THE DAMATHAT,

OR

THE LAWS OF MENOO,

TRANSLATED FROM THE

BURMESE.

Manu

BY
D. RICHARDSON, ESQ.
Principal Assistant to the Commissioner Tenasserim Provinces.

XIV VOLS.
COMPLETE IN ONE.

MAULMAIN:
AMERICAN BAPTIST MISSION PRESS.
THOS. S. RANNEY, PRINTER.
1847.

LAWS OF MENOO.

776

။မနူကြယ်ပဌမတွဲ။

။နမောတဿဘဂဝတောအရဟတောသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

ဘဒ္ဒကမ္ဘာတည်စ။ မဟာသမတမည်သောမင်းကစ၍။ ဥဒါန်စကား နွားကြောင်း သားသူငယ်အလျှောက်စီရင်သောတရား။ တဆယ်နှစ်တရား။ မဟာသမတမင်းအပ်၍။ ထိုသူငယ်အမတ်ဖြစ်ရာ။ စီရင်သောတရား။ ခုနှစ်တရားမှာမှား၍။ ထိုအမတ်ရသေ့ဖြစ်လျှင်။ ကမ္ဘာတံဆာဖြစ်သော ဓမ္မသတ်ကျမ်းကို။ ရုပ်ဖြင့်ဆောင်လျက်။ မဟာသမတမင်းသို့။ ရွှေပေထက် တင်၍။ အပ်သောအခန်း။ မနူဓမ္မသတ်ပဌမရင်ကို။ ဆိုလတ္တံ့။

ယခုတည်သောဘဒ္ဒကပ်ကမ္ဘာသည်။ မီးခုနှစ်ကြိမ်နောက်။ ရေတကြိမ် ဖြက်၍တည်သောကမ္ဘာဟူ၍။ မိလိန္ဒပညာတွင်ဆိုသည်။

ခပ်သိမ်းသောသတ္တဝါအပေါင်းတို့၏။ နေရာဌာနဖြစ်သော။ ဩကာသ လောက။ ဖြစ်လိုသည်ရှိသော်။ ရေတောင်သည်။ ရွှေလျော့လသည်ဖြစ်၍။ ဖြက်ပြီးသောဗြဟ္မာဘုံတို့သည်။ အထက်မှစ၍။ အစည်အတိုင်းနတ်ပြည် လေးဘုံတို့သည်ပေါ်ကုံ၏ ထိုနောက်။ ပံသုပထဝီတည်ရာအရပ်သို့ရောက် ၍ ထိုရေကိုလေဖြင့်ချုပ်၍ခရိုင်၏ အဝကိုပိတ်သောကာလတည်သောရေ ကဲ့သို့။ ကောင်းသောအနန့်အရသာနှင့်ပြည့်စုံသော။ နတ်ဩဇာခဲ့သို့ရေမ ရောသောဂဏ္ဍာ၏အပေါ်ဖြင်ခဲ့သို့။ ရေပေါ်၌ကြာရွက်သဏ္ဍာန်တည်၏။ ထုံသို့ပေါ်သောအခါ။ ဘုရားသခင်တို့၏ ပွင့်ရာဖြစ်သော။ ဗေါဓိပလ္လင် တည်ရာမြေသည်ရှေးဦးစွာဖြစ်၏။ ကမ္ဘာပြက်သောအခါလည်း နောက်မှ ပြ က်မည်။ ထိုမြေ၌ပုပ္ဖနိမိတ်ဖြစ်သောပဒုမ္မာကြာပင်ငယ်သည်ရောက်၏။ အကြင်ကမ္ဘာသည်။ ဘုရားသခင်မဖြစ်အံ့ထိုပဒုမ္မာကြာပင်သည်အပွင့် မရှိ သည်ဖြစ်၏။ အကြင်ကမ္ဘာသည်။ ဘုရားပွင့်အံ့ထိုကြာပင်သည်ဘုရားအ ရေအတွက်နှင့်အမျှပွင့်၏။ ထိုကြာပင်ကိုအကြောင်းပြု၍။ ဗြဟ္မာကြီးတို့ သည်။ သာရကပ်။ မဏ္ဍကပ်။ ဝရကပ်။ သာရမဏ္ဍကပ်။ ဘဒ္ဒကပ်ဟူ၍သိကုံ၏။

ဘုရားဖြစ်သောကမ္ဘာ၌ကြာပွင့်တွင် ပါသောပရိက္ခရာ ရှစ်ပါးတို့ကို ဗြဟ္မာတို့ရွှပ်ယူထားလေကုံ၏။

FIRST VOLUME

OF THE GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of homage; who possesses an intuitive knowledge of good.

I will record the traditions from the foundation of this world, commencing with king Maha-Thamada. The twelve decisions given by the Cowherd of his own accord—the seven after he had been made a noble and a judge by King Maha-Thamada, and his mistake—of the same nobleman becoming a recluse and getting the book of the laws by heart, copying them on golden palm leaf, and presenting them to King Maha Thamada, the origin of the laws of Menoo.

In the Melinda peynea it is recorded that the present Badda world came into existence after (previously existing worlds) had been seven times destroyed by fire, and once by water. When this dwelling place of animals was about to come into existence, the waters decreased, the dwellings of the Bymahas that had been destroyed, beginning with the highest according to their order, and the four countries of the Nats, rose forth. After this the waters continued to decrease, till they reached the place where this world of earth was to assume existence, the wind having confined the waters as water is confined in a wine-taster when the end is closed. A (portion of something) with an excellent taste and smell, like the food of the Nats, in appearance like the soft skin which forms on the top of boiled milk with which no water has been mixed, in form like a lotus leaf, came into existence on the surface of the water. After this appeared the earth, where the god was to manifest himself. The site of the Bodi tree first of all came into existence; and when the world is destroyed it will be the last to disappear. On this earth a small padungma lotus, an omen of what was to come, sprung up. In any world in which no god is to appear, this lotus does not flower; but in worlds in which gods will appear, it bears flowers equal in number to the number of gods who are to come. By this the great Bymahas know whether it will be a Thara, a Manda, a Warra, a Wara-Thara-Manda, or a Badda Kap.

In a world in which a god is to appear, the Bymahas take the eight utensils of a priest which are in the lotus, and Byma-

ထိုအခါမြပဗ္ဗာပြည်မှ။ မြပဗ္ဗာတို့သည်။ အသက်ကုံသည်လည်ကောင်း။ ကံကုံသဖြင့်လည်ကောင်း။ စုတေ၍။ လုပြည်သို့။ ဥပပါတ်ကိုယ်ထင်ဖြစ်လာကုံ၏ထိုသူတို့ သည်ကိုယ်ရောင်ဖြင့်သာထွန်းပကုံလျက်။ မြပဗ္ဗာပြည်မှာခဲ့သို့ ပီတိကို သာလျှင်။ အဟာရကိစ္စကိုပြီး စေကုံလျက် ကောင်းကင်ငှက်ကဲ့သို့ပြိုဝဲ၍ရွှေလျော်ကုန်၏။ ယောကျ်ားမိမ္မအသွင် သည်မရှိကုန်။ သတ္တဝါဟူ၍ခေါ်ဝေါ်ကုန်၏ထိုသတ္တဝါသည်။ ရသပထဝီကိုစားအံ့သောငှါအားထုပ်ကုန်သည်ရှိသော်။ မိမိကိုယ်ရောင်သည် ကွယ်ခဲ့၏။ ထိုသူတို့ဘုန်ကြောင့် လည်ကောင်း။ ဖြစ်မြဲသောဓမ္မတာဖြင့် လည်ကောင်း။ အတွင်းကားရွှေအပ ကားဖံန် အတိပြီးသော။ အချင်း ယူဇဏာ ၅၀ ။ အဝမ်ယူဇဏာတရာငါး ဆယ်ရှိသော။ ဗါနုရာဇာမည်သော ရောင်ခြည်တထောင်ဆောင်သောနေမင်းသည်။ တပေါင်းလပြည့်တနင်္ဂနွေနေ့။ ပြုပ္ပါဝိဒေဟာကျွန်ဦ။ အလယ်တည့်တောင်ထိပ်မှထွက်လျှါ၍။ အလင်ဖြစ်၏။ ။ ကမ္ဘာဦးသူတို့သည်။ ကျောက်ခြင်းကင်း၍။ ရဲ ရင့် ချင်းဖြစ်ကုံသောကြောင့်သူရိရဟူသောအမည်ကိုခေါ်ဝေါ်ကုံ၏။ ထိုပေါ်သောနေမင်းသည်နာရီသုံးဆယ်လှည့်၍။ ရုဂံထိုတောင်ကွယ်ခဲ့သည်ရှိသော်။ အမိုက်အတိဖြစ်၍ဘမ္ဘာဦးသူတို့သည်။ တခုသောအလင်းကိုရစေသတည်းဟူ၍တောင်တကုံသည်ရှိသော်။ အတွင်းကားပတ္တမြားအပကားငွေဖြင့်ပြီးသော အချင် ၄၉ ယူဇနာ။ အဝန်တရာလေး ဆယ်ခုနှစ် ယူဇနာရှိသော။ ညိမ်သော အရောင်ဆောင်သောလမင်းသည်။ နှစ်ဆယ်ခုနှစ်လုံသောနက္ခပ်မှစ၍။ တာရာကြယ်အပေါင်းခြံရံလျက်ကံရာသီဦ။ တဆယ်သုံးလုံးသော။ ဟဿဒနက္ခပ်ကိုစီးလျက်။ အရှေ့မျက်နှာမှထွက်လါသော်။ ကမ္ဘာဦးသူတို့သည်။ ဝမ်မြောက်ဝမ်သာ ရှင် မြူးစွာဖြစ်ကုံ၏ ငါတို့အလိုဆန္ဒအတိုင်း ရပေသည်ဟူ၍။ စန္ဒရဟူသောအမည်ဖြင့်ခေါ်ဝေါ်ကုံ၏။ ။ ဤသို့နေ့လတို့သည်။ ထင်ရှားဖြစ်သည်။ မြင်မိုရ်သတ္တရဘန်သီဒါသမုဒ္ဒရာလေးစင်း။ ကျွန်ကြီးလေးကျွန်း။ ကျွန်းငယ်နှစ်ထောင်။ ဟိမဝန္တာတော။ မြစ်ကြီးအိုင်ကြီးစကြာဝဠာတောင်တို့သည်။ ဓမ္မတာအားဖြင့်။ မရှေမနှောင်းတပေါင်းလပြည့်တနင်္ဂနွေနေ့ဦဟပြိုင်နက်ဖြစ်ကုံ၏။ ထိုမှစ၍နေ။ လ။ နှစ်ဥတုတို့သည်ထင်ရှားဖြစ်ကုံ၏။ ထိုအခါကမ္ဘာဦးသူတို့သည်။ ရသပထဝီကိုစားကြကုံ၏။ အချို့အဆင်းလှကုံ၏။ အချို့အဆင်းမလှကုန်။ ထိုသူတို့တွင် အဆင်းလှ သသူတို့သည်။ အဆင်းမလှသသူတို့ကို။ မထေမဲ့မြင်ပြုကုန်၏။ မြေလွှာကိုစားကုန်၍။ ရှည်လျားသဖြင့်လောဘရမ္မက်ပြော၍ မြေလွှာ သည်ကွယ်ခဲ့၏။ မြေလွှာကွယ်သည်ရှိသော်။ ပဒါလတာ။ အမည်ရှိသော။ အနံ့အရသာနှင့်ပြည့်

has whose term of life is ended, or whose stock of merit (in that state) is exhausted, having died, appear in the country of men at once in perfect form. These people, by the mere resplendent effulgence of their bodies, are lighted as in the Bymaha country, and by their happiness alone their appetite for food is satisfied. Like birds flying in the expanse of the heavens, they enjoy themselves. There is no sign of man or woman, no developement of the sexual organs amongst them. They are called generally "beings." When these beings put forth their strength to eat the flavoured earth, the effulgence of their bodies was extinguished ; but either by their power, or because it had uniformly been so, the sun, with an interior entirely of gold and an exterior of glass, fifty yeuzenas in diameter and one hundred and fifty in circumference, called Banoo Yadza, which has one thousand colors or rays, on Sunday the full moon of Tabaung, rose on the top of the centre hill of the eastern island, and it became light. The people by this having got rid of their fears, and become courageous, called it (the sun) Thoorea. When this King of Day had gone round for thirty hours, he was concealed behind the Eugando hill, and it became quite dark. These original people of the world all wished for some kind of light ; and the moon, with an interior entirely of rubies and an exterior of silver, forty nine yeuzenas in diameter and one hundred and forty seven in circumference, shining with serene radiance, with the twenty seven constellations, and the other stars surrounding them, made their appearance in Kan-Ya-thee (the zodiacal sign of Tabaung) in the East, riding on the constellation Hathada of thirteen stars. The first people were all delighted, and as they had got (the moon) according to their desire, they called it Tsanda. Thus the sun and moon were made manifest. The hill of Meng-M'hau That-tara-ban (the seven surrounding hills,) Theeda (the rivers between,) the four oceans, the four large islands, the two thousand small ones, the Hymawonta forest, the great rivers and lakes, and the pillars of this tsek-kyea world, by the force of nature, not one after another, but all at once, on Sunday the full moon of Tabaung, came into existence. From this time, days, months, years and seasons became manifest. At this time the original inhabitants of the world all eat the pleasant flavored earth. Some amongst them became handsome, and some ill-favored. The handsome behaved with insulting haughtiness to the ill favored. Having eaten the flavored earth for a long time, the passions of covetvousness and enmity took possession of them, and the flakey earth disappeared. When this had gone, a creeper, called pa-

စုံသောနွယ်သည်ထင်ရှားဖြစ်ကုန်၏။ ထိုနွယ်သည်ရှေးအတူကွယ်ပြန်ခဲ့
သည်ရှိသော်။ အနန္တအရသာနှင့်ပြည့်စုံသောဖွဲ့မကပ်သော။ သလေးဆန်
ပင်သည်ထင်ရှားစွာဖြစ်ကုန်၏။ထိုအခါကမ္ဘာဦးသူတို့သည်။သလေးပင်မှ
ညစာစားအံ့သော်ငှါ။ညအခါယူကုန်၏။ နံနက်စားအံ့ငှါနံနက်အခါမှယူ
ကုန်၏။ ယူညားသော်လည်း ယူရာမထင် အတိုင်းပင်ရောက်ကုန်၏။ထိုသ
လေးဆန်ကို။ ကြောက်ခွက်၌ထားသည်ရှိသော်။ အလိုလိုအလျှံထွက်၍
ကြက်၏။ထိုထမင်းသည်မလေးပွင့်အဆင်းနှင့်တူ၏။ ခဲဘွယ်စားဘွယ်တို့
သည်ထိုသူတို့၏ အလိုအတိုင်းရှိလါကုံ၏။ ရှေးဖြစ်သော အစာတို့သည်။
နတ်ဩဇာကဲ့သို့။ မွတ်သိတ်ချင်း ကိုဖြောက်၍။ အဟာရကို ဆောင်၏။
ဝတ္ထုသိမ်မွေ့သဖြင့်ကြင်ကြီး ကြင်ငယ်တို့သည်မဖြစ်ကုံ။ သလေးဆန်ကို
စားကြသည်ရှိသော်။ ဝတ္ထုယုံရင် သည်ဖြစ်၍။ ဝစ္စမဂ်။ ပဿာဝမဂ်တို့
သည်ဖြစ်ကုံ၏။ ရင်သို့မှပူရိသဘော။ဣတ္ထိဘောတို့သည်ဖြစ်ကုံ၏။ ယော
ကျ်ားမိမ္မတို့သည်ထင်ရှားဖြစ်ကုံ၏။ထိုအခါယောကျ်ားသည်မိမ္မကိုကြည့်
၏။ မိမ္မသည်လည်းယောကျ်ားကိုကြည့်၏။ ထိုသို့ကြည့်သောကြောင့်။
ကာမဥ္စပူပံကုံသည်ဖြစ်၍။ မေခုန်မှီဝဲခြင်းတည့် ဟူသော။ ကာယသံသဂ္ဂ
သည်ဖြစ်ကုံ၏။ ဣသို့မှသူတော်တရားတည်းဟူသော။ မကောင်းသောအ
ကြင့်ကိုမှီဝဲကြင့်သောကြောင့်။ ပညာအမြင်နှင့် ပြည့်စုံသောသူတို့သည်။
ကဲ့ရဲ့ညှင်းပန်းနှိပ်စက်ပြုကုံ၏။ထိုသို့ကဲ့ရဲ့ညှင်းပန်းနှိပ်စက်သည်ရှိသော်။
မကောင်းသော အကြင့်ကို။ ဘုမ်လွှမ်ချင်းငှါ အိမ်ရာဆောက်၍ အကာအ
ရန်နှင့်နေကုံ၏။ထိုသို့အစည်သဖြင့်နေသောသူတို့သည်။ မိဥ္စါနုသတိ သို့
လိုက်၍အစာသို့မှီချင်းကိုပြုကုံ၏။ ထိုသို့ကြင့်သည်ရှိသော်။သလေးဆံဖွဲ့နု
ဖွဲ့ကျမ်ကပ်ကုံ၏။ ရိပ်ရာယူရာအရပ်တို့သည်တဖန်မရောက်မပေါက်ကုံ။
ထိုနောက်မှကမ္ဘာဦးသူတို့သည်ဣသို့ဆိုကုံ၏။ ရှေးသောအခါငါတို့သည်။
ဈာန်စိတ်ဖြင့်သာပြီးကုံ၏။ ပီတိသာလျှင်အစာရှိသည်ဖြစ်၍။ ကိုယ်ရောင်
ဖြင့်သာထွန်းပကုံလျှက်ကောင်းကင်၌သွားကုံ၏။ အစည်သဖြင့်ရသပထ
ဝီမြေလွှာ။ပဒါလတာနွယ်တို့ကိုစားကုံလျှက်တည်ကုံ၏။ထိုအစာတို့သည်
အကုသိုသ်ကြောင်ကွယ်ကဲ့ကုံ၏။ ထိုနောက်မှအလိုလိုရောက်သောသလေ
ဆံကို့သည်ထင်ရှားဖြစ်ကုံ၏။ ယခုအခါထိုသလေး ဆံတို့သည်။ ညစာနံ
နက်စာသိမ်းဆည်းသိုမှီချင်းကြောင့်။ ရိပ်ရာယူရာအရပ်တို့သည်အသစ်
မရောက်ကုန်အစုစုရောက်ကုံ၏။ ထိုသလေးစပါးပင်တို့ကိုအပိုင်း အချား
မှဝေသား၍ဝေရသော်ကောင်း၏ ဟူ၍ တိုင်ပင်ကြပြီးလျှင် အပိုင်းအချား
သား၍ဝေငှကုံ၏။ထိုနောက်လျှပ်ပေါ်သသူတရောက်သည်။ မိမိအဘို့ကုန်

dalatha, perfect in smell and flavor, was produced; and when in the same way (by bad passions) it was lost, thalay rice, without a husk, which was also perfect in smell and flavor, was produced. At this time the people took at night the food for the night, in the morning they gathered the food for the morning, and there was no mark of where it had been taken from; the same quantity came again in its place. When this thalay rice was put in a stone cup, without any apparent cause, flames came and it was cooked. In appearance it was like the flower of the jasmine. Fruit, meats, and other kinds of food came according to the people's taste.

The first kind of food, like the food of the Nats, appeased hunger, and afforded nourishment to the body; and being of a mild nature, no excrement was formed; but when they came to eat the thalay rice, it being a coarse substance, the passages for the urine and fœces were formed; the male and female sexual organs were developed, and the male and female sexes became evident in all. Then the males looked on the females, the females on the males, and thus sexual desires inflamed all, and sexual intercourse took place universally. Wise men reviled and opposed these degrading practices. To be free from this, and to conceal their bad deeds, they built houses, lived within enclosures, and, following each other's example, secured a supply of food. On their doing this, coarse and fine husks came on the rice, and it did not spring up again where it had been cut from. Seeing this, the original inhabitants of the world said: "In former times we were satisfied by our state of Zan; happiness was our only food, and the resplendence of our bodies our only light. We flew in the expanse of heaven. Then, we eat of the flavored flakes of the earth and the padalata creeper. This food on account of our bad deeds disappeared, and after this the thalay rice, of its own accord, (without our labor,) was produced; and now the thalay rice, by reason of our securing the morning and evening meal at once, does not spring up to replace what has been taken; but only in patches." So they consulted together that it would be good to give each a share and mark it off; and they did so. After this a loose fellow, fearing

အံ့သည့်ကိုမိုး၍။ တပါးသောသူ၏အဘိုကိုခိုး၍စားလေ၏။ တကြိမ်နှစ်
ကြိမ်ပြိုင်အောင်ဆဲရေး၍လွှတ်လိုက်၏။ သုံးကြိမ်မြောက်သောအခါ၌
ချိုက်၍တပ်ပြစ်ခပ်ကုံ၏။ ထိုအခါမှစ၍သူဥစ္စာကိုခိုးချင်း။ ကဲ့ရဲ့ချင်း။ မုသာ
ပါဒ်ဆိုချင်း။ ဒါန်ပေးချင်းတို့သည် ထင်ရှားဖြစ်ကုံ၏။ ထိုသို့ဖြစ်သည်ရှိ
သော်။ကမ္ဘာဦးသူအပေါင်းတို့သည်။စည်းဝေး၍ဤသို့တိုင်ပင်ကြကုံ၏။ယ
ခုယုတ်မာသောအမှုအရာတို့သည်ထင်ရှားစွာဖြစ်ပြီ။ သီလသမာဓိနှင့်
ပြည့်ပုံသောသူတယောက်ကို။ အစိုးရခြင်းမင်း၏အဖြစ်ဖြင့်။ သမုတ်၍။
ကဲ့ရဲ့ရှုပ်ချအပ်သောသူကို။ ကဲ့ရဲ့ရှုပ်ချစေ။ နှင်ထုပ်တံသောသူတို့ကိုနှင်
ထုပ်စေ။ငါတို့အဖို့ဖြစ်သောသလေးစပါးကို။ဆယ်ဘို့တဘို့ပေးကုံအံ့ဟူ၍
တိုင်ပင်ကြပြီးသော်။ဤကမ္ဘာ၏အစ၌ဘုရားအလောင်းဖြစ်သော။အဆင်း
အင်္ဂါကြီးငယ်နှင့်ပြည့်စုံသော။ မြတ်သောဘုန်တံခိုးအာဏာ ပညာနှင့်
ပြည့်စုံသော။ နှိပ်နင်းချိုး မြှောက် ချင်တပ် နိုင်သော။ အားရှိ သောတ
ယောက်သောသူသည် ရှိ၏။ ထိုသူအထံသို့ ခြင်းကပ်၍ တောင်းပန်ကုံပြီး
လျှင်။သူမွှားသောဘိသိက်သွန်းခြင်းဖြင့်သွန်းကုံ၏။ ဤသို့ကမ္ဘာဦးသူတို့
သမုတ်အပ်သောကြောင့်။ မဟာရာဇာနေနသမ္မတော။မဟာသမ္မတောဟူ
သော။ ဝဇနဠလျော်စွာမဟာဇနေန။ လူများသည်သမ္မတော။ သမုတ်
သည်တည်း။ မဟာသမ္မတော။ လူများသည် သမုတ်အံ့ သည် ဖြစ်သော
ကြောင့်။မဟာသမကဟူသောအမည်ဖြင့်လည်းကောင်း။ ခေတ္တာနံအဓိပ
တိခတ္တိယာဟူသော။ဝဇနဠနှင့်လျော်စွာ။ခေတ္တာနံ။ လယ်မြေတို့၏အဓိပ
တိ။အကြီးတည်း။ခတ္တိယာနံ။ လယ်မြေတို့၏အကြီး ဤသို့ခတ္တိယဟူသော
အမည်ဖြင့်လည်းကောင်း။ဓမ္မေန သမ္မေန။ သတ္တေရဉ္ဇေတီတိ ရာဇာဟူ
သော။ဝစနဠနှင့်လျော်စွာ။ဓမ္မေန။တရားနှင့်။ သမ္မေနညီသဖြင့်။ သတ္တေ။
သတ္တဝါတို့ကို။ရဉ္ဇေတိ။ဆုမ္မတပ်၏။ဣတိတသ္မာ။ထိုတို့တရားနှင့်ညီစွာ။
သတ္တဝါတို့ကိုဆုမ္မတပ်သောကြောင့်။ရာဇာ။ရာဇာမည်၏။ရာဇာမင်းကို
လဘတိ။ရအပ်၏။ဤသို့ရာဇာဟူသောအမည်ကိုဂုင်။သုံးပါးသောအမည်
တို့ဖြင့်ထင်ရှားဖြစ်၏။အကြင်အကြောင်းကိုရည်၍။ ။အာဒိစ္စကူ
လသမ္ဘူတော။သုပိသုဒ္ဓဂုဏာကရော။ မဟာနုဘာလော။ ရာဇာသိမဟာ
သမတနာမကော။ ။ယောစက္ကုဘူတောလောကဿဂုဏရံသိသ
မုစ္စလောတမောနုဒေါပိယောစိတ္တဒုတိယောပိမာဗါနုမာ။အာဒိစ္စကုလေ
ထပိတာရေဝမရိယာဒါလော။ ကေလောကဘိတေသိနာဝတ္တိတာသက္ကု
နတ္တိနပိလိကာယိတုံဇနာ။ ။ယဿဘိန့်သ။ရာဇိနံလောကသမ္ဘာနု
ယက္ခိနာ။အဓိဘူတံမဟာပိယံကတိယတ္တိမနုတိယံ။ ။ဟူသောဂါထာ

his own share would be consumed, stole and eat a share of another. This he repeated once or twice. (The owners) scolded and let him go. The third time they beat him. From that time theft, lying, reviling and punishment became rife. This being the case, the original inhabitants of the world assembled and took council together, that, as bad practices had become common, they should give command to an honest man,* of good principles,† and make him king; that he should revile those who ought to be reviled, banish those who should be banished; and that they would give him one tenth of their thalay rice. After this consultation, there was a man, a para-loung, (an embryo Boodah,) just in all his proportions beyond other men, and perfect in his members; of most excellent power and sanctity, and great wisdom, who could degrade or exalt. Having gone to this man, they preferred their request, and poured over him the three kinds of bithik.‡ Because he was thought by many worthy to be chosen, he was called Maha Thamada; and because he had dominion over the land, he was called Kattea; andbecause he was capable of instructing men according to the laws, he was called Yaza; and these three names became well known.

---

*သမ္မဒိ good sentiments, sound doctrines—†သီလ five duties binding on all men, to avoid murder, theft, adultery, lying and drunkenness.

‡ ဘိသိတ်။ Three kinds are, *yadza bithik*, at the time of ascending the throne; *manda bithik*, a sort of marriage with the queen; *thaga bithik*, after reigning some years, is a sort of renewal in a more strict way of his engagement to keep all the laws binding on a king. [*See Benga R'heo's Book, letter* ဍ.

တို့ကိုမိန့်အပ်၏။ ။အနက်ယောဇနာသည်ရှိသော်ကား။အာဒိစ္စကုလ
သမ္ဘူတော။နေမင်း၏အနွယ်ဖြစ်တော်မူထသော။သုဝိသုဒ္ဓဂုဏာကရော။
စင်ကြယ်သောဂုဏ်ကိုပြုတပ်သော။ မဟာသမတနာမကော။ မဟာသမ
တအမည်ရှိထသော။မဟာနုဘာလော။ ကြီးသောအာနုဘော်ရှိထသော။
ရာဇာ။မင်းသည်။အာသိ။ဖြစ်၏။ ။လောကဿ။လူ၏။စက္ခုဘူတော။
မျက်စိသဖွယ်ဖြစ်သော။ဂုဏာရသီသမုစ္စလော။ ဂုဏ်တည်သောအရောင်
ဖြင့်တောက်ပထသော။ ယောရာဇာ။ အကြင်မင်းသည်။ ဒုတိယော။နှစ်

ကြိမ်မြောက်သော။ ဗါမာဝိယာ။ နေမင်းကဲ့သို့။ တမောနုဒေါ။ အမိုက်ကို ဖြောက်လျက်။ ဝိရောစိတွာထွန်းပပြီ။ လောဟိတေသိနာ။ လူတို့အစီးအပွား ကိုအလိုရှိသော။ ယေနရညော။ အကြင်မင်းသည်။ လောကေ။ လူ၌။ ဝတ္တိ တာ။ မှတ်ကုံသော။ မရိယာဒါ။ အပိုင်းအချားတို့ကို၍ပိတာ။ ထားအပ်ကုံ ၏။ ဇနာ။ လူတို့သည်။ ပိလိကာရိတုံ။ လွန်ကြူးချင်း၍ါ။ နသက္ကုနန္တိ။ မတပ်

နေမင်း ၏ အနွယ် ဖြစ် သော စင် ကြယ် သောကျေးဇူးကိုပြုတပ် သော။ ဘုန်တံခိုးအာနုဘော်ရှိသော။ မဟာသမတမင်းသည်လူတို့မျက်စိ သဖွယ်ဖြစ်၍။ နှစ်ခုမြောက်သောနေမင်းသည်အမိုက်ကိုဖြောက်၍။ ထွန်း ပသကဲ့သို့ဂုဏ်တည်းဟူသောအရောင်ဖြင့်ထွန်းပ၏။ မဟာသမတအပိုင်း အချားကိုထားသည်ရှိသော်။ လူတို့သည်မလွန် မကြူးဝန့်ကုန်။ ခပ်သိမ် သောမင်းတို့တွင်။ အစစွာသောမင်းကိုမနုဟူ၍ဆိုကုန်၏။ ။ဤသည် ကားအမိဗ္ဗယ်တည်း။ ။လုပြည်၌အံ့ဘွယ်သရဲဖြစ်သောဘုရားလောင်း သည်။ ရှေးဦးစွာမင်းဖြစ်တော်မူ၏။ ထိုအခါအချို့သောသူတို့သည်။ သူ့ ဥစ္စာကိုခိုးချင်း။ မုသာဝါဒဆိုချင်း။ ကဲ့ရဲ့ချင်း။ ဒါဏ်ပေးချင်း စသောယုတ် မာသောတရားတို့သည်ထင်ရှားစွာဖြစ်လပ်သည်ရှိသော်။ ။သီလသမ္မာဓိ ပညာနှင့်ပြည့်စုံသောသူတို့သည်။ ထိုအကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြောက်ခြင်း ၄ါ။ တော၌သစ်ခက်သစ်ရွက်တို့ကို။ ကုဋီပြု၍နေကုန်၏။ ရွာနိဂုဏ်းဇန ပိုက်။ မင်းနေပြည်တို့၌။ ဆွမ်ခံ၍အသက်မွေးကုန်၏။ ထိုသို့အကုသိုလ်တ ရားကိုပယ်ကုန်သောသူတို့ကို။ ။အကုသလေဓမ္မေဗဟိယန္တိဗဟိယံက ရောန္တိတိ။ ဗြဟ္မဏာဟူသောဝစန၌နှင့်လျော်စွာ။ အကုသလေဓမ္မေ။ အကု သိုလ်တရားတို့ကို။ ဗဟိယန္တိ။ ပယ်တပ်ကုံ၏။ ဗဟိယ။ အပကို။ ကရောန္တိ။ ပြုတပ်ကုံ၏။ ဤတိတသ္မာ။ ထိုသို့အကုသိုလ် တရားကို ပယ်တပ် အပပြု တပ်သော။ သတ္တိကြောင့်။ ဗြဟ္မဏာ။ ဗြဟ္မဏာမည်၏။ ပုဏ္ဏားဆိုအပ်ကုံ ၏။ အကြင်သူတို့သည်။ အိမ်ရာထောင်၍ လယ်လုပ်ချင်း။ ကုန်သွယ်ချင်းပြု ၍။ ထိုသူတို့တွင်များစွာသော ပစ္စည်းဖြစ်ရုံရှိကုံ၏။ ထိုသူတို့ကို သူဌေးသူ ကြွယ်ဟူ၍ဆိုအပ်ကုံ၏။ အကြင်ဘုန်နည်း သောသူတို့သည် သူတပါးတို့ ညှင်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းအစရှိသည်ကိုခံ၍။ ဆင်းရဲသောအချင်အရာရှိ၏ထို သူတို့ကို။ သူဆင်းရဲဟူ၍ဆိုကုံ၏။ ။ဤကမ္ဘာတည်စပ၌မကပင်။ မင်း မျိုး။ ပုဏ္ဏားမျိုး။ သူဌေးသူကြွယ်မျိုး။ သူဆင်းရဲမျိုး။ ဟူ၍အမျိုးလေးပါး တို့သည်တင်ရှားဖြစ်ကုံ၏။ ထိုသို့သောအခါ။ နယ်မြေ။ မြို့ရွာ။ နိဂုဏ်။ ဇနပုဒ်။ ပြည်တိုင်းကားကို။ မနုမည်သောမဟာသမတမင်းကြီးက။ ပိုင်း

န္တိုင်ကို။ယသဿသိနံ။ အချုံအရုံများထသော။သရာဇိနံ။ မင်းနှင့်တကွသော
လောကသမ္ဘာနရက္ခိနံ။ လူတို့ကိုစောင့်ရှောက်သောသူတို့တွင်။ အာဒိဘူ
တံ။အစဖြစ်၍ဖြစ်သော။မဟာဗိရံ။ကြီးသောလုလ္လရှိသော။အယံရာဇာ။ဤမ
ဟာသမတမင်းကို။မနုတိ။မနုဟူ၍။ကထိယတ္တိ။ဆိုအပ်ကုံ၏။ ။အာ
ဓိပ္ပါယ်ကား။

[Twenty-three lines of Pali above, explained as follows:]

The lineal descendant of the sun, who habitually performs works of the purest benevolence, who is the possessor of power, glory and authority, King Maha Thamada; who is to men as their eyes, and by his qualities enlightens all as a second sun—the rules he lays down none dare infringe. Amongst all rulers, the first is called Menoo. In this world of men the wonderful para-loung was the first. At that time some men were thieves, some liars, some revilers, some punishers. Unseemly practices had become common. Men who were full of good sentiments and wisdom, that they might be rid of these practices, made small huts of leaves and branches in the jungle, and lived there, supporting themselves by begging in towns and villages, which were under a king.

Men who so put away evil practices, were called Bymanah, or Bramins.

Men who had established a house, and by agriculture and commerce acquired much property, were called Thatay-Thoo-k'hue, (the) wealthy (class.)

Men whose fortune was bad, who suffered oppression from others, and lived in a state of unhappiness, were called the poor class, or Thoo-tsenyea. So at the first establishment of this world, the classes of Chiefs, of Bramins, of the Wealthy and the Poor, became known.

At this time Maha Thamada, the great King, called Menoo, ordered the districts, cities, villages and towns to be marked, and they were so. The people were dissatified, and disputes

ချားမှတ်ကြလေဆိုတော်မူ၏။ မှတ်ကြလေ၏။ မပြေအချင်းများကြရာတွင်။ ဖြဟ္မာပြည်မှစုတေ၍ဖြစ်လာသော။ အသက်ခုနှစ်ခန့်သွားကြောင်းသူငယ်သည်သူငယ်ပေါ်မှစ၍။ ဇာနပုဒ်ရွာဥ္လူကြီးလူငယ်ယောကျ်ားမိမ္မတို့၏စိတ်နှစ်လုံးကို။ပြေပြစ်အောင်ပြောဆိုနိုင်ပေ၏။ထိုတွင်အချင်းများသသူတို့ရောက်၍ပိုင်းချားစီရင်ရင်းတရား။ ၁၂ ရပ်ဟူသည်ကား။

၁ မြေ၏အပိုင်းအချားကိုဆိုသောတရားတပါး။

၂ မြေအပိုင်းအချားကိုဖျက်ဆီးရာစီရင်သောတရားတပါး။

၃ တဦးဥစ္စာကိုတဦးခိုးယူရာစီရင်သောတရားတပါး။

၄ အပိုင်အနိုင်တဦးဥစ္စာကိုတဦးလုယူရာစီရင်သောတရားတပါး။

၅ ဥစ္စာရှင်မှံလျှက်နတ်ချင်းလုယူရာသိကြားစီရင်သည် အတိုင်းစီရင်သောတရားတပါး။

၆ ရှင့်ခင်ဒိတ်ဖါးစကားတရားတပါး။

၇ ရှင့်ကြွက်ရှင်တို့စကားတရားတပါး။

၈ မယားလုတပါး။

၉ တရားဝင်မဝင်အကြီးကိုအငယ်ရှိသေရာသောစကားတပါး။

၁၀ သက်မွဲစပါးကိုလေသိးဆိုသောစကားတပါး။

၁၁ ငွေကိုတဘို့ဆိုသောစကားတပါး။

၁၂ သက်သေတို့ကိုချားနား၍စစ်ရာသောတရားတပါး။

၁ ။မြေ၏အပိုင်းအချားတရား။

ဤသည်လျှင်၁၂ပါးတရားတည်း။ ထိုတဆယ်နှစ်ပါးသောတရားတို့တွင်။မြေ၏အပိုင်း အချား ကိုဆိုသောစကားမှာ။ ဗိုလ်ပါအပေါင်းတို့တဦးနှင့်တဦးလုကြသည်ကို။အချင်းများကြသည်ဖြစ်၍။သင်တို့အရှင်ငါတို့အရှင်မင်း။ရိုက်နှက်ဆဲရေး၍။ ဆုမ္မစီရင်သည်ကိုမပြီး။ ယခုငထံရောက်ကြသည်။ အချင်းများကြသည်စကားပကြစေ။ တပ်နိုင်သမျှလူစုရွာစုကိုအသီးအသီးမှတ် ကြလေ။ ထိုသို့နှစ်လိုဝမ်းသာရှိ၍ သွားကြလေ၏။ နောက်အချင်းများ၍လာပြန်ကြ၏။သူမှတ်ဦး။ငါမှတ်ဦး။ ပြောပကြသည် တယောက်မှတ်ဦးကို။ တယောက်မသိဖြစ်ကြရကား။ မစီရင်သာသေး။ အပြစ်မှာလည်းပကြစေဦး။ ယနေ့မှစ၍။ တကျိတ်တွင်တယောက်အကြီးမျှောက်ကြ၍။ ထိုအကြီးဖြစ်သူတို့။ ဆိုရာပြီးမည်ဝံခံကြ။ ထိုအကြီးချင်းတိုင်ပင်ပြီးလျှင်။ တဦးနှင့်တဦးကြောခိုင်း ရာကိုသိစေကြ၍ မှတ် သားရမည်။ မှတ်သားရမည်အကြောင်းမှာ။ စေတီ။နတ်အိမ်။ရေတွင်း။ ရေကံ။

arose; when a Cowherd of about seven years of age, who had died in Bymah country, and been born (in this world,) commencing with his little companions could speak to the satisfaction of men and women, old and young, in his village. At this time, people having disputes came to him, and his first twelve decisions were as follows:

1st. Of the boundaries of land.

2d. Of the destruction of boundaries.

3d. Of theft.

4th. One taking by force the property of another.

5th. The owner of the property being clear, as the king of the Nat country decided when the Nats forcibly took possession of each other's property.

6th. The case of the squirrel, the kingdik, and the frog.

7th. The case between the owners of the squirrel and the rat.

8th. Of the disputed wife.

9th. Being of legal age, and the respect due by the young to the old.

10th. Borrowed grain only to be repaid fourfold.

11th. Borrowed silver only double.

12th. The case in which a decision was given by examining the witnesses apart.

1*st. Of the boundaries of the land.*

With reference to the boundaries of land, he said, "You have taken (land) from one another, and quarrels ensued. The superior chief has beaten, abused, and admonished you. You were not satisfied, and now you have come to me. Let quarrels close, and let companies of men mark off, and villages definedly mark off what they can manage." On this they returned pleased and satisfied; but quarreled and came again, disputing who had marked the land first. (The Cowherd) replied: I will not decide this time in this case. One did not know that the other had put his mark first. There shall be no punishment. From this day, having raised one in every ten as a head, make an engagement to abide by their decisions; and when these heads have consulted together and made known to each where his boundaries are, ye shall mark them by tsadies, nat houses, wells,

ရေဒိုင်။ကူ။ကျောင်း။ တဖောင်း။ အထိကရရှိသောသစ်ပင်ကြီး။ကျောက်တိုင်။ဥပ်စု။ကျောက်စု။ နွားခေါင်း။လူရိုး။ဖွဲပုံ့ာ။မီးသွေး။သလဲ။ အိုးချမ်း။ချောင်းမြောင်း။ကုန်ရိုး။ သစ်တိုင်။ဝါးရုံ။ ခရီးလမ်း။ တောင်။ဤ၂ရ၅ါနကိုမှတ်သားစိုက်ကြလေဆို၏။သို့ဆိုရာတွင်သဘောတူဝမ်မြောက်ကြ၍။လူတို့ကြွေးကျော်ကုန်၏။တောစောင့်နတ်။ ရေစောင့်နတ်မှစ၍။ ရုက္ခစိုး။ဘုမ္မစိုးနတ်တို့သည်ကောင်းချီးကျော်ညာကုံ၏။ဤစီရင်ရင်းတပါး။

၂ ။မြေအပိုင်းအချားကိုဖျက်ဆီးရာစီရင်သောတရား။

။တည်ထောင်မှတ် ပြီးလျှင်မည်မ်။ လူရက်ဖျက်ဆီးကြသည်ကို နွားကျောင်းသားထံအစီရင် ခံကြသည်တွင်မှ။ ယခုမှတ်သားကြသည် နယ်တွင်မြို့ကျုံး သစ်တပ် လုပ်၍။ ရာပြု ထောင်ပြုသောင်းပြုသိမ်း ပြုသန်းပြုမှတ် သား၍။ဤကားမြို့ကွပ်။ ဤကားသူကြီး။ ဤကားအမတ် ကလန်သန်ပြင်။ဤကားပြည်စိုး။ ဤကားမြေတိုင်။ စာချီစာမာ။ ဥကျွောင်း သမုတ်၍တည်ထားကြစေ။ယခုလူရက်သည်အမှုပစေ။ ဤမှတပါးနယ်တွင်းမှာအသီးအသီး လုပ်စု ပိုင်စုကိုလည်း။ ကင်းသင်း။ သစ်ပင်ရေကံဝါးပင် မြေစုကျောက်စု။ တပ်အားသမျှစိုက်လုပ်ကြလေ။ ထိုသို့မှတ်သားရာတမြို့နှင့်တမြို့တရွာနှင့်တရွာနယ်မြေကိုဖျက်ဆီးသော်။အတွင်းမှာလုယူသော်ဆိုခဲ့ပြီးသောအကြီးတို့စီရင်ရမည်မှာ။အပိုင်းအချားကိုသိလျက်။ ဖျက်ဆီးသော်။ ထိုအရာတွင်ဖျက်ဆီးလူ၏လည်ဘင်းတိုင်အောင်မြေမြှုပ်၍ ခုနှစ်ရက်။ လခွဲထား။ ရွာပြည်မှနှင်ထုပ်။ ရွှေအကျပ်တရာလျော်စေ။ ဆင်ချေး။မြင်းချေးကျုံးစေ။ ဒွန်စဏ္ဍားသို့ရောက်စေ။ ဤအပြစ်များကို သင့်ရာဆင်ချင်၍စီရင်ရမည်။ တမြို့တရွာနယ်တွင်းတွင်။ ရောင်းဝယ်ရာမှတ် သည်။မြေတိုင်ချပေးရာမှတ် သားသည်။ လုပ်ဦးကိုမှတ်သည်။ ဆိုခဲ့ပြီးသည်နိမိတ်အမှတ်သညာကိုတစုံတခုရလို၍။သိလျက်ဖျက်ဆီးသော်။မင်းဒါဏ်ပေးစေ။ ငွေအကျပ်၃၀လျော်စေ။ သင်းရိုးကိုဖျက်ဆီးလျှင်အစားတည်စေ။ နွားမတခုလျော်စေ။ မရတပ်လျှင်ငွေငါးကျပ် အပြစ်တပ်။ ဆိုခဲ့ပြီးသမျှကိုမသိ၍ ဖျက်ဆီးလျှင်။ အစားတည်စေ။ မင်းဒါဏ်လျော်ပြစ်လွှပ်စေ။ထိုတွင်ကျောက်တိုင်သစ်တိုင်နတ်ကွမ်ရေတွင်းရေကံ။ချောင်းမြောင်း။ကုံးကူစေတီ။လမ်းခရီးနွားခေါင်း။ဖွဲပုံ့ာများကို။ မြေချားမှန်းမသိ၍ဖျက်ဆီးမိသည် ဆိုသော်လည်း။ ထင်ရှားသည်အမှုဖြစ်သည်အပြစ် အရင်အတိုင်းတပ်။ ၎င်မြို့ရွာတွင် မမှတ် မသားမိကြ၍ နှစ်ဦးလုကြလျှင်။ တောသွားမုတ်ဆိုး မြွေဘမ်။ သစ်မြစ်တူးသောသူ။ ဝါးခုပ်သစ်ခုပ်။ မျက်မိပ်။

tanks, lakes, caves, rivers, zayats, remarkable large trees, stone pillars, heaps of bricks or stones, heads of cattle, bones of men, chaff, ashes, charcoal, sand, broken chatties, streams, channels, ridges of rising ground, wooden posts, clumps of bamboos, roads and hills. Let these twenty-seven things be used for land marks. On this, all being agreed and satisfied, shouted applause, and the Nats of the forest, the waters, the trees and the earth gave publicity to it. This was the first decision.

2d. *Of the destruction of boundaries.*

After they had made and set up these marks they were not quiet, but destroyed them. On representing this to the Cowherd, (he said:) Now in the districts which are marked, having made (cities) walls, ditches or stockades, divide (the people) into hundreds, thousands, ten thousands, hundred thousands, millions; and let this (man) be a Myo-koop, this a Thoo-khee, this an Amat, a Kallan, a Thanpan, a Pye-tso, a Myu-tyne, a Tsakye or Tsama. Let them be placed over the people, and let the present strife cease. This is one thing. In the districts, let each, as far as he can, in his own portion of the land, make or set dykes, trees, bamboos, mounds of earth or stone; and after this, if one city or village shall destroy the boundaries of another, or the inhabitants of the same district, city, or village shall wrest them from each other, let the above heads decide thus: If the boundaries are destroyed wittingly, let the offender be buried to the neck in the earth, at the place where the offence was committed; and let him be kept there seven days or half a month; or banished without the bounds of the village; or let him pay one hundred tickals of gold; or clean stables, or sweep out sheds; or let him be degraded to the dwoon-tsanda class. Having considered the most appropriate of these punishments, they shall decide.

Within the territories of one city or village, these are the marks to be made on sale or purchase (of land.) When it has been measured and allotted by the land measurer, or by the first occupier, if any one, with the view of gain, shall knowingly destroy any of the above marks, let him suffer criminal punishment, and pay the party wronged thirty tickals of silver.

If a dyke only have been destroyed, let him replace it, and forfeit one cow. If he be not possessed even of one cow, let him pay five tickals of silver.

If any one unwittingly destroy any of the above, let him replace it, but let him be free from compensation and criminal punishment. Amongst these (marks,) stone pillars, wooden posts, nat houses, hills, tanks, rivers, channels, high ground, caves, tsadies, roads, heads of cattle, chaff and ashes, are noto-

မြေနီ မြေဖြူ မြေဝါ။ တစုံတခု ရှိရာယူသောသူ မိးသွေးဖုတ်။ ကျော်ထေ ဆုပ်။လျှော်ထေးပွဲရက်ယူ။ ဖျားမွေး၍အစည်ထိမ်းသိမ်းသောသူ။ ရသေ့ရ ဟန်း။ အသက်ကြီး၍အစည်မှတ်မိသောသူအရပ်လေး မျက်နှာကလာသ သူ။ ရွာနေသသူ။ ဤ ၁၆ယောက်သောသူတို့သည်။ တောရွာနိမိတ်ကြီး မည်၏။ ထိုသို့ဆိုခဲ့ပြီးသမျှနိမိတ် ကြီး၄၆ရပ်စုံမှ။ မဆိုသာစစ်၍စီရင်ရ မည်။မှန်းထားစီရင်သည်လည်းတပါး။

၃။ ။တဦးဥစ္စာကိုတဦးခိုးယူရာစီရင်သောတရား။

သူတယောက်ကောက်လှိုင်းကိုသူတယောက်ခိုးယူသည်။ခိုးသူကိုခေါ် ၍လာသည်။ခိုးယူမိပေသည်။ မှန်ပေသည်ဆိုသည်။ ညည့်အခါနေ့အခါ မေးလျှင်ညည့်အခါဆိုသည်။ မှန်ကြ၍တလှိုင်းကိုငါးလှိုင်းပေး၍ပြေစေ။ သက်ရှိ သက်မဲ့ ကိုနောင်ခိုးလျှင် အတက်ကြီးစွာ ပြစ်ရ မည်။ စီရင်ချင်း လည်းတပါး။

၄ ။အပိုင်အနိုင်တဦးဥစ္စာကိုတဦးလုယူရာစီရင်သောတရား။

အကြွင်သူတယောက်သည်။ သူတယောက် ဆောင်သော စပါးကိုလု သည်။ညည့်အခါနေ့အခါကိုစစ်လျှင်နေ့အခါကို အစစ်ရသည်။နှစ်ဆတက် ပေးစေ။ နောင်သက်ရှိသက်မဲ့ကိုလုယူလျှင်အတက်ကြီးစွာဖြစ်စေ။ ရမည် စီရင်သည်လည်းတပါး။

၅ ဥစ္စာရှင်မှံလျှက်နတ်ချင်းလုယူရာသိကြွားစီရင်သည်အတိုင်းစီရင် သောတရား။

အကြွင်သူတယောက်သည်မိုဃ်းမြေလယ်ရာပိုင်သည်။သူတရောက် အသိ အမြင်လုပ်၍ရှိခဲ့သည် ဆိုကြသည်စကားကို စစ်လျှင်။ ချင့်မတား ဆယ်နှစ်လုပ်သည်ကိုအစစ်ရသည်။ ရှေးရင်းတိုက်ပင်စောင့်နတ်ရှိသည်။ ထိုရင်းတိုက်ပင်တွင်။ ညောင်ပင် ရောက်သည်။ ရောက်လျှင် ရောက်ချင်း နတ်တပါးညောင်ပင်ကိုစောင့်ပြန်သည်။ ရှည်သဖြင့်ညောင်ပင်ဘုန်းလွှမ် ၍ရင်းတိုက်ပင်သေသည်။နတ်နှစ်ဦးနေကြသည်တွင် ရင်းတိုက်ပင်စောင့် နတ်က။ ငပိတ်မှန်ရင်းဖြစ်သည် သင်ထွက်။ ညောင်ပင်စောင့်နတ်ကိုနှင်

riously apparent things; and if any one say he destroyed them not knowing them to be land marks, he shall be punished as originally laid down. If within the district of the same town two shall contend whose boundaries had not been marked, hunters of the forest, snake catchers, root diggers, bamboo cutters, wood cutters, grass cutters, collectors of red, white and yellow earth, or some particular substance; charcoal burners, bark peelers, dammer gatherers, bee hunters, yathays, rahans, old men who know the transactions of the place, travellers, dwellers in the villages—these sixteen classes of people are called the bounds of the country. It is not said that all these sixteen shall be present, but that the heads shall enquire of some of them and decide. This is one rule to be laid down.

3d. *Of Theft.*

A man having stolen a sheaf of paddy belonging to another, was brought before the Cowherd. He admitted the theft, and being asked whether it was committed in the day or the night, it proved to have been in the night. He ordered for the one sheaf five to be given in restitution, and the matter was settled; and that if, after this, the offender should steal any property, animate or inanimate, the amount restored should be very large. This is one decision.

4th. *On taking forcibly the Property of another.*

A man forcibly took away the paddy that another was carrying; and on enquiry as to whether the offence was committed in the day or in the night, it turned out that it was in the day time. He was ordered to restore the paddy, and, if he stole any thing after this, that his punishment should be much heavier.

5th. *The owner of the property being clear, as the king of the Nat country decided when the Nats forcibly took possession of each other's property.*

One man owned a piece of land, and another, to the knowledge of many people, cultivated it. On inquiring into the case, it was found he had worked it for ten years without any interruption from the owner. In former times there was a yendike tree, which had a guardian Nat. On this yendike tree a pepul tree sprang up, and immediately a Nat came and took possession of it. In time it increased and enclosed the yendike tree, which

သည်။သင့်သစ်ပင်မရှိ။သစ်ပင်ပိတ်မှန်သာရှိသည်သင်ထွက်လေညောင်
စောင့်နတ်ကနှင်သည်။သိကြားမင်းထံအစီရင်ခံကြသော်။ ပဌမကန္တတ်၍
လည်းမပြစ်။ မစောင့်ရဘူးလည်းမနှင်။ ညောင်ပင်ဘုန်းလွှန်း၍စည်ကြီး
သည်သင်လည်းညောင်ပင်ကိုမစွဲ။ ညောင်စောင့်နတ်သာစွဲသည်။ သင့်
ပိတ်မှန်အရင်ပျောက်ချေပြီ။ ယခုမှနှင်သော်မနှင်သာချေ။ ညောင်စောင့်
နတ်ပိတ်မှန်ညောင်ပင်ဖြစ်ခြေသည်။ရင်းတိုက်ပင်စောင့်နတ်ထွက်ပေ။သိ
ကြားမင်းစီရင်သကဲ့သို့စီရင်သည်တပါး။

၆ ။ရှင့်ခင်ဒိတ်ဖါးတရား။

ခင်ဒိတ်မည်သည်မှာ။တောင်လဲရာမြက်ပြတ်သော။အစည့်ရှည်လျား
စကားများ၏။မည်သည်တောင်ထိပ်ထက်။ရောက်သောသစ်ပင်၌။ ရှင့်တ
ခုသည်။ရင်အသံသာသည်နာရာတွင်။သစ်ကိုင်းကျိုး၍။ အောက်နေသော
ဖါးပေါ်ကိုကြ၍။နံမှိုးကျိုးလေသည်။ဖါး ရှင့် ခင်ဒိတ်သည်။ သုခမိန်ရှေ့အ
စစ်ခံကြသည်။ ခင်ဒိတ်လည်းဘာသာမည်မြွတ်ဖွင်မမည် ဆန်းသောမည်
ခြင်းဖြစ်လေသည်။ရှင့်လည်းသုဘာသာမည်ရာမနာမခံ့သွားရမည်ကိုမ
သွားနားခံချေသည်။သစ်ကိုင်းမိုင်ရာနား၍နာရမည်လျှက်။သစ်ကိုင်းသေ
ကိုကိုက်၍ နာချေသည်။ ထိုသစ်ကိုင်း သေကိုလည်း ရှင့်ကိုက်၍ ကျိုးခြေ
သည်။ ဖါးအပေါ်သို့ကြ၍သွားသော်ဖါးကုံးရိုးကျိုးရခြေသည်။ ရှင့်ကား
လက်သည်မည်ရာသည်သုံးဆယ်။ ခင်ဒိတ်ငှက်ကန္တပ်ပြစ်ဖြစ်ချေသည်ဆ
ခွဲ။လျော်စေစီရင်သည်တပါး။ ။ရင်တွင်ခင်ဒိတ်ရှင့်ဖါးတို့သည်။တ
ရိစ္ဆာန်မဟုတ်တောစောင့်တောင်စောင့်ရုက္ခစိုးသုံးယောက် ကိုယ်ထင်ပြ
၍ပညာကိုစမ်းသည်။ ရှေးထုံးနှင့်ညီသည်အတိုင်းလူတို့ကိုဖြစ်လျှင် လက်
သည်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်။တိုက်တွန်းန္တပ်ဆိုသူငွေတဆယ်ငါးကျပ်စီရင်
သည်အမှုဖြစ်သည်။နတ်တို့ကောင်းချီးကျော်ညာသည်။

died; and its Nat ordered the Nat of the pepul tree to leave, as the habitation was originally his. The Nat of the pepul replied: "Your habitation is gone; mine only is left. Do you leave." So they went for a settlement of the case to the king* of the Nat country, (who, addressed the Nat of the yendike thus:) You did not first pull up the pepul tree and throw it away; nor did you tell the Nat that he should not watch it. The pepul has increased and swallowed up the yendike; and, my friend, you did not watch the pepul tree, but the other Nat did; your habitation is gone; you have no right now to turn him out. Now the pepul tree is the habitation of the presiding Nat of that tree. Let the Nat of the yendike tree leave. Thus the king* of the Nats decided. He (the Cowherd) decided the case.

6th. The case of the Squirrel, the Kingdik bird, and the Frog.

A kingdik (a bird so named) called "by the falling of the hill, when the grass is broken; in the course of time there will be disputes." A squirrel on the branch of a tree at the top of the hill, was listening to the pleasant sound of his voice; the branch broke and he fell on a frog which was below, and broke his back. The frog, the squirrel and the kingdik were examined before the wise man, who decided; the kingdik did not call his natural notes, but something quite unusual; and the squirrel, who should go about his own business and not listen to the kingdik, calling out without any reference to him, did not mind his business but listened; if he will listen, let him do so on a strong branch. But he held a dead branch in his teeth and listened; and this dead branch by his biting was broken, and he fell on the frog and broke his back. The squirrel may be called the assaulter; let him pay thirty tickals: And the kingdik the abuser (or exciter;) let him pay one half the above sum. Thus he (the Cowherd) decided. In this case the kingdik, squirrel and frog were not brutes, but Nats of the forest, the hill, and the tree, who tried his wisdom. This was according to former custom. If the same had occurred amongst men, the assaulter would have to pay thirty tickals of silver, the exciter by words fifteen. The decision was a proper one, and the Nats applauded and gave publicity to it.

---

* ဝဿဝတီမာရှိနတ်မင်း king of Woot-tha-wodie, the highest of the six Nat countries, is more properly "*the* king."

၇ ။ရှင့်ကြွက်ရှင်တို့တရား။

ကြွက်မွေးသူတယောက်။ ရှင့်မွေးသူတယောက်ရှိသည်။ ကြွက်ကိုမွေး
သူအစီရင်ခံသည်မှာ။ ချင့်မွေးသောရှင့်ကိုက်၍။ ငါမွေးသောကြွက်မဝမ်
တွင်သန္တေ့ဆုံးပျက်ရသည်။ နှစ်ယောက်ကိုစစ်သော်ရှင့်သခင်ကတရိန္တာန်
ခြင်းဖြစ်သည် ငါမတိုက်တွန်း ဆိုသည်အတိုင်းမှန်သည်။ တရိန္တာန်ခြင်း
ဖြစ်သည်အပြစ် မယူသာဆိုသည်ကာလ။ နတ်တို့ကောင်းချီးမပေးနေရာ
တွင်။ အဘယ်ကာလကိုကိုက်မိသနည်း။ အဘယ်ဒေသမှာဖြစ်သနည်းမေး
သည်ကို။ ညည့်အခါ သစ်ကိုင်းလျောက်ရာဖြစ်သည် အညီဆိုကြတွင်မှ။
ကာလသည်ညည့်ဖြစ်သည်။ ဒေသမှာသစ်ကိုင်းဖြစ်သည်။ သစ်ကိုင်းမှာ
ရှင့်ဒေသဖြစ်သည်။ ထိုသို့မှန်သော်လည်း။ ကြွက်မှာညည့်အခါမှကြွက်
စားဝန့်သည်။ ရှင့်မှာနေ့ညည့်မရွေးကျက်စားရသည်။ ညည့်နှစ်ကြိမ်လျှင်
ကြွက်ကာလ။ သစ်ကိုင်းဒေသသည်။ ကြွက်ဒေသ။ ညည့်ပင်ဖြစ်ခြေသည်။
ရှင့်သခင်က။ ကြွက်သခင်ကို။ သန္တေ့သုံးခု။ အဖိုး။ တခုလျှင်ငွေတရွေးစီပေး
စေစီရင်သည်တွင်မှနတ်တို့ကောင်းချီးကျော်ညာသည်ဤလည်းတပါး။

ထိုကြောင့်။ ကာလံ။ ဒေသံ။ အဂ္ဃံ။ ဓနံဟူ၍။ လေးပါးအပျားရှိ၏ဟု။ သု
ခမိန်ဖြစ်သောသူငယ်ဆိုခြင်းတည့်။ ။ကာလံ။ ကာလအားဖြင့်။ အဌ
ဝါ။ ရှစ်ပါးအပျားရှိ၏။ ဒေသံ။ ဒေသအားဖြင့်ဌာဒသ ၁၂ ပါး အပျားရှိ၏။
အဂ္ဃံ။ အဘိုးအားဖြင့်။ စတုပိဓံ။ လေးပါးအပျားရှိ၏။ ဓနံ။ ဥစ္စာအားဖြင့်။ စ
တုဝိဓံ။ လေးပါးအပျားရှိ၏။ ။ထိုတွင်ကာလရှစ်ပါးဟူသည်ကား။
ညည့်ကာလတပါး။ စစ်မက်ဖြစ်သောကာလတပါး။ ငတ်မွတ်သောကာလ
တပါး။ ရောဂါကြီးသင့်သောကာလတပါး။ တဦးကိုတဦး အစိုးရပစေ
သတ်သောကာလတပါး။ နေ့ကာလတပါး။ ညိမ်ချမ်းသာယာသောကာလ
တပါး။ မြို့ရွာတည်စကာလတပါး။ ဤသည်လျှင်ကာလအပျား ရှစ်ပါးဖြစ်
သတည်း။

ဗင်ကဲ့သို့အမှီနည်းတူမှာ။ ဖြုတ်တပြိုက်ကာလတပါး။ နှစ်စည်ကာလ
တပါး။ နက္ခတ်ကာလတပါး။ မြို့ပျက်ဆဲကာလတပါး။ ဤကဲ့သို့ထောက်၍
မှတ်ယူကြလေ။

7th. The case between the Owner of the Squirrel and the Rat.

One person bred rats and another squirrels. The owner of the rats represented that a squirrel had bitten one of his rats and caused him to lose a litter of young ones of which she was pregnant. On enquiring of the owners of both, the owner of the squirrel said: It was a matter between the brutes; that he had not set on the squirrel. This was proved; and it was decided that it was a matter between the brutes and no (fault) compensation could be given. The Nats gave no applause. On enquiring into the time and place of the occurrence, the owners both agreed that it was in the night, and on the branch of a tree. The time, was night—the place, the branch of a tree. The branch is the squirrel's place; but though this is true, the night is the only time a rat will venture to seek his food; the squirrel makes no distinction as to day or night, in feeding. If we judge by the time, night is the rat's time; if by the branch, it is also the rat's place, as it was in the night time. Let the owner of the squirrel pay the price of three litters, reckoned at one eue of silver each. When this decision was given the Nats applauded, and proclaimed it. This is also one decision.

On this the wise man said: There are these four matters—time, place, price, and the thing—to be considered.

As regards time, there are eight divisions; of place, there are twelve; of price, four; and of things, four. Of the eight divisions of time, there is 1st, the night; 2d, the time of war; 3d, of famine; 4th, of pestilence; 5th, when the power of the king is small, and one kills another; 6th, the day time; 7th, the time of prosperity and happiness; 8th, the time of founding a town or village. These are the eight divisions of time; and, as being of the same nature, any sudden emergency, festivals, or other annually recurring periods, the feast of the stars, (T'saung-moung-poe, formerly so called,) the time a town is on the point of and certainly will be destroyed; let all such times as these be noted.

Of the twelve divisions of place—1st, a kingdom; 2d, a country; 3rd, a city; 4th, a district; 5th, a village; 6th, a hamlet; 7th, a still smaller village; these 7—and 8th, the bazar or market; 9th, a dramatic assembly; 10th, the landing place for boats; 11th, a ferry; 12th, a hut, or temporary residence—these are the twelve divisions of place.

ဒေသအဖျား၁၂ပါးဟူသည်ကား။နိုင်ငံတပါး။ပြည်တပါး။ မြို့တပါး။ တိုင်းတပါး။ရွာတပါး။ ဇနပုဒ်တပါး။နိဂုဏ်တပါး။ ထိုခုနှစ်ပါးနှင့်ဈေးတပါး။ သင်္ဘောတပါး။ ရေဆိပ်တပါး။ ကူးဆိပ်တပါး။ တည်းတပါး။ဤသည်လျှင်ဒေသအဖျား၁၂ပါးတည်း။

အမှိနည်းတူမှာ။ ကင်းတပါး။ တံခါးတပါး။ ပွဲတပါး။ တောတပါး။ ဆိပ်ညိမ်ရာတပါး။မှတ်ယူကြလေ။

အဘိုးလေးပါးဟူသည်ကား။ သက်ရှိဆင်မြင်းလည်းတပါး။ သက်မဲ့ပတ္တမြားကိုးပါး။ရွှေတဆယ်နှစ်ပါး။ငွေမျိုးလေးပါး။ ၎င်းသုံးခုမှာတပါး။ တနည်းသက်ရှိကျွဲနွားမျိုးတပါး။ သက်မဲ့မြေနှင့်ကျေးမျိုးတပါး။ဤသည်လျှင်အဘိုးလေးပါးတည်း။ ။အမှိနည်းတူမှာ။သက်ရှိ။ မိုင်ဆတ်သမင်။ ဒါရယ်ကျွဲစသည်။ အချေလေးခုရှိသမျှအမျိုးတပါး။ ဥဒေါင်းကျီးဖြာကြက်ဝမ်ဘဲအတောင်ရှိသမျှအမျိုးတပါး။ ။အမှိသက်မဲ့မျိုးမှာ။စပါးသစ်ဝါးသက်ကယ်နည်းတူတပါး ကိုမှတ်ကြ၍ အဘိုးထားရမည်ကိုမှတ်လေ။

ဥစ္စာမျိုးလေးပါးဟူသည်ကား။ သက်ရှိဆင်မြင်းတပါး။သက်မဲ့ပတ္တမြားကိုးပါး။ရွှေမျိုး၁၂ပါး။ ငွေမျိုးလေးပါး။ ၎င်းသုံးခုမှာတပါး။ တခုသက်ရှိကျွဲနွားမျိုးတပါး။သက်မဲ့မှာမြေနှင့်ကျေးမျိုးတပါး။ဤသည်လျှင်ဥစ္စာမျိုးအဖျားလေးပါးဖြစ်သတည်း။ ၎င်းဆိုခဲ့ပြီးသမျှသက်ရှိသက်မဲ့။ အခြေရှိ။ အခြေမရှိ။ စပါး။ ပြောင်း။ နှမ်း။ ဝါ။ လူးဆပ်အလုံးစုံပိုင်ထိုက်သမျှဥစ္စာတည်း။ဤအကြောင်းလေးပါးဆိုရာ၌။အလါတူကိုယူ၍မှတ်သား စီရင်ရမည်။ထိုကြောင့်ကြွက်နှင့်ရှင့်မှာကာလဒေသ။ အဘိုးဥစ္စာကိုဆိုသည်ဟုသုခမိန်ပြဋ္ဌာန်းသောစကားတည်း။

၈ ။မယားလုတရား။

အကြင်သူနှစ်ယောက်သည်သုမယား။ ငမယားလုကြသည်။ ထိုသုခမိန်မေးစစ်သည်မှာနှစ်ယောက်ကပင်မယားဆိုသည်။ မိမ္မကိုစစ်သော်။တဦးသောယောကျ်ားကိုသာလင်ဆိုသည်။ မိမ္မလင်ဆိုသူသာ မယားကိုရအပ်သည်။ထိုသို့မိမ္မဆိုကာမျှနှင့်စကားအစစ်မစင်။သုံးယောက်ကိုအချားနေစေ၍အသီးအသီးစစ်ပြန်လျှင်။ရွာမြို့တချက်တည်းဖြစ်ကြ၍ တဦးပြောသည်အတိုင်း။ဘိုး။ဘွား။ မိ။ဘ။ အမည်အရည်။ ဥစ္စာ။ မျိုး။ ရိုး။ တူကြသည်ဖြစ်သည်။ သင်တို့သုံးယောက်ကို။ လူသာမည်ညစ်၍မစင်ရာ။ရေဆန်မီးခဲကမ္ဘာလေးတွင်။ တပါးပါးနှင့်စီရင်ရမည်။ဆိုပြီးမှ။ သင်တို့မိဘ

Places that in the same way may be noted are, 1st, posts for collecting duty, or guard posts; 2d, the gates of a town; 3rd, any assembly of people; 4th, the forest; 5th, solitary places—let these be noted.

Of the four prices, (or modes of fixing prices,) there are 1st, animate things, elephants, horses and men—these are one; 2d, the nine kinds of gems, the twelve kinds of gold, and the four kinds of silver—these are reckoned one; 3rd, another grade of animate things, buffaloes and oxen are one; 4th, of inferior inanimate things and the base metals; these are the four prices.

Of animate things which are similar and may be reckoned the same, there are bison, elk, large red deer, small red deer, spotted deer and all four footed animals; (there are) pea-fowls, cyruses, common fowls, ducks, and all winged animals. Of inanimate things similar (to the above,) there are grain, timber, bamboos, coarse grass used for thatch. These having noted, you must fix the price and record it.*

Of these four kinds of things—animate things—1st, elephants and horses, one; 2d, inanimate things, the nine kinds of gems, the twelve kinds of gold and the four kinds of silver, these are one. Another (class of) animate things, buffaloes and oxen; of inanimate things, land and the baser metals. These are the four kinds of things. The above embraces animate and inanimate things, grain, cholum, sesamum, cotton, barley, sap—all things that man ought to possess. Things similar to these are to be noted in the same way and decisions given on them. For this reason, in the case of the rat and squirrel the time, the place, the price and the thing, were laid down. This was the decision of the wise man as to time, place, price, and thing.

8th. The disputed Wife.

Two men disputed the possession of a wife. When they came before the wise man, he inquired into the case. Both the men claimed the woman, and she declared one to be her husband. It would appear that the man the woman says is her husband, should have her; but on the statement of the woman only, the case is not clear. So he separated the three and examined them apart; but being all of one village, their statement as to forefathers, names, numbers and hereditary property agreed. "The case cannot be decided by the questioning of ordinary men. It must be decided by the ordeal of water, rice, fire, or (hot) lead; one of these four." Having said this, he called

* The whole of this paragraph is obscure. It seems to mean that the price of things is to be estimated according to their preciousness.

ပေါက်ဖေါ်ဆွေမျိုး အရပ်သားတို့ကိုခေါ်ခဲ့၍။ စစ်လျှင်တဦး သောယော
ကျ်ားသို့။အညီတွက်ခြေသည်ကမ္ဘာလေးရပ်သို့မရောက်သော။ အညီတွက်
သူမယားဖြစ်စေ။စီရင်ရာတွင်မိမ္မက လင်မဟုတ်ဆိုသူယောကျ်ားက။မိမ္မ
ကိုရလေသည်။သင်ကားလည်ပြတ်ရာသည်လည်းဘိုးသင့်ကိုယ်အဘိုးတံ
ရာငွေအကျပ် သုံးဆယ် လျှော်စေ။ မိမ္မကလင်ရင်းမှန်လျှက် မနေလိုခြေ။
ကိုယ်ဘိုးငွေနှစ်ဆယ်ငါးကျပ်လျှော်စေ။ချင့်တို့နှစ်ယောက်အမျိုးမစောင့်
ဖြစ်သည်၊ ရွာပြည်မှထွက်သွားစေ။ အမွေအနှစ်လည်းမပေးနှင့်။ အမျိုး
ပျက်သစ္စာမစောင့်ဖြစ်သည်။ စီရင်သည်ကိုတောစောင့်နတ်တောင်စောင့်
နတ်တို့ကောင်းချီးကြွေးကျော်သည်လည်းတပါး။

၉ ။တရားဝင်မဝင်အကြီးကိုအငယ်ရှိသေရာသောစကားတရား။

သူနှစ်ဦးခိုက် ရန်ဖြစ်ရာ။ရိုက်နှက်ဆဲရေးကြသည်တွင်။ရှေ့သို့ရောက်
၍စစ်သည်ကား အငယ်တရားမဝင်သေး၍။ ဤသူငယ်လည်းလွန်သည်။
အပြစ်မရှိ။ဤသူငယ်ကြောင့်လူကြီးသေခြေသည်။ သေခန်းသေနား ဤသူ
ငယ်ကြောင့်ဖျက်သမျှကိုလည်းအစားတည်စေ။ယနေ့မှစ၍သားကိုသား
ရှင်မိဘအပြစ်ခံရမည်ဖြစ်သည်။ဆုမ္မကြလေ။ ။ကမ္ဘာဦးသူတို့ကျင့်ရိုး။
ဗြဟ္မာမင်း၏သားမြေးမြစ်ဖြစ်ကြသည်။ဆုမ္မဖြတ်စီရင်သည်တပါး။

၁၀ ။သက်မဲ့စပါးကိုလေးသီးဆိုသောစကားတရား။

အကြွင်သူနှစ်ယောက်တို့သည်။စပါးကိုတဦးချေးသည်။ စပါးရှင်က။
တသီးတွင်ချေးရင်။စပါးအတင်းတဆယ်ကို။အတင်းနှစ်ဆယ်ပေးရမည်။
တောင်းသည်ကို။တသီးတွင်မပေးနိုင်၍နှစ်သီးကောက်ကြီး ခပ်မှတောင်း
သည်။စပါးအတင်းတဆယ်ကို အတင်းနှစ်ဆယ်ပေးရကောင်းသည်ချေး
စားလူဆိုသည်အခါလွန်ပြီ။ စပါးမျိုးဖြစ်သည်။ တတင်းက ခွန်နက်အ
များထွက်သည်အတွက်ကိုလေးစုတစုရကောင်းသည် စပါးရှင်ဆိုသည်။
ယူရင်းကတဘိုးယူသည်ဆိုသည်။ခွန်နက်အတွက်ကို။ လေးစုတစုမပေး
သင့်ပါချေးစားသူကဆိုသည်။သင်တို့နှစ်ဦးဆိုချက်စကားလောဘနှင့်ဖြစ်
ကြသည်။၎င်လောဘကြောင့်ပျက်စီးရှားပါးရသည်။ တနှစ်ကောက်ကြီး
သုံးရပ်။မရင်နှစ်ရပ်။ နှစ်လီနွေမိုဃ်းဖြစ်ချေသည်။ တော်လျှင်လည်းအ
များရသည်၊မတော်ကလည်းအနည်းရချေသည်။ နှစ်ဦးစကားပကြစေ။စ
ပါးအတင်းတဆယ်ကို။ လေးဆလေးသီးဖြစ်ချေရကား လေးဆလေးသီး

their parents, relatives, connections and neighbours and examined them. They all agreed in stating *one* to be her husband. He then said, it shall not be tried by ordeal. Let the man all agree to be the husband have the wife. On this decision, the man the woman declared not to be her husband gets her, and he (the other) is liable to decapitation. So as the price of his neck, let him pay thirty tickals of silver. The woman, though her husband was clear and certain, said she did not wish to live with him. Let her pay twenty-five tickals of silver, the price of her body; and as both are disregardful of the credit of their connections, let them go beyond the bounds of the village, and let them have no share in the inheritance (of their relatives.) They are destroyers of family character, breakers of their engagements. On this occasion the Nats of the forests and hills praised and shouted applause. This also is one decision.

9th. Being of legal age, and the respect due by the young to the old.

Two persons quarrelled and fought. They were taken before the wise man. On enquiring, the younger was found under the responsible age. Though he was the offender, he was not held in fault. By means of this youngster the grown man died. Let the whole expense of the funeral, and all the damage caused by him, be borne and made good. From this, as parents shall bear the faults of their children, let them give them instruction. This is the constant practice with the first inhabitants of a world. They are all children, grand children, and great grand children of the king of Bymahas. This he gave as one decision.

10th. Borrowed grain only to be repaid fourfold.

A person borrowed paddy from another. The lender said—"after the first harvest, for every ten baskets twenty shall be returned." But (the borrower) not being able to repay it after the first harvest, the lender demanded it after the second, (or kauk-kee.) The borrower said he ought only to pay twenty baskets for the ten; but the lender said, "the season is past; mine was seed paddy; from one basket there is a return of many. I ought to get the fourth of the return." The borrower replied; "when borrowed, double (the original quantity) was agreed on, and I ought not to give one fourth of the return." The wise man said—"the words of my friends are dictated by covetousness; by covetousness is produced destruction and scarcity. In the year there are three crops in the wet, season, two in the dry. The year consists of a warm and a wet season. If in luck, there is a large return; if not, a small one. Let both proposals be set aside, and for ten baskets of paddy let fourfold be paid. Beyond fourfold there shall be no claim

ပေးဆပ်စေ။ လေးဆလေးသီးပြင်အနှစ်နှစ်ကြာသည်ကို။ မဆိုသာလေး
သီးတွင်ပြေစေ။ စပါးမျိုးခုနှစ်ပါးမှစ၍။ တရာနှစ်ပါးမျိုးဟူသမျှကိုစီရင်
လေ။ဆုံးဖြတ်သည်လည်းတပါး။

၁၁ ။ငွေကိုတဘိုးဆိုသောစကားတရား။

အကြင်သူနှစ်ယောက်တွင်။တယောက်သောသူငွေတကျပ်ကိုချေးစား
သည်။ငွေရှင်ကအနှစ်နှစ်ငွေစားကိုမတွေ့၍ မတောင်းရသည်။ နှစ်ရှည်
သည်အတိုင်းအတိုးတက်၍ရကောင်းသည်ငွေရှင်ကဆိုသည်။ ငွေစားက
မှာချင့်ငွေတကျပ်ကိုအရင်ပြု၍တဘိုးပေးပါမည်။ အနှစ်နှစ်လည်းမတွေ့
ကြာသည်မှန်ပေသည်ဆိုသည်။ ချင့်တို့နှစ်ဦးအချင်းများကြသည်ငွေဖြစ်
သည်။ ကုံမဟုတ်။ အနှစ်မှာလည်း များစွာကြာသော်လည်း ငွေနှင့်စပ်
သည်ကို။တဘိုးတွင်ပေးယူကြစေ။ ငွေမျိုးရွှေမျိုး။ သလွဲမည်း။ သလွဲဖြူ။
ကျေးနီကျေးဝါ။နှင့်စပ်သည်ကျေးမျိုးကိုလည်းနည်းတူဖြစ်စေ။ ဆုမ်ဖြတ်
သည်လည်းတပါး။

၁၂ ။သက်သေတို့ကိုချားနား၍စစ်ရာသောတရား။

မဟာသမတမင်းကြီးပြည်တွင်။ပုဏ္ဏားလေးယောက်တို့အလှူခံကြ၍
ငွေသဗျာကျပ်တရာရသည်။ လေးရာ မရသေး။ ပုဏ္ဏားငယ်ကိုအစောင့်
ထားခဲ့သည်။ပုဏ္ဏားကြီးသုံးယောက်အလှူခံသွားသည်နောက်။ ဗျားဖွတ်
သောတောသွားလေးယောက်နှင့်အစောင့်ထားခဲ့သည်။ ပုဏ္ဏားငယ်တိုင်
ပင်သည်ကား။တရာသဗျာကိုအညီအမျှယူကြမည် ပုဏ္ဏားကြီးတို့ရောက်
၍တောင်းလျှင် ခွေးချီ၍ပြေးလေသည်ငါဆိုမည်။ သင်တို့ဗျားဖွတ်တော
သွားလေးယောက်လည်းခွေးချီ၍ပြေးလေသည်ကိုပင် မြင်ပေသည် ဆိုပါ
ကုံဟု။ ပုဏ္ဏားငယ်နှင့် ဗျားဖွတ်သော တောသွား လေးယောက် ညှိ နှိုင်း
တိုင်ပင်နေပြီးသည်နောက်။ သုံးယောက်သောပုဏ္ဏားကြီးတို့ရောက်လာ၍
အသဗျါလေရာကိုစေ့ပြီသင် ပုဏ္ဏားငယ်တွင်ထားခဲ့သဉ်သဗျာတရာကိုယူ
တော့။ငါတို့မှာတယောက်တရာစီယူမည်ဆိုလျှင်။ သင်တို့သုံးယောက်က
သာ။အသဗျာကိုဝေပါတော့။တွင်ထားခဲ့သည်အသဗျာကိုတထုပ်တည်း
ထားရာသားငါးထုပ်သည်အဝတ်နှင့်ထည့်ထားမိရာတွင်။ ခွေးချီ၍ပြေး
ခဲ့သည် ဗျားဖွတ်သောယောကျ်ား တောသွားလေးယောက်နှင့် လိုက်ပါ
သည်ကိုလည်းမရပါ ပုဏ္ဏားငယ်ဆိုလျှင်။ မြို့ကွပ်သို့အစီရင်ခံစကားရင်း

on account of length of time. Let fourfold be a full remuneration for the seven kinds of grain, and all edible vegetable productions, which are subject to the same rule." This is also one decision.

11th. Borrowed silver only double.

One man borrowed from another one tickal of silver, and as he was not seen by the lender for some years, he could not demand payment; (but when he saw him) he claimed interest for the whole time elapsed. The borrower said he was willing to pay double; admitted that he had not seen him (his creditor) for some years, and that it was long since the money had been borrowed. Thus they disputed. The wise man said, it was silver, not merchandise; and though it was many years since the transaction, for whatever is connected with silver, let only double (the original sum) be paid or received. The different kinds of silver, lead, tin, copper, brass, and every thing connected with copper, shall be the same. This is also one decision.

12th. The case in which a decision was given by examining the witnesses apart.

In the country of Maha Thamada four Bramins had by begging obtained one hundred tickals or pieces of silver money. They had not got four hundred, so they left the younger Bramin to watch the one hundred, and the three elders having gone off begging, four bee-hunters who were going to the jungle were consulted with by the younger Bramin, to divide the one hundred pieces of money equally amongst them, and when the elder Bramins return and demand it, I (the young Bramin) will say, "a dog ran away with it;" and do you bee-hunters say you saw it. After they had thus consulted, the three elder Bramins returned. They said, "we have now procured four hundred pieces of money. Do you keep the one hundred pieces left in your care; we will each take one hundred." The young Bramin then said, "my three friends, share your money with me. That left with me, being placed in one bundle in a cloth used for tying up meat and fish, a dog ran away with it and it was lost. Though I followed with four bee-hunters, we could not recover it. This the young Bramin said, and when they came to the head man of

အတိုင်းပြောကြရာ။တောသွားလေးယောက်တို့ကိုစစ်သော်။ခွေးချို၍ပြေး
သည်ကိုငါတို့လည်း လိုက်ရသည်ဆိုသည်။ သက်သေလေးယောက်တို့
ထွက်ဆိုခြေပြီ။ သည်ပုဏ္ဏားငယ်မထိန်မဖုက်မှုံခြေသည်ပြောက်ပိုင်စေ။
ပုဏ္ဏားကြီး သုံးယောက်တို့က ဥစ္စာကိုပုဏ္ဏားငယ်သို့ဝေပေးစေ။ မြို့ကွပ်စီ
ရင်သည်ကိုပုဏ္ဏားကြီးတို့ကမပြီး၍ သေနာပတိသို့ရောက်ပြန်သော်လည်း
နည်းတူစီရင်သည်။ ပုဏ္ဏားကြီးတို့ မပြီး၍ ဥပရာဇာသို့ ရောက်ပြန်သည်
တွင်လည်း ၎င်နည်းတူ စီရင်သည်။ ပုဏ္ဏားကြီးတို့ မပြီး၍ မိဘုရားသို့
ရောက်ပြန်သည်လည်း နည်းတူ စီရင်သည်။ ပုဏ္ဏားတို့ မပြီး၍ မင်းသို့
ရောက်သည်မင်းကလည်းနည်းတူစီရင်သည်။ပုဏ္ဏားတို့မပြီး၍တခုသော
အရပ်၌နေလျက်ပုဏ္ဏားငယ်နှင့်တောသွားလေးယောက်။ပုဏ္ဏားကြီးသုံး
ယောက်တို့တိုင်ပင်ကြသည်မှာ။အစီရင်ခံတိုင်းငါတို့သုံးယောက်ကိုအရှုံး
ပေးသည်။နိဂုဏ်းတရွာမှာ။အချင်းများသမျှစကားကို။သူငယ်စီရင်သည်
တရားဟုတ်မှန်လျှင်တောစောင့်တောင်စောင့်။ရုက္ခစိုး။ဘုမ္မစိုး လူဥက်တို့
ကြွေးကျော်သည်။မဟုတ်မမှန်လျှင်မကြွေးမကျော်။ ကြားရသည်အတိုင်း
သင်တို့ကြား၏ လာမေးလျှင်ကြားပေ၏။ ထိုမှာထိုသူငယ်ဆုမ်ဖြတ်ရာပြီး
မည်သစ္စာပန်နက်သွားကြလေသော်။သူငယ်ရှိရာအရပ်သို့ခုနှစ်လကြာမှ
ရောက်သည် သူငယ်အကြောင်းကိုအိမ်မှာမေးသော်။ အဘလယ်ထွန်ရာ
ပါလေသည်ပြောလိုက်ကြလျှင်တွေ့လေသည်။ အဘလယ်ထွန်ရာကတက်
၍ရွံ့စေးညှို့။ချေမှာကိုယ်မှာရှိသမျှကို။သန့်ဆေးချိုးပြီးလျှင်။ဤပုဏ္ဏားတို့
လာရောက်သည်ကား။ ဝိစိတ္တိဆွာပိဝါဒ။ ယုံမှားခြင်း အညင်း အခုံ ရှိကြ
သည်ဖြစ်မည်စိတ်ကစ္စဲမှတ်၍။ကံသင်၌ထားသောအဘ အဝတ်ကိုရုံ၍တ,
ခုသောသစ်ခက်ကိုချိုးပြီးလျှင်သစ်ပင်အောက်၌ခင်း၍နေလေ၏။ ထိုအခါ
သင်ဖြဟ္မဏာတို့အဘယ်ကိစ္စရှိ၍ရောက်သနည်း။သုခမိန့်ဖြစ်သောသူငယ်
မေးသော်ဆိုခဲ့ပြီးသမျှစကားအတိုင်းနှစ်ဘက်သားတို့အကုံပြောကြသည်
သုခမိန့်ဖြစ်သောသူငယ်ဆိုသည်ကား။သင်ပုဏ္ဏားလေးယောက်တို့သည်
တွင်နေ။ တောသွားလေးယောက်တို့ အဝေးအရပ်လေးမျက်နှာမှာနေကြ
လေဆို၍နေကြလေ၏။ ထိုမှတမျက်နှာသားကို မေးသည်ကား။ ဤကမ္ဘာ
တည်စကမှုသာဝါဒ မဆိုဖြစ်၍ဆင်းရဲခြင်းမရှိ။ သေသော်လည်းနတ်ရွာ
သို့ရောက်သည်။မဟုတ်သည်ကိုပြောခြေက ဤဘဝ၌လည်း ဆင်းရဲသည်
အဝပြောင်းလည်ငရဲမလွတ်ခံရခြေသည်။မှန်ရာပြောရမည်မေးလျှင်ခွေး
ချို၍ပြေးသည်လိုက်သည်မရပါ။ပြောဆိုသည်။ အဘယ်အရပ်သို့ပြေးသ

the town for his decision and stated the case as above, he examined the four men who were going to the jungle; they all said they also had followed the dog when he ran off. On the evidence of the witnesses he decided that the young Bramin had not secreted it; that it should be considered as lost, and the elder Bramins should share with the younger. The elder Bramins were not satisfied; but when they went to the ministers (of the king,) they gave the same decision; and when still dissatisfied, they went to the heir apparent; he gave the same. Still unsatisfied, they went to the first queen, who decided the same. They went to the king, and he also confirmed the decision. Yet still dissatisfied, they consulted with the young Bramin and the four bee-hunters, (saying,) wherever we have gone for a decision of our cause, it has been given against us. In a certain village, a boy decides all cases, and if his decisions are correct, the Nats of the forest, the hills, the trees and the earth, men and birds, cheer and applaud; if they are not correct, they do not applaud. Have you also heard this? The others replied, they also had heard it; and on this they agreed that they would be satisfied with this young man's decision, and making a declaration to that effect, they went to him. They reached his place of abode in seven months, and enquiring for him at the house, were told he had gone out with his father to the plough. Following there they saw him. Having left his father, he bathed and washed the mud off his feet and body. "These Bramins who have come, must have some dispute to decide." Thinking thus, he put round him his father's cloak which happened fortunately to be at hand, and breaking a branch from a tree, spread it and sat down under the shade. The little wise man then said to the Bramins, "oh! my friends, on what business have you come?" The two parties then told him the whole case as it had happened. The young wise man then said, "my friends, you four Bramins remain here, and you four jungle rangers go a distance to four separate places, and they did so. He then examined one of the hunters, (saying,) "at the commencement of this world, as there was no lying there was no misery, and at death (people) went to the Nat country. When they began to speak falsely, there was misery in this life; but when they changed this state of being, they could not escape hell, but had to endure. Ye must speak the truth." So on questioning him, he said they followed the dog on his running away, but could not catch him. (The young man) enquired in what direction the dog had run, and what was his color.

နည်းခွေးအမွေးကား အဘယ်အမွေးနည်း။ မေးသည်ကို အရှေ့အရပ်သို့ ခွေးဖြူချီ၍ပြေးသည်ကိုမြင်ပါသည်ထွက်ဆိုသည်။ ၎င်တယောက်ကိုမေး သော်တောင်အရပ်သို့ခွေးနီချီ၍ပြေးသည်မြင်ပါသည်ထွက်သည်။ ၎င်တ ယောက်ကိုမေးသော် အနောက်အရပ်သို့ခွေးနက်ချီ၍ပြေးသည်ကိုမြင်ပါ သည်ထွက်ဆိုသည်။ ၎င်တယောက်ကိုမေးသော် မြောက်အရပ်သို့ခွေး ကျားချီ၍ပြေးသည်ကိုမြင်ပါသည်ထွက်ဆိုသည်။ ဤလေးယောက်တို့ကို လည်းနည်းတူကောင်းကျိုးမကောင်းကျိုးပန္နက်စေ၍မေးသတည်း။ ထိုမှ သင်တို့လေးယောက်နှင့် တိုင်ပင်၍ကဲ့ဖွက်လိမ်လည်ခြေသည်။ပြည်ရှင်သို့ ပို့ဆက်လေဆိုသည်ကိုအပို့အဆက်မခံဝံ့၍ထိန်သည်ငွေကိုချင့်တွင်ပင်ရှိ သေးသည်ဖြစ်၍တွင်မြှုတ်ဖေါ်ပြအရင်အတိုင်းပေးစေသည်။ တောသွား လေးယောက်မှာလျှာအာမလွတ် ထိန်သူဖြစ်ခြေသည်။ မင်းသို့ရောက်က ဖြတ်မည်လှီးမည်။ဟက်မည်ဖြစ်သည် ဥက္ကောင်းလေးတောင့်ကြားနှင့်အ ပူတဘက်အိမ်တဘက်သို့ဖမ်းစားရမည်မြို့ရွာမှနှင်ထုပ်ရမည်။ ဆင်ချေး မြင်းချေးကျုမ်ရမည်။ဒွန်စဏ္ဍားသို့ရောက်စေရမည်။ ယခုမှာသင်ပုဏ္ဏား တို့သည်းခံပါ။နောင်မိုလ်ဟါတို့သည်ကဲ့သို့ပြုကြင့်သူကိုထင်ရှားအောင်မှာ ချက်အတိုင်းစီရင်လော့။ ဤသို့စီရင်ပြီးသော်တောစောင့်နတ် ရုက္ခစိုး ဘုမ္မ စိုး။ငှက်တို့အရောင်ကြွေးကျော် ကောင်းချီးမြွေက်သည်။ ပုဏ္ဏားကြီးတို့ လည်းကောင်းချီးပေး၍ရောဂါကင်းပါစေ။ အသက်ရှည်ပါစေ။ ဘုန်ကြီး ပါစေ။ စမ္ဗူဒိပ်မြေပေါ်တွင်အတုမရှိပညာရှင်ဖြစ်ပေသည်ဟုခရုသင်းရေ စင်ဖြန်း၍။နေစာသပြေညွှန့်ဖြင့်ပေးကမ်း၍သွားလေ၏။

မင်းကိုပြီးကြောင်းနှင့်ပုဏ္ဏား တုံလျှောက်လျှင်။ မည်သူစီရင်သနည်း ဟုမေးတော်မူသည်တွင်စီရင်ပြီးချက်သည်အတုမရှိပညာရှင်ဖြစ်သည်တ ကားဟုထိုသူငယ်ကိုခေါ်၍ ရောက်လျှင် အမတ်သေနာပတိ အရာကိုပေး သည်။ အမှုမျိုးကိုစီရင် အပ်သည်ကာလမင်းကြီး ပြည်တဲရေး ကိုစီရင်ရ မည်ကျောက်ပါသည်။ငရဲတိရိစ္ဆာန်ပြိတ္တာအသူရကာယ် အပါယ်လေးဘုံ ရှိခဲ့သည်မတိမ်မပါးသာ။ ပုထုဇာန်မတပ်နိုင်ပါ တောင်းပန်သည်နှစ်လ ပြင့်ပြဒါန်၍မင်းကြီးကတောင်းပံသည်။မင်းကြီးရှိခိုး၍။ ခုနှစ်ရက်တရား တင်းကုတ်သို့ ဝင်၍စီရင်ပါမည်။ ဟုတ်မှန်တော်တည့်။ လမ်ဟောင်းကို။ ဆွေးနွေးပါရစေတောင်းပန်၍ဆွေးနွေးကျုံစည်ရလေသည်။ နောက်တရာ တင်းကုတ်သို့စီရင်ပါရောက်သည်အမှုသည်တရားခုနှစ်ရပ်ကို။ရှိနှင့်ရင်း ပသေနာပတိတို့စီရင်သော်လည်းမပြီး၍ သုခမိန်တရားတင်းကုတ်သို့မင်း အာဏာနှင့်ဝင်ရရာတွင်စီရင်သည်တရားကား။

The witness replied, he saw a white dog, and he ran east. On questioning another in the same way, he replied, a red dog had run south. And on questioning another, he said a black dog had run west, and the fourth said a spotted dog had run north. Before examining the four, he had explained to them good and evil, and made them declare that they would speak the truth. He now said, they have conspired to cheat and concealed the money. Let them be taken to the king of the country. As they were afraid to go before the king, and the money they had taken was still by them, he caused them to dig it up from where it was hid and return the full amount. The four jungle rangers have committed a fault by means of their tongues. They are concealers (of the truth.) When they come before the king he will chop or cut them out, or slit their mouths, or he will cause their heads to be shaved in four patches, and then to labor and beg for their subsistence—banish them from the city, or make them clean out stables or elephant sheds, or degrade them to the doon tsenda class. Now my friends, ye Bramins, do ye suppress your anger, and let future generations punish men as I have now publicly and plainly laid down. When he had thus decided, the Nats of the forest, of the trees and of the earth, in the form of birds, proclaimed aloud his praise. The elder Bramins also sprinkled him with, and poured over him pure water from their Braminical shells. They gave him a small branch of the thabae tree, and Nai-tsa-grass wished him freedom from all disease, long life and increase of power, and saying, on the whole surface of this earth there was none like unto him for wisdom, they took their departure.

When the Bramins represented to the king that their case had been decided, he enquired by whom the decision had been given, and saying, he certainly is a man of unparalleled wisdom, he sent for the young man and appointed him minister—When the king appointed him to try all causes he said: "Oh king! I am afraid to undertake the decision of all the cases in the country. There are the four states to be avoided, of hell, brutes, pyit-ta, and athoorakay. No man is free from mistakes. I am not equal to the task." So he begged to be excused. The king having fixed a certain term in years and months, begged him to undertake it. So making his obeisance to the king he agreed to enter the law shed and decide causes for seven days, and requested to be allowed to consider the old and true road (of former decisions.) So he was permitted to consider. When he came to the shed, seven causes were appealed from the decision of the ministers. So when he entered the shed with the king's authority, these are the cases he decided.

၁ ဤသို့တည်း။ ပဌမရက်မြောက်၌စပါးမျိုးဟောင်းမျိုးသစ်စကားတပါး။

၂ ဒုတိယနှစ်ရက်မြောက်၌။စီရင်သည်နွားပိုက်နွားမစကားတပါး။

၃ တတိယသုံးရက်မြောက်၌။ စီရင်သည်။ ကြက်ဘကြီးငယ်စကားတပါး။

၄ စတုတ္ထလေးရက်မြောက်၌။စီရင်သည်သားလုစကားတပါး။

၅ ပဉ္စမငါးရက်မြောက်၌။စီရင်သည်။တောင်သူရာပြင်သစ်ခုတ်တရားတပါး။

၆ ဆဌမခြောက်ရက်မြောက်၌။ စီရင်သည်။ ရှေဒိုးရသသူ။ မယားနှင့်လေးယောက်အမျှဝေစကားတပါး။

၇ သတ္တမခုနှစ်ရက်မြောက်၌စီရင်သည်သခွားငပြုတ်စကားတပါး။

၁ ။မျိုးဟောင်းမျိုးသစ်တရား။

ဤသည်လျှင်ခုနှစ်ပါးတည်း။ ထိုခုနှစ်ပါးတွင်ပဌမစီရင်သည်တရားကား။ အကြင်သူနှစ်ယောက်တို့သည်။ စပါးကိုထမ်း၍လာသည်။ ရေတံတားအပေါ်သို့ရောက်လျှင်။တဦးနှစ်တဦးမလွှဲနိုင်၍။တိုက်မိကြသည်။နှစ်ဦးသားထမ်းသည်စပါးရေ၌ကျ၍။မျောပါးဆုမ်ကြလေသည်။ နှစ်ဦးသားအချင်းများ၍တံတားကိုလျှောက်ဦးလျှောက်နှောင်းဆိုကြသည်အတူဖြစ်သည်။သင်တို့မလိမ္မာ။နှစ်ဦးငါလျှောက်အုန်းမည် ဆိုသင့်လျက် မဆိုကြ။ ခုံတမင်လျှောက်ကြ၍တိုက်ခိုက်မိရာပျက်ဆုံးမ်းသည်အပြစ်မရှိ။ မင်း၏အမတ်ရင်တို့ကောက်ယူစီရင်သည်။ မပြီးရှိနှင့်သည်စကားကို။ မနူအမတ်သုခမိန်စစ်သည်ကား။ နှစ်ဦးအလျှောက်အသွားခုံတမင်အလျှင်လိုချင်း။ ခရီးအားကြီးအတူစိတ်ထားမှံကြပြီ။သင်တို့စပါးအကြောင်းကိုပြောကျ။ စစ်လျှင်တဦးကမျိုးဟောင်းဖြစ်သည်ဆိုသည်။ တဦးမျိုးသစ်ဆိုသည်။ မျိုးဟောင်းမှာမပွားပြီ။ ထောင်းထုစားရုံ မျှသာ ဖြစ်သည်။ မျိုးသစ်မှာ။ပျန့်ပွားခွန်နက် အများစီးပွားမည်ဖြစ်သည်။ ဝဏ္ဏအမြတ်မှံခြေသည်။ မျိုးသစ်ရှင်ကိုမျိုး ဟောင်းရှင်ကအစားပေးစေ။ လူအတူတူတွင်နှုပ်လက်အဆိုအရောက်တူကျမှု။သူယုတ်က။သူမြတ်ကိုပူဇော်ရခြေသည်။ သုခမိန်စီရင်ရာတွင်နတ်လူတို့ကောင်းချီးကျော်ညာသည်။ ကြေးငှက်တွံထူသည်။ လူတို့ရှင်လမ်မြူးရယ်သည်ဖြစ်၍။မျိုးဟောင်းရှင်ကမျိုးသစ်ရှင်သို့ အစားရှင်လမ်စွာနှစ်သက်၍ပေးယူကြပြီးသည်လည်းတပါး။

1st. The first day he decided the case of the old and new paddy seed.

2nd. On the second day he decided the case of the male and female cattle.

3d. On the third day he decided the case of the large and small cock.

4th. On the fourth day he decided the case of the disputed child.

5th. On the fifth day he decided the case of the Toungthoo who, on clearing his garden, cut down a tree.

6th. On the sixth day he decided the case of the wife of the man who found a pot of gold, and four others with whom it was divided.

7th. On the seventh day he decided the case of the small cucumber.

1st. *Of the case of the old and new paddy seed.*

Of these seven cases, as regards the first:

Two men were carrying paddy, and they came to a bridge where there not being room to pass, they jostled each other, and the paddy of both fell into the water, floated away and was lost. They quarreled and disputed who first came to the bridge. It was found they came on together. "My friends, ye have done foolishly. One ought to have given notice that he would pass first. This ye did not, but getting on the bridge in a hurry ran against each other and your paddy was lost. Let there be no fault." This the minister decided. They were dissatisfied, and when Menoo, the wise man, examined the case, he found that both had equally been in a hurry, and equally enraged. When he enquired respecting the paddy, one said his was old, and the other that his was new. "As the old paddy will not grow, and is only fit to be beaten out for food, and the new paddy will grow and return many fold, it is (more) valuable property. Let the owner of the old paddy make good the new. As amongst men though the same, if they abuse and strike each other, and are equally in fault, the degraded (man of low class) makes a (peace) offering and begs pardon of the exalted. When the wise man gave this decision, the Nats and men shouted applause, and the birds crowed and sang. Men were happy and pleased, and the owner of the old grain replaced that of the other with pleasure and satis faction, and the case was settled.

၂ ။နွားမ။နွားလားတရား။

ဒုတိယနှစ်ကြိမ်မြောက်တွင်စကားမှာ။ နွားမ။နွားလားနှစ်ဦးအရှင်
ကွဲကျသည်။နွားမတွင်။နွားလားနွားမအများပွား၍။ငနွားလားကြောင့်
သင့်နွားမသန္ဓေရသည် ပွားသည်ကိုအညီယူရကောင်းသည် နွားလား
ရှင်ဆိုသည်။နွားမရှင်ကမပေး။ ငနွားမတွင်မွေးသည် နွားလား နွားမ
ငယ်ဖြစ်သည်။အချင်းများရာအမတ်တို့စီရင်သည်ကား။ ထိုနွားမတွင်မွေး
သားနွားလားကိုနွားလားရှင်ယူစေ။နွားမငယ်ကိုနွားမရှင်ရစေ။ စီရင်
သည်မပြီးသုခမိန်စစ်၍စီရင်သည်ကား။တိရိစ္ဆာန်သည်။ နှစ်ဦးသားပွား
သည်ကိုဝေယူရမည်ဆိုရင်းစကားမရှိတကားလူတို့တွင်။ကျွန်ယောကျ်ား
၎င်မိမ္မတို့မှာ။ သခင်ချင်းပေးစားကြသည်ဖြစ် ကမျှဝေယူ သင့်သည်။ မ
ပေးစားအလျောက် ဘာသာ အိမ်ခမ် မဘွဲ့မွေးဘွားသည် သ္မီးတို့ကို ကျွန်
ယောကျ်ားရှင် မရသာ။ မွေးဘွားသမျှကို ကျွန်မိမ္မရှင် ရစေရာသည်ဖြစ်
သောကြောင့်ထိုကျွန်စကားနှင့်နှိုမ်သော်။ ယခုတိရိစ္ဆာန်ချင်း။ ကာမဂုဏ်
ရောက်သည်။နွားလားရှင်ကမွေးသားသ္မီးနွားလားငယ်။ နွားမငယ်ကို
မရသာခြေ။နွားမရှင်ကသားရစေ။စီရင်ရာတွင်။နတ်လူကောင်းချီးကျော်
ညာသည်။ ငှက်အစရှိသည်တို့ တွံ့တူကြသည်။ နှစ်ဦးသားပြီး ကြသည်
လည်တပါး။

၃ ။ကြက်ပျို။ကြက်ကြီးတရား။

တတိယသုံးရက်မြောက်စီရင်သည်စကားမှာ။အကြင်သူတယောက်
သည်။ငကြက်ကြီးကိုသင့်ကြက်ပျိုခွပ်၍မျက်စိကမ်းရသည်။ ကြက်ပျိုရှင်
ကိုတိုင်၍တရားပွဲသို့ချောက်ကာလ။ကြက်ကြီးမကမ်းသင့်ချေ။ အစားပေး
စေ။အမတ်တို့စီရင်ကာလ။သုခမိန်စစ်သည်ကား။ဓမ္မတာလူမှုတွင်။ကြက်
စင်ကြက်အိမ်ရှိစင်ဝမ်ဘဲချုံ။နွားကျွဲဆိပ်တို့သည်ချုံနှင့်ထားမြဲ အကြောင်း
ကိုစစ်လျှင်ကြက်စင်ကြက်အိမ်စားကြက်အထိန်းတူချင်းကို အစစ်ရသည်။
တဦးနှင့် တဦးစားကြက်ကွဲသော်သာ။ စားကြက်မှန်ရာသို့။ စားကြက်မ
မှန်သော တိရိစ္ဆာန်ရောက်ပေါက်၍ တွေ့ခွပ်ခြေသော်ကြီးငယ် မဟူးစား
ကြက်ရှင်တိရိစ္ဆာန်တို့။မကျိုးမကမ်းမပြတ်ကျမပျက်သာခြေကျိုးကမ်းပျက်
ခြေသော်အစား ပေးစေရမည် မဆိုင်ရာ လါသောတိရိစ္ဆာန်တို့ သေကျိုး
ပြတ်ပျက်ကမ်းသော်လည်းအပြစ်မရှိချင်စားကြက်လွန်ခြေသည်ဟုစီရင်ရ
မည်ယခုမှာစားကြက်လည်းအတူအထိန်လည်းအတူ။ကြက်ကိုကြည့်၍

2d. The case of the male and female cattle.

On the second day the decision was this. A bull and a cow belonged to different individuals—the cow had many young, male and female. The owner of the bull said—"it is by means of my bull that the cow has young. I ought to have half of them." The owner of the cow refused to give them up, saying, "they are the progeny of my cow, both male and female." On this dispute the minister decided that the owner of the bull shuld have all the males and the owner of the cow all the females. The parties were dissatisfied.

When the wise man had enquired, he decided that when brutes have young, there is no law for their division. Amongst men, if a male and female slave are given in marriage by their respective masters, it is proper they should divide the children. But children born when they have not been given in marriage, or had a room assigned to them, but begotten of their own accord, in these children the owner of the male slave has no share; the owner of the female has a right to the whole. For this reason, the cases being similar, since they are brutes, and acted from their natural concupiscence, the owner of the bull shall have no share in the young, male or female. Let the owner of the cow only have the whole. On this decision, Nats and men shouted praise, and all birds crowed and sang, and both parties were satisfied. This is one decision.

3d. The case of the large and small cock.

Regarding the case decided on the third day:—

One man complained that a young cock belonging to another, had flown at his old cock and put his eye out. They came for a decision of their cause, and the minister decided that the old cock should not have been blinded, and ordered restitution to be made.

When the wise man examined the case. Amongst men, roosting places for fowls, fowl houses, pigeon houses, pens for ducks, are always made. Cattle, buffaloes and goats are always put in folds, and on this ground he examined. He found the roosting place, houses, feeding place and attendance the same. (He decided) only when the feeding place of the two is different, if one animal shall come to the proper feeding place of the other and fight, without regard to size, the animal of the owner of the feeding place should not be broken, blinded or distressed; if it be, let the owner of the other replace it; but if the animal which came to the place he had no right to come to be killed, broken or destroyed, there is no blame; he encroached on the other's feeding place. In this case the feeding place is the same; the person in charge of them is the same; and on examining the

လိုရပ်လည်းမျှသည်ချင့်တို့ကြက်နှစ်ခုကိုခွပ်စေရာတွင်။ ကြက်ကြီးမျက်စိ
ကို။ ကြက်ကြီးအတက်ပြစ် ခပ်မိပြန်၍ထိသည် ကိုအများမြင်ကြသည်။
ကြက်ပျို့မှာအတက်မရှည်ပြောင်ဘူစေ့ခန့်မျှသာဖြစ်ခြေသည်။ ချင့်၏အ
တက်အရိုးကြောင့်သာကမ်ခြေသည်။ကြက်ပျို့ရှင်အပြစ်မရှိ။သုခမိန်စီရင်
သည်ကိုနတ်လူကောင်းချီးပေးသည်လည်းတပါး။

၄ ။သားလုတရား။

စတုတ္ထလေးရက်မြောက်၌စီရင်သည်စကားမှာ။ အကြင်သူငယ်မတ
ယောက်သည်မွေးသောသားဖြစ်သည်ယောကျာ်းနှစ်ယောက်လုဆိုသည်။
သူငယ်မကိုစစ်လျှင် နှစ်ဦးကိုပင် လင် တည် မဟုတ် ကာမဂုမ်ရစ်၍ရှေ
နောက်မှားသည်ပြော၍။ အမတ်ရင်တို့က။ နှစ်ဦးရှက်တင်လေပြီမည်သူ
တယောက်တည်သားဖြစ်စေမဆိုသာ။နှစ်ဦးသားပင်ဖြစ်စေ။စီရင်သည်သု
ခမိန်ဆိုသည်ကား။နှစ်ဦးသားတို့ရင်ပါးကြသည်မှန်ပြီ။ လညီသည်ရက်
ကွဲသည်ထိုတွင်သူငယ်မကိုလဆန်လဆုပ်မိန်မတို့။ ဥတုအလါကိုစစ်သည်။
လဆန်အလါကိုအစစ်ရသည်။ တဦးသားက။ လဆန်ကာမဂုံမ်ယောက်
သည်။ တဦးသားကလဆုတ်မှကာမဂုံမ်ရောက်သည်။ ကာမဂုံမ်ကျွန်ဖြစ်
၍။သူငယ်တို့အလျောက်မြူတူးသည်ကိုလင်တည်မဟုတ်သိရသည်။ တို့
တွင်ဥတုအားဖြင့်။လဆန်ရောက်သူကာမရှင်သာသန္ဓေဖြစ်ခြေသည်။ တ
ကြောင်းမှာလည်း။ အဆင်းအားဖြင့်သိရသည်ကောလါကောလစကား
လည်းရှိသည်။ အဆင်ကိုကြည့်လျှင်လဆန်း ကာမရောက်သောသူ၏အ
သွင်နှင့်တူသည်ကို။ အများသိမြင်သည်အတိုင်း။ လဆန်းကာမရောက်
သောသူ၏သားဖြစ်စေ။ကာမရောက်လေတိုင်းသန္ဓေမပေးခြေ။အကြောင်း
၃ပါးညီမှသန္ဓေရသည်။ သူငယ်မလည်းနှစ်သက်ကြောင်း ကိုပြောခြေ
သည်စီရင်ရာတွင်နတ်လူကောင်းချီးကြော်ညာသည်၌လည်းတပါး။

၅ ။တောင်သူနှင့်ရုက္ခစိုးတရား။

ပဉ္စမငါး ရက်မြောက် စီရင်သည် စကားမှာ လူတို့ထုံး ဥယည်လုပ်
သောတောင်သူကြီးသည်။ချင့်ပိုင်သောမြေတွင်ရောက်သည်မျက်နွယ်ချုံ
သစ်ပင်တို့ကို။ ဓါးခက်ရင်တို့ဖြင့်။ ခုပ်တွင်လေရာသစ်ပင်ပျို့တခုကိုခုပ်
ဖြတ်လေသည်ထိုသစ်ပင်စောင့်သောရုက္ခစိုးကိုယ်ထင်ပြ၍ဆိုသည်ကား။

cocks, their height and size are equal. So on setting them to fight again, the spur of the large cock went into his own eye; many people saw it. The young cock had no spurs—not larger than a grain of Indian corn. (The other) was blinded by his own spur. There is no blame to be attached to the owner of the young bird. When the wise man decided thus, the Nats and men applauded. This also is one decision.

4th. The case of the disputed child.

Regarding the case decided on the fourth day :—

A young woman had a son, and two men disputed the paternity of it. On examining the girl, she denied that either was her husband, but by the strength of her desires she had connection with one after the other. The ministers said, both had had connection with her, and they could not decide which, or whether it should be the child of only one. So they said, let it be the child of both. Thus they decided.

The wise man's decision was—that both had had connection was certain, in the same month, but on different days. On this he examined the young woman as to whether her monthly period was in the waxing or waning of the moon. She stated it to be in the waxing. One of the men had connection with her in the waxing, one in the waning of the moon. Man is the slave of his passions. They have been enjoying themselves after the manner of young people. Neither is the woman's husband. So in this case, considering the woman's season, the child is his who had connection with her in the waxing of the moon. And another reason; that a child may be known by its appearance, is a common saying; and by looking at it, all may see that it is like the man who had connection with her in the waxing moon. Let it be his child. Impregnation does not take place on every occasion of sexual intercourse, but only when the three causes* are in operation. The young woman has also expressed her approval (ofthe same man.) On this decision Nats and men gave praise. This is also one decision.

5th. The Toung-thoo, who, in clearing his garden, cut down a tree.

Regarding the cause decided on the fifth day :—

A Toungthoo making a garden, as is the custom amongst men, in cutting and clearing away the grass, creepers, bushes and trees on his own ground, cut down a young tree. The Yokkatso *(Hamadryad)* who watched the tree made itself visible,

---

* Sexual intercourse—proper season as regards the woman, the release at the instant of a living principle by the death of of some animal.

ဤသစ်ပင်အရွက်၃ချပ် ရောက်စည်ကငါစောင့်၍ပိတ်မှန်ပြုသည်။ ယခု
ဆင်းတရုပ်ရှိရာ။သစ်ပင်ကိုသင်ခုတ်ဖြတ်သည်။ သင့်လည်းပင်ကိုငါခုပ်
ဖြတ်မည်ရုက္ခစိုး ဆိုသည်။ တောင်သူကလည်းငါပိုင် သောမြေတွင်။
ရောက်သမျှသစ်ပင် နှယ်ချုံမခုတ်မတွင် မှီသာနေနှင့် ရသည့်ငါပိုင်၍ငါ
ခုပ်သုပ်ရာမိဘအစရှိသည့်တိုင် လည်းငါပိုင်၏။သင့်ကားနတ်ငါကားလူ
ဖြစ်သည်။တောအရပ်တွင်လည်းဖြစ်သည်။ မင်းအိမ်သို့သွားကြရမှသတ်
ပိုင်မသတ်ပိုင်ကိုအဆုံးအဖြတ်ခံမည်။ ယခုလည်းတရားတပ်သောသုခ
မိန်ကိုအမတ်ကြီးအရာတင်သည်ဆို၍။ တောင်သူကြီးနှင့်ရုက္ခစိုးတရားပွဲ
သို့ ရောက်လျှင်စကားရင်းအတိုင်းပြောကျသည်ကာလ။ ယာမြေကိုပိုင်သူ
ခုပ်ဖြတ်သည်ခုပ်ပိုင်စေအမတ်ရင်တို့ဆိုကြသည်။ သုခမိန်ဆိုသည်ကား
သင်တို့ဆိုသည့်အတိုင်းလည်းဓမ္မတာအားဖြင့်အဟုတ်တည်။ ထိုတွင်အ
မှတ်မဲ့မဆိုနေကျလျှင်။ အထူးမစီရင်သာ။ ယခုမှာလူနှင့်နတ်ပိုင်စုကိုဆို
ကျသည်။ယာလုပ်တောင်သူကြီးလည်းမြေနှင့်မြေပေါ်တွင်ရောက်သည်ကို
ပိုင်သည်ရုက္ခစိုးလည်းအရွက်ဆင့်လျှင်ပင်။ ဝေသဝဏ္ဏစသောနတ်မင်းကြီး
တို့ကိုအစီရင်ခံ၍ ပေးအပ်စောင့် ရမြဲဖြစ်သည်ထိုတွင်ဘိလူးရဲ။ နတ်ရဲတို့
ကိုဆုပေးရင်းက။ထိုသစ်ပင်အောက်ရောက်သော်ချိုးဖျက်သော်။ အမှတ်
မဲ့ဝင်နေသော်။ ပူဇော်ခံစေတတန်လည်း တိုဝင်နေရောက်သည်သူကိုစား
ပိုင်ရစထုံစံ။ ကမ္ဘာအဆက်ဆက်ကရှိ သည်များကိုကြားရခြေသည်။ ပိုင်
သည့်မြေတွင်ဖြစ်သည့်ခုပ်သည့်မှာလည်းခုပ်ပိုင်စေ။ ရုက္ခစိုးကအမျက်
ထွက်၍။ တောင်သူကြီး လည်းကိုဖြတ်မည်ပြု သည်လည်းပြုပိုင်၏သို့ရာ
တွင်။ရှေ့လွန်သူထက်။နောက်လွန်သူအပြစ်လေးသည်။သင်ကားနတ်သင့်
ကားလူဖြစ်သည်။နှစ်ဦးသားကျေဇူးပြုရန်။ အိမ်ဦးတွင်ဝင်သစ်တိုင်ကိုမြေ
၌စိုက်ပြီးလျှင်။ခုံလူတရုပ်တည်သည်ပြု၍။ စားဦးပေးပေး။ သင်ရုက္ခစိုး
လည်းအမျက်ပြေ၍ရှိ သေသောသူအား ကောင်းကျိုးဖြစ် စေစီရင်သည်ကို
နတ်လူကောင်းချီးပေးသည်လည်းတပါး။

၆ ။ရွှေအိုးရတရား။

သတ္တမခြောက်ရက်မြောက် စီရင်သည့်စကားမှာ။ အကြင်လူလေး
ယောက်တို့သည် သဘောတူတော သွာကြရာ။ တိတ်ဖြစ်သောမြွေတစင်း
တွေ့၍လိုက်ကြရာ။ တယောက်ကိုထိုမြွေခဲ၍ သေသည်သုံယောက် သား

and said—"I have watched this tree since it had three leaves above the ground. I have made it my habitation. Now, there it is, as high as an elephant. My friend, you have cut down my tree. My friend, I will cut your throat." The Toungthoo replied—"you only were allowed to live there before I cut down the grass, jungle, and trees on my ground. It is mine; the property of my fathers belongs to me. My friend is a Nat. I am a man; and this is a jungle district. We will go to the chief's house and hear his decision, whether you have a right to kill me. And now a wise man, who is skilled in the law, has been raised to the place of a noble" When the Toungthoo and Yokkatso came to the court of law and told their story as the case had occurred, the original hearer of the case decided that the owner of the land had cut down the tree, and maintained his right to do so.

The wise man said—"my friend's decision is borne out by custom, and if the parties had remained quiet, there could have been no other decision; but now a Nat and man dispute the extent of ther proprietary right. The Toungthoo, the gardener, has a right to the land and its produce; but it is a constant, invariable custom, that when the first leaves spring, a Yokkatso having taken the orders of the Nat kings, the first of whom is Wet-tha-woon-na, the tree is made over to them. In these gifts, when originally made to Beloos or Nats, the law is, that any one who comes under the tree, breaks, or unthinkingly takes shelter ndner it, shall make an offering, or else they shall have a right to eat him. This I have heard has been the custom in the whole succession of worlds. The ground is his, (the Toungthoo's;) he has cut (the tree;) let him be justified in doing so. The anger of the Yokka-tso having been excited, he wished to cut the throat of the Toungthoo. He has a right to do so. But the person who commits a second fault is more to blame than he who commits a first. One of my friends is a Nat, one is a man. For the advantage of both let it (the tree) be made into a small post and set up in front of the house, or somewhere, and let a small shelf be raised, about the height of a man's shoulder, and let (him) the Nat have an offering of the first of the food. My friend Yokka-tso, let your anger be appeased; assist the person who is respectful (to you.) On this occasion the Nats and men gave praise. This is also one decision.

6th. The case of the wife of the man who found a pot of gold, and four others with whom it was divided.

Regarding the case decided on the next day:

Four people going to the jungle by mutual consent, saw an enchanted snake, and in following it one was bitten and died;

ရိုက်၍မြွေသေသည်။ အရေကိုဆုပ်လျှင်ရွှေအိုးရသည်။ သေသူမယားက
လည်းရွှေအိုး ကိုတဝက်ဆိုင်သည်ဆို၍မင်း အိမ်သို့ရောက်သည်ကာလ။ စ
ကားရင်းအတိုင်ပြောကြသည် အသက်ဆုံး ရလေသည် မယားတဝက်ရ
ကောင်းချေသည်။ အမတ်ရင်းတို့ဆိုသည်သုခမိန်ဆိုသည်ကား။ ဤမြွေ
မတွေ့မှီတောသွားရင်က။ ဆိုးကောင်းတညီစားသွားကြသည်။ ကျားရဲ
သားရဲတို့ကိုက်၍တစုံတရောက်သေသော်လူစားပေးအပ်သေါ်အကြောင်း
မရှိ။ကံဆိုးရာဖြစ်သည်။ ချင်တို့ကုမသင်ပြုဟ်ရမည်သာဖြစ်သည်။ ယခု
သေခြင် မှာလည်းကံဆိုး၍သေခြင်တရား မလွန်နိူင်။ သုံယောက်သား
ကြောင်းသေခြင်မဟုတ်။ တိတ်ဖြစ်သောမြွေကိုက်၍သေသည်။ တိုမြွေသုံ
ယောက်သတ်၍သေပြန်သည်ရွှေအိုးရသည်မှာ။သေသူမယားလည်းတစု
ခံစေ။ညီမျှယူစေ။ စစ်မြေအရပ်သူရဲတို့ညာတိုက်၍ရသောဝဏ္ဏတို့ကဲ့သို့
ဖြစ်သည်။ဟုစီရင်သည်ကိုနတ်လူကောင်းချီးပေးသည်လည်းတပါး။

၇ ။သခွားတရား။

သဏ္ဍမခုနှစ်ရက်မြောက်သောနေ့၌စီရင်သည်ကား။ ရွာတရွာတွင်သူ
နှစ်ယောက်ယာနီးရှက်တင်စည်သားချား၍လုပ်ကြသည်တဦးက။သခွား
ပြုတ်ပင်သည် ရောက်လပ်သည် ထိုအပင်တဦး ယာသို့ဝင်၍နွယ်ရာသီး
လေသည်။အသီးကိုဆွတ်လေသည်သခွားရှင်က။ အပင်ရင်ဖြစ်သည်။
ယာသို့ဝင်ရာငါပိုင်သည်ဖြစ်၍ငါဆွတ်ယူသည်အချင်းများကြသည်။ နှစ်
ဦးသုခမိန်ထံရောက်သည်စကားရင်အတိုင်းပြောကြသည်ကာလ။ သူယာ
မှာဝင်၍သီးခြေသည်။ယာရှင်ပိုင်စေကောက်ယူသည်။နတ်လူတို့ကောင်း
ချီးမပေးနေသည်။ လူနတ်မနှစ်သက်သည်ကိုသိ၍မှားခြေသည်။ နေဦး
ဆင်ချင်ဦးမည်။ ခုနှစ်ရက်အတွင်ခြောက်ရက်မှာနတ်တို့ကောင် ချီးပေး
သည်ကိုလူကြား၍လူကောင်ချီးပေးသည်။ ယခုနတ်လူကောင် ချီးမပေး
သော်။မမှန်ခြေဟုပညာနှင့်ဆင်ချင်သော်။ နတ်ရွာရောက်သမျှ။ လူပြည်
ဝယ်ကောင်းကျိူးပေးသမျှ။ ဒါနအရင်ကြောင့်သာဖြစ်ခြေသည်။ ညောင်
ပင်ကြီးသော်အစေ့ငယ်ကရောက်မှအပင်ဖြစ်ရာခြေသည်။ အရင်စစ်သော်
အမြစ်ရှင်ကမှံရာခြေသည်။တဦးသားယင်ရှင်ကမဆွတ်မယူသာခြေ။ပင်
ရင်ရှင်ကရစေ။စီရင်ရာတွင်မှနတ်လူကောင်းချီးပေးသည်လည်းတပါး။

the other three killed the snake, and in taking off his skin they found a pot of gold. The wife of the man that was killed claimed the half of it. They came before the chiefs and stated the case as it occurred. The first chief decided, as the man had lost his life, his wife ought to get one half of the gold. The wise man's decision was—on first starting for the forest, before seeing the snake, they went (with an understanding) to share good and bad equally. If one was killed by a tiger, or other wild beast, there is no reason why a substitute should be given for him. It is his bad luck. The others must only perform his funeral rites. And as regards death; no one can escape the law of mortality. He did not die by means of the other three. He died, being bitten by the snake. The other three killed the snake. Of the pot of gold obtained, let the wife of the dead man have one equal share with the other three. It is like plunder taken in war by mutual cooperation. This was his (the wise man's) decision. On this one also Nats and men applauded.

7th. The case of the small cucumber.

Regarding the case decided on the seventh day:—

In a small village two men made gardens close adjoining, and separated by a prickly fence. In one garden a small cucumber sprang up and ran, being a creeper, into that of the other, and bore fruit, and he plucked it. The owner of the cucumber said, "the root is mine;" the other that, having come into his garden, it was his. So they disputed, and both came to the wise man. When they had stated the case as it was, he decided that it had gone into the other garden and borne fruit, and that the owner of that garden should have a right to pluck it. Nats and men gave no applause. So knowing that men and Nats did not approve, he said—"I have made a mistake. Wait a little—I will consider. For six of the seven days the Nats applauded, and men hearing also applauded. Now as Nats and men do not applaud, I must have given a wrong decision." This by his wisdom he considered. All who have arrived in the Nat country, and all who have obtained benefits in the country of men, have done so by the strength of former religious offerings. Though the banyan is a large tree, it can only grow where the small seed is. Examine the matter to the bottom. The owner of the root is the true owner; the owner of the other garden shall not have a right to pluck the fruit; let the owner of the root have it. On this occasion Nats and men applauded. This is also one decision.

ထိုကဲ့သို့ခုနှစ်ရက်တွင်စီရင်ရာသခွားတရားမှားသောကြောင့်။ မနူအမတ်တရားဆုံမ် ဖြတ်ခြင်းကိုကြောက်သည်ဖြစ်၍ အိမ်ရာထောင် ချင်း၌။ နှောင်မဖွဲ့လိုပြီရသော့ရဟန်းပြု၍နေပါတော့မည်မဟာသမတမင်းအား။ မနူအမတ်အခွင့်တောင်း၏ထိုတွင်မှမဟာသမတမင်းကြီးသည်မနူအမတ်ကိုရသော့ရဟန်းပြုမည်အဖြစ်ကိုအခွင့်ပေးတော်မူသည်အကြိမ်ကြိမ်လည်းပူဇော်တော်မူသည်။ မနူအမတ်သွားရာခရီးသို့လည်းလိုက်၍ပို့သပူဇော်ခြင်းကိုပြု၍ယူတလျှက်ကောင်းကျိုးငအားရောက်ပါစေ။ လျှောက်သည်တွင်မှမနူအမတ်သည်အစည်အတိုင်းသွားလေ၍။ရသော့တကာ တို့ကျင့်ပျော်စရာ။မန္တါဂိနီ။ အိုင်အနီးဖြစ်သောကျောက်အတိပြည့်သောတောင်ကူ၏အနီတွင်ဖြစ်သောတောင်ကူ၌ကိလေသာကိုပူပံစေလျှက်နေ၏။ ။

ထိုသို့နေရာနေ့တိုင်းနေ့တိုင်းတထွာနှင် လေးသစ်အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ တက်သစ်သောနေလုင် အဆင်းနှင့်တူသောမြေကိုကသိုဏ်ရှု၍။ ပထဝီ။ပထဝီ။စီးပြန်၍ရှေးဦးစွာ သောချာန်ကိုအစည်အတိုင်းရ၍ကောင်းကင်သို့တက်လေ၏။စကြဝဠာတံတိုင်း၌ဆင်မြင်းကဲ့လွှားပမာနအတိုင်းအရှဉ်ထင်သော။အက္ခရာရှိသော။ပြန့်ပြောကြယ်ဝမ်သောကြီးမြတ် သောပညာရှိတို့နှစ်သက်အပ်သောကောင်း စွာအထူသဖြင့်။ စင်ကြယ်ချင်းကိုဖြစ် စေတပ်သောချမ်သာခြင်းကိုဆောင်တပ်သောနက်နဲသောအဆုံမ် အဖြတ်ရှိသောအထူးထူးအပျားပျား ဆန်းကြယ်သောနည်းတို့ဖြင့်တံဆာဆင် အပ်သောပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့သည်အမှိုပြု၍စီရင်ကြောင်ဖြင့်သော။ဓမ္မသတ်ကိုရေးကူး၍မြေပြင်၌နှောင် လာလတ့်သောအခါ အကျိုးစီးပွား ဖြစ်စိမ့်သောငှါ။မဟာသမတမင်းကြီးအားပေးပေ၏။ ။ဤကားမနူအကြယ်ပဌမတွဲတွင်ပါသောတရားတည်း။ ။ဤစာမနူ။ကျမ်းအာဟုကား။သုတအာကုံဆောင်တုံဝမ်ထဲ။သေသတ်စွဲ၍။အမြဲမှုံစွာ။လူစိန္တာတို့။ပညာသူငွေ။ဂုဏ်မဆွေးသည်။ ရှည်ဝေးသံသာ။ ဆက်မျှားစွာလျှင်မှတ်ပါကြကုံ။ပညာစုံသည်။ ။ကုံလုံသုတညာဏဂ္ဂို။အဆိပြည့်လျှမ်ဘက်၏တည်း။

In this way Menoo, the minister, in deciding causes, having made a mistake in the cucumber case, was afraid to continue as a judge; and as he had no wish to cumber himself with a wife and family, he declared he would become a Yathay, or Rahan, and begged of king Maha Thamada to be allowed to do so. He gave his royal permission to Menoo, the minister, to become a Yathay or Rahan, and repeatedly gave him respectful offerings; and following him in his journey, bore him company, making offerings and lamenting (his departure,) and begging him to think of his interests, ("to let good come to him.") Menoo continued his journey to a stone cave near the perfect stone cave in the hill near the Mandaginee lake, where other Yathays enjoyed themselves. Here he remained subduing his lust and other passions. In this place, daily fixing his eyes and thoughts on a piece of earth *(as a representative of the whole world,)* a span and four fingers broad, in color like the young morning's sun, and repeating "Pat-ta-wee, Pat-ta-wee," he obtained the first Zan [A] in proper order, and ascended into the expanse of the heavens. On the boundary wall of the (world or) solar system, engraved in letters as large as elephants, horses, buffaloes or oxen; worthy of the approbation of the wise; fitted to cause purity and lead to happiness; in which the most difficult decisions are given, by similar, various, and extraordinary rules and precepts, he read this Damathat, which is the guide of wise and good men in their decisions; having copied it, that throughout all time, in the entire world, good might arise, he gave it to the king Maha Thamada. These are the laws that are contained in the first volume of the great work of Menoo. This book of Menoo is worthy of all respectful offerings. Study till it is got by heart. Men who habitually reflect will have excellent wisdom, and their reputation shall not perish in all future time. Study!—it contains all wisdom—it embraces the wisdom demonstrable to the senses—it is overflowing with the essence of wisdom.

END OF THE FIRST VOLUME.

The last few lines have a mixture of Pali in them which renders their literal translation difficult. The above, is however, the true meaning of the sentence.—*Translator.*

NOTE OF TRANSLATOR.

[A]

Zan ဈာန်, mind, (things remembered.) There are four states of Zan; 1st, ဝတက်, thought or desire; 2d, ဝိစာရ, reflection; 3d, ပီတိ, joy, pleasure; 4th, သုခ, happiness, bliss; and ဧကဂ္ဂတာ, permanency, immutability,—all of which enable the possessor to traverse different worlds. In the Paramat, the 3d and most precious volume of the Boodist scriptures, which contains metaphysics so deep and abstruse that none but a Rahanda can understand it, these states are explained; the mind, its operations, matter and nicban, are discussed, and a story in illustration of these four states of the mind, is recorded. A man sleeping at the foot of a mango tree, with his cloth over his head, is in a state of ဘဝင်, unintelligence. A mango falls on him and awakes him; he is then in the first state, or ဝတက်, or unsound intelligence. He then considers what can this be? He is then in the second state, or ဝိစာရ. He then puts the cloth off his head, and looking at the mango he approves of it, and is in the third state, or ပီတိ. He then takes it up and eats it; it is sweet and pleasant, and he is then in the fourth state, or သုခ; having eaten it, he is in a state of great enjoyment, blissful repose, the fifth state, or ဧကဂ္ဂတာ.

LAWS OF MENOO.

VOL. II.

။ မနုကြဲယ်ဒုတိယတွဲ။

နမောတဿဘဂဝတောအရဟတောသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

။ မာတိကာ။

၁ သက်မဲ့ဥစ္စာနှံ့ရာမနှံ့ရာသောတရားတပါး။

၂ သက်ရှိဥစ္စာနှံ့ရာမနှံ့ရာသောတရားတပါး။

၃ ဥစ္စာနှံ့ရာမနှံ့ရာစိစစ်၍ ရဟန်းပုဏ္ဏားဆရာတပြည့်တို့တရားတပါး။

၄ သူဥစ္စာကျွဲနွားလူကိုအရောင်းအဆင်းဖြက်၍ရောင်းသော။ မဖြက်မဆီးရောင်းဝယ်သောတရားတပါး။

၅ သားသမီးကျွန်ကိုခိုးရောင်းသောတရားတပါး။

၆ ကျွဲနွားသက်ရှိ သက်မဲ့ဝင်သည်ကောက်ရသည်။ သူခိုးဖြစ်သင့်မဖြစ်သင့်တရားတပါး။

၇ ရွှေအိုးရဝေသင့်မဝေသင့်တရားတပါး။

၈ ထိုးကျိုးစည်ပေါက်မင်းလဲသော်ဆိုရာသောတရားတပါး။ မဆိုရာသောတရားငါးပါး။

၉ ပေးချင်းခြောက်ပါးတရားတပါး။

၁၀ လက်သမားတို့ကိုယ်ခကိုကြီးငယ်ဝေရာသောတရားတပါး။

၁၁ သူရင်းငှါးကိုယ်ခစားတရားတပါး။

၁၂ လယ်လုတ်သူရင်းငှါးတရားတပါး။

၁၃ ကုတ္တိုဗ္ဗိသောတရားတပါး။

၁၄ တလှေတည်းစီး သွားရာအညီလျော် သင့်မလျော်သင့်တရားတပါး။

၁၅ ကင်းကောက်စကားတပါး။

၁၆ တံခါးစောင့်ကောက်သောတရားတပါး။

၁၇ အိမ်ဈေးကောက်တရားတပါး။

၁၈ ခဝါဖွတ်သောတရားတပါး။

THE SECOND VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE SECOND VOLUME.

၁၉ ဆေးသမားတို့အခါတရားတပါး။
၂၀ ၶျေနေတရားတပါး။
၂၁ သစ္စာဖေါက်ပြန်သောတရားတပါး။
၂၂ ႏွၥးထိန်းႏွၥးကျောင်းတရားတပါး။
၂၃ တိရိစ္ဆာန်ချင်းကာမဂုဏ်ရာဂဆက်ဆံသောတရားတပါး။
၂၄ ကျွဲႏွၥးငါးသောတရားတပါး။
၂၅ လှည်းငါးသောတရားတပါး။
၂၆ လှေငါးသောတရားတပါး။

တရားပေါင်း၂၆ပါး။ မနုမည်သောရှင်ရသေ့မိရင်ထား သောဓမ္မသတ်အထွက်။အကြောင်း ကြောင်း ကွဲပြားထူးသည်များ ကို သိစိမ့် သောငှါ။လိက္ခတည်း။

ဤသို့ပထမရှေဦးစွာ။ ။မမှန်စီရင်သောသူတို့ငရဲအိုးတွင်ဇောက်ထိုးပြောင်းပြန်ခံရအံ့သောအကြောင်းမှန်ကန်ရာစီရင်ပေကလည်းနတ်ရွာနိဗ္ဗာန်လမ်းခရီးရောက်အံ့သည်။ ဖြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောရှင်ရသေ့မိနုတော်မူ၏။

၁ ။သက်မဲ့ဥစ္စာနှံ့ရာမနှံ့ရာသောတရား။

နဆန္ဒာဂတိဂစ္ဆေယ။နစဒေါသာဂတိဝသာ။ နစမောဟာဂတိဂစ္ဆေ။နဂစ္ဆေ။ဘယာဂတိဝုတ္တာဝုတ္တံပိဇာနာတိ။ဓနံနိစ္စာပယေတမှိ။ ။ယောပုဂ္ဂလာ။အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ဆန္ဒာဂတိသော။အလိုရမ္မက်၏နိုင်ငံသို့။နဂစ္ဆေယျ။ မလိုက်ရာ။ ဒေါသာဂတိဝသာ။ အမျက်နိုင်ငံသို့လည်းနဂစ္ဆေယျမလိုက်ရာ။မောဟာဂတိဝသာ။ အမိုက်၏နိုင်ငံသို့လည်း။နဂစ္ဆေယျ။မလိုက်ရာ။ဘယာဂတိဝသာ။ ကြောက်ချင်း၏နိုင်ငံသို့။ နဂစ္ဆေယျ။မလိုက်ရာ။ယောပုဂ္ဂလာအကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ဝုတ္တာဝုတ္တံ။ ဆိုသောစကားကို။ပိဇာနာတိ။သိ၏။ ။တမှိပုဂ္ဂလာ။ထိုပုဂ္ဂိုလ်၌။ဓနံ။ဥစ္စာကို။နိစ္စာပယေ။နှံ့ရာ၏။ ။ထိုသို့ဥစ္စာနှံ့ရာသောပုဂ္ဂိုလ်ကားအကြောင်းခုနှစ်ပါးတည်။ခုနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ ။ဥစ္စာများသည်တပါး။ ။အမျိုးမြတ်သည်တပါး။ ။အကျင့်သိတင်းနှင့်ပြည့်စုံသည်တပါး။ဆိုသောစကားမှန်ကန်သည်တပါး။ ။မပျက်မဒှက်တတ်သည်တပါး။ ။စည်မိမ်ချမ်းသာကြီးသည်တပါး။ ။သူတကာတို့အရိုအသေပြုသည်တပါး။ ဤခုနှစ်ပါးတွင်။ တပါးပါးပြည့်စုံသောသူတို့ကိုနှံ့ရာ၏။ ။ထိုသို့ဖြစ်စေကာမူ။ဆန္ဒာ။ဒေါသာ။ဘယာ။ မောဟာ။အဂ

19. The law regarding remuneration to doctors.
20. The law regarding pleaders.
21. The law regarding breach of promise.
22. The law regarding herdsmen.
23. The law when brutes injure each other from the violence of their lusts.
24. The law regarding hiring buffaloes or cattle.
25. The law regarding the hiring of carts.
26. The law regarding hiring of boats.

That these twenty six laws, on various subjects, laid down by the recluse Menoo may be known, I have given a list of them. First of all, he made known that the unjust judge shall suffer punishment in hell with his head downwards, and the just judge shall arrive in the Nat country and obtain nieban.

1st. *Inanimate things which may, or may not be left in deposit..*

A man who does not give himself up to the dominion of his covetousness, nor of his anger, nor of his folly, nor of his fear; and who is intelligent;—with such a man goods may be deposited. He must have the seven following qualities:—he must have much property—be of good family—a strict performer of his religious duties—a teller of the truth,—he must not be a concealer or destroyer,—he must be prosperous and happy—and he must be held in general respect. With any man who is remarkable for any of these seven qualities, goods may be deposited. Nevertheless, if he be covetous, vindictive, a coward, or a fool, any of these four, goods shall not be deposited with him. Only

ဘိလေးပါးတွင် တပါးပါးရှိပြန် လျှင်မနှံ့ရာ။ ဂတိလေးပါး တည်မှနှံ့ရာ သည်။

သူတပါးကိုလည်း။သိုထားအပ်သည်။ မထားအပ်သည်ကိုလည်းသိ ၏။ထိုသို့သောသူတို့၌ဥစ္စာနှံ့ရာသတည်း။ အကြင်သူတို့သည်ဥစ္စာနှံ့သော အခါ၌ရွှေငွေကြေးနီကြေးဖြူ။သလွဲစင်။သလွဲမည်း။အတည်အလိပ်။အနီးအ နှံ့။ လင်ပန်း။ဗလား။ ခွက်ရောက်။ ဤမျှသော ဥစ္စာတို့ကို။ ရေတွက်ချိမ် တွယ်၍။ဤမျှပိဿာ။ဤမျှဆယ်။ဤမျှကျပ်ဟု။ အိမ်ရှင်ကိုပြဦးရာ၏ထိုသို့ ပြပြီးမှလျှင်။ ပူတံထင်၌။ အထုပ်အထည်တို့ကိုမြဲမြံစွာခက်၍။ တံဆိပ် လက်ရာမှတ်သား၍။အိမ်ရှင်နှင့်တကွ။တိုက်တွင်းအိမ်တွင်း၌။ အထက် ထားရာသည်။အောက်ထားရာသည်။ ကိုဥစ္စာရှင်နှင့်တကွလျှင်။ သွင်း၍ ထားရာ၏။ ဥစ္စာရှင်ယူလာသော်မှတ်သားထားသောတံဆိပ် လက်ရာအ တိုင်းကိုပြ၍ပေးအပ်၏။

ဤသိုတည်ပေးလိုက်မူကား။ ထိုအိမ်ရှင်ကိုနှံ့သောဝတ္ထုတွင်။ဆယ်စု တစုကျေးဖူးဆပ်ပြန်ရာ၏။

ဥစ္စာနှံ့ရင်းက။တယောက်။နှစ်ယောက်။ သုံးယောက်။လေးယောက်။ ငါးယောက်။ခြောက်ယောက်။ခုနှစ်ယောက်။ရှစ်ယောက်။ ကိုးယောက်။ တဆယ်အစရှိသည်ဥစ္စာရှင်ရင်းတို့။ နှံ့သည်ကာလရှိလျှင်။ နှံ့ရင်းလူစုံမှ ပေးအပ်ရာ၏။နှံ့ရင်းလူစုံခဲ့ကာမူ။အိမ်ရှင်လက်၌နှံ့ရင်းကရှိသူလင်မယား သားသမီးချွေးမစုံသော်စုံသူမျက်နှာညီမျှမှ။ဥစ္စာရှင်စုံသူတို့သို့ပေးအပ်ရာ ၏။နှံ့ရင်းသူနှင့်။ အနှံ့ခံသူတို့တွင်။ တစုံတယောက်သေပျောက် သော်။ထို သေပျောက်သူဆွေမျိုးညာတိ။သွေးသောက်သူငယ်ချင်းတို့ကိုခေါ်၍အပ် ပေးယူရာ၏။ ဆွေမျိုးညာတိသွေးသောက်သူငယ်ချင်းမရှိလျှင် အရပ်သူ ကြီးစုံရာအကြီး အမား ရဟန်းသူတော် တို့ကိုခေါ် ၍ရှေ့တွင် သိထင်မြင် အောင်အပ်ပေးယူရာ၏။ သို့မှအမှုရင်းအမှုဖြားစကားယောက်သမျှပြတ် ရာသည်ဟုဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောမနူမဉ်သောရှင်ရသေ့ပြဌာန် တော်မူ၏။

နှံ့သောဥစ္စာကိုအိမ်ရှင်ဘဏ္ဍာထိန်းမှာ။အိမ်ကိုမီးသင့်သော်။ သူခိုး ခိုးယူသော်။ အရှင်စိုးမင်းမျက်၍ဖျက်ဆီးသိမ်းယူသော်။ မှန်ကဆုမ်းပိုင် စေ။ ။နှံ့သောဝတ္ထုကိုအိမ်၌မလုံထင်ရှားရပ်ရွာမှုရှိ၍။လှေသို့ပြောင်း လျှင်ဥစ္စာရှင်ကိုခေါ်၍ပြပြောင်းရာ၏။ဥ စ္စာရှင်ရှိလျက် အဆောတလျှင် လှေသို့ပြောင်းရာ၌လှေမှောက်၍ပျက်စီးသော်ဆုံးစေ။ ရပ်ရွာမှုမရှိသူခိုးမှု ဒိန်မှုမရှိချင့်အလျောက်တနေရာကတနေရာသို့ပြောင်း ၍လှေမှောက်ပျက် သော်ကိုယ်ဥစ္စာဆုံးသော်လည်း။ ထားနှံ့ရာနေရာကရွှေခြေသည်။ တ ဓက်ဥစ္စာဆုမ်းပိုင်။

when the four opposite good qualities are possessed by a man, shall property be deposited with him.

When any one deposits property, gold, silver, copper, white copper, tin, lead, piece or rolled goods, salvers, goblets, cups, or any thing of the kind, they must be shewn, and the weight, so many viss, so many tickals, (noted) by the master of the house. After having thus shown, and tied them strongly in a bundle, sealed, marked, and put them in a chest, in company with the owner of the house, they should be placed within the brick part or the body of the house, having agreed with him whether they should be placed above or below. When the owner of the goods comes for them, the seal and mark as when delivered must be shewn, and they must be given over.

If these terms are complied with, the owner of the house must have ten per cent. for his services.

If when the property was deposited, one, two, three, four, five, six, seven, eight, nine, or ten persons were present, it should be returned when all the same party are present; and if all the depositing party are present, it should only be delivered when the owner of the house, and the party who received it, his wife, children, and step children, are all present. If one of either party shall have died, or is not to be found, let his relatives, connections, or friends be called, and then the property may be delivered and received. If he have no relatives, connections or friends, the Thooghee of the district, the elders, Rahans, or respectable men should be called, and in their presence, that the transaction may have publicity, let the property be delivered and received. If the transaction is conducted in this way there can be no disputes, afterwards. Thus Menoo, the sage recluse, the son of the king of Bymahs, ordered.

If the house of the receiver of the property, and the property be burned; if the property be stolen; or if the king in his anger shall destroy or take possession of it, and this be proved, let the owner suffer the loss. If deposited property be not safe in the house, if there be a known disturbance in the district, or if it be removed to a boat, the owner must be called and the property removed in his presence. If the owner of the property be within call, and if the village be on fire, or attacked by robbers, and if, before the receiver can call him, in the hurry of removing it to the boat, the boat be upset and the property lost, let the owner bear the loss; but if there be no disturbance in the village, no thieves or robbers, and the receiver of his own accord remove it from one place to another, and the boat be upset or wrecked, even if his own property be lost, he has removed the deposited property from the place in which it was put, let him make good half

စေ။ ချင့်ဥစ္စာကားလှေသို့ မတင် မှီနှံသောဥစ္စာကို တင်သည်မှန်၍လှေ မှောက်နစ်ပျက်လျှင်အလုံးဆပ်စေ။

အိမ်ရှင်ဥစ္စာကားသူခိုးယာမပါ။ နှံသောဥစ္စာ သူခိုးယာပါသည်ဖြစ် လျှင်အလုံးဆပ်စေ။ ။နှံစည်ကာလအတွင်းထားရာသည်ကို။တိုင ၍နှစ်ဦးထားရာသူခိုးသော်။အိမ်ရှင်ဥစ္စာနှင့်တကွပါသော်ဆုံးစေ။ အိမ်ရှင်ဥစ္စာကားသူခိုးရာမပါ။ နှံသောဥစ္စာသူခိုးရာပါသည်ဖြစ်လျှင်အ လုံးဆပ်စေ။ ။သို့ကားဆိုတုံ၏ခိုးသူသည်ကားအိမ်ရှင်ဥစ္စာ။နှံ သည်ဥစ္စာ မသိမရွေး ပြီရချာခိုးချင်း ဖြစ်သည်စင်စစ်နှစ်ဦး ထားမြဲတိုင်း တွင်ထားပါလျက်သူခိုးရာပါခဲ့သည်မှန်လျှင် ဥစ္စာထိန်းပေါ့လျော့ကျခြေ သည်။တဝက်ပေါ့လျော့သည်အတွက်ဆပ်စေ။ ။သူခိုးမဟုတ်ခေး ပြတိုက်ယူဖြက်ဆီးသည်အရပ်သိထင်က။ ကိုယ်ဥစ္စာမပါသော်လည်း ထို ခေးပြတ္တိုကိုအရပ်သိ၍အော်သည် ကာလရမိရရာယူသည်နှံ သော ဥစ္စာ သာပါသည်မဆိုသာမဆိုသင့်ချေ ခေးပြတိုက်ယူ ခြင်းဖြစ်သည် ဆုမ်းစေး ခေးပြတိုက်သည်သာဆို၍အများမသိကအစားဆပ်စေ။ ။နှံသည် ကာလဥစ္စာရှင်နှင့်။ အိမ်ရှင်သဘောတူအတွင်းထားရာသည်ကိုပြင်။ပြင် ထားရာသည်ကိုအတွင်းထားကြ ၍သူသိသူထင်တို့အိမ်ဌခိုး ကြောင်းကို ထင်ရှားလျှင်အိမ်ရှင်ဥစ္စာမပါသော်လည်း။ ခိုးသူတို့ရွေချန်ထားသည်မ ဟုတ်။ခိုးရာပါသည်ဆိုတိုင်းဆုမ်းစေ။

သူခိုးရာပါသည်ဆို၍အဆုမ်းခံရပြီးမှထိုနှံသောဥစ္စာအိမ်ရှင်လက် တွင်ပေါ်မည်ချင့်ကဲ့ဖှက်ထားကြောင်းကိုတင်ရှာမည်။ ချင့်ရောင်း၍စား သည်ကိုထင် ရှားဖြစ်လျှင် ခိုးတက်ငါးဆလျော်စေ။ အရင်းပေါ်သည်ကို လည်းဥစ္စာရှင်ယူစေ။နှစ်ဆခွဲဆင်ချင်သဖြင့်ယူရာ၏။ ။နှံသောဥစ္စာ ကိုခိုးယူမှန်မသိ။ ပျောက်ခဲ့သည်သာဆို၍ကိုယ်ဥစ္စာမပျောက်ကအစား ဆပ်စေ။ အခိုးမဆိုသာ သူတော် မဟုတ် ဖြစ်သည်။ မင်းရာစိုးထူးကိုကျခံ စေ။ ။ဥစ္စာမနှံသည်ကိုနှံသည်ဆို၍နှန်ကြောင့်ကိုမဆိုနိူင်းမနှံမှန် ခြေက။စွပ်တိုင်းပေးစေ။

the value. If before his own property was got into the boat, and it is certain the deposited property was there, the boat upset, sink, or be destroyed, let him make good the whole.

If the property of the owner of the house be not stolen, and the deposited is, let the receiver make good the whole loss. If at the time the deposit was made both parties agreed that the property should be placed within the house, and if it be stolen from the place they both deposited it, and if the property of the owner of the house be also stolen, let the owner of the (deposit) bear the loss. If the property of the receiver be not stolen, and the deposited property is, let the receiver make it good. Though it is thus said, if the thief did not know or pick out the property deposited from that of the receiver, but took whatever he could get, and the property was stolen certainly in the same place in which both parties had put it, and if it really has been stolen, the receiver is chargeable with negligence; let him bear half the loss on that ground. If it be not stolen, but robbers attacked and destroyed (the house;) if this be notorious in the district, though the property of the receiver be not taken; if when the robbers made the attack the neighbours knew it, and on their calling out the robbers made off with what they could get, there shall be no claim on the ground that the deposited property only was taken. It is an attack of robbers; let the owner of the property bear the whole loss. If it be said that the property was taken by robbers, and the fact be not notoriously known, let the receiver make it good. If at the time of deposit of the property, the owner and receiver agreed that it should be placed within the house, though its proper place was without; or that property whose place is under the house, should be placed within; and if it be notorious that a theft was committed in the house, though the property of the owner be not taken, if it was not picked out and left by the thief; let the owner bear the loss of all that is said to be stolen.

If the owner of the property, after having borne the loss on this plea, shall discover his property in the possession of the owner of the house, and it be clear that he has secreted it; or has sold it, let him restore five fold, and let the owner of the goods receive back his original property. On considering the circumstances of the case, two and a half fold may also be ordered to be given. If the deposited property be not known to be stolen, but be only said to be lost; if the property of the owner of the house be not lost, let him replace it; it shall not be reckoned theft. But he is not a good man; let him bear all expenses of the suit. If property that was not deposited is said to have been so, and cannot be proved, but it is clear that it was not deposited; let the party claiming pay the amount he claims.

နှံ့လျက်ကိုမနှုန်ကွယ်သည်။နှုန်သည်မှန်ခြေကနှစ်ဆတက်ပေးစေ။
နှံ့မနှုန်ဆိုကြရာ၌။ နှံ့ကြောင်းကိုသက်သေမရှိအမျိုး တူအချင်းချင်း
ဖြစ်၍အမှတ်မဲ့နှစ်ဦးချင်းနှုန်ပါသည်။ရွှေငွေကြောက်ပတ္တမြားဖြစ်ပါသည်
ဆိုမည်။ ဆိုသူစကား အတိုင်း အဆိုတန်းကိုစစ်၍နှံ့ သည်ဆိုသည်ဥစ္စာ
ငွေသုံးဆယ်က။ အထက်သို့အများတိုး၍တန်သည်။ စကားအချက်ကိုရ
လျှင်အမျိုးတူကြီးက။ရေရောက်စေ။ ဥစ္စာရှင်နိုင်လျှင်နှစ်ဆတက်ရစေ။မ
နှံ့ဆိုသူကနိုင်လျှင်စွပ်တိုင်းပေးစေ။ အမျိုးဘေးဆုံကျလျှင်။ဥစ္စာရှင်နိုင်က
အရင်အတိုင်းရစေ။ ဥစ္စာရှင်ရှုံးကအစွပ်ခံရသသူကိုစွဲသူကတဝက်ပေး
စေ။ မိုးထူးမင်းရာကိုရှုံမ်းသူးကခံစေ။ စားရိပ်မစားသာ။ နှံ့ပေ၏သုံး
ဆောင်ပေသည်ဆိုလျှင်အစားဆပ်စေ။အပြစ်လွှတ်စေ။ နှံ့သောဥစ္စာစပါး
ကြေးနီခဲမ။သလွဲမည်း။သလွဲဖြူ။ဆန်။နှမ်း။ဝါ။ အထည်အလိပ်တခုချင်းမ
ဟုတ်။ငါးဆယ်။ ခြောက်ဆယ်။တရားဆိုမည်။ မနှံ့ကွယ်မည်။သက်သေ
မရှိဆိုသော်လည်း။ မဖြစ်သာခြေ။စပါးနှမ်းဝါ။ ကြေးခဲမတို့သည်သယ်
ရွက်ထန်ပိုးသူအထည်။ အလိပ်မှာလည်း။ ၎င်နည်တူဖြစ်ရမည်။ သက်
သေပြကျစေ။သက်သေမရှိဆိုသည်ဟု။ရေနှစ်။ဆန်ဝါးခဲနှစ်မယောက်ရာ
စွဲသူရှုံးစေ။တယောက်ချင်းထမ်းပိုးရွက်ဆောင်နိုင်လောက်သောဥစ္စာဖြစ်
ကြောင်းကိုစစ်၍ သိသာလျှင်နှစ်ဦးသားအမျိုး။ တူကျသော်။ သစ္စာမူကျ
စေ။သစ္စာမမူဝံ့သူဥစ္စာရှင်ကအဘေးဆုံလျှင်။ စွပ်ရာတွင်တဝက်ပေးစေ။
အနှံ့ခံသောသူသစ္စာမမူဝံ့ကအလုံးစွဲတိုင်းပေးစေ။ ၎င်ဥစ္စာသုံးဆယ်ထက်
သာသော်ရေယောက်ကျစေ။

အလုံစုံနှံ့သည်ဖြောင့်ရာ၌။ အကောင်းကိုအဆိုးအကြီးကိုအငယ်အ
ရှည်ကိုအတိုလဲ၍အနှံ့ခံသူက။သည်ဥစ္စာသည်နှံ့ရင်းဥစ္စာဖြစ်သည်သူသိ
သူထင်ညင်းဆိုပေအံ့။ဥစ္စာရှင်ကလည်းမဟုတ်ပါအထည်အချိမ်အရေအ
တွက်အမျိုးသာတူပါသည်အရင်းမမှန်ဆိုအံ့။ အထက်နှံ့သောဥစ္စာရင်း
ကိုရောင်၍စားရာ။ကဲ့ဝှက်ရာ။ သူတပါးကိုပေးရာတွေ့အံ့မှန်ကဥစ္စာပေါ်
မှန်သမျှကိုသာမဆိုသာ။ ထိန်လေပြီးသည်။တစုတဖော်ရက။ နှံ့ရင်းမှန်
သမျှကိုလည်း။ဥစ္စာရှင်ကအစင်ယူစေ။ ။အနှံ့ခံသူကသည်ဥစ္စာအ
ထည်အလိပ်ဝတ္ထုမှန်သည်လဲပြောင်း၍ပြသမျှကိုလည်း။ ဥစ္စာရှင်ရင်က
အစင်သိမ်းယူစေ။ ။အနှံ့ခံသောသူသည်သူတော်မဟုတ်သူပြုက်
မှန်သောကြောင့်တည်ဟုမနူဆိုတော်မူ၏။ ။ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသော
ဥစ္စာကားအသက်ဗိညင်မရှိသောဥစ္စာကိုဆိုသောစကားတည်။

If the receiver who has had property deposited with him deny it, and it be proved the deposit was made, let him pay double.

In a dispute whether a deposit was made or not, if there be no witnesses, and the parties be members of the same family, on intimate terms, and the deposit is said to have been made unthinkingly, when the parties were by themselves; if the property said to have been deposited be gold, silver, or gems, and if on enquiry further, it appear probable that it is worth much more than thirty tickals of silver; let them be tried by the ordeal of water. If the owner of the property gain his cause, let him receive double. If the party denying the deposit gain, let him receive from the other an equal amount to that sued for. If they be descendants of a common great grand-father, if the owner of the property gain his cause, let him receive what he claims; if he lose, let him give one half of the amount claimed to the person complained against. Let the unsuccessful party pay the expenses of the suit. If it be admitted that the property was deposited and made use of, let it be made good, but there shall be no fine. If the property deposited be grain, copper, lead, tin, sesamum seeds, cotton, piece or rolled goods, not one, but fifty, sixty, or a hundred, and the deposit be denied, it shall not be said there are no witnesses. There must be the people who carried them; let them be produced to give evidence. On the plea of there being no witnesses, the case shall not be tried by the ordeal of remaining under water. of chewing rice, or dipping in hot lead. Let the complainant be nonsuited. If it be found on enquiry that one person might have carried the thing said to have been deposited, and the parties are of the same family, let them be put on their oath. If the owner of the property will not swear, let him pay one half the amount claimed. If they be children of the same father, and the person who is said to have accepted the deposit will not swear, let him pay the amount claimed in full. If the property be above the value of thirty tickals of silver, let the case be tried by the ordeal of water.

If the deposit be admitted, but a bad article have been substituted for a good, a small for a large, a long for a short; and the receiver shall declare them to be the property originally deposited, in the presence of witnesses; and the owner shall deny it, (admitting) that the cloths, the weight, the number, the kind of goods, are the same, but (denying) them to be the goods deposited; and if it be proved that the original property has been sold, secreted, or given away, when one portion is discovered, the owner shall have not only that, but all that was really deposited, and all that the receiver shows as it, because the receiver is not a respectable man, but one whose good reputation is lost. Thus Menoo hath said. What we have now laid down refers to inanimate property.

၂ ။သက်ရှိဥစ္စာနှံ့ရာမနှံ့ရာသောတရား။

မြွတ်သောမင်းကြီးထိုမှတပါးအသက်ပိညင် ရှိသောဥစ္စာကိုဆိုပေအံ့။ ဆိပ်ဝက်ကြက်ကျဲနွားခိုဝမ်ဘဲကြိုးကြာ။ဆင်မြင်းကိုနှံ့ရာ၌ကိုယ်၏ဥစ္စာအရင်းမပျောက်။ နှံ့သောဥစ္စာပျောက်လျှင်အစားပေးစေ။ ချုံရှင်ဥစ္စာပါပျောက်လျှင်ပျောက်ပိုင်စေအစားမရရာ။ ထိန်ကြောင်းရာပျောက်သည်မှန်လျှင်ကိုယ်ဥစ္စာပါပျောက် သော်လည်း တံဘိုးတဝက်ကိုအနှံ့ခံသူကဥစ္စာရှင်ကိုပေးစေ။ ။ချုံရှင်ဥစ္စာဆင်မြင်းကျဲနွားမပျောက်။နှံ့သောဥစ္စာပျောက်လျှင်အစားဆပ်စေဟူရာ၌။ ချုံရှင်မထိန်းမကြောင်း။ မကြည့်မရှုသည်တွင်။ ဆိုသောအကြောင်းတည်း။ ရင်နှံ့သည်ကိုပျောက်ပျက်ခဲ့သည်ဆို၍။ ယောင်းသည်ကဲ့ဝှက်ခဲ့သည်ကိုဥစ္စာရှင်တွေ့၍မှန်လျှင်။ ခိုဝမ်ဘဲကြက်ကြိုးကြာ။အတောင်ရှိမှာ။အတက်တရာလျော်စေ။ ။တရာဟူသည်ကားကြက်၏အဥသောငွေတပဲ။ဝမ်ဘဲနည်တူ။ ကြိုးကြာအဥတမူး။ ခိုအဥလေးရွေး ဆိုသည်ကတက်၍တရားအပြစ်စားစေ။ ကဲ့ဝှက်ယောင်းသည်အရင်တိုင် ကိုလည်းယူစေ။ မရလျှင်အရင်း တံသည်အတိုင်းအဘိုးကိုတည်စေ။ ။ကြက်တိန်ညင်ခါတိန်ညင်။ကြက်တူရွေးစကားတတ်များမှာလည်းအရင်းအတိုင်းရလျှင် ယူစေ။ မရလျှင်ကြက်တိန်ညင်မှာငွေသုံးဆယ်။ခါတိန်ညင်မှာငွေနှစ်ဆယ်ကြက်တူရွေးစကားတတ်မှာငွေသုံးဆယ်။ထိန်ဝှက်ကဲ့ယောင်းသူကပေးစေ။

နှံ့သောကျဲနွားဆိပ်တို့ကိုသူတပါးသို့အခစား၍ငှါးတိုက်ထွန်လေအံ့။ မသေမပျောက်လျှင် နှံ့ရင်ရှင်သို့တံဘိုးအခွန်ကိုပေးစေ။ တိုက်ငှါးရာသေသော်နွားရှင်မသိဖြစ်လေသည်။ ထိုသေသောကျဲနွားဆိပ်တံဘိုးတွင်နှစ်ဆတက်ပေးစေ။ ။အရပ်တပါးသို့ပေးငှါးရာသေခြေလျှင်ကဲ့ဝှက်ရာကြခြေသည်။

နွားမှာခွားပါကြီးငယ်သုံးဆယ် ဆိုသည်နွားအတက်မှာ။ ဝဿ။ဒမ္မ။ ဗလိဝဏ္ဏ။လျော်မျိုးနွားသုံးရပ်ရှိသည်။ ဝဿနွားကား အမိရင်အောက်နို့ စို့တည်။ဒမ္မနွာကား။ကွပ်ပြီးတင်ပေါ်တည်။ ဗလိဝဏ္ဏနွားကားတင်ပေါ်ကသည်ဒိုကြီးရောက်အောင်တည်။ ဝဿနွားအဘိုးတခုလျှင်နှစ်မတ်။ ဒမ္မနွားအဘိုးတခုလျှင်နှစ်ကျပ်နှစ်မတ်။ ဗလိဝဏ္ဏနွား၏အဘိုးတခုလျှင်ငါးကျပ်၏ဤကားငွေကိုဆိုသတည်။ ခိုတက်မှာဝဿနွားတဆယ်လျှင်အဘိုးပေါင်းငါးကျပ်။ဒမ္မနွားတဆယ်လျှင်အဘိုးပေါင်းနှစ်ဆယ်ငါးကျပ်။ ဗလိဝဏ္ဏနွားတဆယ်အဘိုးပေါင်းငါးဆယ်။သုံးခုပေါင်းအပြစ် နွားတွင်ခွာပါ

2d. Of animate things which may or may not be left in deposit.

Oh, excellent king! besides these, I will now lay down the rule as regards animate property, goats, pigs, fowls, buffaloes, cattle, pigeons, ducks, cyruses, horses and elephants; when these are deposited, if they be lost, and the property of the receiver of the deposit be not, let him replace them. If the property of the owner of the pen or enclosure be also lost, let it be so. No restitution shall be made. If they are lost from the place where they are taken to feed, though the property of the receiver be also lost, let him make good one half of their value. If the owner of the fold, the receiver, do not lose his own property, but only that deposited, in making restitution it must be considered to have been lost through his carelessness. If the deposited property be said to be lost, and the owner prove it to have been sold or concealed, when pigeons, ducks, fowls, cyruses, or any winged animal, are thus sold or concealed, let them be restored one hundred fold. In this way the egg of a fowl is valued at one bai (one sixteenth of a tickal,) of coarse silver; of a duck at the same price; of a cyrus at one moo (or two bais;) of a pigeon at four eues (or half a bai.) Let the owner of the bird have one hundred times the above amount (relatively) as forfeit, and let him have also the lost bird. If it be not recovered let him have its value. If decoy fowls, or partridges, or parrots which can speak, (are the animals deposited,) the price of a decoy fowl shall be thirty tickals of silver, of a decoy partridge twenty, and of a speaking parrot thirty. Let this amount be paid, by the person selling or concealing them, to the owner.

If deposited buffaloes, cattle or goats, be let out by the receiver, for hire, for draught or the plough, and are not lost, and do not die, let the hire be paid to the owner of the cattle. If they die whilst so hired out without the knowledge of the owner, let the receiver pay double their value. If they are hired out into a different district, and die there, it comes under the head of fraudulent concealment.

What is said of making restitution in thirty "large and small hoofs," for cattle (made away with,) there are three descriptions or classes—"Waitsa," "Damma," and Ballie-wota." The Waitsa are calves, still sucking; the Damma are gelt, and large enough for carriage; and the Ballie-wota, from the time they are fit for carriage till old age. The price or value of a waitsa is half a tickal; of a damma two and a half tickals; and of a ballie-wota five tickals. This is what is said of their value in silver. And as regards the forfeit for theft, the price of ten waitsas is five tickals; of ten dammas, is twenty-five; and of ten ballie-wotas fifty. The sum of these three is the amount of the (fault) fine. And what is said of "thirty large and small hoofs" amongst

ကြီးငယ်သုံးဆယ်ဆိုရာ၌။ ဤကားနွားသုံးရပ်တည် အဘိုးငွေရှစ် ဆယ် သည်အပြစ်တည်။သေရင်နွားဘိုးမှာ။တံရာသီးချားတည်စေ။ ။ထို အပြစ်ငွေရှစ်ဆယ်။ တဝက်လေးဆယ်ကိုနွား ရှင်စားရာသည်ဖြစ်၍ပြစ် ဝက်ဟူသတည်။ ။ကျွဲနှင့်ဆိပ်မှာလည်း။အရပ်တပါးမဟုတ်ဖြစ် လျှင်။နွားကဲ့သို့တည်။ ။အရပ်တပါးသို့ကဲ့ဒုက်ပေး၎ါးခြေလျှင်။ ကျွဲမွေးစတခုလျှင်တကျပ်။ ကျွဲလပ်တခုလျှင်ငါးကျပ်ကျွဲကြီးတခုလျှင်တ ဆယ်။ကျွဲမွေစငါးခုအဘိုးငါးကျပ်။ ကျွဲလပ်ငါးခု။ နှစ်ဆယ်ငါးကျပ်။ကျွဲ ကြီးငါးခုအဘိုးငွေငါးဆယ်။ သုံးခုပေါင်းရှစ်ဆယ်။ ကျွဲတွင်ခွာပါကြီး ငယ်။ ဆယ်ငါးအပြစ်တည်။ တဝက်ငွေလေးဆယ်။ သေသည်ကျွဲရှင်က စားစေ။ ။ဆိပ်မှာတခုအဘိုးငွေနှစ်မတ်။ဆိုသည်။အတက်ဆိပ်တ ခုကိုငါးဆယ် ဆိုသည်။ ၎င်တွင်တက် တရာ လည်း ဟူ၏တက် တရာဆို သောဆိပ်ကားနို့ညစ်ဆိပ်မကိုဆိုသည်။တက်ငါးဆယ်ဟူသည်ကားဆိပ် မြွှာဆိပ်ကုလားအထီးကိုဆိုသည်။ဆိပ်မမှန်က။ တက်တရာလျှင်ငွေငါး ဆယ်တဝက်နှစ်ဆယ်ငါး ကျပ်ဆိပ်ထီးဖြစ်လျှင် တက်ငါးဆယ်။ ငွေနှစ် ဆယ်ငါးကျပ်။တဝက်တဆယ်နှစ်ကျပ်နှစ် မတ်။ ချင်တွင်ဆိပ်ရှင်တို့ကစား စေ။ ၎င်ကားအပြစ်တွင်သာဆိုသတည်။ သေဆိပ်မှာအဘိုးအတိုင်းတည် စေဟုမြဟ္မာမင်း၏ သားရင်းဖြစ်သောရှင် ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၎င်ဆိုခဲ့ပြီးသော တိရိစ္ဆာန်တို့ကို အန္နံခံသူသတ်၍ စားသည်ဖြောင့် လျှင် တံဘိုးအတိုင်းနှစ်ဆတက်လျော်စေ။သတ်စားလျက်ကိုမသတ်မစား ကွယ်၍သတ်စားသည်မှန် အောင်ပြနိုင်ခြေလျှင် အထက်ကဆိုခဲ့ပြီးသမျှ တွင်တဝက်လျော်စေမသတ်မစားမကဲ့မဒုက်။ မ၎ါးမပေးအရပ် တပါးမ ထားခရီးကျွန်၍မတွေ့သည်ကို။ သတ်စားသည်ကဲ့ဒုက်ထားသည်ဟုစွပ် ၍ဆိုသော်မိမိစွပ်တိုင်း အအပ်ခံသူသို့ပေးစေ။ ဥစ္စာရင်း ကိုဥစ္စာရှင်ရ စေ။ ။အပ်သည်မြင်းကိုသူတပါးသို့ပေး၎ါး၍ရှိရာသေပျောက်ခြေ အံ့။တစီးကိုနှစ်စီးလျော်စေတန်ဘိုးမြင်ရင်တည်စေလည်းဟူ၏ဖြောင့်လျှင် အရင်းတိုင်းယူပြီးမှတံဘိုးတဝက်မြင်ရှင်ကစားစေ။ မသေသော်မြင်းကို မြင် ရှင်ယူစေ၍။ ထိုမြင်းကိုစီနင်းသောအခါကိုမြင်းရှင်ရင်းရစေ။ ၎င်မြင်း ကိုအရပ်တပါးသို့ပေး၎ါး၍ သေသော်မြင်း၏ အတက် ငါးစီးဟူရာ၌။မွေး စမြင်းငါးကျပ်။ အလပ်မြင်း တဆယ်ငါးကျပ်။ ၎င်ထက်မြင်းသုံးဆယ်။ ၎င်ထက်မြင်းငါးဆယ်။၎င်ထက်အထက်မြင်းတပိတ်သာဖြစ်သတည်။၎င် တွင်တဝက်ကိုမြင်းရှင်ရင်းစားစေ။တံဘိုးအတိုင်းလည်းစားစေ။ငတ်မွတ်

cattle is these three classes, and eighty tickals, their price, is the amount to be levied on the offender. Besides this, let the price of the dead bullock be paid. Of the fine let the owner of the bullock have one half. In the case of buffaloes and goats, when they are not sent to another district, the rule is the same as with bullocks. If they be sent and concealed, lost, or hired into another district, a young buffalo just born is valued at one tickal, a middle sized one at five, and a full grown one at ten tickals of silver. The price of five young ones is five tickals; five middle sized twenty five, and of five full grown fifty, being a total of eighty tickals. Thus of buffaloes, fifteen " large and small hoofs" is the fine. Of this, one half, or forty tickals, shall be given to the owner of the dead buffalo. In the case of goats, the price of one is half a tickal of silver, and the fine is said to be fifty goats; one hundred is also said, but this applies to milk goats, and fifty said of males, Burman or foreign. The fine for all female goats is one hundred goats, or fifty tickals of silver; which is the half of twenty-five; for one male goat, fifty goats, or twenty-five tickals of silver; the half of which is twelve and a half tickals. This (the half) let the owner of the goat have. This is only what regards the fine. Let him also have the full price of the dead one. Thus Menoo, the son of the king of Bymahs, the sage recluse, hath said.

If the receiver in deposit of the animals we have mentioned, shall admit that he has killed and eaten them, let him pay double their price. If he has killed and eaten them and deny that he has done so, and it be proved, let him make compensation in one half of what we have laid down above. If they have not been killed, eaten, secreted, lent, given away, or sent into another district, but have strayed away and are lost; if the owner sue the receiver for killing or secreting them, let him pay the amount he sues for, and have back his own property. If a deposited horse be lent or hired out, and die or is lost, let two horses be given for him. It is also said the owner shall receive his proper price. If the receiver of the deposit admit the fact, let him pay his full price and half as much again. If he be not dead, let the owner have him back and have the full amount of him. If he be sent into another district and die, regarding the price of five horses it is this—a foal, just born, is valued at five tickals of silver; a middle sized horse at fifteen; a larger one at thirty, and a larger still at fifty, and still larger one at one hundred tickals of silver. Of this let the owner have one half, and let him also have the full value of the animal. If in a time of famine the receiver shall admit that, pressed for food, he killed and eat a horse deposited with him, let him pay his full value,

ရှားပါး၍နှံ့မြင်းကိုမှတ်ငတ်ချင်းကြောင့်သတ်စား မိပေသည်ဖြောင့်လျှင် ထုံမြင်းတံဘိုးကိုပေးစေ။ အပြစ်တွင်လည်းနှစ်ဆတက်ယူ၍နှစ်ဆတက် ယူသည်ကားသုံးဆယ်မြင်း၏အတက်တည်း။ ။အပ်နှံ့သောဆင်ကို သူဘပါးတို့သို့ပေး၄ါး၍စီးနင်းတင်ထွန်ရက်လေအံ့။သေသော်ဆင်ရင်းတံ သည်အတိုင်းပေးစေ။ အပြစ်ငွေငါးဆယ်လည်းဟူ၏။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကားမထိန်မဒုက်နိုင်သောအကြီးပေါ်ပေါ်ထင်ရှားသောကြောင့် တည်း။ ။ငှင်ဆင်တည်ရှိမူအရင်းတိုင်းယူစေ။အခကိုရက်လရှည် သည်အတိုင်းစားစေ။ ။ငှင်အပ်နှံ့ဆင်ကိုအရပ်တပါးသို့ထွန်ရက် တင်၄ါးရာသေလျှင်အရင်းတိုင်းတန်ရာပေးစေအပြစ်တပိဿာလည်းဆင် ရှင်စားစေဟူရာ၌ ဆင်တစီး ကိုနှစ်စီးဆိုချင်းကြောင့် ဆင်ကားမွေစငါး ဆယ်။ တန်သည်ကိုရည်၍ ဆိုသတည်း။ မသေလျှင်ဆင်ရင်းတိုင်ယူစေ။ နေ့ရက်လုတ်ခွန်အခကိုစားစေ။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

နှံ့သောကျွဲနွားဆိပ်တို့ကိုအပ်နှံ့ခံသောသူတို့။ မြီရှင်မှာသွင်းဆပ်၍ ပျောက်သည်ဆိုမှအဆပ်ကိုစိစစ်၍ ရလျှင်ကျွဲနွားဆိပ်အရင်း အတိုင်းအ ရှင်ရင်းရစေ။ ခွာပါကြီးရှစ်ခုလျော်ရစေ။ ကျွဲမှာခွာပါကြီးတခုလျှင်ငွေတ ဆယ်။နွားမှာခွာပါကြီးတခုလျှင်ငါးကျပ်။ ဆိပ်မှာတခုလျှင်နှစ်မတ်ကို တွက်၍လျော်စေ။

နှံ့သောကျွဲနွား။ ဆိပ်တို့ကိုအရပ်တပါးပြောင်းထား၍ပြေးခဲ့သည်ဆို အံ့။ ပြောင်းထားကြောင်းကိုဆို ၍ မှန်လျှင်ခွာပါငယ်လေးခုစီလျော်စေ။ ဥစ္စာရင်းကိုလည်းဥစ္စာရှင်ယူစေ။ဟုဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောရှင် ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

မြို့ပြရွာပြည်တိုင်းနိုင်ငံအရပ်တို့၌ဥစ္စာနှန်ချင်းဝယ်သူ သိသူထင်ဖြစ် ရာ၏။နှံ့သောဥစ္စာကိုပြန်ပေးရာ၌သူသိသူထင်ဖြစ်ရာ၏။နှံ့သူစုံမှအအပ်ခံ သူစုံမှာအပ်နှံ့သောဥစ္စာကိုပေးစေယူစေ။ အပ်နှံ့အပေးစကားများ၌ကြီး မားနိုင်ခန့် လှစွာသော ဓမ္မလောကရာဇဝတ်သုံးပါး အကြောင်းကိုသက် သေထုပ်၍ဆိုပေးအံ့။

၃ ။ဥစ္စာနှန်ရာ။မနှန်ရာစိစစ်၍ရဟန်းပုဏ္ဏားဆရာတပြည့်တို့တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ ရှေးသောအခါဗါရာဏသီပြည်သို့ ပုဏ္ဏားခုနှစ် ယောက်တို့သည်ဖုမ်းတောင်းယာစကားပြုအံ့ဟုအရပ်တပါး ကလာလပ် ၍ဗါရဏာသီမင်းကြီး၏၌ယည်စောင့်အိမ်၌တဲလေ၏။ ဖုမ်းတောင်းယာစ ကားပြု၍ ငွေချောက်ရာရသတည်း။ တယောက်တရာစီမရသေးသော ကြောင့်အထုပ်ပြု၍ဥယည်သည်တွစ်ငွေချောက်ရာကိုနှံ့ထား၍။ ဤငါတို့

and double the value is the fine; as regards double the value, it is meant of (the average value) a thirty tickal horse. If a deposited elephant be lent or hired to a third person, and he shall ride, load, or put him in the plough and he die, let his full price be paid, and fifty tickals of silver may be inflicted as a fine. Why is this?—because it is a large and remarkable animal, and cannot be secreted. If it be not dead, let the owner have the full price and amount of the hire. If he be hired out of the district for burthen or the plough and shall die, let the receiver pay his full price and one hundred tickals; that is because two are to be restored for one, and an elephant just born is valued at fifty tickals. On this ground (one hundred) is laid down. If he do not die, let the owner have his full price and the amount of hire for the time he has been worked. This the sage recluse said.

If a person who has received buffaloes, cattle, or goats in deposit, shall make them over to his creditors in payment of his debts, and say they are lost; if this be proved, let the owner receive them back, and let him receive "eight large hoofs" as a hire. A "large hoof" buffalo is valued at ten tickals, a goat at half a tickal, an ox at five tickals. At this rate let the calculation be made.

If the above animals shall be removed into another district, and the receiver of the deposit shall say they have run away, and it is proved that they have been removed, let him pay a fine of four "small hoofs," and let the owner have back the animal originally deposited. This the son of the king of Bymahs, the sage recluse, hath said.

In any city, village, or country, when property is deposited there must be witnesses; and also when it is returned (to the depositor.) When the depositors and receivers are all present, let the deposited property be given and received. I will relate a case which is beautifully in accordance with the sacred book, the customs of the world, and the orders of princes.

3d. *The case of the Bramins, the Rahan teacher and his pupil, decided after inquiry as to the deposit.*

Oh excellent king! in former times seven Bramins came from a distant country to Benares, to exercise their calling of wandering mendicants, and took up their abode in the house of the king's gardener. By begging they obtained six hundred pieces of silver; but as this was not one hundred for each, they made it up into a bundle and deposited it with the gardener's wife, (saying,) "this is the property of us seven; let it only be given

ခုနှစ်ယောက်ဥစ္စာကို။ ငါတို့ခုနှစ်ယောက်ညီမှပေးပါ။ ငါတို့ခုနှစ်ယောက်
မညီဘဲကိုမပေးနှင့်ဟုဆို၍အပ်ခဲ့၏။ ဥယည်သည်လင်မယားလည်း
ကောင်းစွာဟုဝံခံပေ၏။ ထိုသို့ဆိုလျှင်ပုဏ္ဏားခုနှစ်ယောက်သွားလေကုန်၏။
ပုဏ္ဏားငယ်တယောက်မူကားခရုသင်းကိုမေ့ကျန်ပြု၍ထားခဲ့၏။ တခါမ
ကသောအရပ်သို့ရောက်မှခရုသင်းမေ့ရစ်ခဲ့သည်ဤတွင်ရပ်ပါလင့်ဟုဆို
၍ပြန်လေ၏။ ထိုသို့ပြန်လပ်သော်ဥယည်သည်တို့လည်းပုဏ္ဏားငယ်ကို
မေးလင့်၏။ ပုဏ္ဏားငယ်လည်းဆိုပေ၏။ အချင်ဥယည်သည် ငခင်းပွန်း
ပုဏ္ဏားတို့ဆိုသည်ကား။ ငါတို့ပြန်ရသည်မူလည်ရှိ၏။ မပြန်ရသည်မူ
လည်ရှိ၏။ ငါတို့ဥစ္စာပြန်ယူခြေဟုဆိုသော့ကြောင့်ယူလာရသည်။ အ
လျှင်ပေးလိုက်ဟုတောင်း၏။ ဥယည်သည်လည်းပုဏ္ဏားချောက်ယောက်
တို့ရပ်လင့်သည်ကိုမြင်၏ရပ်၍နေလင့်သောပုဏ္ဏားတို့သည်။ ခရုသင်းမေ့
သည်ကိုထင်နိုး၍ပုဏ္ဏားငယ်လျှင်စေဟုလက်ရပ်၏။ ပုဏ္ဏားငယ်လည်း
အချင်းဥယည်သည်ထိုကငခင်းပွန်တို့လျှင်လျှင်လာခဲ့ဟူ၍ လက်ရပ်သည်
ကိုမမြင်ပါလော လျှင်လျှင်ပေးလိုက်လော့ဟုဆို၏။ ဥယည်သည်လင်မ
ယားတို့လည်းပုဏ္ဏားတို့လက်ရပ်သည်ကိုမြင်၍။ အဟုတ်အမှန်ထင်နိုး၍
နှံသောဥစ္စာထုပ်ကိုအလျှင်ပေးလိုက်ချေ၏။ ပုဏ္ဏားငယ်ဥစ္စါထုပ်ကိုယူ၍
သွားလျှင်လေ၏။ ပုဏ္ဏားချောက်ရောက်တို့လည်း ပုဏ္ဏားငယ်လာလပ်
သည်မြင်လျှင်မငံ့ဘဲသွားနှင့်လေ၏။ ပုဏ္ဏားငယ်လျှင်လျှင်လိုက်ချွန်ပြု၍ခ
ရီးကြောင်းလွှဲ၍သွားလျှင်လေ၏။ ပုဏ္ဏားတို့ချောက်ရောက်သည်လည်း
ပုဏ္ဏားငယ်လာလပ် သည်ကိုမမြင်လျှင်ဥယည်သည်တို့အိမ်သို့တဖန်ပြန်
၍မေးကုံ၏။ အချင်းဥယည်သည်တို့ပုဏ္ဏားငယ်တယောက်မလာတကား
ဟုမေး၏။ ဥယည်သည်လည်းအရှင်တို့ကလျှင်လျှင်ပေးလိုက်ဟုတောင်း
လာသည်။ ထိုပုဏ္ဏားငယ်တောင်းစည်လည်းရှင်ပုဏ္ဏားတို့သည်လျှင်စေ
ဟုလက်ရပ်သောကြောင့်ဟုတ်မှတ်နိုး၍ အကျွန်တို့လည်းပုဏ္ဏားငယ်ကို
ပေးလိုက်ပေ၏။ ပုဏ္ဏားငယ်ထိုဥစ္စာထုပ်ကိုယူ၍သွားခဲ့ပြီဟုဆို၏။ ထိုစ
ကားကိုကြားလျှင်ပုဏ္ဏားတို့ဆို၏။ ငါတို့ယူခြေဟုမစေ။ ချင့်ခရုသင်းမေ့
သည်ဟုယူမည်ပြန်လေသည်။ ငါတို့ခုနှစ်ယောက်ညီမှပေးဆိုသည်မဟု
တ်လောထိုသို့ဆိုလျှက် ဥယည်သည်ငါတို့ဥစ္စာကိုပုဏ္ဏား ငယ်တရောက်
တည်။ တောင်းလှည့်ရာကိုပေးလိုက်ကောင်းအံ့လော။ ဥယည်သည်ကိုအ
ရေးလိုက်ကုံ၏ တရားဆင်အံ့ဟုဗာရာ ဏာသီမင်းကြီးသို့သွားကြလေကုံ၏။
ဗာရာဏာသီမင်းကြီးလည်း။ ဥယည်သည်နှင့်ပုဏ္ဏားတို့လာသည်ကိုမြင်
လျှင်အဘယ်ဆိုဘွယ် ရှိကြသနည်းဟု မေးတော်မူ၏။ ပုဏ္ဏားတို့လည်း

up when all seven are present." The gardener and his wife bound themselves in a firm promise that it should be so, and the seven Bramins went away. One young Bramin left his shell in the gardener's house, pretending to have forgotten it. When they had gone a little way, he said, "wait here; I have forgotten my shell;" and returned. When he reached the house, the gardener immediately asked the reason of his return. He said, "friend gardener, my friends say, 'we may, or we may not return here; our property had better go with us,' and have sent me to bring it. I have come by their direction; make haste and give it to me." Thus he demanded the money. The gardener saw the six Bramins stand waiting; and they, under the impression that the young Bramin had forgotten his shell, waved their hands to quicken him. He said, "friend gardener, see my friends wave their hands to hasten me; make haste and give me the money." Thus he said; and the gardener and his wife, seeing the other Bramins wave their hands, believed what he said, and hastily gave him the bundle that had been deposited with them, and he having taken it walked quickly away. The six Bramins seeing him coming, did not wait, but walked on. He pretended to make great haste, but having left the course of their journey, hastened away. The others, not seeing him coming, went back to the house of the gardener, and enquired thus—"oh friendly gardeners! did not the young Bramin come back here?" The gardener replied—"my masters, the young Bramin came here and said he had been sent to make haste and demand the money; and as ye waved your hands to him, we believed him and gave him the bundle; and on receiving it he went away." When the Bramins heard this, they said—"we did not send him back; he said he had forgotten his shell, and returned to bring it. Did we not say, 'the silver shall only be given up when we seven are present?' Is not this true?—and with these instructions, did you not consider if it would be right to give it up to the young Bramin alone demanding it?" So with this they went before the king of Benares and sued the gardener. When the king saw the gardener and the Bramins come—"what have you to say?"—thus he put the royal ques-

နားတော်လျှောက်ပေ၏။ မဟာရာဇာမင်းကြီး။ အကျွန်ုပ်တို့ပုဏ္ဏား
ခုနှစ်ယောက်သည်အရပ် တပါးကလာ၍ ဥယည်သည် အိမ်တွင် တဲနေ
ပါသည်။ ဖွမ်းတောင်းယာစကာပြု၍ငွေ။ ခြောက်ရာ ရသတည်။ တ
ယောက်တရာ မစေ့သောကြောင့်။ ဥယည်သည်တွင် ငွေခြောက်ရာကိုနှံ
ပါသည်။ ငါတို့ခုနှစ်ယောက်မညီသော် ၍ငွေကိုမပေးနှင့် ဟုလျှောက်ကျွန်
တော်တို့ခုနှစ်ယောက်မညီပဲကိုပုဏ္ဏားငယ်တယောက် တည်တောင်းလှည့်
ရာကိုပေးလိုက်သည် ပေးရာသည်လောဟု ဥယည်သည်မှာငါ တို့ဥစ္စာရ
ကောင်းမိမ့်ဟုအကျွန်ုပ်တို့ အရေးလိုသည်ဟုနားတော်လျှောက်၏။ ဥယည်
သည်လင်မယားကလည်း။နားတော်လျှောက်တုံ၏ အရှင်မင်းကြီးတို့ခုနှစ်
ယောက်ညီမှပေးဟူ၍နှံပေသည်တည်။ နှံခဲ့လျှင်ပုဏ္ဏားတို့သွား၍တခေါ်
မကသောအရပ်တိုင် မှရှင်ပုဏ္ဏားတို့ရပ်၍နေလင့်သည်။ ပုဏ္ဏားငယ်တ
ယောက်ကိုမူကားငါတို့ပြန်ရသည်မူလည်းရှိအံ့။ မပြန်ရသည်မူလည်းရှိ
အံ့။ ငါဥစ္စာပါမိပါစေပြန်၍ယူခြေဟုစေလိုက်၍ပုဏ္ဏား ငယ်ယူပြန်လာ
သည်။ ရှင်ပုဏ္ဏားတို့လည်းပုဏ္ဏားငယ်ကိုလျှင်လျှင် ယူခဲ့လက်ရပ်သည်
မြင်သောကြောင့် ပုဏ္ဏားငယ်ကိုအကျွန် ပေးလိုက်ပေသည် သို့ကိုဥစ္စာရ
မိမ့်ယူ ရှင့်ပုဏ္ဏားတို့အရေးယူဘိသည် ဟုနားတော် လျှောက်၏။ ထိုသို့နား
တော်လျှောက်သည်ကိုကြားသော်။ ဗာရာဏသီမင်းကြီးသည်မိန့်တော်မူ
၏ပုဏ္ဏားတို့ ဥစ္စာကိုဥယည်သည်၌ နှံသောခါငါ တို့ခုနှစ် ယောက်ညီမှ
ပေး။မညီဘဲကို မပေးနှင့်ဆိုလျှက် မင့်ကိုပုဏ္ဏားငယ် တယောက် တည်း
တောင်း လှည့်ရာဥယည်သည် ပေးခြေသည် ဥယည်သည် မတတ် လေ
ပုဏ္ဏားချောက်ယောက်ရပ်လင့်ရာသို့လိုက်ပေးကောင်းလေ၏။ ရှင်ပုဏ္ဏား
တို့ဥစ္စာကိုဆပ်ပေးစေဟုဗါရဏာသီ မင်းကြီး မိန့်တော်မူ၏။ ဥယည်သည်
လင်မယားတို့လည်း ပုဏ္ဏားတို့ဥစ္စာကိုမပေးရတတ်သော့ကြောင့် ပုဏ္ဏား
ချောက်ယောက်တို့ကျွန်ဖြစ်လေကုန်၏။ပုဏ္ဏားချောက်ယောက်တို့အမှုကို
အလှည့်အလှည့် လုတ် ကြံခံ ရကုန်၏။ နေ့ရှည်ရက် များ၍ လတ် သော်။
ဥယည်သည်မလည်းသို့းငယ်မြင်လတ်တည်းတဆယ် နှစ်နှစ်ရှိလပ်သော်
သို့းငယ်လည်း၍သို့မေး၏။ သူတကာတို့ကျွန်ဖြစ် သည်ကားအရှင်တဦး
တည်းသာအလုပ်အကြံခံရသည်။ငမိငဖတို့သည်ပုဏ္ဏားချောက်ယောက်
တို့၏ကျွန်ဖြစ်၍ တနေ့တယောက် အလှည့်အလှည် ပင် အလုပ် အကြံခံရ
သည်ကားအဘယ်ကြောင့်၍သို့ဖြစ်ရသနည်းဟုမေး၏။အမိအဖတို့ လည်း
ယခင်နှစ်ဦးဆို ချက် စကားကိုသို့းငယ်အားပြန်ကြားပေ၏။ ထိုစကားကို
သို့းငယ်ကြားလျှင်သို့းငယ် လည်းပညာဖြင့် ကြံမိ၍ ယနေ့ကစ၍ ပုဏ္ဏား

tion. The Bramins represented the case to the royal ear thus: "Oh exalted king and ruler! we seven Bramins came from a far country and lodged in the gardeners' house. By begging, we had obtained six hundred pieces of silver. As there was not one hundred pieces for each, we deposited it with the gardeners, (under an agreement) that if we seven were not present it should not be given up; yet when we were not present they gave it up to the young Bramin deceitfully demanding it. Had they any right to give it up? That we may receive our property from the gardener, is our business." The gardener and his wife replied: "Our lord and king! the Bramins said, when they deposited the property, 'when we seven are present give it,' and went away. When they had proceeded a little out of ear-shot my lords the Bramins stopped, and waiting, sent back the young Bramin to bring the property, saying, 'we may or we may not return here'—the young Bramin returned, and seeing the others wave their hands to quicken him, your slaves gave up the money to the young Bramin. Nevertheless, my lords the Bramins wish to obtain an order that the money may be restored to them." Thus the gardeners represented to the royal ear. Having heard these representations, the king of Benares gave his royal orders:—"when the Bramins deposited their property with the gardeners they said, 'when we seven are present restore the property; if we are not all present do not;' and the gardeners have given it up to the young Bramin alone on his falsely demanding it. The gardeners did not understand that it would have been proper to go to where the six Bramins stood and there give up the property. Let them make good the property of my masters the Bramins." Thus the king of Benares gave his royal order. The gardener and his wife not being able to restore the property to the Bramins, became their slaves, and worked for them by turns. After a length of time the gardener's wife had a daughter. When she was about twelve years of age, she enquired thus; "whilst others are the slaves of only one master, how is it that my father and mother are the slaves of six Bramins, working one day for each by turns?" Her mother and father told her both sides of the case; and she "caught a wise device," and said, "from this day do no more work for

ချောက်ယောက်တို့တွင်အလုပ်အကြံမခံနှင့် တော့ ဟု ဆိုပေ၏။ ထိုစကား ကိုကြားလျှင်သမ္မိးငယ်ဆိုတိုင်းပုဏ္ဏားချောက်ယောက်တို့၏အလုပ်အကြံမ ခံဘဲနေလေ၏။ အမိအဖတို့လည်းသမ္မီးငယ်ကိုဆီးနှင်လိမ်ပေ၏။ ဖြူညွှက် သောအဝတ်အစားတန်ဆာတို့ ကိုဝတ်စေပြီးမှ မင်းကြီးသို့ဆောင်လေ၏။ မိန့်မငယ်လည်းဤသို့လျှောက်၏။ အရှင်မင်းကြီးပုဏ္ဏားခုနှစ်ယောက်သည် ဥစ္စာနှန်သောအခါ ငါတို့ခုနှစ်ယောက်စေ့မှ ပေးဟူလျှက် မြဲမြန်စွာဆိုပြီး လျှက်ယခုချောက်ယောက်တည် သာတောင်းဘိသော့ကြောင့်အကျွန်ုပ်ရှေ့ တော်တွင်တရားဆင်ပါဒခံ့။ ။ရှေးဆရာတို့ထားသောဂါထာလေးပါး ကိုနှစ်လုံးတော်သွင်း၍အောင့်မေးတော်မူလော့။ ရှင်မင်းကြီးနာစေခြင်၏ ဟူ၍နားတော်လျှောက်ပေ၏။ ဒုမ္မလသဖလံရဇာ။ ကုမာရာနံ။ ရောဒနံဗ လံ။ အာကာသံဗလံ။ ပက္ခိနံ။ ပဏ္ဍနံဥတကံဗလံ။ ။ဤသို့ရွတ်ပြီးသော် ရှင်မင်းကြီးဒုဗလသ။ အားမရှိသောသူ၏ဗလံ။ အားကားရာဇာ။ မင်း လျှင်တည်း။ ကုမာရာနံသူငယ်တို့၏ဗလံ။ အားကား။ ယောဒနံ။ ငိုကြွေးချင်း တည်း။ ပက္ခိနံ။ ငှက်တို့၏ဗလံ။ အားကား။ အာကာသံ။ ကောင်းကင်လျှင် တည်း။ ပဏ္ဍနံ။ ငါးတို့၏ဗလံ။ အားကား။ ဥတကံ။ ရေလျှင်တည်း။ ။ထို ကြောင့်ရကား ရှင်မင်းကြီးငါတို့ကျွန်ကားအားနည်သည်ဖြစ်သောကြောင့် အရှင်မင်းကြီး ကိုအားပြုပါဒခံ့။ တရားဆင်ရုံအသပျာခြောက် ရာကိုချေး တော်မူပါမှ။ အကျွန်ုပ်တရားဆင်ပါရဒခံ့။ တရားဆင်၍အောင်မြင်ပြီးလျှင် ခြောက်ရာသောအသပျာကိုသိမ်းတော်မူပြန်ဟုနားတော်လျှောက်၏။ မင်း ကြီးလည်းထိုမိန်းမငယ်စကားကိုနှစ်သက်၍ခြောက် ရာသောအသပျာကို ချေး၍မိန်းမငယ်လက်တွင်ထားစေပြီးမှဗာရာဏသီမင်းကြီး ကသံတော် ခေါ်ရလေသော်။ ပုဏ္ဏားခြောက်ရောက်တို့သည်လာလတ် ရကားဥယည် သည်တို့၏။ သမီးငယ်သည်ပုဏ္ဏားခြောက်ယောက်သား တို့ကိုမြင်လျှင်။ မင်းကြီး ရှေ့ တော် သို့ဝင် လေ၍ ပုဆစ် တုပ် လက် အုပ်ချီ၍ နားတော် လျှောက်၏ပညာအရာလောကင်္ငံစွာသောမှောက်တော်ရှင်ရင်းအလောင်း မင်းပုဏ္ဏားတို့ဥစ္စာနှံ့သောခါ။ ငါတို့ခုနှစ်ယောက်ညီမှသာ ဤဥစ္စာကိုပေး ငါတို့ခုနှစ် ယောက်မညီသော် မပေးနှင့်။ ပုဏ္ဏားတို့ဆိုသည်ဖြစ်သော ကြောင့်။ ယခုခြောက်ယောက်ကိုအကျွန်ုပ်တို့ မပေးသာ။ ခုနှစ်ယောက်ညီ မှရှင်ပုဏ္ဏားတို့ဥစ္စာကို အကျွန်ုပ်တို့ပေးပါတော့ဒခံ့ ဟု နားတော်လျှောက် ၏။ ဗာရာဏသီမင်းကြီးလည်းထိုစကားကိုကြားသော် ဥယည်သည်သမ္မီး မိမ္မငယ်ဆိုသည်အတိုင်း ဟုတ်လှပေ၏။ ပုဏ္ဏားတို့နှံ့ သောအခါ ငါတို့ခု နှစ်ယောက်ညီမှပေး။ ငါတို့ခုနှစ်ယောက်မညီပဲကိုမပေးနှင့်-ဂုတ်ရင်းရှိ

the six Bramins." Hearing these words, and taking their daughter's advice, they refrained from doing any more work. They anointed her with turmeric, dressed her in fine, white clothes, and putting on her some ornaments, took her before the king, and she there represented—"My lord king! when the seven Bramins deposited their property they distinctly said, 'when we seven are all present give it up,' and now only six of them demand it. Your slave wishes to try the cause in your royal presence. Let four stanzas left by the sages of old, have the royal consideration." She then repeated them. "My lord king! the weak man's strength is the king; a child's strength is crying; a bird's strength is the expanse of the heavens; and a fish's strength is the water." "My lord's slaves are weak, and beg my lord in his strength to lend us six hundred (pieces of silver) to enter this suit. When we have gained, let the royal bounty be recalled, and take back the six hundred (pieces of silver.)" The kiug of Benares having placed the silver in her hands, sent a royal order for the six Bramins to attend. When the gardener's daughter saw they had arrived, she went into the royal presence, and with bended knees and her joined hands raised, she thus represented: "Oh, most excellent king, who art an incarnation of the god, and most rich in all scientific attainments, when these Bramins deposited the property they said, 'when seven are present only let this property be given up; when seven are not present, do not give it up.' As this is the engagement, we should not now give it up to six. When the seven are present, we will give up our master's property." The king of Benares heard these words; he said, "what the gardener's little woman says is true; when the Bramins deposited their property they agreed that it should only be given up to seven, and without the

ခြေသည် ဖြစ်သောကြောင့် ခုနှစ် ယောက်စေ့မှ ပေးလော့ ဟုဗာရာဏသီ မင်းကြီးမိန့်တော်မူ၏။ ပုဏ္ဏားတို့လည်း ခုနှစ်ယောက်စေ့အောင်မတပ်နိုင် သောကြောင့် ဥစ္စာမရ တရားရှုံးချေပြီသတည်း။ ဥယည်သည် လင်မယား လည်းသွီးငယ်ကျေးဇူးကြောင့် ပုဏ္ဏားတို့ကျွန်အဖြစ်မှလွတ်လေသတည်း။ ထိုသို့လွတ်လေပြီးသော်သွီးငယ်သည်ဤသို့ဆို၏။ မင်းများ စိုးများ မှူးမတ် တကာတို့ သိစေသောဟုတိုင်ကြား၏။ ခပ်သိမ်းသော မှူးမတ်မင်းများအ ပေါင်းတို့လည်း ဤမိမ္ဘငယ်အလွန် လိမ္မာ စိတ်ဖြာ ခွဲချမ် တရားတတ် စွတ ကား။ ဤသို့သော တရားကိုဆင်တတ်ပေ၏ဟူ၍ ဦးရစ်ပုဆိုးစသည်တို့ဖြင့် ပူဇော်ကုံ၏။ ဥယည်သည်သွီးမိမ္ဘငယ်သည်လည်း ချောက်ရ သော ဥစ္စာ တို့ကိုချိမ်၍။ မှောက်တော်ဘုရားကျေးဇူးတော်အားဖြင့် ဤဥစ္စာကိုအစွဲမှု ၍တရားအောင်သည် ဖြစ်သောကြောင့်။ အကျွန်ုပ်တို့ကား ကျွန်တော်ဖြစ် ပြန်၏ဟူ၍ဥစ္စာထုပ်ကိုထိုမင်းကြီးအားနှင်းပြန်လေ၏။ မင်းကြီးလည်းဤ မိမ္ဘငယ် သည်ကား တရား အရာတတ် လိမ္မာ၍ အလွန်တရာ ဆင်ပေတတ် သည်ဖြစ်သောကြောင့် ချင့်ကိုလျှင်မိဖုရားမြှောက်ထိုက်စွာ၏ ငါနှင့်ပေါင်း ဘော်သည်ရှိသော် ခပ်သိမ်းသောပြည်သူတကာတို့၏ စီးပွားချမ်းသာတိုး တက်ရာ၏ဟူ၍။ မင်္ဂလာသဘင်စီရင်ပြီးသော်။ ရှစ်သောင်းအဖျားမိဖုရား ဟုဘိသိတ် မြှောက်လျှင်းလေ၏။ ထိုကြောင့်မင်းကြီး ဘဏ္ဍာကာရိကဖြစ် သောအိမ်ရှင်တို့သည်။ နှံသောသူတို့အစုံယူလာမှပေးရသတည်း။ နှံသော ဥစ္စာကိုယူတုံသော်လည်း ကောင်းစွာယူရာ၏ဟု မြဟ္မာမင်း၏ သားရင်း ဖြစ်သောမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

တနည်းတုံတရားစမ်ရာလှည့်ဖျားဆောင်သောဥစ္စာတွင်အမှန်ဖြစ်ပြန် ရသည်အကြောင်းကိုပုံသက်သေဆိုပေတုံအံ့။

မင်းကြီးရှေးသောအခါ ရဟန်းတယောက်မှာ တပြည့် ရာဟူလာရှိသ တည်း။ ထိုတပြည့်အမိတွင် တံဆိပ်လက်ရာမှတ်သား၍ရွှေဥစ္စာထုပ်ကိုနှံ ပါသည်။ ထိုနှံသောရွှေကိုယူ၍ ခဲမကျေးနီအစားလဲ၍ တံဆိပ်လက်ရာမှတ် သားသောအတိုင်းထားပြန်လေ၏။ ထိုအရှင်လည်းကြာမြင့်မှလို၍တောင်း လပ်သော်။ တံဆိပ်လက် ရာမှက်သား သည်အတိုင်း ပေးလိုက်သတည်း။ ကြောင်းသို့ရောက်မှဖွင့်၍ကြည့်သော်ရွှေကားမမြင် ခဲမကျေးနီကိုသာမြင် ၏။ ထိုသို့မြင်လတ်သော်တကာမကို။ တော်တော် လျှားလျှား မှတ်၍ငါနှံ ထားပါသည်။ ရွှေသည် ရွှေကားမဟုတ် ခဲမကျေးနီနီဖြစ်ခဲ့၏တကားဟုမ သက်မသာ။ ငါနှံသောခါလည်း သိမြင်ပါသောသက်သေ သာမိကမရှိပါ ခြေသောကြောင့် တရားဆင်ဘိမူကား တရားမဖြစ်ကောင်းခဲ့။ တရားဖြစ်

presence of seven it should not be given up. As this was the original agreement, when the seven are present let it be given up." Thus the king of Benares gave his royal order; and as the Bramins could not get the seven present they did not get the silver, and lost their cause, and the gardener and his wife, by the favour of their little daughter, were released from their bondage to the Bramins; then the little daughter said: "Oh lords and chiefs, take note of this (decision.)" Then all the chiefs, lords and ministers said—"this young woman is wise beyond compare, and learned in the laws, and puts a case with the greatest skill." So they all made her offerings of their head dresses and other things, and she, having weighed the six hundred pieces of silver, said, "by means of my lord's favor we have entered our suit with this money and gained our cause, and we again become the royal slaves;" so she returned the money to the king. To this the king—"because this little woman is learned in the law beyond all others, she is most fit and worthy to be made a queen. When she is associated with me, the country will increase in wealth and happiness." So he ordered the propitious ceremony, and raised her by bithik above his eighty thousand queens. "From this, oh king! the receiver of deposited property should only give it up when all those who deposited it come for it, and it should be taken over most carefully, and properly." This the sage recluse Menoo, the son of the king of Bymahs, said.

I will record an instance where false goods were substituted, and the proper ones recovered.

Oh king! in former times a Rahan had a disciple called Yahoola, with whose mother he deposited a sealed packet of gold. She having taken out the gold and put in lead and copper, replaced the seal as before, and put the packet back in its place. After some time, when the Rahan asked for his gold, she gave him the packet sealed as it was. When he reached the convent he found no gold, but only lead and copper. When he saw this, he reflected, "thinking the woman honest, I deposited gold with her, and now I have received lead and copper.' He was disturbed in his mind. "When I deposited it (he reflected,) I had no witness; if I go to law with her, I can do nothing;

အောင်အဘယ်သို့ကြံရခဲ့နည်းဟု အောင့်မေ့လပ်သော် နှံ့ပါသောရွှေစင်
စစ်ကိုကားတပါးသို့ဖွက်၍ခဲမကျေးနီကိုအစားတည့်ဘိသော် ရွှေသည်ခဲမ
ကျေးနီ မဖြစ်ပဲကို ဖြစ်ဘိသော ပုံနှင့် ညီစွာ တရားဖြစ်အောင် ကြံခဲ့ဟု။
မျောက်တခုကိုရအောင်ပြု၍ထားသတည်း။ ထိုမျောက်ကိုရာဟုလာဟုအ
မည်မှည့်သတည်း။ ထိုမျောက်ငယ်ကိုရာဟုလာဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်း ဖြစ်စေ
သတည်း။ မျောက်ငယ်လည်းကြင်လည်သည်ဖြစ်၍ ရာဟုလာခေါ်လျှင်
လာလတ်သတည်း။ ထိုအခါ ရှင်ငယ်ရာဟုလာကို တပါးသော အရပ်သို့
ဖွက်ထား လေ၏။ မျောက်ကို တမူကား ရှင်ဖြစ်သော ရာဟုလာ အစား
ကြောင်းမှာထားမှရှင်ငယ်မိဘကိုခေါ်ခြစေ၏။လာလတ်လျှင်မျောက်ကို
ရာဟုလာဟုခေါ်၏။ထိုသို့ခေါ်လျှင် မျောက်ငယ်ကလည်းကြင်လည်သော
အားဖြင့်ထိုအရှင်သို့လာလတ်၏။ထိုသို့မျောက်ငယ်လာလတ်သည်ကိုမြင်
သော်ရှင်ငယ်မိဘလည်းအကျွန်ုပ်သားရာဟုလာအဘယ်မှာရှိတုံသနည်း
မေးလျှင်၏။ ထိုအရှင်လည်း ဧတကာ သားရာဟုလာသည် မျောက်ဖြစ်ခဲ့
သည်။ သည်မျောက်သည် ဧတကာသားရာဟုလာမဟုတ်တုံလောဟုဆို
၏။ထိုစကားကိုကြားလျှင်အကျွန်ုပ်တို့သည်သခင်ဘုရားတွင် အကျွန်ုသား
သည်ကျေးဇူးပညာ တတ်လိမ္မာပါစေအပ်ထားပါသည်။ အကျွန်ုသားရာ
ဟုလာသည်လူစင်စစ်တကား။ လူသည်အဘယ်ကြောင့် မျောက်ဖြစ်လေ
ခဲ့နည်းဟုဆို၏။ထိုအရှင်ဆိုတုံပေ၏။ ဧတကာတွင်နှံ့သောဥစ္စာသည်ရွှေ
စင်စစ်တကား ရွှေစင်စစ်သည် အဘယ်ကြောင့် ကျေးနီ ခဲမဖြစ်ကောင်းခဲ့
နည်း။ ထိုသို့ဖြစ် သည်ကို ထောက်သော် ဧတကာသား ရာဟုလာသည်
မျောက်မဖြစ်ကောင်း လေလောဟုညင်းခုံကြ၏။ ထိုသို့ညင်းခုံကြသောတ
ရားကိုပညာရှိသောတရားသူကြီးသည်ဤသို့ဆို၏။ကျေးဇူးပညာအတတ်
အလိမ္မာသင်ပါစိမ့်မည်ဟုအမိအဘတို့အပ်ထားပါသည်ဖြစ်သောကြောင့်
သားရာတွင်လူမျောက်ဖြစ်ခဲ့သည်လည်းမဖြစ်ကောင်း။လူဖြစ်ပြန်ပစေ။တ
ကာဥပါတော်တော်လျှားလျှားမှတ်၍ ရွှေစင်စစ်ကိုနှံ့ပါသည်။ နှံ့ထားပါ
သော်တကာလက်တွင် ရွှေသည်ခဲမကျေးနီဖြစ်ခဲ့သည် မဖြစ်ကောင်း။ ခဲမ
ကျေးနီရွှေစင်စစ်ဖြစ်ပြန်စေဟု ဆုမ်းဖြတ်လေသည်။ ထိုသို့ဆုမ်းဖြတ်သော
အတိုင်းရွှေစင်ကိုပေးရချေ၏။ထိုအရှင်လည်းရွှေစင်ကိုရ၏။ မျောက်ကိုတ
ပါးထား၍ ရာဟုလာမျောက်ဖြစ်သည်ကား လူဖြစ်ပြန်ပြီ ဟု အမိ အဖကို
ပေးပြန်သတည်း။

ဤအရာကားပရိရယ်ပြု၍ နှံ့သောဥစ္စာ မဆုမ်း ရပြန်လေ သတည်း။
ပုဏ္ဏားခုနှစ်ယောက်တို့တရားမှာသော်ကားခုနှစ်ယောက် မဇ္ဈေ နိုင် သော

how shall I make a case of it? The pure gold I deposited has been concealed somewhere, and this lead and copper put in its stead. Gold does not change into lead and copper, but I will act as if it did." So he got a monkey and called it Yahoola. By habit when Yahoola was called the monkey came. He then concealed Yahoola, put the monkey in his place in the convent, and caused his parents to be called. When they arrived he called, "Yahoola!" and by the force of habit the monkey came to its master. When the parents saw the little monkey they said, "where is our son Yahoola?" The master said, "my people's son has become a monkey. Is not this him?" When they heard this they said, "we placed our son with my lord to be instructed in knowledge and wisdom; our son Yahoola was a true man; how can a man become a monkey?" The master then said, "the property I deposited with my people was pure gold; why should that become lead and copper? As that was changed, cannot my people's son Yahoola change into a monkey?" Thus they argued, and a man, wise in the law thus decided: "The parents placed their son to be instructed in wisdom and knowledge; he ought not to become a monkey; let him again become a man. The (Rahan) deposited pure gold in the hands of his people, thinking them honest; it has become lead and copper, which it ought not to have done. Let the lead and copper become gold." Thus he decided, and accordingly they had to return the pure gold, and the owner having got it sent away the monkey, and saying, "Yahoola from his state of monkey has again become a man," he restored him to his parents.

In this case, by this device, he did not lose his property, but recovered it. In the case of the seven Bramins, as they could

ကြောင့်။ ချင့်တို့ဥစ္စာမရဆုမ်းချေသည်။ ။ဥယည်သည်လင်မယား ဝန်လွှတ်လေသတည်း။ ။ထိုကြောင့်အကြွင်တရားသူကြီးတို့သည် ဥစ္စာနှံသောတရားတို့ကိုနက်နဲသိမ်မွေ့စွာ။ ဆင်ချင်ရ၏ဟုမြဟ္မာ မင်း၏ သားရင်းဖြစ်သောမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ဥစ္စာနှံ သောတရားကားပြီး၏။

၄ ။သူဥစ္စာကျွဲနွားလူကိုအရောင်အဆင်းဖျက်၍ရောင်းသော်။မဖျက် မဆီးရောင်းဝယ်သောတရား။

သူဥစ္စာကျွဲ။နွားလူကိုအရုပ် ဖျက်မဖျက် ရောင်းစား သောတရား ကား။ သူဥစ္စာကျွဲနွားလူကို အရုပ်အဆင်းဖျက်၍ ရောင်းစားသည်။ ရောင်းသူဝယ်သူအညီလျော်သင့်သည်။ဆလျော်သင့်သည်။ အပြစ်လွှတ် သင့်သည်။စကားကိုဆိုလိုအံ့သောဂါထာမြွက်တည်။

ယောဂဟေ့တွာ။ပရာဟတ္တေပိကိနေယျအသက္ခိတောဇာနိတွာပိ။ အ ဇာနိယာ ရူပည္ဒဝိနာသယေ။ ။ယောအကြွင်သူသည်။ပရ ဟတ္တေ။သူတပါးတို့၏လက်၌။ဂဟေ့တွာ။ယူ၍။အသက္ခိ တော။ရှိုကပ်အံ့။ ဇာနိတွာပိ၊ သိစေမူလည်းကောင်း။ပိကိနေယျ။ရောင်းဘိအံ့။ ရူပည္ဒဝ။ အဆင်းကိုလည်းကောင်း။ဝိနာသယေ။ဖျက်ဆီးဘိအံ့။သော။ ထိုသူတို့ကို ဓိနိစ္ဆယျော။ဆုမ်းဖြတ်ရ၏။

မြတ်သောမင်းကြီး ဤသို့ဆိုသောကြောင့်။အရှင်ရှိသောဥစ္စာကိုအရှင် မသိယူ၍။ရောင်းဘိအံ့။ အရှင်တွေ့လေသော်။ ထိုဥစ္စာအလျောက်။ အ တက်လျော်စေ။ ။ဥစ္စာကိုယူ၍အရုပ်အဆင်းဖျက်ဘိအံ့။မရောင်း စားမှီလက်တွင်တွေ့လတ်သော်။အတက်အတိုင်းလျော်စေ။ ရောင်းစားခင် ၍ဝယ်သူလက်တွင်တွေ့လပ်သော်။ ဝယ်သူတို့က။ အတက်အတိုင်းလျော် စေ။သူဥစ္စာကိုယူ၍ရောင်းဘိအံ့။ ဝယ်သောသူသည်လည်း။ အဘိုးနည်း လည်းပေးအံ့။ သက်သေလည်းမရှိအံ့။ အရုပ်အဆင်းကိုလည်းဖျက်ဆီး အံ့။ ရောင်းသူကားနိုး တက်တဝက်လျော်စေ။ ဝယ်သောသူကားအတက် လျော်စေ။ အဘယ်ကြောင့်ရောင်းသူအတက်တွင်တဝက်ဖြစ်သည်။ ဝယ် သူကားအတက်အတိုင်းလျော်ရလေသနည်းဟူမူကား။ ရောင်းသူ ခိုးမှန်း သိ၏။အရုပ်အဆင်းမဖျက်။အဘိုးနည်းနှင့်ဝယ်သူအရုပ်အဆင်းဖျက်ခြေ သောကြောင့်တည်း။

အဘိုးထိုက်တံအောင်ဝယ်အံ့။ဝယ်သောအခါသူသိသူမြင်မရှိအံ့။အ ရုပ်အဆင်းကိုလည်းမဖျက်မူကားရောင်း သူလည်း တဝက် ဝယ်သောသူ လည်းတဝက်ခိုးတက်တွင်လျော်စေ။

not all be produced together, they did not recover their property, but lost it, and the gardener and his wife got rid of their burthen—for this reason, any judge in a suit regarding deposited property, must well, coolly, and deeply consider. Thus Menoo, the son of the king of the Bymahs said. End of the law of deposits.

4th. Altering the appearance of buffaloes, cattle, or of men, the property of another, and selling them; also selling or buying them, without altering their appearance.

Of the case when the property of another, buffaloes, cattle, or men, is sold, whether its appearance has been altered or not; when the property of another person, buffaloes, cattle, or men, is altered in appearance and sold by any one, (the law) when the buyer and seller shall equally make restitution—when they shall pay different portions—and when they shall be held free of blame, this (Pali) stanza sets forth the "shadow."

If any one shall take the property of another, conceal, and sell it, whether he knew it or not, and whether he alter its appearance or not, he may be judged.

"Oh excellent king! because it is thus said, if any one shall take property which has an owner and without his knowledge sell it, when he finds it out let (the seller) make restitution according to the nature of the property. If he shall have altered its appearance, and it be found in his possession before he can sell it, let him make restitution according to the scale laid down (for theft.) If they are found in the possession of the person who has bought them, let the buyer, according to the scale, make restitution. If any one shall take the property of another and sell it, if the buyer get it below its value, without witnesses, and alter its appearance, let the seller pay one half the amount laid down as the fine for theft, and the buyer the full amount of the same. Why is this—that the seller shall pay only half, the buyer the whole? It is thus because the seller knew he had stolen it, but did not alter its appearance, and the buyer who got it below its value, did so.

If it shall be bought for its value, and there be no witnesses to its sale, but the appearance not altered, let the buyer and seller each pay one half the amount taken from a thief.

အကြွင်သူသည်သူဥစ္စာကိုခိုး၍ရောင်းစားအံ့။ ဝယ်သောသူလည်းရှိုရာသောသူတို့မျက်မှောက် အဘိုးထိုက်တံအောင်ဝယ်ပေအံ့။ ဥစ္စာသခင်လည်းဝယ်သောသူလက်တွင် တွေ့လေမူကား ရောင်းသူကိုလည်း ညွှန်ပေရာ၏။ရောင်းရင်းသူမရမတွေ့နိုင်သည်ဟု ဝယ်သူ၌ခိုးဖြစ်မရှိရာ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။သူထင်သူသိအဘိုးတံရာဝယ်သောကြောင့်တည်း။ရောင်းရင်းသူကိုတွေ့မူ ဝယ်သောသူဥစ္စာမဆုမ်းရာအဘိုးကို တောင်းပြန်ရာ၏။

အကြွင်သူသည်။ရှိုရာသောသူတို့မျက်မှောက်အဝယ်။ အဘိုးလည်းမတံ။ အံနည်းအပါးဖြင့် ဝယ်ခြေမူကား။ သိရောင်းသိဝယ်သို့ ရောက်ခြေသောကြောင့်။ခိုးတက်တွင်တဝက်လျော်စေ။ဝယ်သောသူဥစ္စာလည်းဆုမ်စေ။၍ကားရောင်းသူကိုမတွေ့။ဝယ်သူလက်တွင် သခင်တွေ့သောစကား။သူသိသူထင်မဟူခြေသောကြောင့်တည်း။

လူကိုခိုးရောင်းခိုးဝယ်အတက်မှာ။ လူတယောက်ကိုနှစ်ယောက်တံဘိုးအတိုင်းလျော်ဖြစ်တည်း။ ။အကြွင်ရောင်းသောသူသည်။ မွတ်ရှားပါး၍အဘေးအဘိုးဆုမ်းသည်၊ပေါက်ဖေါ်ဦးရီး အရီးဘကြီးမိထွေးစသည်တို့၏ သားသွီးကျေးကျွန်ကိုရောင်းချင်း၌ ခရီးဝေး သွား၍ လည်းကောင်း၊ရပ်ရွာတွင်နေသော်လည်းကောင်း၊ရောင်းစားမိအံ့။ဝမ်းစာမကုံ၍ရောင်းမိချင်းဖြစ်သည်။ခိုးတက်မစားသာ။ သားသွီးကျေးကျွန်မှန်သမျှကိုအရင်းအတိုင်းပေးဆပ်စေ။ အပြစ်မစားသာ။ ဝယ်သူမှာအမျိုးရင်းမဟုတ်ခြေအပြစ်ကိုစီရင်သတည်း။ ပေါက်ဖော်သားချင်းဘေးဘိုးဆုံသည်ကိုအလျော်မရှိ။ ရည်၍ရောင်း စားချင်းမှာဥစ္စာရင်းအတိုင်းလည်းပေးစေ။ခိုဖြစ်မှာလည်းဥစ္စာမျိုးအတိုင်းအပြစ်ကိုပေးစေ။ ။ရာသည်ကားအမျိုးကိုမစောင့်ချင်းကြောင့်တည်း။အမြိုးတော်သောသူသည်သားချင်းမိဘချင်းပေါက်ဖော်ကိုကားမပေး၍သန္တေ့ရှိသော်မနေရှောင်လွှဲ သောင်ကားသားလွှဲသားထိန်းကျွန်ပေးစေ။

သန္တေ့မရှိမယားမမြောက်မချင်းမကပ်နေသောသူတို့မှာအမျိုးမစောင့်ဖြစ်သည်။ငွေစင်တရာပေးစေ။ ။အမျိုးမစောင့်ရောက် သည်အချက်နှင့်ဆိုသည်။

အမျိုးရင်တို့မင်းမူစိုးပြစ်ရှိလျှင်တယောက်ကြောင့်အမျိုး ဟူသမျှခံရသည်ကိုဆင်ချင်ရာ၏။ တကြိမ်နှစ်ကြိမ်သုံးကြိမ်မြောက်ကျင့်သော်အပြစ်အတိုင်းလျော်စေ။

ပေါက်ဖော်သားချင်း တို့ကိုထိခိုက်ရာလက်လွန် ၍သေလျှင် အလျော်

If any man take the property of another and sell it for its full value in the presence of respectable witnesses, and the owner shall discover it in the possession of the buyer, he must point out the seller, but he shall not on the ground of not being able to find him, be held guilty of theft. Why is this?—because he bought the property at its full value in presence of witnesses. If the seller be found, the buyer shall not lose the property; he has a right to sue him for the recovery of its price.

If any one shall buy property for less than its value, and not before respectable witnesses, because this is equivalent to buying goods knowing them to be stolen—let him pay half the fine on a thief, and let him lose the price of the thing bought. This is when the seller is not discovered, but the owner of the thing finds it in possession of the buyer, and he can produce no witnesses.

In case of stealing and selling, and stealthily buying a man, the fine on the thief is two for one. If any one being starving sells a descendant of his own ancestors, a relation his uncle by the mother's side, his aunt by the father's side, his uncle by the father's side, his aunt by the mother's side, or any such relation, whether it be to a distant part of the country, or in their own village, it being done because he (the seller) was in want of food, they (relatives) shall not have the price as for a theft, but let him (the seller) restore the true child or slave. They shall not have the fine. If the buyer was not of the same family he may be fined. If (the seller,) trusting to there being no fine for selling a relative shall sell them, let him restore the person sold and pay the fine for theft with reference to him, because he has not regard for his family.

If any man, without being given in marriage, shall get his cousin or other relative with child, and will not marry her, but keeps out of the way, let him give a slave to take care of the child.

If she be not with child and he (having had connection with her,) refuse to make her his wife, he is disregardful of the honor of his family; let him be fined one hundred tickals of pure silver. This is said because he has no regard for his family.

As amongst near relations, when one has committed an offence against the king, (treason, rebellion,) the whole family are liable to punishment. The case may be considered; if the offence have been committed once, twice and thrice, let the fine be as laid down.

In a quarrel amongst relatives, when one has been killed,

ကင်းစေ။ ။သေသူသားမယားမိဘတို့ကိုတသက်ကျွေးစေ။တင်မြီရှိလည်းဆပ်စေ။သင်ဂြိုဟ်စရိတ်ခံစေမှအမျိုးစောင့်မည်သည်။

၅ ။သားသမီးကျန်ရှိကိုခိုးရောင်းသောတရား။

ပေါက်ဖော်မိဘတွင်း သင်တို့သားသမီး တို့ကို အမျိုး မစောင့် ရောင်းစားသည်ကိုခိုးတံလျော်စေ။ သားချင်းဖြစ် သည်မဆိုသာဟုဗြဟ္မာမင်း၏။သားရင်းဖြစ်သောမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၆ ။ကျွဲနွားသက်ရှိသက်မဲ့ဝင်သည်ကောက် ရသည်သူခိုးဖြစ်သင့်မဖြစ်သင့်တရား။

အကြွင်သူသည်ဥစ္စာကျ၍ပျောက်လေ၏။ ဥစ္စာရသလောဟုမေးမြန်း၏။ မရပျက်သောသူတို့ကားအရလည်းမစားရရာ။ ရသောဥစ္စာအတိုင်းလည်းပေးစေ။ ၎င်ရရင်းကိုလည်းလျော်စေ။

လူတည်ကောက်ရမူကား။အရွေးတကျပ်စားအပ်၏။ ကျွဲကောက်ရမူ။ ခွဲစားရအပ်၏။နွားကောက်ရမူကား။တမတ်စားအပ်၏။မြင်းကောက်ရမူကားတကျပ်စားအပ်၏။ဆယ်ရက်ကိုးရက်မွေးဖွားသည်ကျွဲနွား မြင်းဖြစ်လျှင်အကောက်မစားရရာ။အင်တံသောကျေးဇူးဆပ်စေ။အရောင်အဆင်းမဖျက်အပ်။အရောင်အဆင်းဖျက်၍။ဂြိုကိုချိုးမိအံ့။နားကိုလည်းလှီမိအံ့။အသင်းကိုမူလည်းကွပ်ဘိအံ့။ ခိုးတက်လျော်စေ။ အကောက်မတတ်ကသူခိုးဟူ၏။အခိုးတတ်ကအကောက်ဟူ၏ဆိုရာ၌။ဝေါ်မွတ်ရှားပါး၍ခိုးစားမိသည်ကို။အရှင်အားမှားရွှင်းလေသည်အဖြောင့်တည်း။စကားရောက်မူကားအရင်းတိုင်းယူစေ။အတက်မစားရာသည်ကိုရည်၍အခိုးတတ်သော်အကောက်ဟူသတည်း။ ။ကောက်ရသောကျွဲနွားတို့ကိုပြည်စိုးရွာသူကြီးတို့ကိုတိုင်ကြားအပ်၏။ ၎င်ကိုယ်တည်းမတိုင် မကြားမိသော်ရွာတွင်စုံရာတို့ဝယ်ပန်ကြား၍ထွန်ရက်ရာ၏။အရှင်တည်ပေါ်မူကား အရွေးစားအပ်သတည်း။

၇ ။ရွှေအိုးရဝေသင့်မဝေသင့်တရား။

သူတယောက်ရွှေအိုးရအံ့ပြည်ရှင်မင်းတို့မေးသော်မရဟုပျက်ကွယ်၍ဆိုမူကား။ ထိုရသောဥစ္စာကိုအကုန်ယူအပ်၏။ မပျက်မ၃က်တည်ဆိုမူကား။ထက်ဝက်ပေးအပ်၏။ကျန်သည်ရွှေအိုးရအံ့။အရှင်အကုန်ယူအပ်၏ သားသမီးရွှေအိုးရအံ့။ မိဘယူအပ်၏။ တပြည့်သည်ဥစ္စာရအံ့။ ဆရာနှစ်ဆယူအပ်၏။

there shall be no fine; let (the offender) support the parents, wife and family of the deceased for life; and if he had debts, let him pay them, and the funeral expenses. By these means he shall be considered protector of his family.

5th. The theft and sale of children or slaves.

If one relation shall steal and sell another, they being both children of the same father, regardless of family honor, let him pay the fine for theft. He shall not plead that they are children of the same father. This, the son of the king of Bymahs, the sage recluse called Menoo, said.

6th. When buffaloes, cattle, animate property, come into (a house or grounds,) and are found, in what cases the finder or owner of the premises shall be considered a thief.

If any man shall drop and lose his property, and enquire of another if he has got it, if he has found it and deny the fact, he shall have no right to salvage; but shall restore the property as he found it, and forfeit to the owner another article of the same kind or value.

If a human being be found, let the finder have one tickal ransom. If a buffalo be found, he has a right to half a tickal. If an ox or cow, to one quarter; if a horse, to one tickal. If the horse, cow or buffalo be only ten days old, he shall have no right to ransom; let the owner make a suitable return for the favor. If the appearance of an animal, which ought not to be altered, be so, the horn broken, the ear cut, or an entire animal be gelt, let the person finding him pay the fine as a thief. As regards the saying that a foolish finder may be called a thief, and a knowing thief a finder,—in the time of a scarcity, if a person shall happen to kill and eat (an animal,) and admit to the owner that he has committed the offence, let him pay the value, but there shall be no fine. This is a thief who understands how to have himself considered a finder. Cattle and buffaloes which are found, should be reported to the Thooghee or head man; but if before reporting to them the finder shall have made inquiries through the village before witnesses, he may use them for the plough, and if the owner shall turn up he has a right to the ransom.

7th. In case of finding a pot of gold, when it shall be divided, when not.

If any one shall find a pot of gold, and deny it on being asked by the chief, (king,) the chief shall have a right to the whole. If he do not deny or conceal it, he shall have one half. If a slave finds a pot of gold, his master has a right to the whole. If children find one, their parents have a right to the whole. If a pupil find one, his teacher has a right to two thirds.

ဂ ။ဝိဳးကျိုးစည်ပေါက်မင်းလဲသော်ဆိုရာသောတရားမဆိုရာသောတရား။

ပြည့်ရှင်မင်းတို့သည်လှဲပေါက်ခဲ့သော်မဆိုရာသောတရားကား။ လေးပါးတည်း။ ဆိုရာသောတရားကားငါးပါးတည်း။ မဆိုရာသောတရားကား။သုအသေသတ်သော်တပါး။ ။ဆဲရေးကြ၍ဆေးနှင်သင်ဟူ၍ခေါင်းကွဲနံ့ပေါက်သတ် ကျသည်လည်းတပါး။ သုဥစ္စာရွှေငွေကိုခိုးဖှက်သည်လည်းတပါး။သုအိမ်သုရာပြစ်မှားသည်လည်းတပါး။ ။ဤတရားလေးပါးကားမင်းမိုးလဲကမဆိုရာသောတရားတည်း။ ။ဆိုရာသောတရားကား။မြီလည်းတပါး။အမွေမှုလည်းတပါး။ကြောင်းကံဝတ္ထုမြေလည်းတပါး။ကျွန့်ပ်ရိုးလည်းတပါး။ဥစ္စာနှံလည်းတပါး။ ။ဤငါးပါးကားမင်းလဲမိုးပေါက်သော်လည်းဆိုရာသောတရားတို့တည်း။ပေးပြီးသောဥစ္စာကိုတောင်းပြန်ယူပြန်သော်။ရရာမရရာသောတရားကား။

ဃ ။ပေးချင်းခြောက်ပါးတရား။

ပုညတောပေတောစေဘာယာမောယာဝသေနတုသိက္ခတောကာမာတောစေတိပရေသံဝါသဏ္ဍေခနံ။ ။ယောအကြွင်သူသည်။ပရေသံ။သူဘပါးတို့အားခနံ။ ဥစ္စာကို။ သဏ္ဍေ။ ပေးချင်းကား။ ဆခြောက်ပါးတို့တည်း။ ပုညတောစ။ ဒါနဝတ္ထုတို့ဖြင့်သံသရာကိုရည်၍ ပေးချင်းလည်းကောင်း။ပေပတောစေဝ။ ချစ်ခင်သောအားဖြင့်ပေးချင်းလည်းကောင်း။ဘယာမောဟာဝသေနတု။ဘေးကိုကြောက်သောအားဖြင့်ပေးချင်း။ မိုက်မဲတွေဝေသောအားဖြင့် ပေးချင်း လည်းကောင်း။ သိက္ခတောစ။ အတတ်ပညာကိုလို၍ပေးချင်း လည်းကောင်း။ ကာမတောစ။ ကာမဂုဏ်ကိုတပ်မက်မောသောအားဖြင့်ပေးချင်းလည်းကောင်း။ဣတိဣမိနာပဘေဒေန။ဤသို့သောအပျားအားဖြင့်။ ပရေသံ။သူတပါးတို့အား။ ခနံ။ဥစ္စာကို။ ယော။ အကြွင်သူသည်။ စဏ္ဍေစဏ္ဍေယျပေးရာ၏။ သော။ထိုသူကို။ ဝိနိစ္ဆေယျ။ဆုံးဖြတ်ရာ၏။ ဤသို့ဆိုသောကြောင့်ပေးချင်းခြောက်ပါးဟူသည်။သံသရာကိုရည်၍ပေးချင်းလည်းတပါး။ ချစ်၍ပေးချင်းလည်းတပါး။ ကြောက်၍ပေးချင်းလည်းတပါး။ မိုက်မဲတွေဝေ၍ပေးချင်း လည်းတပါး။ အတတ်ပညာကိုလို၍ပေးချင်း လည်းတပါး။ ကာမဂုဏ်ကိုတပ်မက် မော၍ပေးချင်းလည်းတပါး။

။ဤပေးချင်းခြောက်ပါးတို့တွင်။သံသရာကိုရည်၍ပေးသော်ကား။ထိုဥစ္စာကိုမတောင်းပြန်နှဲအပ်။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကားရေစက် ချ၍သံ

8th. After a revolution or change of rulers, the four suits which may be prosecuted, the five which may not.

When there has been a revolution, or change of rulers, in a country, there are four cases which may, and four which may not be prosecuted. Of the cases which may not be prosecuted, they are murder, obscene language and assault with wounding, theft, and adultery; these are the four cases which shall not be prosecuted after a change of kings. The five which may be prosecuted are debt, inheritance, disputes regarding lands the property of convents (church property,) hereditary slaves, and deposits; these are the five which may be prosecuted notwithstanding a change of rulers.

9th. The law regarding the six kinds of gifts.

The law whether a gift may be taken back or not. A man can only make a gift for one of six reasons; first, gifts made with a view to *advantage* in a future state—gifts made from *affection*—from *fear of misfortune*—from *folly*,—gifts made to obtain *instruction*—and gifts from *lustful desire*.

Of these six, as regards gifts made with a view to advantage in a future state: Property given with this view, should not be demanded back again—why ?—because it has been consecrated

သရာကိုရည်မှတ်ပြီးသည်ဖြစ်သောကြောင့်မတောင်းပြန်အပ်သတည်း။ တောင်းပြန်ဘိမှုကား။ မရရာသတည်း။ တောင်းသောသူကိုကြိမ်လုံးဖြင့် ခြောက်ချက်မင်းဒါဏ်ပေးအပ်၏။

ချစ်၍ပေးသောဥစ္စာကိုကား။ မလို၍တောင်းပြန်လတ်သော် ရလေရာ၏။ ထိုသို့ကားဟူတုံ၏။ ပေးရင်းဥစ္စာမပျောက်မပျက်မူရရာသတည်း။ သုံးဆောင်၍ကုံပျောက်ခဲ့မူကား။ အရင်းမရှိသောကြောင့်မရရာ။ သူတပါးတို့ကဲ့ရဲ့လေကာတည်း။

ကြောက်၍ပေးချင်းကားနှိုင်တက်ပြု၍တောင်းပြန်လေသော်။ ရလေရာ၏။ လူလည်းမကဲ့ရဲ့ရာအဘယ်ကြောင့်ရရာသည်။ လူကဲ့ရဲ့လွှတ်သနည်းဟူမူကား။ ဘေးကိုကြောက်၍ပေးချင်းကြောင့်တည်း။

မိုက်မဲတွေဝေသောအားဖြင့်ပေးချင်းကား။ မိုက်မဲတွေဝေချင်းကြောင့် ပေးအပ်မပေးအပ်သည်ကိုမသိ၍ပေးမိသောဥစ္စာကို။ ပြန်၍တောင်းလေသော်ထက်ဝက်သာရလေရာ၏။ အဘယ်ကြောင့်ထက်ဝက်သာရလေသနည်းဟူမူကားချင်မိုက်မဲတွေဝေ၍သူတပါးကိုပေးသည်ဖြစ်သောကြောင့် တည်း။

ပညာကိုလို၍ ပေးချင်း ကား အတတ် ပညာ သင်၍ တတ်ပါ သော်မတောင်းပြန်အပ်တောင်းသော်မရရာ။ အတတ်ပညာ ကိုကားသင်ပေတုံ၏။ သင်သောအတတ်မတတ်သော်။ တောင်းပြန်သော်ရလေရာ၏။ ကာမဂုဏ်ကိုလို၍ပေးချင်းကား။ ဥစ္စာကားတံမိုး လက်ဆောင်ဖြစ် သောကြောင့်။ ကိုယ်လက်ပေါင်း ဖော်မိသော်ကား အလုံးဆုံးစေ။ မပေါင်းဖော်ရသော်ကား။ သူသိသူမြင်ဖြစ်၍အရှက်ကွဲခြေသောကြောင့်။ ပေးရင်းဥစ္စာတို့တွင် ထက်ဝက်ကိုဆုံးစေရာ၏။ ။ပေးချင်းခြောက်ပါးတို့တွင်လူတို့၌ပေးချင်းကားရရာသည်မရရာသည်ရှိ၏။

ရဟန်းတို့၌ပေးချင်းကားရေစက်ချ၍သံသရာကိုရည်လှူသောကြောင့် မရရာ။ ဝိနည်းတရားတော်လာသည်ဟုဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ပေးပြီးကိုယူပြန်တောင်းပြန် သော်ရရာမရရာတရားကားပြီး၏။

၁၀ ။လက်သမားတို့ကိုယ်ခကိုကြီးငယ်ဝေရာသောတရား။

လက်သမားတို့အခဝေရာသောတရားကား။ ။ယောကရေန္တိသ မဂ္ဂေနပရက္ကမေန။ အဇ္ဈိကာဝိဟာရံစေတိရံသေတု။ သာလံပေါက္ခရဏိဝိ စ။ ။ယော။ အကြွင်သူတို့သည်။ ဝိဟာရညွှ။ ကြောင်းကိုလည်း

to the gods, the laws, or priests, and registered for futurity. If it be demanded back, it shall not be returned, and the person making the demand shall suffer the criminal punishment of six stripes of a rattan.

Gifts which are made from affection may be recovered, when the affection which prompted them has ceased, that is, when the actual thing given has not been lost or destroyed ; if it be so, the person making the demand shall not obtain it, and people will scorn him for his attempt to recover it.

Gifts made through fear may afterwards be taken back by force, and people will not scorn the recoverer. Why shall they be so taken back, and the person taking them escape censure ? Because they were given through fear of force.

If from folly the giver did not know whether the gift could be made with propriety or not, and shall afterwards demand it back, he shall only have one half. Why shall he obtain back one half? Because he, being a fool, made the gifts in his folly.

As regards gifts made to obtain instruction in science ; if the giver have been taught a science or craft, and have acquired a knowledge of it, it is not proper to demand back the gift ; and if it be demanded back it shall not be obtained. If the teacher instruct him and he do not learn what he is taught, he ought to receive back the gift on demanding it.

Of gifts made from the strength of lustful desires, as the thing is a bribe to obtain an object secretly, if connection has taken place with the receiver of the gift, let all right to the gift be lost to the giver. If connection do not take place and the transaction be discovered, let him forfeit one half on account of the disgrace.

In these six gifts, these are what ought and what ought not to be obtained back again.

As regards gifts amongst Rahans, because they have been made as votive offerings by the sprinkling of water with reference to a future state of existence, that they ought not to be taken back is written in the sacred Wee-nee. Thus the son of the king of Bymahs, the sage recluse, said. This is the law as to whether gifts made may be reclaimed or not.

The end of the law as regards what gifts may or may not be demanded or obtained back.

10*th. The law for the rate of carpenters' wages, according to their skill in their craft.*

Regarding the division of wages amongst carpenters. When any man makes a convent, pagoda, bridge, zayat, or tank, if the workmen exert themselves equally, they have all a right to share in the hire.

Oh king, as it is thus said (in Pali,) if any man, wishing to do

ကောင်း။စေတီရည္ဆ။စေတီကိုလည်းကောင်း။ သေတုစ။ တံထားကိုလည်း ကောင်း။သာလံစ။ဇရပ်ကိုလည်းကောင်း။ပေါက္ခရဏီစ။ ရေကံကိုလည်း ကောင်း။ကရောန္တိ။ပြုကုံ၏။ တေသံ။ထိုအခစားသောသူတို့သည်။ သမဂ္ဂေ န။ညီညွတ်သော။ပရက္ကမေန။လုံ့လ္လဖြင့်။ပတိ။အခကို။ ဝိပဇ္ဇေယ္ယုံ။ဝေဘန် ကုံရာ၏။ ဤသို့ဆိုသောကြောင့်။မင်းကြီးအကြင်သူတို့သည်။ သံသရာကို ရည်၍ကောင်းမှုကုသိုလ်ပြုလိုသောကြောင့်။ ကြောင်း။ ဘုရား။ စေတီကူ တံထား။ဇရပ်တံဇောင်းရေတွင်းရေကံပြုစေကုံရာ။ အခစား၍လုပ်သော သူတို့၏ရသောအခကို အဘယ်သို့လျှင်ဝေရာသနည်းဟူမှုကား။အကြီးအ မှူးဖြစ်သောသူတို့သည် မိမိလက်သားတို့နှင့်အတူလည်းလုတ်အံ့။အစီရင် လည်ကောင်းအံ့။လုလ္လတကြောင်းမှုလည်းဆော်အံ့။ ထိုကြောင့်ကား။ထို လက်သားတို့နှစ်ဆတက်စားရာ၏။ ထိုမှကြွင်းသောလက်သား တို့သည် ကား။ အမျှစီချည်းစားရရာသတည်း။ အမှုအကြီးဖြစ်သောသူသည်။ ငါ ကားချင့်တို့၏ အမှုအကြီးတကား ဟူ၍ သူများတို့၏ အဘိုကိုမထိန်အပ်။ ထိန်ရကားဒါဏ်သင့်အပ်၏။ လုတ်စည်တွင်မယားသားသမီးမိဘဆွေမျိုး ၏အမှုအရာလည်းရှိအံ့။ အကြီးပြုသောသူနှင့်အဖော်ချင်းတို့ကို။ တိုင်၍ သွားအပ်၏။ရိက္ခာသော်ကားမပေးလိုက်အပ်။တရက်။နှစ်ရက်။ သုံးရက် လေးရက်။ ငါးရက် တွင် တည်းရောက်လပ်မှုကား။ အခမရှုပ်အံ့။ လခွဲ ဆယ်ရက်တည်းကြာလမှုကားဆင်ချင်အပ်သတည်း။

သူတယောက်သည်နာဖျားလျှက်ပင်ဥပယ်တမည်မရှိလုတ်ကြီးပေအံ့။ ရိက္ခာလည်းမရှုတ်အပ်တည်း။

သူတယောက်သည်အနာစွဲခွဲ၍ မလုတ်တပ်မှုကား။ ရိက္ခာလည်းမစား အံ့။အခကိုလည်းပြီပြီလားလားမရအံ့။ ချင့်လုပ်သောနေ့ရက် ကိုတွက်၍ သာပေးသတည်း။

သူတယောက်သည်။ ပြင်းရို၍မလုပ်လိုအံ့။ ပဒေပဒါလည်း လုတ်ပေ အံ့။ကိုယ်ခပေးသောခါဆင်ချင်အပ်သတည်း။

သူတယောက်သည်အလုတ်လုတ် စည်ကျမ္ဗာကုံ၍သေခွဲအံ့။ အခကို ကားသားမယားကိုပေးအပ်၏။

ဟူဗြဟ္မာမင်း၏။ သားရင်းဖြစ်သောမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော် မှု၏။လက်သမားတို့၏။ကိုယ်ခကိုဝေစားရာသောတရားကားပြီး၏။

a work of merit, with reference to a future state, shall make a convent, an image of Guadama, a pagoda, an arch for the reception of an image, a bridge, zayat, a many roofed religious edifice, a well, or a tank, how shall the people who engage to do the work divide the hire? It is thus. The Head, or chief man amongst them, if he shall work along with the men, and be a good director; if he shall use diligence and encourage the men to labor, shall receive double wages; all the others shall be paid alike. But the head man shall not, saying, "I am head man in this work," keep back any of the hire of his men. If he do so he shall be punished. If, during the progress of the work, the wife, children, parents or relatives of one of the workmen shall be in distress or difficulty, he shall inform the head man and his fellow workmen before he leaves the work. He ought not to receive his subsistence. If he return in one, two, three, or four or five days, there shall be no deduction made from his wages. If he be absent ten days, or half a month, it becomes a matter for consideration.

If one of the workmen shall be really sick, not shamming, and continue to do his work, there shall be no deduction from his subsistence.

If one shall not be able from illness to work, he shall not receive his subsistence, nor shall he receive his full hire; it is only proper that he should have wages calculated for the time he did work.

If one from idleness shall not wish to work, but still works on carelessly, when the wages come to be paid, his case may be considered.

If one during the progress of the work, the influence of his former good deeds being expended, shall die, his wages shall be given to his wife and children.

This the son of the king of the Bymahs, the sage recluse called Menoo, said. This is the end of the law for the proportion of carpenters' wages.

၁၁ ။သူရင်း၄ါးကိုယ်ခစားတရား။

အခစားလုတ်စာရင်း၄ါးတရားကား။ ။ပတိကားရဏာကမ္ဘေန။ ဥပဇ္ဇိပိတဇနာနံ။အညမညပိပါကာနိ။ကတံပိနိစ္စယေကူလေ။

ဤသို့ဆိုသောကြောင့်မင်းကြီးအကြင်မိမိကိုယ်ခစားလုတ်၍။အသက်မွေးရသောသူရင်း၄ါးတို့ကား။သုအလုတ်ကိုလုတ်အံ့ယူ၍။ နေ့လရက်တို့ကိုပိုးင်ချား၍ဤမျှဟုအခကိုပြတ်၍လုပ်ကျံအပ်၏။ရိက္ခာထမင်းတို့ကိုရေလျှင်ရေအလိုက်။ကျည်လျှင်ကျည်အလိုက်ဆိုကြအပ်သတည်း။

ကိုယ်ခစားသူရင်း၄ါးတို့သည်နာဖျား လျက်လုတ်ကျံနေ့လမူကားရိက္ခာလည်းမပြတ်ပေးပေရာသတည်း။အခကိုလည်းဆုံးဖြတ်သောနေ့ရက်အတိုင်းမရှုပ်မချပေးပေအပ်သတည်း။

သူရင်း၄ါးတို့သည်နာဖျား ခွဲသော်လည်းကောင်း။ ရိက္ခာပေးလျှက်။ ပြင်ရိ၍မလုတ်မူကားပေးပြီးသောရိက္ခာအတိုင်းတောင်းပြန်အပ်၏။ အခလည်းမပေးအပ်ဒါဏ်လည်းသင့်အပ်၏။

အကြင်သူကိုအခပြတ်၍စစ်မက်သို့မူလည်း၄ါးပေအံ့။ ကုံစလယ်သွားရာသို့မူလည်း၄ါးလေအံ့။အခပိုင်၍သေပြောက်ခွဲမူကားအပြစ်မရှိသေပိုင်လေ၏။

အခထက်ဝက်ကြွင်း မူကား မသေပိုင်။ အခထက်ဝက် ပေးပြီးသောကြောင့်ကိုယ်ဘိုးတဝက်လျှင်ပေးပြန်ရသည်။

အခပြတ်၍အခကိုမူ မပေးစေစား ရာတွင်သေပြောက် ခွဲမူကားကိုယ်ဘိုးငွေသုံးဆယ်လျှော်စေ။ကိုခလည်းပြတ်သည်အတိုင်းပေးစေ။

ကိုယ်ခခံ၍စားလေအံ့။အလုတ်မစေခင်ပြေးသွားခွဲမူကားပေးသောအခသည်။နှစ်လည်တံဘိုးပေးရာသတည်း။

အခစား၍သုအမှုကိုထမ်ရာတွင်၄ါးသောသူတို့၏အမှုကြောင့်အမှုအရာဖြစ်ခွဲအံ့။သုခစားသည်ဝန်မရှိအံ့။၄ါးသောသူ၏ဝန်သာတည်း။

ချင်သွားလေရာခစိပတ် မြို့မူလည်း ဖြစ်အံ့။ ကြက်တိုက် အနံ့ခတ်လောင်းတံရာတွင်မူလည်းရှုံးအံ့။ သေစာရစ်ဝ၍မူလည်စကားများအံ့။ထိုသို့ဖြစ်မူကားကိုယ်ခစားသောသူရင်း၄ါး၏ဝန်လျှင်တည်း။

သူရင်း၄ါးကိုနောက်လိုက်ထည့်အံ့။ လျှော်လျှော်ဝန်ထမ်မူလည်းထည့်အံ့။ထိုသို့ထည့်ရာတွင် အမှုအကျင့် မသင့်မူ၍။ တခွန်တလေဆဲရေးမိအံ့။တဆုန်တချက်ပုတ်ခပ်မိအံ့။အပြစ်မရှိအံ့။

အခစားပြီးသည်ကိုကားဟူ၍ပုတ်ခပ်မိရာတွင်သေခွဲမူကား။ ငွေသုံးဆယ်လျှင်လျှော်စေရာသတည်း။ တရားသူကြီးမင်းစေတို့ သည်ကားရသူ

11th. The law regarding servants and those who live by hire.

What is the law regarding the hire of those who support themselves by labor, I will now lay down. (Pali.)

As it is thus said, oh king: Any one having made himself a servant, to work for his livelihood, having taken service and fixe'd the days or months, and the amount of his wages, on entering on the service, it is proper, if the work is to be done on the water, that the food, subsistence, shall be suited; if on the land, that it shall be suited to that. That is to be settled.

If a servant, though sick, shall work, he shall have no deduction made from his subsistence, and his hire for the full time of the engagement shall be given him without deduction.

If a hired servant shall either feign illness, or, having received his subsistence, shall, through laziness, not work, the master shall have a right to demand back the subsistence in full which has been given, nor shall the servant recover his hire, and he may also be punished.

If any for a fixed sum shall hire himself as a soldier, or to travel with a merchant, and shall die or be missing after having received his pay, no blame shall lie with the hirer. "He had a right to die."

If one half of the pay be unpaid, he has no right to die; and as the hirer had paid half hire, he shall pay half the price of his body.

If after the wages have been fixed and before they have been paid, the servant die in the service of the hirer, let him (the hirer) pay thirty tickals, the price of his body, and the wages in full as agreed on.

If a servant shall take his wages, and run away before the work is completed, he shall refund the sum paid; and if a year has elapsed, he shall forfeit a like amount in full.

If a servant having taken his wages, and during the performance of the work, they (he and his master,) shall by some act of the hirer get into trouble, it is not in any way to be attributed to the servant.

If on a journey the servant shall be called on to pay his old debts, or if he shall lose money in gambling, cock-fighting, dicing, or betting; or if he get drunk and raise a disturbance, he shall bear his own burthen.

If a hired servant is called as a follower, ordered to row a boat, or carry a burthen, and if during the performance of his task any thing goes wrong, and the hirer shall abuse him once or twice, or hit him a slap or two, there shall be no blame.

If a master shall say, "you have taken my pay," and strike the servant a blow of which he shall die, he shall pay thirty tickals of silver. The lawyers and court officers shall not take

ကိုယ်ဘိုးမစားအံ့။ လျော်သောသူကိုငွေစင်တဆယ်တစုစားအပ်၏။ဟု ဗြဟ္မာမင်း၏။သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၂ ။လယ်လုတ်သူရင်းငှါးတရား။

လယ်လုတ်ငှါးသည်ကိုယ်ခစားတရားကား။ မင်းကြီး အကြင်သူတို့သည်လယ်ပင်အလုတ်ငှါး၏။ ငှါးသည်ကိုယ်ခ။ နွားကား၍မျှ။ ငွေကား၍မျှ။ကျေးကား၍မျှ။ပုဆိုးကား၍မျှ။စပါးကား၍မျှ ဟူ၍အခပြတ်အပ်၏။ချင့်ကိုအပ်သောဓားတူရွှင်းပျောက်မှုအစားဆပ်စေအပ်၏။ အပင်ဖြစ်သောခါဘူးစောင်းရမ်ရံစေအပ်၏။ တောသွားထင်းခွေသက်ကယ်ပပျားစသည်လည်း။ တနေ့တရက်ဓိတ်ထည်ရာသတည်း။ လယ်သခင်လည်းထိုသူရင်းငှါးကိုအဝတ်ပုဆိုးလွှမ်၍သွားစေအပ်၏။ ဟုဗြဟ္မာမင်း၏။သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၃ ။ကုတ္တိုပို့သောတရား။

ကုတ္တိုပို့သောတရားကား။ ။အကြင်သူတို့သည်။ကိုယ်ခစားလို၍ကုတ္တိုပို့၏။ ထိုသို့ပို့သောသူတို့သည်။ ကုတ္တိုခကိုတံရုံသာဆင်ချင်၍ယူအပ်၏။ အနိုင်အထက်သွန်ကြဲ၍ဖိတ်စင်မှုကား။ဖိတ်သောသူတို့ကို။ကုတ္တိုသည်ဆပ်စေအပ်၏။အားနည်းသည်ဟုအပြစ်အလစ္စ်ပြု၍ လှေတက်နစ်၍ပါသောဥစ္စာပျောက်ခဲ့မှုကား။ ကုတ္တိုသည်ကိုဆပ်စေအပ်၏။ ကောင်းမွန်စွာပို့လျက်ပျောက်ခဲ့မှုကားကျမ္မာရှိုးစေ။ ကိုယ်ဝန်ရှိသောမိမ္မ သတင်းရှိသောရဟန်းပုဏ္ဏားသူနာသူဖျားတို့ကိုကား။အခမပါလျှင်မူလည်း ပို့အပ်၏။အနိုင်အထက်မမူအပ်သတည်း။

၁၄ ။တလှေတည်းစီးသွားရာအညီလျော်သင့်မလျော်သင့်တရား။

အကြင် သူတို့သည်။ တလှေတည်း စီးတခရီး သွားသည်ဖြစ်အံ့။ တယောက်သည်ခိုးစားမိ၍အမှုဖြစ်မှုကားတယောက်အမှုသာမဟူအပ်။တလှေတည်းစီးတခရီးသွားကုံအောင်လျော်စေအပ်၏။ ဤကားဥစ္စာရှင်ကစွဲ၍တချက်တည်းစားယူသည်ကိုဆိုသည်။အများမယူလျှင်။ ယူသူချည်းခံစေ။ယူသူပျောက်လျှင်တစုလုံးလျော်စေ။ခမိပတ်မြီသော်ကား။ချင့်၏ကိုယ်တခုသော်လျော် စေရာ၏။ ရွှေငွေဥစ္စာ ကောက်ရသော်လည်း ဝေ၍အညီစားအပ်၏။

၁၅ ။ကင်းကောက်စကား။

အကြင်သူတို့သည်ရေခရီးကျောခရီး တို့တွင်စောင့်သောကင်းတို့သည်လည်းကင်း ခရှေးအစည်လိုက်၍ကောက်ရိုးကိုသာ ကောက်ရာသတည်း။ ရှေးအစည်ကိုလွန်ဘိမူကားဥစ္စာကိုကင်သားဆပ်စေ။ပြည်ထဲရှင်မင်းကြီး

any part of this sum, the price of his body, but shall take from the payer of the fine ten per cent. of pure silver. This the son of the king of Bymahs, the sage recluse called Menoo, said.

12th. The law regarding agricultural servants.

Oh king! if a man shall hire himself to work in the fields till the ground is planted out—how much wages—how many cattle—how much silver—how much copper—how many putsos—how much paddy,—all these should be settled, and the wages fixed. If the knife or spade given to him shall be lost, he shall replace it. He may be caused to put a prickly fence (around the field,) and he may be employed a day or two in the jungle, cutting thatch or fire wood; and when he leaves, the master should make him a present of a cloth or cloths. This Menoo, the son of the king of Bymahs, the sage recluse, said.

13th. The law regarding ferries.

If a man, for the sake of the hire, shall become a ferry-man, he ought to consider and take only the proper fare. If (in enforcing payment,) he shall spill any (of the passengers' property,) he shall make it good to the owner. If he joke and make immodest remarks, and the boat sink and property be lost, let him make it good. If he cross with proper care, and property be lost, let fortune be blamed. A woman with child, a Rahan, or a Bramin of character, or a sick person, should be crossed even if they have no money. It is not proper to use any force or violence.

14th. Cases in which the several people travelling in the same boat are responsible, and when not.

If one of the party in the same boat, or one of the companions on the same journey, shall commit a theft and get into trouble, it should not be considered the fault of one only, but the whole of the people in the boat, or the travellers in the same party, should make the compensation. This is when the owner of the property shall have accused all of having partaken in it. If many shall not have been engaged, let those who committed the theft alone bear the blame. If the party who took the property is not forthcoming, let the whole party make restitution. As regards old debts, the debtor only shall bear them. If they find any gold or silver, it is proper they should divide it equally.

15th. The law regarding taking their dues by guard posts.

Any man who is a sentinel at a guard post, or a post for taking toll, by land or water, shall levy the duty as it has always been taken. If he take more, let the guard make it good; and it is proper to make representation of the matter to the king. If

တို့အားတိုင်လျှောက်ကြားအပ်၏။ကင်ခထက်လွန်စွာသွန်ကျဲ၍ဖိတ်စင်ခဲ့မှုကား။ဥစ္စာရှင်ကိုကင်းသားဆပ်စေရာသတည်း။ကင်းကိုလွန်၍ဥစ္စာရှင်တို့သွားမှုတား။ရှေးအစည်ကောက်ရိုးထက်။ရှစ်ဆကောက်အပ်၏။

၁၆ ။တံခါးစောင့်ကောက်သောတရား။

အကြင်တံခါးသည် တို့သည်ရှေးယူရိုး ကိုသာအစည်အတိုင်းတံခါးနှင့်တံရိုကား မယူ စားအလွန် ဆင့်ကဲလုရက်ဖျက် ဆီးဘိအံ့။ ဖျက်စီးသောဥစ္စာအတိုင်းဆပ်စေရာသတည်း။ ။သည်စွာသောဒါဏ်ကိုလည်းပေးရာသတည်း။ ပြည်တဲရေးအရှင်နှိပ်ကွပ်ထား အပ်သောသူတို့သည်လည်းကောင်း။စေစားသောသူတို့သည်လည်းကောင်း။စေစားသောတမန်တို့ကိုလည်းကောင်း။ ပြည်သူလူတကားတို့ကိုအနိုင် အထက်ဖျက်ဆီးလုရက်သည်ကိုမင်းကြီးနားကြားသော်မစီမစစ်မှုကားပြည်စိုးအမတ်တရားသူကြီးတို့သည်။ငရဲလားရာ၏။စိစစ်မှုကား။ ဘုန်းကြီးရာ၏။ ပြည်ထဲခပ်သိမ်းသာယာစွာကျော်စောရာသတည်း။

၁၇ ။အိမ်ချေးကောက်တရား။

အကြင်ပြည်ရှင်မင်းတို့သည်။မိမိနိုင်ငံ၌နေသောသူတို့ကို။ ကုံစလယ်ရောင်းဝယ်စိမ့်သောငှါလည်းကောင်း။ ဗိုလ်များတို့အစည်း အဝေးဖြစ်စိမ့်သောငှါလည်းကောင်း။ အိမ်ချေးတည်၍ထိုအိမ်ချေးတို့တွင်ကောင်းမကောင်းတို့ကိုသိစိမ့်သောငှါ အစောင့်အရှောက်ထား၏။ ထိုအစောင့်တို့သည်။သူဥစ္စာကိုတံယုံကားမယူ။သွန်ကျဲဖိတ်စင်အောင်လုရက်ဘိ၏။ ထိုအကြောင်းကိုဥစ္စာရှင်တို့သည်မရောင့်ရဲ၍။ မင်းစသောပြည်စိုးတရားသူကြီးတို့သည်ကြားလပ်မှုကား။ဖျက်စီးသောဥစ္စာကိုလည်းဆပ်စေ။ သည်စွာသောဒါဏ်လည်းမေးအပ်၏။ဟုမြဟ္မာမင်း၏။ သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၈ ။ခဝါဖွတ်သောတရား။

အကြင်သူသည်အခကိုလို၍ခဝါဖွတ်မည်။ ယူသောအခါအထည်းကိုရေ၍။ မှတ်မှတ်သားသားသိထား၍။ကောင်မွန်စွာလက်ပံပြင်၌ဖွတ်ပေအပ်၏။ ကောင်စွာမဖွတ်ဖဲစုပ်ရှကွဲသော်အခမရအပ်။ အစားပေးစေ။သုကိုငှါး၍ဝတ်စားစေသော်လည်းကောင်းကိုယ်ဝတ်သော်ငှင်။အခမရအပ်သတည်း။ ကောင်စွာ မထား ပဲပျောက်ခဲ့မှုကား။ အစားဆပ် စေရာသတည်း။ခိုးသူခိုးခဲ့သော်။မီးလောင်ခဲ့သော်။အစားမပေးရာသတည်း။

in taking more than their due, they shall spill or scatter any of the goods, the guard shall make it good. If the owner of goods go past their post, the guard may levy eight times the usual amount.

16th. The law regarding taking toll.

If any sentinel at a gate shall take more than his proper dues, or by forcibly taking it shall spill or scatter the goods, he shall pay the full amount of what was lost, and be heavily fined. If bad men who should be restrained by the king or his (the king's) servants, or messengers, shall oppress the people of the country and take their property, when the king knows it, if he do not inquire into it, the ministers, governor, and judges, are liable to the punishment of hell. If he shall enquire into it, his power and glory shall increase, and every thing connected with the internal affairs of his country shall be prosperous and happy.

17th. The law regarding the collectors of bazar tax.

If the king of a country has built a covered bazar, in which the people may sell their merchandise, or hold assemblies, and placed patroles in it that he may be made acquainted with the good and bad, and if these watches shall take more than their due, or taking forcibly shall spill or scatter the goods, and the owners are dissatisfied and complain to the king, governors, or judges, let the watches replace the property destroyed, and let them also be heavily fined. This the son of the king of Bymahs, the sage recluse Menoo, hath said.

18th. The law regarding washermen.

Any man who sets himself up as a washerman for hire, when he takes the pieces of cloth shall note the number, put them properly away, and wash them carefully on a plank made of the wood of the let-pan tree. If he do not wash them carefully, and they are torn, he shall forfeit his pay, and replace them. If he lend them out, allow others to wear them, or wear them himself, he should not receive his pay. If he does not put them in a proper place, and they are lost, he should replace them. If they are stolen or burned, he should not replace them.

၁၉ ။ဆေးသမားတို့အခတရေး။

မင်းကြီးအကြင်သူတို့သည် သူနာကိုဆေးကုစားစိမ့် အံ့ဟု။ သမားကို ခေါ်၏။ ခေါ်သောသမားတို့သည်။ သမားခကိုလိုသောကြောင့်သူနာကို လွှတ်စိမ့်သော ငှါဆေးဝါးကုပေးအံ့။ ခေါင်းဆေးဖြိုဟ်လှဲပြုအံ့ ဟုသူနာ ခေါ်ရာလိုက်လေ၏။ ထိုသမားသည်။ ကညစ်ခေါးငယ်ကိုင်၍လက်ကသုံမ် လှေကား သို့တက်လျှင်ပင် သူနာသည်ချမ် သာရန္နှင့်အံ့။ ထိုသူနာ လွှတ် မြောက်လျှင်မန္တရားမနိးဘူးသလော။ ဆေးတလုံးပေးဘူးသလော။ခေါင်း ဆေးဖြိုဟ်လှဲပြုဘူးသလောဟူ၍။ ခင်ပွန်းမှန်းမသိနေဘိအံ့။ ချစ်ကလွှတ် ၏။မချစ်သော်မလွှတ်ရာ။ငွေငါးကျပ်ပေးစေရမည်။ ငါးကျပ်ကသည်လွှတ် လိုသော်သုံးကျပ်ပေးစေရမည်။ သမားကောင်းကားလက်ကသုံမ်လှေခါး တံခါး။ရှေ့နေကောင်းတို့ကားသင်ဗိုင်းအင်္ကျီလက်ပင့်ခါဟူသတည်း။လွှတ် ကနိုင်ကရလေရာ၏။

၂၀ ။ရှေ့နေတရေး။

အကြင်ရှေ့နေကောင်းတို့သည်ဆင်ခြေဆင်လက်မတင်ပဲ။ အင်္ကျီပြာ လက်ပင့်ခါထိုးခါသော်လည်းရှေ့နေစားစားရလေ၏။ဆင်ခြေဆင်လက်မ ဆိုတကားမဟူသာပလေ။

အမှုသည်ပုန်းလှဲကွယ်သော်ရှေ့နေလုံးလုံးလျော်ရာသည်။ရှေ့နေအမှု သည်ကိုအပ်လျှင်လွှတ်စေအပ်၏။အခတိုင်စားကားတဆယ်သော်တကျပ် စားရာ၏။ ရှေ့နေမကောင်းသော်ရှေ့နေဝန်လျှင်တည်း။ မင်းစေလွှန်သော် မင်းစေဝန်တည်း။ဆိုအံ့သောအမှုမပျက်စေရာ။

သုရှေ့နေ၍နိုင်ပေအံ့အကောက်စားအပ်၏။ရှုံပေအံ့တံအောင်သာစား အပ်၏။သေမှုလျော်မှုတို့ကိုရှေ့နေ၍ မသေမလျော်ရပေမူကား။ ကိုယ်ဘိုး ငွေသုံးဆယ်စားရာ၏။

အကြင်သူတို့သည်သမားကိုကုပါ။ငါအနာလွှတ်သော်။ငကိုကျွန်ပြုပါ တော့ဟူ၍။တိုင်တန်း၍လွှတ်ပေမူကား။ သမားကျွန်မခံဝံ့သော်ခမ္ဘသတ် ကိုယ်ဘိုးငွေသုံးဆယ်သမားစားအပ်၏။

သူနာကိုမလွှတ်နိုင်ပြီဟု။လက်ခြေချ၍မိဘသားမယား။ ဆိုပြီးလျှက် ကိုသမားအိပ်နေကျိုးစား၍ကုမတုံ၏။ လွှတ်မူကားအသက်ဘိုးငွေသုံး ဆယ်စားအပ်၏။ မလွှတ်၍သေခဲ့သော်လည်း။ ထိုသမားကို။ ကင်ပွန်းရေ

19th. The law regarding remuneration to doctors.

Oh king! if any one shall call a doctor to prescribe for a sick person, and the doctor, for the sake of the pay and to relieve the sick person, shall administer medicine to him; or if the doctor is called to wash the patient's head or avert the evil influence of the stars, and shall go to where he is called, and holding a small knife or stile for writing, shall only lay hold of the banisters or ascend the stairs, and if the sick man, before his arrival, shall obtain relief, and on recovery shall ask, "did you use any charm?—did you give me one of your pills?—did you wash my head, or avert the evil influence of the stars?"—and insensible to friendship shall refrain from paying; if the doctor have an affection for him, he may get off paying; but if not he shall pay five tickals of silver. If the patient wish to get off the five tickals, he shall be made to pay three tickals of silver. If a good doctor reach the banisters, stairs or door; and a good pleader, though he do not state the case, if he only put up the sleeves of his jacket, or sit down (preparatory to speak,) they shall be paid.

20th. The law regarding pleaders.

Any good pleader, though the statement of his case may no have been taken down, if he has only just sat down, or put up the sleeve of his jacket, shall have a right to his pay. There shall be no plea that the case was not noted.

If the client shall run away, or conceal himself, the pleader shall bear the whole amount of the decree. If he produce, or hand over the client, he is free, and shall have a right to ten per cent. for his pay and security. If a pleader be bad, he must take the consequences; if a court messenger commit any wrong, he must take the consequences; the cause he is employed in shall not suffer.

If a pleader shall have gained a cause, he has a right to a per centage. If he lose it, he has a right to a reasonable remuneration. If it be a matter of life or death, or redemption for the same, and the client shall not suffer death, or pay the forfeit; the pleader has a right to a fee of thirty tickals of silver, the price of his client's body.

If a man shall say to a doctor, "give me medicine—if I recover, take me as a slave;" if he do recover, and do not wish to become the slave of the doctor, he shall have a right to the legal price of his body, thirty tickals of silver.

If the sick man's parents, wife or children, shall have given him up as beyond the chance of recovery, and the doctor shall sleep by him and use his utmost endeavours for his recovery, and he shall recover, he shall have a right to thirty tickals, the price of his life; if he do not recover, but die, the relations shall

စင်တပ်ပေအပ်၏။ရှေနေလည်းကောင်းသမားလည်းကောင်းအမှုဟူသမျှ
ကိုကား။ငွေသုံးကျပ်အပလျော့၍မစားရရာ။

ရှေနေ ခေါ်၍ ဆင်ခြေဆင် လက်ရေး၍ပြီး မှုကိုတပါး မခေါ်ပလေ
ကောင်း။တပါးကိုခေါ်၍ဆိုသော်လည်း။ ရှေခေါ်ပြီးသောရှေနေသည်နေ
ကာအမျှစားရ၏။

သမားတို့ကိုရှေခေါ်ပြီး လျှက်။ နောက်တပါးသို့ခေါ် လိုသော်ကား။
ကင်ပွန်းတတ်ပေးဦးမှတပါးကိုခေါ်ပေးအပ်၏။ ရှေနေလည်းကောင်း။သ
မားဟူသမျှကိုတချုးတချုးတောင်၍စားလေသော်တောင်းစားရလေ၏။
ထိုအခါ အခမစားခြေတုံန် အမှုတိုင်းကိုမစားပဲ နေပချိန်မချစ်မှတောင်း
ပြန်သော်တခါအဝ။နှစ်ခါမစားရပြီ။ အလိုတူသော်လည်းနှစ်ဖန်မတောင်း
ရပြီ။ရှေနေနှင့်သမားနည်တူယူလေ။ရှေနေခ။သမားခခုနှစ်လလွန်သော်
တောင်း၍မရပြီ။ရင်သို့ကားဆိုတုံ၏။ တောင်းလျှက်အမှုသည် တို့မကုံ၍
သော်လည်းကောင်း။ အမှုသည်တို့သည် တရွာတပြည် သို့သော်လည်း
သွား၍ကြာမြင့်စွာ ရှိပလိမ့်သော် တွေ့သောခါကြာပြီဟု မဆိုပလေအပ်။
ရှေနေ သမား တို့သည် လျော်ကြောင်း သေကြောင်း မှကယ်ဆယ် ပလေ
သည်ဖြစ်သောကြောင့်ကင်ပွန်ဝပ်ရာသည်ကား။ရေစင်စလောင်းအိုခွက်
သက်ငယ်အစရှိသည်တို့ကို။ကိုင်တတ်သောသူငွေသုံးကျပ်ထိုက်သည်ဇုင်
ကိုဆိုသတည်း။သမားအသက်ဘိုးဟူရာ၌။နူနာ။ ရူနာ။မိးရပ်။မြွေကိုက်
ဖုတ်တမြိုက်ကူးရင်နာတို့ကိုဆိုသတည်း။ဟူ၍မြဟ္မာမင်း၏။သာရင်းဖြစ်
သောမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၁ ။သစ္စာဖောက်ပြန်သောတရား။

အကြွင်သူတို့သည်ရဟန်း ပုဏ္ဏား စသောသူတကာတို့ မျက်မှောက်မ
ဖေါက်မပြန်ပြီဟုဆိုလျှက်ဖောက်ပြန်သောသူတို့၏။တရားကား ဂါမနေပ
ဒေဌေသမနာနံ။တမ္ဗမုခေါ။သစ္စံ ဒဋ္ဌံကရံကတွာ။ပဌ္ဌာပဗိပရိသတိ။ ဤ
ဂါထာ၌ကား။မင်းကြီး။ အကြွင်းနဂရဂါမ။ ဇာနုပဒရဌ။ ဟုလာသော
ကြောင့်။အကြွင့်ဈေးနှင့်တကွရှိသောမြို့ကိုကား။ နဂရဟူသတည်း။ဈေး
သာရှိ၍မြို့မရှိ။မြို့သာရှိ၍ဈေးမရှိကိုကား။ဂါမဆိုသတည်း။ဈေးလည်းမ
ရှိမြို့လည်းမရှိကား။နိဂုဏ်းရွာဟူသတည်း။ထီးတစင်းဆောင်းသောမင်း
တို့နိုင်ငံတွင်။တခရိုင်တခရိုင်အသီးအသီးတို့ကိုကား။ဇာနုပဒ်ဟူသတည်း။
ထီးတစင်းဆောင်းသောမင်းတို့အာဏာစစ်တော် အချုးတည်ရာရှေနိုင်ငံ
တိုက်လုံးစုံကိုကား။ရဌဟူသတည်း။

offer to the doctor the pure waters of friendship. With pleaders and doctors it is the same. In no case should they recover a smaller remuneration than three tickals of silver.

After the statement of the case has been written out, the client shall not call another pleader. If he do call another who shall plead, the first called, for his presence, shall recover an equal amount of remuneration.

And if a doctor has been called, and the (patient) wishes to call another, he shall offer the pure waters of friendship to the first, and may then call another. If a patient shall ask medicine from many different doctors, he has a right to do so. If payment be not made, or demanded, at the time, and if at some future time the doctor from some motive of dislike shall make the demand, he has refrained from demanding before, and shall not do so now; even if the patient were consenting he shall not demand again. Let doctors and pleaders be considered the same; neither shall have a right to demand payment after the expiration of seven months. Though it is thus said, if the patient or client cannot pay at the time, (and) the demand is made, or if they go to another village or district, and remain away for a length of time, when the (doctor or pleader) shall see him, he has no right to plead length of time. Because they have saved him from death, or from redeeming his life, they ought to have an offering of the pure waters of friendship. As regards this offering—a man who understands holding the pure water, the cover of a dish, a pot, cup, or the grass, is worthy of three tickals. This is what is meant. Regarding cases in which the doctor has a right to the price of life; it is in cases of leprosy, asthma, diseases af the menstrual system, snake bites, fits, or Karen khee. This the son of the king of Bymahs, the sage recluse called Menoo, said.

21*st. The law regarding breach of promise.*

If a man, having made a promise in presence of priests, Bramins, or respectable men, shall not keep it, this is the law: (a Pali stanza.) In this stanza Nagara, Gama, Zanapok, and Retta, are mentioned. A (walled) city, in which there is a market, is called Nagara. If there be a market only, but no city (walls,) or a city (wall) and no market, it is called Gama. If there be neither market nor city (walls,) it is called Nigon. Separate districts in the same kingdom are called Zanapok; and the whole country under the rule of one king is called Retta.

ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသောမြို့ပြရွာကြီးရွာငယ်ဇနပုဒ်တိုင်းကား။တို့၌အကြွင်သူတို့သည်။ရဟန်းပုဏ္ဏားစသောသူတကာတို့မှောက်မဖောက်မပြန်ပြီဟုအဟုတ်အမှန်သစ္စာပြုပြီးလျှက်။တချက်တဖန်ဖောက်ပြန်လျှင်။နောက်မကြွင့်ဝမ့်အောင်ကြမ်ကြုပ်စွာသောကြိမ်လုံးလှံတံတို့ဖြင့်။ ဒါဏ်ခပ်ရာသတည်း။ကြီးသောသူတို့ကိုကား။ နေရာမှချတန်သည်။ ဦးပေါင်မျက်သုတ်ချုတ်တံသည်။ အဆွေအမျိုးတို့၏။ တောင်မှနှင်ထုပ်တံသည်။ ရေအိမ်အောက်၌လည်းကောင်း ဆင်တင်းကုတ်မြင်းတင်း ကုတ်၌လည်းကောင်းတရက်နှစ်ရက်တံသည်။သုံးရက်လေးရက်တံသည်၊ငါးရက်ခြောက်ရက်တံသည်။ခုနှစ်ရက်ရှစ်ရက်တံသည်။လခွဲတံသည်။ နေစေ၍ဆင်ခြေးမြင်းချေးကျုံးစေတံသည်။ ဤသို့သောဒါဏ်တို့ကိုပေးစေရာသတည်း။ ဤသို့ပေးစေသောဒါဏ်ကိုကား။ မင်းတို့ဒါဏ်ဟူ၍ဓမ္မ သက်ကျမ်းရှိး လာသတည်း။ထိုသို့ပေးသော ဒါဏ်ကိုမခံလိုမူကား။ ရွှေဖြင့်လည်းငါးကျပ်။ငွေဖြင့်လည်းတရာလျှော်စေရာသတည်း။ ထိုချင့်ကိုကား။ အခါခပ်သိမ်မရှုအပ်သည်။ချင်ဆောင်သောအမှုဟူသမျှကိုလည်းရှုံစေအပ်၏။ထိုသို့သောသူတို့ကိုအသေသတ်ဘိသော်။ လက်ခြေဖြတ်ဘိသော်ဓမ္မသတ်မမည်ရာ။ ရာဇသတ်မည်ရာသတည်း။ တရားသူကြီးတို့သည်လည်းမမှန်သော်ငရဲတိရိစ္ဆာန်ပြိတ္တာအသူရကာယ်အပယ်လေးပါးသို့လားရလိမ့်သတည်း။ဟုဗြဟ္မာမင်းတို့သားရင်းဖြစ်သောမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ရဟန်းပုဏ္ဏားစသောသူတကာတို့မှောက်မဖောက်မပြန်ပြီဟုအဟုတ်အမှန်။ သစ္စာပြုလျှက်ဖောက်ပြန်သောသူတို့၏တရားကားပြီး၏။

၂၂ ။နွားထိန်းနွားကျောင်းတရား။

နွားကိုထိန်းကျောင်းသောသူတို့၏တရားကား။ ။နဝ စ္စလက္ခနံ။ သုစနသာ ဒေတိအ သာဒိနာ။ နကာသာန္တ ပိနသက္ကာ။ ဒိဋ္ဌရာဇ သကာ သလ္လာ။ ။ယောပေတိဂေါပတိသမ္မာနုတ္တေနသေဝါတိဂေါနပလာယာဂဏှရိတာ။ ။မင်းကြီးဤသို့ဆိုသောကြောင့်။အကြွင်နွားရှင်နွားကိုထိန်းကြောင်းသောသူသို့အပ်လျှင်နွား၏။အရုပ်အဆင်းတို့ကိုလည်းအမြင်မျက်စိဖြင့်တတ်မှတ်မိစေ။ရေမျက်ကောင်းသည်။ မကောင်းသည်ကိုလည်းသိတတ်စေ။ မသာယာသောအရုပ်ကိုလည်း။ ကြည့်ရှု၍သာယာသောအရုပ်၌ကြောင်းအပ်သည်ကိုလည်း သိတတ်စေ။ ရေသောက်ရာအရုပ်တို့ကိုလည်းသိတတ်စေ။ နွားပိုက်နွားမရေသောက် ရာအရုပ်တို့ကိုလည်းကမ်း တောင်ကမ်းပါး တွင်း ကျင်း ရှိသည်မရှိ သည်ကိုလည်း သိတတ်စေ။ နွားပိုက် နွားသား ငယ်ပျောက် မပျောက်သည် ကိုလည်းရေ

In any of these—city, village, large or small, Zanapok, or kingdom—if any man shall make a firm promise which he engages not to break, in the presence of a Rahan, Bramin, or respectable man; and if he do at any time break it, that he may not in future dare to do so again, let him be punished with a strong, rough rattan or stick. If he be a man of rank, it will be proper to turn him out of his situation, to take off his head dress, to turn him off from intercourse with his family, to cause him to remain under a necessary, in an elephant shed or horse stable, for one, two, three, four, five, six, seven, eight days, or half a month, according to his deserts; he may be called to clean out the filth. These are the punishments that may be inflicted. They are called criminal punishments, and are laid down in the Damathat. If the offender do not wish to suffer them, let him pay a fine of five tickals of gold or one hundred of silver; and he ought not to be believed at any future time, and to lose all suits he may hereafter be engaged in. It is not laid down in the Damathat that such an offender shall be put to death, or have his feet or hands cut off. These punishments are called Yazathat. Judges, if they do not decide justly, will be liable to the four states of future punishment. This the son of the king of Bymahs, Menoo, the sage recluse, hath said. This is the end of the law regarding breakers of their promise, made in the presence of priests, Bramins, or respectable men.

22*d*. *The law regarding herdsmen.*

Oh king! because it is thus said, (in a Pali sentence,) if the owner of cattle shall make them over to a herdsman, let him (the herdsman) make himself acquainted with their appearance; let him know where grass and water is good or bad, and having looked out for pleasant or unpleasant pasture, let him know that it is proper to herd them in the pleasant places; let him also know the districts where water for their drinking is to be found. He should also know whether there are holes, narrow places, steep or sloping banks where the cattle drink. Let him be able to keep an account, that the cows, or bullocks, or calves, be not

ထွက်တတ်စေ။နွားတို့သည်ဖျားသည်ကိုလည်းသိတတ်စေ။ ဖျားနာသည့်ကာလကုသအပ်သောဆေးတို့ကိုလည်းသိတတ်စေ။ နို့ညှစ်နွားမတို့ကိုလည်းနွားသား ငယ်မှိုရအံ့သော အကြောင်း ကိုကြည့်၍ညှစ်တတ်စေ။ ညှစ်၍ရသောနို့ရည်ကိုလည်းမရှုံမဒုက်ထက်ဝက်ထား၍ ထက်ဝက်နွားရှင်သို့ပေးတတ်စေ။နွားတို့ကိုမြတ်နိုးတဏှာချစ်တတ်စေ။ နွားအပေါင်းတို့ကိုလည်း။အစားရေဝသည်မဝသည်ကိုလည်းသိတတ်စေ။ ။၅ဆယ်ပါးသောလက္ခဏာပြည့်စုံစွာထိန်းကြောင်းသော။ နွားထိန်းတို့ကို။ နွားတို့၏သားမြေးဖွားမြင်သောအားဖြင့်။ ပွင့်လင်ပေမှုကား။ နွားထိန်းကိုတဆယ်ဖွားမှုတခုရစေ။ တခုရပစေဆိုသော်လည်း။ နွားငယ်အဘိုးနှင့်တံအောင်တည်း နွားနို့ကိုနွားရှင် အားမပေးပဲနှင့်ရောင်စားသုံးစွဲလေမှုကား။နွားထိန်းတို့သည်နွားပွားကိုမရအံ့။

အကြင်သူတထူးတို့သည်ထိန်းကြောင်းသောနွားတို့ကို။ သူတပါးတို့မသိရ။ခုတ်ထစ်ထိုးပြစ်၍မူလည်းသေအံ့။ ချောင်းကမ်းပါးတွင် မူလည်းကျသေလေအံ့။ မြွေကိုက်၍မူလည်းသေလေအံ့။ နွားရှင်ကိုခေါ်င်းအမြီးအရေပေးပေအပ်သတည်း။ထိုသို့ပေးမှုကား။နွားစားမဆပ်ရာသတည်ဆိုးပ်ကိုလည်းနည်အတူပင်တည်း။ ။အကြင်သူတို့သည်ခရီးအပါး၌လယ်ယာလုယ်အံ့။ ဆူးစောင်းရမ်းမရန်မတား၍ ကျွဲနွားဆိပ် ဝက်တို့သည်။ချင်းနင်း၍စားမိအံ့။အပြစ်မရှိရာသတည်း။

ဆူးစောင်းရမ်းတားလျှက်။ နွားထိန်းအပါးချင်းနင်း၍စားမှုကား။အထိန်းတို့ကိုဒါဏ်ဆယ်ချက်ခပ်အပ်၏။

အထိန်းမရှိပဲတည်စားမှုကား။ နွားကိုချည်၍ထားအပ်လေ၏။ နွားထိန်းလာလျှင်နွားစား ရာအရပ်ကိုပြ၍။ ခွန်နက်တွက်ဆ၍ ထိုအလိုက်ဆပ်စေရာသတည်း။

မွေး၍ဆယ်ရက်ရှိသောနွားငယ်ကျွဲငယ်ဆိပ်တို့သည်ချင်းနင်းစားမှုကား။အပြစ်မရှိရာ။

နွားကျွဲဆိပ်တို့သည် လယ်ယာ ၌မချင်း မစားပဲကိုလည်း။ ချင်းနင်းစားသည်ဟူ၍သူတထူးစကားကြားကာမျှကို။အစုံအစမ်းမရှိမသိမမြင်ပဲကိုဆဲရေးဆိုမည်မိအံ့။လယ်သခင်တို့အား ဒါဏ်ပေးရာ၏။ ဗာုမြပဗ္ဗာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၃ ။တိရိစ္ဆာန်ချင်းကာမဂုဏ်ရာဂဆက်ဆံသောတရား။

အကြင်ကျွဲနွားမြင်းတို့သည်အချင်း ချင်းဆက်ဆန်ကျ၍။ ချင့်တို့ပြေးသွားကြရာ။ အဟုန်ဖြင့်ထိပါး၍အနာစာရအကျိုးအ့ပဲရှိကြအံ့။ ချင့်တို့

lost. Let him know when the cattle are sick, and what medicines to give them. Let him know also how to milk the cows, that the calf when it sucks may also have milk. Let him be a man who does not steal or conceal the milk, but who takes one half and gives the other to the owner of the cows. Let him be a man who has a kindness for cattle, and who is able to distinguish when they have a sufficiency of food. To a herdsman who has these ten qualifications, and tends his cattle in accordance, should they increase greatly by births, one in ten should be given. Though this is said, should he positively sell milk without the knowledge of the owner to the value of one calf, he ought not to share in the increase.

If any one shall secretly cut or stab any of the cattle under his charge so that they die, or if they die from falling into a hole or over a bank, or from the bite of a snake, the herdsman should give the tail, skin and head to the owner. By so doing he shall be free from replacing it. The rule regarding goats is the same.

If any one shall cultivate fields near a road and put no fence around them, and buffaloes, cattle, goats, or pigs, shall enter them and eat (the grain,) no blame is to be attached to the herdsman.

If there be a fence round them, and the cattle shall trespass, the herdsman being with them, he shall be punished with ten stripes.

If there be no herdsman and they trespass, the owner of the field should tie them up, and when the herdsman comes for them, having pointed out the place they have eaten, and calculated the probable return, let him make it good.

If a calf, young goat, or buffalo under ten days old, shall trespass, and eat the grain, there shall be no blame attached to the herdsman.

If the cattle have not trespassed and eaten the grain, and the owner of the field, on the report of another person, shall, without inquiry or consideration, without knowing or seeing his field, abuse (the herdsman,) he shall be punished. This the son of the king of Bymahs, Menoo, the sage recluse, hath said.

23*d*. *The law when brutes injure each other from the violence of their lusts.*

If any buffalo, neat cattle, or horse, in their sexual commerce shall, by their vehemence in running, strike any thing and hurt

ကျမ္ဘာတည်တက်ယာတွင်သေပေခဲ့မှုကား။ တက်သောနွားကျွဲ ဆင်မြင်း
တို့ကိုရအပ်၏။ မတက်ရသောသဘောရှိလျှက်။ နွားသည်မြင်းကိုတက်
အံ့။နွားဆုံးရာ၏။မြင်းသည်နွားကိုတက်မူမြင်းမဆုံးရာ။ ။အဘယ်
ကြောင့်မဆုံးရာသနည်းဟူမူကား။ ဆင်မြင်းဟူသည်ကား။ မင်းရေးမင်း
ရာတံခိုးရှိသောမြတ် သောရတနာဖြစ် သောကြောင့် ဆိုသတည်း။ နွား
သည်ကျွဲကိုတက်အံ့။ ကျွဲသည်နွားကိုတက်အံ့အပြစ်မရှိရာသတည်း။ အ
ကြင်သူတယောက်သည်နွားလားစီး၏။ တယောက်သည် နွားမကိုစီး၏။
ထိုသူတို့သည်မသက်ခင်အလျှင်တက်ရာတွင်။ နွားလားစီးသောသူသည်ထိ
ပါးကွဲရှမှုကား။အပြစ်မရှိရာသတည်း။ နှစ်ရောက်ကွဲရှသော်လည်းအပြစ်
မရှိရာသတည်း။ ။နွားကျွဲအလျှင်တက်ရာတွင်ထိပါးကွဲရှသောတ
ရားတည်း။

ရွာရင်းအိမ်ရင်းလုတ်သောလယ်၌ဝက်ဖျက်သောတရားကား။

ရွာရင်းအိမ်ရင်းလုတ်သောလယ်ရှင်တို့သည်။ ဝက်ထောင်ဝက်ကာ
လုပ်ရာပြုရာ၏။ဝက်ရှင်တို့လည်းဝက်ထိပ်ကိုတတ်ရာ၏။ညည့်ကိုလှောင်
စေ။နေ့ကိုလွှတ်စေ။ဝက်ထောင်ဝက်ကာမလုတ်။ဝက်ထိပ်မတတ်။ချင်နှင်း
စားသောက်၍တိုးပြစ်ရာသေအပ်အစားတည်စေ။

ဝက်ထောင်ဝက်ကာလုတ်၏။ ဝက်ရှင်ဝက်ထိပ် မတတ်နေ့အခါစား
၍။ထိုးသတ်သေသော်သတ်ပိုင်စေ။

ဝက်ထိပ်တတ်လျှက်။လယ်ရှင်ဝက်ထောင်ဝက်ကာမလုတ်။ထိုးသတ်
၍သေသော်။အစားပေးစေ။လယ်ရာကားအပြစ်ကင်းလွှတ်စေ။

ဝက်ထိပ်အပါ။ဝက်ထောင်ဝက်ကာရှိလျှက်။ ညည့်အခါစား၍။ထိုး
သတ်သော်လည်းအပြစ်မရှိသေပိုင်စေ။ လယ်ယာတွင်ပျက်သည်အစား
လွှတ်စေ။

အကြင်ကျွဲနွားဆင်မြင်းဆိပ်ဝက်ကျက်တို့သည်။ သူတပါးကျွဲနွားဆင်
မြင်းကိုဝှေ့သော်အထိန်း အကြောင်း ပါလျှက်မဆီး မတား ခြေကာ။ ကျိုး
ကမ်းပျက်စီးသည်ဥစ္စာအထည်အတိုင်း။ကျို ကျိုးသော်တကျပ်။မျက်စိကမ်း
သော်။ ခြေလက်ကျိုးသော်။ တံဘိုးအတိုင်းကိုဥစ္စာရှင်သို့။ အထိန်းအ
ကြောင်းကျွဲရှင်နွားရှင်မြင်းရှင်တို့ကပေးစေ။

အထိန်းအကြောင်းမပါ။တိရိစ္ဆာန်ချင်းဝှေ့ပက်ခပ်ကြောက်ကန်သော်
အရှင်သခင်အပြစ်လွှတ်စေ။ဝှေ့ပက်သောတိရိစ္ဆာန်ကိုအစားယူစေ။

အကြင်းဆိုခဲ့ပြီးသောတိရိစ္ဆာန်တဦးက။ အထိန်းမပါဖြစ်ပေအံ့။တဦး
ကအထိန်းပါဖြစ်ပေအံ့။ အထိန်းပါသူကျပ်မ၍တိုက်ရာတွင် သေသော်သူ

themselves, it is their fortune. If in the act of mounting, one shall die, the owner of it shall have the buffalo, bull, horse, or elephant which mounted. If a bull shall mount a mare which has no inclination for him, he shall be forfeited. If a horse shall mount a cow, he shall not be forfeited. Why shall he not be forfeited?—because horses and elephants are worthy of kings; they are excellent things of power. If a bull shall mount a buffalo, or a buffalo a cow, there shall be no forfeit. If a man shall be riding a bull, and another a cow, and before they dismount, by the bull hastily mounting, the man who rode him shall be hurt, there shall be no forfeit; or if both are hurt there shall be no forfeit. This is the law in cases of injury done when buffaloes or neat cattle hastily mount each other.

The law regarding pigs destroying fields near a village. The owners of fields near a house or a village, ought to put a fence against pigs, and the owners of pigs should put a wooden collar on them, and in the night shut them up, and let them loose in the day time. If a fence is not put up, and a collar not put on, and a pig shall be stabbed or shot trespassing, let it be made good.

If the owner of the field does make a fence, and the owner of the pig does not put on a collar, and he shall be killed trespassing in the day time, let the owner of the field be held justified in killing him.

If the owner of the pig does put on a collar, and the owner of the field does not put up a fence, and the pig be killed trespassing, let him be made good to the owner, and he shall not pay for the damage done.

If a collar is put on the pig, and a fence also round the field, and the pig be killed trespassing in the night, there shall be no fine; let the owner of the field be held justified, and the owner of the pig shall not pay for the damage done.

If any buffalo, neat cattle, elephant, horse, goat, pig, or fowl, shall attack the buffalo, horse, or elephant of another (than their owner,) if there be a keeper with them and he does not interfere, let restitution be made according to the damage done. If a horn be broken, one tickal; if an eye is put out, a hind or fore-leg be broken, let the herdsman or owner of the animal (doing the damage) pay (the value of the animal injured.)

If there be no herdsman with them, and they of themselves shall butt or strike, and one is blinded, let the owner of the animal doing the injury be free from fault, and the owner of the animal injured take in his place the one which did the damage.

If a keeper of any of the above animals shall set on and assist the animal of which he has charge to fight with one which has no keeper, and the animal without a keeper shall die, let

ဥစ္စာတံသည်တွင်သုံးဆတက်လျော်စေ။သခင်ကူညီတိုက်ခြသောကြောင့်တည်း။ကူညီတိုက်ရာချင့် ဥစ္စာဆုံးရှုံးသော်အပြစ်မရှိ။ ဆင်မြင်းသည်ကျွဲနွားဆိပ်ဝက်တို့ကိုအရှင်မပါအရှင်မတိုက်။အလျောက်ခပ်ကျိုးသေသော်လည်းအပြစ်မရှိဆင်မြင်းတို့ကို။ကျွဲနွားလည်းကောင်းနည်တူ ထိခိုက်သေကျိုးလည်းအပြစ်မရှိ။ ဆင်မြင်းချည်ထားရာ။ ဇောင်းတင်းကုတ်တိုင်လံစားရာမှာ။ကျွဲနွားတို့ထိခိုက်ခပ်၍။ ကမ်းကျိုးသေသော်ကျွဲရှင်တို့ကဆင်မြင်းအဘိုးကိုလျော်စေ။သခင်ပါလျှက်မဆီးမတား၍ခပ်ပွေ့ကျိုးသေလျှင်နှစ်ဆတက်လျော်စေ။ တံဘိုးတွင်နှစ်ဆတက်ကိုဆိုသည်။

ကျွဲနွားကြက်ဝက်တို့ကို။ဆင်မြင်ကအထိန်းအကြောင်းမပါ ထိုးခပ်၍အထိန်းအကြောင်းရှိသည်။ ကျွဲနွားဆိပ်ဝက်တို့သေလျှင်။ ဆင်ထိန်းမြင်းထိန်းတို့ကအစားပေးစေ။မင်းဒါဏ်လည်းခံစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။မထိန်းမကြောင်းနေသောကြောင့်တည်း။ ။ဆင်မြင်းတို့မှာအထိန်းအကြောင်းပါလျှက်မချုပ်မတည်းနိုင်အောင်မုံဖြင့် လည်းကောင်းခက်ထံသော်လည်းကောင်း။ ချွန်းချက်ဆက်ချက်မရမကိုင်နိုင်၍။ကျွဲနွားမြင်းဆင်လူကိုပင် ထိပါး၍ သေသော်လည်း အပြစ်မရှိ။ ဆင်ကျမ်း တို့ကိုလယ်မကိုး ပယ်စားရှောင်ရာ၏။ဆင်ရှင်လည်းသိထင်အောင်တပိုးတုတ်ရာ၏။ထိုကဲ့သို့တည့်ဖြစ်ပေကဆင်ထိန်းမြင်းထိန်းတို့မင်းဒါဏ်လွတ်ရာ၏ဝန်တင်နွားလှည်လာသည်ကို အဝေးက ဆင်မြင်းရှင်တို့တံဘိုးတုပ်သည်အသံပေးသည်။ ရပ်လေလွှဲလေဆိုပါလျှက်။ မလွှဲမရပ်၍ထိခိုက်ပျက်စီးသော်လည်းအပြစ်မရှိ။

အကြွင်သူသည်သစ်ပင်ခုတ်၏။ သူတပါးလာသည်ကိုလွှဲပါ မဆိုသစ်ပင်ခုတ်ရာသို့ရောက်၍ထိခိုက်ဘိလည်း။ ကျိုးသေသော်လည်းအပြစ်မရှိ။ ချင့်အသိပင်ဖြစ်သည်အသက်ဆယ်နှစ်မတိုင်သေသောသူ။ စိတ်မနိုင် ရူးသောသူ။သေစာရစ်ဝသောက်စားသောသူ။ ဒို၍မိုက်ထိုင်း ရှိသောသူတို့ကို။သည်သို့မလာနှင့် လွှဲပယ်ပါ။ ဆီးတား ဗယ်ငင်ရာ၏။ ထိုသို့မဆိုမြင်လျှက်ဘိ၍သေသော်။ ထုတ်စိုက်၍ဖုတ်ကြည်သဂြိုဟ်စေ။ ဆီးတားဆိုမည်ပယ်ရှင်းမနိုင်ရောက်လာရာဘိ၍ကျိုးသေသော်လည်းအပြစ်မရှိ။

အကြွင်သစ်ပင်ကိုခုတ် သောသူတို့သည်။ ဒိမ်ကျောင်း တဲကနား။ ကျွဲနွားသက်ရှိသက်မဲ့နေသည်တားသည်အရပ်မှအနီး။ ဥပဇာမလွတ်သည်ကိုငါပိုင့်သောမြေတွင် ရောက်သည်တကားဟုဘိစီး ခုပ်၍လည်းပျိုရာ။ ပျက်စီးသမျှကိုအစားတည်စေ။ကျွဲနွားမြင်းဆင်ဆိတ်ဝက်ကြက်ဖြစ်လည်

him (the keeper of the other) forfeit three times the value of the dead animal, because the master was assisting and exciting to the fight. If his own animal shall die in the fight, the owner of the other shall not be held in fault. If elephants or horses attack buffaloes, neat cattle, goats, or pigs, when there is no owner present, or who does not set them on, if a limb be broken, or death be caused, there is no fault. Or if buffaloes, or neat cattle, shall in the same way attack elephants, or horses, and thus have a limb broken, or die, there is no fault to be found. If buffaloes or neat-cattle, shall attack a horse or elephant tied up in the stable, or tethered out to feed, and they are blinded, have a limb broken, or die, let the owners of the buffaloes or cattle make good the price of the elephant or horse. If the owner be with them, and do not interfere, let him pay double the value, that is, of their proper price.

If buffaloes, neat cattle, fowls, or pigs, with a keeper, shall be attacked by elephants or horses also having a keeper, and thus die, let the keeper of the elephant or horse make them good, and let him also be punished criminally. Why is this ?—because they did not take care of their cattle. If an elephant or horse have a keeper with him, and he cannot restrain him by reason of his being must, or so difficult to manage that neither hook nor bridle will restrain him, and it thus strike a buffalo, bullock, horse, elephant, or even a man that he die, there is no fault. A vicious elephant is to be passed at the distance of nine "pays," and the rider should blow a horn that people may have notice; if he do so he should not be punished criminally. If a carriage, bullock or a cart is coming, and the rider of the elephant shall blow his horn or call out to stop, or get out of the way, if they do not do so, and are hurt, or die, there is no fault.

If a passenger does not get out of the way when a man is cutting down a tree, and he is struck or killed, there is no blame; he knew what was going on; but a warning not to approach must be given to a child under ten years of age. An idiot, a mad-man, a drunken man, and a man in his second childhood, if warning be not given, and they are struck and die, though they saw what was going on, the feller of the tree shall pay their funeral expenses. If he plead that he did warn them not to come near, and pushed them out of the way, but could not prevail on them to keep away, he shall not be held in fault.

If in a place where there are houses, convents, or sheds, or where buffaloes or cattle, the property of other people, are kept, the bounds of which will not be cleared by it, a man shall, in spite of remonstrance, cut down a tree on the plea that it his, and growing on his ground, let him make good all the damage done by its fall. If buffaloes, oxen, horses, elephants, goats, pigs,

အစားတည်စေ။လူသေလျှင်အကျပ်သုံးဆယ်အသက်ဘိုးပေးလျှော်စေ။အမည်ရတို့ကမင်းမျိုးတိုင်အောင်။ နှစ်ဆတက်စီလျှော်စေ။ သွားကျိုးသော်ငါးကျပ်။ ၎င်တဆယ်ငါးကျပ်။ဟူ၏။ ပေါင်ရိုးကျိုးသော် မောင်းရိုးကျိုးသော်ကိုးဆယ်ဟူ၏။ လက်သန်းပြတ်သော် အကျပ်တဆယ်က တက်၍လက်မတိုင်တခုလပ်အလျှော်ဟူပေ၏။ဤကားငွေတည်း။ ဆင်ချင်တုံ။ လုံထုလုံပွတ်ကိုယ်လုံးချွဲနှံ့၍ မလုတ်မစားနိုင်အောင်ရှိပေမူ။ တသက်ကြွေးမွေးစေဟူ၏။

အကြွင်ကျွဲနွားဆိတ် ဝက်ကြက် မြင်း ဆင်တို့အ ချင်း ချင်း။ ဌေ့ပက်ကြောက်ကန်ကိုယ်ခဲ၍သေလျှင်အပြစ်မရှိ။ ချင့်ကိုယ်မဆုံးရာ။ဤကားအထိန်းအကြောင်းမပါချင်းတည်း။ကျွဲနွားဆင်မြင်းတို့ဝယ်။အထိန်းအမှတ်ထားရာ၏။ အထိန်းအမှတ်ဟူသည်ကား ဆင်မှာတဘိုး။ မြင်းမှာလံကြိုး။ ကျွဲမှာတုံးဆွဲ။ ဝက်မှာထိပ်။ထားရာ၏။ ထိုကဲ့သို့ထားပေလျက်။ ခပ်ဌေ့ကျောက်ကန် သေကျိုးလျှင်။ ချင့်တိရိစ္ဆာန်တို့ သာဆုံးစေ။ သခင်အပြစ်လွတ်စေ။

အကြွင်မြင်းကျွဲနွားဝက်ကြက်တို့သည်။ ကျောင်းစားရာတွင် ခံရိုးလွှန်၍လေလွင့်ရာသူတပါးထံရောက်၏။ အရောက်ခံသူတို့သည်။ သူတပါးတို့အားသိမြင်အောင်တိုင်တန်း၍ထားရာမွေးရာ၏။ ။ထိုတိရိစ္ဆာန်တို့ကိုသတ်၍စားသော် ခိုးတက်တွင် တဝက်ဥစ္စာရှင်ပေါ်၍ ခွဲလျှင်လျှော်စေ။ သတ်၍မစားတပါး အရပ်သို့ဖြောင်း ထွဲထားရာ။ မဖြောင့် ကွယ်၍ပေါ်သော်။ခိုးတက်တိရိစ္ဆာန်အလိုက်အမျိုးအတိုင်းလျှော်စေ။ ။အချားသို့ကဲ့ဌက်လေသည်ကိုအရှင်ရင်မေးသည်ကာလ မကဲ့မဌက်။ သေသည်ပျောက်ခဲ့သည်ဟုဆိုအံ့။ နောက်ကဲ့ဌက်ပေသည်။ဥစ္စာရှင်တို့သို့ပြောပြန်လျှင်။ကဲ့ဌက်မိသည်ဒါဏ်တခုကိုနှစ်ခုလျှော်စေ။ဖြောင့်ပြီဖြစ်သည်အရင်တိုင်းယူစေလည်းဟူ၏။ဆင်ချင်တုံ။အဖြောင့်အသားဖြစ်ပေကလည်းထိန်သူကိုဥစ္စာရှင်ရင်းက။ဆယ်စုတစုလက်ရှိအကြားမွေးပွားလျှင်ယူစေ။ ထိုမှတပါးအရင်းတိုင်းမှာလည်း။ကောက်စားထုံအတိုင်းစားစေ။ ဟုဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။နွားရှင်နွားထိန်းကြောင်းသောသူတို့တရားကားပြီး၏။

or fowls, be killed, let him make them good. If a man be killed, let him forfeit thirty tickals of silver. If it be a man of title up to the royal family, let him pay double according to the class of the deceased. If a tooth be broken, five tickals (is the fine ;) fifteen has also been laid down. If a thigh or a shoulder bone be broken, it is laid down at ninety tickals. If a little finger be cut off, ten tickals, and from this up to the thumb there is an increase of one half on each; to be paid in silver. In this case there is a discretionary power left with the judge. If the whole body be bruised, and the legs and arms disabled, so as to disqualify the sufferer from gaining his livelihood, let the offender support him for life.

If any buffaloes, oxen, goats, pigs, fowls, horses, or elephants, shall of their own accord, butt, strike, and kick each other, and one shall die, there is no fault; the one which has killed the other shall not be forfeited. This is said when neither animal had a keeper. Buffaloes, oxen, elephants, or horses, ought to have something to indicate their locality, or restrain them. A buffalo should be clogged; a pig should have a wooden collar; an elephant keeper should have a horn; and to a horse a long rope should be attached. If they are so kept, and butt, strike or kick any other that they die, or have a limb broken, let the animal that does the wrong be forfeited; the owner shall be free from farther fault.

If any horse, elephant, buffalo, ox, pig, or fowl, shall stray from his keeper and usual place of feeding, and come to some other person's and he take charge of him, he should call people to witness the fact, and take care of and feed him. If he kill and eat an animal so coming, and the owner shall appear to prosecute him, let him pay half the fine for a theft. If he does not kill and eat him, but keeps him in another place, and denies having him, and it shall be discovered, let him pay the full fine for theft, according to the kind of animal. If he shall conceal him, and when questioned by the owner shall say he has not concealed him, that he is dead or lost, and shall after this admit to the owner that he has concealed him, as a punishment for the concealment, let him pay two for one. As he admitted the fact, it is alse said, let him restore the animal that was concealed. In this the judge may use his discrrtion. If he shall at once state the truth, let him receive from the owner one in ten of all increase whilst in his keeping. This is one rule. It is also said he shall recover the amount laid down in the law for the redemption of property found. The son of the king of Bymahs, the sage recluse, said. End of the law of owner of cattle and herdsmen.

၂၄ ။ကျွဲနွားငါးသောတရား။

အကြင်ကျွဲနွားဆင်မြင်း တို့ကိုအတိုက်အထွန်အတင်ငါးကြအံ့။ ခြေ
လက်မျက်စိဥဂျိုအမြီးနားရွက်အသက်အကြီး အငယ်အရွယ်တို့ကိုမှတ်
သားရာ၏။ အဝီးသမဂျိုကြီးဂျိုငယ်အစွယ်ရှည်တို့အစုတ်အပြတ်။အ
ကျိုးအဆက်တို့ကိုကြည့်၍တံဘိုးကိုလည်းပြတ်ဆိုရာ၏။ငါးသည်ကာလ
နှစ်အရှည်အတိုကိုလည်းပိုင်းချား၍ဆိုရာ၏။ ထိုငါးသောကျွဲနွားမြင်းတို့
ကိုတောင်ပို့ကံသင်းတွင်းကျင်းမညီမညွတ်ရာ၌လည်း မချည်မထားရာ။
ချည်ထား၍မြွေခဲ။ တွင်းကျသောကြောင့်သေပေခဲ့သော်။ အစားပြတ်ရင်း
တိုင်းပေးစေ။မသေမှီစေသည်လရက်ကိုလည်းတွက်၍ပေးစေ။ ။ကြ
ပတော့ကောင်းမွန်စွာ ချည်ထားရာ၌။ မြွေခဲသော်အပြစ်မရှိ အရေအသား
ခေါင်းအမြီးသခင်သို့ရောက်စေ။အစားရကောင်းသည်မဆိုသာ။ အခကို
တွက်၍ပေးစေ။ နာဖျားလျှင်သခင်ရင်းသို့တိုင်ကြားစေ။ တိုင်ကြားလျက်
ဥစ္စာရှင်တို့မလာသေလည်း အပြစ်မရှိအသား အရေခေါင်းအမြီးကိုသာ
ပေးစေ။နာဖျားသည်ကိုအရှင်သို့မတိုင်မကြားသေသော်လည်း။ နာဖျား
သည်မှန်၍သေသော်အပြစ်မရှိ။ အရေခေါင်းအမြီးနှင့်ငါးသူအသားစား
မိလျှင်လည်းဥစ္စာရှင်သို့တွက်၍အဘိုးပေးစေ။ ငါးသောကျွဲနွားတို့သည်။
အထွန်အတင်မကောင်းလျှင်ပြန်၍အပ်ပေအစားပေးလျှင်ပေးသောအစား
ကျွဲနွားကို။တင်ထွန်ရသည်ရက်လတွင်သာအခဖြစ်စေ။ လဲလျက်အလဲမ
ခံ။ ကျင့်ထွန်တင်ပါအပ်ပြန်၍။ ကျင့်ထွန်တင် ရလျှင်။ ထိုကျင့်ထွန်တင်
ကောင်ရသည်ခေါက်ရက် နေ့တွင်သာ တွက်၍ အခဖြစ်စေ။ အကြင်ငါး
သောကျွဲနွားတို့ခေါင်းအမြီးသခင်သို့မရောက်။သေသည်မှန်ကအသားအ
ရေတို့ကိုပေး။သေကြောင်း ကိုမတိုင်မကြားခေါင်းအမြီး အရေအသားမ
ရောက်ခြေက။ငါးဆိုရင်တိုင်းအခကိုပေးစေ။ ထိုကျွဲနွားကိုလယ်ယာထွန်
ပြီးလျှင်သခင်ရင်းသို့မပေး။နှစ်လည်တွင်မှပေးမူသည်ကား။ ငါးရင်းအခ
ငွေကိုဆိုလျှင်ထဘိုး။စပါးကိုဆိုလျှင်လည်းစပါးတဘိုးနှစ်နှစ်သီးတိုင်မှ။
အခကိုပေးလျှင်သုံးဆစားစေ။၎င်ထက်နှစ်များသည်ဟုမစားသာခြေ။ငါး
သောကျွဲနွားတို့ကို။ ထုံးစံရှိသည်တွင်သာထွန်ထိုက်စေ။ထုံးစံလွန်၍ထွန်
ထိုက်သော်နှစ်ဆငါးရင်းကတက်၍အခစားစေ။ပေးစေ။ ။ငါးရင်း
ကျွဲနွားနှစ်ခုဘင်တူချင်းတွင်တနေ့တခုချုံရှင် ကျွဲနွားကလဲ၍ငါးကျွဲနွားအ
စည်ဖက်ထွန် သော်လည်းအပြစ် မဆိုသာခြေအခဖြစ်ခြသည်။ ချင့်ထွန်
တင်၍ပခုံရောင်သော်။ ကုံပေါက်သော် မထွန်မတင်ရက်မျက် သည်မဆို

24th. The law regarding the hiring of buffaloes or cattle.

The law for hiring buffaloes, oxen, elephants, or horses, for the plough, the cart, or saddle. When any buffalo, ox, horse or elephant, is hired for the cart, plough, or carriage, (the appearance of) his hind or fore leg, his ear, eye, horn, tail, his age and size, should be noted, whether it be male or female; if the horns belong or short, the tusks large or small; if there be any part torn or broken off, any part broken and re-set, the price and time for which he is hired, should also be noted. The hird animal shall not be tied up where there are the small bunds of the paddy fields, holes or hollows. If he be so tied up, and die from the bite of a snake, or from falling into a hole, let compensation be made in the price fixed when he was hired, and the hire be paid up to the day of his death. If he be bitten by a snake when properly tied up in the usual way, there shall be no fine; let the skin, flesh, head and tail, be taken to the owner. He shall have no right to claim another in the place of the dead animal. Let the hire be reckoned and paid. If he be sick, let a report be made to the owner; if he do not come and see him, and he die, there is no blame; let him only have the flesh, skin, head and tail. If no report was made of the animal's sickness, and he died really from disease, there is no fault; let the skin, head and tail be given to the owner; and if the flesh has been eaten, let its price be reckoned and paid to him. If the hired buffalo or ox be not a good one for carriage or draught, let him be returned; and if another be given in his place, let the hirer only pay for the number of days' work actually done by the animal last given. If the owner refuse to change him, but give him back, telling the hirer to go on using him, and to break him in for carriage or draught, if he does get him to work, let him only pay for the jobs or days he shall work properly. If a buffalo or ox, hired to be trained, shall really die, though the head and tail be not taken to the owner, let him have the flesh and skin. If no report be made of the death, and the head, tail, skin and flesh be not brought to the owner of the animal, let him have the full amount of the hire originally agreed on. If the hired animal shall be returned a year after the cultivating season, let twice the amount of the hire originally agreed on be paid; if stipulated that paddy shall be paid, let paddy be given; if silver, let it be silver. If two years have elapsed, let three fold hire be paid. Hired buffaloes or oxen shall only be worked in the usual way. If they be worked more than is customary, let double the amount of hire originally agreed on be paid. If the hirer shall take one of his own cattle of equal strength with the one hired, and shall work them together daily, there shall be no blame attached to

သာခြေ။ချင့်အစေမတတ်၍ဖြစ်ခြေသည်။တိုက်ထွန်တင်ရာ။ပခုံးကုံးအနာ ရောက်၍ကြုံပိန်သော်။အစားတည်စေ။ အခကိုလည်းမဆုံးသာ။ဝှင်အနာ ကြောင့်သေသော်အစားတည်စေ။အဘိုးအခလည်းမဆုံးသာ။ချင့်ကျွဲနွား ကိုချည်ရာရုံး၍နွာဖား‌ဖြတ်အံ့။အပြစ်မရှိပြတ်ပိုင်စေ။ငှါးသူဆွဲငင်၍ဖြတ် ခြေလျှင်ကျွဲနွားအစားပေးစေ။ အခလည်းငှါးရင်းတိုင်းပေးစေ။ ဖျားနာ လျှင်အပ်စေ။ကျွဲနွားရှင်ကယူ၍ကုစားစေ။ အခမှာမနာမှီရက်လတွင်ရွေ့ ပေးစေ။ ငှါးရင်းကျွဲနွားအလျောက်ဖွေ့ပက်၍မျက်စိခြေလက်။ ကျိုးပျက် သေသော်ငှါးသူဝန်မဟုတ်။ခပ်သောကျွဲနွားရှင်တို့တာတည်း။

နွားမှာငှါးသူတို့ကြောင့်။ ဂျိုတချောင်းကျွတ်ကျိုးလျှင်ငွေတကျပ်နှစ် ချောင်းကျိုးသော်ငွေနှစ်ကျပ်။ နားတဖက်ပြတ်သော်နှစ်ဖက်ပြတ်သော်ဂျို နည်းတူဂျို နားနှစ်စုံကျိုးပျက်ခြေလျှင်။ အထက်ငှါးရင်း ကနွားအတိုင်း ဆပ်စေ။လက်ခြေကျိုးလည်းအစားဆပ်စေ။ မျက်စိနှစ်ဖက်ချင်နှင့်တံကျိုး သင့်၍ကမ်းလည်းအစားဆပ်စေ။ ချင့်အလျောက်မြွေဖြူတ်၍မျက်စိကမ်း မည်အပြစ်မရှိကြောင်းရာဠကျားကိုက်သော်အပြစ်မရှိ။လှောင်ရာချည်ရာ ကိုက်လည်းအပြစ်မရှိ။အသားအမြီးအရေခေါင်းရောက်စေ။ကျားရဲသော အရပ်မှာ ကျွဲနွားချည်လှောင်ရာက။ တတာနှစ်တာ။ လေးတာတွင်ပတ် လည်တိုင်စိုက်၍ထားရာ၏။ လင်လတ်တန်ကျိုးထားရာ၏။ ထိုသို့မထား သမျှချုံရှင်နွားထိန်းတို့သည်ပေါ့လျော့ရာကြ၍။ ကျားကိုက်သည်အဖြစ် ကြောင့်။ အထိန်းအမွေးစားရသောအစုကိုမစားစေနှင့်ချစေ။ ကောင်းမွန် စွာထိန်းကြောင်းပေလျှက်။ ငှါးသောကျွဲနွားကိုကျား ကိုက်၍ သေသော် ဥစ္စာရှင်အသားအရေရပစေ။ အခကိုငှါးသူကအကုံပေးစေ။ ဥစ္စာရှင်ကျွဲ နွားကိုလည်း။ ဤနည်းအတူကိုက်စားလျှင်။ ထွန်တိုက်သူက။ရက်ခသေ သည်နေ့တိုင်ရုံကိုတွက်၍အကုံပေးစေ။ ငှါးကျွဲမှာဂျိုတခြောင်းကျိုးသော် နှစ်ကျပ်။ နားရွက်တဖက်ပြတ်သော်ငွေနှစ်ကျပ်။ ဂျိုနှစ်ခြောင်းပြတ်ခြေ လျှင်။ နားရွက်နှစ်ဖက်ပြတ်မှမဆိုသာခြေ။ ကျွဲဖြစ်သည်ဂျိုအရှိန်ရှိသည် ကျွဲစားလည်းဟူ၏။ကျွဲကိုကျွဲရှင်ယူစေ။ တဝက်ဘိုးလည်းဟူ၏။ ဤကား ငှါးသူကြောင့်ဖြစ် သည်ကိုဆိုသတည်း။ တိရိစ္ဆာန်ချင်းမှာခတ်ဖွေ့သော်

this ; he pays for the labor (of the hired cattle.) If in working the shoulder shall be chafed or swell, the hirer shall have no right to claim deduction for days lost ; the accident was the result of his own ignorance in handling him. If from a sore on the shoulder or back, caused by working the ox, for draught or carriage, he shall become thin, let him be replaced by another, and let there be no dispute about paying his hire ; let it be paid. If the animal shall die from the effects of the sore, let him be replaced by another, and let the hire be paid. If the animal by starting whilst tied up shall tear out his nose string, there shall be no fault. If it be torn out by the hirer dragging him, let him replace the animal by another, and pay the full hire at first agreed on. If it fall sick, let it be returned, and let the owner receive it and administer medicine ; let only the hire for the time before it fell sick be paid. If hired cattle shall of their own accord butt or strike each other so that an eye is put out, a limb is broken, or one animal dies, it is not the affair of the hirer, but of the owner of the animal which does the damage.

If by any act of the hirer the horn of the ox shall be broken, or torn out, let him pay one tickal of silver ; if both, two tickals. If one or both ears are torn off, the fine is the same as for the horns. If both ears and horns are broken, let it be replaced by one as good as the animal hired. If a leg be broken, let it be replaced by another also ; or if both eyes are knocked out by the goad or driving rod, he shall also be replaced. If by chance the animal be blinded by a snake blowing in his eye, there is no blame ; nor if a tiger kill him when out at pasture with his keeper, nor if a tiger kill him whilst shut up in the pen, or tied up ; let the flesh and skin, tail and head, be given to the owner. If tigers are destructive in the district, it is proper to fix posts all around the pen, at the distance of one, two, or four tahs, and to stretch a rope with small flags attached between them. If this be not done, it is neglect on the part of the owner of the pen, and if a tiger should kill any of the cattle, let him forfeit his share of the increase. If hired cattle, though properly taken care of, are killed by a tiger, let the owner have the flesh and skin, and the full hire of the cattle. If the cattle of the hirer be also killed, let him reckon and pay the hire to the day the animal was killed. If the horn of a hired buffalo be broken, or an ear torn off, two tickals (shall be paid ;) if both horns be broken, there shall be no plea that both ears are not torn. It is a buffalo ;—his strength is in his horns. It is laid down that he shall be replaced by another. It is also said that the owner shall have his buffalo, and half his price, that is, when the injury is done by the hirer. If it be done by the brutes, of their own accord

ချင့်တို့တိရိစ္ဆာန်မှုချင်းခံစေ။မှိရကားငှါးသူကိုမတိသာ။ငှါးကျွဲနွားအမြီး
အဆနိကုံအောင်ငှါး သူတို့ခေါးတုတ်နှင့်တကြောင်ဖြတ်ခြေလျှင်။တဝက်
ဘိုးပေးစေ။အခလည်းပေးစေ။ ဖင်ငှါးသောကျွဲနွားတို့ကိုညည့်အခါသူခိုး
၏မရသော်တဝက်ဘိုးနွားရှင်သို့ငှါးသူကပေးစေ။ ခိုးသည်နေ့တိုင်အောင်
အခကိုလည်းတွက်၍ပေးစေ။ဤကားငှါးသူနှင့်မကျွာအရင်း အန္တိးရှိသည်
တွင်သာတည်း။ငှါးကျွဲနွားကိုအဝေးထား၍။ မစောင့်မရှောက်ခြေကတံ
ဘိုးပေးစေ။ ။နေ့တည်လူခိုးသော်အကုံအစားထည့်စေ။ထိုသို့ခိုးရာ
ချုံရှင်ကျွဲနွားပါသော်အပြစ်မရှိ။ သူခိုးရာနောက်ရသော်ကျွဲနွားကိုကျွဲနွား
ရှင်ယူစေ။ ခိုးသူအပြစ်မှာအလျော်စုတွင်အညီ အမျှစားပစေ။ အဘယ်
ကြောင့်နည်းဟူမူကား။အရင်တည်နှင့်ရလေသောအကြောင်းတည်း။ကျွဲ
နွားအရင်ရပေမူစိုက်လျော်နှင့်ရသောအစားကိုပြန်၍ရပစေ။ မြင်းအစီး
အတင်။ဆင် အစီးအတင်အထွန်အတိုက်ငှါးရာမှာ။ မြင်းဆင်ကိုစီးနင်းရိုး
တွင်မစီးပမာနမခန့်စီးနင်း၍ သေသော်အစားတည်စေ။ အစားဟူသည်
ကားငှါးရင်းကအဘိုးပြတ်သည်ကိုဆိုသတည်း။တယောက်စီးသောမြင်း
ကိုနှစ်ယောက်စီး၍ သေသော် ကျိုးသော်မြင်း စားလည်းပေးစေ။ စီးခမှာ
လည်းနှစ်ယောက်ခပေးစေ။ ဆင်မှာလည်းဦးစီးပဲ့နင်း ရှိလေသည်။သည်
ထက်လွန်၍စီးသော်စီးသည်မှန်သမျှလူအတွက်ပေးစေ။သေလည်းအစား
ပြတ်ရင်းအတိုင်းပေးစေ။ဆင်မြင်းအားနှင့်တန်ရာတိုက်တင်သည်မက။အ
လွန်အကြူးတင်၍။ကျိုးပြတ်သေခြေသော် အစားတည်စေ။ အခကိုလည်း
လွန်သည်အပါနှစ်ဆတက်ပေးစေ။ပျက်သောဆင်မြင်း တို့ကိုလျော် ရသူက
ယူစေ။ဆင်မြင်းနာဖျားလျှင်အရှင်နီးကကြားမြင်စေ။ကြားမြင်ရကအပြစ်
မရှိသေပိုင်စေ။အခကိုဖျားနာသေသည်နေ့ရက်တိုင်တွက်၍ပေးစေ။ ။
ခရီးဝေးဖြစ်၍မကြားနိုင်။နာဖျားသေလျှင် ထိုရွာထိုတောတို့တွင်အဖော်
အဆက်သဖဲသွေးသောက်။အိုးစားတို့ကိုတိုင်တန်ပြည့်နှံ၍သိလျှင်အပြစ်
မရှိအခတို့ကိုတွက်၍ပေးစေ။မြင်းမှာအမြီးအရှင်သို့ရောက်စေ။ဆင်မှာအ
စွယ်အရှင်သို့ရောက်စေ။မြင်းအမြီးမှန်လျှင်သေပိုင်စေ။ အမြီးမဟုတ်ခြေ
လျှင်သူပြစ်လက္ခဏာဖြစ်ခြေသည်။ တစီးကိုနှစ်စီးတန်ရင်းအဘိုးအတိုင်း
ပေးစေ။ နောက်ထိုမြင်းပေါ်လည်းမြင်းရှင်ရစေ။ ဆင်အစွယ် မှာရှည်တို
ကြီးငယ်အတိုင်းရှိပြီ။ ရက်နှင့်ထောက်၍ရှည်ကြီးရာ၏။ မတိုမငယ်ရာ။

butting each other, it is said the brute shall bear the blame and not the hirer. If the hair be all taken off the tail of a hired buffalo or ox by the knife or driving rod of the hirer, let him pay half the price of the animal, and the whole hire. If a hired buffalo or ox be stolen in the night and not be recovered, let the hirer pay the owner one half his price and hire to the day he was stolen; that is, when the cattle are kept near the hirer; if kept at a distance and not watched, let the full price be paid. If it be stolen in the day, let restitution be made in full. In these cases, if the cattle of the owner of the pen be also stolen, there is no fault. If the cattle are afterwards recovered, let the owner of each take his own and have one half of the fine levied on the thief. Why is this?—because both had a share (in the lost cattle.) If cattle stolen as above be recovered, let the hirer recover back the price he had paid to their owner. When horses or elephants are hired for the saddle, the pack, the plough, or the cart, and are not worked as usual, but beyond their power, and shall die, let them be replaced; that is, let the price fixed at the time of hiring be paid. If two people shall ride a horse, only one ought to ride, and he die or have a limb broken, let them replace him and both pay the hire. With an elephant, if beyond the one rider on his head and and one behind, any shall mount, let the hire for each such rider be paid; and if the animal die, let the price fixed at hiring be paid. If a burthen or draught be put on a horse or elephant beyond his strength, and he have a limb broken, be destroyed, or die, let him be replaced, and let double hire be paid for all beyond the proper load; let the payer of the fine have the destroyed animal. If a hired horse or elephant be sick, and the owner be at hand, let him be acquainted with the fact. If he has seen and known it, the hirer is not in fault; let the animal die, and let him pay the hire to the day he was taken ill. If it be at a distance from the owner, and he cannot be informed of it, and the animal dies from illness, if the hirer has reported that the animal was ill, in the country or in the village, and shown it to his companions, the head of his company, the Thoethouk, or those who eat of the same pot of rice with him, he shall not be held in fault, let the hire be reckoned and paid. If it be a horse, let the tail, and if an elephant the tusks be taken to the owner. If it be really the tail of the horse, let him die; if it be not, it is the act of a bad man; let the hirer pay double the price originally agreed on; and if the horse should afterwards be discovered, the owner shall have him. As regards the tusks of the elephant, the length and thickness have been noted. In proportion to the length of time they should be longer and thicker, they cannot become shorter or smaller. If they be found

တိုငယ်မှန်ခြေလျှင်ပြုပြင်ခြေသည်။တစီးကိုနှစ်စီးထားရင်းအဘိုးအတိုင်း
ပေးစေ။ နွှာင်ပေါ်လျှင်လည်းဆင်ရှင်ကယူစေ။ မျက်စိအစွယ်နှာမောင်း
နားအမြီးပျက်သော်။တိရိစ္ဆာန်ချင်းမဟုတ်ချင်းရိုက်နှက်ရာဖြစ်ကအစား
တည်စေ။အခလည်းပေးစေ။ တိရိစ္ဆာန်ချင်းဖြစ်လျှင်ဌါးသူဍ္ဍအပြစ်မရှိ။တိ
ရိစ္ဆာန်ရှင်ဝန်မကင်း။ ကျွဲနွားအမှုကဆိုခဲ့သည်တရားရင်းအတိုင်းတည်
စေ။ဆင်ကိုချည်သိပ်ရာ။ မြေညီတွင်မချည်သာ။ တောင်ပို့ကသင်းရှိက။
ချည်ရာ၏။ ငုင်မရှိကခေါင်းအုံးရန်ပေးရာ၏။ ထိုသို့မပေးမချည်တံအရပ်
မှာကုံနံလံ၍သေသော်။ အစားပေးစေ။ ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း ဖြစ်၍သေ
သော်အပြစ်မရှိ။

အရှင်ရှိလျှက်မထိန်းမသိမ်းကျွဲနွားမြင်းဆင်ဆိပ်ဝက်ကျက်တို့သည်။
လယ်ယာ စည်းစောင်ရန်းအကာရှိလျှက်။ ဝင်စားရာ ထိုးပြစ်သေသော်
လည်းအပြစ်မရှိ။နေ့ညည့်မဟူရာသတည်း။အရှင်ရှိလျှက်။မထိန်းမသိမ်း
စည်းစောင်ရန်းမရှိထိုးပြစ်၍သေသော်အစားတည်စေ။ မသေနာကမ်းကျိုး
လျှင်ကုမစေ။ကုမသည်အခိုက်ငကျွဲနွား။ငမြင်းဆင်။ ငဆိပ်ဝက်ရက်ခွန်
လစုရှိသည်မဆိုရာ။ချင့်တို့မထိန်ခြေသောကြောင့်တည်း။အနာကုမလွှတ်
လျှင်သခင်တို့ကသိမ်းစေ။ စပါးပြောင်း ပဲရာနက် လယ်နက်ကပျက်သည်
မှန် ရာကိုအစားပေးစေ။ဤကားဆင်းရဲသားချင်းတွင်၍သာဆို သတည်း။
အရှင်မင်းဧကရာဇ်ကျွဲနွားမြင်းဆင်ဆိပ်ဝက်ကျက်မှစ၍ ဖြစ်သော်လည်း
ကောင်း။အရှင်မိဖုရား။သားတော်သမီးတော်။ အိမ်ရှေ့ဥပရာဇာတို့ဘဏ္ဍာ
ဖြစ်ခြင်လျှင်။အပြစ်ကိုမဆင်ခြင်နိုင်ရာလည်းဟူ၏။ ဆင်ခြင်ရာလည်းဟူ
၏။အရှင်စိုးမင်းဘဏ္ဍာမသိ၍မှားသေအံ့။အရှင်မိဖုရားမှန်မသိ၍။သူတ
ပါးမှားမိအံ့။အပြစ်မရှိဟူသတည်း။ ထိုကြောင့်မင်းမိဖုရားသားတော်သမီး
တော်အိမ်ရှေ့ဥပရာဇာတို့သည်။ ကိုယ်ကိုရုပ်ဖျောက်မသိစေမူ မပြုအပ်
သည်ကိုဘုရားအဆူဆူဟောတော်မူသည်။မရှိုမဌက်တံ။ရှိုဌက်ခြေ၍ဆုံး
ရှုံးသည်အများရှိသည်။မင်းကြီးထိုကြောင့်အရှင်ဘဏ္ဍာဆင်မြင်းကျွဲနွား
အသက်ရှိသရွေ့မှာသိအောင်မှတ်ရခြေသည်။သက်မဲ့လျှေ လှည်းဘောင်။
သဘေ်ာ။မြို့ပြ။ ကျောင်းဇရပ်။ ရေကန်မှစ၍။ မင်းဘဏ္ဍာမှန်းသိသာ
အောင်။တံဆိပ်မှတ်ကွက်ရာသည်။သတိမလျော့ရာ။ထိုခဲ့သို့မှတ်လျှက်ကို
ပြုသူသည်။ဆင်းရဲသားတို့အလျှော်တွင်ဆယ်တက်လျှော်စေ။ ရာလယ်အ
ပျက်ကိုလည်း။မင်းဧကရာဇ်ပင်ဖြစ်သော်လည်း။လျှော်ပေအပ်၏။ သို့မှမြီ
မပါသည်။ မင်းဧကရာဇ်တို့သည်ကျွန်မယားကိုပြစ်မှား သော်လည်းအ

so, the hirer has committed a deception; let him pay double the price originally agreed on; and if the elephant be afterwards found, let the owner have him. If his eye, his tusk, his trunk, his ear or tail, be blinded or broken; if it be not the act of another animal, but from the blows of the hirer, let him replace the elephant and pay full hire. If it be the act of another animal, no blame is to be attached to the hirer; the owner of the animal doing the injury is not free from blame; let him pay as is laid down in the law on this subject. An elephant must not be tied on level ground, but where there is a small hillock or dyke. If there be neither of these, he must be furnished with a pillow. If he be not, and die in a place he ought not to have been tied in, let him be replaced. If he has what has been above stated, there is no fault.

If buffaloes, oxen, elephants, horses, goats, pigs, or fowls, the property of an owner who does not take care of them, shall trespass in a garden or field having a fence round, and they are speared or shot in the act, there is no fault, whether it be in the day or night; the owner is present and does not take care of them. If there be no fence, let them be replaced. If they do not die, but are hurt, blinded, or have a limb broken, let the offender see to their cure, and during the time they are under cure, let the owner have no claim for remuneration for lost time; he did not take care of his cattle. If the animal recover, let the owner have him back aud pay the damage done by the trespass. This is only said amongst people of low degree. If they be the the buffalo, ox, horse, elephant, goat, pig, or fowl of the king, queen, princes or princesses, it has been laid down that it cannot be tried. It has also been said that it can. If an animal belonging to the king shall be killed by mistake, not knowing him to be the property of the king, as it is said, if a person have connection with the queen not knowing who she is, there is no fault (beyond the fault in common people;) on this account the queen, heir apparent, princes and princesses, shall do nothing in disguise. All the gods have said that there has been great and frequent loss from disguising and concealing what ought not to be so; and for this reason oh king; the property of kings, horses, elephants, buffaloes, oxen, all animate, and boats, carts, barges, ships, cities, convents, zayats, with all inanimate property, should be marked that they may be known. If property so marked be killed or destroyed, let the offender make restitution to ten times the amount usual amongst common people. If trespass be committed in a field or garden, though (the animals be the property) of the king, compensation should be paid, and in that case he shall escape punishment in the next state of

လျှော်မရှိသည်ကို။ ဒိပင်္ကရာ ဘုရားရှင်လက်ထက်တော် ကမ္ဘာတွင်ရှင်ရ
သော့စီရင်သည်။ဆင်းရဲသားတို့သို့မင်းဘဏ္ဍာမထိစေရ။ မင်းဘဏ္ဍာသို့
လည်း။ဆင်းရဲသားတို့မထိစေရမှ။သင်္ဂဟာဝတ္ထုအကြောင်းလေးပါးနှင့်ညီ
မည်ဟုမြွက်ဆိုမင်း၏။သားရင်းဖြစ်သောမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်
မူ၏။

၂၅ ။လှည်းငှါးသောတရား။

လှည်းလို၍ငှါးသည်ကာလနှစ်ဦးသားအမြင့်အရှည်အတိုင်း။လှည်း
သံလှည်းအိမ်။ ဝင်ရိုးထံဘိုးမတောင်းခွေပတောင်းလှည်းထုပ်လက်ရမ်း
လက်တင်လှည်အိရိယာမှန်သမျှအခိုင်အခန့်အကွဲအရှကိုကြည့်၍ ခရီးအ
ဝေးအနီးဆို၍အခပြတ်ငှါးရာ၏။ ထိုသို့ငှါးရာမည်သည်ဝန်ကိုမည်မျှနိုင်
မည်။ ခရီးတောင်ကမ်းကျပ်မြောင်းကြောက်ခက်တန်သောခရီးပြပြော၍
ငှါးရာသည်။ထိုသို့ဆိုတိုင်းသိထင်ကြ၍။ငှါးသောလှည်းထိုအရပ်သို့သွား
သော်လည်း။ သွားမြဲတိုင်းမနှင်ဘဲလာကန့်လန့်ချင်ကျွဲနွားတက်သွားရာ
ကွဲရှပျက်စီးခြေသော်ပျက်သမျှကိုငှါးသူကအစားတည်စေ။ လှည်းငှါးသူ
၏ ကျွဲနွားနှင့်လှည်းရှင်မောင်းနှင်ရာ။ကျိုးပျက်ကွဲရှသော်ငှါးသူဝန်ကင်း
စေ။လှည်းရှင်တာဝန်ဖြစ်စေ။ငှင်ငှါးသည် အခမှာထိုက်ရာသမျှခရီးအင်
ကိုထောက်၍ပေးစေရစေ။

လှည်းကျွဲနွားရှင်တို့သည်ဘဏ္ဍာဥစ္စာကိုတိုက်မည် အခပြတ်၍တိုက်
ရာပျက်စီးသေလည်းအပြစ်မရှိ။ အခဆိုတိုင်းလည်းပေးစေ။တိုက်မည်ဝန်
ခံသည်အတိုင်းလည်းတိုက်စေ။

အခကိုယူ၍တိုက် မည်ဆိုတိုင်း မတိုက် ဇင့်နွှဲးလျှင် တိုက်ခမရသာ။
ပေးရင်းယူရင်းအခကိုပြန်ပေးစေ။သို့ကားဆိုတုံ၏။အခစားတိုက်သောသူ
တွင်။ကျွဲနွားသေပျောက်၍လှည်းကွဲရှ၍မတိုက်နိုင်ပါဆိုသည်အတိုင်းမှန်
က။တိုက်မိသည်အခကိုတွက်၍ပေးစေယူစေ။ အပြစ်မရှိရာ။သစ္စာမှန်ပါ
ပေလျက်အခြေပျက်ခြေသောကြောင့်တည်း။

လှည်းရှင်အလျောက်တင်၍ငှါးသောဝန်သွား ရာပြောက်ခြေလျှင်အ
စားတည်စေ။မုဒိန္နတိုက်၍။ ချင့်ကျွဲနွားနှင့်တကွပါ၍ပျက်လျှင်ပျက်ပိုင်
စေ။အစားမရရာ။ ကျွဲနွားမပါလှည်းပေါ်တွင် တင်သောဝတ္ထု တွင်သာ
တိုက်ယူသည်။ မုဒိန်ခါးပြတိုက်သည်ကိုထိုအရပ်တွင်သိထင်ကအစား
မရရာလွတ်စေ။ညည့်တည်းခိုးမှုအစားလျော်စေ။ မခိုးသည်ကိုခိုးခဲ့သည်

existence. It has been decided by the sage recluse in the world in which the god Depenkara had his existence, that if the king commit adultery with the wife of his slave, there is no fault. The king's property shall not touch the common people, and if the common people do not touch the king's property, the four laws* of Thengawootoo will be fulfilled. This Menoo, the sage recluse, the son of the king of Bymahs, said.

25th. The law regarding the hiring of carts.

When a cart is hired and both parties present, the length of the double pole that rests on the axletree, the body of the cart, the axletree, the yoke the (padaun-koe) wedges of the bush of the wheel, the (padaun) bush itself, the (hlay-tauk) bar across the inner end of the double pole on which the body of the cart rests, the (let-yam) little platform in front of the cart; the (let-ten) rails of the same, and every thing belonging to the cart, are to be looked to, if they be strong and perfect, or broken or cracked; the distance to be travelled should be stated; the amount of hire, and what weight is to be put on the cart; how much it can bear, should be settled; the nature of the road, if there be hills or banks, or sticking clay, trenches or stones. Having settled this, let them make their bargain. After all this is known, though the cart shall go the road agreed on, if it be drawn in an unusual manner crossing the usual track, or if it shall be broken or cracked from the cattle not being broken, let the hirer make good all damage done. If the owner of the cart shall drive the cattle of the hirer and the cart be broken, the hirer shall be held free of blame. The owner of the cart shall be responsible, and let the hirer only pay hire for the portion of the journey done or work accomplished.

If a cart, buffaloes or bullock, and the owner be hired to cart goods, and if after the hire is agreed on in carting the goods the cart is broken, or the cattle die, there is no blame to the hirer; let the stipulated hire be paid, and the work agreed on be done.

If a carter having received his hire does not cart the goods agreed on, or does the work with dilitoriness, he shall not have his hire, and shall return what he has received, though this is said if the cattle have died, or the cart been broken, and he urge this as a plea for not having finished his work in time; let him be paid for what he has done; he shall not be held in fault; he was true to his engagement, but had not the power to fulfil it.

If the goods agreed to be carted be put on the cart by the carter of his own accord, and are lost by the way, let him make it good. If he be attacked by robbers, and his cart and cattle as well as the goods be carried off, he shall not make restitution; let them be lost. If the cattle be not taken, but only what

*The 4 la[ws] … taking neit[her] more nor le[ss] … 10 per ct. … for duty;— … paying the servants … for their s… ence once … months;— … making ad… to poor … free of in… for three ye[ars] … using cou[rteous] and appr[opriate] language … ing to the … rank of the … addressed.

ဆို၍နေ၁င်မိစစ်ရာတွင်။ မခိုးမှန်ခြေက။ ဥစ္စာမျိုးအလိုက်အတက်လျော်စေ။ခ၁းပြမှာလည်းနည်းတူစီရင်။ ။လှည်းငှါးတရားပြီး၏။

၂၆ ။လှေငှါးသောတရား။

လှေငှါးတရားကား။ လှေနံလှေလျှားလောင်းစပ်တင်ပိန် ကောမ။ နှစ်လုံးနိုင်တလုံးနိုင်တက်ရွက်ကျိုးတိုင်း ဦးပဲ့အထေအဗာ အသစ်အဟောင်းကိုမှတ်သား၍လှေရှင်နှင့်ငှါးသူစုံရာတွ့မြောက်ဆိုရာ၏။ခရီးရှည်တိုသွားဆုမ်း။အရပ်ဝေး။ အရပ်နီးနေ့ရက်လအချိန်အထောက်နှင့်ချင့်၍အသိအထင်ငှါးရာ၏။ ထိုသို့ငှါးသွားရာ။ပကတိစုံရာဆန်ရာ၌။ သစ်ငုတ်တဆုန်ဝဲကြောင့်လှေပျက်ခြေလျှင်လှေစားကောင်းမွှန်အောင်လုတ်၍ ပေးစေ။ထိုသို့မဟုတ်ရေမိုဃ်မသာလေပြင်းစွာခက် ထယော်မဆီးမဆ နိုင်ပျက်၍ဆုမ်းလျှင်ထိုနေ့အဖော်လှေမပျက်က။တဝက်အဘိုးပေးစေ။သည်ကား။ လှေကိုအကောင်းမရအပျက်အစီးကြီးဘည်ကိုဆိုသတည်း။ ။ထေးဗာ၍ကောင်းလောက်လျှင် ထေးဗာ၍လှေကိုအပ်စေ။လှေရှင် လှေကိုသိမ်စေ။လှေမပျက်မှီလရက်ပြတ် ဆိုကြအတိုင်းတွက်၍ပေးစေ။ လေရိုး လာရာတွင်။ရွက်တိုင်ရွက်လက်တက်မမခိုင်၍ပျက်စီးကျိုးဒ်ခ့။ ငှါသောအခါတွင်ရောက်ထောက်သောလေကြောင့်လှေရက်ရှည်လေသည်။ ထိုးခက်ဆွဲငင်လာရလေသည်လေမမှိရက်ကိုတွက်၍အဘိုး အခလွတ်စေ။ဆိုသည်ခရီးကြောင်းမတော်ရာသွားမိ၍ပျက်ခြေသော်။ ငှါးရင်းကလှေအတိုင်အစားလုပ်၍ပေးစေ။လှေဟောင်းကိုပြင်လုပ်မေးရကောင်းသည်မဆိုသာ။အခမှါလည်းတိုးပွားသွားသည်ရက် ဃရှိရာအတိုင်းပေးစေ။ အကြင်လှေကိုစီးနင်းသွားရာမခိုက်မတိုက်ပေါက်ပြဲအဆေး အဗာမလုံအကွပ်အညှပ်ပျက်စီး၍တက်မလည်းကောင်း။ လှေတွင်ပါသမျှကျိုးထိုးဝါး။ ရွက်တိုင်ရွက်လက်မကောင်းမခိုင်းပျက်စီး၍အသစ် ထေးဗာလုတ်ရသည်မှန်သမျှ။ အဟောင်းပျက်သည်ကိုလည်းလှေရှင်သို့အပ်စေ။ အသစ်ကုံကျ ရသည်တံဆာအဘိုးဇရိပ်ကိုလည်းလှေရှင်ကစီးသူသို့ပေးစေ။

was on the cart, if it be known in the neighbourhood that robbers did attack him, he shall not make restitution; let him be free. If they be stolen in the day time, he shall make them good. If he shall say they have been taken, when they have not, and it be proved on inquiry that they have not been stolen, let him restore double of the same kind of goods. The rule is the same as regards robbers. This is the end of the law regarding the hiring of carts.

26th. The law regarding the hiring of boats.

When a boat is hired, the owner of the boat and the person hiring shall note in the presence of witnesses. If it be a *laung*, (small canoe without side boards;) a *tsat-teng*, (a boat with side boards;) a *peng-gau-ma*, (a kind of rough hewn boat,) that one or two can pull; the oars, the sails, the ropes, the masts, the head, the stern, dammering or repairs, and whether it be old or new; they shall declare as to the journey, whether it be long or short, when it shall end, whether at a distance or near the place of hiring; and having estimated the time, let the boat be hired. If in performing the journey in the usual way, in ascending or descending the stream the boat be injured by a snag or whirlpool, let the hirer replace it. If this be not the case, but from stormy weather the hirer be unable to manage it, and the boat be lost or destroyed; if on the same day the boats in company be not destroyed, let him pay half the price of it; that is, when the boat is not repairable; if it be so, let it be repaired and returned to the owner, and let him receive it back, and the hire agreed on shall be paid up to the time the boat was destroyed or damaged. If in a common breeze the masts, yards or helm, not being strong, shall break, having considered the prevailing winds at the time, whether the voyage has been prolonged by the necessity of rowing, poling, or dragging the boat, let the days the hirer could not take advantage of the winds be reckoned, and let him not pay for them any hire. If happening to go out of the proper track the boat is injured, let the hirer make a boat like the one hired, and give it to the owner. He shall not claim a right to repair and return the old one. Let him also pay hire for all delay beyond the time agreed on. In voyaging in a boat, if it shall spring a leak without striking any thing from the insufficiency of the dammering or repairs, if any of the fastenings are destroyed, the helm, or any of the ropes, masts or yards, shall break, being bad or weak, let them be made over to the owner of the boat, and let him pay the hirer all the expenses incurred in consequence of the breakage.

လှေကိုငှါး၍စီး မည်သိမ်ပြီးမှမသွားမစီး ဖြစ်ပြီလှေရှင်သို့အပ်လျှင်။ ဆယ်ရက်မလွန်သမျှတလခတွင်တဝက်ဆုမ်စေ။ ကျန်သည်ကိုပြန်၍ပေးစေ။ဆယ်ရက်လွန်၍တလနှစ်လတိုင်လျှင်။ လပြတ်ဆိုရင်ရှိကမသွားဖြစ်သော်လည်းလရှိသည်အတိုင်းလှေခကိုပေးစေ။ လှေကိုလှေရှင်သို့အပ်စေယူစေ။လရက်မဆိုအမည်သညာနှင့်ဆို၍အဘိုးအခပေးပြေအံ့။ မသွားမစီးဖြစ်လျှင်ဆယ်ရက်ကိုး ရက်မဆိုတဝက်ဆုံမ်းစေ။ လှေရှင်လှေကိုယူစေ။ ။ငှါးစီးသူကငွေကိုပေး၍။လှေရှင်ကလှေရင်းကိုမရလျှင်။ လှေစားပေးစေ။ လှေစားလည်းမပေးလှေရင်းလည်း မရကအသွင်းကိုမည်မျှနေ့မဆိုထဘိုးပြန်စေ။နှစ်လည်လည်တဘိုးပင်တဉ်း။လှေစီးနင်းရာပျောက်သော်လှေစားပေးစေ။ရောင်း၍စားခြေသော်နှစ်ဆတက်ပေးစေ။ အရှင်မိုးမင်းကောက်သိမ်းယူသည်မှန်လျှင်။ ကောက်သိမ်းယူသူကိုစီးငှါးသူပြစေ။ မှန်လျှင်စီးငှါးသူ၌အပြစ်မရှိ။ လှေရှင်ကံရှိစေ။ အရှင်မိုးမင်းမသိမ်းမယူသည်ကိုသိမ်းယူသဉ်ဆို၍ ရောင်းစားကဲ့ဖှက်ဖျောက်ဖျက်ခြေလျှင်ငါးဆတက်လျော်စေ။မင်းကိုမှီ၍ဆိုခြေသောကြောင့်တဉ်း။စီးနင်းသွားရာ။ဥစ္စါမပါလှေချည်းတွင်မီးလောင်လျှင်လှေဘိုးအလုံပေးစေ။ ၎င်မှာလည်းချင့်လှေချဉ်းတွင်လောင်သည်ကိုဆိုသတည်း။ သူတပါးလှေပါဆိုက်ရာ။မြို့ရွာမီးသင့်ရာ။လေပြင်းလာ၍။တောမီးစီးနင်းသွားရာလွှဲပါလျှက်မီးဟုန်စွဲ၍ကျလောင်လျှင်ကံကိုရှုံးစေ။အစားမရသာ။ဤသို့ငှါးရာသွားရာအလုံစုံ။အခန်းခန်း၌ဆိုခဲ့သမျှနှင့်။အမှုမျိုးကိုစိစစ်၍စီရင်မှသာ။ သင်္ဂဟဝတ္ထုလေးပါးသို့လည်းဝင်သည်။ ကမ္ဘာတည်စည်ထားသောက မ္ဘာအဆက် ဆက်မကွယ်မပျောက်နိုင်ရာသော။ ဓမ္မသတ်နှင့်ညီမည်သည် ဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။မနူကြယ်ဓမ္မသတ်ဒုတိယတွဲကားပြီ၏။

Having hired a boat and taken charge of it, if the voyage cannot be performed, and it is returned to the owner within ten days, let the hirer lose half a month's hire, and let the owner pay back the rest. If it be beyond ten days, a month or two, and there be an original agreement as to time, even though the hirer should not be able to perform the voyage, let him pay the hire; let the boat be returned to the owner, and let him receive it. If there be no agreement as to time, but the whole hire for the job be advanced, if the hirer cannot go, without reference to nine or ten days, let half the hire be forfeited, and let the boat be returned to the owner. If, after the money has been paid the owner cannot furnish the boat agreed on, let him give another; if he do not, and cannot procure the original one, let him, without reference to time, restore double the sum advanced; even if a year has elapsed, nothing more than double shall be refunded. If during the trip the boat be lost, let the hirer replace it. If he sell it, let him pay double. If the chief has really taken it away, let the hirer point out the person, and if it be proved true he shall not be held in fault; it is the bad luck of the owner. If the chief has not taken possession of it, and the hirer shall say that he has, when he himself has sold, concealed or destroyed it, let him pay five times its value, because he tried to shield himself under the name of the chief. If on the voyage the boat be burned, and none of the goods, let the hirer pay the full value of the boat; that is, when it is the only boat burned. But if the boats of others are also burned at the halting place, the town or village being on fire, and the wind high; or if the jungle was on fire, and the hirer shifted his berth to get out of the way, and it was burned by flakes of fire falling on it, let it be considered the fortune of the owner; he shall not have it replaced. In cases of hiring and travelling, if they be inquired into and decided according to what has been laid down under each head, the four laws of Thenga-wootta will be fulfilled, and the laws of the Damathat which were first established at the beginning of the worlds, and which through all succeeding worlds cannot be lost, will also be fulfilled. Thus Menoo, the sage recluse, hath said.

END OF THE SECOND VOLUME OF THE DAMATHAT MENOO-KYEA.

။မနုအကြယ်တတိယျှတွဲ။

နမောတဿဘဂဝတောအရဟတောသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

။မာတိကာ။

မနုအကြယ်အမြစ်တရားတဆယ်ရှစ်ခဏ်းကစ၍။ ဌာဝရလေးပါး။ မူလငါးပါး။ ။

၁ မြီးရှင်အားနည်းမြီးစားအားရှိမြီးစကားတပါး။

၂ မြီးစားအားနည်းမြီးရှင်အားရှိမြီးစကားတပါး။

၃ မြီးကြောင့်လူကိုအပိုင်အဖိုးပြတ်၍သွင်းသောစကားတပါး။

၄ မိုဃ်းမြေလယ်ယာဥယည်တို့ကိုအဖိုးပြတ်၍မြီးနှင့်ဝယ်ရာမပိုင်ရာသောစကားတပါး။

၅ မြီးနှင့်ဥယည်လယ်ယာကိုဝယ်ရာ၌ပိုင်သောစကားတပါး။

၆ မြီးကြောင့်အချားဥစ္စာကိုအဘိုးပြတ်၍သွင်းလျှင်။ပိုင်ရာသောတရားတပါး။

၇ မြီးဆပ်သူကိုမဆပ်ဆိုသောတရားတပါး။

၈ မြီးချေလျှက်ကိုမချေဆိုသောတရားတပါး။

၉ မြီးရှင်မြီးစားနှစ်ဦးညင်းခုံကြသောစကားတပါး။

၁၀ အလောင်အတည်စကားတပါး။

၁၁ အဘေးဆုံးအဘေးမဆုံးစကားတပါး။

၁၂ စည်ချိန်ခွင်ပြန်စကားတပါး။

၁၃ စည်ချိန်မပြန်စကားတပါး။

၁၄ ကျေးမျိုးချေယူသောစကားတပါး။

၁၅ စပါးမယောပြောင်းပဲချေယူသောစကားတပါး။

၁၆ သက်မဲ့ကိုလက်လှယ်ဆပ်ခြေသောစကားတပါး။

၁၇ သက်ရှိသက်မဲ့ကုံကို။အဖိုးပြတ်၍ချိုးနိုချက်ဆိုရာစေ့၍။မပေးပြီဆိုရောက်သောစကားတပါး။

၁၈ ခေါက်ပြန် အရောက် ချေသူရောင်း စားသော စကား တွင်မြီးသို့ရောက်တပါး။

၁၉ မြီးစားကမြီးရှင်ကိုလှည့်ပတ်ချင်းချောက်ပါး။

THE THIRD VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS.

The third volume of the large work of Menoo commences with the 18 roots, and contains the four unchangeable and the five original laws.

1. When the lender of silver is poor and the borrower rich.
2. The law when the borrower is weak and the lender powerful.
3. The law when a man is valued and paid over as part payment.
4. The law why a person receiving lands, wet or dry, cultivated fields, garden, which have been valued, in payment of a debt, shall not have a right to them.
5. The law when he may have a right to then when so paid over.
6. The law when other property is valued and handed over in payment of a debt.
7. The law when a debt has been paid and payment denied.
8. The law when a debt is incurred and denied.
9. The law when borrower and lender dispute.
10. One word regarding bets.
11. The law regarding debt when the parties are descended of a common great-grand-father, or when they are not.
12. The law when there is new transaction when the gold or silver is weighed out again.
13. The law when it is not weighed out afresh.
14. The law regarding borrowing all kinds of copper.
15. One law regarding borrowing grain.
16. One law regarding borrowing inanimate property for a hands turn.
17. One law when merchandize, animate or inanimate, ordered but not delivered at the time agreed on, takes the nature of a debt, or money lent.
18. One law when (merchandize) sold to be paid for on return, takes the nature of money lent.
19. The law regarding the six ways in which debtors deceive their creditors.

၂၀ မြီးရှင်ကမြီးစားကိုလှည့်ပတ်ချင်းချောက်ပါး။

၂၁ မြီးရှင်နှင့်မြီးစားတိုင်ပင်၍အချား မြီးရှင်တို့ကိုလှည့် ပတ်ချင်းသုံးပါး။

၂၂ မြီးစပါးကြောင့်နွားကိုကိုင်ချင်းတပါး။

၂၃ ဆင်မြင်းကျွဲနွားချေသည်တပါး။

၂၄ စပါးကိုငွေပေးမည်ယူချင်းတပါး။

၂၅ မြီးချေးသောခါအများ ချေးသည်ကိုအချို ကျင်းသူဆပ်ချင်းတပါး။

၂၆ မြီးချေးရာစာရင်းမပါအတူပါသူဆပ်ရချင်းတပါး။

၂၇ မြီးကိုလူအများချေးရာမဆပ်သင့် ဆပ်သင့်နှစ်ပါး။

၂၈ ရဟန်းသုမယားကိုအသိချေးမြီးတပါး။

၂၉ လင်ကုံသွားသည်စစ်သွားသည်အခိုက်မယားချေး၊မြီးတပါး။

၃၀ လင်ချေးစားသည်မယားမသိကဆပ်ရာမဆပ်မြီးနှစ်ပါး။

၃၁ မယားချေးစားသည်ကိုလင်မသိ၊ ဆပ်ရာမဆပ်ရာသောမြီးနှစ်ပါး။

၃၂ ရင်လင်၊ရင်မယားကျက်တိုက်အံခတ်လောင်းတမ်းကြရာ၊ သေရည်သေရက်သောက်ကြူးကြရာတင်ချင်းမြီးသုံးပါး။

၃၃ သားသို့မြေးတို့မှာ၊ရင်မြီးကိုဆပ်သင့်မဆပ်သင့်မြီးသုံးပါး။

၃၄ အဘိုးအထွားယူသောမြီး ကိုမြေးမြစ်တို့မသိသော် လည်းရင်းပွါးဆပ်မဆပ်ရာသောစကားလေးပါး။

၃၅ အတူနေမြေး ချေးသောမြီးကိုဘိုးဘွားမသိသော်လည်းမြေးသေလျှင်ရင်းပွားဆပ်ရသောမြီအရင့်တွင့်သာဆပ်ရာသောမြီနှစ်ပါး။

၃၆ မိဘချေးယူ သောမြီးကိုသားသို့မြေးတို့မသိသော်လည်း ဆပ်စေရာသည်မြီးသုံးပါး။

၃၇ မိဘတာဝန်သားသို့မြေးတို့ယူချင်းမြီးနှစ်ပါး။

၃၈ မိဘတို့ယူသောမြီးကိုသားသို့မြေးတို့မသိသော်လည်း ဆပ်ရာသောတရားသက်သေခန်းတပါး။

၃၉ မြီးအပျားချောက်ပါး။

၄၀ မြီးစားကိုထိပ်ခပ်သင့်မခပ်သင့်နှစ်ပါး။

၄၁ မြီးစားကိုမြီး ရှင်မခန့်ချေး မမှာ တံထွေးနှင့်ထွေး ပြစ်သည်၊ ထောင်းထုသတ်ပုတ်သည်ပိုးဆံဆွဲသည် အဝတ်ကိုချွတ်သည်၊ လှံကံနှင့်ရိုက်သည်ဓါးလှံနှင့်ထိုးခုပ်သည်တရားတပါး။

20. The six laws where creditors deceive their debtors.

21. The three means by which some of the creditors and debtor combine to deceive other creditors.

22. One law where for a debt of paddy a oow is taken.

23. One law when elephants, horses, buffaloes or oxen are borrowed.

24. One law when paddy is bought on credit, or silver is taken on a promise to give paddy.

25. One law that when a number of persons have incurred a debt, those who remain (in the place) shall pay.

26. One law when a party, though not mentioned in the engagement, if he accompanied the borrower, shall pay.

27. Two laws when there are many parties to a debt, when they ought to pay, when not.

28. One law when a Rahan lends silver to a woman knowing her to be a wife.

29. One law when a woman incurs a debt in the absence of her husband on a trading expedition, or with the army.

30. The law as to whether a wife shall or shall not pay debts contracted by her husband without her knowledge.

31. The law as to whether a husband shall or shall not pay debts contracted by his wife without his knowledge.

32. The three kinds of debts incurred by a husband or wife in cock fighting, putchees, or betting when drunk.

33. The three laws when children or grand children should pay such debts.

34. The four laws whether children, grand children, or great grand children shall or shall not pay, principal and interest, debts contracted by their grand parents without their knowledge.

35. The law whether grand parents shall pay principal and interest, or interest only, of debts contracted by their children, grand children, or great grand children, who have lived with them, on their death.

36. Three kinds of debt contracted by parents, which their children shall be caused to pay, even if they be ignorant of their contraction.

37. The two kinds of debt incurred by children on account of their parents.

38. A traditionary tale or precedent, that children shall pay in certain cases debts contracted by their parents, even without their knowledge.

39. The six kinds of debt.

40. Two laws as to the propriety of confining debtors in the stocks.

41. The law when a creditor is disrespectful to his debtor, when they hank and spit on, strike, slap, pull his front hair,

၄၂ မြီးရှင်ကိုမြီးစားကလွန်သောစကားတပါး။

၄၃ မြီးရှင်မြီးစားအမျိုးမြတ်အမျိုးနိမ့်နှစ်ပါး။

၄၄ မြီးမှံလျှက်မကိုင်မချုပ်ရသူကိုးပါး။

၄၅ တဆယ်သာချေးသည်ကိုနှစ်ဆယ်ချေးယူသည်မြီးရှင်ဆိုတပါး။

၄၆ လင်တယောက်တည်းမယားကြီး မယားငယ်နှစ်ပါးအပြောင်းခြောက်ပါးလင်ယောက်ျားမသိချေးစားသောမြီရှစ်ပါး။

၄၇ မယားကြီးမယားငယ်နှစ်ပါးအပြောင်း ခြောက်ပါးတို့မသိလင်တယောက်တည်းချေးမြီးတပါး။

၄၈ မယားမျိုးငါးပါးမြီးဆပ်စကားငါးပါး။

၄၉ သူကျွန်ပြေးကိုမြို့ရွာအကြီးတို့လက်ခံ၍မြီးယူပေးချင်းတပါး။

၅၀ ဝပြောသည်ကာလစပါးကိုချေးယူ၍ငတ်မွတ်သည် ကာလမှအချိုးကျွင်းကိုဝပြောမှပေးမည်ဆိုမြီးတပါး။

၅၁ မြီးစားကိုမြီးရှင်ချုပ်ကိုင်ထားရာ။ အမိအဘမယားလင်သားသမီးတို့တောင်းပန်ရာမလွှတ်သော်လည်းပြေးပြောက်သောဝံမကင်းတရားတပါး။

၅၂ ငင်ကဲ့သို့သူစိမ်တောင်းမန်ချင်းတပါး။

၅၃ ဝန်ခံချင်းသုံးပါးပေးရာသောအကြောင်းလေးပါး။

၅၄ မြီးစားအများကိုခံဝံသူတယောက်တည်းခံချင်းတပါး။

၅၅ မြီးစားတယောက်တည်းကိုခံဝံသူအများတပါး။

၅၆ မြီးတိုင်မျိုးတဆယ်နှစ်ပါး။

၅၇ မြီးတိုင်းရှိလျှက်မြီးစားကိုတောင်းသောမြီးတပါး။

၅၈ ခံဝံသူရှိလျှက် မြီးစားကိုတောင်းသောမြီးတပါး။

၅၉ မြီးအများတင်ရှိလျှက်၍။သားသမီးတို့ကိုရောင်းမည်တပါး။

၆၀ မြီးစားကိုမြီးရှင် ကိုင်ထားရာ။ ပြေးသည်မိဘဆွေး မျိုးတို့လွှတ်သင့်မလွှတ်သင့်မြီးတပါး။

၆၁ မြီရှင်ချုပ်ထားရာမြီးစားသေဆွဲမူ၍ခြောက်ကမ်ပါးတွင်းကျဉ်းဆင်း၍သေချင်မြီးတပါး။

၆၂ သူကျွန်မှန်း။ကျွန်မှန်းသိမသိ။ မြီးချေးတပါး။

pull off his clothes, strike him with a stick, stab, or cut him with a spear or sword.

42. The law when the debtor is disrespectful to the creditor.

43. The two laws where the debtor and creditor are one of a higher and the other of a lower class.

44. The nine classes of men who shall not be arrested or confined though the debt is really due.

45. The law when a creditor shall say he lent twenty, when only ten was lent.

46. The two laws, when a man has a head and lesser wife, and the six kinds of concubines; regarding the eight kinds of debts incurred by them without his knowledge.

47. The law when the husband contracts debts without the knowledge of the two wives and six concubines.

48. The five kinds of wives, and the five ways of paying debts.

49. The law when a head-man of a town or village shall receive a runaway slave and borrow money for him, or lend him his own.

50. The law when paddy is borrowed in a time of plenty, and a promise made in a time of scarcity to pay a balance due when it shall again be plentiful.

51. The law when a debtor is confined by his creditor, that his parents, wife, husband or children shall be held responsible for his debt if they have begged him off, even though he be not released, if he run off and is not to be found.

52. In the same case, when one not related to the debtor shall intercede in his favor.

53. The three laws regarding security, and four cases where it shall be made good.

54. The law when one person is security for money debtors.

55. The law when one debtor has many securities.

56. The twelve kinds of security.

57. One kind of debt which may be demanded of the debtor, though the security is present.

58. The law when a debt is demanded of the original debtor, though the security be present.

59. The law when heavy debts are incurred, and parents are about to sell their children.

60. The law whether parents or relatives shall or shall not be held responsible in case of the debtor getting away from his creditor.

61. The law when a debtor confined by his creditor hangs himself, or when he puts an end to his life by throwing himself over a bank or pricipice, or into a ravine.

62. The law when a slave borrows money from one who knows him to be so, or from one who does not.

၆၃ သခင်နှင့်ကျွန်အတူချေးမြီးတပါး။

၆၄ မြီးဆပ်သောခါအတူပါသူဆပ်ရာမဆပ်ရာတပါး။

၆၅ သခင်မှာအမွေခံသားသွီးမရှိ။ စေကျွန်ရှိရာတွင် ကျွန်နှင့်အရှင်မြီးချေးတပါး။

၆၆ မှတ်ဆိုးဘိုမချေးမြီးတပါး။

၆၇ မြီးလွှဲစကားနှစ်ပါး။

၆၈ မြီးတောင်းမင်းစေမျိုးငါးပါး။

၆၉ မြီးမတောင်းရာအရပ်ခုနှစ်ပါး။

၇၀ မြီးစားကိုသင်ပြိုဟ်သူဆပ်ရာမဆပ်ရာနှစ်ပါး။

၇၁ လင်ကြီးကပါမြီး။မယားကြီးကပါမြီးကို။ မယားငယ်လင်ငယ်ဆပ်ရာမဆပ်ရာမြီးနှစ်ပါး။

၇၂ လခြေယူမြီးတပါး။

၇၃ မြီးတက်ရာလေးပါး။

၇၄ မြီးတလင်လှည်တပါး။

၇၅ မြီးဘောင်ခွဲစကားတပါး။

ဓမ္မသတ်အမြစ်တရားတဆယ်ရှစ်ပါး၏ဂါထာတို့ကား။ ။ဣနကောဓါပကောစေဝ။ ပရတပ္ပါပိနေ့ာဓနံ။ ဒိန္နပဋ္ဌာဟရဏတော။သမဂ္ဂဝဒ္ဒနံဘာဂံ။ ။သတိဖိုပိထံကမ္မေဏ။သစ္စံပိပရိကာရဏံ။ဂေါပါလညွလက္ခဏံ။ကထပိကာယအာဘတံ။ ။ဘုမ္မိပမာဏတောစေဝ။ အဘ္ဘာစက္ခနတောပိစ။ ထေယကောယတောစာဃာတကောပရစရိယာ။ ။ ။ဒါသာနညွပိဝါဒါနံ။ဒါယစ္ဆုဝုဍ္ဍကိဋ္ဌိတာ။ဣဓဏနာပိဝါဒါနို။အဋ္ဌာရသဘဝန္တိတေ။ ။ဣနကော။မြီးချေးသောတရားတပါး။ ။ဓါပကောစ။ဥစ္စာနှံသောတရားတပါး။ ။ပရတပ္ပပိနေ့ာဓနံ။သူတပါး၏။ဥစ္စာကိုအရောင်အဆင်းဖြက်၍ရောင်းခိုးသောတရားလည်းတပါး။ ။ဒိန္နံ။ပေးပြီးသောဥစ္စာဝတ္ထုကို။ပဋ္ဌာဟရဏတော။တဖန်တောင်း၍ရရာ။မရရာသောတရားလည်းတပါး။ ။သမဂ္ဂ။အညီအညွတ်။ဝဒ္ဒဓနံ။ လက်သမားတို့၏။ ဘာဂံ။အဖို့ကို။ ဝေစားကြသောတရားလည်းတပါး။ ။ကမ္မေဏ။အမှုလုပ်သောကိုယ်ခဖြင့်။ဖိုပိတံ။အသက်ကို။သတိ။မွေးသောတရားလည်းတပါး။ ။သစ္စံပိပရိကာရဏံ။အဟုတ်အမှံသစ္စာကိုဆိုပြီလျှက်။ဖောက်ပြန်ချင်းတရားလည်းတပါး။ ။ဂေါပါလာနံ။နွားထိန်းတို့၏။လက္ခဏညွ။ မှတ်ကြောင်းတရား လည်းတပါး။ ။ကထပိကာယအာဘထံ။ရောင်းဝယ်ပြီးသောဥစ္စာကို။တုံနှံပြန်။

63. The law when a master and slave contract debt conjointly.

64. The law when a person who accompanies another to pay shall or shall not pay.

65. The law when a master has no children or heirs, and goes with his slave to borrow money.

66. When a widow or widower borrows money.

67. Two laws regarding the transfer of debt.

68. The five descriptions of people who may be sent by the chief or judge to demand payment of money due.

69. The seven places where payment of a debt may not be demanded.

70. The cases in which the person who pays the funeral expenses of a deceased debtor shall, or shall not pay his debts.

71. Two kinds of debts incurred by a first husband or wife, which the second wife or husband shall, which he or she shall not pay.

72. Debts incurred and a promise made to pay in so many months.

73. The four rates of interest.

74. The law when debts are swept away, (or the law for the relief of insolvent debtors)

75. The law for breaking up the collection of debts, (or surrendering of creditors.) The total of these laws is 158. [This number cannot be made out.]

This (Pali*) verse relates to the eighteen radical laws of the Damathat.

မတုန့်ပြန်ရာသော။တရားလည်းတပါး။ ။ဘုမ္မိပမာဏတောစေဝ။
မြေ၏အပိုင်းအချားပမာနကိုဆုံးဖြတ်သောတရားလည်းတပါး။ ။
အဇ္ဈာစက္ခနတောဝိစ။ရှိခွပ်သောတရားလည်းတပါး။ ။ထေယ
ကောစ။ခိုးဝှက်သောတရားလည်းတပါး။ ။ပဟာတောစာဝိ။ပုတ်ခပ်
ကြသောတရားလည်းတပါး။ ။ဃာတကောစ။အသေသတ်ကြသော
တရားလည်းတပါး။ ။ဘရိစရိယာ။လင်နှင့်မယား။ကျင့်ရာသော
တရားလည်းတပါး။ ။ဒါသာနညွှဝိဝါဒါနံ။သုကျွန်ဖြစ်ရာမဖြစ်ရာညင်း
ခုံချင်းကိုဆုံးဖြတ်သောတရားလည်းတပါး။ ။ဒါယဇ္ဇံ။အမွေဝေကြ
သောစကားလည်းတပါး။ ။ဇုတ္တကိဠိတာ။ကြက်တိုက်အံခတ်။အစ
ရှိသောကစားချင်း၌။လောင်းတန်းကြသောတရားလည်းတပါး။ ။
ဣတ္တိဇုတ္တပကာရနေနာ။ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသောအပြားအားဖြင့်။ဣခလောကေ။
ဤလောက၌။ဇနနံ။လူတို့၏။ဝိဝါဒါနိ။ အညင်းအခုံဖြစ်ကုံသောတရားတို့
သည်။အဋ္ဌာရသ။တဆယ့်ရှစ်ပါးတို့သည်ဘဝန္တိ။ဖြစ်ကုံ၏။ ။ဤသို့
ဆိုသောကြောင့်။တဆယ့်ရှစ်ပါးသောဆင်ယိုးခမ္မသတ်ဟူသည်ကား။

၁ မြီးချေးတရားလည်းတပါ။

၂ ဥစ္စာနှံ့တရားလည်းတပါ။

၃ ဥစ္စာကိုအရောင်အဆင်းဖျက်၍ ရောင်းခိုးသောတရား လည်းတပါ။

၄ ပေးပြီးသောဥစ္စာကိုတောင်း၍ ယူပြန်သော် ရရာ မရရာသောတရားလည်းတပါ။

၅ လက်သမားတို့၏ အခကိုအညီအမျှဝေစားကြသောတရားလည်းတပါ။

၆ အမှုလုပ်ကိုယ်ခကိုအမျှဝေစားကြသောတရားလည်းတပါ။

၇ မဖောက်မပြန်လျှင်ပြီဟူ၍ သူတကာတို့ရှေ့မှောက် အမှုံသစ္စာကိုဆိုပြီလျှက်ဖောက်ပြန်သောသူတို့ကိုဆုံးဖြတ်သောတရားတပါ။

၈ နွားရှင်နှင့်နွားထိန်းသောသူတို့ကိုဆုံးဖြတ်သောတရားလည်းတပါ။

၉ ရောင်းဝယ်ကြသောဥစ္စာတို့ကိုတုန့် ပြန်မတုန့်ပြန် ရသောတရားလည်းတပါ။

၁၀ မြေချား ကြောင်း၊ ခိုက်ရာန်များ စကြသောစကား ကိုဆုံးဖြတ်သောတရားလည်းတပါ။

၁၁ ရိုးစွပ်ဆွဲသည်ကိုဆုံးဖြတ်သောတရားလည်းတပါ။

၁၂ ခိုးဝှက်သည်ကိုဆုံးဖြတ်သောတရားလည်းတပါ။

၁၃ ပုတ်ခတ်ကြသည်ကိုဆုံးဖြတ်သောတရားလည်းတပါ။

၁၄ သူကိုအသေသတ်သည်ကိုဆုံးဖြတ်သောတရားလည်းတပါ။

၁၅ လင်နှင့်မယားကျင့်ယာသည်ကိုဆုံးဖြတ် သောတရားလည်းတပါ။

၁၆ သူကျွန်ဖြစ်ရာမဖြစ်ရာညှင်းခုံချင်း ကိုဆုံးဖြတ်တတ်သောတရားလည်းတပါ။

၁၇ ကြက်တိုက်အံ့ခတ်စသောလောင်းတန်းချင် ဌ်ရရာမရရာကိုဆုံးဖြတ်သောတရားတပါ။

၁၈ အမွေဝေစားကြသောအရာကိုဆုံးဖြတ်တတ်သောတရားလည်းတပါ။

ဤသို့ဆင်ရိုးခမ္မသတ်တရားတဆယ်ရှစ်ပါးဟူလိုသတည်း။

မင်းကြီးလူတို့အမှုတွင်၊ ဌာဝရလေးပါး၊ မူလငါးပါးရှိသည်၊ ဌာဝရလေးပါးဟူသည်ကား။

၁ ဘုရားစေတီကြောင်းကံလှူသောမြေတပါး။

[Of the preceding Pali, the translation is given as follows:]

1. Borrowing silver (money.)

2. Depositing of property.

3. Stealing and altering the appearance of property and selling it again.

4. When a gift shall be had back on demanding, when not.

5. Dividing the wages of carpenters.

6. Dividing the wages of labourers.

7. The law for decision in case of breach of promise made in presence of respectable men.

8. The law for deciding disputes between the owner of cattle and the herdsman.

9. The law whether property that has been sold (bought?) may be returned or not.

10. The law for settling disputed boundaries.

11. The law when an accusation has been lodged.

12. The law of theft or concealment (of property.)

13. The law of assault.

14. The law of murder.

15. The law for deciding the proper conduct of husband and wife.

16. The law determining whether a person be a slave or not.

17. The law for deciding if cock fighting, or bet, or gambling debt shall be paid.

18. The law for the partition of inherited prrperty.

These are the eighteen radical laws of the Damathat.

Oh king! in the affairs of men there are four unchangeable matters, and five original.

Of the four unchangeable matters:

1. Lands given to pagodas or convents.

၂ ဘုရားစေတီကြောင်းကံလှူသောကျွန်တပါး။

၃ တမြို့တရွာနယ်အပိုင်းအချားတပါး။

၄ အစည်အေးဘိုးမိဘဆင်သက်၍အစုမထင်ကျွန်လည်းတပါး။

ဤလေးပါးသည်။ အနှစ်ရာထောင်။ မသိမ်းမပိုက်မစေ။ အချားသို့ရောက်သည်ဟု။မူရင်းဓာ၀ရမှန်သမျှကိုမပြက်သာတည်စေ။

မူလငါးပါးဟူသည်ကား။

၁ မိမိုးမြေလယ်ယာကို။ သူတပါးအသိအမြင်ဆယ်နှစ်လုပ်ချင်းတပါး။

၂ မိမိမြီးကိုချေးစား၍အတူတရပ်တည်းတရွာတည်းအသိအမြင်နေလျှက်ဆယ်နှစ်တိုင်မပြောသောမြီးတပါး။

၃ မိမိသည်အစုအငမ်ရှိသောကျေး၀ယ်ကျွန် ကိုဆယ်နှစ်မြောက်တရပ်တရွာတည်နေ၍။မစေသည်လည်းတပါး။

၄ သူကြီးပြည်စိုးမြေးတိုင်အကြီးပြုသူတို့အကောက်အစားဖြတ်သမျှလည်းတပါး။

၅ အမွေစကားလည်းတပါး။

ဤငါးပါးသည်မူလအရင်းမှန်လျှက်။ ဆုံးရာသည်ပရာသည် စကားတည်း။ ။ဆုံးရာသောစကားမှာမိုးမြေလယ်ယာကို။သူတပါးမတောင်း။ မငှါးဆယ်နှစ်အသိအမြင်လုပ်မှ။ မြေလယ် ယာဆိုသော်လည်း။မရရာဆုံးစေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်ဟူမူကား။မတောင်းမငှါးဆယ်နှစ်တိုင်နေခြေးသောကြောင့်တည်။

မြီးကိုချေးစားသည် တရပ်တကွက်တည်း မတောင်းဆယ်နှစ်တိုင်မှတောင်း၍မှန်သော်အရင်းကိုပေးစေ။အပွားကိုမရသာခြေပစေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ယူရင်းကအတိုးအပွား။ပေးပါမည်ယူသည်မှန်၍အရင်းမလွတ်သာ။ အပွားမှာဆယ်နှစ်မတောင်းနေခြေသည်ဖြင့်။သည်အပြစ်အပွားမရမရာသတည်း။

အခုအငမ်ရှိ။ကျေး၀ယ်ကျွန်။ အစုအငန်းမရှိသော်လည်း။ ရွေးထွင်းမပိတ်သောကျွန်ပိုင်တို့ ကိုတရပ်အရွာအနီး အစပ်အသိအမြင်းဆယ်နှစ်တိုင်မစေနေသော်။ကျွန်ဟူသောအရာကင်စေ။လုပ်ခွန်မှစ၍ထိုသူတွင်ကြေယူပြီမှ။မွေးသောသားသွီးတို့မှာပစေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။မစေမပါနေကြာခြေသောကြောင့်တည်း။

2. Slaves given to pagodas, temples, or convents.

3. The boundary marks between cities or villages.

4. A slave who has descended in the family from the fore-fathers of the owner, and whose class is unknown.

These four things, though not in possession, though they have been in the possession of others for hundreds or thousands of years, the original ownership shall not be lost.

The five originals are as follows:

1. An owner of lands, dry or wet, permitting another person to cultivate them for ten years, of which there is evidence.

2. Money lent, and not demanded for ten years, though living in the same village or district with the debtor seeing and knowing that he is there.

3. A slave bought of a known class living for ten years in the same village or district with his master, without being employed.

4. Taxes, dues of the Thooghee, Governor, Land-measurer, or Head-man, which may have been discontinued.

5. The matters connected with inheritance.

The law when these five, though originally in force, are lost, or foregone, is as follows: As regards losing, or foregoing: If a man, without asking leave of the owner or hiring his land, shall with his knowledge cultivate it for ten years, and he shall then claim it, he shall not recover it; let it be lost to him. Why is this?—because the person in whose possession it is has had it so for ten years without leave obtained or rent paid for its occupation.

If a creditor shall live in the same village or district with his debtor, and shall not demand payment till after the expiration of ten years, if it be then demanded and proved, let the principal be paid, but the interest the creditor shall not receive—that he must forego. Why is this?—because at the time of borrowing the money it was certainly understood that it should be repaid, principal and interest. The principal shall not be foregone, but the interest, as it was not demanded for ten years from the negligence or idleness of the creditor, that he shall not have; he must forego it.

If a bought slave whose class is known, or even if his class be not known, whose right of redemption is with his knowledge not lost, shall live in the same district or village with his master without being employed by him for ten years, let him be released from his condition of a slave; but the master shall not forego the original sum paid; let the slave pay that; but all money lost by his ceasing to work, and all the children born after he took the money of his master also, shall be foregone. Why is this?—on account of the length of time he remained unemployed.

သူကြီးပြည်မိုးမြေးတိုင် အကြီးပြုသမျှစကားမှာ တရပ်တကွက်တမြို့တရွာတည်ဖြစ်စေ။ မြို့ရွာအရပ်ချားသော်လည်း။အရောက်အပေါက်ရှိကြ၍ဆယ်နှစ်တိုင်မှမူလရင်းဖြစ်သည်။ မဆိုင်သူကောက်စားသည်ဆိုသော်မရရာ။ဆယ်နှစ်မြောက်ကောက်စားသူရစေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။သဘောတူရာရောက်ခြေသောကြောင့်တည်း။

အမွေမှာမိဘသေ၍ဝေကြရာအမွေစုပုံကို မယူမလာနေချင်း။ အဝေးရှိသည်ကိုရှိလိုက်အမွေ ကိုယူလာခေါ်ချင်း မယူမလာနေ၍ဂန္ထာရမရှိဖြစ်လျှက်။ဆယ်နှစ်မြောက်မှတောင်းယူလာသော်မရရာပစေ။ ။ဤကိုရည်၍ အရင်းမူလမှန် လျှက်ပရာဆုံး ရာဆိုသောမူလငါးပါးတည်း။ ။ ။ထိုမူလငါးပါးတွင်။လေးနှစ်ငါးနှစ်ခြောက်နှစ်ခုနှစ်နှစ်ရှစ်နှစ်အတွင်။သူသိသူထင်ဆိုသည်တရားတင်းကုပ်သို့ရောက်သည်ဖြစ်ကလည်းအရင်းမှန်ခြေလျှင်ဆိုစရှိ၍ဆယ်နှစ်တိုင် သော်လည်းအရင်း ရှင်ရပစေ။ကိုးနှစ်ကျော်ဆယ်နှစ်အတွင်းရောက်မှ။တရားတင်းကုတ်သို့ဖြစ်စေ။ သူသိသူထင်ဆိုသော်လည်းအရင်းမှန်စေကာမူဆုံးစေပစေ။ဆိုသည့်အတိုင်းတည့်စေဟု။ရှင်မနူဆိုတော်မူ၏။ ။မူလတရားငါးပါးပြီး၏။

၁

မြီးတရားမြီးရှင်အားနည်းမြီးစားအားရှိမြီးစကားကား။
မြတ်သောမင်းကြီးမြီးစကားတွင်စီရင်ရန်အကြောင်းကိုနာလော။
မြီးရှင်အားနည်းမြီး စားအားရှိညင်းခုံကြသော်။ စိစစ်၍မင်းအစရှိသောအမက်ကလံသံပြင်သူကြီးပြည်စိုးတို့ဆုံးဖြတ်စီရင်ရသည့်ကား။
အားနည်းသော်မြီးရှင်ဆိုတိုင်းမှန်ပေသော်။အားရှိသောမြီးစားသည်ထိုပွဲတွင်တက်ရှုံးမြီးအတိုင်းဆပ်စေ။

၂

မြီးစားအားနည်းမြီးရှင်အားရှိဖြစ်ဘိမူကား။ မှန်ပေသည်မပေးထည့်နိုင်ပါမြီးစား ကဆိုသည် အတိုင်းမှန်လျှင်။ ရုံထိုက်သသူတို့ခံဝံလျှင်။ မြီးစားသို့မြီးရှင်ကအရင်းတတံချေးပေးစေဦး။ထိုးဥစ္စာနှင့်သွားလာ၍အနှစ်နှစ်ရင်းပွားကိုဆပ်စေရာ၏။ ။ထိုသို့ခံဝံရုံထိုက်အောင်မရလျှင်။ချင့်

As regards duties or imposts, (whether they be internal duties of the district, or transit duties on the traffic with some other town or district with which the communication is constant,) levied by the Thooghee, governor, land measurer, or any head man, if they be collected by one for ten years, and another shall then demand them, on the ground of being the person properly entitled to them, and that the person who levied them had no right to them, he shall not recover them; let the person who has collected for ten years keep them. Why is this?—because it (his long silence) is equivalent to consent.

As regards inheritance; on the death of parents and partition of their property, if any of the heirs being called shall not attend, if his residence be not at a very great distance, and there be none of the great* difficulties in the way (to prevent his attendance,) if after the expiration of ten years he shall come and demand his share, he shall not obtain it, it must be foregone. These are the five cases in which a claim, though originally good, is lost, or must be foregone. But if within four, five, six, seven, or eight years a demand shall have been made in presence of witnesses, or if a suit has been entered for recovery, though ten years have elapsed, let the owner recover. If nine years have elapsed, and the demand be made in presence of witnesses, or a suit have been entered in the tenth year, though the claim was originally good, let it be lost or foregone, as laid down above. This the lord Menoo said. These are the Moola Gna Ba.

1*st. The law when the lender is poor, and the borrower rich.*

Oh excellent king! attend to the laws for deciding in cases of debt.

Regarding the way in which Kings, Ministers, Governors, or Thooghees, after inquiry, shall settle a dispute between a poor creditor, and a rich and powerful debtor.

If the whole claim of the poor creditor be substantiated, let the rich debtor pay principal and interest before the court then sitting.

2*d. The law when the borrower is weak, and the lender powerful.*

If the creditor be rich and the debtor poor, and the claim be established and admitted by the debtor, if he shall plead that he cannot pay, and if it be true that he is unable to pay; let him give the security of trust-worthy men; let the creditor make him a farther advance, with which let him trade, and pay the whole sum, principal and interest. If he cannot furnish the security and have not the means of paying, let his "person be sunk," (be-

* Great difficulties are five, viz: robbers, deserts, desolated country, want of water, Beloos.

တွင်လည်းပေးရန်မရှိက။ ချင့်ကိုယ်တခုဖြစ်လည်းနစ်စေ။ချင့်မယားသား မြေးအမွေခံအတူနေရှိလျှင်လည်းနစ်စေ။ ရှိသမျှသက်ရှိသက်မဲ့ ကိုအတိုး ဆို၍သိမ်းရာ။မြီးရှင်ငွေလွှန်သော်လည်း။ နောက်ကိုမရရာ။သိမ်းသည်အ တိုင်းနှင့်တည်စေ။

၃

အတိုးပြတ်၍သွင်း သော်ဆွေးမျိုးညာတိကတော်လှံ၍ ပေးချေးသော်။ ပြတ်ရင်းအတိုး ဆိုရာအသွင်းခံစားထားစိတ်တူမှန်သမျှကို ပေးချေးစေ။ ကြွေးသပေါက်မကောက်သာ။ နေရင်းသူသေလျှင်ဆိုရင်းအတိုးလွှတ်စေ။

၄

မင်းကြီးမြီးနှင့်မိုဃ်း မြေလယ်ယာကိုင်းကျွန်း ဥယည်များ ကိုအတိုး ပြတ်၍အပိုင်သွင်းဝယ်သော်လည်းထိုမြီးအရင်းအပွားနှင့်ဖြစ်လျှင်။မပိုင် သာခြေချေးစေ။

၅

မိုးမြေလယ် ယာကိုင်းကျွန်း ဥယည်စသည်တို့ကို။ မြီးစားကသွင်း ရောင်း၍အတိုးမြီးထက်သာ၍ အတိုးထပ် ဖြည့် ပေးဝယ် ရသည် မှန်က။ ဝယ်သူမြီးရှင်ပိုင်စေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။အတိုး သစ်ထပ်၍ပေးခြေသောကြောင့်တည်း။

၆

မင်းကြီးမြီးနှင့်အတိုးပြတ်၍ပေးဝယ်ကြရာလူမြေဥယည်ကျွန်ကျွန်းမြင်း ဆင်သက်ရှိသက်မဲ့။အကွင်းအချည်အထည်အလိပ်များမှာ။ အတိုးပြတ်၍ ဆိုသည်မှန်လျှင်ပိုင်စေချေးကောင်းသည်မဆိုသာ။

၇

မင်းကြီးမြီးစားကဆပ်သည်ဆိုသည်။ မြီးရှင်ကမဆပ်ညင်းကြသည်။ သိကြသူမရှိဖြစ်ခဲ့။ မြီးရှင်မြီးစားအမျိုးအမဉ်အရာအတူတူရှိကြ၍ ငွေ အကျပ်တဆယ်ဖြစ်မူ။မြီးရှင်လှေကားဦး ၌နေ၍ သစ္စာမူစေ။ ငွေအကျပ် နှစ်ဆယ်သာဖြစ်မူ။မြီးရှင်လှေကားရင်း၌သစ္စာမူစေ။ ငွေသုံးဆယ်ဖြစ်မူ

come a slave,) and let his wife, children or grand children, his heirs, if living with him, also become slaves. If the whole of his property, animate or inanimate, be taken possession of, and do not cover the amount of the debt, the creditor shall have no further claim ; let what he has done be a final settlement.

3d. The law when a man is valued and paid over in part of a debt.

If a debtor make over his property, animate or inanimate, at a valuation, and his relatives wish to redeem it, let them do so at the price that was fixed by the parties mutually by written engagement. The children of a man (so handed over,) shall not be claimed as born slaves ; and if he (the man handed over) shall die, the creditor loses his price.

4th. The law why a person receiving lands, wet or dry, which have been valued and paid over in payment of a debt shall not have full right to them.

Oh king! if lands, paddy fields, fruit gardens, vegetable gardens, be valued and handed over, or even sold outright in payment of a debt, if it be for the payment of both principal and interest, the person receiving shall not have a full and perfect right to them, (if the original owner or his heirs shall wish it;) let them be redeemable.

5th. The law when he may have a right to them when so paid over.

If they be handed over by the debtor as sold, and their value be greater than the amount of the debt, and if the creditor shall bona fide pay the difference, let the buyer, the creditor, have a full right to them. Why is this?—because he paid an addition, a fresh amount.

6th. The law when the property is valued and handed over in payment of a debt.

Oh king! in another case, if any other property except men and lands be sold or handed over at a valuation to a creditor in payment of a debt, such as buffaloes, oxen, horses, elephants, property animate or inanimate, as rings, bracelets, piece goods or rolled goods, let the creditor have a perfect right in them ; the debtor shall not claim a right of redemption.

7th. The law when a debt has been paid, and payment is denied.

Oh king! when a debtor shall say he has paid a debt, and the creditor shall deny that it has been paid, if there be no witnesses, and they be equal in family, title, and rank, if the amount be ten tickals, let the creditor make oath (that it has not been paid) at the head of the stairs or steps. If it be twenty tickals, let him make oath at the bottom of the steps ; if thirty tickals, let

ကား။ နတ်စောင့်သောအထိကရှိသော သစ်ပင်ရင်း၌သစ္စာမူစေ။ ငွေအကျပ်လေးဆယ်အကျပ်ငါးဆယ်အကြပ်ချောက် ဆယ်ဖြစ်မူကား။ အများတကာမိန်းမှတ်သောနတ်ကိုတိုင်တည်၍။ ဘုရားမြတ်စွာခြေရင်းတော်၌မြီးရှင်ကိုသစ္စာမူစေ။

တနည်းလည်းအမျိုးရှတ်မြတ်အကျင့်ကြီးငယ်ရှိလျှင်။ ကြီးသူကိုဍင်နည်းတူကြိမ်ခစေ။ တဦးကိုတဦးမခံသော်ငွေအကျပ် ခုနှစ်ဆယ်ရှစ်ဆယ်တပိဿာမှမဆိုသာ။ တကိုယ်ဘိုးငွေအကျပ်သုံးဆယ်ဖြစ်လျှင်ပင်။ မီးရေဆန်ခဲလေးရပ်ရောက်ကြစေ။ကျမ်ကိုင် တွင်းဖြစ်စေ။ ကမ္ဘာရောက်ဖြစ်စေ။ ငွေရှင်ရှုံလျှင်။ဆပ်လျှက်ကိုမဆပ်။ ရလို၍စွပ်ခြေသည်။ မဆပ်မရဟျက်သည်အတိုင်းဆပ်သူသို့ပြန်စေ။ဆပ်သည်ဆိုသူရှုံလည်း။ မဆပ်ငွေရှင်ဆိုသည်အတိုင်း။ငွေကိုပေးဆပ်စေ။ ရှုံသူမင်းဒါဏ်ထိုက်ရာခံစေဟု။ရှင်မနူဆိုတော်မူ၏။

၈

မင်းကြီးမြီးရှင်ကချေးယူစားသည်ဆိုအံ့။ မြီးစားကမချေးမယူမစားဆိုလျှင်။သက္ကရာဇ်နေ့လစာရေစာဝင်ရှိပါသည်။ မြီးရှင်ကဆိုလျှင်ထိုစာဝင်တို့ကိုသစ္စာပေး၍အစစ်ခံစေ။ သက္ကရာဇ်စာအတိုင်းမှန်ခြေသည်ထွက်လျှင်။ချေးရင်းမြီးနှစ်ဆ။ မြီးစားဆပ်စေ။ မင်းဒါဏ်ကိုလည်းခံကြစေ။ထိုစာဝင်တို့ကိုစစ်ရာ။ မသိမမြင်ခြေးထွက်လျှင်။ စွပ်တိုင်ပြန်စေ။မင်းဒါဏ်လည်းခံကြစေ။

၉

မင်းကြီးမြီးရှင်ကချေးယူစားသည်ဆိုမည်။ မြီးစားကမချေး မယူဆိုမည်။သက္ကရာဇ်စာကိုတင်စေသည်တွင်။ မြီးရှင်ရေးသောသက္ကရာဇ်စာရှိ၍အသိအကြားမရှိသော်။ ငွေအကျပ်တဆယ် နှစ် ဆယ်သုံးဆယ်ခြောက်ဆယ်တွင်၍ဖြစ်ကလျှောကားဦးလျှောကားရင်းအထိကရှိသောသစ်ပင်ဘုရားစေတီတို့၌။ ငွေအားကိုထောက်၍မြီးရှင်မြီးစားအမျိုး အင်တူအမည်အရည်နေရာတူဖြစ်လျှင်။မြီးရှင်သစ္စာဆိုစေ။ ဆိုဝံ့ကနှစ်ဆတက်ဆပ်စေ။မြီးစားမင်းစားမင်းဒါဏ်ခံစေ။မြီးရှင်မဆို။ မြီးစားကိုပေးအပ်၍သစ္စာဆိုဝံ့လျှင်။စွပ်တိုင်ပြန်စေမင်းဒါဏ်ကိုလည်းမြီးရှင်ခံစေ။အကျပ်ခုနှစ်ဆယ်ကသည်တပိဿာနှစ်ပိဿာဖြစ်ကလည်း။ နှစ်ဦးသားတွင်ရုံသည်ဆိုသူကိုသစ္စာဆိုစေ။မြီးစားဆိုဝံ့သော်။စွပ်တိုင်ပြန်စေ။မြီးရှင်သို့အပ်၍မြီးရှင်ဆို

him make oath at the foot of some remarkable tree under the protection of a Nat. If it be forty, fifty, or sixty tickals of silver, having called to witness a Nat to whom offerings are made by many people, let him make oath at the foot of an image of the most excellent god.

In another case, if one be of a good, and one of an inferior class, or one a good and the other an indifferent observer of his religious duties; let the superior be sworn in the same way. If one will not believe the other, not only seventy, eighty, or a hundred tickals of silver, but even thirty tickals, the price of a man's body, may be tried by the ordeal of fire, water, rice or lead, "*the four districts of the world.*" Whether by oath or ordeal, if the creditor lose his cause, and if the money has been paid and he denies it, and from covetousness enter the suit, let him return to the person who has paid the amount he has denied. If the debtor, the person who declares he has paid, shall not have done so, and lose his cause, let him pay the money claimed by the creditor; let the losing party bear the proper fine. This the lord Menoo said.

8th. The law when a debt is incurred and denied.

Oh king! if a creditor shall demand a debt, which the debtor, denies, on a written engagement with the writer's and witnesses' (names attached,) let them be sworn and examined. If it be proved that the money is due as stated in the engagement, let the borrower pay double the amount, and let him also be fined. If the witnesses depose that they know nothing of the transaction, let the plaintiff pay the defendant the amount demanded, and let him also be fined.

9th. The law when the borrower and lender dispute.

Oh king! If a person shall claim from another money which he states to have been borrowed and due, and the other shall deny the debt, and when the engagement is produced by the claimant, if it be written by himself and no witnesses, and the amount claimed be ten, twenty, thirty, or sixty tickals of silver, and their rank and class be the same, let the claimant make oath at the top or bottom of the steps, under a remarkable tree, or at the temple, according to the amount of the debt claimed; if he will take his oath, let the (debtor) pay double the amount paid, and also be fined. If the creditor does not swear, but calls on the debtor to do so, and he does swear, let the claimant pay him the amount and a proper fine. If the amount be upwards of seventy, a hundred, or two hundred tickals, let the most worthy of credit be sworn. If the defendant will swear, let him

ဝှံသျှင်။နှစ်ဆတက်ဆပ်စေ။ မင်းဒါဏ်ကိုမဆိုဝှံသူကိုခံစေ။နှစ်ဦးသားမရှိ ကြလျှင်ကမ္ဘာလေးရပ်၌တရပ်ရပ်ထင်ရှားရာသို့ရောက်ကြစေ။ ရှုံသည် သူတို့ကမှာရင်းအတိုင်းဆပ်စေ။ပြန်စေမင်းဒါဏ်ကိုလည်းခံစေ။ ။ မင်းဒါဏ်ဟူသည်ကား။ဥစ္စာ၏ဆယ်စုတစုကိုဆိုသတည်း။

၁၀

အလောင်အဘည်ရှိမူ။ ဥစ္စာ၏ဆယ်ခိုင်တခိုင် ကျမ်ကိုင်မှုတွင်တည် စေ။ ။ကမ္ဘာရောက်သောအလောင်အတည်မှာချင့်တို့အသက်ဘိုး ရည်၍ငွေအကျပ်သုံးဆယ်တည့်လောင်စေ။ဆယ်စုတစုအလောင်ကျေးကို တရားသူကြီး၎ှေနေတို့စားစေ။အလောင်ကြေး။ မှစ၍ကုံသ၎ှေတွင်နိုင်သူ ၎ှေနေခကိုသာလွတ်စေ။ရှုံးသူကပြန်စေ။ဤကားအဘေးမဆုံးသည်ကိုဆို သတည်း။အဘေးဆုံးကစံရိတ်အလောင်ကိုမစားသာလွတ်စေဟူ၍ရှင်ရ သေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၁

အဘေးဆုံကြသည်လူချင်းဖြစ်က။ ဆိုးခွဲပြီးသမျှကို။ ဥစ္စာရှင်စကား မှန်သော်အရင်းတိုင်းပေးစေ။ဥစ္စာရှင်စကားအတိုင်းမမှန်သော်။ဥစ္စာရှင်း မင်းဒါဏ်ကြီးစွာခံစေ။ဥစ္စာရှင်စကားမှန်ပေကလည်း။မချေးဆိုသူကိုမင်း ဒါဏ်ကြီးစွာခံစေ။ဟူသည်ကား။ထိုးငွေဆယ်ခိုင်တခိုင်လည်းခံစေ။ ကြိမ် လုံးဖြင့်လည်း ဥစ္စာအင်ကိုထောက်၍ အချက်ငါး ဆယ်လေး ဆယ်သုံး ဆယ်နှစ်ဆယ်။တဆယ်ငါးချက်သင့်ရာကိုရှုံးသူမိဘသား မယားအမြင်။ ကန့်နာချေလမ်ဆုံ လမ်ခွတွင်။ အရှက်ရအောင်ရိုက် နှက်ချင်းဟူသော ဒါဏ်ကိုပေးစေ။ နှောင်သည်ခွဲ့သို့မပြုမကျင့်မဖြစ်တားရမည်အကြိမ်များ စွာဖြစ်သောသူဖြစ်လျှင် ဆွေးမျိုးဗောင်မှနှင်ထုပ်စေ။ ဆင်ခြေးမြင်းခြေး ကျုံးစေ။ဒွန်စလ္လာသို့ရောက်စေဟု။မနူရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၂

စည်ချိန်ပြန်တရားကား။ မင်းကြီးချေငွေချေးသောစကားမှာ။နှစ်လည် တံဘိုးတည်း။ အနှစ်နှစ်ကြာသည်ဟုမဆိုရာ။ အကြွင်မြီးစားတို့မပေးမ ဆပ်နိုင်၍မြီးရှင်ချေငွေကိုစည်ခွင်ပြန်၍။ သူသိသူမြင်ထပ်၍ချေးယူစား သည်မှန်ချေကအတိုးတခုလပ်တွင်ဆပ်စေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ ဥစ္စာရှင်ငွေကအတိုးအပွားကိုအရင်းပြု၍။ချေးသောကြောင့် တည်း။အနှစ်နှစ်ကြာလည်း။ တခုလပ်ဆပ်စေဟုရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

recover a sum equal to the amount demanded. If the claimant swear, let him recover double the amount claimed, and let the party declining to swear be fined. If neither is worthy of credit, let the case be decided publicly by some kind of ordeal, and let the losing party pay or restore the amount, and bear also a fine. As regards the fine, let it be ten per cent. on the amount in dipute.

10th. One word on bets.

If any bets are made as to the issue of such cases, if the decision has been given on the oath of the parties, let ten per cent. of the bet be paid; if by ordeal, the bet shall have reference to the price of a man's life, thirty tickals; and of this, let the judge and pleaders have ten per cent. The loser shall pay the bet and all expenses except the fee to the pleader of the successful party. This is when they are not descended from a common great grandfather. If they be so, the winner shall have no bet or expenses; let them be foregone. This the lord Menoo said.

11th. The law regarding debt when the parties are descended from a common great grandfather, and when they are not.

In all the above cases, if the parties are descended from the same great grandfather, if the decree is in favor of the plaintiff, let him recover the original amount; if the decision be against him, let him bear a heavy fine; and when the decree is in his (the claimant's) favor, let the defendant who denied the debt be fined. The fine shall be ten per cent. on the amount in dispute, and according to this amount let fifty, forty, thirty, twenty, ten, or five stripes of a rattan be inflicted in presence of his (the offender's) wife and family, in court, at the bazar, or where roads cross or join each other; let him be punished with stripes that he may be ashamed, and admonished not to repeat the offence. If he be a man who has frequently done so before, let him be banished from his family, clean up the dung of horses and elephants, and be degraded to the Dwoon-tsenda class. This lord Menoo the recluse said.

12th. The law when there is a new transaction when the gold or silver are weighed out again.

The law of "turning the scales," weighing the money back. Oh king! when money, gold or silver, is borrowed for one year, an equal amount to the sum borrowed, cent. per cent. shall be paid as interest, and this amount of interest shall not be increased for any further number of years. But if a debtor is unable to pay (in the time,) and shall, in the presence of witnesses weigh out his creditor's gold or silver, and borrow it again, let half as much more, or fifty per cent. interest be paid on this. Why is this ?—because he makes the interest (up to the time) principal also; and though many years may elapse, let only fifty per cent. be paid. This my lord Menoo said.

၁၃

စည်ချိန်ခွင်မပြန်အရင်း အပွားကို အရင်ပြု၍။ စာပြန်သည်တရားကား။မင်းကြီးချေးယူစားသောက်မြီးကို။ စည်ချိန်ခွင်မပြန်အရင်းအပွားကိုစာပြန်အရင်ပြုသည်မြီး မှာ။ အတိုးအပွားမရရာ။ ထိုစာအတိုင်းဆပ်စေ။ ဤကားမြီးစားကိုမြီးရှင်လှည့်ပတ်ချင်း တည်းဟုမနူရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၄

မင်းကြီးအကြွင်းသူသည်။ ကြေးနီကြေးဖြူကြေးဝါသလွဲမည်း။ သလွဲစင်။ကြေးမျိုးသံမျိုးချေးသမျှမှာလည်းနှစ်လည်တံဘိုးတည်း။ ချိန်ခွင်ပြန်စာပြန်မှာနည်းတူရွှေငွေများကဲ့သို့တည်း။

၁၅

စပါးမယောပြောင်းပဲ နှမ်ဝါချေးယူကြသည်မှာ။ နှစ်လည်တဘိုးနှစ်နှစ်တိုင်လျှင်။လေးသီးကိုတွက်၍အရင်းနှင့်အမျှလေးဆဆပ်စေ။ ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မရင်းကောက်တီစသည်တို့ဖြင့်မျိုးဆက်ရသောကြောင့်တည်း။

၁၆

မင်းကြီးအဘေးမဆုံးကြသူတို့သည်။ ရွှေငွေကြေးမျိုးအဝတ်တထည်စပါးပြောင်းပဲနှမ်ဝါလူးမှုသုံးဆောင်သမျှကို။ ရက်လနှစ်ဆို၍ပေးမည်ပေးတော့ချေးသောစကားမှာ။ သတ္တရာဇဂတိအတိုင်းပေးလျှင်အရင်းတိုင်းပေးစေ။ယူစေ။ ရက်လနှစ်လွန်သော် တိုးသင့်သည် အတက်လိုက်၍ပေးဆပ်စေ။ဟုမနူရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၇

မင်းကြီးပတ္တမြားရွှေငွေကြေးသံအုပ်မျိုးတည်း မျိုးစပါးနှမ်ဝါဆီဆေးလက်ဘက်ကျွဲနွားမြင်း ဆင်စသည်လူတို့အသုံးအဆောင် မှန်သမျှကိုနေ့လချုပ်ဆိုသည်အဘိုးဖြတ် ၍ဝယ်ရှိသည်အမှုကို။ ရက်လတိုင်၍မပေးသော်။နှစ်ဆတက်ပေးမှပြေစေ။

13th. The law when it is not weighed out afresh.

Oh king! when the money is re-borrowed without weighing back, but a written engagement is executed, making the original sum and the interest (to that time,) both as principal, for the interest so made principal no interest shall be paid; let the debt be paid as entered in the engagement, (principal and interest to the date of the deed.) This is an imposition practised by the creditor on the debtor. This lord Menoo the recluse said.

14th. The law regarding borrowing all kinds of copper.

Oh king! if any man shall borrow copper, white copper, brass, lead, tin, or any sort of copper or iron, he shall, at the expiration of one year pay cent. per cent. on the amount taken. As regards weighing back the amount, or entering into a new agreement, the law is the same as for gold or silver.

15th. One law regarding borrowing grain.

When paddy, maize, cholum, vetches, sesamum, or cotton, is borrowed, if repaid at the end of the year, they shall be returned two fold. If they are not paid for two years, reckoning four seed times, they shall be repaid four-fold. Why is this?—because there is the harvest of the cold, and the harvest of the hot season, when they might be sown or planted.

16th. One law regarding borrowing inanimate property for a hand's turn.

Oh king! when one who is not related, not descended from the same great grandfather, shall borrrw gold, silver, any kind of copper, cloth, piece or rolled goods, paddy, cholum, vetches, sesamum, cotton, or any thing used by man, from another, on an engagement to repay it on a certain day or month, if the payment be made according to the engagement, let the quantity originally borrowed be returned and received. If it be over the time, let such interest as may be proper be paid. This lord Menoo the hermit said.

17th. One law that when merchandize is taken at a valuation but not paid for at the time agreed on, it takes the nature of a debt, or money lent.

Oh king! if any one shall buy rubies, gold, silver, copper, iron, any kind of piece goods or rolled goods, paddy, sesamum, cotton, oil, tobacco, tea, buffaloes, oxen, horses, elephants, or any thing used by man, promising to pay on a certain day or month, and if he shall not pay on the day agreed on, the debt shall only be liquidated on paying double the amount originally due.

၁၈

မင်းကြီးဆို ခဲ့ပြီးသမျှသက်ရှိသက်မဲ့ကို။ မည်သည်လနှစ်တိုင်မှရောက်မည်။ အသေပန္နက်ဆို၍ရောက်မှပေးတော့ပေးမည်ဖြတ်ဆို ရောင်းဝယ်၍ သက္ကရာဇ်စာသား၍ယူသွားလေသည်။ ထိုသို့ဆိုသောနေ့လရောက်သည်တွင်ရောက်၍ပေးလျှင်ဆိုတိုင်း ပေးယူစေ။ ဆိုတိုင်းမရောက်သော်လည်းကောင်း။ ရောက်ရက်မပေးသော်လည်းကောင်း။ ထိုချိမ်းသည်နေ့ကအလွန်ဆယ်နှစ်လသို့ရောက်လျှင်တဘိုးပေးစေ။ ထိုထက်လွန်ကြာ လည်တဘိုးစားရရာ။ နှစ်မလွန်လျှင်တဘိုးကိုတွက်၍ရက်လရှိရာပေးဆပ်စေ။ ၎င်ဆိုရာသို့မသွားမရောက်လည်းနည်းတူပေးဆပ်စေ။ ဆိုရာအရပ်သို့မသွားရပါ။ မဆိုသာခြေဆိုရင်းဂတိအတိုင်းပေးစေ။ ရက်လနှစ်လွန်သည်နည်းတူပေးစေ။ ချေးရင်းကအတိုးအပွားမဆိုတကား။ မဆိုရာခြေဟုရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၉

မြတ်သောမင်းကြီး မြီး စားကမြီးရှင်ကိုလှည့်ပတ်ခြင်းချောက်ပါးဟူသည်ကား။ ယခုယူသည်မြီးကိုတနှစ်လည်းကောင်းနှစ်နှစ်လည်းကောင်း သုံးနှစ်လည်းကောင်း။ အညွန့်ဆပ်ရန်ကိုပေးဖြေခဲ့ပါမည်ဆို၍မြီးရှင်တွင်ယူရင်းငွေကစာရင်းမဖျက်။ ဆပ်စာရင်းထား၍ယူချင်းတည်း။ ထိုသို့ယူ၍နှစ်လရောက်မှ။ အထက်ယူရင်းမြီးကိုအပွားနှင့် ရကောင်းသည်တောင်းရာတွင်မြီးစားမြီးရှင်ဖြောင့်ကြမည်ဖြစ်က။ ထားသည်သက္ကရာဇ်စာအတိုင်းအတိုးမရသာချေ။ ထိုနေ့ရက်ရောက်ယူသည်ငွေတွင်သာတဘိုးဆပ်စေ။ အပြစ်ရှိသမျှကိုမြီးစားကခံစေ။ ။တနည်းကား။ မြီးရှင်ငွေအတိုးပေးသည်နှစ်လရောက်လျှင် အချား မယူပါရစေနှင့်တော့။ အရင်းအပွားကို။ အရင်ပြု၍ အတိုးကိုဆပ်ပါမည် စာထားခံ၍ လှည့်ပတ်ချင်းကိုဖြောင့်ကြ၍မပေးမြီးစားကဆိုသော်။ အထက်ရင်းပွားတွင်သာမြီးရှင်ကရစေ။ နောက်စာထားရှိသည်ဟု။ မြီးရှင်ကမရသာခြေ။ အပြစ်ကိုသာမြီးစားကခံစေ။ ။တနည်းလည်း။ မြီးယူစင်ကာလလင်မယားသားသမီးပါဖြစ်စေ။ တယောက်ချင်းဖြစ်စေကျွန်ခံပါမည်ကိုယ်ဘိုးတံပေးပါတလကိုလုပ်ခွန်ကြအတိုင်းပေးပါမည် လူကိုမစေပါနှင့်ဆို၍ ချေးယူသည်လစည်လုပ်ခွန်ပေး၍ငွေနှစ်ဆတက်မှိလျှင်ပြေစေ။ ကျွန်စာရင်းထားသည်အရင်းကိုရကောင်းသည်မဆိုသာခြေ။ နှစ်ဆတက်ပေးမိလျှင်လွတ်စေ။

18th. One law when merchandize sold, to be paid for on return, takes the nature of money lent.

Oh king! if the above things, animate or inanimate, shall be sold on credit. the price fixed and the article taken away on a written engagement to pay on return, if the buyer shall return to his time and pay the price, let it be paid according to the agreement. If he do not arrive at the time agreed on, or having arrived do not pay till upwards of twelve months after the time fixed, let him pay cent. per cent. on the original amount. Nothing beyond this shall be taken for longer delay. If it be paid within the year, let a calculation be made, and interest for the number of months paid. If he do not go as was agreed, let the law be the same as above. The debtor shall not plead that he has been unable to go as he intended; let him pay according to his original engagement; and if he be beyond the time, let him pay as above. He shall not say there was originally no agreement to pay interest. This my lord the recluse said.

19th. The law regarding the six ways in which debtors deceive their creditors.

Oh excellent king! the six ways in which debtors deceive their creditors are these: 1st. The debtor, without destroying the original agreement, enters into a new one to pay interest on the money borrowed for two or three years. When the time of the engagement is up, and the original debt and interest are demanded, if the parties (even) agree, the interest shall not be paid according to the engagement, only cent. per cent. on the debt originally incurred shall be paid up to that day, and let the debtor bear all the blame (expenses.) 2d. In another case a person lends money on interest, and when the time is up the borrower requests that he will not cause him to take money from another to pay, and that he will in that case make both the principal and interest into principal, and pay interest on both (compound interest,) and shall enter into an agreement to that effect; and if the debtor shall admit this engagement, but refuse to pay, let the lender only recover the original sum with (simple) interest. He shall not recover on the engagement subsequently entered into; let the debtor only bear the expenses of the trial. 3d. In another case; if a person shall borrow the price of his body, and at the time shall say that himself, his wife and children, will become slaves, and shall beg not to be personally employed, but that he will pay what his services are worth; when he has paid the value of his services monthly till cent. per cent. is paid on the original sum, let this be in full. The creditor shall not plead that he holds a slave bond, and should recover his original advance. When cent. per cent. (on the first amount) is paid, let the debtor be free.

မင်းကြီးတနည်ထုံးမြီးကိုချေးပါ။အတိုးရောက်လျှင်ဆပ်ပါမည်မဆပ်
နေလျှင်ပိုင်ထိုက်သမျှကိုပိုင်ပါစေတော့စာရင်းပေး၍ချေးယူသည်အတိုင်း
မပေးမဆပ်နေသော်။ မြီးရင်းနှစ်ဆပေး၍ပြေစေ။ အပ်သောဥစ္စာသက်ရှိ
သက်မဲ့ကိုမပိုင်သာခြေလွတ်စေ။ မင်းကြီးတနည်လည်းယူရင်းပေးရင်းမှံ
သမျှဥစ္စာ သညာ အမည်ကို စာ မထားပါ နှင့်မည် သည် အ မည် သညာ
ပြောင်း၍ထားပါ။ထားသည်အမည်တွင်အတိုးနှင့်ပေးပါမည်။ စာထားခံ
၍ချေးယူသည်။ ၎င်ကိုပေးစမရှိလျှင်။ ထိုအရင်ကဥစ္စာကိုသာစီးတက်ရိုး
ပေးစေအပ်၏ပေးစရှိလျှင်ထိုဥစ္စာအမျိုးအတိုင်းတက်စေ။ ။မင်းကြီး
တနည်းလည်းမြီးပေးပါထိုမြီးရင်းပွားရောက်သောခါ။ဘုရားရှင်ရှုတ်ထု
တော်စေတီပုထိုးစာတိုက် ကမ္ဗဝါစာမှစ၍ပိတိကဋ် သုံးဘုံဇရပ်ရေတွင်း
ရေကံကြောင်းဆောက်ပေးပါမည်ဆို၍။ ချေးသည်မှာဆိုတိုင်း မပေးမရ
သည်ဟုအ ထူးမဆိုသာ။ ယူရင်းမြီးကိုနှစ် ဆတက် ပေးစေ။ သံသရာ
ကြောင်း၌လှည့်ပတ်ချေးသူမြီးစားကိုအများ သိထင်အောင် ကြီးစွာသော
မင်းဒါဏ်ကိုခံစေ။လည်ဟူ၏ဆင်ချင်တုံလည်ဟူ၏။ ။၍သည်လျှင်
မြီးစားကမြီးရှင်ကိုလှည့်ပတ်ချင်းချောက်ပါးတည်း။ ။မင်းကြီးမြီး
ရှင်ကမြီးစားကိုလှည့်ပတ်ချင်းခြောက်ပါးဟူသည်ကား။ အဘယ်နည်း။

၂၀

ယူသောမြီးအတိုးရောက်တွင်မပေးနိုင်၍ ထိုအတိုးဆပ်ရန်ကိုဥစ္စာ
ကိုယူဦးဆို၍ချိန်ခွင်ပြန်သည်။သူသိသူမြင်ဆပ်စေသည်။၎င်ငွေလည်းအ
တူနေအတူစားမကွဲမပြားရှိသူငွေဆို၍။ ပေးချင်းစာရင်းထားချင်းထိုငွေ
ကိုယူရင်းမြီးကြောင့်ယူသည်။နောက်စာရှိသည်မှန်သော်လည်း အထက်
ချိန်ခွင်ပြန်ငွေကြောင့်သာဖြစ်သည်သားသို့အတူနေအတူစားတို့၏ထား
အတိုင်းအရင်းတွင်သာဆပ်စေ။ အတက်မရောက်သာ။ အဘယ်ကြောင့်
နည်းဟူမူကား။လိမ်လည်လှည့်ပတ်ချင်းဖြစ်ခြေသောကြောင့်တည်း။ မြီး
ရှင်မင်းဒါဏ်ခံစေ။ ။မင်းကြီးတနည်းလည်းချင့်ဥစ္စာယူစား၍မပေး
နိုင်ရှိလျှင်။ရင်းပွားကိုချိန်ခွင်ပြန်။မြီးစားသို့မပေးခင်ချင့်ငွေရင်းကိုသူတ
ပါးသို့ကဲ့ဝှက်၍ဥစ္စာရှိသည်သူမှာယူခြေ။ညွန်ပြော၍ယူရလေ၏။ စီစစ်၍

4th. Oh king! if a person shall borrow money under a promise to pay when the interest is due, or that the lender shall take possession of all his property; and if he shall not pay as promised, let payment of the original amount, and cent. per cent. be a full satisfaction. The lender shall have no right to the property, animate or inanimate, handed over to him; let it be released. 5th. Oh king! in another case; if a person shall propose (to another from whom he wishes to borrow) not to enter the name of the thing really lent in the engagement, but some other, (and shall promise) that he will pay interest on that, and an engagement be so made, if he has not paid any interest on the thing named, let him pay the usual interest on the thing really borrowed. If he has commenced payment on the thing named, let him pay interest according to the nature of that thing. 6th. Oh king! in another case; if a person shall borrow money under a promise, when the interest is due, to make a holy image of the god, a tsadie, a puto, a book-case, a kaboa-book (read at the inauguration of a priest,) the three divisions of betekat, a zayat, a wall, a tank, or a convent, and if this engagement be not fulfilled, it cannot be enforced; let him pay cent. per cent. on the amount originally borrowed. And that all men may know that he is a person who acts deceitfully in matters relating to a future state of existence, let him be heavily fined. This is also said to be a matter for consideration. These are the six deceits practised by the debtor on the creditor.

20th. The six laws when creditors deceive their debtors.

Oh king! the six deceits practised by creditors on their debtors are as follows:

1st. If the debtor cannot pay the interest of a debt when it falls due, and the creditor propose to him to take his money and pay the interest, that the money shall be weighed out ("turn the scales,") and if he shall thus, in the presence of witnesses, cause the debtor to pay him, and say the money belongs to inmates of his house, and an engagement to this effect be made,—this money was taken on account of the original debt,—and though the engagement be proved, it is only on account of the "turning of the scales," a new transaction; let the money of the inmates of the house be paid only, and the original sum borrowed, it shall bear no interest. Why is this?—because it is a deceitful transaction; let the lender be fined.

2d. Oh king! in another case; a person shall have borrowed money, and not being able to pay shall make a (Khyaing-gwin-pyan,) intermediate transaction, paying the interest and principal, and before it is returned to him the creditor shall conceal it with a third party, and tell his debtor that this third party has

ငွေလက်ခံဖြောင့်မှန်လျှင်။ ထိုသူဘပါး ငွေအပြစ် ယူရသည် ငွေတွင်သာအရင်းဆပ်စေ။ အပွားမရသာ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ချင့်ဥစ္စာကိုရှိဗ်ကဲချေးသောကြောင့်တည်း။ ဥစ္စာရှင်ကို မင်းဒါဏ်ကြီးစွာပေးစေ။ ဆင်ချင်တုံလည်းဟူ၏။

အကြင်မြီးရှင်လည်း မြီးစားတွင်တိုးပွားရောက်သည်ကာလသူတပါးကငွေကိုယူ၍ငမှာအပြေဆပ်။ နောက်ထိုးငွေအတိုင်းပေးဦးမည်မြီးရှင်ဆို၍။ မြီးစားသည်သူတပါးငွေကိုချေးယူ၍ဆပ်လေ၏။ ဆပ်ပြီးမှမပေးမချမြီးရှင်ဆိုသော်။ လှည့်ပတ်ချင်းကားရောက်၏။ မြီးးရှင်ပြန်၍မပေးလျှင်နေ့ပိုင်စေ။ မြီးရှင်မင်းဒါဏ်ခံစေ။ ဆင်ချင်တုံလည်းဟူ၏။

မြီးရှင်ကအတိုးအပွားရောက်သည်။ မြီးဥစ္စာကိုဆင့်၍အမည်လွှဲယူစေသည်။ ရှေးအရင်းကငွေ။ ငွေကသည် စပါးသို့ရောက်သည်။ စပါးကသည်ကြေးမျိုးသို့ရောက်သည်။ ရင်ကသည်နှမ်ဓါအထည်အလိပ်သို့ရောက်၍ အဆင့်ဆင့်အနှစ်တဆယ်ကျော်ရှိသည်အရင်းငွေနှင့်အတိုးအတက်တို့ကိုရသင့်သည်။ ဥစ္စာရှင်မြီးစားအချင်းများကြသည်မှာ။ ငွေ၏အတိုးတံဘိုးပေး၍ပြေစေ။ ဆင့်ရာမရသာခြေ။ ငွေတွင်ပေးစရှိလျှင်။ ငွေတံဘိုးမှပြေစေ။ ငွေတွင်မပေးစပါးနှမ်ဝါကျေးမျိုးအဆင့်ဆင့်ရောက်ရာပေး၍။ ယူရင်းဥစ္စာ၏လေးဆတွင်ပြေစေ။ အလွန်ဆပ်မိသမျှမှာ။ ပြန်၍ပြေစေ။ ဥစ္စာရှင်မင်းဒါဏ်ခံစေ။ ဟုမနူရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

မြတ်သောမင်းကြီးကျွန်ုပ်သား မြင်းဆင်အသက်ရှိသည် ကိုအဆိုးဖြတ်၍ငွေစာရင်းနှင့်ချေးစားသည် အခါလည်းသော်။ ငွေမပေးနိုင် ယူရင်းမြင်းဆင်သက်ရှိသည်ကိုပေးမည်သွင်းသည်ငွေကိုသာရကောင်းသည် ဆိုသည့်ငွေပေးစရှိလျှင်ငွေကိုအတိုးတံဘိုးပေးစေ။ ငွေပေးစမရှိလျှင်ထိုယူရင်းတိရိစ္ဆာန်အတိုင်းတခုကိုနှစ်ခုပေးစေ။ ထိုသို့မဟုတ်။ ယူရင်းတိရိစ္ဆာန်ပိန်သော်ကျုံးသော်ကမ်းသော်ထိုတွင်တံသည် အဘိုးအတိုင်းဖြတ်၍ဥစ္စာရှင်ယူစေ။ အထက်ကပိန်ကျုံးကမ်းရင်း မရှိတကားမဆိုသာခြေ။ အဘိုးတံရာပြတ်သည်ကိုယူစေ။ အတက်ယူရင်းပြတ်ရင်း အဆိုးကျင်းတွင်မတိုးမပွားပေးစေယူစေ။ သေပျောက်သော်လည်းတခုကိုနှစ်ခုပေးစေ။ တိရိစ္ဆာန်

money, and advise him to borrow of him; if he do so, and on enquiry it is found that the money was lodged with him by the original lender, let the debtor for the money he so took supposing it to be the money of the person with whom it was placed, pay only the principal; he shall pay no interest. Why is this? because it was a deceitful transaction; let the owner of the money be heavily fined. It is also said this fine is a matter for consideration.

3d. A creditor proposes when his money is due that the debtor shall borrow money from some one else, and pay his demand in full, and promises that he will again lend him the same amount. The debtor borrows the money and pays him, and the creditor then refuses to lend the money. It is an imposition; he shall not have the right to do so; it is said he shall be fined. It is also said this fine is a matter for consideration.

4th. When the time for the payment of the interest arrives, (the debtor being unable to pay,) the creditor causes him to take farther advances under other names; first silver, then paddy, then copper of different kinds, then sesamum, cotton or cloth, in succession. They dispute, and this appears on inquiry, and that it is more than ten years since the transaction. Let the debtor pay in full two tickals for one. The creditor shall recover nothing for the things "clapped on." In case any part of the interest has been paid in silver, let cent. per cent. in silver be paid as a settlement in full. If money has not been paid, but paddy, sesamum, copper, or any of the things clapped on, let four-fold of the thing originally taken be a settlement in full; let the creditor return all that may have been paid beyond this, and let him be fined. This lord Menoo the recluse said.

5th. Oh excellent king! if buffaloes, oxen, horses, elephants, or other animals, be taken at a valuation, and an engagement made for the money, and at the end of the year the borrower cannot pay, but offers to return the animal taken, if the creditor claims silver, and any part of the debt has been paid in silver, let cent. per cent. be paid. If no silver has been paid, let two for one of the animal, as he was originally taken over, be returned. If he has become lean, had a leg broken, or an eye put out, let it be valued as it is, and let the owner recover it back. He shall not plead that when lent it was not broken-legged, or blind; he shall only have the difference between its present value and original valuation; on this there shall be no increase. If it be lost let two be restored; if it be sold, let the

တို့ကိုချေးယူသည်။ ရှောင်းချ၍ ကုံခြေသော် ထိုစကားအတိုင်း ငွေတိုးနှင့်ပေးစေ။ ။တနည်းလည်းချေးယူသောနေ့က။ဆယ်ရက်မတိုင်မှီသေသော်အသားအရေခေါင်းအမြီး ဥစ္စာရှင်သို့ရောက်စေ။ ၎င်းသေသည်တိရိစ္ဆာန်အတိုးမပေးရသာလွတ်စေ။အဘယ်ကြောင့်နှင့်ဟူမူကား။ ဥစ္စာရှင်တင်စားခြေသောကြောင့်တည်း။၎င်းသေသည်ကိုမပို့မရောက်။ ဥစ္စာရှင်မသိမရသော်ထိုသေသည်အရင်းနှင့်နှစ်ဆတက်ပေးစေဆပ်စေ။

တနည်းကား အကြွင်မြီးရှင်သည်။ဥစ္စာကိုမြီးချေးစာရင်းထားရမည်။ ၎င်းဥစ္စာနှင့်ရောင်းဝယ်ကုံစယ်သွားခြေမြတ်လျှင်အရင်းမှာအရင်းအတိုင်းလနှစ်မဆိုလှည့်ဖျားပေးသည်။စာထားနှင့်ယူသွားလေ၏။ လနှစ်ရှည်မှယူသူရောက်သျှင်။အမြတ်များပါမည်ရှုံး၍လာမည်ဖြစ်ကကုံဘက်စကားလှည့်ပတ်။မြီးရှင်ဆိုချင်းဖြစ်သည် အမြတ်အရှုံးကို။ ဥစ္စာရှင်မခံရသာ။ပေးရင်းငွေတွင်သာ။နှစ်ဆတက်ယူသူကမြီးရှင်သို့ပေးစေ။ ။ဤကားမြီးရှင်ကမြီးစားကိုလှည့်ပတ်ခြင်းချောက်ပါးတည်း။

၂၁ ။မြီးရှင်နှင့်မြီးစားတိုင်ပင်၍အချားမြီးရှင်တို့ကိုလှည့်ပတ်ချင်းသုံးပါး။

မြီးရှင်နှင့်မြီးစားတို့အချားမြီးရှင်ကိုလှည့်ပတ်သောစကားကား။ မြီးရှင်အများမြီးစားတဦး တည်းမဆပ်နိုင်ရှိလေသည်ကိုမြီး ရှင်တဦးတွင်ကျွန်ခံစာရင်းထား၍သူ သိသူမြင် ဝယ်သည်ပြု၍ ထိုငွေနှင့် ထိုမြီးစားကုံစလယ်ရောင်းဝယ်သွားရာသေသည်။ ဥစ္စာကိုမြီးရှင်တကာကနှစ်ဦးလိမ်လည်ကြောင်းကိုသိ၍မြီးစားမှာရသမျှကိုယူလေသော်ယူပိုင်စေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်ဟူမူကား။မြီးစားနှင့်မြီးရှင်လိမ်လည်၍ပြုခြေသောကြောင့်တည်း။ ။သို့မဟုတ်မြီးရှင်တကာမြီးစားကိုအရင်းအနှိုးပေးကြသည်ဖြစ်မှုနည်းများခေ၍ယူစေ။ သို့မဟုတ်မြီးရှင်တကာကငါတို့ရင်းနှိုး မစိုက်ပြီ ဆိုခြေ၍ စိုက်သူသာစိုက်၏။ ဥစ္စာကိုစိုက်သူတို့သာဝေ၍ယူကြစေ။ မြီးရှင်တကာကငါတို့ဝေယူစား ရကောင်းသည်မဆိုသာ။အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ အစကကချင်းတို့မစိုက်မပေးဝံ့ခြေသောကြောင့်တည်း။

မြတ်သောမင်းတတ်မှာလည်းမြီးစားနှင့်။ မြီးရှင်လိမ်လည်၍ငွေနှင့်ဝယ်သည်။ထိုငွေကိုငွေရှင်ယူသည်။ အိမ်တွင်ကျွန်အဖြစ်စေစားသည်ကိုမြီးရှင်တကာတို့ကသိ၍ဆိုသော် သက္ကရာဇ်စာနှင့်ဝယ်သည်။ သူသိသူမြင်ဖြစ်သည်မဆိုသာခြေ။ ကျွန်လည်းမဟူသာခြေ။ တို့မြီးစားကိုမြီးရှင်တကာအတိုးပြတ်၍ဝေယူကြစေ။မြီးရှင်လိမ်လည်သူ့ငွေကိုမရသာခြေ။

borrower pay in money according to his engagement. In another case, if it die within ten days of the time it was borrowed, let the flesh, skin, head and tail, be taken to the owner, and he shall not have his price, he must forego it. Why is this?—because he practiced deceit. If the dead animal be not taken to the owner, and he does not know (of his death,) let the person who borrowed him pay double.

6th. In another case, a lender proposes that a person shall take other property, make an engagement for money lent, and go trading with the property. If any profit be made, each shall take half and the borrower shall pay the original without any time fixed. The debtor thus deceived, takes the property and gives the engagement. After some years he returns. Whether he gain or lose, it is a deceitful partnership.* The owner of the property shall have no share in the loss or gain; let him only have cent. per cent. on the original amount. These are the six ways in which a creditor deceives his debtors.

21st. *The three ways in which creditors and debtors combine to deceive other creditors.*

A debtor has many creditors, and not being able to pay, engages to become the slave of one, and in the presence of witnesses takes an additional sum, entering into a bond, and with this money goes with this creditor's goods on a trading journey and dies. If the other creditors, knowing they have been deceived, shall take possession of all that has been acquired by this debtor, let them have the right to do so. Why is this?—because the debtor and creditor acted deceitfully. But if many creditors shall give the creditor an advance, let them divide the profits equally. If some of the creditors refuse to make any advances, let them only who have done so share. Those who have not shall have no claim to a share. Why is this?—because they would make no advances.

2d. Oh excellent king! in another case, one creditor deceives by buying the debtor, takes back the money, and causes him to serve in his house. If the other creditors object, he shall not say he bought him on bond in presence of witnesses, nor shall he be considered as a slave. Let the other creditors value and sell him, dividing the price. The deceiving creditor shall have

* A partner's share is one half.

အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ လိမ်လည်ခြသောကြောင့်တည်း။ ။သို့
ကားမဟုတ်တုံမြီးရှင်ကိုင်ငင်ဦးဖြစ်လျှင်ကိုင်ငင်ဦးသူကိုင်ငင်ပိုင်စေ။ မြီး
ရှင်တကာကမြီးစားကိုကိုင်ငင်ရကောင်းသည်မဆိုသာခြေ။ ထိုပြီးသော်အ
ခါမြီးရှင်တကာထိုသို့ပြောဆို၍နည်းတူသိမ်ပိုင်စေ။ ကိုင်ဦးသူလက်ကမြီး
ကိုမဆပ်မြီးစားပြေးသွားလျှင်မြီးရှင်ကိုင်ဦးသူကိုမစွဲသာခြေ။ ။သို့
ကားမဟုတ်တုံမိမိမြီးကိုခံ၍ အမှတ်မဲ့လွှတ်၍သွားခြေသော်မြီးစားကိုင်
ဦးသူကလိုက်၍မြီး ရှင်တကာတို့သို့အပ်စေ။ ထိုမြီးစားကိုတည့်မရသော်။
ချင့်တွင်မြီးစားဆပ်ခဲ့သမျှမှန်ရာကိုမြီးစားမြီးနည် မြီးရှင်တကာခွဲဝေယူ
ကြစေ။ သူကြီးပြည်စိုးမြို့ကွပ်တို့စီရင်ရာ၏။

မြတ်သောမင်းကြီး တတံမှာချင့်ဥစ္စာအနည်း ရှိသည်ကိုမြီး အများရှိ
သည်ဆိုပါ။ ငါဥစ္စာကိုလည်း။ ကိုယ်လည်းသိမ်ပါတိုင်ပင်၍သိမ်ချင်းပါ။
မှန်လျှင် ထိုမြီးစားတွင်ကိုယ်နှင့်တကွ။ သားမယားမိုဃ်းမြေလယ်ယာဥ
ယည်သက်ရှိသက်မဲ့ကိုမြီးရှင်တကာသိမ်ယူပိုင်စေ။ လိမ်လည်သူကအစု
အပုံရကောင်းသည်ဆိုသော်လည်မရရာ။ အဘယ်ကြောင့်နည်ဟူမူကား။
မြီးရှင်နှင့်မြီးစားလိမ်လည်ကြခြေသောကြောင့်တည်း။ ။သို့ကားမ
ဟုတ်တုံမင်းဘေးစိုးဒါဏ်အကြီးမိဘတို့ညှင်းဆဲမည်ဖြစ်၍တနည်းကိုအ
များစာထားစေသော်လည်းအပြစ်မရှိ။ ကယ်မချင်းဖြစ်သည်။ ဝင်အကြီးအ
ကဲတို့နှိပ်စက်ကုံကျသမျှကိုမြီးရှင် စိုက်ပေးဆောင်စေ။ ကယ်မချင်း၌အ
ပြစ်မရှိ။ ရှို့ဖှက်လိမ်လည်အရင်ပြုမိသည်ဒါဏ်။ စိုက်ပေးနှင့်သည်ထိုဥစ္စာ
ကိုမြီးစားကပေးစေဟူ၍မနွှမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ဤ
ကားမြီးစားနှင့်မြီးရှင်လိမ်လည်လှည့်ပတ်ချင်သုံးပါးတည်း။

မြတ်သောမင်းကြီးမြီးအများရှိသည်ကိုအနည်းရုပ်မိသည်။ နောက်မှ
အများမရုပ်သာအနည်ရှိသည်ကိုအများ ရုပ်မိသော်အပြစ်မရှိရုပ်ပိုင်စေ။
မြီးကိုဆပ်လျှင်သိမ်ရုပ်မိသမျှကိုမြီးစားရစေ အများရှိသည်ကိုအနည်ရုပ်
မိသည်မြီးနှင့်မတံထတ်၍ရုပ်ရကောင်းသည်ငဥစ္စာအများကျန်သည်ပေး
ကောင်းသည်မတောင်းသာ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကားရုပ်သူမှာခြေ
သောကြောင့်တည်း။ သက်ရှိကိုရုပ်သိမ်ကိုင်ငင်ရာဆင်မြင်းကျွဲနွားကိုမြီး
ရှင်စေစားခြေသော်စီးနင်းတင်သည်တံဘိုးအခွန်ကိုချ၍ပြေလျှင်ပြေစေ။ မ

no share. Why is this ?—because he practised deceit. If this be not the case, if one creditor shall have first apprehended the debtor, let him have a right to do so; the other creditors shall not dispute it. After he has recovered his money he shall hand the debtor over to the other creditors, and they shall have the right to take possession of him. If he escape from the custody of the first before paying his debt, the others shall have no claim against the apprehending creditor. But if, after having recovered the amount of his own claim, he shall, without reflection, let him go, he shall (be called on to) recapture and hand him over to the other creditors. If he cannot apprehend him, let him make a dividend with the other creditors of all he has himself recovered, according to the amount of their claims. This the Thooghee, Governor, or Chief of the town has power to order.

3d. Oh excellent king! in another case, a debtor proposes to a creditor, who has only a small sum due, to say it is a large one, and take possession of all his property. If he do so, let the other creditors have a right to take possession of his person, his wife, children, and lands, all his property, animate and inanimate; and if the cheat shall claim a share, he shall not recover. Why is this ?—because he combined with the debtor to deceive. But if a person be oppressed by a heavy fine by the Chief, or by his parents, or elders, though he make a bond for a large amount when a small one only is due, there is no fault. It is seeking deliverance from impending misfortune. Let the creditor pay what is demanded by the Chief, or his parents. There is no punishment for the relief afforded (in paying the imposition.) He has paid the fine for the false bond; let the debtor repay him that. Thus lord Menoo the recluse said. These are the three ways in which a debtor and creditor combine to deceive other creditors.

Oh excellent king! if a person having a large sum due, shall seize only a small portion of the property of his debtor, he shall not afterwards seize a large one. If a small debt be due and a large portion of property be seized, there is no blame attached (to the seizer;) let him have the power to do so. If the debt be paid, let all that was seized be returned to the debtor. If a large sum is due and a small portion of property be seized, that is not equal to his debt, and he should (wish to) make a farther seizure, as there is much property left. He shall not have the right to make a farther demand. Why is this ?—because he made a mistake (in his first seizure.) If animate property, elephants, horses, buffaloes, or oxen, of a debtor, be seized, and used by a creditor, let their hire be deducted from the original debt. If it be equal in amount to it, let it be considered as a payment in full. If it do not cover the whole amount due, let the balance be paid. If

ပြေလျှင်ဆပ်စေ။သေပြောက်သော်တံဘိုးနှင့်ချစေ။ ။မြတ်သောမင်းကြီးတနည်းကား။မြီးစားနှင့်အတူနေအတူစားဖြစ်မည်။ မြီးချေးရင်းကမပါသော်လည်းချေးရင်းသူသေပျောက်သော်အတူနေအတူစားတို့ ရင်းပွားကိုဆပ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အတူနေခြေသောကြောင့်တည်း။ ။ထုံးပုံသက်သေမှာ။ရှေးသောအခါ။ဗာရာဏသီပြည်တွင်။မြီးစားတဦးအိမ်၌။ ဆင်ချည်၍ရှိသည်မြီးစားပျောက်လေသော်မြီးရှင်ဆင်ကိုသိမ်လေသည်။ မြီးရှင်နှင့်ဆင်ရှင်။ ဗာရာဏသီမင်းကြီးဆရာရှင်ရသော့ထံအစီရင်ခံကြလေသော်ဆင်ရှင်မြီးကိုဆပ်စေ။သူအိမ်အောက်ဆင်မချည်တန် ချည်ခြေသည်စီရင်၍မြီး ကိုဆင်အဘိုးတံရာနှင့်မှဆင်ကိုဆင်ရှင်ရခြေသည်သက်သေရှိခြေသည်။ထိုကြောင့်ကျွေးစားအိမ်အောက်ဆင်ပေါက်ချည်သော်။ ကျွေးရှင်တောင်းပိုင်သကဲ့သို့။မြီးစားအိမ်တွင်ရှိသမျှကိုမြီးရှင်ပိုင်ရာခြေသည်ဟူသတည်း။ ။တနည်းတုံမြီးစားပြေးသွားသည်အိမ်ယာဥယဉ်လယ်ယာမြေကိုရွာသူကြီးတို့သိမ်၍ တဦးအားချပေးနေစေသော်နေသူအပြစ်မရှိမဆပ်ရမြီးရှင်ကသူကြီးမိဘကိုတိုင်၍မြီစားဥစ္စာမှန်ပါသည်ဆိုလျှင်သူကြီးပြည်စိုးတို့က။ ထိုမြီးစားဥစ္စာသူတပါးသို့ချပေးမိသော်လည်းမြီးရှင်မှန်သူတို့သို့အပ်ပေးစေ။ သူကြီးပြည်စိုးတို့ချသည်တကားဟုနေလုပ်သူတို့မဆိုသာခြေဟုမနူမည် သောရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၂၂ ။မြီးစပါးကြောင့်နွားကိုကိုင်ချင်းတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီးစပါးအတင်တဆယ်ရှိ၍။နွားမတခုကိုမြီးစားတွင်ကိုင်လေသည်။ ကာလရှည်လျှားသဖြင့် နွားအများပွား သည်မြီးစားကလည်စပါးကိုပေး၍နွားကိုရကောင်းသည်စပါးရှင်ကလည်း။စပါးကိုငါမလိုပြီငလက်တွင်ပွားသည်နွားကိုသာလျှင် ယူမည်နှစ်ဦးဆိုကြသည်ကိုစပါးမှာအတင်းတဆယ်အတိုင်းဆပ်စေ။ နွားကိုနွားရှင်ယူစေ။ရှေးဘုရားရှင်တို့လက်ထက်ရှင်ရသော့စီရင်သည်။

၂၃ ။ဆင်မြင်းကျွဲနွားချေးသည်တပါး။

မင်းကြီးအကြင်သူတို့ဆင်မြင်းကျွဲနွား ကုလားအုပ်ဆိပ် ဝက်ကြက်ဝမ်ပဲ အဘိုးမဆိုချေးအံ့။ အငယ်ချေးသော် အကြီး အအို ချေးသော်အပျိုအဆိုးချေးသော်အလှ။အစားဆပ်စေ။ ဤကားအဘိုးမဆိုချေးသောစကား

the animal die, or is lost, let his value be deducted from the debt. Oh excellent king! in another case; if a person live with a debtor, though he were not present when the debt was incurred, if the debtor die or abscond, this person who lived and ate with him shall pay both principal and interest. Why is this?—because he lived along with him as an instance or precedent. In former times an elephant was tied up by a third person under the house of a debtor in the country of Benares. This debtor was not to be found, and his creditor took possession of the elephant. The creditor and owner of the elephant came for a decision before the sage, the teacher of the king of Benares. He decided that the owner of the elephant should pay the debt, as he had tied up his elephant where he had no right to tie him, under the house of the debtor; and he only recovered his elephant on paying a portion of the debt equal to his value. This is a precedent, and for this reason; as the elephant so tied up under the house of the debtor was made responsible, so it is said, all property in the house of a debtor the creditor has a right to. In another case; if a debtor shall abscond, and the Thooghee take possession of his homestead, vegetable or fruit garden, and make them over to another to dwell in them, the person so obtaining possession shall not be held liable for the debts (of the absconded debtor.) If the creditor inform the Thooghee, and prove the property to be that of his debtor, then the Thooghee or Governor, though he may have handed over the property as stated to another, shall (reclaim and) make it over to the creditor who has proved his claim. The person in possession shall not plead that the Thooghee or Governor had made it over to him. This the sage recluse called Menoo said.

22*d*. *The law when for a debt of paddy a cow is taken possession of.*

Oh excellent king! if a person has a debt of ten baskets of paddy due to him by another, and shall seize a cow, which in process of time has many calves; if the debtor shall claim the cattle, and offer to pay the paddy, and the creditor shall decline to receive it, saying he will keep the cattle that have been produced whilst the cow has been in his possession; let the ten baskets of paddy be paid, and let the owner of the cattle take them. This the sage recluse decided in the time of a former god.

23*d*. *One law when elephants, horses, buffaloes, or oxen, are borrowed.*

Oh king! if a person shall borrow an elephant, horse, ox, buffalo, camel, goat, pig, fowl, or duck, without fixing the price; if it be old let him return a young one; if small let him return a large one; if an ill-favored, let him return a handsome one. This is the law when these things are borrowed without fixing

တည်း။ ။ငှင်တွင်နေ့လကလွန်လျှင်လည်းချေးရင်းကရည်တူနှစ်ဆ ပေးစေ။နှစ်အလွန်ကိုဆိုသတည်း။

၂၄ ။စပါးကိုငွေပေးမည်ယူချင်းတပါး။

မင်းကြီးအကြင်သူတို့သည်။ စပါးကိုငွေသီးမောင်းတက်မှာပေးမည်။ ယူလေ၏သီးမောင်းတက်သောခါငွေရှားဆန်စပါးပေါ၍။ ညင်ခုံကြသည် မှာ။မင်းကြီးရှေးသောအခါ။ မိဗ္ဗိလာပြည်တွင်မိုဃ်းရွာ၍ကျိုကျထားရာ စပါးကိုပိုးစား၍ကုံလေသည်။စပါးတတင်းကိုငွေတကျပ်ပြုသည်စပါးတ တင်းပေးပါ။အဘိုးတကျပ်ကို။ သီးမောင်းတက်မှပေးပါမည်ဆို၍ပေးယူ ကြသည်။သီးမောင်းတက်သောအခါငွေတကျပ်ကို။စပါးအတင်းတဆယ် ရောင်းဝယ်ကြသည်ယူရင်းကစပါးတတင်းကိုနှစ်ဘင်းပေးမည်။ စပါးရှင် ကလည်းထိုယူစင်တတင်းကိုအဘိုးငွေတကျပ်ဖြစ်သည်နှစ်ကျပ်ရကောင်း သည်ဆိုသည်။ရှင်ရသေ့သံရောက်လျှင်ကာလဒေသစနံ။အဂ်ာလေးပါးရှိ သည်။စပါးလည်းတတင်းပေးစေ။ ငွေလည်းတကျပ်ပေးစေ။ဘုရားရှင်တို့ လက်ထက်။မိဗ္ဗိလာပြည်တွင်။ ရှင်ရသေ့စီရင်ဘူးသည်နှင့်အညီစပါးကို ငွေ။ငွေကိုစပါးပေးမည် ဆို၍ယူသမျှကိုသည်နည်းဖြစ်စေ။မနူမည်သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၅ မြီးချေးသောခါအများချေးသည်ကိုအချို့ကျွင်းသူဆပ်ချင်းတပါး။

မင်းကြီးရွှေငွေကြေးသံဆန် စပါးပြောင်း ပဲနှမ်ဝါ ဆီဆေး လူမှုသုံး ဆောင်သည်။ ဥစ္စာရပ်ကိုးမကုံ၍လူအများရှစ် ယောက်ကိုးယောက်တ ဆယ်စာရင်းတချက်တည်းချေးယူ၍။တချို့သေပျောက်လည်ကျွင်းသောသူ ရင်းပွားကိုဆပ်စေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။စာရင်းတ ချက်တည်းတူချေးသောကြောင့်တည်း။

၂၆ ။မြီးချေးရာစာရင်းမပါအတူပါသူဆပ်ရချင်းတပါး။

မင်းကြီးအကြင်သူတယောက်သည်။ သူတယောက်မြီးချေး ရာအတူ လာအတူသွားသူချေးရင်းလူသေပျောက်သော်။ အတူလာအတူသွားသူ အရင်းဆပ်စေ။ငါမယူစာမဝင်မဆိုသာခြေ။ ။တလှေတည်းစီတခဲ ရီးတည်းသွားသောသူတို့သည်။ရှေးကံဟောင်းတော်၍။ ရွှေငွေရတနာကို

the price. In the same case, if the time for returning them be past, if they be over due, let two of the same kind of animal as that originally borrowed be returned. This is said when they have been due a full year.

24th. One law when paddy is taken on credit, or silver is taken on a promise to give paddy.

Oh king! if a person shall take paddy, promising to pay for it in money after harvest, if money is scarce and paddy abundant, and they dispute, (here is a precedent,)—oh king! in former times, in the country of Miteela, from the rain the paddy in the granaries was all destroyed by insects, and the price of grain rose to one tickal per basket. A person borrowed a basket on a promise to pay for it one tickal after harvest. After harvest paddy was selling for ten baskets the tickal, and the borrower wanted to pay two baskets of paddy for the one he had borrowed. The creditor argued that the price of paddy at the time was one tickal the basket, and that he ought to pay him two tickals. So they came before the sage, who said, the time and the place, the kind of thing, and the price, are four things (to be considered;) let one basket of paddy and one tickal of silver also be paid. As a Yathay, in the time of a former god, decided thus in Miteela, when paddy is taken and money to be paid, or money taken and paddy to be paid, let the case be so decided. Thus the lord Yathay, called Menoo, said.

25th. The law that when a number of persons have incurred a debt those who remain shall pay.

Oh king! if gold, silver, copper, iron, rice, paddy, cholum, vetches, sesamum, cotton, oil, tobacco, or any other thing in use among men, be borrowed, on one engagement by a number of persons, eight, nine, or ten, who have need of them, and if some of them die, or are not to be found, let those who remain pay principal and interest. Why is this?—because they took the article on bond in common.

26th. The law when a party, though not mentioned in the engagement, if he accompanied the borrower, shall pay.

Oh king! if a person accompany another who goes to borrow (any thing,) and if the person who incurred the debt shall die, or not be found, let the person who accompanied him pay the principal. He shall not say that he did not take the thing, that his name is not in the bond. People going together in the same boat, or fellow travellers on the same journey, if their fortune from their former deeds be good, and they come on some gold,

တိုက်မိ၍ရသော်။ရရင်းလူနှစ်ဆအတူပါလူတဆ။ ဝေယူကြသကဲ့သို့ဖြစ်၍မလွတ်သာခြေ။အရင်းဆပ်ပေးဟူသတည်း။

၂၇ မြီးကိုလူအများချေးရာမဆပ်သင့်ဆပ်သင့်နှစ်ပါး။

မင်းကြီးအကြွင်မြီးစားအများတို့သည်။ မြီးရှင်ဥစ္စာကိုတလုံးတည်းယူကြ၍။အသီးအသီးမြီးစားချင်းမြီး ရှင်ရှေ့တွင်။သူယူနက်ငါယူနက်အလျောက်ချိန်၍ဝေကြသည်ကိုမြီးရှင်သိမြင် စေကာမူနောက်အချို့မြီးစားသေပျောက်သော်။ကျွင်းသူကသေပျောက်သူတို့တာကိုမဆပ်မဆိုသာ။မြီးရှင်အသိခွဲဝေယူသည်မဆိုသင့်ခြေ။ရင်းပွားကိုကျွင်းသူတို့ဆပ်စေ။

အကြွင်မြီးစားတို့သည်ဥစ္စာတလုံးတည်း။စရင်းတချက်တည်းချေးစေကာမူ။နောက်ဆပ်သောခါ။ငါကမည်မျှသင်ကမည်မျှ။ မင်းကမည်မျှ။တယောက်အစုကျန် သည်တယောက် အတို့မဆပ်ရှိသည် မဆိုသင့်ဆပ်သူဆပ်၍ပြေစေ။ ဥစ္စာရှင်နှင့်မဆပ်သည်မြီး ယူသူစကားသေပန္နက် ၍အသိအကြားလည်ငင်စာရင်းလည်ငင်ရှိလျှင်အရင်းဆပ်သူရှိသူတို့မှာပျောက်သူသေသူမရနိုင်ဆိုသူတို့အတွက်ကိုမတောင်သာခြေကင်းလွတ်စေ။

၂၈ ။ရဟန်းသုမယားကိုအသိချေးမြီးတပါး။

မင်းကြီးသုမယားမှန်းသိလျက်ရဟန်းမြီးချေးသောစကားမှာလင်သိ၍ဆိုလျှင်ရင်းပွားကိုမဆပ်သာဆုံးစေ။ လင်အသိမယားအလျောက်ချေးသည်ကိုအတူသုံးသော်ဆပ်စေ။

၂၉ ။လင်ကုံသွားသည်။စစ်သွားသည်အခိုက်။မယားချေးမြီးတပါ။

လင်ကုံသွားသော်စစ်တိုက်လိုက်သော်။မယားဥစ္စာရန် မရှိ၍ရဟန်းမှတပါး။ငွေကိုတို့မယားချေးယူမည်။ငါမယားသဘောတူမြီးရှင်ကားမရောက်မဥ်။ လင်ရောက်၍ဆိုလျှင်သုမယားမှန်းသိခြေသော် ခိုးပြစ်မလွတ်ခြေ။ငွေနှင့်အပြစ်တံလျှင်ကျေစေ။ငွေနည်းသော်ဖြည့်၍လျော်စေ။ ငွေများ

silver, or gems, and get possession of them, the person who first found them shall have two shares, and his companions one each. In the same way he (the person who accompanies another when he incurs a debt,) shall not escape; let him pay the principal.

27th. The two laws, when there are many parties to a debt, when they ought to pay, when not.

Oh king! if a number of people take property from an individual on loan, and shall of themselves, in the presence of the lender, divide and weigh, each his own share, and the lender sees and knows what they are doing; yet if any of the borrowing party shall afterwards die, or not be found, the remainder shall not refuse to pay the share (of the absent;) they have no right to plead that they divided the amount borrowed in presence of the lender, and with his knowledge. Let those who are left pay principal and interest.

If they shall borrow together, and even enter their names into the same engagement, if at the time of payment the lender shall say "so and so owes so much," "you owe so much," "he owes so much;" and if the share of one be left, he shall not say one has not paid, and on that ground refuse to receive the money of the others. Let each pay his share, and be free from farther demand; and the debtor having declared to the lender that he cannot pay, let them make a verbal engagement before witnesses, or a written contract; and if he die, or abscond, the lender shall not demand his share from the others. Let them be free.

28th. The law when a Rahan lends silver to a woman, knowing her to be a wife.

Oh king! in the case of a Rahan lending money to a woman knowing her to be a man's wife, if the husband shall, as soon as he knows the fact, complain, neither principal nor interest shall be paid; let them be lost (to the lender.) But if the wife shall borrow the money with the knowledge of her husband, and they shall both make use of it, let it be paid.

29th. The law when a woman contracts debts in the absence of her husband with the army, or on a trading expedition.

If during her husband's absence on a trading expedition, or with the army, his wife is left without subsistence, and a Rahan shall lend her the money of some other person, and she shall willingly have sexual intercourse with the creditor, if the husband on his return shall complain, and if the creditor knew she was a married woman, he shall not escape the punishment for his offence. If the money lent be an equivalent to the fine, let that be kept as satisfaction. If it fall short of the sum, let the creditor pay the difference. If it be more than equivalent, let

သော်လွန်ငွေကိုဆပ်စေ။ ။ဤသို့ဆိုရာ၌မယားခိုးတို့အပြစ်သည် အမျိုးအလိုက်ဖြစ်စေ။

တနည်းကားလင်မယားတို့သည်မကုံ၍သူမြီးကိုယူလေအံ့။ မယားကို ထိုမြီးနှင့်အပ်ထားခဲ့၍။ စစ်မြေလည်းကောင်း။ ကုံစယ်လည်းကောင်း။ တရပ်တကျေးလည်းကောင်းသွားလေရာသုံးနှစ်ကြာ၍စာမရောက်စစ်ထမ်း အဖော်တို့အောင်ပြီ လာရောက်၍မလာမရောက်မှိမည်၊ ထိုမြီးရှင်ထံမြီး စားအပ်ခဲ့သည်။ မယားနှင့်သဘောတူ၍ကာမရောက်သောစကားလင်မ ရှိခိုက်မယားချေးစား၍နည်းတူမရောက်စာမပေးမှိသောစကားတွင် ။ မြီး ရှင်နှင့်ထိုမယားသဘောတူစပ်ရှက်သင့်နေခြေက။ လင်ရောက်သောအခါ မြီးကိုဆပ်မှ ချင့်မယားကို ချင့်ရစေ။ မယားခိုးအပြစ်ကင်းစေ။ အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ တရားလွန်ခြေသောကြောင့်တည်း။

၁၀ ။လင်ချေးစားသည်မယားမသိက။ဆပ်ရာမဆပ်မြီးနှစ်ပါး။

မြတ်သောမင်းကြီးလင်ချေးစားသည်ကိုမယားမသိက။ ဆပ်ရာမဆပ် ရာသောမြီးစကား နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ လင်သည် ကာမဂုဏ် ဖြင့်သူမ ယားကိုလည်းကောင်းအလွတ်သူကိုလည်းကောင်းပြစ်မှား၍။ သူတထူးမြီး ကိုချေးယူလျော်ရလေသည်။ ထိုလင်သေသော်ပျောက်သော်မယားရင်းဖြစ် သည်ဟု။ မြီးရှင်တို့။ စွဲ၍တောင်းသော်မတောင်းသင့်ခြေ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ ကာမဂုဏ်တွင်မယားဖြစ်သူအလိုမတူချေးသောကြောင့် တည်း။ ။ဧင်မြီးကိုလင်မှိစင်မြီးရှင်တောင်းသည်ကား။ လနေ့ရက် နေ့ပါဆေးကွမ်သေရည်တည်၍ မယားဆိုဘူးခြေကမသိမဆိုင်မဆိုသာ။ ခြေဆပ်စေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ သဘောတူရာရောက် ခြေသောကြောင့်တည်း။ ။တနည်းလည်းမယားအသိအမြင်ထိုမြီး ကိုတောင်းအံ့။ ထိုတောင်း သည်ကာ လင်ငါ နှင့်မဆိုင် လင် ကာမဂုဏ် ကြောင့်ဖြစ်သည်သူသိသူမြင်အထင်အရှားဆိုဘူးခြေကလည်းမျက်နှာညီ တွင်တောင်းဘူးပါသည်မဆိုသာမြေ။ ထိုမယားလျှင်ကင်းလွတ်စေ။ သား သမီးရှိမူကား။ ဆိုးခံကောင်းစံဖြစ်သည်။ ထိုအဘသေပျောက်သော်လည်းမ သိမဆိုသာခြေဆပ်စေ။

လင်ချေးစားသည်ကိုမယား မသိသော်လည်း ဆပ်ရာသောမြီးတပါး ဟူသည်ကား။ မယားလင်တို့အကျိုးစီးပွားဖြစ်စေ။ ဘိုးဘွားမိဘတို့အ တွက်ဖြစ်စေ။ မြီးရှင်တို့ကဘော်ထုပ်ရှိုင်ခြေလျှင် မသိမဆိုသာဆပ်စေ။

the overplus be repaid him. What has now been said of this offence, let the fine be in relation to the class of the offender.

In another case; if a husband and wife be in want, and shall incur a debt; if the husband, leaving his wife in pledge with the creditor, shall go on a trading journey, to the wars, or into another district, and if after three years no letter is received from him, and his companions who went with him to the war (or otherwise,) have returned, and he shall not return; if the creditor shall have connection with the wife, as left with him by her own consent; or if the wife, in the absence of her husband, shall incur debt, and he in the same way shall not return (for three years,) or send any letter, and the creditor shall have connection with her by her own consent, the husband on his return shall only recover his wife on paying the debt; there shall be no punishment for the criminal connection. Why is this?—because the husband has exceeded the law (the legal time of absence.)

30*th. The law as to whether a wife shall, or shall not pay debts contracted by her husband without her knowledge.*

Oh excellent king! regarding the two laws as to whether a wife shall or shall not pay money borrowed by her husband without her knowledge, is this: If the husband has criminal connection with another man's wife, or with a single woman, and shall incur debt to pay the fine, and if he die, or is not to be found, no claim shall be against the wife. Why is this?—because the wife is not consenting to his lustful acts. If the creditor shall have demanded the debt in the wife's presence, and she shall have placed before him tobacco, betel, or liquor, and have asked him to wait for a certain time, she shall not then plead that she knows nothing about, and has nothing to do with it. Let her pay. Why is this?—because (these acts) amount to tacit consent. But incase, on the creditor demanding it in her presence, she, knowing that he does so, shall say at the time that she has nothing to do with it—that the debt had its origin in the lust of her husband—and this in the presence of witnesses—the creditor shall not plead that he made his demand in her presence; let her be held free of the debt. If he has children, they inherit good and bad, (property and debts.) If he die, or is not to be found, they shall not plead ignorance of the debt; let them pay.

The case in which the wife, though not aware of the husband's debt, shall pay, is this: If it has been incurred for the benefit of both parties, with a view of making profit; or if on account of their parents, and the creditor be able to prove this, she shall not plead ignorance; let her pay. She shall not plead that the

။ ။ယူရင်းသူသေသည်ပျောက်သည်မဆိုသာခြေ။ ။ဤအရာ ကားမြီးရှင်ကသူသိသူမြင်ဆို၍မှန်မှဆပ်စေဟူသတည်း။ ။ထိုသိ မြင်သူမရှိကမဆပ်ရာလွတ်စေ။

၃၁ ။မယားချေးစားသည်ကိုလင်မသိဆပ်ရာမဆပ်ရာသောမြီးနှစ်ပါး။

မင်းကြီး။မယားချေးသည်ကိုလင်မသိကမဆပ်ရာ။ ဆပ်ရာသောမြီး နှစ်ပါး။ ဟူသည်ကား။ မယားသည်သုလင်ကိုခိုးသည်သူတပါးနှင့်ရင်း ပါးပေးကမ်းသည်လော်လည်ချင်းကြောင့်အပြစ်လွတ်ရာတွင်။ ချော်ပေး ရန်ယူရသောမြီးကိုမယားသေပျောက်သော်။လင်မသိကမတောင်းမဆပ် ရာလွတ်စေ။ ။ထိုမယားရှိစည်မြီးရှင်တောင်းသည်ကာလသေရည် သောက်ရက်လဘက်ဆေးကွမ်တည်ကြွေးဘူးခြေလျှင်ပေးဆပ်စေ။ ။ ထိုသို့မျက်နှာညီတောင်းသည်ကာလငါနှင့်မဆိုင် သင့်ကာမကိုဏ်မှုဖြစ် သည်သူသိသူမြင်ဆိုဘူးခြေက လင်ဖြစ်သည်ဟုမယားသေပျောက်သော်။ လင်ကိုမတောင်းသာခြေလွတ်စေ။ ။သားသမီးမြေးတို့မှာဆိုးခံ ကောင်းစံဖြစ်ခြေသည်မလွတ်သာပေးစေ။

၃၂ ။ဧင်လင်။ဧင်မယားကျက်တိုက် အံခတ် လောင်းတမ်း ကြရာ။ သေ ရည်သေရက်သောက်ကြူးကြရာတင်ချင်းမြီးသုံးပါး။

မင်းကြီး။လင်လည်းကောင်း။မယားလည်းကောင်း။ကျက်တိုက်အံခပ် ကျွေအံကြားထိုးလောင်းရာတွင်တင်သောမြီးစကား။ သေရည်သေရက် သောက်ကြူး၍တင်သောမြီးစကား။ နှစ်ပါးတို့မှာမယားချေး၍။လင်မသိ လင်ချေး၍မယားမသိတရောက်တချားတပွဲကသုံးစားလောင်းတန်းရာမ ယားအလျှောက်ယူသည်လင်အလျှောက် ယူသည်ကိုမသိ ကယူရင်းသူ သေပျောက်သော်မယားကိုလည်းကောင်း။ လင်ကိုလည်းကောင်း။မစွဲမ တောင်းသာခြေ။ စာရေးစာဝင်ရှိသော်လည်းလွတ်စေ။ အမှုသွမ်းဖြစ်ခြေ သောကြောင့်တည်း။ ။သို့ကားမဟုတ်တုံမြီးရှင်တောင်းလာသည် ကာလ။လင်မယားသိမြင်ကြ၍သေရည်သေရက်လဘက်ကွမ်းဆေးတည် ဘူးသော် နေ့ရက်ငန့်ပါဆိုဘူးသော်။ မသိမဆိုသာခြေ ဆပ်စေ။ ထိုသို့ တောင်းလာရာတွင်။ ငါနှင့်မဆိုင်။ သူသိသူထင်ဆိုဘူးခြေကလည်းကင်း လွတ်စေ။သားသမီးမြေးတို့မှာ။ဆိုးခံကောင်းစံဖြစ်ခြေသည်ဆပ်စေ။

person who contracted the debt is dead. This is when the creditor can prove clearly by witnesses the truth of his claim. If there be no witnesses, she shall not pay; let her be free of the debt.

31*st. The law whether a husband shall, or shall not, pay debts incurred by his wife with his knowledge.*

Oh king! the debt incurred by a wife without the knowledge of her husband, which he shall or shall not pay, is thus: If a wife have criminal connection with a married man, or make presents to a man from desire to incur debt, to pay fines inflicted, when she cannot escape the imputation of improper conduct; if she die, or abscond, if the husband was not cognizant of these debts, they shall not be demanded of him; let him be held free. If he has been present when these have been demanded, and has placed before the maker of the demand spirits, tea, tobacco, or betel, let him pay. But if, when the demand was made in his presence, he has said in the presence of witnesses, that he had nothing to do with it—that it was a matter of his wife's lusts,—if the wife die, or is not to be found, the amount shall not be demanded of him on account of being her husband; let him be free. But children and grand children inherit both good and bad, (both property and debts.) They shall not escape; let them pay.

32*d. Of the three kinds of debt incurred by a husband or wife, in cock-fighting, putchees, or betting, when drunk.*

Oh king! the two laws regarding debts incurred by a husband or wife, in cock-fighting, dicing, playing with shells or draught, or debts contracted when drunk, are these: If the wife incur debts on these accounts without the knowledge of the husband, or the husband without the knowledge of the wife, at separate parties, what the wife alone incurs, or what the husband alone incurs, let the contracting party pay. If that party die, or is not to be found, it shall not be demanded of the other, even if there be a written engagement. It shall not be paid, because it is an act of folly. But if, when the creditor comes to demand the debt, the husband or wife has seen and been aware of his having done so, and shall have placed before him spirits, betel, tea, or tobacco, or have begged him to wait a few days, they shall not plead ignorance; let them pay. But if, when the creditor thus comes and makes his demand, they have said before witnesses that they have nothing to do with the debt, let them be free. Children and grand children are heirs to good and bad; let them pay.

၃၃ ။သားသမီးမြေးတို့မှာ။ဝင်မြီးကိုဆပ်သင့်မဆပ်သင့်မြီးသုံးပါး

မင်းကြီး။အကြင်လင်မယားတို့သည်။ အလောင်း အစား အသောက်ကြောင့်တင်သောမြီးမှန်စေကာမူ။ လင်မယားကွာကြရာ။ သားကိုအဘသမီးကိုအမိရစုဖြစ်သည်။လင်မယားကွာပြီးမှ။ အသီးအသီး လောင်းစားသောက်စားပြု၍။ တင်ကြသောမြီးမှာ။ အမိတာကိုသမီးဆပ်စေ။ သားမဆပ်သာခြေ။ အဘတာကိုသားဆပ်စေ။သမီးမဆပ်သာခြေ။ ဤကားသင့်သီးချားနားနေကြသည်ကိုဟူသတည်း။ ။ထွေးရော၍အမိနောက်သားသမီးပါ အဘနောက်သားသမီးပါ။ အတူနေကြသောသမီးတို့၌။ ဆိုးခံကောင်းစံဖြစ်ခြေသည်။ ။ဥပမာဆိုသော်။အသီးအသီးစီးဝင်လာသောချောင်း မြောင်း မြစ်စသောရေတို့သည် မဟာသမုဒ္ဒရာသို့ရောက်၍ ဆားငံရေအတိဖြစ်သကဲ့သို့တည်း။

၃၄ ။အဘိုးအဘွားယူသောမြီးကိုမြေးမြစ်တို့မသိသော်လည်း ရင်းပွားဆပ်မဆပ်ရာသောစကားလေးပါး။

မင်းကြီး အဘိုးအဘွားယူသောမြီးကို။ မြေးမြစ်တို့မသိသော်လည်း။ ရင်းပွားဆပ်ရာ မဆပ်ရာသော စကားလေးပါး ဟူသော်ကား။ အဘိုးအဘွားတို့ချေးယူ စားသောက် မြီးမှန်ခြေက။ ချင်းတို့မိဘအမွေခံ မရှိသော်လည်း။ ဘိုးဘွားအမွေကိုအမွေခံမှိသောသူသားမြေးမြစ်တို့သည်။ မသိသော်လည်းမြီးရှင်ကသူသိသူမြင်ဆိုနိုင်ပေသော်။ ဘိုးဘွားယူသည်။ဘိုးဘွားမရှိသေပြီမဆိုသာခြေ။အမွေစုအတိုင်းခံဆပ်စေ။ ။တနည်းတုံဘိုးဘွားတို့သည်သားသမီးတို့အား။ ခွဲဝေပေး၍ထိုသားသမီးသေသည်မြေးတဦးနှင့်အတူနေရာစားကြွေးဝတ်စားတံဆားနှုပ်လက်လွှန်ကြောင့်တင်သည်မြီးကိုအ တူနေမြေးတို့ဆပ်စေ။ အသီးစားအချား နေတို့မဆပ်သာခြေလွှတ်စေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အကြင်သစ်သီးသစ်ပွင့်တို့သည်။အခိုင်အညွှာမကြွေ၍မြေသို့ရောက်လျှင်အခိုင်အတန်မှာ။မှဲချင်ငှါမထိုက်သကဲ့သို့။ အခိုင်အတန်၌ရှိသောသစ်သီးသစ်ပွင့်တို့သည်ထိုအခိုင်ကိုသူတပါးယူရာမကွာပါရလေသကဲ့သို့တည်း။ ။တနည်းတုံဘိုးဘွားတို့သည်။လင်ရင်းမယားရင်းသေ၍။ဘိုးငယ်ဘွားငယ်တို့နှင့်။ သင့်နေ၍အမွေခံမရှိသေသော်။အထက်သားရင်းတို့သားသမီးသည်။ မြေးမြစ်ချေးသည်တည်း။ထိုမြေးတို့မသိသော်လည်းအရင်းဆပ်စေ။ ။တနည်းတုံမြေးအတူနေချေးစားသည်တို့ကိုမြီးရှင်ကတောင်းအခံ့။သူသိသူမြင်မှန်ခြေလျှင်လေးစုတစုဆပ်စေ။ ဤသို့ဆိုကဲ့ပြီးသမျှမြီးလေးရပ်မှာ။ သေ

33d. The law when children or grand children shall pay these debts.

If a husband and wife shall have incurred debts on account of bets, or drinking, and shall separate—the sons are allotted to the husband, and the daughters to the wife—as regards debts of this description, incurred by them individually after separation, let the daughter pay those of the mother; the sons shall have no share in them; and those of the father the sons shall pay; the daughters shall have no share in them. This is said when they are living separately, and their property is distinct. If they be living together, without a division of the property, and daughters and sons go with the mother, and sons and daughters with the father indiscriminately, the children are heirs of good and bad. To make a comparison; as the waters of all streams, brooks, and rivers become salt on reaching the sea.

34th. The four laws whether children, grand children, or great grand children shall, or shall not, pay principal and interest on debts contracted by their grand parents without their knowledge.

Oh king! the four laws whether children, grand children, or great grand children, even though they do not know that debts were incurred by their grand parents, shall pay principal and interest or not, are these: If they be really debts of the grand parents, even if the parents who shared in the inheritance be dead, the grand children and great grand children who have received any portion of it, though they did not know of the debt, if the creditor can prove it by witnesses, shall not plead that the debt was contracted by their grand parents who are dead; let them pay in proportion to their share of the inheritance. In another case; if the grand parents have made a division of their property amongst their children and grand children; the children are dead, and the grand parents living with one of the grand children; let this child pay all debts they may have incurred for food or clothes, or on account of abusive language, or assault. Those who are living separate shall pay no part of this; let them be free. Why is this?—because (they are) as the fruit and blossoms of a tree which have once fallen from the branch and come to the ground, and have nothing more to do with the tree; but the fruit and blossoms which remain on the branch go with the branch if any one takes it. In another case: If a grandfather or grandmother shall have died, and the survivor has married again, and (this husband and wife) shall both die leaving no issue, the children of the first marriage are their grand children, let them pay the principal of their debt, even if ignorant of their contraction. In another case: If whilst living with a grandchild they shall have incurred debt which the creditor shall demand and prove by witnesses, let this grandchild

သည်ကိုသာဆိုသတည်း။ မသေမတွေ့ချေးယူသူလွင့်သော်ပျောက်သော်။ သေသည်သတင်းမကြားသော်။ မတောင်းမဆပ်စေရာဟူ၍ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၃၅ အတူနေ မြေးချေးသောမြီးကိုဘိုးဘွား မသိသော်လည်း။ မြေးသေလျှင်ရင်းပွားဆပ်ရသောမြီးအရင်းတွင်သာဆပ်ရသောမြီးနှစ်ပါး။

မင်းကြီးအတူနေမြေးချေးသောမြီးကို။ ဘိုးဘွားမသိသော်လည်းမြေးသေလျှင်။ ဘိုးဘွားတို့ရင်းပွားဆပ်ရသော။ မြီးအရင်းတွင်သာဆပ်ရသောမြီးစကားနှစ်ပါးဟူသော်ကား။ အဘိုးအဘွားနှင့်မြေးအတူနေစားကြရာမြေးသည်။ဘိုးဘွားမသိ။သူတထူးမြီးကိုချေးယူ၍ ဘိုးဘွားနှင့်နေရာ။အမှုတွင်ဆောင်ရွက်သုံးစားသည်။ မြီးရှင်ကဆိုနိုင်၍မှန်လျှင်ထိုမြေးသေသော်လည်းရင်းပွားကိုဘိုးဘွားကဆပ်စေ။ ။တနည်းတုံအတူနေမြေးချေးသည်ကိုသာထင်ရှားအောင်မြီးရှင်ကဆိုနိုင်၍ဘိုးဘွားအမှုအတူနေရာ။ဆောင်ရွက်သောအမှုကိုမဆိုနိုင်ခြေက အရင်းကိုသာဘိုးဘွားတို့ဆပ်စေ။

၃၆ မိဘချေးယူသောမြီးကိုသားသမီး တို့မသိသော်လည်း ဆပ်စေရသည်မြီးသုံးပါး။

မင်းကြီး။မိဘချေးယူသောမြီးကို။မသိသော်သိသော်လည်း။သားသမီးတို့ဆပ်စေရာသည်မြီးသုံးပါးဟူသည်ကား။ မြီးကိုမိဘချေးယူသည်ကိုသူသိသူမြင်ဆိုနိုင်ခြေက။ သားသမီးတို့အချားနေဖြစ်စေကာမူ။ ကြီးစည်ငယ်လိုက်တရားစုအတိုင်းရင်းပွားကိုဆပ်စေ။ ။တနည်တုံအမွေမခွဲမဝေသေး။ သားကြီးသမီးကြီးသားငယ်သမီးငယ်မဟူတချို့ကား။ အတူနေ၍တချို့ကား အတူမနေစားကြွေးသောက်ကြွေးမှန်ချေလျှင်။ အတူနေကနှစ်စုဆပ်စေ။ အသီးစားတို့ကတစုဆပ်စေ။ ထိုသို့မဟုတ်။ မိုဃ်းမြေလယ်ယာ ဥစ္စာခမ်နား အရှက်အတင်ကြောင့် မိဘယူသောမြီးဖြစ်ပေမူကား။အတူနေအစားတို့နှစ်ဆ။မဆပ်သာခြေတရားစုအတိုင်းဆပ်စေ။

၃၇ ။မိဘတာဝန်သားသမီးတို့ယူချင်းမြီးနှစ်ပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မိဘတို့တဝမ်သားသမီးတို့ယူရသောမြီးနှစ်ပါးဟူသည်။ ။မိဘအမွေကိုမခွဲမဝေမှီ။မိဘအမှုစားသုံးရာန်ကြောင့်ယူသည်မြီးမှာ။ မိဘမယူ။မင်းတို့ညဲတို့သာယူသည်မဆိုသာခြေ။ တရားစု

pay one fourth of the debt. What has now been said of these four kinds of debt applies only when the debtor is dead. If he be not dead, but have gone away from the place, and no intelligence has been received of his death, the creditor shall not demand of the grand children; if he do so demand, they shall not be obliged to pay. This the sage recluse, called Menoo, hath said.

35th. *The law whether grand parents shall pay principal and interest, or interest only, of debts contracted by their children, grand children, or great grand children, who have lived with them, on their death.*

Oh king! the two laws as to whether grand parents shall, or shall not, pay after his death the debts, principal and interest, or principal only, incurred without their knowledge by a grandson who lived with them, are these: Whilst the grand parents and grandchild are living together, if, without their knowledge, he shall incur a debt, if they were concerned in the matters in which the money was expended, and this be proved by the creditor, though the grandson be dead, let the grand parents pay the debt, principal and interest. In another case; if the creditor can only prove the debt, but cannot prove that the grand parents were concerned in the matter or thing in which it was incurred, let them only pay the principal.

36th. *Three kinds of debt contracted by parents, which the children shall be caused to pay even if they be ignorant of their contraction.*

Oh king! there are three kinds of debt incurred by parents which the children shall be caused to pay, whether they are aware of their contraction or not. If a debt can be proved against a father or mother by witnesses, even if the children be living separately, let them pay principal and interest, according to their ages and their share by law (of inheritance.) In another case; if the inheritance be not divided amongst them, there shall not be distinction of ages. If some were living with their parents, and some separately, and the debts were incurred for food, let the children who live with the parents pay two thirds, and those who live separately one third; but if the debt is not incurred for food, but on account of lands or other goods the children living with the parents shall not pay two thirds; let them only pay according to their lawful share of the inheritance.

37th. *The two kinds of debts incurred by their children on account of their parents.*

Oh excellent king! the two kinds of debt incurred by children on account of their parents are these: A debt incurred before the partition of the inheritance, for food, on account of the pa-

နှင့်ဆိုင်ရာဆပ်စေ။ ။မိဘနှစ်ပါးနှင့်အတူနေရာ။သားသမီးတို့သည် မိဘအသုံးအဆောင်မဟုတ်။ ချင့်တို့နှုပ်လွှန်လက်ရောက်ကြောင့်ဖြစ်စေ။ ချင့်တို့ကိုယ်ဆင်ဝတ် ရာန်ယူသည်မြိုးကို မိဘအမှုဆို၍ ယူသော်လည်း ချင့်တို့အမှုကြောင့်ဖြစ်လျှင်။ ချင့်တို့ယူသူကသာဆပ်စေ။ ပေါက်ဖော်စုမဆပ်သာ။

၃၈ ။မိဘတို့ယူ သောမြိုးကိုသားသမီး တို့မသိ သော် လည်း ဆပ်ရာ သောတရားသက်သေခန်းတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မိဘယူသောမြိုးကိုသားသမီးမရှိသော်လည်းဆပ်ရာသောတရားသက် သေခမ်းဟူသော်ကား။ ရှေးသောအခါ ဒိပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရားလက်ထက်တော်။ မိဘနှစ်ပါးချေးယူ၍ သုမြိုးကိုစားလေသည်မိဘနှစ်ပါးသေသောအခါ။ သမီးသားအကြီးနှစ်ယောက်မိဘမြိုးကိုဆပ်လေသည်။သမီးငယ်ထိုမိဘတို့သုမြိုးကိုစားသည်ကာလ။ မမွေးသေးပဋိသန္ဓေရှိလေသည်။ငါတို့ပေါက်ဖော်သည်။ မစားရမစားနိုင်မစားတတ်။ ကိုယ်ဝန်နှင့်ဖြစ်လေသည်ဟု အစုကို မဆပ်စေရ။ ထိုညီမငယ်သည်မွေးဘွားရင်းက အမျှားနည်း သွားတတ် ပြေးတတ် အောင်။ မျက်စိမြင်လေသည်။နောက်မျက်စိမမြင်ခဲ့ရကား။ဒိပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရားထံ။အကြောင်းကိုလျှောက်လျှင်။အမိချေးယူသည်ကာလ။ အပူအခါးအစပ်အချိုအဆိမ့်တို့သည်။ထိုသူငယ်မခံစားရလေသည်ကိုမြိုးစုမပေးနေသည်။ ထိုကြောင့်မျက်စိကွယ်သည်။ ယခုသူငယ်မအစု မိဝန် ဘတာဆို၍သင့်တို့ဆပ်သည် ဥစ္စာကိုပေးစေသော်။အဆပ်မည်၏ဟုမိန့်တော်မူ၍။ သူငယ်မအစုဆပ်စေမှ။ထိုသူငယ်မမျက်စိမြင်ပြန်သည်ဟု။ ဒိပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရားဟောတော်မူသည်။တရားတော်ရှိခြေသည်ဖြစ်သောကြောင့်။ မိဘယူသောမြိုးမှန်က။ သားသမီးမြေးတို့ဆပ်ရခြေသည်ဟုမနူမည်သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၃၉ ။မြိုးအဖျားချောက်ပါး။

မြတ်သောမင်းကြီးမြိုးအဖျားချောက်ပါးတည်း။ ချောက်ပါးဟူသော်ကား။ ။အရင်းအညွန့်ရှိသောမြိုးတပါး။ ။အညွန့်ကိုသာဆပ်ပေး၍အရင်းကျန်သောမြိုးတပါး။ ။မြိုးရင်းကိုပေး၍အညွန့်ကျန်သောမြိုးတပါး။ ။အညွန့်အရင်းကျန်မြိုးတပါး။ ။မြိုးရှင်ဆိုတိုင်းတက်ထိုက်သည်မြိုးတပါး။ ။အတက်နှစ်ဆတက်ထိုက်သောမြိုးတပါး။ ။ဤချောက်ပါးတည်း။ ။ထိုချောက်ပါးတို့တွင်။ အရင်းမမည်အဖျားမမည်ကျန်ကိုအရင်းဖြစ်ရမည်တောင်းသော်။

rents, (part of the children) shall not plead that it was not incurred by the parents, but by the other children; let all pay according to their legal share of the inheritance. If children whilst living with their parents shall, not for their parents, but by reason of abusive language used, or an assault committed by themselves, incur debt, or for clothes, or ornaments, on their own account, though they plead it was on account of their parents, if it really was incurred on their own account, let them alone pay it; the relations shall not pay.

38th. A traditionary tale—a precedent, that children shall, in certain cases, pay debts contracted by their parents unknown to them.

Oh excellent king! the (evidence that) precedent for children paying the debts of their parents, even when ignorant of their contraction, is this: In former times, during the sojourn on earth of the most excellent para Debeng-gara, a father and mother incurred a debt, and at their death the eldest son and daughter paid it. The youngest daughter, at the time the debt was incurred, was not born, but her mother was pregnant with her, and on the ground that she could reap no benefit from the money borrowed, they did not cause her to pay any part of it. Until she was able to run about she retained the sight of her eyes, after which she became blind. When they related these facts to Debeng-gara, the para, (he said,) "this child had the benefit of the food, sweet, bitter or sour, for which the debt was incurred, and as she has paid no part of it, she has lost her eyesight. Now if you cause her to pay her share, saying it is on account of her parents' debt—my friends, if you cause her to pay to you, it will be equivalent to payment;" and only on causing her to pay did she recover her eye-sight. Because this law has been preached by the excellent Debeng-gara, and because this is the holy law, all true debts of parents are to be paid by children and grand children. This the sage recluse called Menoo said.

39th. The six kinds of debt.

Oh excellent king! the six kinds of debt are these: 1st, a debt when both principal and interest are due; 2d, when the interest only has been paid, and the principal is still due; 3d, when the principal has been paid, and the interest is still due; 4th, when part of both principal and interest remain unpaid; 5th, when the creditor shall have the full amount of interest he demands; 6th, a debt on which a double amount of interest shall be paid. These are the six kinds of debt. And of the first:—

1st, When a balance is left due and nothing said as to whe-

ဆပ်သမျှနှင့်။ ယူရင်းဥစ္စာနှစ်ဆမရှိကျန်သည်တွင်သာ။ နှစ်ဆမှီးပေး၍ ပြေစေ။ ။နှစ်ဆထက်လွန်၍မယူသာခြေ။ ဤကားရွှေငွေကျေးသံကို ဆိုသတည်း။ စပါးဆန်ပြောင်းပဲမယောလူးဆပ်ဖြစ်လျှင်။ ကျန်ဥစ္စာသည် လေးသီးရောက်မှပြေစေ။

တနည်းတုံ အညွန့်ပေး၍ အရင်းကျန်မြီးကိုအညွန့်တလီ ကျန်ရင်းအ တိုင်းပေးမှပြေစေ။

အရင်းပေး၍အညွန့်ကျန်မူ။အညွန့်ကျန်ကိုသာပေးစေ။အပွားမတက် ရာ။

အရင်းအပွားမပေးမဆပ်သမျှမှာ။ ရွှေငွေကျေးသံဖြစ်ကနှစ်ဆတက်။ စပါးပြောင်းပဲနှမ်ဝါမယောလူးဆပ်ဖြစ် ကလေးသီးရောက်တက်စေ။ ၎င် ပြင်တိုးတက်၍မစားသာ။

ထဘိုးရောက် သောမြီး ဥစ္စာ လေးသီးရောက်သောမြီးဥစ္စာကို။ မည် သည်လနေ့ရက်ပေးပါမည်။ မြီးစားဆိုအံ့။ ထိုနေ့လရောက်၍ မပေးသည် ဟုမတက်သာ။အဆုံးသို့ရောက်သည်မြီးဖြစ်ခြေသည်။

ဆိုရင်းနှစ်လရောက်၍မပေး။ တက်ရာ၏ဟူသည်ကား။ လက်လှယ် ဆပ်ချေးသောဥစ္စာနှစ်ဆတက်စေဟူသတည်း။ ပေးမည်ချိမ်ချက်သည် မ တိုင်မှီ။ ဆပ်ပေးသော်ယူရင်းတိုင်းခံစေ။ဆပ်စေ။ အရင်းအညွန့်တွင်ချိမ် ချက်သောနေ့လနှစ်မရောက်မှီပေးဆပ်လျှင်။ အရင်းမှာအရင်း အတိုင်းအ ညွန့်မှာ။ဆယ်စုတစုလျော့ညန့်၍ပေးဆပ်ခံယူကြစေ။

ချိမ်ချက်သည်နေ့ရက်မတိုင်မှီ တောင်းသော်လက်လှယ် ဆပ်ဖြစ်ကအ ရင်းမဆုံးသာ။ထိုချိမ်ချက်သည်နေ့လတိုင်မှပေးစေ။ငန့်စေ။တောင်းသော် မြီးရှင်ဒါဏ်ခံစေ။ ။အရင်းအပွားကိုနေ့ရက်ချိမ်ချက်၍။ပေးမည်ရှိ ပြီမှ။ချိမ်သည်နေ့ရက်မရောက်မှီ။ ဥစ္စာရှင်တောင်းသော်။ အရင်းမှာအ ရင်းအတိုင်းမှန်စေ၍အပွားတွင် သာထိုလအတွက်အစုပြု မှ။ လျော့ညှံ့ယူ စေပေးစေ။ထိုသို့ကားမဟုတ်တုံ။ ချိမ်ချက်သည်နေ့လမရောက်မှီ ကိုင်ငင် ချေသော် တယောက်ကိုင်သော်ငွေ အကျပ်သုံး ဆယ်။ နှစ်ယောက် ကိုင် သော်။ ၎င်နည်းတူ။ ငွေအကျပ်သုံးဆယ်စီအပြစ်နှင့် ငွေတော်သော်ကျေ စေ။ငွေများသော်။ချ၍အကျန်ကိုဆပ်စေ။လွန်မူမင်းဒါဏ်သင့်စေ။ မြီးရှင် နှင့်ချိမ်ချက်၍။မည်သည်နေ့လနှစ်ရောက်လျှင်။ပေးပါမည် မပေးလျှင်တွေ့ ရာအိုးနှီးအိပ်ရာကျော်နင်း၍။ တောင်းပိုင်ကိုင်ပိုင်စေ။ စာချုပ်နှင့်လည်း

ther it is principal or interest, if the creditor shall wish to make it principal, if the money paid be less than the original sum borrowed, on that original sum not more than cent. per cent. shall be taken. This is of gold, silver, copper, or iron. If it be paddy, corn, vetches, mace, loo (barley,) or sat, let the balance left be paid up to four fold the original. In this case only shall the demand be satisfied in full.

2d. In another case; if the interest has been paid, and the principal left due, the liquidation of the debt shall only be completed when interest has again been paid according to the balance left due.

3d. When the principal is paid and the interest left due, let the balance of interest left only be paid; there shall be no increase of interest.

4th. If all the balance of principal and interest be left due, if it be gold, silver, copper, or iron, let cent. per cent. be paid. If paddy, corn, vetches, sesamum, cotton, mace, loo, or sat, four for one. Beyond this there shall be no interest.

5th. If a debtor shall fix a day for paying a debt, the interest of which has amounted, according to the thing borrowed, to cent. per cent. or to four for one, and if he does not pay on that day, there shall be no farther increase of interest. It is a debt that has reached its utmost limit.

6th. The case in which there shall be an increase of interest if not paid on the day fixed is this: Goods that have been borrowed "for a hand's turn," shall pay cent. per cent. If they be returned before the day agreed on, let them be taken back. If principal and interest are paid before the day agreed on, let the principal be paid in full, and let one tenth be deducted from the interest.

If the creditor demand the thing before the day agreed on, if it was borrowed for "a hand's turn," he shall not have his principal, but let him wait till the time agreed on, and let a creditor making such a demand be fined. If after a day has been fixed for the payment of principal and interest, if the creditor shall make his demand before the time, let him have the principal in full; the interest shall be calculated up to the time of demand, and nothing paid for the unexpired time; but if he shall arrest his debtor before the day agreed on, if one only has laid hands on the debtor, let him pay thirty tickals; if two, let them pay thirty tickals each; and if the fine cover the amount of the demand, let it be thus settled. If the debt be the larger amount, let the fine be deducted and the balance paid. If the fine be more than the debt, let the balance be the king's. If an agreement has been made with a creditor to pay on a certain day, and the agreement be not fulfilled, the creditor may step across

ကောင်း။အသိအကြားလည်းကောင်း။ မြီးစားဆိုချက်ရှိ၍။ ချိမ်ချက်သည့်နေ့လနှစ်လွန်လျှင်မြီးအနည်းအများမဆိုကိုင်လည်းကိုင်ပိုင်စေ။ ချိမ်ချက်ရင်းနေ့ရက်ရောက်၍။ မြီးစားကိုထိပ်နှင့်တောင်းလည်းတောင်းပိုင်စေ။

၄၀ ။မြီးစားကိုထိပ်ခပ်သင့်မခပ်သင့်နှစ်ပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ခြေနှစ်ဘက်တပေါက်တည်းထိပ်သို့မသွင်းရာနှစ်ဘက်သွင်းခြေသော်။ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ။ ။လက်ကိုတုပ်သော်ငွေအကျပ်နှစ်ဆယ်လျှော်စေ။ မြက်မှောင်ဟူသော်လက်ပြန်ချည်ခြေသော်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ။ ယောကျ်ားမိမ္ဘမဟူသာ။ထိပ်ချည်ကိုမြေမှစူးအောင်ရိုက်ခြေသော်။ထိပ်ကြက်ဆူးဟူသတည်း။ အပြစ်တဆယ်ငါးကျပ်လျှော်စေ။ထိပ်ကိုကျော်နင်းခြေသော်။အပြစ်ငွေခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်လျှော်စေ။ ထိပ်ချည်ကိုဓါးနှင့်ရိုက်ခြေသော်။လှံနှင့်ရိုက်ခြေသော်။အပြစ်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ။ ထိပ်ချည်ကိုသတ်ပင့်၍ခပ်ခြေသော်။ ထိပ်တောက်တဲ့ဟူသတည်း။ အပြစ်ငွေတဆယ်ငါးကျပ်လျှော်စေ။ ထိပ်ကိုစောက်လောက်မတ်တတ်ခပ်ခြေသော်။ အပြစ်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ။ထိပ်ကိုမြှင့်၍ခပ်ခြေသော်။ အပြစ်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ။ ခြေနှစ်ဘက်ကိုဖွင့်၍။ ကားကြက်သကဲ့သို့ခပ် ခြေသော်။ အပြစ်ငွေအကျပ်ခြောက်ဆယ်လျှော်စေ။ ထိပ်ခပ်ရာထိပ်တုံးကိုမီးမျှိုက်ခြေသော်။အပြစ်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ။လူကိုတည်မီးမျှိုက်ခြေသော်။အပြစ်ငွေအအကျပ်ခြောက်ဆယ်လျှော်စေ။ မြေကိုတူး၍ခြေ တခြောင်းတည်ခပ်ခြေသော်။အပြစ်ငွေအကျပ်ခြောက်ဆယ်လျှော်စေ။ မင်းဒါဏ်လည်းသင့်စေ။ ထိပ်သွင်းသောမိမ္ဘ။ အလွတ်သူကိုမြီးရှင်ဖြစ်စေ။သူတပါးဖြစ်စေ။ ကာမဂုဏ်ပေါင်းဘော်စပ်ရှက်ခြေသော်။ အပြစ်ငွေအကျပ်ခြောက်ဆယ်လျှော်စေ။ထိပ်ခပ်ခံရသူကစိတ်တူဖြစ်ပေသည်ဆိုလျှင်အပြစ်ကင်းစေ။ မြီးစားကိုထိပ်ခပ်ရာဥရှောင်ဆံထုံးဆွဲခြေသော်။ အပြစ်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ။ မိမ္ဘသမြတ်ကိုဆွဲ၍ထိပ်သွင်းခြေသော်။ အပြစ်ငွေ အကျပ် သုံးဆယ်လျှော်စေ။ထိပ်တုံးနှင့်ထိပ်ခပ်ခံရသူမထိမပါးထိုးသူအရင်းတွင်။ ကြင်ကြီးကျင်ငယ်စွန့်ခြေသော်။အပြစ်ငွေနှစ်ဆယ်ငါးကျပ်လျှော်စေ။ မသန့်ရာမှာထိပ်ခပ်၍ထားခြေသော်။ အပြစ်ငွေအကျပ်လေးဆယ်လျှော်စေ။ ခပ်ရိုးထိပ်တုံးလုံခြေတခြောင်းတည်း။ဆိုခဲ့ပြီခသာအပြစ်လွှတ်၍ခပ်လျှင်။ မြီးမရမချင်းခပ်သော်လည်းအပြစ်မရှိ။ ခပ်ပိုင်စေဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

his bed or pillow, and demand the money and arrest his debtor. Whether there be a written engagement, or only witnesses to the (verbal) contract, if the debtor has made the engagement, and the day be past, whether the debt be a large or small one, let the creditor have the right to arrest and lay hands on his debtor; if the day for payment has arrived, and the creditor put the debtor in the stocks, let him have the right to do so.

40*th*. *Two laws as to the propriety of confining debtors in the stocks.*

Oh excellent king! both feet shall not be put in the same hole in the stocks; if they be, let thirty tickals fine be paid. If the hands be bound, twenty tickals; and if the hands be bound behind the back, let thirty tickals of silver be paid as a fine, whether it be a man or woman. If the key or pin which is put between the feet be driven through into the ground, it is called anchoring the stocks, and for this a fine of fifteen tickals shall be paid. For stepping across the stocks the fine is seven and a half tickals. If the key be driven in with a sword or spear, a fine of thirty tickals shall be paid. If the stocks be wedged, it is called touk-tay stocks, and this renders the creditor liable to a fine of fifteen tickals. If the stocks be raised on one end, the fine shall be thirty tickals; if they be raised horizontally, the fine is also twenty tickals. If the legs be put into the stocks spread out for a foot from each other, the fine is sixty tickals. If the stocks be scorched with fire, let a fine of thirty tickals be inflicted; if the prison compound be scorched, let the fine be sixty tickals. If a hole be dug in the earth and one foot made fast in it by being buried, the fine is sixty tickals, and the creditor shall also be punished criminally. If the creditor, or any other person, shall have connection with an unmarried woman in the stocks, let him be fined sixty tickals; if the person confined admit that she was consenting, let there be no fine. If the hair be pulled in putting a debtor in the stocks, the fine is thirty tickals. If a woman's breasts are laid hold of, the fine is thirty tickals. If any one shall ease himself or make water near a person in the stocks, without touching him or the stocks, or throw out excrement in the same place, let him be fined twenty five tickals. If the stocks are put in a foul place, let forty tickals be paid. If the debtor be put in the stocks in the usual way, the stocks properly laid down, and one foot put into them, and none of the above faults committed, there shall be no fine: let the creditor have a right to confine his debtor as long as he does not pay. This the sage recluse called Menoo said.

၄၁ မြီးစားကိုမြီးရှင်မခန့်။ချေးမှာတံထွေးနှင့်ထွေးဖြစ်သည်။ထောင်း ထုသတ်ပုတ်သည်ဦးဆံဆွဲသည်။အဝတ်ကိုချွတ်သည်။ လှံကန်နှင့် ရိုက်သည်။ဓါးလှံနှင့်ထိုးခုပ်သည်တရားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မြီးစားကိုမြီးရှင်တို့ထိပ်မခပ်ချေခန့်တံထွေးနှင့် ထွေးပြစ်သည်။ထောင်းထုသတ်သည်။ဦးဆံကိုဆွဲသည်။ အဝတ်ကိုချွတ် သည်လှံကန်နှင့်ရိုက်သည်။ဓါးလှံနှင့်ထိုးခုပ်သည်စကားကား။ ။မြီး စားကိုမြီးရှင်ချေးခံတံထွေးနှင့်ထွေးပြစ်ခြေသော်။ ကိုတွင်၍ထိလျှင်အပြစ် ငွေတဆယ်ငါးကျပ်လျော်စေ။မျက်နှာဖြစ်ပေမူ။ ငွေအကျပ်သုံးဆယ်။မြီး စားကိုထောင်းထုသည် သတ်ခပ်သည်ဦး ဆံကိုဆွဲသော်။ အပြစ်ငွေအ ကျပ်သုံးဆယ်လျော်စေ။ မြီးစားအဝတ်ကိုမြီးရှင်ချွတ်ခြေသော်။ အပြစ် ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျော်စေ။ မြီးရှင်ဆွဲကိုင်ရိုးခါးဆီးအဝတ်ကိုဆွဲကိုင် ရာ။အဝတ်ကိုချင့်ချွတ်သော်အပြစ်မရှိ။လက်နှင့်အဝတ်ကိုကိုင်၍ခေါ်ငင် သော်လည်းအပြစ်မရှိ။လှံကန်ဒုပ်နှင့်ရိုက်သည်။ လှံကန်နှင့်ထိုးခုပ်သည် အနာမကြီးမသေသော်အပြစ်ငွေအကျပ်ချောက်ဆယ်လျော်စေ။ သေသော် အမျိုးအားဆယ်တက်လျော်စေ။ ။ကျိုးကမ်း၍ထိုအနာကြောင့် သည်းထံစွာရှိလျှင်။သေပြစ်တဝက်လျော်စေ။

သန္ဓေရှိမြီးစားကိုကိုင်ငင်ရာ သန္ဓေပျက်သော်တလကိုငွေတကျပ်စီ။ ကိုးလတိုင်အောင်သန္ဓေဘိုးလျော်စေ။ ။ဆယ်လဖြစ်ခြေလျှင်ငွေ အကျပ်သုံးဆယ်လျော်စေ။ဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ ဤသို့ဆိုသမျှအပြစ်မတုတ်မြီးရှင်ကဆိုလျှင်။ မြီးရင်းကိုဆပ်စေ။အပြစ်ကို လေးပေါ့ချိန်၍ဆို ခဲ့ပြီသည်အတိုင်းမြီးရှင်ကမြီးစားကိုလျော်စေ။ ။ ယခုဆိုသမျှအပြစ်ကိုမြီးရှင်ဖြောင့်လျှင်။ ရင်းပွားကိုတွက်၍အပြစ်နှင့် တန်လျှင်ပြေစေ။အပြစ်ကလွန်လျှင်အကျန်ကိုလျော်စေ။ ။အပြစ် ထက်မြီးကဆပ်ရန်သာမိုခြေလျှင်။သာမိုသမျှမြီးကိုမြီးစားကဆပ်စေ။

၄၂ ။မြီးရှင်ကိုမြီးစားကလွန်သောစကားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မြီးရှင်ကိုမြီးစားကဆို ခဲ့ပြီးသမျှအပြစ်အတိုင်း လွန်သည်မှန်ခြေလျှင်။မြီးရင်းပွားကိုလည်းဆပ်စေ။ အပြစ်မှာလည်နည်း တူမြီးရှင်ကိုမြီးစားကသေပြစ်ကျိုးပြစ် နာပြစ်အရှက်ရပြစ်အတိုင်းလျော် စေ။ ။မလျော်ရတတ်မူ။အတူနေလင်မယား။သားသမီးမြေးတို့ကို ကျွန်မူစေ။ ။ဤသည်ကားတယောက်ချင်းအပြစ်တည်း။ ။တ

41. *The law when a creditor is disrespectful to his debtor, when he hawks, or spits, or strikes, or slaps him, pulls his hair, or pulls off his clothes, strikes him with a stick, or strikes or cuts him with a spear, or sword.*

Oh excellent king! the law when a creditor does not put his debtor in the stocks, but hawks and spits upon him, beats him with his fist or his elbow, pulls his front hair, pulls his clothes off, beats him with a stick, wounds him with a sword or spear, or when many act in this way, is (as follows:) If a creditor shall hawk and spit at his debtor, and if (the saliva) shall touch his body, let the fine be twenty five tickals of silver. If it touch his face, let the fine be thirty tickals. If he shall beat him with his elbow or fist, slap him, or pull his hair, let the fine be thirty tickals. If he pulls his clothes off, let the fine be thirty tickals. If whilst he has hold of his debtor in the usual way, holding by the cloth round his waist, the debtor shall pull his own clothes off, there is no fault. If the creditor lays hold of the debtor's hand or clothes, there is no fault. If he beat him with a stick, stab or cut him, and the wound be not severe, and he does not die, let the fine be sixty tickals. If he does die, let the creditor pay according to his class, ten times his price. If he be blinded, or has a limb broken, or shall suffer much from the injury, let the creditor pay one half the amount of fine for causing his death.

If in arresting a female debtor who is pregnant, she shall be caused to miscarry, let the creditor pay one tickal of silver for each month till the tenth. If the miscarriage be caused in the tenth month of her pregnancy, let the fine be thirty tickals. Thus the sage recluse called Menoo said. If the creditor shall show that he has not committed these faults, let the debt be paid. (If they have been committed,) let him pay according to the offence as above laid down. If all the above offences be admitted by the creditor, let the debt be calculated, principal and interest, and if it be equalled by the fines, let them be a set-off in full. If the fines be the larger amount, let the balance be made good by the creditor. If the debt be the larger sum, let the debtor pay the balance.

42*d*. *The law when a debtor is disrespectful to his creditor.*

Oh excellent king! if the debtor shall be proved to have committed the above offences against the creditor, let him pay the debt, principal and interest, and let him also pay the fines as above. If he has caused the death of the creditor, the breaking of a limb, pain, or shame, and cannot pay the compensation, let his family, wife, husband, children or grand children, become slaves of the creditor. This is when the offences are committed

ယောက်နှစ်ယောက်သုံးယောက် တဆယ်အများလ:က် ရောက်မှန်ခြေက လည်းမြီးစားမြီးရှင်မဟူသာ။ လက်ရောက်သမျှလူတို့လက်ရောက်သည် အပြစ်ထွက်သည်အတိုင်းလျှော်စေ။ ။တရားတံဆာမင်းဒါဏ်မှာ လည်းလွှန်သူကခံစေ။

၄၃ ။မြီးရှင်မြီးစားအမျိုးမြတ်အမျိုးနိမ့်နှစ်ပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မြီးရှင်မြီး စား အမျိုး မြတ် အမျိုး နိမ့် နှစ်ပါးဟူ သည်ကား။ မြီးရှင်မြတ်၍မြီးစားနိမ့်သူလွှန်သော်ဆိုခဲ့ပြီးသောအပြစ်တွင် နှစ်ဆတက်လျှော်စေ။ ။မြီးရှင်ထက်မြီးစားအမျိုးအမည်။နေရာ ကြီးပေကလည်း။မြီးရှင်ကလွှန်ခြေကလျှင်။ဆိုခဲ့ပြီးသမျှနှစ်ဆတက်တည် စေ။ ။အမျိုးမြတ်နိမ့်ဟူသည်ကား။မင်းမျိုးပုံဏ္ဏားမျိုးအမတ်မျိုး သဌေးသူကြွယ်မျိုးကုံသွယ်မျိုး။သူဆင်းရဲမျိုးဟုရှိရာသုံးပါးစီပြားသည် ထိုသုံးပါးစီအချင်းချင်းမြတ်သောသူကို။အမြတ်ဆိုသည်။ ။အနိမ့် ကိုအနိမ့်ဟူသည်။ ထိုမှတပါးမင်းမျိုးနှင့်ပုံဏ္ဏားမျိုးမှာမင်းမျိုးအမြတ်ပုံ ဏ္ဏားမျိုးအနိမ့်။ ပုံဏ္ဏားမျိုးနှင့်အမတ်မျိုး မှာပုံဏ္ဏား မျိုးအမြတ်။အမတ် မျိုးအနိမ့်။သူဌေးသူကြွယ်မျိုးနှင့်။ကုံသည်မျိုး မှာသူဌေးသူကြွယ်မျိုးအ မြတ်။ကုံသည်မျိုးအနိမ့်။ကုံသည်မျိုးနှင့်သူဆင်းရဲအမျိုးမှာ။ကုံသည်မျိုး အမြတ်။သူဆင်းရဲအမျိုးအနိမ့်။ သူဆင်းရဲမျိုးနှင့်ဒွန်းစဏ္ဍားအမျိုးမှာသူ ဆင်းရဲမျိုးအမြတ်။ဒွန်းစဏ္ဍားမျိုးအနိမ့်။ သည်ကဲ့သို့အမျိုးအားကိုမှတ် ၍စီရင်ရာ၏။ ။မင်းကြီးတနည်းကား။မည်သည်အမျိုးမဆိုရေမြေ ကိုအစိုးရသည်အရှင်က။ အကြီးမြှောက်၍သာသော ယောကျ်ားမိမ္မတို့ သည်အမြတ်ဟူပေ။အမျိုးဇာတိသည်ခဲ့သို့ဖြစ်သဉ်မဆိုသာခြေ။အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မည်သည်အမျိုးမဆိုသာ။ သာသနာတော်အမွေ ခံသောရဟန်းတို့သည်။ သာကီဝင်ပညတ်တော် စိဋ္ဌေယျ ဘုရားမြတ်စွာ။ ဟောတော်မူခြေသည်။ ထိုကြောင့်လူတို့တွင်ကောရော၏ ပြဋ္ဌန်းသောသူတို့ သည်အမြတ်သို့ရောက်သတည်းဟုရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၄၄ ။မြီးမှံလျှက်မကိုင်မချုပ်ရာသူကိုးပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မြီးစားလျှက်မကိုင်မချုပ်ထိပ်မခပ်ရာသူ။ ကိုး ယောက်တည်း။ကိုးယောက်ဟူသည်ကား။ မင်းမျိုးပုံဏ္ဏာမျိုး ရဟန်းမျိုး သေနာပတိအိုးဘွားမိဘဆရာတို့ကို။မြီးဥစ္စာရှိသည်ဟု။မချုပ်ရာထိပ်မ ခပ်ရာ တောင်းရာ၏။မထေးမဲ့မြင့်မပြုရာ။မင်းကြီးတောင်းသင့်သည်ချုပ် သင့်သည်ထိပ်ခပ်သင့်သည် မြီးစားမှန်သော်လည်း တွေ့ရာမတောင်းမိုင်

by one person. If an assault be committed by one, two, three, ten, or many, there shall be no distinction between debtor and creditor and other people. All who are proved to have been concerned, shall pay according to what shall be proved against them, and they shall pay all law expenses.

43d. The two laws when the debtor and creditor are one of the higher, one of the lower classes.

Oh excellent king! the law regarding a debtor and creditor, when one is of a high, the other of a low class, is this: If the creditor be of the higher, and the debtor of the lower class, and offends as above, let him pay double what is there laid down. If the debtor be of the better name, or higher family, and the creditor shall commit the offences above laid down, let him also pay double in all that has been noted. The higher and lower classes are these—the royal family, the brahmins, minister or chief—the wealthy class—the mercantile class—and the poor. In each of these, three grades have been laid down, and in these grades, with respect to themselves, are three degrees of respectability or excellence. Besides this, as regards kings and brahmins, kings are the more excellent; and brahmins are more excellent than ministers or chiefs; of the wealthy and mercantile, the wealthy is the more excellent and tradesmen inferior; of the mercantile and poor classes, the mercantile is the more excellent. Of the poor and the dwoon-tsanda (tsandala) class, the poor are the more excellent. The (judge) having thus considered the class, should decide. Oh king! in another case; if any man or woman shall be exalted by the king, the head of land and water, as superior to others, let them be considered excellent without reference to the class in which they may originally have had their birth. Why is this?—because, without reference to class or family, any one who becomes a Rahan, who is heir to the holy religion, is said to be of the Thakhee-weng (Guadama's family.) This the most excellent god, who is above human comparison, hath propounded, for this reason,—amongst men, he whom the king hath decided to be excellent, is so. This the sage recluse Menoo hath said.

44th. The nine classes of men who shall not be arrested or confined for debt, though it be really due.

Oh excellent king! amongst debtors there are nine who shall not be arrested or placed in the stocks; members of the royal family, Brahmins, Rahans, the king's ministers, parents, grand parents, great grand parents, and teachers, shall not, on a charge of debt, be confined, or put in the stocks. The debt may be demanded, but the creditor shall not use them disrespectfully, oh king, even if the debtor be one from whom the debt may be

ခြေ။ ။တောင်းခြေသော်အမျိုးအားထိုက်လျောက်ပတ်အောင်ပူ
ဇော်ကံတော့စေ။အရှက်ရလေသည်။ မြီးရှင်မင်းဒါဏ်ကိုလည်းခံစေ။မြီး
ရင်းမြီးပွားမှာဆပ်စေ။ဟုမနူမည်သော၅ှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။ ။
လက်သန်းပြတ် သော်အပြစ် ငွေအကျပ် တဆယ်။ လက်သကျွယ်လက်
လယ်လက်ညှိုးလက်မတိုင်အောင်။တခုလပ်တွက်၍လျော်စေ။ ။
ဥကျွောင်းအရေပြတ် ကွဲသော်အပြစ်ငွေတဆယ်ငါးကျပ်။ ရင်ကိုခြေနှင့်
ကြော့က်မိသော်တဆယ်ငါးကျပ်။ ရှော်သွားကျိုးသော်ငွေ ခုနှစ်ကျပ်နှစ်
မတ်။အံကျိုးသော်ငွေငါးကျပ်။ အရေစုတ်၍သွေးရှိသော်။ ငွေခုနှစ်ကျပ်
နှစ်မတ်။နားပြတ်သော်နှစ်ကျပ်နှစ်မတ်။ အသားအရေပွတ်ပွန်းသော်ငွေ
ငါးကျပ်။မြက်စိကန်းသော်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်။ ခြေသန်းခြေမမှာလည်း
လက်နည်းတူဖြစ်စေ။ ဤကားမြီးရှင်သည်မြီးကိုလို၍ကိုင်ငင်ချင်း၍ကျိုး
ပြတ်သေကျေစေချင်းနှလုံးမရှိသောကြောင့်တည်း။ ။မြီးတောင်းမင်း
စေဖြစ်ခြေက။ဆို ခဲ့ပြီးသမျှအပြစ်တွင်သုံးဆစီလျော်စေ။ ။အဘယ်
ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မြီးရှင်မဟုတ်မင်းစေဟူက။ အမှုကိုရှိသေရာပြု
အပ်သောအကြောင်းဖြစ်လျှက်တရားလွန်ခြေသောကြောင့်တည်း။ ။
မြတ်သောမင်းကြီးမြီးချေးသောခါဆယ်စုတစု။ လက်ဆောင်ပါစေ။ချေး
သောခါမပါ။ဆပ်သောခါလက်ဆောင်ပါစေ။ ပါပေလျှင်လက်ဆောင်တနို
ဘိုးအပွားတွင်လျော့ပေး။ မင်းစေစားမှာဆယ်စုတစုစားစေ။ တခုလက်
ဆပ်လျှင်မင်းစေစားကိုမြီးစားကပေးစေ။ နှစ်ဆတက်ပေးဆပ်လျှင်မြီးရှင်
နှင့်မြီးစားအညီပေးစေ။ ။မြတ်သောမင်းကြီး။မြီးကိုမင်းစေတိုက်
၍တောင်းလေဒခံ့။ မင်းစေတို့နေ့လအလျောက်မချုပ်သာ။ မြီးရှင်နှင့်အ
သိချုပ်ရမည်။အငံ့လက်ဆောင်ဆယ်ခိုင်တခိုင်ကိုမြီးရှင်နှင့်မင်းစေအညီ
စားစေ။ မြီးရှင်မသိမင်းစေအလျောက်ချုပ်သည်ကို။ မြီးရှင်သိလျှင်မင်း
စေကိုသာဆိုရမည်။ မြီးစားကိုငါမသိမင်းစေနေ့ရက်ကိုဆိုလေသည်ဟု။

with propriety demanded, who may be confined, or put in the stocks. Yet the creditor shall not demand his due wherever he may see his debtor. If he do so (demand in an improper place,) let him make a peace offering, according to his rank or class, to the person so put to shame; let him also be fined; let the debtor pay the debt, principal and interest; he shall not be forgiven that. If the creditor shall lay hands on his debtor, thinking the place was not one of the sort in which an arrest shall not be made, if there be no violence done, no blood, no scratches, let them pay one tickal of gold; if he cannot pay this, let him pay ten tickals of silver. If blood be drawn, a limb broken, or violence done, let the creditor pay according to his (the sufferer's) rank and class. Thus the sage recluse Menoo said. If the little finger be cut off, let ten tickals of silver be paid; and for each finger up to the thumb included, let an increase of five tickals be levied. If the skin of the hand be broken, let fifteen tickals be paid. If a kick be inflicted (by creditor on the debtor's) breast, let fifteen tickals be paid. If a front tooth be broken, let seven and a half tickals be paid; if a back tooth be broken, five tickals; if the skin be abraded, or blood drawn, seven and a half tickals; if an ear be torn, two and a half tickals; if the skin or flesh be rubbed, five tickals; if an eye be put out, thirty tickals; if any of the toes are cut off, let it be as with the hand. This when a creditor seizes his debtor to obtain payment of his debt without any intention of breaking his limbs, hurting or killing him. If the offence be committed by a person sent by the chief to demand payment of a debt, let him pay three times the amount laid down. Why is this?—because he was not the creditor, but a person sent by the chief, and ought to do his duty respectfully; he has exceeded the power the law gives him. Oh excellent king! when a person goes to borrow money, he should take with him a present of the value of ten per cent.; if he does not take it when he borrows the money, let him take it when he pays. If he does take such a present, let him deduct its value from the amount of interest. As regards a person sent by the court or chief, let him have hire at the rate of ten per cent. If fifty per cent. be paid, let the creditor pay the messenger sent. If cent. per cent. be paid, let the debtor and creditor pay equally. Oh king, the messenger shall not of his own accord enter into an engagement with a debtor to pay on a certain day, let him do it with the cognizance of the creditor, and let them divide equally between them the ten per cent. given by the debtor for extension of time. If the messenger shall make an engagement (with the debtor to pay on a certain day) on his own authority without the knowledge of the creditor, and he shall afterwards come to know it, his complaint shall only lie against the mes-

းရှိ ရှင်ကမြီးစားကိုမတောင်းသာ။ တောင်းခြေသော်မြီးရှင်မင်းဒါဏ်သင့်စေ။ မြီးမှာမလွှတ်သာ။ မြီးစားကဆပ်စေ။ ထိုမင်းစေလည်းမြီးရှင်တောင်းစေလိုပြီ။ မနှုပ်သာခြေ။ ချုပ်ရက်လစေ့ရောက်လျှင်တောင်းထုတ်လျှင်စေ။

တနည်းတုံမြီးရှင်မသိမင်းစေအချုပ်ထားရာ။ မြီးစားရှောင်၍မတွေ့သော်။ ရင်းပွားကိုမင်းစေကဆပ်စေ။ မရှောင်မသွေမဖြည် မင်းစေအလျောက်ချုပ်သည်ရက်လအတွင်းသေသော်။ မင်းစေကအရင်းဆပ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မင်းစေသည်ဥစ္စာရှင်တဆူပြုခြေသောကြောင့်တည်း။

၄၅ ။တဆယ်သာချေးသည်ကိုနှစ်ဆယ်ချေးယူသည်မြီးရှင်ဆိုတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ တဆယ်သာချေးသည်ကို။ နှစ်ဆယ်ချေးသည်မြီးရှင်ဆိုမြီးတပါးဟူသည်ကား။ မြီးရှင်ဆိုတိုင်းမဟုတ်။ တဆယ်သာမြီးစားကဆိုမည်မြီးရှင်ကဆိုတိုင်းမမှန်ခြေသော်။ မြီးစားဖြောင့်သည်ငွေနှင့်ငွေရှင်စွပ်သည်ငွေပြေစေ။ မြီးရှင်ဆိုတိုင်းမှန်ပေကနှစ်ဆတက်ဆပ်စေ။ ဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၄၆ ။လင်တယောက်တည်းမယားကြီး မယားငယ် နှစ်ပါးအပြောင်းချောက်ပါး။ လင်ယောကျ်ားမသိချေးစားသောမြီးရှစ်ပါး။

မင်းကြီးမယားကြီး မယားငယ်နှစ်ယောက်အပြောင်း ချောက်ပါးတို့သည်လင်ယောကျ်ားမသိချေးသော မြီးရှစ်ပါးတည်း။ ရှစ်ပါး ဟူသည်ကား။ မယားကြီးသုံးရန်ချေးသောမြီးဆိုခဲ့ပြီးသမျှ မယားငယ်အပြောင်းတို့စားသုံးရန်ချေးသောမြီးကိုလင်ယောကျ်ား မသိသော်လည်း။ ထိုချေးသောသူတို့အသက်ထင်ရှားရှိစည်မြီးရှင်တောင်းဘူး၍ သေးကွမ်လာဘက်သေစာထမင်ဟင်းကျွေးမွေးတည်ဘူခြေအခံ့။ ပေးမည် မပေးဘူးမဆိုနေခြေလျှင်။ ထိုမယားကြီးသေခြေသော်နှစ်ဆတက်မြီးကိုဆပ်စေ။ ။လက်ဆုံပြိုင်မယားငယ်တည်သေသော်တခုလက်တည်ဆပ်စေ။ ကြေးငွေမစပ်လက်စုံမစားအပြောင်းသေသော် အတက်တွင်လေးစုစု၍ အစုနှင့်အရင်းကိုဆပ်စေ။ ။နှစ်ပါးစုံဝယ်ကျွန်ပြောင်းမှာအရင်းကိုဆပ်စေ။ ။မယားကပါးကျွန်မလင်ကပါကျွန် မမယားမိဘကအမွေရကျွန်မ။ လင်မိ

senger; he shall not demand of the debtor on the ground that he did not know the messenger had given time. If he does make the demand, let him be fined: the debt shall not be foregone; let it be paid. If the creditor wish the messenger to make the demand, he shall not recall his engagement; when the time is up let him immediately make his demand.

In another case; if the messenger has made an engagement without the knowledge of the creditor, and the debtor shall abscond and not be found, let the messenger pay the debt, principal and interest. If the debtor does not keep out of the way, but shall die before the time granted by the messenger is up, let him (the messenger) pay the principal. Why is this?—because the messenger took on himself the power of the owner of the property.

45. *The law when a creditor shall say he lent twenty, when only ten was lent.*

Oh excellent king! the law when the creditor, though only ten was borrowed, shall say it was twenty, is this; If the debtor shall deny the statement of the creditor, and say the debt is only ten, if the statement of the creditor be not correct, let the amount admitted by the debtor be a settlement of the demand in full. If the statement of the creditor be true, let the debtor pay double the amount. This the sage recluse said.

46*th. The two laws when a man has a head wife, and a lesser one, and the six kinds of concubines; regarding the eight kinds of debt incurred by them without his knowledge.*

Oh king! regarding the eight kinds of debt incurred by a head wife, a lesser wife, or the six kinds of concubines, without the knowledge of the husband, they are these: Money borrowed by the head wife for (necessary) expenses, or by the others, even if the husband does not know (at the time,) if the creditor shall during the life (of the borrower) have demanded the amount, and he (the husband) shall have placed before him tobacco, betel, tea, spirits, rice, or stew, without either promising or refusing payment, if it be the debt of the head wife, and she dead, let it be paid, with cent. per cent. interest. If it be of the lesser wife, who had eaten out of the same dish at the same time with the husband, let him pay the principal and fifty per cent. interest. If it be of a concubine, who was not bought or connected by means of money, but who did not eat of the same dish, who has died, let him pay the principal and twenty five per cent. interest. If it be the debt of one who was a slave concubine, bought by him and his wife, who dies and leaves the debt, or a slave bought by the wife at her marriage, or by himself, or a slave inherited by the wife from her parents, or by himself from

ဘကအမွေရကျွန်မ။ အပြောင်းတို့မှာအရင်းလေးစုစု၍သုံးစုဆပ်စေ။ ဤကားသေသူတို့ယူသောမြီးကိုလင်နောက်မှသိသောအမှုတည်း။ ။ ဧင်တို့မသေလျှင်ဆိုခဲ့ပြီးသမျှအပြောင်းချောက်ပါး။ မယားကြီးမယားငယ်တို့တွင်တစုံတယောက်တို့လင်မသိချေးလျှင်။ ရင်းပွားဆိုင်သည်အတိုင်းဆပ်စေ။

၄၇ ။ မယားကြီးမယားငယ်နှစ်ပါးအပြောင်းချောက် ပါးတို့မသိလင်တယောက်တည်းချေးမြီးတပါး။

မင်းကြီးမယားကြီးမယားငယ်မသိအပြောင်းချောက်ပါးလည်းမသိ။ လင်ယောက်ျားအလျောက်ချေးစား၍မြီးရှင်တောင်းလာရာလည်း။ နည်းတူအထက်စကားအတိုင်းအစုကျကိုဆပ်စေ။ ဧင်တို့တွင်သားသမီးရှိလည်းအမိတို့၏အစုကျအတိုင်းဆပ်စေ။ သားသမီးတို့မှာ ချင့်မိယူမြီးကိုအလုံးစုံဆိုင်အောင်မဆိုနိုင်ချေလျှင်။ ယူသူသားသမီးတို့သာဆပ်စေ။ ထိုကဲ့သို့မဟုတ်မယားကြီးမယား ငယ်တယောက်နှစ်ယောက်ဖြစ်လည်း နည်းတူ။ အလိုက်သင့်ဆပ်စေ။ ဟူမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၄၈ ။ မယားမျိုးငါးပါးမြီးဆပ်စကားငါးပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အကြင် လင်သည် မင်းမျိုး ပုံဏ္ဏားမျိုး သဋ္ဌေးသူကြွယ်မျိုးကုံသွယ်မျိုးသူဆင်းရဲမျိုးတို့ကိုမယားပြုရာတွင်။ လင်ချေးသည်ကိုမယားတို့မသိလင်သေသော်တိုးပွားရှိသမျှတွင်။ ငါးစုမင်းမျိုးမယားဆပ်စေ။ လေးစုပုံဏ္ဏားမျိုးမယားဆပ်စေ။ သုံးစု သဋ္ဌေးသူကြွယ်မျိုးမယားဆပ်စေ။ နှစ်စုကုံသွယ်မျိုးမယားဆပ်စေ။ တစုကိုသူဆင်ရဲမျိုးမယားဆပ်စေ။ ဤကားမြီးဆပ်စုကိုတဆယ်ငါးစုစု၍ဆပ်ကြလေရာသတည်း။ သားသမီးရှိကြလျှင်နည်းတူဆပ်စေ။ ။ ထိုငါးယောက်တို့တွင်တယောက်ယောက်လင် သေ၍ ယူသုံးရသည် မှန်လည်းနည်း တူဆပ်စေ။ ထိုငါးယောက်တို့တွင်လင်မသိ။ အလျောက်ယူသည်မြီးမှာ။ ချင့်ကိုယ်မရှိသော်။ ချင့်သားသမီးတို့ဆပ်စေ။ ထိုမယားတို့တယောက်ယူသည်ကိုတယောက်မသိမစားရ။ ယူသူသေသော်မြီးရှင်တို့ကကျွင်းသောသူတို့မှာမတောင်းသာခြေ။

တနည်းကား။ ထိုလင်သည်ဆိုခဲ့ပြီသောမယားတို့ကိုတရွာစီဖြစ်စေတရွာတည်း၌။ အိမ်သီးအိမ်ချားနေကြသည်။ တအိမ်ကလင်ချေးယူသည်။ လင်သေသော်ထိုအိမ်၌မယားသားသမီးတို့ကသာဆပ်စေ။ ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ လက်ရောက်သင့်သီးဖြစ်ခြေသောကြောင့်တည်း။ ဟူမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

his parents, let him pay three fourths of the principal. This is when the husband became acquainted with the existence of the debt after it was contracted. If they do not die, and any of the above two wives or six concubines shall incur debt without the husband's knowledge, let the person by whom it is due pay, both principal and interest.

47th. The law when the husband contracts debts without the knowledge of the two wives and six concubines.

Oh king! if the husband, without the knowledge of his two wives or six concubines, shall contract debt on his own account, and the creditor shall come and demand it, let it be paid as above, according to the proportions there stated; let each pay her share. If there be any children, let them pay the proper share of their mother. As to children, as regards a debt of their mother, if they cannot prove it to be the general concern, let only the children of the person who incurred the debt pay it. If it be not thus, but there is a head wife and a lesser wife, or two, let them in the same way pay according to their proportion. Thus the sage recluse called Menoo said.

48th. The five kinds of wives, and the five ways of paying debts.

Oh excellent king! if any man shall have taken a wife of the royal, the brahmin, the wealthy the mercantile, and the poor class, and incur debts without their knowledge, at his death let principal and interest be paid in full, five parts by the wife of the royal class, four by the brahmin, three by the wealthy, two by the mercantile, and one by her of the poor class. This is the way the debt is paid, having divided it into fifteen shares. If there be children, let them pay in the same way. Amongst the five, if one on the death of the husband shall have taken money for really necessary expenses, let it be paid in the same way; and as regards debts contracted by one amongst themselves, without the knowledge of the husband, if she be dead, let her children pay. If one shall have contracted debt without the knowledge of the rest, and if they had no share in the expenditure of the amount borrowed, this debt shall not on her death be demanded from the others.

In another case; if the husband shall have the wives above noted, in separate villages, or separate houses in the same village, and shall contract debts in the house of one only, the wife and children in that house shall pay it on his death. Why is this?—because the property came into their possession; it is their own separate share.

၄၉ ။သူကျွန်ပြေးကိုမြို့ရွာအကြီးတို့လက်ခံ၍ မြီးယူပေးချင်းတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ သုကျွန်ပြေးကို။ မြို့ရွာအကြီးတို့လက်ခံ၍ မြီးယူပေးသောစကားမှာကျွန်မှန်းမသိ၍ ထိုမြို့ရွာအကြီးတို့လက်ခံ၍ မြီးယူပေးသောစကားမှာ။ ကျွန်မှန်းမသိ၍ထိုမြို့ရွာသူကြီး တို့လက်ခံသည်။ထိုကျွန်မြီးယူ၍စားသည်မှာ။ ကျွန်မှန်းမသိလျှင်ထိုမြီးကိုသခင်ရင်း ပွားဆပ်၍ကျွန်ကိုရစေ။သုကျွန်မှန်းသိလျက်လက်ခံကြွေးမွေးသော်။ မြီးမှာမရသာ။ ကျွန်ကိုသခင်ရစေ။ကြွေးမွေးသောသူဥစ္စာဆုံးစေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။သုကျွန်မှန်းသိခြေသောကြောင့်တည်း။ ဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၅၀ ဝပြေးသည်ကာလစပါး ကိုချေး ယူ၍ငတ်မွတ်သည် ကာလမှအချိုးကျွင်းကိုဝပြော မှပေးမည်ဆို မြီးတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ဝပြေးသည်ကာလ။ စပါးကိုချေးယူ၍။ငတ်မွတ်သည်ကာလ။ အချိုးပေး၍အချိုးကျွင်းကို။ ဝပြေးမှပေး မည်ဆိုသည်မြီးစကားမှာ။ လေးသီးယောက်မှသွင်းသော်လေးသီး အမြီးဆပ်မှပြေစေ။ ထဘိုးရောက်တွင်အရင်းအမြီဆပ်သော်။နောက်အပွားကျွန်တွင်သာဆပ်စေ။ အပွားကိုသာဆပ်နှင့်၍အရင်းကျွန်ချေးလျှင် နှစ်ဆတက်ပြေစေ။ ဆပ်စေ။ ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။စပါးကိုလေးသီးမှမြီးသက်ကုံခြေသောကြောင့်တည်း။

၅၁ ။မြီးစားကိုမြီးရှင်ချုပ်ကိုင်ထားရာ။ အမိအဘမယားလင်သားသွီးတို့တောင်းပန်ရာမလွှတ်သော်လည်း။ ပြေးပြောက်သောဝံမကင်းတရားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မြီးစားကိုမြီးရှင်ချုပ်ကိုင်ထားရာ။ အမိအဘသားမယားလင်ပေါက်ဘော်တို့တောင်းပန်ရာ။ မလွှတ်သော်လည်းပြေးပျောက်သော်မကင်းရာ။ တရားဟူသည်ကား။ မြီးရှင်ချုပ်ကိုင်ထားရာ။ ရေတွက်ဆို ခဲ့ပြီးသော်သူတို့လွှတ်ပါတောင်းပန်သည်ထိုတောင်းပန်စည်မလွှတ်နေ၍နေါက်မှမြီးစားပြေးပျောက်သော်တောင်းပန် ဘူးသောသူတို့ကိုစွဲလျှင်မြီးစားကိုရှား၍အပ်စေ။မအပ် နိုင်လျှင်မြီးရင်းပွားကိုဆပ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အမျိုးရင်းချာမှန်ခြေသောကြောင့်တည်း။

၅၂ ။ငင်ကဲ့သို့သူစိမ်တောင်းပန်ချင်းတပါး။

တနည်းတုံ။မြီးစားကိုချုပ်ကိုင်ထားရာ။ သူစိမ်တို့လွှတ်ပါတောင်းပန်

49th. The law when the head man of a town or village shall receive a runaway slave, and borrow money for him, or lend him his own.

Oh excellent king! the law when the head man of a town or village, having received a runaway slave, shall borrow, and others shall lend money for him, is this: If at the time he received him and incurred the debt on his account, he did not know that he was a slave, let the master on paying the debt take the slave. Money lent when he was known to be a slave shall not be recovered; let the master take his slave; let the person who received and fed him lose his property. Why is this?—because he knew he was the slave of another. Thus the sage recluse called Menoo has said.

50th. The law regarding paddy borrowed in a time of plenty, and a promise made in a time of scarcity to pay when it is again plentiful.

Oh excellent king! as regards the law when one has borrowed paddy in a time of plenty, and in a time of scarcity, having paid a part, shall promise to pay the balance when it is again plentiful, is this. If four seed times have passed, let the debt only be considered paid when the balance has been returned four fold. If when the time for the payment of double arrives, the quantity originally taken is returned, afterwards let the interest left only be paid. If the interest only (three fold) has been paid at first, and the quantity originally borrowed be left, let two fold be returned, and the debt paid in full. Why is this?—because debts in grain are only fully settled when four fold is paid.

51st. The law when a debtor is confined by his creditor, that his parents, wife, husband, or children, shall be held responsible for his debt if they have begged him off, even though he be not released, if he run off and is not to be found.

Oh excellent king! the law as regards the responsibility of parents, wife, husband, children, or relatives, when they have interceded for the release of a debtor, though unsuccessfully, if he run off and is not to be found, is this: If when a creditor has confined his debtor, the people we have mentioned try to have him released, if at the time of making the request he be not released, but shall afterwards run off and not be found—should the creditor sue the person who made the request, let him seek out the debtor and return him to his custody; if he cannot do this, let him pay the debt, principal and interest. Why is this?—because he is certainly his near relative.

52d. In the same case, when one not related to the debtor, shall intercede in his favor.

In another case; when a debter is confined, and a person not

သည်။ထိုတောင်းပန်စည်မလွတ်နောက်မှ။မြီးစားပျောက်သော်။ထိုသူတို့ကိုမစွဲသာခြေ။ကင်းလွတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အမျိုးမတော်ခြေသောကြောင့်တည်း။မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၅၃ ။ဝိခံချင်းသုံးပါး။ပေးရာသောအကြောင်းလေးပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ခံဝံချင်းအကြောင်းသုံးပါးပေးရာသောအကြောင်းလေးပါးဖြစ်သတည်း။ ။ခံဝံချင်းသုံးပါးဟူသည်ကား။

မြီးဥစ္စာကိုပေးမည်ခံဝံချင်းတပါး။

လူကိုပေးမည်ခံဝံချင်းတပါး။

မြီးဥစ္စာနှင့်မြီးစားကိုပေးအပ်မည်ခံဝံချင်းတပါး။

ထိုသုံးပါးတို့တွင်မြီးဥစ္စာ နှင့်မြီးစား ကိုပေးအပ်မည်ခံဝံချင်းမှာ။ မြီးဥစ္စာကိုပေးလျှင်မြီးစားကိုပေးကောင်းသည်မဆိုသာလွတ်စေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။မြီးဥစ္စာရလေပြီသောကြောင့်တည်း။

ပေးချင်းလေးပါးဟူသည်ကား။

မြီးဥစ္စာကိုပေးချင်းတပါး။

မြီးစားကိုပေးချင်းတပါး။

ကျွန်နှင့်ဥစ္စာကို ပေးနှစ်ပါး။ ကျွန်နှင့်ဥစ္စာကိုပေးချင်းမှာ။ ကျွန်ကိုလည်းပေးဥစ္စာကိုလည်းပေးမှလွတ်ရခြေသည်။ ကျွန်ကိုသာပေး၍ဥစ္စာကိုမပေးဥစ္စာကိုသာပေး၍ကျွန်ကိုမပေးသော်။ ခံတန်ချင်းကမလွတ်သာခြေ။ကျွန်နှင့်ဥစ္စာနှစ်ပါးဖြစ်၍လေးပါးဟူသတည်း။ ဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၅၄ ။မြီးစားအများကိုခံဝံသူတယောက်တည်းခံချင်းတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မြီးစားအများကိုတယောက်တည်းခံဝံသောမြီးစကားမှာ။မြီးစားအများတယောက်မကျန်ရှောင်သော်။ ခံဝံသူတယောက်တည်းအရင်းဆပ်စေ။ အင်မတန်သည်ကိုဆိုသတည်း။ အင်တန်ပေးနိုင်လောက်အောင်ဥစ္စာ ခံဝံသူတွင်ရှိလျှင်ခံဝံ တိုင်ပေးစေ။ ခံဝံသူမှာပေးရန်ဥစ္စာဆိုသော်လည်းမယားသားသို့တို့ကိုယ်ဆုံးစေ။ ။တနည်းကား မြီးစားသေသော်။ အရင်းသာပေးစေ။ ရင်းပွားခံဝံသည်ဟုမရသာခြေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မြီးစားအများဆုံးခြေသောကြောင့်တည်းဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

related to him shall beg his release, if he be not released at his instance, but be afterwards missing, the person who made the request shall not be liable for the debt; let him be free. Why is this?—because he is no connection of his. Thus the sage recluse called Menoo said.

53d. The law regarding security, and four cases where it shall be made good.

Oh excellent king! there are three kinds of security, and four reasons for (cases in) which it shall be enforced:

1st. Security for the property, or the thing borrowed:

2d. Security for the person:

3d. Security for the person and the property also.

In these three kinds of security, as regards that for both the person of the debtor, and the thing borrowed: if the security return the thing borrowed, he shall not be called on to produce the person of the debtor; let him be held free of that. Why is this?—because the creditor has got back his property.

As regards the four cases where the security shall be enforced:

1st. The property borrowed shall be returned:

2d. The debtor shall be produced and given up:

3d & 4th. The slave and the property shall both be given up.

In this case the security shall only be released on giving up both the slave and the property, and not on producing one or the other; the slave and the property make up the four cases in which the security shall be enforced. Thus the sage recluse called Menoo said.

54th. The law when one person is security for many debtors.

Oh excellent king! when one person is security for many debtors, the law is this: If all the debtors, without one exception, shall keep out of the way, let the security pay the principal; that is, when his property will not cover the full amount. If he has sufficient property, let him pay in full, as he has engaged: although it is said, "if he has property," (if not,) himself, wife and children, shall become slaves. In another case; if the debtors die, let him only pay the principal; the creditor shall not recover the whole on the plea that the security is for both principal and interest. Why is this?—because the debtors are all dead. This the sage recluse called Menoo said.

၅၅ ။ မြိုးစားတယောက်တည်းကိုခံဝံ့သူအများတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မြိုးစားတ ယောက်တည်းကို အများ ခံဝံ့သောစကားမှာ။ မြိုးစားသေပျောက်သော်ခံဝံ့ သမ္ဗုလ်လူတို့အထိုက် ခံဝံ့ရင်းအတိုင်း ပေးဆပ်စေ။ ခံဝံ့သူအများတို့တွင်အချို့သေအချို့မတွေ့မရှိသော်ခံဝံ့သမ္ဗုလ်လူတို့ဆပ်ရန်မြိုးတွင်အစုအမျှပြု၍သေပျောက်သူတာလွတ်စေ။ ကျွင်းသူဆပ်စေ။ အထက်ခံဝံ့ရင်းက၊ ခံဝံ့သူအချို့သေပျောက်သော်လည်း။ ကျွင်းသူရင်းပွားဆပ်မည်သစ္စာကမ္ဗည်းရှိခြေကလည်း။ ကျွင်းသူရင်းပွားဆပ်စေ။ မရတတ်မှုအတူနေတစုကိုယ်ဆုံးစေ။ ရှောင်သူတို့ခံဝံ့ဖော်ခံဝံ့ဘက်ကရှာ၍။ မြိုးရှင်သို့အပ်စေ။ ရှာလျက်မတွေ့သော်ရှိသူအစုတွင်သာဆပ်စေ။

၅၆ ။ မြိုးတိုင်မျိုးတဆယ်နှစ်ပါး။

မင်းကြီး မြိုးတိုင်မျိုး တဆယ်နှစ်ပါး ရှိသတည်း။ တဆယ်နှစ်ပါးဟူသည်ကား။

ဘိုးဘွားချေးစားသည်ကို။ မြေးတိုင်ချင်းတပါး။

မြေးချေးစားသည်ကိုဘိုးဘွားတိုင်ချင်းတပါး။

မိဘချေးယူစားသည်ကို။ သားသ္မီးတိုင်ချင်းတပါး။

သားသ္မီးတို့ချေးစားသည်ကိုမိဘတိုင်ချင်းတပါး။

ပေါက်ဖော်ချေးစားသည်ကိုပေါက်ဖော်ချင်းတိုင်ခံသည်လည်းတပါး။

ကျွန်ချေးစားသည်ကိုသခင်တိုင်ချင်းတပါး။

ဆရာချေးစားသည်ကိုတပည့်တိုင်ချင်းတပါး။

တပည့်ချေးစားသည်ကိုဆရာတိုင်ချင်းတပါး။

မြိုးတွင်မြိုးတိုင်ပြု၍။ မြိုးကိုယူသူနှင့်ဝေစားချင်းတပါး။

မြိုးစားတွင်မြိုးတိုင်ပြု၍အချို့ကိုတိုင်ချင်းတပါး။

မြိုးစားကအချားသူကိုခေါ်၍တိုင်ချင်းတပါး။

မြိုးရှင်ကသည်သုကိုတိုင်ခံစေပြည့်နှင်ခေါ်၍တိုင်ချင်းတပါး။ ။

ဤသို့ပေါင်းတဆယ်နှစ်ပါးတည်း။ ။ ထိုတဆယ်နှစ်ပါးတို့တွင်။ ဘိုးဘွားမိဘသားမြေးပေါက်ဖော်။ ဆရာတပည့်အရှင်နှင့်ကျွန် မြိုးစားမြိုးတိုင်ဝေမျှစားသူတို့ဆယ်ပါးမှာမြိုးတိုင်စားစေကာမူမြိုးတိုင်စာရင်းထား၍သူသိသူမြင်ကမ္ဗည်ရှိစေကာမူ။ မြိုးတိုင်ဖြစ်သည်မဆိုသာခြေ။ စားသူတို့သေပျောက်လျှင်။ ရင်းပွားဆိုင်သည်အတိုင်းဆပ်ငေ။

ဘိုးဘွားမိဘသားမြေးပေါက်ဖော်အရှင်နှင့်ကျွန်။ ဆရာနှင့်တပည့်။ ဝေမျှမစားပါ။ ဆိုင်သည်သာဖြစ်သည်မဆိုသာခြေ၊ ရင်းပွားဆပ်စေသတည်း။

55th. The law when for one debtor there are many securities.

Oh excellent king! the law when one debtor has many securities, is this: If the debtor shall die, or is not to be found, let each of the securities pay the amount he was originally security for. If amongst the securities some are dead, and some not to be found, let the whole of the debt for which they were all security be divided into shares, and, excluding the shares of the dead and missing, let those who are left pay. If at the time of entering into the security bond there was an engagement that if any should be dead or missing the remainder should pay, let them pay principal and interest. If they have not property to cover the amount, let them and their females become slaves. Let the parties to the security search for the others who are keeping out of the way, and deliver them up to the creditor. If they search for, but do not find them, let the share of those only who are present be paid.

*56th. The twelve kinds of security.**

Oh king! the twelve kinds of security are—

1. Security of grand children for debts of grand parents.
2. Security of grand parents for debts of grand children.
3. Security of children for the debts of their parents.
4. Security of parents for the debts of their children.
5. Relations security for each other.
6. Security of the master for the debts of his slave.
7. Security of the scholar for the debts of his teacher.
8. Security of the teacher for the debts of his school apprentice.
9. Security for only a part of the debt.
10. Division of the money borrowed between the borrower and security.
11. A witness called, and caused to become so, by the debtor or borrower.
12. A witness called, and caused to become so, by the creditor, or lender saying, "let this person be security witness."

These are the twelve; of these the ten first, including the security with whom the money borrowed is divided, if they shall have taken three per centage, and shall have entered into a written engagement before witnesses that they are "mee-taing;" they shall not pay; they are only "taing" witnesses. If the person who incurred the debt shall die, or is not to be found, let them pay, principal and interest.

The grand parents, parents, children, grand children, relations, master and slave, teacher and pupil, shall not plead that they had no share of the money borrowed; that the borrower only told them, or called them to witness; they shall be caused to pay principal and interest.

* မိတိုင် is not in all cases "security;" in some it only stands for "witness"—the literal meaning of the word.

မြီးစားခေါ်ခဲ့၍တိုင်သည်မြီးတိုင်မှာ။ မြီးစားသေပျောက်သော်။အ ရင်းဆပ်စေ။ မြီးစားမသေရှောင်သော်။ ဆပ်နှုင့်ရသည်အရင်းမြီးသူတပါးမှာ တိုင်ခံယူနှုင့်ရသည်ကိုအရင်းအတိုင်းမြီးစားကဆပ်စေ။မြီးတိုင်ယူသည်အပွားမှာမြီးစားနှုင့်မြီးတိုင်အညီဆပ်စေ။ အထက်မြီးရှင်ရင်းက။ အပွားကျန်ကိုမြီးစားရင်ကသာဆပ်စေ။ မြီးတိုင်မဆပ်သာ။ကုလားပင်လယ်ရွာမြီးစားပြေးသော်မြီးတိုင်လိုက်စေ။ ။မြီးရှင်မလိုက်သာပြီ။ မြီးတိုင်လိုက်၍ဇရိပ်ပင်ပန်းရသည်ကို မြီးရှင် ကဆယ်စုတွင်ကိုးစုမြီးတိုင်သို့ပေးစေ။တစုမှာမြီးတိုင်ကခံစေ။

မင်းကြီးမြီးစားကတိုင်သူကိုမရုံသည်သူကိုခေါ်၍တိုင်စေ။မြီးရှင်ညွှန်ပြ၍တိုင်ရသည်။ မြီးတိုင်မှာမြီးစားသေပျောက်သော်။ မြီးရင်းတဝက်ကိုမြီးတိုင်ဆပ်စေ။မသေမပျောက်ရင်းပွားကိုမြီးစားဆပ်သော်။ အပွားကိုမြီးတိုင်တဝက်စားစေ။ မြီးစားကုလားပင်လယ်ရွာ သို့တိုင်အောင်ပြေးသော်လည်း။ မြီးရှင်နှုင့်မြီးတိုင်ဇရိပ်အညီစိုက်၍ ကုံကြချင်းမျှအောင်လိုက်ကြစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။တိုင်လိုသောသဘောနှုင့်မြီးစားခေါ်၍လာသည်မဟုတ်ခြေ။မြီးရှင်ကညွှန်ပြ၍မြီးစားခေါ်ရာလိုက်ရခြေသည်။ အကျိုးဆောင်အကြောင်းပြုဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ။တနည်းလည်း။မြီးစားမသေမပျောက်ရှိရကား။မြီးရှင်မနေတောင်းလျှင်။မြီးစားကိုအပ်သော်လည်း မြီးရှင်မယူကမြီးတိုင် ဝန်မကင်းခြေ။ မြီးစားရှိလျက်မဆပ်နေခြေသော်အရင်းကိုမြီးတိုင်ဆပ်နှုင့်စေ။အပွားကိုမြီးရှင်ကမြီးတိုင်ကိုတောင်းစေ။မြီးတိုင်ဆပ်နှုင့်ရသည်ကိုမြီးစားပေး၍ မြီးတိုင်မှာပြေမည်မြီးရှင်မှာအပွားမရခြေသော်။ အတိုးအပွားကို မြီးတိုင်ကပင်မြီးရှင်သို့ပေးစေ။မြီးတိုင်ကသာမြီးစားမှာဆင့်ကဲတောင်း၍ယူစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ချင့်အဘို့ကိုချင့်ခံခြေသောကြောင့်မြီးရှင်းမှာအပွားကျန်ကိုဆပ်ရခြေသတည်း။

၅၇ ။မြီးတိုင်ရှိလျက်မြီးစားကိုတောင်းသောမြီးတပါး။

မင်းကြီးမြီးတိုင်ရှိလျက်မြီးစားမှာတောင်းသော်။ မြီးစကားမှာ။ မြီးတိုင်ကိုတောင်းရကောင်လျက်။မြီးတိုင်ကိုမတောင်း။ မြီးစားကိုမြီးရှင်ကချုပ်ကိုင်တောင်း၍မရသော်။သေပျောက်သော်။ မြီးတိုင်ကိုမစွဲမတောင်းသာခြေ။မြီးတိုင်လွှတ်စေ။ ။တနည်းတုံမြီးတိုင်ကမြီးစားကိုချုပ်

As regards the person called to witness by the borrower; if he, the borrower, shall die, or cannot be found, let him pay the principal; if the borrower be not dead, but keeping out of the way, and the "mee-taing" has borrowed money to pay his debt, let the borrower repay him the original amount, and let them pay the interest on the money borrowed by the "mee-taing" in equal proportions, and let the original borrower pay the original lender any balance of interest that may be due to him; the "mee-taing" shall pay no part of that. If the debtor shall abscond to the foreign villages in the ocean, let the "mee-taing" follow him; the creditor need not do so, but let him pay ninety per cent. of his expenses; the other ten per cent. he must bear himself.

Oh king! if the lender shall put no trust in the "mee-taing" called by the person wishing to borrow, and shall point out a person he wishes to be called, should the borrower die, or not be found, let him pay one half the original sum lent. If the borrower be not dead, or absconded, but shall pay his debt, principal and interest, let such a "mee-taing" receive one half the interest; and if the debtor run to the foreign villages of the ocean, let the lender and "mee-taing" pay an equal share of the expense of following him. Why is this?—because he did not come at the wish of the borrower, but the lender having named him he came at the request of the borrower, and because he was the cause of advantage to the lender.

In another case; if the debtor shall not die, or is not to be found, and the creditor will not wait, but demands his money, though the "mee-taing" hand the debtor over, if the creditor will not receive him, he shall not be released from his responsibility. If the debtor be present, and do not pay, let him (the "mee-taing") advance and pay the principal, and let the creditor employ him to demand the interest. If the debtor shall so pay the amount he advanced, his account is settled with the "mee-taing." If the creditor does not get his interest, let the "mee-taing" pay it, and demand only the farther sum. Why is this?—because he has recovered his interest; he shall pay the remaining interest to the creditor.

57th. *One kind of debt which may be demanded of the debtor, though the security be present.*

Oh king! as regards a debt that may have been demanded of the debtor though the "mee-taing" was present; if when a debt ought to have been demanded of the "mee-taing," the creditor has demanded it of the debtor, if on arresting and confining him he does not get his money, or if he die, or abscond, he shall not then demand from the "mee-taing;" let him be free of the debt. In another case; if the "mee-taing" make over the debtor to the

ကိုင်တောင်းပါအပ်၍။ မြိုးရှင်ထိပ်နှင့်မြိုးစားကိုချုပ်ကိုင်တောင်းရာ။ မြိုးစားရှောင်သော်လည်း။ မြိုးတိုင်ဝန်မကင်းသာခြေ။ မြိုးစားကိုမြိုးတိုင်ရှာ၍အပ်စေ။ မရခြေလျှင်မြိုးတိုင်လွှတ်စေ။

၅၈ ။ခံဝံသူရှိလျှက် မြိုးစားကိုတောင်းသောမြိုးတပါး။

မြိုးတိုင်မဟုတ်ခံတန်ချင်သုံး ပါးမှာလည်း။ ခံတန်သူကိုမတောင်းအရင်းလူတို့မှာဥစ္စာရှင်တောင်းခြေသော်ခံတန်သည်လူလွှတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ဥစ္စာရှင်ကတိမတည် ခြေသောကြောင့်တည်း။ ။ ။မြိုးတိုင်ခံဝံသူတို့မယားလင်သားသမီးမသိတိုင်ခံသူသေသော်မယားလင်သားသမီးမြေးမြစ်တို့ကိုမြိုးရှင်ကမစွဲသာ။ သိလျှင်စွဲရာ၏ဟူမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၅၉ ။မြိုးအများတင်ရှိလျှက်၍။ သားသမီးတို့ကိုရောင်းမြိုးတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ သားသမီးတို့ကိုသူတပါး သို့မိဘရောင်းစား၍ရှိလေအံ့။ ထိုမိဘတို့တွင်မြိုးရှင်အများရှိ၍တောင်းကိုင်သော်လည်း။ ထိုတပါးသို့ရောင်းစားသောသားသမီးတို့ကိုမတောင်းမကိုင်သာခြေ။ ထိုကျွန်ဖြစ်သူတို့။ မိဘမြိုးစားဖြစ်သူသေသော်မြိုးရှင်ကံကျမ္ဘာရိုးစေ။ ။မိဘတို့သည်။ သားသမီးတို့ကိုခွဲဝေပေး၍ တစုံတယောက်သောသားသမီးတို့နှင့်အတူစားအတူနေရာ။ တင်သောမြိုးမှာအိုးသီးစားအချားနေတို့ကို မတောင်းသာခြေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အမွေဥစ္စာကွဲပြားသီးချားသည်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

၆၀ မြိုးစားကိုမြိုးရှင်ကိုင်ထားရာပြေးသည်မိဘဆွေမျိုးတို့လွှတ်သင့်မလွှတ်သင့်မြိုးတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မြိုးစားကိုမြိုးရှင်ကိုင်ထား ရာပြေးသည်။ မိဘစသောဆွေမျိုးဝန် လွှတ်မလွှတ် စကားနှစ်ရပ်ရှိသည်။ အတူနေမြိုးစား၏သားသမီးတို့ကိုမြိုးရှင်ချုပ်ကိုင်ထားရာက။ ထွက်ပြေးသွား၍ မိဘကိုမေးသော်ရောက်ပေ၏ဆိုလျှင်ထိုသားသမီးတို့ကိုကိုင်မြဲကိုင်စေ။ ။ရောက်လျှက်ကိုမရောက်ကွယ်၍ နောက်မှမိဘထိန်ကြောင်ကဲ့ကြောင်များကိုမြိုးရှင်သိ၍ဆိုသော်လည်းအပြစ်မရှိ။ သားသမီးကိုချစ်ချင်းကြောင့်။ ထိန်ဝှက်ချင်းဖြစ်သည်။ ထိုမြိုးကိုရင်းပွားဆပ်၍လွှတ်စေ။

တနည်းတုံမြိုးရှင်ချုပ်ထားရာ။ မြိုးရှင်ရေခပ်ထင်းခွေထည့်ရာ။ မြေကျားထိပါးသေသော်။ သေသူ၏ကိုယ်ဆိုးတံရာဆုံးစေ။ မြိုးကျန်သော်ဆပ်

creditor, requesting him to confine him, and demand the money, and if the debtor shall get away when confined in the creditor's stocks, the responsibility of the "mee-taing" is not at an end; let him find the debtor, and again give him over to the creditor; if he cannot find him, he shall then be free of responsibility.

58*th. The law when the debt is demanded of the original debtor, the security being present.*

If it is not a "mee-taing," but a security who is present, and the debt be demanded by the creditor, not of him, but of the person who originally borrowed the money, the debtor, let the securities be held free of responsibility. Why is this?—because the creditor did not abide by his engagement. If the wife, husband, or children of the "mee-taing," or securities, are not aware of their being such, and the "mee-taing," or security, shall die, the creditor shall not demand the debt of them. If they were aware of the fact, he may make his demand on them. Thus the sage recluse called Menoo hath said.

59*th. The law when heavy debts have been incurred, and parents are about to sell their children.*

Oh excellent king! when parents who have many debts, shall have sold their children, their creditors shall not demand the debts from the children so sold. If the debtor die, it is the creditor's luck; he must bear the loss. If parents have divided their portions amongst the children, and are living with one of them, any debts they may have incurred shall not be demanded of those who are living separately. Why is this?—because their inheritance has been already divided amongst them.

60*th. The law whether parents or relatives shall, or shall not be responsible in case of their relative or debtor getting away from his creditor.*

Oh excellent king! when the debtor escapes from the custody of the creditor, there are two things to be considered involving the responsibility, or otherwise, of the parents and their relatives. If the creditor has taken the children of his debtor who live along with him, and they shall escape and return to him, and if on inquiry of the parents they shall admit that they have returned, let the creditor take them as before. If the parents shall deny that they have returned, and the creditor shall afterwards learn that they have, there is no fault; it was done from affection to their children; let them pay the debt, principal and interest, and be free.

In another case; when the debtor is in the custody of his creditor, if he send him to hew wood or draw water, and he be bitten by a snake, or tiger, and he die, let the price of his body be

စေ။ မြီးထက်ကိုယ်ဘိုးလွန်သော် သေသူမိဘတို့အားပေးစေ။ သေခမ်းစရိတ်ကိုမြီးရှင်ခံစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။မစေတန်စေခြေသေါကြောင့်တည်း။ ။တနည်းတုံမြီးရှင်မစေမပါချင့်အလျောက်။သွားရာမြေ ကျားစား၍သေသော်လည်း။ မြီးရှင်အပြစ်မရှိသေသူကျွမ်ရှိုးစေ။ မြီးကိုရင်းပွားဆပ်စေ။ ။ချုပ်ထားသောမြီးစားသားသ္မီးကိုဦးဆံရိပ်ဖါဆိုသည်။မြီးရှင်တို့မရိပ်သာခြေ။ရိပ်ခြေသော်အပြစ်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျော်စေ။ မြီးနှင့်တံရာဖြစ်လည်ပြေစေ။ မြီးကျွင်လည်းဆပ်စေ။မြီးနည်း၍အလျော်ကျွင်လည်လျော်စေ။ ။အကြင်မြီးစားကိုချုပ်ထားရာအလုပ်အဆောင်မစေမခိုင်းသာခြေ။ စေခိုင်း၍လုပ်ပေရမူ။ တလငါးမတ်လုပ်ခွန် တွက်၍ချစေ။ မစေမခိုင်း အလိုအလျောက် လုပ်လို၍လုပ်သော်။ လုပ်ခွန်မချသာ။ မြီးရှင်ထမင်းဟင်း စားရပေသည် ဟုလုပ်ရာရောက်စေ။ ထမင်းဘိုးမြီးရှင်ကမတောင်းသာ။ လွတ်စေဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၆၁ မြီးရှင်ချုပ်ထားရာမြီးစားသေဆွဲမူ၍ခြောက်ကမ်းပါးတွင်းကျည်းဆင်၍သေချင်းမြီးတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မြီးစားကိုချုပ်ထားရာမြီးရှင်အိပ်ထက်သေစွဲမူသေသော်။မြီးရှင်မြီးစားနှစ်ဦးသားအပြစ်လွတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။အိမ်ပြစ်သေပြစ်ရှိခြေသောကြောင့်တည်း။ ။မြီးရှင်အိမ်မှလွတ်၍သေစွဲမူခြောက် ကမ်းပါး တွင်းကျည်း ဆင်၍သေသော်။ သေသူကိုယ်ဘိုးတန်တဝက်ကိုမြီးရှင်ကအဆုံးခံစေ။ ငါစေစားသည်လားမဆိုသာခြေ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ မြီးရှင်ချုပ် ကိုင်ခြေသောကြောင့်တည်း။

၆၂ ။သုကျွန်မှန်း။ကျွန်မှန်သိမသိမြီးချေးတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ သုကျွန်မှန်းမသိ ကျွန်မှန်သိမြီးချေးသောစကားနှစ်ရပ်ရှိသည်။ သုကျွန်မှန်းသိလျှက်မြီးကိုပေး၍ထိုကျွန်ပြေးသော်မြီးရှင်လိုက်၍ကျွန်ရှင်သို့အပ်စေ။ မအပ်ရခြေလျှင်။ ချေးရင်းမြီးလည်းဆုံးစေ။ ထိုကျွန်ကိုယ်ဘိုးလည်းမြီးရှင်ကပေးစေ ။မြီးရှင်သည်ထိုကျွန်ကိုသခင်အလုပ်ပျက်အောင်မချုပ်မထားသာခြေ။ ကျွန်မှန်းမသိချေးသောမြီးမှာထိုကျွန်သေလျှင်တဝက်။မြီးရှင်သို့ကျွန်သခင်ကဆပ်စေ။ ။မြီးချေးသည်ကာလ။ကျွန်မှန်းမသိ။မြီးချေးပေးသည်နောက်မှ။ငကျွန်ဆိုသည်အ

deducted, and the balance of the debt be paid. If the price of the body of the deceased be more than the amount of the debt, let the difference be paid to his parents, and let the creditor bear the funeral expenses. Why is this ?—because he sent the person he had confined where he ought not to have sent him. In case he shall go of his own accord, and a snake or tiger bite him, and he die, the creditor is not in fault; let it be considered the fate of the deceased, and let the debt be paid, principal and interest. If the creditor shall order the children of the debtor he has confined to shave their heads, he shall have no right to enforce the order; if he does, let him be fined thirty tickals of silver. If this equals the amount of the debt, let it be considered as paid. If there be a balance, let it be paid. If the amount of the debt be the smaller sum, let the creditor pay the difference. No debtor who is confined shall be set to work; if he be so, and does work, there shall be a monthly deduction of one and a half tickals for his labor. If he works of his own accord, without being ordered, there shall be no deduction from the amount of his debt; let it be considered as done by way of return for the food given by the creditor; and he shall make no demand for subsistence; let the debtor be free of that. Thus the recluse called Menoo said.

61*st. The law when a debtor, confined by his creditor, shall hang himself, or put an end to his life by throwing himself from a bank.*

Oh excellent king! when a debtor is confined in his creditor's house, and shall die by hanging himself, let neither the debtor nor creditor be held in fault. Why is this ?—because there is the fault of dying in the house of another, and the fault of having another die in the house. If the debtor shall hang himself out of the house, or shall put an end to his life by throwing himself down a steep bank, into a pit, or down a ravine, let the creditor pay, or lose, one half of the price of his body. He shall not say, "did I send him?" Why is this ?—because he confined him.

62*d. The law when a slave borrows money from one who knows him to be so, or one who does not.*

Oh excellent king! there are two cases when a person knows another to be a slave and lends him money, if he abscond, let the creditor follow him and hand him over to his master; if he cannot do so, let him lose the money lent, and pay the price of his body to the master. He shall not confine the slave to the detriment of his master's work. When money is lent to a slave who is not known to be so, if he die, the master shall pay one half the amount to the creditor. If at the time of lending the money the lender did not know the borrower to be a slave, but he af-

တိုင်း။ကျွန်မှန်းမည်။မသိသည်လည်းမှန်မည်ဖြစ်လျှင်။ အရင်းတိုင်းကျွန်
သခင်ကမြီးရှင်သို့ဆပ်စေ။

၆၃ ။သခင်နှင့်ကျွန်အတူချေးမြီးတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီးသခင်နှင့်ကျွန်အတူချေးသောမြီးစကားမှာစာရင်း
တချတ်တည်း။ကျွန်အရှင်ပါသော်လည်း။ ထိုကျွန်သည်ကိုယ်ဘိုးပေး၍။
ပြေးနေရာ။မြီးရှင်ကမတောင်းသာခြေ။ သခင်ကိုသာတောင်းစေ။အဘယ်
ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ကျွန်နှင့်သခင်ဖြစ်၍သာစာရင်းပါခြေသည်ဖြစ်
သောကြောင့်တည်း။

တနည်းကားကျွန်မဖြစ်မှီ။ ချေးယူစားသည်မြီးကို။ ထိုမြီးစားသည်
ကျွန်ဖြစ်ရာ။ မြီးရှင်ကတောင်းသော်ကိုင်သော်။ တောင်းကိုင်ချုပ်ပိုင်စေ။
ကျွန်ကိုရလိုသော်။ထိုမြီးကိုဆပ်စေသတည်း။ ။ထိုကြောင့်ကျွန်ဝယ်
ကာလသုကျွေးသုမြီးအရှင်သူကြီးဟောင်း မပေါ်မရှိရကျွန်စယ်စာရင်းခံ
ဝံထားရခြေသတည်း။

၆၄ ။မြီးဆပ်သောခါအတူပါသူဆပ်ရာမဆပ်ရာတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး မြီးဆပ်ခါအတူပါသောသူဆပ်ရာမဆပ်ရာသော
စကားနှစ်ပါးတည်း။ ။မြီးဆပ်သောခါအတူပါလေ၏။အဝင်အကျန်
စာထားရာအသိအကြားစာဝင်လေ၍ထိုငွေကို။နေ့ရက်ချိန်း၍ပေးမည်နေ့
မတိုင်မရောက်မှီ မြီးစားသေသော် ကျွန်ထက်ဝက်ကိုပါသူဆပ်စေ။ ပြေး
သော်ပါသူကအလုံးဆပ်စေ။ပြေးသူကိုဆပ်ရသူကရှာ၍တောင်းစေ။

တနည်တုံချိန်းချက်သည်နေ့လန္ဟစ်အလွန်အရှည်အကြာထိုချုပ်သည်
နေ့ရက်နှစ်ကခါ လည်ခါကြူး။ မြီးစားသေပျောက်မူ။ အထက်ပါသူဖြစ်
သည်တောင်းသော်မရရာ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ စာချုပ်က
လည်းအခံအဝံမပါ။လန္ဟစ်လွန်ခြေသောကြောင့်တည်း။ ဤကားသူစိမ်ကို
ဟူသတည်း။ ။ဘိုးဘွားမိဘပေါက်ဖော်သားသို့မြေးတစုံတယောက်
ဖြစ်က။ထိုမြီးစားသေပျောက်သော်လည်းကျွင်းသမျှကိုအကုံဆပ်ရ၏ခြေ။

၆၅ သခင်မှာအမွေခံသားသို့မရှိစေကျွန် ရှိရာတွင်။ ကျွန်နှင့်အရှင်မြီး
ချေးတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီးသခင်မှာသားသို့အမွေခံအမွေသက်မရှိစေ။ ကျွန်
ရှိရာတွင်ကျွန် သခင်မြီးချေးသော် စကားမှာ။ အကြွင်ကျွန်အရှင်တို့အတူ
လုပ်ဆောင်စားနေကြရာ။သုမြီးကိုအတူချေးယူကြ၍။သခင်သေလေ၏ထို

terwards turn out to be really the slave of one claiming him, if the lender did really not know he was a slave, let the master pay the debt, principal and interest.

63*d.* *The law when master and slave contract debts conjointly.*

Oh excellent king! when a master and slave together borrow money, if the names of both are included in the bond, the creditor shall not demand the money of the slave, if he has been redeemed, but only from the master. Why is this?—because it was only from being a slave that his name was originally inserted in the bond.

In another case; if the money was borrowed before he became a slave, and the creditor demands the money whilst he is a slave, and arrests and confines him, let him have a right to do so. If the master wishes to recover his slave, let him pay the debt; for this reason—when a slave is bought, that his old debts may not come against the buyer, he ought to enter a security in the slave bond.

64*th.* *The law when a person accompanying another to pay a debt, shall, or shall not, pay any balance left.*

Oh excellent king! the law whether a person accompanying another at the time of paying a debt, shall pay or not, is: A person accompanying another to pay a debt, and becoming witness to any written agreement regarding the payment of any balance left, if the debtor shall die before the day fixed for the payment of the balance, shall pay one half thereof; if the debtor abscond, let him pay the whole, and having found the debtor he may sue him for the amount.

In another case; if the day of payment has been passed for a year, and the debtor shall die or abscond, the money shall not be demanded of him. Why is this?—because he is not in the bond as a security, and the time of payment is passed by a year. This is said of a person not related to the borrower; if the grandfather or grandmother, the parent, child, grandchild, sister, or father, let them pay the whole balance due.

65*th.* *The law when the master has no children, or heirs, and goes with his slave to borrow money.*

Oh excellent king! when a master who has no heirs shall, whilst he has a domestic slave with him, borrow money, the law is this: If any master and his slave, whilst acting and working together, have incurred a debt, and the master shall die, let the slave who has got the good and bad (inherited the debts and assets) of his master, pay principal and interest. If there be not

သခင်၌ဆိုးကောင်းဥစ္စာကိုရ၍ရင်းပွားဆပ်စေ။ ပေးကမ်းရန်ဥစ္စာတည်မဖ ရှိသော်။ထိုကျွန်ကိုယ်ဘိုးနှင့်ဆပ်၍ပြေစေ။

၆၆ ။မုတ်ဆိုးဘိုမချေးမြီတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မုတ်ဆိုးဘိုမတို့သည်။ လင်မယားဖြစ်ကြ၍ကွာ ကြမည်။ရှေးမသင့်မနေမှီကမြီကိုလင်ဖြစ်သည်မယားဖြစ်သည်စာ။မြီရှင် တို့မတောင်းသာခြေ။ယူရင်းသူကိုသာတောင်းစေ။

၆၇ ။မြီလွှဲစကားနှစ်ပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မြီလွှဲစကားကားနှစ်ပါးတည်း။ နှစ်ပါးဟူသော် ကား။ငမြီမည်သူမှာရှိလေသည်။ မင်းဥစ္စာကိုငါကလည်းပေးရန်ရှိသည် ထိုမှာတောင်း၍ယူလေ။ ငမြီမည်သူမှာ ရှိလေသည်တောင်း၍ ယူခဲ့ပါ။ မျက်နှာမညီဆိုသောစကားနှင့်။ ပေးသူမသိမကြားတောင်းခြေသော်။ မ ပေးနေကနေရခြေ၏။ ။ထိုသို့ကားမဟုတ်တုံ။သုံးဦးမျက်နှာညီတွင် လွှဲအပ်ဆိုမည်။ ဥစ္စာပေးသင့်သသူကမညင်းမဆို။ တိတ်တဆိပ်နေခြေ သော်။ငါပေးမည်မဆိုတကားမဟူသာခြေပေးစေ။ ။မြီရှင်ကသည် သူမှာတောင်း။မြက်နှာညီသုံးဦးလွှဲ၍ရှိခြေကမြီစားမှာမတောင်းသာ။

၆၈ ။မြီတောင်းမင်းစေမျိုးငါးပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မြီတောင်းမင်းစေမျိုးငါးပါးဟူသော်ကား။ မြီ စားရှင်သားသမီးမြေးတို့ကို။တောင်းခြေစေချင်းတပါး။ ။မြီရှင်ကျွန် ကိုတောင်းခြေစေချင်းတပါး။ ။မြီစားအမှုလုပ်ကိုတောင်းခြေစေချင်း တပါး။ ။အရှင်မိုးမင်းတို့ကိုပန်ကြားလျှောက်ထား၍တောင်းစေချင်း တပါး။ ။ထိုထိုကဆင့်၍တောင်းစေချင်းတပါး။ ။ထိုသူတို့သည် မြီစားတို့သို့နံနက်အခါ။လှေကားရင်းကနေ၍တောင်းရာ၏။ အိမ်ထက်သို့ တက်၍မတောင်းရာ။ မိုးဆီးချုပ်နေဝင်အခါမတောင်းရာ။ မြီစားကအိမ် သို့တက်၍ တောင်းပါဆိုမှတောင်း ရာသည်။ မြီတောင်း မင်း စေတို့ခါးလှံ လက်နက် စွဲကိုင်၍ တောင်းသော်။ အိမ် ထက် သို့ တက်ပါ မဆိုဘဲ တက် တောင်းခြေသော်။ ညည့်အခါမှတောင်းခြေသော်။ မြီစားအရေးပြုလျှောင်။ တောင်းသူမင်းဒါဏ်ခံစေ။ ။မြီစားလှေကားလက်သုံးကိုမြီတောင်း တို့။ခါးနှင့်ခုပ်သော်။ချစ်သော်။မြီစားအိမ်ထက်ကျက်ဥစိမ်ကို။မြီတောင်း တို့ခွဲသော်။မြီစားအိမ်ထက်ကျက်ဥငှက်ဥ။ပြုတ်ချင်းအခြေနှစ်ချောင်း။အ ခြေလေးချောင်း။ အခြေမရှိတိရိစ္ဆာန်တို့ကိုသတ်၍။ မြီစားအိမ်ထက်ချက် ပြုတ်စားချင်း။ခြေသည်းလက်သည်းလှီးချင်း။ ဥကျွောင်းဆေးလျှော်ချင်း။

property to the amount of the debt, let him discharge it with the price of his body.

66th. The law when a widow, or widower, shall borrow money.

Oh excellent king! when a widow and widower shall separate, after having been married, debts contracted before they were married shall not be demanded by the creditor on the ground of their being husband and wife. Let him only make his demand on the party by whom they were contracted.

67th. The two laws regarding the transfer of debts.

Oh excellent king! regarding the transfer of debts there are two laws. (One shall say,) such a one owes to me, and I am indebted to you—do you demand the money from him, and take (your due,)—or, such a one is indebted to me, demand and bring the money to me. If this be said in the absence of the debtor, and he does not know or has not heard of the transfer, if when the demand is made he shall refuse to pay, let him have the right to do so; but if this be not the case, if the transfer has been made when all three were present, and the debtor made no objection, but remained silent, he shall not afterwards say he made no engagement to pay; let him pay the amount. If the creditor shall make the transfer in this way all three present, he shall not himself afterwards demand the amount of the debt from the original debtor.

68th. The five people who may be sent by the chief or judge to demand payment of money due.

Oh excellent king! the five people who may be sent to demand payment of a debt (are) the children or grand children of the creditor, the slave or servant of the same, a person for sending of whom leave is obtained from the governor, or a person sent immediately by him—these people may go in the morning to the foot of the steps of the debtor's house and demand payment. They shall not go into the house to make the demand, nor in the dusk, or after sun-set. If the debtor shall request them to come in and make their demand, they may do so. If a peon, or messenger of the chief, shall demand payment of a debt, with a sword, spear, or other weapon in his hand, and without invitation from the debtor shall go up into the house, or if he demand payment at night, should the debtor sue him, let him be punished criminally. If one demanding a debt shall cut or scratch the steps or banisters of the house of the debtor with a sword, or break an egg, or kill an animal with two legs or four, or without any legs at all, and cook and eat it in the house of the debtor; if they cut the nails of their fingers or toes, wash

မြို့စားအိမ်ထက်ကြင်ကြီးကြင်ငယ်သွားချင်း။ မြို့စားအိမ်ထက်။ မြို့တောင်း
တို့ကာမရောကအလျောက်ရှက်ချင်း။ အမှုမျိုးတို့ကိုပြုခြေသျှင်ထိုပြုကျင့်သ
သူတို့က။တကိုယ်အပြစ်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်ကျ။ မြို့စားသို့လျော်စေ။ မြို့စာ
ဆပ်စုရင်းပွားမှာလည်းဆပ်စေ။ မြို့ရှင်မင်းစေငါးပါးပြုကျင့်သမျှသူတို့အ
ပြစ်တည်း။ ထိုမင်းစေငါးပါးတို့တွင်။ မြို့ရှင်သားသမီးနှင့်မြို့ရှင်တို့ပြုသည်
ကျွန်အမှုမှာငါမသိ။သည်ခဲ့သို့ကျင့်လေ။ ငါမမှာမဆိုမဟူသာခြေ။ထိုအ
ပြစ်ကိုမြို့ရှင်ခံစေ။ ။ထိုမှတပါးကျွင်းသောမင်းစေသုံးဦးမှာမင်းစေ
ဒါဏ်သာဖြစ်ခြေသည်။ မြို့ရှင်ဝန်လွတ်စေ။ မြို့စားကိုမြို့ရှင်မြို့တောင်းမင်း
စေတို့တွေ့ရာမတောင်းမကိုင်သာခြေ။တောင်းကိုင်ခြေသော်တောင်းမိသည်
ဝန်အမျိုးအလိုက်ခါသာလဘက်ချောင်းငွေဘလားတကျပ်ထုတ်။ မျိုးနှင့်
တန်ရာကတော့စေ။ကိုင်ငင်၍မစုတ်မပြတ်သော်ရွှေတကျပ်ပူဇော်ကတော့
စေ။ရွှေမရတတ်သော်ငွေအကျပ်တဆယ်ပူဇော်ကတော့စေ။

၆၉ ။မြို့မတောင်းရာအရပ်ခုနှစ်ပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မတောင်းရာသောအရပ်ခုနှစ်ပါးရှိသတည်း။ ခု
နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ဘေးမဲ့ရာနှစ်ကူးရေသွန်းသဘင်အခါတပါး။ ။
အောင်ပွဲစစ်သဘင်ချီသောအခါတပါး။ ။ရာဇာဘိသေကခံသွန်းသော
အခါတပါး။ ။နက္ခတ်သဘင်ကြီးမူသောအခါတပါး။ ။မဟာ
ပိနဲသဘင်တပါး။ ။မင်းနေရွှေမြို့တော်ကြီးသန္တေးတော်မူသောအခါ
တပါး။ ။မြို့စားတရားနာသောအခါတပါး။ ။မြို့စားသည်း
ထံစွာနာ၍အိမ်နတ်ပသည့်အခါတပါး။ ။ဤခုနှစ်ပါးသောအရပ်
အခါတို့ကိုဆိုသတည်း။ ။နှစ်ဦးသဘင်။စစ်ပွဲချီသောခါ။ရာဇာဘိ
သေကခံသောအခါ။နက္ခတ်သဘင်အခါ။ရွှေမြို့တော်ကြီသန္တေးသောအခါ။
ဤငါးရပ်မှာမြို့ရင်းပွားနည်းများမဆိုတောင်းသော်။ ကိုင်သော်ဆုံးစေ။
မြို့နည်း၍ အပြစ်လွန်သည်။ မြို့လွန်၍ အပြစ်နည်းမဆိုသာ။ အဘယ်
ကြောင့်နည်းဟူမူကား။မင်္ဂလာကြီးလူတို့ဝယ်မဖောက်မပြန်။အစည်မင်း
ကျင့်ပြည်တံထွာကမ္ဘာမင်းဆက်ဥဒါဏ်းဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ။
မြို့စားတရားနာရာတောင်းခြေသော်။ တောင်းသူကိုမင်းဒါဏ်တရာခပ်။
ကိုင်းခြေသော်။မင်းဒါဏ်တထောင်ခပ်စေ။ ။မင်းဒါဏ်မခံဝံ့သော်

their heads, make water or go to stool, or have connection with a woman in the debtor's house, let each offender pay a fine of thirty tickals of silver to the debtor, and let them also pay the debt, principal and interest. Of these five messengers of the creditor, the king's messengers, are responsible for their own acts. But if the children or slave of the creditor be sent, he shall not say he knows nothing about it, that he gave them no orders to act in that manner; let him be responsible for their acts. The remaining three messengers shall be responsible for their own acts; let the creditor have no responsibility on their account. Neither the creditor, nor his messengers, shall demand or arrest for their debt whenever they see the debtor. If they do so, let them make an offering of fine cotton cloth, a package of tea, or a silver cup of one tickal's weight, according to the rank of the debtor. If they lay hands on and drag him off, though he be not hurt, let them make him an offering of one tickal of gold; if they have no gold, let them pay ten tickals of silver.

69th. The seven places where payment of a debt may not be demanded.

Oh excellent king! there are seven places, or times, where a debt may not be demanded; places which have been made a sanctuary by the king, in which the life of no animal shall be taken—at the new year's festival—at the time of a triumph, or victory—at the time of the king's taking the oath when Betheka is poured ever him—at the time of the great festival of the stars—at the festival of Maha Ping-nay—at the time when people are being killed to be buried at the corners of the city the king lives in—at the time the debtor is listening to the instructions of the priest—at the time when he is very ill and offerings are being made to the Nats of the house,—these are the seven times and places (when a debt shall not be demanded.) If the debt be arrested for, or merely payment demanded, in any of the five following cases—at the new year's festival—when the army is on its way to war—when the king is receiving Bethik—at the festival of the stars—or at the time people are being killed to be buried at the corners of the royal city,—be the amount large or small, the claim to both principal and interest shall be lost. Nothing shall be said of the sum being small, and the offence great, or of the sum being large and the offence small. Why is this ?—because amongst men these are the great and excellent rites; it has been the custom of all kings that there shall be no infringement of them. This is a tradition from the past kings of the world. If the debt is demanded when the debtor is listening to the instruction of the priest, let the person making the demand be punished with one hundred stripes; if he arrest him, let him be punished with one thousand stripes. If he will not

တောင်းသည်အပြစ်ငွေတဆယ်ငါးကျပ်။ ကိုင်သည်အပြစ်ငွေအကျပ်သုံး ဆယ်လျှော်စေ။ မြီရင်းပွားကိုပေးစေ။ မြီစားသည်းထံစွာ နာဖျားး၍အိမ် နတ်သဘင်ခံရာ တောင်း ခြေသော်။ အပြစ်ငွေ တဆယ်ငါး ကျပ်ကိုင်ခြေ သော်။အကျပ်သုံးဆယ်လျှော်စေ။မြီရင်းပွားကိုမြီစားသူဆပ်စေ။ ။ ထိုသို့ကိုင်ရာသေခြေသော်သုထက်တဆယ်လျှော်စေ။ ။အနာသည်း ထံသော်။ သုထက်တဝက်လျှော်စေ။ မြီမှာလည်းထိုအပြစ်တွင်မြီရင်းပွား ချစေ။ ဆို ခဲ့ပြီးသမျှအကြောင်းကို။မြီရှင်သိလျှက်စေ၍။ထိုနေ့ထိုရက်မင်း စေတို့တောင်းကိုင်ရသည့်မှုံလျှင်စေသူတစု။ပြုသူနှစ်စုခံစေ။ ။မြီရှင် သားသို့းကျေးကျွန်တို့ပြုသည်အပြစ်မှာ။ မြီရှင်သာခံစေ။ မြီရှင်ထိုနေ့ထို ရက်ကိုတောင်းပါကိုင်ပါ မစေမဆိုကလည်းအပြစ် ထွက်သမျှကိုလွန်သ သူခံစေ။မြီရှင်လွတ်စေ။

၇၀ ။မြီစားကိုသင်းပြုပ်သူဆပ်ရာမဆပ်ရာနှစ်ပါး။

မြီစားကိုသင်းပြုပ်သူဆပ်ရာမဆပ်ရာနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ ရဟန်း သူတော်ပုံဏ္ဏား။ သူကြီးမြေတိုင်ပြည်စိုးအရပ်အရပ်ခေါင်းပြုသူအကြီးတ ယောက်ယောက်ဖြစ်စေ။အရပ်သားတို့နှင့်ဖုတ်ကြည်သင်းဂြိုဟ်သော်။မြီ ရှင်မစွဲရရာကင်းလွတ်စေ။ ထိုသို့မဟုတ်တုံ။သွေးသောက်တို့ သင်းပြုပ် ခြေသော်။အရင်းထက်ဝက်ဆပ်စေ။ သူငယ်ချင်းသင်းပြုပ်သော်။ အရင်း ကိုသုံးစုစု၍။တစုဆပ်စေ။ ဘိုးဘွား။အရီ။မိကြီး။မိထွေး။ဘထွေး သေသူ ပေါက်ဖော်သင်းပြုပ်သော်။ အရင်းဆပ်စေ။ သေသူမယားလင်သားသို့ မြေးတို့ဖြစ်လျှင်။ ရင်းပွားကိုဆပ်စေဟု မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော် မူ၏။

မြတ်သောမင်းကြီး အမွေခံမိဘပေါက်ဖော် သားမြေးတို့မှာဆပ်သင့် မြီမှန်ပြီ။သွေးသောက်သူငယ်ချင်းတို့ချစ်သနား၍သင်းပြုပ်ရာ။အဘယ် ကြောင့် အစု အဆဆပ်ရလေသနည်းဟူမူကား။ ရှေးကမ္ဘာကမြီစားသေ သည်။အမျိုးမပေါ်ထိုမြီစားသေသူကိုမည်သူသင်းပြုပ်မှန်းမသိ။ တစပြင် တွင်။ အကောင်ကိုပြစ်ထား ရာရေအိုးမှိ၏။မိုဃ်းရွာ၍ရေတင်သည်အိုး တွင်ရေကိုခရီသွားသူ ရေငတ်၍သောက်မိသည်။ မြီရှင်စွဲလေသည်။ဆပ်

suffer the punishment, let him pay fifteen tickals of silver; or for the arrest thirty tickals; and let him pay the debt, principal and interest. If the demand be made when the debtor is extremely ill, and offerings are being made to the Nats of the house, let the person making the demand be fined fifteen tickals of silver; and if he has laid hands on him, let him be fined thirty, and let the debtor pay the debt. If he die from, or at the time of, the arrest, let him pay the price of ten men. If his illness be increased by the arrest, let the offender halve the amount; let it be deducted from the amount of the debt. In all that has been said, if the creditor was acquainted with the facts and sent the messenger, and if it be found that on the same day he made the demand, or laid hands on the debtor, let the creditor pay one third and the messenger two. If the acts be done by the children or slaves of the creditor, let him bear the whole blame. If the creditor does not give orders to make the demand on a particular day, let the offender pay the whole; let the creditor be held free of fault.

70*th. The cases in which the person who pays the funeral expenses of a deceased debtor shall, or shall not, pay his debts.*

Regarding the cases where a person shall, or shall not, pay the debts, who has paid the funeral expenses. If a rahan, a respectable man, a brahmin, a thookhee, a land measurer, the governor, the head of the district, or any man in authority or held in respect, shall, in conjunction with the neighbours, perform the funeral rites, the creditor shall demand the amount of their debts of him, let him be half free; but if his Thooay-thouk (fellow servant to the king, or to a great chief,) shall bury him, let him pay one half of the principal of his debts. If a friend shall bury him, let him pay one third of the principal sum. If his grandmother, grandfather, aunt by the father's side, aunt by the mother's side, uncle, or brothers and sisters, shall bury him, let them pay the principal. If it be the wife, husband, children, or grand children of the deceased, let them pay principal and interest. Thus the sage recluse called Menoo said.

Oh excellent king! when it is clear that the heirs, parents, brothers' or sisters' children, or grand children of the deceased should pay his debts, how is it that the Thooay-thouk, or private friend, who may from affection perform the funeral rites, shall pay the debts? It is this. In a former world a debtor died—his family was not known, nor was it known who performed his funeral rites. Near where the body was thrown in the burying ground there was a water chatty, in which from the rain some water had collected. A traveller being thirsty happened to

သင့်မဆပ်သင့်ဗာချာဏာသိမင်းကြီးသို့ရောက်သည် မင်းကြီးကမိဖုရားသို့အပ်သည်။ မိဘုရားကဆရာရသေ့ကိုမေးသည်။ ရှင်ရသေ့က-အရိုးရေဆွတ်ဆေးရန်ထား သောဒိုးဖြစ်သည်။ ချင့်မသောက် တန်သောက်ခြေသည်။ရေအချားရှိ၏တကား။အမျိုးအဝင်အဘက်ဖြစ်ခြေသည်။မြို့ရှင်စွဲမိသည်။ ရေသောက်သောသူကိုစစ်လျှင်။ ထိုသောသူ၏အရုပ်အဆင်းမပျက်သေးဖြစ်ချင်းကြောင့်သိ၍သူငယ်ချင်းဖြစ်ကြောင်းကိုဆိုလေသည်။သူငယ်ချင်းဝတ်မလွတ်ဖြစ်ရန်ရေသောက်သူဆပ်စေ။မိဖုရားကိုရှင်ရသေ့ဆိုသတည်း။ ။ထိုကြောင့်တစပြင်လုပ်တိုင်း၌။ရေဒိုးဘူးတကောင်းခွက်စသည်ကိုမခွဲးမဖောက်မထားရာကမ္ဘာဥဒါဏ်းတည်း။ ။တနည်းတုံသုမြိုစားသုကျွန်မှန်းမသိ၍။ရဟန်းပြုမိခြေသော်။ထိုဥပဇ္ဈယ်ဆရာတို့က။ထိုမြို့ထိုကျွေးကို ဆပ်ရခြေသည်။ ဓမ္မလောကရာဇဝတ် သုံးပါးရှိခြေသည်ဟု။မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၇၁ လင်ကြီးကပါမြို့။ မယားကြီးကပါမြို့ကို။ မယားငယ်လင်ငယ်ဆပ်ရာမဆပ်ရာမြို့နှစ်ပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။လင်ကြီးပါသောမြို့။မယားကြီး ကပါသောမြို့ကိုမယားငယ်လင်ငယ်တို့ဆပ်ရာမဆပ်ရာသောမြို့စကားနှစ်ရပ်မှာ။ အကြင်ယောကျ်ားသည်မယားကြီးသေ၍။ နောက်မယားနေ၏။ထိုမယားလက်ထက်တွင်သေခဲ့အံ့။ မယားကြီးလက်ထက် တင်သောပါမြို့ကို နောက်နေ။မယားငယ်မဆပ်အံ့။အထက်မယားကြီးသားသို့အမွေခံတို့သာဆပ်စေ။ ။အကြင်မိမ္မတုံသော်လည်း။လင်ကြီးသေ၍လင်ငယ်နေ၏။နောက်နေလင်ငယ်လက်ထက်တွင်သေခဲ့အံ့။ လင်ကြီးလက်ထက်ကတင်သောမြို့ကိုလင်ငယ်မဆပ်အပ်။ လင်ကြီးသားသို့ အမွေခံတို့သာ ဆပ် စေဟူသတည်း။

တနည်တုံထိုခဲ့သို့လင်နှင့်မယားကွဲပျား၍ဆို ခဲ့ပြီးသည်အတိုင်းနေကြရာ။မယားကြီးလင်ကြီးသားသို့မပါမရှိအထက်မယားကြီး ဥစ္စာလင်သို့ပါမည်။လင်ကြီးဥစ္စာမယားသို့ပါမည်ဖြစ်က။ထိုသေသူဥစ္စာကိုနောက်နေလင်နောက်နေမယားတို့။ လင်သေမယားစား။ မယားသေလင်စား။စားထိုက်သည်ကိုထောက်၍။ ကောင်ဥစ္စာမရှိလျှင်။ ဆိုမြို့မှာလေစုတစု၊ ထိုလင်ထိုမယားတို့ဆပ်စေ။ ဤကားပေးမည်ဝံမခံဘူးသည်ကိုဆိုသတည်း။ပေးမည်ဝံခံတောင်းပန်ဘူးခြေသော်။အရင်းကိုပေးစေဟုမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

drink of the water. The creditor sued the traveller; they came before the king of Benares to decide whether he should or should not pay. The king handed the case over to the queen, and she consulted the teacher, the recluse, who said, "it is a chatty placed for the purpose of washing the bones; the traveller has drank what he ought not to have drank; there was other water to be had; he has become one of the family (of deceased.) In examining the person sued, the man who drank the water, he said, as the dead man's features were not destroyed, he knew him to be a friend. So the recluse said to the queen that he was liable to the obligations of a friend, and should pay—for this reason, that no chatty, gourd, small cup, shell, or other vessel, shall be left unbroken in the burying ground, is a tradition from the beginning of the world. In another case; if a person, not knowing another to be a debtor or a slave, shall make him a priest, let the (oupet-tsay) head priest and the priest who officiated, pay the debts. This is according to the sacred law, the law of the world, and the orders of princes. This the recluse called Menoo said.

71*st. Two kinds of debt incurred by a first husband or wife, whether the second wife or husband shall, or shall not pay.*

Oh excellent king! the law whether second husband or wife shall, or shall not, pay the debts incurred by first wife or husband, is the same in both instances. If a man's first wife takes a second husband and dies, during her life time it is not proper that the second should pay debts contracted during the life time of the first; let the children and wife of the first only pay them. And if a woman, on the death of her first husband, takes a second and dies whilst cohabiting with him, debts incurred during the life of the first husband shall not be paid by the second; let the heirs and children of the first husband only pay them.

In another case; if a husband or wife be situated as above, and the first wife or husband has left no children, and the surviving husband or wife has got the property of the deceased wife or husband, this they inherit by right. If there be no property left, let them pay one fourth of the debt; that is, when there was no engagement on their part to pay. If they have promised to pay, or begged delay, let them pay the principal. This the sage recluse called Menoo said.

၇၂ ။လချေးယူမြီတပါး။

မြတသောမင်းကြီး။လချေးယူသောမြီစကားမှာ။ ခုနှစ်လတကြိမ်။အညွန့်ချေးပါမည်။တပ်နိုင်သောခါမှ။ အရင်းနှင့်အပွားကိုပေးမည်ယူစားကြသည်။ မြီကို ခုနှစ်လရောက်လျှင်တကြိမ်တကြိမ်အညွန့်ဆိုရင်းစကားအတိုင်းပြေ၍။ငွေရင်းအတိုးအဘိုးမှိလျှင်ပြေစေ။ ဆိုတိုင်းမပေးရခြေ။အမှတ်မဲ့လရှိတိုင်းနှုလုံးတူကြရာ။ နှစ်ဦးသားပေးယူကြ၍အတိုးနှစ်ဆသုံးဆရောက်လျှင်နောက်ကိုမတောင်းရာပြီ။ပြန်၍လည်းမပေးရာပြီ။တူသေါသဘောရှိကြသောသူတော်တို့တည်း။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ဘုရားရှင်အဆူဆူတို့အမိန့်တော်ပညတ်ကဲ့သို့မြီစားမြီရှင်နှစ်ဦးမဆက်မပိုင်ကြလျှင်။ မပညတ်သောအရေးကဲ့သို့တည်း။နှစ်ဦးသားဆက်ပိုင်ကြလျှင်။ပညတ်တော်မူပြီအာပတ်ကဲ့သို့ရွှေငွေကျေးမျိုတဘိုး။စပါးပြောင်းပဲနှမ်ဝါလေးသီးရောက်လျှင်။ပြေစေဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၇၃ မြီတက်ရာလေးပါး။

မြတ်သေါမင်းကြီးရွှေငွေကြေးမျိုးစပါးပြောင်ပဲနှမ်ဝါချေးယူကြသည်တွင်အမျိုးအားဖြင့်တက်ရာသောအတိုးလေးပါးတည်း။ ။လေးပါးဟူသော်ကား။သူဆင်းရဲလမိုင်မျိုးလည်းတပါး။ ။မင်းဘောင်မင်းမျိုးတပါး။ ။သူဌေးသူကြွယ်မျိုးတပါး။ ။ကုံသွယ်မျိုးတပါး။ ။ထိုလေးပါးတို့ယူသောမြီအရင်းကိုအစုတရာစု၍။သူဆင်းရဲမှာတစုတလလျှင်တက်စေ။ ။မင်းပေါင်မင်းလက်မင်းသားမင်းမျိုးမှာငင်မြီရင်းအစုတရာတွင်တလကိုနှစ်စုတက်စေ။ ။သူဌေးသူကြွယ်မျိုးမှာ။ငင်မြီရင်းအစုတရာ့းတွင်တလသော်လေးစုတက်စေ။ ။ကုံသည်မျိုးမှာငင်မြီရင်းအတူတရာတွင်တလကိုငါးစုတက်စေ။ ။ဆိုခဲ့ပြီးသောအတက်နှင့်အညီ။ ဥစ္စာမျိုးကိုစကားရင်းအတိုင်းပေးကြယူကြ၍ဆစ်ပိုင်ကြလျှင်။ဥစ္စာမျိုးရှိရာတဘိုးလေးသီးရောက်ပြေစေ။ ။သူဆင်းရဲမျိုးမှာလယ်လုပ်မျိုးဖြစ်တိုင်းကိုမဆို။ လမိုင်းကိုယူသတည်း။ ။မင်းမျိုးဟူရာ၌အရှင်ကေရာဇ်သားတော်ညီတော်ကိုမယူသာ။အပြစ်ဖြစ်သည်။ထိုမှကြွင်းသည်ကိုယူသတည်း။ ။သူဌေးသူကြွယ်အမျိုးမှာ။ မည်သည်အမျိုးမဆို။ဥစ္စာသက်ရှိသက်မဲ့ရတနာမျိုးပြည့်စုံ၍လူတကာတို့ထက်ရတတ်သောသူကို။သူဌေးသူကြွယ်ဟူသတည်း။ ။

72d. Debts incurred and a promise made to pay in so many months.

Oh excellent king! as regards debts to be paid in so many months; if a debt incurred under an engagement to pay the interest every seven months, and the principal and balance of interest when the borrower is able, if the interest has been paid several times in seven monthly periods, till the amount paid has reached cent. per cent. on the principal sum borrowed, though interest may not have been paid for many years, the debtor shall not pay by the monthly periods as agreed on; cent. per cent. having been paid, the debt shall be held as paid in full. If without any comment or thought they have by mutual consent paid the interest for all the months elapsed, even if the interest has been paid to the amount of two or three hundred per cent., there shall be no farther demand, nor shall what has been paid be demanded back, if it be by mutual consent of respectable people. Why is this?—because it is like the orders of the succession of gods; if they have had no suit, and there is no decree, it is like a matter in which the gods have given no order. If they have had a suit, and were both present when the decree was given, it is like a matter in which the orders of the gods have been given. It is ordered, that when double has been paid on gold, silver, and all kinds of copper (metal,) and four fold on cholum, vetches, sesamum and cotton, the debt shall be considered as paid in full. Thus the recluse lord Menoo said.

73d. The four rates of interest.

Oh excellent king! in borrowing gold, silver, and the different kinds of metals, or paddy, cholum, corn, vetches, sesamum, or cotton, the four kinds of interest according to the class of the borrower, are as follows: With the poor class and the lamaings (agricultural slaves of the king,) the class of chiefs, the wealthy, and the mercantile class. Having divided the principal borrowed by these four classes into one hundred parts, let the poor class pay interest at the rate of one hundredth per month; let the chief pay two hundredths; the wealthy four hundredths; and the mercantile five hundredths. If money has been borrowed on an engagement in accordance with the above rates of interest, and the case be brought into court, according to the nature of the thing borrowed, let the debt be considered as paid in full when cent. per cent. (advance,) or four fold has been paid. All cultivators are not said to be of the poor class; the lamaings are noted. As regards the class of chiefs; the children and grand children of the monarch are not included; they are excellent; the remainder are included. The wealthy class are those who have much property, animate or inanimate, permanently, above what is usually possessed by people generally, let them be of

ကုံသွယ်ဟူရာ၌။ ဇာတိအားကုံသွယ်မြိုးမည်သည်အမျိုး မဟူကြီးမား
သောကုံကြီး။ စေကြီးရင်းနှီး၍ရောင်းဝယ်သမျှသည် ကုံသွယ်မျိုးဟူသ
တည်း။ ။ထိုသို့ကြွေးမြီကိုလည်းကောင်း။အရောင်းအဝယ်အဘိုး
ကိုလည်းကောင်း။အချေးအလှယ်ကိုလည်းကောင်း။ဆပ်သောရွှေငွေကြေး
သံပတ္တမြားအကွင်း အချည်အထည် အလိပ် တို့ကိုမည်သည် အမျိုးဆို၍
ပေးဆပ်လိမ့်မည်။ ထိုအမျိုးဆိုတိုင်း။ အမွှေအရည်အသား မဟုတ်ပေမူ
ကာလရှည်မဆိုသာ။ အနှစ်တရားကြာသော်လည်းထိုအရင်းအတိုင်းအ
ရုပ်အဆင်းမပျက်မှိပေမူတုန့်စေယူစေ။ငါပေးသည်နှစ်လရှည်ပြီ မဆိုသာ
ခြေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ချင့်ပေးဆပ်ရင်းအထည်အရည်အစ်
မပျက်အဟောင်းတိုင်းရှိခြေသော ကြောင့် တည်း။ တနည်းတုံ ထိုရွှေငွေ
ကျောက်သံပတ္တမြားအထည်အလိပ်အကွင်းအချည်များ ကိုဆပ်သူမသိမ
မြင်အရုပ်ပျက်အောင်ပြု၍ ဖျက်ခြေသော်။ထိုအရှင်မသိ ဖျက်ဆီးသမျှကို
ဖျက်ဆီးသူယူစေ။မအပ်သာခြေ။ ကွယ်ရာဖျက်ခြေသောကြောင့်တည်း။
မဖျက်ကျန်သည်များကိုအပ်စေ။ ယူစေ၍အစားမှန်အောင် ဆိုချက်ရင်း
တိုင်းပေးပြန်စေ။ဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မှု၏။

၇၄ ။မြီတလင်းလှည့်တပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မြီတလင်းလှည့်စကားမှာ။ မြီအများ အင်မတံ
ဆွေးမျိုးညာတိမကယ်မနိုင်အဆွေညာတိမရှိဖြစ်လျှင်။မြီစားကအရှင်ကို
လျှောက်ထား၍ အရှင်မင်းကေရာဇ်ကမြီရှင်များတို့အရင်းပေးစေ။ချင့်အ
ရှင်မင်းကေရာဇ်ကချင့်ကိုအရင်းအနှီးပေး၍ ကုံစလယ်သတော်သွားစေ
ချင့်သုံးနှစ်တိုင်းမှ။အရှင်မင်းကေရာဇ်ကအရင်းအတိုင်းသိမ်ချင်း။ သင်္ဂဟ
ဝတ္ထုနှင့်ထောက်၍။ ပြုစုရာသေး၏။ထိုကဲ့သို့ပြုရန်ထိုမြီစား၌။အတတ်ပ
ညာမရှိ။ စွမ်ပကားခွန်အားမရှိဖြစ်လျှင်။ ပြည်ရှင်မင်းကမြီရှင်တစုတို့ကို
ခေါ်၍ရဟန်ပုံဏ္ဏားတို့ရှေ ထိုမြီစားကိုဝတ်ဖြူဝတ်စေပြီးလျှင်။ ရဟန်းသူ
တော်တို့ပရိတ်ရွတ်စေ၍ ငါလည်း သင့်မယား သားသမီး ယခုရှိသမျှအ
သက်တွင်ဘေးမဲ့ပေးတော်မူသည်။မင်းတို့မြီရှင်တစုလည်း။ ချမ်သာပေး
ကြမိန့်ဆို၍ခရုသင်းရေစင်။ စည်တီးမှုတ်၍အနုမောဒနာပြုချင်သည်မြီတ
လင်လှည်းမည်၏။ ထိုမြီစားတော်လှုံ၍သူဌေးအရာရောက်သော်လည်းမ
တောင်းရပြီ။ရတတ်၍ပေးသော်လည်းမယူသင့်ပြီ သံသရာသို့အကြောင်
ရောက်လေပြီသည်။ ဤခဲ့သို့အချင်းအရာကိုအရှင်ကေရာဇ်မှတပါး။ ပြု
ထိုက်ပြုပိုင်သူမရှိ။အရှင့်သာပြုထိုက်သတည်း။

what family they may. The mercantile class are those, let them formerly have been what they may, who are in a large way of business in any article. If in paying a debt as above, paying for goods bought, or returning a borrowed article, gold, silver, copper, iron, rubies, rings, bracelets, or cloth, be paid in as of a certain value, if they have not the appearance of that value and kind of property, there shall be no limit as to the months; if a hundred years have passed, and the article, without alteration, as it was paid in shall be returned, let the person who paid it in take it back and change it; he shall not plead the length of time since he paid it in. Why is this?—because its appearance has not been altered; there it is, as it was before. But in case the appearance has been altered without the knowledge of the payer, let the person who altered them keep them; he shall not return them, because they have been broken up without the knowledge of the payer. Any portion that has not been altered, let him return and have replaced by what it was originally said to be. Thus the sage recluse called Menoo said.

74th. The law when the debts are swept away, or for relief of insolvent debtors.

Oh excellent king! regarding the sweeping away of debts. If a person has incurred debts beyond his means of paying, and his family are unable to assist him, or if he has no family, he shall make a petition to the king, (who will say,) on conditions give him an advance, or the king may give him an advance, and let him go in a trading ship. In three years the king may take back the advances. This he may do in accordance with the laws of Theng'ha-wooto;* but if the debtor has not abilities to warrant the king acting in this way, or if he has no strength, he may call the creditors together, in the presence of rahans and respectable men, and having caused the debtor to put on white garments, make an invocation, and say that he gives release from misfortune in this life to his wife and children, and request his creditor to grant him a release; and having poured over him clear water from a brahmin's shell, make a rejoicing with music; this is called, "sweeping clean the level." If the debtor's luck shall change, and he shall after this become a thatay, wealthy man, the creditors shall have no claim against him, and even if he offer them their dues, it is improper in them to take it; the matter has become one in connection with a future state. The monarch alone, and no one besides, has the power to do this.

* သင်္ဂဟဝတ္ထု။ Four laws for kings' assisting their subjects.

၇၅ ။မြို့ဘောင်းခွဲစကားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။မြို့ဘောင်းခွဲဟူသည်ကား။ မြို့ရှင်တကာတို့။ထိုမြို့စားတွင်ရှိရှိသမျှသက်ရှိသက်မဲ့ကိုပြတ်၍ တဦးဦးဝယ်ချင်း၄ါ မဝယ်သာ မြို့ရှင်မဟုတ်။ရွာအုပ်သူကြီးအကြီအမိကဖြစ်လောက်သောသူ။ပြည့်စုံကုံ ထံသောသူသို့မြို့စားနှင့်။ မြို့ရှင်တကာချည်ရောက်၍ဖြတ်ဆိုရာအဘိုးကို ပေးဝယ်စေပြီးလျှင်။မြို့နည်းမြို့များဝေ၍ယူချင်းသည်။ သူဆင်းရဲတို့ကျင့် ရာသည်ဟူ၏။မြို့ဘောင်းခွဲလည်းမည်၏။ထိုခွဲ့သို့ နည်းများခွဲဝေပြီးလျှင်။ နောက် တော်လံသူကောင်းထင်ရှားဖြစ်လည်းမြို့ရှင်တကာမတောင်းရာ လွတ်စေ။ထိုတော်လံသည်မြို့စားရတတ်၍သံသရာမြို့ပါမည်။ အကြောင်း ဆပ်လျှင်။များစွာဆပ်သမျှကိုပင်။မြို့ရှင်တကာခံရာ၏။

ဤကားမြို့မျိုးအရပ်ရပ်ကိုဆို သောမနူအကြယ် တဆယ်ရှစ်ခမ်အစ။ မြို့ဘောင်းခွဲအဆုံးတရားပေါင်းပြီး၏။

။တတိယတွဲပြီး၏။

75th. The law for breaking up the collection of debts, or surrendering to creditors.

Oh excellent king! the breaking up of the collection of debts is this: One out of many creditors shall not take the effects of a debtor at a valuation, but the creditors and the debtor shall come before the head man of the village, or some man of wealth and respectability, not being a debtor, and having got him to buy the effects at a price fixed, the amount shall be divided amongst the creditors according to the amount of their claims. This is the custom of poor people, and is called "breaking up the collection of debts." If after they have been thus broken up and divided, the debtor shall, by a change of fortune, become a man of known substance, the creditors shall have no claim against him; let him be free. But if with a view of preventing the debt against him being carried on to the next state of existence, the debtor on becoming such shall offer to pay the creditors, they may receive all that he will give them.

This completes the laws regarding debt contained in the large work of Menoo, from the eighteenth radical law, to the "breaking up the collection of debts.

END OF THE THIRD VOLUME.

LAWS OF MENOO.

VOL. IV.

LAWS OF MENOO.

THE FOURTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE FOURTH VOLUME.

။မနုအကြယ်စတုတ္ထတွဲ။

နမောတဿဘဂဝတောအရဟတောသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မာတိကာ

စတုတ္ထတွဲတွင်တရားပေါင်းကိုဆိုသောစကားတည်း။

၁ ခိုးခြင်းတရားနှစ်ဆယ်ငါးပါးတည်း။

၂ သူငယ်ဝတ်သောပုဆိုးကိုသူငယ်ချွင်းခိုးသောတရား။

၃ ကျွဲနွားမြင်းဆင်တို့ကိုသူခိုးခိုး၍ ခြေရာကျရာအရပ်တို့လျော်ရသောတရား။

၄ နွားထိန်းနှင့်နွားရှင်နွားကိုသူခိုးခိုးသည်တွင်ခိုးပြစ်ကိုနှစ်ဦးရသင့်။မရသင့်တရား။

၅ လယ်ရာတို့ကို ကျွဲနွားထိခိုက်၍ကျွဲနွားရှင်မသိ။ လယ်ရှင်တို့အလျောက်သတ်သည်လက်သည်မပေါ်။ စစ်၍လျော်ရသည်တရား။

၆ ကျွဲနွားမြင်းဆင်ချွင်းရွှေပက်သောတရား။

၇ အုပ်ကျောက်နှင့်ပြစ်သောတရား။

၈ သူယုတ်သည်သူမြတ်ကိုရိုက်ခတ်သောတရား။

၉ တောအရပ်။ ဆိတ်ကွယ်ရာတွင် သူနှစ်ယောက်သတ်ပုတ်သောတရား။

၁၀ ကျွဲနွားကိုလူကရိုက်သောတရား။

၁၁ ပေါက်ဖော်ဆွေမျိုးမိဘဆရာတပည့်ပုတ်ခတ်ရိုက်နှက်ကြသောတရား။

၁၂ အရှူးသည်လူကောင်းကိုပုတ်ခတ်သောတရား။

၁၃ သူနှစ်ယောက်အလိုတူကြ၍လက်ဖွေ့သတ်သည်တရား။

၁၄ ယောကျ်ားနှင့်မိမ္ဘ။အလိုတူသတ်သည်တရား။

၁၅ မတိုက်တွန်းရာ သူခြောက်ယောက်ကို တိုက်တွန်း၍ သေသည်။ တိုက်တွန်းသူလျော်ရသောတရား။

၁၆ တယောက်ကိုတယောက်။ထောင်းသတ်ရိုက်နှက်တိုက်တွန်းသောတရား။

17. The law when a person is about to assault another, and a third party, who says "that's right," shall not be free from responsibility.

18. The law regarding one person kicking another.

19. The law when one loses a little finger, a little toe, a thumb, or a great toe, in the cause of another.

20. The law when one person pulls another's hair.

21. The law when a thief, while being caught, may or may not be killed.

22. The law when a degraded person holds up his finger at a respectable one.

23. The law by which men are divided into three classes,—excellent, middling, and degraded—and each of these again subdivided into three classes.

24. A tradition in illustration of the law, that when a person goes where he ought not, and meets with misfortune or death, there is no blame.

These are the twenty-four laws contained in the fourth volume.

1st. *Of the twenty-five kinds of theft.*

(Here is a Pali quotation from the sacred books.)

Oh King! because it is thus written, the law of the twenty-five kinds of theft is as follows:—

1st, A-dee-yan-ta; 2d, Ha-ran-ta; 3d, A-wa-ha-ran-ta; 4th, E-ree-ya-pa-tan-wee-kau-pa-na; 5th, Ta-na-tsa-tsan-ṭa;—these five kinds of theft apply to animate property. They are called "E-ka-ban-da-pen-sa-ka." They may be applied to five kinds of theft committed on both animate or inanimate property, when they are called "Na-na-ban-da-pen-sa-ka," and reckoned ten kinds of theft.

11th, Thaw-ha-te-ka; 12th, A-na-te-ka; 13th, Ne-thet-khee; 14th, A-ta-tha-da-ka; 15th, Doo-ra-nik-kay-pa;—these five kinds of theft are called Tha-ha-te-ka-pen-sa-ka.

၁၇ သူတယောက်ကိုရိုက်နှက်ဖျက်ဆီးမည်ကိုတယောက်ကြားကကောင်း၏ဟုဆိုမိသော်ဝန်မလွတ်သောတရား။

၁၈ ခြေဖြင့်ကျောက်သည်တရား။

၁၉ သူတယောက်ကြောင့်လက်သန်းခြေသန်းလက်မခြေမပြတ်သောတရား။

၂၀ တယောက်ဆန်ကိုတယောက်ဆွဲသောတရား။

၂၁ သူခိုးဖမ်းရာတွင်သေပိုင်။မသေပိုင်သောတရား။

၂၂ သူမြတ်ကိုသူနှုပ်လက်ညှိုးထိုးသောတရား။

၂၃ အမျိုးအစုစုအယုတ်အလတ်အမြတ်ခွဲ၍တစုတွင်သုံးသွယ်စီခွဲသောတရား။

၂၄ မသွားတန်သွား၍ဘေးရောက်သော်သေသော်လည်းအပြစ်မရှိစကားထုံးပုံ။

အစုစုတရားပေါင်းနှစ်ဆယ်လေး။ စတုတ္ထတွဲတွင်ပါသည်ကိုထုတ်ဖော်၍ထားသည်တရားအမည်။

၁· ခိုးခြင်းတရားကားနှစ်ဆယ်ငါးပါး။

ဓနက္ကသာပရသာဘဏ္ဍာ။ ရညော ပုဂ္ဂ သန္တကံ။ ပုဂ္ဂ လံပဗ္ဗါ ဖေယျာဓနံ။ တဿဝိလုပ္ပိတောဝသေသတော။

မင်းကြီး၏သို့ဆိုသော့ကြောင့်။ခိုး၃က်ခြင်းတရားဟူသည်ကား။

အာဓိယန္တ။ဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ဟာယန္တဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။အဝဟာယန္တဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ဣရိယာပထံဓိကောပန။ဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ထာနစဝန္တဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ဤငါးပါးသောခိုးခြင်းသည်ကားအသက်ရှိသောဥစ္စာ၌ဖြစ်သောဧကဘဏ္ဍပဉ္စကဟူသောခိုးခြင်းသည်ဖြစ်ရာ၏။ အသက်ရှိသောဥစ္စာ။အသက်မရှိသောဥစ္စာနှစ်ပါးလုံး၌။ဤငါးပါးသောခိုးခြင်းသည်ဖြစ်ရာသော့ကြောင့်။ နာနာဘဏ္ဍပဉ္စကအားဖြင့်ဆယ်ပါးသောခိုးခြင်းတို့သည်ဖြစ်သတည်း။

သာဟတ္ထိဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။အာနတ္တိကဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။နိဿဂ္ဂိဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။အတ္ထသာတကဟူသောခိုးခြင်းလည်တပါး။ ။ဓူရနိက္ခေပဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ဤငါးပါးသောခိုးခြင်းတို့သည်ကား။သာဟတ္ထိကပဉ္စကဟူသောခိုးခြင်းဟူ၍ဆိုသတည်း။

16th, Pou-pa-pa-yau-ka; 17th, Tha-ha-pa-yau-ka; 18th, Than-wee-da-ha-ra-na; 19th, Then-kay-ta-kam-ma; 20th, Ni-met-ta-kam-ma;—these five kinds are called Paup-pa-pa-yau-ka-pen-sa-ka.

21st, Tay-ra-wa-ha-ra; 22d, Pa-thay-sha-wa-ha-ra; 23d, Ku-tha-de-ka-wa-ha-ra; 24th, Pa-re-kah-pa-wa-ha-ra; 25th, Pa-tit-tsan-na-wa-ha-ra;—these five are called Tay-ra-wa-ha-ra-pen-sa-ka, and make the twenty-five kinds of theft.

1st, Of these twenty-five kinds of theft, A-dee-yan-ta is when one by a suit at law unjustly obtains possession of the slave, field, or garden, of another.

2d, Ha-ran-ta is a theft committed on goods in transit from one place to another.

3d, A-wa-ha-ran-ta is when deposited property is secreted and stolen.

4th, E-ree-ya-pa-tan-wee-kau-pa-na is when a person, departing from any one of the four states of being (or posture of the body,) commits a theft. (In other words, deliberate and premeditated theft.)

5th, Ta-na-tsa-woon-da is when a thing is merely moved from its place.

These five are the thefts in the E-ka-won-da-ka-pen-sa-ka, and also, the five in the Na-na-ban-da-pen-sa-ka. They are reckoned ten.

11th, Thaw-hat-te-ka is when a person steals with his own hand on his own account, without sending another person to steal.

12th, A-nat-te-ka is when one person is sent by another to steal the property of some one pointed out.

13th, Nee-thet-khee is when any thing is thrown out from a granary, brick house, any enclosed place, or the enclosure round the house, and stolen afterwards; or when any thing on which duty

ပုပ္ဗပယောဂဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။သဟာပယောဂဟူသော
ခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။သံဝိဓာဝဟာရဏဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။
။ ။သင်္ကေတကမ္မဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။နိမိတ္တကမ္မဟူသော
ခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ဤငါးပါးသောခိုးခြင်းတို့ကိုကားပုပ္ဗပယောဂ
ပဉ္စကဟူသောခိုးခြင်းဟူ၍ဆိုသတည်း။

ထေယျာဝဟာရဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ပသယှဝဟာရဟူ
သောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ကုသပ္ပိကာဝဟာရဟူသောခိုးခြင်းလည်း
တပါး။ ။ပရိကပ္ပါဝဟာရဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ပဋိစ္ဆန္နာ
ဝဟာရဟူသောခိုးခြင်းလည်းတပါး။ ။ဤငါးပါးသောခိုးခြင်းတို့ကို
ကား။ထေယျာဝဟာရပဉ္စကဟူသတည်း။

ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသောအားဖြင့်နှစ်ဆယ်ငါးပါးတည်း။

၁ ထိုနှစ်ဆယ်ငါးပါးသောခိုးချင်းတို့တွင်။ အာဓိယတ္တ ဟူသောခိုးခြင်း
ကျွန်းမိုဃ်းမြေလယ်ယာဥယျာဉ်စသော သုပစ္စည်းပရိက္ခရာတို့ကို မတရား
သောအားဖြင့် ရလျှင်အောင် ဟု တရားဆင်၍ ခိုး ခြင်း ကို ကား အာဓိယတ္တ
ဟူသတည်း။

၂ ဟယတ္တကားဆောင်သောဥစ္စာကိုခိုးခြင်းသည်။ ဟယတ္တ ဟူသောခိုး
ချင်းတည်း။

၃ အဝဟာယတ္တဟူသောခိုး ခြင်း သည်ကား။ နှံပါသောဥစ္စာ ကိုထိန်ဖျက်
၍ခိုးခြင်းကိုကား။အဝဟာယတ္တ ဟူသောခိုးခြင်းတည်း။

၄ ဣရိယာပထံဝိကောပန ဟူသော ခိုး ခြင်း သည်ကား။ ဣရိယာပုတ်
လေးပါးတွင် တပါးပါးကိုဖျက်၍ ခိုးခြင်း သည်။ ဣရိယာပထံဝိကောပနခိုး
ခြင်းတည်း။

၅ ဌာနာစာဝတ္တခိုးခြင်းဟူသည်အရာမှ။ရွေ့စေ၍ခိုးခြင်းသည်။ ဌာနာ
စာဝတ္တဟူသောခိုးခြင်းတည်း။ ဤငါးပါသောခိုးခြင်းတို့ကိုကား။ ဧကဝတ္တက
ပဉ္စကဥ္စလည်းငါးပါး။ နာနာဘဏ္ဍပဉ္စကဥ္စလည်းငါးပါးဖြစ်သော့ကြောင့်
ဆယ်ပါးဖြစ်သတည်း။

၁၁ သာဟတ္ထိကခိုး ခြင်း ဟူ သည် ကား။ သူတပါး ကိုမစေဘဲမိမိလက်
ကိုယ်တိုင်ခိုးခြင်းသည်သာဟတ္ထိကဟူသောခိုးခြင်းတည်း။

၁၂ အာနတ္တိခိုး ခြင်းဟူသည်ကား။ ဤမည်သောသူ၏စည်း စိမ်တို့ကိုခိုး
ချေဟူ၍သူတပါးကိုစေ၍ခိုးခြင်းကိုကား။အာနတ္တိကခိုးခြင်းဟူသတည်း။

၁၃ နိဿဂ္ဂိယဟူသောခိုး ခြင်း ဟူသည် ကား။ ကျီကျ တိုက်ထဲထရံ ခြံစပ်၌
သောအရပ်မှာစွန့်ပြစ်လိုက်သော်လည်းခိုးအံ့။ ။ကင်ခွန်ထိုက်သောဝတ္ထု

should be paid, is thrown outside the post or station, the duty is stolen.

14th, A-ta-tha-daka is when one is sent by another to steal the property of a particular person, and the end for which he was sent is accomplished. The theft is then A-ta-tha-da-ka.

15th, Doo-ra-nik-kay-pa is putting oil, or other substances of the kind, into shoes, or other vessels, which will absorb them.

These five are Tha-hat-tee-ka-pen-saka.

16th, Pok-pa-pa-yau-ka is when a man sent to steal in a certain place pointed out, takes great pains before stealing to make preparations.

17th, Tha-ha-pa-yau-ka is shifting the boundaries of fields, gardens, or other lands within the lands of another.

18th, Than-wee-da-ha-ra-na is when a party consult and combine for the purpose of stealing.

19th, Then-gay-ta-kam-ma is stealing, having determined the time.

20th, Ni-met-ta-kam-ma is winking the eye, giving a look, pointing the hand, or making any other sign to another to steal.

These five are the Pok-pa-pa-yau-ka-pen-sa-ka.

21st, Tay-ra-wa-ha-ra is shifting the scales or beam, or steel-yard, or any artifice to cheat in weighing.

22d, Pa-tha-sha-wa-ha-ra is taking any article, the property of another, by force in any way.

23d, Par-re-kah-pa-wa-ha-ra is when a person, before committing the theft, notes the intended place, and forms the intention of taking cloth, not thread, that he will take it when the owner does not see, and that he will not take it when he does. A theft thus meditated on before hand is so called.

ကိုမပေးကင်းအတွင်းကသည်ကင်းပြင်သို့ပြစ်လိုက်သော်လည်း ခိုးဘိအံ့။ ဤသို့ဆိုခြင်းတို့ကိုကား။ နိသဂ္ဂခိုးခြင်းဟူသတည်း။

၁၄ အတ္တသာဝကေခိုးခြင်းဟူသည်ကား။ ဤမည်သောသူ၏ဥစ္စာတို့ကို အခွင့်ရသော အခါ ခိုး လေဟုစေလိုက်သည်အတိုင်း မချွတ်မလွဲ မိမိအကျိုးပြီးစေသဖြင့်ခိုးခြင်းကိုကား။ အတ္တသာဝကေဟူသောခိုးခြင်းတည်း။

၁၅ ဓုရနိက္ခေပခိုးခြင်းဟူသော်ကား။ ဆိအစရှိသဉ်တို့ကိုသောက်တတ်သောဘိနပ်။ အစရှိသည်ဝန်ကိုချထည့်၍ခိုးခြင်းကိုကား။ ဓုရနိက္ခေပခိုးခြင်းတည်း။

ဤငါးပါးသောခိုးခြင်းသည်။ ယာဟတ္ထိပဉ္စကဟူသောခိုးခြင်းတည်း။

၁၆ ပုပ္ပပယောဂခိုးခြင်းဟူသော်ကား။ ခိုး ချေဟူ၍ အနေတကျစေအပ်သောသူသည်မခိုး စေမှီရှေးကပင်လုလ္လပယောဂပြု၍ ခိုးခြင်းကိုကား။ ပုပ္ပပယောဂဟူသောခိုးခြင်းဟူသတည်း။

၁၇ သဟပယောဂခိုးခြင်း ဟူသော်ကား။ သုလယ်ယာမို့ဿမြေအစရှိသည်တို့ကိုတိုး ၍ ကံသင်း အစရှိ သော တိုင် စိုက် ၍ ခိုးခြင်း ကို ကား။ သဟပယောဂဟူသောခိုးခြင်း ဟူသတည်း။

၁၈ သံဝိဓာဟာရဏ ခိုး ခြင်း ဟူသော် ကား။ ညှိနှုတ်တိုင်ပင်၍ ခိုး ခြင်းကို။ သံဝိဓာဟာရဏ ခိုးခြင်းဟူသတည်း။

၁၉ သင်္ကေတကမ္မဟူသောခိုးခြင်း ဟူသော်ကား။ အခါကာလတို့ကိုပိုင်းခြားသဖြင့်မှတ်သား၍ခိုးခြင်းတို့ကိုကား။ သင်္ကေတကမ္မခိုးခြင်းဟူသတည်း။

၂၀ နိမိတ္တကမ္မခိုးခြင်းဟူသည်ကား။ မျက်စိမှိတ်ခြင်းမျက်မှောင်ချီခြင်းလက်ဖြင့်ပြခြင်းအစရှိသောအမှတ်တို့ကိုပြု၍ခိုးခြင်းကိုကား။ နိမိတ္တကမ္မခိုးခြင်းဟူသတည်း။

ဤငါးပါးသောခိုးခြင်းသည်။ ပုပ္ပပယောဂပဉ္စကဟူသောခိုး ခြင်းတည်း။

၂၁ ထေရာဝဟာရ။ ခိုးခြင်းဟူသည်ကား။ စင်းချိန်ခွင်တို့ကိုရွေး၍ချိန်စင်းလဲခြင်းဖြင့်ခိုးခြင်းကိုကား။ ထေရာဝဟာရခိုးခြင်းဟူသတည်း။

၂၂ ပသယှဝဟာရခိုးခြင်းဟူသည်ကား။ အနိုင်အထက်ဗယ်လက်ကာယဖြင့်သူဥစ္စာတို့ကိုရုပ်လဲ၍လုရက်ခြင်းအစရှိသောအမှုတို့ကိုပြု၍ ခိုးခြင်းကိုကား။ ပသယှဝဟာရဟူသောခိုးခြင်းဟူသတည်း။

၂၃ ပရိကပ္ပဝဟာရဟူသောခိုး ခြင်း ဟူသော်ကား။ အရတို့ကိုပိုင်းခြား၍သူဥစ္စာတို့ကိုလည်း ကောင်း။ ပုဆိုး သော် ကား ယူမည်။ ခြည်သော်ကားမယူ။ ဥစ္စာ ရှင် မမြင်သော် ကား ယူမည်။ မြင်သော်ကား မယူဟူ ၍ အမှတ်အသားပြု၍ ခိုးခြင်းကိုကား။ ပရိကပ္ပဝဟာရဟူ သောခိုးခြင်းတည်း။

24th, Pa-tit-stan-na-wa-ha-ra is when a thing is covered up with rubbish, or any thing of the kind, and taken.

25th, Ku-tha-de-ka-wa-ha-ra is altering an inscription, or tally, or account.

These five are called Tay-ra-wa-ha-ra-pen-sa-ka.

If any one shall, in any of these twenty-five ways, steal the property of the king, the lord of land and water, his property shall be taken from him, and he shall be caused to restore ten for one; he ought, also, to be banished from the country. It is also laid down that he shall make restitution in five times the amount. If a theft is committed in the night, five fold, if in the day, two and a half shall be restored. In the theft of animate property, if an elephant is stolen, two shall be restored; if a horse, five; if a slave, five; if a buffalo, fifteen; if an ox, thirty; if a pig or goat, fifty; if ducks or fowls, one hundred; if a dog that is taken care of be stolen, one and a quarter tickals of gold shall be paid; if a small tame parrot, five tickals of pure silver; if a decoy cock, a decoy water hen, a decoy partridge, pigeon, or dove, or any winged thing be stolen, let five tickals of pure silver be restored by the thief. If a bird be stolen out of a snare, he shall pay thirty tickals of pure silver. If a decoy red deer is stolen, or small deer be stolen, let him pay thirty tickals of pure silver. If a thameng or dray red deer, or small deer, be stolen from a trap, when it has been caught by the assistance of a decoy, let them be replaced ten fold; if a wild animal that has been snared without the assistance of a decoy, or that has been shot by a bow and arrow, be stolen, as it is a jungle animal, let two for one be restored. Only when the animal is just taken, it is proper to fine or punish the thief. If it has been caught for some time, there shall be no punishment. What has now been said has reference to animate creatures.

Oh king! as regards inanimate things, gold, silver, gems, iron, rubies, copper, red or white, an alloy of loos and gold, (supposed to me meteoric) brass, copper, salt, gna pee, sesamum seeds, mayau, barley, corn, vetches, earth tin, spades, large chopping knives, axes, awls, chisels, adzes; they shall all be restored five fold. Spears, swords, bows and arrows, fire arms, front and back shields, coats of armour, front and back ornaments worn round the neck with the military dress, the ornamented lion of a spear, a standard, a royal messengers' small batten hat; if any of these arms, or ornaments, are stolen, let them be restored ten fold.

၂၄ ပဋိစ္ဆန္နာဝဟာရဟူသောခိုးခြင်းဟူသည်ကား။ အမှိုက်အစရှိသည်ဖုံးလွှမ်ခိုးခြင်းကိုကား။ ပဋိစ္ဆန္နာဝဟာရခိုးခြင်းတည်း။

၂၅ ကုသာဝတိကာဝဟာရခိုးခြင်းဟူသည်ကား။ ကပ္ပည်းပြောင်း၍ ခိုးခြင်းတည်း။

ဤငါးပါးသောခိုးခြင်းတို့ကိုကား။ ထေယျာဝဟာရဟူသောခိုးခြင်းတည်ဟူသတည်း။

ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသောနှစ်ဆယ်ငါးပါးတို့တွင်မြေရေသခင်မင်းတို့၏ဥစ္စာရတနာတို့ကိုခိုးမိမူကား။ ထိုသူတွင်ချင့်ဥစ္စာရှိသရွေ့ယူဦးစေ။ တခုကိုဆယ်တက်လျော်စေပြီးမှလျှင်။ ပြည်မှနှင်ထုတ်အပ်သတည်း။ ငါးတက်လည်းဟူတုံ၏။ ။ညည့်ကိုခိုးမူ။ ငါးတက်။ နေ့ကိုခိုးမူနှစ်ဆခွဲလျော်စေသတည်း။ အကြင်အသက်ရှိသောဥစ္စာကိုကား။ ဆင်ကိုခိုးမူတစီးကိုနှစ်စီး။ ။မြင်းကိုခိုးမူ။ တစီးကိုငါးစီး။ ကျွန်ကိုခိုးမူ။ တယောက်ကိုငါးယောက်။ ကျွဲကိုခိုးမူ။ တခုကိုတဆယ်ငါးခု။ နွားကိုခိုးမူ။ ဘခုကိုသုံးဆယ်လျော်စေသတည်း။ ဆိတ်ဝက်ကိုခိုးမူ။ တခုကိုအတက်ငါးဆယ်။ ကြက်ဝမ်ပဲကိုခိုးမူ။ တခုကိုတရာလျော်စေသတည်း။ သူမွေးစားသောခွေးကိုခိုးမူ။ ရွှေငါးမတ်လျော်စေ။ သူမွေးစားသောကျေးငှက်ကိုခိုးမူ။ ငွေစင်ငါးကျပ်လျော်စေ။ ကြက်တိန်ညင်။ တင်ကျည်းတိန်ညင်။ ခါတိန်ညင်။ ကျိုးတိန်ညင်။ အတောင်ရှိသမျှကိုခိုးမူကား။ ငွေစင်ငါးကျပ်လျော်စေသတည်း။ ။သူထောင်၍ညွတ်တွင်မိသောငှက်တို့ကိုဖြေ၍ခိုးမူကား။ ငွေစင်သုံးဆယ်လျော်စေသတည်း။ ။သမင်ဒရယ်တိန်ညင်တို့ကိုခိုးမူကား။ ငွေစင်သုံးဆယ်လျော်စေသတည်း။ တိန်ညင်နှင့်ထောင်၍မိသောသမင်ဒရယ်တို့ကိုခိုးမူကား။ ဆယ်တက်ဟူ၏။ တိန်ညင်နှင့်မထောင်ဘဲလည်း။ ကြိုးကွင်းထောင်၍မိသောသားတို့ကိုလည်းကောင်း။ လေးမျှားပြစ်၍သေသောသားတို့ကိုလည်းကောင်းခိုးမူကား။ တောသားဖြစ်သောကြောင့်တခုကိုနှစ်ခုလျော်စေ။ ထိုသို့ခိုးသောသူတို့ကိုကားမိစည်သာလျှင်ဒါဏ်ပေးအပ်သတည်း။ ကြာမြင့်လေမူအတက်အလျော်သာ။ ဒါဏ်မပေးအပ်သတည်း။ ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသည်ကား။ အသက်ရှိသောဥစ္စာခိုးသည်ကိုဆိုသတည်း။

မင်းကြီးအသက်မဲ့သောဥစ္စာ၌သော်ကား။ ရွှေငွေကျောက်သံပတ္တမြားကြေးနီးကြေးဖြူ။ မိုးဃင်းကြိုးကြေးဝါခတ်ပျာ။ ဆားငါးပိ။ နှမ်မုယောလူးပြောင်းပဲခဲမခဲမဖြူ တူးရှင်းခေါးမပေါက်ဆိန်စူးဆောက်တစည်း ဤသည်တို့ကား။ ငါးတက်လျော်စေတည်း။ ခေါးလှံ့လေးမျှားမီးပေါက်။ ရှေ့နောက်ကား။ မိန်ညိုချုပ်တန်ဆာဗာလီကွေးအောင်မွေးပန်သုံမှောက်တိုး ဤသို့ဆိုသောတန်ဆာတို့ကိုခိုးမူကား။ ဆယ်တက်လျော်စေသတည်း။

If any of the following things,—honey, molasses, palm sugar, the hardened sediment of molasses, cow's milk, butter, vinegar, ghee, cocoanut milk, boiled rice, spiritous liquors, abbrettus, soap, mellots, shafts of spears, mortars, pestles, false hair, washermen's plank, water or rice chatties, common baskets, measuring baskets, currie pots, small blocks of wood, fruit of the palmyra tree, cocoanuts, betel nuts, betel leaves, mangoes, jack fruits, water melons, cucumbers, musk melons, pumpkins, gourd or brinjals—are stolen, they shall be restored two fold.

If the thing stolen be taken from the tree, fruit, flower, leaves, or bark, or if it be ping (root,) yams, thendauk, or grass which the cattle eat, it shall not be considered a theft as a mattter of course, but is a matter for consideration.

If paddy be stolen before it has put forth fruit, or trees that have been planted by men are stolen; let one tickal of pure silver be fined as damages. If trees that have been planted shall be pulled, or trees whose loss may be regretted be cut or broken, let two tickals of pure silver be paid, and let the tree be replaced as before. If paddy that has put forth fruit be stolen, let each of the thieves pay fifteen tickals; if it be cut and stolen in the day time, let half the above damages be paid; if a sheaf be stolen from the heap after it has been gathered, let five fold be the amount of compensation; if the paddy be stolen after it has been beat out and winnowed, let five fold be restored. If rice be stolen from a basket, let five fold be restored. This is clearly stated what shall be the amount of restitution in such cases; but if the thief be a person from whom nothing can be had, or a person who has not before committed an offence of theft, or if it be a time of scarcity, these are matters for consideration.

If onions, ping, thadoe or yams, which have been cultivated, are stolen at night, ten fold, if in the day, five fold shall be restored.

If fishing traps, large or small, which had been set, are stolen, with the fish in them, let an ox worth five tickals be given in restitution, and let the original price of the trap also be paid; if the trap only is stolen, two and a half tickals, and the price of the trap shall be paid. If a trap on wheels, a casting, or a drag net, be stolen, five fold shall be restored. If a harrow or a shoulder pole be stolen, let five fold be restored; a present shall also be made. If a cart or boat be stolen, five fold shall be paid in compensation. If a bundle of paddy tied up for transplanting be stolen, ten shall be restored. If timber be stolen, let seven for one be restored; bamboos or grass used for thatching shall be restored one hundred fold. This is said when

ဗျား တင်း လဲ ထမ်လျက် သကာနွားနို့ထောပတ်ရက်တက်ဆီကြည်။ အုံး ရည့်ထမင်း အရက် သေစာ နွားချေးဆပ်ပြာ ဆောက်ပုတ်လှံတန်။ ဆုံ ကျည့် ပွေ့ခေါင်တင်ဆံကြည်။ ပုဆိုး ဖွတ်ပျည်။ ရေအိုး။ ထမင်းအိုး။ တောင်းတင်း။ ဟင်း အိုး။ ထုံးထမ်သီးအုံသီး။ ကွမ်သီးကွမ်ရွက် သရက် ပိန်းနဲ့။ ဇရဲ သခွား ဇရုံဘူး ခရမ်။ ဤသည်များကိုခိုးမူကား။ တခုကိုနှစ်ခုလျော်စေရာသတည်း။

အင်း၌ဖြစ်သောသစ်သီးသစ်ပွင့်သစ်ရွက် ပိန်းမြောက် သင်း တောက်သစ် ခေါက်။ နွားစားသောမြက် ဤသည် တို့ကိုခိုး မူကား။ အခိုးမမည် ရာတည်း။ ဆင်ခြင်အပ်၏။

အနှံ့မထွက်သေးသောကောက်ပင်တို့ကိုလည်းကောင်း။ သူစိုက်ပျိုးသော သစ်ပင်တို့ကို လည်း ကောင်း။ ခိုး မိအံ့။ ငွေ စင်တကျပ် လျော် စေ။ သူစိုက်ပျိုး သောသစ်ပင် တို့ကိုသော်လည်း။ နှုတ်အံ့။ နှစ်မြောစလောက် သောသစ်ပင်တို့ ကိုသော်လည်း။ ချိုးခုတ်အံ့။ ငွေစင်နှစ်ကျပ်လျော်စေ။ အရင်းအတိုင်းလည်း တည်စေ။ အကြင်လယ်ယာဝယ်။ အသီး စပါးကိုခိုးမိမူကား။ တယောက်တ ယောက်ကိုတဆယ်ငါးကျပ်လျော်စေ။ နေ့တည်းခိုးရိပ်မူကား။ တဝက်လျော် စေ။ ဆိုင်၍ထားသောကောက်ပုံတွင်စပါးလှိုင်းကို ခိုးမူကား။ ငါးတက်လျော် စေ။ လှေ့လှွင့်စင်ပြီး သောစပါး ကို ခိုး မူကား။ ငါးတက် လျော်စေ။ ဆံကိုခိုးမူ ကား။ တတင်းကိုငါးတင်း လျော်စေ။ ထိုသို့လျော်ရသောအပိုင်းအခြားတို့ကို ဆိုတုံ၏။ ။မရတတ်သောသူမရနိုင်သောပစ္စည်းမခိုးမဗုက်ဘူးသော သူ့ရှားပါး ငတ်မွတ်သောအခါ ကာလ။ ဤသည်တို့ကိုထောက်ထား ဆင်ခြင် အပ်၏။

သူစိုက်ပျိုး သောကြက်သွန်။ ပိန်း မြောက် သတွေး။ ဤသည် တို့ကို ခိုး မူ ကား။ ညည့်ဆယ်တက်။ နေ့ငါးတက်လျော်စေရာသတည်း။

သူထောင်သဉ်မြှီးငါးနှင့်တကွခိုးမူကား။ ငါးကျပ်တံသောနွားတခုလျော် စေ။ အရင်းတံဘိုးကိုလည်းလျော်စေ။ ။မြှီးချည်းကိုသာခိုးမူကား။ ငွေ နှစ်ကျပ်နှစ်မတ်လျော်စေ။ အရင်းအတိုင်းတံဘိုးကိုလည်းလျော်စေ။ ။ရင်း တွန်းပိုက်ကွန်ကိုခိုးမူကား။ ငါးတက်လျော်စေရာသတည်း။ တွန်တုံးထမ်ဘိုး တို့ကိုခိုး မူကား။ ငါး တက်လည်းကောင်းလျော်စေ။ လက်ဆောင်လည်းပါစေ ရာသတည်း။ ။လှေ့လှည်းတို့ကိုခိုးမူကား။ ငါးတက်လျော်စေရာသတည်း။ ။ ။မျိုးစေ့တို့ကိုခိုးမူကား။ တစေ့ကိုဆယ်စေ့လျော်စေ။ ။သစ်တို့ကိုခိုးမူ ကား။ တခုကို ခုနှစ်တက် လျော်စေ။ ဝါးသက်ငယ်တို့ကိုခိုးမူကား။ တခုသော် အတက်တရာလျော်စေ။ ဤကား အရှင်သိမ်းဆည်း ၍ အိမ် ၌ စောင့်ရှောက် ထား သည်ဟူသတည်း။ တော၌အစောင့်အရှောက်မရှိပုံ စုထားရာဖြစ်က၊ ငါး

the owner has brought them home and placed a watch over them. If they be stolen in the jungle where they are collected, and where there is no watch, five fold shall be paid. If one person has marked them for cutting or reaping, by burying a stone, cutting a cross, tying round them a creeper or piece of split bamboo, and another shall cut or reap them, let him restore two fold. If any person's slave shall steal the property of another, let restitution be made according to the thing stolen; if it be of large amount, the slave shall be forfeited, he shall not remain with his master. If a slave shall steal the property of his own master, if he can procure the means, let him make restitution; if he cannot procure property to make restitution, he should be put to shame and punishment.

If any Rahan, Bramin traveller, sick person, and the like, shall take from any field or garden one or two sugar canes, one or two fruits from the tree, one or two melons or cucumbers, it should not be considered a crime; if they take as many as seven, it is a crime, and the punishment shall be considered. This is said when they eat the thing stolen in the field or garden. If they shall remove them out of the field or garden, let them make restitution as laid down.

If parents or a teacher shall steal any thing belonging to their children or pupil, they shall not be held free from criminal punishment. If in any family of brothers and sisters, the eldest shall steal the property of the younger, the sister of her younger brother or youngest sister, they shall not escape punishment. Why is this?—because they ought to take it openly, and if they do so secretly, it is said, they shall not escape punishment. This is a matter for consideration.

As regards parents stealing thoughtlessly the property of their children, they are liable to punishment and ought not to escape. If the property stolen be of little value, the king, minister, and good men ought not to consider it a crime; they ought to keep in mind the decisions of the paralaung Mahauthata. No such thieves should be put to death. If they be, ministers, governors, and judges, will be liable to the pains of hell, and the person put to death shall for five hundred times (in after periods of existence,) kill the person who caused his death. Such (punishments) are not called Damathat, but being a bad action is called Papathat; for this reason, as (a man) has pity on his own individual self, he ought to have pity on others.

All weights, basket-measures, steel yards, scales, and the like, all duties levied, the state of the royal granaries, the lords of land and water, the rulers of great countries, should carefully inspect and attend to.

သဟူ၏။ သူခုတ်ရိတ် ယူမည် ကိုမှတ်သား၍။ ကျောက် မြှုတ်ကြက်ချေ နှိမ်နှယ်စည်နှင့် ရှိသည်ကို။ ခုတ် ယူရိတ်ချေလျှင်နှစ်တက်ပေးစေ။ ။အရှင်ရှိသောကျွန်တို့သည်။ သူဥစ္စာကို ခိုး မူကား။ ဝတ္ထုအလျောက်ခိုး တက်လျော်စေ။ သူဥစ္စာတည်းမျှားမူကား။ ကျွန်ဆိုးရာသတည်း။ အရှင်သို့မကြွင်းပြီ အရှင်ဥစ္စာ တို့ကို။ ကျွန် သည် ခိုး မူကား။ ကျွန်ရတတ်သော် လျော် စေ ရာသတည်း။ ကျွန်းမရတတ်သော်။အရှက်ခွဲ၍ဒါဏ်ပေးအပ်သတည်း။

အကြွင်ရဟန်းပုဏ္ဏားခရီးသွား။သူဖျား။သူနာ။သူငယ်ဤသို့သောသူတို့သည်အကြွင်ကြံဥယည်တွင်တချောင်းနှစ်ချောင်းယူမိအံ့။ သစ်သီးဖလံတို့ကိုမူလည်း။ တလုံးနှစ်လုံးဆွတ်မိအံ့။သခွါးယာဥ္မှုလည်းတလုံးနှစ်လုံးဆွတ်မိအံ့။ အပြစ်မရှိလပ်သတည်း။ ခုနှစ်ချောင်းခုနှစ်လုံး တိုင်အောင် ယူမိမူကား။ အပြစ်ရှိ၏။ ဒါဏ်ဆင်ခြင်။ ဤ ကား ဥယည် ထဲ ၌ လည်း ကောင်း။ ယာထဲ ၌ လည်း ကောင်း။ တယောက် ချင်း စား သည် ကိုဆိုသ တည်း။ ပြင်ပယူ သွားလျှင်အထက်အတိုင်းလျော်စေ။

အကြွင် အမိ အဖ ဆရာပ ရောဟိတ် ပုဏ္ဏား တို့သည်။ သား ၏ ဥစ္စာတို့ကိုလည်းကောင်း။ တပည့်၏ ဥစ္စာတို့ကို လည်း ကောင်း။ခိုး မူကား။မင်းဒါဏ်မလွတ်ရာသတည်း။ ။အကြွင်တမိသားချင်းတို့သည်။ ညီဥစ္စာကိုလည်းကောင်း။ အစ်ကို ခိုးအံ့။မောင်ငယ်ဥစ္စာတို့ကိုလည်းကောင်း။ နှမခိုးအံ့။ ညီမဥစ္စာတို့ ကို အစ်မခိုးအံ့။ ဒါဏ်မလွတ်ရာသတည်း။ အဘယ် ကြောင့်ဒါဏ်မလွတ်ရာသနည်း ဟူမူကား။ ထင်ထင် ယူရကောင်း လျက်။ ကွယ် ရာ ယူသောကြောင့်။ဒါဏ်မလွတ်ဆိုသတည်း။ဆင်ခြင်အပ်၏။

မိဘတို့သည်သမီးစီးပွားကိုမဆင်ခြင်ခိုးဘိသော်။ဒါဏ်သင့်အပ်၏မလွတ်ရာဟူ၍ဆိုသတည်း။ အဖိုးနည်းသောဥစ္စာတို့ကိုသော်ကား။ မင်းနှင့်အမတ်သူတော်သူမြတ်တို့သည်အပြစ်မပြုအပ်ကုန်။ ဘုရား လောင်း မဟောသထာသောတရားတို့ကိုလည်းနှစ်လုံးမူအပ်၏။ ဤသို့သောခိုးသူတို့ကိုကားမသတ်အပ်ကုန်သတည်း။ သတ်ဘိမူကား။ မင်းနှင့်အမတ်ပြည်စိုးတရားသူကြီးတို့သည်။ငရဲကြီးသို့လားအပ်ကုန်သတည်း။အဖနိငါးရာစေ့အောင်သတ်တုံ့ကိုလည်း သတ်လေရာ၏။ ဓမ္မသတ်လည်းမမည်ခဲ့။မကောင်းမှုကိုပွားစေတတ်သောပါပသတ်မည်သတည်း။ ။ထိုကြောင့် ရကား။ မိမိတို့ကိုယ်ကိုသနားသဖြင့်။ခပ်သိမ်းသူတို့ကိုလည်းသနားအပ်ကုန်ရာ၏။

အလေးတောင်း တင်းစင်းချိန်ခွင် စသော သုံးဆောင်ခြင်းအခွန်အထုပ်ကိုကျဘဏ္ဍာတို့ကိုကား။ ပြည်ကြီးတိုင်းကား တို့ကိုအစိုးရသော ရေမြေသခင်မင်းတို့သာလျှင်စီးစစ်ကြည့်ရှုပေအပ်သတည်း။

In every kingdom, there should be Rahans and Bramins who perform the religious duties, and ministers who are perfect in knowledge and wisdom. There should be large and remarkable pepul trees, nat houses or zayats. There should be no robbers, thieves, nor wicked men, nor any who, trusting to their strength, oppress the weak, or resist the authority of the lord of the land and water, or his ministers. The king of every country should plant, transplant and take care of the fields and gardens, and see to the repairs of the royal granaries and other property. In all large and small villages, deceitful men, who are thieves by habit and repute; all men of broken character, should be corrected according to their faults; and all men of knowledge and wisdom be treated respectfully, and have offerings made to them; and the king should not resist the instructions of aryeahs and good men, but behave with the greatest correctness. There are four punishments for habitual thieves. In one case, those who should make restitution should be caused to do so. Those who have deserved death should be executed. A thief who steals singly should alone be caused to make restitution; when many have stolen, each and all should be punished according to their fault. These four punishments should be inflicted.

It is the nature of a thief not to work, that he may be dressed and have food like other men; but by reason of his indolence, he contrives the appropriation of other men's property to support his existence. Such men are hated and detested by all, from the king downwards. With what may this offence be compared? With fire, the poison of a serpent, the poison of an arrow? These are only suffered in this state of existence; but a thief through all ages, till he obtains nicban, suffers the pains for his offence. If Rahans or Bramins receive offerings of stolen property, they become participators in the theft. For these reasons, that vile, degraded, foolish thieves may not continue to steal, good men should repeatedly warn and instruct them. This Menoo the recluse, the son of the king of Bymahas, has said. This is the end of the law of the twenty-five kinds of theft.

အကြင်မင်းတို့၏နိုင်ငံ၌ သတင်းရှိသောရဟန်း ပုဏ္ဏားကျေးဇူးပညာနှင့်ပြည့်စုံသောအမတ်အထိန်းတို့ကိုလည်းရှိစေအပ်ကုန်၏။ ညောင်ပင်။နတ်အိမ်။တံဓောင်း။ဇရပ်တို့ကိုလည်းရှိစေအပ်ကုန်သတည်း။ လုစားရက်စားခိုးသေးဓားမြစသောသူဖျက်တို့သည်။မရှိစေအပ်ကုန်။တယောက်ကိုတယောက်အားရှိအားမဲ့အနိုင်အထက်။ဆဲရေးညှဉ်းဆဲတတ်သောသူ။ဖျက်ဆီးတတ်သောသူတို့ကိုလည်းမရှိစေအပ်သတည်း။ရေမြေသခင်မင်းတို့၏ အာဏာတော်ကိုဆန်တတ်သောသူကိုလည်းမရှိစေအပ်သတည်း။အကြင်ပြည်ကြီးတိုင်းကားကိုအုပ်စိုးသောရေမြေသခင်မင်းသည်ဥယည်လယ်ယာကျွဲကျဲဘဏ္ဍာတို့ကိုလည်းစိုက်ပျိုး သုတ်သင်အပ်သတည်း။ ရွာကြီးရွာငယ်တို့၌ စည်းလဲစည်းစား ပြု တတ်ကုန်သောခိုးယူဝှက် တတ် သော သူ ဖျက် တို့ကိုလည်း အပြစ်အလျောက်ဆုမ္မအပ်၏။ ကျေးဇူးပညာဖြင့်မြတ်သောသူတို့ကိုလည်းသိမ်းမြန်းပူဇော်အပ်ကုန်၏။ အရိယာသူတော်သူမြတ်တို့၏ ဆုမ္မသောစကားကိုလည်းအာဏာမဆန်အပ်ကုန်။ ကောင်း စွာလျှောင် ကျင့် ရာ သတည်း။ သူဥစ္စာကိုခိုးဝှက်တတ်သောသူတို့ကိုကား။ လေးပါးသော ဒါဏ်တို့ကို ပေးအပ်သတည်း။

။ ။လျော်အပ်သောသူတို့ကိုလျော်စေသည်လည်းတပါး။သေအပ်သောသူတို့ကိုသေစေသည်လည်း တပါး။ တယောက်တည်း ခိုး သည် ကိုတယောက်တည်းလျော်စေသည်လည်းတပါး။အများခိုးသည်ကိုအများ ကိုယ်စီအပြစ်အတိုင်းလျော်စေသည်လည်းတပါး။ဤလေးပါးသောဒါဏ်တို့ကိုပေးရာသတည်း။

ခိုးသူတို့၏သဘောကား။သူတပါးနှင့်အမျှစားရဝတ်ရအောင်မလုပ်စားဝံ့၍ပျင်း ရိသောကြောင့်သူတို့၏ဥစ္စာကိုအဖျက်အစီးရှာ၍အသက်မွေးအံ့ဟုအကြံပြုသတည်း။ချင်းတို့ကိုကား။မင်းကစသောဗိုလ်ပါအလုံးတို့သည်လူ၏အဖြစ်၌မုံထားလေကုန်သတည်း။ဥပမာကားအဘယ်သို့နည်းဟူမူကား။အကြင်မိုးလည်းကောင်း။မြွေဆိပ်လည်းကောင်း။ မျှားဆိပ်လည်းကောင်း။ ဤသုံးပါးတို့၏ပူပန်ခြင်းတို့သည်ကား။ ဤကိုယ်အပြစ်၌သာခံရသတည်း။ သူတို့ ဥစ္စာ ကိုခိုး ဝှက်သော သူတို့ ကား။ သံသရာ ဘဝ အဆက် ဆက် နိဗ္ဗာန်မရောက်မချင်းပူလောင်စေတတ်သတည်း။

ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့သော်လည်းခိုးဝှက်၍ ရသောပစ္စည်းတို့ကိုအလှူခံချေမူထိုရဟန်းပုဏ္ဏားတို့သည်ခိုးသည်လည်းကောင်းမည်ရာသတည်း။ထို့ကြောင့်သူတို့၏ဥစ္စာကို ခိုးဝှက် တတ်သော သူမိုက် သူနှုတ် တို့ကိုကား မခိုးဝှက်စိမ့်သောငှါ။ သူတော်ကောင်းတို့သည်အဖန်တလဲလဲဆုမ္မပေးအပ်သတည်းဟုဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ခိုးဝှက်သောတရားကားပြီး၏။

2nd. Of a boy stealing the patsoe of another.

Oh king! if any young person shall steal the clothes or ornaments of another, let the parents enquire into it, and cause the original price to be paid; if they conceal the theft, it shall not be pleaded that the child is not of age, to be responsible in law; let (the property stolen) be restored two fold. If the person who committed the theft be of a responsible age, he shall be caused to restore double, and also be punished criminally.

3rd. The law by which the district to which the foot-marks of stolen cattle are traced, shall be caused to make good the loss.

Oh king! if any one's horses, buffaloes or oxen, be stolen, and the foot-marks are really traced to any district, that district may be sued; if the fact be not ascertained, or there be no foot-marks, there shall be no claim against the district. Wise men must note this. If horses, buffaloes or oxen, be lost, and the owner shall trace their foot-marks into any village, the people of the village and the thoogyee, that they may be free from blame, ought to go with him, and point out the place where the foot-marks leave the village. If they do not show the place by which they left the village, they should be caused to replace them.

4th. The law when herdsman and the owner of the cattle shall, or shall not, both share in the fine, or one who may have stolen them.

If the owner and herdsman shall find the person who stole their cattle in the day time, the hired person shall have the fine levied. If the cattle were lost in the night, and the thief be discovered, the hired person shall have one half, and the owner of the cattle the other, of the fine inflicted.

5th. The law when buffaloes or cattle trespass without the knowledge of the owner, and are killed by the owner of the field, after enquiry a fine is levied, though the inflictor of the injury be not known.

If any buffaloes or cattle shall enter into a field and eat therein without the knowledge of their owner, and shall be stabbed or cut that they die, or if their blood be drawn, or they are injured so as to be unfit for further work, though the person who injured them be not discovered, having measured the nearest village, field or garden, let (the people or owner of) that make restitution.

6th. The law when buffaloes, oxen, or elephants attack each other.

If any brute, oxen, buffalo, goat, pig, elephant or horse, shall be attacked by another, kicked, butted, followed and struck so that

၂ သူငယ်ဝတ်သောပုဆိုးကိုသူငယ်ချင်းခိုးသောတရား။

မင်းကြီးအကြောင်းသူငယ်ချင်းဝတ်သောတန်ဆာကိုတည်း။ သူငယ်ချင်းခိုးမိမူကား၊ မိဘတို့ကစစ်၍အရင်းတိုင်း ပေး စေ။ မိဘတို့ထိန်ချော့လှူင်တရားမဆိုသာတခုကိုနှစ်ခုဆပ်စေ။ တရားဝင် သောသူမူကား၊ နှစ်ဆဆပ်စေ။ မင်း ဒါဏ်လည်းပေးရာ၏။

၃ ကျွဲနွားမြင်းဆင်တို့ကိုသူခိုးခိုး၍ခြေရာကျရာအရပ်တို့ကလျော်ရသောတရား။

မင်း ကြီး အကြောင်း သူ တို့၏ မြင်း ကျွဲ နွား တို့ကို ခိုး လေ သည်။ ခြေ ရာ ကျ သော အရပ် တို့ကို ဟုတ် မှန် စွာ စစ် ကြော ၍ ထိုရွာပြည်သို့စွဲဆို ရလေ၏။ မဟုတ်မမှန် ချေရာတည်း။ မရှိမူကား၊ မစွဲမဆို ရပလေ။ ပညာရှိတို့မှတ် ရာသ တည်း။ ။အကြောင်းမြင်း ကျွဲနွားတို့သည်ပျောက်ရှ ခဲ့မူကား၊ အရှင်လည်း ခြေရာကိုစီစစ် ၍ လိုက်လေရာသောရွာသို့နွားခြေရာဝင်လေမူကား ရွာသား သူကြီး တို့ သည် အရာ မှ လွတ်အောင် ခြေရာထွက်လေသော် အရပ်ကိုကျပါ လိုက်အပ်၏။ ထိုသို့တည်းမထွက်ချေမူကား၊ ရွာသားသူကြီးတို့သည်အစား ဆပ်စေအပ်၏။

၄ နွားထိန်းနှင့်နွားရှင်။ နွားကိုသူခိုးခိုးသည်တွင်ခိုးပြစ်ကိုနှစ်ဦး ရသင့်။ မရသင့်တရား။

အကြောင်း နွား ရှင် နှင့် နွား ထိန်းသောသူတို့သည်နေ့အားတည်း ပျောက်၍ ခိုးသောသူတို့ကိုတွေ့သော်။ ထိုအပြစ်ကား ငါး သော သူသည်စားရ၏။ နွား သည်တည်းညည့်ပျောက်၍ခိုးသောသူတို့ကိုတွေ့မူကား၊ ငါးသောသူအဝက် နွားရှင်အဝက်စားရာ၏။

၅ လယ်ရာတို့ကိုကျွဲနွားထိခိုက်၍ကျွဲနွားရှင်မသိလယ်ရှင်တို့အလျောက်သတ် သည်လက်သည်မပေါ်။ စစ်၍လျော်ရသည်တရား။

အကြောင်းကျွဲနွားတို့သည်လယ်ယာ သို့ချင်းနင်းစား လာ ၍ နွား သခင်မသိ မမြင်ထိုး ခုပ် ၍ သေသော် သွေးသံတချင် ထွက်ဖျက်ဆီး ၍ မစေ စား ရဘဲ ရှိ သော်။ လက်သည်မပေါ်သော်၊ ထိုအရပ်တွင်ရွာလည်းကောင်း။ လယ်လည်း ကောင်း။ ယာလည်းကောင်း။ နီးရာတာထိုး၍လျော်စေရာသတည်း။

၆ ကျွဲနွားမြင်းဆင်ချင်းရွှေပက်သောတရား။

တိရိစ္ဆာန်နွားကျွဲဆိတ်ဝက်ဆင်မြင်းတို့သည်၊ အချင်းချင်းထိပါးကျောက် ကန်လိုက်လံရွှေပက်၍သေခဲ့အံ့၊ ကျိုးပဲ့ပျက်စီးပေအံ့။ ထိုထိပါးရွှေပက်သော

it die, or is injured, or have a limb broken, the attacking animal shall be forfeited. If they fight by mutual consent, the victorious animal shall not be forfeited; if the other animal dies, there is no fault. But if it be not thus, if one is in a pen, or tied up, and a loose animal shall come and attack it that it die, or is injured, if it be in the night, the animal (that was loose) shall be forfeited, and let his owner pay the law expenses, as he was not tied up.

7th. The law regarding throwing stones or bricks.

In any town or village, by night, or by day, if any one shall be struck by a stone, stick or brick, which has been thrown, and has his head cut, his eye put out, a limb broken, or any injury inflicted, after examining the seven nearest houses, east, west, north, and south, let the inhabitants of them make reparation.

8th. The law when a man of inferior class strikes one of a higher.

If any inferior person shall strike with his hand, foot, or any instrument, (a superior,) his property may be forcibly taken from him; if he has no property, he may be banished. Oh king! as it is thus said, (in Pali,) if an inferior person shall, with a spear or weapon, of any kind, strike the foot, hand, or any part of the person of a superior, he may have his house and all his property seized and taken away. This seizure is called reparation to the superior. If he has no property, he may be punished criminally, and banished to another district. If he seize and struggle personally with the superior, let him forfeit eighty tickals. If he cannot pay that amount, let him pay seventy; if he cannot pay that, let him pay sixty; if he be only worth fifty or forty, having taken the matter into consideration, let him forfeit accordingly. If he cannot pay this, let him pay thirty; and if he cannot pay that, let him become a slave. The superior is a respectable person, the fault is a serious one. If he shall pull the ear of his superior till it is torn, let him forfeit forty tickals of pure silver. If he cannot pay, let the matter be considered. If a superior shall pull the ear of an inferior till it is torn, let him pay five tickals of pure silver, and let him cure the ear. If in the covered bazar, in the road, at the landing place, or in any confined place, an inferior shall push against a superior, or a superior against an inferior, or two inferior persons against each other; if the knot of hair on the back of a woman's head, or the front of a man's, the cheek or ear shall be struck or hurt, no blame should be imputed. If at a festive, or any other assembly of people for

တိရိစ္ဆာန်မြင်းကျွဲနွားဆိပ်ဝက်တို့သည်ဆုံးစေရာ၏။ ။ဆင်မြင်းကျွဲနွားဆိပ်ဝက်တို့သည်အလိုတူတည်း။ ဖွဲပက်ခပ်ချေမှုကား သေခဲ့သော်လည်းမဆုံးရာ။အပြစ်မရှိရာသတည်း။ ။ထိုသို့ကားမဟုတ်ကုန်။ ခြံတွင်းလည်းကောင်း။ထိုကျွဲနွားတို့သည်ချည်နှောင်၍ထားရာမှာလည်းကောင်း။ ကျွဲနွားတို့သည်အလေအလွှတ်လာလတ်၍ဖွဲပက်ခပ်လာ၍ သေသော်လည်းကောင်းကျိုးပဲ့သော်လည်း ကောင်း။ညည့်လည်းကောင်း။ ထိုကျွဲနွားတို့သည်ဆုံးစေရာ၏။ချည်နှောင်၍မထားသောကြောင့်တရားတန်ဆာလည်းထိုကျွဲနွားရှင်ပင်ခံစေ။

၅ အုပ်ကျောက်ပြစ်သောတရား။

အကြွင်ပြည်ရွာတို့တွင်။ နေ့ညည့်လည်းကောင်းအုပ်ကျောက်လှံကန်ပြစ်မိ၍ဥကွောင်းပါးနားကွဲရှအံ့။ ကျိုးပဲ့ကန်းအံ့။ အရှေ့အနောက် တောင်မြောက်တို့ကိုအိမ်ခုနှစ်အိမ်။ စီးစစ်၍တာထိုး၍လျော်စေရာ၏။

၆ သူယုတ်သည်သူမြတ်ကိုရိုက်ခတ်သောတရား။

ဟတ္ထပါဒေဟိဒန္တေဟိ။ ဗဟိနောပဟာရိတ္တမန္တနံတသိဝိလုပ္ပိတွာ။ ဥပေက္ခေမနိသကာတပ္ပိ။ ။မင်းကြီး၍သို့ဆိုသောကြောင့်။ အကျင့်ယုတ်မာသောသူတို့သည်မြတ်သောသူတို့၏ ခြေလက်အစရှိသည်တို့ကိုလှံကန်အစရှိသည်တို့ဖြင့်ပုတ်ခပ်မိအံ့။ ထိုသို့ပုတ်ခပ်သောသူတို့၏အိမ့်ထောင်ခမ်နား ဥစ္စာရှိသရွေ့တို့ကိုယုတ်၍ယူရာ၏။ ထိုသို့ယုတ်၍ယူခြင်းသည်ကား။ သူ၏အပြစ်ကိုလျော်စေသည်မည်ရာသတည်း။ ထိုသို့ခပ်ပုတ် သောသူနွတ်တွင်ဥစ္စာတဥ်းမရှိမူကား။ မင်းဒါဏ်ပေး၍အရပ်တပါးသို့နှင်ထုတ်လိုက်အပ်၏။ သူနွတ်သည်သူကောင်း တို့ကိုလုံထုလုံ့ပွတ်ပုတ်ခပ်မိမူကား။ ရှစ်ဆယ်လျော်စေ။ မရတတ်မူကား။ ခုနှစ်ဆယ်လျော်စေ။ ခြောက်ဆယ်တံသည် ငါးဆယ်တံသည်လေးဆယ်တံသည်ခြင့်၍လျော်စေ။ မရတတ်လျှင်သော်ကားသုံးဆယ်လျော်စေ။ ငို မရတတ်မူကျွန်ခံစေ။ သူကောင်းအပြစ်သဉ်ကြီးလှသတဉ်း။ အကြွင်သူကောင်းကိုနားပဲအောင်ငင်ဘိအံ့။ ငွေစင်လေးဆယ်လျော်စေ။ မရတတ်မူကား။ ဆင်ချင်။ သူကောင်းသူနွတ်ကိုနား ပဲ အောင်ငင် ဘိမူကား။ ငွေစင်ငါး ကျပ်လျော်စေ။ နားလည်းဆက်စေ။ အိမ်ဈေးတွင်လည်းကောင်း လမ်တွင်လည်းကောင်း ရေဆိပ်တွင်လဉ်းကောင်းကျည်းမြောင်းသောအရပ်၌လည်းကောင်းသူနွတ်သည်သူကောင်းကိုလည်းကောင်း။ သူကောင်းသည်သူနွတ်ကိုလဉ်းကောင်း။ သူနွတ်ချင်းချင်းလည်းကောင်း။ ထိုးခပ်မိကြ၍ဆံထုံးဥရှောင်ပါးနားထိမိပါးကြအံ့။ အပြစ်မရှိအပ်သတည်း။ အကြွင်ကစားပွဲသဘင်၌ လည်းကောင်း။ အံ

amusement, at a gambling party or cock fight, an inferior shall push or strike a superior, it is a matter of fun and frolic, like a person possessed of a nat, and it is said no fault should be imputed. If when inferior people are squabbling, an eye shall be blinded, a head broken, the knot of hair pulled, or a cheek cut, or such like, let thirty tickals be forfeited. If flesh be cut, and blood drawn, let twenty tickals of pure silver be paid. Fifteen, seven and a half, and five tickals have also been laid down. As regards this forfeit, superiors shall pay as is proper for such persons, and inferior as is proper for inferiors. This is a matter for consideration.

9th. The law when two people assault each other in a retired place in the jungle.

If people, either in the jungle or other private place where there are no witnesses, have assaulted each other, and are swelled, or the skin and flesh black, (bruised,) torn or abraded, if the violence done has been great, and wounds are inflicted, or the teeth broken, thirty tickals should be paid as compensation. Why should thirty tickals be paid?—because the assault was committed in a lonely place, with no one to interfere, and by an unfortunate blow death might have been caused; for this reason thirty tickals should be paid in compensation. If by a severe blow, a leg or arm is broken, if the person is rendered unable to lay hold of any thing, or to walk, or if both eyes are blinded; for these offences also thirty tickals should be paid, and the offender shall give the superior a staff and a person to lead him about and shew him the way. This the sage recluse called Menoo said.

10th. The law when a man beats the buffaloes or cattle of another.

If any one shall unmercifully beat the buffalo or ox of another, let him take care of the animal till its recovery. If with proper care paid to it, it shall not live, but die, if it be a man, as is proper in that case, let him make compensation by payment of thirty tickals; if it be a buffalo, or ox, as is proper in that case, let him replace it with another. This is when the injury done was unintentional. If a person shall strike a man in anger, so that from that day he cannot go about to the landing place or bazar, and if he shall die in a month or a year, because it is said the blow caused his death, let him (the offender) make restitution in the proper advance, (for murder of ten men.) If from the day of the infliction of the injury the person struck shall not be put off his usual habit, goes about either near home or to a distance, to the landing

၁ပါကြက်တိုက်တွင်လည်းကောင်း။သူကောင်းကို သူနှုတ် သည်ထိပါးထုံးခံပ် မိသော်လည်းကောင်း။ကစားမြူးစား ရှင်ကြသောအမှုဖြစ်ရကား။နှုတ် ရှုးသူ အသွင်ခဲ့သို့ဖြစ်သော့ကြောင့်အပြစ်မရှိရာဟူသတည်း။ သူနှုတ်ချင်းချင်းတဦ့ သတ်ပုတ်ကြ၍မျက်စိတုံး လည်းကန်းခဲ့အံ့။ ဥကွောင်းမှုလည်းကွဲခဲ့ဥရှောင် ကိုလည်းဆွဲငင်ဘိအံ့။ပါးနားမှုလည်းထိပါးကွဲရှအံ့။ထိုသို့ထိပါးမှုကား။သုံး ဆယ်လျှော်စေ။ အသားပေါက်ပြဲ၍ သွေး သံတချက်ထွက်မှုကား။ ငွေစင်နှစ် ဆယ်လျှော်စေ။ တဆယ်ငါးကျပ်။ ခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်။ ငါးကျပ်လည်းဟူ၏။ အပြစ်ဟူသည်ကား။ သူကောင်းလျှင် သူကောင်း အလျောက် သူနှုတ်လျှင်သူ နှုတ်အလျောက်လျှော်စေအပ်၏ဆင်ချင်။

၉ တောအရပ်။ဆိတ်ကွယ်ရာတွင်သူနှစ်ယောက်သတ်ပုတ်သောတရား။

အကြင်သူတို့ သည် တောဝယ် လည်းကောင်း။ ဆိပ်ကွယ်ရာအရပ်ဝယ် လည်းကောင်း။သက်သေလဦးမရှိ။သတ်ပုတ်ကြ၍ အရောင်အရမ်အရေအ သား အညိုအမဲအစုတ်အရှလုံးထုလုံးပွတ်ပေါက်ပြဲအံ့။ သွားကျိုးအံ့။ ထိုသို့ အပြစ်ကိုကား။ သုံးဆယ်လျှော် စေအပ်သတည်း။ အဘယ်ကြောင့် သုံးဆယ် ချည်းလျှော်စေသနည်းဟူမူကား။ဆိပ်ကွယ်ရာအရပ်၌။ဆီးတားမည့်သူမရှိ ၍အပုတ်အခပ်မတော်သော်။သေဘေးသို့ရောက်ရာသော့ကြောင့်။ သုံး ဆယ် လျှော်စေအပ်သတည်း။အပုတ်အခပ်မတော်၍ ခြေလက်ကျိုးပဲ့ခဲ့အံ့။ မကိုင် တတ်။ မသွားတတ် အောင်မှုလည်းရှိခဲ့အံ့။ မျက် စိနှစ် ဖက်မှုလည်း ကန်းပေ ခဲ့အံ့။ ထိုသို့တည်း ရှိပေမှုကား။ ငွေလဦးသုံးဆယ်လျှော်စေ။ ခရိုးညွန်တောင် ဝေးကိုင် လည်းလူတယောက်ပေးစေအပ်၏ ဟုမနူမည်သောရှင် ရသေ့ ဆို တော်မူ၏။

၁၀ ကျွဲနွားကိုလူကရိုက်သောတရား။

အကြင်သူသည်လူတို့ကိုလည်းကောင်း။ကျွဲနွားကိုလည်းကောင်း။အနာ စရပုတ်ခတ်မိအံ့။ လွတ်အောင်ကုစေ။ ကုစား၍မလွတ်ဘဲသေခဲ့မူကား။ လူ လျှင်လူအလျောက်သုံးဆယ်လျှော်စေ။ကျွဲနွားလျှင်ကျွဲနွားအလျောက်အစား လျှော်စေ။၍ကားစိတ်မာန်မရှိ။ရိုက်မိသည်ကိုဆိုသတည်း။ ။စိတ်မာန် နှင့်အကြင်သူတယောက်ကိုပုတ်ခတ်မိအံ့။ထိုသို့ပုတ်ခတ်မိသောနေ့ကသည် အနီးအဝေး ရေဆိတ်အိမ်ဈေးတို့ ပယ်မှမသွားတတ်ပြတ်စပ်ရှိ၍နှစ် လည် လကူးမှ သေ သော် လည်း ချင့် သတ် မိ သော အနာဖြင့်သေ သည် မည်သော့ ကြောင့်။သူတက်လျှော်စေအပ်၏။ထိုပုတ်ခတ်မိသောနေ့ကသည်ပြတ်စပ်မရှိ ဘဲအနီးအဝေးရေဆိတ်အိမ်ဈေးတို့ပယ်လာသွားတတ်အံ့။ ထိုသို့သွားလာ

place, or the bazar, and people shall see him so going about, if within five, six, or seven days, from the infliction of the blow, he shall even die, it is not proper to say he died from the blow; the person who struck him shall not pay the advance; it is a matter for consideration. This is said when the parties are not connected with or related to each other. If a husband or wife, a child and parent, elder brother and sister, younger brother and sister, or other relations, shall in a passion strike each other, if the beating be severe, and wounds are inflicted, nothing shall be paid in compensation; let them nurse and minister to the sufferer. If by mischance he should die, no compensation shall be paid. Why is this?—because the offender is not an indifferent person, and had no malicious intentions nor wish that the blow should cause death, but a constant wish for his welfare. No compensation should be given. As regards the funeral expenses, they should be borne by the offender, with a proper degree of respectability, and he shall support the husband, wife, or children of the deceased for life, and pay his debts, if he had any. This the son of Bymah, lord Menoo, said.

11th. The law when relations, parents, teachers, or pupils, assault each other.

If a parent or teacher shall in anger chastise a wife, or pupil, with a split bamboo, or the bight of a rope, most severely, and an eye, cheek, or the like, be hurt, a limb broken, an eye blinded, or a wound inflicted, they are liable to punishment. Even for a very great fault, parents or teachers shall not put their (child or pupil) to death. If they really do so, the king shall most severely punish the offender, and confiscate his property. On this account, let no one commit a violent assault to the destruction of his own property, or that of others. Thus the lord recluse said.

Oh king! if two children, under the age of ten, have fought and wounded each other, there is no fault; or if they die, it is their fate. Why is this?—because they are not capable of reflection, or arrived at years of discretion; let the parents pay the funeral expenses. If such a child, not of age to be responsible, shall set fire to a house, or other property, let the parents replace all that is destroyed.

သည်ကိုသူတကာသည်မြင်ပါအံ့။ ငါးရက်။ခြောက်ရက်။ခုနှစ်ရက်တွင်သေ ခဲ့သော်လည်းပုတ်ခတ်မိသောအနာကြောင့် သေသည်ဟူအပ်သတည်း။ သူ တက်မလျော်စေရာသတည်း။ ဆင်ခြင်အပ်၏။ ။ဤသည်တို့ကား။သူစိမ်း တို့ကိုဆိုသတည်း။ ။လင်နှင့်မယား။သားနှင့်အမိ။ အဖ။ညီနှင့်အစ်ကို။ မောင်နှင့်နှမ။ညီမနှင့်အစ်မ။အဆွေအမျိုးချင်းတို့သည်အမျက်အားဖြင့်ထိုး ပြစ်ပုတ်ခတ်သတ်မိ၍အနာစရက်ခွဲ၍ရှိကြအံ့။အပြစ်မလျော်စေအံ့။ အနာစရ ကိုသော်ကား။ညီ၍ကုသစေအပ်၏။ မတော်၍ပင်သေသော်လည်း အလျော်မ စားရရာသတည်း။ ။အဘယ်ကြောင့်အပြစ်မစားရရာသနည်းဟူမူကား။ ထိုသူတို့သည် သူစိမ်းလည်းမဟုတ်။အညိုးလည်းမထားသေးလျှင် စိမ်းသည် ကိုလည်းစိတ်မရှိကောင်းစေလိုသည်။အမြဲ စိတ်ရှိရာသော့ကြောင့်အပြစ်မစား ရာဟူသတည်း။သေခန်းသေနားတို့ကိုကား။တင့်တယ်စွာခံစေအပ်၏။ ။သေ သူသားမယား လင်တို့ကိုတသက်ကျွေးမွေးစေရာ၏။ တင်မြဲရှိလည်းဆပ်စေ ဟု ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၁ ပေါက်ဖော်ဆွေမျိုးမိဘဆရာတပည့်ပုတ်ခတ်ရိုက်နှက်ကြသောတရား။

အကြင်အမိအဖ ဆရာသမားတို့သည် သား မယားတပည့်တို့ကို အမျက် အားဖြင့်။ဝါးခြမ်ဖြင့်လည်းကောင်း။ ကြိုးခေါက်ဖြင့်လည်း ကောင်း။သည်း စွာပုတ် ခတ်မိ ၍။ မျက်စိနား ပါးစသည်တို့ကို။ ထိပါး ၍ကျိုးပဲ့ကန်း အံ့။အ သား အရေ စုတ် ပြတ် အံ့။ ထိုသို့ပြုလျှင် အမိအ ဖဆရာသမား တို့အား အပြစ် ဒါဏ်သင့်အပ်၏။ အပြစ်သည်း စွာလျှင်မူ လည်း အမိအဖ ဆရာ သ မား တို့ သည်မညှပ်ကွပ် ရာ။ အကယ် ၍ ညှပ် ကွပ်မိမူကား။ ထိုသူကိုပြည်ရှင်မင်းတို့ သည်။သည်းစွာသောဒါဏ်ကိုပေးအပ်၏။ဥစ္စာစည်းစိမ် တို့ကိုရုတ်ရာ၏။ ထို ကြောင့်မိမိစီးပွား။သူတပါးတို့၏စီးပွားတို့ကိုဖျက်တတ်သော။အလွန်ခဲခက် စွာကြမ်ကြုတ်သော အမှုအရာတို့ဖြင့်အရောင် အဆင်းလက္ခဏာ တို့ကို ဖျက် ဆီးအောင်သတ်ပုတ်ခြင်းကိုမပြုရာကုန်ဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော် မူ၏။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အကြင်ဆယ်နှစ် မရောက်သေး။ သူငယ်နှစ်ယောက် တို့သည်။ သတ်ခတ်ကြ၍ ကွဲရှခဲ့သော်လည်း အပြစ်မရှိရာ။ သေသော်လည်း ကြမ္မာယိုးရာသတည်း။ အဘယ်ကြောင့် နည်း ဟူမူ ကား။ ရှေ့နောက်မသိ။ မလိမ္မာသော့ကြောင့်ဆိုသတည်း။ ။သေခန်းသေနားကိုမိဘတို့ကစိုက် ၍ သင်းပြိုဟ်စေ။ ။တရားမစင်သေး။ သုဒ္ဓိမ်ကျိကျ ဘဏ္ဍာပစ္စည်းကို မီးရှို့အံ့။ထိုပျက်သမျှကို။သူငယ်မိဖကအစားထည့်စေ။

12th. The law when a mad man assaults a sane one.

If a mad person shall assault or kill a sane person, as he had no control over his own disposition, there should be no compensation paid; it is the fortune of the sufferer, and the mad man, on account of his madness, shall not be put to death; he may be threatened. This is when he has no relations; if he has, he ought not to be left at large; they must bind him with ropes, or keep him in the stocks; if they do not confine him, and any one is killed by his means, or injured, let restitution be made to the extent of the injury. There shall be no fault, (criminal punishment.)

13th. The law when two men fight by mutual consent.

If two men shall, by mutual consent, fight with their hands, and one shall be wounded on the head, cheek, or ear, or if he die, there shall be no fault. If there be no assembly of the people, and no one set them to fight, if they fight by mutual consent and one be killed, let the survivor bear the funeral expenses. If the younger or smaller man shall die, let twice the price of his body be paid in restitution. If the older or larger shall die, let the smaller bury him. This is said when they fight by mutual consent. If they had been set to fight by others in the midst of an assembly, and one die, there is no fault.

14th. The law when a man and woman fight, or assault, each other.

If a man and woman shall fight by mutual consent, let the man be punished criminally; there shall be no fine in compensation. If the woman die, let the man bear the funeral expenses; if the man die, no fault is to be attributed to the woman. If a man shall beat an unresisting woman, let him pay in compensation double the twenty-five tickals laid down in the Damathat as the price of her body, or fifty tickals. If the man shall be the unresisting party, and the woman being stronger, shall beat him, if she seize his head or his hair, and he is hurt, he was no match for her; the fault is the woman's; let her make him an offering of thirty tickals of silver. If any woman shall strike a man with the girdle which she wears, let her make him an offering of three tickals of gold. If any man or woman shall take off another by force the cloth they are wearing, whether many or few are concerned, they shall each pay three tickals of gold.

၁၂ အရူးသည်လူကောင်းကိုပုတ်ခတ်သောတရား။

အကြင်သူရူးသည်။ မရူးသော သူကောင်းတို့ကို ပုတ်ခတ်သတ်မိသော်လည်း စိတ်ကို အစိုးမရသောကြောင့် အပြစ်မစားရရာ။ သင်းကြဖွာ တည်း။ ။ ။ ရူးသူကို။ ရူး၏ဟုမသတ်ရာ။ ချိမ်သော်ကား။ ချိမ်ရာ၏။ ဤကားမိဖပေါက်ဖော်မရှိသည်ကိုဆိုသတည်း။ မိဖပေါက်ဖော်ရှိလျှင် အရူးကိုမလွှတ်အပ်။ ထိပ်ကြိုးနှင့်ထားရာ၏။ မထားချေက။ ထိုအရူးကြောင့်ပျက်သော်။ သေသော်။ ဥစ္စာရပ်ကိုအရင်းအတိုင်းပေးစေ။ အပြစ်မရှိ။ လွှတ်စေ။

၁၃ သူနှစ်ယောက်အလိုတူကြ၍လက်ဖွေသတ်သည့်တရား။

မင်းကြီး။ အကြင်လူတို့သည်။ လက်ဖွေလက်ပန်း။ လိုတူကြ၍ ပုတ်သတ်အံ့။ တယောက်သောသူသည် ဥသျှောင်ပါးနား။ ကွဲရှအံ့။ သေမူလည်းသေစေ့အံ့။ အပြစ်မရှိရာသတည်း။ ။ ပွဲလမ်မဟုတ်။ သူတပါးမတိုက်။ အလိုတူလက်ဖွေသတ်ရာသေလျှင်။ သေခန်းကိုခံစေ။ လူငယ်အင်မတန်သူသေလျှင်။ ကိုယ်ဖိုးနှစ်ဆတက်လျော်စေ။ လူကြီးသေသော်လူငယ်သင်းပြုဟ်စေ။ ဤကားစိတ်တူသတ်ကြသည် ကိုဆိုသတည်း။ ။ နှစ်ဦးသားကို သူတပါး တို့တိုက်၍။ သဘင်ပွဲ၌သတ်ရာ။ သေသော်အပြစ်မရှိ။

၁၄ ယောကျ်ားနှင့်မိမ္ဘအလိုတူသတ်သည်တရား။

မင်းကြီး။ အကြင်လူတို့သည်မိမ္ဘနှင့်ယောကျ်ားအလိုတူသတ်ကြအံ့။ အပြစ်လွှတ်စေ။ မင်းဒါဏ်ယောကျ်ားကခံစေ။ မိမ္ဘသေမူယောကျ်ားကသေခန်းခံစေ။ ။ ။ ယောကျ်ားသေမူမိမ္ဘအပြစ်လွှတ်စေ။ ။ မိမ္ဘကားမသတ်။ ယောကျ်ားကား မိမ္ဘကိုသတ် အံ့။ နှစ်ဆတက်။ မိမ္ဘကိုယ် ဖိုးနှစ် ဆယ်ငါး ကျပ်။ ဓမ္မသတ်ထွက် ကိုအရင်း ပြု၍ငွေ ငါး ဆယ် လျော်စေ။ ယောကျ်ားကား မ သတ်။ မိမ္ဘအားကြီး။ ယောကျ်ားအား ငယ်ကိုသတ်၍ ဥကျွောင်းဆံပင်ဆွဲကိုင်၍ နာကြင်သော်။ ယောကျ်ားမတန်မိမ္ဘလွန်လေသည်။ ငွေသုံးဆယ်မိမ္ဘကယောကျ်ားသို့ပူဇော်စေ။ ။ အကြင်မိမ္ဘသည်မိမိဝတ်သောခါးစဉ်းတဗီနှင့်ယောကျ်ားကိုပုတ်မိအံ့။ ရွှေသုံးကျပ်မိမ္ဘက။ ယောကျ်ားသို့ပူဇော်စေ။ ။ အကြင်သူတို့သည် မိမ္ဘ ကိုဖြစ်စေ။ ယောကျ်ား ကို ဖြစ်စေ။ ခါးစည်း အဝတ်ကိုကိုယ်နှင့် မကပ်ရအောင်ချွတ်ချေသော်ရွှေသုံးကျပ်ချွတ်သူတို့က။ လူများလျှင်များလျောက်။ လူနည်းလျှင်နည်းလျောက်။ ရွှေသုံးကျပ်စီတွက်၍လျော်စေ။

15*th. The law when the six persons who ought not to be encouraged, or set on to do an act, are so, and thereby die, whether the setter on shall pay compensation.*

Oh king! the six persons who ought not to be set on or encouraged to do an act, are:—1st, children who have not come to years of discretion, who are under ten years; 2d, a person who has not the control over his own mind, a mad person; 3d, a woman who ought not to be with child, but who is so; a woman with whom men will not associate, who has been put to shame; 4th, a person who has behaved outrageously offensive towards another, and who is in dread of punishment; 5th, a person who endures oppression from another; 6th, a person who is sorely diseased. If any one of these six persons has put a rope round his neck, and is about to hang himself, or to throw himself into a ravine or chasm, or into a well, from a precipice, into the water or the fire, or to cause a venomous animal to bite himself, to put himself in the way of an elephant to trample on, or a tiger to bite him, or cause his own death, and any one shall see or hear of this, and it being his duty to prevent him, shall say to him that his intention is good; and if, according with this saying, he shall do the intended act and die, the person who said as above shall not be free from responsibility; let him pay one half of three times the price of deceased's body, as compensation, (forty-five tickals.)

16*th. The law when one person encourages another to commit an assault.*

Oh king! if any one shall send a person to beat, spear, or shoot another, and on the strength of being so sent he shall do so, let him pay one, and the person who sent him two thirds; if the assaulted person die, let the compensation be according as when both are sued and the matter is clear. If the parents or relations of the deceased, or the person who suffered the assault, has sued the person sent, (the active party,) and after he has paid compensation shall sue the person who sent him, if he admit that he did so, let him pay one third of the fine; they shall not say they did not sue him because they did not know him, and their suit was confined to the person sent.

17*th. The law when a person was about to assault another, and a third party who happened to say "that's right," shall not be free of responsibility.*

Oh king! if a person shall not send another, but hears him say he will beat, or kill, or injure such a one, and say "that is good, do it," let him bear one third of the fine. Thus the recluse called Menoo said.

၁၅ မတိုက်တွန်းရာသူခြောက်ယောက်ကိုတိုက်တွန်း၍သေသည်။ တိုက်တွန်းသူလျော်ရသောတရား။

မင်းကြီး။ မတိုက်တွန်း။ မပြဿနာ။ မဆို အပ်သော သူ ခြောက် ယောက် တဦး။ခြောက်ယောက်ဟူသည်ကား။မလိမ္မာ။ဆယ်နှစ်မပြောက်သေးသောသူ။ ၁။ ။ကိုယ်စိတ်ကိုမထိန်းသိမ်းနိုင်ရူးသောသူ။ ၂။ ။ပဋိသန္ဓေမစွဲ၍ယောက်ျားတပါးကိုမပေါင်းဝံ့။အရှက်ရသောသူ။ ၃။ ။အမျက်ဒေါသကြီး၍သူတပါးကိုအလွန်အကျူးပြု၍အပြစ်ကိုကြောက်သောသူ။ ၄။ ။ ။သူတပါး၏အညှင်းအပန်းကိုခံရသူ။ ၅။ ။ရောဂါအနာကြီးရှိသောသူ။ ၆။ ။ဤခြောက်ယောက်သောသူတို့သည်။လည်ကိုကြိုးထည့်၍သေမည်။ချောက်ကြီးဆင်း၍သေမည်။ တွင်းကိုဆင်း၍သေမည်။တောင်ကမ်ပါးကဆင်း၍သေမည်။ ရေသို့ဆင်း၍ သေမည်။ မီးသို့ဆင်း၍ သေမည်။ အဆိပ်ရှိသော သတ္တဝါတို့ကို ကိုက်ခဲစေ၍သေမည်။ ဆင်နှင်း။ ကျား ကိုက်ခံ၍ သေမည် ဟုပြောဆိုပြုမူသည်ကိုမြင်လျှင်။ တားဆီး ရမည်ကို ဤအကြောင်းပြီကောင်း၏ဆို၍ ဆိုတိုင်းပြုသဖြင့် မတား မဆီး ဘဲသေ ချေလျှင်။ ဆိုသူဝန်မလွတ်။သေသူ၏ကိုယ်ဖိုးသုံးဆယ်တွင်တဝက်။ဆိုသူကလျော်စေ။

၁၆ တယောက်ကိုတယောက်။ထောင်းသတ်ရိုက်နှက်တိုက်တွန်းသောတရား။

မင်းကြီး။ အကြင်သူတယောက်ကို။သူတယောက်က။ထောင်းသတ်ရိုက်နှက်ထိုးပြစ်ပြုချေဟုစေ၏။ တယောက်ကလည်း။ငကိုစေပြီတကားဟူ၍။ထိုစေသူ ဆိုတိုင်း ပြုချေအံ့။ စေ သူတဆ။ သတ် သူနှစ်ဆ။ သေ သော်သေပြစ်အတိုင်းလျော်စေ။ဤကားနှစ်ယောက်လုံးကိုစွဲ၍ထင်ရှားသောအပြစ်တည်း။ ။ ။သေသူမိဖပေါက်ဖော်အသတ်အရိုက်ခံရသူတို့က။ သတ်ရိုက်လက်ရောက်သူတို့ ကိုစွဲ ၍ လျော်ပေးရပြီးမှ။ စေသူကို လျော် သူက။ အလျောက် စွဲလျှင်။ စေ သူမှန် ပေက။ လျော်သူတွင်သုံးစုစု၍တစုဝင်၍ပေးစေ။ ငါတို့မသိ၍စေသူကိုမစွဲရ။လက်သည်နှင့်သာပြီးကြရသည်ဆိုသော်မဆိုသာချေ။

၁၇ သူတယောက်ကိုရိုက်နှက်ဖျက်ဆီးမည်ကိုတယောက်ကြားက။ ကောင်း၏ဟုဆိုသော်ဝန်မလွတ်သောတရား။

မင်းကြီး။ စေကားမစေ။သူတပါးရိုက်ခတ်ထောင်းသတ်မည်။ အသေပြုမည်။ဖျက်ဆီးမည်ကိုပြောလိမ့်။ကြားသူကကောင်း၏။ ပြုတော့ဆိုမိလိမ့်။ ဤသူလည်းအပြစ်တွင်သုံး စုစု၍တစုခံစေဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

18th The law regarding one person kicking another.

Oh king! if (by a kick,) a leg, shoulder, or arm, be broken, let ninety tickals of silver be paid in compensation. If a kick be inflicted on the breast, face or head, let sixty tickals be paid; if the blow be given with the hand, let thirty tickals be paid. If in a struggle between two people for some article of property, a kick shall be by accident inflicted on the breast, face, cheek, or head, not with any intention of causing death, but merely from anxiety to possess the property, or if a kick be given in a moment of passion, let fifteen tickals of silver be paid in compensation. If the head be broken, the skin torn or ruffled, if blood be drawn, or a front tooth broken, let fifteen tickals be paid; if a back tooth be broken, seven and a half tickals (shall be paid in compensation.)

19th. The law when a person cuts off the thumb, great toe, or other finger or toe, of another.

If the little finger or toe be cut off, ten tickals (shall be the compensation,) and for the others, including the thumb and great toe, let the amount be double. This is when the injury is inflicted in a struggle for some article of property. If it is inflicted in a fit of rage, and a tooth, finger or toe, is broken, a kick inflicted on the breast, the front hair pulled, or any other assault with the hands, or feet, thirty tickals is the fine; it is a matter of assault; but if the breast or head be kicked, the fine is sixty tickals.

20th. The law when one person pulls another's hair.

If the hair be pulled with the hand, thirty tickals; if it be twisted round the toe, or trodden on, sixty tickals shall be paid in compensation.

21st. The law when a thief may be killed in catching, when not.

Oh king! if in catching a thief he be struck and there die, let him die; there is no blame. If he has been confined as a thief, and in catching him after his release, when he has none of the property on him, he be struck and shall die, this shall not be done; let compensation be made by paying the balance of the fine for murder, after deducting the fine for theft. In catching an enemy, he shall not be killed or injured; if he be, let the offender be punished according to the offence. In a dispute, if the parties get enraged, the person who exceeds (the other in violence) shall not be held free of blame; let let him make reparation according to the law of assault.

၁၈ ခြေဖြင့်ကျောက်သည်တရား။

မင်းကြီး။ ပေါင်ကျိုးသော်။ လက်ရုံးလက်မောင်းပိုင်းပိုင်းကျိုးသော်။ ငွေကိုးဆယ်လျော်စေ။ ။ရင်ကိုခြေနှင့်ကျောက်သော်။မျက်နှာကို ခြေနှင့်ကျောက်သော်။ ဥသျှောင်ကိုခြေနှင့်ကျောက်သော်ခြောက်ဆယ်လျော်စေ။ လက်နှင့်ဖြစ်လျှင်သုံးဆယ်လျော်စေ။ဥစ္စာရှက်တင်၍နှစ်ဦးလုံးထွေးကိုင်ရာတွင်။ ရင်ကိုလည်းကောင်းမျက်နှာပါးပြင်ဥကျှောင်းကိုလည်းကောင်းခြေနှင့်ကျောက်မိသော်။ ဥစ္စာကိုသာလိုက်သည်။ သေစေချင်သောနှစ်လုံးမရှိ။တခဏအမျက်ဒေါနှ်၍ကိုင်မိကျောက်မိ။ခြင်းဖြစ်သည်။ ငွေတဆယ်ငါးကျပ်လျော်စေ။ ဥကျှောင်းကွဲလည်းငွေတဆယ်ငါးကျပ်လျော်စေ။ အရေစုတ်၍သွေးထွက်သော်လည်းငွေတဆယ်ငါးကျပ်လျော်စေ။ သွားကျိုးမူ။ တဆယ်ငါးကျပ်။ ။အံသွားကျိုးမူခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်။

၁၉ သူတယောက်ကြောင့်လက်သန်းခြေသန်းလက်မခြေမပြတ်သောတရား။

လက်သန်းပြတ်မူတဆယ်။ ခြေသန်းအတူ။ ၎င်ကတက်၍ခြေမလက်မတိုင်အောင်။ နှစ်တက်လျော်စေ။ ဤလျော်ပြစ်သည် ဥစ္စာကြောင့်ကိုင်ငင်ရာတွင်အပြစ်တည်း။ ။မင်းကြီးဥစ္စာရရာသောအကြောင်းမဟုတ်ဒေါသဒေါနှ်၍ ဖြစ်ချေကသွားကျိုး လက်ချောင်းခြေချောင်းဦးဆံ ရင်းခြေလက်ကျောက်ရောက်သမျှသုံးဆယ်စီ။ အပြစ်သည်။လက်ရောက်ပြစ်တည်း။ ခြေနှင့် ရင်ကိုဥကျှောင်းကိုကျောက်သော်အပြစ်မှာငွေခြောက်ဆယ်တည်း။

၂၀ တယောက်ဆံကိုတယောက်ဆွဲသောတရား။

ဆံကိုလက်နှင့်ဆွဲသော်။ သုံးဆယ်။ ဆံကိုခြေမှာပတ်ရစ်နင်းချေသော် ခြောက်ဆယ်လျော်စေ။

၂၁ သူခိုးဖမ်းရာတွင်သေပိုင်။မသေပိုင်သောတရား၊

မင်းကြီး။ သူခိုးဖြစ်၍ဖမ်းကိုင် ငင်ရာရိုက်နှက်၍ ထိုတွင် သေကသေ။ ပိုင်စေ။အပြစ်မရှိ။သူခိုးဖြစ်သည်။ ချုပ်ထား၍လွှတ်သည်နောက်ဖမ်းရာဥစ္စာထုပ်မရှိ။ ရိုက်၍ သော်မသေပိုင်ချေ။သေပြစ်နှင့်ခိုးပြစ်ချ၍ လျော်ပေးစေ။ ရာန်သူဖြစ်သည်။ကိုင်ခြင်း၌မသေပိုင် ။မကျိုးပိုင်။အပြစ်အတိုင်းကျိုးပြတ်သေသော်ပြောဆိုကြရာမတော် ဒေါသ အမျက်ထွက်၍ဖြစ် လည်း လွန်သူက။ အပြစ်မလွှတ်။ကိုင်ငင်ရိုက်ခတ်ခြင်းတရားအကျအတိုင်းလျော်စေ။

22d. The law when a degraded person holds up his finger at a respectable one.

In a quarrel, it is not proper to point with the fore-finger; if the person who suffered (the indignity) be of equal respectability with the offender, let one hundred tickals be paid in compensation. If an excellent man point with his finger at an inferior one, let him pay fifteen tickals; if they be both of the degraded classes, let fifteen tickals be the compensation.

23d. The law by which all men are divided into the excellent, middling, and degraded, and these again divided three times.

Oh king! the excellent class is the king, the queen, their chidren, brothers, and the heir apparent to the throne; there are none equal. Besides these, there are the other relations of the king, the great chiefs, ministers or lords, the lesser lords, and lords of lower degree, the wealthy class, bramins, thoogyees of villages, governors, land measurers, and those whom the king had advanced and given to. In this class there are again the great, middle, and lesser lords; so amongst the wealthy and mercantile class, there are three subdivisions, and it is with reference to these that a double amount* of compensation is laid down. There is the original class, and from that the fine in compensation, it is said, shall be caused to be paid in an ascending scale. Oh king! it is thus said of the inferior class. Amongst princes, there are the three classes,—the excellent, middle, and degraded; †—amongst lords, there are excellent, middle, and inferior; in the wealthy class the same subdivision is also made, and thus amongst men of the same class there is a distinction. The degraded classes are the dwoon-tsan-das and slaves, the descendants of slaves who are not redeemable. The dwoon-tsan-das are those who clean up the dung of elephants, horses, and other brutes, who must submit to be spit upon, who remove all offensive and stinking animals and things from the surface of the ground. They are constantly employed in burying these things. The utmost fine to be inflicted on an irredeemable slave is five tickals, and above these from dwoon-tsan-da seven and a half tickals, and from this, according to the gravity of the offence, the fine shall double as the offender ascends in rank; thus decisions may be given. When our Paralaung was in the person of a dwoon-tsan-da, servant to a wealthy man, and was employed to clear away filth, on a certain day, he saw the wealthy man's daughter, and determined not to leave the place unless he obtained her, and with determined bad passion he underwent great misery. The wealthy man beat and cuffed, yet he would not

---

* This appears to mean that one hundred tickals is the fine for equals, and twice that sum when an inferior points the finger of scorn at a superior.

† This should probably be [illegible]

၂၂ သူမြတ်ကိုသူနုပ်လက်ညှိုးထိုးသောတရား။

ခိုက်ပွားရန်တွေ့သော်လည်း ဆိုရာ။ လက်ညှိုး ဖြင့်မထိုး မညွှန် သင့်ချေ။ ထိုးညွှန် ၍ ပြခံရသူမြတ် ခြင်း ဖြစ်က။ ငွေ တ ရာ လျှော် စေ။ သူမြတ် ကသူယုတ်ကိုထိုးချေက။တဆယ်ငါးကျပ်လျှော်စေ။အယုတ်ခြင်းဖြစ်ကလည်း။တဆယ်ငါးကျပ်လျှော်စေ။

၂၃ အမျိုးအစုစုအယုတ်အလပ်အမြတ်ခွဲ၍တစုတွင်သုံးသွယ်စီခွဲသောတရား။

မင်းကြီး။ သူမြတ်ဟူသည်ကား။ အရှင်ဇေကရာဇ်။ အရှင်မိဖုရား။ သားတော်။ ညီတော်။ အိမ်ရှေ့ဥပရာဇာများ မှာတူခြင်း ငါ။တူသူမရှိ။ဧင်ပြင်မင်းဆွေမိုးမျိုးမဟာသေနာပတိ အမတ် ကြီး အမတ်လပ်အမတ်ငယ်။ သူဌေးသူကြွယ်ပုဏ္ဏားရွာသူကြီး ပြည်စိုးမြေတိုင်။ အရှင်ချီးမြှောက် ၍ အရာအထူးတက်သောသူတို့သည်အမြတ်တည်း။ ထိုအမြတ်တို့တွင်။ အမတ်ကြီးအမတ်လပ်အမတ်ငယ်။သူဌေး သူကြွယ်ဥစ္စာရတတ်သော သူကုန်သည် ပြုသောသူလည်းသုံးသွယ်စီချည်းရှိ သည်။ ဧင်ကိုစွဲ၍ နှစ်ဆတက်ဆိုသည်။ အမျိုးရင်းကရှိလေပြီး။ထိုကိုတက်၍အပြစ်ကို လျှော် စေ ဟူသတည်း။ ။မင်းကြီး။ အမျိုးနိမ့်ဟူသည် ကား။ မင်းသားချင်း တွင်သုံးပါး။အမြတ်အလပ်အယုတ်တည်း။ ။အမတ်ချင်းတွင်သုံးပါး။အမြတ်အလပ် အယုတ်တည်း။ ။သူဌေးသူကြွယ်ဥစ္စာရတတ်သောသူတို့မှာလည်း။ဤသို့သုံးပါးတည်း။ဤကားအရေးတူချင်းတွင် ရွေး ရာ သည် ကိုဆိုသတည်း။ ။အမျိုး ယုတ်ဟူသည်ကား။ဒွန်းစဏ္ဍားကိုဆိုသည်။ အစည် အလာရွေးမရကျွန်ကိုလည်းဆိုသည်။ ဒွန်း စဏ္ဍား ဟူသည် ကား။ ဆင် ချည်း မြင်းချည်း တိ ရိစ္ဆာန်ချည်း တံတွေးထွေး ခံ ရအညှီးအနံ့ အပုတ်မကောင်းရှိ သ မျှ ကိုမြေပေါ်တွင် မရှိ စေရ။ အ စည် မြှုပ် ထား ရသော သူ ကို ဆို သ တည်း။ ကျွန် စည် ရွေး မ ရ။ ထို အပြစ်သည်ငွေငါးကျပ်အဆုံး တည်း။ ဧင် အထက် ဒွန်းစဏ္ဍားတို့၏ အပြစ် ငွေ ခု နှစ်ကျပ် နှစ် မတ် တည်း။ ဧင်ကရည် ၍ နှစ်ဆစီ အပြစ် ပေါ့ လျှင် ပေါ့ လျော့က်။ လေးလျှင်လေးလျှောက်။တက်၍စီရင်။ ဒွန်းစဏ္ဍားဟူသောအမျိုးတွင်။ငါတို့ဘုရားလောင်းဖြစ်၍သူဌေးအိမ်၌အစည်အခစားကုန်ယူဖို့၏။ တနေ့သ၌သူဌေးသမီးကိုဘုရား လောင်းမြင်လျှင်။ ဤသူဌေးသမီးကိုရမှသွား မည်။ ခက်ထံသောမာန်ဖြင့် ဘုရားလောင်းကိုယ်ကို ဆင် ရဲ ခံလေ၏။ သူဌေး လည်း သတ်ရိုက်ငင်ဆွဲ ၍ ချင့်ကိုပြုလေ၏။ ထိုသို့ပြုသော်လည်းမရှောင်။သမီးကိုရမှဟုအ

go away, but with the wish of obtaining the daughter, put up with great misery. The wealthy man frequently beat him. The wealthy man's daughter represented that he must ultimately die, in which case he (her father,) would have to endure the pains of hell, and the punishment inflicted by princes, and begged that she might be given to him; so the wealthy man gave his daughter to the dwoon-tsan-da, and a better temper having possessed him, he become a Yathay and Rahan, and obtained zan. The wealthy man having learned this, made an obeisance to him as he returned from the expanse of the heavens, and he was a fit object for such respect. Bearing this in mind, all men whatever, even of the most degraded class, are worthy to be raised to rank and station, if the habits are good. Though (the Paralaung) was a dwoon-tsan-da, even in that state, his habits being good, and because he abided by the truth, he received the respect and homage of many men. Thus the Yathay said to the king.

24*th*. *A tradition in illustration of the law that when a man goes where he ought not, and meets with misfortune or death, there is no blame.*

Oh king! in the time of the god Way-tha-boo, the king of a certain country, went into the forest and encamped near a clearing and garden; he sent round the gong and proclaimed that if any of the royal followers took any thing from the garden, they should be severely punished, and they obeyed the proclamation. But to ascertain that they did so, the king went into the garden at night, and alone; the owner of the garden asked him if he had not heard the proclamation of his royal master. The king replied, "I am the king of the country, and have come to see whether or not my orders are obeyed." The owner of the garden rejoined, and said that the king of the country would come with officers and followers, and that he did not believe him, and thus, not knowing the king, he beat him with a stick that he died, and covered up his body in a cucumber bed. When the lords went that night to wait on the king, they did not see him; so they went into the garden to look for him. The owner of the garden told them not to come there; that the king had issued a proclamation, and that that night a man had come in and been beat to death by him, and he had covered him up with rubbish. On hearing this, the lords looked, (and said,) "it is our king;" if the men and officers of the force come to know this, they will be panic struck; and if the kings of other countries hear it, they will attack and destroy ours, and our enemies will be numerous. So, that it might not be known, they buried the king, and giving the owner of the garden his ornaments, said, "you are a proper person to be king." He refused and said "I will not be king." The lords struck him on the neck, and he then consented to become king, and did so. The queen and lords had all agreed, but afterwards some lords withdrew

တင်းဆင်းရဲကိုခံ၏။သူဌေးလည်းအကြိမ်များစွာဆုမွန်၏။ကြာလျှင်သေလတ့်။ သေသော်အဖ သူဌေး ငရဲတသွယ်။ ရာဇဝတ်တကြောင်း ရှိတော့မည်။ ကျွန်တော်မကိုပေး တော်မူပါတော့ဟု တောင်းပန် ၍ သမီး ကို ပေး လေ၏။ ဘုရားလောင်းရလေ၏။ ။ကောင်းသော စိတ်စွဲ၍ရသော့ ရဟန်ပြုလေ၏။ချာန်ရ၍ကောင်းကင်ကလာရာတွင်အကြောင်းကိုသိ၍တဖန်ပူဇော် ခြင်း ကို ပြု၍ ပူဇော်ခံထိုက်လေ၏။ ထိုကိုရည် ၍ အမျိုးနိမ့်သည် ဖြစ်လည်း အကျင့် ရှိလျှင်မည်သူမဆို အရာပေးထိုက်လေ၏။ ဒွန်းစဏ္ဍားဖြစ်လျက်။ထိုအပြစ် ဌ် အကျင့်ကောင်း ၍သစ္စာမှန်ခြင်းကြောင့်အများပူဇော်ခံရ သတည်းဟု မင်းကြီးအားရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၂၄ မသွားတန်သွား၍ဘေးရောက်သော်။သေသော်လည်း အပြစ်မရှိစကားထုံးပုံ။

မင်းကြီး။ဝေသဘုဘုရားလက်ထက်။ပြည့်ရှင်မင်း သည် တောသို့သွားရာ။ယာတခုအနားသို့ရောက်လေ၏။ကျွန်တော်မျိုးတို့မဖျက် မဆီးမယူနှင့်။ ယူသော သူကိုဒါဏ်ပေးမည်။ မောင်း ခတ်၍ ဟစ်ကျော်စေ၏။ ကျွန်တော်မျိုးတို့လည်း အမိန့်တော်အတိုင်းတည်၏။ တည်မတည်ကြည့်မည်။ မင်းကြီးတယောက်တဉ်း။ညည့်အခါယာခင်းသို့ဝင်လေ၏။ ယာသခင်ကလည်း။နင်တို့သခင်မောင်းလည်သဉ်ကိုမကြားလာဟုဆို၏။မင်းကြီးကလည်းငါပြည့်ရှင်မင်းဖြစ်သည်။ ငစကားအတိုင်းတည်မတည်ကိုကြည့်မည်။ဝင်ရောက်သည်ဆို၏။ ယာသခင်ကလည်း ဆိုပေ၏။ ပြည့်ရှင်မင်း ဖြစ်တပြီကား။ မိုလ်ပါ နှင့်လာလမည်။ မယုံးဆို၍ မင်ကြီးကိုမသိခြင်း ကြောင့်။ လှံကန်နှင့်ရိုက် ၍သေလေ၏။သခွားနွယ်ဖုံး၍ထားလေ၏။ ထိုညည့်အမတ်တို့သည်။ မင်း ရင်ပြင်သို့ခစားမည်သွား လေသော်။ မင်းကိုမတွေ့၍ ယာခင်း သို့ဝင် ရောက်ရှာကြလေလျှင်။ ယာသူကြီးက။ သင်တို့မဝင်နှင့်။ မင်းက မောင်း ခတ်သည်။ ညည့်သူတယောက်လာ၍ငါရိုက်နှက်ရာသေပြီ။အမှိုက်ဖုံး၍ ထားသဉ်ဆိုရာ။ အမတ် တို့ကြည့်လျှင်။ ငါတို့ပြည့်ရှင်မင်း ကြီးဖြစ်သည်။ မိုလ်ပါသိသော်ထိတ်လန့်တော့မဉ်။တနိုင်ငံ။ တပြည်ထောင်မင်းကြားကလည်းငါတို့ပြည်ချောက်ချားပျက်စီးလတံ့။ ရံမျှား လတံ့။ သူတပါး အများမသိစေရ။ မင်းကြီးကိုမြေ၌မြုပ် နှံ၍ယာသူကြီးကိုမင်းတန်ဆာပေး၍နင်မင်း ပြုအပ်၏။ ငါမင်း မပြု ညင်၏။ အမတ် ကြီးတို့။ တောင် သူကြီး လည်း ကုတ် ကို ထု၏။ ယာသူကြီးလည်းမင်းပြုပါမည်ဝန်ခံ၍မင်းပြု၏။ မိဖုရားအမတ်တို့ညီညွတ်ကြ၏။ နောက်မညီ

their consent, and plotted together to rebel. The nat of the (palace) door, and female nat of the white umbrella slapped and corrected them. On this they were afraid, and submitted to the gardener, and the country was prosperous and happy. Bearing this in mind, it is not proper to rebel (resist) a person who has risen from a low to a high station. If the original (luck) or stock of merit be great from former good deeds, he may arrive at high estate. So remembering what happened in the time the holy god Way-tha-boo judges, teachers of the law, lords and kings, may decide. Thus the lord Yathay called Menoo said.

END OF THE FOURTH VOLUME.

မညွတ်အမတ်တို့ယာသူကြီးကိုပြစ်မှားစကားဆိုကျင့်ရာတွင်။ တံခါးစောင့်နတ်။ ထီးဖြူစောင့်နတ်သွီးတို့အမတ်ကြီးကိုပုတ်ခတ်ဆုမ္ဘလေ၏။ ထိုတွင်မှကြောက်၍။ ယာသူကြီးဖြစ်သောမင်းကိုခညွတ်၍။ ပြည်ရွာသာယာလေ၏။ နှိမ့်ရာကအမြင့်သို့ရောက်လေပြီးသောသူကိုမပြစ်မှားအပ်။ နှိမ့်သောသူပင်ထိုကိုထောက်၍ ဖြစ်သော်လည်း ကံရင်းသံလျှင် အမြင့်သို့ရောက်ချေသည်။ ဝေဿဘူဘုရားရှင်လက်ထက်တော်ကအကြောင်းကိုမှတ်၍ တရားသူကြီး။ တရားဆရာအမတ် စသောမင်းတို့သည်။ စီရင်ဆုံးဖြတ်ရာ၏ဟုမန္ဓမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

စတုတ္ထခဏ်း။ နိဋ္ဌိတံ။ ။စတုတ္ထတွဲပြီး၏။

LAWS OF MENOO.

THE FIFTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

I will lay down the law contained in the fifth volume.

1. The law of murder.

2. The law for decision, when one of one class assaults one of another with a club, after enquiry as to the higher or lower class.

3. The law regarding being present, standing round a person committing an assault.

4. The law when a master beats his slave, so that he dies.

5. The law when a husband and wife, a son and daughter, or relations, assault each other.

6. The law when it is proper or not, to put to death a Rahan, or Bramin, a child, a woman, or a mad person.

7. The law when a mad person, a drunken person, an idiot, being extremely ill, and a person saying, "they will die to-day," shall kill him.

8. The law regarding the killing of elephants, camels, horses, buffaloes, oxen, or large brutes.

9. The law when a woman with child is laid hands on.

10. The law regarding restitution for oxen, buffaloes, elephants and horses killed, by fixing the price of a young calf, a foal, or young elephant just born.

11. The seven kinds of wives, and the duty of a husband and wife towards each other.

12. The law when a wife ought to accommodate herself to her husband's habits.

13. A story of the companion of husband's wives and children.

14. The law when a husband having gone on a trading trip, his wife took a husband before his return.

15. The law when a wife becomes a slave before his return.

16. The law when a husband, going to acquire knowledge, leaves subsistence for his wife for a specified time.

17. The law when a husband and wife, having no affection for each other, separate.

။မနုအကျယ်ပဉ္စမတွဲ။

နမောတဿဘဂဝတော။အရဟတော။သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မာတိကာ

ပဉ္စမတွဲတွင်ပါသည့်တရားအမည်ကိုဆိုပေတုံအံ့။

18. The law when a husband or wife having leprosy, or being mad, diseased, or unclean, when the sound one may put the diseased one away.

19. The law when two brothers live together, one goes on a trading expedition, and the other in the house takes possession of his wife.

20. The law when if the husband's habits are good, the wife should accommodate or follow them; when the wife's habits are good, the husband should follow her example.

21. The law when the wife makes religious offerings without the knowledge of her husband, when the husband makes religious offerings without the knowledge of the wife.

22. The law when the five members of a husband and wife being compared, the decision was given by the length or shortness of the fore-finger.

23. The law when a younger sister was raised to high rank, and her elder sister acted improperly towards her.

24. The three ways in which a man and woman become husband and wife.

This is the list of the twenty-four laws contained in the fifth volume.

1st. *The law of murder.*

The law of putting to death is this: (Here follows a short Pali sentence, the meaning of which is given in Burman as follows:) Oh king! because it is thus said, that from any man who has killed another with a sword, spear, bow and arrow, or any other instrument, it is proper to demand restitution in an increased number of men; it is not proper to put him to death. What is the comparison? —it is this,—any dog that shall have bitten a man's foot, as it is not proper for that man to bite the foot of the dog, so it is not proper to put a man who has killed another to death in return; and a king who in this does not put a murderer to death, will be praised by the gods and all good men, and supported and adhered to by them; and all evil nats who have no respect for the laws, shall keep at a distance from them; and the country of such a king shall be called an excellent country; and the inhabitants will be prosperous and happy; for this reason, all the inhabitants of the country, the gold, silver, gems, elephants, horses, buffaloes, oxen, paddy, rice, water, and whatever property is said to be the property of the king who has authority over the land and water;—and from this it is said without cause, it ought not to be taken from them by force. If saying, "I have authority," it shall be taken, his fortune shall be less both in this life and to all eternity. And in the kingdoms of those kings who do not put to death such degraded (bad) men, the rains

၁၈ လင်နှင့် မယား နှစ်ယောက်တွင် တယောက်ယောက် နူနာ၊ ရူးနာ၊ မစွမ်ကို၊ တယောက်ယောက်ပြစ်စွမ့်သောတရား။

၁၉ ညီနှင့်အစ်ကို နှစ်ယောက်အတူနေ၊ တယောက် ယောက် ကုန်သွားသည်၊ တယောက်အိမ်တွင်မယားကိုသိမ်းပိုက်သည်တရား။

၂၀ လင်အကျင့်ကောင်းသော်မယားလိုက်ရာ၏။ မယား အကျင့်ကောင်းသော်လင်လိုက်ရာသည်တရား။

၂၁ လင်မသိမယားလှူသည်၊ မယားမသိလင်လှူသည်တရား။

၂၂ လင်မယားအင်္ဂါငါးပါးနှင့်တိုင်၍လက်ညှိုးတို့ရှဉ်စီရင်သောတရား။

၂၃ ပေါက်ဖော်ညီအစ်မ၊ ညီမအချီးအမြွောက်နှင့်၊ ညီမကျူး လွန်သည်တရား။

၂၄ လင်မယားဖြစ်ရာသည်သုံးပါးတရား။

တရားပေါင်း ၂၄ပါးပဉ္စမတွဲတွင်ပါသည်ကိုထုတ်ဖော်၍ထားသည်။

၁ သုကိုအသေသတ်သောတရား။

အသေသတ်သောသူတို့၏တရားကား။ ။ကာအဌာ နာလာပတိသောစ။ လသောယတ္တရပဟန္တယောဘဝန္တု နကလဒ္ဒဝံပဟာစေနပရိခါတယော။ ။ဤသို့ဆိုသော့ကြောင့်မင်းကြီး။ သုကိုအသေသတ် သောသူတို့သည်ကား၊ အိမ်ဓားလှံလေးမျှားစသောလက်နက်တို့ဖြင့် အသေသတ်မိအံ့၊ အတက်အလျှော်တောင်း အပ်၏။ အသေသတ်တုံမသတ် အပ်၊ ဥပမာ ကား၊ အကြွင်ခွေးသည်သူတထူးခြေကိုခဲဘိအံ့။ ထိုသူသည် ကိုက် သော ခွေး၏ ခြေ ကို မ ခဲ ကောင်းသောအရောင်ကဲ့သို့အသေသတ်တုံမသတ်အပ် သတည်း၊ ထိုသို့မသတ်သောမင်းတို့ကို ဘုရား စ သော သူ တော် ကော င်းတို့ သည် ချီး မွမ်ကုန် ၏ ။ စောင့်ရှောက်ဆည်း ကပ်ကုန်၏။ တရားမစောင့် သောနတ်မိဿာတို့သည်ကား။ ခွာရလေကုန်၏။ ထိုမင်း ၏ရွာပြည်ကား၊ မြတ်သောပြည်မည် ရာသတည်း။ ခပ်သိမ်း သောပြည် သူတို့ သည်လည်း၊ ကြွယ်ဝ ချမ် သာစွာရှိရာသတည်း။ ထိုကြောင့် ပြည် သူတကာ တို့၏ ရွှေငွေ ရတနာ ဆင်မြင်း ကျွဲ နွား စပါး ဆံရေစသောစည်းစိမ်ချမ်သာတို့သဉ်ကား။ ရေမြေကိုအစိုးရသောမင်းဥစ္စာမည်ရာသတည်း၊ ထိုသို့ကားဆို တုံ၏။ အကြောင်း မဟုတ်ဘဲကို အနိုင် အ ထက် မယူအပ်သတည်း။ အစိုးရ၏ဟုယူဘိမူကား။ ပစ္စုပ္ပါန်သံသရာဟူသောအကျိုးနှစ်ပါးယုတ်ရာလေသတည်း။ ထိုသူယုတ်တို့ကိုမသတ်သောမင်းတို့၏ ပြည်တိုင်းကားတို့ကားမိုဃ်းလေတို့သဉ်ညီညွတ်စွာလျှောင်ရွာပေကုန်၏၊ ထိုသို့ရွာ

are equal, and all grain planted in such rains, in one day all at once grows most flourishingly; and this grain is perfect in flavour, pleasant to the palate. In the country of kings who are not just, grain planted in the same day at the same time, some ripens, some becomes nearly ripe; and for this reason, bribes must not be taken, nor violence be had recourse to; but the advantage of the people of the country must be advanced by means of the laws. If by unlawful and violent means, the duties and taxes, or bribes, be taken, the lords, servants and judges of such a king will, following his example, by violent distress, oppress each other, and when they do this, the king falls into one of the six sins; all the bad nats are on the watch about him, and the good nats keep at a distance. For this reason, kings, who do not avoid bad deeds, are like a ship which sinks at sea in a storm, with much goods and the merchant; in the same way they fall into hell. In former times, before the god (Gaudama) appeared, a most wicked young Bramin killed his wife, and at the time of the murder his fellow Bramins consulted together and agreed on that this young Bramin had committed a crime no one else had committed, and what they should do with him; so they having shaved his head and turned him out of society, they caused him to be called "Tsandala," and from that the Tsandala class became a distinct one for the most wicked, incorrigible Bramins. Thus as these excellent Bramins who had a respect for themselves, did not kill this wicked young Bramin, as they turned him off from communication with his class. Taking these Bramins for an example, and considering the condition of the offender in this world, and relations with the next life, king, lords, governors, judges, and good men, who have a respect for themselves, when by a slap, a kick, a blow, a push, or a tear, much violence has been used and a party killed, shall consider whether compensation* shall or shall not be demanded. In the "we-nee," (Boodhist scriptures,) it is laid down, as it is a most difficult subject (or a most heavy offence,)

---

* အသက်အလျော် This relates to the sacred law in the Wenee, where it is said there are four crimes so heinous in a priest, that men can inflict no adequate punishment. These are consequently only to be turned out of the priesthood, and left to the succession of punishments which must naturally follow through many ages of change, from one degraded state of existence to another, till the sufferer has atoned for the offence. The crimes are—*murder* of a man—*theft* beyond one quarter tickal value—*fornication*, or connection with any brute, man or woman—boasting of having obtained Zam-met.—These are called ပါရာဇိကလေးပါး။ The fornicator, &c. is laid down in the ပါရာဇိကံကျမ်း။

သောမိုဃ်း၌ပျိုးသောမျိုးပဲတို့သည်လည်း။တနေ့တည်းတပြိုင်နက်ကောင်း
မွန်စွာရောက်ပေကုန်၏။ ထိုစိုက်သောကောက်ပင်တို့သည်လည်း အလွှန်မြိန်
ရှက်စွာသောအရသာနှင့်ပြည့်စုံသည်ဖြစ်ပေကုန်၏။ မတရားသောမင်း၏ပြည်
၌တနေ့တနံက် ၌ စိုက်ပျိုး သော ကောက်ပင် တို့သည်လည်း အချို ကား မှည့်
၏။အချိုကားရွမ်၏။ထိုကြောင့်တမိုးတို့ကိုအနှိုင်အထက်မယူကုန်ရာ။ ။
။ ။တရားသဖြင့်ပြည်သူတို့၏အကျိုးတို့ကိုသာဆောင်အပ်သတည်း။ ထိုသို့
မတရားသဖြင့်အနှိုင်အထက် အခွန် အထုတ် တမိုး လက် ဆောင် တို့ကိုယူဘိ
မူကား။ထိုမင်းတို့၏အလိုသို့လိုက်၍ မင်း၏အမတ် အစေအပါတရား သူကြီး
တို့သည်အနှိုင်အထတ်အချင်း ချင်း ညှဉ်း ဆဲကုန်အံ့။ ထိုသို့ပြုကြလေသော်။
မင်းတို့သည်ကား။ မကောင်းကျိုး ခြောက်ဖို့တွင် တဖို့ဝင် လေရာ၏။ တရား
မစောင့်သောနတ်တို့သည် လည်းစောင့်၍နေလေကုန်၏။ တရားစောင့်သော
နတ်တို့သည်ကား။ ဖဲကြည်လေကုန်၏။ ထိုကြောင့်မကောင်း သောတရားတို့
ကိုကျင့်သော မင်း တို့သည် ကား။ အကြင်သမုဒ္ဒရာပင် လယ် မြစ် ၌ လေဆိုး
ဆောင်ရာပါလေသောလှေသင်္ဘောသည်မျှား သောဝန်စည်တို့ကိုယူ ၍ ကုန်
သည်တို့နှင့်တကွသမုဒ္ဒရာမြစ်၌နစ်လေသကဲ့သို့ထိုနှင့်တူစွာအထူးထူး သော
မကောင်းမှုတို့ကိုပြုသောသူတို့နှင့်တကွလျှင်ငရဲ၌ကျလေရာသတည်း။ ။
။ ။ရှေးသောအခါဘုရားမဖြစ်မှီ၌ကြမ်ကြုတ်စွာသောပုဏ္ဏား လုလင်
တယောက်။ မိမိ၏မယားကို အသေသတ်ဘိ၏။ ထိုသို့သတ် ဘိသောအခါ၌
ပုဏ္ဏားတို့သည်အညီအညွတ်စည်းဝေး၍ကြံကြကုန်၏။ သူတကာတို့မဖြစ်ဘူး
သောအမှုကိုပြုတတ်သော ဤပုဏ္ဏားလုလင်ကိုအဘယ်သို့လျှင်ပြု ရအံ့နည်း။
တိုင်ပင်ကြကုန်၏။ ထိုသို့တိုင် ပင်ကုန် သော ပုဏ္ဏား တို့သည်။ ကြမ်ကြုတ်စွာ
သောလုလင်ကိုဥကျွောင်းရိတ်ပြီးမှ။ နှင်ထုတ်သော အမှုကိုပြု၍ စဏ္ဍာလဟူ
သောအမည်ကိုခံစေသည်။ထိုနေ့ကစ၍လျှင်စဏ္ဍာလဟူသောကြမ်ကြုတ်စွာ
သောပုဏ္ဏား၏အမျိုးဟူအထူး အခြားရှိသည်ဖြစ်သတည်း။ ဤသို့ကိုယ်ကိုချစ်
သောပုဏ္ဏား မြတ်တို့သည် မယားကို သတ်သော ပုဏ္ဏား လုလင်ကိုသတ် စား
မသတ်ဘဲအမျိုး၏ ဖောင်မှနှင်ထုတ်လိုက်သကဲ့သို့ထို ပုဏ္ဏားသူတော်မြတ်တို့
ကိုသက်သေပြု ၍ ပစ္စုပ္ပါန်သံသရာစီးပွားတို့ကိုပညာဖြင့် ထောက်ထားကြံ
စည် ၍ ကိုယ်ကိုချစ်သောမင်းနှင့် အမတ်ပြည်စိုး တရားသူကြီးသူတော်မြတ်
တို့သည်။ အပုတ်အခတ်အသတ်အထိုး အတွန်အဖယ်ပြုကြ ရာဝယ်။ လက်
ခြေလွှန် ၍ သေဘေး သို့ ရောက် အောင် ပြုသော သူတို့ကို။ အတက် အလျှော်
တောင်းအပ်မတောင်းအပ်သည်ကိုဆင်ခြင်ရာသတည်း။ ။ပိနည်းတော်
၏အလိုသော်ကား။အလွှန်နက်နဲသိမ်မွေ့သော့ကြောင့် လျှော်အပ်သောသူတို့

a priest who should make compensation, nothing shall be done (to him.) Amongst men, as murder depends on the witness, (the accuser) should name his witnesses. Having obtained the witnesses, the proper restitution shall be caused to be made. If the parties be of the degraded class, let the compensation be in proportion. If a person of the degraded class, with sword, spear, mallet, or stick, shall strike a respectable man so that he die, the amount of compensation to be paid by him shall be seventy men. If he does not die at the time, but if from the day of the assault he shall be bed-ridden, or cannot leave his house to any distance, or if he cannot eat his food, and shall ultimately die, the amount of compensation shall be thirty-five men. If after the assault the sufferer shall be able to go to the landing place of the village, the bazar, about the house to a distance, and die after a month or year, there should be no compensation. Oh excellent king! if any man shall assault another, and his companions shall not lay hands on the assaulted person, but shall encourage the committer of the assault by words to commit it, or having consulted shall come together, let the person who actually committed the assault make compensation to the amount of thirty tickals of silver, and those that stood round and encouraged him, pay fifteen tickals each; ten tickals of silver is also laid down. If they did not take any part in the assault, but were merely there as the friends and companions of the person committing the assault, let them pay five tickals of good silver.

2d. *The law for deciding when one of one class assaults one of another with a club, after enquiry as to the higher or lower class.*

Oh king! amongst men, as there are the higher and lower classes, a higher and lower price (in compensation) has been fixed; if a man, the price of whose body is thirty tickals, shall be killed by stroke or stick, let three hundred tickals be paid in compensation, and if a man worth fifty tickals be killed, five hundred shall be paid. If a man worth one hundred tickals shall be killed, let one thousand be paid. This is when one man kills another. But if a number of persons are concerned in killing one man, let each of those implicated (whose hand reached him,) make compensation in proportion to the price of his body.

3rd. *The law regarding standing round a person committing an assault.*

All those who are implicated in standing round and encouraging the assault, pay one half of the same amount; and those who do not aid and abet by encouraging the active parties, but who are present as their friends, pay five tickals each; but this is not to go further than where those who are to make restitution amount to sixty or seventy

ကိုကားကိစ္စမရှိပြီ။ အကြင်လူတို့တွင်သတ်ခတ်ကြသောတရားသည်ကား။ သက်သေလျှင်အကြောင်းရင်းဖြစ်သောကြောင့်သက်သေတို့ကို ဤမျှလျှင်ဟုထားပေရာ၏။ထိုသို့သက်သေရပြီးမှုကား။ ပုတ်ခတ်သတ်မိ၍ သေသော်အတက်အလျော်လျော်စေရာသတည်း။ သူနှုတ်ကားသူနှုတ် အလျောက်လျော်စေရာသတည်း။ ။အကြင်သူနှုတ်သည်သူကောင်းကိုခါးလှံဆောက်ပုတ်။ လှံကံတောင်ဝေးတို့ဖြင့် ပုတ်ခတ်သတ်မိ၍သေဘိမူကား။သူတက်ကိုသော်ကားခုနှစ်ကျိပ်တည်း။ လက်အောက်ကား မသေတုံ။ ပုတ်ခတ်သတ်မိသောနေ့ကသည်ပြတ်စပ်ရှိအံ့။ လယ်ချောင်းတောလား မသွားတတ်ရှိအံ့။ အစားအရေမစားတတ်၍သေမူကား။ သုတက်သုံးကျိပ်ငါးတည်း။ငင်အနာနှင့်ရေဆိပ်အိမ်ဈေးအဝေးအနီးသွားနိုင်ပြီး၍နှစ်လလွန်မှ သေမူကား။အပြစ်အလျော်မရှိအပ်။ ။မင်းကြီး။အကြင်သူတယောက်သည်သူတယောက်ကိုသတ်ရိုက်ထိုးပြစ်လေအံ့။ အဖော်လူတို့လည်းလက်မရောက်ကြ။ ညီဝန်းရန်၍သတ်ထောင်းရိုက်နှက်ဆို၍ပါအံ့။ အတူတကွတိုင်ပင်၍လာအံ့။ လက်ရောက်ငွေသုံးဆယ်စီလျော်စေ။ အဝန်းအရန်ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်းမှန်လျှင်ဝန်းရန်သူတို့မှာ။ လကျာအရန်။ လက်ဝဲအရန်ကဲ့သို့ဖြစ်သည်တဆယ်ငါးကျပ်စီလျော်စေ။ ငွေတဆယ်လည်းဟူ၏။ ဤကားဝန်းရန်ဆိုမည်သူတည်း။ သူတယောက်ကိုသူတယောက်သတ်ရာမဆိုမမည်။ မတိုင်မပင်ဘဲသွားသောက်သငယ်ချင်းအဝင်အပါဖြစ်သည်သူတို့မှာ တကိုယ်လျှင် ငွေဖြူငါးကျပ်စီလျော်စေ။

၂ သုကိုဒုတ်လှံကံနှင့်ရိုက်နှက်သည်ကိုအမျိုးနိမ့်မြင့်စစ်၍စီရင်သောတရား။

မင်းကြီး။ အကြင်သူတို့တွင်။အမျိုးနိမ့်မြင့်ရှိ၍ အမိုးနိမ့်မြင့်ထားသည်။ ငွေသုံးဆယ်တံလူကို။ ဒုတ်လှံကံတို့ဖြင့်သတ်ရိုက်၍ သေမူသုံးရာလျော်စေ။ ငါးဆယ်တံသူကိုသတ်၍သေမူငါးရာလျော်စေ။ တရာတံသူကိုသတ်၍သေမူ တထောင်လျော်စေ။ ဤကားတယောက်ချင်းကိုဆိုသတည်း။ သူတယောက်ကိုအများလက်ရောက် ထိုးခုတ်သူတို့မှာထိုးခုတ်လက်ရောက်သမျှ။ သေသူအပြစ်ကိုယ်ဘိုးတွက်အတိုင်းလျော်စေ။

၃ ရိုက်နှက်ကြရာဝန်းရန်သောတရား။

ရိုက်နှက်ကြရာ။ ဝန်းရန်ပါသူတို့မှာနှုတ်တဉ်ဆိုချေမှုပြစ်ဝက်နှုတ်မဆိုသွားသောက်သူငယ်ချင်းပါဝင်သူတို့မှာငွေဖြူငါးကျပ်လျော်စေ။ ဤသို့ကားဆိုတုံ၏။ လျော်သူခြောက်ဆယ် ခုနှစ်ဆယ်တွင် ရပ်စေ။ ထိုတက်လွန်၍ ရာ

people. If there be beyond this number, and amount to one hundred or one thousand, let one, according to the class of the deceased, make compensation as above, and all the others, let them suffer heavy criminal punishment. It is also laid down that each man shall pay thirty, fifteen, and five tickals. This is a matter for consideration.

4th. The law when a master beats his slave, so that he dies.

Oh king! amongst men, if a master in causing an unredeemable slave to work, beat, or stab, or cut him with sword or other instrument, a stick, so that he die, being a hereditary slave, there shall be nothing paid in compensation; but let the master be punished criminally. This is because he is not the lord, ruler, the owner of the sword, the lord of life. Nevertheless, it is said that if the sword or other instrument, the stick, was not such a thing as ought to have caused death, if the slave was doing wrong, and the master corrected him with a switch, the palm of his hand, his elbow, the bight of a rope, and he died, it will not amount to a wilful manslaughter; he shall be free from the criminal punishment. This is said of an unredeemable slave, who does not belong to any of the royal establishments.* If he be of any of these, but a hereditary (redeemable) slave, and he die under such correction, let the compensation for killing a man, and the amount for which the deceased was bound, be calculated, and the lesser be deducted from the larger amount, and as the deceased may be of the three hundred class, the five hundred class, or the one thousand tickal class, let the balance be paid by the party by whom it is due; the master shall not plead that the deceased was his property, his own slave.

5th. The law when a husband, a wife, a son and daughter, or relations, assault each other.

Oh king! if any husband and wife, son and daughter, brothers and sisters, shall assault each other, so that they die, and the survivor had no wish to kill the deceased, he ought not to make compensation, or to be punished criminally. Why is this?—because (these relations) have no wish to kill each other. Within the seven degrees of relationship, that is, placing one's self in the middle and taking three in the ascending and three in the descending line, by an unfortunate blow one shall be killed, let the inflictor of the blow bear the funeral expenses, and let him support the parents, wife, children, and those who lived with him (deceased) for life; and if there be any debts left unpaid, let him pay them; let him not be subject to criminal punishment. But if it be not thus, but one reflecting, that another comes within seven degrees of relationship, there is no com-

* အရုအာငနိုး။ This seems to mean, not belonging to any of the hereditary servants of the king, his boat men, his horse men, his cultivators, his elephant men, his night watchers in the palace, or rather sleepers and others; the rest of the people are called ဆယ်နှမှထမ်။

ထောင်ရောက်မူသေသော သူ၏ အမျိုးအလိုက်။ တကိုယ်ရည်တွင် အလျော်
ထား၍ကြွင်းသော သူအပေါင်းတို့ကို ကြီး သော ရာဇဝတ်ဒဏ်ကိုပေးစေ။ခံ
စေလည်းဟူ၏။ လူတယောက်ငွေသုံး ဆယ်စီတက်၍တဆယ်ငါး ကျပ်။ငါး
ကျပ်စီတက်၍လျော်စေလည်းဟူ၏။ဤအရာကိုဆင်ခြင်ကုန်။

၄ ကျွန်ကိုသခင်ရိုက်၍သေသည်တရား။

မင်းကြီး။ရွေးမရကျွန်ကိုသခင်စေစားခြင်း၌ခါးလက်နက်ဒုတ်နှင့်ရိုက်
နှက်ထိုးခုပ်၍သေသော်။ ကျွန်စည်ဖြစ်၍အပြစ်အလျော် မရရာလွတ်စေ။အ
ရှင်သခင်ဖြစ်သောလက်သည်ကိုမင်းဒဏ်ရာဇဝတ်ပေး၍ခံစေ။ ။ဤအရာ
ကားအရှင်စိုးမင်းခါးပိုင်အသက်သခင်မဟုတ်သည်ဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။
။ ။သို့ကားဆိုတုံ၏။ခါးလက်နက်ဒုတ်လှံကံသေလောက်သောလက်နက်
မဟုတ်။ ကျွန်သည်အမူအရာမတော်၍အရှင်သခင်ဆုမ္မရာ။တပျားလက်ဝါး
တတောင်ကျိုးခေါက်ဖြင့် ရိုက်နှက်မိ၍ သေသော်အရှင်သခင်သေစေခြင်း၌
ပြုရာမရောက်။မင်းဒဏ်ရာဇဝတ် ကင်းလွတ်စေ။ ။ဤကားအစည်စု
ငန်းမရှိသန္တကကျွန်ကိုဆိုသတည်း။ အစုအငန်းရှိ၍အစည်စေသောကျွန်ကို
ဆုမ္မမတော်သေခဲ့သော်။ သေပြစ်နှင့်ကျွန်အပြစ်ကိုတွက်၍ချ။ သုံး ရာမျိုး ငါး
ရာမျိုး တထောင်မျိုး အလျောက် လျော် သင့် သူဖြစ်က ချ ၍အမျိုး ရောက်ရာ
လျော်စေ။ငါးကျေးကျွန်။ကျွန်ပိုင်ဖြစ်သည်မဆိုသာချေ။

၅ လင်နှင့်မယားသားနှင့်သ္မီးပေါက်ဖော်တို့ပုတ်ခတ်သေသောတရား။

မင်းကြီး။ အကြင်လူတို့တွင် လင် မယား သား သ္မီးမိ ဘပေါက် ဖော် တို့ ကို
ပုတ်ခတ်မိ၍သေခဲ့။သေစေခြင်း၌ မရှိအလျော်အပြစ်မင်းဒဏ်မရှိအပ်။အ
ဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား သေစေချင်သော နှစ်လုံးမရှိ မြဲဖြစ်သော့ကြောင့်
တည်း။ ပေါက် ဖော် သား ချင်း ဆွေ ရင်း မျိုး ချာကို အလယ် ထား ၍အထက်
သုံးဆက်။ အောက်သုံးဆက်။ ထိုခုနှစ်ဆက်သောအမျိုးတို့ကို လက်ရောက်
မတော်သေခဲ့မူသေ ခမ်သေ နား ခံစေ သေ သူမိဘသား မယား အတူနေ တို့ကို
တသက် ကျေးမွေးစေ။ တင်းမြဲရှိလည်းဆပ်စေ။ရာဇဝတ်ဒဏ်ကင်းစေ။ ။
။ ။ထိုသို့မဟုတ်ခုနှစ်ဆက်အဝင်ဖြစ်သည်အလျော်အပေါ မရှိ။ တင်မြဲ

pensation to be paid, and he has no debts, and shall with a sword, spear, or musket, or other instrument, or by poison, or by any other means cause his death, let him be free of the fine in compensation; let him support the family as laid down above, and let him be severely punished criminally. If he do not die, but shall be severely, or triflingly ill, let him support and procure him medical attendance till he recover; but if, though he do not die, he be unable to work, or be blinded, or has a limb broken, let him provide for him that he shall not be in want for his whole life, and at his death let him pay the funeral expenses. As regards near relations wishing to recover compensation, as in the religious story of the Golden Henza, where relations eat each others' flesh and came to destruction, it is clearly stated, if relations take compensation, because it is called eating, receiving the blood and flesh, it is improper to take compensation, it is said.

6th. The law when it is proper or not, to put to death a Rahan, a Bramin, a child, a woman, or a mad person.

Oh king! it is not proper to kill a Rahan, a Bramin, a child not of age to be responsible to the laws, a woman, a mad person, or an old person. The person who does kill them shall be made to pay compensation according to their class, it is said. If it be during the time of war, when one takes the property of another, or his life, (the above description of persons) be cut or stabbed, robbed or killed, there is no fault; let the actor have the right. In another case; if it be said the above people, or sick person, had a sword, or spear, or bow in his hand, it is not said that these people, if they are on the side of the person killing or pillaging them, may be killed or pillaged, but if they be of those who have joined a rebel party, they shall not be armed with bow, sword or spear, and if so armed and they are killed, there is no fault. If they be people of the enemies' party, considering what is said in the story in the zat of Mahauthata, Soolanee Bymadat, and Kaywoot, the Bramin minister, it is said there is no fault.*

7th. The law when a mad or a drunken person, or an idiot, being extremely ill, and a person saying "they will die to-day," shall kill them.

If any man be mad, drunk, or an idiot, or extremely ill, and though a physician or an astrologer shall say he will die this day, and another person shall on the strength of this kill him, let the person who killed him make compensation according to increase proper for his class.

---

* In the Mahauthata zat it is said, in war between Mutilla and Pentsalaset, Mahauthata was general of the Mutilla forces, and Kaywoot, the Bramin, of the Pentsalaset forces; of which latter country Bymadat was king, called in youth Soolanee.—*Translator.*

မရှိတကားဟူ၍အိမ်ခါးလှံသေနတ်။လက်နက်အဆိပ်။သေစေတတ်သောအရာနှင့်ဘေးပြု၍သေချေမှု။အလျော်အပြစ်မှာကင်းစေ။ ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်းကျေးမွေးဆပ်စေ။မင်းဒါဏ်မှာကြီးသောဒါဏ်ကိုခံစေ။ ။မသေသမျှကိုအနာကြီးငယ်ရှိသော်လွတ်အောင်ကုမစေ။ မသေမလုပ် မဆောင်နိုင်လျှင်ကျိုးကန်းလျှင်။ မဆင်ရဲရအောင် တသက်ကျေးမွေးစေ။ သေခမ်းသေနား စိုက်ထုတ်သင်းပြိုဟ်စေ။အမျိုးရင်းချာတို့ကို အလျော်စားခြင်းကားရွှေဟသ်ာတို့ဝဏ္ဏမှာအချင်းချင်းတို့၏ အသားကိုစား၍ပျက်စီးရာရောက်သည်ကိုထင်ရှားမြိပြဖြစ်၍ သားချင်းချင်းတွင် အလျော်စားသော်။ အသားအသွေးစားသည်မည်သော့ကြောင့်အလျော်မစားအပ်ဟူသတည်း။

၆ ရဟန်းပုဏ္ဏားသူငယ်မိမ္ဗအရူးကိုအသေသတ်သင့်။မသတ်သင့်တရား။

မင်းကြီး။ရဟန်းပုဏ္ဏားတရားမဝင်သူငယ်မိမ္ဗ အရူး သူအိုကို အသေမသတ်သင့်။ သတ်သူသည်သေသူ၏အမျိုးအလိုက်အတက်လျော်စေကားဟူ၏။ပြည်တဲအရေးစစ်မက်ပြုကြရာ။ တဦးဥစ္စာကိုတဦး။ တယောက် အသက်ကိုတယောက်။ လုယူဖျက်ဆီးသောကာလတွင်ဖြစ်၍ ထိုးခုတ်သတ်ရိုက်လုယူသေသော်လည်းအပြစ်မရှိ။သတ်ပိုင်သေပိုင်ယူပိုင်စေ။ ။တနည်းလည်းထိုရဟန်းပုဏ္ဏားသူငယ်သူအိုသူနာမိမ္ဗတို့ကခါးလှံလေးမျှားကိုင်လျက်ရှိသည်ကိုဆိုသတည်း။ထိုသို့လေးမျှားခါးလှံကိုင်သောသူတို့သည်မိမိတို့အပေါင်းအဖက်ကစွဲကိုင်သူကိုသတ်ပိုင်လုပိုင်သည်မဆို။ အခြားပံ့ကန်လူတို့အဝင်ဖြစ်ကလေးမျှားခါးလှံမကိုင်စေကာမူ။သတ်၍သေသော်လည်းအပြစ်မရှိ။ ရန်ဖက်ရန်သူအဝင်ဖြစ်သည်ကိုလည်း။မဟော်သဓာ။ စူဠဏိဗြဟ္မဒတ်။ကေးဝတ်အမတ်ပုဏ္ဏားတို့ထုံး။ဇာတ်တော်ရှိသဉ်ကိုထောက်၍အပြစ်မရှိဟူသတည်း။

၇ အရူးအမူးမိုက်တတ်တိုင်းပြင်းစွာနာ၍ယနေ့သေအံ့သောသူဟူ၍သတ်မိသောတရား။

အကြင်သူတယောက်သည်ရူးမူးထိုင်းတမိုင်ရှိ၍ပြင်းထံ။ စွာနာသည်။သူယနေ့သေအံ့။ ဆေးသွားဟူးရေးတတ်တို့ဆိုသောသူပင်ဖြစ်စေ။ ယနေ့သေမည်သူကိုသေမည်အတူတူဟုသတ်၍ သေချေသော်အမျိုးအလိုက်သူတက်ကိုသတ်သူကလျော်စေ။

8th. The law as regards killing elephants, horses, camels, buffaloes, oxen, or those large brutes.

O king! if a man from enmity to the owner shall kill any elephant, horse, camel, buffalo, ox, or any other large animal, let him make restitution in the same way as for theft, according to the class of the animal. If from the same cause he kill a small animal, for each let him restore twenty fold.

9th. The law when a woman with child is laid hands on.

O king! if in laying hold of a pregnant woman on any account, a miscarriage shall be caused, if it be in the first month, one tickal; the second, two tickals; third, three tickals; fourth, four tickals; fifth, five tickals; sixth, six tickals; seventh, seven tickals; eighth, eight tickals; ninth, nine tickals; and the tenth month the price is thirty tickals; and because these values are laid down, it is said a pregnant woman shall not be laid hands on, pulled about or beaten. If the woman also die, according to the month of her pregnancy, let the price be calculated, and let this, with thirty tickals, the price of the dead mother, be paid in compensation. If the child be born, (near full time) it being valued at thirty tickals, let sixty tickals be paid in compensation. This is said when hands are laid on her on account of debt. But if she was not in debt, and was laid hands on in anger, though there was no intention to cause her death, or if she was slapped with the open hand, or struck with a switch, and she die, let restitution in the value of the number of men according to her class, be made.

10th. The law of restitution for oxen, buffaloes, elephants, horses, killed, by fixing the price of a young calf, a foal, a young elephant just born.

O king! the price of a calf just born is two mats, (half a tickal;) a buffalo just born, one tickal; a horse just born, five tickals; an elephant just born, fifty tickals; and if any of these animals are beat and killed, the above is the price which shall be paid in compensation whilst the animal continues under the breast of its mother, before it has left off sucking. Though this is said if the marks and signs are good in proportion to these. Though it is thus said, it is a matter for consideration. All animals are afraid of poison and of death; for this reason, judging by yourself, it is wrong to kill other animals, the most excellent god hath said. Thus Menoo, the lord recluse, said. The end of the law of assault.

၈ ဆင်မြင်းကုလားအုပ်ကျွဲနွားကြီးသောတိရိစ္ဆာန်ကိုသတ်သောတရား။

မင်းကြီး။ ဆင် မြင်း ကုလား အုပ် ကျွဲ နွား စသော ကြီး သော သတ္တဝါတိရိစ္ဆာန်တို့ကိုပိုင်သောသူတွင်ရန်ညှိုးပြု၍အသေသတ်ချေသောင်းခိုးသောဒါဏ်ထက်တိရိစ္ဆာန်အမျိုးအလိုက်သတ်သူကလျော်စေ။ ။ငယ်သောတိရိစ္ဆာန်သတ္တဝါတို့ကိုအညှိုးပြု၍သတ်မိမူ။အပြစ်တခုကိုအတက်နှစ်ဆယ်လျော်စေ။

၉ ကိုယ်ဝံရှိသောမိမ္မကိုကိုင်ငင်သောတရား။

မင်းကြီး။အကြင်ကိုယ်ဝံရှိသောမိမ္မတို့ကို။တစုံတခုအကြောင်းအရာရှိ၍ကိုင်ငင်ရာသန္ဓေပျက်သော်။တလသားတကျပ်။ နှစ်လသားနှစ်ကျပ်။ သုံးလသား သုံးကျပ်။ လေးလ သား လေးကျပ်။ ငါးလသား ငါးကျပ်။ ခြောက်လသားခြောက်ကျပ်။ခုနှစ်လသားခုနှစ်ကျပ်။ရှစ်လသားရှစ်ကျပ်။ကိုးလသားကိုးကျပ်။ဆယ်လသားဖွားမူအဖိုးသုံးဆယ်လျှင်ထိုက်သတည်း။ ထိုသို့အဖိုးထိုက်သောကြောင့်ကိုယ်ဝံရှိသောမိမ္မတို့ကိုမကိုင်မငင်မဈိုက်မနှက်ရာဟူသတည်း။ အမိပါသေချေလျှင်။ လစည့်ရှိသည့် အတိုင်း သေသူအမိ၏အဖိုးသုံးဆယ်နှင့်တွက်၍လျော်စေ။ဖွားလျှင်သုံးဆယ်တန်ဖြစ်၍ခြောက် ဆယ်လျော်စေ။ ဤကားကျေးမြို့ဥစ္စာရှိ၍ကိုင်ငင်ရာဖြစ်သောအမှုတို့ကိုဆိုသတည်း။ထိုသို့ကားကျေးမြို့ဥစ္စာမရှိ၍ ကိုင်ငင်ရာ။ အမှုက်ဒေါသနှင့် သေစိမ့်သောဌါစိတ်မရှိသော်လည်းထိုသန္ဓေရှိ မိမ္မကိုလက်ဝါးတပျာကြိမ်လုံးဖြင့် ပုတ်ခတ်၍သေသော်သူတက်အမျိုးအလိုက်လျော်စေ။

၁၀ နွားကျွဲဆင်မြင်းသတ်သည့်ကို။ရှင်တို့ဈေးစအဒိုးထားခွဲလျော်ရသေးတရား။

မင်းကြီး။ နွားမွေးစငွေနှစ်မတ်။ ကျွဲမွေး စငွေငါးကျပ်။ မြင်မွေးစငွေငါးကျပ်။ဆင်မွေးစငွေငါးဆယ်။ဤသို့သတ္တဝါတို့ကိုသတ်၍သေချေလျှင်။ မွေးစအမိရင်အုပ်မကျွာတိရိစ္ဆာန်နှိုကိုလျော်ရသောအဖိုးထည်း။သို့ကားဆိုတုံ၏။ လက္ခဏာကောင်းလျှင် ကောင်းလျော်ကာ။ မွေးစ က တန် သည့် အဖိုးကိုလျော်စေမှ။ အမျိုးမြတ်သောတိရိစ္ဆာန်တို့၏ လက္ခဏာနှင့်ညီမည်တည်း။ထိုသို့ဆိုတုံ၏။ ဆင်ခြင်တုံ။ခပ်သိမ်းသောသတ္တဝါတို့သည် ။ဘေးဒါဏ်မှထိတ်လန့်ခြင်းသဘောရှိကုံ၏။ သေအံ့သောဘေးကိုကြောက်တတ် သော သဘောရှိကုံ၏။ ထိုကြောင့်ရကား။ မိမိကိုယ် ကိုလျှင် ဥပမာပြု ၍ သူ၏အသက် ကိုမသတ်အပ်ကုံဟူ၍ဘုရားမြတ်စွာဟောတော်မူ၏ ဟုမနူမည်သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။သူကိုသတ်ပုတ်သောသူဟူသမျှတရားကားပြီး၏။

11th. The seven kinds of wives, and the duty of a husband and wife towards each other.

O king! (here is a line and a half of Pali,) because it is thus said, there are seven rules for the conduct of a man and wife towards each other, and the seven kinds of wives are these:—a wife like a mother—a wife like a slave—a wife like a sister—a wife like a friend—a wife like a master—a wife like a thief—a wife like an enemy;—these are the seven kinds of wives.

A wife like a mother.

Of these seven wives, as regards a wife like a mother. A mother instructs her son in the best way. She knows when he is hungry, and that he may eat puts before him the best food in the kindest way, and dresses him becomingly, seeing that his clothes are not old or dirty, and keeps him in mind of his work and his duty: and a wife who acts in this way is said to be a wife like a mother.

A wife like a sister.

Of a wife like a sister it is thus said:—though husband and wife, from (modesty) shame, she will say no bad (indelicate) word, will not laugh or smile, she takes care that her clothes are not in any way disarranged; she takes care also to consider as to his food, and what she ought to do and does it, and when they go to bed, she ministers to his desires in the most suitable and pleasant way. Such a woman as this is said to be "a wife like a sister."

A wife like a good friend.

Of a wife like a good friend, it is thus said:—as friends consult each other regarding their mutual profit and happiness, and assist each other, she having consulted her husband, lends her assistance and looks on and behaves to her husband's relations as her own, and

၁၁ မယားအပြားခုနှစ်ပါး။လင်မယားကျင့်ရာသောတရား။

ပုဗ္ဗေ၀အပရဇ္ဈာရေယျ။ ဘာဂိ၀ါ ယမိ၀ါရတော သင်္ဂိတော သလ္လဘော။ သောစဘာဂိနာပဿယဏ္ဍတ္တိယာ။ ။မင်းကြီး။ဤသို့ဆိုသော့ကြောင့် အကြင်လင်မယား ကျင့် ရာ သောအကြောင်းကား။ ခုနှစ်ပါး တည်း။ မယား တို့၏အပြားခုနှစ်ပါးဟူသည်ကား။အမိနှင့် တူသောမယားတပါး။ ။ကျွန် နှင့်တူသောမယားတပါး။ ။နှစ်မနှင့်တူသောမယားတပါး။ ။အဆွေခင် ပွန်းနှင့်တူသောမယားလည်းတပါး။ ။အရှင်နှင့်တူသောမယားလည်း တပါး။ ။ခိုးသူနှင့်တူသောမယားလည်းတပါး။ ။ရန်သူနှင့်တူသော မယားလည်းတပါး။ ။ဤသို့အားဖြင့်မယားတို့၏အပြားခုနှစ်ပါးတည်း။

အမိနှင့်တူသောမယား။

ထိုမယားခုနှစ်ပါးတို့တွင်။ အမိနှင့်တူသောမယား ဟူသော်ကား။ အမိ သည်သားတို့ကိုကောင်းမွန်စွာဆုမ္မပေးသတည်း။ သား တို့မွတ်သည်ကိုသိ ၍ စားကောင်းသောက် ဖွယ်ကိုစား စိမ့်သော၄ါ ကောင်းမွန်စွာကမ်လှမ်ပေး သတည်း။အ၀တ်ပုဆိုးတို့ကိုမညစ်မနွမ်ရ။ တင့်တယ်အောင်ဆင်ရင်ပေးသ တည်း။ စီးပွားချမ်သာ အရာ၌လည်းအလုပ် အကြံ အရာတို့၌လည်း။ မမေ့ မလျော့ရ။ဇနိဆင်း ၍ လုပ်ကြံစေသည်။ ထိုကဲ့သို့ကျင့် ပေ သောမယားတို့ကို ကား။အမိနှင့်တူသောမယားဟူသတည်း။

နှစ်မနှင့်တူသောမယား။

နှစ်မနှင့်တူသောမယားဟူသည်ကား။ လင်မယားကားဖြစ်ကြ၏။ ရှက် ကြောက်သော့ကြောင့်သူ့ရှေ့သူမှောက်မ ကောင်း စကား တို့ကို မဆို။ မရည် မပြုံး။အ၀တ်အစားပုဆိုးလက်နားစသည် တို့ကိုတစ မလစ်မလပ်ရကျင့်ပေ သည်။ ခပ်သိမ်း သောအစားအသောက်။ အလုပ်အကြံတို့ကို လည်း မမေ့မ လျော့လုပ်ကြံ၍ စိစစ်တတ်သည်။ အုံ အိပ် ရာ သို့၀င်မှ လင်မ ယား ၏ဟျူ၄ါ ဘာသာသိမ်မွေ့စွာလုပ်ကျွေးတတ်ပေ၏။ ထိုသို့သော မိမ္မ တို့ကို ကား။ နှစ်မ နှင့်တူသောမယားဟူသတည်း။

အဆွေခင်ပွန်းနှင့်တူသောမယား။

အဆွေခင်ပွန်းနှင့် တူသောမယား ဟူသည်ကား။ အကြင် အဆွေခင်ပွန်း တို့သည်အချင်း ချင်း စီးပွား ချမ် သာအရာ၌။ တယောက်ကိုတယောက်လုပ် ကြံပေးကြ၍လုပ်ကြံသကဲ့သို့လင်ကိုတိုင်ပင်၍လုပ်ကြံပေသည်။လင်ဆွေလင် မျိုးတို့ကိုလည်းမယားဆွေမယားမျိုးကဲ့သို့မယားကျင့်ပေသည်။ လင်၏အာ

does not dispute his authority; and if he goes to the chief's house or other place, she waits till his return; eats not her meal till she eats it in company with him. Such a wife as this is called "a wife like a friend."

A wife like a master.

Of a wife like a master, it is thus said:—when the husband goes abroad, far or near, she does not wait for his return to eat, nor does she keep food for him, nor does she know any thing of his clothes, only she herself having had a good meal first, knows nothing about the affairs of her house, but goes to sleep, and when her husband returns, she thinks nothing about her domestic affairs, but lazily sleeps; and if he admonish or advise her, she replies as a master abusing his slave, his father and mother not escaping, and using shameful and threatening language, as "ha! you son of a slave! you son of a degraded person! are you a fit person to speak to me? I want not your food nor drink! If I wish to sleep, I will do so! Do I eat what belongs to your degraded slaves of parents? Slave! thief! shameless! Why do I take any notice of you!" Thus, as a master abuses his slave, a wife, who abuses father and mother, is said to be "a wife like a master."

A wife like an enemy.

Of a wife like an enemy, it is thus said:—her husband trusting to her, gives all his property to her keeping, and lives with her; but she, when her husband's back is turned, having taken a paramour, behaves disrespectfully, puts no guard on her lips or her heart, (and gives way to bad) habits; and if the husband admonish her, she, plotting his death, when there is no fault, she excites one; such a wife is said to be "a wife like an enemy."

A wife like a thief.

Of a wife like a thief, it is thus said:—her husband, trusting her, gives to her keeping his property, gold and silver; but her habit is to give it to her relations, or to others she may wish to give it to, and without the knowledge of her husband gives away or expends it; she knows nothing of his food or clothes, nor of the proper duty of all women, the preparing cotton and her loom; but is in the habit of

ဏာကိုလည်းမဆန်။ လင်သည်အရှင်မိုး မင်းတို့သို့လည်းကောင်းသွားလေ
သည်ရှိသော်။ မရောက်မချင်းငံ့ဆွယ်၍စားမှုသောက်ရာတို့ကိုလည်း ရောက်
မှလင်နှင့်အတူတကွစားသည်။ ထိုသို့သောမယားတို့ကိုကား အဆွေခင်ပွန်း
နှင့်တူသောမယားဟူသတည်း။

အရှင်နှင့်တူသောမယား။

အရှင်နှင့်တူသောမယားဟူသော်ကား။ လင်သည်အဝေးအနီးသို့သွား
လေ၍လင်ရောက်ပါလသော်။ စားပါစိမ့်မည်မဆို မထားလင်ဝတ်လင်စား
ကိုလည်းမသိမိမိချည်းသာဝစွာစားနှင့်၍အိမ်ထောင်၏စီးပွားချမ်းသာကို
လည်းမသိအိပ်နေဘိ၏။ လင်သည်ရောက်၍အိမ်ထောင်စီးပွားချမ်းသာမလုပ်
မကြံပျင်းရိစွာအိပ်နေသည်။ ဆုမ္ဘစကားကိုဆိုပါ တုံသော်လည်းအရှင်သည်
ကျွန်ကိုဆဲရေးဘိသကဲ့သို့။ မိတိုင်ဇရောက်ရှက်ကြောက်ဘွယ်သောစကား
ကိုချိုငေါ၍။ ဟဲ့ကျွန်သား။ သူနှုတ်သား။ နင်ဆိုတန်သလော။ စားလည်းငါမ
စားလိုအံ့။ သောက်လည်းငါမသောက်လိုအံ့။ အိပ်လိုလည်းငါအိပ်အံ့။ ငါ
နင့်အမိ။ နင့်အဖ။ ကျွန်သူနှုတ်၏ဥစ္စာကိုငါစားသလော။ ကျွန်ခိုးသူအလစ်ဖို။
နင့်ကိုငါအဘယ်အောင်းမေ့ပါကောင်းနည်းဟု။ ကျွန်ကိုအရှင် ဆဲရေးဘိသ
ကဲ့သို့။ မိတိုင်ဇရောက်ဆဲရေးသောမယားကိုကား။ အရှင်နှင့်တူသောမယား
ဟူသတည်း။

ရန်သူနှင့်တူသောမယား။

ရန်သူနှင့်တူသောမယားဟူသည်ကား။ လင်သည်ယုံမှတ်၍အိမ်ထောင်
ခန်းနားအလုံးစုံမျိုးကိုအပ်နှင်းပေါင်ဖော်ပေ၏။ မယားမူကားလင်မျက်နှာ
ကွယ်လျှင်။ သယောက်သလင် ထား၍။ မရှိမသေကိုယ်နှုတ်နှစ်လုံးကိုမ
စောင့်ကျင့်ဘိသောကြောင့်။ လင်သည်ဆုမ္ဘမြည်တမ်သော်လည်းမိမိလင်ကို
သေကြောင်းကြံ၍။ တစုံတခုအမှုမရှိသည်ကိုအမှုလုပ်၍ ပြောဆိုကြံဆောင်
တတ်သောမယားသည်။ ရန်သူနှင့်တူသောမယားဟူသတည်း။

ခိုးသူနှင့်တူသောမယား။

သူခိုးနှင့်တူသော မယား ဟူသည်ကား။ လင်သည် အိမ်ထောင် ခန်းနား
ဥစ္စာရွှေငွေတို့ကိုယုံမှတ် ၍ အလုံး စုံနှင်းအပ်၏။ မယား မူ ကား။ မိမိ ပေါက်
ဖော်သားချင်းတို့အားလည်းကောင်း။ ပေးလိုသောသူတို့အားလည်းကောင်း။
လင်မသိရပေးကမ်းသုံးစွဲစား သောက်တတ်၏။ လင်ဝတ်လင်စားကိုလည်း
မသိတတ်။ မိမ္ဘတကာတို့၏ လုပ်ဆောင်စရာ သောပိုင်းဝါရက်ကန်းမှန်းကို

idly going about other people's houses, and knows not who steals what is in her own house; such a wife is said to be "like a thief."

A wife like a slave.

Of a wife like a slave, it is thus said:—she puts and keeps her husband's clothes in the best condition for him to wear, and having ordered and cooked the best of food that is fit for him to eat, a slave who fears her master, she puts it before him; when he comes home, she receives him in the most respectful manner, seated with her feet beneath her and her hands joined, and gives him water to wash his feet, to bathe, and to drink; and if, in matters of domestic economy he is angry and finds fault, she makes no reply, and being very much afraid, will not in the presence of her husband say one cross word; nor will she dare to eat or drink before he has done so, but after he has finished eating, collects what he has left and eats that;—and such a wife is said to be "a wife like a slave."

Amongst these seven kinds of wives, the wife like a mother, the wife like a sister, the wife like a friend, and the wife like a slave, ought not to be put away by any man, but should be lived with for life. The wife like a master, the wife like an enemy, the wife like a thief, these three, even if they have borne ten children, may be put away; they need not be lived with for one day; and of the seven, the wife like a slave, if she pray to be a man in the next life, will not be disappointed; her prayer will be fulfilled, and before others she will obtain nickban. Thus the gods Pittsay Ka Baudah, have praised them. Thus the Yethay, called Menoo, said.

12th. The law when a wife ought to accommodate herself to her husband's habits.

Any woman may have six faults. These six faults are:—drinking intoxicating liquors—keeping bad company—paying no attention to her husband's requests, who disputes his wishes—eating before her

လည်းမသိ။ ပျင်းရိစွာ သုံ့အိမ်ရာ လှည့်ပတ်နေတတ်သော့ကြောင့်။ အိမ်တွင် ဥစ္စာတို့ကိုသူယူလေသည်ကို လည်းမသိ။ ထိုသို့ပြုကျင့်တတ်သော မယားသည်ခိုးသူနှင့်တူသောမယားဟူသတည်း။

ကျွန်နှင့်တူသောမယား။

ကျွန်နှင့် တူသောမယားဟူသော်ကား။ လင်၏အဝတ်အစားပုဆိုးလက်နား တို့ကိုလည်းလင်ဝတ်ရကြောင်း။ ကောင်းစွာလုပ်ကြံပေ၏။ လင်စား တန်သောစားမှုသောက်မှုတို့ကို လည်းမစစီရင်ချက်ပြုတ်၍ ကျွန်သည်အရှင်ကို ကြောက်ရွံ့၍လုပ်ကျွေးသကဲ့သို့လုပ်ကျွေးပေသည်။ အဝေးကလာလပ်လျှင်ရှိသေစွာပု ဆစ်တုပ်လျှက်လက်အုပ်ချီ၍ခြေဆေးရေ။ ချိုးရေ။ သောက်ရေကမ်းလင့်ပေ၏။ ခပ်သိမ်းသောအိမ်ထောင်မှု၌ လင်သည်အမျက်ထွက်၍ ဆိုမိသော်လည်းလင်ကိုနှုတ်တုံ့မပြန်။ အလွန်ကြောက်ရွံ့၍လင်၏မျက်မှောက်၌ စကားတခွန်းတပါဒကိုမျှပြင်ပြင်မဆို။ လင်၏စားဦး။ သောက်ဦးကိုလည်းမစား။ မသောက်ဝံ့။ လင်စား၍ကြွင်းပြီးမှ သာလျှင်။ လင်၏စားကြွင်းကိုသိမ်းမြန်း၍စားသောမယားသည်ကား။ ကျွန်နှင့်တူသောမယားဟူသတည်း။ ။ဤသို့သောအားဖြင့်မယားအပြားခုနှစ်ပါးဟူသတည်း။

ထိုခုနှစ်ပါးတို့တွင်။ အမိနှင့်တူသောမယား။ နှစ်မနှင့်တူသောမယား။ အဆွေခင်ပွန်းနှင့်တူသောမယား။ ကျွန်နှင့်တူသောမယား။ ဤသည်မယားတို့ကိုကား ယောကျ်ားတော်တကာတို့သည်။ ကျွေးကျွင်းခြင်းကိုမပြုအပ်ကုံသတည်း။ အသက်ထက်ဆုံးပေါင်းဖော်အပ်ကုံရာသတည်း။ ။အရှင်နှင့်တူသောမယား။ ရန်သူနှင့်တူသောမယား။ ခိုးသူနှင့်တူသောမယား။ ဤမယားသုံးယောက်တို့ကိုကား။ သားတကျိပ်ပင်မြင်လျှင်မူလည်း ကျွေးကျွင်းအပ်ကုံ၏။ တနေ့မျှမပေါင်းဖော်ရာသတည်း။ ထိုသို့မယားအပြားခုနှစ်ပါးတို့တွင် ကျွန်နှင့်တူသောမယားသည်လျှင် ယောကျ်ားဆုကိုတောင်းသော်လည်း မချွတ်မလွဲပြည့်လေရာ၏။ သူတကာထက်အကျွတ်တရားကိုရလေရာ၏ ဟူ၍။ ဘုရားပဉ္စေကဗုဒ္ဓါတို့ချီးမွမ်းကုံ၏ဟုမနူမည်သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၂ မယားသည်လင်၏အကျင့်ကိုလိုက်ရာသောတရား။

အကြင်မိမ္မတို့၌ အပြစ်ခြောက်ပါးရှိသတည်း။ အပြစ်ခြောက်ပါးဟူသည်ကား။ သေစာသောက်စားသည်တပါး။ မကောင်းသောသူတို့နှင့်ပေါင်းဖော်သည်လည်းတပါး။ လင်စကားကိုမနာ။ လင်ကိုညင်းဆန်တတ်သည်

husband is satisfied—having unlawful habits, keeping a paramour—gadding about from one house to another,—these are the six faults, and a woman being free from them, should in the most proper way minister to her husband. Few women are satisfied with one husband, nor are they careful of the (honor) of their family. When out of sight, they do not consider what is good and what is bad; their desires are changeable and unfixed; they have all a desire for all they see. With women who have these bad habits, a man should be much on his guard, and advise them that they should not associate with improper people, nor do any (improper) unlawful acts, nor have a paramour, nor gad about to other peoples' houses, nor use improper language. Thus if a man who is wise and capable of reflection, shall correct his wife, she will not dispute his authority, but will behave herself with the greatest propriety; and as they follow the advice of a husband, it is proper that he should advise or correct them. It is not proper to give women their own way. Thus the lord recluse, called Menoo, the son of the king of Bymahs, said.

13*th. A story of the comparison of husbands, wives, and children.*

Women are like the earth, and men are like rain, and by the earth and rain trees and fruit and such like are produced. Trees and fruit are like children; and when man and woman, like the earth and rain, are suited to each other only, are children produced. A good woman is one who corrects and assists her children and slaves, and provides for her husband the best food and clothes; who puts in order his bed and the place he stays in; who provides for him the best perfumes, flowers, betel, tea, and things of that kind; who has no thoughts of other men, and who takes the greatest care of what is acquired by her husband; who rises before him, and who, after he has gone to rest, puts (the house) to rights before she sleeps; who considers each day what will be her proper work, takes his orders, who disputes not his authority, who complies with his wishes, who speaks in the mildest and most endearing language, who provides for warmth and coolness. In this way all women should in the most

လည်းတပါး။ လင်စားဦး။သောက်ဦးတို့ကိုစားတတ်သည်လည်းတပါး။မတရားသောအကျင့်တို့ကိုကျင့်၍သယောက်။ သလင်ထားသည် လည်းတပါး။ သူအိမ်။သူရာအစည်အတိုင်းတအိမ်ထွက်။တအိမ်ဝင်တက်သက်သည်လည်းတပါး။ ဤခြောက်ပါးတို့သည်ရှိသတည်း။ ထိုခြောက်ပါးသောအပြစ်တို့ကို။လွတ်အောင်ရှောင်၍။လင်ကိုကောင်းမွန်စွာလုပ်ကျွေးရာသတည်း။ ။

။ ။အကြင်မိန်းမတို့၏သဘောသည်လင်တယောက်ကိုစောင့်ခဲလှ၏။မိမိ၏အမျိုးအနွယ်ကိုလည်းမစောင့်ပေရာသတည်း။ ။ဆိတ်ကွယ်ရာဖြစ်က။ ကောင်းမကောင်းမဟူ။ စိတ်နှစ်လုံးဝမ်းမတည်။ မြင်မြင်ရာကိုတပ်မက်သောသဘောရှိကုံသတည်း။ ထိုသို့မကောင်းစွာသော အလေ့ရှိတတ်သောမိန်းမတို့ကို။ အကြင်ယောက်ျားတို့သည်ကောင်းစွာသတိထား၍။မပေါင်းဖော်အပ်သောသူတို့ကို။မပေါင်းဖော်နှင့်။ မတရားသောအကျင့်ကိုမကျင့်နှင့်။သယောက်။သလင်မထားနှင့်။သူအိမ်။သူရာမလှည့်မပတ်နှင့်။မခြမငန့်သောစကားကိုမပြောမဆိုနှင့် ဟူ၍ ဆုံးမအပ်သတည်း။ ဤသို့ဂုဏ်ကျေးဇူးအာတတ်အသိမ္မာနှင့်ပြည့်စုံသောသူသည်ရှေ့နောက်ကိုမြင်၍။မိမိမယားကိုဆုံးမမှုကား။ မယားသည်လည်းလင်၏အာဏာကိုမဆန့်ရာ။ ကောင်းစွာကျင့်ပေလိမ့်သတည်း။ လင်ကိုလိုက်၍ကျင့်ပေသောကြောင့်ဆုံးမအပ်၏ဟူသတည်း။ မိန်းမတို့အလိုကိုမလိုက်ကုံရာဟု။ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၃ လင်မယားသားသမီးဥပမာပုံစကား။

အကြင်မိန်းမတို့ကားမြေနှင့်တူ၏။ ယောက်ျားတို့ကား မျိုးစေ့နှင့်တူ၏။ မြေနှင့်မျိုးစေ့ကားအသီးအပင်စသည်တို့ကိုဖြစ်စေတတ်၏။ အသီးအပင်သော်ကား။သားမြေးတို့နှင့်တူ၏။ မြေနှင့်မျိုးစေ့ကဲ့သို့ယောက်ျားနှင့် မိန်းမနှစ်ပါးညီမှသာလျှင် သားမြေးဖြစ်ရာသတည်း။မိန်းမတို့သည်ကောင်းပါဘိမှုကား။ယုံကြည်သောသားမြေးကျေးကျွန်တို့ကိုဆုံးမပဲ့ပြင်၍ လင်ဝတ်လင်စားတို့ကိုကောင်းမွန်စွာလုပ်ကျွေးအပ်၏။အိမ်ရာနေရာသုတ်သင်ခြင်း။ နံ့သာပန်းမှုံကွမ်းလက်ဖက်စသည်တို့ကိုကောင်းစွာလုပ်ကျွေးအပ်၏။ ယောက်ျားတပါးသို့ စိတ်နှစ်လုံးမကူးခြင်း။ လင်ရှာ၍ရသောဥစ္စာကိုကောင်းမွန်စွာသိုမှီးခြင်း၌လည်းလုံ့လပြင်းစွာအားထုတ်ခြင်း။ အိမ်ရာကမထမှီရှေးဦးစွာထခြင်း။ လင်အိပ်နေပြီးမှအိပ်ခြင်း။ ယနေ့ကားအဘယ်အလုပ်အကြံကိုလုပ်ကြံရအံ့နည်း။အစီရင်ကိုခံခြင်း။အာဏာကိုမဆန့်။လင်၏အလိုသို့လိုက်ခြင်း။ ချစ်သနားဖွယ်သောစကားကိုနူးညံ့စွာဆိုတတ်ခြင်းအပူအချမ်းတို့ကို သည်းခံတတ်ခြင်း။ ဤသို့အ

proper way minister to their husbands, and women who habitually practise this, fulfil their duty to their husbands. Thus the lord recluse called Menoo said.

14*th. The law when a husband having gone on a trading trip, his wife takes another husband before his return.*

Oh king! a married man having gone to a different district, trading, should leave sufficiency for his wife's subsistence; having done so, if his wife, before the expiration of eight years, shall take another husband, let the husband take away all her property, and let him sell her; and if there be any debts, let her bear them all. If a husband does not leave subsistence for his wife, and shall be absent eight years trading, and she really has not enough for necessary food and clothes, and she publicly incur debts for her subsistence, when the husband arrives, let him pay them; he shall not say he did not know of their being contracted. If the creditor shall have connection with her, let the husband have the fine for stealing a wife, (*crim. con.*) and let him pay the debt, calculating principal and interest.

15*th. The law when the wife becomes a slave before his return.*

A wife, who not having wherewithal to buy food or clothes, shall sell herself or children as slaves before her husband's return, let her have the right to do so, and on her husband's return let him redeem them. If she has no children nor any thing to pledge or sell, and shall incur a debt, and if she shall give over her person for the same, and her master shall have connection with her as his wife, and if her husband shall wish to have her back, let him redeem her. If she will not be redeemed, but says she prefers to live with her creditor, let her give the price of her body to her former husband, and let there be no fine for seduction of a wife.

16*th. The law when a husband going to acquire knowledge, leaves subsistence for his wife for a specified time.*

A husband going trading, or in search of knowledge, not being able to leave for his wife any subsistence, she ought to live circumspectly, and work for her subsistence, and the husband should once in three years from the distant city, send her a letter, with something for her food and clothes. Though he be not able to send much, let him send what is suitable (with his condition.) If in three years he does send things and write, and his wife take another husband, she

ကျင့်နှင့်ပြည့်စုံစွာ။ လင်ကိုကောင်းမွန်စွာလုပ်ကျွေးကုံရာ၏။ ထိုသို့ကျင့်သော မိမ္မတို့သည်ကား။ လင်ဝတ်နှင့်ပြည့်စုံ၏ဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၄ လင်ကုန်သွား၍မယားလင်နေနှင့်သောတရား။

မင်းကြီး။အကြင်လင်မယား တို့တွင်လင် သည် ကုန်သွယ်အရပ်တပါးသို့ သွားသော်မယား ကိုစားဖို့ သောက်ရာလုံ လောက်အောင်ထားခဲ့ရာ၏။ လုံလောက်အောင် ထားခဲ့လျှက်။ ရှစ်နှစ်လင်မရောက်ရှိ သည် အတွင်း။ ရှစ်နှစ်မစေ့မှီ။မယားသည်သူတပါးနှင့်နေနှင့် ချေသော်။ ဥစ္စာရှိသမျှကိုလင်အလုံးသိမ်းစေ။မယားကိုလည်းရောင်း ၍ စား စေ။ တင်မြီရှိလည်းမယားကသခံစေ။ ။အကြင်လင်သည်မယားတွင်အစားအသောက်မပေးမထား။ကုန်သွယ်ရှစ်နှစ်ကြာအံ့။ မစား မဝတ်ရသည်မှံ၍။ သူသိသူထင်ရှားမှို။ စားရာမြီယူ၍မယားစားနှင့်အံ့။ လင်ရောက်လျှင်ဆပ်စေ။ ငါမသိဟုမဆိုသာချေ။ မြီရှင်တို့က။ သုမယားကိုပြစ်မှား စပ်ချက်လျှင်။ မယားခိုး အပြစ်လည်းစားစေ။မြီရင်းပွားကိုလည်းတွက်၍ဆပ်စေ။

၁၅ မယားကျွန်ဖြစ်နှင့်သည်စကား။

အကြင် မယားသည်မစား မဝတ်ရ၍ကိုယ် ကိုလည်းကောင်း။ သား သမီးကိုလည်းကောင်း။ သူတပါးတို့သို့ကျွန်ခံရောင်းနှင့်လျှင်လည်းရောင်းပိုင်စေ။ လင်ရောက်လျှင်ရွေးစေ။ ။သား သမီး လည်းမရှိ။ ရောင်းချ၍စားစရာလည်းမရှိ။ မယားသည်မြီကိုယူ၍စားသုံးရာဇင်မြီကို ကိုယ်နှင့်ဆပ်နှင့်အံ့။ သခင်သည် ထိုမိမ္မကိုမယား ပြုလေအံ့။ မယားကို မယားရှင်ရလို လျှင် ရွေးစေ။ အရွေးမခံမယားသည် လင် သစ် ဖြစ်သော သခင်ငွေရှင်နှင့် နေ မည် ဆိုလျှင်ကိုယ်ဘိုးလင်ဟောင်းသို့ပေးစေ။မယားခိုးအပြစ်လွတ်စေ။

၁၆ လင်အဘတ်ပညာရှာသော်မယားကိုအစားအသောက်ထားရာနှစ်လအပိုင်းအချားတရား။

အကြင်လင်သည်ကုံသွားသော်။ အတတ်ပညာရှာသော်။ မယားဘို့အစားအသောက်မထားနိုင် ၍ ဥစ္စာရှာ။ပညာရှာ သွား လေအံ့။မယားသည် ကောင်းမွန်စွာစောင့်စည်း၍ကြိုးစားလုပ်ဆောင်စားနှင့်ရာ၏။လင်သည်သုံးနှစ်တကြိမ် မယားသို့အဝေး မြို့ရွာက အကြောင်းမျိုးကို စာပေးအံ့။ မယားဝတ်စားဘို့ သောက်ရာ ကြီးမား စွာ မဟုတ်သော်လည်း။ တော်သင့်အောင်ပေးရာ၏။ သုံးနှစ်တွင်ပေးပေလျှက်စာရောက်လျှက်။ မယားလင်နေသော်။

shall not have the right to do so; and if the person, knowing her to be a wife, shall co-habit with her, let him pay the fine for seduction of a wife, and let her also pay the price of her body. This is said when the person co-habiting with her is not her creditor. When a husband has gone trading or in search of knowledge, the wife shall wait eight years before she takes another husband. If the husband, as his place of residence is a distant city, has taken another wife, and his first wife hears of it, at the third year if she takes a husband, she has a right to do so. This is said when no letter or present has been received. If from the husband so gone trading or in search of knowledge, letters shall arrive within the three years, although it be true that he has taken a wife, his first wife shall not take another husband; if she does she will not be held free of fault; she loses the price of her body; and if it is true that the man who takes her knows that she was another's wife, let him pay the fine for seduction of a wife. Why is this?—because, if a man has ten wives, there is no fault, because he sent letters and presents to his first wife. In another case; the king having drafted (a man,) he goes to the wars, it being the business of the country, and he cannot leave subsistence for his wife, but goes where his lord sends him, if it be to the wars (she) must wait till the general or tat-mhoo returns; if the wife before their return shall take another husband, let the first husband have according to the fault. This holds good, no matter how many years or months may elapse before the general or head of that division returns, it is the lord's business; when the general has returned, if he has left the husband at an (out) post, she must send him subsistance and letters, and wait for full eight years; after eight years have expired, if he does not arrive, let her have a right to take another husband.

17*th. The law when a husband and wife, having no affection for each other, separate.*

Any husband and wife living together, if the husband, saying he does not wish her for a wife, shall have left the house, and for three years shall not have given her one leaf of vegetables, or one stick of firewood, at the expiration of three years, let each have the right to take another wife and husband. If the wife not having affection for the husband, shall leave (the house) where they were living together, and if during one year he does not give her one leaf of vegetables, or one stick of firewood, let each have the right of taking another husband and wife; they shall not claim each other as husband and wife; let them have the right to separate and marry again. If when the husband leaves the house, the wife shall take another within the three years, or when the wife has left the house, and within one year the husband shall take another wife,—of the property of both, what was brought at marriage and that which belongs to both, having counted one, two, and weighed by tickals, let all the property

မနေပိုင်။ သုမယားမှန်းသိလျှက်၊ နေသောသူသည် မယားခိုး အပြစ်လျှော်စေ။မယားလည်းကိုယ်ဘိုးပေးစေ။ ။ဤကား၊အလွှတ်ငွေရှင်သခင်မဟုတ်သည်ကိုဆိုသတည်း။ ။အတတ်ပညာရှာသော်၊ကုန်စလယ်သွားသော်။မယား လင်မနေ။ရှစ်နှစ်ငံ့ရာ၏။ လင်ကား တရပ်တကျေး အဝေးဖြစ်သည်ဟုမယားနေ၍သုံးနှစ်တိုင်သော်။မယားရင်းသဉ်သိ၍လင်နေသော်နေပိုင်လေ၏။စာမရောက်ပန္နာမရောက်သည်ကိုဆိုသတည်း။ ။လင်သည်အတတ်ပညာ ဥစ္စာရှာရာ။သုံး နှစ် အတွင်း စာနှင့် ပန္နာရောက်မည်။ ထိုလင်သည်မယားပင်နေစေကာမူ။မယားရင်းသည်လင်မနေသာချေ။ လင်နေကအပြစ်မလွတ်။ကိုယ်ဘိုး ဥစ္စာဆုံးချေ၏။နေသူယောကျ်ားလည်း။ သုမယားမှန်းသိလျှက်။နေသည်မှန်ချေက။ မယားခိုးပြစ်လျှော်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ယောကျ်ားသည်မယားဆယ်ယောက်နေသော်လည်း အပြစ်မရှိ။ မယား ရင်း သို့ စာနှင့် ပန္နာ ရောက် ချေသောကြောင့်တည်း။ တနည်း ကား။ အရှင်စိုး မင်းက ခံ ၍ လိုက် ရသည်။ စစ် မှုပြည် တဲ ရေးဖြစ် ၍ မ ယား စားသောက်ဖို့မထားခဲ့ဖြစ်၊ အရှင်စေခန့်ရာသွား ရလေ၏။ စစ်ဖြစ်လျှင် မိုလ်မှူးတပ်မှူး ပြန်ရောက်အောင် ငံ့ပေ။ မိုလ်မှူး တပ်မှူး မပြန် မရောက်မှီ။ မယားလင်နေချေသော်။အပြစ်အတိုင်းလင်ရင်းစားစေ။ ။မိုလ်မှူးတပ်မှူးမရောက်သမျှနှစ်လ၏အပိုင်းအချားမဆိုသာချေ။ အရှင်ရေးမင်းမှုဖြစ်သည်။ မိုလ်မှူးတပ်မှူးတို့ပြန်လေ၏။ လင်ကိုမိုလ်မှူး တပ်မှူးတို့က သင့်ရာထားချေလျှင်လည်း။ အစားအသောက်နှင့်စာပေး၍ရှစ်နှစ်စေ့အောင်ငံ့ရာ၏။ ရှစ်နှစ်လွန်၍မရောက်သော်လင်နေပိုင်စေ။

၁၇ လင်နှင့်မယားမနှစ်သက်၍လင်မယားကင်းရာသောတရား။

အကြင်လင်မယားအတူတကွနေရာ။မယားကို လင်မလိုဟုဆင်းသွား၍သုံးနှစ်ပတ်လုံးဟင်းရွက်တရွက်။ ထင်းတချောင်းမျှမပေးကြာလေ၏။ သုံးနှစ်စေ့လျှင်နှစ်ယောက်လုံး။မယားလင်အခြားနေပိုင်ကြစေ။ ။လင်ကိုမယားမနှစ်သက်၍အတူနေရာက။ဆင်းသွား ၍ တနှစ်ပတ်လုံးဟင်းရွက်တရွက်၊ ထင်းတချောင်းမျှ မပေးနေ၏။ နှစ်ဦးမယားလင်နေပိုင်ကြစေ။ လင်။ မယားမဆိုသာ။ ကွာပိုင်နေပိုင်စေ။ယောကျ်ားဆင်းသွား ၍သုံးနှစ်မတိုင်မှီမယား လင်နေသော်။မယား ဆင်းသွား၍ တနှစ်မတိုင်မှီလင် နေသော်။နှစ်ဦးသားပိုင်ထိုက်သည် အတိုင်းအသွင် ဥစ္စာနှင့်နှစ်ဦးပိုင်သောဥစ္စာကို၊ တစ်ကျပ်နှစ်ဆယ်ရေတွက်၍မှန်သမျှဥစ္စာရပ်ကိုသခင်အပြစ်၊လင်ဝတ်။ မယား

be demanded and taken from the person who failed in his or her duty as husband or wife, by the other who has become the lord of it; and if (the person in fault) comes to the house of the other, (the person not in fault) may turn (the other) out, but not accuse (each other) of taking a peramour, or seducing husband or wife. Thus the son of the king of Bymahs called Menoo said. If a husband who has a wife becomes a Rahan, she must wait seven days; if after seven days the Rahan shall return to the world, he shall not claim her as his wife; let the wife have a right to take a husband.

18*th. The law when a husband or wife having leprosy, being mad, diseased, or unclean, the sound one may put away the diseased one.*

Oh king! if a husband and wife have come together, and the wife has not property, but the husband has, and this is known to many, and if the husband goes mad, or becomes a leper, or a lunatic, or his legs or arms are broken, or his body emaciated and enfeebled, or he becomes blind, or he is a glutton or drunkard; his wife should support him properly. If she do not support and attend to him, and take another husband, the king of the country should punish that woman, and the relations and kindred of the husband, having consulted together, should banish her to another district. If both had property at the time of marriage, the rule is the same; and if when it is thus proper to attend and support a husband, (they being a couple who have not been married before,) the wife acts as above, as has been already laid down, (they) may banish her. If the husband had no property at marriage, and the wife had, and the husband be diseased as above, the wife shall not put him away; the husband is the lord of the wife; let her be judged according to her fault. If this be not the state of the case, but the husband is a drunkard, a gambler, a better on cock or goat fights, and a seducer, and will not be advised, and has three times in presence of scientific and moral good men, made a written engagement openly and before witnesses, (to forego these practices,) and if he still continue the same, let the wife have a right to put him away and separate from him. Let him have half the property. If the wife be a leper, or mad, asthmatic, have her arms or legs broken, is blind, or emaciated and enfeebled, let the husband minister to her in the most proper manner; he has a right to cease connubial connection with her. He shall have no right to put her away with her property. If he takes a lesser wife, he has a right to do so. If he neglects his first wife and does not take care of her, minister to, and support her, one half of all he possesses be taken and given to her relations, if he will not give up the property nor support her, let him be severely punished criminally. On the precedent of the case of Ampoola, the Rahan, this may be decided so; and the property may also be taken from him. Thus the lord recluse called Menoo said.

ဗတ်ပြတ်သူမှာတောင်း၍ရုတ်သိမ်းယူရာ၏။ချင့်နေသည်အိမ်သို့ချင့်လာပြန်
လည်းနှင်ထုတ်လိုက်ရာ၏။မယားခိုး။လင်ခိုးမြောက်မထားမဆိုသာချေဟု
ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောမနူမဉ်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။လင်
သဉ်မယားမှိုလျှက်ရဟာန်းပြုသော်ခုနှစ်ရက်ငံ့လင့်ရာ၏။ခုနှစ်ရက်လွန်လျှင်
ရဟာန်းလူထွက်လျှင်ငမယားဖြစ်သည်မဆိုသာ။မယားလင်နေပိုင်စေ။

၁၈ လင်မယားနှစ်ယောက်တွင်တယောက်ယောက်နူနာ။ရူးနာမစွန်းကို
တယော်ကယောက်ပြစ်စွန့်သောတရား။

မင်းကြီး။လင်မယားနှစ်ယောက်သင့်နေကြရာတွင်မယားက ဥစ္စာမပါ။
လင်ကဥစ္စာပါ၍အများသိ၏။လင်သည် ရူးသော်။နူသော်။ ရူနာစွဲသော်။ ခြေ
လက်ကျိုး သော်။ ကိုယ်လုံး ချည့်နဲ့ သော်။ မျက်စိကန်း သော်။ သောက် စား
ကျူးသော်။ မယားသည်ကောင်းမွန်စွာလုပ်ကျွေးမွေးအပ်၏။ မကျွေး မွေး။
မပြုပြင်။ မသုတ်သင်နေချေ ၍ ထိုမယား လင်သစ်နေချေသော်။ ပြည့်ရှင်မင်း
တို့ကထိုမိမ္မကိုဒါဏ်ပေးအပ်၏။ လင်ဆွေလင်မျိုးတို့လည်းညီ၍ထိုမိမ္မကိုအ
ရပ်တပါးသို့နှင်ထုတ်အပ်၏။နှစ်ပါးစုံဥစ္စာပါရည်တူဖြစ်လည်းလင်ကိုကျွေး
မွေးရကောင်းလျှက် ငယ်လင် ငယ်မယား မှန်ပေလျှက်။ နည်းတူပြုကျင့်လျှင်
ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်းနှင်ထုတ်ရာ၏။လင်ကဥစ္စာမပါ။မယားကဥစ္စာပါရင်း
နှင့်ရှိပေလျှက်။လင်သည်ဆိုခဲ့ပြီးသည်ရောဂါရှိလည်း။မယားမစွန့်ရာချေ။
မယားသခင်လင်ဖြစ်သဉ်အတိုင်းစီရင်။သို့တည်းမဟုတ်။လင်သည်သောက်
စားရစ်ဝခြင်း။ကြွေအံကြက်ငှက်ဆိပ်တိုက်လောင်းတမ်ခြင်း။ သူသားအိမ်
ရာပြစ်မှားခြင်းကိုလွန်ကျူးစွာဆုမ္မမခံ။သုံးကြိမ်မြောက်။ပညာသမာဓိရှိသူ
တို့စာပေနှင့်အသိအကြား ရှိ၍။ ထိုလင်လွန်ကျူး ပြုကျင့်ချေသော်။ လင်ကို
မယားစွန့်ပိုင်ကွာပိုင်စေ။ထက်ဝက်သောဥစ္စာကိုရကြစေ။ ။မယားတဉ်း
နူသော်။ ရူးသော်။ ရူနာစွဲသော်။ ခြေလက်ကျိုးသော်။ မျက် စိကန်း သော်။
ချည့်နဲ့သော်။ လင်ကောင်းမွန်စွာလုပ်ကျွေးမွေးစေ။ ကာမဂုဏ်ကိုသာစွန့်ရာ
သည်။မယားကိုဥစ္စာနှင့်တကွမစွန့်ပိုင်။ လင်တည်းမယားငယ်နေလည်းနေ
ပိုင်လေ၏။ ။မယားရင်းကိုမကျွေးမွေး။ မပြုပြင်။ မသုတ်သင်။ ပြစ်ထား
ချေသော်။ ရှိသမျှဥစ္စာတွင်တဝက်ခွဲ၍ ထိုမယား၏အမျိုးအနွယ်မိဘသား
သ္မီးတို့သို့ဥစ္စာစုကိုပေးစေ။ ။မစုမပေးမကျွေးမမွေးချေသော်။လင်ကိုမင်း
ဒါဏ်ကြီးစွာပေးစေ။ ။သမ္မုလမထရိကိုထောက်မျှော်၍စီရင်ရာ၏။
ဥစ္စာကိုလည်းရုတ်ရာ၏ဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

19*th. The law when two brothers living together, one goes on a trading expedition, and the other in the house takes possession of his wife.*

A husband, going on a trading expedition, leaves his younger brother with his wife; he must look on his brother's wife as his mother; and if the younger brother goes to trade, the elder brother must look on his wife as his daughter-in-law. This is said when they have the care of them, and live, eat and drink in the same house. If the elder brother saying to himself "he has been gone a long time," shall take his younger brother's wife, or the younger the wife of the elder, he shall support her. If the wife of the younger brother be a slave with the elder, he ought not to have connection with her on the plea that she is his slave. If he does, it is equivalent to a neglect of the (honor) of the family. He should be turned out from all (communion) with them. It is not proper to take any compensation. If the offended party has not gone trading, and the same thing happen, let the law be the same, because the offender did not take care of his family, or of his own habits; he should be banished. Thus it is said.

In another case; if though there be no restitution or fine, the offender will not bear the punishment of being banished, let the offender, whether he be the younger or elder brother, be made to stand at the outer door of the house clothed in a white dress, and let him make a suitable present to the husband and wife—a golden cup with a clean new cloth, and having seated himself at the foot of the steps on the ground, and sprinkled himself with mud and ashes, after placing himself on his knees, and holding up his joined hands,* let his family and friends, be witnesses to his asking forgiveness; and after this, let him, having ascended the block the steps are fixed in, making obeisance, beg pardon. After this, let him go up within the shade of the house, and beg pardon; and let him engage, if he hereafter offends in the same way, that they may take possession of his property, and again beg pardon. If he shall again offend and break this engagement, let his property be taken accordingly. If he abide by his engagement, as, in accordance with the story of the golden henza, it is not proper to take compensation, let him (the sufferer) watch over his family. If he do not, and take compensation, it may be called eating the flesh and the blood (of his own family.) Regarding taking possession of his property according to engagement; it is because he offends not once, but twice, that it may be taken. This is because the offender would not venture to part from his relations and go to another district. If he will submit to go, his goods are not to be taken; by leaving the communion of his relations, the matter is at an end.

---

* In the Tavoy copy, both parties shall be present; the wife of the offender accompanying him in a corresponding dress.

၁၉ ညီနှင့်အစ်ကိုနှစ်ယောက်အတူနေ။ အစ်ကိုကုန်သွားသည်အခိုက်။ မယားကိုညီသိမ်းပိုက်နှင့်သည်တရား။

လင်သည်ကုန်သွားစည်အခါ။ ညီကိုမယားနှင့်အတူတကွထားခဲ့၏။ ထိုညီသည်မရိုးကိုအမိအမှတ်ရည်ရမဉ်။ ညီသည်ကုန်သွားလျှင်။ ညီမယားကိုအစ်ကိုကခြွေးမမှတ်ရမည်။ ဤကား အစောင့် အရှောက်ပြု၍ တအိမ်တည်း အတူနေ အတူစားကိုဆိုသတည်း။ ကုန်သွားရာကြာသည်ဟု ညီမယားကို အစ်ကိုနေခြင်း။ အစ်ကိုမယားကိုညီနေခြင်းမှာ။ ထိုမယားတို့ကို လုပ်ကျွေးမွေးမြူရသည်။ အစ်ကိုတွင် ညီမယား ကျွန်ခံသည်ဟု ကျွန်ဖြစ်ပြီမနေအပ်။ မနေသင့်။ နေချေသော်အမျိုးမစောင့်ရာရောက်သည်။ အမျိုးဖောင်မှနှင်ထုတ်ရာသည်။ အလျော်မစားအပ်ဟူသတည်း။ ။ ကုန်သွားမဟုတ်။ ရင်နည်းအတူနေကြလျှင်လည်းနဉ်းတူဖြစ်စေ။ အမျိုးအကျင့်ကိုမထိန်းသောကြောင့်နှင်ထုတ်ရာ၏ဟူသတည်း။

တနည်းလည်းအလျော်အပြစ်မရှိ။ နှင်ထုတ်အပ်သောတရားကိုမခံဝံ့မူ။ အိမ်တက်တကာကနေစေ၍။ ပြစ်မှားသူအစ်ကိုဖြစ်စေ။ ညီဖြစ်စေ။ ဝတ်ဖြူဝတ်စေလင်မယားစုံထိုက်လျောက်သော ပဏ္ဏာရွှေဖလား ဝတ်သန့်နှင့်လှေကားအောက်အရင်းမြေတွင်ပြာမှုံ့ညွှန်ပျောင်ဖြူး၍ ပုဆစ်တုတ်စေ ပြီးလျှင်လက်အုပ်ချီ၍ဆွေမျိုးညာတိအသိအမြင်ကတော့စေ။ ထိုသို့ပြီးမှလှေကားခုံသို့တက်၍ ရှိခိုးလျက်ကတော့စေ။ ထိုမှနောက်အိမ်တထအရိပ်သို့ဝင်၍ကတော့စေ။ နောင်သည်ကဲ့သို့ပြစ်မှားပချေသော် ရှိသောဥစ္စာကိုသိမ်းပိုင်စေ။ သစ္စာပြု၍ကတော့စေ။ နောင်သည်ကဲ့သို့ပြစ်မှား ထိုသစ္စာတည်ရှင်ဖောက်မူ။ သစ္စာအတိုင်းယူစေ။ သစ္စာတည်မှန်ပေမူကား။ ရွှေဟသ်ာမင်းတို့ထုံးအလျော်ကိုမစားအပ်သဉ်နှင့်အညီ။ အမျိုးကိုစောင့်စေ။ မစောင့်၍အလျော်ကိုစားချေက။ အသားစား။ အသွေးသောက်မည်ရာသည်။ ဥစ္စာကိုကတိအတိုင်းသိမ်းသည်မှာတတန်ကကိုနှစ်တန်မြောက်လွန်ကျူးသောကြောင့်ဥစ္စာမှာသိမ်းရာ၏။ ဤကား အရပ်တပါးသို့ ဆွေမျိုးဖောင်မှ မခွာမသွားဝံ့သောကြောင့်တည်း။ ခွာသွားဝံ့လျှင်ဥစ္စာကိုမသိမ်းသာ။ အမျိုးဖောင်မှထွက်လေပြီးသည်။

20*th. The law that when the husband's habits are good, the wife shall accommodate herself to them, or follow his example; when the wife's habits are good, the husband shall follow her example.*

When the husband's habits are those of an excellent man, the wife should follow his example and adopt the same habits. If the wife's habits are those of an excellent person, the husband should follow her example and adopt the same habits. If the same habits are corresponding, the goodness of the husband is the happiness of the wife, and the goodness of the wife the happiness of the husband; for this reason, any such husband and wife are said to be people from the country of the Nats and Bymahs. If the husband's habits are good, and the wife will not follow, or the wife's habits are good and the husband will not follow, the party whose habits are good may think the one who will not follow a person from hell or the region of Pyeitas.

21*st. The law when the wife makes religious offerings without the knowledge of her husband; and when the husband makes religious offerings without the knowledge of the wife.*

If any husband and wife, are of equal birth and family, and if on the strength of this, the wife make religious offerings without the husband's knowledge, she has no right to do so; and if she does so, the advantage (merit) which she ought to obtain, will not be much. Religious offerings should be made with the knowledge of the husband, and if so made, she obtains the merit of love and respect for a husband, and that of her faith. If the husband makes religious offerings without the knowledge of his wife, or offerings of affection to other people, he has a right to do so; and the wife* also obtains merit. The wife has no right to object to offerings of the husband, but he may object to those of the wife. This is because the husband is the lord of the wife. It is a work of excellence when both equally, and with faith, make religious offerings or gifts of affection. If neither party habitually perform their religious duties, and are equally negligent in making religious offerings, they have come from the condition, in a previous life, of a male and female brute; and they shall, at death, go to hell, the condition of a Pyeita, an Athoorakay, or a brute, the four states to be avoided. Thus the lord recluse called Menoo said.

22*d. The law when the five qualities of a husband and wife being compared, the decision was given by the length or shortness of the fore finger.*

Oh king! in a husband and wife there are only five qualities; they are these: tallness and stoutness, colour, property, age, and family. In these five, (suppose) the age is the same; the height and stoutness are the same; the colour, complexion, is the same; the property the

* In the Tavoy copy the "wife" is not said to get merit.

၂၀ လင်မယားတွင်အကျင့်ကောင်းရာလိုက်၍ကျင့်ရာသောတရား။

အကြင်လင်မယားတို့သည်ယောကျ်ားသူမြတ်အကျင့်ကို ကျင့်က။ မယား
သည်လင်အကျင့်ကိုလိုက်၍ကျင့်ရာ၏။ မယား သည်သူမြတ်အကျင့်ကိုကျင့်
က။ လင်သည်မယားအကျင့်ကိုလိုက်၍ကျင့်ရာ၏။ ထိုသို့အကျင့်မှန်ကြသော်။
လင်မယားတို့သည်လင်ကောင်းလျှင်မယားစံခြင်း။ မယားကောင်းလျှင်လင်
စံခြင်း ဖြစ်သတည်း။ ထိုကြောင့် အကြင် လင်မယား တို့သည်။ မြဟ္မာပြည်။
နတ်ပြည်ကလာကြသော သူမည်သတည်း။ လင်ကောင်းစွာကျင့်၍ မယားမ
လိုက်။ မယားကောင်းစွာကျင့်၍လင်မလိုက် သော်။ ကောင်းရာကျင့်သည်ကို
မလိုက်သူ။ တိရိစ္ဆာန်ပြည်။ ငရဲပြည်။ ပြိတ္တာဘုံကလာသောသူဟုမှတ်ရာ၏။

၂၁ လင်မသိ။ မယားလှူသည်။ မယားမသိ။ လင်လှူသည်တရား။

အကြင်လင် မယားတွင်ဆွေတူမျိုးတူဖြစ်ကြသည်ဟုလင်မသိရ။ မယား
အလှူပေး သော် လည်း မပေးပိုင်။ အလှူပေးခြင်း ဌ် ရအပ် သော အကျိုးမဖွံ့
တည်း။ လင်သိမှ။ အလှူပေးရာ၏။ ထိုသို့ပေးမှလည်းလင်ကိုရိုသေမြတ်နိုးသော
အကျိုး။ သဒ္ဒါသောအကျိုးခံရ၏။ မယားမသိ။ လင်အလှူပေးသော်။ သူတပါး
အားချစ်လက်စွဲပေးသော်ပေးပိုင်၏။ ကုသိုလ်စက်လည်းမယားရရာ၏။ လင်
ပေးရာက။ မယားမဖျက်ပိုင်။ မယားပေးသည်ကိုလင်။ ဖျက်ပိုင်၏။ ဤသည်
ကား။ မယားသခင်လင်ဖြစ်သော့ကြောင့်ဆိုသည်။ ။နှစ်ဦးရည်တူကြည်
ဖြူလှူတမ်ပေးကမ်ရခြင်းသည်အမြတ်တည်း။ ။နှစ်ဦးသား အကျင့်သိ
တင်းမရှိ။ မလှူမတမ်ခြင်း တူလျှင်တိရိစ္ဆာန်ဖို။ တိရိစ္ဆာန်မ။ အဖြစ်ကလာ၍
ငရဲ ပြိတ္တာ အသူရကာယ် တိရိစ္ဆာန်အပါယ်လေး ဘုံသို့သေသော် သွားရမည်
ချည်။ တည်းဟုမနူမည်သော ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၂၂ လင်မယားအင်္ဂါငါးပါးနှင့်တိုင်၍လက်ညှိုးတို့ရှည်စီရင်သောတရား။

မင်းကြီး။ လင်မယားတို့တွင် အင်္ဂါငါးပါးတည်း။ ငါးပါးဟူသော်ကား။
လုံးရုပ်။ အဆင်း။ ဥစ္စာ။ အသက်။ အမျိုးငါးပါးတည်း။ ထိုငါးပါးတွင်အသက်
တူ၏။ အလုံးအရုပ်သဏ္ဍာန်တူ၏။ အဆင်းသဏ္ဍာန်တူ၏။ ဥစ္စာတူ၏။ အမျိုး

same; and the family the same. When these five qualities are the same, I will relate a case in point. In the country of Yazakyo, (Rajgiri,) there were two wealthy men who had each eighty crores. Their property, their families, their age, their height and size, and complexion, were alike; their two wives were also alike; and no one knowing to whom to give the precedence, they made a paction that the one who excelled in one of these five qualities should take precedence. On enquiry, they were found the same, and when they measured the small and great toe, the thumb and little finger, they were also the same. In measuring the fore fingers, one was longer than the other by one grain of paddy. On this, it was pronounced they were the same in "trunk and leaf," but being found different in measuring the fore fingers, inasmuch as though in other respects the same, one fore finger is longer than the other, let the man with the longer take precedence. From this, when "trunk and leaf" are the same, by the length of the fore finger as a witness, the one becomes the greater.* From this, judges having enquired into the family, title, habits, repute, property, and appearance, may decide which is the greater, to whom the lesser should pay respect, their families and titles being the same. If the one be the elder, or one have more religious habits, the learned judges having given due consideration, shall decide that proper respect shall be paid to him.

23rd. *The law when a younger sister is raised to high rank and her elder sister behaves improperly towards her.*

In another case, when the elder brother or sister has no property, and no interest with, or rank from the king, if the younger sister is known to the king, and is the person who has a title and does the duty to the king (or state,) (the elder) shall not eat from her betel case, nor drink from her goglet, nor ought she to sit on an equality with her on the place given her by the king. If she do so happen to eat betel or drink water, and she, with anger towards her elder brother or sister, shall break the goglet, her elder brother or sister shall not sue her on the ground of improper behaviour. If they do, let them be non-suited. Why is this?—because, though she is the lesser, the king has raised her to rank. If the younger sister, under similar circumstances, be not a person on whom the king has conferred rank, there is no fault in the elder accidentally eating from her betel holder or drinking from her goglet. Let the younger sister who broke it be non-suited. If a younger brother or sister, who has been raised to rank and station by the king, be not in the place given them by the king, and the elder brother or sister eat or drink from the betel holder or goglet, there is no fault. If beyond the degree of kindred, but old ac-

* This sentence is not intelligible.

တူ၏။ ထိုသို့အင်္ဂါငါးပါးတူခြင်း၌သက်သေဆိုပေအံ့။ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၌ကုဋေ ရှစ်ဆယ်ကြွယ်သောသူဌေး နှစ်ယောက်ရှိသတည်း။ ထိုသူဌေးနှစ်ယောက် ဥစ္စာအမျိုး။ အသက်အရွယ်လုံးရုပ်အဆင်းတူကြ၏။ သူဌေးမနှစ်ယောက်တို့ လည်း တူကြသည်။ မည်သူကို အကြီးအမြတ်ပြုရမည် မသိနိုင်၍။ အလုံးအ ရုပ်ဥစ္စာအဆင်းသာသုအကျင့်သာသုအကြီးဖြစ်ရာ၏ဟု သစ္စာပြု၍အသက် ဥစ္စာအရွယ်အဆင်းအမျိုး အကျင့်ကိုစစ်သော်မသာမယုတ်ကြ။ အတူအမျှ ဖြစ်ခဲ့ရကား။ ခြေငယ်ခြေမ။ လက်ငယ်လက်မ။ တိုင်းကြသော်လည်းတူလေ ၏။ လက်ညှိုးချင်းတိုင်းရာတွင်။ သူဌေးတဦးက။ စပါးတစေ့သာသည်။ တဦး က။ စပါးတစေ့နိမ့်သည်။ ထိုတွင်မှ။ ရိုးတူရွက်ရှည်မှာမှန်ကြပြီ။ လက်ညှိုး ရှည်တိုတိုင်းသောအရာမှာ။ ခြားပြန်၍ ရိုးတူရွက်ရှည် ချင်းပင်မှန်သော် လည်းလက်ညှိုးတို့ရှည်ရှိသည်။ ရှည်သောသူအကြီးဖြစ်စေ။ သည်ကိုရည် ၍ရိုးတူရွက်ရှည် လက်ညှိုး တို့ရှည် သိသည်ကို ထုတ် သော သက် သေခန်း အကြီးဖြစ်ရာသောအကြောင်းတည်း။ ။ထိုကိုရည်၍တရားသူကြီးတို့ အမျိုးအမည်အကျင့်သိတင်းဥစ္စာ။ အဆင်းအင်္ဂါလက္ခဏာကိုစစ်၍အကြီးကို အငယ်ရှိသေသင့်သောတရားကိုစီရင်ရာ၏။ အမျိုးအမည်တူစေတုံ။ အသက် အရွယ်ကြီးသော်လည်းကောင်း။ တဦးသိတင်းနှင့်လည်းကောင်း။ ပညာရှိ သောတရားသူကြီးတို့ထောက်ထား၍သဂါရဝရှိသေခြင်းကိုပြုစေဖြစ်စေဟု စီရင်ရမည်။

၂၃ ဧပါက်ဖော်ညီအစ်မ။ ညီမအချီးအမြောက်နှင့်ညီမကျူးလွန်သည်တရား။

တနည်းလည်း အစ်ကိုအကြီး။ အစ်မအကြီးတို့သည်။ စည်းစိမ်ဥစ္စာမရှိ။ မင်းသိစိုးထင်။ စီရင်ဖန်ဆင်းခြင်းမရှိ။ ညီမဖြစ်စေ။ အရှင်စိုးမင်းအသိအ ထင်။ မည်ရည်မင်းမှုမင်းခင်းကိုဆောင်ရွက်သူဖြစ်မည်။ ညီမတို့၏ကွမ်းချပ်။ ညီမတို့၏ရေတကောင်းကိုမစားမသောက်ရချေ။ အတူလည်းအရှင်ပေးသော နေရာမှာမနေသင့်ချေ။ ထိုရေတကောင်းကွမ်းကိုစားမိချေမူ။ အစ်မအစ်ကိုကြီး တို့ကိုညီမတို့အမျက်ဒေါသနှင့် တကောင်းကိုခွဲပြစ်လေအံ့။ သည်ကဲ့သို့မပြု မကျင့်သင့်ဟူ၍။ အစ်မကြီး။ အစ်ကိုကြီးတို့က။ အမှုမလိုသာချေ။ အမှုကိုလို သော်ရှုံးစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ငယ်ကားငယ်၏။ မင်းသိစိုး ထင်အရှင်သူကောင်းပြုချေသောကြောင့်တည်း။ ။မင်းသိစိုးထင် အရှင်သူကောင်းမပြု။ ညီမငယ်တို့၏ကွမ်းခွက်တကောင်းကိုသောက်စားမိ သော်လည်းအပြစ်မရှိ။ ခွဲသူညီမတို့ကိုရှုံးစေ။ အရှင်အရာအထူးပေးသောညီ။ ညီမတို့သည်။ အရှင်ပေးသောနေရာမှာမဟုတ်၍အစ်ကို။ အစ်မသောက်စား

quaintances, and people who are of equal condition in life, if they eat and drink out of each other's betel holder or goglet, there is no fault. If they be not old acquaintances, and of unequal condition in life, one of a higher, one of a lower class, if the lower person shall in an assembly or dramatic representation where people are collected together, eat from the betel holder or drink from the goglet of the higher, he shall not be held free of fault; and for the fault shall be punished. As regards the punishment, it is strokes of a ratan, by order of the chief. Compensation shall not be taken in lieu of this punishment. Let him (kadau) ask pardon, and offering parched corn and colored rice, and placing the palms of the hands together, promise not to do so in future, and make an offering, it does not require a large one. Thus the son of the king of Bymahs, Menoo by name, the lord recluse, said.

24*th. The three ways in which a man and woman become husband and wife.*

1. When the parents give (a couple to each other.) 2. When by the instrumentality of a go-between, they by intercommunication, become man and wife. 3. When they come together by mutual consent. In these three, there are some men and some women who may be called brutes. When the woman's habits are those of a good, respectable person, but the man, on the ground of her being his wife, though it be proper to enjoy connection with her in private like a crow, does not attempt concealment, but, so that people may see him, without fear or shame does the act, he is called a brute of a man When the man is modest, and perfect in the performance of his religious duties, and the woman does not act with respect towards him, nor take him as her standard, and takes no care to avoid bad acts and habits, but is in the habit of using bad language, and has no fear or shame, and behaves with disrespect to her husband, such a woman is called a "brute of a woman;" and with such habits, if the one who has good habits does not wish to remain with the other, but says "I will separate," and though the other person who acts degradingly, should refuse to consent, let them have the right to separate. It is not only when the one has taken a paramour, or the other a lesser wife, or uses violence towards the other, that there is the right to separate; and though the person whose habits are bad, should say he does not wish to separate, it shall be considered as a separation by mutual consent; and let all the property common to both be divided equally between them, and let them have the right to separate. These three kinds of husband and wife are a subdivision of the seven kinds. Thus the son of the king of Bymahs, Menoo by name, the lord recluse, said.

HERE ENDS THE FIFTH VOLUME OF MENOO KYAI.

(Here is a Pali sentence to the following effect;) Each letter of which is like an image of Boodah; for this reason, men of science ought to copy it.

မိသော်လည်းအပြစ်မရှိ။ ပေါက်ဖော်မဟုတ်။ သွေးသောက်သူငယ်ချင်းဖြစ်၍။ သူတန်ပေါင်းဖက်သူချင်း စားသောက် သုံးစွဲ မိသော် လည်း အပြစ် မရှိ။ သွေးသောက်သူငယ်ချင်းမဟုတ်။ မတူမတန်အမျိုးနိမ့်မြင့်ရှိသူတို့သည်။ နိမ့်သူက။ မြင့်သူကွမ်းချပ်တကောင်းကိုပွဲသဘင်စည်းဝေးရာ၌ စားသောက်ချေသော်အပြစ်မလွတ်ချေ။ အပြစ်ဟူသည်ကားမင်းဒါဏ်တည်း။ ။ဒါဏ်ဟူသည်ကား။ မင်းတို့ပေးသောကြိမ်လုံးဒါဏ်တည်း။ ထိုဒါဏ်မှလွတ်၍ အလျော် မစားရရာ။ ဆံပန်း။ ပေါက် ပေါက်နှင့် နောင်သည် ကဲ့သို့ မ ဝံ့ ပါ ပြီ ဟု လက်အုပ်ချီ၍ပူဇော်စေ။ အပူဇော်ကြီးမထိုက်ဟုမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၄ လင်မယားဖြစ်ရာသည်သုံးပါးတရား။

အကြင်လင်မယားတို့သည်သင့်နေခြင်း။ လင်မယားဖြစ်ရာသည်သုံးပါးတည်း။ မိဘပေးစား၍သင့်နေခြင်း။ ပေါင်းကြ၍ အချင်းချင်းစေ့စပ်သင့်နေခြင်း။ နှစ်ဦးသဘောတူသင့်နေခြင်း။ သုံးပါးအပြားရှိ သည် တွင်။ တိရိစ္ဆာန်ယောကျာ်း။ တိရိစ္ဆာန်မိမ္မဟုရှိ၏။ မိမ္မယောကျာ်းသူတော်သူမြတ်အကျင့်ကိုကျင့်၏။ ယောကျာ်းကားမယား ဖြစ်သည်ဟု။ ကာမဂုဏ်ကို ကျိုး ကဲ့သို့ ကွယ်ရာ ရှင်ပျော်ရ ကောင်း လျက်။ သူတပါး သိထင် မြင်အောင် မယှို့မရှက်။ အရှက်အကြောက် မရှိ။ ပြုသော ယော ကျာ်းသည် တိရိစ္ဆာန်ယောကျာ်း မည်၏။ ။ယောကျာ်းသည်စောင့်စည်း၍အကျင့်သိတင်းနှင့်ပြည့်စုံပေလျက်။ မိမ္မသည်လင်ကိုမခန့်။ ပမာနမပြု။ မကောင်းသော အမှု အကျင့်ကို မစောင့်မရှောက်။ လွန်ကျူး၍နှုတ် ကထွက်ရတတ်ဆန်။ ဟိရိဝတ္တပ္ပကိုမကြောက်မရှက်။ လင်ကိုရိုသေစွာမပြုသောမယားသည်တိရိစ္ဆာန်မိမ္မမည်၏။ ထိုသို့ကျင့် သော ယောကျာ်း မိမ္မတို့ ကို သူမြတ် ဖြစ် သူ က။ မနေလိုကွာမည် ဆိုအံ့။ အယုတ်ကိုကျင့်သောသူမကွာဆိုသော်လည်းကွာပိုင်စေ။ တယောက်မျောက်မထားမှ။ မယား ငယ်ရှိမှ။ မ ယား ကို နှုတ် လက် နှုတ် ကြမ်း ရှိ မှ မဆို သာ အကျင့်ပျက်သူမကွာလိုသော်လည်းသမစိတ္တပိုင်ထိုက်သမျှကိုခွဲဝေယူစား။ အညီကွာစေ။ မယားမျိုးခုနှစ်ပါးက။ သုံးပါးသောမယားမျိုး ကို ဆိုသည်ဟု ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

။မနုကျယ်ပညာမတွဲ၌တွင်ပြီး၏။

။မနုအကျယ်ဆဋ္ဌမတွဲ။

နမောတဿဘဂဝတော။အရဟတော။သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မာတိကာ

ဆဋ္ဌမတွဲတွင်ပါသည့်တရားအမည်ကိုဆိုပေတုံအံ့။

LAWS OF MENOO.

THE SIXTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE SIXTH VOLUME.

၁၈ မိဘနှစ်ပါးထိန်းမြားသည်။သူငယ်မနှာမစွမ်ရှိသည်ကို သူငယ်မသိ။သိလျှင်သူငယ်ကွာသောတရား။

၁၉ သတို့လုလင်ကို။အများယောကျ်ားမိဘတို့စည်၍တယောက်ယောက်။သူငယ်မကြိုက်သူနှင့်နေသောတရား။

၂၀ သတို့ကိုလို၍မိဘအိမ်တွင်။ သူငယ်ကိုဝင်လုပ်၍သူငယ်မကိုတောင်းသောတရား။

၂၁ သတို့ကိုခိုး၍မိဘအိမ်တွင်မဟုတ်။ အလျှောက်သားမွေးမှု။ မိဘခွာပိုင်သောတရား။

၂၂ သူငယ်မကို သူငယ်အလျှောက်မိဘမပေးစား။ ခိုးသွား၍ မခွာပိုင်သောတရား။

၂၃ သတို့လုလင်မိဘမသိ။ သူငယ်နောက်လိုက်၍။ သုံးကြိမ်အပ်ပြီးလျှင်။ ၎င်နောက်မအပ်ရသောတရား။

၂၄ သတို့လုလင်နှင့် သူငယ်သွားလာ၍။ မိဘအုပ်သူသိလျှက်။ သူတပါးနှင့်မပေးစားပိုင်သောတရား။

၂၅ ကျွန်ကိုကျွန်မဟုတ်။သခင်ဆို၍ သူတပါးသတို့နှင့်ပေးစား၍သားသတို့မွေးမြင်မှ။ကျွန်ဖြစ်သည်မဆိုပိုင်သောတရား။

၂၆ သူငယ်မကို ယောကျ်ား။ သဘောတူသန္တေပေးပြီးမှ။ မနေသောတရား။

၂၇ ကညာလေးပါးကိုပြစ်မှားသောတရား။

၂၈ ဆန္ဒမတူ။ကညာလေးပါးကိုပြစ်မှားသောတရား။

၂၉ သတို့ကညာက။ သူတပါးသတို့ကညာကိုယောကျ်ားတပါး။ အောင်ဆိုဖျက်သောတရား။

၃၀ မိမ္မကညာကြီးကိုဖျက်ဆီးသောတရား။

၃၁ ပုဏ္ဏားချင်းချင်းမယားပြစ်မှားသောတရား။

၃၂ လင်မယားတို့သည်။လင်ကိုမယားမလို။သူတပါးနှင့်နေထိုင်လိုသောတရား။

၃၃ လင်ရှိမိမ္မဖြစ်မှန်းမသိ။ယောကျ်ားတပါးထောင်နေသည်။ လင်ပေါ်၍ဆိုသောတရား။

၃၄ လင်ရှိမယားဖြစ်စေ။လင်မရှိမိမ္မဖြစ်စေ။အနိုင်ပြစ်မှားသောတရား။

၃၅ အမျိုးအမြတ်၊အမျိုးအနိမ့်။ကာမမှားယွင်း။အမျိုးအလိုက်။ခွဲခြားစီရင်သောတရား။

18. The law by which a man, when he discovers the fact, may separate from a diseased woman with whom a marriage has been contracted, by mutual consent of the parents of both parties, he not knowing at the time of the marriage that the woman was diseased.

19. The law when the parents of a number of young men have sent to demand a young woman in marriage, and she takes one of her own choice.

20. The law when a young man wishing to marry a young woman, gives his services in the house of her parents, and demands her in marriage.

21. The law by which parents are empowered to cause the separation of their daughter from a husband taken without their consent, when she has borne children not in their house, but in a place of her own choice.

22. The law when they are not empowered to cause separation, when the daughter was taken without their consent.

23. The law by which a young man after restoring a young woman who runs off with him to her parents three times, is not compelled to restore her again.

24. The law which prohibits parents from giving their daughter to one man, after they know she has cohabited with another.

25. The law which prohibits a man, after having given his slave in marriage to the daughter of another, saying he is not a slave, from claiming the children as slaves.

26. The law when a young woman is got with child by her own consent, and the man refuses to marry her.

27. The law when one of the four kinds of virgins is deflowered.

28. The law when a rape is committed on one of the four classes of virgins.

29. The law when one virgin is seduced through the intervention of another.

30. The law when she is seduced by the intervention of a grown-up woman.

31. The law when one bramin violates the wife of another.

32. The law when a woman has no desire for her husband, but for another man.

33. The law when a man marries a woman, not knowing that she had a husband, and her first husband afterwards returns.

34. The law in cases of rape on a woman, married or single.

35. The law when fornication is committed by parties, one of the exalted, the other of the humble classes.

၃၆ မယားခိုးသက်ာရောင်ရှိသည်နှင့်။အနေအထိုင်မတော်၊ မယားခိုးခဲ့ပိုင်သောတရား။

၃၇ အပြောင်အသိမ်းကိုသူတပါးခိုးသောတရား။

၃၈ သူ့ဥစ္စာကိုခိုး၍ခိုးသူမလျော်နိုင်။ကျွန်ဖြစ်သောတရား။

၃၉ ကာမဂုဏ်မှု။မလျော်နိုင်၍ကျွန်ဖြစ်သောတရား။

၄၀ ကျွန်မယားကိုသခင်ပြစ်မှားသောတရား။

၄၁ ကြေးဝယ်ကျွန်မဘွင်မွေးပွားသည်။ကျွန်ဇူနှစ်ဆက်ကိုပြစ်မှားသောတရား။

၄၂ သင်္ကြာ။ကျွန်မယားကိုသခင်ပြစ်မှားသောတရား။

၄၃ မိဘဥစ္စာသားပိုင်သည်၊သားဥစ္စာမိဘပိုင်သည်။လင်ဥစ္စာမယားပိုင်သည်။ မယားဥစ္စာလင်ပိုင်သည်။ ဆရာဥစ္စာတပည့်ပိုင်သည်။ တပည့်ဥစ္စာဆရာပိုင်သည်။

၁ လူတို့တရားနှစ်ပါး။ကွဲပြားစီရင်သောတရား။

မင်းကြီး။လူတို့တွင်။စီရင်ကြသည်အကြောင်းနှစ်ပါးတည်း။ နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ဓမ္မသတ်။ပါပသတ်ဟူ၍နှစ်ပါးရှိသည်။ ဓမ္မသတ်မှာ။ ရှေးရှေးသောကမ္ဘာ အဆက်ဆက် မင်းလောင်း။ မင်းလျာတို့ ကျင့်တန်း နှင့် အညီ။ သမ္မာမိဋ္ဌိ။ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ။ သမ္မာဝါစာ။ သမ္မာ ကမ္မန္တ။ သမ္မာ အာဇီဝေါ။ သမ္မာဝါယမ။ သမ္မာသတိ။ သမ္မာ သမ္မာဓိ ဟူသော။ မဂ္ဂင်တရား၈ပါးကို။ ရှုည်၍စီရင်ဆုံးဖြတ်သည်ကို။ ဓမ္မသတ်ဆိုသည်။

ပါပသတ်ဟူသည်ကား။ငါမင်းဖြစ်သည်။အစိုးရသည်တကားဟုအပိုင်အနိုင်လုယူသိမ်းဖျက်ခြင်း။ သေတန်သောသူ။မသေတန်သောသူ။ ဖြတ်တန်သောသူ။ မဖြတ်တန်သောသူ။ မလျော်တန်သောသူ။လျော်တန်သောသူ။နေရာမှနှိမ့်တန်သောသူ။နေရာမှမနှိမ့်တန်သောသူ။ လိုဆိုခဲ့ပြီးသမျှကို။မချင့်။မဆင်ခြင်။စီရင်လေ့ရှိသောအရာကို။ပါပသတ်ဟူသတည်း။ ။ပါပသတ်ကိုပယ်၍။ဓမ္မသတ်နှင့်စီရင်ရာ၏။

၂ အမျိုးမြတ်သောသူ။အကြီးအကဲဖြစ်သောသူတို့ကိုခွန်အားနည်းအမျိုးနိမ့်ဥစ္စာနည်းသောသူလွန်ကျူးသောတရား။

မင်းကြီး။အမျိုးမြတ်သောသူကိုလည်းကောင်း။ တန်ခိုးသိတင်းကျေးဇူးအင်ခွင်နှင့်ပြည့်စုံသောသူတို့ကိုလည်းကောင်း။ပြည်စိုးရွာကွပ်။ စချီးစမားမြေတိုင်းတောကဲ။ အမိကကြီးအုပ်သော သူတို့ကို လည်း ကောင်း၊ ကျေး ဇူး

36. The law where a suit for seduction may be instituted on suspicion from the improper conduct of the parties.

37. The law when a man seduces away the concubine of another.

38. The law when a person having committed a theft, and not being able to make compensation, becomes the slave of the person robbed.

39. The law when a man being unable to pay compensation for illicit connection with a woman, becomes a slave.

40. The law when a master has connection with the wife of his slave.

41. The law when a man has criminal connection with a descendant within the seventh degree of his slave woman.

42. The law when a man has connection with the wife of his hereditary, irredeemable slave.

43. The law that children have a right to the property of their parents, parents of their children, wives of their husbands, husbands of their wives, the teacher of the scholar, and the scholar of the teacher.

1st. The two laws by which men are governed.

O king! amongst men there are two ways of settling disputes, by Damathat and Papathat. By Damathat, is when the decisions are guided by the precedents recorded by kings, embryo gods, from the beginning of time through the whole succession of worlds, in accordance with the following eight laws, called Meggin,* of the sacred book; Thama-di-ti, Thama-thin-ga-pau, Thama-wa-tsa, Thama-kam-manta, Thama-azi-wau, Thama-wa-ya-ma, Thama-tha-dee, Thama-tha-ma-dee,—this is called Damathat.

By Papathat, is when a chief merely from having the power, takes property by force, gives no consideration as to who ought to die, who ought not, who should be mutilated, who should not, who should make restitution, who should not, who should be removed from their situations, who should not, but habitually gives decisions without this, is called Papathat. Papathat should be avoided, and decisions given in accordance with the Damathat.

2nd. The law when a man of good family is insulted by a poor man of low degree.

O king! if a man of good family, a man who is reputed for his good works, a governor of a province, a head of a village, a writer, a land measurer, a superintendant of forests, any man who is a chief

---

* The translation of Meggin is "ways" of the remaining eight words, as follows, according to their order:—right opinions, right intentions, right words, right actions, right ways of supporting life, composure, rightly directed intelligence, and proper caution.

သိတင်းဥစ္စာ။ဂုဏ်အင်နည်းသောသူတို့သည်။ ကျူးလွန်စွာဆိုမိသော်။ သူကောင်းတို့၏အမျိုးအလိုက်။ကျေးဇူးအင်ခွင်ကိုထောက်၍ ထိုက်လျောက်အံ့ပြစ်ကိုလျော်စေ။

၃ သူမြတ်သူကောင်းတို့ကိုကျူးလွန်လျော်ပြစ်တရား။

သူကောင်းတို့၏အပြစ်ဟူသည်ကား။ တဆယ်လျော်သင့်သောသူကို။တရာ။တရာလျော်သင့်သောသူကို။တထောင်။တထောင်လျော်သင့်သောသူကို။တသောင်း။ တသောင်းလျော်သင့်သူကို။တသိန်း။ ဤကား။ကျေးဇူးသိတင်းစည်းစိမ်နှိမ့်မြင့်။သူကောင်းတို့၏အထိုက်အလိုက်ကိုဆိုသတည်း။

၄ မင်းမျိုးကိုပိုင်းခြားသောတရား။

မင်းကြီး။မင်းမျိုးဟူသည်ကား။ပြည့်ရှင်မင်း။ ရှင်မိဖုရားသားတော်။ညီတော်။ဥပ္ပရာဇာတို့မှာ။အထွက်အထိတ်တည်း။ဤကိုမဆို။ထိုမှကြွင်းသောသူတို့တွင်။မင်းမျိုးဟုဆိုထိုက်သောသူလေးပါးရှိသတည်း။ အရှင်မင်းဇေရာဇ်တို့၏အမျိုးအနွယ်ဆွေမျိုးကြီးဖြစ်၍မင်းဆက်အစည်ကိုသိမှီသောသူလည်း။မင်းမျိုးတည်း။ ။ထိုရွာထိုပြည်၌။သမိုင်းမော်ကွန်းတို့ကို။ မှတ်မိလိုက်အံ့။ပညာကပိလည်းရှိအံ့။ဤသည်လည်းတပါးတည်း။ ။ပြည့်ရှင်မင်းတို့နှင့် အမှုခပ်သိမ်းကို။ တိုင်ပင်ဘက်ဖြစ်သော။ အမတ်စစ်သူကြီးလည်းတပါးတည်း။ ။စစ်မြေအရပ်၌ရဲရင့်၍အစီအမန်တတ်၍ပြည့်ရှင်မင်းတို့၏အမှုဝန်ကိုထမ်းရွက်ပေးနိုင်သောစစ်ကဲလည်းတပါး။ ဤသူလေးယောက်ကို။မင်းမျိုးဟုမှတ်ရာ၏။

၅ အမှူးအမတ်ကိုပိုင်းခြားသောတရား။

အမတ်မျိုးဟူသည်။ ဆိုခဲ့ပြီးသောသေနာပတိကသည်။ မြို့ကွပ်ထောင်မှူးတရားသူကြီးဆင်ကဲစချီးစမား သူကြီးပြည်စိုးမြေတိုင်တောကဲတို့သည်။ အမတ်မျိုးမည်ရာသတည်း။ ။တကြောင်းလည်းအရှင်သူကောင်းပြုအမည်ရ။အရာထားဟူသမျှလည်းအမတ်မျိုးဝင်သတည်း။

၆ မင်းမျိုးသုံးပါး။အမတ်မျိုးသုံးပါး။သူဆင်းရဲမျိုး။ကုန်သည်မျိုး။
လယ်လုပ်မျိုးတရား။

သူဌေးမျိုးသည်ကား။ အရှင်က သူဌေးအရာတတ်မှတ်ပေးသောသူ။သူကြွယ်ဟုတတ်မှတ်ပေးသောသူ။ဥစ္စာပရိက္ခရာများ၍ကြွယ်ဝသောသူ။ ။

or head, be abused by a person of little repute, compensation shall be made in proportion to the rank and qualities of the good man.

3rd. The law for fine and compensation when a great man is insulted.

Compensation to a good man is (regulated) thus; a person who should pay ten (to an equal,) shall pay one hundred; he who should pay one hundred, shall pay one thousand; he who should pay one thousand, shall pay ten thousand; and he who should pay ten thousand, shall pay one hundred thousand. This is what is due to the good man when one is of small repute and the other great.

4th. The law defining who belongs to the royal family.

O king! as regards the royal family—the king, queen, the royal sons and brothers, and the Uppa-raja or heir-apparent, are the topmost point, nothing is said of them; but exclusive of them, amongst other people there are four who are entitled to be styled of the royal family. Those who can show their descent from, or connection with, the family of former monarchs. Those who are well versed in the history of the country, who are men of scientific attainments. Those who are counsellors of the king and generals of his armies, and those who are brave in battle, and are acquainted with the disposition of an army for battle. Tset-kays who can perform the business of the country. These four descriptions of people may be styled of the royal race.

5th. The law defining chiefs, ministers, or lords.

The class of lords is this, below the ministers already noted; the head of a town, jailors, judges, the chief of the elephant department, writers, thoogyees, governors, land measurers, and superintendants of forests; these may be styled the class of lords. There is another ground of admission into this class; those who have been raised to station by the king, and have received titles from him, are included.

6th. The law regarding the three classes of the royal family, the three classes of lords, the poor, the mercantile, and the agricultural classes.

The wealthy class are those who have been given the rank of thatay by the king, those to whom he has given that of thoo-kyooay, those who are possessed of much property, those who by commerce or agri-

။ ။ကုန်သွယ်လယ်လုပ်ဥစ္စာများသောသူ။ ။ရွှေငွေကျောက်သံပတ္တမြားစသည်တို့ကိုကုန်ဝယ်ပြု၍ကြွယ်ဝသောသူ။ ဤငါးပါးသည် သူဌေးအဝင်တည်း။
။ ။မင်းမျိုးဆိုရာ၌။အကြီးအငယ်အလတ် သုံးပါးတည်း။ အမတ်မျိုးဆိုရာ၌လည်း။အကြီးအလတ်အငယ်သုံးပါးတည်း။ ။သူဌေးမျိုးဆိုရာ၌။အကြီးအလတ်အငယ်သုံးပါးတည်း။

မင်းမျိုးသုံးပါးခွဲရာမှာလေးရာပြု။ မြို့စား။ ရွာစားထီး စလွယ်ဆင်မြင်းအဆောင် အရွက်ကြီး စွာရသောသူချင်းတပါး။ ထိုအဆောင်အရွက်မရှိ။တူတန်ရသောသူချင်းတပါး။ ။ငှင်အောက်နှိမ့်၍ရသောသူချင်းတပါး။

အမတ်မျိုးသုံးပါး မှာလည်း။ ထီးစလွယ်မြို့စား လေးရာပြုအဆောင်အရွက်။ဆင်မြင်းကြီးစွာရသောသူချင်း တပါး။ထိုအဆောင်အရွက်မရှိ တူတန်ရသောသူချင်းတပါး။

။ငှင်အောက်နှိမ့်၍ရခြင်းတပါး။ဤကားအမတ်မျိုးသုံးပါးတည်း။သူဌေးမျိုးသုံးပါးမှာလည်း။မြို့စား။ ရွာစားအမဥ္စနေရာ။အဆောင်အရွက်ကြီးစွာရသောသူချင်းတပါး။ ။ထိုအဆောင်အရွက်ကိုမရှိ။သူဌေးဟူသောအရာပေးခြင်း။သူကြွယ်ဟူသောအရာပေးခြင်းတပါး။ ။ထိုမှတပါး။ဥစ္စာများ၍ကုန်လုံကြွယ်ဝပြည့်စုံခြင်းသူလည်းတပါး။ဤသည်လျှင်သူဌေးမျိုးဟုမှတ်ရာ၏။

သူဆင်းရဲမျိုးဟူသည်ကား။ ဥစ္စာမရှိ။ ဆင်းရဲသောသူကိုဆိုသတည်း။
။ ။ထိုသို့ဥစ္စာမရှိဆင်းရဲသောသူတို့တွင်မင်းမျိုး။ ပုဏ္ဏားမျိုး။ သူဌေးမျိုး။ သူကြွယ်မျိုးရှိသောသူတို့သည်။ အမျိုးခွဲရာသုံးပါးအည့ံ၌တပါးဝင်စေ။ထိုမှတပါး။ ကုန်သွယ်မျိုး။လယ်လုပ်မျိုးတို့သည်လည်း။သုံးသွယ်စီရှိ၏။ ထိုသို့ရှိရာတွင်အမျိုးအရာကျ။ မင်းဇကရာဇ်ထားသည်အတိုင်း။ အမျိုးကိုခွဲခြား၍။မှတ်သားရာ၏။

ထိုသို့အသီးအသီးကွဲပြားကြသောအမျိုးတို့တွင်အရှင်ဇကရာဇ်က။မပြတ်တိုင်ပင်ဘက်ပြုသောသမာဓိပညာအမြော်အမြင်ရှိသောသူတို့ကို။ အမည်အရဉ်ထီးစလွယ်အဆောင် အရွက်မြို့စားရွာစားအတူသမျှရသည်ဟူ၍အရှင်သို့နေ့ညမပြတ်တိုင်ပင်ရာ။ ပြောဟောရာမရောက်သောသူတို့သည်။ စကားလုံးရှည်ပြိုင်မဆိုအပ်ချေ။ဆိုချေသော်။တိတ်နှစ်ပါးနှင့် စီရင်ရာ၏။ ထိုတိတ်နှစ်ပါးစီရင်သည်ဟူရာ၌။ရှေးမင်းလောင်းမင်းလျှာတို့သည်။ ဓမ္မသတ်နှင့်စီဓမ္မသတ်နှင့်အညီ။ထပ်၍စီရင်သည်ရင်သည်ထုံးစံကိုပစ္စုပ္ပန်မှာ လည်း။ရှေးမင်းလောင်းတို့စီရင်သည်နည်းတွင်။ကိုဆိုသတည်း။ ထိုနှစ်ပါးတို့တွင်လည်းဓမ္မသတ်။ ပါပသတ်ဟုရှိသတည်း။ ထိုသို့ရှိရာ၌။ ပါပသတ်ကိုပယ်၍ ဓမ္မသတ်နှင့်အညီသာစီရင်ရာသည်ဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏ ။

culture have acquired much property, and those who have acquired wealth by dealing in gold, silver, or gems. These five form the thatay class. Of the race of kings there are three divisions—the great, the middling and the lesser. Of the class of (amats) lords, there are the great, the middling, and the lesser; and of the class of thatay or wealthy people, there are also the great, the middling, and the lesser.

In separating the race of kings into three, one consists of the Lay-ya-byoos, Myo-tsas, Yooa-tsas, those who have obtained an umbrella, chain of nobility, elephants, horses, useful utensils of the first rate,—those whohave obtained the same, but smaller in amount, and of less account than the first, and below these, those who have obtained them of still smaller account and less amount.

As regards the three classes of lords, one consists of those who have obtained umbrellas, chain of nobility, rank of Myo-tsa, or Lay-ya-byoo, useful utensils, horses or elephants of the first rate. Those who obtain the same things, but of smaller amount and less account, and those who obtain them in still smaller amount and less account. These are the three classes of lords.

As regards the three classes of thatays, the first consists of Myo-tsas, Yooa-tsas, those who have obtained a little place and useful utensils of the first rate. Second, those who have not obtained useful utensils to the same amount, of the same account, who have been given the rank of thatay or thoo-kyooay by the king; and third, those who have large fortunes equal to all their wants. These are the three classes of thatays.

As regards the poor class, they are those who have no property, who are destitute. Amongst these destitute people, men of the royal race, bramins, thatays, shall be placed in the lowest grade of the three divisions of their own class. Besides these, there are also three divisions of the mercantile and agricultural classes. Amongst these, if the king has given rank or class to any one, they shall be considered to belong to that.

Amongst these separate and distinct ranks and classes, those who are the constant counsellors of the king, who hold right opinions, and are men of science, judgment, and forethought, shall not be held on an equality by those who may hold the same rank or titles, but who are not taken into the daily or nightly councils of the king If they do, they shall be judged by the two omens, namely, the decisions of former kings, embryo Boodahs, and decisions given in modern times in accordance with these precedents and the Damathat. In both these, Damathat and Papathat are embraced, and in giving decisions, Papathat should be shunned and Damathat followed. Thus the son of the king of Bymahs, named Menoo, the recluse, said.

မင်းကြီး။တရားသူကြီးဖြစ်ရာသည်ကား၊ ပိဋ္ဋ ကပ်ဗေဒင်ကိုတတ်သည်။ ထုံးပုံနည်းနာကို မှတ် မိသည်။ ပွဲသဘင် အလယ်၌ဟုတ် သည် အတိုင်းမိန့် တတ်သည်။ ။ခပ်သိမ်းသောသူပြောဆိုသောစကားကိုတခွန်း မကျန်မှတ်မိသည်။ ။သမာဓိရှိပေသည်။ ဤငါးပါးနှင့်ပြည့်စုံသောသူဖြစ်က။ ပရောဟိတ်ပုဏ္ဏားဖြစ်စေ။ မထရိသဃ်ရာဇာ ဖြစ်စေ။ ရှေးထုံး စံရာ ဇဝင်ပုံပြင်ကို သိမြဲသော။အမတ်ကြီးတို့သည်။ညီ ညွတ် စွာမူ၍။ သူနှစ်ယောက်တို့၏ ညင်းခုံသော ရှေးနောက်ဆိုသောစကားတို့ကို မှတ်သား၍။ အမှုသည်တို့၏အနေအထိုင်အပြုအမူ။ အဟန်အပန် တို့ကိုကြည့်၍ ။မှန်ကန်စွာလျှင် ဆုံး ဖြတ်ပေးရာ၏။

၇ မင်းအမတ်သူဌေးမယားကိုအချင်းချင်းခိုးခြင်းတရား။

ဖြတ်သောမင်း ကြီး။ သူကြွယ်တို့တွင်။ သူကြွယ်ချင်းချင်း။,သူဌေးတို့တွင် သူ ဌေးချင်းချင်း။ အမတ်တို့တွင် အမတ်ချင်း ချင်း။ မင်းမျိုးတွင် မင်းမျိုးချင်းချင်းတို့သည်။အိမ်ယာမှုပြစ်မှားမိကြအံ့။ ထိုအပြစ်နှင့်ထိုက်လျောက်အောင်လျော်စေရာသတည်း။ ။မင်းမျိုးဖြစ်၍ ။မြို့စားသောသူ။လေးရာပြုစားသောသူတို့ချင်းချင်းပြစ်မှားမိကြအံ့။ ရွှေငါးပိဿာလျှင်လျော်စေရာသတည်း။ ။ ။အကြွင်အမတ်တို့တွင်။ အမျိုးအမည်ထီးစလွယ်နေရာရသူတို့။အမျိုးအမည်အဆောင်အရွက်တူ ချင်း ချင်း မယား ပြစ်မှားသော်။ ရွှေတပိဿာတဆယ်လျော် စေရာသတည်းဟု ဗြဟ္မာမင်း၏သား ရင်း ဖြစ် သော မ နူမည်သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။အကြွင်အမှုးအမတ်သူကောင်းတို့သည်ကား။ထေရာဟူသောခိုးခြင်းလှည့်ပတ် ၍ လျှပ်ပေါက်ခြင်းကို။ အမျိုးတူကြသည် ဖြစ် စေကာမူ။ တဦး သောသူအမည် အကြီး အ မား ဘွဲ့။ ထီးစလွယ်အဆောင်အရောင်လည်းလွန်ပေအံ့။အရှင်ဧကရာဇ်လည်း မပြတ်တိုင်ပင်ဘက်ဖြစ်လေအံ့။ ထိုသူကိုနည်းတူမဟုတ်သော သူတို့အမျိုးတူသည်ဟုစကား လုံး ရှည်၍မဆိုအပ်ပလေ။ဆိုချေသော်၊ ထေရာဟူသောခိုးခြင်း လှည့် ပတ်ခြင်းပြုသော်ရွှေတပိဿာတဆယ်လျော်စေ။ ။မင်းကြီးသူဌေးချင်းချင်းသူကြွယ်သော်ကား။ ထေရာဟူသော မယား ခိုး ခြင်း။ ထိုမယား ကို လှည့်ပတ်။ လျှပ်ပေါက်ခြင်းပြုချေမူကား။ အမတ်တို့နည်း။ ရွှေတပိဿာတဆယ်လျော်စေ။

၈ မယားခိုးအမျိုးခြား။အလျော်စီရင်သောတရား။

အမျိုးမတူမတန်သောသူတို့သည်မင်း ဆွေမိုးမျိုး ဖြစ်သောသူတို့၏မယားကိုပြစ်မှားလှည့်စားဖျက်ဆီးချေသော်ရွှေငါးပိဿာ လျော်စေ။ ။အမျိုးနိမ့်သောသူကို။မင်းမိုးဆွေမျိုးပြစ်မှားမူ။ အမျိုး၏အလိုက်ရွှေငါးကျပ်တန်သည်

O king! men who should be made judges are those who are acquainted with the Pitakat* and Bayden,† with former customs and traditions, who habitually lay down the truth in assemblies (of the people,) who can recollect what is said by others without forgetting one word, who are sincere and honest. A man possessed of these five qualities, be he priest, bramin, matay (chief priest) or lord, will read in history old manners, customs, and traditions, (shall be made judge.) Let them note with impartiality, all that the parties in the suit have to say, notice their manner and bearing, and honestly decide.

7th. The law when members of the royal family, lords, or the wealthy class, seduce the wives of others of the same class.

O excellent king! if a member of the wealthy class, of the class of lords, or of the royal family, shall seduce the wife of another man of his own class, he shall make reparation in proportion to the offence. If the offender be of the royal family, a lord of a town, or the commander of four hundred men, let five viss of gold be paid in compensation, if the woman be the wife of another of the same rank or class. If it be between lords who have obtained equal titles, umbrella, chain of nobility, and place, one viss and ten tickals shall be the amount of compensation. Thus the recluse called Menoo, the son of the king of Bymahs, said. If any lord, or man of station and repute, shall seduce the wife of another by artifice, even if the class be the same, if one be of higher title, his umbrella and tsaloay superior, and he be one constantly called to the council of the king, one not so situated shall not place himself on an equality on the ground of being of the same class; if he do so, and seduce his wife by deceit and artifice, let him pay in compensation one viss and ten tickals of gold. O king! as regards the seduction of the wife of one thatay by another by artifice, let the rule be the same as amongst lords, let one viss and ten tickals be paid in compensation.

8th. The law when a man's wife is seduced by a member of another class.

If amongst those of different and lower classes, one shall seduce the wife of a man who is a member of the royal family, by artifice and deceit, let him pay in compensation five viss of gold. If the wife of a man of the lower class be seduced by a member of the roy-

* *Pitakat,* Pali *Pitagau,* a basket; the three divisions of the Boodhist scriptures, Wenee, Thoodan, and Abidama.

† The Vedas' three books, Thama, Yaroo, Ishoo; the fourth Atapan has been lost.

အမျိုး။ ခုနှစ်ကျပ်တန်သည်အမျိုး။ ရွှေတဆယ်တန်သည်အမျိုးအလိုက်လျော်
စေ။ မင်းမျိုးအမတ်သူဌေးသူကြွယ်တို့ဖြစ်လျှင်။ အမျိုးသုံးရပ်ခွဲသည်အတိုင်း
လွန်သူကလျော်စေ။ သို့ကားဆိုတုံ၏။ မရတတ်မှုကျွန်ပြုစေ။ မင်းမျိုးချင်း
ချင်း။ အမတ်မျိုးချင်းချင်း။ သူဌေးမျိုးချင်းချင်း။ ဆိုခဲ့ပြီးသောမယားကို။ ထေ
ရာပြုရာ၌။ အဘေးဆိုကျလျှင်။ ကတော့စေအပ်၏။ ကတော့စေရမည်မှာ။ အိမ်
လှေကားရင်း၌။ ဖျာညွှန်ပျောင်းခင်းထားရာ။ လွန်သောသူလင်မယားစုံ။
မယားမရှိကလည်း။ မိဘစုံဝတ်ဖြူဝတ်စေ၍။ ပန်းစိမ်းပန်စေလျက်။ လှေကား
ညွှန်ပျောင်းက။ ပုဆစ်ညွှတ်ကျစေ၍။ ရွှေငါးကျပ်တန်သည်။ တဆယ်တန်သည်
ကို။ ဖလားပြု၍။ ပေါက်ပေါက်ဆံပန်းနှင့်ဦးသုံးကြိမ်ချ၍။ ပူဇော်စေ။ အမှု
ရှင်ရင်းအိမ်လှေခါးထက်ကနေစေ၍။ တကြိမ်လှေခါးတံခါးဝတွင်နည်းတူ
ပူဇော်စေ။ အိမ်အရိပ်တွင်လည်းတကြိမ်နည်းတူပူဇော်စေ၍။ နောင်သည်ကဲ့
သို့မကျင့်ပါပြီဟု။ ရဟန်းကြီးလူကြီးမြစ်တား၍။ ဝန်ခံစေ။ နောင်မတည်တတ်
၍။ ကျင့်သော်အမျိုးဘောင်မှ။ နှင်ထုတ်စေ။ ဤကားမင်းမျိုးအမတ်မျိုးသူဌေး
သူကြွယ်မျိုးဖြစ်ကုံသောသူတို့တွင်။ အဘေးဆုံးသည်ကိုဆိုသတည်း။ ။

။ပုဏ္ဏားဖြစ်က။ ပုဏ္ဏားအချင်းချင်းအလျော်မစားအပ်ဟူသတည်း။ ပုဏ္ဏား
ချင်းချင်းမယားကိုသေရာပြုသော်။ နှုပ်လက်လွန်သော်။ ပူဇော်အံ့သောအစီ
အရင်ကားထိုအလွန်ခံရသောသူ၏။ တိုက်အိမ်ဝ၌။ ဖျာညွှန်ပျောင်းခင်း၍။
လွန်သောသူလင်မယားမိဘတို့သည်။ မဇ္ဈိမန္တား။ သီဟိုဋ္ဌန္တား။ ပစ္စန္တန္တားသုံး
ရပ်တွင်အမျိုးကြီးသောပုဏ္ဏားဖြစ်က။ မဇ္ဈိမန္တားအမျိုးလပ်ပုဏ္ဏားဖြစ်ကသီ
ဟိုဋ္ဌန္တားအမျိုးနိမ့်ပုဏ္ဏားဖြစ်ကပစ္စန္တန္တားနှင့်ပူဇော်စေ။ ။မဇ္ဈိမန္တား
ဟူသည်ကားငွေစင်အကျပ်နှစ်ဆယ်တန်သည်။ သီဟိုဋ္ဌန္တားဟူသည်ကား
ငွေစင်တဆယ်တန်သည်။ ပစ္စန္တန္တားဟူသည်ကားငွေစင်ငါးကျပ်တန်သည်။
ဤန္တားဘိုးဖြင့်။ ပုဏ္ဏားချင်းချင်းပူဇော်စေ။ ပူဇော်အံ့သောန္တားဘိုးငွေကို။
ပေါက်ပေါက်ကဲ့သို့။ အပွင့်တရာဖြစ်အောင်လုပ်၍ရွှေဖလားငွေဖလား။ သူ
ဌေးဟူသော။ ကျေးနီစင်ဖလားသုံးလုံးခင်းပြီးလျှင်။ ထိုငွေပေါက်ပေါက်ကို
ထည့်၍။ ပုဆစ်ညွှတ်၍။ သုံးကြိမ်မြောက်ပူဇော်စေ။ မယားသခင်ဟုစုံရာလူ
ကြီးတို့ရှေ့။ ချင့်ကိုဆုံးမမြစ်တား၍။ သစ္စာဓိဋ္ဌာန်ပြုစေအပ်၏။ ထိုသို့ပြုသည်
ကိုမတည်လျှင်။ စဏ္ဍာလဟူသောဒွန်းစဏ္ဍားအရပ်သို့နှင်ထုတ်ပို့ရာ၏။
ပုဏ္ဏားမျိုးသို့မဝင်စေရာ။ ပုဏ္ဏားမျိုးဖြစ်လျက်။ မင်းမျိုးကိုပြစ်မှားလျှင်။ အ
မျိုးအလိုက်။ အမတ်မျိုးကိုပြစ်မှားလျှင်။ အမတ်မျိုးအလိုက်။ သူဌေးသူကြွယ်
မျိုးကိုပြစ်မှားလျှင်။ အမျိုးအလိုက်။ သူဆင်းရဲမျိုးကိုပြစ်မှားလျှင်။ သူဆင်းရဲ
မျိုးအလိုက်လျော်စေ။ ကတော့စေ။ ။ပုဏ္ဏားမျိုးကိုလည်းထိုအမျိုးခြားတို့

al family, let five tickals, seven, or ten be paid, as is proper according to his class. If he be a member of the royal family, a lord, or a thatay, let the offender pay according to the three classes they are divided into. It is also laid down, if he cannot pay, let him become a slave. If the parties be both of the royal family, both lords, or both thatays, and one shall by artifice seduce the wife of the other, and they be descended from the same great-grand-father, it is proper that the offender shall ask pardon thus. Let the offender and his wife, or his parents if he have no wife, put on white clothes and fresh flowers in their head, and go on their knees at the foot of the steps of the house, where mud and ashes have been spread, and having made three obeisances, let them offer according to their circumstances a gold cup of five or ten tickals, with parched paddy and stained rice. Let the offended party remain at the top of the steps, and the offender ascend the steps and repeat his offer, and again when under the shade of the roof, let him repeat his request to be forgiven, and promise, (Rahans and respectable people admonishing him,) not to commit the offence again. If after this he does repeat his offence, let him be banished from intercommunication with his relations. This is said when amongst the royal family lords or thatays, the parties are descended from a common great grandfather. If the parties be both bramins, it is not proper for themto receive compensation. If one bramin seduces the wife of another by deceitful representations, or uses abusive language towards, or assaults him, as regards the (peace) offering, let the offended party spread mud and ashes in the door-way of his house, and the offender make an offering of an ox of Mesima, (the centre district of Bahar) Ceylon, or Pitsandara.* If the offended party be a man of high rank, let him have a Mesima; if a man of middling rank, a Ceylon; and if of low rank, a Pitsandara ox. The Mesima ox is valued at twenty tickals of good silver, a Ceylon ox at ten, and a Pitsandara at five tickals; and let bramins amongst themselves make offerings in the price of these oxen. Let the silver that is offered be made into one hundred flowers like parched paddy; let one cup of gold, one of silver, and one of pure copper called thatay, (be made by the offender,) and having put them in proper order, and the silver flowers into them, let him make the offering on his knees three times, and let the bramin, the lord of the wife, accept the offering in the most proper manner; and the elders in presence of the offended party and of the heads (of the assembly) shall admonish the offender not to repeat his offence, and it is proper that he should make a vow according to the bramin form, to that effect. Having done so, if he do not keep it, he may be degraded to the tsandala or dwoon-tsanda class; he shall not be allowed to remain in the bramin caste. If a bramin shall seduce the wife of a

* Pitsandara, the land of savages, all the world, but Missimadatha and Ceylon.

ကာ။ပြစ်မှားချေလျှင်။ သူယုတ်မျိုးဖြစ်ကာ။ငွေဖြူတရာလျော်စေ။ သဌေးမျိုးပြစ်မှားချေလျှင်။ ငွေဖြူငါးပိဿာလျော်စေ။ အမတ်မျိုး ပြစ် မှား ချေလျှင်။ ငွေဖြူတရာလျော်စေ။မင်းမျိုးကိုပြစ်မှားချေလျှင်။ ရွှေနှစ်ပိဿာငါးဆယ်လျော်စေ။ ဤကားပိဿာကိုဆို သတည်း။ သူဆင်းရဲလျော် စုတရား မှာကျပ်ကိုဆိုသတည်း။

၉ မင်းအမတ်စုံရွှေလျော်သည်တရား။

မြတ်သောမင်းကြီးမင်းမျိုးကိုလျော်ရန်ရွှေကားစံရွှေတဥ်း။စံရွှေတကျပ်ကို ကြေးစင်အနက်အခွက်တဆယ်ဟူသတည်း။ကျေးစင် အဘိုး တပိဿာလျှင်။ ငွေစင်ကြေးမပါတကျပ်တဥ်း။အမတ်အမျိုးကိုလျော်ရန်ရွှေကား။ ရွှေသာမန်တည်း။ထိုရွှေတကျပ်လျှင်။ ကြေးစင်ငါးပိဿာအတန်တည်း။ ။ကြေးစင်တပိဿာအဖိုးကိုငွေစင်တကျပ်တည်း။အမတ်ငယ်မှစ၍။ အောက်ကိုလျော်ရန်ရွှေမှာဂုဏ်ရွှေတည်း။ ထိုရွှေ တကျပ်လျှင်။ ကြေးစင် သုံး ပိဿာတန် သည်တည်း။ကြေးစင်တပိဿာလျှင်။ငွေဖြူရွက်မြင်တကျပ်လျှင်ဘိုး တည်း။ ။ ။ ။ထိုသို့ရွှေဘိုးငွေဘိုးကြေးဘိုးတို့သည်။ ရှေးမင်းလောင်းမင်းလျာတို့စီရင်သောဓမ္မသတ်ထွက်အဘိုးတည်း။ ။ရွှေမှမဆိုသာအဘိုးထားသည်အတိုင်းငွေကိုလျော်စေ။ပူဇော်စေ။ဤကားလျော်စုပူဇော်စုရွှေငွေတည်း။

၁၀ ငွေအမျိုးသုံးပါးကိုလျော်ခွဲသောတရား။

မင်းကြီးငွေမျိုးသုံး ပါးတွင် မင်း စံငွေကျော် မှာ သ လွှဲဖြူကြေးခု နှစ်ဆယ်ငါးထိုက်သည်တည်း။ ငွေကျော်တွင် ဒါဏ် ဟူသော ငွေ တကျပ် မှာသလွှဲစင်ကြေးငါးပိဿာထိုက်သတည်း။ငွေမှန်တကျပ်လျှင်သလွှဲမဲ။သုံးပိဿာ ထိုက်သတည်း။ဤကားငွေကိုမလျော်။ကြေးလျော်ရန်ကိုစီရင်ရာသတည်း။

၁၁ တဘိုဟုတင်လဲကြေးနီးငွေပိုင်းခြားခေါ်နည်းတရား။

တဘိုဟူသည်ကား တင် လဲအချိန်အခွက်ခြောက်ဆယ် ကိုဆိုသတည်း။ မြေကို တဗိုလ်ခေါ် သည်ကား ဆယ် ပါယ်ကိုဆိုသတည်း။ တပါယ်ဟူသည်ကားမျို့မပူရိသ။ အတောင်နှင့်ခုနှစ်တောင်ကိုတတာတည်း။ ထိုအတာဖြင့်။ အတာနှစ်ဆယ်စတုရန်းသည်။တပါယ်ဟူသတည်း။ ဗိုလ်စားဟူသည်ကား ဤဗိုလ်ကိုဆိုသတည်း။ တနည်းလည်းတဗိုလ်ဟူသည်ကား ကြေး နီအခွက်ခြောက်ဆယ်ကိုလည်းဆို၏။ အရပ်အမှုသုံးစွဲရာ။ ကြေးနီ ခြောက် ကျပ်ကိုလည်းတဗိုလ်ဟူ၏။ တချိမ်ဟူသည်ကား။ ကြေး နီငါးကျပ်ကိုဆိုသတည်း။

member of the royal family, of a man of the lords, or thatay, or of the poor class, let him beg pardon, and pay compensation according to the class (of the offended party.) If one of these three classes shall offend against a bramin, if it be a degraded person of low class, let him make compensation in one hundred of white silver. If he be a thatay, let him pay five viss of good silver. If a lord, let him pay one hundred of good silver, and if a member of the royal family, let him pay two viss and a half of gold. This is in viss, but in the case of the poor class, tickals are laid down.

9th. *The law regarding the royal family and lords making compensation in standard gold.*

O excellent king! the gold in which members of the royal family make restitution or pay compensation, shall be (tsan-shway) standard gold, one tickal of which is equal to ten viss of copper, the value of one viss of copper being one tickal of fine silver without any alloy. The gold in which lords shall make compensation is gold of the common kind, of which one tickal is equal to five viss of pure copper. Commencing with the lesser lords, the classes below shall make compensation in inferior gold, of which one tickal is equal in value to three viss of pure copper, one viss of pure copper being equal in value to one tickal of white silver on which the flower or leaf is visible. This is the relative value of gold, silver, and copper, as laid down in the Damathat by former kings, embryo Boodahs. It is not said that gold shall actually be given, but its equivalent may be paid in silver. This is what is said of the gold and silver to be paid in compensation.

10th. *The law for deciding which of the three kinds of silver shall be paid in compensation.*

O excellent king! of the three kinds of silver, (Meng tsan) pure silver is equal in value to seventy-five times its weight in tin, and the fine silver called dan is equal to five viss of tin. Of common silver, one tickal is equal to three viss of lead. This is the rate at which calculation shall be made when compensation is to be paid in the inferior metals.

11th. *The law fixing what quantity of molasses, copper, or silver, is one bo.*

A bo of molasses is sixty viss, a bo of land is ten pays, a pay is a square of twenty tas a side, and a ta is seven average cubits, and when a bo-tsa is mentioned this is the bo meant. Sometimes a bo is sixty viss of copper, and in common circulation in a district, six tickals of copper is also called a bo, and five tickals of copper is called a khyieng: two and a half tickals is called khyieng-kway.

ချိန်ခွဲဟူသည်ကား။နှစ်ကျပ်နှစ်မတ် ကို ဆိုသတည်း။ ဤကား ဓမ္မသတ်ကျမ်၌။ ထွက်သောရွှေငွေကြေး ချိန်ကျပ် မိုလ်ဟူသော အမည် တည်းဟု။ မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၂ တရားသူကြီးမြောက်ထိုက်သောတရား။

မဟာသမ္မတဖြစ်သော။ မြတ်သောမင်းကြီး။ တရာတပါး သောလူတို့ကို။ အစိုးရ၍။ ကိုးဆယ်ခြောက်ပါးသောရောဂါကင်းပြီ။ သူတကာတို့၏အထွဋ်သမုမိနတ် ဖြစ်ပြီ။ တရား ဆယ် ပါး ကိုစောင့် ရှောက်မြဲ စေ။ တရား ကိုမင်းမစောင့်က။အမတ်မစောင့်သည်။ အမတ်မစောင့်က။ ပြည်သူတို့မစောင့်ရာ။ ထိုပြည်ကားပျက်စီးရာ၏။မင်းတရားစောင့်က။ အမတ်စောင့်သည်။ အမတ်စောင့်က။ပြည်သူတို့စောင့် သည်။ ထိုမင်းလက်ထက်။ ပြည်ရွာသာယာခြင်းဖြစ်၍။နတ်ရွာနိဗ္ဗါန်ရောက်အံ့သောအကြောင်းတည်း။မင်းကြီး။ မင်းတို့မည်သည်။ မကောင်းမှုနှင့်ကောင်းမှုတဝက် ရှိချေသည်။ ကောင်းရာကိုလိုက်၍။ ကျင့်ပေလော့။ မြတ်သောမင်း ကြီး။ တရားကိုစီရင် စေအပ် သူ ငါး ယောက်တည်း။ငါးယောက်ဟူသည်ကား။ ။တရားဆယ်ပါးကိုစောင့်၍စီရင်သည်မင်း တပါး ။ ဓမ္မ သတ်ထွက်နှင့်အညီ စီရင် သည် တရား သူကြီး လည်း တပါး ။ ဓမ္မသတ် တွင် ငရဲ လွတ် ရာကို သာ စီရင်သည် တရား သူကြီး လည်း တပါး။ မျက်စိကန်းသော သူ သည် တောင် ဝေး စွဲ ကိုင် သူ နှင့်။ သွား၍ ခရီးကောင်း ရောက် ဘိ သကဲ့သို့ စီရင် သော တ ရား သူကြီး လည်း တပါး။ ချိန်ခွင်လျှာကဲ့သို့။ တည့်မတ် စွာ စီရင်သော တရား သူကြီး လည်း တ ပါး။ ဤ ငါးယောက်တို့သည်။တရားသူကြီးမည်ရာ၏။

၁၃ မမြောက်ထိုက်သောမတရားစီရင်သူခုနှစ်ပါး။တရားသူကြီးစကား။

တရားသူကြီးမမည်ရာသူ။ ခုနှစ် ယောက် တည်း။ခုနှစ်ယောက်ဟူသည်ကား။အမျိုးမြတ်သူကိုလိုက်၍။မနိုင်ဘဲအနိုင်ပေးခြင်းကြေးငွေပဏ္ဏာတံဆိုးအများပေး၍ရှုံးမည်သူကိုအနိုင်စီရင်ခြင်းတပါး။ အမျိုးသားချင်း ဖြစ်သည်ဟု။ရှုံးမည်သူကိုအနိုင်ပေးခြင်း။သေဘေးပျက်ဘေးကိုကြောက်၍။ ရှုံးမည်သူအနိုင်ပေးခြင်း။ ရန်သူဖြစ်သည်ဟုနိုင်အံ့သည်ကိုအရှုံးပေးခြင်းလည်းတပါး။ ဟုတ်သည်။ မဟုတ်သည်ကိုမသိမမြင်၍စီရင်သော သူလည်း တ ပါး။ ဟုတ်သည်။ မဟုတ်သည်ကိုသိလျက်။ လောဘနိုင်ငံသို့လိုက်၍။ စေဟုအာဏာပေး၍မြိမ်းခြောက် စီ ရင် သည်တွင်။ မဟုတ်သည်ကိုပြီး စေတတ်သောတရားသူကြီးလည်းတပါး။ ဤသူခုနှစ် ယောက်တို့သည်ဆန္ဒာဒေါသဘယာ

These are the weights denoted in the Damathat, of gold, silver, and other metals, when a khyieng, kyat or bo is mentioned. Thus the sage recluse called Menoo said.

12th. The law regarding men who are fit to be made judges.

O Maha Thamada, excellent king! who hast dominion over the one hundred and one races of men, who art free from the ninety-six diseases, who art the highest amongst men, a Nat of the Thamoodee* order, mayst thou watch over and firmly establish the ten laws (applicable to kings.) If kings do not abide by the laws, the lords will not; and if they do not, the people of the country will also disregard them, and the country will go to ruin. If the king watches over the laws, the lords do the same; and if they abide by and watch over the laws, so do the people of the country, and in the time of that king, the country being happy is the cause of the people obtaining nicban. O great king! kings may do an equal amount of good and evil; do thou follow and practise good. O excellent king! there are five descriptions of men who are proper to be made judges, which are as follows:—the king, who, abiding by the ten laws (for his guidance,) gives his decisions in accordance with them; the judge, who, abiding by the Damathat, gives his decisions so as to avoid incurring the pains of hell;† the judge who decides like a blind man who feels his way with his staff, and takes the way that is best; the judge who decides between the parties impartially, like the index of a pair of scales; these five men may be appointed judges.

13th. The seven people who ought not to be raised to that station, who give unjust decisions.

The seven men who should not be made judges, are as follows:—the man who decides in favor of the party, who ought to lose his cause, because he is of high family;—the man who takes bribes, and decides in favor of the party who should lose;—the man who decides in favor of the party who should lose, because he is his relation;—the man who, from fear of death or other evil, decides in favor of the party who should lose;—the man who decides against the party who should gain the cause, because he is his enemy;—the man who decides without ascertaining the facts of the case;—the man who knows the facts, but, because he has the power, decides falsely. These seven men whose decisions are influenced by inclination, enmity, fear, or folly, the king taking council with his

* There are three orders of nats; Wethodde, the clean, free from the dominion of the passions; Oopapatti, who come full sized into the world, the inhabitants of the six nat countries; and Thamoodee, to which order kings are said to belong.

† Decisions in strict accordance with the Damathat cannot be given without entailings in on the judge, punishments being ordered in it involving death, mutilation, and pains which cannot be inflicted without sin, according to the Burman religion.

မောဟာသို့လိုက်၍ စီရင်သည်ကို။ ပြည့်ရှင်မင်း ဧကရာဇ် အမတ်သူတော်ကောင်းနှင့်တိုင်ပင်၍နှင်ထုတ်အပ်၏။ စီရင်၍ပြီးရာကုံကျသမျှကိုလည်းပြန်စေရာ၏။ သို့မှပြည်ရွာတိုင်း ကားသာယာမည်။ ။မင်းစသောသူကြီးဆိုခဲ့ပြီး သည်ငါးယောက်သောသူတို့သည်။ ဆန္ဒာ ဒေါသ။ ဘယာ မောဟာသို့မလိုက်မူ၍လမ်းဟောင်းနှင့်စီရင်သည်။အမှုသည်တို့ပြစ်မှားလျှင်။ဝဏ္ဏုရင်းတွင်နှစ်ဆတက်။ ဒုင်အမှုသည်တို့ကပေးလျော်စေဟုဗြဟ္မာမင်း၏ သားရင်းဖြစ်သောမနူမည့်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၄ ဓမ္မသတ်ကိုသင်သူ။မသင်သူခွဲခြားဆိုသည့်တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ ဗာရာဏသီမင်းကြီးသည် တိုင်းနိုင်ငံရေးကြောင့်။ မိဌာန်၍ အိပ်သည်ကာလညည့်တွင်း ချင်းအိမ်မက်ပေး လာသည်ကား။ အကြွင်မျက်စိကန်းသော သူကို။ မျက်စိမြင်သောသူ။ တောင်ဝေးစွဲကိုင်စေ၍။ လမ်းကောင်းကိုသွားစေသည်မြင်မက်ခြင်းတပါး။ ။အကြွင်မျက်စိမမြင်ကိုတောင်ဝေးကိုင်သည်။ မကိုင်ချထား၍။ အရှေ့အနောက်တောင်မြောက်မသိမရောက်နိုင်ခြင်းတပါး။ ဤအကြောင်းနှစ်ပါးကိုမြင်မက်သော့ကြောင့်ဗာရာဏသီမင်းကြီးဆင်ခြင်၍။ ဆရာရသေ့ကိုပြန်လျှင်။ ဆရာရသေ့ယူခြင်းကား။အာသဝေါမစင်သမျှ။လူရဟန်းအပေါင်းတို့ရှိကြသည်မှာ။မျက်စိကန်းသောသူနှင့်တူ၏။ထိုမျက်စိကန်းကို။မျက်စိမကန်းသောသူ။တောင်ဝေးကိုင်စေ၍။ခရီးကောင်းကိုသွားရခြင်း။ လိုရာရောက်ခြင်းနှင့်ကား။ဓမ္မသတ်စာဟောင်းထုံးစံကိုတတ်သောသူ။စီရင်သည်နှင့်တူ၏။မျက်စိကန်းကိုတောင်ဝေးကိုင်သည်ပြစ်ချထား၍တောင်မြောက်ရှေ့နောက်မသိနိုင်။ သောင်အရာနှင့်ကား။ဓမ္မသတ်စာဟောင်း။ ထုံးဟောင်းကိုမမှီမကျင့်မသင်မတတ်သောသူစီရင်သည်နှင့်တူ၏ဟုဆရာရှင်ရသေ့အိမ်မက်ဖတ်၍။ မကောင်းကျင့်သမျှဓမ္မသတ်လမ်းဟောင်းမမှန်စီရင်သမျှကို ဗာရာဏသီမင်းကြီးထိပ်လန့်၍ဓမ္မသတ်ထုံးဟောင်းလမ်းဟောင်း အစည်ကျမ်းဂန် သင်ကြား၍ စီရင်မှသာလျှင်မှန်ရာသည်။ယနေ့မှစ၍ခုနှစ်ယောက်သောသူတို့စီရင်သည်ကိုပယ်၍။ ငါးယောက်သောသူတို့စီရင်သည်အတိုင်း။ ဆန္ဒာဒေါသဘယာ မောဟာသို့မလိုက်ရစီရင်ရမည်ဟု။ ပြည်တွင်း ပြည်ပတရာတစင်းထီးဖြူဆောင်းမင်းမှစ၍။ စကြာဝဠာတိုက်အတွင်း၌ ရှိသောလူရဟန်းတို့ကိုမောင်းကြေးနင်းကျော်တီးခပ်စေ၍အာဏာထားသဖြင့်ဆုံးမလေ၏။ ။ထိုနေ့စကြာဝဒေးမင်းစသောမင်းလောင်းတို့သုံးဆောင်ရာဖြစ်သောပတ္တမြားကိုသိကြားမင်းသည်။ပုဏ္ဏားအရောင်ဖန်ဆင်း၍မင်းကြီးအားပို့သလာ၏။ ဝေပူလတောင်

ministers shall dismiss from their situations, and oblige them to return all expenses incurred for these decisions. Then will the country be happy and flourishing. If the first five* shall not follow the dictates of inclination, enmity, fear, or folly, but in their decisions follow the old established road, and a suitor shall accuse one of them (of injustice,) and on enquiry he shall be found to have decided according to law, let the accusing suitor pay in compensation double the amount of the original property.

14*th. The law as regards those who have, and those who have not, studied the Damathat.*

O excellent king! the king of Benares had fallen asleep after making a vow, in the same night he had the following dreams;—(he saw) a blind man led by his staff along the proper road by one who could see. He again dreamed, and saw a blind man whose staff had been let go by the person who had been leading, and not knowing east from west, or north from south, he could not go on his way. He reflected on these dreams, and told them to his teacher, the lord recluse, who interpreted them thus:—all men and Rahans, till their passions† are subdued, are like the blind man; he who was led by the one who could see, and, going the proper road, reached the place he wished to go to, is emblematic of the man who understands the Damathat, and decides in accordance with it; and he who was left by his guide, and did not know east from west, or north from south, is emblematic of the man who gives a decision without having studied or understanding the case. The recluse having thus interpreted the dream, the king became alarmed, seeing that only decisions given in accordance with precedent and the Damathat are just, (so he ordered) that the manner of deciding practised by the above mentioned seven judges should be avoided, and that of the five who avoided the influence of desire, enmity, fear, and folly, should be followed; and using his authority, he sent round the gong within and beyond the city, and ordered the one hundred and one kings bearing white umbrellas, all Rahans, and the inhabitants of the whole earth, to conform to the above order. On that day the king of the Nats, in the likeness of a Bramin, brought him a ruby fit to be used by kings, and all other kings,‡ and embryo deities; and a Nat, brought a ruby that

* Commencing with the king.

† Athawau-matsenthamya from Awga, a stream the four currents that bear creatures away; Kamauga, desire, Bavauga, wish for a change for the better in the next state of existence, Ditauga, heterodox opinions, Awezauga, folly.

‡ The bramins say the four degrees of power attainable by the kings of this world; are Mandat, whose sway reaches over the whole of the four Great Islands and up to Tawadientha, the second of nat countries; Tsetkyawaday, over the four islands only; Eygarit, over the south island, one yoozana above, one below the surface.

ဋ္ဌ်ရှိသောပတ္တမြားကို။ နတ်တို့အသာ မည်သောပုဏ္ဏားအသွင်ဖန်ဆင်း၍။ ဗာရာဏသီမင်းကြီးအားပို့သလာ၏။ ထိုနေ့မှစ၍တိုင်းကားပြည်သူတို့သည်။ စိတ်၏ချမ်းသာခြင်း။ ကိုယ်၏ချမ်းသာခြင်းဖြစ်၍။ စီးပွားများလေ၏။ မိုဃ်းရေတို့သည် ကောင်းပေ၏။ မိစ္ဆာစသော မကောင်းသော နတ်တို့သည်။ ဝေးစွာကြည့်ဖယ်လေ၏။ တရားစောင့်သောနတ်တို့သည်လည်းချည်းကပ်၍စောင့်ရှောက်မစသော့ကြောင့်အကျိုးပွားများလေ၏။ ။ထိုကြောင့်မကောင်းသောတရားသူကြီးတို့ကိုပယ်၍ ကောင်းသော တရားသူကြီးတို့ကို စီရင်စေအပ်၏ဟုဗာရာဏသီမင်းကြီးအိမ်မက်ကို။ ရသေ့အားပြန်၍။ ရှင်ရသေ့တရားဟောသော့ကြောင့်။ ကောင်းအောင်ကျင့်စီရင်ရာတွင်မှ။ များစွာကောင်းကျိုးပေးဘူးကြောင်းကိုမဟာသမတ မင်း အား မနူမည် သောရှင် ရသေ့သက်သေထား၍မိန့်တော်မူ၏။ ။မြတ်သောမင်းကြီး။ မင်းကြီးသည်အထက်ဗာရာဏသီကဲ့သို့ကျင့်စေသတည်း။ ကျင့်ပေမူ။ ဘုန်းတန်ခိုးကြီးပါစေ။ အသက်ရှည်စွာအနာမဲ့လျှင်ဖြစ်ပါစေ။ စည်းစိမ်ချမ်းသာကြီးပါစေ။ ဥစ္စာရတနာလည်း များပါစေ။ တရာတပါး သောမင်း ကိုလည်း အစိုးရပစေ။ ထီးဖြူဆောင်းချင်းမင်း တို့အထွဋ်။ လောကသမုတိနတ်ဟုမိဋ္ဌာန်မှတ်ထား၍။ နတ်များကောင်းကြီးပေးကုန်ရာ၏ဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၅ သွီးလုလင်မိဘပေးစား၍သူငယ်မကြိုက်ကွာသောတရား။

အကြင်မိဘတို့သည်။ သွီးကညာကိုယောကျ်ားလုလင်နှင့် ပေးစားလေအံ့။ အုံးအိပ်မစပ်မှီ။ ယောကျ်ားတပါးနှင့် ပြေးသွားလေသော်အသွင်းစများပေးသောယောကျ်ားငယ်ဥစ္စာ။ မိဘသို့ပေးသမျှကိုလည်း။ ယောကျ်ားငယ်သို့အရင်းတိုင်းပြန်စေ။ ပေးစားရာ ယောကျ်ားငယ်က အလုံးရစေပေးစား၍အုံးအိပ်ရာရှည်လျက်။ ကာမရာဂရှက်ချေမူ။ ယောကျ်ားတပါးနှင့်ပြေးသွားချေသော်။ ထိုသူငယ်မတွင် ပါသမျှမှစ၍။ သူငယ်မ။ ကိုယ်ဘိုးလည်းစားစေ။ ခိုးသူလည်းငွေသုံး ဆယ် ထိုယောကျ်ား ငယ်အား ပေးစေ။ ယောကျ်ားငယ်နှင့်မိမ္ဘငယ်နှစ်ယောက်ကိုပေးစားထိမ်းမြား၍ အုံးအိပ်ရာရှည်သည်။ ကာမရာဂမရောက်မှန်လျှက်သူငယ်မသည်ယောကျ်ားတပါး မရှိ။ ပေးစားသောသူကိုမလို၍ မိဘထံ။ ပြေးသွားအံ့။ သုံးကြိမ်မြောက်ပေးစားစေဦး။ မနေသူငယ်မ။ ညှင်းဆန်လျှင်။ မိဘသို့ပေးသွင်းဦးပဏ္ဏာလွှတ်စေ။ စားပိုင်စေ။ ။သူငယ်ကိုထိမ်းမြားယနေ့မှစ၍။ ယောကျ်ား ငယ်နှင့် ခန်းဝင်မကွာ ရှိသမျှမှာ။ ထဘိုးမိမ္ဘငယ်က။ ယောကျ်ားငယ်သို့ပေး ပြန်စေ။ မိဘတို့မှာသုံးကြိမ်မြောက်အပ်ပေးသော့ကြောင့်။ အထက်သွင်းရင်းကင်းလွှတ်စေ။ ယောကျ်ားငယ်က။

was in Wayboola hill. From that day the people of the country being happy in their minds, and at ease in their persons, became rich, the rains were abundant, the bad Nats kept at a distance, and the good Nats came and watched over the country, much to its advantage. For this reason, having set aside the bad, good judges should be appointed to administer the laws. Thus the lord recluse represented to the king Maha Thamada, the dream of the king of Benares as interpreted by the recluse, and that from his acting in accordance with it, great good was the result. O excellent king! do thou practise as did the king of Benares; if thou doest so, may thy power and glory be great, thy life long, and free from disease, thy riches and happiness great, thy property and gems abundant; mayest thou have dominion over the one hundred and one kings, and as the most exalted amongst white umbrella bearing kings, and chosen of the people for their Thamoodee Nat, the Nats will all give praise. Thus Menoo, the recluse, said.

15*th*. *The law by which a young woman given in marriage by her parents, not liking the husband, separates from him.*

If a maiden daughter is given by her parents to a young man in marriage, and before consummation she shall go off with another, let her parents return all the presents the young man may have made, and let him keep all that was given at the marriage. If she shall run off with another after consummation, let her husband keep all the dower she may have brought, let him also have the price of her body, and let the seducer pay thirty tickals of silver. If after betrothment, and before consummation, there being no other man in the case, she, not liking the man to whom she is betrothed, shall run off to her parents, let her be restored to the person to whom she is betrothed three times. If she persists in refusing to remain with him, let her parents keep all presents made to them beforehand, but let the woman return two fold all that have been made to her from the day of her betrothment. As her parents have given her over to her hus-

မရသာ။ ။ထိုသို့ပေးစားရာတွင်။ယောကျ်ားသွေးဖြည်ချောလျှင်လည်း။ အသွင်းကိုဆုံးစေ။ ထိမ်းမြားရာ။ ယောကျ်ား ငယ်ကပါသမျှကိုလည်း။မိမ္မအားထဘိုးပြန်စေ။ဤကားကာမဂုဏ်မစပ်သည်ကိုဆိုသတည်း။ ။ကာမဂုဏ်စပ်ပြီးမှ။ ယောကျ်ားမလိုမူ။ မိမ္မငယ်ကအလုံးစုံကိုပိုင်စေ။ ယောကျ်ားငယ်ကိုယ်ဘိုးကိုလည်းမိမ္မငယ်အားပေးစေ။ ဤကားထိမ်းမြား၍နေ့လရက်မကြာသည်ကို ဆိုသတည်း။ လင်မယားမြောက်နေကြ၍။ ဥစ္စာပါကြမည်။ နှစ်ပါး လုပ်ဆောင် ကြိုးစည်ရသည် ဥစ္စာမှိုက။ မိမ္မမကြိုက်လည်းယောကျ်ားအလုံး ရစေ။ ယောကျ်ား မ ကြိုက် လည်း မိမ္မအလုံးရစေ။ ထိုဥစ္စာမရှိကြမူ။ ကိုယ်ဘိုးစားပိုင်ကြစေ။ဤကားသူငယ်ချင်းအိမ်ထောင်ကြီးမဟုတ်သည်ကို ဆိုသတည်း။

၁၆ ၎င်သို့်းလုလင်ထိမ်းမြားပေးစားနေ့။ပေးစားသူနှင့်မနေ။တပါး တခြားသူနှင့်နေသောတရား။

မိဘထိမ်းမြား ပေးစားသည်။ မိမ္မကိုအုံးအိပ်ရာမရှည်။ ကာမမပေးညီမကိုလည်းကောင်း။ အစ်မကိုလည်းကောင်း။ ကျိုးကန်း ရှုးနာမဆို။ ကာမစပ်ရှက်ချောလျှင်ထိုစပ်ရှက်သူကိုမယားပြုစေ။ ပေးစားသည်မိမ္မကို မရသာချေ။ အကျိုးအကန်းအနူအရူးဖြစ်သည်။ အိမ်မထောင်နိုင်ပါ။ မှားယွင်းပါသည်ဆိုသော်ချင့်ကိုယ်ဘိုး ပေးစေ။ ပေးစားရင်းသူကိုမရရာလွတ်စေ။ထိုပေးစားသည်နေ့။ ပေးစားသူသို့်းကို အုံးအိပ်ရာ။ ကာမမရှည်မရောက်မပေးကျွန်မကို ကာမရောက် ချေသော်။ ထိုကျွန်မကို သာရစေ ။ ပေး စား ရင်း သို့်း ကိုမရ သာချေ။ ထိုကျွန်မကိုမနေပြီ ဆိုလျှင်။ ထိုကျွန် မ၏ကိုယ် ဘိုး တန် ရာ ကို။ ထိုယောကျ်ားငယ်ကပေးစေ။ ။ပေးစားရင်းသို့်းကိုမရ။အထက်သွင်းသမျှကိုရကောင်းသည်ယောကျ်ားငယ်ကတောင်းလည်းမရရာလွတ်စေ။ ။ ။ ။မိမ္မငယ်မိဘတို့သည်၊ သို့်းတယောက်နှင့်ပေးစားမည်ပြု၍။ပေးစားသေး၏။ ပေးစားရင်းပြုရင်းသို့်းကိုအိမ်ခန်းသို့မဝင်စေ။ညအခါသို့်းတပါးကိုအိပ်စေ၏။ ထိုအိပ်စေသောသို့်းကိုလည်းရစေ။ ပေးစားသောသို့်းကိုလည်းရစေ။နှစ်ယောက်ကိုယောကျ်ားငယ်ကရစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ဖျက်ဖျက် ချေသောကြောင့်တည်း။ အကြင်သို့်း ကိုပေးစား သည် ကာလ။ အသွင်းဥစ္စာပဏ္ဏာပေးကောင်း သည်။ မတောင်း။ သို့်းနှင့်ယောကျ်ားငယ်သင့်နေပြီးမှ။အသွင်းလက် ဆောင်းရကောင်း သေးသည် ယော ကျ်ား ငယ် မိဘ။ ယောကျ်ားငယ်ကိုတောင်းသော်မရရာချေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ရှေးမဆိုချေသောကြောင့်တည်း။

band, let them keep all presents made beforehand. Should the man not keep his engagement, let him lose all his advances, and double all he brought with him. This is the law before consummation. After consummation, should the man not desire the woman, let her retain all the property, and let him pay her also the price of his body; this is said of separation soon after marriage. Should they have lived some time together, and both had property at the time of marriage, which has been increased during the time they lived together, and the woman does not wish to remain with the man, let him have all the property. If the man be the party wishing to separate, let the woman have the whole. If they have no property, let the price of their body be paid (by the party wishing to separate.) This is said of a party who have never before been married; not if they have been married before.

16*th. The law when a young woman is given in marriage in the same way, and on the day of the marriage, the man to whom she was plighted shall not remain with her, but go with another.*

If a woman has been formally betrothed by her parents, and before the marriage has been consummated, or they have slept on the same bed, the man shall have connection with her sister, elder or younger, be she deformed, blind, mad, or sick, he shall make a wife of the person he had connection with, and shall not obtain the woman to whom he was betrothed. If he admit that he has committed an offence, and declare that he cannot make the woman his wife, because she is deformed, blind, a leper, or mad, he shall pay the price of his body, and not obtain the woman to whom he was betrothed; let her be free. Should he not sleep with his wife on the day of marriage, and not consummate the marriage, but have connection with a slave, let him make her his wife; he shall not have the woman to whom he was betrothed. Should he refuse to make the slave his wife, let him pay the amount for which she is bound; he shall not obtain her to whom he was betrothed, and she shall retain all the presents he may have made; if he demand them back, he shall not obtain them. If parents shall betroth one daughter, and under favor of the night send another into the bridal chamber, let the man have the daughter he thus sleeps with, and also the one to whom he was betrothed. Let him have both. Why is this?—because a deceit was practised on him. If parents do not demand the usual presents at the time of betrothment of their daughter, but do so after the young man and woman have been some time together, they shall not obtain them. Why is this?—because they did not speak beforehand.

၁၇ သူငယ်ချင်းချစ်၍မိဘအသွင်းခံပြီးမှ။သူတပါးနှင့်ပေးစားသောတရား၊

အကြြင်မိဘတို့သည်အသွင်းအများခံ၍ရှိပြီးမှ။ အသွင်းရှင်နှင့်မပေးစား
ဘဲ။ကြွယ်ဝကုန်တန်ရတတ်သောသူကို သမီးပေးချေမူ။ ထိုယောကျ်ားငယ်က
သွင်းသမျှကိုသမီးငယ်မိဘကထဘိုးပေးစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။
စကားရှေ့ချေသောကြောင့်တည်း။

၁၈ မိဘနှစ်ပါးထိမ်းမြားသည်။သူငယ်မနာမစွမ်ရှိသည်ကိုသူငယ်မသိ။
သိလျှင်သူငယ်ကွာသောတရား၊

အကြြင်သမီးကိုနူသည်။ ကျိုးသည်။အသည်။ဆွံ့သည်။ နားပင်းသည်။ ရူး
သည်မလိမ္မာသည်ကို။ယောကျ်ားငယ်မိဘတို့မသိ၍ ပေး စား မည်ဆိုသည်
ကာလ။ မိမ္မငယ်မိဘကအကြောင်းကိုမပြော။ ပဏ္ဏာအသွင်းခံ၍ပေးစားလေ
၏။နူ။ ရူး။ ကျိုး။ ကန်း။ နားပင်း။ အသည်။ ဖြစ်ကြောင်းကို။ ယောကျ်ားငယ်
သိ၍မနေ။အသွင်းကိုတောင်းလျှင်။ ထဘိုးပေးစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူ
မူကား။မိမ္မငယ်မိဘရှိုးဖျက်ချေသောကြောင့်တည်း။ ချင်းတို့သိလျက်ပြစ်မူ။
အပြစ်မရှိနေထိုင်စေ။မနေလိုမူ။အသွင်းဆုံးစေ။

၁၉ သမီးလုလင်ကို၊အများယောကျ်ားမိဘတို့စည်၍ကယောက်ယောက်။
သူငယ်မကြိုက်သူနှင့်နေသောတရား။

အကြြင်မိဘတို့သည်။ သမီးကညာတယောက်ကို။ ယောကျ်ားမိဘအများ
နှစ်သက်၍ အသီး အသီး ကွမ်လက် ဖက်ရွေ ငွေပုဆိုး အဝတ် တို့ဖြင့်။ လက်
ဆောင်ပြု၍တောင်ကြ၏။ သမီးနှစ်သက်လျှင်နေစိမ့်မည်ဟူ၍လက်ဆောင်ကို
ယူ၏။နောင်သမီးငယ်ကိုဆွေးနွေးမေးမြန်းစီစစ်လျှင်။ရှေးဦးလက်ဆောင်ခံသူ
ကိုလည်းကောင်း။ အလယ်ခံသူကို လည်းကောင်း။ နောက်ခံသူကို လည်း
ကောင်း။ တယောက်ကိုနှစ်သက်သည် သမီးငယ်ဆိုရာ။ နှစ်သက်ရာနှင့် ပေး
စားထောင်နေစေ။ငါတို့ပဏ္ဏာကိုယူသည်ဖြစ်သည်။ငါတို့သားနှင့်မနေရဖြစ်
သည်ဆို ၍ အသွင်းပဏ္ဏာ လက်ဆောင် ကို တောင်း သော် လည်း မရရာ။ အ
ဘယ်ကြောင့် နည်း ဟူမူကား။ သမီးငယ်နှစ် သက် ရာပေး ၍ နေ စိမ့်မည်ဆို
သောစကားရှိ ချေသော ကြောင့် တည်း။ သမီးငယ်မိဘတို့စားပိုင်လေ၏။ သို့
မဟုတ်တုံ။ တဦးလက်ဆောင်အသွင်းကိုခံ၍ ထောင်နေစေရမည်။ သမီးကိုမ
မေးပြီ။ငါတို့မိဘပြီးလျှင် ပြီးတော့သည်။ ချိမ်း ချက်ဆို ပြီးမှ သူတပါးကိုပေး
စားချေသော်။အသွင်းကိုမိမ္မငယ်မိဘက။ယောကျ်ားငယ်မိဘသို့ပြန်စေ။

17*th. The law when a couple are attached to each other, and the parents of the woman having accepted presents, shall give her to another.*

If parents have received large bridal presents, and do not give their daughter to the giver of them, but to a rich man, they shall return to him double. Why is this? Because they have departed from their engagement.

18*th. The law by which a man, when he discovers the fact, may separate from a diseased woman with whom a marriage has been contracted, by mutual consent of the parents of both, he not knowing at the time of marriage that she was diseased.*

If parents have a daughter who is a leper, deformed, dumb, imbecile, deaf, mad, or a fool, and the parents of a young man to whom they betroth her do not know this, and at the time of betrothment they do not tell them, but receive the presents, and give her away, and the young man discovering her defects shall refuse to live with her, and demand back the preliminary presents, let them restore them two-fold. Why is this?—because they practised a deception. Should the man's friends have known her condition, no blame shall attach to her parents; let the couple live together. If the man refuse to do so, let him lose his presents.

19*th. The law when the parents of several young men have sent to demand a young woman in marriage, and she takes one of her own choice.*

If parents have a maiden daughter, and the parents of several young men approving of her, shall separately make presents of betel, tea, gold, silver, or cloth, and demand her in marriage, and the maiden's parents accept them with a promise that if she is willing, they will give her in marriage, should the maiden on consideration, approve of the person who first or last made the presents, or any one of them, let her be given to him; and if the parents of the other young men demand back their presents on the ground that she has not been given to their son, they shall not recover them. Why is this?—because it was stipulated she should be given to the one whom she should choose; her parents have a right to keep the presents. If the agreement was not made thus, but they receive the presents of one, saying they will oblige her to marry (their son,) that the engagement with them is final, and if after this they give her to another, let them return all the presents.

၂၀ သမီးကိုလိုချ၍မိဘအိမ်တွင်သူငယ်ကိုဝင်လုပ်၍သူငယ်မကို တောင်း သောတရား။

အသွင်းလည်းပေး ၏။ ယောကျ်ားငယ်လည်း မိမွှငယ်သို့ မိဘအစေကိုခံ၍လုပ်နေ၏။ ကုန်ကြွယ်ဝသူနှင့်ပေး စားချေသော်အသွင်းကို တံဘိုးပေးစေ။ လုပ်ခွန်နေ့ကကိုလည်းတွက်၍ပေးစေ။ သမီးနှင့်ပေးစားမည်တွင်မည်မျှနှစ်။ မည်မျှလ။ လုပ်၍အစေကိုခံ။ သဘောတူဆိုကြ၍။ လနှစ်ဆိုဂတိရောက်ပြီး မှ။သမီးကိုမပေးချေမူသမီးငယ်ကိုယ်ဘိုးယောကျ်ားငယ်ကိုပေးစေ။ထိုသို့ကား ဂတိမဆိုယောကျ်ားငယ်သည်။ မိမွှငယ်မိဘအလုပ်။ဘဏ္ဍာကိုစွမ်းဆောင် လုပ်၍မိဘအသိ။သမီးငယ်အလိုတူအိပ်ခန်းနေရာ။ အုံးအိပ်ရာ။ရှည်တွဲသဉ် သမီးငယ်မိဘတို့က။ ငါတို့ပေး စား သည် လော မဆိုသာ ချေပြီ။ အိပ်နေစား သောက်အလုပ်အကြံအသိအမြင်ဖြစ်ချေသောကြောင့်။ လင်မယားမြောက် စေ။

၂၁ သမီးကိုခိုး၍မိဘအိမ်တွင်မဟုတ်။အလျောက်သားမွေးမှ။ မိဘခွာပိုင်သောတတရား။

မိမွှငယ်မိဘ မပေးစားခိုးသွား၍။ သားတကျိပ်မြင်သော်လည်း။ မိဘ ခွာ၍ လင်သစ်ပေး သော် ပေးစားပိုင်စေ။ ငမယားဟုမဆိုပိုင်ချေ။ အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား။သမီးကိုမိဘပိုင်ချေသောကြောင့်တည်း။

၂၂ သူငယ်မကိုသူငယ်အလျောက်မိဘမပေးစား။ခိုးသွား၍ မခွာပိုင်သောတရား။

မိဘတို့သည်။ မကြိုက်မနှစ်သက်မပေးစားဘဲ။ မိမွှငယ်နှင့်ယောကျ်ား ငယ်ထွက်ရှောင်ပြေး၍။ မိမွှငယ်မိဘကျေးရွာနေရင်းဖြစ်စေ။ အနီးဖြစ်စေ။ ရောက်လာ၍။ သားနှစ်ယောက်သုံး ယောက်မွေးမြင် သော်လည်းကောင်း။ ငါးနှစ်ဆယ်နှစ်တိုင်သော်လည်းကောင်း။ မိဘတို့အသိအမြင်ဖြစ်ပြီးမှ။မနေ ရပြီခွာသော်မခွာပိုင်ချေ။ မိဘအုပ်သောသမီးကို။ ယောကျ်ားငယ်ခိုး၍ပြေး ရာ။မနေပြီမိမွှက။မိဘထံပြန်သော်ခိုးသည်အပြစ်မရှိ။ ငမယားမဆိုပိုင်။မိမွှ ကိုတည်းယောကျ်ားသည်ခိုးယူပြီးမှ။ မနေပြီဆိုလျှင်မိမွှငယ်သို့ယောကျ်ား ကကိုယ်ဘိုးပေးစေ။ အလျော်ရောက်မှ။မလျော်ပြီနေပါမည်ဆိုသော်လည်း။ မိမွှငယ်မနှစ်သက်က မနေမရသာချေပြီ။ မယားအရာကလွတ်စေ။ကိုယ်ဘိုး ကိုသာယောကျ်ားကမိမွှသို့ပေးစေ။

20th. The law when a young man, wishing to marry a young woman, gives his services in the house of her parents, and demands her in marriage.

If (parents) shall not only have received presents from the young man, but he shall also have served them, and they shall give their daughter to a man of wealth, let them return the presents two-fold, and having calculated the value of his labour, let them also pay for that. Should the parents by mutual consent make an engagement, saying, " serve for so many years, so many months, and we will give you our daughter," if when the time is up, the parents do not give their daughter, let them pay the price of her body. In case no engagement was made, should a young man whilst working diligently for the parents, with their knowledge and her own consent, sleep with the daughter in her own room, and have connection with her, the parents shall not afterwards say they did not give her to him; they were aware that they had slept together, and that he was working and eating in the same house; let them be considered as man and wife.

21st. The law by which parents are empowered to cause the separation of their daughter from a husband who took her without their consent, when she has borne children, not in their house, but in a place of her own choice.

If the parents of a young woman shall not give her away, but she shall be stolen (seduced) away, even if she has had ten children, they have the power to cause her to separate from (the seducer) and give her to another; the man has no right to say she is his wife. Why is this?—because a daughter belongs to her parents.

22d. The law when they are not empowered to cause a separation, when the daughter was taken without their consent.

If a young woman runs off with a young man, not approved of by her parents, and having concealed herself for some time, shall return to the village or neighbourhood in which her parents live, and have two or three children, or live there five or ten years with the man, after her parents have seen and known (of her being there,) they shall not have the power to cause her separation (from her husband.) If a young man runs off with a daughter living under the protection of her parents, and she shall return to them, refusing to live with him, he shall not be punished for the theft, (seducing her away,) but he shall have no right to claim her as his wife. If a man after running away with a man's daughter, refuse to keep her, let him pay the price of his body. If when ordered to make compensation, he offer to live with her, he shall not retain her if she does not consent; let her be released from all obligation as his wife, and let him pay the price of his body.

၂၃ သ္မီးလုလင်မိဘမသိ။ သူငယ်နောက်လိုက်၍။ သုံးကြိမ်အပ်ပြီးလျှင်။ ငင်နောက်မအပ်ရသောတရား။

အကြင်မိမ္မငယ်ကိုအလိုတူယူသွားအံ့။ သုံးကြိမ်မြောက်မိဘတို့သို့အပ်ပေးစေ။ သဘောတူသ္မီးလိုက်ချေသောကြောင့်။ သူခိုးမဟူရာခိုးဘိသည်စွဲ၍။ အရံပိုင်တို့ထံ၍ရှိလည်း။ သင့်နေစေစီရင်၍။ သင့်နေပြန်လျှင်။ လင်မယားကို။ ယောက်ျားမိဘကပေးစေ။ ထိုသို့လင်မယားရိပေးပြီးမှ။ မနှစ်မသက်မနေလိုသူငယ်မဆိုးလည်းကိုယ်ဘိုးပေးစေ။ ယောက်ျားဆိုးလည်းကိုယ်ဘိုးပေးစေ။ လင်မယားမြောက်ကြပြီးမှ။ တယောက်ကိုတယောက်မနေပြီဆိုလျှင်မိတ်တူဖြစ်သည်အမှုကျရန်။ ရန်ကိုအညီပိုင်ရာကိုယူကြစေ။ မိမ္မနှစ်သက်၍။ ယောက်ျားကမနှစ်သက်သော်။ ပိုင်ရင်းဥစ္စာကိုမိမ္မအားစုစေ။ မိမ္မကမနှစ်သက်။ ယောက်ျားကနှစ်သက်ပေကလည်း။ မိမ္မကပိုင်ထိုက်သည်ကိုယောက်ျားအားစုစေ။ ကျေးမြီမှာအပြစ်ရှိသူကပေးဆပ်စေ။ သ္မီးငယ်ကိုသုံးကြိမ်မြောက်အပ်ပြီးမှုကား။ ယောက်ျားမိဘယောက်ျားငယ်ကိုမစွဲရာ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ သ္မီးကိုသ္မီး၍ရှင်မနိုင်ပေးသောကြောင့်တည်းဟူပေ။

၂၄ သ္မီးလုလင်နှင့်သူငယ်သွားလာ၍။ မိဘအုပ်သူသိလျက်။ သူတပါးနှင့်မပေးစားပိုင်သောတရား။

အကြင်သ္မီးငယ်နှင့်။ ယောက်ျားငယ်တူတကွအိပ်နေသည်ကို။ မိဘအုပ်သူတို့သိ၍။ ရက်လများမှ။ သူတပါးနှင့်ပေးစားချေသော် မပေးစားပိုင်။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မိသိဘမြင် အအုပ်တို့ အသိထင်ရှားဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း။

၂၅ ကျွန်ကိုကျွန်မဟုတ်။ သခင်ဆို၍သူတပါးနှင့်ပေးစား၍သားသ္မီးမွေးမြင်မှ။ ကျွန်ဖြစ်သည်မဆိုပိုင်သောတရား။

အကြင်သူတို့သည်။ ကျွန်မကိုလည်းကောင်း။ ကျွန်ယောက်ျားကိုလည်းကောင်း။ ကျွန်မဟုတ်ဆို၍။ သူတပါးတို့နှင့်။ ထင်ရှားစွာပေးစား သားမြေးစီးပွားများမှ။ ကျွန်ဖြစ်သည် ဆိုချေသော် မဆိုပိုင်။ ဆိုသည် အပြစ်ကျွန်ဆိုတိုင်းကိုလည်းလျော်စေ။ ကျွန်အရာကလည်းလွတ်စေ။

23rd. The law that a young man after restoring a young woman who has run off with him three times to her parents, is not obliged to return her again.

If a young woman shall be taken away from her parents with her own consent, let the young man restore her to them three times; as the young woman is consenting it shall not be called "theft." If he be accused before the judge of stealing her, and he decide that they are to live together, and they do so, let them be considered as man and wife, and let the parents of the man pay the law expenses. If after the expenses have been paid, the woman shall refuse to live with him on the ground of not liking him, let her pay the price of her body. If the man refuse to live with her, let him pay (the price of his body.) If after they have thus become man and wife, they both refuse to live together, it is a separation by mutual consent; let each have their own debts, credits, and personal property. If the woman consent to live together, and the man refuse, let her have the whole of the original property. If the man consent to remain together, and the woman refuse, let him have all the original property, and let the party refusing pay all the debts. In cases where a young woman has been returned three times, no action will lie against the young man or his parents. Why is this?—because the "owners" of the daughter could not control her.

24th. The law that parents shall not give their daughter to one man, knowing that she has slept with another.

If the parents or guardians of a young woman know that she has slept with a young man, and after several days or months, they give her to another, they have no right to do so. Why is this?—because they are notoriously aware of the above fact.

25th. The law that when a master gives his slave in marriage to the daughter of another, saying he is not a slave, he shall not claim the children as slaves.

If any one shall publicly give a slave, male or female, in marriage, and say openly they are not slaves, when the children come to be numerous, he shall have no right to claim them as slaves. If he does, let him pay as a fine the amount said to be due by the slave, and let him be emancipated.

၂၆ သူငယ်မကိုယောကျ်ား။သဘောတူသန္ဓေပေးပြီးမှ။မနေသောတရား။

အကြင်မိမွေငယ်ယောကျ်ားငယ်တို့စိတ်တူသန္ဓေပေး၍။ မနေ မထောင်
မလျှော်မှီ။ သန္ဓေနှင့် တကွသူငယ် မသေသော်။ ငွေ အကျပ် ခြောက် ဆယ်
လျှော်စေဟုမနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၇ ကညာလေးပါးကိုပြစ်မှားသောတရား။

သမီးကညာတို့ကိုစိတ်မတူ။ အပိုင်အနိုင်ပြစ်မှားခြင်း၌။အရွယ်မရောက်
သော ကညာ မျက်စေ့ သူလား နှစ်ဖက် ကန်း သော ကညာ။ အ ရူး ဖြစ် သော
ကညာ။ အရွယ်လွန် ပြီးသော ကညာဟု လေးပါးအပြားရှိ၏။ ထိုမှ တပါးအ
မျိုးတူ၍။ဆန္ဒမတူသောကညာ။ဆန္ဒတူ၍အမျိုးမတူသောကညာ။အမျိုးတူ
ဆန္ဒတူကညာ။အသူးမတူဆန္ဒမတူ။ကညာဟူ၍လေးပါးကိုမှတ်ရာ၏။မြတ်
သောမင်းကြီးအရွယ်မရောက်သေးသောကညာ။သူအိုဖြစ်သော ကညာ။အ
ရူးကညာတို့ကိုစိတ်မတူအပိုင်အနိုင်ယောကျ်ားတို့လွန်ကျူးချေမူ။ ၎င်သုံး
ဦးသောကညာတို့မှာ။ငွေစင်အကျပ်တရာလျှော်စေ။မင်းဒါန်လည်းသင့်စေ။
သူလားနှစ်ဖက်ကန်းကို။သဘောမတူပြစ်မှားချေလျှင်။ ငွေစင်အကျပ်နှစ်ရာ
လျှော်စေ။ ဆိုးရွားသောစကျွဲရှိချေသော့ကြောင့်တည်း။ မင်းဒါန်လည်းသင့်
စေ။ဤကားအရွယ်မရောက်သူငယ်မတွင်။အတင်းမုတိမ်းကိုဆိုသတည်း။
။ ။တရားဝင်သူငယ်မအရွယ်လွန်မိမွေ။နှစ်ယောက်တို့ကို။သဘောတူမှန်
လျှင်။ပြစ်ဝက်ကိုလျှော်စေ။ တရားဝင်သူဖြစ်သည်ရာဇာဝတ်မင်း ဒါန်ကင်း
စေ။အ ရူးမျက်မမြင်တို့ကို။ သဘော တူအရွယ်ရောက် ဖြစ်၍။ယည်ပါးလျှင်
လုံခြုံအောင်ကျွေးမွေးထိန်းသိမ်းစေ။သန္ဓေရှိလျှင်။စောင့်မလုပ်ကျွေးမွေးစေ။
သားမွေးလျှင်သားထိန်းနို့စို့။ အ ရူးမှာပေး စေ။ မျက်မမြင်မှာ သား ထိန်း တ
ယောက်နှင့်။ တောင်ဝေးစွဲပေးစေ။ ဤအရာကားသဘောဟူစပ်ရှက်ရာတွင်
သန္ဓေရှိ၍မွေးမြင်သည်ကိုဆိုသတည်း။ ။သန္ဓေမရှိသဘောစိတ်တူ
ယည်ပါးသည်ကို။မကျွေး မမွေးချေလျှင် အ ရူးမှာငွေသုံးဆယ် လည်းဟူ၏။
ငါးဆယ်လည်းဟူ၏။ မျက်မမြင်မှာ။ သုံးဆယ် လည်းဟူ၏။ခြောက်ဆယ်
လည်းဟူ၏။ဤကားအရွယ်ရောက်၍။သဘောတူသည်ကိုသာဆိုသတည်း။

၂၈ ဆန္ဒမတူ။ယညာလေးပါးကိုပြစ်မှားသောတရား။

ထိုမှတပါးအမျိုးတူ၍။ ဆန္ဒမတူသောကညာကို။ ဆိပ်ကွယ်ရာသောအ
ရပ်၌။အပိုင်အနိုင်ကျင့်ချေသော်။အရွယ်မရောက်က။အမျိုးတူသည်ဟုမဆို

26th. The law when a man having got a young woman with child by her own consent, refuses to marry her.

If a young woman is gotten with child by her own consent, before the man lives openly with her, and she dies before he has paid the fine, or before the child is born, let him pay in compensation sixty tickals. Thus the recluse, called Menoo, ordered.

27th. The law when one of the four kinds of virgins is deflowered.

As regards virgins deflowered against their inclination, there are four kinds; 1st, one not arrived at puberty; 2nd, one who is blind of both eyes; 3rd, one who is mad; 4th, one who is beyond the grand climacteric. Besides these there are four kinds; 1st, one who is of the same class, but different desires from (the ravisher;) 2nd, one whose desires are the same, but class different; 3rd, one the same both in class and desire; 4th, one different both in class and desire. These four distinctions must be noted and considered. Oh excellent king! if a man shall by force deflower a virgin who has not reached the age of puberty, one who is mad, or one who is beyond age, let him pay one hundred tickals in compensation, and let him also suffer criminal punishment. If it be a virgin blind of both eyes, against whom the offence is committed, let two hundred tickals of pure silver be paid in compensation, because she is entirely blind, and let the offender be also punished criminally. This is said when she has not attained the age of puberty. If she be arrived at the age of legal responsibility, or beyond age, and consenting, let half the above compensation be paid; and as she is of legal age, let no criminal punishment be inflicted. If a virgin who is mad or blind, be of legal age, and consenting, let the offender support and take proper care of her whilst with child, and when the child is born, let him in the case of the mad woman, provide a wet nurse, and of the blind one, an attendant for the child, who shall lead the mother about; that is, when the offence was committed by mutual consent, and a child is born. If there be no child, and the connection be by mutual consent, should the man refuse to support the woman, he shall pay the mad woman thirty tickals, or as some authorities say, fifty; to the blind one thirty tickals, or according to some authorities sixty; that is, when they have arrived at the age of puberty, and are consenting.

28th. The law when a rape is committed on one of the four classes of virgins.

Besides these, there is a virgin of the same family as the offender, but who is not consenting. If the offence be committed in a sequestered place, violence used, and the girl not arrived at the age of puberty, she shall not be said to belong to the same family.* Let the

* The Bramins plead family relationship in extenuation.

သာချေ။ ။ငွေအကျပ်တရာလျှော်စေ။အမျိုးမစောင့်သည်ဝန်မင်းဒါန်လည်း
ခံစေ။ အမျိုးတူအလိုတူဖြစ်လျှင် ထောင်နေကြစေ။ မိဘမိဘက မကြိုက်မနှစ်
သက်လျှင်ခွာပိုင်စေ။ ယောကျ်ားမိဘတို့မကြိုက်မနှစ်သက်သည်ဟူ။ မခွာ
ပိုင်ချေ။ယောကျ်ားကမကြိုက်လျှင်။ကိုယ်ဘိုးပေးစေ။ မိဘမကြိုက်လျှင်ကင်း
လွတ်စေ။ဤကားသူဆင်းရဲသူတန်ချင်းကိုဆိုသတည်း။ ။ဆန္ဒတူ၍။အမျိုး
မတူသော်။ မင်းမျိုးကညာအရွယ်မရောက်သူကိုအပိုင်အနိုင်ကျင့်ချေလျှင်။
ငွေအကျပ်လေးရာ။ပုဏ္ဏားမျိုးဖြစ်ကသုံးရာ။ သူဌေးသူကြွယ်မျိုးဖြစ်ကနှစ်
ရာ။သူဆင်းရဲမျိုးဖြစ်ကတရာလျှော်စေ။ ။အရာအထူးမရောက်သောသူ
တို့တွင်။ အမျိုးကိုဆိုသောငွေအလျှော်စကားတည်း။ အရာအထူးသို့ရောက်
သောသူတို့မှာ။အထက်ဆိုခဲ့သောငွေလျှော်စကားရှိပြီဟူမှတ်ရာ၏။ မိတ်
တူအရွယ်ရောက်ဖြစ်ကြလျှင်။ထောင်နေကြစေ။အမျိုးယုတ်သူဖြစ်သည်ဟူမ
ခွာပိုင်ချေ။မိဘမြတ်သောသူနှင့်မိတ်တူဖြစ်ကြသော်။ မနေပြီဆိုချေလျှင်။မိဘ
မှာအပြစ်မရှိ။ မဆိုသာချေ။ချင်းမိဘမခွာသမျှသည်။ချင်းကိုယ်ဘိုးမလွတ်
သာချေ။အမျိုးအလိုက်တန်ရာယောကျ်ားသို့ပေးစေ။ယောကျ်ားကမကြိုက်
သော်လည်းချင်းအမျိုးအလိုက်။မိဘသို့ကိုယ်ဘိုးပေးစေ။ဤကားယောကျ်ား
သူတန်သူဆင်းရဲမိဘအမျိုးရှိကိုဆိုသည်ဟူမှတ်ရာ၏။ ။အမျိုးတူဆန္ဒ
တူဖြစ်ကြသော်လည်း တရားမဝင် အရွယ်ငယ်သော်။ သူငယ်မဖြစ်ပေက
အမျိုးတူဆန္ဒတူဟူမလွန်မကျူးသာချေ။ မင်းဒါန်ကိုလွန်ကျူးသူခံစေ။ အ
မျိုးမစောင့်သည်ဝံ။ ပူဇော်ထုံးကြီးထားသည်အတိုင်းအမျိုးအလိုက်ပူဇော်
စေ။အရွယ်ရောက်ကြမူ။အပြစ်မူရှိထောင်နေကြစေ။အမျိုးလည်းမတူ။ဆန္ဒ
လည်းမတူ။နှစ်ပါးကွဲရာ၌မိဘတရားမဝင်သေးသည်။သူငယ်သူဆင်းရဲမျိုး။
ယောကျ်ားမင်းမျိုး။ပုဏ္ဏားမျိုး။ သူဌေးသူကြွယ်မျိုး။ ပြည်စုံကုန်ထံသူတို့။အ
ပိုင်အနိုင်ဆိပ်ပြမ်ရာတောအရပ်၌ကျင့်ချေသော်။ဒွန်းစဏ္ဍားအဝင်။သူယုတ်
မျိုးဖြစ်သည်။တဆယ်ငါးကျပ်။ခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်။ငါးကျပ်ငွေကိုသူကောင်း
ကသူနှပ်ကိုလျှော်စေ။ ဆိုသည်စကားနှင့်မနှိုးသာချေ။ အမျိုးမစောင့်ရာ
ရောက်သည်။ အကျပ်တရာလျှော်စေ။ မြတ်သောမင်းကြီး မိတ်တူသည်ပင်
ဖြစ်သော်လည်း။ အရွယ်မရောက်ချေကအကျပ်ငါးဆယ်လျှော်စေ။ အရွယ်
ရောက်၍မိတ်တူသည်ဖြစ်လျှင်ထောင်နေစေ။ ။အမျိုးမြတ်သောသူ
ယောကျ်ားကမထောင်မနေလျှင်။ မိဘ၏အမျိုးအလိုက်။ ငါးကျပ်မျိုး။ ခုနှစ်

offender pay one hundred tickals in compensation, and let him also be punished criminally for neglecting the honour of his family. If they be of the same family and consenting, let them become man and wife. If the woman's parents do not approve of the man, let them have the right to cause their separation. If the parents of the man object to the match, they shall have no such right. If he himself do not like the woman, let him pay the price of his body. If the woman do not like the man, let him not pay; there is no blame. This is said of people of the poor class, or those possessed of moderate means, when the woman consents, and the family is different. If a virgin of the royal family, not arrived at the age of puberty, be deflowered by force, let the offender pay four hundred tickals of silver in compensation. If she be a Braminee, three hundred. If of the thatay or wealthy class, two hundred, and if she be of the poor class, one hundred tickals of silver shall be paid in compensation. This is said of people not of rank, or holding a title conferred by the king. If they be so, the law for their paying compensation in gold has already been laid down. If the parties be of the same age and consenting, let them become man and wife; they shall have no right to separate on the ground that one is of a lower class. If the woman be the party of higher rank, and shall afterwards refuse to remain with the man, she shall not be held free of blame. If she be not separated by her parents, let her pay to the man the proper price of her body according to her class. If the man be the recusant party, let him pay the price of his body according to his class. This is when the man is of the poor class, or is possessed of moderate means, and the woman a person of rank. Although they be of the same class and consenting, if the woman is not of a legal or responsible age, or not arrived at puberty, they shall not plead their being of the same class and mutually willing, in extenuation of their offence; let the offender be punished criminally, and let him make the established offering for neglecting the honour of his family. If the woman has reached puberty, there is no blame; let them become man and wife. If the class be different, no consent given, the woman of the poor class, and not attained the age of puberty, the man of the royal, bramin, or thatay class, or possessed of moderately large property, and he deflower the girl in a sequestered part of the forest, it is the act of a degraded person, of a Dwoontsanda; it shall not be comprised in what has already been laid down, that a person of superior class shall pay to one of an inferior or degraded class, fifteen, seven and a half, or five tickals of silver; it is a disregard of the honour of his class; let him pay one hundred tickals. Oh excellent king! though the woman be consenting, if she has not arrived at puberty, let him pay fifty tickals. If she be of proper age and consenting, let them become man and wife. If the man, being of high class, does not wish to take the woman, let him make compen-

ကျပ်နှစ်မတ်မျိုး။တဆယ်ငါးကျပ်ဌွန်းစလျှားအမျိုးတို့က။သက်သည်အမျိုး
အလိုက်။အမျိုးမှန်ရာလျော်စေ။မိမ္မကျွန်စည်မျိုးဖြစ်လျှင်။ ငါးကျပ်ငွေကကို
တက်သာပြီ။ဤင်ဆိုခဲ့သည်အတိုင်းလျော်တန်ဟူပေဟု။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ
၏။ ။ဤကားကညာရှစ်ရပ်စကားပြီး၏။

မြတ်သောမင်းကြီး။ သွိုးလုလင်စကားကိုဆိုပေတုံအံ့။ အကြင်မိမ္မသည်။
တလင်နေ၍သားမွေးသည်ဟုဖြစ်တုံအံ့။ ယောကျ်ား လည်းတမယားနေဘူး
သူဖြစ်တုံအံ့။ထိုသူနှစ်ယောက်တို့ကို။သွိုးလုလင်ဟုမှတ်ရာ၏။ဤင်သွိုးလုလင်
ယောကျ်ား မိမ္မတို့သည်စိတ် သဘော တူကျွမ်ဝင်ရှက်တင်၍။ ကာမရာဂစပ်
ကြမူ။ ထောင်နေကြစေ။ နှစ်ယောက်မြတ်ချင်းတူစေ။ တယောက်မြတ် ၍တ
ယောက် နိမ့်သူ အမျိုး ဖြစ်စေ။ မနေလိုဟု ညင်း သော သူကိုယ် ဘိုးပေးစေ။
မလွှတ် သာချေ။ သိတင်းရှိသော။ပုဏ္ဏားသွိုးကို။ ပုဏ္ဏားတယောက်ပြစ်မှား
မိမူကား။ဒါန်သင့်အပ်၏။ ဒါန်ဟူသည်ကား။ ဥက္ကောင်းကိုရိပ်အပ်၏။ အလို
မတူဘဲလျက်ပြစ်မှား မိမူ ကား။ လျော်စေ၍ ပြည်မှနှင်ထုတ်အပ်၏။ အလိုတူ
ကြပေမူကားပြည်မှမနှင်ထုတ်အပ်သတည်း။

အုပ်ထိန်းရာသည်။နှစ်ကျိပ်တယောက် သောမိမ္မကိုဆိုပေတုံအံ့။ ။
၁။ အသက်အရွယ်ကြီး သောမိမ္မကိုစောင့်ရှောက်ခြင်း။ ၂။ ရူးသောမိမ္မ
ကိုစောင့်ရှောက် ခြင်း။ ၃။ နူသောမိမ္မကိုစောင့်ရှောက်ခြင်း။ ၄။ ကိုယ်
ဝံရှိသောမိမ္မကိုစောင့် ရှောက်ခြင်း။ ၅။ ငယ်သောမိမ္မကို စောင့် ရှောက်
ခြင်း။ ၆။ ဒရိုးဝေးကလာသောမိမ္မကိုစောင့်ရှောက်ခြင်း။ ၇။ မြို့ကို
လို၍ချုပ်ထားသောမိမ္မကိုစောင့်ရှောက်ခြင်း။ ၈။ အဖစောင့်သောသွိုး။
၉။ အမိစောင့်သောသွိုး။ ၁၀။ အဖွားစောင့်သောသွိုး။ ၁၁။ အဖိုး
စောင့်သောသွိုး။ ၁၂။ အစ်မစောင့်သောသွိုး။ ၁၃။ ညီမစောင့်သော
သွိုး။ ၁၄။ မောင်ငယ်စောင့်သောသွိုး။ ၁၅။ မောင်ကြီးစောင့်သောသွိုး။
၁၆။ မိကြီးစောင့်သောသွိုး။ ၁၇။ မိထွေးစောင့်သောသွိုး။ ၁၈။ ဘကြီး
စောင့်သောသွိုး။ ၁၉။ ဘထွေး စောင့် သောသွိုး။ ၂၀။ အရိုးစောင့်
သောသွိုး။ ၂၁။ ဦးရိုးစောင့်သောသွိုး။ ဤနှစ်ကျိပ်တယောက် သောမိမ္မ
တို့ကို။အလိုတူသည်ဟုမပြစ်မှား အပ်။ ပြစ်မှားချေသော်။ကြီးစွာသောဒါန်
ကိုပေးအပ်၏။ဤကားဓမ္မသတ်တည်း။

အဋ္ဌကထာထွက်သောမိမ္မတို့ကိုဆိုပေတုံအံ့။ ၁။ မာတုရက္ခိတာ။အမိ
စောင့်သောမိမ္မ။ ၂။ ပိတုရက္ခိတာ။အဖစောင့်သောမိမ္မ။ ၃။ မာတုပိရက္ခိ
တာ။မိဘနှစ်ပါးစောင့်သောမိမ္မ။ ၄။ ဘာတုရက္ခိတာ။မောင်စောင့်သောမိမ္မ။
၅။ ဘဂိနိရက္ခိတာ။ အမစောင့်သောမိမ္မ။ ၆။ ညာတိရက္ခိတာ။ အမျိုးစောင့်

sation according to her class, whether it be the five, seven and a half, the fifteen tickal, or the Dwoontsanda class. If she be an hereditary slave, no more than five tickals shall be paid. In this way let decisions as to compensation be given. Thus the lord hermit said. End of the law regarding the eight classes of virgins.

Oh excellent king! I will now repeat what is said of a man and woman coming together who have been before married. If any woman shall have had one husband and borne children, and the man has also been once married before, they shall be called "Thameelooling." If by mutual consent, they have carnal connection, let them become man and wife; be they both of equal rank, or one higher and the other lower, (if one refuse the connection,) let the recusant party pay the price of his (or her) body; they shall not be let off. If one bramin shall have carnal knowledge of the daughter of another, who is of good character, he ought to be punished by having his head shaven. If the act has been committed against her inclination, let him be compelled to make compensation and be banished the country. If she be consenting, he should not be banished.

I will now treat of the twenty-one women who have people to look after them;—1st, a woman of advanced age; 2nd, a mad woman; 3rd, a leper; 4th, a woman with child; 5th, a young woman; 6th, a woman who has come from a distance; 7th, one confined for debt; 8th, a daughter under the protection of her father; 9th, one under the care of her mother; 10th, one under the care of her grandmother; 11th, one under that of her grand-father; 12th, one under care of her elder sister; 13th, one under care of her younger sister; 14th, one under care of her younger brother; 15th, one under care of her elder brother; 16th, one under care of her aunt by the mother's side, elder than her mother; 17th, one under care of her aunt, younger than her mother; 18th, one under care of her father's elder brother; 19th, one, of her father's younger brother; 20th, one, of her father's sister; 21st, one, of her mother's brother. These twenty-one classes of women, even if consenting, shall not be had carnal knowledge of; if they be, the offender shall be severely punished; this is laid down in the Damathat.

I will now treat of the women who are spoken of in the commentaries on the sacred books;—1st, a woman taken care of by her mother; 2nd, one taken care of by her father; 3d, one by both; 4th, one by her brother; 5th, one by her elder sister; 6th, one by her relations; 7th, one by her family; 8th, a woman protected by

သောမိမ္မ။ ၇။ မိတ္တရက္ခိတာ။အန္တယ်စောင့်သောမိမ္မ။ ၈။ ဓမ္မရက္ခိတာ။သိ
တင်းသုံးတော်စောင့်သောမိမ္မ။ ။ဤရှစ်ယောက်သောမိမ္မတို့ကို။သတော
တူလျှင်။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရမရောက်ငဲကင်း၏။ အအုပ်အထိန်းတို့မိတ်
မတူလျှင်။အိမ်ထောင်ရကောင်းသည်။ မပြုရကောင်းသည် မဆိုသာချေ။
အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အုပ်ထိန်းစောင့်ရှောက်သူခွင့်မပေးသော့
ကြောင့်တည်း။သာရက္ခာ။ အစောင့်အရှောက်ရှိသောမိမ္မ။ ။သပရိဒဏ္ဍာ
မင်းမောင်းမအစရှိသော။ ဒါဏ်ထားသောမိမ္မ။ ထိုနှစ်ယောက်သောမိမ္မတို့
မှာ။မိစ္ဆာစာရမကင်းအလျှော်ပြစ်လည်းသတော တူသဉ်ဟုမလွတ်သာချေ။
အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မှန်းထားစောင့်ရှောက် ရောက်ပေါက်သူရှိ
ချေသော့ကြောင့်တည်း။အထက်ဆိုခဲ့ပြီးသောမိမ္မရှစ်ယောက်မှာ။ အအုပ်အ
ထိန်းအစောင့်အရှောက်တို့သည်တော်သင့်ရာ။မပေးမထိမ်းမြားဘဲ။ သူငယ်
ချင်းသတောတူ၍ စပ်ရှက်ကြလျှင်။ အသက်နှစ်ဆယ်ကလွန်ပေသော်။ သူ
ငယ်မနှစ်သက်ကနဲ့ပိုင်စေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အအုပ်အထိန်း
တို့သည်။ဖသာဟူသောအတွေ့ကိုစောင့်ခြင်းမဟုတ်။သူငယ်မကိုသာစောင့်
ခြင်းဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

ဆိုခဲ့ပြီးသမျှမိမ္မတို့တွင်။ ၁။ ဓနရက္ခိတာ။ဥစ္စာဖြင့်ပေး၍စောင့်ရှောက်
သောမိမ္မ။ ၂။ ဆန္ဒဝါသိနီ။အလိုတူ၍နေသောမိမ္မ။ ၃။ ဘောဂဝါ
သိနီ။ဥစ္စာစည်းစိမ်ပေး၍နေသောမိမ္မ။ ၄။ ဝတ္တဝါသိနီ။ အဝတ်ပုဆိုးပေး
၍နေသောမိမ္မ။ ၅။ ဩဒပတ္တကဝါသိနီ။ ရေတခွက်တည်း၌။ မိမ္မနှစ်
ယောက်ျားလက်နှင့်ကျ၍။ ဤရေသည်မပြိုမကွဲ။ တစပ်တည်းဖြစ်ပြိုသကဲ့
သို့။ မပြိုမကွဲဖြစ်ပါစေ။ သစ္စာပြု၍နေသောမိမ္မ။ ၆။ ဩပဍုမ္ဗတာ။
ခေါင်းခုချ၍နေသောမိမ္မ။ ၇။ ဒါသိဘရိယာကျွန်မယားဖြစ်သောမိမ္မ။
၈။ မုဟုတ္တိကာ။တခဏမျှနေသောမိမ္မ။ ၉။ ကမ္မကာရိစဘရိယာ။အမှု
ကိုလုပ်၍ရသောမိမ္မ။ ၁၀။ ဓဇာဟတာ။ တကွန်ထိပ်၌စိုက်လျှက်သူနိုင်ငံ
ကိုထိုး၍ရသောသုံးဖြစ်သောမိမ္မ။ ။ဤတဆယ်သောမိမ္မတို့မှာသတော
တူသည်ဟုပြစ်မှားချေသော်။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ။ မကင်းကြောင်းကိုကျမ်
၌ဆိုသတည်း။ ဓမ္မသတ်မှာသုမယားမှန်းသိသမျှကို။ အလျှော်မကင်းသာ
ချေ။ အမျိုးအလိုက်လျှော်စေ။ သို့မှဓမ္မသတ်လမ်းကြောင်းတမျည်ကြောင်း
အတိုင်းရှေးမင်းလောင်းတို့စီရင်ထုံးရောက်သတည်း။

ငိုအထက်နှစ်ကျိပ်တယောက်သောမိမ္မတို့မှာလည်း။အဖိုးအဖွားမိထွေးမိ
ကြီး။ဘကြီး။ဘထွေး။အစ်မမောင်ဦးရီး။အရီးပြည်စိုးမြို့ကွပ်။ထိုသူတို့တွင်။
တယောက်ယောက်အုပ်ထိန်းသဉ်ဟုသူငယ်မကိုမြတ်နိုးသော်။ ယောက်ျား

her religious habits. If carnal knowledge be had of any of these eight classes of women with their consent, there is no punishment in a future state. If the person under whose care they be, shall not give consent, they shall not be claimed as a wife. Why is this?—because their protector is not willing. If connection be had with a woman who has a protector, the concubine of a chief, or any woman for transgressing with whom a penalty is laid down, the pains of hell will be incurred, and the transgressor shall not be let off the compensation on the ground of their being consenting. Why is this?—because there is a person who has her for his, who is in communication with her, and is her guardian and protector. As regards the eight women above noted, if their protector do not give them in marriage to a proper person, and they shall willingly have connection with a young man, provided they are above twenty years of age, let them have a right to live with the man of their choice. Why is this?—because their protector watched them without regard to their desires.

Of the women above spoken of,—1st, a woman to whom property has been given and who is living under the protection of the giver; 2nd, a woman who is cohabited with by her own consent; 3d, a woman who has been placed in ease and affluence by her paramour; 4th, one to whom clothes have been given and who cohabits with the giver; 5th, one with whom a man, putting his hands in the same cup of water, has vowed that as the water is one without division, so will they be; 6th, one whose pad (for bearing burdens) has been removed from her head,* and is taken to live with the man (who relieved her;) 7th, a slave wife; 8th, a woman taken for a short time; 9th, one got in return for service performed; and 10th, a woman taken in war from an enemy's country, where the sacred standard is unfurled. It is laid down in the scriptures, that a man shall not be free from sin, if he has connection even by her own consent with any of these ten classes of women; and in the Damathat, that inasmuch as he knew her to be the wife of another, he shall not escape the penalty, but shall pay the compensation according to her rank and class; and in that case, the rules laid down in the Damathat will be abided by, and the precedents established by kings, embryo gods of old, will not be departed from.

Of these twenty-one, if any of those who are under the protection of their grand-father, grand-mother, aunt elder than their mother, aunt younger than their mother, uncle elder than their father, uncle younger than their father, elder sister or brother, uncle by the mother's side, aunt by the father's side, or the governor or head of a town, shall be given by her protector to the man of her choice, without the

* Who has been released from a state of laborious poverty.

နှင့် ပေးစားထိမ်းမြားလေသခံ့။ အဖရင်းမသိသမျှကို။ မထိမ်းမြားပိုင်။ မရပိုင်ချေ။ အဖ မပေးသူသာလင်ဖြစ်စေ။ အဖတည်းသေသော်။ အမိပေးသူလင်ဖြစ်စေ။ အမိမရှိပေါက်ဖော်အုပ်ရှိလျှင်။ မည်သူတို့ကမျှမပေးပိုင်။ အုပ်ထိန်းသူပေါက်ဖော်ရင်းချာပေးမှပိုင်ရာသည်။ အမိအဖပေါက်ဖော်ရင်းချာမှလွတ်လျှင်။ အုပ်သူပေးသမျှကိုပိုင်စေ။ ။အကြင်သူသည်။ ဆိုခဲ့ပြီးသောအအုပ်အစောင့်ရှိပေလျက်။ သူငယ်မစိတ်မတူသည်ကို။ အားရှိအားမဲ့အပိုင်အနိုင်ယူချေအံ့။ ယူသူ၏လက်ဝဲလက်ညှိုးကိုဖြတ်စေ။ အဖြတ်ကိုမခံဝံ့မူ။ အမျိုးမြတ်သည် ပစ္စည်းများသည်ဟုယူချေလျှင်။ ယူပြစ်ဒါန်ကြေးနီခြောက်ရုံလျော်စေ။ ။ ။ ။သူငယ်မသည်အလိုတူ၍ယူမိမူကား။ ဒါန်မသင့်ရာတည်း။ ။မင်းမှုရာဇဝတ်ရေးကဲ့သို့။ အထိန်းအအုပ်တို့ကို။ ကျော်နင်းကျူးလွန်ပြုကျင့်မိသည်။ အပြစ်ကျနရာဟူသမျှကိုခံစေ။ သူငယ်မကိုအထိန်းအအုပ်။ မိဘဆွေမျိုးပေါက်ဖော်တို့ကိုအပ်စေ။ သို့ကားဆိုတုံ၏။ ယူသောသူသည်၊ အမျိုးဥစ္စာများသည်ဟုကြောင်း။ မယားကြီးသားကြီးရှိပေလျက်။ သူငယ်မကိုဖျားယောင်း၍စိတ်တူသည်ဟု။ သိမ်းယူပြုကျင့်ချေလျှင်။ ကြေးနီးဒါန်နှစ်ဆယ်လျော်စေ။ အပျိုအငယ်ချင်းဖြစ်၍။ စိတ်တူသောကြောင့်ယူလျှင်။ သူငယ်မအအုပ်အထိန်းတို့သဘောမတူက။ အအုပ်အထိန်းဆွေမျိုးတို့သို့ အပ်စေ။ ကြေးငွေခွန်အားကြီးမားသည် အမျိုးမြတ်သည်ဟု အပြစ်မရှိရာ ကင်းလွတ်စေ။ တရားတန်ဆာအကျကိုသာယူသူကကျခံစေ။

၂၉ သွီးကညာက။ သူတပါးသွီးကညာကိုယောကျ်ားတပါး။
အောင်ဆိုဖျက်သောတရား။

သွီးကညာကိုသွီးကညာချင်းချင်း။ မိဘအအုပ်အထိန်းတို့မနှစ်သက်သူနှင့်အောင်သွယ်၍။ ဖျက်ဆီးမိချေအံ့။ ထိုဖျက်ဆီးမိသူက ကြေးနီနှစ်ရာလျော်စေ။

၃၀ မိမ္ဘကညာကြီးကိုဖျက်ဆီးသောတရား။

မိမ္ဘကြီးတဦးလှည့်ပတ်ဖျားယောင်း၍။ ဖျက်ဆီးမိချေသော်။ ထိုဖျက်ဆီးသူမိမ္ဘကြီး၏ဥက္ကောင်းကိုရိတ်။ ဒါဏ်ဟူသောကြိုနိဖြင့်ခတ်ပြီးလျှင်။ ပြည်မှနှင်ထုတ်ရာ၏။ ကြေးနီနှစ်ရာကိုလည်းလျော်စေဟူ၏။ ဥက္ကောင်းရိတ်ကို မခံဝံ့လျှင်ငွေသုံးဆယ်ပေးစေ။ ဤကားပြည်ရွာမှမနှင်မထွက်။ အရိုက်ကိုလွှတ်စေလို၍။ လျော်ပေးရသောအမှုတည်း။ ရိုက်၍ပြည်မှနှင်ထုတ်သော်။ မလျော်စေရာပြီဟူ၏။ ။တနည်းလည်းထိုဖျက်ဆီးသောမိမ္ဘကြီးကို။ ချင်းလည်ဘင်းတိုင်အောင်။ မြေမြှုပ်စေ၍။ သိတ်နယ်ဘက်စီးရာ၏၊ တနည်းလည်းမောင်း

knowledge of her own father, he (the protector) shall have no right so to give her away, and the man to whom she is given shall have no claim to her, let him only, to whom she is given by her father, be her husband. If her father be dead, let him only to whom she is given by her mother be her husband; if her mother be dead, no one but relations (brothers and sisters) have a right to give her away; let the man to whom she is given by her nearest relations be her husband. If she has no father, mother, or nearer relations, let the man to whom she is given by her protector be her husband, and have a right to keep her. If any man shall forcibly, and against her consent, carry off any of the women laid down above, let the forefinger of his left hand be cut off. If he does not wish to submit to the mutilation, and has taken her on the strength of being a man of wealth and high family, let him pay as compensation six hundred viss of copper. If she be taken with her own consent, there shall be no civil damages, but as a criminal fine for disrespect to the protector, let the man pay all law expenses, and return her to her protector. Though it is thus said, if the offender be a man of wealth and family, and, having a wife and children, has seduced the young woman, though she be consenting, let him pay in compensation twenty viss of copper. If both parties be young, the woman consenting, and her protector not consenting, let her be returned to him or her family; and though the man be of wealth and family, there shall be no punishment; let him be free bearing only the law expenses.

29*th. The law when one virgin is deflowered by the intervention of another.*

If any virgin shall act as a go-between, and by her means, another shall be deflowered by a man not approved of by her parents or guardian, let her pay as compensation two hundred viss of copper.

30*th. The law when she is deflowered by the intervention of a grown woman.*

If a grown woman shall, by deception or persuasion, cause the deflowerment of a virgin, let her head be shaved, and let her be punished with a ratan and banished the country; it is also laid down, that she shall make compensation in two hundred viss of copper. If she does not wish to have her head shaved, let her pay thirty tickals of silver; this is when she is not banished, and wishes to escape having her head shaved. If she be punished with the ratan, and banished, she shall not pay compensation; so it is said. In another manner, she may be sunk in the earth up to the neck, and the earth pressed down about her with the feet. And another manner, she may be sent round the country by beat of gong. If one of these

ကြေးနင်းနှင့်ပြည်လျှည့်စေ၏။ တခုခုသောအပြစ်ကိုပေးလျှင်။ ဆိုခဲ့ပြီးသမျှ အပြစ်ကိုလွတ်စေ။ ။ဤကားကညာသူငယ်မ ကိုမိမ္ဗကြီးဖျက်ဆီးသော အကြောင်း၌စီရင်ရသောအကြောင်းတည်း။

အကြင်သို့မ်ိး မိဘယောကျ်ားမိဘတို့။ ပေးစား ကြမည်ချိမ်ချက်ရှိရာတွင်။ မိမ္ဗငယ်သေသော်။ညီမရှိလျှင်ထိုယောကျ်ားနှင့်ပေးစားစေ။ ။ယောကျ်ား ငယ်တည်းသေခဲ့မူညီရှိလျှင်ညီနှင့်ပေးစားစေ၊အခြား သို့မပေး စား သင့်။သို့ ကားဆိုတုံ၏။ သေသူညီမ အစ်မ တို့မှာ။ ပေးမည် မှန်း ထား သူရှိသော်။ သေ သောသူ၏အစားကိုပေးစေကောင်းသည်မဆိုသာချေ။လွတ်စေ၊ ယောကျ်ား သော်လည်း သေသော သူညီမှာ။ အတူအခြား မှန်း ထား သူရှိက ထောင် နေ ကောင်းသည်မဆိုသာကင်းလွတ်စေ။ ။သေသူသ္မီးသေသူသားတို့မှာ။အ မှန်းအထားရှိသော်လည်း။အလိုမတူကြလျှင်။နေစားရကောင်းသည်မဆိုသာ လွတ်စေ။ ။ထိုသို့ဆိုသည်လည်းအမျိုးတော်ကြသည်ကိုလည်းကောင်း။ မိဘချင်းချင်းခင်ပွန်းစစ်ဖြစ်ကြသည်ကိုသာရည်၍ဆိုသည်။မနေလိုကလွတ် ကြစေ။ ။အကြင်မိမ္ဗတို့သည်လင်နေဘူး၍။ လင် သေသော်။ လင်ကွာ သော်။ထိုမိမ္ဗနှစ်သက်သောသူနှင့်ထောင်နေလျှင်။ မိဘအအုပ်အထိန်းဖြစ်သူ တို့ဆွေမျိုး ညာတိကာတို့ကမဖျက်ပိုင်ချေ။ လင်နေဘူးသူဖြစ်က မိမိနှစ်သက် သူနှင့်နေစေ။ ။လင်မနေဘူးသူဖြစ်ချေက။အအုပ်အထိန်းမိဘတို့စိတ်မတူ သမျှကိုမနေသာချေ။ ။အကြင်ယောကျ်ားငယ်မိဘမိမ္ဗငယ်မိဘတို့သည်။ ပေးစားထိမ်းမြားသည်ကာလ။ ရေသွန်ဟူသောရေခွက်ဝယ်။ထိုသူငယ်နှစ် ဦးတို့လက်ကိုစုံထား၍။ရွှေငွေကျောက် သံပတ္တမြားသက်ရှိ။သက်မဲ့ဆင်မြင်း ကျွဲနွား။ကျေးကျွန်လယ်ယာမိုဃ်းမြေတို့ကို။ဤသ္မီးသမက်။ဤသားချွေးမတို့ သို့ပေးဖွဲ့တော့သည်ဆို၍ ပေးဖွဲ့သည်ကိုသူသိသူကြားရှိ၏။ ထိုသို့ဆိုစေကာ မူ။သူသိသူကြားရှိစေကာမူ။လက်မရောက်ကထိုသားသ္မီးတို့ကမိဘတို့ကို။ရ ကောင်းသည်မတောင်းမဆိုသာချေ။ လက်ရောက်သမျှဥစ္စာမှာ။ မိဘပေးဖွဲ့ သည်အတိုင်းသားသ္မီးတို့ပိုင်စေ။ သုံး၍ကုန်လျှင်ကုန်ပိုင်စေ။သုံး၍မကုန်ထို သားသ္မီးတို့လက်တွင်ရှိသည်ကိုမိဘတို့ယူလျှင်ယူပိုင်စေ။ငါတို့ကိုပေးဖွဲ့ရင်း လက်ရောက်ဥစ္စာဖြစ်သည်ဟုမဆိုသာချေ။ သားသော်လည်းကောင်း။ သ္မီး သော်လည်းကောင်း။ တယောက် ယောက်သောလျှင် ခန်းတွင်းပေးဖွဲ့သမျှ လက်ရောက် ဥစ္စာ တို့ကို ရှင်သူက ရစေ။ အထက် ပေးဖွဲ့ မည် ဆို သည် ဟု လက်မရောက်သမျှကိုမတောင်းမဆိုသာချေ။ ။သားသ္မီး တို့ ဒို သီး စား၍အခြားနေရာပါသမျှမှာ မိဘမပေးသော်လည်းမိဘသေမှ။ပေါက်ဖော် တို့ကမဆိုသာချေ။ သင်သီးဥစ္စာ ဖြစ်စေ။ မိ ဘ ထို ရှိ သော် လည်း ကောင်း။

punishments be inflicted, she shall be free of the others. This is the law on the subject of a young virgin being deflowered by the intervention of a grown woman.

If the parents of a young man and woman have made an engagement to give them in marriage, and the young woman shall die, if she has a younger sister, let her be given in her stead; if the young man shall die, and if he has a younger brother, let him be given in marriage to the young woman; it is not proper they should be given to others. Though it is thus said, if the elder or younger sister of the deceased woman be engaged to another, the man to whom deceased was contracted, shall not demand her; she is free; and if the brother of the deceased young man be engaged to another woman, she who was contracted to deceased, shall not demand him; he is free. As regards the son and daughter above mentioned, even if there be an engagement, if they be not satisfied with the match, they shall not be obliged to marry; let them be free. This is only done when the parents are related, or great friends. If they (children) do not wish the match, let them be at liberty to decline. If a woman be a widow, or divorced from her husband, and she marry the man of her choice, her parents, guardians, or relatives, have no right to interfere to prevent it; let the woman who has already had a husband, take the man of her choice. If she has never had a husband, she shall have no right to take one without the consent of her parents or guardians. If the parents of a young man and woman, at the time of betrothing them, shall place their hands together in a cup of water, and say that they give to this daughter and son-in-law, or this son and daughter-in-law, gold, silver, rubies, gems, iron, property animate or inanimate, elephants, horses, buffaloes, oxen, slaves or lands, and there be witnesses to the gift; nevertheless the children have no right to demand of the parents any thing not given in hand, they have only a right to the property actually made over to them; if they expend the whole of that, let them have a right to do so; if they do not expend the whole, and the parents take back what remains, they have a right to do so; the children shall not claim it on the ground of its being a gift, and being in possession. If the son or daughter should die, let the survivor have all the property brought at the time of marriage, but they shall have no claim to any thing that was promised, or any thing that did not actually come into their possession. If the children have gone to a separate establishment, their relations, (co-heirs, brothers and sisters,) shall have no claim to any property they have taken with them. If not given them by their parents at the death of the latter, let this property be their own separate share. If the parents be not dead, and their daughter

မပေးသော်လည်းကောင်း။ ထိုသားသမီးတယောက်ယောက်သေမှ သမီးမိဘတို့
ကငါတို့မပေးသမီးနှင့် သမက်ခြားနားလုပ်စားနှင့်လေသည်သာဖြစ်သည်ဟု
သိမ်းယူသော်မယူသာချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ချင့်သမီးသေချေ
ပြီဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ သားမိဘတို့လည်းသားသေမှ။ သားကိုငါတို့မ
ပေးသီးခြားနေရာငါတို့ဥစ္စာပါ၍လုပ်စားနှင့်ရလေသည်။ ခွေးမလက်မှာရှိ
သောဥစ္စာကိုမရရာချေပြီ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ လင်သေမယား
စားမယားသေလင်စားဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း။ ။တနည်းကားသား
ကြီးသမီးကြီးဖြစ်၍မိဘတို့ဥစ္စာကို မိဘတို့က မ ပေး ဘဲ အများ သိမ်း ယူ၍ မိဘ
သေသော်ပေါက်ဖော်တို့နှင့်ဝေစေ။ သီးခြားဥစ္စာမဖြစ်ရချေ။ အဘယ်ကြောင့်
နည်း ဟူမူကား။ အစ် ကို ကြီး သော်အဖ။ အစ်မကြီး သော် အမိဖြစ် ချေ သော
ကြောင့်တည်း။ အကြင်သူသည်မိမိမယားကို သူတပါး အားအသိ အမြင်ပေး
၏။ ထိုပေးသောမယားကိုအပေးခံသူပိုင်လေ၏။ အပေးခံသူကာမရာဂ မစပ်
ခင် ၍ လင်ရင်းကရလိုပြန်သည်တောင်းလျှင်။ လင်ရင်းနှင့် နေမည်ထိုမိမ္ဘဆို
သော်မယားကိုယ်ဘိုးကိုအပေးခံသူသို့ လင်ရင်းကပေးစေ။ ပေးမှချင့်မယား
ဟောင်း ကိုချင့်ရရာသတည်း။ ချင့်မယား ဟောင်း က။ င ကို သူ တ ပါး အား
ပေးလေပြီးသည်။ လင်ဟောင်း နှင့် မနေလို ပြီဆိုလျှင် လွတ်စေ။ ရကောင်း
သည်လင်ဟောင်းကမဆိုသာ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ချင်းမယား
ကိုသု အား ပေး သော စကား ဖျက်ချေ သောကြောင့် တည်း။ အပေးခံသူကာ
မရောက်ချေအံ့။ မယားကလည်း။ လင်ဟောင်းတောင်းရာနေပါမည်ဆိုပြန်
အံ့။ လင်သစ်က မကွာ ပါဆိုလျှင်။ ထိုမယားကိုယ် ဘိုးနှစ်ဆတက် လင်သစ်
အားပေးစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ကာမမစပ်သည့်ကိုပင်ကိုယ်
ဘိုးပေးမှလွတ်သည်ကာမစပ်ပြန်လျှင်။ မယားမြောက်ပြီဖြစ် ၍ နှစ်ဆတက်
ဟူသတည်း။ သမီးကိုသုအားအိမ်ထောင်တိန်းစိမ့်မည်ဟုပေး၏။ ကာမမစပ်မှီ
မိဘတို့ရလို ၍ ထောင်လျှင် ကိုယ်ဘိုးတွင်တဝက်ပေး စေ။ ကာမစပ်မှီ မှမိဘ
တို့ကသမီးကိုရလို၍ တောင်းလျှင် ကိုယ်ဘိုးပေးမှရစေ။ သမီးတည်း ပေး သည်
လင်နှင့်နေမည်ဆိုချေကမိဘတို့တောင်း၍မရရာဟုမနုမည်သောရှင်ရသော
ဆိုတော်မူ၏။

အကြင်သူတို့သည်သားသမီးရှိသည်ဖြစ်စေ။ မရှိသည်ဖြစ်စေ။ သူတပါးသား
သမီးကိုသားသမီး ပြုစား ၍ ထိုအမိအ ဖပြု သူကိုလုပ်ကျွေး မွေးပြု နေ ပါ လျှက်
သားရင်း သမီးရင်း ဖြစ် စေ။ သားရင်း သမီးရင်း မရှိ ဆွေ မျိုး ညာတိတို့လည်း
မကောင်း။ မမွေးကျွေး ရနှင်ထုတ်၍ပြစ်သွား ရပေမူကား။ ထိုသူငယ် ကို ငွေ
ခြောက်ဆယ်ပေးစေ။ ။ထိုမှတပါးအကြင်သူတယောက်သည်မိဘပေါက်

(the wife) shall die, her parents shall not say they did not give her this property, but only wished that their daughter and son-in-law might enjoy the use of it during their lives, they shall have no right to take it back on these grounds. Why is this?—because the daughter is dead. If the parents of the husband on his death, shall say they did not give him the property, but that he had taken their property with him to his own separate residence, and was using it, they shall not on this ground obtain the property that is in the possession of their daughter-in-law. Why is this?—because, when the wife dies, the husband takes the property left, and when the husband dies, the wife takes it. In another case; if on the ground of being the eldest, a son or daughter has taken much of their parents' property without its having been given to them, let it on the death of the parents be divided with the relations; it shall not be their separate share. Why is this?—because the eldest brother is in the place of the father, and the eldest sister of the mother, to their younger brothers and sisters. If any man shall give his wife to another in the presence of witnesses, the man to whom she is given has a right to her. If before he has had connection with her, her former husband shall demand her back, and she be willing to return to him, let him pay the price of her body to the man to whom she has been given, and on paying this he may take her back. If the wife say, he has given me away to another man, I will not return to him, let her be free; he shall have no claim to her. Why is this?—because his engagement would be broken. If the man to whom she is given has had connection with her, and on the for mer husband asking, she shall say she will return to him, and the new husband shall refuse to part with her, let the former husband pay him double the price of her body. Why is this?—because before the new husband had connection with her, the price of her body must be paid for her redemption, but after connection she has become his wife, therefore double the price of her body is laid down. If a girl be given to a man with a promise that she shall become his wife, and her parents shall demand her back before he has had connection with her, let them pay one half the price of her body; if after connection has been had with her, they shall demand her back, let them have her on paying her full price. If she shall say she will live with the husband, they have given her, they shall not have her back on asking. Thus the lord recluse called Menoo said.

If any one, whether he has children of his own or not, shall have adopted the children of another, and if whilst he is taking care of and bringing them up, his children, or relatives, if he has no children, shall turn away the adopted child, and refuse to allow its adoption, let them pay it sixty tickals. Besides this, if a person who has

ဖော်တို့မှီခိုရာမရှိ၍တဦးသောသူတို့မှာမှီတင်းလျှက်သားသမီးပြု၍နေလေ၏။လုလင်မိဘကြီးပြင်းအောင်မွေးကျွေး၍နေရာ၏။မမွေးမကျွေးထွက်သွားလျှင်ချင့်ကိုမွေးကျွေးပြုပြင်ပေးသောမိဘတို့အား မွေးကျွေးပြုပြင် ၍ ကျကုန်သမျှအလုံးကိုပေးရွေးမှလွတ်စေ။ ပေးရွေးရန်မရှိမူချင်းကိုယ်ဘိုးပေးစေ။အကြွင်သားသမီးတို့သည်။မိဘတို့ကိုမကျွေးမမွေးပြစ်စွန့်၍။ အခြားသွားလေသော်။ချင့်တွင် ရှိသမျှပစ္စည်းကိုလည်း သိမ်းစေ။ မင်းဒါဏ်လည်း ကြိမ်ခြောက်ချသင့်ရာ၏။မိမိမယားမိမိလင်တို့ကို။ မကျွေးမမွေးပြစ်စွန့်နေလျှင်လည်းသွားနေသူကိုဒါဏ်ခြောက်ချသင့်စေ။ ကျွေးမွေးပါမည်။ဝန်ခံလျှင်ဂတိသစ္စာနှင့်ကျွေးမွေးစေ။မင်းဒါဏ်မှာမလွတ်သာချေ။ ။အကြွင်မယားသည်။လင်ဒိုင်ထိုက်သောဥစ္စာနှင့် သူ့ဘပါးကိုလင်ပြုလို၍။ ကျွေးမွေးသည်ကို လင်မသိရ။ လင်ရင်းသေမှငါနှင့်နေရကောင်းသည်ဆိုအံ့။ ထိုယောကျ်ားက လည်း။ငါမယားပြုမည်မဆို။ချင့်ဥစ္စာပေး၍ချင့်အလိုရှိရာသာ။ ကာမကိုပေးသည်ဆိုအံ့။လင်လုပ်ရကောင်းသည် မဆိုသာ။ ချင့်ပေး ပြီး သော ဥစ္စာကို လည်းတောင်း၍မရရာ။ချင့်အကျင့်လွန်မိမ္မဖြစ်၍အရှက်ရကာသာတည်း။ ။အကြွင်လင်သည် လည်း မယား ကြီးဥစ္စာ နှင့်။ မြောက်မကိုကျွေးမွေးချေအံ့။မယားသိချေသော်။ထိုဥစ္စာကိုမယားအားပြန်၍ပေးစေရစေ။ ။အကျင့်မရှိမယားသည်လင်ကိုမပြောပါအပ်သောဝတ္ထုကိုပေးပါတောင်း၍ကာမစပ်ရှက်၏။ထိုယောကျ်ားကဥစ္စာပေး၏။ လင်အလျောက်သိ၍ဆိုသော်။မယားခိုးကဥစ္စာပေး၍စပ်ရှက်သည်ဆိုသော်လည်း မယားခိုးမည်စေ။ အပြစ်ကြေးသုံးရာလျော်စေ။ချင့်လင်သိ၍ရှိပြီငါပေးသောဝတ္ထုဥစ္စာကိုရကောင်းသည်။ထိုမိမ္မကိုတောင်းသော်လည်းမရရာ။ ထိုမိမ္မလင်ကို မပြောပါချေ။ သူ့တပါးပြော၍လင်လိုက်စားပိုင်းသော့ကြောင့်တည်း။ သို့ကားမဟုတ်တုံ။ လင်ကိုပြောဆို ၍ ဥစ္စာကိုလက်ခံယူသည်။ ကာမစပ်ရှက်သည်ကို လင်သို့ပြောချေအံ့။ လင်လိုက် စား သော်မလိုက်စားသာ။ မယားတိန့်ညင်လင်မုတ်ဆိုးဖြစ်ချေသည်။ ထိုမိမ္မသို့ပေးသည်ဝတ္ထုမှန်သမျှကိုပြန်၍ရစေ။ မယားခိုးအပြစ်မဟုတ်သာ။

အကြွင်သူသည်သူမယားကိုလင်မရှိခိုက်ပြစ်မှားအံ့။ အမိအဖဆွေရင်းးမျိုးရင်းပင်ဖြစ်သော်လည်းမလျှပ်မစားပိုင်။ တိုင်တန်း၍သာထားစေ။ လင်ပေါ်ထွက်မှမယားခိုးဆိုပိုင်သတည်း။လင်ရှိမယားဖြစ်သည်။ လင်လည်းငါတို့ကိုအပ်သည်။မိဘတို့လည်းငါတို့အပ်သောသမီးဖြစ်သည်။ သမက်အခြားသွားသည်အခိုက်ဟူ၍။ထိုသူယောကျ်ားကိုထောင်းသတ်ချေသော်။ထောင်းသတ်သောမှာလူတို့အပြစ်အလျောက်လျော်စေ။ ။သူမယားကိုခိုးသူသည်။

no parents or relations to depend on, shall attach himself to some one, and he shall accept him and bring him up, he (the adopted child) should remain with him until he is grown up. If he does not, but leaves the parents who adopted him, let him only be released from his obligation to them on repaying all the expense that has been incurred on his account; if he has no means of paying, let him pay the price of his body. If children do not minister to their parents, but leave them and live separately, let all their property be taken from them, and they may be punished criminally to the extent of six hundred stripes of a ratan. If in the case of a husband and wife, one shall leave the other in the same way, the offending party shall be liable to the same punishment of six hundred stripes. If they engage to minister to them in future, let them do so; they shall not however be free from the punishment. If a woman shall support her paramour with the property of her husband without his knowledge, and on his death she shall sue the paramour to live with her, if he reply that he made no engagement to be her husband, that as she gave him presents to gratify her passions, he had done so, she shall have no right to demand him as her husband, nor to demand back the presents made; she is a woman who has committed a fault, and should only have the shame of having done so. If a husband shall support his mistress with the property of his head wife, when she discovers it, let the property be returned to her. If a wife of no (good) habits shall ask her husband for a thing that is not right for her to ask, and has connection wih another man who gives her presents, if the husband himself discover the fact and sue him, though he plead that he had given the woman a consideration, let him be found guilty of adultery, and make compensation in three hundred viss of copper. If he demand back what he had given her on the ground of its having been done with the husband's knowledge, he shall not obtain it; as the woman did not tell her husband, but some other person did, he has a right to compensation; but if it be not thus, if the woman shall tell her husband that she has had connection and received pre- sents, he shall have no right to sue; the wife is a decoy, and he a hunter; let the man recover all he can prove that he gave the woman; he shall not be found guilty of adultery.

If a man have connection with another's wife in his absence, her father, mother, or relations, shall not sue the offender for their own profit, let them only give notice of the fact; and when the husband returns he has a right to sue. If on the ground that her husband had made her over to their charge, or that being their daughter they have naturally charge of her, her parents, during the absence of their son-in-law, shall assault the adulterer, let all those concerned in the assault pay compensation according to the extent of their criminality. If the adulterer shall abscond or conceal himself, his parents

ရှောင်နေ ပြေးသွားသည်ဟု မိဘပေါက်ဖော် သား ချင်း တို့ကိုမစွဲရ။ ကာမ ဂုဏ်မှုဖြစ် သည် လွတ်စေ။ ကာမဂုဏ်မှုပြင် အခြား အမှု ရပ်မှာ။ အတူနေ အတူစားမိဘပေါက်ဖော်ညာတိကာတို့သို့။ အမှုရှိသူရှောင်နေလျှင်စွဲရ၏။ ကာမဂုဏ်မှုပင်ဖြစ်သော်လည်း မိဘပေါက်ဖော်ဆွေသား မျိုး သားဝန်ခံချေ ကစွဲစေ။လူကိုဝန်ခံလျှင်လူကိုအပ်စေ။ အပြစ်အလျော်ကို ခံဝန် လျှင် အပြစ်အ လျော်ကိုပေးစေ။ မယားခိုးအပြစ်မှာမလျော်မှီ။ ထိုမယားသေလျှင်။ ခိုးသူကို အပြစ်အလျော်မစားသာလွတ်စေ။ ။မယားခိုးဖြစ်သည်ဟု။ဥရှောင်မလှီး အပ်။ပါးနားမပုတ်အပ်။ မထောင်းအပ်။ အုမ်အိပ်ရာတွင်တွေ့၍။ လက်နက် လှံတန်နှင့် ထိုးရိုက်သတ် ၍ သေသော် သေပိုင်စေ။ အုမ်အိပ်ရာတွင်တွေ့၍။ မသေပါစေ နှင့်လျော် ပါမည် ဆိုလျှက်နှင့်။ ထိုအရာကကွာ ၍ ကြန်းပြင်လျှ ကား။ တစုံ တခုသောအရပ် သို့ရောက်မှ။ ထိုးခုတ်သေချေမူ။မယားခိုးအပြစ် ငွေသုံးဆယ်ချ၍။ သေပြစ် သူတက် အတိုင်းလျော်စေ။ ။သူတက် ဟူသည် ကား။ မယားမျိုးလင်မျိုးခိုးသူအမျိုးစစ်၍။ လေးပါးသောအမျိုး အလိုက်အ ပြစ်ကိုလျော်စေ။မယားဖြစ်သည်ဟုခိုးသူကို။ ထိုကာမရာဂစပ်ရာကွာသော အရပ်မှာ။ထောင်းသတ်ရိုက်ချေမူ။ အပြစ်နှစ်ရပ်နှင့်တွက်ချ ၍ ပြေလျှင်ပြေ စေ။လွန်လျှင်လွန်ရာသို့လျော်စေ။

သူကောင်းမယားကိုသူနုတ်ခိုးသော်ချင့်ကိုယ်ဆုံးစေ။ သူနုတ်မယားကို သူကောင်းခိုးမူ။ သူနုတ်အပြစ်အတိုင်းလျော်စေ။ ။မယားရှိလင်ကိုနေချေ အံ့။ဆံထုံး ဘိုးနား ဘိုးကြေးအခွက်သုံး ဆယ်လျော်စေ။ အကြင်လင်မယား ချစ်ကြသည်ကို။ မိမ္မတပါးအခြား ယောကျ်ားနှင့် အောင်သွယ်ဖျက် ဆိုအံ့။ ချင့်ကို လည်း ကာ မမ ရောက် ရှိ သည်။ ဖျက် သောမိမ္မကိုဆံထုံး ပါး နားလှီး ဖြတ်ပိုင်၏။လင်ခိုး အပြစ် မရရာ။ မုန်းထား အောင် ဆို မိ သည် အပြစ် ဆံထုံး ပါးနားမလှီးမဖြတ်မပုတ်မိလျှင်။မင်းဒါဏ်သာခံစေ။

အကြင်သူနုတ်သည်။လင်သေ။လင်ကွာ။ပုဏ္ဏေးမကိုသဘောမတူပြစ်မှား မိအံ့။ချင့်တွင်ရှိသမျှဥစ္စာကိုအကုန်သိမ်း၍ ယူရာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူ မူကား။အမျိုးမတူသည်ကိုလွန်ကျူး၍ဆိုသတည်း။ ။အများပုဏ္ဏားမျိုး နှင့်ထိုက်လျောက်အောင်မလျော်ရတတ်မူ။ချင့်ကိုယ်ဆုံးစေဟူ၏။ ဤကားသူ ယုတ်ကိုဆိုသတည်း။ ။အကြင်သူယုတ်သည်။ဝေသီမျိုးဖြစ်သောပုဏ္ဏား မကိုပြစ်မှားမိမူ။ဒါဏ်တရာသင့်စေ ရာ၏။ ခတ္တိယမျိုး ပုဏ္ဏား မကိုပြစ်မှားမိ မူ။ ဒါဏ်တထောင်သင့်စေရာ၏။ ၎င်သူယုတ်ကို တနည်းစီရင်ရာ သည်ကား။ ထိုပြစ် မှား ခံရသော ပုဏ္ဏေး မ၏ ကျင် ငယ်စွန့်ရာ အရပ်၌။ ချင့် ဥက္ကောင်း ကို ရိတ် ပြီးလျှင်။ချင့်ဦးဆံကို၎င်ကျင်ငယ်စွန့်ရာအရပ်၌ပြစ်ရာ၏။ ။တနည်း

or relatives shall not be sued, it is a matter of sexual intercourse, they shall be held free; in any other matter, if the offender abscond, his parents or relations who live and eat with him may be sued; even in these matters if the parents or relations have become security, let them be sued; if they were security for his personal appearance, let them give him up; if for the damages, let them pay them. In matters of adultery, if the wife die before compensation is paid, the husband shall have no right to recover them. It is not proper to shave the head, or slap the face of an adulterer, nor to beat him with the elbow; if they be seen on the bed and killed with any weapon, sword or spear, let his death be on his own head. If he be caught on the bed, and say "do not kill me, I will pay compensation," if he leaves the bed and reaches the outer post of the house, the head of the stairs, or any other place, and is there wounded and dies, after deducting thirty tickals, the fine for adultery, let compensation (for the murder) be made at the usual rate. As regards the rate, having inquired as to the class of the wife, the husband, and adulterer, let it be according to the class they may belong to. If the adulterer be beat at any other place than where the offence was committed, let the damages for the two offences be calculated, and if they be equal, let them be quits; if one be greater than the other, let the balance be paid.

If a man of low class shall seduce the wife of a man of a respectable class, let him forfeit his person, (become a slave.) If a respectable man shall seduce the wife of a man of a low class, let him make compensation as a degraded person. If a woman shall have connection with a married man, let her pay thirty viss of copper, the price of her hair and ears. If a woman shall act as a go-between to seduce a woman living affectionately with her husband, she shall be liable to have her ears and hair cut off. If adultery has not been committed, her offence only amounts to breeding jealousy and ill-will between husband and wife; for this let not her hair or ears be cut off, but let her only receive a criminal punishment.

If any man of a low class shall commit a rape on a bramin woman, whose husband is dead or separated from her, she may take possession of all the property he is possessed of. Why is this?—because he has committed an offence against one of a different class. If he cannot make compensation as bramins do, let him become a slave; this is said of a low man. If a man of low class shall offend with a bramin woman of the Waythee class, let him be punished with one hundred (stripes.) If the offence be committed with a woman of the Khattiya caste, the punishment is one thousand (stripes;) and he may be punished in another way; his head may be shaven and the hair thrown where the bramin women make water; or in another way,

ကား။ ထိုသူယုတ်ကိုကောက်ရိုးရစ်၍မီးဖုတ်ရာ၏။ ။ အမတ်သား။ သူဌေးသား။ အမတ်မျိုး။ သူဌေးမျိုးတို့။ ၎င်ပုဏ္ဏေးမကို။ အနိုင်အပိုင်ပြစ်မှားမူ။ ကြေးနီဒါဏ်ခြောက်ရာသင့်စေ။

၃၁ ပုဏ္ဏားချင်းချင်းမယားပြစ်မှားသောတရား။

ပုဏ္ဏားမျိုးချင်းဖြစ်လျှင်။ အလျော်လည်း မရအပ်။ သတ်၍လည်း မပြစ်ကောင်းပ‌လေ။ ချင့်ဥက္ကောင်းကိုရိုက်၍ပြည်မှလည်းကောင်း။ အမျိုးဘောင်မှလည်းကောင်း။ ပုဏ္ဏားတို့ပရိက္ခရာနှင့်တကွနှင်ထုတ်ရာ၏။ ပုဏ္ဏားတို့ကိုသတ်၍မပြစ်ကောင်း။ ပုဏ္ဏားတို့ကိုသတ်သော်ငရဲကြီးခံရချေ၏။ တပါးသောအမျိုးတို့သည်။ သူမယားကိုပြစ်မှားရာသတ်၍ သေသော်လည်းအပြစ်မရှိ။ တဗ္ဗာနုတည်းတွင်တွေ့မူသေပိုင်လေ၏ဟူသတည်း။ ထိုသို့ကားဆိုတုံ၏။ ခပ်သိမ်းသောအမျိုးသားသူတော်ကောင်းတို့သည်။ လက်ရောက်သတ်၍။ သေသည်ကိုဝင်မဆိုနှင့်ဦးသေစိမ့်ဟူ၍။ သူတပါးကိုမကြံအပ်။ စကားနှုတ်မြွက်မဆိုအပ်။ ထိုကြောင့် မကောင်းသော ကာယကံ။ မကောင်းသော ဝစီကံ။ မကောင်းသောမနောကံ။ ဒုစရိုက်ဆယ်ပါးကိုမကျင့်ရာဟု။ ဘုရားဟောတော်မူသတည်း။

၃၂ လင်မယားတို့သည်။ လင်ကိုမယားမလို။ သူတပါးနှင့်နေထိုင်လိုသောတရား။

အကြင်လင်မယားတို့တွင်။ ဤငါ၏လင်သည်ဥစ္စာကြွယ်အောင်မပြုနိုင်။ အရုပ်အဆင်းအင်္ဂါ။ လက္ခဏာလည်း မပြည့်စုံဟူ၍။ အရုပ်အဆင်း အင်္ဂါ လက္ခဏာနှင့် ညီညွတ်သောသူ။ ဥစ္စာ ကြွယ်သောသူနှင့် စကားဝင်ကြ၍။ လင်ရင်းကိုမလိုမကြိုက်။ မနှစ်သက်။ လင်သစ်ကိုပေါင်းဖက်၍ နေလေအံ့။ ထိုလင်သစ်လည်း။ လင်ဟောင်းရှိသည်ကိုသိလျက်နေလေအံ့။ ထိုလင်သစ်တွင်ရှိသောဥစ္စာပစ္စည်းကို။ လင်ဟောင်းကသိမ်းယူပိုင်စေ။ လင်ဟောင်း၌အပြစ်မရှိသည်ကို။ ကောင်းကြွယ်ရာလိုက်သောမယားကိုလည်း။ ဥက္ကောင်းလေးထောင့်ကြားအရှက်ခွဲ၍ရောင်းစားရာ၏။

၃၃ လင်ရှိမိန္မဖြစ်မှန်းမသိ။ ယောကျ်ားတပါးထောင်နေသည်။
လင်ပေါ်၍ဆိုသောတရား။

သူ့အထူးမယားဖြစ်ကြောင်းကိုမသိ၍။ သားယောကျ်ားမိန္မ။ နှစ်ယောက်သုံးယောက်မွေးမြင်သည် တိုင်အောင် နေသော်လည်း။ လင်ဟောင်း မလျှပ်စားပိုင်။ ကိုလင်ဟောင်းသည်လင်သစ်ကို ကြည်ညိုအောင် တောင်းပန်၍မ

he may have his body enveloped in straw and set fire to. If a lord or thatay shall commit a rape on a bramin woman, let him pay six hundred viss of copper.

31*st. The law when one bramin violates the wife of another.*

If the parties be both bramins, it is not proper to cause the offender to make compensation, nor to put him to death, but having shaved his head he may be banished the country, or turned out of his caste, taking his property with him. Bramins ought not to be killed; if they be, the greater pains of hell are the consequence. If a man kill a member of any other class, in the act of adultery with his wife, there is no fault; if he be seen in the place where the offence was committed, he may be killed, so it is laid down. But with all good men of every class, not to speak of killing a man, it is not proper even to think of causing his death, or to mention it; for this reason, the god has laid down that no one shall commit* the sins of the body, the sins of the mouth, the sins of the mind, or the ten bad acts.

32*nd. The law when a woman has no desire for her husband, but for another.*

If any woman, on the ground that her husband cannot give her costly gifts, or that he is ill provided, or incomplete in some of his members, shall, after communication with a rich man whose appearance she likes, and who is complete in his members, dislike her first husband, and have connection with the other, if he knows her to have a husband, let the old husband have a right to take all the property of the new one. If there be no fault in the old husband, let the wife who goes off with the wealthy man have her head shaved in four patches to shame her, and let her be sold (by her old husband.)

33*d. The law when a man marries a woman, not knowing she had a husband, and her first husband afterwards returns.*

If a woman goes off with a man who did not know she was a wife, if she lives with him till she has borne two or three boys and girls, the first husband shall not sue him; if he can get his consent he may

---

* Kayakan, the sins of the body, three; murder, theft, and adultery.—Wazikan, sins of the mouth, four; lying, breeding dissension, using coarse language, profitless talk.—Manaukan, sins of the mind, three; coveteousness, ill-will or hatred, heterodox or heretical opinions. He who knows not this, is not a man, but a brute

ယားကိုယူရာ၏။ မယားကလည်း လင်ဟောင်းမှန်ပေသည် လင်ဟောင်းနှင့်နေပါမည်ဆိုလျှင်။လင်ဟောင်းသို့ပေးစေ။လင်သစ်ဖြစ်သူကလင်ဟောင်းပေါ်သည်ကို မယားက ထင်ရှား ဆိုသော်လည်း။ ငါနှင့်သားသမီး ခုနှစ်ယောက်မွေးလေပြီသည်။ငမယားဖြစ်သည်ဟု။ထိုမယားကိုကျင်လည်ပြန်ချေသော်။မယားခိုးအပြစ်ရောက်စေ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ ပြည်ရွာထိပ်လန့်ပျက်စီး၍။လင်မယားကွဲရာမတွေ့သားခုနှစ်ယောက်မွေးမြင်သော်လည်းမယားရင်းမှန်ကရစေဟုမနှုမည်သောရှင် ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ငှင်သားသမီးခုနှစ်ယောက် အမိသည်။ လင်ဟောင်းနှင့် မနေပြီ လင်သစ်နှင့် နေမည်ဆိုချေက။ ငမယားဟောင်းဖြစ်သည်ဟု ရင်းပါချေသော်။ မယားခိုး အပြစ်မှမလွတ်သာ။ မယားကိုလင်သစ်ရလေ၏။ ဤကားလက်ရမယားဒါဏ်စကားတည်း။

၃၄ လင်ရှိမယားဖြစ်စေ။လင်မရှိမိမ္မဖြစ်စေ။အနိုင်ဖြစ်မှားသောတရား။

အကြင်ယောကျ်ားသည်။လင်ရှိမယားကိုဖြစ်။လင်မရှိဘဲလွတ်သူနှင့်ဖြစ်စေအနိုင်ပြစ်မှားသည်ဟု။မိမ္မကစွဲအံ့။ ယောကျ်ားကမှာချင့်ဆိုတိုင်းမဟုတ်ပါဆိုသော်။မိမ္မဖြစ်စေ။ယောကျ်ားဖြစ်စေ။မင်းမျိုးပုဏ္ဏားမျိုး။အမတ်သေနာပတိမျိုး။ သူဌေးမျိုးသူကြွယ်မျိုးတဦးဦးဖြစ်အံ့။ တဦးကအစည်ကျွန်ရိုး။သပေါက်။ မြေလပ်။ အောက်က လက်ကျွန် ဆက်ကျွန်ပင်။ ကျွန်စည်။ ခုနှစ်ပါးတွင်တပါးပါးဖြစ်သည်။ ဒွန်းစဏ္ဍား အမျိုး ဆင် ထိန်းမြင်း ထိန်း အမျိုးတဦးဖြစ်အံ့။ယောကျ်ားဆို ခဲ့ပြီးသောအမျိုးမြတ်ဖြစ်မည်။ မိမ္မဆို ခဲ့ပြီးသောအမျိုးယုတ်ဖြစ်မည်။ရေ။ ဆံ။ မီး။ မအပ်အမျိုးမြတ်သူ။ ဘုရားကျမ်စွဲကိုင်းစေ။အမျိုးယုတ်သူ။ဘုရားကျမ်မစွဲသာ။မြတ်သူဘုရားကျမ်စွဲကိုင်ဝံ့လျှင်။ ဆိုတိုင်းမှန်စေ။ မစွဲကိုင်ဝံ့ လျှင် ယုတ်သူစကား အတိုင်းမှန်စေ။ အိမ် မှုကာမဂုဏ်အပြစ်ကို အမျိုးခွဲခြားသည် အတိုင်း။လျှော်စေ။ မိမ္မမျိုးမြတ်လည်းနည်းတူဟုရှင်မနှုဆိုတော်မူ၏။

၃၅ အမျိုးအမြတ်။အမျိုးအနိမ့်။ ကာမမှားယွင်း။အမျိုးအလိုက်။
ခွဲခြားစီရင်သောတရား။

မင်းကြီးသို့ကားဆိုတုံ၏။ဓမ္မသတ်။ပါပသတ်နှစ်ပါးရှိရာတွင်။ပါပသတ်ကိုလိုက်၍အကြောင်း။ဆန္ဒ။ဒေါသ။ဘယ။ မောဟာကိုလိုက်၍တကြောင်း။သူမြတ်မျိုးကားမှန်တုံ၏။ သမ္မာဟူသောအကျင့် ကိုမကျင့်။ ရှေးနောက်မယုံလိုက် အောင်။ ကျင့်ဘူး သောသူ ဖြစ်က။ အမျိုးကားမြတ်၏။ အကျင့် မရှိဖြစ်

take back his wife; if she admits he is her old husband, and says she will live with him, let her be given up to him. If the new husband pleads that, though her old husband is certainly come back, she has borne him seven children and is his wife, and shall thus have connection again with her, he shall be liable to an action for adultery. Why is this?—because, when a country has been invaded and destroyed, and the people panic struck, if a husband and wife in the dispersion do not fall in with each other, though the wife may have had seven children by another husband, let her original husband have a right to her. Thus the recluse, called Menoo, said. If the mother of the seven children shall refuse to return to her old husband, but say she will remain with the new one, and if the old husband shall have connection with her on the ground of having been his wife formerly, he shall not be free of the crime of seduction, and the wife shall go to her new husband. This belongs to the chapter on wives taken in battle.

34*th. The law of rape on a woman, single or married.*

If any woman, married or single, shall accuse a man of rape, and he shall deny it, if one of them be of the royal, bramin, lordly, or thatay class, and the other an hereditary slave, one born in slavery, a myay-lat, an ouk-ka-let, a kyoon-tset, a kyoon-beng or a kyoon-tseen, any of these seven, or of the dwoonstanda class, a horse keeper or an elephant keeper; if the man be of any of the exalted classes mentioned, and the woman of the degraded, the case shall not be tried by ordeal of water, rice or fire; let the person of the exalted class be put on his oath; the degraded person shall not be sworn; if the person of exalted class will make oath, let his statement be taken for truth; if he will not do so, let the statement of the degraded person be true; and for the offence, let compensation be paid according to the class (of the woman.) If the woman be of the exalted class, let the case be decided in the same way. Thus the lord Menoo said.

35*th. The law when a man of the exalted class shall offend with one of the lower, the decision according to class.*

O king! although it is thus said, yet there is Damathat and Papathat, and a person of the exalted class may have followed Papathat, and by the influence of desire, anger, fear, or folly, though truly of the exalted class, may be a person of bad habits, in whom no reliance can be placed; in this case, though the class be exalted, let the trial

လေသည်။ အမျိုးမြတ်ဖြစ်သူက။ ရေ။ ဆံ။ မီး။ချောက်စေမှ။ ကြောက်ရွံ့၍။ လောကမှုစင်မည်။အမျိုးမြတ်သူက။နိမ့်သူအမျိုးယုတ်သူကို။ ကိုယ်စားပေး၍။ရေ။ ဆံ။ မီး။ ပြိုင်ကျစေ။မစွန့်။ မပျောက်ဘူးပေးသူဖြစ်က။ ဘုရားကျမ်းစွဲ လျှင်ယုံစေ။

၃၆ မယားခိုးသက်သေရောင်ရှိသည်နှင့်။အနေအထိုင်မတော်။
မယားခိုးစွဲပိုင်သောတရား။

မင်းကြီးတနည်း။ ငမယားကိုခိုးသည်ဟု။ မိမိကိုယ်မတွေ့။သူတပါးပြောသည်နှင့်စွဲ၍။ အစွဲခံရသူက။မဟုတ်ပါဆိုလျှင် ထိုမိမ္မကိုစစ်ဦးမိမ္မက။ဤသူနှင့် မှန်ပေသည်ဆိုလျှင်။ ထိုမ္မမိနှင့် ထိုသူခိုး ဟုတ် မဟုတ်။ အမျိုးအလိုက်ရောက်သင့်ရာ။ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်းရောက်ကြစေ၍။ မိမ္မရှုံးမူ။ လင်သည်။ မယားခိုးစွဲပြစ်ငွေ။သုံးဆယ်။ မယားလည်း စွပ်ပြစ်။ ငွေတဆယ် ငါးကျပ်။ လျော်စေ။အပြစ်ကျုရုံကို။ရှုံးသူကခံစေ။မိမ္မတည်နိုင်ခြေမူ။ လင်လည်းမယားခိုးဆိုပိုင်သည်။မိမ္မကလည်းမှန်သည့်အတိုင်း ပြစ်လေသည်။ နှစ်ဆတက်ရှုံးသူ။မယားခိုးကလျော်စေ။အကျအပြစ်ကိုလည်း ခံစေ။ ။မင်းကြီးမယားကိုစစ်ရာတွင်။ မဟုတ်ပေဆိုအံ့။ လင်ကချင်းတို့ နှစ်ယောက် ထိန်ကွယ်ကြသည်။မည်သည့်တောရပ်။ အိမ်ရပ်။ ဆိပ်ကွယ်ရာမှာ။ ရင်းပါးသည်ကိုသိမြင်သူထုတ်စေ။သိမြင်သူသမ္မာမိရှိသည်မှ။မဆိုသာ။ ကာမဂုဏ်မှုဖြစ်သည်။ သိမြင်သူသက်သေဖြစ်စေ။မြတ်သောမင်းကြီးရှေ့နောက်။ ထိုးယောက်ျားနှင့်သင်ကာရှိ၍။ တိုင်တန်းဘူးစေကာမူ။ စကားပြောသည်။ လက်ဆွဲခြေငင်ပြောဆိုမိရာ၌။ သက်သေစုံရာ။သူကောင်းသူမြတ်တို့ရှေ့။ ကြားလောက်မြင်လောက် သိလောက်အောင်ကောင်းမှု ကုသိုလ်စကား။ လင် မယား ဖြစ်မည်စကား။ ကာမဂုဏ်စကားမဟုတ်။အခြားစကားပြောသည်မှန်က။မယားခိုးမစွဲပိုင်ချေ။အပြစ်လွှတ်စေ။ စွဲသူမှားချေသည်။အိမ်လှေကားသို့တက်ရောက်မည်။ လမ်းခရီးတွင်လက်ဆွဲ ခြေငင် ပြောမည်။ လင်မရှိ ခိုက် အိမ်ထက်သို့ရောက်မည်။ ပေးကမ်းခြင်းတဦး ကို တဦးပြုမည်။ ထိုအခြင်း အရာသည်။မယားခိုးခုနှစ်ပါးတွင်ဝင်သည်။အိမ်ခန်းသို့ရောက်သော်။ငွေသုံးဆယ်လျော်စေ။ အိမ်ထက်သို့ရောက်သော်။ ငွေနှစ်ဆယ်ငါးကျပ်လျော်စေ။ တအိမ်တရာစကားပြောဟောရာတွေ့သော်။ ငွေခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ် လျော်စေ။ ခရီးလမ်း၌လက်ဆွဲခြေငင်ပြုသည်ကို တွေ့လျှင် ခုနှစ်ကျပ် နှစ်မတ် လျော်စေ။ ပေးကမ်းသည်မှန်ကလည်း။ ငွေခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်လျော်စေ။ ပေးကမ်းသမျှလည်း ဆုံးစေ။ ဤသို့အကြောင်းရှိရာ။ လင်တွေ့သည်။ သူတပါးမရှိမသိသည်ကို ဆိုသ

be by ordeal of water, rice, or fire, that through the fear of this, the affairs of the world may be kept in proper order. The exalted party may furnish a substitute to try the ordeal with the other. If the character be good, let the oath be taken.

36th. The law when a suit may be entered on suspicion excited by the improper behaviour of the parties.

Oh king! in another case, if a man shall sue another for the seduction of his wife on the information of a third party, and the accused shall deny it, let the woman be examined; if she admits her guilt, let her and the accused be tested as to the truth of their statement according to their class as above laid down. If the woman shall lose her cause, let the husband pay a compensation of thirty tickals for entering the suit, and the woman fifteen for the accusation, and let them bear the law expenses. If the woman shall gain the cause, the husband had a right to bring the charge, and what the woman stated is confirmed; let the losing party, the seducer, pay double and bear all the expenses. Oh king! if on examining the wife, she also shall deny the charge, and the husband shall say they are concealing their crime, let him produce a witness to the act and the place of its committal; the character of the witness shall not be objected to; it is a matter of lust; let the person's testimony who witnessed the act be taken as evidence. O excellent king! even if the husband shall at any time have stated his suspicions of the person accused, if he has pulled the woman's hand and spoken to her in the presence of respectable witnesses openly, so as to be distinctly heard, regarding the performance of some good work, and not words regarding criminal intercourse, or matters of lust; if it be proved that the subject of their conversation was another matter, the husband shall have no right to sue him for seduction; let him be free of fault; the accuser has committed a mistake. But if he shall come up to the steps of the house, or take her by the hand on the road and speak to her, or if whilst the husband is out he shall come into the house, or enter the sleeping apartment, or if presents have passed between them; these acts come within the seven acts of seduction. If he has gone into the sleeping apartment, let him make compensation in thirty tickals of silver; if he has come into the house, twenty-five tickals; if he has been seen talking to her in another house or place, let him pay seven and a half tickals; if he has held her hand on the road, or presents have passed between them, the same, seven and a half tickals; let all presents be forfeited. This is said when the husband sees these acts without any witness. If the

တည်း။ မတိုင်မတန်းဘူးသသူနှင့်။ စကားမပြောတန်ပြောသည်များမှာ။ နောင်သည်ကဲ့သို့မပြောနှင့်မြစ်တားရမည်သာ။မယားခိုးမစွဲပိုင်။မိမိမယား ကိုဆုမ္မရမည်။

၃၇ အပြောင်အသိမ်းကိုသူတပါးခိုးသောတရား။

မင်းကြီး။သူကောင်းအပြောင်ကိုလည်းကောင်း။အသိမ်းကိုလည်းကောင်း။ အလွတ်သူယောကျ်ားသည်။ ထိုသူကောင်းအိမ်ထက်။ ပြစ်မှားမိသော်။တစုံ တခုသောအရပ်၌ပြစ်မှားသော်။ အပြစ်ခိုးသူ၏ ကိုယ်တခုတန်ရာလျော်စေ။ သုကျွန်ပြစ်မှားချေအံ့။ ချင်းကိုယ်တန်ရာဘိုးတွင် အရှင် ဘို့တဝက်ခြင်း ၍ လျော်စေ။

၃၈ သုဥစ္စာကိုခိုး၍ခိုးလူမလျော်နိုင်။ကျွန်ဖြစ်သောတရား။

မင်းကြီး။အကြွင်သူသဉ်သက်ရှိသက်မဲ့တို့ကိုခိုးလေ၍။ မလျော်နိုင်သော့ ကြောင့်ဥစ္စာရှင်တွင်ကျွန်ခံလေအံ့။ ချင်းတသက်ကျွန်ဖြစ်စေ။ သေလျှင်သား မြေးတို့ကို။ကျွန်သပေါက်မကောက်သာလွတ်စေ။ရွှေထီးရွှေနန်းဆက်စံသော်။ ထီးကျိုးစည်ပေါက်ဖြစ်သော်။ ခိုးရင်းသူရှိစေကာမူ လွတ်စေ။ ဥစ္စာခိုးမှာ ဥစ္စာရှင်သေသော်လည်းခိုးသူမသေသ၍။ ဥစ္စာရှင် သားမြေးတို့ဆက် ခံစေ စားစေ။သူခိုးရင်းသေမှလွတ်စေ။

၃၉ ကာမဂုဏ်မှု။မလျော်နိုင်၍ကျွန်ဖြစ်သောတရား။

သုမယားကိုဖြစ်စေ။ မိမ္မလွတ် ကိုဖြစ်စေ။ အကြွင်ယောကျ်ား သည်ကာမ ဂုဏ်မှုပြစ်မှား၍မလျော်ရတတ် ခြင်းကြောင့်။ ချင့်ကိုယ်ကျွန်ဖြစ်လေမူ။ ထို ကျွန်ခံရသူသေလျှင် လွတ်စေ။ ကာမဂုဏ်ရှင် မိမ္မသေ လည်း။ ထိုကျွန် ခံသူ လွတ်စေ။ သားမြေးလင်မိဘတို့ကကျွန်မဆိုသာချေ။ ထီးကျိုး စည်ပေါက်ရှိ လျှင် လည်း ပြစ်မှား ရင်း သူ ကျွန်အရာက လွတ်စေ။ ထိုကျွန်တွင် မွေး သော သားသို့းကိုမွေးကျွေးရလျှင်။ထမင်းဘိုးငွေငါးကျပ်ဆပ်စေ၍လွတ်စေ။ဆယ် နှစ်အရွယ်ရောက်၍။ စေစားရကထမင်းဘိုးမခံသာလုပ်ခွန်တနှစ်တကျပ်ချ ၍လွတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အပေါင်းအဝင်မွေးသောသား သို့းဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။မင်းကြီး။တနည်းသုကျွန်ပိုင်သည်။သု ဥစ္စာကိုခိုးရာမှာ။ ကျွန်တံဘိုးတွင် တဝက်လည်းဟူ၏။ ချင့်ကိုယ်ဘိုးလည်း ဟူ၏။ဆင်ခြင်တုံ။

wife hold improper conversation with a man, regarding whom the husband has not expressed his suspicions, he shall only warn that man not to repeat the act; he shall have no right to sue him for seduction, let him correct his wife.

37th. The law when a man seduces the concubine of another.

Oh king! if a free man shall have criminal connection with the concubine of a respectable man, in his house or any other place, the punishment for such an offence is compensation in the price of the body of the offender; if the offence be committed by a slave, let one half of his price be paid by his master.

38th. The law when a man, not being able to pay compensation for having stolen the property of another, becomes a slave.

Oh king! if a man steal property, animate or inanimate, and being unable to pay compensation, becomes a slave to the owner of the property, let him only be so for the term of his life; his children, at his death, shall not be taken as born slaves; let them be free. If the king die and is succeeded by another, or an usurper seize the throne, let the thief be emancipated. Even when the owner of the property shall die, let the thief serve his wife and children; only at his death shall the thief be free.

39th. The law when a man, not being able to pay the penalty for having had illicit connection, becomes a slave.

If for having had criminal connection with wife or maid, and not being able to pay the compensation, any man shall have become a slave, let him be free at his death, or the death of the woman against whom the offence was committed; her children, grand children, husband or parents, shall not claim him as a slave. If an usurper seize the throne, he shall also be free. If his children shall have been supported by his master or mistress, let them be free on paying five tickals of silver for their food. If they have been caused to work, after ten years of age they shall not pay for the food; having deducted one tickal for each year's work, let them be released. Why is this?—because they are to be considered in the same light as children of parents in pledge (as security for a debt.) Oh king! if any man's slave shall steal the property of another man, one half the sum for which he is bound, and also the price of his body, have been laid down, (as the amount to be paid in compensation.) This is a matter for consideration.

၄၀ ကျွန်မယားကိုသခင်ပြစ်မှားသောတရား။

မင်းကြီး။မယားအလွှတ်သူ။လင်သူကောင်းကျွန်ဖြစ်သည်ကို။ ကိုယ်ပိုင်သည်ဟုမယား အလွှတ်သူကို သခင်စိတ်တူသည်ဟု ဝင်ထွက်ချေသော်။ မဝင်မထွက်ပိုင်ပလေ။ကြေးကိုသာပိုင်ချေသည်။လူကိုအဆုံးမပိုင်။ရွေးလျှင်ရမည်သူဖြစ်ချေသည်။ လင်ကိုယ်ဘိုးနှင့် မယားအပြစ်ကိုတွက်၍ချလွှတ်စေ။ပေးစေ။ဤကားသူကောင်းကျွန်ဖြစ်သည်ကိုဆိုသတည်း။ ။မယားကားကျွန်။လင်ကား အလွှတ် သူဖြစ်ကမယား သခင် ဖြစ်သည်ဟု။မပြစ်မှားသင့်ချေ။ကျွန်မပိုင်ဖြစ် သူမိမ္ဘ လွှတ်စေ။ဤလည်း သူကောင်း ကျွန်ဖြစ် သည် ကိုဆိုသတည်း။

၄၁ ကြေးဝယ်ကျွန်မတွင်မွေးပွားသည်။ကျွန်ခုနှစ်ဆက်ကိုပြစ်မှားသောတရား။

မင်းကြီး။ သူကောင်း ကျွန်ဖြစ်သည်ကား ဆင်ရဲနွမ်းနယ် ၍ သာ ဖြစ်ချေသည်။သင္ဂဟ။အစည်မဟုတ်ချေ။ အစည်သင္ဂဟမဝင်။ ကြေးဝယ်။ ကျွန်ဖြစ်အမျိုးကားခုနှစ်ပါးတည်း။ ၁။ ကြေးဝယ်ကျွန်ပိုင်။ ၂။ ၎င်တွင်မွေးသည်သားကြေးသပေါက်။ ၃။ ၎င်သားသတက်။ ၄။ ၎င်သားသတီ။ ၅။ ၎င်သားသတွတ်။ ၆။ ၎င်သားသတော့။ ၇။ ၎င်သမျှောဟု။ခုနှစ်ပါးရှိ၏။ထိုခုနှစ်ပါးကို။အခြေအတက်သားတက်ရာ၏။ရွေးတွင် မပိသားခြေဖြစ်၍။ထိုကျွန်၏သခင်သည်။ မယား အလွှတ်သူကိုဝင် ထွက် စိတ်တူမှန်သော်လည်း အပြစ်မလွှတ်ရာ။ တွက်ချက်လျှော်စေ ဟူသတည်း။ သုမယားမှန်သမျှစိတ် တူသော် လည်း။ ငရဲ မ လွှတ် ချေ။ ဓမ္မသတ် ၌ သာလျှော်စေဟူသတည်း။

၄၂ သင္ဂဟ။ကျွန်မယားကိုသခင်ပြစ်မှားသောတရား။

မင်းကြီး။အစည်သင္ဂဟ။ ကျွန်မယားအလွှတ်သူကို။ သခင်ဝင်ထွက်ပြစ်မှားသော်။အလျှော်အပြစ်မရှိလွှတ်စေ။ငရဲ မှာမကင်း သာချေ။ မယားလည်းကျွန်ပိုင်။လင်လည်းကျွန်ပိုင်ကို။ သခင်ယောကျာ်းပြစ်မှားမိအံ့။ ပြစ်မှားပိုင်စေ။ငရဲ မှာမလွှတ်သာချေ။ ။လင်မယားစုံကျွန်ပိုင်ကို။သခင်ယောကျာ်းပြစ်မှား၍။အပြစ်မရှိသောသက်သေထုံပုံကိုထုတ်ဖော်ပေအံ့။ ။ရှေးသရောခါ။ဗာရာဏသီမင်းကြီးသည်။ညည့်အခါသိန္ဓောမြင်းကိုချစ်လှသော့ကြောင့်ထွက်၍ကြည့်တော်မူသတည်း။မြင်းခံတမူကား။ မြင်းများသော့ကြောင့်။အစည်အတိုင်းလည်၍။ မြင်းစာကျွေးလေ၏။ထိုသို့ကျွေးသည်နောက်။ မြင်းခံမယားသည်အလှန်အဆင်းနှင့်ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍။ မင်းကြီးလည်းပြစ်မှားလေ

40th. The law when a master has connection with the wife of his slave.

Oh king! if the master of a slave of a respectable family shall, on the strength of his being a slave, have connection with his wife, who is a free woman, with her own consent, he has no right to do so; he has only a claim for his money; he has no complete proprietory right in the man, he is redeemable; let the compensation for the fault be deducted from the amount due, and let the man be free; (if there be a balance,) let it be paid by the party by whom it is due; this is when the slave is a respectable person. If the husband be a free man, and the wife a slave, the master has no right, as such, to have connection with her; if he does so, let her be free; this is said when a respectable woman has become a slave.

41st. The law when the master has connection with one of the seven descendants of his slave man.

O king! when a respectable man becomes a slave, it is only from poverty; he is not a "thantaka,"—slave by descent, nor is considered as being so. There are seven kinds of slaves; respectable men who are bought, which are as follows: 1st, a slave bought and held (for the money;) 2nd, his children (called kyaythabauk) born in slavery; 3rd, their children (called thadet;) 4th, their children (called thatee;) 5th, their children (called thadoot;) 6th, their children (called thadau;) and 7th, their children (called thahmyau;) and with these slaves, the amount for which they are in slavery may be added to, but they cannot become irredeemable; and consequently if the master of such slaves shall have connection with their wives who are free, even with their consent, he shall not be held free of guilt. Let the calculation be made, let him pay compensation; and though the wife was consenting, the offender will not escape the pains of hell. The compensation only is ordered in the Damathat.

42nd. The law when the master has connection with the wife of a slave, hereditary in his family.

O king! if a master shall have connection with the free wife of an irredeemable slave, there shall be no compensation, but the pains of hell will not be escaped. If the husband and wife be both slaves, and the master has connection with the wife, let him have the right to do so, but here also the pains of hell will not be escaped. I will relate a case in illustration of this:—In former times, the king of Benares went out in the night to look at a swift horse to which he was much attached; as there were many horses, the horse-keeper was going round and giving them their food in succession; as he was thus employed, the king had connection with his wife, who was exceed-

၏။မြင်းခံပြန်လတ်သော်။ မင်းကြီးကိုတွေ့လေ၏။ မင်းကြီးလက်၌ရှိသောသံ
လျက်ကိုလှ၍။ မင်းကြီးကိုမြင်းခံသတ်မည်ပြုလေ၏။ မင်းကြီးလည်း။ ဤသို့
ဆို၏။ဟဲ့မြင်းခံနင်ကားငါကိုမသတ်လင့်။နင့်ကိုငါစည်းစိမ်ပေးမည်ဆိုလျှင်။
မြင်းခံ လည်း မင်းကြီး သက်သေမရှိ တကားဟု ဆို လျှင်။ မင်းကြီးလည်း
ကြောက်ခဲ့ယကား။ နင်ငါကိုမယုံသော်။ ငါ၏သံလျက်ကို။ နင့်လက်၌ထား
လေ။နံနက်မိုးသောက်သော်။ ငါ၏ရင်ပြင်တော်သို့သံလျက်ကိုကိုင်၍လာ
လှည့်ဟုဆိုတော်မူ၏။ မြင်းခံလည်းသံလျက်ကိုကိုင်၍။ မင်းရင်ပြင်သို့လာ
လတ်၏။မင်းကြီးလည်းမြင်းခံလာလတ်လျှင်။သိလင့်လေ၏။မင်းကြီးလည်း
အကြောင်းအတိုင်းအမတ်တို့ကိုဆိုတော်မူ၏။မြင်းခံလည်းအမတ်တို့ကို။ ဤ
စကားအတိုင်းဆိုပေ၏။မင်းကြီးလည်းဆိုတုံ၏။ ဟဲ့မြင်းခံငါကားဆိုပြီသည်
ဟုတ်တည်း။ နင့်မယားကိုငါပြစ်မှားပိုင်၏။ ထိုသို့တပဲဖြစ်စေ။ ပြစ်မှားပိုင်
သည်။မပြစ်မှားပိုင်သည်ကိုဆိုစေအံ့ဟု။ ဗာရာဏသီအမည်ရှိသောပြည်ကို
အမှီပြု၍။သတင်းသုံးသောမာန္ဒသိက။အမည်ရှိသောရှင်ရသေ့ထံသို့။ မင်း
ကြီးနှင့်မြင်းခံသွားကြလေ၏။မြင်းခံ လည်းကြိတုံ၏။မင်းကြီးကားမင်းဖြစ်ခဲ့။
လက်ဆောင်ရှာမည်ဟုတောသို့ဝင်လေ၏။ တောတွင်လိပ်နှင့်ဖွတ်ကိုတွေ့၍
ယူခဲ့၏။လိပ်နှင့်ဖွတ်ကိုလက်ဆောင်ပြု၍သွားကြလေ၏။ ရှင်ရသေ့အပါးသို့
ရောက်လေပြီးသော်။ မင်းကြီးလည်း ဟဲ့မြင်းခံ မြင်း ဇက်ကိုင်ဘိ ဟု ဆို၏။
မြင်းခံလည်းမြင်းဇက်ကိုကိုင်၏။မင်းကြီးလည်း မြင်းမှသက်၍။ မြင်းခံလက်
တွင်ရှိသောလိပ်နှင့်ဖွတ်ကိုယူ၍။ရှင်ရသေ့အား မင်းကြီးဆက်လေ၏။ ရှင်
ရသေ့လည်းမဟာရာဇ်မင်းကြီးအဘယ်ဆိုဘွယ်ရာရှိသနည်းဟု မေး လင့်
၏။မြင်းခံနှင့်အကျွန်ုပ်ဆိုဘွယ်ရှိ၍။ ရောက်သတည်းဟုပေ၏။ ထိုရောအခါ။
မြင်းခံပြန်တုံ၏။အကျင့်သတင်းလည်းစင်။ ပညာလျှင်သည်။ သခင်မြတ်နွေ
ရှင်ရသေ့။ဤညည့်သံခေါင်တွင်ရွှေနန်းတော်ကသက်၍။ မင်းကြီး လာလတ်
သော်။အကျွန်ုပ်ကိုတမူကား။ မြင်းစာပြစ်လေဟုဆိုသောကြောင့်။ မြင်းများ
ရှိရာအကျွန်ုပ်မြင်းစာပြစ်ရသည်။ မြင်းစာပြစ်သည်နောက်။ အကျွန်ုပ်မယား
ကိုမင်းကြီးပြစ်မှားနှင့်၍။အကျွန်ုပ်အပြန်ကိုတွေ့၏။ တွေ့လျှင်မင်းကြီးလက်
တွင်ရှိသောသံလျက်ကိုလှ၍ခုတ်မည်အကျွန်ုပ်ပြုသော်မင်းကြီး အကျွန်ုပ်ကို
ဤသို့ဆို၏။ ဟဲ့မြင်းခံ ငါကို နင်ခုတ် သတ်မိမူကား။ သေလေကာသာ ဖြစ်အံ့
သည်။နက်ဖန်မိုးသောက်သော်။နင်ငါ့သံလျက်ကိုကိုင်၍ငါ့ရင်ပြင်သို့လာ
လှည့်ဟူ၍ဆိုသောကြောင့်။မင်းကြီးကိုအကျွန်ုပ်လွှတ်လိုက်သည်။ မင်းကြီး
ဆိုတိုင်းမိုးသောက်သော်။မင်းကြီးသံလျက်ကိုအကျွန်ုပ်ကိုင်လျက်။ မင်း
ရင်ပြင်သို့တက်ပါချေသော်။ အမတ်မိုလ်ပါလူတကာတို့သည်ဆိုတုံ၏။ မင်း

ingly beautiful. When the horse-keeper came back, he saw him, and having taken his double-edged sword from him was about to put him to death. Then the king said, "Do not kill me, and I will give thee much wealth." The horse-keeper replied, "Oh king! there are no witnesses." Then the king being afraid, said, "If you do not believe me, keep possession of my double-edged sword and bring it at day-break into my presence." So, the next morning, the horse-keeper came before the king with the sword in his hand; the king seeing him come, knew his purpose, and told his lords what had taken place. The horse-keeper also told the same story. Then the king said, "Heh! horse-keeper! I did say so; but I have a right to have connection with your wife, and that it may be known whether I have or not, I will bring it to a decision." So the king and horse-keeper went to the recluse, called Manoktheeka, who was supported by the city of Benares, and who was living in the practise of good habits. The horse-keeper reflected that his adversary was the king, so he went into the jungle to look for some present, and finding a turtle and a guana, he brought them with him as an offering. When they came into the presence of the recluse, the king called to him, "Ho! horse-keeper, lay hold of my bridle," and he laid hold of it; the king having dismounted, took the turtle and guana from the horse-keeper's hand and gave them to the recluse, who said, "Oh great king! what have you to say?" The king replied, "I have a suit with my horse-keeper, and on that account I am come." Then the horse-keeper made his representation. "Oh excellent man! Oh man of science! Oh gentle recluse!—in the middle of last night, the king descended from his golden palace and ordered me to give food to the horses; I went and did so, and on my return I saw that the king had had connection with my wife, so I wrested his double-edged sword from his hand and was about to slay him, when the king said, 'Heh, horse-keeper, if you slay me I shall but die; to-morrow at day-light bring that two-edged sword into my presence;' on this, I released him, and as he had told me, I went at day-light into his presence with the sword in my hand. The lords and high officers said,

ကြီးစွဲတော်မူသောခေါးသံလျှက်သည်။ အဘယ်ကြောင့်မြင်းခံ လက်မှာရှိသ
နည်းဟု ဆိုတုံ၏။ အကျွန်ုပ်ကိုအမတ် ဗိုလ်ပါလူတကာ တို့ မေးသည်ကိုပြန်
ပေ၏။ မင်းကြီးလည်းအကျွန်ုပ်စကားကိုကြားလျှင်။ နင့်မယားကိုငါပြစ်မှားမိ
သည်ဟုတ်တည်း။ အပြစ်ရှိတန်မရှိတန်ကိုရှင် ရသေ့တွင် အစစ်ခံကြအံ့ ဟု
မင်းကြီးဆိုသောကြောင့်။ အထံတော်သို့ရောက်လည်သောသခင်ရင်။ ဤသို့
မင်းကြီးစကားနှင့်။ မြင်းခံစကားကို ကြားသော်။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ဟဲ့
မြင်းခံမင်းကြီးလက်ဆောင်မူသောလိပ်နှင့်ဖွတ်ကား။ အသုလက်ဆောင်နည်း
ဟုရှင်ရသေ့မေးတော်မူသော်။ မြင်းခံလျှောက်ပေ၏။ သင်လက်တွင်လိပ်နှင့်
ဖွတ်ရှိရမည်ကို။ မရှိရ။ မင်းကြီးဘယ်ကြောင့်ယူသနည်း။ သင်ကားအဘယ်
ကြောင့် လိပ်နှင့် ဖွတ်ကိုပေးရလေသနည်းမိန့်ဆို၏။ ထိုအခါမြင်းခံလျှောက်
သည်ကား။ အသက်နှင့် ဦးဆံပရိက္ခရာအလုံးစုံကို ပိုင်သည်အရှင် အသက်
သခင်ဖြစ်၍ကျွန်တော်လက်တွင်လိပ်နှင့်ဖွတ်ကိုယူရာ။ မတားမဆိုဝံ့နေရချေ
သည်။ မြင်းခံလျှောက်ပေ၏။ သင်မြင်းခံလိပ်နှင့် ဖွတ်ကို မတားမဆိုဝံ့။ မင်း
ကြီးယူကတည်း ကပင်ပိုင်ထိုက်ကြောင်းကို နင်ဖြောင့် ၍ အစစ်ခံချေသည်။
ကျွန်ဖွတ်ကျွန်လိပ်မရသာချေ။ စည်းခုတ်သမျှခံရမည်။ သခင်နှင့်ကျွန်ဖြစ်ချေ
သည်။ ပြည့်ရှင်မင်းတို့မည်သည်လင်မယားစုံကိုသာမက။ တနိုင်ငံလုံးကိုပင်
ပိုင်ချေသောကြောင့်။ ကျွန်ကသခင်ကိုအပြစ်မစားသာအပြစ်လွတ်စေ။ ငရဲ
မှာမူကား။ မင်းကြီး၌မကောင်းချေဟု။ မနူသိကရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ကျွန်
လည်းသခင်ကိုအပြစ်မစားသင့်၍ လွတ်ပြီသခင်ဖြစ်သောမင်း လည်းတရား
ဆယ်ပါးကိုစောင့်ရမည်။ အရှင်ရှိသောဥစ္စာတို့သည်။ မင်းကေရာဇ်ဥစ္စာမည်
သော်လည်း။ အလုံးမသိမ်းပိုင်။ လယ်ယာကန်ချောင်း လုပ်သမျှကင်းကတို့။
အခွန်မှာလည်းပိုင်သည်ဟု မကောက်မယူစေရ။ ကမ္ဘာအဆက် ဆက်အဦး
ဖြစ်သောမဟာသမ္မတမင်း။ ဆယ်ခိုင်တခိုင် အစည် ထုံးသတ် သည် အတိုင်း။
ဘုရားအဆက်ဆက်။ မင်းအဆက်ဆက်တို့ထုံးဖြစ်သည်နှင့်အညီတည်စေ။ သူ
သို့မယားတို့ကိုပြည်အရှင်ဖြစ်သောမင်းတို့သည်။ အပိုင်အနိုင်မသိမ်းမယူ
သာ။ သင်္ဂဟဝတ္ထုလေးပါး။ အပရိယာနိယတရား ခုနှစ်ပါးနှင့်အညီကျင့်ရ
မည်။ ကျွန်ကလည်းသခင်အရှင်မှာ အပြစ်ရှိသည် မဆိုမစား သင့်။ သခင်က
လည်းကျွန်တို့ကို။ အပြစ်ရှိအောင်မကြံသင့်။ ရှေးရှေးသောမင်းလောင်းမင်း
လျှာတို့ထုံးအတိုင်းကျင့်ရမည်။ တရားမစောင့်သောမင်းသည် လင်ရှိမယား
ကိုမယားပြုလို၍။ လင်ကိုသေကြောင်းကြံမှားသော မင်းသည်။ ပျက်စီးခြင်း
သို့ရောက်လေ၍။ မိမိပြည်ရွာလည်းပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်သည်။ မငြိမ်မဝပ်
ရှိချေတတ်သည်။ မယားတယောက်တည်းနှင့်သာ ချင်ရဲ နိုင်သောကိုယ်ဖြစ်

'why is the king's two edged sword in the hands of the horse-keeper?' I told them the whole story, and the king hearing my statement said, 'it is true I had connection with thy wife, but let us go and have it decided by the recluse, whether I have committed a fault,' and on this proposal of my master we have come before my lord." On hearing the statement of the king and the horse-keeper, the recluse said, "Heh, horse-keeper, whose turtle and guana are those which the king presented?" The horse-keeper stated how it was. Then, said the recluse, "the turtle and guana should be in thy hands, but they are not so; why did the king take them? why didst thou give him up?" The horse-keeper replied, "He is my lord, and master of my life and all my property; so when he took the turtle and guana from my hand I did not venture to refuse to give them up." The recluse then said, "Oh friend horse-keeper, as you did not dare to refuse the king your turtle and guana, from that time you admitted his right; turtle or guana do not belong to a slave; he must submit to be hewn in pieces, if his master so will; ye are master and slave, kings are the lords of the country, and have not only a right to husbands and wives, but the whole property in their dominions; the slave shall not recover damages from his master, but the king is not exempt from the pains of hell." Thus said the recluse Manokthaka. So the slave not having a right to recover damages from his master, the king was released from them. But the king who is master must abide by the ten laws, for the guidance of kings, and although property which has an owner is called the property of the king, yet he has no right to take the whole, of fields, gardens, tanks and canals, all the works of man's hands; he has a right to duty collected, but he shall not take the whole. The first great king Maha Thamada made this precedent for all successive ages; let the customs that have been prescribed by all gods and kings not be departed from, and though the king be lord of the country, he shall not take men's wives and daughters by force, he should live in conformity to the four laws of Thenga-wootoo, and the seven laws of Aparee-ya-ni-ya. The slave ought not to recover damages from the king, nor should the king do wrong to the slave in thought or deed; he should conduct himself in accordance with the precedent of former kings. A king who, regardless of the law, shall, from desire to possess a man's wife, contrive the death of the husband, shall come to destruction, and his country to ruin and disorder. When king

လိုပါ၏။ဝေသန္တရာမင်းကြီးသည်ရှင်မဒ္ဒီကိုလှူရာ၌။ဆုတောင်းရေစက်သွန်း၍။ ပြည်သို့ရောက်လျှင်။ ရတနာမိုးဆဲး ဇမျက်ပုဆစ်နစ်မျှ။ ရွှေနန်းတော်တွင်းဝယ်။ အကြိမ်များစွာ ရွာသကဲ့သို့ ကျမ်ဂန်ရှိသည် နှင့် အညီ။ မြတ်သောမင်းကြီး ဆယ်ပါးသောတရား။ ငါးပါးသောသီလတို့ကို။ မြဲစွာစောင့်ရှောက်ရာ၏ဟုဗြဟ္မာမင်း၏ သားရင်းဖြစ်သောမနူမည်သောရှင် ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၄၃ မိဘဥဒ္ဒိစ္စာသားပိုင်သဉ်။သားဥဒ္ဒိစ္စာမိဘပိုင်သဉ်။လင်ဥဒ္ဒိစ္စာမယားပိုင်သဉ်။မယားဥဒ္ဒိစ္စာလင်ပိုင်သည်။ဆရာဥဒ္ဒိစ္စာတပည့်ပိုင်သည်။တပည့်ဥဒ္ဒိစ္စာဆရာပိုင်သည်။

တပည့်ဥဒ္ဒိစ္စာကိုဆရာပိုင်သည်။ သားသမီးဥဒ္ဒိစ္စာကိုမိဘပိုင်သည်။ မယားဥဒ္ဒိစ္စာကိုလင်ပိုင်သည်။ကျွန်ဥဒ္ဒိစ္စာကိုသခင်ပိုင်သည်။ဆရာဥဒ္ဒိစ္စာကိုတပည့်ပိုင်သည်။မိဘဥဒ္ဒိစ္စာကိုသားသမီးပိုင်သည်။ လင်ဥဒ္ဒိစ္စာကိုမယားပိုင်သည်။ သခင်ဥဒ္ဒိစ္စာကိုကျွန်ပိုင်သည်။ဤသို့ပိုင်ခြင်းလေးပါးရှိသည်မှာ။ ဆရာနှင့်တပည့်။ အတတ်ပညာသင်၍အတူပေါင်းဖက်နေကြရာ။ဥဒ္ဒိစ္စာမတွဲတပည့်မသိ။ဆရာသူတပါးသို့။လှည်းလှေကျွဲနွား။ဆင်မြင်း။ငှါးသော်။ငါမသိ။မငှါးသာ။မငှါးသင့်မဆိုသာချေ။မကွဲမပျားဖြစ်၍။ဆရာပိုင်ခြင်းဖြစ်သတည်း။ ။ဆရာဥဒ္ဒိစ္စာကိုတပည့်ပိုင်ရာ၏ဟူသည်ကား။ဆရာသည်တပည့်ကိုဝန်စိုးအပ်ထားထိန်းသိမ်းရလေ၏။ထိုတပည့်မသိသမျှ။ ဆရာသည်သူတထူးကို မပေးမငှါးပိုင်။ငှါးသူအပေး ခံသူလက်ဝယ်ဘဏ္ဍာစိုး။ ဘဏ္ဍာထိန်းဖြစ် သူတပည့်ဟူ ကယူပိုင်စေ။ ဆရာပေး၍ ယူသည်မဆိုပိုင်ချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ဘဏ္ဍာထိန်း ဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း။ ။ထိန်းသောလှေလှည်းကျွဲနွားမြင်းဆင်သက်ရှိသက်မဲ့ကို။ သူအားတပည့်ကငှါးပေးသည်များကို။ ဆရာကသူတပါး သို့မလိုက် စားပိုင်ချေ။ အဘယ်ကြောင့် နည်း ဟူမူကား။ဘဏ္ဍာထိန်းဖြစ်သောတပည့်သည်။ သူတပါးနှင့်ဆက်ဆံလှည်းလှေငှါးပေးခြင်းဖြစ်၍။ ငှါးပေးပိုင်လေသည်။ ဆရာမဖျက်ပိုင်ချေ။ ရောင်းဝယ်ခြင်းဖြစ်သော်မူကား။အညီပိုင်ဖြစ်၍။ဆရာမသိသမျှ။တပည့်မရောင်းပိုင်။ တပည့်မသိသမျှ။ဆရာမရောင်းပိုင်။ပေးခြင်းအပိုင်လှယ်ခြင်းလည်းဆရာမသိသမျှ။တပည့်မလှယ်သာမပေးသာ။တပည့်မသိသမျှ။ ဆရာမလှယ်သာမပေးသာသို့ကားဆိုတုံ၏။အပေးခံသူလှယ်သောသူ။ ဝယ်သောသူတို့၌ အပြစ်မရှိ။ ဆရာနှင့်တပည့်တွင် တဦးမသိက။ တဦးမရောင်းမပေးမလှယ်သာ ဆိုရမည်။ မရောင်းမလှယ်မပိုင်က။ဝယ်သူယူသူလှယ်သူတို့လည်းမဝယ်ပိုင်။မယူပိုင်

Waythandaya after making an offering of his wife to Shen Madee and praying that he might forever be able to confine his desires to one wife, returned to his country, showers of gold and gems fell repeatedly in the palace as deep as the ancles or sometimes even the knees, as is recorded in the holy books. Oh excellent king! the ten laws and five precepts of religion should be most strictly abided by. Thus the lord recluse, the son of the king of the Bymahs, said.

43d. The law in accordance (with the rule) that children have a right to the property of their parents, parents of their children, wives of their husbands, and husbands of their wives, teachers of their scholars, and scholars of their teachers.

The teacher has power over the property of the scholar, parents over that of their children, husbands over that of their wives, and the master over that of the slave. The scholar has power over the property of the teacher, children over that of their parents, the wife over that of the husband, and the slave over that of the master. Regarding these four kinds of power, when the teacher has taught the scholar his craft, and they are living together, their property is in common; if the teacher shall lend to any one, a cart, boat, buffaloes, oxen, horses, or elephants, without the scholar's knowledge, he shall not dispute his right to do so; as their property is not separate, the teacher has power over it. As regards the scholar's power over the property of the teacher, he may give it over in charge to the scholar, and then without his knowledge he has no right to give or lend it to any one. If the scholar see the property in the possession of any one to whom it has been lent, he may, in his capacity of steward, if he wish to do so, take it from him, and he shall have no right to plead that it was lent him by the teacher. Why is this?—because the scholar is the steward, the person in charge of the property. If the scholar shall lend any property, a cart, boat, buffaloes, oxen, horses, elephants, or any property, animate or inanimate, the teacher shall have no right to interfere. Why is this?—because the scholar being the steward, borrows and lends with others as he needs; he has a right to lend, and the teacher none to interfere. As regards buying and selling, inasmuch as they are joint proprietors, the scholar shall not sell without the knowledge of the teacher, nor he without the knowledge of the scholar. As to giving away or exchanging outright, the scholar shall have no right to do so without the knowledge of the teacher, nor the teacher without the knowledge of the scholar. Though it is thus said, no fault is attributable to the receiver, the buyer, or the person who exchanges; it is only a matter between the scholar and teacher. One shall not sell, give away, or barter any of their property without the knowledge of the other, but as the person who parted with the property by gift, sale, or exchange, had no right to do so, the receiver had no right to buy, or accept in

မလှယ်ပိုင်ဖြစ်၍။အညီဆိုင်ဥစ္စာဖြစ်သည်ကိုပေးအပ်ရမည်။ ပျက်သည်ခိုး
သည်မသိရ။လက်ခံသည်ဟုမဆိုသာချေ။ အပြစ်လည်းမရှိကင်းလွတ်စေ။
ဆရာနှင့်တပည့်တွင်သာပိုင်၏မပိုင်ကို။ အမှုရောက်လျှင်ပြည်စိုးတရားသူ
ကြီးတို့စစ်ဆေးစီရင်ရမည်။ တပည့်ဥစ္စာသိမှန်လျက်။ဆရာကွယ်ရာပြုသမျှ
မှာခိုးဒါဏ်သင့်စေ။ ဆရာဥစ္စာကိုတပည့်ကွယ်ရာပြုလျှင်အပြစ်လွတ်စေ။
ဥစ္စာရင်းကိုသာပေးစေ။အပြစ်ဟူသည်ကား။ လျှော်ပြစ်ကိုမဆို။မင်းဒါဏ်ကို
ဆိုသတည်း။မင်းဒါဏ်ဟူသည်ကား။ ကြိမ်အချက်တရာ။ အချက်တထောင်
ခပ်စေသည်ကိုဆိုသတည်း။ငင်ကိုမခံဝန့်လျှင်အပြစ်နှင့်တန်အောင်သူကြီး
ပြည်စိုးမြို့ကွပ်ရွာအုပ်တို့ကိုပူဇော်စေ။မိဘနှင့်သားသမီး။ ကျွန်နှင့်အရှင်မှာ
လည်းထိုနည်းတည်း။ လင်နှင့်မယားမှာလည်းနှစ်ဦးငယ်လင်။ငယ်မယား
ဖြစ်စေ။ အိမ်ထောင်ကြီးချင်းဖြစ်စေ။ နှစ်ဦးပေါင်းဖက်၍နေရာတွင်ရသော
ပစ္စည်းမှန်သမျှကိုလည်းထိုနည်းတူတည်း။ ။ဆိုခဲ့ပြီးသောဆရာနှင့်တ
ပည့်။မိဘနှင့်သားသမီး။ကျွန်နှင့်သခင်။ လင်နှင့်မယားပင်ဖြစ်ကြစေကာမူ။
အထိန်းအသိမ်းကွဲပြားသောအကြောင်းအရာ။ တဦးကိုတဦးမကြည်မညို။
မယုံမကြည်ဖြစ်ကြမူကား။ တဦးပေး၄ါးလှယ်သည်ဟု။ တဦးမသိသမျှကို
ပျက်ကွယ်ရာရောက်ချေသည်။တရားနှင့်ဖြစ်စေဟူ။မနူမည်သောရှင်ရသော့
ဆိုတော်မူ၏။

gift or exchange, let each return what he has received. It shall not be said that he (the receiver) destroyed, stole, or received stolen property; no fault is attributable to him; let him be free from blame; only between the scholar and teacher a suit shall lie whether they had or had not a right to act as they have done. If a suit shall be entered, the judge or governor shall inquire into the case and decide. If the teacher, knowing property to belong particularly to the scholar, shall dispose of it in any way secretly, let him be found guilty of, and punished for, theft. If the scholar shall dispose of the property of the teacher, let him not be sentenced to punishment; let him only restore the original property,—as regards the punishment, it refers to criminal punishment, not to compensation, and one hundred or one thousand stripes of a ratan may be inflicted. If the offender would avoid this punishment, let him make an offering suitable to his fault to the thoogyee, the head of the village, or the governor. The law between parents and children, masters and slaves, is the same. As regards a husband and wife, if it is a couple who have never before been married, or a couple who have been married before, all property acquired whilst they have been living together shall be settled in the same way. Notwithstanding what has been said of teacher and scholar, parents and children, master and slave, or husband and wife, if the property be separate, and under the charge of separate people, or if they are not on cordial terms, but distrust each other, and one shall without the knowledge of the other, give, lend, or exchange any thing, it comes under the head of destruction or fraudulent concealment, and may be made the matter of a suit at law. Thus the recluse called Menoo said.

END OF THE SIXTH VOLUME.

။မနုအကျယ်သတ္တမတွဲ။

နမောတဿဘဂဝတော။အရဟတော။သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မာတိကာ

သတ္တမတွဲတွင်တရားအမည်ကိုဆိုသည်စကားတည်း။ ။ထိုးကျိုးစည်ပေါက်ရှိ၍မဆိုရာသောတရားတဆယ်ခြောက်ပါး။

၁ အလွတ်သူချင်းအပိုင်အနိုင်ပြစ်မှားသောကာမဂုဏ်မှု။
၂ သူမယားသူလင်ကိုခိုးကြောင်းသောအမှု။
၃ လောင်းတမ်ကြီးငယ်အမှု။
၄ သူကိုအသေသတ်သောအမှု။
၅ လက်လွန်အမှု။
၆ နှုတ်လွန်အမှု။
၇ သက်ရှိသက်မဲ့ကိုခိုးဖျက်သောအမှု။
၈ လှည့်ပတ်လျှပ်စားသောအမှု။
၉ သူတပါးဥစ္စာကိုဖျက်ဆီးခြင်းအမှု။
၁၀ ဥစ္စာနှံသောအမှု။
၁၁ ရုတ်စားသောအမှု။
၁၂ အကောက်အစားအမှု။
၁၃ မင်းစေစားအမှု။
၁၄ ဂိုးစကားရုပ်မှု။
၁၅ အပေါင်စရန်စကား။
၁၆ လုယက်သောစကား။

ဤ ၁၆ ရပ်ကိုမဆို၍ရှိသော်။ဆိုလျှက်မပြီးသော်။ ဆို၍ကားပြီး၏။ပြီးသည်အတိုင်းလက်ရောက်မပေးမလျှော်မှီ။ရှေ့ထိုးရှေ့နန်း ဆက်စံသော်။ထိုးကျိုးစည်ပေါက်ရှိသော်။မင်းလဲသော်။ ဆိုခဲ့ပြီးသမျှအပြစ်ကြောင့်ပေးလျှော်မည်။ချိန်စည်ပင်ဖြစ်သော်လည်းမရရာလွတ်စေ။

၁၇ သက်သေတရား။
၁၈ အမှုအခင်းအစည်အဆက်ကိုမသိ၍။ သိမှီသူကိုစုံရှာ၍မေး၍

LAWS OF MENOO.

THE SEVENTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE SEVENTH VOLUME.

The sixteen cases that shall not be prosecuted after a revolution, and another king has succeeded:

1. Cases of rape when both parties are free from another engagement.
2. Adultery in a man or woman.
3. Bets, large or small.
4. Murder.
5. Assault.
6. Abusive language.
7. Theft of animate or inanimate property.
8. Cheating.
9. Destruction of property.
10. Pledge or deposit of property.
11. Taking possession of property for debt.
12. Matters connected with duty or taxes.
13. Fees for the services of chief's (king's) messengers.
14. Pay for professional services.
15. Part payment in advance.
16. Taking possession of property by force.

In these sixteen cases, if before a suit has been commenced, or if a suit has been commenced and before it is decided, or if decided, and before the decree has been carried into execution, a new king shall have succeeded to the throne; if there has been a revolution, and change in the succession, even should the party (against whom the decree is given) be in the act of weighing out the amount of the compensation or restitution, the successful party shall not obtain it; let the other be free.

17. The law of evidence.
18. When a party to a suit, not knowing the particulars of it, or order of their occurrence, examines a person who does, before wit-

ပြောပြီးမှ။ အခွင့်အရေးသက်သေခံရာတွင်အထက်စကားအတိုင်းမထွက်၍။တရားဆောင်သူသိမှိသူပြောဆိုသောတရား။

၁၉ သူတဦးကျွန်ကိုဆုမ္မရိုက်နှက်ရာ။ တဦးသူဆိုးတားး၍ ကျွန်ပြေးသောတရား။

၂၀ အချိန်အခါမတော်သည်တွင် ရောက်သည်နှင့်။ နောက်ဥစ္စာပျောက်သည်တရား။

၂၁ ယောကျ်ားနှင့်မိမ္မတို့သည်သိတင်းသိလနှင့်နေသူကိုကျူးလွန်ဖျက်ဆီးသောတရား။

၂၂ ခရီးလမ်းလွှဲရာသူခြောက်ယောက်တရား။

၂၃ သူကောင်းသူမြတ်မှန်းမသိ။သူယုတ်တို့ထိမိသောတရား။

၂၄ ကျွန်ကိုကျွန်မပြုပြီဆိုပြီးမှကျွန်ဆိုပြန်သောတရား။

၂၅ ကျွန်ကိုလည်းကောင်း။ မြီစားကိုလည်းကောင်း။ရဟန်းပြု၍လွှတ်သည်ကျွန်ကိုသားသမီးပြုသောတရား။

၂၆ ကျွန်အပြားတကျိပ်နှစ်ပါး။ ဝိနည်းတွက်လေးပါး။ ၎င်ကျွန်ရင်းတဆယ်ခြောက်ပါး။အပွားခုနှစ်ဆယ်ငါး။ ကျွန်အပြားကိုးဆယ်တပါးခွဲခြားသောတရား။

၂၇ ဗာရာဏသီပြည်၌။ သူဌေးသမီးနှစ်ယောက်။ အမတွင်ညီမကျွန်ဖြစ်သောတရား။

၂၈ ကျွန်ငယ်ကိုကျွန်ကြီးခိုးပြေးသောတရား။

၂၉ ကျွန်ကြီးချင်းပြေးသွားသောတရား။

၃၀ ကျွန်စည်ချင်းလင်မယားပြေးသွားသောတရား။

၃၁ ကျွန်သည်ထွက်ပြေးရာ။ တရပ်တကျေးမှာကျွန်ဖြစ်၍ သခင်သစ်။သခင်ဟောင်းတို့သားသမီးကိုဝေရာသောတရား။

၃၂ ကျွန်သည်သခင်ထံကထွက်သွား၍။ အရပ်တပါးသူကြီးတို့ထံကပ်၍နေသောတရား။

၃၃ သက်ရှိသက်မဲ့ဥစ္စာကို။တံဆိုးတဝက်နှင့်လနှစ်ချုပ်၍ပေါင်းရာ။လနှစ်မစေ့မီရွေးသောတရား။

၃၄ ၎င်သက်ရှိသက်မဲ့ဥစ္စာကိုအပေါင်ခံသူမကုန်၍ သူတပါးသို့ပေါင်သောတရား။

၃၅ သားသမီးကျွန်ကိုမကုန်၍ သူတပါးအားရောင်းသည်။ ရောင်းသည်ကျွန်သားသမီးမိဘသခင်ထံရောက်သောတရား။

nesses, and he, after he has stated what he knows, shall give different evidence in the Court,—the law how to decide between these two parties.

19. The law when a person interferes to prevent another beating his slave, and the slave runs away.

20. The law when a person comes (to the house of another) at unseasonable hours, and after his departure property is missed.

21. The law when a man or woman destroys another who lives in the performance of moral duties.

22. The law regarding the six persons who are to have the road yielded to them.

23. The law when a degraded person comes against an exalted person, not knowing him to be such.

24. The law when a person has released his slave and reclaims him.

25. The law when a slave or debtor is made a priest and released, or a slave adopted as a child.

26. The law as regards the twelve kinds of slaves, the four according to the (weenee) sacred books, sixteen original slaves, and seventy-five proceeding from them; in all ninety-one.

27. The case which occurred in Benares with the Thatay's daughter, when the younger sister was a slave in the house of the elder.

28. The law when an elder slave runs off with a younger one.

29. The law when adult slaves run off together.

30. The law when a man and his wife, being hereditary slaves, run away.

31. The law for the division of the children of a slave who has run away and become a slave in another district, between the old and the new masters.

32. The law when a slave, having run from his master, attaches himself to, and lives under the protection of the head man of another district.

33. The law for redeeming animate or inanimate property pledged for half its value for a specific time, before the time is up.

34. The law when the same animate or inanimate property is pledged again for subsistence by the person with whom it was originally pledged.

35. The law when a child or slave is sold from want, and returns to his original master or parent.

၃၆ ၄င်သက်ရှိသက်မဲ့သား သွီး လယ်ယာကို ဝယ်သူကမကုန် ၍ ရောင်ပြန်သောတရား။
၃၇ မစေရာသောကျွန်ခုနှစ်ပါး။စေရာသောကျွန်ခုနှစ်ပါး။
၃၈ သစ်ထစ်ကွမ်တင်စကား။
၃၉ မြီစားသားသွီးကျွန်ကိုကိုင်ငင်၍ ထားရာ။ ခွင့်မပေးဦးဆံရိတ်သောတရား။
၄၀ ကျွန်သားသွီးရွှေငွေသက်ရှိသက်မဲ့ကိုခိုး၍ရောင်းသောတရား။
၄၁ လယ်ယာမိုးဃီးမြေထန်းအုန်းကို။ အရှင်မရှိခိုက်။ သူတပါးရောင်းစားနှင့်သောတရား။

ဤသတ္တမတွဲ၌ပါသောတရားပေါင်း ၄၁ ရပ်တို့၏အမည်ကား အကျည်းပြ၍၄င်တရားတို့ကိုအကျယ်အားဖြင့်ကွဲပြားသည်ကိုဆိုပေအံ့။

၁ အလွတ်သူချင်းအပိုင်အနိုင်ပြစ်မှားသောကာမဂုဏ်အမှု။

နှစ်ယောက် အလွတ် သူချင်း အတင်း စိတ် မတူကျင့် သော ကာမဂုဏ်ကိုလည်ပစေ။ နှစ်ဦးအလိုတူရင်းပါးသောကာမဂုဏ်မှုမှာဟုတ်မဟုတ် ဆိုကြသည်။ ။ဟုတ်၍မနေပြီလျှော်မည်လျှော်စေ။စီရင်သည်အမှုလည်းပစေ။ ။ ။နှစ်ဦးအလိုတူရင်ပါးသည်အမှုကိုမဆိုနေ၍။ ကိုယ်ဝံရှိသော့ကြောင့်။ နောက်မှထောင်နေကောင်းသည်ဆိုသည်အမှုမှာ။ ချင့်တို့အလိုတူဖြစ်သည်အတင်းမဟုတ်သမျှအမှုမှာမပသာချေ။

၂ သုမယားသုလင်ကိုခိုးကြောင်းသောအမှု။

သုမယားသုလင်ခိုးသည်အမှုမှာပလတ်စေ။

၃ လောင်းတမ်ကြီးငယ်အမှု။

လောင်းတမ်ကြီးငယ်အမှုမှာ လက်ရောတ် သော်လည်း။ ထိုလောင်းပွဲကထ၍မသွားမှီဖြစ်လျှင် လက်ရောက်သည် မဆိုသာပြန်ပေးစေ။ ယူသွား၍ပွဲပြင်သို့ရောက်မှတောင်းသော်မရရာ။ယူ၍သွားသည်အတိုင်းပိုင်စေ။

၄ သုကိုအသေသတ်သောအမှု။

သုကိုအသေသတ်သောအမှုမှာ။သူစိမ်းသူကြက်နှစ်ပါးရှိသည်။ သူစိမ်းအမှုပစေ။သူကြက်ဟူသောအမျိုးရင်းမှာ။ ကြွေးမြီဆပ်ခြင်း သားမယားကိုကျွေးမွေးခြင်းမှာပလတ်စေ။ သေခန်းမှာထိုအခိုက် ဖြစ်လျှင် သင်းပြိုဟ်စေ။ အမျိုး၌သေခန်းတရားမကင်းသာ။

36. The law when the same animate or inanimate property, child, or fields are sold, and resold, from want, by the buyer.

37. The law defining the seven kinds of slaves who may not be employed in labour, and the seven who may.

38. The law regarding notching the bark of a tree.

39. The law when the head of a debtor's child, or slave who has been given to serve the creditor, is shaven without leave.

40. The law when slaves or children, gold or silver, animate or inanimate property, is stolen and sold.

41. The law when fields, gardens, palmyra or cocoanut trees, are sold in the absence of the owner.

Thus having given the list of the forty-one laws in this seventh volume, I will now lay them down at length.

1st. Cases of rape when both parties are free from another engagement.

If the parties are free from any other engagement, let there be no prosecution for a rape. If a suit has been instituted, one party pleading mutual consent, and the other denying it, and it be proved that the act was committed against the woman's consent, and the man, on his refusing to live with the woman, be ordered to pay her compensation, the decree shall not be carried into execution. If the parties were consenting, and nothing said about it till the woman, finding herself with child, sues the man to live with her or marry her, it is a matter of mutual consent; no case in which violence has not been used shall be thrown out.

2nd. Adultery.

Cases of adultery, a man or woman seducing the wife or husband of another, shall be thrown out.

3rd Bets large and small.

In bets, large or small, though the money may have been paid a short time, if the parties have not left the assembly in which the bet was made, it shall not be considered as having been paid; let it be returned. If it has been paid, and the winner has gone beyond the precincts of the assembly, it shall not be returned.

4th. Murder.

As regards murder, it may be committed by relations, or by those who are not related. If they are not related, let the case be dismissed. If they are related, the payment of the debts of the deceased, and the support of his wife and children, shall not be enforced, but the offender shall pay the funeral expenses. Those of the same family cannot be released from this.

၅ လက်လွန်အမှု။

လက်လွန်မှာ။ ဦးဆံကိုဆွဲခြင်း။ ခြေနှင့်ကျောက်ခြင်း။ ထောင်းခြင်း။ လက်ထိလက်ရောက်ဆွဲကိုင်ခြင်း။ ဒုတ်နှင့်ရိုက်ခြင်း။ လှံဓားသေနတ်လက်နက် တစုံတခုသည် လက်ရောက်မည်၏။ ကျိုးကမ်း နာကျင်သည်။ တကိုယ်လုံး ခြိုးချည့်နှဲ့။ အုပ်ထု။ ကျောက်ပြစ်မီးရှို့မီးတိုက် များသည် လက်လွန်မည် ဓါပစေ။

၆ နှုတ်လွန်အမှု။

နှုတ်လွန်မှာစုံးပြု။ သူ့သတ်။ ကျောက်ကမ်းပါးကကျ၍သေစေသည်။ သူဥစ္စာကိုခိုးသည်။ သူမယားသူသားကိုဖျက်ဆီးသည်။ သူဥစ္စာကိုဖျက်ဆီးသည်။ ဖဲ့ဆိုသည်။ နင်ဆိုသည်။ သူကျွန်ဆိုသည်။ အမျိုးယုတ်ဆိုသည်။ မျက်စိကမ်းနားပင်း။ ငချည့်။ ငဆွံ့။ ငအ။ ငခွင်။ ငကျိုး။ ငနူ။ ငဝဲ။ ငပွေး။ ငညှင်း။ ငယွဲ့။ ငစောင်း။ ခြေပြတ်။ လက်ပြတ်။ မဟောထိုက်သောတရားကိုဟောသည်။ မပြောထိုက်သောစကားကိုပြောသည်။ ။ဤနှစ်ဆယ်ရှစ်ပါးသောစကားသည်။ နှုတ်လွန်ရင်းမည်၏။ ။ထိုမှတပါး။ သက်သေခံရာမတော်သည်ကိုအဟုတ်ဆိုမိသောစကား။ မမှန်သည်ကိုအမှန်ဆိုမိသောစကား။ ဤစကားနှစ်ရပ်နှုတ်လွန်မှာပလပ်စေ။

၇ သက်ရှိသက်မဲ့ကိုခိုးဖျက်သောအမှု။

သက်ရှိသက်မဲ့ကိုခိုးယူရာမှာ။ ဥစ္စာရင်းတည်ရှိ၍တွေ့မှု။ အရင်းမှန်သမျှကိုဥစ္စာရှင်ရစေ။ သေပျောက်၍မတွေ့သော်။ ခိုးသူစား၍ကုံသော်။ ပစေ။ လျော်ပြစ်မှာလည်းပစေ။

၈ လှည့်ပတ်လျှပ်စားသောအမှု။

ရွှေပြုငွေပြုမှစ၍ တဦးနှင့် တဦး ခိုက်ပွားရန်စည် ဖြစ်အောင် လှည့်ပတ်သောအမှုကိုလည်းပစေ။

၉ သူတပါးဥစ္စာကိုဖျက်ဆီးသောအမှု။

သူတပါးဥစ္စာကိုမီးရှို့ခြင်း။ ဓားလှံနှင့်ထိုးခုတ်ခြင်း အစရှိသောဖျက်ဆီးသည်မှန်သမျှသက်ရှိသက်မဲ့မှာလည်းပစေ။

5th. The law of Assault.

Regarding assault, if by pulling the hair, kicking, beating with the elbow, pulling about, beating with a stick, a spear, a sword, a musket or other weapon, the sufferer has his limb broken, an eye blinded, or is much hurt, falls off in flesh, or is unable to walk, if he has been struck by a brick, a stone, or has been burnt or set on fire, these are all called "assault;" let them be thrown out.

6th. Abusive language.

As regards abusive language, there are twenty-eight descriptions: 1st, calling another a witch; 2nd, a murderer; 3rd, saying that he (or she) caused the death of a person by pushing him over a precipice; 4th, a thief; 5th, an adulterer, or seducer of the children of others; 6th, a destroyer of the property of others; 7th, saying heh! 8th, or hneng; 9th, telling a person that he is a slave; 10th, degraded; 11th, blind; 12th, deaf; 13th, weak in body; 14th, deficient in strength, or some faculty; 15th, a stutterer; 16th, bow-legged; 17th, broken; 18th, a leper; 19th, itchy; 20th, has ring-worms; 21st, white spots on the body; 22nd, crooked; 23rd, squinting or crooked; 24th, legless; 25th, armless; 26th, heretic (in his opinions;) 27th, user of bad language; 28th, (not given); these are the principal terms of abuse. Besides these, there are telling a man that in giving evidence he had said that what was not true was so, or that what was true was not; these also come under the head of abusive language. Let these cases be thrown out.

7th. Theft.

Regarding theft of property, animate or inanimate, if the property originally stolen be found, let the owner take all which is proved to be so found. If the thing stolen be dead, lost, or the thief has consumed it, let there be no suit for its recovery, nor shall any compensation be paid.

8th. Cheating.

Cases of imposition of counterfeit gold or silver, or other thing, by which quarrels may be excited, shall also be thrown out.

9th. Destruction of property.

For the destruction of the property of another by fire, sword, spear, or any other means, no suit shall be entertained.

၁၀ ဥစ္စာသောအမှု။

မင်းကြီး။ဥစ္စာနှံ့ခြင်းနှစ်ပါးရှိ၏။တဦးဥစ္စာကိုတဦးသို့။ အထိန်းအသိမ်းနှံ့သောဥစ္စာတပါး။ ။မိမိဥစ္စာကိုမြေ၌နှံ့သောတပါး။ ။ထိုတွင်တဦးဥစ္စာကိုတဦးသို့ထိန်းသိမ်းအပ်နှံ့ခြင်းသက်ရှိသက်မဲ့မှာမပသာ။ ။မြေ၌နှံ့ခြင်းဥစ္စာကိုချင့်မြှုပ်ထားရာ။ အစောင့်အရှောက်မရှိ၍။ ၎င်အစောင့်အရှောက်ရှိလျက်။၎င်သူတဦးဖော်ယူသည်မှာအစောင့်အရှောက်ရှိလျက်။ အသိဖော်သောဥစ္စာကိုမပျောက်မပျက်လျှင်အရင်းတိုင်းရစေအပြစ်ပစေ။ ။အစောင့်အရှောက်မရှိသူတဦးဖော်ယူသည်မှာ။ ဥစ္စာရင်းရှိလည်းမရသာပစေ။ပယ်စေဟူ၍ဤအရာကိုသာဆိုသတည်း။

၁၁ ယုတ်စားသောအမှု။

မင်းကြီးယုတ်စားသောအမှုဟူသည်ကား။ အရပ်တွင်သွေးသောက်သူငယ်ချင်းရှိသည်။ဈေးအရောင်းအဝယ်ရှိသည်။အချင်းချင်းတွင်မြီကြောင့်တစုံတခုဥစ္စာကြောင့်အနည်းရသင့်သည်ကိုအများရုတ်သိမ်းသည်အများတန်သည်ကိုအနန်ရုတ်သိမ်းသည်ဝတ္တုဥစ္စာမှာလည်းပစေ။ ။မြီကြောင့်သိမ်းသည်မှာသိမ်းသောဥစ္စာကိုသာပရမည်။ မြီရင်းကိုမပရာ။ အလောင်းအစားကြောင့်သိမ်းရုတ်သည်မှာနှစ်ဦးပစေ။

၁၂ အကောက်အစားအမှု။

အကောက်ဟူသည်ကား။ဈေးကောက်။ တည်ကောက်။ ကင်းကောက်တို့သည်ယနေ့မကောက်မှီ၍နောက်မှကောက်သော်မကောက်စားနိုင်။ ပလပ်စေ။အလွန်ကောက်ယူမိလည်းပစေ။

၁၃ မင်းစေစားအမှု။

မင်းစေတို့မှာလည်းတရားမှု။ကြေးထုတ်မှုအလုံးစုံအမှုကြောင့်တောင်းရာ။ဆိုင်သည်ကိုပေးမည်။ စာထားနှင့်ရှိစေကာမူ။နောက်မှမတောင်းသာပလေ။မင်းစေအလွန်စားမိလည်းနောက်မှမဆိုသာပစေ။

10*th. Pledge or deposit of property.*

Oh king! there are two ways of depositing property; one is, when it is given to another to be taken care of, the other, when it is deposited in the earth. When property, animate or inanimate, has been deposited with another to be taken care of, a suit may be entertained for its recovery. As regards property deposited in the earth, with or without a guard being placed over it, if there was a guard, and another person dig up the treasure with his knowledge, if it be not lost or destroyed, let the original property be recoverable; there shall be no criminal punishment. If there was no guard, and the property be dug up by another, even if the original property be discovered, it shall not be recoverable, there shall be no suit. This applies to this case only.

11*th. Taking possession of property for debt.*

Oh king! as regards forcibly taking possession of property in satisfaction of a debt, or for other cause. If in the district there be friends who have had dealings in the bazar, and (there being money due, on some account, between them,) though only a small sum is due, much property is taken possession of, or much is due and little taken possession of, no suit shall be entertained for the recovery of such sums. When property is taken possession of for debt the property only shall not be sued for, the original debt shall be recoverable. As regards property taken possession of for a debt, due on account of a lost bet, both property and debt shall be thrown out.

12*th. Matters connected with duty, (taxes.)*

As regards taking toll, there are the bazar tax, the tax at landing places, and transit duties; if these duties or taxes are not taken the day they are due, they shall not be recoverable afterwards, let them be foregone; and if too much has been taken, there shall be no suit for the recovery of the overcharge.

13*th. The law regarding fees for the services of chief's (king's) messengers.*

Regarding king's messengers, if in demanding pay for (their expenses in a) law (suit,) or demanding money due (to others,) or in any demand they may make on any account, they even produce a written promise that the demand shall be satisfied; if it be made after a revolution they shall not recover it, and if they have taken more than their due, it shall not be demanded back, let the claim be thrown out.

၁၄ ဂုံးစကားရပ်မှု၊

ရှေနေစားမှုမှာလည်း ပေးပါမည်ဝန်ခံစေကာမူပစေ။ ။ဂုံးနှင့် စပ်သည်အမှုမှာလည်း။ ခုနှစ်လမှာသည်ဟုမခွေမဆိုသာပစေ။

၁၅ အပေါင်စားရန်စကား။

မင်းကြီး။ အပေါင်စားရန်ကိုပစေဟူသည်ကား။ လူတို့တွင်ရောင်းဝယ်သမျှသည်။ ပေါင်သေပေါင်ရှင်။ ပေါင်ဘွင်ဟုသုံးပါးအပြားရှိ၏။ ထိုအမိုးတွင်ဝင်ပါစေ။ ဘွင်းသည်ကိုစားရန်မဟုတ်ပြတ်ဆိုသည်အတိုင်း။ အမိုးကိုမည်သည်လနှစ်ရောက်လျှင်ပေးပါမည်။ မပေးသော်။ ဤအကွင်းအချည်အထည်အလိပ်သက်မှိ သက်မဲ့ကိုဆုံးပါစေ။ ပြတ်ဆိုရင်းကိုပေးပါမည်ဆို၍ ဘွင်းချင်းသည်စားရန်ဟုမှတ်ရာ၏။ ထိုဆိုသည်နေရက်လနှစ်မရောက်မှီ။ ထိးကျိုးစည်ပေါက်မင်းလဲသော်။ စားရန်ဆုံးခြင်းဆိုတိုင်း အမိုးကိုပေးနိုင်လျှင် ပေးစေ။ မပေးနိုင်ပစေဟူသတည်း။

၁၆ လုယက်သောစကား။

မင်းကြီး။ အကြွင်သက်မှိသက်မဲ့မယားသားအလုံးစုံကိုအပိုင်အနိုင်အားမှိအများလုယူ၍တဦးသောသူလက်ဝယ်ထင်ရှားတွေလျှင် အရင်းတိုင်းယူစေ။ အပြစ်ကိုပစေ။ သေဆုံးစား၍ကုံလည်းပစေ။ မကုံအရင်းတွေသမျှမှာဥစ္စာရှင်ရင်ကရစေယူစေ။ ။ကာမဂုဏ်မှုကြောင့်ကာမဂုဏ်ရှင်မိမ္မတွင်ကျွန်ဖြစ်ခြင်းသုမယားကိုခိုး၍မလျော်နိုင် ထိုမယားလင်တွင်ကျွန်ဖြစ်ခြင်း။ အလောင်းအစားကြောင့်မပေးနိုင်၍ အလောင်ယူမည်သူမှာကျွန်ဖြစ်ခြင်း။ လက်လွန်ရာ မလျော်နိုင်၍ အလွန်ခံသူတွင်ကျွန် ဖြစ်ခြင်း။ ဤကျွန်တို့မှာလည်း။

ဤသို့ပရာ။ ပယ်ရာကိုပစေ။ ပယ်စေမှ။ ပြည်ရွာတိုင်းကားငြိမ်ဝပ်မည်။ နောင်လည်းသည်ကဲ့သို့မကျင့်နှင့်မြစ်တား၍ ငြိမ်စေဟုမနူမည်သောရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၁၇ သက်သေတရား။

မင်းကြီး။ အကြွင်သူသည်သက်သေတည်ရာ၌။ ၎င်သက်သေမတည်ဘဲပင်ဖြစ်စေ။ ထိုသူသည်ဟုတ်သောစကားကို ပြောလေ့မရှိ လှည့်ဖျက်စား

14th. Pay for professional services.

The pay of a pleader or advocate also, even if a written promise has been given, shall not be recoverable; let the claim be thrown out. And all remuneration for services connected with superior knowledge of the arts, or scientific acquirements, shall be thrown out; there shall be no plea that the seven months, within which it is laid down that remuneration for such services may be demanded, has not expired; let the claim be thrown out.

15th. Part payment in advance.

Oh king! as regards throwing out the claim for tsayan, (a pledge given that a bargain shall be completed,) it is this. Amongst men, in all mercantile tranactions, there are three descriptions of pledges; a redeemable pledge, an irredeemable pledge, and a pledge which is to form part of the price. This last is not called tsayan, which is any thing, animate or inanimate, given over with an engagement that on a certain day the price agreed upon shall be paid, or the thing given over shall be forfeited; this is called tsayan. If before the day agreed upon, there shall be a revolution, and a new king on the throne, this tsayan shall not be recoverable. If the party who gave it can pay the price agreed on, let him do so; if he cannot, let the case be thrown out; this is laid down.

16th. Taking possession of property by force.

Oh king! if any one shall have taken by force the property of another, animate or inanimate, his wife, children, or any other property, and if it be still in his hands, let the owner recover it; but for what has died, been lost, or expended, there shall be no claim, and no punishment (for having taken it.) Let the original owner have back all the original property found. A man who cannot pay the compensation for his lust, and has become the slave of the woman against whom the offence was committed; a man who has seduced the wife of another, and being unable to pay the compensation, has become the slave of the husband; a man who has become the slave of another for the amount of a bet which he is unable to pay; and one who being unable to pay compensation for an assault committed, has become the slave of the person assaulted; these slaves shall be free.

Indemnity being granted in all these cases on which it has been ordered, the country will be quiet and peaceable. Let the offenders be admonished not to act again in the same way, and the matter be set at rest. This the sage recluse, called Menoo, said.

17th. The law of evidence.

Oh king! any man who, whether he is produced as a witness or not, is in the habit of not speaking the truth, but of using deceitful

စကားကိုသာအလေ့ပြု၍အစ်ကိုကိုညီ။ ညီကိုအစ်ကို။ အကြီးကိုအငယ်။အငယ်ကိုအကြီး။အဆိုးကိုအကောင်း။ အကောင်းကိုအဆိုး။ ပြောလေ့ရှိသောသူသည်။ နှစ်ဦးအကြားတွင်သက်သေစစ်မေးရာ၌မှန်သည်ကိုမပြော။ ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ပျက်ဖန်လည်း များ၏။ ယခုလည်း စစ်မေး ရာ၌။ ချင့်ပြောသည့်စကားမမှန်ပျက်လျှင်။ပျက်စီးရသောသုအိမ်သို့ချင့်မျက်နှာကို အိုးမည်းမှင်သုတ် ၍ ကိုယ်လုံးထုံးဖြူသုတ်ပြီးလျှင်။ အဝတ်မကပ်စေမူ ၍ အိုးခြမ်းကိုလက်စွဲကိုင်စေလျက်အပျက်ခံရသူအိမ်သို့အစည်လခွဲဆယ်ရက်ပုန်းစားစေပြီးလျှင်ပြည်မှနှင်ထုတ်ရာ၏။ချင့်စကားကိုလည်းရှေ့နောက်မယုံရာ။လူပါပမှတ်ရာ၏။

၁၈ အမှုအခင်းအစည်အဆက်ကိုမသိ၍။ သိမှီသူကိုစုံရာတို့ရှေ့မေး၍ပြောပြီးမှ။
အခွင့်အရေးသက်သေခံရာတွင်အထက်စကားအတိုင်းမထွက်၍။
တရားဆောင်သူနှင့်သိမှီသူတို့ပြောဆိုသောတရား။

အကြင်သူနှစ်ဦးတို့ ဆိုရန်ရှိပါသည်။ အစည်အလားကိုမမှီပါ။ သိမြင်သည်အတိုင်းကိုပြောပါဆိုလေ၏။ တဦးသော သူက ငါသိ၏။ ငါ မြင်၏။ ငါကြား၏။ ငါမှတ်မိ၏ဟုဆိုလေ၏။ ထိုစကားကိုရပ်သိရွာကြားတိုင်တန်း၍မင်းတို့ညည်းတို့ကြားပါစေ။ ကြား၏ကြားစေတော့ ရှိပြီးမှ သက်သေတည်သည်တရားပွဲရောက်မှ မသိမမြင်မကြား ဆိုဘိသည် သက် သေကိုတရားစွဲ၍အထက် စကားနှင့်မညီပျက်ချေသည်။ ထွက်လျှင် အမှုသည်ရင်းတွင်ကုန်ကျသမျှစရိပ်ကိုလည်းပေးစေ။ တရားတန်ဆာကိုလည်း ခံစေ။ မင်းဒါဏ်ဟူသောအပြစ်ဖြင့်မောင်းကျော်စေရာ၏။

၁၉ သူတဦးကျွန်ကိုဆုမ္ဗရိုက်နှက်ရာ။ တဦးသူဆီးတား၍ကျွန်ပြေးသောတရား။

မင်းကြီး။သူတဦးသည်ကျွန်ကိုဆုမ္ဗရိုက်နှက်ရာ။ နာမည်ကျိုးမည် စိုး ၍ သည့်သို့နေသွားဆိုမိရာကျွန်သွား၍ပျောက်ခဲ့၏။ချင့်ဖျက်ဆီးသောအထည်အလိပ်ဘဏ္ဍာမြင်းကျွဲနွားတို့ကို အကျိုးလိုသမျှမပျက် မပျောက်စေရအောင်လုပ်ထား ၍ရှိရာသူခိုး သော်။ ပျောက် ပျက်သော်။ အကျိုးကားလို ပါတုံ၏။ ပျောက်ပျက်ချေသော့ကြောင့်ချင့်ရှာ၍ပေးစေ။ ရှာ၍မရလျှင်အစားဆပ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ရှေးသောအခါဗာရာဏသီပြည်။ ထန်းပင်အောက်၌သူနာတယောက်မသွားနိုင်၍အိပ်နေသော်။ထန်းသီးအမှည့်ကြွေနည်းကို။ကျိုးနားသည်နှင့်ထန်းသီးကြွေ၍သူနာသို့ကျသည်။ကျိုးလေသည်ထိုသူနာကထန်းပင်ရှင်ကို။မင်းတက်သော်ထန်းသီးကြွေ ၍ကျိုးရသည်စွဲ၏။

language, who calls the elder brother the younger, and the younger the elder; the greater the less, and the less the greater; good, bad, and bad, good; and is an habitual liar; if on being produced as a witness between two parties, he does not state the truth, but gives false evidence, let him be made to beg for ten or fifteen days at the house of the person who has suffered from his false testimony, with his face blackened, his body whitened with lime, naked, and with a broken pot in his hand; and after this, let him be banished from the country, and his word not taken again; he is to be called (Papa) a degraded person.

18th. When a party to a suit not knowing the particulars of it, or the order of their occurrence, examines a person who does, before witnesses, and he, after he has stated what he knows, shall give different evidence in the Court,—the law as to how to decide between the parties.

When two people have a law suit, and on one of the parties saying that he does not know the order of the events connected with it, a third party shall declare that he does know, that he was an eye witness, and heard, and recollects them; and the first party shall call the neighbours to witness these words, and they state that they hear them, and the witness shall say "let them hear them;" if when this person is produced as a witness in court, he shall say he does not know, that he did not see the transaction, let him be prosecuted; and if it is proved that his evidence does not agree with his former statement, let him pay to the party (who called him) all he may have expended, and the costs of the suit; and as regards the criminal punishment he may be sent round the town with the gong.

19th. The law when a person interferes to prevent another from beating his slave, and the slave runs away.

Oh king! if when a man is correcting his slave by beating him, another, fearing that he will be hurt or have his limbs broken, shall say "stay there," "go there," and the slave getting away is lost, and one, for the advantage (of the master,) shall take from him the property he might have destroyed, it must not be lost. If it be thus lost, or stolen from the place in which it was deposited, although it was done for the advantage (of the master,) if it be notorious that it is lost, let him look for it, and if he cannot find it, let him make it good. Why is this?—because, in former times, in the country of Benares, a sick man being unable to walk was lying beneath a palmyra tree, and just as a ripe fruit was about to fall, a crow lighted on it, and it dropt on the sick man, and one of his limbs was broken; the sick man sued the owner of the tree, as the fruit fell from his tree;

ကျိုးနွားဈ်ကြွေသည်။ ငါဋ္ဌအပြစ်မရှိဆို၍။ ရှင်ရသေ့ထံသွားရာတွင်ထန်း သီးကိုကျိုးနွား၍ မကြွေရာ။ လူမှအနိုင်ခြွေရချေသည်။ ယခုထန်းသီးကြွေ ချင်သည်အခိုက်။ ကျိုးလည်းနင်းခိုက်ဖြစ်လေသည်။ ကျိုးကိုစွဲ၍မရရာ။ ထန်း ပင်ရှင်ဆိုးခံကောင်းစံ။ ဝန်မလွှတ်ချေ။ ကျိုးပြုတ်သည် အစားဆပ်စေ။ မိန့် တော်မူ၍ထန်းပင်ရှင်ဆပ်ရချေသည်။ ထိုကြောင့်ထန်းသီးကြွေခိုက်။ ကျိုးနင်း ကြိုက်အခိုက်ကြုံခြင်း။ ထန်းပင်ရှင်ဟုယခုတိုင်ဥဒါန်းစကားဖြစ်၍။ ထန်းပင် ရှင်လျော်ရသောထုံးကိုပြဟူ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သောရှင်မနူဆိုတော်မူ၏။

၂၀ အချိန်အခါမတော်သည်တွင်ရောက်သည်နှင့်နောက်ဥစ္စာပျောက်သည်တရား။

မင်းကြီး။ အမောင်လာရောက်ခိုက်နွားပျောက်၏။ အမောင်ကိုနွားခိုး ငါမယိုး။ နွားအစားဆပ်ကောင်းသည်။ ညွှန်သည်ဖြစ်သူကငါမခိုးဆို၍။ ဗာ ရာဏသီပြည်တွင်ရှင်ရသေ့ထံရောက်လျှင်။ အချိန်ကာလဒေသအကြောင်း ကိုစစ်သော်။ ညအခါချစ်မြတ်နိုး၍။ အဆွေခင်ပွန်းအရင်းဖြစ်ခြင်း။ စကား ပြောရောက်ပါသည်။ မခိုးမယူပါဆိုသည်။ နွားရှင်မိမ္မကလည်းအမောင် လာ၍စကားပြောရာတွင် ခြေစည်းအပေါက်ဝမပိတ်မဆို့ရ။ အမောင်ကိုငါ စကားပြော၍နေရသောကြောင့်နွားပျောက်ရသည်အစီရင်ခံလေ၏။ ထိုအ ခါအခိုက်အကြိုက်အလိုက်မကင်းရှိချေသည်။ နွားကိုအမောင်ကရှာ၍ မိမ္မ သို့အပ်စေ။ မရလျှင်အစားဆပ်စေဟုရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ထိုနေ့ကစ၍ ကာလဒေသအခိုက်အကြိုက်အလိုက်အရိပ်အတွေ့အငွေ့သင့်။ မကင်းရာ ဖြစ်၍။ အမောင်လာခိုက်နွားပျောက်၏ဟူ၍ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၁ ယောကျ်ားမိမ္မတို့သည်။ သိတင်းသီလနှင့်နေသူကို
ကျူးလွန်ဖျက်ဆီးသောတရား။

မင်းကြီး။ အကြင်ယောကျ်ားလည်းကောင်း။ မိမ္မလည်းကောင်း။ မြတ် သောအကျင့်သိတင်းသီလနှင့်နေသူကိုလွန်ကျူးဖျက်ဆီးချေသော်။ အဖျက် ခံသူတို့အလိုမတူသော်။ ဖျက်သူမိမ္မယောကျ်ားတို့ကို။ ပြည်ရှင်မင်း။ ပြည်စိုး။ သူကြီးမြို့ကွပ်တို့သည်။ မိစစ်သည်အတိုင်းအကျင့်ကောင်းသူကိုဖျက်ပေသည် မှန်လျှင်မင်းဒါဏ်ကြီးစွာပေးရာ၏။ အလျော်မှာမစီရင်သာ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ သိက္ခာသန့်စင်သောရဟန်း။ အမျိုးမြတ်သော ပုဏ္ဏား။ အ ကျင့်သိတင်းသီလနှင့်ပြည့်စုံ၍သမာဓိတည်ကြည်သောအများယုံမှတ်သော သီလရှင်ယောကျ်ားမိမ္မဖြစ်လည်း ၎င်နည်းတူကျင့်ပေသူ။ အရွယ်လွန်၍

the owner said, "a crow sat on it and caused it to fall, I am not in fault." On going to the recluse, (he said) "the fruit of the palmyra does not fall off by a crow lighting on it, a man must use force before he can get it off; in this instance the crow happened to alight at the time the fruit was about to fall off; the crow cannot be prosecuted; the owner of the tree bears the bad and enjoys the good; he cannot be held free of responsibility, let him make reparation;" this having ordered, the owner of the palmyra tree had to make compensation;—for this reason, the time of the palm fruit falling and the crow alighting on it, happening to come together, the responsibility of the owner of the palmyra tree is still a proverb, as the owner of the palm tree had to make compensation. Thus the lord Menoo, the son of the king of Bymahs, said.

20*th. The law when a person comes (to the house of another) at unseasonable hours, and after his departure, property is missed.*

"Oh king! at the time of my brother's coming my ox was lost, and he will not repay me the price or make it good, he ought to replace it;" the person who was the visitor replied, "I did not steal it." So they came before the sage recluse of Benares. When he inquired into the "time" and "place," it was at night; that the person came having an affection for the other, and wishing to become great friends, and he said he did not steal (the ox); the woman, the owner of the ox, said, "on my brother coming, and whilst I was in conversation with him, I could not shut the door of my pen, and because I continued in conversation with my brother, my ox was lost." The time was an improper one to come; (the visitor) is not free, let him seek for the ox and make him over to the woman; if it cannot be found, let it be replaced by another; this the sage recluse said; and from that day it became a saying, if the time and place were improper, and any thing happened to be lost at the time, and there were any grounds for suspicion, "at the time my brother came my ox was lost." Thus the recluse said.

21*st. The law when a man or woman destroys a person who lives in the discharge of the moral duties.*

Oh king! if any man or woman shall destroy a person living in the discharge of the moral duties, and if the person so destroyed was not consenting; if the king, the governor, the thoogyee or superior of the town, on enquiry shall find it proved that the person so living on his good works was really destroyed, the person who destroyed the other shall be heavily punished criminally, but they shall not give any decision for damages. Why is this?—because a Rahan who perfectly fulfils his duties; a Bramin of a high caste; a man who is a strict performer of the moral duties, of good sentiments, and trusted in by men; or a woman whose habits are the same; a per-

သတိဂတိမရသောသူ။ တရားမဝင်ဆာယ်နှစ်မပြည့်သေးသောသူငယ်။ ရူးသောသူ။ ဤခုနှစ်ယောက်သည်သေစေခြင်းငှါမသိသောကြောင့်အပြစ်မရှိ ဟုဆိုတော်မူ၏။

၂၂ ခရီးလမ်လွှဲရာသူခြောက်ယောက်တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ ခရီးလွှဲရာသူခြောက်ပါး။ မလွှဲမိ၍ထိခိုက်သော်အလျော်အပြစ်မရှိ။ခြောက်ယောက်ဟူသည်ကား။ ရဟန်း။ မင်းမျိုး။ ပုဏ္ဏားမျိုး။ အကြီးအမြတ်။ဆေးသမား။ ဟူရားတတ်။ ဤခြောက်ယောက်ဟူသတည်း။ ။ထိုခြောက်ယောက်တို့ကိုနှိမ့်သောသူတို့လွှဲရာ၏။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အကြင်ရဟန်းတော်သည်။ ဗိဋကပ်ကိုသင်ကြား၍ သိတ်ခါတော်နှင့်ရှိသောကြောင့်တည်း။ မင်းမျိုးမှာလည်း လူတို့အဓိပတိဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ။ဆေးသမားတို့မှာလည်းဓါတ်လေးပါးကျမ်ကိုအစည်စွဲ၍သုချမ်သာကိုရှာသောကြောင့်တည်း။ ။ပုဏ္ဏားတို့မှာလည်းဗေဒင်လေးဘုံကိုကြိုးစားအားထုတ်။ ။မူးကြီးမတ်ရာအကြီးအအုပ်တို့မှာလည်းသေနာပတိဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ။ဟူရားအတတ်မှာမည်သည် အမျိုးမဆိုဗေဒင် တိတ်ထုံပါရာကိုလေ့ကျက် ၍ အမြင်ရှိရာလိုရာကိုမဂ်လာစကားပြောဟော ခြင်း ဖြစ်သော ကြောင့် တည်း။ ။ဤခြောက် ယောက် သောသူတို့ကို နှိမ့်သူမလွှဲနေမိ ၍ ထိ ခိုက်သော် လည်း အပြစ် မရှိ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။သဗ္ဗာဝါစာ။သဗ္ဗာကမ္ဗန္တ။သဗ္ဗာအာဇီဝဉ္စ။ကြိုးစား၍ ကျင့်သူဖြစ်သောကြောင့်။ ခေတ္တခဏမလွှဲမိ၍။ ထိသော် သူတော်ကောင်းတို့အလျော်မစားအပ်။သို့ကား ဆို တုံ၏မလွှဲမိသည်။ သည်တွင်သာမဟုတ်။ မလွှဲဘူးရည်၍။ထိုအမျိုးရပ်ကိုသိလျက်အတင်းလာ၍။ထိခိုက်ချေလျှင်မင်းဒါဏ်ကြိမ်တထောင်အခပ်ခံစေ။ ။ထိုမှတပါးဆင်စီးလာသော်။ မြင်းစီးလွှဲစေ။ ။မြင်းစီးလာသော်။ခြေသည်လွှဲစေ။ ။ဆရာလာသော်။တပည့်လွှဲစေ။ ။မိဘလာသော်။သားသမီးလွှဲစေ။ ။အစ်ကိုလာသော်။ညီလွှဲစေ။ ။ ။အစ်မလာသော်။ညီမလွှဲစေ။ ။ဝန်လေးလာသော်။ဝန်ပေါ့လွှဲစေ။ ။ ။ဤခုနှစ်ပါးတို့ကိုမလွှဲ၍ထိခိုက်လျှင်ပူဇော်စေ။ဖိတ်စည်လျှင် လည်းအစားပေးစေ။ ။ဆိုခဲ့ပြီးသောသူလွှဲသင့် သမျှတို့ကိုမလွှဲ၍။ မလွှဲသင့်သောသူအကြီးဝန်လေးကလွှဲသွားရာဘေးထိချေသော်။ ထိသည်ဘေးနှင့် အင်တံရာ။ သူမိမ်းသူကျက်အဘေးဆိုးဖြစ်ရာကိုစီစစ်၍။ သေသော်သေပြစ်။ ကျိုးနှာ

son in his dotage from age; a child not of legal age, under ten years; a mad person;—these seven descriptions of people as they have no wish or intention to kill another, there shall be no compensation. Thus he said.

22nd. The law regarding the six persons who are to have the road yielded to them.

Oh excellent king! if the six classes of persons to whom the road should be yielded, happen not to have it yielded to them, and are run against, there is no compensation to be paid them. They are these; a Rahan; a member of the royal family; a Bramin; a great, good man; a physician; a man acquainted with the Vedas (an astrologer;) these are the six, and to them inferior people should yield the road. Why is this?—because Rahans have studied the Vedas and live according to the rules of their order in the performance of good works; members of the royal family are the chief amongst men; physicians have studied the books regarding the four elements, and to relieve mankind; Bramins, because they have used great exertion to learn the four books of the Vedas; lords and chiefs, because they are generals; and astrologers, or fortune tellers of whatever class, as they have studied the Vedas and book of omens, and expound them to all comers, and tell what is propitious or otherwise. If an inferior person shall not yield the road, and run against any of these six classes of persons, there is no fault. Why is this?—because they are men who exert themselves in good words and works, and to support themselves in a becoming way; even if they are struck against for an instant, good men ought not to take compensation. Though it is thus said, if it was not an accident that the road was not yielded, but done intentionally, with a determination not to yield, although knowing the person (coming) to be one of the above classes, and the offender shall forcibly come and strike against him, let him be punished criminally to the extent of one thousand stripes of a ratan. Besides this, when any one is riding along on an elephant, let a rider on a horse yield the road to him, and let a foot passenger yield to a rider on a horse; let a scholar yield to his teacher; children to their parents; the younger brother to the elder; the younger sister to the elder; one with a light burden to one with a heavy one. If these seven do not yield, and come against each other, let them make an offering; and if any thing is spilled or lost, let them replace it. If these seven people who have now been laid down as the party to yield the road, shall not give way on any occasion when they ought to have done so, and the person who ought not to yield, the greater person, or the bearer of the heavier burden, shall in yielding to them meet with an accident, let the extent of the harm done be taken into consideration; and whether the parties are related to each other or not, if death has been the consequence of so yielding, let the offen-

သော်ကျိုးနာပြစ်။ အမျိုးအလိုက်ပေးလျော်ပူဇော်သင်းပြိုပ်စေဟူသတည်း။
။ ။ထိုသို့ကားဆိုတုံ၏။ နေစုံကအကြီး။ နေဆံကအငယ်။ ဖြစ်သော်လည်း
ကောင်း။ဘေးဥပဒ္ဒဝေါ ကြောက် လောက် ရာတစုံတခုအခြား ပေါ် ၍ထိခိုက်
ကျိုး နာသေသော် လည်းအပြစ် မရှိ။ ဘေး ကိုကြောက် ၍ လွှဲရာထိခိုက်ခြင်း
ဖြစ်သတည်း။

၂၃ သူကောင်းသူမြတ်မှန်းမသိ။ သူယုတ်တို့ထိမိသောတရား။

သူကောင်းသူမြတ်မှန်းမသိ။ လူချင်းပြွန်ကြ၍ထိခိုက်မိသော်လည်း အပြစ်
မရှိ။ ။ထိုမှတပါး။ ဆိုခဲ့ပြီးသောလူတို့သည်။ သိမြင်ထင်ရှားအောင်မိမိ
တို့ကိုယ်ကိုပြောဆိုလာရကောင်းလျက်။ ရှိဒုက်လာသူအကြီးအမြတ်တို့ကို။
နှိမ့်သူတို့ထိခိုက်မိလည်း အပြစ်မရှိ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူ ကား။ မထင်
မရှားရှိဒုက်လာချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။အကြွင်မိဖုရားသည်။ မိဖုရား
မှန်းမသိ။ယောက်ျားတပါးထံသို့ရောက်၍။ ပြစ်မှားမိလည်းအပြစ်မရှိ။ စပါး
ရှိရာဝက်စားလာရာ။ ဝက်ထိန်းဝက်ကာမပါ။ ညည့်အခါလယ်ရှင်ထိုးသတ်
သေသော်လည်း။ သေပိုင်သော အတူ ကဲ့သို့တည်း။ အကြွင် ဧကရာဇ်သည်
မထင်မရှားဖြစ်၍ယာရှင်ပြစ်မှားပိုင်လေသကဲ့သို့တည်း။ ။ထိုကြောင့်မ
သိသမျှအပြစ်မပြုရာဟုမနှုမည်သောရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။

၂၄ ကျွန်ကိုကျွန်မပြုပြီဆိုပြီးမှကျွန်ဆိုပြန်သောတရား။

မင်းကြီးကျွန်စည်ဖြစ်စေ။ ကြေးဝယ်ကျွန်ဖြစ်စေ။ သူသိသူထင်။ ကျွန်မပြု
ပြီဆို၍အရွေးခံပြီးမှဒါမ်တဆောင်။ မီးတပြောင်အခြားနေစားပြီးသည်သူ
ကိုငကျွန်ဖြစ်ဘူးသည်မဆိုကောင်းပေ။ ဆိုချေသော်သခင်ရင်းဖြစ်ဘူး သူမင်း
ဒါဏ်သင့် စေ။ ငကျွန်ဖြစ်ရ ကောင်း သည်ဆို ချေမူ။ ထိုသူ၏ ကိုယ် တန်ရာကို
သခင်ပြစ်ဘူးသူကပေးစေ။

၂၅ ကျွန်ကိုလည်းကောင်း။ မြီစားကိုလည်းကောင်း။ ရဟန်းပြု၍
လွတ်သည်ကျွန်ကိုသားသွီးပြုသောတရား။

မင်းကြီး။ ကျွန်ကိုသားသွီးပြု၍ပေးစားပြီးမှ ကျွန်ပြုရကောင်း သည်ဆို
ခြင်း။ ကျွန်ကိုရဟန်းပြု၍ကျွန်အရာက လွတ်စေဆိုခြင်း။ တင်မြီရှိသည်ကိုမ
တောင်းပြီဆို၍ မြီစားကိုရဟန်းပြုခြင်း။ ထိုသို့သုံးပါးအကြောင်း ကိုသူသိသူ

der suffer the punishment for causing death; or if a hurt be suffered, or a limb broken, let the offender pay compensation according to his class for such injury or fracture, (and if death has been the consequence,) let him bear the funeral expenses. Though it is thus said, whether it be the elder or younger, if there be any sufficient cause of fear of danger from another quarter, there should be no punishment for running against the other, though death or fracture be the consequence; it is a concussion caused by endeavouring to get out of the way of an impending danger.

23rd. The law when a degraded person comes against an exalted one, not knowing him to be such.

Besides this, if in a crowd one runs against a person, not knowing him to be a great or respectable man, there is no fault. Besides this, if any of the persons mentioned above, who ought to go about in such a way that they cannot be mistaken, walk out disguised, and an inferior person shall come in contact with him, there is no fault. Why is this?—because he comes furtively, without any thing to mark his rank. If a queen who is not known to be a queen, shall go to a man, and he shall have connection with her, there is no fault. On the same principle that the owner of a field has a right to kill a pig which comes into it at night, without a yoke, to eat the crop, or that the owner of a garden was held blameless for killing a certain king who entered it without having any marks about him by which he could be recognised as a king. For this reason, nothing that is done in ignorance shall be considered a crime; thus Menoo the recluse said.

24th. The law when a person has released his slave, and shall again claim him as such.

Oh king! after the master of an hereditary slave, or a slave bought in his own person, has taken the price of his redemption, and said before witnesses that he did not wish to keep the slave, and the slave shall have gone to live in a house of his own, by his own hearth; it is improper for the master to say "that man was once my slave;" if he does say so, let him be punished criminally. If he shall say "that man should be my slave," let him who once was the master, pay a sum equivalent to the value of the slave.

25th. The law when a slave or debtor is made a priest and released, or a slave adopted as a child.

Oh king! if after a slave has been adopted and given in marriage, the master who adopted him shall say "he ought to be my slave," or if after he has made a slave a priest and said "let him be free," or a creditor having said "I will not demand the debt due," shall make the debtor a priest, and there be witnesses; if the person to whom the

ထင်းသိကြားစေပြီးမှပေးစားသောသူသေလျှင်။ကွာလျှင်။ ရဟန်းပြုသောသူလူဖြစ်ပြန်လျှင်။ ငါပေးစားသောသူသေပြီ။ ကွာပြီ။ ငါရဟန်းပြုသောသူလူဖြစ်ပြန်ပြီတကားဟုဖောက်ပြန်၍။ ကျွန်ဖြစ်ရကောင်းသည်။ မြီဆပ်ကောင်းသည်တောင်းဆိုချေသော်။ အမျိုးမြတ်သူဖြစ်ချေက ပြည်မှနှင်ထုတ်စေခြင်း။ တောင်းဆိုသည်အတိုင်းလည်းမရသာ ကင်းလွတ်စေ။ အမျိုးယုတ်သောသူဖောက်ပြန်လျှင်လည်းဖြတ်ရာ၏။ ခြေလက်ဖြတ်ရာ၏။ ကိုယ်လုံးချုံးပိန်နှာကြွင်အောင်မင်းဒါဏ်ပေးရာ၏။ထိုသို့ပေးခြင်းသည်ကား။ဓမ္မသတ်မဟုတ်။ရာဇသတ်။ပါပသတ်သို့ရောက်သည်။ဤအရာကိုဆင်ခြင်၍ကျင့်ရာ၏။

တနည်းကား။အမျိုးနိမ့်သောသူဖောက်ပြန်လျှင်။ခေါင်းပြဲဦးရိတ်ချာ၏။ ခေါင်းလေးထောင့်ကြားရာ၏။ ဆင်ချည်းမြင်းချည်းကျုံးထည့်ရာ၏။ ဤအရာကိုအရှက်ခွဲခြင်းပြုမှ။ဓမ္မသတ်နှင့် ရာဇသတ် ညီမည်။ပြည်ရွာတိုင်းကားငြိမ်ဝပ်သာယာမည်ဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၆ ကျွန်အပြားတကျိပ်နှစ်ပါး။ပိန်ည်းတွက်လေးပါး။ ငင်ကျွန်ရင်းတဆယ်ခြောက်ပါး။အပွားချနှစ်ဆယ်ငါး။ကျွန်အပြားကိုးဆယ်တပါးခွဲခြားသောတရား။

ဒါသာနည္ဟပိဝါဒါနိ။ ပဏ္ဍိတာဝသမာဂတေ။ မုခကုလံ အနောပေယျ။ကတံဓမ္မံပိနိဿယေျ။ ။ဒါသာနည္ဟပိဝါဒါနိ။ကျွန်တို့၏စကားကိုညင်းခုံခြင်းကိုလည်း။ ပဏ္ဍိတာ။ပညာရှိသောသူတို့သည်။ သမာဂတေ။ကောင်းစွာဆုံးဖြတ်ရာ၏။မုခကုလံ။အဆွေအမျိုးတို့၏မျက်နှာကို။အနောပယ။ မငဲ့မရှုမူ၍။ကထံဓမ္မံ။ကျွန်တို့၏တရားစကားကို။ပိနိဿယေျ။ဆုံးဖြတ်ရာ၏။ ။ဆုံးဖြတ်ရာသောကျွန်တဆယ်နှစ်ပါး။ပိနည်းတွက်လေးပါး။ ပေါင်းတဆယ်ခြောက်ပါးတည်း။ ။တဆယ်ခြောက်ပါးဟူသည်ကား။ ။မင်းပေးကျွန်။ ၁။ နှုတ်ပြစ်လက်ပြစ်ကြောင့် ဖြစ်သော ကျွန်။ ၂။ ခိုး၃ုက်ခြင်း ကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်။ ၃။ ပြည်ပျက်စီး၍သုံးဖန်းကျွန်။ ၄။ အဆွေအမျိုးကျွန်။ ၅။ ကျွန်ဝမ်ကပေါက်သောကျွန်။ ၆။ သေဘေးလျော်ဘေး ကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်။ ၇။ ကျောင်းကံဘုရားပုထိုးသို့လှူသောကျွန်။ ၈။ အဖိုးကြေးငွေပေး၍ဝယ်သောကျွန်။ ၉။ ဘိုးဘွားမိဘ။အဆွေခင်ပွန်းဆရာသမားပေးသောကျွန်။ ၁၀။ မိဘဘိုးဘေးမှအစည်ဆင်းလာသောကျွန်။ ၁၁။ ငွေငါးကျပ်။လေးကျပ်။တဝက်ဖိုးနှင့်ပေါင်သောကျွန်။ ၁၂။ ကျွန်ပေါင်းတကျိပ်နှစ်ယောက်တည်း။ ။ပိနည်းတွက်လေးပါးဟူသည်ကား။ ။ ။ဓနက္ကိတ။ဥစ္စာဖြင့်ဝယ်သောကျွန်။ ၁။ ဃာသာတိကာ။အိမ်ခြိပေါက်သောကျွန်။ ၂။ ဃာရမကာနိဃ။စစ်မြေအရပ်၌ရသောကျွန်။ ၃။

slave was given in marriage shall die or the couple shall separate, or the person made a priest shall return to a secular life; and the master shall say "the person to whom I gave my slave in marriage is dead, or they have separated, or the person I made a priest has quitted the priesthood," and, breaking his promise, shall demand that the emancipated slave should return to slavery, or pay the debt, if he be a man of a good class or family, let him be banished from the country, and let him not receive what he demanded. If he be a man of low class or family, he may be beheaded, or his hands or feet cut off, or he may be punished criminally till his body is sorely bruised, or becomes thin and wasted. This is not a law of the Damathat, but comes under the head of Yazathat, or Papathat; so the subject is one for consideration.

In another case; if a degraded person shall break his promise, his head may be entirely shaved, or it may be shaved in four patches, or he may be set to clean elephant sheds or horse stables; in these cases by deciding so as to shame the offender, the law and the king's order, Damathat and Yazathat, will be in accordance, and the country prosperous and happy. Thus Menoo the sage recluse said.

26*th. The twelve kinds of slaves.*

Here follows a line of Pali, which is translated thus:—In all disputes regarding slaves, wise men should decide with the greatest care; they should not have regard to the power or the family of the party, but decide the case of slaves impartially. There are twelve descriptions of slaves, whose cases may be decided on, and in the sacred books, (Weenee,) there are four, in all sixteen, which are these; 1st, a slave given by the king; 2nd, a slave who has become so from being unable to pay compensation for abusive language or assault; 3rd, a slave become so for theft; 4th, a slave taken when a country is destroyed; 5th, the slave of a relation; 6th, a slave born of a female slave; 7th, a slave become so in default of payment of compensation for homicide or other cause; 8th, a slave offered up to a convent or pagoda; 9th, a purchased slave; 10th, a slave given by grand-parents, parents, or friends; 11th, a slave hereditary in the family; 12th, a slave pledged for four or five tickals of silver, or for half his price; these are the twelve kinds of slaves. As regards the four named in the sacred books, they are these; 1st, a slave bought; 2nd, a slave born in slavery, (in the house;) 3rd, a slave taken in

သာမအာသတပ္ပဥပတာ။ ကျေးဇူး ခံချင်၍ အလိုလိုချည်းကပ် နေလာသော သူ။ ၄။ ဤလေးပါးတည်း။

။မင်းပေးကျွန် သုံးပါးဟူသည်ကား။ သားစည်မြေးဆက်ကျွန်ဖြစ်စေ ပေးခြင်း။လက်ဖွဲ့တော်မူ၍ပေးခြင်း။အမှတ်မဲ့ဤသူကိုကျွန်ပြု၍စေလေပေးခြင်း။ ဤသုံးပါးတည်း။

နှုတ်ပြစ်ကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်။ နှစ်ပါးတည်း။ နှစ်ပါး ဟူသည်ကား။ အလွန်ခံသူထံ။မလျော်နိုင်၍။ကျွန်ခံရခြင်းတပါး။ အလွန်ခံရသူကိုလျော်ရန် သူတထူးထံ။ကျွန်ခံရခြင်းတပါး။ ဤသို့နှစ်ပါးတည်း။

။လက်ပြစ်ကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်။ နှစ်ပါးတည်း။ နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ သူဥစ္စာကိုခိုးရာမလျော်နိုင်၍ကျွန်ခံရခြင်းတပါး။ ခိုးသည်ဥစ္စာကိုလျော်ရန်သူတပါးထံကျွန်းခံရခြင်းတပါး။ ဤသို့နှစ်ပါးတည်း။

ပြည်ရွာပျက်ချာဖြစ်သောကျွန်သုံးပါးဟူသည်ကား။ သုံးရတပါး။ လက်ရတပါး။ဖမ်ရတပါး။ ဤသို့သုံးပါးတည်း။

ဆွေမျိုးကျွန်နှစ်ပါးဟူသည်ကား။အဘေးဆိုးခြင်း ကျွန် ဖြစ်သည်တပါး။ အမျိုးတော်၍အဘေးမဆိုးကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး။ ဤသို့နှစ်ပါးတည်း။

ကျွန်မဝမ်၌ဖြစ်သောကျွန်လေးပါးဟူသည်ကား။ အစည်ကျွန်မတွင်မွေးသောကျွန်တပါး။ ကြေးဝယ် မတွင် မွေး သော ကျွန်တပါး။ ကျွန်ပေါင်တွင်မွေးသောကျွန်တပါး။ အသွင်းခံကျွန်မတွင်မွေးသောကျွန်တပါး။

သေဘေးကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ မိကျောင်းငန်းသစ်ကျား။ အဆိပ်ရှိသောသတ္တဝါတို့ကြောင့်သေမည်တွင်ကယ်၍ကျွန် ဖြစ်ခြင်းတပါး။ အရှင်စိုးမင်းမဟုတ်ဓားပြသတ်၍သေမည်တွင်ကယ် ၍ ကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး။ ဤသို့နှစ်ပါးတည်း။

ကျောင်းကျွန်လေးပါးဟူသည်ကား။အရှင်ကောရာဇ်တို့သဉ်လှူရင်းတပါး။ ၎င်အစည်သားသမီးတို့နှင့်အလွတ်သူစုခြားသင့်၍ မွေးမြင်သည်ကျွန်တပါး။ အရှင်မလှူကျောင်း နေရွှေငွေပေး၍ဝယ်ကျွန်တပါး။ အရှင်ကောရာဇ်မလှူကျောင်းဒါယကာသဉ္စါ၍လှူသောကျွန်လည်းတပါး။ ဤသို့လေးပါးတဉ်း။

ဘုရားစေတီပုထိုး။သိမ်။ရေကန်။ ရေထွင်းနှင့်ဆိုင်ရာ။ ကျွန်လေးပါးဟူသည်ကား။ အရှင်ဧကရာဇ်ရေစက်သွန်ချ၍လှူသောမိမ္ဗ။ ယောကျ်ားကျွန်တပါး။ ၎င်အစည်သားသမီးတို့နှင့်အလွတ် သူ စုခြား သင့်၍ ဖြစ်ခြင်းကျွန်တပါး။ အရှင်မလှူ၎င်ဆို ခဲ့ပြီးသည်အထိန်းအသိမ်း အစောင့်တို့ဝယ်ကျွန်တပါး။ အရှင်ဧကရာဇ်မဟုတ်။ဆို ခဲ့ပြီးသောအလှူဒါယကာတို့ဝယ်၍လှူကျွန်တပါး။ ဤသို့လေးပါးတည်း။

battle; 4th, a slave who comes of his own accord to serve; these are the four.

The three kinds of slaves given by the king are these; one, given to be a slave hereditary in the family; one, made a present at some particular ceremony; one, given casually, saying, "make use of this slave."

Of slaves who become so on account of abusive language, there are these two; one who, not being able to pay the compensation to the offended party, becomes a slave to him; one who, not being able to pay the compensation to the offended party, becomes a slave to another, to enable him to do so.

Of slaves who become so on account of some criminal action, there are these two; one who having stolen the property of another, cannot make restitution, and becomes his slave; one who becomes a slave to another party to enable him to do so.

The three kinds of slaves who become so on the destruction of a country are these; thong-ya, let-ya, and pan-ya.

Of slaves who are relatives, there are these; one where the master and slave are descended from a common great grand father; one when they are relations but not descended from the same great-grand-father.

The four kinds of slaves born of a slave mother, are—one who is born of an hereditary slave woman; one born of a slave purchased; one born of a woman being in pledge for a time, (for a debt;) one born of a slave woman who is handed over with her consent in part payment of a debt.

The two kinds of slaves who become so on being saved from impending destruction, are these; one, when a person is about to be killed by an alligator, a venomous snake, a tiger, or any poisonous animal, and being saved by another, becomes his slave; one, when a person is about to be killed by robbers, (not the king,) and is saved by another and becomes his slave.

The four kinds of slaves of a convent are these; one, a slave given by the king; one, the children born of the descendants of such a slave and other people; one, a slave bought by the money of the inhabitants of the convent; one, a slave not given by the monarch, but from religious motives, by the founder of the convent.

The four kinds of slaves connected with images of Gaudama, solid pagodas, pagodas with an arched niche for an image, spots of ground devoted to religious purposes called thien, tanks, and wells, are these; slaves, male and female, devoted to them by the monarch; slaves, the children of the descendants of such slaves when married to free people; slaves, not given by the king, but bought by the people in charge of the above religious edifices; slaves, not given by the king, but bought by the founder or builder of the above religious edifices.

ဘုရားကျောင်းနှင့်ဆိုင်သဥ်ကိုအလွှတ်သူတို့ဝယ်၍ကျွန်ပြုခြင်း။ခြောက်ပါးဟူသည်ကား။ပေါင်သေတပါး။ ၎င်တွင်ပေါင်ရှင်တပါး။ ပေါင်သွင်းတပါး။ မြီကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်တပါး။ ကျွန်မရည်ပါ၍မလျှော်ရတတ်ခြင်းကြောင့်ကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး။ ဘုရားအသဥ်။ကျောင်းအသဥ်တို့မလျှော်ရတတ်၍အလွှန်ခံသူတွင်ကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး။ ဤသို့ခြောက်ပါးတည်း။

အစုအငန်းအမျိုးရှိသူကိုပိုင်ဘိုးပေး၍ ဝယ်ခြင်းကျွန်ခုနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ဝယ်ရင်းကျွန်တပါး။ ၎င်ကျွန်တွင်မွေးသည်သပေါက်တပါး။ ၎င်တွင်မွေးသတက်တပါး။ ၎င်တွင်မွေးသတီတပါး။ ၎င်တွင်မွေးသတွတ်တပါး။ ၎င်တွင်မွေးသတော့တပါး။ ၎င်တွင်မွေးသမျှော့တပါး။ ဤသို့ခုနှစ်ပါးတည်း။

အဖိုးအဖွားမိဘ ပေါက်ဖော် အဆွေခင်ပွန်း ပေးသော ကျွန် ခုနှစ် ပါးဟူသည်ကား။ အစည်ကျွန်မျိုးကိုပေးခြင်းတပါး။ အစုအငန်းရှိကြေးဝယ်ကျွန်ကိုပေးခြင်းတပါး။ သုံးရကိုပေးခြင်းတပါး။ ဖမ်ရကိုပေးခြင်းတပါး။ လက်ရကိုပေးခြင်းတပါး။ မှီခိုနေသောသူကိုကျွန်ပြုစိမ့်မည်ပေးခြင်းတပါး။ မိမိတို့သားသမီးမြေးတို့ကိုကျွန်ပြုလေပေးခြင်းတပါး။ ဤသို့ခုနှစ်ပါးတည်း။

အစုအငန်းမရှိမိလာဖလာကျွန်ခုနှစ်ပါးတူသည်ကား။ ကျွန်စည်ယိုးတပါး။ ၎င်သားကျွန်သပေါက်တပါး။ ၎င်သားမြေလပ်တပါး။ ၎င်သ္ခားအောက်ကလပ်တပါး။ ၎င်သားကျွန်ဆက်တပါး။ ၎င်သားကျွန်ပင်တပါး။ ၎င်သားကျွန်စည်တပါး။ ဤသို့ခုနှစ်ပါးတည်း။

ကျွန်ပေါင်နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ ပိုင်ဘိုးတဝက်နှင့်ဝယ်ကျွန်တပါး။ ပေါင်တဝက်မကြဲဝယ်ကျွန်တပါး။ ဤသို့နှစ်ပါးတည်း။

ကျွန်ပိုင်နှစ်ပါး ဟူသည်ကား။ အစုအငန်း ရှိကိုတန်ဘိုး နှင့်ဝယ်ခြင်းတပါး။ ၎င်တန်ဘိုးထက်အလွှန်ပေး၍ဝယ်သောကျွန်တပါး။ ဤသို့နှစ်ပါးတည်း။

မြီကြောင့်ဖြစ်သော ကျွန်လေးပါး ဟူသည်ကား။ မြီရင်းနှင့်ဖြစ်သောကျွန်တပါး။ မြီပွားကြောင့် ဖြစ်သောကျွန်တပါး။ မြီရင်းပွားနှစ်ပါးကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်တပါး။ မြီကိုတိုင်ခံသော့ကြောင့် ဖြစ်သောကျွန်တပါး။ ဤသို့လေးပါးတည်း။

အိမ်မှုကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ ကာမဂုဏ်ရှင်တွင်မလျှော်ရတတ်၍ဖြစ်ခြင်းတပါး။ ကာမဂုဏ်ကြောင့်လျှော်ရန်သူတထူးမှာကျွန်ခံခြင်းတပါး။ ဤသို့နှစ်ပါးတည်း။

The six kinds of slaves connected with the images of Gaudama, pagodas, tanks, or convents, and bought by other free people or slaves, are these; slaves, not redeemable; slaves, redeemable; slaves put in as part payment; slaves, who become so on account of debt; a slave of any of the above descriptions, who, having criminal connection with a (free man's) slaves, and not being able to pay compensation, becomes his slave; those who become the slaves of free people for some abuse or criminal action.

The seven kinds of slaves bought of those who are free and of good family, servants of the king, are these; the slave himself originally bought; the son of the same, tha-bauk, his son tha-det, his son tha-tee, his son tha-twoot, his son tha-tau, his son tha-hmyau.

The seven kinds of slaves given by a grand-father, grand-mother, parents, relations, or friends, are these; an hereditary slave; a slave who is bought, belonging to some class of the king's servants; a thong-ya; a pan-ya; or a let-ya; a person who is living dependent on them; a person living in dependence on any of their children.

The seven kinds of slaves who have no family connection, and who do not belong to any of the classes of the servants of the king, but have come by hereditary descent, are these; an hereditary slave, his child called tha-bauk, his child called myay-lat, his child called ouk-ka-lat, his child called kyoon-tset, his child called kyoon-beng, his child called kyoon-tsee.

The two kinds of slaves who are as pledges are these; one who is bought for one half of his value; one bought for less than half the amount he is pledged for.

The two kinds of slaves who are the property of the master are these; one, a person who belongs to some class of the king's servants, bought at his full value; one who is bought for more than his full value.

The four kinds of slaves who become so for debt, are these; one who has become a slave for an original debt; one who has become a slave for the accumulation of interest; one who has become a slave on account of both; one who has become a slave from being security for a debt.

The two kinds of slaves who have become so on account of sexual intercourse, are these; one who becomes the slave of the object of his passions, having nothing wherewith to pay the compensation; one who becomes a slave to a third person to obtain the means of paying the compensation.

ၦ ဝင်ပြင်ကျွန်မျိုးများပြားဟန်ကိုပြပေအံ့။ ပုဏ္ဏားမျိုးကျွန်ကိုအမျိုးခြားတို့ဝယ်၍စေစားခြင်းတပါး။ ပုဏ္ဏားချင်းချင်းကျွန်တပါး။ ရဟန်းကိုရဟန်းမှတပါးသောအမျိုးတို့ဝယ်သောရဟန်ကျွန်တပါး။ ရဟန်းကိုရဟန်းချင်းချင်းဝယ်ခြင်းတပါး။ သတင်းသိလရှိသူကိုဝယ်၍စေစားခြင်းတပါး။ သုကျွန်မကိုယောကျ်ားလွတ်က။ မယားပြု၍ကိုယ်စားခံရခြင်းတပါး။ သုကျွန်ယောကျ်ားကိုမိမ္ဘလွတ်က။ လင်ပြု၍ကိုယ်စားခံရခြင်းတပါး။ အဖကျွန်ခံရာသားခံခြင်းတပါး။ သားကျွန်ခံရာအဖခံခြင်းတပါး။ အစ်ကိုကျွန်ခံရာညီကျွန်ခံခြင်းတပါး။ ညီကျွန်ခံရာအစ်ကိုခံခြင်းတပါး။ သုကျွန်ကိုဝန်ခံရာ။ မပေးမအပ်နိုင်ခြင်းကြောင့်ကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး။ သူဥစ္စာကိုစာရင်းနှင့်ဝန်ခံမိ၍ကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး။

ဂုဏ်ကြောင့်ဖြစ်ခြင်းလေးပါးဟူသည်ကား။ ဆေးခမပေးနိုင်၍ကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး။ ရွှေနေခကြောင့်ကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး။ ထမင်းငတ်မွတ်ကျွေးမွေး၍ဖြစ်သောကျွန်တပါး။ ရွာသူကြီးကအိမ်ခင်းပေး၍ကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး။

အထက်ဆိုခဲ့သည်ကျွန်မျိုးတဆယ်နှစ်ပါး။ ဒိဋ္ဌကတ်ကျွန်လေးပါး။ ပေါင်းတဆယ်ခြောက်ပါးအရင်းဖြစ်သည်။ ထိုတဆယ်ခြောက်ပါးတို့တွင်အစိတ်စိတ်တပြားပြားဖြစ်သောကျွန်မျိုးအဝင်ခုနှစ်ဆယ်ငါးပါး။ ရှစ်ဆယ်သုံးပါးရှိသည်။ ထိုသို့ရှိသောကျွန်မျိုးတို့တွင်။ အခြေအတက်နှစ်ဆသုံးဆစားရာသောကျွန်။ မစားရာသောကျွန်။ အဝေးအနီးစေစားရာသောကျွန်မစေစားရာသောကျွန်။ လွတ်ရာသောကျွန်မလွတ်ရာသောကျွန်။ ပရာ။ ပယ်ရာသောကျွန်အပြားကိုခွဲခြားဆိုပေတုံအံ့။

မင်းပေးကျွန်သုံးပါးတွင်။ သားစဉ်မြေးဆက်ကျွန်ဖြစ်စေပေးသောကျွန်ကိုအမိုးပေးခြင်းငှါမထိုက်မခံသင့်။ ပေးရင်းအရှင်ကေရာဇ်လွတ်စေဟု နှုတ်မှလွတ်စေ။ နားတွင်းရှောင်ထုံးပေါင်တင်ခေါင်းရိတ်ထိမ်းမြားနာဖျားသောအခါအရှင်ကေရာဇ်ပေးဖွဲ့သောကျွန်မှာအမိုးမခံပိုင်သာချေ။ ပေးဖွဲ့ရင်းသခင်တသက်မြဲစေ။ ထိုသခင်မရှိလျှင်လက်ဖွဲ့တော်မူစုအတိုင်းသာ။ လက်ဖွဲ့ကျွန်မည်ရသည်။ ချင်းတို့ကိုချင်းတို့မရွေးပိုင်။ ခံသူလည်းမခံပိုင်။ အမှတ်မဲ့ဉ်သူကိုကျွန်ပြု၍စေလေ။ ပေးတော်မူသောကျွန်မှာပျော်ပါးသမျှစေစားရ၏။ မပျော်ထွက်သွား၍ထင်ရှားမိဘအမျိုးထံရောက်လျှင်လွတ်စေ။ တဦး

Besides these, there are other kinds of slaves which I will note;—a Bramin slave bought and employed by one of another caste; a Bramin, the slave of another Bramin; a Rahan slave bought by a person not a Rahan; a Rahan, the slave of another Rahan; a person who is living in the performance of the moral duties, who is bought and employed as a slave; a person who becomes a substitute for a female slave, who has been given by her master in marriage to a free man; a person who becomes a substitute for a slave man given in marriage to a free woman; a son who becomes a slave as a substitute for his father; a father who becomes a slave as a substitute for his son; a younger brother for the elder; an elder brother for the younger; a person who, having become security for the slave of another and not being able to produce him, becomes a slave in his place; a person who becomes a slave in consequence of having stood security for a debt.

The four kinds of slaves who become so on account of benefits conferred, are these; one who becomes a slave on account of being unable to pay the physician (who attended him;) one who becomes a slave for the pay of his advocate; one who becomes a slave on account of having been supported (by the master) in a time of scarcity; one who becomes a slave in consequence of the thoogyee of a village, having given him a place to build his house and live on.

The twelve kinds of slaves mentioned above, and the four of the Bidagat, (Vedas,) in all sixteen, comprise all the classes into which slaves were originally divided; from these there are subdivisions to the number of seventy-five, making a total of ninety-one. And amongst these slaves, those from whom the amount of their redemption may be two or three times taken, and those from whom it may not; those who may not be sent to, or employed at a distance, great or small; those who may; those who may be released, and those who may not; all these I will now lay down separately :—

Amongst the three kinds of slaves given by the king, when a person is given as an hereditary slave, whose children and grand-children will be born slaves, it is not proper to offer to redeem him or to take the price of his redemption. When the king, who originally gave him, shall order his release, then let him be released. As regards slaves given by the king at the time of boring the ears, binding up the hair, putting on the goung-boung, shaving the head, betrothment, or sickness, their price shall not be taken; let them continue slaves during the life of the king who presented them; and at his death, they shall only be called "the royal gift;" they have no right to pay their price and redeem themselves, nor has the person to whom they were given a right to receive it. As regards a slave casually given by the king, to be made use of temporarily, he may be employed as long as he pleases to remain; but if he is dissatisfied and goes away, and publicly returns to his parents, let him be free. If

ကလည်းအဖိုးပေးလိုသည်၊တဦးကလည်းခံမည်ရှိလျှင်ဆင်ခြင်၍ခံစေ။ဆင်ခြင်၍ခံစေဟူသည်ကား။ တန်ဘိုးမရောက်ထက်ဝက်ဖြစ်စေ လျော့ ညန့်၍ခံသမျှသည်ဆင်ခြင်ဟူ၏။ တံသည်အတိုင်းမခံရ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ကျွန်ကိုပြည် ရှင်မင်းအမျက်ကြောင့်တကြောင်းယူမည်သူကိုသဒ္ဒါ ၍ တကြောင်းမှတ်မွဲ့ပေးတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။ပေါင်သေ။ပေါင်ရှင်ပေါင်သွင်သို့ဝင်သည်ကျွန်မဟုတ်ချေ။မစေစားတန်ခေါင်းဆေးပြုပ်လွှဲထိမ်းမြား မင်္ဂလာရေသွန်ခေါးထမ်။ အဆောင်အရွက်အကိုင်မထည့်ရ။သူသေကုတ်ဟီထမင်းချက်မစေရ။စေချေသော်စေသူဝန်မလွတ်မင်းဒါဏ်သင့်စေ။ ။ထိုမှတပါး။နီးဝေးကြည်ရေပင်နိမ့်ပင်မြင့်စေရာ၏။ အပြစ်မရှိစစ်မြေ၌ သခင်ပြုသူနှင့် အတူလိုက် ၍ နောက်ပါ ခေါ်သော်လည်းအပြစ်မရှိ။ အရှင်မလိုက်ဘဲချင့်ကိုအရှင် ကိုယ်စား လိုက်စေ သော်လည်း အပြစ် မရှိ။ ကိုယ်စား မဟုတ် ကိုယ်ခစားလိုက်လျှင် ရသော ဘဏ္ဍာ ကို ဆယ် စုတစုပေး ၍ လွတ် စေ။ ကုန်စယ်ရောင်းဝယ် ၍ အလျောက်ဥစ္စာရလျှင်သခင်ကိုဆယ် စုတစုပေး၍ကျွန်အရာကလွတ်စေ။

သားစည်မြေးဆက်ပေးသောကျွန်မှာအမှုမျိုးကိုစေပိုင်စေ။ သန္တကအဝင်ဟူ၏။

လက်ဖွဲ့ကျွန်မှာအမှုမျိုးတွင်မသင့်သမျှမစေပိုင်ချေ။ ထိုလက်ဖွဲ့ခံသူတွင်သာစစ်ခေါင်းမည် ဝေး သွား ရာရပ် ရွာတွင် နေ ရာ လက် ဖွဲ့ကျွန် ဟူ သောအရာနှင့်သာစေပိုင်သည်။ထိုတွင်ပစ္စည်း ဥစ္စာရောင်းဝယ်ရလည်းမယူသာချေ။သေသော်မူကား။ အရှင်မှာတိုင်ကြား၍အမွေခံသူမရှိလျှင် သိမ်းယူပိုင်စေ။လက်ဖွဲ့ကျွန်ကိုအဖိုးခံချေသော်။ ခံသူဆယ်တက်။ ပေးသူလည်း ဝန်မလွတ်အရှင်သို့ရောက်ကြစေ။ ဤကားမင်းပေးကျွန်သုံးပါးပြီး၏။

ရှုတ်ပြစ်ကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ ချင့်သည်ကျူးလွန်စွာစုန်းသူပြုသူသတ် ကျောက် ကမ် ပါး က ချ သည်။ ရှုတ်လွန်ကြီး ရှုတ်လွန်ငယ်တစုံတခုသူ တထူး သို့ အကျူး အလွန်ဆို ရာမလျော် နိုင် ၍ အဆိုခံရသူတွင်ကျွန်ခံလေ၏။ထိုကျွန်တသက်စေရာ၏။ သားမြေး ကြေးကျွန်သ ပေါက်မကောက်ရ။ထိုကျွန်ခံသူသေလျှင်လွတ်စေ။ ထိုကျွန်ခံသူမသေ အရှင် ပြုသူအလွန်။ခံသူသေလျှင်ကျွန်ခံသူထင်ရှားရှိသည်ဟု။မယားလင်သားသမီး ဆက်ခံမစေရလွတ်စေ။ မင်းလဲစိုးပေါက်ရှိ။ ထီးကျိုးစည်ပေါက်ရှိလျှင် လည်းကျွန်အရာကလွတ်စေ။ ၎င်ကျွန်တို့မှာခေါင်းဆေးပြုပ်လွှဲရေသွန်းကုတ်ဟီထမင်း

one party wishes to pay the value of the slave, and the other is about to receive it; let the case be considered, and let him receive, not the full price, but the half, or such other reduced price as is proper; full price shall not be taken. Why is this?—because it is merely a casual gift given by the king, during either a fit of anger against the slave or affection towards the receiver. He is not a slave who comes under the head of irredeemable, redeemable, or temporarily pledged; he shall not be employed in washing the head, or in ceremonies for the propitiation of the stars; in pouring the water, or holding the sword, (at the time of washing the head, or propitiating the stars;) nor in the ceremonies attending betrothment, shall he be employed to carry any of the utensils; he shall not be employed in cooking rice for the dead; if he be so employed the person employing him shall be liable to criminal punishment. With the exception of these, he may be employed by land or water, at home or at a distance, without any fault; and if his master call him to the field of battle and take him with him, there shall be no fault; or if the master does not go but sends him as a substitute, there is no fault; if he goes as a follower, not as substitute, let one-tenth of the property taken be given to him, and let him be free. If he acquires property on a trading expedition on his own account, let him give one-tenth to his master, and be released from slavery.

A slave who has been given, and whose descendants are to continue in slavery, may be employed in any service; he is included under the head of irredeemable slaves.

A slave given at any of the above mentioned ceremonies, shall not be employed in any degrading service; he shall only be employed with the person to whom he was given, in military expeditions to a distance, or in the district he lives in; a slave so presented shall only be employed in this way; the master shall have no right to take goods acquired by him in trade. At his death, if he has no heirs, let the master take possession of his property, after having made a report to the king. If the master takes ransom for a slave so given, he shall forfeit ten times the amount, and the person who gave it shall not be held free of fault; let them be brought before the king. This is what is said of the three kinds of slaves given by the king.

The two kinds of slaves who have become so for abusive language are these; when a person has accused another of being a witch, or a murderer, of having pushed another over a precipice, let the abuse have been much or little, if he cannot pay the compensation, he shall become a slave to the person accused or abused. Such a slave may be caused to work for life, but his descendants shall not be slaves; at his death they shall be released. If the master shall die before the slave, the wife, husband, or children shall not cause him to serve them; let him be free. In case of an usurper seizing the throne, he shall be free. He shall not be employed to pour water on the head

အချက်အရွက်။ထိန်းစများအဆောင်အရောင်အရွက်အထန်း မထင်ပိုင်ချေ။
တစုံတခုထည့်ချေလျှင် ကျွန်အရာကလွတ်စေ။ မပျော်ထွက်သွားပြေးသော်
ကျွန်ခံ၍မင်းမလဲ။ထိးမကျိုး။စည်မပေါက်ဖြစ်က။နှုတ်လွန်ကြောင့်သူတပါး
ထံလည်းလျှော်ရသည်။ကျွန်မှာထိးကျိုးစည်ပေါက်ရှိပါပြီ။ လွတ်ရကောင်း
သည်မဆိုသာ။ ကျွန်ပိုင်အဝင်ဖြစ်ချေသည့်စေပိုင်စေ။ ကိုယ်ဘိုးပေးမှလွတ်
စေ။သားမြေးမွေးလည်းကြေးသပေါက်ကောက်စေ။ကိုယ်ဘိုးတဝက်နှင့်နေ
သူမှာ။ကျွန်ပေါင်အဝင်ဖြစ်သည်။သားသို့ကိုကျွန်မပြုသာချေ။ထမင်းဘိုးတ
နှစ်တကျပ်။ ဆယ်နှစ်တိုင်အောင်စား၍လွတ်စေ။ အမှတ်တမဲ့သားစည်မြေး
ဆက်ကျွန်ပါကိုခံမိသော်လည်း။ ပေါင်ရင်းသူသေသော်။ရွေးသော်လွတ်စေ။
အရှည်စေရသည်အရွေးမခံမဆိုသာ။

လက်ပြစ်ကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်နှစ်ပါးလည်း။နှုတ်ပြစ်ကဲ့သို့တည်ဟုမနူ
မည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

သုဥစ္စာဘဏ္ဍာကိုခိုး၍ ကျွန်ဖြစ်ခြင်းနှစ်ပါးလည်း နှုတ်လွန်ကျွန်ကဲ့သို့
တည်း။

မင်းကြီး။ ပြည်ရွာပျက်သောကျွန်ကား။ သုံးပါးတည်း။ သုံးပါးဟူသော်
ကား။သုံးရ။ဘမ်ရ။လက်ရ။သုံးပါးကိုဆိုသတည်း။

သုံးရဟူသောကျွန်ကား ပုံကန်သောင်းကြမ်သောအရပ်။မြို့ရွာပြည်ကအာ
လျှောက်ဝင်လာသည့်သူကိုသုံး ရဟူသတည်း။ ဤသုံးရကိုပျော်ပါးသမျှစေ
စားရ၏။မပျော်ထွက်သွား၍နေရင်းသို့ဖြစ်စေ။ စုထားရာအချင်းချင်းထံဝင်
ရောက်သွားနေထိုင်လျှင် ကျွန်အရာကကင်းလွတ်စေ။ တွေ့သော်လည်းမယူ
ပိုင်ချေ။ အဆွေအမျိုးအဖိုးအဖွားတို့က အဖိုးပေးလိုပါသည်ဆိုလျှင် ပေးသ
မျှခံစေ။ ရကောင်းသည်မတောင်းသာ။ ချင့်အိမ်တွင်ရှိခိုက်။ဆွေမျိုးညာတိ
တို့ကပေးရွေးလျှင်မူကား။ တန်ဘိုးခံ၍လွတ်စေ။ အရွေးမခံမနေသာချေ။အ
ရွေးမခံနေ၍ ထိုကျွန်ပြေးသွားရာ။ ဆွေညာတိ အဖိုးပေး သူ ထံရောက်လျှင်
ကျွန်ဖြစ်သည်မဆိုသာချေ။ အဖိုးပေးကောင်းသဉ် လည်းမတောင်းသာချေ။
လွတ်စေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။သုံးရတို့ကိုရောင်း၍ဝယ်ရာသက်
ရှိသုံးရမှန်သမျှ ကိုအဖိုးပေးဝယ်စည်တွင် ဖြစ်သော်လည်း အရှင်ပေါ်လျှင်မ

at the time of propitiating the stars, nor to cook or carry rice for the dead, nor to carry or move any of the utensils of the ceremony of betrothment; if he be employed in any of these ways, he shall be freed from slavery. If, not finding his situation to his liking, he shall run away, he may be reclaimed, if an usurper has not seized the throne; his running away shall not free him.

If a person shall become a slave to a third person to procure money to enable him to pay the damages in a case of abusive language, he shall not be released on a plea of an usurper having seized the throne, he comes under the head of slaves who are the absolute property of their owners; the master has a right to employ him; let him only be released on paying the amount of his debt; if he has any descendants they may be taken as born slaves; a person who is in bondage for half the price of his body, comes under the head of a pledged slave; his children shall not be used as slaves; one tickal may be charged yearly for their food till ten years of age, when they must be released. If, without thought or protest, his children or grandchildren have allowed themselves to be employed as slaves, when the person originally pledged shall die or be redeemed, they shall be released; the master shall have no right to say he will not receive the amount of his redemption, on the plea of the length of time he has served.

The law for those two kinds of slaves who have become so for offences of the hand,* is the same as that for those who have become slaves for offences of the tongue.†

The two kinds of slaves who have become so for theft, come under the same law as those who have become so for abusive language.

Oh king! there are three kinds of slaves taken when a country is ravaged; they are these; Thong-ya, Let-ya, and Pan-ya.

A Thong-ya is a person who voluntarily comes from a district in rebellion; he may be employed as long as he finds his situation agreeable; but if he is not happy in his situation, and returns to his former place of residence, or to where his friends, who have also come in, are living together in a place given to them, let him be released from slavery; even if he is dicovered there, he shall not be reclaimed. If his relations or parents wish to pay his price, let whatever they choose to give be taken, nothing shall be demanded of them. If they wish to redeem him during the time that he is in the master's house, let his proper price be taken, and let him be released: the master shall not refuse to allow his redemption; if he does so, and the slave runs off to his relations who offered the price, he shall have no right to claim him as his slave, nor to demand his price; let him be free. Why is this?—because, if when selling a man or animal classed as a Thong-ya, the original owner shall make his appearance, even whilst the price is being paid down, the sale is annulled. If

* Assault, theft, &c.

† Abuse, false accusation, &c.

ရောင်းပိုင်။ ဝယ်သူလည်းမဝယ်ပိုင်။ ချိမ်တွက်ပေးပြီးမှ ငါးရာတွင်းတခေါ် ကွာသောအရပ် ကြိုးပြတ်လွတ်ရောက်မှ။ အရှင်ပေါ်သည်ဟုမစွဲသာ။ ဝယ်သူ၏တာသာဖြစ်စေ။ ထိုဝယ်သူမှာသာအရှင်သူဟောင်းမိဘပေါက်ဖော်တို့ ကပေးရွေးစေ။ ဤကားသုံးရမှန်းသိလျက်ရောင်းဝယ်ကြသောစကားတည်း။

ဖမ်ရဟူသည်ကား။ စစ်မြေအရပ်မှာတောအုံတောင်ကမ်နေရာဒင်။ ပြေးရာဒင်။ ဖမ်၍ရသည်ကိုဖမ်ရဟူသတည်း။ ဤကျွန်တို့မှာလည်းသုံးရနည်းတူ ဖြစ်စေ။

ထိုသုံးရဖမ်ရလူတို့ကို အစည်မကွာ အဆက်ဆက်ကျွန်ခံ၍၊ ရှိကလည်း ရှေးသုံးရဖမ်ရဖြစ်သည်ဟု မဆိုသာ။ ကျွန်စည်သန္တကသို့ဝင်စေ။ အဘယ် ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ အရှင်စိုးမင်းကစုထားချရာ။ ချင်းတို့ ဌာနသို့မပြန် ခြင်း။တို့ဘိုးဘွားမိဘချင့်တို့ကိုဖြူအောင်မပြုချေသောကြောင့်တည်း။

လက်ရဟူသည်ကား။စစ်မြေအရပ်တဖက်တလမ်တိုက်ရာတွင်။ ခါးဦး လှံဦး၌လည်းကောင်း။ သူတပါးသတ်၍ဖြစ်မည်ပြုရာလု၍၊ရသောသူတို့ကို လက်ရဟူသတည်း။ ထိုသူတို့မှာအသက်ဖိုးပေးမှလွတ်စေ။ ဆွေမျိုးညာတိ ဘောင်။ အရှင်ကစုထားရာပြေး ၁ွာ းရောက်နေသော် လည်း အသက်ဖိုးမ လွတ်သာ။ ချင့်ကိုစေ၍သားစည်မြေးဘွားစည်ဆက်ရှိလျှင်လည်းကျွန်စည် ဝင်စေ။ ထိုကျွန်စည်ဝင်ရာ၌စုငန်းရင်းရှိသော်။ ချင့်တို့မိဘရင်းသူသေ၍ ပေါက်ဖွားသူရှိလျှင်ရွေးပါလိုသည်ဆိုက။တံဘိုးတွင်နှစ်ခြေကိုရွေးစေ။

သုံး ရဖမ်ရတို့၌ သားမြေး မြစ် စည်ဆက်ရှိ မှန်က။ လက်ရနှင့် နည်းတူ ဖြစ်စေ။

ဤသို့ဆိုသောသုံးရပ်တို့မှာချင့်တို့ကိုယ်ရင်းရှိစည် ရွှေထီးရွှေနန်း ဆက်စံ သော်။ထီးကျိုးစည်ပေါက်။ မင်းလဲစိုးပေါက်ရှိသော်ကျွန်အရာကကင်းလွတ် စေ။ချင့်တို့ကိုယ်မရှိ။ သားမြေး မြစ်အဆက်ရှည်မှ ဖြစ်လျှင် မလွတ်သာ။ အ ခြေအတက်ပေးမှလွတ်စေ။

အဆွေအမျိုးချင်းချင်းကျွန်ဖြစ်သည်နှစ်ပါးတည်း။ နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ ဘေးဆိုးဖြစ်သောကျွန်မှာကိုယ် ကို အ လယ် ထား ၍ အဖ အဖိုး အဖေး။ အ ထက်သုံးဆက်။သားမြေးမြစ်။အောက်သုံးဆက်။ ကိုယ်နှင့်သော်ခုနှစ်ဆက် ဤလူမျိုးချင်းချင်းတွင်။မကုံ၍ကျွန်ခံနေရလျှင်မယားမျိုးကအနွယ်။လင်မျိုး ကအနွယ်နှစ်ရပ်ရှိသည်။ ထိုသူတို့ရှိစည်။ကိုယ်နေရင်းအဖိုးကိုပေးလျှင်ယူ စေ။နေရင်းသူမရှိ။သခင်လင်မယားနှစ်ပါးလည်းမရှိ။နေရင်းသူသားမြေးတို့

the price has been paid, and they be transferred to the buyer, and removed to a place about a mile distant, should the owner come up, he shall have no claim on the seller; the affair rests with the buyer, and let the former owner, parents or relations, settle the price of redemption with him; this is when the parties know that the person or thing sold was a Thong-ya.

A Pan-ya is one taken in an invaded district, either hiding in the recesses of the hills, or in the jungle, or in the act of running away. These slaves shall be treated in the same way as Thong-ya slaves.

If these Thong-ya and Pan-ya slaves have been employed for generations as slaves, they shall not plead that they were originally Thong-ya or Pan-ya; let them come under the head of hereditary irredeemable slaves. Why is this?—because they did not go to the place appointed for their residence by the king, nor return to their own district, nor did their relatives take steps to redeem them.

A Let-ya is a person taken in the heat of an engagement, who was at the sword's point and saved, or who was saved from being put to death by another, and rescued from him. Such a person on paying the price of his life shall be released; even if he runs off to where the king has appointed a place for the residence together of his relations, he shall not be released from the obligation to pay the price of his life. And if he be employed (as a slave) till he has sons and grand-sons, let him come under the head of hereditary slaves. If he belonged originally to any of the classes of the kings' servants, and the person who originally took him be dead, and has left descendants, and a proposal be made to redeem him, let him be redeemed for double the sum he may be declared worth.

If Thong-ya and Pan-ya slaves have sons and grand-sons, let the law as regards them be the same as that laid down for Let-ya.

If, during the life-time of a Thong-ya, Pan-ya, or Let-ya originally taken, a new king shall come to the throne, or it shall be seized by an usurper, let them be released from slavery. If they have died, and only their sons, grand-sons, or descendants remain, they shall not be free, except on payment of their proper price and something in addition.

Among relations, there are two kinds of slaves; from one's self upward are the father, grand-father, and great-grand-father, three generations; and from one's self downwards are the son, grand-son, and great-grand-son, three generations, in all seven generations, including one's self. Among these relations who, through want, may become slaves to one another, are included relations on the side both of the husband and the wife. If, during the life of the original parties, the slave shall pay the original sum borrowed, let it be taken, but if the person who originally became a slave be dead, and the master and mistress be also both dead, and only their descendants survive, the price shall not be demanded; they shall not be consider-

သာ၍ အဖိုးကိုခံသော်မခံသာလွတ်စေ။ ကြေးသပေါက်လည်းမကောက်သာလွတ်စေ။ချင့်တို့ကိုယ်ရှိစည်အမှုကြီးငယ်ကိုစေစားပိုင်၏။ မစေစားပိုင်သောအရာ မရှိ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ အဖေး ဆိုးဖြစ်ခြင်းကြောင့်တည်း။

အဖေးမဆိုးကျွန်မှာကိုယ်ကိုအလယ်ထား၍အဖအဖိုးအဖေး အမိအဖဲအဖော်အဖွေ။ဤကားအထက်ခုနှစ်ဆက်တည်း။ အောက်ခုနှစ်ဆက်ဟူသော်ကား။သား။မြေး။မြစ်။ တီ။ မျောက်။ ကြွတ်။ ဆတ်။ ဤသည်လျှင်အောက်ခုနှစ်ဆက်တည်း။ ဤခုနှစ်ဆက်တို့မှာပိုင်ဘိုးရောက်လျှင်ပိုင်စေ။ကြေးသပေါက်ကောက်စားစေ။ ဤပိနည်းတော်ထွက် အမျိုး ဖြစ်သည်။ တိုးပွားမစားစေနှင့်။ရဟန်းတို့တွင်တောင်းပိုင်။ ဆေးကုပိုင်ကြောင်းကို မှာသည်။ ဓမ္မသတ်မှာမင်းလောင်းမင်းကောင်း တို့ထုံး အဖေး ဆိုးတွင်သာ ကင်းလွတ်စေ မှာသည်။ ။တိုးပွား မစားစေနှင့်ဟူသည်လည်းခုနှစ်ဆက်အောက်အထက်နှစ်လီတို့မှာတန်ဘိုးသာကြေး သ ပေါက် ကောက် စားစေ။ အခြေ အတက်မစားသာ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ပိနည်းတော်က။အထက်အောက်ခုနှစ်ဆက်နှစ်လီကိုအမျိုးရင်းဆိုချေသော့ကြောင့်တည်း။

ကျွန်မဝမ်ဥဖြစ်သောကျွန်လေးပါးတည်း။လေးပါးဟူသည်ကား။အစည်သန္တကကျွန်မတွင်မွေးသောကျွန်။ အစုအငန်းမျိုးဆွေမရှိ။ ကြေးဝယ်အပိုင်ကျွန်မတွင်မွေးသောကျွန်။ဍင်အမျိုးရှိကျွန်ပေါင်မတွင်မွေးသောကျွန်။ငိုအမျိုးရှိ။အသွင်းခံသောကျွန်မတွင်မွေးသောကျွန်။ဤသို့လေးပါးပြားရာတွင်။သန္တကစုငန်းမရှိ။ကျွန်မတွင်အဖမထင်မွေးသောသားကိုရွေးခြင်းဌါမထိုက်။ အရှင်အဖိုးယူမှပေးရာသတည်း။ ။သို့ကားဆိုတုံ၏။အလွတ်သူယောကျ်ားနှင့်သင့်နေသည်ကိုသခင်အလိုတူအသိအမြင်ဖြစ်၍မွေးသောသားယောကျ်ား။တယောက်မျှသာဖြစ်လျှင်တန်ဘိုးပြတ်၍။ အလွတ်သူအဖ ခုနှစ်စုအဖိုးကိုချ၍။သခင်တစုစားစေ။ သို့းမိမ္မတယောက်တည်းဖြစ်က။တန်ဘိုးပြတ်၍သခင်နှစ်စု။အဖတစုထား၍ရွေးစေ။သားယောကျ်ား။သို့းမိမ္မ။မမွေးလျှင်သို့းကိုမ

ed as slaves born of a purchased slave; let them be free. As long as the original slave is alive, he may be employed in any kind of work; there is no case in which the master has not the right to employ him. Why is this?—because they are children descended of the same great-grand-sather.

As regards slaves not descended of the same great grand-father, putting one's self in the middle, there are seven generations in the ascending scale, viz; the father, grand-father, great grand-father, great great grand-father, great great great grand-father, great great great great grand-father, and great great great great great grand-father; and seven in the descending scale, viz: the son, grand-son, great grand-son, great great grand-son, great great great grand-son, great great great great grand-son, and great great great great great grand-son. If these seven have been bought for their full price, let the right to them be perfect, and let their descendants be taken as slaves born of a bought parent. These tables of relationship are taken from the sacred books (the Weenee-dau.) No advance beyond their proper value shall be allowed to be taken for them. Among Rahans they may ask for what they require, or administer medicines.* In the Damathat, according to the custom of good kings, and kings embryo Boodahs, it is laid down, that when they are descendants from a common great-grand-father only are they held free. As regards the saying that interest or increase shall not be demanded in the seven generations both ascending and descending, even when a child is taken as a born slave, (of a bought parent,) let the proper value only be taken; there shall be no addition made to it. Why is this?—because in the Weenee, seven generations in the ascending and seven in the descending, are called near relations.

There are four kinds of slaves born of a slave mother, they are these: children born of an hereditary, irredeemable slave; children born of a mother bought outright, who has no relations, and who does not belong to any class of the king's servants; children born of a mother who is a pledged slave and has relations; and children born of a slave mother who has relations, and was paid as part of the price for something bought. Of these four, children born of an hereditary irredeemable slave, whose fathers are not certain, are not entitled to be redeemed unless the master chooses; but though it is thus said, if she cohabit with a free man with the knowledge and consent of the master, and have only one male child, let his price be fixed, and let two-thirds belong to the father, and one-third to the master. If there be one female child, let her price be fixed, and let two-thirds belong to the master, and one to the father; let him redeem her at this rate. If both a male and female child are born, the female shall

* So in original. Rahans appear not to be wholely cut off from their worldly relations; in the Weenee, they are allowed to administer medicine, and proper requests for what they want, to these relations; this appears to be what is alluded to here, though the relation of the two subjects is not very clear.

ရွေးသာချေ။ သားယောက်ျားတန်ဘိုးပြတ် ၍ သုံးစုနှစ်စုလွတ်စေ။ တစုကို
ရွေးစေ။ဤသို့ရွေးစေဟူရာ၌။ အခြေတွင်မဆိုတန်ဘိုးနှင့်ခြေကိုဆိုသတည်း။
ဤကား အလွတ်သူယောက်ျားကို သခင်အသိထိမ်းမြားသကဲ့သို့နေစေခြင်း
ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ထိုကျွန်မတွင် သားသွီးအများ မွေးစေကာမူ။ ကျွန်
မိမ္ဘသခင်မသိအိုးအိပ်ရာမရှည်ရဖြစ်က။ အဖအလွတ်သူပေးရွေး ရကောင်း
သည်မဆိုသာ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ ကျွန်စည်တို့တွင်သန္တေရှိ
လျှင်အသက်စောင့်စေ။သေလျှင်ကိုယ်ဘိုးပေးစေ။မသေတော်လလိုလျှင်သား
သွီးကိုရွေးစေ။ ရှိသည်နှင့်အညီသန္တေပေးစည်မွေးဖွားစည်။ ထိုကျွန်မ၏အ
သက်ကိုမစောင့်။ ဟင်းခါးရေလုံမပေးချေသောကြောင့်တည်း။ ချင့်သားသွီး
မှန်တုံ၏။ အထိန်းအသိမ်းအမှတ်အသားမပြုချေသောကြောင့်မရွေးရရာသ
တည်း။ သခင်မပေးစားသော်လည်းဟင်းခါးရေလုံပေးခြင်း။ စောင့်နေကျွေး
မွေးခြင်းဖြစ်လျှင်။ လင်မည်၍အခြေသင့်ရာကိုပေးရွေးစေ။ တနည်းထိုကျွန်
မကိုအလွတ်သူဝင်ထွက် ၍ သန္တေရှိ မည်ကျွန်မကစွဲမည်။ မနေညင်းလျှင်အ
များနည်း။သုံးဆယ်လေး ဘယ်။ တပိဿာ လျော်ရသည့် လူမျိုးမဟုတ်ချေ။
ယောက်ျားအလွတ်သူမနေ လိုက။ ထင်းဘိုးမီးဘိုး ငွေသုံးကျပ် နှင့် သာအ
လျော်ပြီးရချေသတည်း။

အစုအငန်းအမျိုးရှိကို ပိုင်ဘိုးပေး ၍ ဝယ်သည်သူကိုမရွေးပြီ ဆိုလည်း
အရင်းတိုင်းအရွေးခံစေ။ ရွေးတွင်ပိတ်ဆိုသည်ကိုကားဟု မဆိုသာချေ။ အ
စည်သတ္တကသားမြေးကိုမရွေးပြီ။ရွေးတွင်ပိတ်ဆိုကမရွေးသာ။

၎င်သတ္တကပင်ဖြစ်သော်လည်းရှောင်းရင်းကရွေးပါမည်ဆိုသည်ကိုဝယ်
သူကရွေးပါတော့ဆိုလျှင်ရွေးစေ။ ဤကားသတ္တကကျွန်စည်။ စုငန်းမရှိဖြစ်မှ
တည်း။အစုအငန်းအမျိုးရှိကျွန်ပိုင်မတွင်သန္တေရှိ၍မွေးသောသားသွီးတို့ကို
ချင့်မိဘလင်တို့ပေးရွေးလိုမူ။အမိမှာအရင်းတိုင်း။မွေးသွီးမှာနှစ်လရှိရာတန်
ဘိုးတွင်။ နှစ်ခြေပြတ် ၍ ပေးရွေးစေ။ ငကျွန်ဖြစ်သည် လင်မထင်သန္တေမွေး
ဖွားသည်မဆိုသာချေ။လင်မရှိ။လင်ရှိဖြစ်စေ။ရွေးလျှင်နည်းတူ။ခံစေရွေးစေ။

not be redeemable; let the price of the male be fixed, and striking off two-thirds of it, let him be redeemed for the remaining third. In thus laying down how they are to be redeemed, the proper original price is not meant, but twice that amount, and this is because the mother lived with a free man with the knowledge of the master, as if they had been regularly betrothed. If such a slave woman (irredeemable hereditary slave) shall bear many children, and the master do not know of her connection with the father, and they do not regularly cohabit, the free father shall have no right to claim the privilege of redeeming the children. Why is this?—because, if an irredeemable hereditary slave is got with child, let (its father) watch over her life, and if she die, let him pay the price of her body; if she does not die, let him redeem the children. But if he does not minister to her whilst with child, nor watch over her (at the birth,) or give her appropriate drink, (he shall not redeem them.) The reason is this; though the children be his (the father's,) because he did not take any care of, or interest in them, he is not allowed to redeem them. Though the master may not give the woman in marriage, if he (the father) takes care of her, and administers to her the above drink, let him be considered as her husband, and let him be allowed to redeem the children at a reasonable price. In another case, if a free man has had connection with such a slave, and she be got with child, if she sue him to become her husband, and he refuse to be so, she is not a person who has, like others, a right to compensation in thirty, or forty, or one hundred tickals. If the free man do not wish to take her to wife, the only compensation is three tickals of silver for her fire-wood.

A person who has relations, and belongs to any class of the king's servants, who has been bought outright, though it may have been engaged that he should not be redeemed, yet let him be redeemable at the price originally paid; it shall not be said that he is irredeemable. But if the descendant of an hereditary irredeemable slave is sold with a promise that he will not be redeemed, he becomes irredeemable; but if at the time of selling this irredeemable slave, (the owner) shall say he will at some future time redeem him, and the buyer shall agree to it, let him be redeemed. This is when the slave is irredeemable, and does not belong to any class of the king's servants.

If a female slave bought outright who has relations, and belongs to some class of the king's servants, shall have children, and the husband of the woman, or her parents, wish to redeem them, having decided what they are worth according to the original sum paid for the mother, and the age of the children, let double that amount be paid; the master shall not plead "she is my slave, and the man was not publicly known to be her husband." Whether she has a husband or not, if they wish to redeem them, the law is the same.

အစုအငန်းရှိသောကျွန်သားသမီးဖြစ်စေ။ အစည်ကျွန်သားသမီးဖြစ်စေ။မကုန်၍တန်ဘိုးတဝက်နှင့် ပေါင်ရှင်ထားချ။သားစည်မြေးဘွား အများရှိသော်လည်းပေါင်ရင်းတဝက်ဖိုးကိုရွေးလျှင် မွေးသမျှသားတို့ဝယ်သူလက်ကလွတ်စေ။ထိုသို့ကားဆိုတုံ၏။ ကျွန်ပေါင်တို့တွင်မွေးသောသားသမီးတို့ကိုတနှစ်တကျပ်တယောက်ကိုထမင်းဖိုးတွက်၍ပေးစေ။ ။ဆယ်နှစ်က။လွန်၍ငါးနှစ်ရောက်။တဆယ်ငါးနှစ်တိုင်လျှင်အလုံးစုံထမင်းဘိုးမပေးသာလွတ်စေ။ဆယ်နှစ်အလွန်တနှစ်။နှစ်နှစ်။သုံးနှစ်။လေးနှစ်ရှိလျှင်အကျပ်တဆယ်ရရန်တွင်တွက်၍ချပေးစေ။ အနှစ်နှစ်ဆယ်ပြည့်မှမဟူသာ။ ဤကားကျွဲပေါင်းတခြီ။ကျွန်ပေါင်းတရွာဟူသတည်း။

အသွင်းခံသောကျွန်ဟူသည်ကား။ ၎င်အမျိုးရှိကျွန်တို့ကို။ မကုန်၍မိဘလင်တို့ဖြစ်စေ။ သူတထူးမြီကိုယူ၍မြီရှင်မှာအရင်းကအပွားမတက်မှီကျွန်ပြု၍ စေပါသွင်းခြင်းအရင်းအပွားနှစ်စုမြီနှင့် ကျွန်ပြု၍ စေပါသွင်းခြင်းနှစ်ရပ်တွင်အပွားရောက်မှသွင်းသော်။ရင်းပွားပေးမှကျွန်အရာကလွတ်စေ။အပွားမရောက်မှီသွင်းလျှင်အရင်းကိုပေးစေ။အပွားလွတ်စေ။ထိုအသွင်းခံတွင်မွေးသောသားသမီးတို့ကိုကျွန်မဆိုသာချေ။မြီမှုနှင့်ရောက်ချေသည်လွတ်စေ။သို့ကားဆိုတုံ၏။ထမင်းဘိုးမှာငါးနှစ်တွင်ရွေးစားရာ၏။ထိုထက်မစားသာ။လနှစ်လွန်သမျှကိုလွတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မြီမှုအပွားကိုစားနှုံးတင်ချေသော့ကြောင့်လည်းကောင်း။ ကိုယ်ဘိုးမှအလွန်မြီဖြစ်ချေသော့ကြောင့်လည်းကောင်း။ အနည်းမျှကိုယ်ဘိုး၏သုံးစုတစုဖြစ်သည့်မြီနှင့်သွင်း၍။ကာလရှည်သော်ငွေရင်းတွင်သာပေးစေ၊ သားသမီးမွေးမြင်သမျှ.မှာထမင်းဘိုးမစားသာချေလွတ်စေ။

တနည်းအသွင်းကျွန်မှာကြေးငွေစပါးမည်မျှကိုယူမည်။ မည်မျှလနှစ်တိုင်အောင်အလုပ်ချ၍ သွင်းပြေစေ။ ဆိုကြ၍အသွင်းခံခြင်းမှာ။ ထိုလနှစ်ရောက်လျှင်ပြေစေ။ လွန်၍စေချေလျှင် လွန်ခကိုထုံးစံအတိုင်းငွေရှင်ကပေးစေ။ နေ့လမရောက်မှီထွက်သွားလျှင်နေ့လမမှီရက်လကိုတွက်၍ပေးစေ။ အသွင်း၍စေစားရာ၌ သားသမီးမွေးသော်ကြေးသပေါက်မဆိုရာလွတ်စေ။ ထမင်းဘိုးမှာအထက်ကဆိုခဲ့ပြီးသည် အတိုင်းနှစ်ကိုတွက်၍စားစေ။ ဆယ်နှစ်ထက်လွန်လျှင်ချ၍လွတ်စေ။ ထိုကျွန်တို့အရှင်စေရာသောလျှင်။ နှစ်လမစေ့မဆိုသာငွေဆုံးစေ။ မစေတန်မြစ်ကူးချောင်းခြားပင်နိမ့်ပင်မြင့်အသွား အတက်စေချေသော့ကြောင့် ဘေးဥပါတ်ဖြစ်၍ လနှစ်လွန်ချေလျှင်။စေသူကပေးစေ။

If the children of a slave belonging to some class of the king's servants, or of an irredeemable slave, shall from want be pledged for half their price, even if they have had many descendants, all the children must be released on payment of the original half price for which such slave was pledged. Though this is said, for children born of a pledged slave, one tickal per annum for food shall be paid for all those under ten years of age; if they have reached their fifteenth year, nothing shall be paid; if they be above ten and under fifteen, let an equitable deduction be made from the ten tickals, and let the balance be paid; nothing is payable after twenty years of age. This is the origin of the saying, "from one pledged buffalo, a penful; from one pledged slave, a village."

With regard to a slave given in part payment, if the husband, or parents, or master of a person, having from want incurred a debt, shall give over that person to be employed as a slave, if he was given over after the interest had become due, he shall be released on paying both principal and interest; if he was given over before any interest was due, let the original sum be paid; there shall be no interest, and children born to them shall not be called slaves; they are simply connected with debt. Though this is said, the price of their food for five years shall be paid, but no more; they are free of all expense beyond this. Why is this?—because the slavery was incurred on account of the interest of a debt, and also, because the debt is more than the price of the body of the person incurring slavery. If the amount of debt be less than the price of the body of the person given over, viz: about one-third, and the person has been given over for a long time, let only the original sum borrowed be paid, and nothing shall be paid for the food of any of the children born whilst the parent was in this state of slavery; let them be free.

In the case of another manner in which a person is handed over to slavery, if one shall take money or grain to any amount, and shall hand over a person to work as a slave till a certain time when the amount is to be considered paid, on the arrival of the time, let it be considered paid; if the slave be employed after that time, let the creditor pay the usual hire for the time over. If the slave leaves his employer before the time is up, let him, having calculated the amount, pay for the time still due. If during the time a female slave is employed thus, she shall bear children, they shall not be called born slaves, they shall be free; as regards the price of their food, let the years be reckoned and paid for as has been laid down above; if the child be more than ten years of age, let the proper deduction be made. If such a slave shall die in slavery, there shall be no claim for the time unfulfilled; the money shall be lost. If the slave be employed in a way he ought not to be, in crossing a river, or on the other side of a river, in climbing trees, whether lofty or low, and any misfortune shall befall him, when his time is expired, let the person who employed him, pay.

သေဘေးကြောင့် ဖြစ်သောကျွန်နှစ်ပါးဟူရာ၌။ မိကျောင်းငန်းသစ်ကျား။ အဆိပ်ရှိသောသတ္တဝါတို့ကြောင့်သေမည်တွင်ကယ်၍ဖြစ်သောကျွန်။ အရှင်စိုးမင်းမဟုတ်ခေးပြသတ်၍သေမည်တွင်ကယ်၍ဖြစ်သောကျွန်။ ဤကျွန်နှစ်ရပ်မှာချင့်တို့ကိုယ်ကိုစေရာတွင်အဖိုးပေးသော်။ အသက်ဘိုးပေးမှလွတ်စေ။ ချင့်တို့တွင်မွေးသောသားသို့မီးတို့ကိုလည်းကျွန်မဟူသာလွတ်စေ။ ထမင်းဘိုးတွင်သာကျွေးရသည်မှန်လျှင်ပေးစေ။

ကျောင်းကျွန်လေးပါးဟူရာ၌။ အရှင်မင်းကောရာဇ်ရေစက်သွန်း၍လှူရာပါသည် မှာရွေး ခြင်း ၄ါ မထိုက်။ အစည်ကျောင်း နှင့် မကွာ သင်္ဃကဖြစ်စေ။ ကျောင်းပျက်စီးသည်ဟု။ အရှင်စိုးမင်းသို့ချည်းကပ်ခိုမှီမထမ်သာ။ သံသရာဝင်ကျွန်ဖြစ်ချေသည်။ စည်ဆက်များ စွာထမ်၍မင်းမှာရှိသော်လည်း။ သာသနာတော်ငါးထောင် တည်စေရည်မှတ်၍လှူချေသည်။ အကပ်အမှီမခံသာချေ။ ကျောင်း သို့သာရည် ညွှတ် သည်အတိုင်း ဆရာစည်ရှိရာလုပ် ကျွေးမွေးစေ။ ကျောင်း းကျွန်သည် ကျောင်း မရှိဆရာစည် ပြတ်လျှင် ဘုရား စေ တီပုထိုးသိမ်သို့သာအ ရုံစောင့် ကျွန် ဖြစ် စေ။ ဘုရား ကသည် ကျောင်း သို့ မ ရောက် သာ။ ကျောင်းကဘုရားသို့ရောက်လျှင် ရောက်ပိုင် စေ။ ဝိနည်းတော်ရှိသည်အတိုင်းတည်စေ။ ။ငင်ကျောင်းကျွန် သားသမီးတို့နှင့် စုခြားအလွတ်သူတို့နှင့်သင့်၍ကျောင်းကျွန်ဖြစ်ခြင်းမှာ။ မွေးသောသားသမီးတို့သည်သံသရာ ရေစက်ချ၍လှူသည်မလွတ်။ ကျောင်းကျွန်သို့သာ ပါ စေ။ တ တန် မှာလည်း ယောကျ်ား လိုက်ယောကျ်ားပါ။ မိန်းမလိုက်မိန်းမပါ။ ဝိနည်းတော်က ပြသည် ၈ ကားဆင်ခြင်တုံ။

အရှင်ဇကောရာဇ်မလှူ။ ကျောင်းနေသခင် အရိယာ တို့ ကြေး ငွေဝတ္ထုနှင့်ဝယ် ၍ စေသောကျွန်တို့မှာသား မြေး မွေး မြင် ၍ ကျွန်စည် ဆင်း သက်သော်လည်းသင်္ဃကကျောင်း ကျွန်မဟုတ်။ ကျောင်းကျွန်အရာက လွတ်စေ။ ပုဂ္ဂလကျွန်ဖြစ် ချေသည်။ ထိုကျောင်းစည်ဆရာတို့အဖိုးရင်းခံလျှင်ပေးစေ။ မခံလျှင်လွတ်စေ။ ရဟန်းတို့ဥစ္စာကို အရှင်မင်း ဇကောရာဇ်မပိုင်ဖြစ်၍ ကြေးငွေဝတ္ထုကိုမယူသာမခံသာ။ လူချင်းမှာသာအရှင်ဇကောရာဇ်တို့ သိမ်း ယူခံစား ထိုက်ချေသည်။

အရှင်ဇကောရာဇ်မလှူ။ ကျောင်းဒါယကာတို့သဒ္ဓါ၍ ကျောင်းနေပုဂ္ဂိုလ်ကို

With regard to the two kinds of slaves become so in return for saving their lives; a slave becomes so by being saved from an alligator, a gnan, (poisonous snake,) a leopard, a tiger, or any venomous animal, when he was about to be killed by it, or a slave rescued from being killed, not by the orders of the king, but by robbers. In these two cases they shall only be free on paying the price of their life, but on the succession of a new king, or the deposition of the old one by a usurper, they shall be free, and children born to them shall not be deemed slaves, let them be free; only if they have been really fed, let them pay the price of their food.

As regards the four kinds of slaves of the kyoungs, those who have been devoted by the king by the usual ceremony of dropping water, shall not be redeemed, let them be hereditary, and irredeemably attached to the kyoung; they shall not go and employ themselves with the king on the plea that the kyoung is destroyed. They are slaves connected with a future state; even if they have been slaves or servants to the king for a number of generations, they were devoted with the intention of their remaining to the end of the five thousand years that the religion of Booda, Gaudama, shall exist; they shall not attach themselves to him, they shall only be slaves to the kyoung as they were originally destined. Let them minister to the priest who may be in the kyoung; if the kyoung be destroyed and the succession of priests be broken, let them become only slaves to a pagoda, they shall not come as slaves from a pagoda to a kyoung, but from a kyoung they may be transferred to a pagoda; let the law as laid down in the sacred book (Wenee) be fulfilled. If a free person, or one of any class of the king's servants, shall by connection with the child of a slave of a kyoung have children, as the children of kyoung slaves are a part of the offering made, and consecrated with the view to benefits in a future state, they shall not be free; let them belong to the kyoung. What is laid down in the sacred book (Wenee) that the male children shall belong to the father, the females to the mother, may also be taken into consideration.

If the king did not dedicate them, but they were bought by an Areeya,* the head of the convent, and they have children who are hereditary slaves in the service of the kyoung; they are not irredeemable slaves of the kyoung, they are slaves of the head of the kyoung; if the succeeding heads of the kyoung choose to take the original price, let it be paid; if he will not take it, let them still be free. As the king has no power over the goods of Rahans, he shall not take possession of them.† Amongst his fellow men only the king has the right to take possession (when there are no heirs.)

As regards slaves not given to a kyoung by the king, but who have

* Areeya is here used in a complimentary sense; it means a priest who has obtained a certain degree of mastery over his passions. No Areeyas exist in these days.

† That is, as heir.

လှူသည်မှာမလှူစပိုင်။ ရဟန်းတို့လည်းအလှူမခံစပိုင်။ကျွန်ယောကျ်ားကျွန်မိမ္မ။ လယ်ယာရွှေငွေကျွဲနွားမြင်းဆင်ပတ္တမြားတို့ကိုလှူအပ်၏။ ထိုသို့ပင်လှူအပ်သော်လည်း။ ကျောင်း၏ဒါယကာကျောင်းကိုစောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်းစေခြင်း လှူသည်မှာလည်းမလှူစပိုင်။ အရှင်ဧကရာဇ်သာ လူနှင့် မြေကိုပိုင်သည်။ ကျောင်းဒါယကာတို့မလိမ္မာ၍ သင်္ဃာဆရာတို့ ကို လှူသည်ဖြစ်စေ။ ကျောင်းကိုလှူသည် ဖြစ်စေ။ ကျောင်းကျွန်မဆိုသာ လွတ် စေ။ ကာလအရှည်အဆက်များ စွာရှိလည်းလွတ် စေ။ထိုကျောင်း၏ဒါယကာ ကချင့်ကိုကျောင်းဌာသုတ်သင်ပြင်စိမ့်မည်လှူသည်။ မပြင်မဆင်မလုပ် ဟူ၍ ကျွန် လည်း မဆိုအပ်ချေ။ ထောင်းသတ်ရိုက်ခပ်ခြင်းငှါ မထိုက်။ ထိုသို့ပြုချေလျှင်အပယ်ဝင်ဆင်းရဲ မကင်းသာရှိချေ သည်။ မပြုမပြင် မလုပ် မဆောင် နေလျှင်။ နေသူ၏ကံကြမ္မာငရဲသာဟူပေ။

ဘုရားစေတီပုထိုးသိမ်ရေကံရေတွင်းနှင့်ဆိုင်ရာကျွန်ဖြစ်ခြင်းလေးပါးဟူရာ၌။ အရှင်မင်းဧကရာဇ်ရေစက်သွန်း၍လှူသောယောကျ်ားမိမ္မကျွန်တပါး။ ၎င်ဘုရားအစည်သားသို့မီးတို့နှင့် အလွတ်သူ စုခြားသင့်၍ ဖြစ်သောကျွန်လည်းတပါး။ အရှင်မင်း ဧကရာဇ်မှတပါး။ ဒါယကာ တို့ဝယ် ၍လှူသောကျွန်လည်းတပါး။ အရှင် မလှူအထိန်းအသိမ်း အစောင့် တို့ဝယ်သောကျွန်လည်းတပါး။ ဤလေးရပ်ကျွန်လည်းကျောင်းကျွန်ကို ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း စီရင်။ ၎င်တွင် ကွဲသည်ကား။ ဘုရား ရှင်ကို သာမိုဃ်းမြေလယ်ယာကြေးကျွန်နွားလှူ အပ် သည်။ ရဟန်းသင်္ဃာတို့ကို မ လှူ အပ်သည်သာ ကွဲသည်။ ရွှေခွက်ငွေခွက်စသော အရာ တို့ကိုကျောင်းတွင် အရိယာတို့သုံးအပ်၏။ အခြားသို့မဆောင် မယူသာ။ ထိုသို့ဆိုခြင်း ကား။ ကျောင်း ဘုရားတို့တွင်အစည်ရှိသောဝတ္ထုကို သာဆိုသတည်း။ ဤကားဂရုဘဏ်။ လဟုဘဏ်။ ရှိသည်တို့တွင်သုံးအပ်မသုံးအပ်ကိုဆိုသောအခဏ်းတည်း။

ဘုရားကျောင်းနှင့် ဆိုင် သူကိုအလွတ် သူတို့ဝယ်၍ ကျွန်ပြုခြင်းခြောက်ပါးဟူသည်ကား။ ။ပေါင်သေတပါး။ ပေါင်ရှင်တပါး။ ပေါင်သွင်းတပါး။ မြီကြောင့် ဖြစ် သောကျွန်တပါး။ ၎င်ကျောင်း ဘုရားအသည်ကျွန်မကိုယည်ပါး၍မလျော်ရတတ်၎င်တွင်ကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး။ ကျောင်းဘုရားအသည်ကိုယည်ပါး၍၎င်တို့ကိုလျော်ရန်ငွေကြေးကြောင့်သူတပါးတို့

been given from respect to the head of the kyoung, by the supporter of it, he has no right or power to make such an offering, nor have the rahans a right to receive it. Although it is proper to make offerings of slaves, male and female, lands, gold, silver, buffaloes, oxen, elephants, horses, and rubies, and the benefactor or endower of the kyoung does so for its benefit, he has no right; the king only has power over men and land. If the supporter of a kyoung from ignorance has made an offering of them to the priest or to the kyoung, they shall not be slaves of the kyoung; let them be free, even if they have continued slaves for a long time and many generations. If the supporter of the kyoung has offered them with a view to their being employed in clearing and working about the kyoung, and they do not do so, it is not proper to call them slaves, nor (has any one) the right to beat them (for neglect;) if any one does so, he shall not be free from sin; if the slave does not work for the kyoung, it is his evil fate, and hell will be his punishment.

As regards the four kinds of slaves of the images of Gaudama, Tsadees* and Pudos,† Thiens,‡ Tanks and Wells, they are these; slaves, male and female, who have been offered by the king with the usual ceremony of dropping water; children of the above with a free person, or one of some class of the king's servants; those slaves who are bought and offered by some other supporter or benefactor, not the king; those who have not been offered by the owner, but who have been bought by those in charge of the place. Let decisions regarding these four descriptions of slaves be on the same principle as has been laid down regarding slaves of the kyoung; the difference is that land, slaves, and oxen, shall only be offered to the Para; it is improper to offer them to the Rahans; this is the only difference. As regards gold and silver cups, and similar things, the Areeyas in the kyoung, may with propriety use them, but they shall not remove them to any other place. This is said of things permanently belonging to the kyoung or Para. This paragraph relates to the propriety or otherwise of using things which are the inalienable property of the Para or kyoung, and those which are divided amongst the lesser priests on the death of the head-priest or abbot.

As regards the six kinds of slaves connected with the Para and kyoung, bought by free people and employed as slaves by them, they are these; those who are bought outright; those who are redeemable; those who are paid over as part of a debt; those who have become slaves from debt; those who having had connection with a female slave belonging to the Para or kyoung, and not being able to pay the compensation, have become slaves to the kyoung; those who having had connection with a female slave of the Para or kyoung, and not

* Solid Pagodas.
† Pagodas with arched niches for Idols.
‡ Buildings or spots of ground consecrated to holy purposes.

မှာကျွန်ဖြစ်ခြင်းတပါး။ ။ဤခြောက်ပါးတို့တွင်ကျောင်းဘုရားအသည်နှင့်စပ်သမျှ။ ပေါင်သေ။ ပေါင်ရှင်။ ပေါင်သွင်း။ ဖြီကျွန်လေးပါးတို့ကိုကျွန်ပြု၍မစေကောင်းချေ။အမိုးကြေးငွေကိုသာတောင်းခံယူစေ။ကျွန်ပြု၍စေမိရာမွေးသောသားသွီးရှိလျှင်လည်းလွတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မစေထိုက်သောသူဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

ဘုရားကျောင်းအသည်မကိုယည်ပါး၍မလျော်ရတတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်မှာထီးကျိုးစည်ပေါက်။မင်းလဲစိုးပေါက်ရှိလျှင်လွတ်စေ။

ဧင်ဘုရားအသည်ကျောင်းအသည်တို့ကိုယည်ပါး၍လျော်ရန်သူတထူးတို့ထံအစေခံနေရသောကျွန်မှာ။ရွှေထီးရွှေနန်းဆက်စံတော်မူ၍ထီးကျိုးစည်ပေါက်ရှိသော်လွတ်စေ။ ရွှေထီးရွှေနန်းထီးကျိုးစည်ပေါက်မဟုတ်သော်။ချင့်ကိုယ်ဘိုးပေးရွေးလျှင်ခံစေ။ထိုတွင်မွေးသောသားသွီးတို့မှာ။ကြေးသပေါက်မကောက်သာလွတ်စေ။ ထမင်းဘိုးမျှသာပေးစေ။ ဧင်တို့သည်မပေးမရွေးနိုင်၍အရှည်သားစည်မြေးဆက် အမှတ်မဲ့စေစားခံနေရသော်လည်းဘုရားအသည်ကျောင်းအသည်မဖြစ်သာလွတ်စေ။

ဘုရားကျောင်းမှ တပါး အစုအငန်း အမျိုးရှိသူ ကို ပိုင်ဘိုးပေး၍ ဝယ်ခြင်းကျွန်မျိုးခုနှစ်ပါးဟူရာ၌။ ငွေပေး၍ဝယ်ရင်းကျွန်တပါး။ ဧင်တွင်မွေးသောကြေးသပေါက်။ ဧင်တွင်မွေးသောသတက်။ ဧင်တွင်မွေးသောသတိ။ ဧင်တွင်မွေးသောသတွတ်။ ဧင်တွင်မွေးသောသတော့။ ဧင်တွင်မွေးသောသမျှော့။ ။ဤခုနှစ်ပါးသည်အမျိုးရှိအစုအငန်းရှိသူကို အပိုင်ဝယ်သောကျွန်တည်း။ ဧင်အပိုင်ဝယ်သောကျွန်ကို။ မရွေးပြီရွေးတွင်ပိတ်မိဘပေါက်ဖော်ဘိုးဘွားတို့ဆို၍ ရောင်းညားသော်လည်း။ ရွေးတွင်မပိတ်သာချေ။ ဝယ်ရင်းကိုယ်ဘိုးအတိုင်းပေးရွေးခံစေ။ ။ဧင်သားကြေးသပေါက်မှာတန်ဘိုးတွင်နှစ်ခြေနှင့်ရွေးစေ။ ။ဧင်သားသတက်မှာတန်ဘိုးတွင်သုံးခြေနှင့်ရွေးစေ။ ။ဧင်သားသတိ။သတွတ်။သတော့။သမျှော့သားမှာသုံးခြေကမတက်သာပြီ။ ကိုယ်ဘိုးတံသုံးခြေ အတိုင်းရွေးစေ။ ထိုသို့ဆိုခြင်းလည်း။ ထိုသူတို့တွင်အဖမထင်သည်ကိုဆိုသတည်း။ အဖထင်ရှား၍မွေးသောကျွန်မှာ။ထိုအိမ်ရှင်ပိုင်ကျွန်ကြေးဝယ်အစုရှိ။ အမျိုးရှိဖြစ်ကလည်းဧင်အတိုင်းရွေးစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ လင်မယားနှစ်ဦးကိုကြေးနှင့်ပိုင်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ထိုကြေးဝယ်ရင်းသူသေသော်အမိုးမရသာ။ရှိသူတွင်သာဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်းအတက်စားရရာ၏။လင်လွတ်၍မယားကျွန်ဖြစ်မူကား။ ဆိုခဲ့ပြီးသည်ကိုယ်ဘိုးနှစ်ခြေတွင်။ ချင့်အဖတာနှစ်စုလွတ်စေ။တစုအမိုးကိုသာသခင်တို့စားစေ။

being able to pay the compensation, have become slaves to some other person to procure the means of doing so. Of these six, the first four cannot with propriety be used as slaves; let their price only be demanded and recovered from them. If they are employed as slaves, the children born to them whilst so employed shall be free, they shall only repay the money paid for their subsistence. Why is this?—because they are people who ought not to be made to work.

As regards a slave who has become so from being unable to pay compensation for criminal connection with a female slave of the Para or kyoung, if a usurper shall seize the throne, let him be free.

As regards one who has become a slave to another for the means of paying the above compensation, if the rightful heir to the throne shall have succeeded, and a usurper shall have displaced him, let him be free. If there be no usurpation, and he pay the amount of his debt, let it be received, and let him be released; and as regards his children, they shall not be taken as born slaves, let them be free on paying only the price of their food. If they (the parents) cannot pay their debt, and their children or descendants shall, without thought (or remonstrance,) remain in servitude a number of years, they shall not become slaves of the Para or kyoung; let them be free.

Exclusive of the slaves of the Para and kyoung, as regards the seven kinds of slaves amongst those who are of some family and belong to some class of the king's servants, they are these; a slave bought in his own person for money; his children, kyay tha-bouk, born slaves; their children, tha-tet; their children, tha-tee; their children, tha-twoot; their children, tha-tau; and their children, tha-hmyau. These seven, who are of some family, or belong to some class of the king's servants, are bought slaves outright. Although these slaves so bought shall be sold by their parents or relations under engagement not to redeem them, and declare that their road to redemption is closed, this shall not be the case; if (the person originally bought) wish to repay the original amount for which he was purchased, let it be received; let his son, the kyay tha-bouk, (if he wish to redeem himself,) pay double the amount; his son, or the tha-tet, thrice the original amount; his descendants, tha-tee, tha-twoot, tha-tau, and tha-hmyau, shall not have to pay more, let them be redeemable at thrice the amount of the debt. This is said of children the fathers of whom are not known. Even if the father be known, let the price of their redemption be the same. Why is this?—because both the husband and wife are the money slaves of the master. If the person originally bought dies the price shall not be paid, but from those who are left, the advance in price as above laid down may be recovered. If the husband is a free man, and the wife a slave, let two parts of the above double and treble price be cancelled on the father's account, and let the master have only one part; if the father be a slave and the mother free, the law is the same.

အဖကျွန်ဖြစ်၍ အမိလွတ်လျှင်လည်း နည်းတူအစုအငန်းမရှိ။ မိလာဖလာကျွန်ခုနှစ်ပါးဟူရာ၌။ သင်္ကကျွန်စည်ရိုးတပါး။ ။ကျွန်စည်မဟုတ်သော်လည်း ချင့်ကရင်။ ကုလားအမျိုးတို့ကို။ဝယ်သောကျွန်။ ငင်တွင်မွေးသည်သားသွီး သပေါက်။ ငင်သားသွီးမြေလပ်ကျွန်။ ငင်သားသွီးအောက်ကလက်ကျွန်။ ငင်သားသွီးကျွန်ဆက်။ ငင်သားသွီးကျွန်ပင်။ ငင်သားသွီးကျွန်စည်။ ထိုခုနှစ်ပါးသောသင်္ကကျွန်တို့တွင်။ အဖမထင်ဖြစ်ကမရွေးသာ။ အဖရှိထင်ရှားသခင်အသိသင့်နေမွေးသည်သားသွီးမှာယောကျ်ားမိမ္မနှစ်ယောက်ဖြစ်လျှင် သွီးကိုကျွန်စည်စုထားစေ။ မရွေးသာ။ သားယောကျ်ားကိုတန်ဘိုးပြတ်၍နှစ်စုလွတ်စေ။ တစုကိုအရွေးခံစေ။ ငင်လင်မယားတွင်။ သွီးမိမ္မတယောက်တည်းဖြစ်ကတန်ဘိုးကိုသုံးစုစု၍နှစ်စုမိဘအစုသခင်စားစေ။တစုအလွတ်သူအဖအတွက်ချ၍ပေးရွေးစေ။ထိုသို့ဆိုခြင်းလည်းကျွန်မျိုးကိုလိုက်၍။ အခြေအတက်တွင် ဟူသတည်း။ ကျွန်ရိုးယောကျ်ားဖြစ်လည်းနည်းတူလှန်၍ရွေးစေ။

သားသွီး အများ သုံးယောက်။ လေးယောက်။ ငါးယောက်။ ခြောက်ယောက်။ ခုနှစ်ယောက်။ ရှစ်ယောက်။ ကိုးယောက်ဖြစ်မူ။ မိမ္မကျွန်ရိုးယောကျ်ားအလွတ်သူဖြစ်ကသွီးတစ်ကိုမရွေးသာထားစေ။ ဦးကျွန်သားသွီးကိုသုံးစုပြု၍တစုသခင်မှာရစေ။မရွေးသာချေ။ နှစ်စုကိုအလွတ်သူအတွက်မပေးမရွေးရလွတ်စေ။

ယောကျ်ားကျွန်ရိုး မိမ္မအလွတ်သူဖြစ်ကလည်း။ ယောကျ်ားတစ်ကိုမရွေးသာထား၍။ကျွန်သားသွီးကျွန်ကိုသုံးစုစု၍တစုကိုသခင်ရစေ။ မရွေးသာချေ။ နှစ်စုကိုအလွတ်သူမိမ္မကမပေးမရွေးအလုံးရစေ။ ဤသို့ကားဆိုတုံ၏။ယောကျ်ားသက်သက်။ မိမ္မသက်သက်မွေးသော်တယောက်သောသူကိုအရှင်ဘို့သားမြဲထားရမည်။ ကြွင်းသမျှမှာ။ ဆင်ခြင်တုံဟူသောစကားနှင့်ဆင်ခြင်ရမည်မှာ။ တဝက်သခင်တာ။ တဝက်အလွတ်သူတာလည်းဟူ၏။ သုံးစုစု၍နှစ်စုအလွတ်သူဘို့ထား။တစုကိုမပေးမရွေးရ။ သခင်နှင့်ကျွန်ကရစေဟုရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

ထိုသင်္ကကတွင်သပေါက်မြေးလပ်။ အောက်ကလက်မှစ၍။ ခြောက်ကျွန်အနွယ်တို့မှာအမိုးပြတ်၍သူတထူးမှာအပိုင်ရောင်းထားရာရွေးပါမည်ဂတိရှိကြလျှင်။ရွေးတွင်းမပိတ်သာချေ။ ထားရင်းသူတယောက်ကိုအမိုးရင်းအတိုင်းအရွေးခံစေ။ထိုကျွန်သေသော်လည်းကောင်း။ ရှင်သော်လည်းကောင်း။ ပေါက်ဖွားသောသားသွီးတို့မှာ။သခင်ဟောင်းမရွေးသာချေ။ သခင်သစ်ပိုင်

As regards the seven kinds of slaves who do not belong to any class of the king's servants, who are hereditary in the family, they are these: 1st, hereditary irredeemable slaves, those who, though they be not hereditary slaves, but bought slaves, are Kyens, Kareens, or Kulas; 2nd, children born of or to the above, tha-bouk; 3rd, their children, myay-lat; 4th, their children, ouk-ka-let; 5th, their children, kyoon-tset; 6th, their children, kyoon-beng; 7th, their children, kyoon-tsee. If the father* of the children of any of these seven kinds of irredeemable slaves be not publicly known, they shall not be redeemed; but with regard to children born to a father publicly known, who cohabited with the slave with the knowledge of the master, if there be both male and female children, let the daughters be irredeemable, and let the males be valued, and one-third of their price paid, and two-thirds remitted. If they have only one female child, let one-third of her price be remitted to the free father, and let him redeem her by paying the two-thirds of her price. Though it is thus said, it is with reference to the advance in the price, (that is, double and treble price.) If the hereditary slave be a male, let the same rule be applied.

If there shall be several children, three, four, five, six, seven, eight, or nine, and the mother be the hereditary slave, and the father the free person, having first set aside one daughter who shall not be redeemed, let the rest of the children be divided into three, and let the master have one share; they shall not be redeemed; the other two on account of the free person shall not be redeemed; let them be free without payment.

If the male be the hereditary slave and the woman the free person, one male child shall be set aside as irredeemable, and the other children shall be divided into three parts; let the master have one share which shall not be redeemed, and let the free woman have the other two without redeeming them or paying any thing. Though it is thus said, if the whole family of children be males, or females, one shall, according to the invariable custom, be set aside for the master, and as regards the rest, considerate discretion shall be used. Thus one half has been decreed to the master and one half to the free person, or they have been separated into three portions, and two been declared the share of the free person, and one of the slave and master which shall not be redeemed. Thus the lord recluse said.

Of these irredeemable slaves commencing with tha-bouk, myay-lat, and ouk-ka-let, including the whole six generations, if one shall be valued and sold out-right to another person with an engagement to redeem them, the road to redemption shall not be closed; the person originally so sold shall be redeemable at the original price paid; and whether he or she live or die, his or her children shall not be redeemed by the former master; let the new master retain and be the

* A free person.

စေရစေ။ ထိုသန္တကကျွန်ကိုရောင်းဝယ်သည်ကာလ။ သားမြေးမြစ်တိုင်အောင် ရွေးပါမည်ဆိုစေကာမူ။ သားမြေးမြစ်တိုင်ပြီးသည် ဂတိပင်ရှိသော်လည်း။ သခင်ဟောင်းမရွေးသာချေ။ သခင်သစ်အလုံးပိုင်စေ။

ထိုသန္တကကျွန်ကို။ တန်ဘိုးတဝက် အပေါင်ထားရာ။ မွေးသော သားသမီးမှာ။ ထိုပေါင်ရင်းသူရှိ၍ရွေးလျှင် သခင်ဟောင်းကမွေးသမျှကို အလုံးရစေ။ သခင်သစ်မပိုင်သာချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ ကျွဲပေါင်းတခြီ။ ကျွန်ပေါင်းတရွာတူ၍လည်းမှာလေသည်။ ပိုင်ဘိုးလည်းမဟုတ်။ တန်ဘိုး တဝက်သာဖြစ်သည်။ အရင်းကိုရွေးက။ အဖွားအလုံးသခင်ဟောင်းကရစေ ဟူသတည်း။

မင်းကြီး။ သန္တကကိုအပေါင်ထားရာနှစ်ပါး ဟူသည်ကား။ တန်ဘိုးတ ဝက်နှင့်အပေါင်ထားခြင်း။ တန်ဘိုးနှင့်ပေါင်ထားခြင်း နှစ်ပါး ရှိသည်။ ထို နှစ်ပါးတို့တွင် တန်ဘိုးနှင့်ရွေးပါမည်ဆို၍ ပေါင်ရှင်ထားရာ။ ကိုယ်ဘိုးပိုင် ဖြစ်ချေသည်။ ရွေးပါမည် ဟုဂတိရှိသောကြောင့် သာထားရင်းသူကို ရွေးရ ချေသည်။ သားသမီးမှာမရွေးသာချေ ဟူသတည်း။ အစုအငန်းအမျိုးရှိတို့မှာ ကိုယ်ဘိုးတန်ကရွေးပါမည်ဟုပေါင်ရှင်ပင်ဆိုသော်လည်းပိုင်စေ။ သားသမီး ကိုကြေးသပေါက်ကောက်စေ။ ၎င်အစုအငန်းအမျိုးရှိကိုပိုင်စေ။ စာထားနှင့် ရောင်းသော်လည်းတန်ဘိုးမရောက်ကမပိုင်သာချေ။ ။၎င်တို့မွေးသည် သားသမီးတို့ကိုလည်းကျွန်မဆိုသာချေ။ အရင်းကိုပေးလျှင်လွတ်စေ။ သန္တက ကျွန်စည်တို့သည်ရွေးပေးအံ့ဟူသော်။ ချင့်တွင်ရှိသမျှကိုအစည်သိမ်းဦး၍အ ဖိုးခံလိုလျှင်တန်သမျှအဖိုးကိုအတိုင်းသုံးချေ ပြတ် ၍ခံစေ။ ဤကားသခင်အ ဖိုးခံလိုသည်ကိုဆိုသတည်း။ သခင်တဦးအဖိုးကိုမခံလိုက။ မရွေးမပေးသာ။ ချင့်တွင်ရှိသမျှပစ္စည်းဥစ္စာသည်။ သခင်ပိုင်သည်ယူပိုင်စေ။ ဥစ္စာကိုယူသည် ဟူ၍။ သခင်မလွှတ်သရွေ့ကိုကျွန်မလွှတ်သာချေ။ သခင်သည်ထိုကျွန်ကိုသွေး ကြီးသားကြီးသွန်၍။ ကျွန်အရာကလွှတ်မည်ဆိုဂတိရှိ က လည်း လွှတ်စေ။ သခင်ထံသို့ဝင်နေပြန်သည်ဖြစ်လျှင်။ အထက်စကားရှိသည်ဟု မလွှတ်သာ ချေ။ ကျွန်ဖြစ်မြဲဖြစ်စေ။ ကျွန်တွင် ရသမျှ သခင် ပိုင်ရာ၏။ ကျွန်တွင်အပြစ်ရှိ လည်းသခင်ခံရချေ၏။ ထိုသန္တကကျွန်ကို အဖိုးခံချေသော်။ ပြည်ရွာချောက် ချားရာ၏။ အဘယ်ကြောင့် နည်း ဟူမူကား။ အမျိုးမစင် ဖြစ်သောကြောင့် တည်း။ ။အိုလူများတို့အစည်သန္တကကျွန်အဖိုးမခံထိုက်ချေ။ ။ထိုသန္တ ကကျွန်ကိုရဟန်းပြု၍လွှတ်စေတော့ဆိုသော်။ ထိုကျွန်ရဟန်းကလွှတ်၍။ လူ

owner of them. At the time of buying and selling this irredeemable slave, if an engagement shall have been made to redeem him, his children, grand-children, or great grand-children, though these descendants shall be born, the former master shall not redeem them; let the new master have the full right to them.

When these irredeemable slaves are pledged for half their price, the children born whilst so pledged may be redeemed by the former master during the life of the person originally pledged; the new master shall not have a right to them. Why is this?—because, it is a saying, "though a pledged buffalo may have increased to a whole penful, or a pledged slave have increased to a village," although the price which would entitle the owner to full possession has not been given, but only one half of the proper value, if the one originally pledged be redeemed, it is said, let the former master nevertheless have all the increase.

Oh king! in pledging an hereditary slave, there are two ways, one for the full value, and one for only half. Of these two, when they are pledged so as to be redeemable at their proper price, it is a price that gives the right of property, and the original proprietor only recovers them, because there was an engagement to redeem them; still, it is said, the children shall not be redeemed. But as regards persons who belong to some class of the king's servants, if they be pledged for their full value, even though it be said by the person pledging them that he will redeem them, let the proprietary right be complete, and let the children be taken as born slaves, kay tha-bouk; but if the price be below their full value, although they be sold outright by written engagement, the right in them shall not be complete, nor shall their children be called or considered as slaves; if the original price be paid let them be free. But if it be proposed to redeem an hereditary irredeemable slave, let all his property be taken from him, and if the master wishes to take his price, let his proper price be trebled, and let that be paid. This is said when the master is willing to take his price. If he does not consent he shall not be redeemed; all the property that he has belongs to his master; let him have the right to take it, and though he does so without releasing the slave, he cannot be freed from the condition of slavery. If the master, having had sexual connection with the slave, has made a promise that he will release her from slavery, let her be released; but if she return to her master, she shall not be released on the former promise; let her be a slave as before. All the property that a slave acquires belongs to the master, and he is answerable for his offences. If the price of these irredeemable slaves be received, (and they be freed,) the country will be unsettled. Why is this?—because they are a degraded, filthy race. Oh all people! it is not proper to receive the price of hereditary irredeemable slaves; and though it is said of these slaves, "make a priest of him and set him free," when that

ဖြစ်လျှင် ကျွန်ဖြစ်ရ ကောင်း သည် မဆိုသာချေ။ ကျွန်အရာက လွတ် စေ။ အ ဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ သံသရာဝတ်ရေစက်ချချေသောကြောင့်တည်း။ ထိုကျွန်သည် လူပြုရာ။ မကုန်၍သူတ ပါး ထံကျွန်ခံသော် မခံသာချေ။ သခင် ရင်းသားမြေးတို့ထံခံစေ။ ။ထိုငွေကိုတတ်ကုန်နိုင်၍ပေးလည်းအရင်းတိုင်း ခံစေ။ ၎ကျွန်အရိုး အရာဖြစ်သည် မဆိုသာချေ။ ။သခင်အမှုကြောင့်ထို ကျွန်သည်ကရာဇဝတ်မင်းဒါဏ်မင်းဘေးသေအံ့ပျက်အံ့ သည်ကိုခံရ၍သခင် မပေးမချွေးနေခြင်းကြောင့် ကျွန် အလျောက် ခံ ရရာပေး ချွေးလွတ်လျှင် ကျွန် ရင်းဖြစ်သည်မဆိုသာချေလွတ်စေ။ထိုသည့်ကကျွန်မစောင့်၍ချင့်ကိုသေဘေး ပျက်ဘေးရောက်၍။ခံရလည်းအရှင်လွတ်ချင့်ကိုယ်တခုဆုံးစေ။ကျွန်အမှုအ ပြစ်ကြောင့်ရှောင်နေ၍သခင်စိုက်လျော်ရလျှင်အပြစ်သင့်ရာတွင်။ တဝက်ကို သခင်စိုက်စေ။ ။ထိုသည့်ကကျွန်ကိုမြီတင်ရာလည်းကောင်း။ရာဇဝတ်မှု နှင့် ဆန့်ကျင် ဘက်မဟုတ် တစုံတခုကြောင့်။ သခင် ကကိုယ်စားအပ် ၍ အ ကျည်းအမြောင်းခံရသော်လည်း။ ကျွန်အရာကလွတ်ကောင်းသည်မဆိုသာ။ သေဘေးပျက်ဘေးမဟုတ်သမျှသည်။ မိဘတာသားသမီး အရှင်တာ။ ကြွေး ကျွန်ဆိုချေသည် သ ခင် ဝန်ကို ခံရ ထိုက်ချေသောကြောင့် ကျွန်အရာကလွတ် ကောင်းသည်မဆိုစပိုင်ချေ။ကျွန်အရာကမလွတ် စေနှင့်။ ။အကြွင်းသည့်က ကျွန်တို့သည် တရပ်တကွက်တည်း။ အတူတကွတရွာတည်းနေ၍ သားစည် မြေးဘွားတရွာတည်းထောင်နေစေကာမူ။သခင်သားမြေးမြစ်တို့၏။ ကျွန်က မလွတ်သာချေ။ ထာဝရကျွန်မှန်ချေသောကြောင့် တည်း။ မည်သည်အမှုမ ဆိုသခင်စေပိုင်သောကျွန်ဖြစ်သည်။ အကြွင်းကျွန်စည် ကို သူတ ပါး သို့အပိုင် အဆုံးမချွေးပြီဆို ၍ ရောင်း ရကံတော်သောကြောင့်။ လွတ်သောကျွန်သည် ကျွန်ကြွေဖြစ်သည်သခင်ရင်းသားမြေးတို့သို့သာပေါင်ဘက်ဝင် စေဟုမနူ မည် သော ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

ဘိုးဘွားမိဘပေါက် ဖော်အဆွေခင်ပွန်း ပေး သောကျွန်ခုနှစ်ပါး ဟူသည် ကား။ အစည်ကျွန်မျိုးကိုပေးခြင်း တပါး။ ထိုကျွန်မှာအစည် အတိုင်းပိုင်စေ။ ကြွေးဝယ်အမျိုးရှိကျွန်ကိုပေးခြင်းမှာ။ကြွေးကိုပေးချွေးလျှင်လွတ်စေ။မချွေး မပေးသမျှစေပိုင်စေ။ ။သုံးရကိုပေးခြင်းမှာ။ အစည်းဆိုင်ပိုင်ရကောင်း သည်မဆိုသာ။ပျော်ပါးသမျှမပေးမချွေးသမျှ။မိဘပေါက်ဖော်မပေါ်သမျှစေ စားပိုင်စေ။ ။ဖမ်ရမှာလည်းနည်းတူ။ ။လက်ရမှာလည်းနည်းတူ။ မိခိုနေသောသူကို ပေးရာမှာ ပေးသောသူလည်းမပေးပိုင်။ ယူသူလည်းမယူ ပိုင်ပျော်ပါးသမျှအစေခံလိုလည်းခံစေ။ ။မိမိတို့သားသမီးကိုကျွန်ပြုလေပေး

slave quits the priest-hood and becomes a lay-man, he shall not be reclaimed as a slave; let him be released from his state of slavery. Why is this?—because it is a matter having reference to a future state, and the ceremony of dropping water has been performed. And if this slave, whilst he is a lay-man, shall from want become a slave to another person, it shall not be lawful, but let him be the slave of the children or grand-children of his original master; and when he can pay his debt, let only the original sum be taken; they shall have no claim on the ground of his having been their hereditary slave. If in the service of his master, such a slave shall commit some offence for which death is the punishment, and if he escapes without the intervention of his master, by his own means, the master shall have no right to claim him as his slave originally; let him be free. If from his own neglect, the punishment of death shall be incurred by him, let the master be held free; let him lose his life. If he keeps out of the way on account of some offence committed, and the master be obliged to pay compensation for him, let the master bear one half. If on account of debt, or any matter, not criminal, the master gives over the slave as his substitute, though he suffers confinement, he shall have no claim to release from his condition of a slave. It is said that in all matters not involving death, children shall answer for their parents, and slaves for their masters, and because he ought to bear his master's burthen, he shall have no right to claim release from slavery; let him him not be released. If any hereditary slaves living in the same place, shall have children and descendants, and shall establish a village, they shall not be released from bondage to their master's children and descendants; because they are slaves to all eternity, and slaves that the master has a right to employ in any business without exception. When any hereditary slave shall be sold with an agreement that he (the seller) will not redeem him, and if by good fortune he become free, he is a rising slave; let him go as a companion to the children of his original master only.

As regards the seven kinds of slaves given by grand-parents, parents, relations, or friends, it is thus: 1st, when an hereditary slave is given, let such a slave be owned as an hereditary slave; 2nd, when a purchased slave is given, if he repay the amount, let him be free, and let him be employed until he does so; 3rd, when a Thong-ya slave is given, the receiver shall have no right to say he ought to be hereditary; he may be worked while his situation is agreeable to him, till his ransom is paid, or till his relations are discovered; 4th, when a Pan-ya is given, the same rule holds good; 5th, when a Let-ya is given, it is the same; 6th, when a person who is living on another's bounty is given, the giver has no right to make the gift nor the receiver to receive it; let him be employed only as long as it is his pleasure; 7th, when a man's own children are given as slaves, the giver and receiver have a right to make and receive the gift; but if

ခြင်းမှာပေးသောသူ။ ယူသောသူလည်း ပေးပိုင်ယူပိုင်၏။ ။ထိုသူပေးသူ လက်တွင်အစေခံပြီးမှ မပျော်ထွက်သွားသော်လွတ်စေ။ ဂုဏ်ကြောင့်ပေး ခြင်းမဟုတ်ချစ်၍ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ပျော်ပါးသမျှစေစားရ၏။ထိုသူတို့သည် ဆယ်နှစ်မြောက်အစေခံ၍ ကျွန် အရာကကင်းကောင်းသည် ဆိုလျှင်။ ချင့်တို့ မိဘပေး လေပြီး သည် ကိုယ်ဘိုးရကောင်းသည် အစည်ဖြစ်သည် မဆိုသာ လွတ်စေ။ သားစည်မြေးဆက်အစေခံကာလအရှည်ရှိချေလျှင် တန်ဘိုးပေးမှ လွတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ချင့်တို့စည်ဆက်မကွာအစေခံနေ ချေသော့ကြောင့်တည်းဟုရှင်မနူဆိုတော်မူ၏။

ကျွန်ပေါင်နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ တန်ဘိုးတဝက်နှင့်ဝယ်သည်ကျွန်တပါး။ တန်ဘိုးတဝက်မကျနှင့်ဝယ်သောကျွန်တပါး။ထိုနှစ်ပါးသောကျွန်တို့ကိုပိုင် စေဆိုသော်လည်း မပိုင်သာအပေါင်ဖြစ်စေ။ ထိုသူတို့ကိုမြစ်ကူးချောင်းခြား ပင်နိမ့်ပင်မြင့်မစေသာ။ ရေသွန်းထိန်းစများအထမ်းအရွက်အသယ်အပိုးမ ထည့်သာထည့်ချေသော်လွတ်စေ။ တစုံတချက်အမူအပြုမတော်၍ကြိုးခေါက် တပျားတတောင်ရိုက်ခပ်ပါးနားပုတ်မိသော်လည်းအပြစ်မရှိ။ ။ငင်အမှု တွင်ရိုက်ခပ်မတော်သေချေသော်တကျိပ်သူတွင် ချင့်ပေးရင်းအဖိုးကိုတွက်ချ ၍ပေးလျော်စေ။ စိတ်မတူသည်ကိုသခင်ကမလွှန်ချေလျှင်ငွေတရာလျော်စေ။ ကိုယ်ဘိုးလည်းတွက်၍ချစေ။ စိတ်တူကအိမ်ထောင်မနေ။ကျွန်ကညင်းလျှင်။ ကိုယ်ဘိုးကိုရွေးစေ။ ထိုကျွန်စိတ်တူလျှက်သခင်က မနေလိုလျှင် လွတ်စေ။ ကိုယ်နေနှင့်တန်လျှင်ချစေ။ အလျော်မှာနေရင်းကိုယ်ဘိုးနည်းလျှင် ပြည့်၍ လျော်စေ။ ။ချင့်တို့ကြောင့် တရွင်း။လင်ပန်းဇလား။ကျွန်ခွား။သက်ရှိသက် မဲ့သေပျောက်ကွဲရှလျှင်ရွေးသည်ကာလအစားဆပ်ခွဲစေ။ ။သို့ကားဆိုတုံ ၏။ကျွန်ခွားဆင်မြင်းသေခြင်း၌သခင်စေ၍သွားရာလုပ်ရာစီးနင်းရာသေသည် ကျိုးသည် ကန်းသည် သခင် အမှုကိုဆောင်ရာ ကွဲရှ သည် များ မှာလွတ်စေ မလျော်သာ။ နံနက်အစေကိုနေ့သွားခြင်းစေသော အရပ်လမ်ခရီးကို မသွား ခရီးလွှဲ၍သွားသော်။ သေသော်ကျိုးသော်အစားလျော်စေ။ စေသည်ခရီးအ ရပ်ပင်မှန်စေ။ မိမိမရိုက် မခပ် တန်ရိုက်ခပ်ချေ ၍ သေသော်အစား လျော်စေ။ အရှင်စေရာဖြစ်စေ။ မပျောက်တန်ပျောက်သော်ချင့်ကြောင့် မကွဲတန်ကွဲပျက်

the person given, after having been employed by the receiver, shal leave him, let him be free. It is not a gift of gratitude, but of affection; he may be worked as long as it is agreeable to him. If after having submitted to be employed ten years, he shall demand his release from the state of slavery, the receiver shall not, on the ground of his having been given by his parents, claim his price nor consider him an hereditary slave; let him be free. If one generation shall have passed in slavery, let him be released on paying his proper price. Why is this?—because they have submitted to slavery for one generation; thus the lord recluse said.

As regards pledged slaves, it is thus; there is one who is bought for half his proper price, and one who is bought for less than half. And though these slaves be handed over in full right by the seller, the buyer shall not have full proprietary right in them; they shall be held to be only pledged, and shall not be employed in crossing a river or on the further side of it, nor in climbing trees high or low, nor shall they be employed in pouring water, nor taking a part in the ceremony of betrothment; if they be so employed, let them be free. If one of these slaves commits any offence, and his master punishes him by striking him with the bight of a rope, a ratan, or the elbow, or by slapping his face, no blame shall be attached to him; but if the beating be severe and he die, let the price originally paid for him be deducted from that of ten men, the compensation for murder, and let the master pay the balance. If a limb be broken, or an eye blinded, let the price paid for the slave be deducted from the compensation for such injury, and let the master pay the balance. If the master have forcible connection with such a slave, let him pay compensation in one hundred (tickals) of silver, minus the price of the slave. If the slave is consenting, and refuses to remain as his wife, let her pay the price of her body. If the slave is willing to remain as his wife, and the master refuses to keep her, let her be free. If the money for which she is a slave be equal (to the price of her body,) let it be kept by the master; but if the sum be less than the compensation to be paid, let her make it up. If by her means, a spade, salver, goblet, buffalo, ox, or any thing animate or inanimate shall be broken, lost, or die, at the time of her paying her redemption, let her replace them. Though it is thus said, if the buffalo, ox, horse, or elephant, shall have died, have a limb broken, or be blinded in the service of the master, performed by his order, they shall not be replaced. If the slave was ordered to go in the morning, and did not go until the day time, or went to a different place, or by another road, and death or breakage ensue; let it be made good. If the proper road have been taken, and the proper place gone to, but the slave have beaten (the animal) in an improper manner; let him replace it. If the master sent him, but (the animal) shall without sufficient reason be lost, or by the act of the slave shall be injured or des-

သော်။အစားပေးလျှော်စေ။ ။ထိုသို့ကျွန်ပေါင်းနှစ်ပါးတို့တွင်အကြောင်း
အရပ်ရပ်ကွဲပြားသည်ကိုပညာရှိတို့သိရာ၏။ ။အဘယ်ကဲ့သို့သိရာသ
နည်းဟူမူကား။ ထမ်းသမားဖြစ်သည်ကိုသိလျက်ထမ်းတက်ပါမည်အပေါင်ခံ
ခြင်း။ တောသွားမုတ်ဆိုးဖြစ်သည်ကိုသိလျက် အပေါင်ခံခြင်း။ တငါမှန်းသိ
လျက်ထိုတငါ အတတ်ကို လုပ်ပါ မည် အပေါင် ခံခြင်း။ ခရီးသွားသည်ကုန်
သည်မျိုးကိုသိလျက်အပေါင်ခံခြင်း။ ကတ္တိုသည်မှန်းသိလျက် အပေါင်ခံခြင်း။
လှေသားမှန်းသိလျက်။လှေသွားမည်ဟုအပေါင်ခံခြင်း။အကြွင်လယ်လုပ်တို့
တွင်ဆင်ကျွားဝက်ရဲငန်းမြွေရှိရာသိလျက်အပေါင်ခံခြင်း။ ဤအရပ်ခုနှစ်ပါး
ကိုသိလျက်အပေါင်ခံ၍စေလျှင်စေပိုင်၏။ အပြစ်မရှိ။ ထိုသို့စေရာတွင်သခင်
အမှုကြောင့်သေလျှင်ကိုယ်ဘိုးဆုံး စေ။ အပြစ်မစားရရာ။ အဘယ်ကြောင့်
နည်းဟူမူကား။အကြွင်သူနှစ်ယောက်တို့ကို။ ပွဲ၌လက်ဖွေ့တိုက်၍သေ ရာ အ
ပြစ်မရှိသကဲ့သို့တည်း။ ။ထိုသို့ကားဆိုတုံ၏။သခင်မစေ။သခင်အမှုလည်း
မဟုတ်။ချင့်အလျောက်သွား၍ထမ်းကကျသော်။ ကျွားခဲမြွေကိုက်ဆင်သတ်
မိကျောင်းငင်သော်။ ရေကူးရာသေသော်။ ကြေးမဆုံးသာ။မိဘ မယား သား
သ္မီးတို့ကပေးစေ။ သို့ကားဆိုတုံ၏။ ကြေးရှင်မစေသော်လည်းကြေးရှင်အမှု
ကိုကျွန်ပေါင်အလျောက်ကြေးရှင်မသိ။ ဆောင် ရွက်လုပ်ကိုင် ရာ။ ထိပါးသေ
သော်ကြေးဆုံးစေ။ထိုကျွန်ပေါင်တို့သခင်ထံနာဖျားသော်။မိဘအရှင်ဟောင်း
တို့သို့အပ်၍ကုစားစေ။ အရှင်မိဘသားသ္မီးတို့ထံသေသော်။ ကြေးရှင်ကိုယ်
ဘိုးပေးစေ။ လုပ်ခွန်မှာအလုပ်ပျက်သည်ရက်မှစ ၍တလလျှင်ခြောက်မူးကျ
ကိုတွက်၍ပေးစေ။ထိုကျွန်ပေါင်သည်ကြေးရှင်ထံသေသော်အပြစ်မရှိ။ ကိုယ်
ဘိုးဆုံးစေ။

ကျွန်ပိုင်နှစ်ပါး ဟူသည်ကား။အစုအငန်းအမျိုး ရှိကျွန်ကိုယ်ဘိုး တန်နှင့်
ဝယ်ခြင်းတပါး။ ။တန်ဘိုး ထက်အလွန်ဝယ်ခြင်း လည်း တပါး။ ဤနှစ်
ပါးမှာပိုင်ဘိုးရောက်လေပြီးသည်။ကြေးသပေါက်ကောက်ပိုင်စေ။ ပြေးသွား
ရာသေလည်းဆုံးစေ။ ။ထိုကျွန်တွင်မယား သားသ္မီးပြေး သွားရာရလျှင်
သခင်ပိုင်စေရစေ။ပြေးသွားရာမိဘမယားသားသ္မီးထံသေသည်ဟုကိုယ်ဘိုး
မတောင်းသာချေ။ကျွန်ပိုင်ဖြစ်ချေသည်။ထိုသို့အပိုင် ထားရာဝယ်သည်။ပြေး
သည်နေ့မှ စ၍မစေရချေက။ မိဘပေါက်ဖော်မ ယား လင် သားသ္မီး တို့ထံသေ
သည်မှာမလွတ်သာချေ။ရောင်းရင်းသူအမွေခံတို့ကနှစ်လည်တန်ဘိုးကိုတွက်

troyed; let it be made good. That wise men may understand every thing regarding these two kinds of pledged slaves, the law is laid down as follows:—If a man knowing another person to be by profession, a climber of Palmyra trees, submits to be pledged to him; or in like manner knowingly submits to be pledged to a frequenter of the forest or hunter, or to a fisherman, or to a travelling merchant, or to a ferry-man, or to a boat-man, or to a farmer, knowing that he has on his farm elephants, tigers, vicious hogs, or venomous snakes, and agrees to assist them in their various occupations, he may in any of the above seven instances be employed as agreed upon, without fault. If whilst engaged in any of these employments on the master's business, the slave shall by some accident die, the master shall lose the amount for which he was pledged, and (his relations) shall not claim or receive any compensation. Why is this?—because it is similar to the case of two men fighting in the assembly, where there is no blame if one dies. Though it is thus said, if the master have not sent him, and the business he was employed on was not his master's, but he went of his own accord, should he fall from a palm tree, or be bitten by a tiger or snake, an elephant kill him, or an alligator carry him off, or he be drowned in swimming; the master shall not lose his money; the parents, wife, or children, shall pay it. But though it is thus said, if any thing smite him so that he die, while engaged in his master's business, although he be so employed of his own accord without having been sent by his master, or without his knowledge, his price shall be lost. If a pledged slave shall fall sick whilst with his master, let him be returned to the charge of his parents or former master, and let them attend on and administer medicine to him. If he shall die whilst with his former master, his parents, or his children; let them pay his price to the creditor, and six moos a day as the price of his labour, reckoning from the day on which he ceased to work. If he die with his master, there is no fault; let his price be lost (to the master.)

As regards the two kinds of slaves who are the property of the master, it is thus; one is a person belonging to some class of the king's servants, and bought for his proper price; one bought for more than his proper price. When their price has been paid, let their children be taken as born slaves; and if they run away and die, let the master lose the money paid; if they get a wife or children during the time of their running away, let the master take them as his property; if one of these slaves runs away and dies with his wife or children, his price, on his death, shall not be demanded; he is a slave the property of his master. If a slave of this description, shall run away on the day he is bought, before the master has employed him, and shall die with his or her parents, relations, wife, or husband, or children, he shall not be held free; let the person who sold him, or his heirs, if a year has expired, pay twice the amount he was sold

၍ပေးစေ။နှစ်မရောက်က။လကိုတွက်၍ပေးစေ။ထိုသူတွင်မွေးသည်သားသမီး
တို့ကိုကြေးသပေါက်မကောက်သာချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ကျွန်
ဟူ၍သက္ကရာဇ်စာထားနှင့်ဝယ်၏။ မစေရဘူးချေသောကြောင့်တည်း။ထိုသို့
ကားဆိုတုံ၏။ ဝယ်၍ခုနှစ်ရက်မြောက်တလတနှစ်စေပြီးမှ။ အစေမခံထွက်
သွား ရှောင်နေသောလုပ်ခွန်တလငါးမတ်စားပိုင်စေ။ မွေးသည်သား သမီးရှိ
လျှင် လည်း ကြေးသပေါက်ကောက်ပိုင်စေ။ ကိုယ်ဘိုးပေးက အရင်းတိုင်းခံ
စေ။ အကြွင်ကျွန် တွင်လုပ် ခွန် အများ ရှိသည် ကိုလုပ် ခွန်မခံအရင်း ကိုခံ ၍။
သက္ကရာဇ်စာဖျက် ပြီးမှ။ လုပ် ခွန်ကိုရကောင်း သည် တောင်း သော် ကျွန်တ
ကာအပေါင်ကပင်။ မရသာချေလွတ်စေ။ သို့ကားမဟုတ်လုပ်ခွန်ကိုသာခံ၍
အရင်းကြွင်းသော်အရင်းကိုပေးဆပ်စေမှပြေစေ။ထိုကြောင့်မင်းကြီး။ပင်ရင်း
ထက်။အခက်မစဉ်သာ။ပင်ရင်းပြတ်က။အခက်မရှင်သာ။အခက်ပြတ်သော်
လည်းအမြစ်ရှိသမျှအရွက်အခက်ရှင်ပြန်သကဲ့သို့လုပ်ခွန်ပေး ၍ အရင်းနှင့်
မျှပြီးမှ။အရင်းကျွန်ကိုအတိုးမယူသာ။နှစ်လပင်ရှည်သော်လည်းအရင်းအ
တိုင်းယူစေ။ ။ထိုအရင်းကိုချင့်မပေး၍ချင့်ကိုဝင်၍ကျွန်ခံအင်းစာရင်းဝင်
ပြီးမှနောင်ထွက်ရှောင်လျှင်။လခွန်တလငါးမတ်တွက် ၍အရင်းနှင့် မျှသော်
လုပ်ခွန်ကိုစားပိုင်၏။ ထိုနောင်သုံးတက်မစားရပြီ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူ
မူကား။ ထိုအပွားနှစ်တက်တွင်ပင်ရင်းမသေ။ အမြစ်ကြောင့်အခက်အရွက်
တွက် ပြန် သကဲ့သို့ စားပိုင်၏ဟူ သတည်း ဟု မ နူ မည် သော ရှင် ရသေ့ ဆို
တော်မူ၏။

မင်းကြီး။ မြီကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်လေးပါးဟူသည်ကား။ မြီရင်းနှင့်ဖြစ်
သောကျွန်တပါး။ မြီပွားနှင့်ဖြစ်သောကျွန်တပါး။ အရှင်အပွားနှစ်ပါး
ကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်တပါး။ မြီကိုတိုင်ခံသောကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်တ
ပါး။ ဤသို့လေးပါးအပြားရှိရာတွင်။မြီရင်းနှင့်ဖြစ်သောကျွန်မှာ။မြီရင်းကို
ပေးလျှင်အပွားမတက်။ဥဩသားနှံ့ဝင်၍ကျွန်ခံခြင်းငှါအညွှန့်မထွက်သာ။
အရင်းကိုသာဆပ်၍လွတ်စေ။ သို့ကားဆိုတုံ၏။ ယူသောမြီသည် ချင့် ကိုယ်
ဘိုးနှင့် တန်သော်လည်းကောင်း။ ကိုယ်ဘိုးတက်နှစ်ဆတွင် လည်းကောင်း
ဖြစ်မှအရင်းကိုဆပ် ၍ ပြေစေဟူသတည်း။ ကိုယ်ဘိုးနှစ် ဆတက်လွန်၍တန်
သည်တွင်သာကိုယ်ဘိုးလုပ်ခွန်နှင့်ချစေ။ လွန်သည်ရင်ပွားကိုတွက်၍ဆပ်
စေ။ ကြေးသပေါက်မကောက်သာ။ ပင်နီမွဲ့ပင်မြင့် ခရီးဝေးစွာခုနှစ်ပါးသော

for. If a year has not expired, let the months be reckoned and payment made accordingly; the children of the slave shall not be taken as born slaves. Why is this?—because he was bought as a slave on a written engagement, and (the master) had never employed him. Though it is thus said, if after seven days, a month, or year, he shall abscond and keep out of the way, let his master have a right to demand and take five mats a month the price of his lost labour; and if there be any children born, let them be taken as born slaves; and in paying his price, let the original amount be paid. If any slave shall owe a large amount to his master as the price of labour lost, and the master shall not take it, but the original amount paid; if after the bond has been destroyed, the master shall demand the price of the labour lost, it shall not be recoverable from any slave whatever; let him be free; but if the price of the lost labour be paid, and the original sum be left, the account shall only be settled on payment of the original also. For this reason,—Oh king! the branch cannot be larger than the trunk, and after the tree has been felled, the branch cannot live; but although the branch be cut off, the whole that is attached to the root grows again; so after paying the price of labour lost, equal to the original amount of debt, the original price shall not be added to; though many years may have elapsed before it be paid, let the original sum only be taken. If he cannot pay the original sum, and if after the amount paid has been entered in the bond, he shall run off again, the master has a right to the price of labour lost at five mats a month until it amounts to the original sum; but after this, he shall not a third time have a right to demand an addition. Why is this?—because in the first two additional sums taken, the trunk of the tree was not dead, on account of the roots, and as the branches and leaves spring again, he had a right to demand it. Thus Menoo the recluse said.

Oh king! as regards the four kinds of slaves who have become so from debt, it is thus: 1st, a slave who becomes so for an original debt; 2nd, a slave who becomes so on account of the interest; 3rd, a slave who becomes so on account of both; 4th, a slave who becomes so by being security. Of these four, as regards the one who becomes so for an original sum lent, if he pay the original sum, there shall be no interest; it is like the Cuckoo depositing her egg, there is no new shoot; (interest on the money, or advantage to the bird hatching the egg;) if the original sum be paid, let him be free. Though this is said, if the debt be equal to the price of his body, or double that amount, it is meant that the debt should be satisfied by payment of the original sum; but if it be more than double the price of his body, let only what is proper be liquidated by the price of his labour; let him pay both the principal and interest of all beyond that sum; his children shall not be taken as born slaves; he shall not be employed in climbing trees, at a distance, or in any of the seven (pro-

အရပ်သို့မစေပိုင်ချေ။ ။ငွေကြေးအရင်းကိုယ်ဘိုးမရောက်တွင်ယူသောအညှန့်မတိုးစေရ။ဥဩသားနှံကဲ့သို့ဝင်လုပ်လျှင်ထိုငွေတန်ဘိုးမြီတွင်တလငါးမတ်နှင့်တွက်၍ပြေလျှင်ရင်းပွားပြေစေ။ကျန်လျှင်ပေးစေ။ လွန်၍တန်ဘိုးကလုပ်ခွန်ကိုမစားသာချေ။ ငွေရင်းမပြတ်တကားဟုမဆိုသာချေ။ထိုကြေးငွေကိုယူ၍ နှစ်လအနည်းငယ်လုပ်မလုပ်ပြန် လျှင်။ လုပ်ခွန်လခွန်ကိုချ၍ ရင်းပွားဆပ်စေ။

မြီပွားကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်မှာ။ အရင်းပေးလေပြီးသည်။အစည်အတိုင်းကျွန်ခံသော သက္ကရာဇ်စာမထားစား နှုံးချိမ်ခွင်မတင် သော်။ လုပ်ခွန်တလငါးမတ်နှင့်တွက်၍ပြေလျှင်ပြေစေ။မပြေလျှင်ကျန်ကိုပေးစေ။အတိုးအပွားမစားသာချေ။ စားနှုံးချိမ်တင်၍သက္ကရာဇ်ကျွန်ခံစာရင်း ထား၍သူသိသူမြင်ကျွန်ခံငွေနှင့် အတက်အညှန့်ကိုဆပ် လျှင်ကျွန်မည်စေ။ ထိုကျွန်သည် မလုပ်လျှင်တန်ဘိုးပေးစေ။လုပ်လျှင်လည်းလုပ်ခွန်နှင့်ထဘိုးအမှီတွင်ချ၍ပေးစေ။ မွေးသည်သားသွီးတို့ကိုကြေးသပေါက်မဆိုသာချေ။မြီရှင်၏လှည့်ပတ်ခြင်း။ မြီစား၏လှည့်ပတ်ခြင်းနှစ်ပါးဝင်လေသည်ဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။

မြီရင်းပွားနှစ်ပါးနှင့် ဖြစ်သောကျွန်မှာ။ အရင်းအပွားချောက်မှ။ကျွန်ခံသက္ကရာဇ်စာမထားလျှင်ကျွန်မမည်သာ။ လုပ်ခွန်တလငါး မတ်ကိုတွက်၍ရင်းပွားတွင်ချ၍ပေးဆပ်စေ။ သားသွီးမွေးလည်းကြေးသပေါက်မကောက်သာ။ မြီနှုံစိုက်ခြင်းမျှသာဖြစ်သည်။ သေသော်လည်း။ ချင့်ကိုယ်ဘိုးနှင့် တန်ရာတွင်ချ၍။ကျန်ငွေရင်းပွားဆပ်စေ။

သူမြီကိုတိုင်ခံ ၍ မြီစား ပြေးရှောင်သေခြင်းကြောင့်။ အရင်းကိုမြီတိုင်မပြေနိုင်၍ကျွန်သက္ကရာဇ်စာထား၍ခံသော်လည်းကောင်း။စား နှုံးချိမ်ခွင်တင်၍သံသော်လည်း။ ထိုမြီရင်းတွင်သာလခွန်နှင့်တွက်၍ချဆပ်စေ။ သေသော်လည်းသေသူကိုယ်ဘိုးတန်ရာချ၍အကျန်ကိုဆပ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ချင့်စာရင်းမဟုတ်။မြီတိုင်ဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

အိမ်မှုကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်နှစ်ပါးဟူရာ ၌ ကာမဂုဏ်ရှင်သို့မလျော်နိုင်၍ကျွန်ဖြစ်သည်မှာ။ထိုကာမလွန်သောသူသေလျှင်လွတ်စေ။ သားသွီးမိဘတို့ကိုမစွဲသာ။ ကာမရှင်သေလည်းလွတ်စေ။ မိဘလင် သား သွီး တို့ကကျွန်ပြု

hibited) places. If the original sum borrowed be not equal to the price of his body, there shall be no interest. If he goes into his creditor's house like the Cuckoo depositing her egg, let his services be valued at five mats a month, and if it amount to the sum borrowed, let it be liquidated thereby; if not, let the balance be paid. If the price of the labour be greater, it shall not be paid (to the slave,) nor shall (the master) make any claim that his money has not been paid. If after having borrowed the money, and worked a short time, the slave shall cease to work, let him pay both principal and interest after deducting his monthly hire (for the time he did work.)

As regards a slave who becomes so on account of the interest of a debt, if he has paid the original, but not entered into any slave bond for the interest, and the money has not been weighed out again, there shall be no increase of interest; let the price of his labour be valued at five mats a month, and if it equal the amount of interest, let the debt be satisfied; if not, let the balance be paid without interest. If the money be weighed out to him afresh, and he pays the interest, with this money for which he has executed a slave bond in the presence of witnesses, let him be considered a slave; and if he does not work, let him pay double the amount borrowed; if he does work, let him continue to do so till his wages amount to double the sum; his children born to him shall not be considered born slaves, because it is a kind of deception on the part of both the debtor and the creditor.

As regards a slave who becomes so on account of both principal and interest. When the time for payment of principal and interest arrives, if no slave bond is entered into, he shall not be considered a slave; let the debt, both principal and interest, be liquidated by his labour at the rate of five mats a month, and the children born to him shall not be considered born slaves, it is only putting himself in the place of the new debt; so if he has children, they shall not be taken as born slaves; if he dies, let the balance of principal and interest, after deducting the price of his body, be paid (by his heirs.)

If a person has stood security for a debt, and the debtor shall abscond or die, and the security being unable to pay the principal enters into a slave bond, or has the money weighed out and returned to him, let him pay only the original debt by the monthly hire of his labour, and if he dies, let the price of his body be deducted, and the balance be paid (by his heirs.) Why is this?—because he was not the original debtor, but only the security.

As regards the two kinds of slaves who become so for having had criminal connection, and are unable to pay the compensation. If the offender dies, let the debt be cancelled; the parents or children shall not be liable. If the one against whom the offence was committed dies, let the debt be cancelled; her parents, husband or children, shall

ကောင်းသည် မဆိုသာ။ ထိုးကျိုး စည်ပေါက်မင်းလဲရှိလျှင်လည်း ကျွန်အရာ ကလွတ်စေ။

ငင်အမှုကြောင့် သူတပါးထံကျွန်ခံ၍ပေး လျော်ရသည်မှာ။ ရွှေထိုးရွှေနန်း ဆက်စံသည် လွတ် ရ ကောင်း သည် မ ဆို သာ။ အဘယ်ကြောင့် နည်း ဟူ မူ ကား။ ထာ န ခြား သော့ကြောင့်တည်း။ ကျွန်အမိုးရောက်၍သူ တထူး တို့ထံ ကျွန်ဖြစ်စေသည်။ မွေး ဖွားသော သား သမီးရှိလည်း ကြေးသပေါက်ကောက် စေ။

ပုဏ္ဏားတို့ကိုအမျိုးခြားသူတို့ဝယ် ၍ကျွန် ပြုခြင်းမှာ ကျွန်မဖြစ်သာ။ မစေ သာ ချေ။ ကြေးငွေသာပေးဆပ်စေ။

ပုဏ္ဏားချင်းချင်းလည်းကျွန်မပြုသာ။ မစေသာချေ။ ကြေးငွေရင်းကို သာ ဆပ်စေ။

ရဟန်းကိုရဟန်းမှတပါး။ ဝယ်၍စေခြင်းသည်မထိုက်။ ကိုယ်ဘိုးအရင်း ကိုသာဆပ်စေ။

ရဟန်းကိုရဟန်း ချင်းကျွန်မ ပြု ပိုင်။ မ စေ ပိုင်။ အရင်း တိုင်း ကို သာပေး ဆပ်စေ။

သတင်းသိလ ရှိပေသောသူတို့၏သား မယားယောကျ်ားမိမ္မတို့သည်ကျွန် ခံမည်ဟုသုကြေးငွေကိုယူ သော် လည်း မစေ ပိုင် ချေ။ ကိုယ်ဘိုး ငွေ ရင်းကို သာပေးဆပ်၍လွတ်စေ။

သူတထူး ကျွန်မကို ယောကျ်ားလွတ်က။ မယားပြုလုပ်လို၍ကိုယ်စားခံ ခြင်း မှာ။ မိမ္မသေလျှင်အလွတ်သူယောကျ်ားလွတ်စေ။

ယောကျ်ားသုကျွန်။ မိမ္မအလွတ်သူ။ ကျွန်ခံ၍ကျွန်ယောကျ်ားသေလည်း။ မိမ္မအလွတ်သူလွတ်စေ။ ဤကားအစုအငန်းအမျိုးရှိကိုသာဆိုသတည်း။

အစည်အလာသင်္ကြာက ကျွန်ယောကျ်ားမိမ္မတို့မှာ။ ထိုကျွန်ယောကျ်ားမိမ္မ သေလျှင်အလွတ်သူလွတ်စေ။ ထိုသင်္ကြာကကျွန်ယောကျ်ားမိမ္မမသေ။ အလွတ် သူကိုယ်စားခံရာသေသော် လည်း သင်္ကြာကကျွန်တို့မှာမလွတ်သာချေ။ သခင် ရင်းသို့သာဝင်၍ကျွန်ခံစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ချင့်တို့ကျွန်စည် သင်္ကြာကကိုလွတ်စေဟုကိုယ်စားလှယ်သာလုပ်နှင့်စေသော့ကြောင့်တည်း။

အစုအငန်းရှိ သူအဖကျွန်ခံနေ ရာ။သား သမီးမယား တို့ သည် ကိုယ် စား သက္ကရာဇ်စာဝင်၍ကျွန်ခံခြင်းမှာ။ သက္ကရာဇ်စာရင်းပြောင်းလွှဲ၍။ ချေး နှုန်း ချိမ်ခွင်တင်၍ထားသည်ဖြစ်စေ။ ချေး နှုန်းချိမ်ခွင်မတင်သက္ကရာဇ်စာမပြောင်း မလွှဲ။ ကိုယ်စားထားသည်ဖြစ်စေ။ ကိုယ်ဝင်၍ကျွန်ခံသူသေလျှင်လွတ်စေ။ သက္ကရာဇ်စာထားရင်းလူရှိသည် မသေဖြစ်သည် ချိမ်ခွင်ပြန်ပေးရမည်မဆို

have no claim on the offender as their slave. If a new king succeed to the throne, or it be seized by an usurper, let the offender be free.

As regards one who has become a slave to a third person for the means of paying the compensation in the above case; he shall have no claim to his freedom on the succession of a new king; he has taken the price of his freedom from a third person and become his slave; if he has children, they shall be taken as born slaves. Why is this?—because the person (to whom he has become a slave) is different (from the person against whom the offence was committed.)

As regards a person of another class having bought a Bramin slave, he shall not be considered a slave, nor shall he be caused to work; let him only pay back his purchase money.

Nor shall Bramins make slaves of each other, or cause each other to work; let them pay only the debt originally incurred.

It is not proper for any one who is not a Rahan to purchase a Rahan and make him work; let him only pay his original debt.

Nor shall Rahans make slaves of each other, or cause each other to work; let them pay only the original debt incurred.

If the children, or the husband or wife of a person, living in the performance of religious duties, shall take money from a person to become his slave, he shall have no right to work him (or her;) let the debt be liquidated by the payment of the original sum only.

As regards a free man becoming a slave as a substitute for his wife, if the woman dies, let the free man be released.

If the man be a slave, and the woman free, and she takes upon her his slavery, if the man dies, let the free woman be released; this is only said of those who belong to some class of the king's servants. If the slave be an hereditary irredeemable one, male or female, and shall die, let the free person be released; but if the slave does not die, though the free person who is bearing the burthen in his (or her) room should die, the irredeemable slave shall not be released, let him (or her) return to slavery with the original master. Why is this?—because they are hereditary irredeemable slaves, and the substitute was only allowed to relieve them for a time.

As regards the children or wife of a slave man who belongs to some class of the king's servants, taking upon themselves his servitude as substitutes on a written bond; if the substitute shall die, whether there be a transfer of the original slave bond, or the money due be weighed out again (to the substitute and returned by him,) or the substitute comes in without these forms, let the debt be cancelled; there shall be no demand against the original slave still alive for the money weighed out; let him be released from his state of

သာချေ။ကျွန်အရာကလွတ်စေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မြီမဟုတ်။ ကျွန်ခံဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း။ ထိုကျွန်ခံသူတွင်မွေးသည်သားသမီးရှိလျှင်ကြေးသပေါက်နှင့်မကင်းချေ။နို့ကြောင့်ရေ။ရေကြောင့်နို့။ မယားသားသမီးမိဘတို့မကင်းသာ။ အမွေခံဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း။

အစ်ကိုကျွန်ခံရာ။ ညီဝင်၍ကိုယ်စားခံသည်။ညီကျွန်ခံရာ။ အစ်ကိုဝင်၍ကိုယ်စားခံသည်။အစ်မကျွန်ခံရာ။ ညီမဝင်၍ကိုယ်စားခံသည်။ ညီမကျွန်ခံရာ။ အစ်မဝင်၍ကိုယ်စားခံသည်များမှာ။ ကိုယ်စားဝင်၍ကျွန်ခံသူသေလျှင်လွတ်စေ။ ရှေးဦးကျွန်ရင်းသူသေသော်မလွတ်သာချေ။

သူကျွန်ကိုခံဝန်မိရာတွင်။မပေးမအပ်နိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်မှာ။ ရှေးဦးကျွန်ဖြစ်သောသူသေသော်လည်းမလွတ်သာချေ။ ခံဝန်သည်အတိုင်းကျွန်ဘိုးကိုပေးဆပ်စေ။ချင့်ခံဝန်သူသေလျှင်သားမယားလင်မိဘတို့ရှိသည်ဟုမစွဲသာချေကင်းလွတ်စေ။ ရွှေထီးရွှေနန်းဆက်စံ၍ မင်းလဲစည်ပေါက်လျှင်လွတ်စေ။

သူမြီကိုတိုင်ခံရာ။ မြီစားပြေးရှောင်၍ဖြစ်သောကျွန်မှာ။အထက်ကျွန်ကိုခံဝန်သည်အတိုင်းဖြစ်စေ။

ဂုဏ်ကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်သုံးပါးဟူရာ ၌ ဆေးခမပေးနိုင်၍ဖြစ်ခြင်း။ ရွှေနေ့စားမပေးနိုင် ၍ ဖြစ်ခြင်း။ ထမင်းငတ်မွတ်သည်တွင်ကျွေးမွေး၍ဖြစ်ခြင်း။ ထိုသို့အားဖြင့်သုံးပါးကျွန်မှာ။အယင်ဆိုရာကိုပေးလျှင်လွတ်စေ။ မွေးသည်သားသမီးရှိသော်လည်း။ သပေါက်မကောက်သာ။ကျွန်ခံပြီးမှအလွတ်သွားနေသည်ဟုလုပ်စွန့်ကိုလည်းမတောင်းသာ။ လုပ်ဆောင်သည်ကျေးဇူးရှိလျှင်လည်းရရန်ကျေးဇူးဂုဏ်နှင့်တွက်ချ၍လွတ်စေ။ ထိုဂုဏ်ခကိုခုနှစ်လလွန်မှတောင်းသော်မရသာ။မြီကင်းလွတ်စေ။ ခုနှစ်လမတိုင်မှီရွှေထီးရွှေနန်းဆက်စံလျှင်လည်းလွတ်စေ။

ရွာ၌ဝင်နေသူကိုသူကြီးတို့ကအိမ်ခင်းပေး၍ဖြစ်သောကျွန်မှာချင့်ရွာချင့်စီရင်းနက်မြေတွင်အိမ်ကန်နားဆောက်၍နေပါမည်။ဤသား ဤကျွန်ကိုကျွန်ပြု၍စေပါ။သက္ကရာဇ်စာအထား နှင့်အခစေ ခံသောကျွန်ဖြစ်သော် လည်း။ ရွှေထီးရွှေနန်းဖောက်လဲလျှင်လွတ်စေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ရွှေထီးရွှေနန်း မင်းပေါက်စိုး လဲမရှိသော်လည်း သုံးနှစ်စေ့လျှင် ကျွန်အရာက လွတ်စေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ တရပ်တကြေးအဝေးကခိုမှီလာသောရွာဝင်ရွာနေတို့သည်။ သုံးနှစ်လည်သော်အစည်ဖြစ်စေ။ ဆိုချေသော့ကြောင့်တည်း။

slavery. Why is this?—because it was not a debt, but a slave bond. But if the substitute has any children, they are not free from the condition of born slaves; as mud and water go together, so his wife, children, and parents, are not free, because they are his heirs.

When the younger brother becomes a slave as a substitute for the elder, the elder brother for the younger, the younger sister for the elder, or the elder for the younger, if the person acting as a substitute shall die, let there be an end of the slavery; but if the person who was originally the slave die, the substitute shall not be released.

As regards a person who has become a slave for having stood security for the slave of another person, and being unable to produce him, if the original slave shall die, he shall not be released; let him, according to his bond, pay the amount for which the original slave was in bondage. If the security shall die, there shall be no claim against his children, wife or parents; let them be free (of the debt.) If a new king succeeds to the throne, or an usurper seizes it, let him (the substitute) be free.

As regards a person who has become security for a debt, and the original debtor having run away, the security becomes a slave for the amount, let the rule be the same as the above.

As regards the three kinds of slaves who become so for benefits conferred, they are, those who become so from inability to pay a physician; from inability to pay a pleader; and those who become so to one who has fed them when starving; let these three be released on paying what was originally agreed on; nor shall their children, if they have any, be taken as born slaves; nor shall the master, on the plea that the slave, after he became so, had left his service, demand any thing as the price of labour lost; and if by his exertions he has obtained a profit for his master, let it be deducted from the amount due, and let him be released. If the value of the gain which has accrued to his master through him be not demanded within seven months, he shall not recover it; and if within the seven months a new king has succeeded to the throne, let the debt be cancelled.

As regards a slave who has become so by coming into a village and having a place to build his house on allotted to him by the thoogyee, though it be a slave who has become so by written engagement, saying, "I wish to live a short time in your village; take this child or this slave and use them as slaves," if an usurper seizes the throne, let him be free. Why is this?—because having set up the posts of his house, he has become a resident in the village with him, and a partner and companion; and even if no usurper seizes the throne, the child or slave so given shall in three years be free. Why is this?—because it is is laid down that a person coming from a distance, and taking up his abode in a village, in three years shall become an Atsee, (that is, shall bear his part in the village assessments.)

တရွာတမြို့တည်းတွင်အချင်းချင်းအိမ်ရာမြေကိုရောင်းဝယ်ကြရာ။ကြေး ငွေအမိုးမပေးနိုင်၍ သားကိုလည်းကောင်း။ မယားကြေးကျွန်ကိုလည်း ကောင်း။မြေကိုနှင့်တန်ရာပြတ်၍သွင်း၏။ သက်ရှိသက်မဲ့မှာကြေးငွေအမိုး ရင်းကိုမပေးသမျှရွေတီးရွေနန်းဆက်စံသော်လည်းမလွတ်သာ။ မရွေးနိုင်၍ အစေခံသူသေသော်လွတ်စေ။သားသွီးတို့ကို။ကြေးသပေါက်မကောက်သာ။ ဤကားမိုးမြေလယ်ယာဥယည် အိမ်ခင်းကျောင်းဘုရားသိမ်ဇရပ်ကောင်း မှုပြုလိုသည်။ လုပ်လိုနေလိုသည်တွင်။ ဝယ်၍အမိုးပြတ်သွင်းခြင်းမှာလူကို ရွေးစေ ဟူသတည်း။ လူမှတပါးသက် ရှိသက်မဲ့မှာ။ အမိုးပြတ်၍ပိုင် စေ။သွင်းလျှင်ပိုင်အပေါင်ဖြစ်လင့်စေတွင်လည်း။အပေါင်ဖြစ်စေ။ ဤကား ကျွန်အပြား တကျိပ်နှစ်ခမ္ဗသတ်ထွက်။ ဝိနည်းထွက်လေးပါးပေါင်းသော် တဆယ်ခြောက်ရပ်ကဖြာသောကျွန်စုနှစ်ဆယ်ငါးပါး။ အပြားကိုဆိုသော စကားတည်း။

ထိုကျွန်တို့တွင်ပိုင်သောကျွန်မှန်သမျှလုပ်ခွန်တလငွေငါးမတ်ဖြစ်စေ။အ ပေါင်ကျွန်မှာ။တလကိုငွေခြောက်မူးလေးရွေးလုပ်ခွန်ဖြစ်စေ။ထိုသို့ဆိုရာ၌ လည်း။ ယောကျ်ားကို သာ ဆိုသတည်း။ မိမ္မ မှာ။ ယောကျ်ား ဝက်အပိုင်အ ပေါင်တွင်လုပ်ခွန်ဟူသတည်း။

၂၇ ဗာရာဏသီပြည်၌။သူဌေးသွီးတယောက်။အမတွင်ညီမ ကျွန်ဖြစ်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အမျိုးကျွန် တို့ကို အစီး အတက် မစား ရာဟူသည် ကား။ရှေးသောအခါဗာရာဏသီပြည်၌။ဒဏ္ဍကဏ္ဍရကပ်။သဗ္ဗဏ္ဍရကပ်။ ရော ဂဏ္ဍရကပ်။ ထိုကပ်သုံးပါးတွင်မိုးဃီးရေရှား ၍ စပါးဆံငတ်မွတ်ရှားပါးရ ကားဆံတကွန်းစာကိုငွေ အကျပ်သုံးဆယ်ပြုသတည်း။ ထိုကာလသူဌေးသွီး နှစ်ယောက်တွင်အစ်မပြည့်စုံ ၍ ညီမလင်မယားစားရာမဲ့ညစာနံနက်စာမျှမ ရှိ၍ညီမကိုယ်ဘိုးတန်ရာဆံတကွန်းစာပေး၍စေပါဆိုလျှင်ဆံတကွန်းစာပေး ၍ညီမကိုစေလေ၏။ သီးမောင်းတက်သောအခါငွေတကျပ်ကိုစပါးအများ ရ လေ၏။ ညီမလင်လည်းဆင်ရဲငတ်မွတ်သောအခါညီမကိုယ်ဘိုးတကွန်းစာ ရ၍အသက်ရှေပေသည်။ဆံတကွန်းစာကိုခံပါပေးလေ၏။ အထက်ဆံတကွန်း စာအမိုး သည် ငွေသုံးဆယ်ဖြစ် သည်။ ယခုဆံတကွန်းစာကို မခံသင့်ဆို၏။

If a person in buying a piece of ground for a house, from an inhabitant of the same village, and not being able to pay for it, shall give over his child, wife or slave, in payment on a certain valuation, whatever he shall give over, animate or inanimate, shall not be freed unless the price be paid, even if a new king succeeds to the throne; but if he cannot pay the price of his redemption, and the person who is enslaved shall die, let him be free, and the children (of such a slave) shall not be taken as born slaves. This is when a person has bought land, paddy fields, garden, a place to build a house, a kyoung or Pagoda, a Thien or Zayat, whether for a work of merit or for the buyer's residence; when he has paid the price agreed upon, let the man be redeemed. If any thing, animate or inanimate, man excepted, has been valued and paid over, let the right to it be complete; if it has been paid in pledge, let it be a pledge. This is what is laid down regarding the twelve kinds of slaves described in the Damathat, and the four kinds defined in the Weenee, total sixteen kinds of original slaves, and the seventy-five minor classes into which they branch off.

Let the price of the monthly labour of those slaves in whom the right of possession is complete be five mats, and that of a pledged slave six moos and four yooays; this is only said of a male; the price of a woman's labour shall in both cases be half that of a man.

27th. The case which occurred in Benares with the Thatay's daughter, who was a slave in the house of her elder sister.

Oh excellent king! as regards what is said of not taking any interest or advance (on the sum paid) from a slave of the master's family, there is this precedent. In former times, in the country of Benares, the first of the three evil periods, viz: famine, rapine, murder, and pestilence, having occurred, and the rains failing, rice was dear, and there was a famine; a koontsa* of rice was sold for thirty tickals of silver. At that time there was a thatay who had two daughters, the elder of whom was blessed with abundance, but the younger and her husband had no food to furnish either their morning or evening meal. Then the younger sister said, "give me the value of my body, one koontsa of rice, and employ me as a slave." So the elder sister gave her a koontsa of rice, and caused the younger to work. When the harvest came, a considerable quantity of paddy was to be bought for one tickal of silver; then the husband of the younger sister returned a koontsa of rice to the elder, saying, "In the time of the famine, your sister's life was preserved by obtaining a koontsa of rice; now take it back." The elder sister replied, "previously a koontsa of rice was worth thirty tickals of silver; it is not proper now to receive back one koontsa only;" so

* A measure about equal to a pint.

ထဘိုးပေးလေ၏။ မခံအတက်လေးသီးပေးလေ၏။ မခံငွေသုံးဆယ်ကိုသာရ
ကောင်းသည်ဆိုလေ၏။ ထိုအခါ ရှင်ရသေ့ထံရောက်ကြသော်။ စကားရင်းကို
ပြန်၍ကြားရလျှင်။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ သူမိမ်းဖြစ်က။ ဆံလည်းတကွန်း
စာမပေးသာပြီ ငွေသုံးဆယ်ပေးစေရမည်။ ယခုမှာသူမိမ်းမဟုတ်။ တမိတဖ
တည်းညီအစ်မဖြစ်ကြသည်။ ကျေးရှူး သာထွန်းသည်။ စားယူရင်းဆံတကွန်း
စာကိုပေးစေ။ အထက်က။ အဖိုးရှိသည်ငွေသုံးဆယ်ကိုမတောင်းအပ်။ မစား
ရာသင့်ချေဟု ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ထိုကြောင့်သားချင်းတို့က။ အတိုး
အတက်မစားသာအရင်းတိုင်းဟု။ မဟာသမတမင်းကြီးအားမနူမည်သော
ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၈ ကျွန်ငယ်ကိုကျွန်ကြီးခိုးပြေးသောတရား။

ကျွန်ယောကျ်ားကိုမိမ္မလွတ်ခိုးပြေးသော်။ ကျွန်ယောကျ်ားကိုယ်ဘိုးလုပ်
ခွန်ကျွန်ယောကျ်ား သခင်လိုက်ရာ ကုန်သမျှစရိတ်ကြေး ငွေကိုမိမ္မလွတ်က
ပေးစေ။ ။ကျွန်မိမ္မကိုယောကျ်ားလွတ်ခိုးပြေးလည်းနည်းတူတည်း။ ဤ
ကားကျွန်စည်သန္တကမဟုတ်သည်ကိုဆိုသတည်း။ ။မင်းကြီး။ ကျွန်စည်
ကိုယောကျ်ားလွတ်။ မိမ္မလွတ်ခိုးယူပြေးသွားရာတွင်။ သခင် လိုက် ၍ တွေ့
သော်။ အကျကိုလည်းခိုးသူကခံစေ။ ထိုကျွန်စည်သေသော်ကျွန်၏ အဖိုးသုံး
ခြေတွက်၍ တန်ရာပေးစေ။ သားသွီးမွေးလည်း ကျွန်စည်သခင်မပေးစား
ချေဖြစ်သော့ကြောင့်သခင်အလုံးပိုင်စေ။ ။ထိုကျွန်မသေလျှင်လုပ်ခွန်နှင့်
တကွပေးဆပ်စေ။ ကျွန်ခိုးမမည်ရာ။ ကာမဂုဏ်မှုသဘောတူပြေးဖြစ်သည်။
သို့ကားဆိုတုံ၏။ သခင်လိုက်ရာကျွန်ကိုမတွေ့။ အလွတ်ကိုတွေ့၍မေးသော်။
မခိုးမဖွက် မနေမထိုင်။ ကာမဂုဏ်မှုမရောက် ကွယ် ၍ ထိုကျွန်ကိုသခင်တွေ့
မြင်မှ မေး၍ကဲ့ဖွက် သည်မှန်ချေလျှင် ထိုကျွန်ကိုလည်း အပ်စေ။ လုပ်ခွန်ကျ
ကုန်သမျှကို လည်း ပေး စေ။ မယား လင် ပြုရကောင်း သည်လည်းမဆိုသာ။
ခိုးပြစ်အလျော်မှာ။ ထိုကျွန်ကိုယ်ဘိုးတန်ရာတွင်။ နှစ်ဆတက်လည်းဟူ၏။ နှစ်
ဆခွဲလည်းဟူ၏။ လျော်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ဖျက်ကွယ်သော့
ကြောင့်တည်း။ အိမ်ထောင်ဘက် ကာမဂုဏ်မှုကို ဖြောင့်လျှင် ကျွန်ကိုအပ်၍
အကျခံရမည်။ သေလျှင်သုံးခြေတန်ဘိုးလျော်ရရုံသာ။ မသေလျှင်ကျွန်ကိုအပ်
ရုံအကျကိုခံရုံသာ။ သွီးကျွန်စည်သို့ဝင်ရသည်ဖြစ်၍အပြစ်မရှိဟူသတည်း။

သန္တကကျွန်နှင့်ကြေးဝယ်ကျွန်ပိုင် ကာမဂုဏ်လင်မယားမှု။ ခိုးသွားပြေး
သော်ယောကျ်ားသခင်ကရှာ၍မိမ္မသခင်သို့အပ်စေ။ ။မအပ်နိုင်လျှင်တန်

he offered her two; these she also refused to take; then he offered her four, which she in like manner refused, saying she ought to receive thirty tickals of silver. So they came before the lord recluse. When he had heard the whole case, he said, if it was a case between people not related, the debtor would have to pay, not a koontsa of rice, but thirty tickals; but here it is not a stranger, but a sister, born of the same father and mother; it should be a matter of gratitude. Let the one koontsa of rice only which was given, be returned; it is not proper to demand the price it was at formerly, nor ought it to be taken. Accordingly, children of the same parents shall take the original sum without any interest or advance. Thus lord Menoo, the recluse, ordered king Maha Thamada.

28*th. The law when an elder slave runs off with a younger one.*

When a free woman steals and runs off with a male slave, she shall pay the price of his body, the price of his lost labour, and all the expenses incurred by the master of the male slave in pursuing them. If a free male steals and runs off with a female slave, the law is the same; this is said when the slave is not an hereditary irredeemable one. Oh king! when a free man or woman runs off with an hereditary irredeemable slave, and the master follows and falls in with them, let the free person pay all expenses; and if the slave dies, let him be valued, and let the free person pay thrice the amount; and if they have children, let the master of the hereditary slave have them all in full right, because he did not give them in marriage. If the slave does not die, let the person pay also the price of labour lost; it shall not be considered a case of theft of a slave, it is a matter of lustful passion and mutual consent. Though it is thus said, if the master in his pursuit of them does not find the slave but the free person, and on inquiry of him or her shall be told that he or she did not steal or conceal or have sexual connection with the slave, and shall afterwards find the slave, and on inquiry (of him or her) shall ascertain that the free person had really concealed the said slave, let the slave be given up, and let the price of labour lost and all expenses be paid; the free person shall have no claim on the slave as husband or wife. As regards the compensation for the theft, it is laid down that twice the amount of the slave's proper value shall be paid; twice and a half is also laid down. Why is this?—because he or she denied the fact. If the fact of sexual connection be admitted, the free person, after having delivered up the slave, shall pay the expenses; in case of the slave's death only, the free person shall pay three times his or her proper value. If the slave does not die, the free person has only to give him or her up, and bear the expenses; as the children must be hereditary slaves, there shall be no compensation.

If an hereditary irredeemable slave, and a slave bought out-right, shall run off together as husband and wife, one stealing the other,

သဉ်ကိုယ်ဘိုးကိုယောကျ်ားသခင်ကပေးစေ။လုပ်ခွန်လည်းပေးစေ။သေလျှင်လည်းယောကျ်ားသခင်ကတံဘိုးကိုလျော်စေ။ ပြေးသွားရာသားသမီးကိုမွေးမြင်လည်း။သင်္ကကျွန်ရှင်ကသာအလုံးရစေ။ ဤကားကျွန်စည်ယောကျ်ားမိမ္မနှင့် ကြေးဝယ်ပိုင်ကျွန်အစုအငန်းရှိသော ယောကျ်ား နှင့် မိမ္မကို ဆိုသတည်း။ ။လင်မယားကာမဂုဏ်မှုမဟုတ်။ ကျွန်ငယ်ကြေးဝယ်အမျိုးရှိနှင့်ကျွန်ကြီးကျွန်စည်ပြေးသွားလျှင်ကျွန်ကြီးခိုးမည် စေကျွန်ကြီးသခင်ကလိုက်၍ကျွန်ငယ်သခင်သို့အပ်စေ။ မအပ်နိုင်လျှင်ကိုယ်ဘိုးလုပ်ခွန်နေ့ခကိုသင်္ကကျွန်ကြီးသခင်ကကျွန်ငယ်သခင်သို့အပ်စေပေးစေ။ ရွာထွက်ရွာဝင်အကျကိုလည်း ကျွန်ကြီးသခင်ကခံစေ။ ။သင်္ကကျွန်စည်အငယ်ကိုကြေးဝယ်အမျိုးရှိကျွန်ပိုင်လူကြီးကခိုးပြေးချေလျှင်။ ရှာ၍ကျွန်ကြီးသခင်ကအပ်စေ။လုပ်ခွန်ကိုလည်းပေးစေ။အကျကိုလည်းခံစေ၊သေသော်တန်ဘိုးသုံးခြေနှင့်လုပ်ခွန်နေ့လကိုလည်းပေးစေ။ အကျကိုလည်းခံစေ။ ဝှက်ကွဲထား၍သခင်တွေ့မှ မေးရာတွင်။ ကျွန်ကြီးဝှက်ကွဲထားကြောင်းဖြစ်ချေက။ ကျွန်ကိုကျွန်ချင်းဝှက်ပြက်ချေသည်။ဝှက်သူက။တန်ဘိုးနှစ်ဆလည်းဟူ၏။နှစ်ဆခွဲလည်းဟူ၏။ လျော်စေ။ ဤသို့ကွဲဝှက်ခြင်းကား။ ချောင်းခြားမြစ်ကူးတောတောင်တွင်ဝှက်ကွဲသည်ကိုဆိုသတည်း။ ။မင်းကြီးကျွန်ငယ်ဟူသည်ကား။ တဆယ်နှစ်နှစ်။ သုံးနှစ်တွင်၍ဆိုသတည်း။ ကျွန်ကြီးဟူသည်ကား။ အသက်နှစ်ဆယ်မှစ၍။လွန်သောသူကိုကျွန်ကြီးဆိုသတည်း။

၂၉ ကျွန်ကြီးချင်းပြေးသွားသောတရား။

မင်းကြီး။ တနည်းကားကျွန်ပိုင်အမျိုးရှိကျွန်စည် အရွယ်တူချင်းကာမဂုဏ်မှုမဟုတ်။အတူပြေးသွား၍ လူကြီးချင်းဖြစ်ကြလျှင်တဦးကိုတဦးမခွဲသာ။ နောင်ပေါ်ထွက်၍တဦးကိုလှည့်စားပြက်စားပြုချေသည်မှန်လျှင်။ တရားရှင်တို့မိစစ်၍။လှည့်ပြက်သောသူကျွန်သခင်က။ အမှုမျိုးပေါ်ထွက်သမျှအကျအလုံးကိုခံစေပေးစေ။

၃၀ ကျွန်စည်ချင်းလင်မယားပြေးသောတရား။

ကျွန်စည်ချင်းခိုးသွားပြေးရာလင်မယားကာမဂုဏ်မှုဖြစ်သော်။ တရပ်တကြေးအဝေးမှာကျွန်ဖြစ်၍သော်လည်းကောင်း။ ကြွေးတင်၍သော်လည်းကောင်း။ သူကိုကျူးလွန်၍လျော်ရသော်လည်းကောင်းရှိလျှင်။ ထိုအမှုရပ်

and the master of the male shall find them, let him give over the woman to her master; if he cannot give her over, let him pay her proper price, let him also pay the price of labour lost; and if she dies, also, let him pay her proper price; if whilst they are away, they shall have any children, the master of the hereditary slave shall have them all. This is said of an hereditary male or female slave, and a bought slave, male or female, belonging to some class of the king's servants. If it be not a matter of lustful passion, but a younger slave who is bought and belongs to a free family, and an elder slave, who is so hereditarily, run off together, let the elder be considered as the thief of the younger; if the master of the elder follow (and take them,) let him make over the younger to his master; if he cannot make him over, let him pay the price of his body, the price of labour lost, and the price of recovering him from the village (he may have taken refuge in.) If a bought slave of a free family, being the elder, shall steal and run off with a younger hereditary irredeemable slave, let the master of the elder, having reclaimed them, give up (the younger,) pay the price of his labour lost, and bear all expenses; and if he dies, let the master of the elder pay three times his proper price, the amount of labour lost, and expense of recovering him. If he has been concealed, and the master finding him, on inquiry shall discover that the elder slave concealed him, it is a matter of fellow slaves concealing each other; the concealing party has been ordered to pay double the proper price (of the concealed) in compensation; twice and a half has also been laid down. This is said when a river has been crossed, and the slave is hidden in the hills and forests. Oh king! by a young slave, is meant one not more than twelve or thirteen years of age; an elder slave is any one above the age of twenty years.

29*th. The law when full-grown slaves run away together.*

Oh king! if a bought slave of a (free) family, and an hereditary slave of the same age, shall run off together, not in a matter connected with lustful passion, if they are both grown people, one shall not sue the other; but if it be afterwards discovered that one had deceived and seduced the other, the judge having well enquired, shall order the master of the one deceiving and seducing the other, to pay all the expenses.

30*th. The law when a man and his wife, being hereditary slaves, run away together.*

When hereditary slaves steal and run off with each other, through the influence of lustful passion, if they have become slaves in a distant district, or incurred debt, or had to make compensation for an offence committed against some one, let them pay equally all

မှန်သမျှကိုအညီဆပ်စေရာ၏။ သားသွီးမွေးမြင်လည်း အညီခံယူကြစေ။ ဤ
ကားအမှုမလွတ်လျော်ရန်မြီမှုကျွန်ဖြစ်ရာရွေး ရခြင်းကြောင့် ဆိုသတည်း။
အကြင်နှစ်ဦးကျွန်စည်တို့ သည် ပြေး သွားရာ။ နှုတ်လက်လွှန် ၍ မလျော်ရ
တတ်ရှိသည်နှင့်သခင်ကိုစစ်မေး၍သခင် ရှိရာအမှုပေါ်လာလျှင်ငါမသိမဆို
သာချေ။ ကျွန်ကြောင့်အမှုထွက် သ မျှ ကိုသခင်တို့တဝက်ထား၍လျော်စေ။
ကျွန်ကိုလည်းသိမ်းယူစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။အသီးကျလည်း
အပင်အောက်။ အပွင့်အရွက်ကျလည်းအပင် အောက်ဖြစ်ချေသော့ကြောင့်
တည်းဟုရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၃၁ ကျွန်သည်ထွက်ပြေးရာ။တရပ်တကျေးမှာကျွန်ဖြစ်၍သခင်သစ်သခင်
ဟောင်းတို့သားသွီးကိုဝေရာသောတရား။

အကြင်ကျွန်တို့မကုံ ၍လျော်မှုပြက်မှုဘေးကြောင့် ပြေးသွားရာ။ကျွန်ဖြစ်
ရာသခင်သစ်တွင်မွေးသောသွီးမှာသခင်သစ်နှင့်သခင်ဟောင်းတယောက်တ
ဝက်ရကြစေ။ ထိုကျွန်သည်ပြေးသွားရာကျွန်ဖြစ်ပြီးမှအမှုသစ် ပေါ်သော်။အ
ညီခံဆပ်စေ။ဥစ္စာရလည်းအညီခွဲဝေ ယူကြစေ။

၃၂ ကျွန်သည်သခင်ထံကထွက်သွား၍အရပ်တပါးသူကြီးထံ
ကပ်မှီးနေသောတရား။

အကြင်ကျွန်တို့သည်ပြေးသွား၍သူကြီးပြည်စိုးမြေတိုင်းတောကဲရွာအုပ်
တို့ထံ။နှစ်ရှည်သားစည်မြေးပွားငရွာတွင်နေသည်။ငကိုမှီခိုသည်။ ကိုယ်ဘိုး
ပေးမှယူရမည်ဆိုသော်လည်းမပေးစေနှင့်ကိုယ်ဘိုးလွတ်စေ။ ။အဘယ်
ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ကျွန်ပြေးလက်ခံကျေးဇူးမစားရရာ။အအုပ်အကြီး
ဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။ ။ထိုကျွန်မြီစားတရပ်တကြေးကပြေးလာ၍သေ
ရာ။ သင်းပြိုဟ်ထောက်မသော်လည်း။ ငကျွန်ငမြီစားကိုသင်းပြိုဟ်သည်မ
ဆိုပိုင်။သင်းပြိုဟ်သူအပြစ်လွတ်စေ ဟူသတည်း။ ။ထိုသို့ကားဆို တုံ၏။
မည်သူမြီစား မည် သူကျွန်သိလျှက်။ လက်ခံ၍အိမ်တွင် လည်းကောင်း။ ရွာ
တွင်လည်း ကောင်း။ ထားလေ၏။ မြီရှင်ကျွန်ရှင် တို့ မေး သည် ကာလ ရှိ၏။

expenses connected with that matter, and if they have children, let them each have an equal share. This is said when they have to pay compensation, have got in debt, or become slaves, and the amount has to be paid. If any two hereditary slaves, during the time of their absconding, shall have committed an assault, or used abusive language, and are unable to pay compensation, the offended party shall find out who is their master, and sue him; he shall not plead that he knew nothing of it. Whatever offence the slave may have committed, having set aside one half (of the compensation) for the master, let him (the slave) make compensation (in the other half,) and let (the person against whom the offence was committed) take possession of the slave. Why is this?—because if the fruit falls off, it falls under the tree; if the flowers or leaves fall off, they also fall under the tree; thus said the lord recluse.

31*st. The law for the division of the children of a slave, who has run away and become a slave in another district, between the old and new masters.*

If a slave, having no means, shall from fear of having to make restitution or suffer mutilation, run away to another place, and there become a slave, as regards children born whilst in the service of the new master, let the old master and the new each have one half; and if after he or she ran away and became slaves to the new master, there shall be any new cause for payment being made, let each of the masters bear one half, and of property acquired let each take one half.

32*nd. The law when a slave having run away from his master, attaches himself to, and lives under the protection of, the head man of another district.*

If any slave, having run away, shall attach himself to the Thoogyee, the governor, the land measurer, the superintendant of forests, or head of several villages, and they say, "he has lived in my village for many years, and had children and grand-children; he has been living under my protection; you must pay his price before you have him," it shall not be paid. Why is this?—because being the head man, he shall have no right to profit from receiving a runaway slave. If the slave or debtor coming as a runaway from another district, shall die, and the above named person shall assist and bury him, (the master or creditor) shall have no right to say, "they buried my slave or my debtor," (that is, they are liable for the debt;) the person so burying (the runaway) shall not be held in fault. Though it is thus said, if they know that it is such a person's debtor, or such a person's slave, and shall receive him, and keep him in their house or village, and when the creditor or master inquires, they state that he is there,

ဖြောင့်လျှင်အပြစ်မရှိ။ မရှိကွယ်ပြီးမှ။ ဖုံးကွယ်ထားရာတွေ့ချေသော်။ ကျွန်တ
ယောက်ကို။ နှစ်ယောက်လည်းကောင်း။ နှစ်ယောက်ခွဲလည်းကောင်း။ ကျွန်
စည့်လျှင်ကျွန်စည်အတိုင်း။ အမျိုးရှိကျွန် လျှင်ကျွန်အတိုင်း။ အဖိုးဖြတ်၍
လျော်စေ။ မြီစားကိုထိန်ဖုက်ချေရာမှာ။ ထိုမြီရင်းပွားကို ပေးဆပ်စေမှ။ ထိန်
ဖုက်ကွဲ့သည် အကြီးတို့အမှုကင်းစေ။ မပေးမဆပ် သမျှ အမှုမကင်းသာ။
ကျွန်နှင့်မြီစားကိုရွာမြို့၌တွေ့သည်ဟူ။ အပိုင်အနိုင် ထိုရွာရှင်သူကြီးတို့ကို
မတိုင်မကြား ခေါ်ငင်ကိုင်ချေသော်။ ရွာရှင်သူကြီးတို့သို့မလေးမစားပြု
ကျင့်သည်အပြစ်ကို။ အကိုင်ခံရသူတို့ကိုယ်ဘိုးကို တဝက်ပေးမှခေါ်ပိုင်စေ။
တိုင်၍ခေါ်လျှင်ရွာထုတ်တကိုယ်ကြေးတပိဿာဟူ၏။ တကိုယ်ငွေတကျပ်
လည်းဟူ၏။ ပေးရွေး၍ခေါ်စေ။ ။ထိုရွာတွင်နေသည်ကိုမတိုင်မကြား
ခေါ်ငင်သည်တွင်သူကြီးရွာသားဆီးတား၍ ပြေးပျောက်သော်။ ထိုဆီးတား
သောသူတို့ကျွန်သော်လည်းကျွန်လျော်။ မြီစားလျှင်မြီစားလျော်ရှာ၍
အပ်စေ။ မအပ်နိုင်လျှင်ကျွန်မှန်သည်။ မြီစားမှန်သဉ်အတိုင်းစိစစ်၍မှန်ရာကို
တားသူကလျော်စေ။ ။အကြွင်အမျိုးရှိကြေးဝယ်ကျွန်ပိုင်တို့သည်ချင့်တို့
သခင်တွင်ချင့်ယည်စွမ်တန်ဘိုးစွမ်ဆွဲ၍ဥစ္စာရှိလေ၏။ ရွေးမည်ဆိုကချင့်တွင်
ပွားများသမျှတို့ကိုဆယ်စုတစုသခင်ယူစေဦးမှ။ အရင်းတိုင်းအရွေးခံစေ။
သို့ကားမဟုတ်တုံ။ သခင်ကိုကိုယ်ဘိုးမပေးရအောင်ယည်စွမ်ထံဘိုးစွဲ၍ပွား
များသည်ကို ဆယ်ခိုင်တခိုင်မပေးရအောင်။ တံစိုးတမင်းဘုန်းတန်းကြီးရာ
မှီခို၍။ သခင်ကိုဆိုပချေသော်။ ချင့်တွင်ရှိသမျှကိုအစဉ်သိမ်းယူ၍တယောက်
ဘိုးကိုနှစ်ယောက်ဘိုးခံရာသတည်း။ ။မင်းစိုးအပြစ်စားကိုလည်းကျွန်
ကခံစေ။ ။သို့ကားဆိုတုံ၏။ ကျွန်ခံရသောသူကအလိုက်သိစွာပေးပါ။ ပေး
လျက်သခင်မခံညှင်းဆန်၍တံစိုးတမင်းမှီခိုမှဟုတ်ရာဖြစ်ပေလျှင်လည်းဆိုင်
ရာဆယ်ခိုင်တခိုင်နှင့်အရင်းခံစေ။ အကျအပြစ်မှာကျွန်ကခံစေ။ သို့ကားဆိုတုံ
၏။ စိုးမင်းတို့ကဟုတ်ရာဆိုတိုင်းမခံ။ အတင်းပြုချေကနောင်စိစစ်၍မှန်လျှင်
မင်းစိုးတို့ထံကုန်ကျသည်ကိုသခင်ကသာခံစေ။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၃၃ သက်ရှိသက်မဲ့ဥစ္စာကိုတံဘိုးတဝက်နှင့်လနှစ်ချုပ်၍ပေါင်ရာ။
လနှစ်မစေ့မှီရွေးသောတရား။

အကြွင်ကျွန်ကို လည်းကောင်း။ သားသမီးကိုလည်းကောင်း။ မိုဃ်းမြေ
သယ်ရာထမ်အုံးဥယည်ကျွဲနွားသက်ရှိသက်မဲ့ကိုလည်းကောင်းတန်ဘိုး

there is no fault. But if after they have said that he is not there, the master or creditor shall discover him in concealment, let him restore two for one; two and a half has also been laid down. Be it an hereditary slave or a slave of free family, let them be valued, and restitution made accordingly. In the case of concealing a debtor, on paying the debt, principal and interest, let the concealing head man be free of further trouble, but until he has done so, he is not free. If a master or creditor, on merely seeing his slave or debtor in a village or town, shall forcibly seize him without making a report or reference to the Head-man or Thoogyee, it is an offence and disrespect against the Thoogyee; he shall only have a right to take away the person he has seized on paying half the amount of his liabilities. If he refer (to the Thoogyee) before seizing him, the price of removing him from the village has been laid down at one viss of lead; one tickal of silver for each person has also been laid down. Having redeemed him at this price, let him take him away. If whilst the master or creditor is calling him away, without having reported to the Thoogyee, the Thoogyee or any of the villagers interfere, and he escapes and is lost, let the person interfering, be it a slave or debtor, recover and hand him over; if he cannot do so, and on enquiry it be proved that it was a slave or a just debt, let him make compensation (in the amount.) If any slave of a free family, bought in full right, shall by his labour in his master's house, have obtained property, and shall propose to redeem himself, let the master first take one tenth of all he possesses, and release him on payment of the original sum. But if he does not do thus, but claims the protection of some powerful chief in order that he may not have to pay his price to his master, or give up one tenth of the produce of his labour, and the master shall prosecute him, let his master take all that he has, let him be liable for double the original debt, and let him bear all the expenses (of the suit.) Though it is thus said, if the slave is willing, and offers to pay what is proper, and the master will not receive it, and if on taking the protection of some powerful chief, the correct state of the case shall be known, let him take what is correct, one tenth of the property (of the slave,) and the original sum (for which the slave is bound,) and let the slave bear all the expenses. Though it is thus said, if the master does not abide by the just decision of the chief, and uses any violence to the slave, and on enquiry this shall afterwards be proved, let the master bear all the expenses of the former suit. Thus the lord recluse said.

33rd. *The law when animate or inanimate property is pledged for half its value for a specified time, for redeeming it before the time is up.*

If any one shall pledge for half their value, any slave, children, land, palmyra or cocoanut garden, buffaloes or oxen, or any proper-

တဝက်နှင့်ပေါင်၏။ အပေါင်ခံသူလည်းလနှစ်ဆို၍ ပေါင်ကြ၏။ ထိုနှစ်လ
မရောက်မှီရွေးချေသော်ကြွင်းသောနှစ်လခွန်နှင့်တွက်၍လယ်လျှင် လယ်အ
လျောက်။ ယာလျှင်ယာအလျောက်။ လူကျွန်နွားလျှင် လူကျွန်နွားအလျောက်။
ပေးစေမှခံစေ။ မပေးသမျှကိုနှစ်လစေ့အောင် စေစား လုပ်ဆောင်စေ။ နှစ်လ
လွန်၍မရွေးသော်။ရွေးအောင်ဆိုစေ။ ဆိုလျက်မရွေးသော်။ နှစ်လထပ်၍အ
သိအကြားခုံသရုပ်တို့နှင့်လုပ်လျှင်လုပ်ပိုင်စေ။ သို့ကားမဆိုနှစ်လလွန်သည်
ကိုအမှတ်တမဲ့လုပ်ဆောင်သော်။တနှစ်လျှင်တပယ်ကိုငွေတကျပ်။ ငွေရှင်က
ပေး၍လုပ်စေ။ တနှစ်ကိုတကျပ်ပေး၍လုပ်ဆောင်လျှင် အရင်းတိုင်းရွေးစေ။
တနှစ်ကိုတကျပ်မပေး။အမှတ်တမဲ့သာလုပ်ဆောင်စားချေသော်။ထိုစာထား
ရင်းလနှစ်နှင့် ထောက်၍မိချေက။ အတိုးနှင့်ထားသည်ဟုမရွေးသာချေပြေ
စေ။သားကိုသားရှင်။ကျွန်ကိုကျွန်ရှင်။မြေကိုမြေရှင်။ကျွဲနွားကိုကျွဲနွားရှင်ရ
စေ။ ငွေရှင်သူတော်နှစ်လုံးသုံးစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ဂတိလွန်
ချေသော့ကြောင့်တည်း။

နှစ်လမသတ်ဆိုခဲ့ပြီးသမျှကိုပေါင်ထားလင် ပေး သူလည်းအရင်းတိုင်း။
ယူသူလည်း အရင်း တိုင်း ပေး ယူ ခံ ကြ စေ။ နှစ်လမချုပ်ဟူ၍ မလုပ်မစေရ
သမျှ။ မပေးမရွေးသာချေ။မစေမလုပ်သေးသမျှ ပေးရွေးချေသော်။ပေါင်ရင်း
ငွေကို တန်ဘိုးနှင့်ပေးရွေးစေခြင်းတည်း။ သဘောတူရှိပြီးမှ မလုပ်မစေပြီ။
ငွေကို တောင်း ချေ လျှင် ပေး သမျှ ငွေဆုံး စေ ဟု မနူမည် သော ရှင် ရသေ့ဆို
တော်မူ၏။

၃၄ ၎င်သက်ရှိသက်မဲ့ဥစ္စာကို အပေါင်ခံသူမကုန်သူတပါးသို့ပေါင်သောတရား။

၎င်ပေါင်သည့်ဥစ္စာ သက်ရှိသက်မဲ့ကိုဥစ္စာရှင်မရွေးနိုင်ပါ။သင့် ရာပြုပါ
လေဟော့ဆိုသော်လည်းကောင်း။ မဆိုတုံဘဲငွေရှင်အလျောက်သူတပါးသို့
ပေါင်လျှင်အရင်းတိုင်းနှင့် ပေါင်စေ။ အရင်း ထက်လွန်၍ပေါင်သော်အရင်း
ထက်သာသမျှကိုထပ်၍ပေါင်သူကပေးစေ။အရင်းကိုအရင်းရှင်ကပေးစေ။

၃၅ သားသွီးကျုန်ကိုမကုန်၍သူတပါးအားရောင်းသည်။ရောင်းသည်ကျွန်
သားသွီးမိဘသခင်ထံရောက်သောတရား။

အကြွင်မိဘတို့သည်မကုန်၍သူတထူးမှာအပိုင်ထားသောကျွန်သည်ပြေး
လေ၏။မိဘထံ။ရောင်းသူတို့ထံရောက်လျှင်ဖြောင့်လျှင်ကျွန်လက်ခံမဆိုသာ။

ty, animate or inanimate, and the person receiving the pledge shall have fixed the time (for redeeming it,) if it be redeemed before that time, let [the hire or rent for the unexpired time be reckoned, and if fields, or gardens, or men, or oxen, or buffaloes, (be the things pledged,) only on the mortgager paying the proper amount, let the mortgagee receive it; if he does not pay it, let the property be retained till the end of the time appointed, and if it be not redeemed when the time is up, let the mortgagee call on him to redeem it; if he does not, and if the mortgagee before witnesses shall use it for a further period, let him have the right to do so. But if he does not thus, but continues without remark to use it after the time is up, for every pay of land, let the mortgagee pay the mortgager one tickal of silver; if he does pay this amount annually, let it be redeemed at the original sum paid; if he does not pay the tickal yearly, but continues to use it without remark, when the arrears of annual payment amount to the original sum, there shall be no claim on the ground that the money was lent at interest; it shall not be redeemed by a further payment; let the debt be cancelled. Let the parents have the children, the master the slave, the proprietor the land, and the owner the oxen and buffaloes; let the owner of the money keep himself quiet. Why is this?—because he went beyond his engagement.

If the above articles are pledged without specification of time, let them be redeemed at the original sum. The mortgager shall not on the plea of there being no written bond, redeem the property before the mortgagee has had the use of it. If he does redeem it before any use has been made of it, let him pay double the amount of the sum lent and redeem it. If after the bargain is made, the mortgagee shall say he does not want the property pledged, and demands back his money, let him lose all he may have advanced on it. Thus Menoo the recluse said.

34*th. The law when the said animate or inanimate property is pledged again for subsistence, by the person with whom it was first pledged.*

If the owner of the above property shall not be able to redeem it, and shall say, "do what is right;" or if he does not say so, and the mortgagee of his own accord shall pledge it to another, let it be pledged at the sum lent upon it; if it be pledged for more than the original sum, let the second mortgager pay the additional sum, and the first the original sum (on the redemption of the property.)

35*th. The law when a slave or child is sold from want, and returns to his original master or parents.*

If any parents from want shall have sold a child outright to another, and this slave shall run away, if he returns to the parents or the person who sold him, and they admit that he has returned, they shall

သား‌သွေးကိုသခင်သို့အပ်စေ။ပျက်သောလုပ်ခွန်ကိုလည်းဆပ်စေ။ လာလျက်ကိုမလာ။မိဘပေါက် ဖော်တို့ထိန်သော်။ လွှဲပယ်၍ထား သော် အပြစ်မှာနှစ်ယောက်ခွဲလျှော်စေ။ကျွန်ကိုယ်ဘိုးလည်းပေးစေ။

၃၆ ၎င်သက်ရှိသက်မဲ့သားသွေးလယ်ရာကိုဝယ်သူကမကုန်၍ရောင်းပြန်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မိုဃ်းမြေလယ်ရာကြေးကျွန်တို့ကို အပိုင်ရောင်း၍ အပိုင်ဝယ်လေ၏။ဝယ်သူမကုန်၍ရောင်းသော်ပေါင်သော်။ အရှင်ရင်းသားမြေးသို့သာပေါင်စေ။ရောင်းစေ။ တထူးတခြားသို့မရောင်းသာချေ။ ထားရင်းအရှင်သားမြေးတို့မယူလို်မှ။တခြားမှာရောင်းပေါင်စေ။

၃၇ မစေရာသောကျွန်ခုနှစ်ပါး။စေရာသောကျွန်ခုနှစ်ပါး။

မင်းကြီး။ ဆိုခဲ့ပြီးသောကျွန်တို့တွင် မစေရာသောကျွန်ခုနှစ်ပါး။ စေရာသောကျွန်ခုနှစ်ပါးရှိသည်။စေရာသောကျွန်ခုနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ ဥစ္စာဖြင့်ဝယ်သောကျွန်လည်းတပါး။ အိမ်ကျွန်မသားလည်းတပါး။ မိရိုးဖလာကျွန်လည်းတပါး။ သူပေးသော ကျွန်လည်း တပါး။ ဘေးကိုကာဆီး၍ရသောကျွန်လည်း တပါး။ ငယ်သောအခါထမင်း ကျွေးသောကျွန်လည်းတပါး။ စစ်မြေအရပ်၌ရသောရန်သူကျွန်လည်း တပါး။ ဤခုနှစ်ပါးတည်း။ ။မစေရာသောကျွန်ခုနှစ်ပါး ဟူသည်ကား။ ရဟန်းကိုဝယ်သောကျွန်လည်းတပါး။ ရဟန်းချင်းချင်း ဝယ်သောကျွန်လည်း တပါး။ ပုဏ္ဏားကိုဝယ်သောကျွန်လည်းတပါး။ ။ပုဏ္ဏား ချင်းချင်းဝယ်သောကျွန်လည်းတပါး။ သီလသတင်းရှိသောသူတို့ကိုဝယ်သောကျွန်လည်းတပါး။ မှီတင်းနေသောကျွန်လည်းတပါး။ အိမ်ခင်း ရာခင်းကြောင့်ဖြစ်သောကျွန်လည်းတပါး။ ဤခုနှစ်ပါးတည်း။ ။ဤ သို့အားဖြင့် စေရာ သောကျွန်။ မစေရာသော ကျွန်နှစ်စု။ တဆယ်လေးပါးတည်း ဟု ဗြဟ္မာ မင်း၏ သား ဖြစ်သော။မနူမည်သောရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။

၃၈ သစ်ထစ်ခွန်တင်စကား။

မင်းကြီး ။ သစ် ခွန်တင် စကား အ သေ ပ နက် ဟူသည် ကား။ဆိုဆိုသမျှစကားကို သက်သေမရှိ ။ တောအရပ်ဝယ်ဆိုသည် စကားစည် အတိုင်း သစ်ပင်ကိုခေါးနှင့်ထစ်လေ၏။ အခွန်တင်သစ်ထစ်သည့်ကိုရည် ၍ သစ်ထစ် ခွန်တင်ဆိုသတည်း။ ထိုအကြောင်းသည်။ ရှေးသောအခါ သူနှစ်ယောက်တော

not be considered receivers of a runaway slave; let the children be handed over to the master, and let them pay for the lost labour. But if they deny that the slave has returned, or conceal him, let them make compensation in twice and a half the amount (of the price,) and also give back the amount received.

36th. The law when the said animate or inanimate property, child, or fields, are sold and re-sold by the buyer from want.

Oh excellent king! as regards land and bought slaves, being bought and sold outright, if the buyer from want shall pledge or re-sell them, let him do so to the sons or grandsons of the original buyer, he shall not sell them to another; only when the children or grand-children do not wish to have them, let him pledge or sell them elsewhere.

37th. The seven kinds of slaves who shall not be employed in work, and the seven who may.

Oh king! amongst the slaves above treated of, there are seven who may and seven who may not be employed in work. The seven who may be employed are these: 1st, slaves who have been bought with goods; 2nd, the children of a slave woman in the house; 3rd, an hereditary slave in the family; 4th, a slave given to the master; 5th, a slave saved from misfortune; 6th, a slave who was fed in his youth; 7th, a slave taken from the enemy in battle. The seven slaves who may not employed are these: 1st, a Rahan bought as a slave; 2nd, Rahans who have bought each other; 3rd, a Bramin bought as a slave; 4th, Bramins who have bought each other; 5th, a person who is a performer of religious duties bought as a slave; 6th, a slave who has come and lives under the protection of the owner of the house; 7th, a person who has become a slave in return for a place to build his house upon. These are the seven, amounting together to fourteen. Thus the son of the king of Bymahs, called Menoo the sage recluse, said.

38th. The law regarding notching the bark only of a tree.

Regarding taking an oath by notching the bark only of a tree, when there are no witnesses to what is said in the forest, a tree is notched according to the number of the words spoken; this is called "notching the bark only." As regards this evidence,—in former times

သွားလေ၏။ ဤသူတို့နှစ်ယောက်ချင်းစကားလွန်ကိုမှတ်သည်အတိုင်း မှန်စေ
ဆိုသည်။ထိုသို့ဆိုခြင်း၌ချင့်မှတ်သောသစ်ထစ်သည်ငါဆိုတိုင်းဟုတ်၏။ ငါ
ဖြင့်လျှင် ၎င်သစ်ထစ်သည် အခွန်စေ့ခြင်းကား။ ဆိုသည်ထက်လွန်၍ထစ်ရ
ကာဆိုလည်း။ ထစ်သည်အတိုင်း မှန်စေ။ နှစ်ဦးသား တွင် ဆိုသ တည်း။ သူ
တော်လည်းဆိုကြလေသတည်း။ ။ထိုသို့ဆိုရာ ၌ သူတော်မဟုတ်သော
တောသွားသာဖြစ်သောသူတို့သည်။သစ္စာမှန်ကြလတံ့တည်း။သစ္စာမမှန်က
တောသွားတို့ဘေးလည်းကောင်း။မိမိလက်နက်ခဲလည်းကောင်း။သင့်ရာ
သည်ကိုရည်၍။တောသွားမုတ်ဆိုးတို့ထုံးဖြစ်ကြောင်းကိုဆိုသတည်း။ တော
သွားပြင် သူတို့မှာ လူတော် မ ဟုတ် သ မျှ သစ် ထန်ခွန်တင် မမှန်ရာ။ သူတော်
ဖြစ်မှမှန်သတည်း။တောသွားမုတ်ဆိုးတို့ကိုကျမ်သစ္စာမပေးနှင့်။တောသွား
ရာဘေးမှ မလွတ်။ ဒိဌနှိစေဟူသတည်း။ ထိုကြောင့်သစ် ထစ်ခွန်တင်သည်
တောသွားမုတ်ဆိုးတို့ထုံးတည်းဟု ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

မင်းကြီးတနည်းကား။တောသွားရွှေကျင်လေ့ရှိသောသူတို့သည်။ ထိုကျင်
ခိုက်သစ္စာမှန်ရာသည်။ မှန်မှကျင်တိုင်း ရသည်။ မမှန်လျှင် ဘေးလည်းသင့်
သည်။ရွှေကျင်၍လည်းမရဖြစ်သည်။တောင်ကျွန်ကိုစမ္ပူဒိပါ။မြောက်ကိုဥတ္တ
ရကုရု။အရှေ့ကိုပြုပ္ပါ။ အနောက် ကိုအမြဂေါ ရာ။ပြောရမည်။ပြောမြဲအတိုင်း
မပြော။တောင်ကိုမြောက်။အရှေ့ကိုအနောက်။ပြောချေသော်။ကျင်၍မရရာ။
တိရိစ္ဆာန်ဖြစ်သောကျားကိုဗျက္ဃ။မျောက်ကိုမက္ကဋ။ဆိုရမည်ကိုမဆို။မျောက်
ကိုကျားဆိုချေလျှင်ရွှေကျင်၍မရရာ။ဘေးလည်းထိခိုက်ရာသည်။ ထိုကြောင့်
စကားအသေပံနက်မှန်စေဟူသော စကားဖြစ်၍။ ထိုသူ တို့တွင်။ သစ်ထစ်ခွန်
တင်ဖြစ်က တဦးလည်း မှန်တိုင်းပြောစေ ဟူသတည်း။ ဤအရာကို မိုလ်လူအ
များသုံးစွဲရာမဟုတ်။ သူတော်သူမြတ်ချင်းတောသွား မုတ်ဆိုးရွှေ ကျင်သား
တို့ထုံးတည်းဟုမှတ်ရာ၏။ ထိုကြောင့်မမှန်ပြုသမျှသည်ပျက် စီး ရာ ရောက်
လေသတည်း။

၃၉ မြီစားသားသမီးကျွန်ကိုကိုင်ငင်၍ထားရာခွင့်မပေးဦးဆံရိတ်သောတရား။

မင်းကြီး။ အကြင်မြီစားကို လည်း ကောင်း။ မြီစား၏ သားသမီးကိုလည်း
ကောင်း။ ကိုင်ငင်၍ထားရာဦးဆံကိုခွင့်မပေးရိတ်ချေ သော်။ ဆံရိတ်ပြစ်ငွေ
သုံးဆယ်လျော်စေ။ ၎င်သုံး ဆယ်နှင့် တန်သောမြီဖြစ် က လွတ်စေ။ မြီနည်း
လည်းသုံးဆယ် ပြည်ကိုတွက်၍လျော်စေ။ မြီများလည်းသုံးဆယ် မြီကိုချ၍။
လွန်သည်မြီကိုဆပ်စေ။ ။သို့ကားဆိုတုံ၏။ မိဘထားရင်းသူတို့ခွင့်ပေး၍
မြီရှင်ရိတ်သော်အပြစ်မရှိ။ မြီစားရင်းခွင့်မပေးသားသမီး အကိုင်ခံရသူတို့ခွင့်

two men were journeying in the forest; one said (something,) and the other marked it by notching a tree with his knife, and said, "so may your words be true," and the other said, "as my friend has marked all I have said is true, let the notches be a witness, if you make more notches than words spoken, let it be no witness." Thus these two men spoke and made the marks, and they were good men. If these forest rangers are not good men, and they break their engagement, some misfortune or accident from their own weapons is likely to happen to them; on the strength of this, it is said, to have become a custom among hunters. This shall not be taken as evidence in the case of any, except hunters, who are not good men; it is only to be depended upon in the case of good men. Do not administer an oath on the religious book to hunters; they may be made to imprecate evil on themselves by their own weapons. For this reason, this "notching of the bark only of a tree" is called the custom of hunters. Thus the lord recluse said.

Oh excellent king! in another case, men who are in the habit of washing for gold in the forests, every time that they speak the truth whilst washing, they obtain gold; if they are not true, misfortune will come upon them, and their labour will be in vain. They shall say, in the south is Samboodeepa, in the north, Oodoogaroo, in the east, Pyoppa, and in the west, Amyagaura. If they do but say south is north, east is west, they shall get no gold. They may call the common tiger byaka (the pali for a tiger,) and the monkey meggata; but if they do not, and call the monkey a tiger, they shall get no gold in their washing, and some evil will befal them. For this reason, let oaths be kept, and the truth spoken, and in notching the tree, let the other party (the notcher) also speak the truth. This is not a custom for general adoption, but for good men, hunters, and gold washers; for this reason, destruction always follows on falsehood.

39*th. The law when the head of a debtor's child, or slave, given to serve, is shaven without leave.*

Oh king! if any one in confining a debtor, or his children, shall shave their heads without leave, let him pay compensation in thirty tickals of silver for the fault, and if this be the amount of the debt, let it be cancelled; if the debt be less, let the balance be reckoned and paid, or if the debt be more, let thirty tickals of silver be deducted from it, and let the balance be paid. Though this is said if the parents or person who placed them (with the creditor) have given permission, and the creditor shall shave the head, there is no fault. But though the children or person so placed shall give con-

ပေးသော်လည်းမရိတ်ပိုင်ချေ။ မိဘအရှင် အကြီးခွင့် မပေးသမျှ ဆံရိတ်ပြစ် ငွေသုံးဆယ်ဖြစ်စေ။

၄၀ ကျွန်သားသမီးရွှေငွေသက်ရှိသက်မဲ့ကိုခိုး၍ရောင်းသောတရား။

မင်းကြီး။အစည်ကျွန်စည် ကိုလည်း ကောင်း၊ အမျိုးကြေး ဝယ်သောကျွန် ကိုလည်းကောင်း။ သူတထူးသားသမီး ကိုလည်းကောင်း။ ခိုး၍ရောင်းစားချေ သော်။အရောင်းခံသူတို့၏အဖိုးတန်ရာကိုငါးတက်တိုး၍လျော်စေ။ ။အကြွင် ဝယ်သူသည် ရောင်းသူကိုမပြနိုင်။ပွဲဘောင် ကြား အသိအမြင်မရှိကကျွန်ခိုး အပြစ်အတိုင်းငါး ဆလျော်စေ။ ။ရောင်းသူကိုမတွေ့မရနိုင် သော်လည်း ဝယ်သည်ကာလသူသိ။သူထင်ဖြစ်က ခိုးပြစ်လွတ်စေ။သူကျွန်သား သမီးတို့ကို အပ်စေ။နောင်ရောင်းသူကိုတွေ့လျှင်။အကျအဖိတ်ရှိသမျှနှင့်။ဝယ်ရင်းအဖိုး ကိုရောင်းသူမှာတောင်စေယူစေရစေ။ ။အလုံးစုံရောင်းဝယ်သမျှအမှုတွင် သခင်မိဘပေါ်သမျှမှာလည်းနည်းတူ။ ရွှေငွေဖြစ်လျှင်နှစ်ဆတက်။ ကျွဲနွား ဆိတ်ဝက်ကြက်ဖြစ်လည်းအမျိုးအလိုက်အတက်အတိုင်းရောင်းသူကို မတွေ့ မရသိကြားမြင်သူမရှိလျှင်လျော်စေ။အရင်းကိုလည်းအပ်စေယူစေ။ ။ပွဲ ဘောင်ကြားသိသော်ရောင်းသူမတွေ့မဆိုသာခိုးပြစ်လွတ်စေ။ သူဥစ္စာမှန်သ မျှ။ သုသားသမီးမှန်သမျှသက်ရှိသက်မဲ့ကို အရင်းတိုင်းအပ်စေ။ သေပျောက် သော်အစားတည်စေ။

၄၁ လယ်ယာမိုဃ်းမြေထမ်းအုံးကို။အရှင်မရှိခိုက်သူတပါး ရောင်းစားနှင့်သောတရား။

လယ်ယာမိုဃ်းမြေထမ်အုံးတို့မှာ။ ဥစ္စာရှင်မရှိ။သူတပါး ရောင်း သော်။ ဥစ္စာရှင်ပေါ်ကရပိုင်စေ။ကာလအရှည်လုပ်သည်မဆိုသာ။ရောင်းသူကိုသာ ဝယ်သူကလိုက်စေ။ဥစ္စာရှင်ရင်း၏မျိုးဆွေပေါက်ဖော်တစုံတယောက် အမွေ ခံတို့အသိဝယ်သူလက်ဝယ်တွင်လုပ်၍ဆယ်နှစ်မြောက်သော်လည်းကောင်း။ ထိုဥစ္စာရှင်ရင်း တို့ရှိလျက် ဆယ်နှစ်မြောက် လုပ်တက်သိး စားလျက်မယူရှိ လျှင်ဥစ္စာရှင်ရင်းတို့မရသာ။ အဖိုးမပေး ဘဲလုပ်တက်လည်းမရသာ။ လုပ် သူရစေ။ ။ဤမြေထမ်အုံး ဥယည်စ သည် ကို အရန်ပိုင် ရင်း သူတို့မလုပ် သဖြင့်မြေတိုင်းသူကြီးချပေး၍။ အသိ အမြင် သုံးနှစ်တိုင်မှဆိုချေသော်။ လုပ် သူရစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မပျောက်မပျက် ထင်ရှားရှိသည်။ ဥစ္စာဘဏ္ဍာလည်း ဖြစ်သည်။ ဥစ္စာရှင်မထိန်းမသိမ်းမလုပ်မတက်နေချေသော ကြောင့်တည်း။ဆိုးတား ပါ ပေးလျက်အပိုင်အနိုင်ချသော်။ လုပ်သော်သုံးနှစ်

sent, the creditor shall have no right to shave the head in any case; it the hair be shaven without leave obtained of the parents or owner, the penalty shall be thirty tickals of silver.

40th. The law when children or slaves are stolen or sold.

Oh king! if any hereditary slave, or slave bought of a free family, or any person's children, be stolen and sold, let five times the value of the person so stolen be paid in compensation; and if the buyer cannot point out the seller, or if there be no witnesses, let him pay the compensation as laid down for the theft of a slave, five times the value; and if the seller cannot be found, and at the time of buying there are witnesses present, let him be free of the fine or compensation for the theft, let him return the child or slave to the owner; and if the seller be afterwards found, let him sue him for the original price and all expenses, and let a decree be given in his favor. In all matters of trade, when the parents and owners are known, the law is the same; if it be gold or silver, double the amount; if buffaloes, oxen, goats, pigs, or fowls, let the advance or compensation be made according to the kind of animal. If the seller is not to be found, and there shall be no witnesses, let (the buyer) pay the compensation, and let him also return the original (animal.) If there were many people witnesses, though the seller is not to be found, the buyer shall not be accounted a thief, let him be free from the fine, and let him return the property he may have bought as he bought it; if it have died or been lost, let it be replaced.

41st. The law when fields, gardens, palmyra or cocoanut trees, are sold in the absence of the owner.

Regarding fields for wet cultivation, gardens, palmyra or cocoanut topes, if a person sells them in the absence of the owner, on his return let him recover them; long possession shall not be a bar to his doing so; let the buyer claim the price from the person who sold them to him. But, if any one of the relations or heirs of the real owner, knows that the property has been in the possession of the buyer and cultivated by him for ten years, or if the owner of the property be present, and does not claim it during ten years, he shall not after that reclaim it; even if the person in possession may have paid no price for it, the claimant shall not have it, let the person cultivating keep it. Regarding these lands, palmyra or cocoanut topes, or the like, if the original owner does not cultivate them, and the thoogyee or land measurer have publicly allotted them, and if after three years the owner claims them, let the person in possession keep them. Why is this?—because it is property that cannot be lost, must be well known, and the owner took no care of it, did not cultivate the land or take the fruit; but if it be allotted by force in spite of his remon-

အတွင်း။ဆယ်နှစ်အတွင်းမှန်ကမြေရှင်။ဘဏ္ဍာရှင်တို့ကရစေ။ ။၎င်ဆိုခဲ့ပြီးသောသက်ရှိသက်မဲ့တို့ကို။ ဥစ္စာရှင်ရင်းတို့မထိန်းမသိမ်းတရပ်တကြေးအဝေးရှိသော်လည်းကောင်း။ တရပ်တရွာတမြို့တည်း။ တိုင်းနိုင်ငံတချက်တည်းဖြစ်၍ရှိသော်ဥစ္စာသက်ရှိသက်မဲ့ကိုသူကြီးပြည်စိုးမြေတိုင်းရွာအုပ်မြို့ကွပ်။ အစိုးအကြီးတို့သား မြေးစည် ဆက် လုပ် ဆောင် သော်လည်း။ ဘဏ္ဍာရှင်သားမြေးမြစ်တို့ပေါ်ထွက်ဆိုလျှင်ရစေ။ အစည်အရှင်မဆိုသာ။ဥစ္စာရှင်သူတပါးသို့ရောင်း၍။ ဝယ်သူသားမြေး မရှိသော ကြောင့်။ သူကြီးပြည်စိုးတို့သားမြေး စည် ဆက်ထိန်း သိမ်း လုပ်စား၍။ ဆယ်နှစ်မြောက်။ ဆယ်နှစ်ကျော်ရှိပြီးမှ။ ထိုဥစ္စာရှင်ရင်းတို့ရောက်လာ၍ငါတို့ဥစ္စာရင်းဖြစ်သည်။ ဆိုသော်မရသာ လွတ်စေ။ဆိုခဲ့ပြီးသောသူကြီးပြည်စိုး သား မြေး တို့စည်ဆက်စွဲလုပ်သည်အတိုင်း ပိုင်စေ။ ဤကား ထာ ဝရစည် ဆက် ဘဏ္ဍာဖြစ်၍ဆိုသတည်း။ ရောင်း ချ ၍စား ချေသော်။ ဥစ္စာရှင်သား မြေးအမွေခံမှန် ၍ ဆိုလျှင်ရောင်း သူ က အဖိုးကို ပေး စေ။ သေ ပျောက်လျှင် ဆုံးစေ။ ထိုသို့ရောင်း သောဘဏ္ဍာမှာ။ မင်းလဲ စည်ပေါက်ထိုးကျူး ရှိသော် လွတ် စေ။ မ ရ သာ ချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။လျှပ်ပေါက်ရာရောက်ချေသောကြောင့်တည်း။ မရောင်းမချဖြစ်လျှင်ရွှေထီးရွှေနန်းဆက်သော်လည်းမလွတ်သာချေ။ဥစ္စာရှင်ရင်းမှန်သူက သားမြေးမြစ်တို့ရစေ။ ထိုဥစ္စာရပ်ကိုအရှင်သူကြီးမြေတိုင် တို့က။ မထိန်းမသိမ်းသော်လည်း ကောင်း။ ထိန်းသိမ်းလျှင်အရှင်ဇကေ ရာဇ်က။ သူတပါး သို့ ပေး လျှင် အရှင် ပေး ရာ ရ စေ။ လုပ် သူ တို့ မ ရောင်း မ စား သာ။ ရောင်းစားချေလျှင်ဥစ္စာရှင်ရင်းသားသို့မြေးမြစ်တို့ကရစေ။ရွေးစေ။

။မနုအကျယ်သတ္တမတွဲပြီး၏။

strance, let him have a right to recover it within three, or even ten years. If the owner of the property in question does not take care of it, if he has removed to a distant district or kingdom, or remains in the same district, village, city, or kingdom, though the thoogyee, governor, land measurer, head of several villages, superintendent of the city, the heads of the place, their son or grand-son may have cultivated the lands in succession, if the sons, grand-sons, great grand-sons, or heirs of the property shall claim it, let them have it. Length of time in possession shall be no bar to their recovering it. If the owner of the property has sold it to another, and because the purchaser has no children or descendants, the thoogyee, his sons or descendants have taken care of and cultivated it, if within ten years, or after the expiration of that period, the original owners shall claim it, they shall not recover it, but let it be free, and let the descendants of the thoogyee or governor mentioned, as they have used it, have a right to it. This is said when the property has been a long time in possession. If they have sold it, and the owner's descendants shall prove themselves his heirs, let the person who sold it pay them the price. If he be dead, or not to be found, let them lose it, and if an usurper has seized the throne, let the property so sold be free; they shall not obtain possession of it; though a new king may have come to the throne, it shall not be free; if it has not been sold, let the proved descendants of the original owner obtain it.

END OF THE SEVENTH VOLUME.

LAWS OF MENOO.

VOL. VIII.

။မနုကျယ်အဋ္ဌမတွဲ။

နမောတဿဘဂဝတောအရဟတောသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

။မာတိကာ။

။မနုအကျယ်အဋ္ဌမတွဲတွင်ပါသည်တရားအမည်ကိုဆိုပေအံ့။

၁ မြေသေ။မြေရှင်အကျယ်စကား။

၂ မြေကိုပိုင်ခြင်းခုနှစ်ပါးအကျယ်စကား။

၃ ပေးခြင်းအမျိုးအကျယ်ရှစ်ပါးစကား။

၄ ကောက်၍မွေးသောအကျယ်စကား။

၅ သူတပါးအဝတ်အထည်ကို။ မသာခန်းလိုက်ရာ။ငှါး၍ဝတ်သောတရားစကား။

၆ သူတပါးအဝတ်အထည်ကို။ အမှတ်မဲ့ငှါးတောင်း၍ဝတ်ရာ။ ခေါင်းဆေးပြုပ်လျှော်ဆောင်ခြင်းတရား။

၇ မသာခန်းစောင့်ကြက်ခိုးစကား။

၈ ဆင်မြင်းစောင့်သူကိုလက်လွှန်သောတရား။

၉ ကျွန်ကိုလည်းကောင်း။အလွတ်သူကိုလည်းကောင်း။ကိုယ်ခစားငှါး၍အခမပြေရှောင်သောစကား။

၁၀ ကျွန်မှန်ကိုသိလျက်။သခင်မသိသူရင်းငှါးသောစကား။

၁၁ သင်္ဘောလှွင့်ရာ။သူရင်းငှါးသောစကား။

၁၂ သင်္ဘောတွင်ကုံသည်တို့စကား။

၁၃ သစ်ပင်။ထန်းပင်။အုန်းပင်။တက်အခမပြေ။အခပြေငှါးစကား။

၁၄ အအုပ်အထိန်းမရှိ။ သိတင်းသီလနှင့်နေရာ။ ယောကျ်ားမိမ္မတို့ပြစ်မှားသောစကား။

ဤကားမနုရင်းအကျယ်အဋ္ဌမတွဲတွင်ပါသော တရားအမည်။ မြေသေ မြေရှင် အကျယ် စကားအစ။ အအုပ်အထိန်းမရှိ။ သိတင်း သီလနှင့်နေရာ။ ယောကျ်ားမိမ္မတို့ပြစ်မှားသော စကားအဆုံးတည်း။ ။၎င်အကျည်းတရားစည်ကိုပြုပြီး၍။အကျယ်ခွဲချမ်း၍ဆိုလတ္တန့်သောစကားဤသို့တည်း။

LAWS OF MENOO.

THE EIGHTH VOLUME OF THE
GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE EIGHTH VOLUME.

1. The law as regards the perfect or imperfect right in land.
2. The seven kinds of right in land.
3. The eight kinds of gifts in full.
4. The law of adoption in full.
5. The law regarding borrowing clothes, and going to a funeral in them.
6. The law regarding borrowing clothes, and unthinkingly wearing them whilst washing the head to avert the evil influence of the stars.
7. The law regarding the watchers of a dead body stealing a fowl.
8. The law regarding assaults committed on an elephant-driver, or a horse keeper.
9. The law regarding a slave or a free person hiring himself, and absconding before the time of service is up.
10. The law regarding hiring a slave, knowing him to be so, without the knowledge of his master.
11. The law regarding hiring of sailors.
12. The law regarding traders in ships.
13. The law regarding the hire for climbing palm, cocoanut, or other trees, being paid in full or not.
14. The law regarding fornication, committed by a man or woman, with one living in the performance of religious duties, (a priest or nun,) who has no one to take care of him or her.

These are the laws contained in the eighth volume of the Menoo Kyay, commencing with the perfect or imperfect proprietary right in land, and ending with fornication committed with a person, male or female, living in the performance of religious duties, and without protection. Having noted the headings, I am about now to lay them down in detail.

၁။ ။မြေသေ။မြေရှင်အကျယ်စကား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အကြွင်လူတို့၌။မြေသေ။မြေရှင်ဟု ပိုင်စုတွင် နှစ်ပါး
အပြားရှိ၏။ ထိုနှစ်ပါးတို့တွင်။မြေသေဟူရာ၌။ သူရဲမြေ။ အစုအငန်းကိုပေး
သောမြေ။ သူကြီး။ပြည်စိုး။မြေတိုင်။တောကဲ။စာချီ။စမာ။အကြီး။အစီတို့ကို။
စားစုမင်းဧကရာဇ်က။နယ်ပါယ်နှင့်ပေးသောမြေ။ အဘေးအစည်ရှည်စွာ
က။ မျိုးရိုးစည်ဆက်အအုပ်အကြီးတို့စားစုလုပ်စုမြေ။ သည်မြေရပ်များ မြေ
သေမည်၏။ ။မြေရှင်ဟူရာ၌။၎င်မြေသေမှကြွင်းသော။ဘေးဘိုးမိဘက။
ဆင်းသက်၍။အမွေရသောမြေ။သူတထူးရောင်း၍ဝယ်ရာရသောမြေ။ သူတ
ထူးပြေး၍ရသောမြေ။မဆီးမတားအသိအမြင် ဆယ်နှစ်လုပ်၍ပိုင်သောမြေ။
တောကိုခုတ်ထွင်တီကျင်၍ရသောမြေ။ စမြင်မြေတိုင်အကြီး အအုပ်တို့ပေး၍
ရသောမြေ။သည်မြေရပ်များသည်။မြေရှင်မည်၏။ ။သို့ကားဆိုတုံ၏။
စမြင်မြေတိုင် အကြီးအအုပ် ပေးသော်၎င်။ လယ်ရှင်မဆီးမတား လုပ်သော်
၎င်။တောကိုတီထွင်၍လုပ်သော်၎င်။ ထိုမြေကိုပိုင်သူအဆုံး။ အပိုင်ရောင်း၍
ဝယ်သော်။ လုပ်ပိုင်စားပိုင်မြေပိုင်မှန်စေ။ ရောင်းသူရှိစည်ရွေးရကောင်း
သည်ဆိုသော်မရွေးသာ။သို့သော်လည်းရောင်းသူရှိလျက်။ဝယ်သူသေသော်
ရောင်းသူကရွေးစေ။၎င်သူသေသော်။အရာထမ်ရှိလျှင်ရွေးကရွေးစေ။

ဆိုခဲ့ပြီးသမျှ မြေသေမှာ။ထိုမြေသေ၏ အရှင်ဟောင်း သားမြေးမြစ်တို့
သော်၎င်။ထိုမြေသေတွင်လုပ်စုအဖက်ဆိုင်တို့သည်လည်းကောင်း။ ပေးရွေး
ပါမည်ဆိုလျှင်။အပေးအရွေးကိုခံစေ။၎င်မြေသေကို သားမြေးမြစ်မှန်လျက်။
မင်းဆက်များစွာ။နှစ်ရှည်စွာလုပ်မှ ပေးရွေးသော်တန်ဖိုးအတိုင်းပေးစေရွေး
စေ။ရွေးတွင်းမပိတ်သာချေ။ထိုမြေကိုအထက်ချဖေါ်ချဖက်အမှုထမ်းချင်းတို့
အပိုင်ရောင်းသော်ပေါင်သော်။ရောင်းပိုင်။ပေါင်ပိုင်စေ။ ထိုမြေတွင် မိမ္မရိုးက။
အသေမြေ။ယောက်ျားရိုးကအသေမြေဖြစ်လျှင်။ပေါက်ဖေါ်အများရှိသည်ဟု
ထိုမြေသေကို အမွေမခံမစားစေရာ။ သူတပါးတို့အားလည်း မရောင်းမပေါင်
သာချေ။ဘေးဘိုး မိဘဆုံးသည်တကားဟုမဆိုသာချေ။ မိမ္မရိုးမှန်လျှင်။ မိမ္မ
ရိုးစိုက်သူတယောက်တည်းသာဆင်းသက်ဆက်ခံစေ။ ။ယောက်ျား
ရိုးဖြစ်ကလည်း။ယောက်ျားရိုးတွင်တယောက်တည်းသာ ဆင်းသက်ဆက်ခံ
စေ။ထိုမြေကြောင့်တင်ပြီးရှိသော်။အမှုအခင်းထွက်သော်။ ပေါက်ဖေါ်စုတမိ

1st. The law regarding the perfect or imperfect proprietary right in land.

Oh excellent king! the right of any person in land is two-fold, either perfect, or disputable. Of these two, there is a perfect proprietary right in—1st, the land of soldiers, given to the companies of royal servants; the land given by the monarch in measured allotments for the subsistence of Thoogyees, governors of provinces, land measurers, superintendents of forests, writers or clerks, heads, or chiefs; 2nd, land that has come by hereditary succession, and been long in the possession of the head man's family, which they use and cultivate for food. These are called *myaythay*, i. e. lands in which the right is said to be perfect. As regards lands the right in which is disputable, they are all lands except those that have just been noted as land in which the right is perfect. Hereditary estates, land that has been purchased, land that has been obtained on another's going away and leaving it, land that has been openly occupied and worked without interruption for ten years, forest land which has been cleared, land allotted or given by officers, the land measurer, head man, or superintendents,—these are said to be *myaysheng*, lands in which right is liable to dispute. Though it is thus said, yet if the Thoogyee or land measurer, or other constituted authority have made the allotment; or should the land hsve been worked without opposition from the owner; or should the land have been reclaimed from the forest and brought under cultivation, then if the actual occupant of such land shall sell his right, let the right (of the buyer) to cultivate, own, and live upon it, be considered good and sound; during the lifetime of the seller it shall not be redeemable; (i. e. against the will of the buyer.) But after the death of the buyer, if the seller wish to redeem, then, let him do so. If the seller is dead and has left heirs, and they wish to redeem it, let them do so.

As regards the above land in which the right is perfect, if the sons, grand-sons, or great grand-sons of the former owner, or if parties who have a claim to it as partners in working it, shall offer to redeem it, let them do so. If the true sons or descendants of the owners of such land shall wish to redeem it after a long lapse of years and many successive kings have reigned, and the (person in possession) has been working it, let them redeem it at its proper value; it shall not be considered irredeemable. But if the original parties in the receipt of the grant, or their attornies, have sold the land outright, or mortgaged it, let them have the right to do so. If the land come in the female line, or if it come in the male line, no one shall receive a share in the inheritance of it on the plea of relationship; they shall not pledge nor sell it, on the plea of being descended of a common ancestor. If it come in the female line, let the person who takes her place and office alone inherit. If it come in the male line, let one only in the male line inherit by des-

တဘတည်းဘိုးဆိုဘွားဆက်ဖြစ်သည်ဟု။ထိုမြို့ထိုအမှုကိုမခံမဆပ်မဆောင်
စေရာ။အမျိုးစွဲသူကသာအမှုမျိုးနှင့်ထိုမြို့ကိုခံဆပ်ဆောင်ရွက်စေ။ ထိုသို့စိုက်
၍အကြီးအအုပ်ဖြစ်သူတို့သည်။ ထိုမြေသေအမှုရွာအုပ်အမှုကြောင့်။ ယူရ
သည်မြို့ကိုလည်း၊ထိုဆိုင်သူသေလျှင်။မယားဖြစ်သည်ဟုမြို့ရှင်တောင်းသော်
တောင်းရ၏။တောင်းသော်လည်း ထိုမယားက။မဆပ်သာ။အစည်အရိုးကိုခံ
စိုက်သူ။မြေမှုကိုဆောင်သူတို့ကမသိမဆိုသာ။ထိုမြေအရိုးစိုက်သူ။ ထိုရွာထို
မြို့ကိုအုပ်သူတို့ကဆပ်စေ။

မြတ်သောမင်းကြီး။ဆိုခဲ့ပြီးသောမြေသေ မြေရှင်ဟူသမျှမှာ။ မိဘဘိုး
ဘွားပေါက်ဖေါ်တို့သားမြေးမြစ်ညီနှင့်အစ်ကို။ မောင်နှင့်နှမပင်ဖြစ်ကြသော်
လည်း။မရွေးသာချေ။အပိုင်ရောင်းလျှင်ပိုင်စေ။ခုနှစ်ဆက်အဝင်ပေါက်ဖေါ်
သားမြေးဖြစ်သည် မှန်သော်လည်း မရွေးသာချေ။ ရောင်းရင်းတိုင်းပိုင်စေ။
ပေါက်ဖေါ်ချင်းပင်ဖြစ်စေ။ဆိုခဲ့ပြီးသမျှကို ရောင်းမည်။ အမျိုးအမွေဆိုင်တို့
ကိုအနှုန်းမေး၍။မဝယ်မည်ဆိုသူနေစေ။ဝယ်မည်ဆိုသူဝယ်စေ။ ။အ
ဆွေသားချင်းဖြစ်၍မေးစည်။မဝယ်ပြီဆိုသည်ကိုတဦးဝယ်မှ။ အညီဝယ်ပါ
ရစေဦး ဆိုပြန် သော်လည်းကောင်း။ တဦးသူဝယ်၍ တနှစ် စွဲလုပ်ပြီးမှဆို
သော်။ဝယ်ရင်းသူသာပိုင်စေ။မဝယ်ဆိုသူ နှစ်ကြာချေသော့ကြောင့်။ မဝယ်
သာလွှတ်စေ။မဝယ်ပြီဆိုသည်နေ့လည်းကောင်း။လလည်းကောင်း။ ရောင်း
ဝယ်ကြစည်။မဝယ်ပြီအထက်ဆိုလိုက်ပေသည်။ ယခုဝယ်ပါမည်ဆိုလျှင်။
မဝယ်ပြီသူသိသူမြင်ဆိုသည်ဟု။ မရောင်းမနေသာချေ။ ပေါက်ဖေါ်ချင်းဖြစ်
သည်။ပေါက်ဖေါ်ချင်းအလိုက်ဆိုရာရောင်းဝယ်စေ။ ။ဆိုင်သူတဦးကို
ရောင်းမည်။ဆိုင်သမျှလူတို့ကိုဝယ်ပါ။ ငမှာသုမြို့တင်ခဲ့သည်။ လျော်ရန်ရှိခဲ့
သည်တိုင်ဆိုပြော၍။ဝယ်မည်ဆိုလျှင်အစုံအညီဝယ်စေ။သို့ကားမဟုတ်။ င
ကိုသာအလုံးရောင်းကောင်းသည်။ ငါသာအလုံးဝယ်ရကောင်းသည်။ ဝယ်
သူတို့ဆိုလျှင် ဝယ်သင့်မဝယ်သင့်ကိုဝယ်သူချင်းဆိုစေ။ ရောင်းသူကို မဆို
သာချေ။ သို့ကားမဟုတ်တုံ။ဝယ်ပါမည်ဆိုသူတဦးကိုမသိစေရ။ တဦးသာ
ကိုရစေလိုသမှုရောင်းချေသော်။ ရောင်းသူမှားချေသည်။ ဝယ်သူမှာနုတ်၍
ဝယ်သင့်မဝယ်သင့်ကိုဆိုကြစေ။ဥစ္စာရှင်သိမ်းနုတ်ယူစေ။ ဝယ်သင့်သည်
ကိုဆိုကြသူချင်းဆိုကြစေ။ ဝယ်သင့်သူကိုရောင်းစေ။ မရောင်းပြီဆိုလျှင်။တ

cent, and bear the burdens attached; if there be any debts incurred on account of these lands, or any suit or matter arising out of them, the relations, children of the same parents, or descendants of the same grand-parents, shall not on account of relationship, bear any portion of these debts or other matters; let the person who succeeded to them alone bear all burdens, and pay all debts connected with them. Having cleared all the burdens, should this person, the head man or superintendant, die, having incurred debts on account of the land, or as being the superintendent, Thoogyee of the village, if the creditors sue his widow, on the ground of her being so, they shall have the right; nevertheless, she shall not be obliged to pay. The person who succeeded (her late husband,) the person who bears the burden of this land, shall not plead ignorance of the debt: let the person only who succeeded to the land, the Thoogyee, or head man of the village, pay it.

Oh excellent king! as regards both the lands in which the right is perfect, and those in which it is disputable, if parents, grand-parents, or relations, children, grand-children, or great grand-children, be they even brothers and sisters, shall wish to redeem such lands, they shall not have a right to do so; if they have been sold out-right, let the buyer have a full right to them. Although they be really relations within the seven degrees, they shall not redeem the lands; let the buyer have a right to them at the price or on the terms on which he originally bought them. If he (the buyer of the lands of which we have been treating,) shall wish to sell them, let him offer them to all those having a right of inheritance in them; let those who do not wish to buy them decline, and let those who wish to buy do so. If one who has been offered the land and declined to buy it, shall, after it has been bought by another relation, state his wish to purchase one half, if the request be made one year after it has been bought and worked, let the person who originally bought, have a full right to it, because the party who wishes to buy has had the offer made him, and has allowed a year to elapse; therefore he shall have no right to it; let it be free. If days or months only have elapsed since he declined to purchase, and he say, "I will now buy," though (the possessor) shall plead it has been declined before witnesses, and refuse to sell, he shall not be allowed to do so; the person making the offer is a relative; let them buy and sell as becomes relatives. If one person connected with the land shall wish to sell it, and shall propose to all who have an interest in it to purchase it, saying he is in debt or has to make compensation, if they say they will buy it, let it be sold in equal proportions to all. If one shall wish to buy the whole, let the other buyers decide whether the whole shall be sold to him; the seller shall have no voice in the decision. If it be not thus, but (the seller) has sold it to one of the party without letting another know who has expressed a wish to buy it, he has com-

ရှုးတွေ့ရပေသည်။စရိတ်ကိုဥစ္စာရှင်ကပေးစေ။ သူတပါးသို့လည်း မရောင်းသာချေ။ထိုစရိတ်မှာအဘေးဆုံမဆိုသာချေပေးစေ။ ။ဎင်လယ်မြေကိုတဦးဦး၌။ပေါင်၍ရှိမည်။ပေါင်ရကောင်းသည်မဆိုသာ။ပေါင်သူလက်မှိအရှည်ပေါင်၍ရှိမှ။အသိအမြင်ဖြစ်လျှက်။ နောက်မှ ပေါင်ရကောင်းသည်ဆိုသော်။ ပေါင်ရင်းသူမှာသာပေါင်စေ။ ဆိုင်သူဖြစ်သူဟု မပေါင်သာချေ။ သို့မဟုတ်။ပေါင်သည်လန္ရစ်။ပေါင်သည်။ ပေါင်သင့် သသူတို့အညီပေါင်ပါမည်ဆိုသော်ပေါင်စေ။ တဦးမှာအလျှင်ပေါင်နှင့်ချေသည်မဆိုသာ။ ဎင်လယ်မြေကိုတဦးဦး၌။နှစ်ရှည်ပေါင်၍ရှိပြီးမှ။အပိုင်ရောင်းလျှင်ဆိုင်သမျှလူတို့အပိုင်ဝယ်စေ။ငါ၌နှစ်ရှည်သည်မဆိုသာ။ဎင်မြေကိုမရောင်း။အသီးအနှံ့ကိုပူပြင်းစွာကျေးငွေရှိ၍ရောင်းသော်။ထိုရောင်းစည်ဝယ်ကြသသူတို့ ရောင်းဝယ်စေ။အမျိုးအရိုးပေါက်ဖေါ်ဖြစ်သည်။သူတပါးသို့ မရောင်းမဝယ်သင့် မဆိုသာ။ရောင်းဝယ်သည်အတိုင်းရောင်းဝယ်ပိုင်စေ။ ။သို့ကားမဟုတ်တုံ။သူစိမ်းသူကျက်မဆို ဝယ်မည် ရောင်းမည်။ စရန်သွင်း၍နေ့ရက်ရှိပြီးမှ။ထိုနေ့ထိုရက် မရောက်မှီအခြားမှာရောင်းချေသော်။ ဝငိသောဥစ္စာကို တန်ဖိုးပေးစေ။နေ့ရက်လွန်၍ရောင်းသော်ရောင်းပိုင်စေ။ထိုအသွင်းစရန်ကို မရသာဆုံးစေ။ ။သို့ကားမဟုတ်တုံ။မည်သည်နေ့ရက်လတွင် ဝယ်သည်အတိုင်းအဖိုးပြေပေး၍ဝယ်ပါမည်။ သည်နေ့ သည်လရောက်၍မဝယ်နေလျှင်။ ဥစ္စာရင်းပေးယူမည် စာထားရှိကလည်း။ ထိုစာထားဂတိအတိုင်း တည်စေ။ ဆံစပါးအဝတ်အထည် အချည်အကွင်း ရွှေငွေ သက်ရှိသက်မဲ့ ရောင်းဝယ်သမျှသည်ထုံးနည်းတူဖြစ်စေ။ ။သက်ရှိသက်မဲ့။ကျွဲ။နွား။ဆင်။မြင်း။လူ။ကစားရောင်းဝယ်ကြသမျှသည်။ဎင်နည်းတူ။မိုဃ်းမြေ လယ်ရာဥယည်လူအဝတ်အထည် အလိပ် အချည်အကွင်းများမှာ။ အမျိုးဆိုင်ရာ။ မှာရင်းအတိုင်းရောင်းဝယ်ကြရာ၏ဟု။ ဗြဟ္မာမင်း သားရင်းဖြစ်သော။ မနုမည်သောရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။

၂ ။မြေကိုပိုင်ခြင်းခုနှစ်ပါးအကျယ်စကား။

မြတ်သောမင်းကြီး။မြေ၌ပိုင်ခြင်းခုနှစ်ပါးအပြားရှိသတည်း။ခုနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ ၁။ ဘိုးဘွားမိဘတို့ကအမွေရ၍ပိုင်သောမြေတပါး။ ၂ ဝယ်၍ပိုင်သောမြေတပါး။ ၃။ မြေတုံငံစမြင်တောကဲတို့ချ၍ပိုင်သောမြေတပါး။ ၄။ ဥစ္စာရှင်ရင်းတို့အထိန်းအသိမ်းမရှိ၍တောကိုခုတ်ထွင်တီကျင်း၍ပိုင်သောမြေတပါး။ ၅။ သူတပါးတို့ပေး၍ပိုင်ခြင်းတပါး။ ၆။ အရှင်စိုးမင်းပေးချသနားတော်မူ၍ပိုင်ခြင်းတပါး။ ၇။ သူ

mitted a mistake; having ejected the buyer, let them, (the relations) try whether he had the right to buy or not, and let it be sold to the person entitled to buy. If the person in possession shall refuse to sell, and if a suit at law be instituted, let him bear all the expenses of the suit; and he shall not sell (the property) to any other person; and as regards the expenses of the suit, he shall not plead (as an excuse) the descent from a common ancestor. Let him pay the expenses. If these lands should be in pledge to any person, there shall be no question about the right, if the pledge has been made before witnesses, and the pledgee has been long in possession; as it was originally pledged, so shall it be; it shall not be pledged to a claimant on the plea of family connexions. But if within a month and a year of the pledge being made, the family connexions to whom it ought (in the first instance) to have been pledged, should offer to take the pledge equally among themselves, let it be so pledged; the plea of having already pledged it to another will be of no avail. If the right and title in the aforesaid lands, after having been in pledge to any one for a considerable time, be offered for sale, let all such as are connexions, buy it. The person to whom the lands were pledged cannot claim them on the plea of long possession.

If these same lands be not sold, but if from the pressure of debt, the fruit or grain be sold, let the person who bought and he who sold have a right to do so; the relations and family shall not dispute the right to all these to a stranger; let the sale be confirmed. Moreover, whether it be a relation or a stranger to whom it is sold, if he has paid earnest money, and the holder of the land shall have agreed to close the bargain on a certain day, and before that day he shall sell it to another, let him pay back double the amount advanced. But if the day of closing the bargain is past, let him have the right to sell, and let the intended purchaser lose his advance. If it be bought on a written engagement, that on a certain month and day the whole price shall be paid or the lands returned, if on the arrival of that month and day the money be not paid, let the engagement be abided by. Let rice, paddy, cloths, pieces of cloth, rings, bracelets, gold, silver, all property, animate and inanimate, all merchandise, be subject to the same rule. Let all property sold in the market, all merchandise, property animate and inanimate, buffaloes, oxen, horses, elephants, men, all property that is bought and sold, be subject to the same rule; enclosures, lands, fields, clearings, gardens, men, cloths, piece or rolled goods, rings or bracelets, may be sold in the family as laid down. Thus he who was the true prince of Byahmas, Menoo the recluse, said.

2nd. The seven kinds of right to land.

Oh excellent king! there are seven kinds of right to land: the seven kinds are these; 1st, lands inherited from forefathers; 2nd,

တထူးတို့မြေကို။မတားမဆီးမဟာန့် ဆယ်နှစ်ကျော်ဆယ်နှစ်မြောက် မြေရှင်
တို့အသိအမြင်လုပ်၍ ပိုင်သည်တပါး။ ဤခုနှစ်ပါးပြင်မြေနှင့် စပ်သည်ကို
ပိုင်ခြင်းမရှိပြီ။ထိုသို့ပိုင်ခြင်းခုနှစ်ကို။ဗိုလ်ပါအပေါင်းတို့သိစေရာ၏။ ။
ဧင်မြေတွင်အစည်ဆက်ရာမဆက်ရာ။ ပေါက်ဖေါ် စု တို့အညီပိုင်ရာမပိုင်ရာ
ကိုဆို ခဲ့ပြီးအထက်မြေမှုအတိုင်းမှတ်သားစီရင်ရာ၏။

၃ ။ပေးခြင်းအမျိုးအကျယ်ရှစ်ပါးစကား။

၃ မြတ်သောမင်းကြီး။ပေးခြင်းအမျိုးအပြားရှစ်ပါးရှိသတည်း။ ရှစ်
ပါးဟူသည်ကား။ တပါးပေးခြင်း။နှစ်ပါးပေးခြင်း။သုံးပါးပေးခြင်း။ လေး
ပါးပေးခြင်း။ ငါးပါးပေးခြင်း။ ခြောက်ပါးပေးခြင်း။ ခုနှစ်ပါးပေးခြင်း။ ရှစ်
ပါးပေးခြင်းဟု။ပေးခြင်းမျိုးရှစ်ပါးရှိသည်ကို။ခြားနား၍ဆိုပေလတ္တံ့။ ။
ပေးခြင်းတပါးဟူသည်ကား။ သူတထူးကိုချစ်မြတ်နိုး၍။အိမ်ကိုနေတော့ဟု
ပေးလေ၏။အပေးခံသူအိမ်ကိုနေ၍သေသော်။မယားလင်သားသ္မီးမြေး တို့ထို
အိမ်တွင်ရှိလျှင်ဆက်ခံနေစေ။ထိုအိမ်တွင်အတူစားမယားလင်သားသ္မီးမြေး
တို့မရှိသော် ထိုအိမ်ကိုပေးရင်းအိမ်သခင်ရစေ။ ဆွေမျိုးသွေးသောက် အိမ်
နေသောသူနှင့်။ရင်းနှီးသည်ဆို၍မှန်သော်လည်းအိမ်ကိုမရရာ။ ထိုအိမ်ကိုနေ
သောသူ၏ သားသ္မီး မြေး အမွေခံလည်း မရှိ။ အိမ်ကိုနေသောသူလည်းမရှိ
သော်။သက်ရှိသက်မဲ့။ကျေးကျွန်ရှိလျှင်။ ထိုသေသောသူ၏ ပေါက်ဖေါ် အမျိုး
တို့ဆက်ခံစေ။ ထိုအိမ်တွင်နေသောသူတို့သွေးသောက်သူငယ်ချင်းတို့သည်။
ကျေးမွေးမစ၍ သေသည်တိုင်းဖုတ်ကြည်သင်းဂြိုဟ်မည်။ အမျိုးပေါက်ဖေါ်
တို့လည်းကျေးမွေးမစ၍။ ဖုတ်ကြည်သင်းဂြိုဟ်မည်။ ထိုသို့တူကြလျှင်။ ထို
သေသူအိမ်၌။အမိသဖွယ်အုပ်ချုပ် ရှိသောကျွန်မကို။ သွေးသောက် သူငယ်
ချင်းတို့ကရစေ။ ထိုကျွန်မပြင်။သက်ရှိ သက်မဲ့ ဥစ္စာ ရပ်ကိုသေသော သူ၏
ပေါက်ဖေါ်ဆွေမျိုးညာတိခြောက်ယောက်။နှစ်ပြန်အဝင်လူတို့ကသာခံစေ။
တင်မြီရှိလည်း။ အလုံးဆပ်စေ။ တင်မြီကိုကျွန်မရသောသွေးသောက်သူချင်း
တို့ကမဆပ်သာလွတ်စေ။ အိမ်ကိုပေးရင်းသူအိမ်ရှင်ရင်းရစေ။ပေါက်ဖေါ်
သားချင်း။ သွေးသောက်သူငယ်ချင်းသင်းဂြိုဟ်လူဖြစ်သည်ဟု အိမ်ကိုမရ
သာချေ။ ထိုအိမ်ကိုအပေးခံသူသေသူ၌။ကောင်းမွေဥစ္စာမရှိ။ တင်မြီသာရှိ
လျှင်။ထိုတင်မြီကို။သွေးသောက်သူငယ်ချင်းတို့က။ မဆပ်သာလွတ်စေ။ သေ
သူပေါက်ဖေါ် သားချင်းအဝင် နှစ်ပြန်အဝင်ကသာသင်းဂြိုဟ်သည်နှင့်အညီ
ဆပ်စေ။အိမ်ရှင်ရင်းလည်းမလွတ်သာ။အိမ်စုခံရသည် အတိုင်းဆပ်စေ။ အ

lands the possession of which has been obtained by purchase; 3rd, lands allotted by the land measurer, writer, or superintendent of forests; 4th, lands which have no owner and have been cleared from the forest; 5th, lands received in gift; 6th, lands received in gift from the king; 7th, lands which have been worked with the knowledge of the owner for upwards of ten years, without his stopping or preventing the working of them. Besides these seven, there is no other way of being owner of land, and these should be known to all; and whether they shall descend in tail, or whether the relations shall share them equally, shall be decided as has been already laid down.

3rd. The eight kinds of gifts.

Oh excellent king! there are eight classes of gifts, viz., 1st, the one kind of gifts; 2nd, the two kinds of gifts; 3rd, the three kinds of gifts; 4th, the four kinds of gifts; 5th, the five kinds of gifts, 6th, the six kinds of gifts; 7th, the seven kinds of gifts; 8th, the eight kinds of gifts; all which I will lay down separately.

The one kind of gift: A person from regard to another, gives him a house, saying, "live in that house," and the person to whom the gift was made, lives in the house; if at his death the wife, or husband, children, or grand-children, are living in the house, let them succeed to it and live therein; but if there be no wife, husband, children, or grand-children, who lived together with the receiver of the gift, let the giver receive back the house; though relations shall prove their relationship to the deceased, they shall not have the house. If he, the receiver of the gift, the dweller in the house, shall have no children or grand-children to inherit at his death, and if he have property, animate or inanimate, bought slaves, let his relations inherit; and if his friends or acquaintances shall have nourished him and ministered to his wants up to the time of his death, and have then buried him, and his relations shall also have ministered to him and assisted at his funeral, if they are in this alike, let them get the female slave who is in the house and superintends it as mistress. Let all property, animate or inanimate, with this exception, go to the six relations on both sides, and if there be debts, let them pay them all. The friends who got the female slave shall pay none of the debts; let them be free from this, and let the person who made the gift, the original owner, have back the house. The relations, friends, and acquaintances, who assisted at his burial shall not get the house. If the person to whom the gift was made shall leave no property, only debts, the friends shall not pay them; let them be paid by the six relations on each side as they may have taken part in the funeral. The owner of the house also shall not be free; having had the house,

ဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ အိမ်ကို ယူချေပြီးဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။
သွေးသောက် သူငယ်ချင်း တို့မှာမူကား။ အရပ်သမှုဝတ်မကင်းသင်းပြုပ်
ရာရောက်သော့ကြောင့်။ မြို့နှင့်ကင်းစေဟူသတည်း။ ဤကားပေးခြင်းတပါး
တည်း။

ပေးခြင်းနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ အကြင်မိဘနှစ်ပါးတို့တွင်။ သားကြီးသွီး
ကြီးရှိအံ့။ အဖသည် ကျွန်မကို သွားလာ၍။ မွေးမြင်သည်သွီးနှစ်ယောက်ရှိ
လျှင်။ မောင်နှမတို့မှာ။ နင်တို့အစေခံ၍ကျွန်ဖြစ်စေ။ နေရမည် ပိုင်သူ အဖ ပေး
ရာ။ တယောက်ယောက်သောသွီးသည်။ ပိုင်သူအဖ ပေးချေသည်။ အမိ
လည်းကျွန်မှန်ချေသည်။ အဖတဖတည်းပင် ဖြစ်သော်လည်း။ အဖပေးရာ
အစေခံရတော့မည်ဟု။ အစေခံသူကျွန်သွီး တယောက်မှာ။ အဖဖြစ်သူသခင်
သေသော်။ အမဖြစ်သူသခင်မစေပိုင်။ ကျွန်အရာကလွတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်
နည်းဟူမူကား။ ပိုင်သူသခင်ဖြစ်သောအဖစကားကိုနားထောင်ပေသောကျွန်
သွီးဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။ငင်သွီးတယောက်ကား။ အမိ
ကျွန်သော်လည်းငါအဖကောင်းသွီးဖြစ်သည်။ သခင်ပြုမည်သူလည်း တဖ
တည်းဖြစ်သည်။ အစေကိုမခံညင်းဆန်၍နေလေ၏။ ထိုညင်းဆန် နေသောကျွန်
သွီးမှာ။ သခင်ဖြစ်သောအဖသေလျှင်။ ကိုယ်ဖိုးတဝက်ကို သခင်ဖြစ်သော
သွီးသားတို့သို့ ပေးမှ။ လွတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ သခင်ဖြစ်
သောအဖ၏စကားကိုဖီဆန်သောကျွန်သွီးဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

မြတ်သောမင်းကြီး။ ပေးခြင်းသုံးပါးဟူသည်ကား။ သံသရာကိုရည်၍
ပေးခြင်း။ ချစ်၍ပေးခြင်း။ ကြောက်၍ပေးခြင်းတည်း။ ထိုသုံးပါးတို့တွင်ပြား
ပြန်သည်ကား။ သံသရာကိုရည်၍ ပေးရာ၌နှစ်ပါး။ ချစ်၍ပေးရာ၌ နှစ်ပါး။
ကြောက်၍ပေးရာ၌လည်းနှစ်ပါးတည်း။ ထိုသို့ရှိရာတွင်။ သံသရာကိုရည်၍
ပေးခြင်းတပါး။ အရှင်ဇေကရာဇ်တို့လှူတော်မူသည်မှာ။ မတောင်းရာပြီ။ ဆုံး
စေ။ တောင်းချေမူ ဒါဏ်ခြောက်ချက်သင့်စေ။ အရှင်ဇေကရာဇ်မင်း မိဖုရား
သားတော်ဥပရာဇာမှ ကင်းလွတ်သောသူတို့သည်။ သက်မဲ့ဥစ္စာ လယ်ယာ
မိုးဃ်းမြေရွှေငွေကိုဂုင်။ သက်ရှိဥစ္စာလူဆင်မြင်းကျွဲနွားတို့ကိုလည်းကောင်း။
ဘုရားကျောင်းအားရည်၍လှူခြင်း၌ါမထိုက်။ အရှင်သာထိုက်သတည်း။ ထို
မထိုက်သော သူတို့တွင် သက်မဲ့ဖြစ် ဥစ္စာတို့ကို ကျောင်း ဘုရားသို့ ရည် ၍
ကျောင်းစည်ကိုလှူသည်ဖြစ်က။ သဃ်ာတို့ဝေခြမ်ရာကျောင်းစည်တည်စေဟု။
ဝိနည်းတော်၌လာသည်။ ရွှေငွေကျောက်သံပတ္တမြားမိုးဃ်းမြေလယ်ယာကျွဲ
နွား။ ကျွန်ယောက်ျားကျွန်မိမ္မတို့ကိုဆိုသတည်း။ ထိုတွင်သံသရာမှု၌ ရေစက်
သွန်းချ၍လှူစေကာမူ။ မယားသားသွီးဆင်မြင်းကျွဲနွားတို့ကို အဖိုးခံလို၀ယ်

he shall pay his share. Why is this?—because he has taken the house. As regards the friends, it was their duty as inhabitants of the district, to assist at the funeral; let them be free from paying any of the debts. This is the one kind of gift.

The two kinds of gifts: If a father having children by his wife, shall get two daughters by a female slave, and shall say to them, "you must serve your brothers and sisters as slaves," if one of the daughters thus given by her father shall say to herself, "my father who had a right to me has given me away, my mother is certainly a slave, and though we are children of the same father, I will serve her to whom he has given me," when her father and master dies, the slave daughter who thus serves shall be free; her sister, her mistress, shall no longer claim her services. Why is this?—because she is a slave daughter who obeyed the commands of her father and master. If the other daughter, saying, "though my mother is a slave, I am the daughter of a good (free) man, the person who claims my service is child of the same father," denies the right (to give her away,) and shall refuse to be employed as a slave, when her father and master dies, she shall only be free on paying to the sons and daughters, who are her masters, one half of her price. Why is this?—because she is a slave daughter who refuses to obey the commands of her father and master.

The three kinds of gifts: A gift made with reference to futurity—a gift made from affection—a gift made from fear. From these again spring two kinds of gifts referring to futurity, two from affection, and two from fear. One of the gifts referring to futurity is this. Things that have been offered by a king shall not be asked for back again (by the owners,) let them be lost; let the person so demanding them suffer the punishment of six stripes. No one except the king and queen and their royal son the heir apparent, are fitting people to make a gift to temples or convents of inanimate things, land, gold, or silver, or of animate things, men, elephants, horses, oxen, or buffaloes. The owners (of all,) the king, queen, and heir apparent, only are entitled to make such offerings. If people who are not entitled shall offer inanimate property to a kyoung, and it be offered to the kyoung and not the priests, when the priests shall divide the property (on the death of the abbot,) it shall remain with the kyoung; this is laid down in the Weenee. Gold, silver, gems, land, buffaloes, oxen, slaves, male and female, are all included, and in these offerings, if a wife, children, elephants, horses, buffaloes, or oxen, be offered and dedicated by the dropping of water, to futurity, and the offerer

လိုသော် လည်းကောင်း။ အစားထည့်မိုက် လိုသော် လည်းကောင်း။ ထိုက် အောင်ပြုလျှင်ထိုလျှရင်းကိုရပြန်အပ်၏။ ဟုမြဟ္မာမင်း၏ သားရင်းဖြစ်သော မနူရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ဤသည်လျှင်သံသရာကိုရည်၍ပေးခြင်း နှစ်ပါးတည်း။ ။ချစ်၍ပေးခြင်းနှစ်ပါးတွင်တပါးမှာ။သူတပါးတို့အား ချစ်၍ပေးခြင်း၌ပေးသူဥစ္စာရှင်ဆင်းရဲ၍။အပေးခံသူလက်တွင် ထိုပေးသော ဥစ္စာထင်ရှားရှိမူ။ တောင်းသော့်ရပြန်စေ။ အပေးခံသူလက်တွင်ပင်ရှိသော် လည်း။ပေးသူမဆင်းရဲသော်မရရာ။လက်တွင်မရှိသော်လည်းမရရာ။ နှစ်ဦး သားဆင်းရဲခြင်းတူကြ၍ပေးသောဝတ္ထု။ လက်တွင်ထင်ရှားရှိသော်လည်း ကောင်း။မရှိသော်လည်းကောင်းမရရာ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။နှစ် ဦးသားဂတိမပျက်သော့ကြောင့်တည်း။ ။တနည်းကားသားသမီးတို့ ကိုချစ်၍မိဘတို့ပေးစေကာမူ။ထိုသားသမီးမသေသမျှ မိဖတို့ယူသော် ယူပိုင် စေ။ ။ဤကားချစ်၍ပေးခြင်းနှစ်ပါးတည်း။ ။ကြောက်၍ပေးခြင်း နှစ်ပါးတို့တွင်။ဆင်းရဲသားခြင်းဖြစ်မူ။ အကြောက်ပြေလျှင်ထိုပေးသောဥစ္စာ ကိုအလုံးရစေ။အရှင်ဧကရာဇ်မင်းမိဖုရားဥပရာဇာတို့ကိုကြောက်၍ပင်ပေး ရသော်လည်း။ အကြောက်ပြေပြီးဟု တောင်းခြင်း၌မထိုက်မသင့်လေ။ အ ဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ ရာဇာပဗ္ဗာန် ထိုမင်း လက်ထက် တော်အ ကောင်းအညွှံ့အမြတ်အနိမ့်အယုတ်အလပ် ဖြည့်ဖွဲ့တော်မူသည်။ပေးချတော် မူသည်အတိုင်းစည်ဆက်တည်ရလေသည်ဖြစ်သော့ကြောင့်။တရားကျောင်း ၌လည်းမဖေါက်မလှံသာချေဟုရှိသော့ကြောင့်တည်း။ ။သို့ကားဆို တုံ၏။ရွှေထီးရွှေနန်းဆက်စံသော်။ဘုရားကျောင်းမှ လွှတ်သော အရာမှ ကင်း သောအလုံးစုံကို ပစေပယ်စေပင်ရှိသော်လည်း။ရွှေနန်းဆက်စံသူ အရှင်ဧက ရာဇ်ကအပြစ်မဟူ။ထပ်၍သူကောင်းပြုပြန်လျှင် အရှင်ချီးမြှောက်ရာ ဖြစ်စေ ဟုရှင်ရသေ့ဆိုသော တော်မူ၏။ ။ဤတွင်၍ကားပေးခြင်းသုံးပါးပြီး၏။

ပေးခြင်းလေးပါးဟူသည်ကား။ခံတံချင်းသုံးပါးတွင်။ဥစ္စာကိုပေးမည်။ လူကိုပေးမည်။ ဥစ္စာနှင့်လူကိုပေးမည်။ ခံရာ၌လူကိုပေးခြင်းတပါး။ဥစ္စာကို ခြင်းတပါး။ကျွန်ကိုပေးခြင်းတပါး။ကျွန်တွင်သခင်ဥစ္စာပါသည်ကိုပေးခြင်း တပါး။ ဤလေးပါးတည်း။

ပေးခြင်းငါးပါးဟူသည်ကား။ မွေးသည်သားသမီး ကိုသူတပါးတို့အား မွေးပါလေပေးခြင်းတပါး။ ၎င်သားသမီးတို့ကိုသူတပါးတို့အား အထိန်းအမ နှင့်ဖြစ်စေ။ပနာနှင့်ဖြစ်စေပေးခြင်းတပါး။သူတပါးတို့သည် သားသမီးပြုပါရ စေအမှတ်မဲ့တောင်းရာ မိဘတို့ပေးခြင်းတပါး။ ၎င်ကဲ့သို့တွင် လက်ဆောင်ပ နာနှင့်တောင်း၍ပေးခြင်းတပါး။ ဤငါးပါးသည်။ သူငယ်ဖွား၍အချက်ကြီး

wishes to buy, or the receiver to sell them back, or give another in exchange, if an equivalent be offered, he may receive them back. Thus the son of the king of Byahmas, the recluse, said. These are the two gifts made with reference to futurity.

As regards the two gifts from affection, one is when a gift is made from affection, and the person who made the gift has become poor, the thing given being notoriously still in the possession of the person to whom it was presented; if in this case the giver demand it back, let him have it. Though it be in the possession of the receiver, if the giver be not poor he shall not receive it back; and if it be not in his (the receiver's) possession, he shall not under any circumstances receive it back. If both be equally poor, whether the thing given be in the possession of the person to whom it was given or not, the giver shall not receive it back. Why is this?—because neither has broken his engagement. In another case; if parents from affection have made presents to their children, during the whole life-time of the children, if the parents wish to take back their gift, let them have the right to do so. These are the two gifts from affection.

As regards the two gifts made through fear, if the giver and receiver be both poor people, when the fear is over, the whole of the property given may be recovered; but if the gift be made to the king, queen or the heir apparent, even if through fear the whole property has been given to them, it is not proper on the ground of the fear being over to demand it back. Why is this?—because, during that reign, their order fixing a man's condition, whether in the respectable or inferior, the exalted or humble, the degraded or middle class, must be abided by in future generations, and the law also must not be departed from. Nevertheless, if a new king succeed, and he, having power to annul or set aside all orders except those relating to pagodas and kyoungs, shall forgive the fault, and restore the degraded person to the condition of a respectable man, let him hold the rank to which his lord has raised him. Thus the recluse said.

The four kinds of gifts: There are three things for which security is given; 1st, for property; 2nd, for the person; 3rd, for both; and four things which are given as security in the above cases; 1st, the person; 2nd, property; 3rd, a slave; 4th, the master's property in the slave's possession. These are the four.

The five kinds of gifts: giving one's own children to another to bring up; giving them accompanied by a nurse; or by a present; parents giving their children to another on casually asking for them; giving them in the same way (on being asked) with a present; these five are gifts of a child from the time the navel string is cut till they

ဖြတ်သည်ကသည်။ မိဘမှန်းကိုသိသည်တိုင်အောင်သားသမီးတို့ကို ပေးခြင်း
တည်း။ ။အကြင်သူနှစ်ယောက်တို့တွင်။တဦးသားသမီးသည်အငယ်လည်း
မဟုတ်အရွယ်လည်းမရောက်မှီ။သုံးနှစ်ရွယ် လေးနှစ်ရွယ် ကသည်။ ဆယ်
နှစ်ရွယ်တိုင်အောင်ကို။တဦးကသားသမီးပြုပါမည်တောင်း၍။တဦးကလည်း
သားသမီးပြုပါလေတော့ဟုပေး၏။ လက်ဆောင်မပါလက်ဆောင်ပါတောင်း
ပေး၍ခြင်း။ယူခြင်းလည်းတပါးတည်း။ဤသို့သားသမီးတို့ကိုပေးခြင်းငါးပါး
ကိုခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ဆိုခြင်း၌။ အကြင်သူသည်သားသမီးတို့ကိုမွေး၍ အချက်
ကြီးဖြတ်ထဉ်လျှင်။သားသမီးပြုပါလေတော့ဟုပေးယူကြ၍။ ကြီးပြီးသောအ
ခါမှမိဘရင်းတို့ကရလိုပြန်လိုသည်ဆိုအံ့။မွေးပေးသောသူနှင့်သားသမီးပြုသူ
က။ အတူတကွနေမည်။မလိုက်လိုဆိုသော်မိဘရင်းတို့ကမရရာ။မွေးသူကရ
စေ။ မွေးသူတို့ကသားမပြုလိုပြီ။မိဘရင်းသို့အပ်လျှင်။မိဘရင်းတို့ကယူစေ။
ဂုဏ်ကျေးဇူးမှာမပေးရရာ။ ထိုသို့ကားမဟုတ်။မွေးသောသားသမီးသည်မိဘ
ရင်းသို့ပြန်လည်နေချေသော်ကျင့်ကိုယ်ဖိုးတန်သည်ကိုမွေးပေးသောမိဘပြုစု
ကအလုံးရစေ။မိဘရင်းတို့ကအချက်ကြီးဖြတ်ပြီးမှ။သူတပါးတို့ကိုသားသမီး
ပြုလေတော့ပနာနှင့်ဖြစ်စေ။အထိမ်းနှင့်ဖြစ်စေ။ ပေးသောသားသမီးတို့ကိုမိဘ
ရင်းတို့ကယူပြန်လို၍ ထိုသားတို့မလိုက်၍။ မွေးပေးသောမိဘပြုသူတို့က မ
ပေးဆိုသော်။မဆိုစပိုင်ချေ။ မိဘရင်းတို့ကရစေ။စောင့်မ၍ကျွေးမွေးပေးသော
မိဘပြုသူတို့မှာ။ ချင်းကိုယ်ဖိုးတန်ရာ လေးစုတစု စားပိုင်စေ။ ကျွေးမွေးရာ
တင်မြိရှိလျှင်။ခံတွင်းစုကိုမိဘရင်းတို့ကပေးစေ။၎င်သားသမီးကို ငါတို့မကျွေး
မမွေးပြီ။မွေးကျွေး၍ မိဘပြုသူတို့ကအပ်လျှင် ကျေးဇူးဂုဏ်ခကိုမစားသာ။
ကိုယ်ဖိုးကိုလည်း မရရာ။ တင်မြိကိုလည်း မဆပ်စေရာ။ အဘယ်ကြောင့်
နည်းဟူမူကား။အပ်ရင်းကအထိန်းပနာနှင့်အပ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

အကြင်သူသည်သားသမီးပြုပါမည်။မွေး၍အချက်ကြီးဖြတ်သည်မှ။ အ
မှတ်မဲ့တောင်း၍ပေးသောသားသမီးတို့သည်။ကြီးမြောက်သောအခါမိဘရင်း
သို့ပြန်လည်နေပြန်အံ့။ချင်းကိုယ်ဖိုးကိုသုံးစုပြု၍နှစ်စုကိုမိဘပြု၍ ကျွေးမွေး
ပေးသောသူတို့ကရစေ။ ထိုသားသမီးကို မိဘရင်းတို့ကရစေ။ ၎င်သားသမီးတို့
သည်။မိဘရင်းတို့ထံမနေလိုသည်ကို။မွေးကျွေး၍မိဘပြုသူတို့က။ သားသမီး
မပြုပြီမိဘရင်းသို့အပ်လျှင်။ ဂုဏ်ခကိုယ်ဖိုးကိုမစားရရာလွှတ်စေ။ အကြင်
သူသည်။မိဘရင်းတို့မှာပနာလက်ဆောင်နှင့်တောင်း၍မွေးလျှင်။သားသမီးပြု
၍ကြီးမြင့်မှ။ ထိုမိဘရင်းသို့ပြန်လည်နေ၍။ မိဘရင်းကယူလိုပြန်ချေသော်။
ချင်းကိုယ်ဖိုးတန်သ၍ကို မွေးကျွေးသူတို့ကပေးစေ။ တင်မြိ ရှိလျှင် ခံတွင်းစု

are able to know their parents. If a person shall offer to bring up the child of another, not an infant, and before puberty, from the third or fourth to the tenth year of his age, and the other shall give it over, saying, " adopt him as your child," whether there be a present accompanying it or not, this is another kind of gift, and in these five separately detailed gifts of children, if any one give a child after the navel string is cut, saying, " adopt this child," when he is grown up, if the parents shall say they wish to have it back again, if the child shall say he does not wish to go back, but to remain with his adopted parents, his own parents shall not obtain him; let those who brought him up keep him. If the people who adopted him shall say they do not wish to bring him up, and make him over to his own parents, let them take him; they shall pay nothing for the favor conferred. If the adopted child without permission returns to and remains with his own parents, let the persons who had adopted him receive the proper value of his body. As regards children given by their parents after the navel string is cut, saying, " adopt this as your child," if it be accompanied with a present or a nurse, if the parents wish to take it back, and the child refuse to return, and the adopting parents shall refuse to give it up, they shall have no right to do so; let his own parents receive him, and let the people who adopted and brought him up have a right to one fourth of the proper price of his body; and if in bringing him up debt shall have been incurred, let the parents pay what was incurred for food. If the adopting parents who have brought him up, shall return such a child to his parents, saying they will not bring him up any longer, they shall not receive any remuneration for the obligation, nor shall they receive the price of his body, nor shall the parents pay any debts incurred. Why is this?—because when he was made over originally, he was accompanied by a nurse or present.

If a person shall offer to adopt the child of another, and at the time the navel string is cut, shall make the offer in this casual way, and if the child given them shall, when he is grown up, return and live with his own parents, let the price of his body be divided into three shares, and let the parents who adopted him receive two, and let the own parents have the child. But if this same child shall not wish to live with its own parents, and the adopting parents shall return him to them refusing to bring him up, they shall have no remuneration for the obligation, nor shall they have the price of his body. If a person shall ask a child from his parents, making them a present, and bring him up as his own child, if when the child is grown up he shall go back and live with his original parents, and they shall wish to keep him, let them pay the proper price of his body to the people who brought him up, and if there be any debts, let them pay

ဆပ်စေ။ထိုမွေးကျွေးသူတို့က မိဘရင်းသို့မမွေးလိုပြီအပ်လျှင်။ ဂုဏ်ခကိုယ်
ဖိုးတင်ပြီကိုမယူမဆပ်ရရာ လွတ်စေ။ဤပေးခြင်းလေးပါးကား။သူငယ်ဖွား
၍အချက်ကြီးဖြတ်သည်ကသည်။မိဘကိုမှန်းသိသည်တိုင်အောင်။သားသမီး
တို့ကိုပေးခြင်းတည်း။

အကြင်သူနှစ်ယောက်တို့တွင်။တဦး၌သားသမီးသည်။ အငယ်လည်း
မဟုတ်။ အရွယ်လည်းမရောက်မှီ။သုံးနှစ်။လေးနှစ်ရွယ်ကသည်။ ဆယ်နှစ်
ကျော်တိုင်အောင်သားသမီးကို။ တဦးကသားသမီးပြုပါမည်တောင်း၍။ တဦး
ကသားသမီးပြုလေတော့ပေး၏။ လက်ဆောင်မပါ။ လက်ဆောင်ပါတောင်း၍
ပေးခြင်းယူခြင်း။ သားသမီးတို့မှာ။ မိဘရင်းဓာရလိုသည် ဆိုသည်ကို။ မွေး
ကျွေး၍ကြီးမြင့်သောသားသမီးတို့ကမိဘရင်းထံမလိုက်ဆိုသော်။မိဘရင်းသို့
နို့ဖိုးငွေတဆယ်ငါးကျပ်ဆပ်စေ။ ထိုသားသမီးသည်မိဘရင်းထံနေမည်။မိဘ
ရင်းတို့ကလည်းယူမည်ဆိုသော်ယူစေရစေ။ထိုသားသမီးတို့၏တန်သဉ်ကိုယ်
ဖိုးတွင်တဝက်မွေးကျွေးပေသောမိဘများတို့ကစားစေ။တင်ပြီရှိလျှင်မိဘရင်း
တို့ကခံတွင်စုဆပ်စေ။ ။ဤတွင်၍ကားပေးခြင်းငါးပါးဟုမြဗ္ဗာမင်း၏
သားရင်းဖြစ်သောမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

ပေးခြင်းခြောက်ပါးဟူသည်မှာ။သံသရာကိုရည်၍ပေးခြင်းတပါး။ချစ်၍
ပေးခြင်းတပါး။ ကာမဂုဏ်ကိုလို၍ ပေးခြင်းတပါး။ အတတ်ပညာကိုလို၍
ပေးခြင်းတပါး။ မိုက်၍ပေးခြင်းတပါး။ ကြောက်၍ပေးခြင်းတပါး။ ဤသို့
အားဖြင့်ပေးခြင်းခြောက်ပါးဖြစ်သတည်း။

ထိုခြောက်ပါးတို့တွင်။သံသရာကိုရည်၍ပေးခြင်း၌။ပုဂ္ဂလိကသင်္ဃိက။
နှစ်ပါးအပြားရှိသည်။ ပုဂ္ဂလိကမှာအလှူခံသောသူပိုင်သည်။ သင်္ဃိကဂိုဏ်
တွင်အကြီးပိုင်သည်။ ၎င်းဒါရကာတို့ပေးပြီးမှရကောင်းသည်မဆိုပိုင်။ မယူ
ပိုင်။ယူရကောင်းသည်။ပိုင်ရကောင်းသည်။ ပေးလှူသောအလှူရှင်တို့ဆိုပြန်
သော်။ဒါဏ်တထောင်သင့်စေ။

သားသမီးမှလွတ်သောသူကိုချစ်၍ပေးသည်မှာ။ သုံးပါးအပြားရှိသည်။
အမိအဖ။အဖိုးအဖွားဆရာတို့ကို။ အလေးအမြတ်ပြု၍ ပေးခြင်း တပါးမှာ။
ထိုဘိုးဘွားမိဘဆရာတို့လက်ဝယ်ထင်ရှားရှိသော်လည်းမရရာ။ မရှိသော်
လည်းမရရာ။ ဘိုးဘွားမိဘဆရာတို့လက်တွင်ရှိလျှက်။ ယူသူသေသော်ပေး
ရင်းသူရှိကရစေယူစေ။ ငါတို့ပေါင်းဖက်ကျွေးမွေးသူဖြစ်သည်ဟု။ အတူနေ
သူတို့ကမရသာချေ။ ။တတန်သူတပါးတို့အားသက်ရှိသက်မဲ့ဥစ္စာ
ကို။သားစည်မြေးဆက်ပိုင်လေတော့။ မယူပြီဟုပေးသည်မှာ။ ဂတိအတိုင်း

what has been incurred on account of food. If the adopting parents shall return him to his parents, saying they do not wish to bring him up, they shall have no claim to remuneration for the obligation, no part of the price of his body, nor shall the original parents pay any of the debts incurred. These four gifts, are of children given from the time they are born and the navel string divided, till they are able to know their parents.

If a person shall offer to adopt the child of another, no longer an infant, nor yet attained to puberty, that is to say, between the age of three or four and ten years, and the parents shall give him the child, if the parents of the child thus asked for and given, whether accompanied by a present or not, shall say they wish to take him back, and the child who has been adopted and grown up shall refuse to return to his parents, let the person who adopted him pay his parents fifteen tickals ofsilver, the price of his milk. If the child is willing to live with his own parents, and they say they will take him, let them have him, and let the adopting parents have one half of the price of his body; and if there be any debts let the parents pay what may have been incurred for food. This is what is said of the five kinds of gifts. Thus Menoo, the son of the king of Byahmas, said.

The six kinds of gifts: gifts having reference to a future state; gifts from affection; gifts from lust; gifts to be taught knowledge or science; gifts from folly; gifts from fear; these are the six kinds of gifts.

Of these six, as regards the gift having reference to a future state of existence, they are of two kinds, poggalika and thenghieka. In poggalika gifts, the person to whom the offering is made, has a right to keep it. In thenghieka gifts, it becomes the property of the chief of the assembly of priests. After a supporter of religion has made such gifts, he has no right to any further claim on them; if he say to the person to whom the gift was made that he ought to obtain them back again, let him be punishable with one thousand (stripes.)

There are three kinds of gifts made from affection to persons other than children. Those given from respect to parents, grand-parents, or teachers, shall not be demanded back even if they are still in their possession; if demanded they shall not be given up. If they are still in the possession of the person to whom they were given, and he die, if the person who made the gift be still alive, let him take it back; no person shall receive it on the plea of having lived together, and contributed to the subsistence of the receiver of the gift.

In another case; in making a gift to other than the above parties, if animate or inanimate property be given in terms that the descendants of the receiver of the gift shall have a perfect right to it, that the giver will not take it back, let it be theirs according to the terms of the promise. If (the giver) shall demand the gift back, saying,

ပိုင်စေ။ ငါဆင်းရဲသည်။ ဥစ္စာဖြစ်သည်။ ချင်းတို့လက်တွင်မှိုပါသည်။ ပေး ကောင်းပါသည် တောင်း၍မရရာပြီ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ဂတိ သစ္စာရှိချေသောကြောင့်တည်း။

တတန်ပေးခြင်းမှာ။ ယူတော့တသက်တွင်၍ပေးခြင်း၌။ ထိုယူသူသေက။ ဥစ္စာရှင်ရစေ။ ဥစ္စာရှင်မရှိသော်သည်းကောင်း။ သားမြေးတို့ရှိသော်လည်း ကောင်း။ ယူစေရစေ။ အပေးခံသူမသေရှိ၍။ ရောင်းပေါင်လိုလျှင်။ ဥစ္စာရှင် ရင်းမှာသာရောင်းပေါင်စေ။ ငါတသက်ပိုင်ပြီတကားဟု အခြားတပါးမှာမ ရောင်းမပေါင်သာချေ။ရှင်သားမြေးတို့လည်း။ အမွေမဆက်ခံသာချေ။ ဥစ္စာ ရှင်ရင်းသားမြေးတို့ကသာရစေ။မရောင်းမပေါင်သုံးစား၍ ကုန်သော်လည်း ကောင်း။ပေးသောဝတ္ထုသည်သက်ရှိဖြစ်၍သေပျောက်သော်လည်းကောင်း ကုန်ပိုင်ဆုံးပိုင်စေ။

ကာမဂုဏ်ကိုလို၍ပေးခြင်းငါးပါးပြားသည်။ငါးပါးဟူသည်ကား။ အ ရွယ်လွန်သောသူနှင့်။တရားမဝင်သူတို့ပြင်။ အလွတ်သူချင်းသဘောထူအိမ် ထောင်ဘက်ရှည်၍ လင်မယားပြုမည်မဆို။ ကာမဂုဏ်မှုရှင်လန်းခြင်းကို အလိုရှိ၍ ပေးရာ၌။ ကာမဂုဏ်ရလျှင်ဆုံးစေ။ကာမဂုဏ်မရလျှင်ပြန်၍ပေး စေ။ လင်ရှိမယားမှန်းကိုသိလျက်။ ကာမဂုဏ်ကိုလို၍ပေးခြင်းမှာ။ ကာမ ဂုဏ်ကိုမရလည်း မယားခိုးအရာ မကင်းဖြစ်ချေသည်။ ထိုပေးသော ဝတ္ထု ဥစ္စာဆုံးစေ။

တတန်မှာ။လင်ရှိမယား။ငလင်ကိုငါမပြောဆို၍။ကာမဂုဏ်ကိုလို၍ပေး ၏။ထိုမယားသည် လင်ကိုမပြော။သူတပါးပြော၍လင်ကစွဲသော်။ ပေးသော ဝတ္ထုဥစ္စာကိုပေးသူမရရာ။မယားခိုးအပြစ်မလွတ်သာချေ။

တတန်မှာလည်း။ချင်းလင်းကိုချင်းပြော၍လင်ကစွဲသော်။ပေးသောဥစ္စာ ကိုအရင်းအတိုင်းပြန်စေ။မယားခိုးအပြစ်မလွတ်သာချေ။

တတန်မှာလည်း။ငလင်ကိုငါမပြောဆို၍ပေးလေ၏။ကာမဂုဏ်လည်းရ ၏။ပေးသောဥစ္စာကို။လင်မယားအညီသုံးစားပြီးမှ။ မိမိလင်ကိုပြော၍ လင် ကစွဲသော်။ မယားခိုးအပြစ်လည်းလွတ်စေ။ ပေးသောဥစ္စာကိုလည်း နှစ်ဆ တက်ပြန်၍ပေးစေ။

အတတ်ပညာကိုလို၍ပေးခြင်း၌လေးပါးတည်း။ ထိုလေးပါးတို့တွင်။အ တတ်သည်။နှုတ်အတတ်။ လက်အတတ်ဟူ၍ နှစ်ပါးရှိသတည်း။ ထိုနှစ်ပါး တို့တွင်တပါးပါးကိုသင်ပါ။ ဆရာသို့ဥစ္စာပေး၍ယူလေ၏။ ဆရာသင်ပါပေ လျက်။မိမိပညာအစွမ်းသတ္တိနည်း၍။သုံးနှစ်သင်ရာမတတ်က။ပေးသောဥစ္စာ

"I am poor, the thing was mine, it is now in your hands, you ought to give it (me,)" he shall not receive it. Why is this?—because there is a promise.

In another case of gift; if a thing is given to a person for life only, at his death let the giver, if he is alive, receive it back; if he is dead, let his children or grand-children receive it. If the receiver, during his life time shall wish to pledge the thing given, he shall only do so to the original owner, (the giver.) He shall not pledge it to any other person, on the ground that it is his for life, nor shall his descendants have any right to inherit it; let only the descendants of the original owner receive it. If it be not sold or pledged, but all used or eaten, or if the thing given be an animal, and die, or be lost, the receiver has a right to consume or lose it.

The gift from lust is divided into five kinds, which are these: 1st, a gift given to any person, except one past childbearing, or an infant under age, for the temporary enjoyment of that person, without any promise or mutual wish or intention of becoming man and wife. In this case, if sexual intercourse takes place, the gift shall be lost to the giver; if connection has not been had, let it be returned. 2nd, A person knowing that a woman has a husband, makes her a present with the view of having connection with her. In this case, though connection be not had, the giver is not free from the crime of seduction; let him not recover his gift. 3rd, In another case; if a person makes a present to a man's wife with the view of having connection with her, she having promised not to tell her husband, and without her telling, the husband, on the information of another party, prosecutes the giver, the gift shall not be restored to the giver; he is not free from the crime of seduction of a wife. 4th, In another case; if the wife tells her husband, and he sues (the giver of the present,) let the gift be returned, but (the giver) shall not be free of the crime of seduction of a wife. 5th, In another case; if the woman has said, "I will not tell my husband," and (the man) gives her the gift and has connection with her, and after the husband and wife have expended the thing given, she tells her husband, and he sues (the giver,) let him be free from the crime of seduction of a wife, and let (the woman) return double the amount of the gift.

As regards gifts made from a desire of being taught some learning, art, or science, there are four kinds; 1st, there are two kinds of learning, that of the hand, and that of the mouth. If a person makes a gift to a teacher to instruct him in either of these branches, and he is taught, but from want of intellect he fails to acquire in three years what was

ကိုမရရာ။ချင်းကြမ္မာဝိပါက်သာတည်း။ ။ဆရာကသင်ပါပေလျှက်။ သုံးနှစ်ပတ်လုံးအတတ်ကိုမစွမ်ဆောင်လေ။ ဖင့်၍နေသောကြောင့် ပြောက်သည်ကိုမတတ်တကားဟုတောင်းသော်။တဝက်ပြန်၍ပေးစေ။ တပည့်ခံသူသင်ခြင်းပါလျှက်။ဆရာမသင်။သုံးနှစ်ပတ်လုံးစေစား၍ နေချေသော်။ ဝတ္ထုရင်းတိုင်းပြန်၍ပေးစေ။ သုံးနှစ်လုပ်ခွန်ကိုလည်း ဆရာကပေးစေ။ ဆရာကလည်းသင်။တပည့်လည်းတတ်သည်ညီပေက။ ပေးသောဝတ္ထုကိုမရရာပြီ။ ဆရာကလဥ်းငါသင်၍တတ်သည်တကားဟု။ဂုဏ်တွက်ကိုပေးကောင်းသဉ်တောင်းခြင်းငှါမထိုက်။ တပည့်ကဆရာကျေးဇူးကြောင့် တတ်ပေသည်ဟု။ ပူဇော်ခြင်းငှါပေးလျှင်ပေးသူယူသူနှစ်ယောက်အမြတ်တည်း။

မိုက်၍ပေးခြင်းကား နှစ်ပါးတည်း။နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ ရှုံးသင့်သည်။ နိုင်သင့်သည်ကိုမသိ။ သူတပါးလှည့်ဖျား၍ဆိုရာပေးခြင်းဖြစ်က။ မဆုံးသာချေ။ ဥစ္စာရင်းတိုင်းကိုရစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။လှည့်ဖျား၍ယူချေသောကြောင့်တည်း။ ။သို့ကားမဟုတ်တုံ။သူတပါးလှည့်ဖျား၍မဆိုသည်ကိုမပေးတန်။မသိ၍ပေးမိသည်မှာ။တဝက်ဆုံးစေ။ ဤကားအအုပ်အထိန်းရှိသူတို့သိ၍ဆိုရာဌှစီရင်ရသောအကြောင်းတည်း။ အအုပ်အထိန်းမရှိ။လုကပ္ပနားအထီးကျန်ဖြစ်က။ထိုပေးသမျှဝတ္ထုကို။မြို့ကွပ်အကြီးအအုပ်တို့က။ထိုသူမိုက်တို့ဥစ္စာကိုတောင်း၍အလုံးယူစေပြီးလျှင်ကျွေးမွေးစေ။

ကြောက်၍ပေးခြင်းကား။အရှင်ဇကေရာဇ်မင်းမိဖုရားဥပရာဇာတို့ဖြစ်က မရသာ။သူတပါးဖြစ်ကအကြောက်ပြေလျှင်ရစေ။ ထိုမှတပါး။အရှင်ဇကေရာဇ်မင်းမိဖုရားဥပရာဇာတို့မဟုတ်စေကာ။တိုင်းနိုင်ငံကိုပုံဂံသောင်းကြမ်း၍ချီသွားတိုက်လံချ။စစ်မြေပြင်အရပ်ဌှကြောက်၍ပေးခြင်းမှာ။အကြောက်ပြေ၍တောင်းသော်လည်းမရရာပြီဟု။ဗြဟ္မာမင်း၏ သားရင်းဖြစ်သော။ မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

ပေးခြင်းခုနှစ်ပါးဟူသည်ကား။အဝေးဌှရှိသောသက်ရှိသက်မဲ့ဥစ္စာကိုသူတပါးအားပေးခြင်းတပါး။ မယားကိုသုအား ပေးခြင်းတပါး။ သို့်းကိုသုအားပေးခြင်းတပါး။မယားမသိသည်ကိုလင်ပေးခြင်းတပါး။လင်မသိသည်ကိုမယားပေးခြင်းတပါး။မိဘမသိသည်ကိုသားသို့်းတို့ပေးခြင်းတပါး။သားသို့်းတို့မသိသည်ကိုမိဘတို့ပေးခြင်းတပါး။ပေါင်းခုနှစ်ပါးတည်း။

ထိုခုနှစ်ပါးတို့တွင်။အဝေးဌှရှိသောသက်ရှိသက်မဲ့ဥစ္စာကိုသူတပါးအားပေးလေ၏။ပေးသည်အတိုင်းလက်သို့ရောက်သော်ရစေ။ ပေးသည်ကိုမယူမိ

atempted to be taught him, he shall not recover back the thing given; it is the consequence of his own bad fortune, resulting from deeds done in a former state of existence. 2nd; If the teacher does teach him, and for the whole three years he does not exert himself to acquire (what is taught him,) but is idle and forgetful, if he demand back what he gave, saying, "I have not learned," let one half be returned to him. 3rd; If the scholar or apprentice is anxious to learn, and the teacher does not teach him, but for the whole three years employs him (as a servant,) let him restore the value of the original gift, and let him pay him also three years wages. 4th; If the teacher teaches, and the scholar or apprentice learns, with equal diligence, the thing given shall not be obtained back, and the teacher ought not to ask for further remuneration on the score of having taught him; but if the learner, reflecting that by the teacher's favor he has acquired what he wished to learn, shall make him an offering as his superior, it displays excellence both in the giver and receiver.

As regards gifts from folly, they are two; 1st, A person makes a gift, without knowing whether he will gain or lose by it, being deceived by another; in this case, he shall recover his gift. Why is this?—because it was got from him by deceit. 2nd; If it be not thus, but the giver, though he does not say that he has been deceived, shall have made the gift, not knowing any better, let him lose the half. This is the decision that shall be given when the guardian (of the giver) comes to know the facts, and prosecutes (the receiver.) If there be no guardian, and it be a poor person left alone in the world, let the head of the village or town recover all that was given by the fool, and support him.

As regards gifts from fear; if the gift be made to the monarch, the queen, or the heir apparent, it shall not be recovered; from any other person, when the fear is over, let it be recovered. Besides this, though the gift be not made to the king, queen, or heir apparent, if the kingdom is in a state of rebellion, and a force is marched against the rebels, and a gift is made from fear in the district to be attacked, if the gift be demanded back when the fear is over, it shall not be recovered. Thus the son of the king of Byahmas, the recluse Menoo, said.

As regards the seven kinds of gifts; 1st, Giving things which are at a distance, animate or inanimate; 2nd, A man giving his wife to another; 3rd, Giving a daughter to another; 4th, The husband making a gift without the knowledge of his wife; 5th, The wife making a gift without the knowledge of the husband; 6th, The children making a gift without the knowledge of their parents; 7th, Parents making a gift without the knowledge of their children. These are the seven.

Of these seven, a person gives something at a distance, animate or inanimate, to another; if the gift comes to hand as given, let (the person to whom it was given) have it. But if the giver, before the

၍။ဥစ္စာရှင်သိမ်းယူနှင့်လေသော်။ ငေကိုချစ်လက်စွဲပေးသည်တကားဟုမဆို သင့်ချေ။ ဥစ္စာရှင်ဖြစ်၍ ယူသည်အတိုင်းရစေ။ သို့ကားမဟုတ်။ နှစ်ပါးစုံအ တူရောက်၍ သိမ်းကြလျှင်။ တဝေါက်တဝက်ယူကြစေ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ဂတိမျှဂတိပျက်ဖြစ်ကြချေသောကြောင့်တည်း။

မယားကိုသူတပါးအားပေးသည်မှာ။ထိုမယားကိုယူသူကား မရောက် သော်။မရောက်သော်လည်းသို့ပေးသောလင်ရင်းက ယူပြန်လိုလျှင်။မယား၏ ကိုယ်ဖိုးကိုပေးမှရစေ။ထိုမယားသည်။ ငေကိုသူအားပေးလေပြီးသည်။ လင် ရင်းနှင့်မနေပြီ။ယူသူနှင့်နေမည်ဆိုလျှင်နေပိုင်စေ။ ငေမယားရင်းဖြစ်သည်မ ဆိုသာချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ သူတပါးအား ပေးချေပြီ ဖြစ် သောကြောင့်တည်း။

သွီးကိုသူအားပေးလေ၏။ထိုသွီးကိုမိဘရင်းတို့ကရလိုသည်ဆို ပြန်လျှင်။ အပေးခံသူကားမ။မရောက်သေးသော်။ ထိုသွီး၏ကိုယ်ဖိုး တဝက်ပေးမှ။ သွီး ကိုမိဖတို့ရစေ။ထိုသွီးကိုအပေးခံသူကာမရောက်ချေသော်။ ကိုယ်ဖိုးကိုအလုံး ပေးမှ။သွီးကိုမိဖတို့ကရစေ။

လင်မယားပိုင်သည်ဥစ္စာကို မယားမသိ။ လင်သည် သူတပါးအားပေး သော်။အိမ်ထောင်ဖက်။မယားငယ်အသိမ်းအပြောင်မဟုတ်က။ပေးသည်အ တိုင်းယူသူရစေ။မယားကနှစ်ပါးစုံပိုင်သည်ဥစ္စာဖြစ်သည်။ငါမသိမဆိုသာ ချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မယားသခင်လင်ဖြစ်ချေသောကြောင့် တည်း။ထိုသို့ကားမဟုတ်တုံ။ မယားငယ်အသိမ်းအပြောင်ပြုလို၍မယားမ သိလင်ပေးသည်ဥစ္စာမှာ။မယားမသိသည်မှန်လျှင်။ပေးသည်ဥစ္စာကိုတဝက် မယားအားပြန်ပေးစေ။ တဝက်မှာလင်ပိုင်စုဖြစ်သည်။ မယားပါရင်းဥစ္စာ ဖြစ်လျှင်အမှုမျိုးကိုပင်မပေးပိုင်ချေ။ထိုဥစ္စာကိုမယားအလုံးရစေ။ အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မယားပါရင်းဥစ္စာဆိုးကောင်း။တင်မြှိကိုမယားက သာခံဆပ်ရချေသောကြောင့်တည်း။ ။သို့ကားမဟုတ်တုံ။လင်ကပါရင်း ဥစ္စာဖြစ်က။လင်ပေးလျှင်ပေးသည်အတိုင်းရစေ။ မယားဖြစ်သူက။ ငါမသိမ ဆိုသာချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ လင်ကပါရင်းဥစ္စာဆိုးကောင်း တင်မြှိကိုလင်သာခံဆပ်ရချေသောကြောင့်တည်း။

လင်မသိ။မယားသူတပါးအားပေးသည်မှာ။ မျောက်မ။မဟုတ်ဖြစ်စေ။ လင်မသိကမပေးပိုင်ချေ။လင်ကယူလျှင်ရစေ။ဤကားအညီပိုင်ဥစ္စာကိုသာဆို သတည်း။ ။တနည်းတုံ။အိမ်ထောင်ကြီးချင်းဖြစ်၍။မယားကပါဥစ္စာ ကိုလင်မသိ။မျောက်မမဟုတ်။သူတပါးအားပေးသည်ပေးပိုင်စေ။လင်မယူရ

person to whom it was given may have taken possession of it, shall take it to himself, the person to whom the gift was made shall not claim it on the ground of its having been given to him; let the owner keep it. But if they both arrive together, and take possession at the same time, let each have one half. Why is this?—because there was a promise made which has been broken.

As regards a person giving his wife to another; if the former husband wishes to recover her, he shall only do so on paying the price of her body, whether the person to whom she was given has had connection with her or not. If the wife refuses to return to him because he had given her to another, but wishes to remain with the person to whom she has been given, let her remain; (the first) shall not say he is the owner of the wife. Why is this?—because he has given her to another.

If a girl's parents, after having given her to another, say they wish to have her back, if the person to whom she was given has not had connection with her, they shall recover her on payment of half the price of her body. If the person to whom she was given shall have had connection with her, they shall recover her on payment of the whole of the price of her body.

If the husband, without the knowledge of his wife, shall make a present to another, of a portion of the property common to both, and the receiver be not his lesser wife or concubine, let it be kept as it was given. The wife shall not say, "it is the property of the husband and wife; I did not know (of the gift;)" she shall not take it back. Why is this?—because the husband is the lord of the wife.

If it be not thus, but the husband has made the gift, wishing to make the person to whom it was given his lesser wife or concubine, let the receiver restore to the wife one half of the thing given by the husband without his wife's knowledge, if she really was not privy to the gift; one half is the property of the husband. If the property comes with the wife, in no case has he a right to give it away; let the wife recover back the whole of such property. Why is this?—because the wife bears all the debts she (previously had incurred or) brought with her. But if it be property that came with the husband, which the husband gives, let it be kept as given; the wife shall have no right to say she was not aware (of the gift.) Why is this?—because the husband has to bear all the debts he brought with him.

In case of the wife making a gift without the knowledge of her husband, whether it be to her paramour or not, she has no right to confer a gift unknown to her husband; if the husband shall take it back, let him have it. This is only said of things equally the property of both. In case they shall both have been married before, if the wife, without the knowledge of the husband, shall confer a gift of part of the property on any person other than her paramour, let

သာချေ။ လင်မသိမယားပေးသည်ကိုမပြောသည်ဒါဏ်မှာ။ ချင်းမယားကို ချင်းဆုမ္မပိုင်စေ။ ၎င်ပါရင်းဥစ္စာပင်မှန်သော်လည်း။ သရေက်မျောက်မဖြစ် သောသူကိုလည်းကောင်း။လင်သက်ာရှိသည်ကိုလည်းကောင်း။ငါကပါရင်း ဖြစ်သည်တကားဟု။ လင်မသိသည်ကိုပေးသော်မပေးပိုင်။ လင်ကအလုံးယူ စေ။

မိဘသားသ္မီးအတူနေ။အတူစားတချက်တည်း ဥစ္စာရပ်ကို။ မိဘမသိ သည်ကိုသားသ္မီးတို့သူတပါးကိုပေးလျှင်။မိဘတို့ကသိမ်းယူလျှင်ရစေ။အတူ နေ။အတူစားသားသ္မီးမသိသည်ကိုမိဘတို့သူတပါးအားပေးသော်ပေးပိုင်စေ။ သားသ္မီးတို့ကအတူနေ။ အတူစားဖြစ်သည်ဟုမသိမ်းမယူသာချေ။ တနည်း တုံ။မိဘတို့အိုကြီးမိုက်ထိုင်းရှိ၍ပေးသော်မူကား။ သားသ္မီးတို့မပေးက။ မရ သာချေ။သားသ္မီးတို့တောင်းလျှင်ယူသူကပြန်ပေးစေ။ ။တနည်းတုံ။မိ ဘတို့မသိသော်လည်း။သားသ္မီးတို့ဥစ္စာသင့်သည်ဖြစ်၍။သူတပါးအားသား သ္မီးတို့ပေးသော်ပေးပိုင်စေ။ ငါတို့နှင့်အတူနေ။အတူစားသားသ္မီးဖြစ်သည် ဟုမတောင်းမယူသာချေ။ပေးသည်အတိုင်းယူသူရစေ။တနည်းတုံ။သားသ္မီး တို့မိဘနှင့်အတူနေစေကာမူ။ အသက်ဆယ်နှစ်မပြည့်သော်။ သူစိတ်ကိုစိတ် ၍င်မထိန်းနိုင်သူဖြစ်က။ချင်းတို့သင်သည်ဥစ္စာပင်မှန်သော်လည်း။ပေးသည် ဟုမယူမရသာချေ။ မိဘအအုပ်အထိန်းတို့ကယူစေ။ ဤခုနှစ်ပါးသောပေး ခြင်းကား။ကျေးငွေနှင့်မစပ်။ အရောင်းအဝယ်မဟုတ်။ချစ်၍အဆွေခင်ပွန်း တို့ဝတ်ပေးသည်ကိုဆိုသောတရားတည်း။ဤတရားအတိုင်းတရားသူကြီးတို့ သည်စိစစ်၍စီရင်ရာ၏ဟုမြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော။မနူမည်သောရှင် ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

မြတ်သောမင်းကြီး။ပေးခြင်းရှစ်ပါးဟူသည်ကား။ဘုရားစေတီဝတ္ထုကံ မိုဃ်းမြေအရံစောင့်တို့ကို။ ကျောင်းသို့လှူပေးခြင်းတပါး။ ကျောင်းဝတ္ထုကံ မိုဃ်းမြေအရံစောင့်တို့ကိုဘုရားစေတီသို့လှူပေးခြင်းတပါး။ဆရာဥစ္စာကိုတ ပည့်သူတပါးအားပေးခြင်းတပါး။တပည့်ဥစ္စာကိုဆရာသည် သူတပါးအား ပေးခြင်းတပါး။သခင်ဥစ္စာကိုကျွန်သည်သူတပါးအားပေးခြင်းတပါး။ ကျွန် ဥစ္စာကိုသခင်သည်သူတပါးအားပေးခြင်းတပါး။ အကြီးအအုပ်တို့ဥစ္စာကို။ သွေးသောက်သူငယ်ချင်းတို့သည်သူတပါးအားပေးခြင်းတပါး။သွေးသောက် သူငယ်ချင်းတို့ဥစ္စာကို အကြီးအအုပ်တို့သည် သူတပါးအားပေးခြင်းတပါး။ ဤသို့အားဖြင့်ပေးခြင်းရှစ်ပါးတည်း။

ထိုရှစ်ပါးတို့တွင်။ ဘုရားစေတီဝတ္ထုကံမိုဃ်းမြေတို့ကိုကျောင်းသို့ပေး လှူခြင်းမှာ။မလှူမပေးအပ်။ ဘုရားစေတီတဆူသို့ဒါနပြု၍။ ရေစက်သွန်းလှူ

her have the right to do so; the husband cannot claim it back: let him only correct his wife for not having told him. But even if the thing given be part of the property brought with her, if she confer a gift on a paramour, or a person of whom the husband has suspicion, (under the idea) that she has a right to her original property, she has no right to do so without the knowledge of her husband; let him have the right to take back the whole.

In case of parents and their children living and eating together, and having their property in common, if the children, without the knowledge of their parents, shall confer a gift on any one, and the parents claim it back, let them have it.

If, living and eating together, the parents, without the knowledge of the children, shall confer a gift on any one, let them have a right to do so; the children, on the plea of living and eating together, shall not take it back. But in case the parents have become silly from old age, if the children do not confirm the gift, the receiver shall not keep it. If the children demand it back, let the person who received it return it. In another case; if the gift be of a childish nature and the children give it to another, let them have a right to give it away even without their parents' knowledge; the parents, on the plea that they are children living together with them, shall not demand it back; let the person to whom it was given keep it. In another case; when the parents and children live together, if one under the age of ten years, or one who has not his proper senses, gives a thing which is his own exclusive property, the receiver shall not keep it; let his parents or guardians take it back. As regards these seven kinds of gifts, they are not connected with money, they are not buying and selling, they are gifts from affection and the duties of friendship, to which these laws have reference; and according to these laws let the judges, having well considered them, decide. Thus the son of the king of Byahmas, the recluse called Menoo, said.

Oh excellent king! as regards the eight kinds of gifts, it is thus: The gift of the lands or slaves of a temple to a convent or kyoung; The gift of the lands, property, or slaves of a convent or kyoung to a temple or pagoda; The gift of the property of the teacher to a third person by the scholar or apprentice; The gift of the scholar or apprentice's property to a third person by the teacher; The gift of the master's property to a third person by a slave; The gift of the slave's property to another person by the master; The gift of the property of the head man or superintendent to another by his friends; The gift of the property of his friends to another by the head man or superintendent.

These are the gifts of eight kinds, and amongst these eight, as regards the gift of the land or slaves of a temple to a kyoung, it is not proper to make this gift, not to mention property devoted to a particular temple by the dropping of water. After an offering has been

သည်ကိုမဆိုနှင့်ဦး။ဘုရားတဆူသို့ရည်မှတ်ဆောက်တည်ပြီးမှ။ မရောက်မသွားနိုင်၍။အပေါ်ဝန်ဖြစ်သော။ ဆွမ်းသင်ပုတ်။ ရေချမ်းပန်းကိုမျှလည်း။ဘုရားတဆူသို့ကူး၍တင်လှူခြင်းငှါမသိုက်။ရှေးဦးရည်ဆောင်သည်။ဘုရားစေတီကိုသာလှူရာသည်။ဝေး၍မရောက်မသွားနိုင်သော်။ရည်မှတ်သည့်အတိုင်းအဝေးကပင်ပူဇော်လှူရမည်ဟု။ ဘုရားဟောတော်မူချေသည်ဖြစ်၍။ဘုရားစေတီပုထိုးသို့လှူပြီးသော ဝတ္ထုကံ မိုဃ်း မြေ လယ်ယာတို့ကို ကျောင်းသို့မရောက်မလှူမပေးရာဟူသတည်း။

ကျောင်းဝတ္ထုကံမိုဃ်းမြေအရံခေါင့်တို့ကို။ ဘုရားစေတီသို့လှူပေးရာမှာ။ ထိုကျောင်း၌သင်္ဃာမစည် သင်္ဃာပြတ်သော်လည်းကောင်း။ထိုကျောင်းမရှိပြောက်ပျက်သော်လည်းကောင်း။ဘုရားစေတီပုထိုးသို့ ထပ်လှူပေးရာ၏။ အစည်အအုပ်ရှိသော်။ထိုကျောင်းမပျက်ရှိသော်။ကျောင်းနေသင်္ဃာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။တဧ္ဍာနုကသည်။ ဟဧ္ဍာနုသို့။ပုဂ္ဂိုလ်သင်္ဃာချင်းဖြစ်သည်။ အရှင်စိုးမင်းဖြစ်သည်ဟု။မပေးမလှူမယူသာချေ။

ဆရာဥစ္စာကိုတပည့်သည်သူတပါးအားပေးခြင်းမှာ။ ဆရာဟုလူရဟန်းနှစ်ပါးအပြားရှိသည်။ ထိုဆရာပိုင်ထိုက်သည့်ဥစ္စာကို။ သူတပါးတို့အားတပည့်ဖြစ်သည်ဟုပေးသော်။မပေးမယူသာချေ။ဆရာအစိုးရဖြစ်ချေသည်။

တပည့်ဥစ္စာကိုဆရာသူတပါးအားပေးသည်မှာ။တပည့်ပိုင်ထိုက်သော။ပုဂ္ဂလိကအသီးကိုပေးရာ၌။မပေးမယူသာချေ။ လူနှင့်ရဟန်း။ဆရာတပည့်။ဖြစ်ကြရာ၌။အညီဆိုင်သောဥစ္စာကို။ ဆရာသည်သူတပါးတို့အား တပည့်မသိရပေးသော်ယူသော်။သူမှာယူပိုင်စေ။ထိုဆရာတို့က။ တပည့်တို့ကိုအစားပေးစေ။ယူသောသူကိုတပည့်တို့ကမယူသာဟုမဆိုရချေ။ပေးသူကိုသာဆိုင်ရာဆို၍။အစုကျကိုပေးယူကြစေ။

သခင်ဥစ္စာကိုသူတပါးတို့အား။ကျွန်တို့ပေးခြင်းမှာ။ပေးသူကျွန်လည်းမပိုင်။ အပေးခံယူသူလည်းမယူပိုင်ချေ။ သခင်အလုံးယူစေ။ ခိုး၍ပေးသောဝတ္ထုဖြစ်ချေက။အပေးခံယူသူခိုးတက်အတိုင်းလျော်စေ။သင့်ကျွန်ပေးလာ၍ယူသည်မဆိုသာချေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ တိတ်တဆိတ်ပေးယူချေသောကြောင့်တည်း။ သခင်အသိပေးရာတွင်သာ။ ဥစ္စာရင်းကိုယူစေ။အပြစ်လွတ်စေဟူသတည်း။ ဤကားအဆုံးအပိုင်းပေးသည်ကို ဆိုသတည်း။ သို့ကားမဟုတ်တုံ။ ထိုကျွန်ကိုဘဏ္ဍာစိုးအအုပ်ထား၍။ သက်ရှိသက်မဲ့ကိုအုပ်ထိန်းရာ။ချေးငှါးပေးသော်။ငါမသိ။သခင်ကမဆိုသာချေ။ ဘဏ္ဍာစိုးပြုသူ။ချေးငှါးပေးလှယ်နှင့်သော။ယာယီဘဒ္ဒိဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း။

intended for one pagoda, if the person making the offering is not able to go there, even though it be the trifling matter of a little rice, a little cold water, or a flower, it is not proper to transfer the offering to another pagoda or idol; it shall only be offered to that for which it was originally intended. If it be a great way off, and (the offerer) cannot go there, it must be offered up from a distance as it was originally intended, as God hath propounded this rule. Property, lands, or slaves, which have been offered to an image or pagoda, shall not go to the kyoung; they shall not be offered or given to it.

As regards giving the property, lands, or slaves of a kyoung to an image or pagoda, if there be no Rahans in the convent, or if there be none to succeed to it, or if it has gone to decay, or been destroyed, they may be a second time offered to an image or pagoda. If there be a head, or the kyoung be not destroyed, and the priests and abbot of the convent or kyoung go from one place to another, the king, on the plea that they are fellow abbots and priests, shall not give or take, and make an offering of what they leave, to another convent.

As regards a scholar or apprentice giving away the property of his teacher, there are two kinds of teachers, the lay and the churchman. If the scholar, on the ground of his being a scholar or disciple, shall give away the property of these teachers, he shall have no right to do so; the teacher is the chief, or owner of the property.

As regards the teacher giving the property of the scholar to any one, if it be the actual property of the scholar, he shall have no right to give it away either to laymen or churchmen. If the teacher gives away property that belongs equally to both, without the knowledge of the scholar, let the person to whom it was given have a right to receive it, and let the teacher make it good to the scholar. The scholar shall have no right to dispute the right of the person to whom it was given; he shall claim from the giver before the proper judge, and let the proper share be given and received.

As regards a slave giving away the property of his master, the slave, the giver, has no right to give it, nor has the receiver any right to receive it; let the master take back the whole. If the property be stolen and given away, let the receiver of the gift pay the fine for theft; he shall not plead the slave came and gave it to him. Why is this?—because it was given and received covertly. When the thing is given with the knowledge of the master, let the property only be taken back; there shall be no fine. It is thus laid down when the gift is made out-right. But if it be not thus, but the slave has been made steward or overseer of his master's property, and if in that capacity he shall lend any property, animate or inanimate, the master shall have no right to say he was not aware of the loan, because the steward has a right to lend the property for a time.

ကျွန်ုဥစ္စာကိုသခင်ပေးသည်မှာ။ ပေးပိုင်ရပိုင်စေ။ ဤကားကျွန်စည်တို့ဥစ္စာကိုသာဆိုသတည်း။ ။အမျိုးရှိကြေးဝယ်ကျွန်တို့ဥစ္စာမှာ။အသိအချားထိုကျွန်၌ထင်ရှားဖြစ်သည်ကို။သူတပါးအားသခင်ဖြစ်သည်ဟုမပေးသာချေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ဥစ္စာလည်းအသိအချားဖြစ်သည်တကြောင်း။ ကြေးငွေကိုယ်ဖိုးတွင်သာပိုင်ချေသည်ဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။ သခင်ပေးရာ။ ထိုကျွန်ယူလျှင်။ယူပိုင်စေ။ သို့ကားဆိုတုံ၏။ ထိုသခင်သည်။ ယည်ဆွဲပေး၍ဖြစ်သောဥစ္စာမှန်ကလည်းသခင်ပေးသော်ပေးပိုင်စေ။

ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသမျှ။ပေးခြင်းအမျိုးတို့ကို။မင်းအမတ်။တရားသူကြီးပြည်စိုးမြို့ကွပ်။ ကလံသံပြင်တို့သည်။စိစစ်၍စီရင်ရာ၏ဟုမြဟ္မာမင်းသားရင်းဖြစ်သော။မနုဇည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ဤတွင်၍ပေးခြင်းအပြားပြီး၏။

၄ ။ကောက်၍မွေးသောအကျယ်စကား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ကောက်၍မွေးသောလူတွင်များပြား၍ရှိသည်ကိုဆိုပေအံ့။အကြွင်မြို့ရွာနိဂုဏ်းဇနပုဒ်တို့၌။ အဝတ်တန်ဆာရုံနိုင်သောသူ။သုံးနှစ်။ငါးနှစ်။ခုနှစ်နှစ်အရွယ်ရှိသောသူကို။ချင်းတို့မိဘအသိအမြင်။ သူတဦးကောက်မွေးကျွေးကြီးမြင့်ပြီးမှ။ချင်းတို့မိဘရလိုသည်ဆိုလျှင်။ ကိုယ်ဖိုးတန်ရာတွင်။နှစ်စုပြု၍။တစုကိုမွေးသောသူရစေ။သားကိုသားရှင်ယူစေ။ ။အကြွင်သခင်မိဘရင်းတို့သည်။ကျွန်သားသမီးကို။သူအားရောင်း၍။ ကျွန်ဖြစ်လေရာ။သူတပါးကျွန်မှန်းသိလျက်။ကောက်၍မွေးသောစကားမှာ။ ကောက်မွေးရင်းက။ငကျွန်ဖြစ်သည်မဆို။မိဘကလည်း။ငသားသမီးကိုမကုန်၍။သူတပါးအားရောင်းထားသည်။ကောက်၍မမွေးသာမဆို။သိကြလျက်။ သူတပါးကောက်မွေးလေအံ့။ကြီးမြောက်၍အရွယ်ရောက်သော်။ကျွန်ရှင်ကရကောင်းသည်ဆိုလျှင်။ကျွန်ကိုမရသာ။ ကိုယ်ဖိုးတန်ကိုသုံးစုပြု၍။ နှစ်စုကိုကျွန်ရှင်ရင်းသို့ပေးစေ။ကျွန်ကိုကောက်၍မွေးသူရစေ။ အထက်ကငါသူတပါးမှာငွေနှင့်ရောင်းထားသည်။ ငကျွန်ရင်းဖြစ်သည်။ ငါရောင်းထားသောသူမှာ။အဖိုးနှစ်စုကြပေး၍ယူကြလေသည်။ ကျွေးမွေးသူမပိုင်မရသာ။ ငကျွန်ရင်းကိုငါအပိုင်အဖိုးပေး၍ယူမည်ဆိုသော်။ကျွေးမွေးသူအဖိုးခံလို မှ။ ကျွန်ကိုကျွန်ရှင်ရင်းရစေ။အဖိုးမခံလိုလျှင်။ငကျွန်ရင်းဖြစ်သည်ဆို၍မရသာချေ။အဘယ်

As regards the property of a slave when given by the master, he shall have the right to give, and the receiver to take it; this is only said of an hereditary born slave. As regards the property of a bought slave of a free family, if it be notoriously the actual property of the slave, the master, on the plea of being so, shall not give it away. Why is this?—because the property is distinctly his own, and the master has no further property in him than the amount of his price. If such a slave takes back such property given by his master, let him have the right to do so. Though it is thus said, if it be really property given by the master to the slave during his time of servitude, if the master gives it away, let him have the right to do so.

By what has been now said in all manner of gifts, let kings, ministers, judges, governors, and heads of villages, or nobles, having well considered, decide. Thus the son of the king of Byahmas, the recluse called Menoo, said. This finishes what is to be said of the different kinds of gifts.

4*th. The law of adoption in full.*

Oh excellent king! I will now treat of the various ways in which (a child) is adopted amongst men. In any city, town, village, or hamlet, if a person with the knowledge of its parents, shall take and bring up a child that can put on its own clothes, at three, five, or seven years of age; and if after they have so brought it up, its parents shall say they wish to have it back, let them pay one half of its price, and take back the child. As regards any master or parents selling a child or a slave, and whilst it is in the condition of a slave, one knowing it is the slave of another, takes and brings it up, if at his first taking it, (the master) does not say, "it is my slave," or the parents do not say, "it is our child, and being unable to support it, we have sold it to another; do not take and bring it up;" though they know it, and the person shall take and bring it up, when it is grown up and come to years of puberty, if the master shall demand it, he shall not get it. Let two thirds of the price of its body be given to the master, and let the person who brought him up take the slave. If the first master shall say, "I sold this slave to another, I am his owner, and this man took him from the person to whom I had sold him for two thirds of his price; this person has no right to him; I will pay the price of my own original slave, and take him," only if the person who bought him shall consent to take the price, let the original owner get the slave; if he refuses to take the price, the original owner shall not obtain him an the plea of having been the first

ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ထိုကျွန်ကိုသူတပါးသို့ရောင်းသည်။ ထိုသခင်ကလည်း မကျွေးမမွေးရဘူးဟူ၍လည်းမတား။ ချင်းလည်းကျွန်ရင်းဖြစ်သည်ဟုယူ၍မကျွေးမမွေး။ ကောက်၍ကျွေးမွေးသောသူလက်ဝယ်။ ထိုကျွန်သည်။ ထရီခြံစပ်ကိုထွင်းဖေါက်၍ ခိုးချေသော်။ ကျွေးမွေးသူဝန်မလွတ်။ ဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။ အကြင်သခင်ရှိသောကျွန်၏သားကိုကောက်၍မွေးသောစကားမှာ။ ကျွန်နှင့်သခင်ထင်ရှား တရပ်တကွက်တည်းနေကြ၍။ ထိုကျွန်သားသမီးသည်။ သေားဖြစ်သည်။ တယောက်ယောက်ကထွက်၍ ရွေးသော်။ သူငယ်ကိုယ်ဖိုးကို။ နှစ်စုပြု၍။ တစုကိုကျွေးမွေးသူသို့ပေးစေ။ တစုနှင့်ထိုသူငယ်ကို။ သခင်ဖြစ်စေ။ ကျွန်ဖြစ်စေ။ တယောက်ယောက်ရွေးသည်ဖြစ်လည်းရစေ။ နှစ်ယောက်အညီရွေးလည်းရစေ။

အကြင်သူသည်။ မြို့ရွာသူကြီးတို့ကိုတိုင်၍ကောက်မွေးရာ။ အမိအဖသခင်ပေါ်၍ဆိုသောစကားမှာ။ သူတဦးသည်။ ဤသူငယ်ကိုသားသမီးပြု၍မွေးကျွေးပါမည်။ ထိုမြို့ထိုရွာသူကြီးတို့ကိုတိုင်ပြေပြောဆိုလေ၏။ ထိုကာလ။ ကျွန်သားသမီးဖြစ်သည်မဆို။ နေ၍ကောက်မွေးသူမှာ။ အရွယ်ရောက်လျှင်။ သားရင်းသမီးရင်းနှင့်လည်းကောင်း။ သူတပါးနှင့်လည်းကောင်း။ အသွင်းအများယူ၍။ ဒိမ်ထောင်ပေးစားပြီးမှ။ ထိုမြို့ထိုရွာသူကြီးအရှင်တို့က။ ကျွန်ဖြစ်သည်ဆိုပြန်သော်။ မှန်သော်လည်းမဆိုပိုင်ချေ။ အထက်တိုင်ပြော၍မွေးကျွေးစည်။ ကျွန်ဟုမဆိုဘူးချေသော့ကြောင့်မရသာချေ။ ကောက်မွေးသူကပိုင်စေ။ ရစေ။ အသွင်းစားဒိမ်ထောင်ပေးစားသော်လည်းပေးစားပိုင်စေ။

၅ သူတပါးအဝတ်အထည်ကို၊ မသာခန်းလိုက်ရာ။ ငှါး၍ဝတ်သောတရားစကား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အကြင်သူသည်။ သူပစ္စည်းဝတ္ထုကိုငှါး၍။ မသာခန်းပို့သောစကားမှာ။ သူသေရှိရာ။ သူတထူးဝတ္ထုပစ္စည်းကိုငှါး၍။ မသာခန်းအစောင့်အနေ အပို့သွားလေ၏။ ထိုသူသေကောင်ကို။ ထိုငှါးဝတ်သောဝတ္ထုပစ္စည်းမထိသမျှအပြစ်မရှိကင်းလွတ်စေ။ ဝတ္ထုကိုဥစ္စာရှင်ရင်းကသိမ်းစေ။ သေသူအကောင်ကိုငှါးသောဝတ္ထုပစ္စည်းထိချေသော်။ အပြစ်မကင်းရာ။ ထိုဝတ္ထုပစ္စည်းရှင်နာဖျားချေသော်။ ဆေးဖိုးဝါးခပေးစေ။ ထိုငှါးသောသူ၏ပစ္စည်းနှင့်။ တန်ဖိုးကိုလည်းပေးစေ။ ထိုနာသူသေသော်။ အမျိုးအလိုက်တန်သောအရာသည်။ ပမာနတည်း။ ထိုအဖိုးကိုလျှမ်းပေးရချေ၏။ လျှမ်းပေးရခြင်းဟူသည်ကား။ ထိုသေသောသူကိုယ်ဖိုးအမျိုးအလိုက်။ တန်ရာငွေနှင့်ဖိုးလျှမ်းသင်းကြိုဟ်စေ။ ထိုငှါးသောဝတ္ထုပစ္စည်းအဖိုးမှာ။ သင်းကြိုဟ်ရပြီးဖြစ်သည်။ လွတ်ကင်းစေဟူသတည်း။

owner of the slave. Why is this?—because he sold this slave to another, and this master did not say you shall not support and take care of him, nor did he himself, being the original owner of the slave, take and support him; and if the slave, whilst under the care of the person who took and brought him up, should break open a house or fence, and commit a theft, the person who brought him up would have to take the consequences of his offence.

In case of taking and bringing up the child of a slave who has a master, if the master and slave are notoriously living in the same village, and if either the master or slave saying, "it is my slave, or my child," shall come and redeem him, let them pay half the price of his body to the person who takes care of it, and let the master or the slave, whichever redeemed the child, (if it were one of them,) have the child. If both equally contributed to his redemption, let them have him. In case any one shall take (such a child,) and having given notice to the Thoogyee, shall bring him up, if the parents or master shall come forward, (be discovered,) the law is thus: If one shall say to the Thoogyee of the city or village, "I will take this child, and adopting it as a son or daughter, bring it up," and if at the time they (the master or parents) shall not say, "this is my slave or child," but remain (quiet,) and when the adopted child shall have arrived at puberty, and after (the adopting parents) having taken large presents, shall have given it in marriage to one of their own children, or the child of some other person, the Thoogyee or lord should say, "it is my slave;" if it be so, he shall have no right to claim it, because he never said it was his slave, either at the time of giving him notice, or during the time of supporting him. For this reason, he shall not get it; let the person who adopted him, as he has done so, keep and have him, and if he has taken presents and betrothed him, let him have the right to do so.

5th. The law regarding borrowing clothes, and going to a funeral in them.

Oh excellent king! in the case of a person borrowing the things of another, and going to a funeral in them: One having borrowed the things of another, goes to take part in a funeral, as watcher or follower of the body to the burying place; if the thing does not touch the dead body, then there is no fault; let him be free, and let their owner take them back; but if the thing has touched the dead body, the borrower shall not be held free of fault. If the owner of the clothes shall fall sick, let the person who borrowed the clothes pay the medicine, and let him also pay the proper price of the borrowed things. If the sick person dies, he shall pay the price of his body according to his class, and let him pay his funeral expenses according to his rank, in silver; but in this case he shall be exempted from paying the price of the thing borrowed, as he has performed his funeral rites.

၆ သူ့ဘပါးအဝတ်အထည်ကို။အမှတ်မဲ့ငှါးတောင်း၍ဝတ်ရာ။ ခေါင်းဆေးပြုပ်လျှဲဆောင်ခြင်းတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်သူသည်။ငှါးသောဝတ္ထုပစ္စည်းကို။အမှတ်တမဲ့ဝတ်ဆင်ပါမည်။ တောင်းငှါးခြင်းတွင်။ ခေါင်းဆေး ပြုပ်လျှဲ ပြုသောစကားမှာ။အကြင်သူတဦး၏ဝတ္ထုပစ္စည်းကို သူတယောက်သည်။ အမှတ်မဲ့ဖြစ်စေ။သဘင်ပွဲလမ်းရှိ၍။ ဝတ်ဆင်မည်ဖြစ်စေ။ ငှါး၍ဝတ်ဆင်ယူသွားလေ၏။ထိုတွင်ချင်းကိုယ်။မကျမ်မမာရှိ၍လည်းကောင်း။ပြုပ်စီးတသာကြမ္မာနိမ့်၍။ခေါင်းဆေးပြုပ်လျှဲ။နတ်ပူဇော်ရာ။ထိုငှါးသောဝတ္ထုပစ္စည်းကို။ထည့်ယူဆောင်ရွက်ဝတ်ချေသော်။မပြုမဝတ်မဆောင်သင့်ချေ။ထိုဝတ္ထုရှင်။ နာဖျားသော်။ဆေးဖိုးဝါးခပေး၍ကုစားစေ။သေသော်။ ထိုအမျိုးအလိုက်။ ကိုယ်ဖိုးသည်လူတယောက်မည်၏။ ထိုသေသူကိုယ်ဖိုးတန်ရာ။ ကြေးငွေနှင့်ဖိုးလွှမ်းသင်းပြုပ်စေ။အတက်မရှိ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ သေစေလိုသောစိတ်မရှိသောကြောင့်တည်း။ ပြုပ်နတ်ခေါင်းဆေးရာ။ ထိုငှါး၍ ဆင်သောဝတ္ထုမပါလျှင်။ ဝတ္ထုရှင်ကရစေ။ယူစေ။ သေခန်းသင်းပြုပ်ရမြဲဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

၇ မသာခန်းစောင့်ကြက်ခိုးတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ရပ်ရွာတွင်သူသေရှိ၍။စောင့်ထိန်းကြစည်။ထိုမသာခန်းစောင့်သောသူတို့သည်။ သူတပါးကြက်ကိုခိုးယူ၍။ ၎င်မသာခန်းတွင်။အသိအမြင်ချက်ပြုတ်စားကြလေ၍။ကြက်ရှင်သိ၍စွဲသော်။ ခိုးပြစ်လွတ်စေ။ကြက်မှာ။ကောင်းလျှင်။ကောင်းလျော်။ညန့်လျှင်ညန့်လျော်။အစားပေးစေ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။မသာခန်းသည်ပွဲအဝင်ဖြစ်၍။အတက်တရာလျော်ပြစ်လွတ်စေဟု။မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၈ ဆင်မြင်းစောင့်သူကိုလက်လွှန်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်သူတို့သည်။ဆင်မြင်းကိုကျွေးမွေးရန်။မျက်ရိတ်သူရင်းငှါး၏။ ထိုသူတို့လည်း။၎င်ဆင်။၎င်မြင်းကို။ ရိတ်ယူကျွေးမွေးပါမည်။ဝန်ခံလေ၏။ထိုဝန်ခံသည်အတိုင်း။ဆင်စာ။မြင်းစာ။မလောက်၍။ ကြိမ်လုံးတပြာတို့ဖြင့်။ သူရင်းငှါးကိုရိုက်မိလေအံ့။ ထိုမြက်ရိတ် သူရင်းငှါးလည်းရှောင်လွှဲ၍။မကျွေးမပေးနေသော်။နေ့လချွတ်ယွင်းသည်အတိုင်း။ဆင်မြင်းအခပေးမြဲထုံးစံရှိရာ။အခကိုတွက်၍။သူရင်းငှါးကပေးစေ။ရိုက်ခတ်သည်ဒါဏ်ကြောင့်။ကျိုးကန်းကွဲရှ။နာကြင်သော်။ရိုက်သောသူကလည်း။ ကျိုးကန်းကွဲရှ

6th. The law regarding borrowing clothes, or other made up things, and unthinkingly wearing them whilst washing the head to avert the evil influence of the stars.

Oh excellent king! when any person shall borrow things of another, without saying for what purpose, and shall wash his head to avert evil influences, the law is this: Any one, if he borrows the things of another, without specifying for what purpose, or saying he will wear them to witness a dramatic representation, or to any assembly of the people, and if during the time (he has the things,) he shall be sick, or the stars, or the influence of his former deeds, be unpropitious to him, and in making offerings to the Nats and washing his head, he shall use in any way, or wear the things borrowed, it is improper, and should not be done. If the owner of the things shall fall sick, let the borrower pay the medicine, and if he shall die, the price of his body according to his class, (that is,) let him, the borrower, pay his price for his funeral expenses, and nothing more. Why is this?—because he, the borrower, had no wish to cause his, the owner's death. If the things borrowed have not been expended at the time of washing the head, let the owner (or his heir) have them, because the borrower has only paid the funeral expenses.

7th. The law regarding the watchers of a dead body stealing a fowl.

Oh excellent king! if there be a dead person in the village, and during the time the corpse is watched, if the watchers steal some one's fowl, and eat it in presence of witnesses at the place of their watching, if the owner of the fowl, coming to know this, shall sue them, let (the watchers) be free of the fine for theft, and let them restore another fowl as good or superior, according to the condition of the one stolen. Why is this?—because a funeral comes under the head of an assembly.* The advance of loo, or the fine for theft in making restitution, shall not be inflicted. Thus Menoo, the recluse, said.

8th. The law regarding assaults committed on the attendants of elephants or horses.

Oh excellent king! a person hires another to cut grass, and attend on a horse or elephant, and the person hired engages to attend the horse or elephant, and cut his grass; if according to this engagement the food be not sufficient, and the hirer shall beat the hired person with a ratan or switch, and the hired person absents himself and does not attend the animals, having calculated the hire of a horse or elephant according to the custom (of the place,) let the hired person pay that amount for the time he is absent, and if he has a limb broken, is cut, or much hurt, let the person that beat him make compen-

* This seems a mistake, as implying that at no assembly is fowl stealing a theft, which is not the case.

နာကြင်သူကို။အပြန်တန်ရာပေးဖွဲ့စေ။ထိုသို့ပေးဖွဲ့စေဟူသည်လည်း။ကြေးငွေ
မြီမှုကြောင့်ကိုင်ငင်ရာ။အပြစ်ကဲ့သို့တည်း။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။
ချင်းတို့ကို။ကျိုးကန်းကွဲရှစေချင်သောနှစ်လုံးမရှိ။ လိုအပ်သောမြက်ကို။ မ
ရောက်၍။လုံလောက်အောင်ရောက်စိမ့်သောငှါတကြောင်း။ သူရင်းငှါးဖြစ်
၍ တ ကြောင်း။ ဆုမ္ဗရာ ရောက်သော့ကြောင့်တည်း ဟု။ မနူမည်သော ရှင်
ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၉ ကျွန်ကိုလည်းကောင်း။အလွတ်သူကိုလည်းကောင်း။ကိုယ်ခစားငှါး၍။အခမပြေ
ချောင်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်ကျွန်ပိုင်ဖြစ်စေ။ကျွန်ပေါင်ဖြစ်စေ။ ကိုယ်ခ
ပေး၍။နောက်လိုက်နောက်ပါကိုလည်းကောင်း။ အလုပ်အဆောင်ကိုလည်း
ကောင်း။သူတပါးငှါး၍။ လိုက်လေ။လုပ်လေဘုံ။ ထိုကျွန်ပိုင်။ ကျွန်ပေါင်တို့
သည်။ငှါးသူထံက။ထွက်ချောင်ပြေးသော်။ ငှါးသူဝန်လွတ်စေ။ အခမပြေ။
ကျွန်ရှိသော်။ကိုယ်ခမပေးသေသော်။ တဝက်အခကို။ ပြေးသူအတွက်ပေးယူ
ကြစေ။ထိုသူရင်းငှါးသေခြင်း၌။ငှါးသူထံနာဖျား၍သေရာ။ကုမသင်းပြိုဟ်ရ
ပေသော်။ဆေးဖိုး။သေခ။သင်းပြိုဟ်စရိတ်ကို။ သေသည့်ကျွန်သခင်နှင့်။ ငှါး
သူအညီခံစေ။ငှါးသူသည်။ရိုက်ပုတ်ဆုမ္ဗရာသေသော်။ကျွန်သခင်သို့။ ငှါးသူ
က။သေသည့်ကျွန်ကိုယ်ဖိုးတန်ရာကိုပေးစေ။သင်းပြိုဟ်စရိတ်ကိုလည်း။ ငှါး
သူကခံစေ။ငှါးရင်းက။အခပိုင်စေ။ ယူငှါးကြသည်မှာ။သေသောသူအခကို။
ယူသည်အတိုင်းစားပိုင်စေ။ ပြန်၍ရကောင်းသည်မဆိုသာချေ။ သို့မဟုတ်။
ငှါးရာတဝက်ကိုပေး၍။တဝက်ကျွန်လျှင်ဆုံးစေ။ ပြေးသောကျွန်မှာ။ကိုယ်ခ
ကိုသခင်စားချေလျှင်။တဝက်ပြန်စေ။ အခကိုအလုံးမပေးသေလျှင်။တဝက်ရ
စေ။

၁၀ ကျွန်မှန်းကိုသိလျက်။သခင်မသိသူရင်းငှါးသောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။သူတပါးတို့ကျွန်မှန်းသိလျက်။သခင်မသိအခပေး
၍။ငှါးလုပ်စေရာ။ပြေးသော်။သေသော်။ထိုသူကိုယ်ဖိုးကို။သခင်အား။ငှါးသူ
ကပေးစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ သူကျွန်မှန်းကိုသိလျက်။သခင်မ
သိငှါးခေါ်သွားချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်
သူတို့သည်။သူရင်းငှါးဝယ်သော်။သူကြွေးသူမြီရှိသည်လား။ သူကျွန်လား။
ထိုငှါးသည်။ ဝယ်သည်ကာလ။ မေးအပ်ချေသတည်း။ ထိုသို့မမေးဘဲ။ငှါး
ဝယ်၍။ထိုငှါးသူလက်တွင်။သေသော်။ပြေးသော်။ကျွန်ရှင်က။ ငှါးလူကိုဆို
သော်။တဝက်ဖိုးကို။ငှါးသူကပေးစေ။ထိုကြောင့်အရှင်သူကြီးဟောင်း။ကြွေး

sation according to his fault. As regards this compensation, it shall be the same as that made for (forcible) seizure of a debtor for his debt. Why is this?—one reason is, because the person who inflicted the beating had no intention to break his limb, or blind him, but merely to force him to bring a sufficiency of grass for the animal; the other reason is, he was a hired servant; it comes under the head of correction. Thus the recluse called Menoo said.

9th. The law regarding a slave or a free person hiring himself, and absconding before or after the time of service is completed.

Oh excellent king! if any slave bought for his full value, or a slave remaining as security for money, shall be hired as a follower, or a servant, and he shall follow or work (for the hirer,) and if this hired person shall run away from the hirer, let the hirer not be held responsible. If a portion of his hire, or the whole of it be unpaid, let the half (of what remains unpaid) be paid to the owner (of the slave.) But as regards his death, if he becomes sick and dies with the person who hired him, if he supports and buries him, let him and the owner of the slave bear the expense of medicines and of the funeral equally. If he dies from blows inflicted on him by the hirer in correcting him, let him pay the slave's master his full price, and bear the expenses of his funeral, and if the whole of the hire was at the time of hiring paid over to the master, let him keep it; the hirer shall have no right to claim it back. But if at the time of hiring, only one half was paid, let him (the master,) lose the half that remains, and if the master has received the full hire of the runaway slave, let him repay the half of it, and if it be not all paid, let him (the master,) have one half.

10*th. The law regarding hiring the slave of another, knowing him to be such, without the knowledge of his master.*

Oh excellent king! if any person, knowing a slave to be so, shall, without the knowledge of his master, hire him, and during his employment in the service of the hirer, he shall run away or die, let him pay his price to the master. Why is this?—because he knew he was his slave, and hired and took him away without his knowledge. Oh excellent king! when any one shall hire a servant or buy a slave, (he shall enquire) if he is indebted to any one, or if he is any one's slave; these questions are proper to be asked at the time of hiring or buying (a slave.) If they are not asked, and having hired or bought him, he shall die in his hands, or run away, and the owner shall sue him, he shall pay one half the amount. For this reason,

ဟောင်းပေါ်သော်။ရောင်းငှါးသူရှိစေဟူသတည်း။ထိုသေသောသူမှာ။တဝက်ပေးယူသည်အတိုင်းဆုံးစေ။ရှောင်နေပြေးသောကျွန်ပေါ်လာပြန်၍။သခင်မှာရချေလျှင်။ ထိုအထက်တဝက်ဖိုးပေးယူသည်ငွေကို။ငှါးသူသို့ပြန်ပေးစေ။၍ကား။ကျွန်ကိုကျွန်ရှင်ရလေပြီဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ထိုကျွန်ကိုသခင်မသိငှါး၍။စေသူလက်၌တွင်းရှောင်သော်။ကျွန်ကိုသခင်ရင်းတည်၍ကိထားသော်။အဖိုးကိုခံချေသော်။အထက်ကပေးရင်းရသည်ငွေကို။နှစ်ဆတက်ပြန်၍။ငွေရှင်သို့ပေးစေဟု။မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်သူတို့သည်။အခပေးမည်ဆို၍။သူတပါးလင်မယားသားကျွန်တို့ကို။နောက်လိုက်စေလေ၏။ သွားမြဲခရီးလမ်းကို။ အတူသွားကြရာ။လှေအတူကူးကြရာ။ကျားစား။မြွေကိုက်၍သေသော်။ လှေနစ်၍သေသော်။တခရီးတည်းဖြစ်သည်။အပြစ်လွတ်စေ။ငှါးသောအခကို။ပေးရင်းရှိလည်းဆုံးစေ။ ငှါးသောအခကိုမပေးရ။ သေလျှင်လည်း။ ဆိုသည်နေ့လမရောက်။မဆိုသာ။ငှါးရင်းအတိုင်းပေးစေ။သင်းပြုပ်စရိတ်မှာ။ငှါးသူနှစ်ဆသားသမီးလင်မယားသခင်တို့က။တဆစိုက်ထုတ်ပေးကြစေ။ မသေမပျောက်လမ်းခရီးသွားရာက။ကံတော်၍။ဥစ္စာကိုရကြအံ့။ ခေါင်းတည်နှစ်ဆ။ဝေယူကြစေဟု။မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၁ သဘော်လွှင့်ရာ။သူရင်းငှါးသောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်သူသည်။သမုဒ္ဒရာပင်လယ်သို့။သဘော်သွားမည်ကိုသိလျက်။အခယူငှါးလိုက်သည်ကို။သဘော်လွှင့်ရာ။ ခရီးအကြာငှါးလိုက်သူရှောင်နေ၍။ မတွေ့ရှိသည်အခိုက်။မိဘမယားသားတူစား။တူနေရှိသည်ဟု။သဘော်သူကြီးတို့က။မစွဲရာချေ။ ထိုရှောင်နေသူကိုတွေ့သော်။ ပေးသောအခကို။သုံးဆပြန်၍ပေးစေ။ထိုသူရင်းငှါးကို သဘော်သူကြီးစေ၍သွားရာ။မငံ့မဆိုင်း။ သဘော်သူကြီးသွားချေသော်။ ထိုသူသည်ကံစပ်၍။ ပေါင်မိရာ။သဘော်သို့ပြန်လာသော်။ငှါးရင်းအခတွင်။သုံးဆတက်။ သဘော်သူကြီးကပေးစေ။သူရင်းငှါးတည်စေရာက။မပေါင်မိ။ သုံးနှစ်ကြာ၍မျှ။ မိဘသားမယား။ အတူနေတို့ထံမရောက်လာချေသော်။ သဘော်သူကြီးက။ မိဘသားမယားတိုင်ခံရင်းသူတို့သို့။မလာမရောက်သူတို့၏ကိုယ်ဖိုးကိုပေးစေ။ ပျောက်သော သူရင်းငှါးကို။ သဘော်သူကြီးက။ ရှာ လိုက်၍ တွေ့လျှင်။ မိဘ သားမယား။ဝန်ခံသူတို့သို့ပေးအပ်စေ။ ပေးအပ်နိုင်သော်။ ပေးနှင့်ရသည် ကိုယ်ဖိုးကို။ သဘော်သူကြီးသို့ ပြန်၍ ပေးစေ။ စေစား ရိုး အတိုင်း။ သဘော်သားတကာတို့နည်းစေရာ။ကျားစားမိကျောင်းယူ။ရေနစ်၍ သေသော်လည်း။ အ

if a former master or a creditor appear, it is said, let the hirer or buyer be responsible, and let him forfeit one half of whatever he may have paid to the deceased. If the runaway slave be afterwards taken, and the master recovers him, let him return to the hirer the half of his price, which he had formerly paid him; this is because the master has recovered his slave. If such a slave, hired without the knowledge of his master, shall abscond from the person employing him, and the original master shall conceal him, and take his price, let him restore double the amount to the payer of the money. Thus the recluse called Menoo said.

Oh excellent king! if any man, having promised to pay wages or hire to the husband, wife, child, or slave of another, shall call him as a follower, and if whilst journeying together by the usual road, or crossing in the same boat, a tiger shall eat, or snake bite him, that he die, or he shall die by the sinking of the boat, they were on the same journey; there is no fault (fine.) If the hire has been paid, let him lose it; if it has not been paid, he shall not plead that the time for which the deceased was hired is not completed: let him pay the original sum promised, and of the funeral expenses let the hirer pay two, and the wife, husband, children, or master, pay one third. If he does not die or be lost, but by his former good deeds shall on the journey obtain any thing, let him divide it, giving the head man two thirds. Thus the recluse called Menoo said.

11*th. The law regarding the hiring of sailors.*

Oh excellent king! if any man, knowing that a ship is going to sea, shall take hire to serve in her, and if on the voyage, at any intermediate place, he shall keep out of the way and remain behind, the captain shall have no right to sue any one during the deserter's absence, on the ground of being his parents, child, wife, or living and eating with him; but when he sees the runaway, let him (the runaway) pay three times the amount for which he was hired. If whilst this hired person is gone on any work which the captain has sent him to do, he (the captain) shall not wait his return; if by good fortune he recovers the ship and returns with her, let the captain pay him three times the amount he was hired for. If the person so hired and sent away shall not rejoin the ship, and shall not during the space of three years return to his parents, wife, children, or persons with whom he was residing, let the captain pay the price of his body to his parents, wife, children, or persons with whom he made the bargain, or spoke to regarding it. If he (the captain,) having sought the lost man, shall find him, let him give him up to his parents, wife, children, or security, and let them give him back the price of his body. If whilst he is employed in the usual way sailors are, a tiger shall eat him, or an alligator shall take him off, or he shall be drown-

ဖြစ်မရှိ။သေပိုင်စေ။ ။တနည်းတုံ။အခပေး၍။သဘော်မသွားမီ။မလိုက်ပြီဆိုချေသော်။ တခုကိုနှစ်ခုပေးမှလွတ်စေ။လိုက်မည်။အခကို ယူစားပြီးမှ။သဘော်သူကြီးက။မလိုက်ရပြီ။ပေးရင်းအခကို။တောင်းသော်မရရာဆုံးစေ။အကြွင်သူရင်းငှါးတို့သည်။မိမိတို့အလျောက်။ကြက်တိုက် အံခပ်လောင်းတမ်ပြု၍ရှုံးသော်။သူတပါးဥစ္စာကိုခိုး၍ပြေးရာ။ သဘော်သူကြီးက။ စိုက်လျော်နှင့်ရသမျှမှာ။အတိုင်အခံဖြစ်သည်ဟု။မယားသားသမီးမိဘတို့မှာ။မတောင်းသာချေ။အမှုသွမ်ဖြစ်သည်။သင်းတို့တွင်သာ။တောင်းခံယူစေ။သင်းတို့သည်မိဘသားမယားတို့ထံ။ရောက်လာလျှက်။ မရောက်ဟု။ထိမ်ကွယ်၍။ရောက်သည်မှန်လျှင်။ ထိုတိုင်ခံသူမိဘသားမယားတို့က။စိုက်လျော်ရသူ။ သဘော်သူကြီးသို့။နှစ်ဆတက်ပေးစေ။ ရောက်သည်ကိုဖြောင့်လျှင်။အရင်းတိုင်းပေးစေ။ဤကားသူတထူးဥစ္စာကို။ ခိုးသည်အမှုသွမ်စကားတွင်သာဆိုသတည်း။

မြတ်သောမင်းကြီး။တနည်းတုံ။သဘော်သူကြီးတို့။အချင်းချင်းဥစ္စာကိုခိုး၍ပြေးသွားမည်။ အတိုင်အခံ။သားမယားမိဘတို့ထံရောက်၍တွေ့သော်။ ခိုးတရားအတိုင်းလျော်စေ။ သားမယားတို့ထံမရောက်က။မတောင်းရာ လွတ်စေ။ထိုငှါးသည်ကာလ။လက်ခြေမငြိမ်ပြုသော်။ငါတို့တာဖြစ်စေ ဆို၍။ ငှါးရင်းကဝန်ခံသော်။ အခမပိုင်။အခပိုင်။ မဆိုသာချေ။ ထိုသူမရောက်သော်။ထက်ဝက်သောဥစ္စာကို။ဝန်ခံသူတို့ကပေးစေ။ချင်းတည်ရောက်လျှင်။ရောက်သူကိုတိုင်းခံရင်းလူတို့ထိမ်ဖွက်ချေသည်မှန်က။ဝဋ္ဋနှင့်ဆိုင်ရာ။ခိုးတက်အတိုင်းလျော်စေ။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြွင်သူရင်းငှါးကို။သဘော်ရေမှုနှင့်စပ်ရာ။မြေဒ္ဓတစုံတခုစွန့်ညီရာ။သဘော်သူကြီးကစေ၍။ပြုလုပ်ဒုတ်ကိုင်ရာ။ ရွှေငွေဥစ္စာရသော်။အခပိုင်ဖြစ်က။ သဘော်သူကြီးအလုံးစားယူပိုင်စေ။ ဒုင်အမှုစေသင့်သည်အရာ၌။စေ၍သေသော်။အခပိုင်လေသည်အကြောင်း။စေသင့်သည်အရာ၌။စေ၍သေသော်။သေပိုင်စေ။

တနည်းတုံ။ဒုင်စေပိုင်သည်အမှုဖြစ်၍။စေရာတွင်။ရေလည်းကောင်း။ကြည်လည်းကောင်း။ဥစ္စာရသော်။အခပြေ။မပိုင်ချေက။ ရသူနှင့်သဘော်သူကြီးအမျှစားယူကြစေ။ ဒုင်အမှုစေသင့်သည်အရာ။စေ၍သေသော်။ စေသင့်သည်အမှုကားမှန့်တုံ၏။အခမပိုင်ချေ။သေသူကိုယ်ဖိုးကို။တဝက် ဝန်ခံသော

ed, there is no fine; let him have the right to die. In another case; if, having taken his hire, before the sailing of the ship he shall refuse to go in her, only on paying back two for one let him be free. And if after he has expended the hire he had received on condition of going in the ship, the captain shall refuse to take him, and demand back his hire, he shall not obtain it; let him lose it. If any one so hired shall of his own accord lose (money) by cock-fighting, dice, or betting, or shall steal any thing and run off, the captain of the ship shall have no claim on his parents, wife or children, for any thing advanced on these accounts on the ground of their being his security; it is the hired person's own folly; let the (captain) recover from himself; if he has returned to his parents, wife or children, and they shall deny it and conceal him, and it be proved that he has arrived, let them pay double the amount. If they admit that he has returned, let them pay only the original amount advanced. This is only said in case of theft from folly and gambling.

Oh excellent king! in another case; when (sailors) steal the property of the captain or each other, and run, and they are seen after having come back to their parents, wife, children, or securities, let them make compensation as laid down in the law of theft; if they do not return to their parents, wife or children, no demand shall be made on them; and if at the time of hiring, they shall have become security for him in case he "do not keep his feet and hands quiet," they shall not plead that they have or have not power over his wages; if he has not returned, let such security pay one half the price of the goods or things stolen; if he has returned, and they are proved to have concealed him, let them make compensation according to the nature of the thing stolen as laid down in the law against theft.

Oh excellent king! if any person is hired (as a sailor,) and the captain shall employ him in any matter connected with the ship and the water, or in case of any thing (or part of the ship,) catching or being entangled on the land, and doing this work, or in diving, he shall obtain gold, silver, or other property, he has had his full hire; let the captain of the ship have a right to take the whole; and in the same matters in which he may be properly employed, if the captain employs him and he dies, because he has had full hire for one reason, and because he was employed in his legitimate occupation for another, there shall be no fault.

In another case; if in the performance of his proper work by the captain's order, he obtain any thing, either in the water or on the land if he has not been paid his full hire, let the person who obtains the thing and the captain divide it equally between them; and if whilst employed in the same matters he die, though the work be that which he ought to perform, he has not had his full hire; let the captain pay to his securities, his parents, wife or children, the half of the price

သားမယားမိဘတို့အားပေးစေ။ အခကျန်ကို။ခံဝန်သူသားမယားမိဘတို့ကို
ပေးစေ။ဤကားအခမပိုင်ချေက။အပေါင်အဝင်ဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း။

၁၂ သဘော်တွင်ကုန်သည်တို့တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။သဘော်၌ကုန်သည်တို့ပါသည်။ဥစ္စာရသည်ကို။ထို
ကုန်သည်တို့မခံမစားမရသာချေ။ထိုကုန်သည်တို့အလျောက်။ရေတွင်လည်း
ကောင်း။ကြည်းတွင်လည်းကောင်း။ရွှေအိုးဥစ္စာထုပ်ရသော်။ အတူရမဟုတ်
ချေက။ရသည်ကုန်သည်တို့သာယူစေ။ သဘော်လှေတွင်စီးလိုက်ရာ။ရသော
ဥစ္စာဖြစ်သည်။မဆိုသာချေ။ဆယ်စုတစု။ သဘော်သူကြီးကယူစေ။ ထိုကုန်
သည်တို့တွင်။ ရောင်း၍မြတ်သည်။ ရှုံးသည်ကိုလည်း။ သဘော်သူကြီးမခံမ
စားသာချေ။ ကုန်သည်တို့တာသာတည်း။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။
ကုန်သည်တို့သည်။အခပေး၍ကုတ္တိစီးသကဲ့သို့။ ဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း။
မြတ်သောမင်းကြီး။ တနည်းတုံ။ ကုန်သည်တို့နှင့်။သဘော်သားတို့။အတူ
သွားရာ။ရွှေအိုးဥစ္စာရသော်။အဖော်တစုတို့။အမျှဝေယူစားကြစေ။ သဘော်
သူကြီးကဆယ်စုတစုကို။ကုန်သည်တို့ရစုတွင်စားစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်း
ဟူမူကား။ အကြီးအအုပ်ဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်းဟု။ မနူမည်သောရှင်
ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၃ သစ်ပင်။ထန်းပင်။အုန်းပင်။တက်အခမပြေ။အခပြေငှါးတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်သူတို့သည်။ထန်းပင်။သစ်ပင်။အသီးအပွင့်။
အခက်အရွက်ယူ။ အတက်ငှါးလေအံ့။ ထိုငှါးခကို။မပေးမှီ။တက်သောသူ
သည်။ကျ၍သေချေသော်။သေသောသူ၏ကိုယ်ဖိုးတန်ရာကိုပေးလျော်စေ။ မ
သေသော်ကုမစေ။ငှါးသည်အခကိုလည်းပေးစေ။ကိုယ်ခပြေမှ။တက်ရာကကျ
၍သေသော်။အပြစ်မရှိလွတ်စေ။ ကိုယ်ခတဝက်ကြွင်းနှင့်။တက်ရာကျ၍သေ
သော်။သေသောသူ၏တန်ရာကိုယ်ဖိုးတွင်။ တဝက်ပေးစေ။ မသေသော်ကုမ
စေ။

မြတ်သောမင်းကြီး။ဆယ်နှစ်မပြည့်သောသူငယ်ကိုတည်း။သူကြီးငှါး၍
အခပြေ။အခမပြေ။ တက်ရာကျ၍ သေသော်။ သေသောသူ၏ကိုယ်ဖိုးကိုပေး
စေ။သင်းပြိုဟ်စရိတ်ကိုလည်း။ဖုံးလွှမ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။
တရားမဝင်သေသောသူငယ်ကို။ အထိန်းအအုပ်တို့မသိရ။ ငှါး၍တက်စေ
သောကြောင့်တည်း။ ။ထိုသူငယ်မိဘအအုပ်တို့အသိ။ငှါး၍တက်စေရာ။
သေသော်။အခပြေလျှင်သေပိုင်စေ။ အခတဝက်ကျန်သော်။ကိုယ်ဖိုးတွင်တ

of his body, and let him pay them the balance of his wages. This is when the hire is not paid up, the (person hired) is in the condition of a pledge, (a slave not bought outright.)

12th. Regarding traders in ships.

Oh excellent king! if traders are in the ship, and any thing is obtained (found,) they shall have no share, and if they of themselves shall find a pot of gold or bundle of property on the land or water, when the people connected with the vessel were not present, let the traders who found it alone have it. The captain shall have no claim on the ground of their being passengers in his vessel; let him have ten per cent; and if the traders in their dealings make a profit or a loss, the captain of the vessel shall have no share; it is the exclusive matter of the traders. Why is this?—because the traders, having paid hire, are like passengers in a ferry boat. Oh excellent king! in another case; if the traders and people belonging to a ship, obtain a pot of gold or other thing together, let all the company share it equally, and let the captain of the vessel have ten per cent. of the share of the traders. Why is this?—because he is the chief and superintendent. Thus the recluse called Menoo said.

13th. The law regarding the hire for climbing palm, cocoanut, or other trees, being paid in full or not.

Oh excellent king! if any one shall hire a person to climb a palm, or other tree, for the purpose of taking the flowers, fruit, branches, or leaves, and before his hire is paid, the person employed shall fall and be killed, let the hirer pay in compensation the price of his body. If he be not killed, let him minister to him till well, and pay him his hire. If after the hire is paid in full, the hired person shall fall whilst climbing, and be killed, there shall be no fault or fine; let the hirer be free. If the hired person be employed whilst half his hire remains unpaid, and in climbing he falls and is killed, let the hirer pay one half the price of his body, and if he be not killed, let him minister to him till well.

Oh excellent king! if a person under ten years of age be hired by a person grown up, whether his hire be paid in full or not, if he falls and is killed in climbing, let (the person who employed him) pay the price of his body, and the funeral expenses. Why is this?—because he is a person under the legal age, and was employed in climbing without the knowledge of his parents or guardians. If such a child be employed with the knowledge of his parents or guardians, and shall in climbing fall and be killed, if his hire has been paid in full, there shall be no fine. If half his hire be unpaid, let one half

ဝက်ပေးစေ။အခမပေးသေသော်။ကိုယ်ဖိုးကိုအလုံးပေးစေ။ မသေဘဲကျိုးနာသော်။ကုမစေ။တရားမဝင်သောသူကိုလည်းကောင်း။ အခနှင့်မဆိုင်။ တက်ဆွတ်ယူပါစေခိုင်း၍။တက်ရာသေချေသော်။ ကိုယ်ဖိုးပေးစေ။ သင်းကြိုဟ်စရိတ်ကိုလည်းခံစေ။မသေကျိုးနာသော်။ကုမစေ။သားချင်းအဘေးဆုံဖြစ်က။ဆိုခဲ့သမျှသော။ သစ်ပင်ထက်မှကျ၍သေသော်။ သင်းကြိုဟ်စေ။ အလျော်အဖြစ်လွတ်စေ။မသေနာကြွင်သော်ကုမစေ။ မြတ်သောမင်းကြီး။အကြွင်မြို့ရွာတွင်။သူကြီးပြည်စိုး။ မြေတိုင်တောကဲတို့ဖြစ်စေ။ အာဏာထိုက်သောသူတို့သည်။သစ်ပင်။ ထန်းပင်။အုန်းပင်။ ပန်းပင်။ စားကောင်း။ ယူကောင်းသော၊ သစ်သီးသစ်ပွင့်။အရွက်အခေါက်စသည်တို့ကိုလည်းကောင်း။ သစ်ပင်ဌပျားစွဲသည်ကိုလည်းကောင်း။တက်ယူချေ။မြို့ရွာတွင်ငယ်သားလူတို့ကို ဆိုသဉ်။မတက်နိုင်ပါညင်းဆန်အံ့။ထိုသို့ညင်းဆန်သည်ကိုပင်။မနေရအာဏာပြု၍။တက်ရာကျသေပေသော်။ထိုသေသောသူ၏ကိုယ်ဖိုးနှစ်ဆတက်ကို။ စေသူကလျော်စေ။မသေဘဲကျိုးနာသည်မှာ။ကျသူ၏ကိုယ်ဖိုးကို။ စေသူက။ပေးလျော်စေ။မကျပါ။အတက်ခိုင်း၍တက်ရသည်။ဆိုချေလျှင်။ထိုတက်သူ၏ ကိုယ်ဖိုးတန်ရာ။တဝက်ကိုခြိမ်းခြောက်၍တက်စေသူတို့ကပေးစေ။ ဤကားမြို့ရွာတွင်ငယ်သားတို့ကို။ အကြီးအအုပ်တို့။အပိုင်အနိုင်။စေချေသော့ကြောင့်တည်း။ရေငုတ်စေရာမှာလည်း။သစ်ပင်တက်နှင့်နည်းတူဖြစ်စေ။

၁၄ အအုပ်အထိန်းမရှိ။သိတင်းသီလနှင့်နေရာ။ယောကျ်ားမိမ္မတို့ ပြစ်မှားသောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အအုပ်အထိန်းမရှိ။ သိတင်းသီလနှင့်နေသောမိမ္မယောကျ်ားတို့ကို။အခြားမိမ္မယောကျ်ားတို့သည်။ အပိုင်အနိုင်ပြုကျင့်၍။သဘောမတူသည်ကို။ ကာမလွန်ကြူးပေသော်။ ငွေအကျပ်သုံးရာလျော်စေ။သဘောတူသော်။ အပြစ်မရှိ။ လွတ်ကင်းစေဟု။ မနုမည်သော။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

မနုအကျယ်အဌမတွင်။မြေသော။မြေရှင်။အကျယ်စကားအစ။အအုပ်အထိန်းမရှိ။သိတင်းသီလနှင့်နေသော။ယောကျ်ားမိမ္မတို့ကို။အနိုင်အပိုင်။ကြူးလွန်ပြစ်မှားသည်။စကားအဆုံးပြီး၏။

the price of his body be paid; and if no hire be paid, let the full price of his body be paid. If he does not die, but breaks a limb, or is hurt, let him (the hirer) attend to him till well. If a child under age be employed without hire in climbing, and be killed whilst so employed, let the hirer pay the price of his (deceased's) body, and bear the expense of his funeral, and if he does not die, but has a limb broken, or is hurt, let him attend to him till well. If the (employer and employee) be children of the same great grand-father, and the person employed as above in climbing trees shall fall and be killed, let the employer pay his funeral expenses, but let there be no fine, let him be free from that; if the climber have a limb broken, or is hurt, let the employer attend to him till well. Oh excellent king! if any thoogyee, governor, land measurers, or superintendent of forests, or any one having authority in a town or village, shall order an inhabitant of the place, a man under them, to climb a palmyra, cocoanut, or flowering tree, or any tree which is good for food or any other purpose, or of which the flowers, the leaves, or the bark, are edible, or upon which bees have swarmed, and the person ordered shall decline, saying he cannot climb, and notwithstanding this he (the person ordering) shall still not let him off, but by an exercise of his authority shall cause him to climb the tree, if he fall and be killed, let the person ordering him to climb forfeit twice the price of his body; if he do not die, but has a limb broken, or is hurt, let him forfeit the price of his body. If he do not fall, but complain that he had been employed (as above) to climb, let the person compelling him by threats to climb the tree pay half the price of his body; this is because the head of the village or town forcibly employed one under his authority.

In case of diving, let the laws be the same as for climbing trees.

14*th. The law regarding fornication in a man or woman, with one living in the performance of religious duties, who has no protector.*

Oh excellent king! if any persons shall by force and against their will have carnal connection with a man or woman who has no one to take care of them, who is living in the performance of religious duties, let him or her be fined in three hundred tickals of silver; if they were consenting, there is no fine; let them be free. Thus the recluse named Menoo said.

The eighth volume of the large work of Menoo, commencing with lands the right in which is perfect, and that in which the right is disputable, and ending with rape on a man or woman living in the performance of religious duties, is here completed.

မနုအကျယ်နဝမတွဲ။

နမောတဿ။ဘဂဝတော။အရဟတော။သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မာတိကာ။

မနုအကျယ်နဝမတွဲတွင်ပါသောစကားအစည်ကိုဆိုပေအံ့။

၁ ကိုယ်ဝန်ရှိမိမ္မ။သူအိမ်ခြံဝင်အိပ်သောတရား။

၂ သူကျွန်ကိုရွေး၍။သမက်ခြွေးမပြုသောတရား။

၃ လင်မရှိခိုက်။မယားသူတပါးနှင့်နေ၍။ သားသမီးခုနှစ်ယောက်မွေးမြင်ပြီးမှ။လင်ဟောင်းတွေ့တရား။

၄ သမက်ကိုယောက္ခမလက်လွှန်သောတရား။

၅ ယောက္ခမကိုသမက်လက်လွှန်သောတရား။

၆ အိမ်၌ဧည့်သည်တည်းရာ။ဧည့်သည်ဥစ္စာပျောက်တရား။

၇ အိမ်၌ဧည့်သည်တည်းရာ။အိမ်ရှင်ဥစ္စာပျောက်တရား။

၈ ကျွန်လက်ခံတရား။

၉ အရာအထူးရှိသူမယားကို။ကြူးလွန်၍ကျွန်လျှော်တရား။

၁၀ ငါတွင်သေရမည်တဦးကဆိုရာအဆိုခံရသူကိုသတ်သောတရား။

၁၁ လွတ်ခြင်းနှစ်ပါး။ရခြင်းနှစ်ပါးတရား။

၁၂ သူကြွက်။သူဆိတ်။သူဝက်ကိုခိုးထိုက်သောတရား။

၁၃ ကြက်ဝက်ဆိတ်ခြံသို့ဝင်သောတရား။

၁၄ သေရည်တည်ကျွေးတရား။

၁၅ ကိုင်ငင်ခြင်းလေးပါးတရား။

၁၆ ကမ္ဘာလေးရပ်အချင်းစီရင်တရား။

၁၇ စုံးမျိုးခုနှစ်ပါးရေချစီရင်တရား။

LAWS OF MENOO.

THE NINTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE NINTH VOLUME.

၁၈ ဓါးစွဲလှံစွဲကျိုင်းစွဲတရား။

ဤသည်လျှင် နဝမတွဲတွင် ပါသော သားဖွားစကား။ အစ အတွင်းသား စကား။အဆုံးစကားစည်ကိုဆိုသတည်း။

၁ ကိုယ်ဝန်ရှိမိမ္မ။သုအိမ်ခြံဝင်အိပ်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြွင်သူတို့တွင်။ သားသမီးမြေးမြစ်ပေါက်ဖော်တို့ သည်။ပဋိသန္ဓေ။ ကိုယ်ဝန်နှင့်။ ဘေးဘိုးမိဘပေါက်ဖော်တို့အိမ်၌။ အိပ်မိ လေ၏။အပြစ်မရှိ။ထိုတဲနေအိပ်မိရာသို့လာ၍ဖွားမြင်စေ။ရက်လည်လျှင်အိမ် ရှင်သို့အဝတ်စုံပေးစေ။ အဝတ်မုံဟူသည်ကား။ ထဘီတဘက်သိုးရင်းကိုဟူ သတည်း။အိမ်ရှင်ကလည်း။ကင်ပွန်းရေစင်ပေးစေဟူသတည်း။ ။ကင် ပွန်းဟူသည်ကား။ထမင်း။စားပွဲအစုံတစ်။ရေစင်အိုးဘုံးနှင့်တစ်။သက်ကယ် ခုနှစ်။ဆီ။နံနွင်း။ ကသယ်တို့ဖြင့်။ သူငယ်နှင့်အမိကို။ သုံးသတ်ခြင်းသည်။ ကင်ပွန်းဟူသတည်း။ထိုသို့ပြု၍။သွားစေရာ၏။ထိုတွင် ဖွားသောသူငယ်သေ သော်လည်းကောင်း။သူငယ်အမိသေသော်လည်းကောင်း။အပြစ်အခြားမရှိ။ အထက်နည်းဖြစ်စေဟူသတည်း။ ။ကျွဲ၌ခြံ၌ဖြစ်လည်းနည်းတူတည်း။ ၎င်အိပ်ဖူးသူတို့လာ၍။ မဖွားမမြင်။အခြားမှာဖွားမြင်သော်။ကင်ပွန်းရေစင် အိမ်ရှင်တို့အားပြုလာစေ။ထိုသို့မပြုဖြစ်သော်။ငွေသုံးကျပ်ကင်ပွန်းရေစင်အ တွက်။အိမ်ရှင်သို့ပေးစေ။အိမ်ရှင်မယူမှကင်းလွတ်စေ။

မင်းကြီး။အမျိုးခြား။သူစိမ်းတို့နည်းတူအိပ်မိလျှင်။အိပ်မိရာ၌ဖွားစေ။ မသေသော်။ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း။ ကင်ပွန်းရေစင်အဝတ်စုံနှင့်။ရွှေတမတ်။ အမျိုးခြား။သူစိမ်းတို့ကပေးစေ။သေသော်လည်းအပြစ်မရှိ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား။အသိအမြင်တဲနေသောကြောင့်တည်း။ သန္ဓေပါမှန်းမသိ၍။ အိပ်နေစေသည်မဆိုသာ။အိပ်နေတဲတော့ခွင့်ပေး၍အိပ်နေသည်။ သန္ဓေပါ။ သန္ဓေမပါ။မသိမဆိုသာ။အလိုက်သိစွာဖွားလာရမည်။ မဖွားမလာသော်။ အိမ်ရှင်အပြစ်မဟုတ်။ကိုယ်ဝန်ရှင်၏အပြစ်တည်း။အပြစ်ဟူသည်ကား။ချင်း ၌ဥပါတ်ရောက်ရာသည်ကိုဆိုသတည်း။

မင်းကြီး။အကြွင်သူစိမ်းတို့သည်။အိမ်ရှင်ခြံရှင်။ကျွဲရှင်တို့က။တဲနေအိပ် တော့ခွင့်မပေး။ထိုဆိုခဲ့ပြီးသည်၌။တဲနေအိပ်၍ရှိရာဖွားသော်။ကင်ပွန်း။ ရေ စင်။အဝတ်စုံ။ထမင်းပွဲ အစုံနှင့်။ထိုအိမ်ရှင်တို့အားဖွားသူက။ ပူဇော်ပါမည်

18. The law regarding the bearers of the royal sword, lance, or kyaing, (a sort of umbrella with the rim turned up.)

These are the contents of the ninth volume, commencing with bearing a child, and ending with the office bearers of the royal palace.

1st. *The law when a pregnant woman shall go and sleep within the house, or the fence surrounding the house, of another person.*

Oh excellent king! if a pregnant woman shall go and sleep in the house of her grand parents, parents, or other relations, she shall not be held in fault, let her come to the place she had temporarily slept at and there give birth to her child, and after a week has passed let her give the owner of the house a full suit of clothes, namely, a woman's cloth, scarf and jacket; and let the owner of the house give her the pure waters of friendship, namely, one meal of rice, meat and condiments complete; one chattee of clear water with a cover; seven stems of the grass used for thatching; oil, turmeric and (hair) powder, as they are used by the mother and child;—this is called kenboon, ("friendship;") having done what is here laid down, she may be allowed to depart; if in parturition under these circumstances either the child or mother should die, there is no other fine, let the above be complied with. If the birth take place in the granary, or within the fence of the grounds, the rule is the same. If a person who has thus slept in the house (of a relative) shall not return and be confined there, but be confined elsewhere, let her come and make an offering of the pure waters of friendship to the owner of the house; or if she cannot do this, let her give three tickals of silver in lieu of them; if the owner of the house decline accepting it, she is free.

Oh king! if (a pregnant woman) shall in the same way sleep in the house of a person not related to her, let her come and give birth to her child where she happened to sleep; if she do not die, let them mutually as above give the suit of clothes and pure waters of friendship, and the woman give one quarter tickal of gold to the owner of the house, and if she die there is no fine. Why is this?—because her living there was publicly known; (the owner of the house) shall not plead that (she) permitted her to sleep there not knowing that she was with child, (nor shall the woman) say ("she gave me leave to sleep there and I did so; (I) did not know whether I was with child or not;" she shall come and bear her child there; if she do not come, it is no fault of the owner of the house, but the fault of the woman pregnant, and the penalty is this, that a woman so doing is apt to have illness come upon her.

Oh king! if any pregnant woman, not a relative of the owner of a house, granary or enclosure, shall without leave take up her abode in any of the above places and there give birth to a child, if she promise to make an offering of the pure waters of friendship, a full suit of clothes, and a meal of rice, stew and condiments, to the owner of the

ဆို၍။စိတ်တူလျှင်ပူဇော်ခံ၍ပြေကြစေ။ ထို့နှင့်မပြေသော်။ဖွားသူတို့၏အမျိုး
အလိုက်။ထိုသူငယ်မွေးစတန်ဖိုးသုံးစုစု၍။တစုဖွားသူက။ထမင်းစားပွဲဝတ်
စုံနှင့်။ကင်ပွန်း။ရေစင်ပေးပူဇော်စေ။ဖွားစသူငယ်တို့သေသော်။အိမ်ရှင်အိမ်
ပြစ်ကြီးလျှင်။ကြီးပြစ်သင့်ရာလျှော်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အ
မှတ်မဲ့။တဲခိုအိပ်နေဖွား၍။ သေချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။ဤကားမိဘ
အမျိုးသားချင်းရှိသူတို့ဖြစ်ကပဟူသတည်း။ အမျိုးသားချင်းမရှိလျှင်။ သေသူ
အမိကိုယ်တခုဆုံးစေ။သူကျွန်ဖြစ်လျှင်။သခင်ကထိုကျွန်ကိုတဝက်ဖိုးနှင့်ရွေး
စေ။ ထိုကျွန်သည်။ထိုအိမ်ယာ၌သေချေသော်။ သခင်ကအိမ်ရှင်အားတဝက်
ဖိုးပေးစေ။

၂ သူကျွန်ကိုရွေး၍။သမက်ခြွေးမပြုသောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။သူတပါးကျွန်ကိုရွေး၍။သမက်ခြွေးမပြုပြီးမှ။ကျွန်
ဆိုသောစကားမှာ။လင်နှင့်မယားဖြစ်၍စိတ်ဆိုးမနိပါဟုတ်တိုင်းဆိုမိသော်
လည်းအပြစ်မရှိ။ ယောက္ခမတို့က။ မှန်တိုင်းနင့်ကိုကျွန်အရာကရွေး၍။ သွီး
သားနှင့်ပေးစားသည်။ကျွန်သမက်။ ကျွန်ခြွေးမဖြစ်သည်ဆိုချေသော်။ မဆို
အပ်။ သိလျက်ရွေး၍။ခြွေးမသမက်အရာရောက်လေပြီးသည်။အကြင်သား
သွီးကျေးကျွန်တို့ကို။ ရဟန်းသာမဏေပြုပြီးမှ။မထိမဲ့မြင်ပြုခြင်း၌။ပစ္စုပ္ပါန်
သံသရာအကျိုးနှစ်ပါးမဖွင့်ရာ။ သား။ သွီး။ ကျေးကျွန်ဖြစ်သည်။ ဆိုသူ
ဝစီကံထိုက်သည်။ တတန်မှာလည်း။ ဆေးဟာသ်ားပတားစသည်ကို။ကျော်
နင်းပြု၍။ ၎င်ဆေးနှင့်ရေးသော။အမိ။အဖ။အရှင်သူကြီးဆရာရဟန်းသင်္ဃာ
အရိယာတို့အရုပ်ကို။ နှုတ်လက်တို့ဖြင့်လည်းကောင်း။မထိမဲ့မြင်။မရိုမသေ
မပြုအပ်ချေ။ ပြုချေသော်။ ပစ္စုပ္ပါန်သံသရာအပြစ်မလွတ်သကဲ့သို့။ ရွေး၍
ခြွေးမ။ သမက်ပြုပြီးမှ။ ကျိုးရုတ်ရှက်ကွဲဆိုခြင်းသည်။သားစည်မြေးဆက်။
သူတပါးကြားသိ၍။ကျွန်မျိုးအယုတ်။သန္တာနအနွယ်ဖြစ်သည်။မရိုမသေဆို

place, and if the owner accept this, let the matter be at rest by the owner of the place receiving the offering. But if the matter be not thus settled, according to the class of the person who has given birth to the child, let one third of the proper price of the child just born, the pure waters of friendship, a full meal of rice, &c. and a full suit of clothes, be given by her to the owner of the place; if the child die, let (the mother,) according as she may have been in the house, or the granary, make compensation in the proper amount. Why is this?—because it died whilst she was there, and gave birth to it without leave. This is said (when the woman) has friends and relations; if she have no relations, let the mother of the dead child forfeit her person, (that is, become slave to the owner of the place!) If she be the slave of another person, let her master redeem her at half her price, and if such a slave die in the above named places, let the master pay to the owner of the place half her value.

2d. The law when a person has redeemed a slave and made him or her a son or daughter-in-law.

Oh excellent king! the law when a person, after having redeemed a slave and made him or her their son or daughter-in-law, shall call him or her "slave," is this: if the husband or wife of the redeemed slave being in a passion shall say so, as it is really true, there is no fault; but if the father or mother-in-law shall reproach him or her, saying, "you are redeemed from slavery and given in marriage to my son or my daughter, you are a slave son-in-law or a slave daughter-in-law," it is improper; they redeemed such a person knowingly, and made him or her their son or daughter-in-law (of their own free will.) As when a son, daughter, or slave has been made Rahan or Thamanay, in case of behaving with disrespect to them, it will be disadvantageous to the interest (of the person so behaving,) both in this life and those to follow. If the person shall say (such a Rahan or Thamanay) is my son, my daughter, or my slave, such speech is reckoned Wazeekan,* or as one may step over or tread on vermilion or other paint without fault; but afterwards when it is taken to paint the figure of parents, or elders, teachers, priests, or Areeyahs, it is improper to do any thing disrespectful towards it; if any thing be done, the doer will not escape punishment in this life and hereafter. If after making a slave a daughter or son-in-law, a person uses language to lower or put them to shame, other people hearing this may say to their children and grand-children that they are descendants of a slave, sprung from an hereditary slave, and use such disrespectful language; if such language be used after having redeemed them, and

* There are three kinds of Kan, viz: 1st. Kayah kan; 2d. Wazee kan; 3d. Manau kan, used in Burmese metaphysics to express the influences as it were of good or evil on one's future destiny; Kaya kan is a good or bad action; Wazee kan, a good or bad expression; Manau kan, a good or bad thought; the context determines in which sense it is to be used.

ရာပြုရာချေသည်။ချင်းရွေး၍သူကောင်းဖြစ်လေသည်ကိုဆိုမိ၍။သမက်ခြွေးမတို့က။ အရေးပြုလျှင်။ရွေးသူယောက္ခမက။အကျအရှုံးအထူးကိုခံစေ။နှောင်သည်ကဲ့သို့မဆိုနှင့်။ မြစ်တားရမည်။ ဤကားသန္တကက ကျွန်ဖြစ်သော သူကိုတည်း။ အမျိုးမှိဆင်းရဲသူကျွန်ဖြစ်ရာ။ ရွေး၍သမက်ခြွေးမဖြစ်ပြီးမှ။ နည်းတူယောက္ခမတို့ဆိုလျှင်။ဆိုပိုင်စေ။ခြွေးမသမက်တို့အရေးပြုခြင်းငှါမထိုက်။ ခြွေးမသမက်တို့က။ အကျခံစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အမျိုးရှိသူကောင်းဖြစ်သည်ကို။ ကျွန်ဆိုသော်လည်း။ မနှမ်ရာသောကြောင့်တည်းဟု။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၃ လင်မရှိခိုက်။ မယားသူတပါးနှင့်နေ၍။ သားသ္မီးခုနှစ်ယောက်မွေးမြင်ပြီးမှ။ လင်ဟောင်းတွေ့တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်လင်မယားတို့သည်။သတ္တဝန္တရကပ်။ ရောဂန္တရကပ်။ဒုဗ္ဘိက္ခန္တရကပ်။သုံးပါးတွင်။တပါးရောက်၍။အရှင်ကေရာဇ်စစ်မက်ပြု၍ပျက်စီး ပြေးသွားကွဲပြားကြရာတွင်။မယားသည်သူတပါးနှင့်နေ၍။သားသ္မီးခုနှစ်ယောက်မွေးမြင်ပြီးမှ။ ထိုကွဲသောလင်သည်။ထိုမယားကို။ သေရှင်မှန်းမသိ။တ ဆယ်ငါးနှစ်မြောက်ရှာမှတွေ့လေသည်။ နှစ်ယောက်သားမှန်တိုင်းဆို၍။လင်ဟောင်းနှင့်နေပါမည်။အထက်လည်းလင်မည်သူရှိပါသည်။ ပြောဘူးသည်စကားရှိ၍။ဆိုတိုင်းမှန်ပြီးမှ။ငါနှင့်သားသ္မီးခုနှစ်ယောက်မွေးလေပြီ။ငမယားဖြစ်ရမည်။လင်သစ်ဆိုအံ့။မယားက။ လင်ဟောင်းကိုစုံမက်နေမည်ရှိလျှင်။နေပိုင်စေ။မယားခိုး။ မျှောက်မထားမဆိုပိုင်ချေ။ မွေးသောသားသ္မီးနှင့်ကောင်းဥစ္စာကို။လင်သစ်အလုံးရစေ။တင်မြီရှိလျှင်။လင်ဟောင်းကဆပ်စေ။သည်ကဲ့သို့လင်မယားဖြစ်သည်ဆို၍။ လင်ဟောင်းနှင့်ယည်ပါးပြီးမှ။သားသ္မီးခုနှစ်ယောက် အဖရှက်တင်ကာ။မရောက်ပြန်ချေသော်။ မယားခိုးအပြစ်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျော်စေ။ မယားကိုစစ်၍။ လင်သစ်နှင့်နေပြန်မည်ဆိုလျှင်ကိုယ်ဖိုးလင်ဟောင်းအားပေးစေ။သို့တည်းမဟုတ်။ခုနှစ်ယောက်အဖသည်။ခုနှစ်ယောက်အမိဖြစ်သည်ဟု။ စိတ်မတူ။ ဗလက်ကာရ။ ကာမရောက်ချေသော်။မွေးသည်သားသ္မီးကိုအမိရစေ။ ကောင်းဥစ္စာကို။တဝက်မယားအားပေးစေ။ တဝက်မှာ။လက်ထက်ပွားဖြစ်၍။လင်သစ်ခုနှစ်ယောက်အဖရစေ။မယားခိုးအပြစ်တွင်။ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျော်စေ။ မယားသည်။ လင်ဟောင်းကိုမနေ။ လင်သစ်နှင့်နေမည်ဆိုလျှက်။ လင်ဟောင်းကျူးလွန်ချေသော်။အပြစ်ထွက်သမျှကို။လင်ဟောင်းက။လင်သစ်သို့လျော်စေ။

thus raised them to the station of respectable people, and the son or daughter-in-law make a matter (of law) of it, the redeeming father or mother-in-law shall pay the expenses of the suit, and shall be admonished hereafter not to use such language. This is said of an hereditary slave. If it be a poor person of family who is redeemed from a state of slavery, and made a son or daughter-in-law, and the father or mother-in-law makes use of the same language, let them have the right to say so; the daughter or son-in-law shall have no ground of action; (if they do sue,) let them pay the expenses. Why is this?—because a person of good family is not degraded by being called a slave. This the recluse called Menoo said.

3d. The law when a woman in the absence of her husband takes another, and after she has borne him seven children, meets the first husband.

Oh excellent king! if any husband and wife lose all their property by robbers, pestilence, famine, or in the time of war made by a king, and are obliged to run away and are separated, if the wife take another husband and bear him seven children, and the husband from whom she was separated, not knowing whether she be dead or alive, and having sought her for fifteen years shall at last find her, and they shall both agree (that they are husband and wife,) and she say she will return to her old husband, having previous to this declared that she had another husband; although the new husband say she shall continue with me, she has borne me seven children; if the woman prefer the old husband, let her have the right to return to him; but he shall have no right to sue the new husband for the seduction of his wife, nor accuse his wife of adultery; let the second husband have the children and all the property; and if there be any debts, let the old husband pay them; and after they have thus come together again as man and wife, and the old husband has had connection with her, if the father of the seven children shall have connection with her, let him make compensation in thirty tickals of silver for the crime of seduction of a wife. If in questioning the wife, she say she will live with the new husband, let her pay the price of her body to the old husband; but if it be not thus, if the father of the seven children, on the ground of the woman being the mother of (his) seven children, without her consent shall forcibly have connection with her, let the mother have all the children and half the property, and the other half as being acquired whilst they lived together, let the father of the seven children have; and for the crime of seduction of a wife, let him make compensation in thirty tickals of silver. If the old husband, though the woman refuse to live with him, and say she will live with the new one, shall offer her any violence, let him make compensation to the new husband according to his offence.

တတန်မှာလည်း။ကြွင်နာ၍။တဆယ်ငါးနှစ်မြောက်။ မယားသားမရှိ
မနေ။လိုက်၍ရှာသည်မှာ။မယား၌ကြွင်နာခြင်းရှိလေသည်။ ထိုမယားရင်း
လည်း။လင်သစ်ကိုသာနေမည်။လင်ဟောင်းကိုမနေဆိုသော်။ချက်ကြိုးဖြတ်
ဖြစ်ချေရကား။ ထိုမယားကိုယ်ဖိုးတန်ကိုဖြတ်၍။ သုံးစုစုနှစ်စုလင်ဟောင်း
အားပေးစေ။ ထိုလင်ဟောင်းသည်။အခြားမယားနေပြီးမှဖြစ်လျှင်။ဆိုခဲ့ပြီး
သည်ကိုယ်ဖိုးကိုမရသာ။အရှင်းလွှတ်စေ။ ဤကားချင့်တည်းမယားတပါးရှိ
ချေသော့ကြောင့်တည်းဟုရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၄ သမက်ကိုယောက္ခမလက်လွန်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြွင်သူတို့သည်။အဘေးမဆို။ သားသမီးတို့အ
လျောက်။အိမ်ထောင်သင့်နေသော်။ သူတပါးစေ့စပ်၍။သင့်နေသော်။ လင်မ
ယားမှန်သည်တည်း။ထိုလင်မယားအခြင်းများ၍။သတ်ရိုက်ကြရာ။ မယား
အဖယောက္ခမသည်။ အညီဖြင့်တားရကောင်းလျက်။ သမီးကကူ၍။ လက်
ရောက်ထောင်းထုသတ်ရိုက်ချေသော်။ ထိုသူစိမ်းသမက်ကို။ယောက္ခမက။သ
မက်တို့၏အမျိုးအလိုက်။ရွှေ၂၅ကျပ်ဂုဏ်ရွှေ။ ရွှေမှန်မင်းစံရွှေမျိုးသုံးရပ်နှင့်။
အမျိုးကိုထောက်၍သင့်ရာရွှေ၂၅ကျပ်လျော်စေ။

၅ ယောက္ခမကိုသမက်လက်လွန်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြွင်လင်မယားအခြင်းများ၍။သတ်ကြရာ။တရား
သဖြင့်။ယောက္ခမဆီးတားပေသည်ကို။သူစိမ်းသမက်က။ယောက္ခမသို့လက်
ရောက်ဦးဆံဆွဲခြင်း။ ခြေနှင့်ကျောက်ကန်ခြင်းကိုပြုရာတွင်။ သမက်ကို
ယောက္ခမထောင်းသတ်၍ပြုရာ။သမက်အငြိမ်းခံလျှင်အပြစ်ပစေ။အငြိမ်းမခံ။
သမက်ရုံးလွှန့်၍။ယောက္ခမတတောင်သို့။ ကြမ်သို့ကျချေသော်။ထိုယောက္ခမ
၏အမျိုးအလိုက်။ ဂုဏ်ရွှေ။ရွှေမှန်။မင်စံရွှေ။သုံးမျိုးတို့တွင်။ နှစ်ဆယ်ငါးကျပ်
ယောက္ခမသို့။သမက်ကပူဇော်စေ။ ဤကားပင်လယ်ဖားနှင့်ပူဇော်ရန်တည်း။
။ ။မင်းကြီး။ဖားတို့၏အမျိုး။ဖားသင်း။ဖားကြောင်။ ဖားသွယ်။ဖားအိုင်း
ငဖား။ဖားပြုတ်မှစ၍။ ကြည်၌မှီ၍အများရှိသည်။ ပင်လယ်၌ဖားတို့သည်။
သဘော်ဖား။ကျောက်ဆူးဖား၊နဂါးဖား။မိကျောင်းဖား။ ဆင်ဖား။မြင်းဖား။
ပင်လယ်ဖားမှစ၍။ ရေ၌အများရှိသည်။ ဆိုခဲ့ပြီးသမျှဖားတို့၏အဥသည်။မှုံ
ညင်းစေ့။နှမ်စေ့။ မုရောစေ့။ ချင်ရွှေးစေ့။ငုင်ထက်ပဲ။ မူးခွဲကျပ်ရှိသည်အမျိုး
လည်းမှိသည်။စလယ်။ခွက်။ပြည်။စရွတ်။စိတ်။ခွဲ။ တင်းခန့်ရှိသည်။ဖားတို့
သည်။အဥရှိသည်။ပင်လယ်ဖားမျိုးမှာ။အချိန်နှစ်ဆယ်ငါးကျပ်တွင်။အကြီး

In another case; if (the husband) having affection for his wife, shall seek her for fifteen years without taking another wife, and if (when found) the wife shall say she will remain with the new husband, the bond of her affection to him is severed; let her pay him two thirds of the price of her body; if the former husband has taken another wife, he shall have no claim to the above portion of the price of her body, let her be entirely free; this is because he has another wife. Thus the recluse said.

4th. The law when a father-in-law assaults his son-in-law.

Oh excellent king! If the children of any persons who are not related, through their great grand-fathers, either of their own inclination, shall come together as man and wife, or be given in marriage by others, they are man and wife; and if this husband and wife quarrel and are fighting together, and the father of the wife who should restrain them equally shall take part with his daughter and beat and cuff (the son-in-law,) he shall pay damages in twenty-five tickals of gong gold, true gold, or mengtsan gold, according to the family of his son-in-law.

6th. The law when a son-in-law assaults his father-in-law.

Oh excellent king! if in a quarrel between any man and wife, when they come to blows, the father-in-law shall lawfully and justly interfere to prevent them, and the son-in-law, who is of a family not connected (otherwise) with his, shall lay hold of his front hair, or kick him, and the father shall then strike him, if the son-in-law make no further resistance, let his fault be excused; but if he turn about and in getting out of the way, the elbow of the father-in-law shall come against the floor, let the son-in-law make him an offering according to his class of twenty-five tickals of gong, true, or mengtsan gold. This is what is meant by "the offering of a sea frog." Oh king! of the family of frogs there are the theng, the striped, the tapering, the aing, the fish, and the rough frog; besides these, there are many kinds of frogs that live on the land. Regarding the sea frogs, there is the ship, the anchor, the naga, the alligator, the elephant, the horse, and sea frog; besides, with these, there are many kinds of water frogs; and of the eggs of all the frogs we have mentioned, there are from the size of a seed of mustard, a sesamum seed, a grain of mayau paddy, a kyeng yooay seed, and larger than these of the weight of a pay, a moo, a half tickal, a tickal, there are all these kinds; and there are frogs whose eggs are as large as a tsalay, a kwet, a pyee, a tsaroot, a quarter basket, a half basket, or a basket; amongst the sea frogs, twenty-five tickals is the weight of the

ဆိုးဖြစ်သည်။ ထိုကိုရည်၍။ ကမ္ဘာဦးသူတို့အဆက်ဆက်။ကမ္ဘာဥဒါန်း ထား
သည်အတိုင်း။ ဖားရုပ်သွန်းလုပ်၍။ အချိန်နှစ်ဆယ်ငါးကျပ်ကိုသာဖြစ်စေ
သည်။ ထိုမှအလေးကြီးငယ်ကိုမထား။ဍင်ကသက်၍ရွှေးသို့ရောက်စေသည်။
ဍင်ကတက်၍။ ပိဿာဆယ်ရာ။ ထောင်သောင်းရောက်စေသည်။ ထိုသို့ချိန်
တွယ်ရာ၌။တခန်းကသည်။ တခန်းသို့ကူး၍ချိန်သည်။တခုကသည်။ တခုသို့
ကူးသန်းပြန်လှန်၍ သာသုံးစွဲချိန်တွယ်ကြသည်ကိုအစွဲပြု၍။ ယောက္ခမကို။
သမက်တို့ကျူးလွန်သော်။ပင်လယ်ဖားနှင့်။ အမျိုးအလိုက်ပူဇော်စေဟူသ
တည်း။ ထိုမှတပါး။ ကမ္ဘာအဆက်ဘုရားရှင်တဆူဆူတို့တွင်။ မင်းကောင်း။
မင်းလောင်း။မင်းလျှာတို့သုံးသည်မှာ။ မုံညင်းစေ့မှစ၍။ရွှေး။ပဲ။မူး။မတ်။ ခွဲ။
ကျပ်။ဆယ်။ ပိဿာ။ ထိုထိုမင်းတို့အကြိုက်။ ပရောဟိတ်တို့။ ဗေဒင်နှင့်မှီ၍။
သင့်ရာထားလုပ်သွန်းသောအရုပ်အလေးရှိကြသည်ကို။ မြတ်သောမင်းကြီး။
တရားနှင့်ထောက်၍။ မကောင်းသည်ကိုပယ်ရမည်။ ကောင်းသည်ကိုတည်
စေရမည်။တောင်းတင်းစင်းချိန် ခွင်စသည်ကို။မင်းပြဋ္ဌါန်းရာဖြစ်စေဟု။ ရှင်
ရသေ့မင်းကြီးအားကြားသောစကား။

၆ ဒိဋ်ဌိညွှသည်တည်းရာညွှသည်ဥစ္စာပျောက်တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ဒိဋ်ဌိညွှသည်တည်းအိပ်ရာ။ အိမ်ရှင်ဥစ္စာမ
ပျောက်။ညွှသည်ဥစ္စာပျောက်သည်စကားမှာ။ညွှသည်တည်းနေ။အိမ်ရှင်
ကပါသမျှဝတ္ထုဆိုးကောင်း။ကြီးငယ်။ရှည်တိုတို့ကိုအိမ်ရှင်အား။မပြမပြော
ပျောက်လေသည်ကိုစွဲသည်မှာ။အိမ်ရှင်အပြစ်လွတ်စေ။ သို့ကားမဟုတ်တုံ။
ထိုအိမ်ရှင်တွင်။ညွှသည်ကပျောက်သည်။ဆိုသည်ဝတ္ထုတွေ့မြင်ရချေလျှင်။
ဥစ္စာမျိုးအလိုက်လျော်စေ။

၇ အိမ်ဌိညွှသည်ဘည်းရာ။အိမ်ရှင်ဥစ္စာပျောက်တရား။

ညွှသည်ဥစ္စာမပျောက်။အိမ်ရှင်ဥစ္စာပျောက်မည်။ထိုညွှသည်သွား
သည်ကာလ။ချင်းတွင်ပါသမျှကို။ မတိုင်မတန်းမပြ။ အိမ်ရှင်မသိ။သွားချေ
သော်။ထိုအိမ်ရှင်တွင်။ထိုနေ့ထိုညည့်ပျောက်သမျှမှန်ရာကို။အခြားလက်သဉ်
မပေါ်သော်။ညွှသည်ကအရင်းတိုင်းလျော်စေ။ ဤကားအပေါ့အပါးအနည်း
ငယ်ဆောင်ရာ။သူတပါးမမြင်တည့်နိုင်ရာရွှေငွေကျောက်သံကိုဟူသတည်း။
တယောက်ထမ်ဖြစ်စေ။အဝတ်ကြီးအထည်ကြီးဖြစ်က။နောင်ပေါ်သောအခါ။
အထက်ဥစ္စာမျိုးအလိုက်လျော်စေ။ဤကားရက်လကြာသည်ကိုဆိုသတည်း။
ယခုဆင်းသွား၍။ယခုမှီရာနေ့ချင်းတွင်ဖြစ်က။ချင်းတို့တွင်။အစည်ကြည့်၍

largest; for this reason, the people at the beginning of the world, according to tradition, in casting (a weight) in the figure of a frog, made it only twenty-five tickals, and in this (figure) they did not make large and small weights; but decreasing from this they came down to the yooay, and ascending from this went up to the viss, ten viss, one hundred viss, one thousand viss, ten thousand viss; and from this (one) in weighing they calculated the others, shifting from one to another weight, (that is, by multiplying or dividing sand, or some other manageable substance, with this twenty-five tickals as the only standard weight.) When the son and father-in-law assault each other, it is said, "let (the offending party) make an offering of one sea frog according to their rank or class." Besides this, in the whole succession of (previous) worlds, in the time of all the gods (in these worlds,) good kings, embryo deities, cast all (the weights) they used in the figure they pleased, and consulting bramin prophets and men versed in calculation, made the various weights, commencing with a grain of mustard seed, yooay, pay, moo, mat, kway, kyot, and piktha, as was proper. Oh excellent king! in accordance with the laws, evil deeds are to be set aside, and good to be established; let large and small baskets and scales (weights and measures,) be established according to the order of the king. Thus the lord recluse made known to the king.

6th. The law when the property of a visitor, whilst on a visit, is lost.

Oh excellent king! as regards the case of a visitor or lodger, when the property of the owner of the house is not lost, and the property of the visitor or lodger is, if the visitor have not shown all his property, good and bad, large and small, long and short, to the owner of the house, and if it be lost and he sue the owner of the house, let him be acquitted; but if the property said to be lost by the lodger be seen in the possession of the owner of the house, let him make restitution according to the kind of goods.

7th. The law when the property of the owner of the house is lost during the stay of a visitor.

If the property of the lodger be not lost, and that of the owner of the house be, and if the lodger, at the time of leaving the house, did not shew all he had with him, and went without the knowledge of the owner of the house; let the lodger make good all that the owner of the house lost on that day and night, if it be not discovered in the possession of any one else. This is said of light goods of small size that may be carried off without being seen, gold, silver and gems;—if it be a load for a man, cloths or bulky goods, if it be afterwards discovered, let it be made good in the same way as above. This is said when it is long before the discovery is made; if he be caught immediately after leaving the house, or on the same day, and if in

ရှာရာမတွေ့လျှင်။ပျောက်သည်မှန်သမျှဝတ္ထုတွင်။ သုံးစုစု၍တစုကို။ ညွှန်
သည်တို့ပေးလျော်စေ။ဤကား။မတိုင်မတန်းသွားချေသောဝန်။ မလိမ္မာခြင်း
ကြောင့်တည်း။ထိုညွှန်သည်အိမ်တွင်မတဲ။ ဇရပ်။တန်ဆောင်း။ကူ။သစ်ပင်။
မြေပြင်များတွင်တဲနေအိပ်လေ၏။ ရွာသူကြီးတို့ကိုမတိုင်မတန်း။မပြမပြော။
ချင်းတို့ဥစ္စာပျောက်လေသော်လည်း။ အပြစ်မရှိ။ မြို့ကျေးရွာသားတို့ အပြစ်
လွတ်စေ။ ။မတိုင်မတန်းဆို ခဲ့ပြီးသည်အရပ်တွင်အိပ်ချ။သူခိုးလာခဲ့
သည်။ကူညီပါဆိုလျှက်။မကူမညီရွာရှင်ရွာသားတို့နေချေက။ ပျောက်သမျှ
ကို။အမှန်ဥစ္စာရှင်ဆိုဝန့်၍။လက်သည်မပေါ်လျှင်။ မြို့ရွာသားတို့က။အရင်း
တိုင်းပေးစေ။နောက်လက်သည်ပေါ်လျှင်။သူကြီးမြို့ရွာရှင်တို့က။အပြစ်ထွက်
သမျှကိုလျော်နှင့်ရသည်တွင်ယူ၍အတိုင်းစားကြစေ။ ဥစ္စာရှင်ယိုးစွတ်၍။
ထိုမြို့ရွာတွင်။ချင်းဥစ္စာမပျောက်။မှန်ကလည်းစွတ်တိုင်းရွာရှင်တို့သို့ပေးစေ။
ချင်းတို့နှုတ်သီးလျှာအားကိုလည်း။ သိမ်းစေရာ၏ဟု။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်
မူ၏။

၈ ကျွန်လက်ခံတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်လူတို့တွင်။သူကျွန်မှန်းကိုသိလျှက်။သခင်သို့
မပြော။ လက်ခံ၍စေစားသော်လည်းကောင်း။ - ကဲ့ဝှက်သော်လည်းကောင်း။
ကျွန်ရှင်စွဲ၍ဆိုတိုင်းမှန်လျှင်။လက်ခံအပြစ်မှာ။ လက်ခံနှင့်သခင်ကစိုက်ထုတ်
လိုက်ရာ။ကုန်သည်စရိတ်ကိုလည်းပေးစေ။ ကျွန်ကိုလည်းအပ်စေ။ ၎င်ကျွန်
ပြေးပြန်သော်။ လက်ခံရင်းသူတာဖြစ်စေ။ သုံးနှစ်အတွင်းဝန်ခံစေ။ ၎င်ပြေး၍
သုံးနှစ်အတွင်းမတွေ့မရသော်။ဝန်ခံသူက။ကျွန်ရင်းအတိုင်း။ ကျွန်လေ။ကျွန်
ပေါ့တန်ရာကိုပေး၍အပြစ်လွတ်စေ။ ထိုကျွန်ကိုနောင်တော်၍တွေ့လျှင်။ ဝန်ခံ
လျော်နှင့်ရသူကပိုင်စေရစေ။ကျွန်ရှင်ရင်းမရသာချေ။ ။သို့ကားမဟုတ်တုံ။
ထိုဝန်ခံသူကဲ့၍ထားသည်။ကျွန်ဆိုတိုင်းမှန်ချေလျှင်။ကျွန်ကိုလည်းသခင်ရင်း
သို့ပေးစေ။ အပြစ်ကျွန်ငါးယောက်။ ဓမ္မသတ်ထွက်အတိုင်း။ငွေအကျပ်ငါး
ဆယ်လည်းလျော်စေ။သုံးနှစ်လည်းဝန်ခံစေ။ ထိုနှစ်အတွင်းပြေးသည်မှန်လျှင်။
ကျွန်ငါးယောက်အဖိုးငွေ ငါးဆယ်လျော်စေ။ သုံးနှစ်လွန်မှပြေးသော်။ကင်း
လွတ်စေ။ ။သုံးနှစ်အတွင်းပြေးသည်မှန်စေကာမူ။ သူတပါးခိုးယူကဲ့
ဝှက်သည်မှန်ကလည်း။ဝန်ခံရင်းကိုမစွဲသာ။လွတ်ကင်းစေ။ ထိုအလျော်အပြစ်
မှာ။မင်းဧကရာဇ်ဆက်စံလျှင်ပစေ။ကျွန်ကိုသာကျွန်ရှင်ရင်းရစေ။ ။ကဲ့
ဝှက်လက်ခံဝန်ခံသူက။သခင်ရင်းသို့အပ်စေ။မအပ်မိသေးသော်။မင်းဆက်စံက
ပစေဟု။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

searching him it be not found, let him return one third of the value of all property proved to have been lost; that is the penalty of his folly for leaving the house without giving notice. If a lodger shall not lodge in the house, but in a common zayat, one with more roofs than one, a cave, natural or artificial, under a tree, or on the plain ground, without giving notice to the thoogyee of the village, if his property be lost, no one is to blame; let the inhabitants of the village be free of fault; if in so sleeping, thieves shall come, and though he call for assistance, the thoogyee and inhabitants of the village give him none, let them make good all his loss that he will swear to if the thief be not discovered; if afterwards the thief be discovered, let the thoogyee and villagers take from him all they had previously made good, for this robbery, and let them divide it amongst them in proportion to their share of the compensation. If the lodger shall make a complaint or accusation as above, and his goods have not been lost in that village, let him forfeit to the thoogyee and villagers the same amount as he has claimed, and let him keep a better guard over his tongue. Thus the lord recluse said.

8th. The law regarding receiving the slave of another.

Oh excellent king! if any person knowingly shall, without telling the master, receive his slave and employ him or conceal him, if the master accuse him and his accusation be proved; let him pay the fine for receiving the slave of another, the price of his labour, the expenses of the master following him, and let him make over the slave to the master; and if this slave run away again, let the person who received him before be held responsible; let him be security for three years; and if the slave after having run away is not found or recovered, let the security pay his proper value according to his ability, strength or deligence, as a servant; and if, after this, the slave by chance is found, let him be the property of the person who was his security and has paid his price; the original owner shall not recover him; but if it be not thus, and the person giving security has concealed the slave, if the slave state this and prove it, let the slave be given to his original master, and let (the security) make compensation according to Damathat in five slaves, or fifty tickals of silver, and let him be security for three years; if he (the slave) run within these three years, let the security pay compensation in fifty tickals of silver, the price of five slaves; if he run after the expiration of the three years, let (the security) be held free, even if it be proved that he run within the three years; if it be proved that some other person has stolen or concealed him, the security shall not be sued, let him be free. If a new king has come to the throne, let these fines be all set aside, let the original master only have back his slave, and let the security, the person who concealed him, make him over to the original owner. If he die before he is given over, and a new king has come to the throne, let the matter be at an end. Thus the recluse said.

၉ အရာအထူးရှိသူမယားကို။ကြူးလွန်၍ကျွန်လျော်တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အရာအထူးရှိသူတို့မယားကို။ ပြစ်မှားကြူးလွန်ရာ ကျွန်တစ်။ဖုင်နှစ်။ဖုင်သုံး။ဖုင်လေး။ဖုင်ငါး။ဖုင်ခြောက်။ဖုင်ခုနှစ်။ဖုင်ရှစ်။ဖုင်ကိုး။ဖုင်တဆယ်ကစ၍။တရာ။နှစ်ရာ။လေးရာတိုင်အောင်။လျော်စေဟူသည် ကား။ကျွန်ကိုမဟူ။ကျွန်တယောက်ကိုယ်ဖိုး။အသေငွေအကျပ်တဆယ်ပြု၍ လျော်စေဟူသတည်း။ထိုကြောင့်လျော်သူတယောက်အဖိုး သေငွေတဆယ်။ ကမ္ဘာအဆက်ဆက်စကားလူသေအဖိုးဟူသတည်း။ ။လူသေကောင် အဖိုးကိုမဟုတ်ဟုပယ်ရမည်။ လူသေကောင်အဖိုးဖြစ်က။ သူယုတ်။သူလတ်။ သူမြတ်လူတွင်အတိုင်းမသိ။အဖိုးထိုက်သူစေတီထိုက်သူ။ရှိသူရှိသဉ်။ဘုရား အစရှိသော။ အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအရိယာမြတ်တို့ကို။ အဖိုးဆိုခြင်း၄ါ။ သေ သောအလောင်းကို။မဖြတ်နိုင်ဟု။မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၀ ငတွင်သေရမည်တဦးကဆိုရာ။အဆိုခံရသူကသတ်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြင်သူတယောက်သည်။သူတယောက်ကို။နင်ငတွင်သေရမည်။ကြုံးဝါး၍စိတ်နှင့်လာရာ။ထိုသူကို။အဆိုခံရသူသတ်၍သေ သော်လည်းအပြစ်မရှိ။ကင်းလွတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ဆီး ကြို၍မသတ်က။ ချင်းသေရမည်မှန်သောကြောင့်။သတ်ပိုင်လေသတည်းဟု။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၁ လွတ်ခြင်းနှစ်ပါး။ရခြင်းနှစ်ပါးတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။လွတ်ခြင်းနှစ်ပါး။ရခြင်းနှစ်ပါးမှာ။ပေးမည်ဆိုတိုင်း ဥစ္စာပေး၍လွတ်ခြင်း။ လူကိုအပ်မည်ဆို၍ အပ်ရာတွင်။ လွတ်ခြင်း နှစ်ပါး တည်း။ ။ရခြင်းနှစ်ပါးမှာလည်း။ဖုင်ကိုရသမျှရခြင်းနှစ်ပါးတည်း။ ထိုသို့လွတ်ပြီး၊ရပြီးမှ။ အမှုမငြိမ်။လွန်ကြူးချော်လျှင်။ လွန်သူမင်းဒါဏ်ခံစေ။ စွတ်တိုင်းဆိုတိုင်းလည်းပေးစေဟု။ရှင်သေ့ဆိုတော်မူ၏၊

၁၂ သူကြွက်။သူဆိတ်။သူဝက်ကိုခိုးတိုက်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ ကြွက်ဆိတ်ဝက်ဆင်မြင်းကျွဲနွားတို့ကိုခိုး၍။ပွဲမှာ တိုက်ရာ။သခင်တွေ့သော်။ခိုးပြစ်လွတ်စေ။သေ။ကျိုး။ကန်းသော်။ အစားပေး

9th. The law when slaves shall be given in damages to a man of rank, for having had criminal connection with his wife.

Oh excellent king! when it is said from one, two, three, four, five, six, seven, eight, nine, or ten slaves, up to one hundred, two hundred, or four hundred, are to be given in compensation for adultery committed with the wife of a man of rank; slaves are not really meant, but the price of one slave is fixed at ten tickals of silver, and according to this the compensation is to be made; for this reason, the price of one man, when ordered to be given in compensation, is fixed at ten tickals of silver. Through the whole succession of worlds this has been the fixed price of a man; but it must not be considered that this is the price of a dead* man. As regards the price of a dead man,—amongst men there are, the degraded, the common, and the excellent; some of inestimable value, some who are worthy of a tsaydee, (that is, having a pagoda raised over them and being worshipped.) The Para, the Pitsega Boodahs, and excellent Areeyahs, the dead bodies of these cannot be estimated. Thus the recluse, called Menoo, said.

10th. The law when a man shall say, "you shall die by my hand," and the person to whom this is said, shall kill him who said so.

Oh excellent king! when one man shall say, "thou shalt die by my means," and comes up in a threatening manner and in a passion, if he be killed by the person threatened, there shall be no fault; let (the killer) be held free. Why is this?—because, if he had not anticipated the other, he himself would have died; he had a right to kill him. Thus the recluse said.

11th. The two laws of release and obtaining.

Oh excellent king! the two laws of release, and the two laws of obtaining are; when the thing promised is given, (the person making the promise) is released, or where an engagement has been made to produce or hand over a man, when he is given over, (the person who made the engagement is) released. The two laws of obtaining are the same as the above. If after this release and obtaining, the matter be not at rest, but one shall make a further demand; let the person so over-stepping the bounds of what is proper, be punished criminally, and let him give (to the other) whatever he may have charged him with.

12th. The law when a man is caught setting an animal, which he has stolen, to fight.

Oh excellent king! if a person has stolen a fowl, goat, pig, elephant, horse, buffalo, or bull, and the owner shall find him in the as-

* This appears to mean the compensation to be paid for causing a man's death.

စေ။ချင်းလောင်းသောဝတ္ထုရှုရသည်ကို။ဥစ္စာရှင်ရင်းကယူစေ။ ၎င်ယူစေဟူသည်ကား။တရွာတမြို့အနီး။နေ့ပေါက်ညည့်ရောက်တွင်ကိုဟူသတည်း။သို့ကားမဟုတ်တုံ။ မြစ်ကူးမြစ်ခြားနှစ်ညည့်သုံးညည့်။ ဆယ်ရက်ခရီးအဝေးက။ဆို ခဲ့ပြီးသည်တိရိစ္ဆာန်တို့ကိုခိုး၍ပွဲသဘင်မှာ။တိုက်မှားတိုက်မူ။သခင်ရင်းတွေ့သော်။တိရိစ္ဆာန်အမျိုးခိုးတက်လျှော်စေဟု။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၃ ကြက်ဝက်ဆိတ်ခြီသို့ဝင်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြွင် ဆိတ်။ဝက်။ကျွဲ။နွား။ဆင်။မြင်း။ကြက်။ဝမ်ပဲ။ခါ။ကြိုးကြာစသည်တို့တွင်။အမိုအမရှိကြသည်။အမရှိရာ။ အမိုသည်ကာမဂုဏ်မှုကြောင့်ရောက်၍။အမရှင်ဖြစ်သော။ သုခြီမြိုးစင်သို့ရောက်မည်အဖြောင့်ပြောက။အမိုရှင်။ချင်းဥစ္စာကိုယူစေ။သွေးခေါ်ယူသည်မဆိုသာ။အဖြစ်လွှတ်စေ။သို့ကားမဟုတ်တုံ။အမရှင်က။လိုသမျှတောင်းယူမည်။ဖျောင်းသွေးခေါ်ချေလျှင်။တခုကိုနှစ်ခုလျှော်စေ။ ။၎င်ကဲ့သို့မတောင်းမမှာ။အလျှောက်လိုက်လာသည်ကို။ထိုအမရှင်တို့။ကဲ့ဌက်၍ထားချေလျှင်။ နှစ်ဆလည်းဟူ၏။ ခိုးတက်တွင်တဝက်လည်းဟူ၏။ လျှော်စေဟု။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၄ သေရည်တည်ကျွေးတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။အကြွင်သူသည်။သူတယောက်ကိုခေါ်၍။သေရည်တည်ကျွေးသောက်စားစေ၏။သောက်ရာအရပ်ကခေါ်ရာလာသူအိမ်ရောက်ပို့ရချေ၏။မပို့မရောက်လမ်ခရီးတွင်သေသော်။ ခေါ်၍တည်ကျွေးသောသူဝန်မလွှတ်။ သေသူကိုယ်ဖိုးအမျိုးတန်ရာလျှော်စေ။စရိတ်ကိုလည်း။စိုက်ထုတ်သင်းဂြိုဟ်စေ။သားချင်းအဘေးဆုံဖြစ်က။သင်းဂြိုဟ်စရိတ်ကျခံစေ။ဤကားအချက်အရေလှံ့ဓါးဒုတ်ရာမရှိသည်ကိုဟူသတည်း။ ။လှံ့ဓါးဒုတ်ရာနှင့်သေချေသော်။အမျိုးမှာသေခန်းသေနားနှင့်။တင်မြီကိုဆပ်စေ။သူမိမ်းမှာအထက်တကျိတ်သူနှင်းနှင့်ငွေသုံးရာလျှော်စေ။ လက်သည်ပေါ်၍မှန်လျှင်။လက်သည်မှာသုံးရာငွေလျှော်စေ။ ခေါ်၍သောက်စေသည်။ မပို့နေသည်အပြစ်မှာ။ထိုလက်သည်တဝက်ကျခံလျှော်စေ။မြွေခဲ ကျားကိုက် ဆင်နင်း၍သေချေကလည်း။ သေခန်းသေနားသင်းဂြိုဟ်စရိတ်ကို။ မပို့သူကခံစေဟု။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

sembly, fighting the stolen animal, let there be no fine for the theft. If the animal dies, has a limb broken, or is blinded, let another be given in its stead, and let the owner of the animal take what he may have betted on the match; that is, when the place is not distant, but with which there is daily communication. But if the owner finds the animal fighting in the assembly at a place two, three, or ten days' journey distant, and a river intervening between the two places, let the compensation for theft according to the rules laid down, for the animal stolen, be paid. Thus the recluse called Menoo said.

13*th. The law when fowls, goats, or pigs, go within the fence of another person.*

Oh excellent king! if any male goat, pig, buffalo, bull, elephant, horse, fowl, duck, partridge, cyrus, or other animal, shall enter a fence or fowl-house where a female of the same species is kept, and the owner of the female shall admit that he came there, let the owner take him away; he shall not say the other enticed him; there shall be no fault. But if the owner covetously sets a snare for him, or entices him away, let him make compensation by paying two for one. If he does not so ensnare him, but he comes of his own accord, and he shall conceal or secrete him, double his value is laid down, and one half the compensation as in theft is also laid down (by law.) Let him make compensation (in one of these ways.) Thus the recluse called Menoo said.

14*th. The law regarding giving intoxicating drinks.*

Oh excellent king! if any one has called another, and given him intoxicating drinks, he shall re-conduct him to his house again. If he does not, and he dies by the way, the person who called him shall not be held faultless; let him make compensation in the price of the deceased's body according to his class, and pay also the funeral expenses. If they be brothers, or descended of the same great grandfather, let him pay the funeral expenses. This is said when there are no marks of violence, no sword or spear wound, or marks of a stick on the body. If there be such marks there, and they be of the same family, let (the person giving the drink) pay the funeral expenses and the debts (of the deceased.) If they be not related, let (the giver of the drink) make compensation in ten men or three hundred tickals. If the person who committed the violence be discovered, let him pay the three hundred tickals compensation; and as regards the fault (fine) of having called him, and given him drink without seeing him home, let the person who did the violence bear one half of it. If he dies by the bite of a snake or tiger, or an elephant treading on him, let the person giving the drink and not seeing him home, pay his funeral expenses. Thus the recluse called Menoo said.

၁၅။ ကိုင်ငင်ခြင်းလေးပါးတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ကိုင်ငင်ခြင်းတရားလေးပါးမှာ။သူခိုးဖြစ်၍ကိုင်ငင်ခြင်း။ ရန်သူဖြစ်၍ကိုင်ငင်ခြင်း။ တခဏအမျက်ထွက်၍ကိုင်ငင်ခြင်း။ ဥစ္စာဘဏ္ဍာရှိ၍ကိုင်ငင်ခြင်းဟုလေးပါးအပြားရှိ၏။ထိုလေးပါးတို့တွင်။သူခိုးဖြစ်၍ကိုင်ရာမှာ။ကိုင်ငင်ပိုင်စေ။ထိန်းသူဖြစ်စေ။လွတ်၍သွားရာ။သူခိုးဖြစ်သည်ဟု။မကိုင်ပိုင်ချေ။ကိုင်ချေသော်။ကိုင်ပြစ်အထက်လျော်တန်းထားသည့်အတိုင်းအပြစ်ကို။ချင်းဥစ္စာခိုးရာ။ အပြစ်နှင့်တန်လျှင်ချပျောက်စေ။ အပြစ်တွင်ချ၍များလျှင်။အကျန်ကိုသူခိုးကလျော်စေ။ ချသည့်ဥစ္စာနှင့်။ကိုင်ပြစ်မတန်။ဥစ္စာနည်းသော်။ကိုင်ပြစ်အကျန်ကိုတွက်ချလျော်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။အထိန်းရှိချေသည်။ ထိန်းသူနှင့်သာ။မလွှတ်သင့်။လွှတ်သင့်ဆိုရမည်အကြောင်းရှိလျက်။လွန်ချေသောကြောင့်တည်း။ ရန်သူဖြစ်သူဖြစ်၍ကိုင်ရာ။အမျက်တခဏထွက်၍ကိုင်ရာမှာ။မကိုင်ပိုင်ချေ။ဦးဆံလက်ခြေရောက်သည့်အတိုင်း။သွားကျိုး။အရေစုတ်။ လုံထုလုပ္ပတ်ရှိချေသမျှတွင်။ အထက်လက်ရောက်တခန်းက။မှာချက်အတိုင်းလျော်စေ။ဥစ္စာရှိ၍။ ကိုင်ငင်ရာမှာလည်း။အရပ်ဒေသကာလအပိုင်းအခြား။ အပြစ်သင့်မသင့်ကို။မြီတရားက။မှာ၍ရှိသည်အတိုင်းဖြစ်စေ။

ထို့မှတပါး။ကိုင်ခြင်းတွင်ခုနှစ်ပါးရှိသည်။ တပည့်ကိုဆရာ။သားသမီးကိုအမိအဖ။ ကျွန်ကိုသခင်။ မြေးကိုဘိုးဘွား။ အကြီးအအုပ်တို့ငယ်သားကို။အစ်ကိုယ်ကညီကို။အစ်မကညီမကို။ကိုင်ငင်ကြူးလွန်လေအံ့။အပြစ်မရှိ။ ဆိုခဲ့ပြီးသည်ငယ်သူအောက်သားတို့က။ ဆရာမိဘသခင်ဘိုးဘွားအအုပ်အစ်ကိုယ်တို့ကို။ကိုင်ခြင်းတူသော်လည်း။ငယ်သူတို့ကရှုံးစေ။ပူဇော်စေ။၎င်းတွင်နှုတ်အရည်တူဆိုမိသော်လည်း၎င်နည်းတူ။ငယ်သူတို့က။အကြီးအအုပ်တို့အားပူဇော်စေ။အကြွင်သူသည်။နှစ်ဦးသားရည်တူဆဲရေးခြင်းတူကြလျက်။တဦးသားအရေးပြုသော်။ထိုအရေးလိုသူရှုံးစေ။ တရားဒါဏ်ကိုလည်းခံစေ။တဦးအကျကိုလည်းပြန်စေ။

တနည်းတုံ။နှစ်ဦးသားစကားအခွန်းတူကြမည်။ထိုသို့တူရာ။ တဦးကမိဘကိုထိမည်။ တဦးကမယားသားသမီးကိုထိမည်။ မိဘကိုထိ၍ ဆိုသူတရားရှုံးစေ။

တနည်းတုံ။မိဘပေါက်ဖော်မယားသားသမီးနှင့်။အမျိုးကိုဖော်ထုတ်၍ဆိုကြရာ၌။စကားလုံးမျှစေကာမူ။ ကျွန်ရိုးကျွန်စည်ဆိုမည်။ဆိုခြင်းတူမည်ဆို

15th. The four cases of laying hold of a person roughly.

Oh excellent king! as regards the four laws of laying roughly hold of a person : 1st, laying hold of a thief; 2nd, laying hold of an enemy; 3rd, laying hold of a person for an instant in a passion; 4th, laying hold of one hiring goods or property (of the person laying hold;) these are the four. Amongst these, a person shall have the right to lay hold of a thief. If the person who has charge of these matters, (the judge or Thoogyee) release him, he shall not have a right to seize him on his release, as a thief; if any one does so, he shall be liable to the fine for laying hold as before laid down; and if it equal the amount of his property stolen, let him lose it; if it exceeds it, let the thief make compensation in the (balance) difference. If the property stolen be not equal in amount to the fine, let (the person so laying hold of the thief a second time) pay the difference. Why is this?—because it rests only with the person who has charge of these matters, to decide as to the propriety of his release, and he has assumed a power which he does not possess. In case of seizing an enemy, or laying hold of a person for an instant in a moment of passion, no one has a right to do so. If the hair be laid hold of, or a kick inflicted, a tooth knocked out, the skin abraded, or the person be bruised, let the fine be levied as laid down in the chapter on assault. In case of apprehending a person who is in debt (to the person apprehending him,) having considered the place, and the time, let it be decided whether he is in fault or not by what has been laid down in the chapter on arrest for debt.

Besides these, there are seven kinds of laying hold of a person, which shall not be considered a fault: 1st, a teacher laying hold of his scholar; 2nd, parents, of their children; 3rd, a master, of his slave; 4th, a grand-father or mother, of their grand-child; 5th, a head man, of those under him; 6th, an elder brother, of a younger; 7th, an elder sister, of a younger. If both the individuals of any of these seven classes now mentioned, shall mutually lay hold of each other, the inferior shall be held in fault; let him make an offering. And if the same persons mutually and equally use abusive language to each other, in the same way let the inferior make an offering to the superior. If any two people shall use abusive language towards each other, and be equally in fault, and one shall sue the other, let him lose his suit, and bear the costs, and let him repay the other any expenses which the suit may have entailed on him.

In another case; if the words of both shall be the same, except that one shall introduce the name of the other's parents, and he, the wife and children of the first, let the person introducing the name of the parents lose the cause.

In another case; if after having equally vilified each others' parents, relations, wives, sons, daughters and class, each shall call the other

ပိုင်စေ။ သို့ဆိုကြရာတွင်။တဦးကကျွန်ုပ်ရိုးဆို၍။တဦးကဘုရားကျွန်၊ကျောင်း
ကျွန်ဆို၍။အရေးရောက်သော်။ဆိုတိုင်းမှန်ကဆိုပိုင်စေ။ မှန်အောင်မဆိုနိုင်
က။ဆိုတိုင်းအပြစ်ကိုခံစေ။စိတ်မန်ကြောင့်ဆိုပေသည်။မဟုတ်ပေဆိုလျှင်၊ဆို
ရကောင်းမည်လော။ အရေးလိုသူရှုံးစေ။ စကားလုံးကြီးငယ်ဆိုကြရာတွင်။
အခွန်းများသူရှုံးစေဟူ။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၆ ကမ္ဘာလေးရပ်အခြင်းစီရင်တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ကမ္ဘာလေးရပ်အခြင်းအရာစီရင်စကားမှာ။ ရေအချိန်
တကျပ်စီအညီငုံစေ၍၊ မီးအညီထွန်းစေသည်။မီးပြိုင်တပါး။ ရေပြိုင်စကား
မှာမူ။မြစ်အင်းအိုင်ထုံမှာ။ချင်းတို့ကိုရေလားစေသည်။ရေပြိုင်တပါး။ ဆံအ
ချိန်တကျပ်စီအညီဝါးစေသည်တပါး။ ခဲနှစ်စေသည်တပါး။ ထိုလေးပါးတို့
တွင်မီးပြိုင်မှာ။ထွန်းမီးအလျှင်သေသူကိုရှုံးစေ။ထွန်းမီးမသေမပြိမ်းမှီရေသီး
သော်ရှုံးစေ။မီးသေရည်တူ၍ရေထွေးစေရာချိန်သည်တွင်။ရေချိန်လျော့နည်း
သူရှုံးစေ။ရေပြိုင်မှာ၊ ရေမှအလျှင်ပေါ်သူရှုံးစေ။ ဆံဝါးမှာ။အချိန်တကျပ်စီ
ဝါးစေ၍။နာရီမနစ်မှီတဦးဆံကုန်၍။တဦးဆံမကုန်လျှင်။ ဆံမကုန်သူရှုံးစေ။
ကုန်ချင်းတူလျှင်။အခံ့ရှိရာရေငုံ၍ထွေးစေ။ ထိုသို့ထွေးစေရာရေနောက်သူရှုံး
စေ။ ရေကြည်သူနိုင်စေ။ ခဲနှစ်သည်မှာခဲလောင်သူရှုံးစေ။ မလောင်မစွဲရှင်း
ကင်းသူနိုင်စေဟူ၍ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၇ ခိုးမျိုးခုနှစ်ပါး။ရေချစီရင်တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ခိုးမျိုးခုနှစ်ပါးတွင်။သွေးလေကြောင့်ဖြစ်သောခိုး
တပါး။ ဆေးနှင့်ဖြစ်သောခိုးနှစ်ပါး။ မိရိုးဖလာအစည်နတ်နေ၍ဖြစ်သောခိုး
မျိုးလေးပါးဟူ။ခုနှစ်ပါးရှိ၏။ထိုခုနှစ်ပါးတို့တွင်။မှော်ဝင်။ကဝေ။ မြောက်အ
လွန်တည်း။၎င်အောက်နှစ်ပါးဓါတ်ခိုးတည်း။ ၎င်အောက်အိမ်တလိမ်ခေါင်
ပြန်တည်း။၎င်အောက်ဖော်ဂနီတည်း။၎င်အောက်သားခိုးတည်း။၎င်အောက်
ခြေခိုးတည်း။ ၎င်အောက်လက်တောက်ခိုးတည်း။ ထိုခိုးမျိုးတို့တွင်။အသား
ခြေ လက်တောက်သောခိုးသည်။ မိမိတို့အိမ်ယာ ပန်းပွင့် ပေါက်ပေါက်ကို
တောက်စားသောခိုးတည်း။ ။၎င်းခိုးတို့တွင်။ခြေခိုးလက်ခိုးမှာ။ဆေး

an hereditary irredeemable slave, let them have a right to do so; but if in abusing each other, the one shall call the other an hereditary slave, and the other shall retort by calling him a slave of the pagoda or of a kyoung, and the case be brought before the judge, if they prove what they have said to be true, let them have a right to use the above language; but if they cannot prove what they have said, let them be punished according to the abuse they have uttered. (If one admit) that he made use of the language in a passion, and that it is not true, and after this is prosecuted, let the plaintiff be non-suited; if the indignity conveyed by the words of both be the same, let him, who has used the most, lose the suit. Thus the lord recluse said.

16*th. The law regarding decision by ordeal.*

Oh excellent king! the decisions by ordeal are as follows: 1st, each of the parties are made to take one tickal's weight of water in their mouth, and light candles of equal length; this is called the trial by fire: 2d, the trial by water; both parties are made to go under water: 3d, both parties are made to chew one tickal's weight of rice: 4th, both parties to dip into (molten) lead. Of these four, in the trial by fire, let the person whose light first goes out, be the looser; if before the light goes out, one shall cough out the water from his mouth, in consequence of some portion having got into the trachea, let him loose; if the lights go out together, and neither cough out the water, let them spit out the water, and on weighing it, the person whose water weighs least, loses. In the trial by water; let the person who first comes up, lose. In the trial by chewing rice; let each be made to chew one tickal's weight, and if before the cup with which time is measured sinks, the rice of one be all finished, (or swallowed,) and one not, let the one whose rice is not finished, lose; if they be finished together, let them wash out their mouths in a cup, and let him in whose water there is the greatest portion of rice, lose; and let him whose water is the clearest, win. As regards dipping into (molten) lead; let the person who is burned, lose, and he who is not burned, win. Thus the recluse said.

17*th. The law regarding the seven kinds of witches, or wizards, and their trial by water.*

Oh excellent king! as regards the seven kinds of witches, or wizards; there is the witch who is so by reason of his constitution; the two who are so by reason of medicine; the four who are hereditarily so by reason of the Nat of their parents, taking up his abode in the person continually; these are the seven. Of these seven, the witch called hmau-wen, or kaway myouk, is the greatest; next below him is the hneet-padat, the next is ieng-ta-lien or goung-pyan, the next zauga-nee, the next tha-tsong, the next kyay-tsong, and the next let-touk-tsong.

စား၍ဖြစ်သည်။ အသားစုံးမှာ သွေးလေကြောင့်ဖြစ်သည်။သူတပါးအား။မ
ဖန်းစား။ရေချူသော်။ ခုန္နစ်တောင်ရေတွင်ကြိုးအထုံးမကုန်။တထုံးနှစ်ထုံးသုံး
ထုံးကျန်သည်စုံးတည်း။ရွာအရပ်မထွက်စေအပ်။ယိုးသူလည်းယိုးပိုင်သဥ်။
အပြစ်မရှိ။ ရေနစ်ရေပေါ်မဆိုသာ။ စုံးဟုတ်။ စုံးမဟုတ်။ နှစ်ဦးဆိုတိုင်းမှန်
သည်။အညီအမှုမျိုးဖြစ်စေ။ထိုမှတပါး။ ကဝေမှာ။ရေမှာမဝတ်နိုင်။ နှစ်ပါး
စုံးမှာ။အလွန်အားကြိုး၍ဝတ်သော်။ နှစ်ထုံးနှစ်၏။ငါးထုံးကျန်သည်။ ဒိမ်
တလိမ်စုံးမှာနည်းတူ။ဇော်ဂနီမှာလည်းနည်းတူ။ဤလေးပါးမှာ။ မိရိုးဖလာ
နတ်နေဖြစ်သည်။ စကောစား။ခေါစား။ သုအသက်နှင့်စပ်သည်ကိုသတ်စား
ခြင်း။သူကောင်ကိုဖော်စားခြင်းအမျိုးတည်း။ထိုအမျိုးတို့တွင်။သုံးမျိုးစုံးမှာ
မြစ်ကူး။ချောင်းခြားမဖန်းစားနိုင်။အရပ်တရပ်တည်း၌ပင်ဖြစ်သော်လည်း။
ခုန္နစ်ဒိမ်အလွန်သို့မဖန်းစားနိုင်။ အရပ်တပါးသို့ရေပေါ်သော်ထွက်စေရာ
သည်။ကဝေမှာမြစ်တတန်ခြားသော်လည်း။ဖန်းနိုင်ချေသည်ဖြစ်၍။ထိုစုံးကို
မြစ်ကူးချောင်းခြားအတန်တန်ခြားရာရောက်စေမှ။ဝန်ကင်းသတည်း။ ထိုအ
မှုအရာခုန္နစ်ပါးတွင်။ တပါးပါးတတ်သော ယောကျာ်းမိန်းမတို့အား။ စီရင်ရာ
သောထုံး။ ကမ္ဘာဥဒါန်းကိုဆိုသောစကားတည်း။ ထိုတွင်တရားစောင့်သော
မင်းအမတ်သူကြီး။ကာလံသံပျင်း။ရွာအုပ်ခေါင်းတို့သည်။စုံးမျိုးခုန္နစ်ပါးတွင်
ရှေးဆရာတို့ထားသော ရေချူအရိုးအတိုင်း မှန်အောင်ပြု၍။ရေမစီး။ငြိမ်းရာ
သစ်ဝတ်တစုံ။ကျောက်ခေါင်းကမ်စောင်းမရှိချူရာ၏။ စုံးနှင့်စပ်သည်ကိုရေမှ

Of these kinds of wizards, the atha-tsong, kyay-tsong and let-tsong, are those who (at night) eat flowers and parched grain within the enclosure around their own houses, fire issuing from their mouths. Of these, the kyay-tsong and the let-tsong, become wizards by taking certain medicines; the atha-tsong are so constitutionally; they do not bewitch people. If they are thrown into water seven cubits deep, they can sink so as to leave one, two, or three knots of the rope above water.* These are not proper objects to be banished from the village or district, but the person who accused them is not to be held in fault, he had a right to accuse them. It shall not be said that they sank in the water, or that they floated. The statement of both parties, accuser and accused, is true; they are and they are not witches; let them, therefore, bear the expenses equally.

Besides these; the kaway cannot sink in the water, and the hneet-padat, though with great exertion, he can get under the water, he can only sink two knots, (or cubits,) five are left above water; the ieng-ta-lien and the zau-ganee are the same. These four are wizards by reason of the Nat who has been worshipped by the ancestors in succession taking up his abode in their bodies. They eat the food put out for them in the small flat bamboo frames used for winnowing grain, and in little baskets; they bewitch people so as to cause their death, and then eat them; they also dig up the human bodies from the grave and eat them. Of these, (the last) three cannot bewitch a person across a running stream, and even in the same village or district, they cannot bewitch a person seven houses distant. If these float, they must be banished the district. The kaway can bewitch a person even if a stream intervene, so this witch must be banished beyond several streams, to free the village from his influence. In these seven matters, these are truly the traditionary rules from the beginning of the world for trying any man or woman who practices witchcraft. In accordance with them, let the guardians of the law, the king, nobles, thoogyees, and heads of villages, after having arranged all the preliminary steps in strict conformity with the ceremonial prescribed for the trial of the seven kinds of wizards by the ancient teachers, select a piece of still water where there is no current, and in which there are no stumps of trees, rocks, or inequalities, and throw them into it. All matters connected with witchcraft

* The wording of the original does not clearly express the meaning, which is this: the depth of the water is ascertained to be seven cubits, a rope of that length, on which the cubits are marked by knots, is fastened round the wizard's body and he is lowered gradually into the water; after sinking to a certain distance, say four or five cubits, he remains suspended "in equilibrio," neither sinking to the bottom nor floating to the surface; thus leaving two or three knots of the rope out of water.

စင်သည်။ဟူ။ရာ။တမည်းရွယ်တန်စသည်များမှာ။ဒုဟနှစ်သွယ်ရှိသည်။ သူတပါးကိုဖန်း၍ပေါ်ခြင်း။ကိုယ်ရှင်ပင်အစွဲပြု၍ဖော်ခြင်း။ထိုအကြောင်းများမှန်နိုင်ခဲသည်ဟုမှတ်ယူရမည်။ဆိုခဲ့ပြီးသောလေးပါးစုံးတွင်။ မပေါင်းဖော်ဝန့်အောင်ရှိသည်မှန်စေကာမူ။ရတနာသုံးပါးနှင့်မျှိန်း၍မြစ်တားရာ၏။ရတနာသုံးပါးထံ။ ဆောက်တည်၍အကျင့်သွမ်ကိုမပြုပါပြီဝန်ချစေအပ်၏။ ရတနာသုံးပါးကိုထိပ်ထံကျိမ်ရွက်စေ၍။ သမ္မာအယူတည်စေခြင်းသည်။ မင်းကောင်း။ မင်းလောင်းတို့ဆုမ္ဘစီရင်သောထုံး။ မိုဃ်းကောင်းချောင်းစီး။ပြည်တိုင်းကားငြိမ်ရာသောအကြောင်းဟု။ မြဟ္မာမင်း၏ သားရင်းဖြစ်သော မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၈ ဓါးစွဲလှံစွဲကျိုင်းစွဲတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အတွင်းပြင်။မှူးကြီး။မတ်ကြီး။မှူးငယ်။မတ်ငယ်။ဓါးစွဲ။လှံစွဲ။ကျိုင်းစွဲ။ယည်ခံဟုအများမင်းစည်ကမ္ဘာဥဒါန်းရှိသည်။ ထိုတွင်လည်းကောင်း။ တိုအချင်းချင်း။ ခိုက်ပွားရန်စစ်ရှိသော်။ အလျော်အပြစ်မှာဆို၍။ အတန်တန်ကြီးရှိပြီ။ဓါးစွဲမှာနှစ်ရပ်ရှိသည်။ အစုအားဖြစ်သောဓါးလိုက်အမျိုးနှင့် မင်းဧကရာဇ်ယုံ၍ မည်သည်အစုမဆို။ ညည့်နေ့စွဲရသောသူသည်။သက်တော်စောင့်တဦး။ထိုသူကိုရှုတ်လက်လွန်သမျှသည် အမတ်ကြီးတို့လျော်ထုံးရောက်စေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အသက်ကို အစိုးမရ။နီးသောအမှုထမ်ရင်းဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။မျိုးရိုးဓါးစွဲမှာ။ဓမ္မသတ်ထွက်လူသေဖိုးထားသည်။ကျွန်နှင့်လျော်စေရမည်။ ရှုတ်လွန်သော်ကျွန်ခုနှစ်။ လက်လွန်သော်ကျွန်ကိုးယောက်။ငင်တို့မယားကိုပြစ်မှားသော်။ကျွန်တဆယ်ငါးလျော်စေ။၎င်လူတို့၏အမျိုးကား။ဓါးသွားမပေါ်ရ။ မွန်မြတ်သောအိပ်နှင့်။ မွန်မြတ်သောအဝတ်။ မွန်မြတ်သောအပေါင်းနှင့်ထမ်လိုက်ရသောသူ။မင်္ဂလာကြီးဖြစ်သောလူမျိုးတည်း။

are only made clear by the ordeal of water. As regards the doctor's tamee,* yooaytan,† and other things, they are uncertain, and not to be depended on, whether the witch has bewitched another, and the fact is discovered, or the witch or wizard of themselves confess that they are so. The four witches above mentioned, even if people are afraid to associate with them, should be admonished by the three gems, (god, the law, and the priests,) and warned to desist (from these evil practises,) and they should be called on to declare in the presence of these gems that they will observe the (five) moral duties and will renounce their bad habits, and to swear by the three gems that they will, in future, practice good works. This is the way good kings, embryo Boodahs, decide, and if the king passes sentence in like manner, the rains will be abundant, the rivers full, and the country flourishing and quiet. Thus the son of the king of Byahmahs, the recluse called Menoo, said.

18*th. The law regarding the bearers of the (royal) sword, lance, and umbrella, (with the rim turned up.)*

Oh excellent king! that ministers of the interior and of the exterior, lesser lords' and chiefs' sword and lance bearers, umbrella bearers, and litter bearers, have been attached to all kings, is a tradition from the beginning of the world; and where there are quarrels between them, as regards these compensations and fines, it is laid down on the chapter of fines. There are two kinds of sword bearers; the hereditary sword bearers, and a person in whom the monarch places confidence without reference to his class, a person he has about him night and day, the guard over the royal life; in all cases of assault on, or abusive lauguage to, such a person, let the damages be the same as when committed on ministers or lords. Why is this?—because they are not masters of their own life, and are officers about the (king's) person. As regards an hereditary sword bearer, the compensation shall be made as laid down in the Damathat, by the fixed price of a slave; if the offence be abusive language towards them, seven slaves; and if assault, nine slaves; and if their wives be seduced, fifteen slaves shall be the compensation. These people do not carry their swords drawn, but keep them in a handsome scabbard, and are dressed in a fine goung-boung and clothes, and carry (the sword) after (the king); they are respectable people.

* Tamee is a string woven with seven threads, consecrated with certain ceremonies, and in which are made seven knots. This is hung round the neck of the person bewitched, and prevents the witch escaping. The doctor then beats and cuffs the bewitched person, and asks the name of the witch who has possessed her, and what she wants. The witch being unable to escape, and being alarmed, answers by the mouth of the patient. The doctor orders her never to come again, she promises compliance, the tamee is then taken off, and she is allowed to escape.

† The yooay-tan is a small stick, eight or ten inches long, marked all over with cabalistic figures, which the doctor sometimes uses to beat the bewitched person with in the above operation, in preference to his fists.

လှံစွဲမှာ၊အမျိုးအရိုးဖြစ်၍စွဲထမ်းရသည်သူလည်းရှိသည်။သက်တော်စောင့်မည်သူမဆိုရှိသောသူလည်းရှိသည်။ဖင်အစုမှာဓါးစွဲနှင့်နည်းတူတည်း။ ဤကားရွှေလှံရွှေဓါးကိုဆိုသတည်း။သေသော်လက်ပြစ်၏ဆယ်တက်တည်း။

ကျိုင်းစွဲယည်ခံဝေါတော်ထမ်းတို့မှာ။သူတန်းထားရာ။ငွေသုံးဆယ်ကသည်။ သုံးဆတက်နှုတ်လွှန်လက်လွှန်မှာဖြစ်စေ။ဤလည်းငွေတဆယ်လျှင် ကျွန်တယောက်ကိုမှန်း၍ဖြစ်စေ။ သေသော်လည်းကောင်း။လက်လွှန်၏အပြစ်ဆယ်တက်တည်း။အတွင်းသားဟူရာ၌လည်းကောင်း။ ဆိုခဲ့ပြီးသော သက်တော်စောင့်လည်း။ အတွင်းသားအဝင်တည်း။ ထိုမှတပါး။ဇာတိမျိုးရိုးအနွယ်မဖောက်မလှန်မပြန်သောသူကောင်းမျိုးဟုရှိသည်။ မင်းဧကရာဇ်။ညည့်နေ့စံသွားရောက်ရာ။ အဆောင်ကြီးငယ်မှာစောင့်နေစေသူတို့သည်။ ထိုမင်းဧကရာဇ်သားတော်များကဲ့သို့ အဝတ်အစားနှင့်ထားရသည်။ ရွှေဓါးစသည်ကိုချင်းတို့ကိုယ်မကွာ စွဲထိန်း၍ဝင်ထွက်ရသည်။ သူအတွင်းသား အရင်းဟုရှိသည်။ထိုသူတို့ကိုနှုတ်လက်လွှန်ချေရာမှာ။မင်းဧကရာဇ်။မိဖုရား။ဥပ္ပရာဇာတို့ပြင်။မင်းညီမင်းသားတို့နည်း။ အထက်ကျွန်တန်းရှိသည်အတိုင်း အလျော်ဖြစ်စေ။သေသော်ထိုအလျော်၏ဆယ်ဖက်တည်းဟု။ရှင်ရသော့်ဆိုတော်မူ၏။

ဤကားမနုအကျယ်နဝမတွဲတွင်။ အရင်းသားပွားအစ။ အတွင်းသားအဆုံးစကားအရပ်ရပ်ကိုဆိုသည်တရားပြီး၏။

As regards the lance bearers; there are those who are so hereditarily, and people of any class, called the royal life guards; these are to be considered the same as the sword bearers; this is said of the golden lance and sword bearers. If they be killed, the compensation or damages, is ten times what is paid for an assault on them.

As regards the bearer of the umbrella with the up turned rim, and the bearers of the royal litter or palanquin; in case of assault on or abusive language to them, let the compensation to them be three times what it is for ordinary people, and in this case, let one slave be considered equal to ten tickals. If they are killed, let the compensation or damages be ten times the amount for an assault. As regards the interior people, the above life guards are reckoned as such. Besides these, there are the men of good family, who have never been rebels, or failed in their allegiance, who attend and watch over the monarch by day and by night, wherever he may go, and remain in the different ranges of the palace, large and small, who are like the monarch's own children in point of clothes and food; whose weapons, a g lden sword, &c. are always in their hands; these are the most trusted guards of the interior. In case of assault on or abusive language to these men, the punishment shall be the same as for the same crime against the royal family, with the exception of the king, queen, and heir apparent; the compensation as laid down above in slaves, or if they die in consequence, ten times the same amount. Thus the royal recluse said.

This is the end of the ninth volume of the Menoo-kyay, commencing with the birth of a child, and ending with the guards of the interior of the palace.

။မနုအကျယ်ဒသမတွဲ။

နမောတဿ။ဘဂဝတော၊အရဟတော။သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မာတိကာ။

မနုအကျယ်ဒသမတွဲတွင်အမွေခန်းစကားအစည်တည်း။

၁ ဥပမာလေးပါး။

၂ အမိသေ၍အဖနှင့်သား၊ဝေရာသောတရားတပါး။

၃ အမိသေ၍အဖနှင့်သမီး။ဝေရာသောတရားတပါး။

၄ အဖသေ၍အမိနှင့်သမီး။ဝေရာသောတရားတပါး။

၅ အဖသေ၍အမိနှင့်သား၊ဝေရာသောတရားတပါး။

၆ အဖမယားငယ်နေ။ နှစ်ပါးစုံသား။မိထွေးနှင့် အဖသေ။ အဖသား နှင့်မိထွေးပေါက်ဖော်တို့ဝေရာသောတရားတပါး။

၇ လင်ကြီးကပါသားနှင့်။မိထွေးတွင်မွေးသည်သားဝေရာသောတရား တပါး။

၈ ဘထွေးနှင့်အထက်သား၊ဝေရာသောတရားတပါး။

၉ သားသုံးဦး။ဝေရာသောတရားတပါး။

၁၀ မယားသေသော်။ဘထွေးနှင့်သားသုံးဦး။ဝေရာသောတရားတပါး။

၁၁ အဖသေ။အမိကိုသားတောင်း၍။လေးစုတစုတွင်ပေါက်ဖော်တို့ကို ဝေရာသောတရားတပါး။

၁၂ အမိသေ။အဖကိုသမီးတောင်း၍။ လေးစုတစုတွင်ပေါက်ဖော်တို့နှင့် ဝေရာ။မဝေရာသောတရားတပါး။

၁၃ ၎င်မိဘနှစ်ပါးသေ၍။သားယောကျ်ားမရှိ။သားမိန်းမသာရှိ၍။ဝေရာ သောတရားတပါး။

၁၄ မိဘနှစ်ပါးသေ။သားယောကျ်ားချည်းရှိ၊ဝေရာသောတရားတပါး။

၁၅ မိဘနှစ်ပါးမသေမီ။သားကြီးသေ၍။သားကြီးသားနှင့်။ ဘထွေးအ ရီးတို့ဝေရာသောတရားတပါး။

LAWS OF MENOO.

THE TENTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE TENTH VOLUME.

THE LAW OF INHERITANCE.

၁၆ ၎င်မိဘနှစ်ပါးသေသောနောက်။အမွေမဝေမှီ။ အမွေခံသားသွီးသေ၍။ချွေးမ။သမက်တို့ကိုဝေရာသောတရားတပါး။

၁၇ မိဘနှစ်ပါးသေသောနောက်။သွီးသားသေလျှင်။သေသူသားသွီးတို့ဝေစားရာသောတရားတပါး။

၁၈ မိဘနှစ်ပါး သေသော နောက်။ သား သွီး အသီး နေရာ တွင်။ အမွေမဆက်ဆံရာသောတရားတပါး။

၁၉ အမွေမဆက်ဆံစေနှင့်ဆိုပြီးလျှက်။သေသူဥစ္စာကို မိဘသို့ဆက်ဆံစေခြင်းတရားတပါး။

၂၀ အဖိုးသေသောနောက်။အဖွားလင်ငယ်နေရာတွင်။အဖွားသေ။သားသွီးမရှိ။အဖိုးထွေးနှင့်အဖွားပါရင်းမြေး။ဝေရာသောတရားတပါး။

၂၁ အဖိုးပါမြေးနှင့်။အဖွားထွေးတွင်မွေးသည်သား။ဝေရာသောတရားတပါး။

၂၂ မိဘနှစ်ပါးရှိစည်။ သားကြီး။သွီးကြီးအသီးစား၍အခြားနေရာ၌။မြေ။လယ်ယာ။ဥယည်။ကျေးကျွန်။သက်ရှိ။သက်မဲ့ကိုမိဘမပေးဘဲသီးခြားယူ၍လုပ်ဆောင် သုံးစားသောဥစ္စာ ကိုမိဘနှစ်ပါး မရှိလျှင်။ ပေါက်ဖော်တို့နှင့်ဝေရာ။မဝေရာသောတရားတပါး။

၂၃ သားလပ်။သွီးလပ်။သားငယ်။သွီးငယ်တို့မိဘဥစ္စာကိုသီးခြားယူ၍လုပ်ရာ၌ဝေရာ။မဝေရာသောတရားတပါး။

၂၄ မိဘဥစ္စာကိုသားကြီး။သွီးကြီး။ သားလပ်။သွီးလပ်တို့တလုံးတည်းရှိစည်။အသီးစား။ အခြားနေစည်ယူလုပ်သည်ကို ဝေရာသောတရားတပါး။

၂၅ မွေးခားသော သားနှင့်။ အမိအဖ။ ပေါက်ဖော် သားချင်းတို့ ဝေရာသောတရားတပါး။

၂၆ အကြင်လင်မယားတို့တွင်။သားသွီးရှိလျှက်။ သူတပါး၏သားသွီးကို သားသွီးပြုမည်။သူသိ။သူထင်ယူ၍မွေးကျွေး၏။ မိဘနှစ်ပါးသေလျှက်။ဝေရာ။မဝေရာသောတရားတပါး။

၂၇ အကျော်အစောပြု၍။သူသိ။သူထင်ဖြစ်သောသားသွီးပြုသူနှင့်။မိဘ။ပေါက်ဖော်မဝေရာ။ဝေရာသောတရားတပါး။

၂၈ မိဘတို့နှင့်သားသွီး။ချွေးမ။သမက်အတူနေရာ။လင်ဖြစ်စေ။မယားဖြစ်စေ။သေလျှင်။သမက်။ချွေးမတို့နှင့်။ယောက္ခမဝေရာသောတရားတပါး။

၂၉ မိဘတို့သည်သားသွီးတို့ကိုအသီးအသီး။ခိုင်လုံစေပြီးမှ။တယောက်သားနှင့်။ မိဘ အတူ။ နေစား ရာတွင်။ သား သေ၍။ချွေး မ တွင်သား မ ရှိ။ယောက္ခမချွေးမ။ဝေရာသောတရားတပါး။

16. After the death of the parents, and before the partition of the property, the sons and daughters entitled to share having also died, the law for partition between the sons and daughters-in-law.

17. After the death of the father and mother, if the sons or daughters die, the law of partition as regards the children of the deceased sons and daughters.

18. After the death of the parents, when the property is divided amongst the children, and they are living separately, the law that it shall not ascend.

19. Though it is said the property shall not ascend, the law when it shall do so to the parents.

20. The grand father having died, the grandmotl er takes another husband and dies without issue, the law for the partition of the original property of the grandmother between her grandchildren and the step-grandfather.

21. Partition between the children of the step-grandfather, and the children of a marriage as above.

22. When, during the lifetime of the parents, the eldest son or daughter, without their having been given them by their parents, shall have taken fields, plantations, gardens, silver, slaves, property, animate or inanimate, and established themselves separately, the law as to what portion of such property, then in use by them, shall, on the death of the parents, be divided amongst the relatives.

23. The younger children under the same circumstances.

24. The elder and younger children having taken the property of the parents, live apart from them, the law for the partition of this property.

25. The law for partition of the property between an adopted son and the relatives of the adopting father and mother.

26. If a husband and wife having children of their own, shall publicly and notoriously adopt and bring up the children of another, the law by which such children shall or shall not inherit on the death of the parents.

27. The law of partition between such publicly adopted children and the relations of the parents—what shall, and what shall not be divided.

28. The parents, sons, daughters, sons and daughters-in-law, living together, a husband or wife dies, the law of partition between the son or daughter, son or daughter-in-law, and the father and mother, or father and mother-in-law—what shall, and what shall not be divided.

29. Parents having given their children a sufficiency, one son with whom the parents are living, dies without issue, the law of partition between the parents and widow of deceased.

၃၀ သွီးသမက်တို့သည်။ဒိုးသီးစား၍အိမ်ခြားနေရာကသွီးသည်။မိဘအိမ်ထက်တက်၍သေသော်။သူ၏ဥစ္စာကိုဝေရသောတရားတပါး။

၃၁ မိဘအိမ်၌သွီးသေ၍။ သမက်တပါးမယားငယ်နေရာ။ လိုက်၍ယောက္ခမနှင့်ဝေခြင်းတရားတပါး။

၃၂ သားသွီးတို့ကိုမိဘပေးထိမ်းမြား၍အခြားနေရာတွင်။နှစ်ပါးစုံသေ။သားသွီးတို့၏မိဘနှစ်ပါး။ဝေရသောတရားတပါး။

၃၃ သားကိုသားချင်း။ မြေးကိုမြေးချင်း။ မြစ်ကိုမြစ်ချင်း။ ဝေရသောတရားတပါး။

၃၄ မိဘနှစ်ပါးတို့မိမွ ငါးယောက် မွေးရာ၌ သားတယောက်ဝေခြင်းတရားတပါး။

၃၅ မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍။ ထိုရသောသား မှန်သမျှတွင်ဝတ်ရုံ။စားရုံပေးသောတရားတပါး။

၃၆ မိဘနှစ်ပါးသားသွီးတို့။ ရူး သွပ်ဆွန့်။နားပင်း။ မျက်မမြင်ဖြစ်သော်လည်း။အစုမှန်ရာ။ဝေရသောတရားတပါး။

၃၇ လင်ပုဏ္ဏား။မယားအမျိုးလေးပါးတို့နေရာ၌ လင်သေ၍ဝေရသောတရားနှစ်ပါး။

၃၈ လင်သည်တအိမ်တည်း၌လက်ဆုံစားမယားအများနေ၍။လင်သေသော်ဝေရသောတရားတပါး။

၃၉ သားသွီးတမိ။ တဖတည်းတွင် စေသင့်ရာ။သက်သေဆောင်ခြင်း။အမွေခန်းတရားတပါး။

၄၀ မယားကြီးတစ်။အပြောင်တစ်။ကျွန်မယားတစ်။ဝေရသောတရားတပါး။

၄၁ ရင်မယားသား။ အပြောင်သား။ ကျွန်မသား။ ဝေရသောတရားတပါး။

၄၂ အပြောင်ခြောက်ပါးတို့။ဝေရသောတရားတပါး။

၄၃ ရင်သားခြောက်ယောက်တို့။ဝေရသောတရားတပါး။

၄၄ မယားကြီးသေ။သားသွီးရှိ။လင်သည်ကျွန်မကိုလက်ဆုံစား၍နေရာတွင်လင်သေရာ၌မယားကြီးသား။ကျွန်မသားတို့။ဝေရသောတရားတပါး။

၄၅ လင်သေ။ ကျွန်ကို လင်ပြု၍။ လက်ဆုံ စားနေရာ။ သားမွေးသည်အထက်လင်သား။ကျွန်လင်သား။ဝေရသောတရားတပါး။

၄၆ ရင်လင်က။သားမယားကသွီးပါရာတွင်။မယားသေ။အမိပါသွီးကိုဘထွေးနေရာတွင်။သားသုံးယောက်တို့။ဝေရသောတရားတပါး။

30. A daughter and son-in-law living separate from their parents in a house of their own, the daughter returns to the house of her parents, and there dies, the law for the partition of her property.

31. A daughter dies in the house of her parents; their son-in-law, having taken a second wife, goes to her place of residence—the law for the partition of the property between him and his father-in-law.

32. Parents having given their children in marriage, and established them in a separate residence, where they both die—the law for the partition of their property between the parents of both.

33. The law for the partition of the property between sons separately and only, grandsons separately and only, and great-grandsons separately and only.

34. The law of partition between five daughters and one son.

35. The law for providing all children born in marriage with necessary support, food, and clothing, and no more.

36. The law of partition by which children who are mad, imbecile, stutterers, dumb, deaf, or blind, shall have their full share.

37. A bramin husband having a wife of the four other classes, the law for partition at his death.

38. The law of partition on the death of a husband who had many wives living in the same house, and eating out of the same dish.

39. Children of the same father and mother, who by precedent have a right to inherit.

40. The law of partition between a head wife, a concubine, and a slave wife.

41. The law of partition between the children of the above.

42. The law of partition between the six kinds of concubines.

43. The law of partition between the six children of the same.

44. The law of partition when the head wife dies leaving children, the husband takes a slave to wife, and eats out of the same dish with her, between her children and the head wife's, on the death of the husband.

45. The law of partition when the husband has died, and the widow raised a slave to be her husband, and eats out of the same dish, between the children of the former husband, and the slave husband.

46. The husband having a son, the wife a daughter at marriage, the wife dies, and the husband marries his step-daughter, the law of partition between the three children.

၄၇ ဥင်နည်းတူ။မယားပါသွီးကိုဘထွေးမယားပြု၍သားမွေးမြင်အံ့။ထိုလင်သေသော်။ လင်ပါသား။ အမိတွင်မွေး သည်သား။ သွီးတွင်မွေးသည်သား။သုံးဦးတို့နှင့်။မိထွေး။နှစ်မ။အမိဖြစ်သူတယောက်ပေါင်လေးယောက်တို့။ဝေရာသောတရားတပါး။

၄၈ ဥင်နည်းတူ။နေရာတွင်။သွီးပါအမိ၌သားမရှိ။ အမိပါသွီးကိုနေရာတွင်လည်းသားမရှိ။ အဖသေ။ အဖပါသားနှင့်။ သွီး မိထွေး ဝေရာသောတရားတပါး။

၄၉ ဥင်အမိပါသွီး။ အဖပါသားတို့နှင့်။ အိမ်ထောင်ကြီးခြင်းသင့်နေ၍သားမွေး၏။လင်သေသော်။လင်ကပါသည်သားကို အဖမယားငယ်ဖြစ်သူမိထွေးနှင့်အိမ်ထောင်သင့်နေ၍။ဝေရာသောတရားတပါး။

၅၀ မိဘနှစ်ပါးမလို။ တူပြေးသွားရာ။ မွေးသောသားနှင့်။ နောက်မိဘသဘောတူပြန်၍ နေတော့ခွင့်ပေး၍နေရာတွင်။ မွေးသောသားတို့။ ဝေရာသောတရားတပါး။

၅၁ ပျောင်ပါး၍ကစားမြူးထူးရာတွင်။ မြင်သောသားနှင့်။ သေသူ မိဘပေါက်ဖော်ဝေရာ။မဝေရာသောတရားတပါး။

၅၂ အကြင်ယောကျ်ားမိန်းတို့သည်။ အမှတ်မထင်သွားလာ၍ သန္ဓေစွဲ။လျှော်သောသားနှင့်။မိဘပေါက်ဖော်တို့ဝေရာသောတရားတပါး။

၅၃ အလျှော်စားသောသားသွီးတို့။ မိဘအမွေခံရာ။ မခံရာသောတရားတပါး။

၅၄ မိဘနှစ်ပါးပေးထိန်းမြား၍ သန္ဓေရှိလျှက်ကွာ၍။ နောက်လင်သစ်နေမှမွေးသည်သား။နှစ်ဦးသား။ဝေရာသောတရားတပါး။

၅၅ အထက်သန္ဓေပေးရင်းအဖဖြစ်ဘူးသူတွင် အမွေခံမရှိ၍။ အဖသားချင်းတို့နှင့်ဝေရာသောတရားတပါး။

၅၆ လင်ဆွေ ခြောက်ယောက်။ မယားဆွေခြောက်ယောက်တို့။ ဝေရာသောတရားတပါး။

၅၇ ညီနှင့်အစ်ကိုဝေရာသောတရားတပါး။

၅၈ အစ်ကိုသေ၍။ညီနှင့်အစ်ကိုမယားသားဝေရာသောတရားတပါး။

၅၉ ညီအစ်ကိုအတူနေရာတွင်။ ညီသေ၍။ ညီမယားသားနှင့်။ အစ်ကိုဝေရာသောတရားတပါး။

၆၀ မောင်နှစ်မနှစ်ယောက်။ဝေရာသောတရားတပါး။

၆၁ မောင်နှစ်မသုံးယောက်။ဝေရာသောတရားတပါး။

47. In the same case; the step-daughter has children by her step-father, the partition on his death between the son of the husband by his first marriage, the son by the mother, the son by the daughter, and she who is step-mother, sister, and mother, in all, four persons.

48. Under the same circumstances, neither mother nor daughter having issue, the law of partition between the son of the father by his first marriage, and his step-mother, on the death of the father.

49. In the same way, the father of a son and mother of a daughter marrying and having a family, the father dies, his son by the former marriage marries his step-mother—the law of partition between them.

50. A couple marry without the consent of their parents, elope and have a child, after which, obtaining their parents' consent, they return and have children—the law of partition between these children.

51. The law of partition between a child begotten without marriage, in youthful wantonness, and the relations of its parents, on the parents' death.

52. A man and woman having secret intercourse, the woman is got with child, the law of inheritance as regards this child, for whom a fine has been paid, and the relations of its parents.

53. The law as to what portion of its parents' property such a child, for whom a fine has been paid, shall or shall not inherit.

54. A woman having been given in marriage by her parents, separates from her husband whilst with child by him, and takes another, the law of partition between the children of both fathers.

55. In case the father of the first child shall have no direct heirs, the law by which he shall share with his brothers and sisters.

56. The law of inheritance as regards the six relations of the husband, and the six of the wife.

57. The law of inheritance as regards a younger and elder brother.

58. The elder brother dying, the law of inheritance as regards his wife and children, and the younger brother.

59. If during the residence together of a younger and elder brother, the younger shall die, the law of inheritance as regards his wife and children, and the elder brother.

60. The law of inheritance as regards one brother and one sister.

61. The law of inheritance as regards three brothers and sisters.

၆၂ ပေါက်ဖော်တဦးသေ၍။တဦးကုမသင်းဂြိုဟ်သည်။ သေသူအမွေကို မသင်းဂြိုဟ်သူပေါက်ဖော်တို့နှင့်ဝေရာ။မဝေရာသောတရားတပါး။

၆၃ သူစိမ်းနာဖျားသောအခါ။ ကုမ၍သေလျှင်။ သင်းဂြိုဟ်သည်မိဘ ပေါက်ဖော်တို့နှင့်။သင်းဂြိုဟ်သူတို့ဝေရာသောတရားတပါး။

၆၄ နှစ်ဦးကျွန် နှစ်ယောက်သေဥစ္စာကို။ သခင်တယောက်တည်းရရာ သောတရားတပါး။

၆၅ နှစ်ဦးကျွန်နှစ်ယောက်သေဥစ္စာကိုသခင်နှစ်ပါး။ဝေရာသောတရား တပါး။

၆၆ မယားတယောက်နေသေ။သားသွီးရှိ။ငင်တယောက်နေသေ။သား သွီးရှိ။ ငင်တယောက်နေသေ။ သားသွီးရှိ။ အဖသေလျှင်။ သားသုံးယောက် ဝေရာသောတရားတပါး။

၆၇ လင်တယောက်နေသေ။သားသွီးရှိ။ငင်တယောက်နေသေ။သားသွီး ရှိ။ငင်တယောက်နေသေ။သားသွီးရှိ။အမိသေ သားသုံးယောက်ဝေရာသော တရားတပါး။

၆၈ ဆရာသေ၍။ တပည့်နှင့် ဆရာ မယားသား။ ဝေရာသော တရား တပါး။

၆၉ တပည့်သေ။တပည့်မယားသားတို့နှင့်။ဆရာဝေရာ။မဝေရာသော တရားတပါး။

၇၀ ဆရာတပည့်မယားသားမရှိသေ၍။မိဘပေါက်ဖော်တို့ဝေရာသော တရားတပါး။

၇၁ အမွေခံထိုက်သောသူမစားရ။အမွေမခံထိုက်သောသူစားရရာသော တရားတပါး။

၇၂ တမိတဖတည်းတွင်။သွီးကြီးနှစ်ယောက်။သွီးလပ်နှစ်ယောက်။သွီး ထွေးနှစ်ယောက်။ဝေရာသောတရားတပါး။

၇၃ မိဘနှစ်ပါးမိတ်မတူရာတွင်ရသောသားနှင့်။ ငင်မိဘနှစ်ပါးဝယ် ကျွန်နှင့်ပေးစား၍မွေးသောသား။ဝေရာသောတရားတပါး။

၇၄ ကျွန် ရိုး ယောကျ်ားနှင့်။ မိမ္မ အလွတ် သူနေရာတွင် ရသော။ နှစ် ယောက်ဥစ္စာကိုကျွန်သခင်နှင့်။မယားဝေရာသောတရားတပါး။

၇၅ ကျွန်ရိုးမိမ္မနှင့်။အလွတ်ယောကျ်ားနေရာတွင်ရသော။ နှစ်ယောက် ဥစ္စာကိုကျွန်မိမ္မသခင်နှင့်။လင်ဝေရာသောတရားတပါး။

၇၆ ကျွန်ရိုးအလွတ်သူနှင့်။ယောကျ်ားမိမ္မသခင်အသိသင့်နေ၍။ ဥစ္စာစု ကိုဝေရာ။မဝေရာသောတရားတပါး။

62. A person having died, one relative buries him,—the law of inheritance as regards this relative and the others.

63. A person being sick, one not related to him takes care of, and after his death buries him,—the law of inheritance as regards this person, and the parents and relatives of the deceased.

64. A husband and wife, who are slaves of different masters, dying, the law when one of the masters only shall inherit.

65. The slaves of two masters dying, the law when the masters of both shall inherit.

66. A man marrying three successive wives, and having children by each, the law of partition between the children of each, on the death of the father.

67. A woman having had three successive husbands, and children by each, the law of partition between these children, on her death.

68. The law of partition between the pupil, and the wife and children of a teacher, at his death.

69. The law of partition between the teacher, and the wife and children of a pupil, at his death.

70. The law of partition at the death of a teacher and pupil having no wives or children, between their parents and relatives.

71. The law when a person entitled to inherit, shall not, and those who are not, shall.

72. The law of partition when there are two elder, two middle, and two younger daughters, by the same father and mother.

73. The law of partition between children born to a couple married without the consent of their parents, and children born of a bought slave of the parents, given in marriage by them.

74. An hereditary male slave marries a free woman—the law for the partition of property acquired by both, at the death of the slave, between his wife and his master.

75. An hereditary female slave marries a free man—the law for the partition of property acquired by both, at the death of the woman, between her master and her husband.

76. An hereditary male or female slave marries a free person without the knowledge of the master—the law for the partition or not of their property.

၁၇ ကျွန်ရိုးဖြစ်စေ။ ကြေးဝယ်ကျွန်အမျိုးရှိဖြစ်စေ။ ယောကျ်ားမိန်းမတို့နှင့်အလွတ်သူသင့်နေ၍ဥစ္စာရှိ၏။သခင်မရှိ။အလွတ်သူမိဘရှိကြ၍။ ချင့်တို့ဥစ္စာကိုဝေရာသောတရားတပါး။

၁၈ အမွေခွဲဝေပြီးမှ။မိဘသည်တယောက်မှာနေ။တယောက်မှာသေ၍ဝေရာသောတရားတပါး။

၁၉ ယောက္ခမဥစ္စာကို။ချွေးမသမက်တို့ပြု စု၍ ဖြစ်ပွားသောဥစ္စာကိုဝေရာသောတရားတပါး။

၂၀ သမက်ချွေးမတို့ဥစ္စာနှင့်။ယောက္ခမတို့ပြုစု၍ဖြစ်ပွားသောဥစ္စာကိုဝေရာသောတရားတပါး။

၂၁ လင်မယားကွာရာ။ သားသမီးတို့မိဘနှင့်မနေသေကြရာတွင်။ ဝေစားခြင်းတရားတပါး။

ဤသျှင်မနူအကျယ်ဒသမတွဲတွင်ပါသောတရားပေါင်း။တရာကျော်ကိုဆိုသောစကားစည်တည်း။

၁။ ဥပမာလေးပါး။

ထိုသို့သောအမွေကို။ သား။မြေး။မြစ်တို့သာ ဆင်း၍ ခံသင့် သော ဥပမာတပါး။ ။သားသမီးချင်းတို့တွင်နှစ်ကွဲခံရာသောဥပမာတပါး။ ။တကိုယ်ရည်တွင်။သားသမီးမှန်လျှက်ခံသင့်သည်သား။မခံသင့်သည်သားကို ဆိုသောဥပမာတပါး။ တကိုယ်ရည်၌သားဂုဏ်သားအမွေမခံရာသောဥပမာတပါး။

ဤလေးပါးဥပမာကိုဆိုပေတုံအံ့။ ။ပေပင်နှင့်တူသောအမွေ။ ။ဝါးပင်နှင့်တူသောအမွေ။ ။ငှက်ပျောပင်နှင့်တူသောအမွေ။ ။ကျူပင်နှင့်တူသောအမွေဟူလေးပါးအပြားရှိ၏။

ထိုလေးပါးတို့တွင်။ပေပင်နှင့်တူသောအမွေဟူသည်ကား။ ပေပင်တို့၏သဘောသည်။ အမြစ်။ အကိုင်း။ အခက်။ အရွက်ကိုစိုက်၍မရှင်။ ထိုပေပင်သည်အသက်အတိုင်းနေ၍ပွင့်၏။ သီး၏။ထိုအပွင့်အသီးကုန်လျှင်။ အမိဖြစ်သောပေပင်သေ၏။ ထိုသေပြီးမှ။အသီးတို့သည်။ အသီးအသီးဆက်၍။ ပေ၏အနွယ်ချည်းဖြစ်လေသည်။ထိုပေပင်ရှင်စည်။အခြားအမွေမဖြစ်နိုင်ဘိသကဲ့သို့။အမိအဖသေလျှင်သာ။သားမြေးမြစ်တို့ခံရသည်။

။ဝါးပင်နှင့်တူသောအမွေဟူသည်ကား။ ဝါးပင်တို့၏သဘောသည်။အမြစ်ကလည်းသားမြေးပွား၏။ အပင်အမွေခံ၏။ ထိုဝါး၏ အသက်ကုန်သောအခါသီး၏။အသီးကလည်းအပင်ယောက်ပြန်၏။ ထိုသို့ကွဲပြားသကဲ့သို့။အမိတယောက်တည်းတွင်။လင်ကြီးသား။ လင်ငယ်သား။ အဖတဖတည်းတွင်။

77. A male or female slave, whether born in slavery or bought, marries a free person, and leaves property; the master being dead, and the parents of the free party alive, the law for partition of the property.

78. When parents, after having divided their property amongst their children, have gone to live with one child, but shall die with another, the law for the partition of such property as the parents may still have remaining at their decease.

79. The son or daughter-in-law having taken charge of, and economized, and added to the property of the father-in-law, the law of inheritance as regards the increase.

80. The father-in-law having traded on the capital of the sons or daughters-in-law, the law regarding the partition of the profits.

81. A husband and wife living separate from each other, and also from their children, the law of partition on the death of the parents.

These are the one hundred laws and upwards of the tenth volume of Menoo Kyai.

1*st*. *The four comparisons.*

1st. That all kinds of inheritance shall only descend, that is, that children, grandchildren, and great-grandchildren only shall inherit; 2nd, that amongst children of the same father and mother, the inheritance should be divided twice, one comparison; 3rd, that of children of the same parents, some should, some should not inherit, one comparison; 4th, amongst children of the same parents, three who may not inherit, one comparison.

These four comparisons I will now shew; 1st, the inheritance like a palmyra tree; 2d, the inheritance like a bamboo; 3d, the inheritance like a plantain tree; 4th, the inheritance like a reed.

1st. As regards the inheritance like a palmyra tree; it is the nature of this tree not to grow from cuttings or shoots; having lived its time, it flowers and bears fruit; when the fruit has all fallen off, the parent tree dies; after its death, each fruit becomes a tree, and continues the family. Whilst the tree was alive, no other tree could be produced; so only on the death of their parents do descendants inherit.

2d. As regards the inheritance like a bamboo; it is the nature of this tree to have sons and grandsons (shoots) springing up from the roots; these have their inheritance from the tree (during life,) and when the term of its life is run, it bears seed, from which also trees spring. Like this, are the children of one mother by a first and se-

မယားကြီးသား။ မယားငယ်သားတို့။ ဝေစားခြင်း၌။ ဝါးပင်နှင့်တူ၏ဟူလိုသတည်း။

ငှက်ပျောပင်နှင့်တူသောအမွေဟူသည်ကား။ ငှက်ပျောပင်တို့၏သဘောသည်။မိမိအမြစ်ကသာသားမြေးဖြစ်သည်။ အပင်ကထွက်၍သီးပွင့်၏။ထိုအသီးက။ ငှက်ပျောအပင်မဖြစ်သကဲ့သို့။ အမိအဖတဦးတည်း၌။ သားရင်းမှန်လျှက်။အမွေမစားထိုက်သောသားသို့်းနှင့်တူ၏။ စားထိုက်သောသားသို့်းတို့ကား။အမြစ်ကအပင်ဖြစ်သည်နှင့်တူ၏ဟူသတည်း။

ကျူပင်နှင့်တူသောအမွေ ဟူသည်ကား။ ကျူပင်တို့သဘောသည်။ အမြစ်ကသာ။ သားမြေးမြစ်ပွား၏။ အချိန်တန်၍ ပွင့်လျှင်။ ထိုအပင်သည်သေလေ၏။အပွင့်အကျိုးကို။အသီးမခံရသကဲ့သို့။ တမိတဖတဦးတွင်။ အင်္ဂါမညီသောသားသည်ကျူပင်နှင့်တူ၏။အမွေမစားထိုက်။ ။အမြစ်နှင့်တူသောမိဘမကွာနေခြင်း။အင်္ဂါညီသောသားတို့သာ။အမွေကိုခံရသကဲ့သို့ဖြစ်သောကြောင့်။ကျူပင်နှင့်တူသောအမွေဟူသတည်း။ ။ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသောပမာနှင့်အညီ။အလုံးစုံအမွေရပ်အမိဗ္ဗာယ်ကိုဆိုပေတုံအံ့။

၂ အမိသေ၍အဖနှင့်သား။ဝေရာသောတရားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။အမိသေ၍အဖနှင့်သား။ဝေရာသောတရားနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ကျွန်ယောကျ်ားတစ်။ကျွဲတရှည်း။နွားလားဥသဘတရှည်း။ဆိပ်ကုလား။ဆိပ်မြွှာနှင့်။ လယ်တပယ်ကိုသားကြီးအားရစေ။ ထိုမှကြွင်းသမျှသက်ရှိသက်မဲ့တို့ကို။အဖနှင့်သားငယ်တို့မှာရစေ။ ။ဆိုခဲ့ပြီးသောအရာတွင်။ ကျွန်မရှိလျှင်။ ကျွန်ယောကျ်ားအဖိုးငွေအကျပ်တဆယ်။ကျွဲအဖိုးငွေငါးကျပ်စီ။နွားအဖိုးငွေနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်စီ။ဆိပ်အဖိုးငွေတကျပ်တမတ်စီ။ လယ်အဖိုးငွေ အကျပ်နှစ်ဆယ်။ ပေါင်းငွေ လေးဆယ်ခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်။ဤသို့ဆိုခြင်းသည်ကား။အထည်အကောင်မရှိလျှင်။ ငွေကိုတွက်၍အဖိုးပေးစေဟူတုံ၏။အဖ၌ပေးရန်မရှိသည်ကို။ပေးစေမဆိုလို။အဖ၌သက်ရှိသက်မဲ့ဥစ္စာကျွန်သုံးယောက်လေးယောက်။ ကျွဲတဆယ်။ နွားတဆယ်။ဆိပ်မှာလည်းနည်းတူ။ လယ်ပယ်နှစ်ဆယ်ငါးရှိလျှင်။ ၎င်မှာရင်းအတိုင်း။သားကြီးရစေ။ ။၎င်တွင်ကျွန်ရှိလျှင်ရစေ။ဆိတ်မရှိကလွတ်စေ။လယ်မရှိကလဉ်းလွတ်စေ။အလုံးစုံမရှိ။ငွေကြေးစပါးအများရှိလျှင်။ ဆိုခဲ့ပြီးသမျှအဖိုးထားရင်းအတိုင်းကိုသားကြီးရစေ။အလုံးစုံမရှိ။လယ်သာရှိ၍။ လယ်ကိုပေးက။လယ်နှင့်ပင်ပြီးစေ။တဖန်တည်းရကောင်းသည်မဆိုသာ။ဤကားအဖမယားငယ်မနေ။အမိသေရာ၌။ဝေရာသောတရားတပါး။

cond husband, and the children of one father by a first and second wife; amongst them the inheritance is like a bamboo.

3d. As regards the inheritance like a plantain tree; it is the nature of the plantain that from its roots only do children and grandchildren spring; besides this, from the flowers fruit springs, but it does not re-produce* the tree. So amongst children of the same parents, some, like the fruit, are not entitled to inherit, and some, like the shoots from the root, are so.

4th. As regards the inheritance like a reed; it is the nature of the reed that from the roots only, at proper seasons, shoots spring; it flowers, and then dies. As from the flowers there is no advantage, so amongst children of the same father and mother, those who are deficient in any of their members, are like the flowers of the reed, and not entitled to inherit; perfect children, who have not deserted their parents, are like the shoots from the root, and they only are entitled to inherit; thus the inheritance is said to be like a reed.

Now in accordance with the comparisons I have given, will I explain the meaning of every thing regarding inheritance.

2nd. The partition between the father and son, on the death of the mother.

Oh excellent king! the two modes of partition between the father and son on the death of the mother, are as follows:—Let the eldest son have one male slave, one pair of good buffaloes, one pair of oxen, one foreign and one Burman goat, with one pay† of arable land; with the exception of these things, let the father and younger children have all the property, animate and inanimate. If there be no slaves, the price of one male slave shall be ten tickals of silver; of a buffalo, five tickals; a bullock, two and a half tickals; of a goat, one and a quarter tickals; of the land, twenty tickals. If the father has not any of these things, let him pay his eldest son in money according to the above rate. But if he has no property, it is not contended that he shall give this; only if he has property, animate or inanimate, such as three or four slaves, ten buffaloes, ten oxen, goats in the same proportion, and twenty-five pays of land, let the eldest son receive as was at first said.‡ If there be slaves, let him have one of them; if there be no goats, let them be excepted; no fields, let them be excepted. If there be none of the things, but much silver and grain, let him have all that was at first said, at the prices laid down. If there be nothing but land, he shall have only fields; he shall have no right to claim more. This is the law of inheritance when the father does not marry again.

* The wild plantain is produced from seed.

† One pay is fifteen tahs of seven cubits long by seven do. broad, as laid down in the Thaythaweeza.

‡ If the inheritance falls short of this, it would appear that the eldest son's share would be one fifteenth of the estate, this being the proportion which his share, as above defined, bears to the value of the property here enumerated.

ဧင်အမိသေ၍။ အဖနှင့်သားဝေခြင်းတနည်းဆိုတုံအံ့။ အမိသေနောက်။ အဖမယားငယ်နေလျှင်။အဖမှာစီးဆင်။စီးမြင်း။ဝတ်စားတန်ဆာ ဓါး။ကျပ် ဖလား။ရေကိုင်။ကွမ်ကိုင်တို့ကိုအဖဥ္စထား၍။ အထက်ဆိုခဲ့ပြီးသောစကား အတိုင်းသားကြီးမရှိလျှင်။မရှိလိုက်ပေးရမည်။ အမိဆင်သော ဝတ်စားတန် ဆာ။ မိမွအဝတ်နှင့်စပ်ဆိုင်သမျှကိုသားကြီးရစေ။ ကျန်သောဥစ္စာရပ်မှာ။ လေးစုစု၍။သုံးစုကိုအဖယူစေ။အိမ်ကိုအဖရစေ။ ဧင်သားမကွဲပြားလောက် ၍။အဖမိထွေးသားတချက်တည်းနေသော်။ ဥစ္စာကိုသူသိသူထင်ခြား၍ထိန်း စေ။ ဧင်မိထွေး၌သားမရှိ။အဖသေလျှင်။အထက်ဆုံခွဲဝေသည်ဥစ္စာသက်ရှိ။ သက်မဲ့။ဆင်မြင်းကျွန်အဖဝတ်စားတန်ဆာကိုသားအလုံးရစေ။ထိုမှတပါး။ ကြွင်းသမျှဥစ္စာရပ်ကိုလေးစုစု၍။ တစုမိထွေးယူစေ။မိထွေးပါရင်းဥစ္စာကို။ မခွဲမဝေသာ။အိမ်ကိုအဖိုးပြတ်၍လေးစုစု။တစုမိထွေးရစေ။ သားအိမ်ကိုရ စေ။အဖပါမြီကိုလည်း။ လေးစုစု၍။ တစုကိုမိထွေးဆပ်စေ။ ဤအရာကား။ မိဘနှစ်ပါးဥစ္စာရင်းဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

၃ အမိသေ၍အဖနှင့်သို့း။ဝေရာသောတရားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။အမိသေ၍အဖနှင့်သို့း။ဝေရာသော တရားနှစ်ပါးဟူ သည်ကား။အဖစားသောဖလား။ကျပ်။ဓား။ ဆင်။မြင်း။ ကျွန်။ ရေကိုင်။ကွမ် ကိုင်။ အဖဝတ်စားတန်ဆာကိုအဖအလုံးယူစေ။ အမိဝတ်စားတန်ဆာဆင် ရင်သမျှအလုံးစုံနှင့်။စားဖိုသဥ်ကျွန်မတစ်ကိုသို့းယူစေ။ထိုမှကြွင်းသမျှဥစ္စာ ရပ်ကိုလေးစုစု၍။တစုကိုသို့းအားယူစေ။ သုံးစုကိုအဖကယူစေ။ ဤသည် ကား။ အဖမယားငယ်မနေ။ ဝေရာသည်ကိုဆိုသောတရား တပါးတည်း။ အဖစားသောက်၍ ကုန်လျှင် ကုန်ပိုင်စေ။ အဖမယားငယ်နေပြီးမှဝေလျှင်။ ဥစ္စာရပ်မှာဆိုခဲ့ပြီးသမျှလေးစုစု၍။တစုသို့း။သုံးစုအဖယူကြစေ။ အမိဝတ် စားတန်ဆာနှင့်။ကျွန်မိမ္မမှာသို့းရစေ။အိမ်ကိုအဖရစေ။ သို့းကိုပေးဝေသည် ဥစ္စာရပ်ကိုသူသိသူထင်ပြု၍။အဖမိထွေးမကွဲမပြားလောက်၍။တအိမ်တဦး နေရာတွင်။အဖသေသော်။ သို့းကိုတည်ပြုတည်စေ။ အဖရစုမှာလေးစုစု၍။ တစုမိထွေး။ သုံးစုသို့းကြီးရစေ။ အိမ်ကိုအဖိုးပြတ်၍။ လေးစုတစုမိထွေးရ ရစေ။အိမ်ကိုသို့းရစေ။ မိထွေးမရသာချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မိထွေးမှာလင်သေမယားမျှသာဖြစ်သည်။သို့းမှာနှစ်ပါးစုံအမိဥစ္စာရင်းဖြစ်

In the same case of the mother dying, I will relate another manner of partition. If after the death of the mother, the father marries again, let him take his riding elephant, riding horse, clothes and ornaments, his sword, betel apparatus, and goblet, with the slave who carries his water goglet and betel; and let him give to the eldest son what has been laid down above, according to his means. Let the eldest son also have all that personally belonged to his mother, her clothes, and ornaments; and having divided the remaining goods into four parts, let the father have three parts, and the house. If the son be too young to separate from his parents, but remains with his father and step-mother, let the property be divided before witnesses, and taken care of separately; and if the father dies without issue by the second wife, let the son have all that was first divided, animate and inanimate, viz., elephant, horse, slaves, clothes, and ornaments. The remainder shall be divided into four parts, and let the step-mother have one; let her retain the property she brought with her originally at her marriage; it shall not be divided. Let the house be valued, and the step-mother have one fourth of the value, and the son have the house; let the father's debts also be divided, and the step-mother pay one fourth of them. This is when the property is that of father and mother originally.

3d. The partition between the father and daughter, on the death of the mother.

Oh excellent king! the two laws for the partition of the inheritance between the father and daughter on the death of the mother, are these; Let the father have his riding elephant and horse, his goblet, the slave who carries his water and betel, his sword, betel apparatus, clothes, and ornaments. Let the daughter have all her mother's ornaments, clothes, and the slave who cooked her rice; and having divided the residue into four shares, let the daughter have one and the father three; this is when the father does not marry again. If from necessity he use the property for subsistence, let him have a right to do so. If the partition be made after the father has married a second time, let the property as laid down above be divided into four shares; let the daughter have one and the father three; let the daughter have her mother's clothes, ornaments, and female slave; let the father have the house, and let witnesses be called to the daughter's portion; and if she be too young to separate from her father and mother-in-law, and the father dies while she is living with them, let the partition as established be confirmed, and let the father's portion be divided into four shares, and of these let the daughter have three, and the step-mother one; and having valued the house, let the step-mother have one fourth of the price, and let the house go to the daughter; the step-mother ought not to have it, because she is only wife of the deceased; but the daughter ought to have it, inasmuch as the property

သော့ကြောင့်တည်း။အဖအဝတ်အစားမှာ။ထက်ဝက်မိထွေးရစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။လင်ဥစ္စာမယားပိုင်ရာသော့ကြောင့်တည်း။ ဤကား မိထွေး၌သားသို့်းမရှိ။ဝေရာသောတရားတည်း။ ။အထက်မြို့ရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ မိထွေးဥစ္စာနှင့်။တင်မြီမှာမဝေသာ။ အဖသွိးဝေရာသောတရားနှစ်ပါးတည်း။

၄။ အဖသေ၍အမိနှင့်သွီး။ဝေရာသောတရားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။အဖသေ၍အမိနှင့်သွိး။ ဝေရာသောတရားနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ ကျွန်မတစ်။ နို့ညှစ်နွားမတစ်။ နို့ညှစ်ဆိတ်မနှစ်။ ကျွဲပေါက်မတရှည်း။ လယ်တပါယ်။ ပြောင်း။လူး။ဆပ်။ မုယော။နှမ်း။ အစုစုရှိသောမျိုးကိုငင်။သွီးကြီးအားရစေ။ ကြွင်းသမျှဥစ္စာသက်ရှိသက်မဲ့ကို။ အမိနှင့်သွီးငယ်တို့ရစေ။ ကျွန်မိမ္မအဖိုးငွေခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်။ နွားမသားငယ်ပါ။အဖိုးငွေသုံးကျပ်စီ။ ဆိပ်မသားငယ်အဖိုးငွေနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်စီ။ ကျွဲပေါက်အဖိုးငွေငါးကျပ်။ ကျွဲမအဖိုးငွေနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်။ လယ်တပါယ်အဖိုးငွေနှစ်ဆယ်။ အစုစုမျိုးတို့မှာငွေနှစ်ကျပ် နှစ်မတ် အဖိုးထားခဲ့ပြီးသမျှမရှိ၍။ ရွှေငွေဥစ္စာသာရှိချေလျှင်။ငင်အဖိုးပြတ်ခဲ့သမျှကို။သွီးအကြီးအားပေးစေ။ကျွဲ နွား ဆိပ်အကောင်တဆယ်စီအစေ့မရှိ။ကျွဲအကောင်တဆယ်ရှိမည်။ ရှိသည်တွင်သာဝေစေ။ငင်မရှိသမျှမှာ။ပငြိမ်စေ။ ကျွန်မိမ္မသုံးယောက်လေးယောက်။ ကျွဲနွားဆိပ်တဆယ်စီ။လယ်ပါယ်နှစ်ဆယ်ငါးမှိုသည်ကိုသာဝေစေရမည်။ ဤကားအမိလင်ငယ်မနေသည်ကိုဆိုသတဉ်း။မစားလောက်၍။ အမိရောင်းစားကုန်လျှင်ကုန်ပိုင်စေ။ အမိလင်ငယ်နေ၍ဝေလျှင်။ အဖဝတ်စားတန်ဆာမှန်သမျှကိုလေးစုစု၍။သုံးစုကို အမိနှင့်သွီးငယ်တို့ယူစေ။ တစုကိုသွီးအကြီးအားရစေ။အိမ်ကိုအမိရစေ။သွီးကြီးအားခွဲဝေပေးသောဥစ္စာသက်ရှိသက်မဲ့ကို။သူသိသူထင်မှတ်သား၍ထိန်းသိမ်ရမည်။အမိသေလျှင်။ သွီးကြီးအားခွဲဝေပေးရင်းကိုသွီးကြီးအားရစေ။ အမိပါရင်းမှာ။ လေးစုစု၍တစုကိုဘထွေးရစေ။ သုံးစုသွီးကြီး ပေါက်ဖော်တို့နှင့်ယူစေ။ ဘထွေးပါရင်း ဥစ္စာ တင်မြီကိုမဝေသာ။အိမ်ကိုအဖိုးပြတ်၍။လေးစုစုပြီးလျှင်။ တစုကိုဘထွေးရစေ။ သုံးစုကိုသွီးကြီးရစေ။သွီးသည်မိဘနှစ်ပါးအိမ်ဖြစ်သော့ကြောင့်ဆိုသတည်း။

belonged to both her father and mother. Of the father's clothes, let the step-mother have one half. Why is this?—because the wife owns the husband's property; this is the law when there is no issue by the second marriage. The debts are to be divided and paid as stated above. Neither the debts nor the property of the step-mother are to be divided. These are the two laws regarding the partition of property between a father and daughter.

4th. The partition between the mother and daughter, on the death of the father.

Oh excellent king! when a father dies, there are two laws for the partition of the property between the mother and daughter, which are these: Let the daughter have one female slave, two milch cows, two milch goats, one young male and female buffalo, one pay of grain land, and all the seed, vetches, paddy, corn, barley, sat, mayau, and sesamum. Let the mother and younger daughters take all the residue of the property, animate and inanimate. The price of a female slave is seven tickals of silver and a half; a cow and calf, three tickals each; the goat and kid, one and a half tickals each; the male buffalo, five tickals; the female, two and a half; the pay of land, twenty tickals; and all the seed grain, two and a half tickals of silver. If none of the things now mentioned, and of which the price has been fixed, are in possession, if only gold and silver and other property is left, let the price now laid down be paid to the eldest daughter instead. If there be not the full number of ten cows or goats, and there be ten buffaloes, the last only shall be divided; let the others that do not amount to this number be left out of the partition. A division shall only be made when there are three or four female slaves, ten buffaloes, cows, and goats, and twenty-five pays of land; this is when the mother shall not take a second husband. If the mother has consumed the whole for necessary subsistence, let her have the right to do so. If the partition be made after the mother has taken another husband, let all the father's clothes and ornaments be divided into four portions, three of which the mother and younger daughters shall take, and let the fourth be given to the eldest daughter; let the mother have the house. The property, animate and inanimate, given to the eldest daughter, shall be noted before witnesses, and (they) shall take care of it; and if the mother dies, let the eldest daughter have the property above allotted to her. Let the property brought by the mother be divided into four lots; let the step-father have one, and the eldest daughter and relations (brothers and sisters) three. The property brought by the step-father and his debts shall not be divided. The house shall be valued, and the price divided into four parts, of which let the step-father have one, and let the house go to the eldest daughter, because it is the property of her parents.

၅။ အဖသေ၍အမိနှင့်သား။ဝေရာသောတရားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အဖသေ၏အမိနှင့်သား။ဝေရာသောတရားနှစ်ပါး ဟူသည်ကား။ အဖစီးဆင်။ စီးမြင်း။ ဖလား။ ကြပ်။ဓါး။ ဝတ်စားတန်ဆာ။ ကျွန်။ရေကိုင်။ကွမ်ကိုင်တို့ကိုသားကြီးအားလုံးယူစေ။အမိမှာလည်း အမိအဝတ်အစား။ဖလား။ကြပ်။ဝတ်စားဆင်ယင်သမျှနှင့်။ ကျွန်မိမ္မကိုအမိယူစေပြီးမှ။ကြွင်းသောဥစ္စာကို။လေးစုတစုသားကြီးယူစေ။ သုံးစုကိုအမိနှင့်သွိမ္မငယ်တို့ရစေ။ဤကားအမိလင်ငယ်မနေ။ဝေသောတရားတပါးတည်း။ ။ အမိသုံးစား၍ကုန်လျှင်ကုန်ပိုင်စေ။ အမိလင်ငယ်နေလျှင်။သားအကြီးအားပေးဝေသောသက်ရှိသက်မဲ့ကိုသူသိပြု၍။သိမ်းထားရမည်။မကွဲလောက်၍။အတူနေရာအမိသေလျှင်။အထက်ပေးရင်းတိုင်းကို။သားကြီးအလုံးယူစေပြီးမှ။အမိရစုသုံးစုကို။လေးစုစု၍။ တစုဘထွေးစားစေ။ သုံးစုကိုအထက်သားကြီးစားစေ။ဘထွေးကပါဥစ္စာနှင့်တင်မြီမှာမဝေသာ။အထက်အမိတင်မြီကိုလေးစုတစုဘထွေးဆပ်စေ။ အိမ်ကိုအဖိုးပြတ်၍။လေးစုတစု ဘထွေးရစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။မိဘအိမ်ဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

၆။ အဖမယားငယ်နေ။နှစ်ပါးစုံသား။မိထွေးနှင့်အဖသေ။အဖသားနှင့်မိထွေး ပေါက်ဖော်တို့ဝေရာသောတရားတပါး။

အဖမယားနေ။နှစ်ပါးစုံသားမရှိ။ မိထွေးနှင့်အဖသေ။ အဖသားနှင့်။ မိထွေးပေါက်ဖော်ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။အဖသက်ရှိ သက်မဲ့။မိထွေးဥစ္စာသက်ရှိသက်မဲ့ကို။ သားအလုံးယူစေ။ မိထွေးအမိအဖတို့သေ၍။ဖင်တို့ဥစ္စာ။ မိထွေးလက်တွင်မခွဲမဝေရှိလျှင်။ မိထွေးလင်သားတဝက်။ ပေါက်ဖော်သို့တဝက်စားစေ။မိထွေးအမွေကိုမှီသော့ကြောင့်တည်း။ တနည်းကား။မိထွေးအလျှင်သေ၍။အဖနောက်သေသော်။ အထက်အမွေမှီ။ မိထွေးဥစ္စာကိုအဖအလုံးပိုင်သည်အတိုင်း။ လက်ရောက်ကစားစေ။ လက်မရောက်က။မိထွေးပေါက်ဖော်တို့မှာ။ဥစ္စာသုံးစုစု၍။နှစ်စုမိထွေးလင်သားရစေ။တစုကိုပေါက်ဖော်တို့ရစေ။ တင်မြီကိုလည်း နည်းတူဆပ်စေ။ ဤကားအမွေမှီသည်ကိုဆိုသတည်း။အမွေမမှီကမတောင်းရဟူ။မနုရှင်ရသော့ ဆိုတော်မူ၏။

5th. The partition between the mother and sons on the death of the father.

Oh excellent king! when the father has died, the two laws for the partition of the inheritance between the mother and the sons are these: Let the eldest son have the riding horse, elephant, goblet, betel apparatus, sword, clothes, and ornaments, and of the slaves, the betel carrier and two water carriers; and let the mother have her clothes and ornaments, goblet, betel apparatus, and all the female slaves. Let the residue be divided into four parts, of which let the eldest son have one, and the mother and younger children three. This is the law when the mother does not marry again. If the mother uses the property for necessary subsistence, let her have the right to do so. If the mother takes another husband, the portion of the eldest son, animate and inanimate, shall be noted before witnesses, and taken care of; and if he be too young to separate from his parents, and the mother dies, let him have all that has been apportioned to him above, and having divided the portion of the mother into four parts, let the step-father have one part, and the eldest son three. The original property and the debts of the step-father shall not be divided, but of the mother's original debts let the step-father pay one fourth; having valued the house, let the step-father have one fourth. Why is this? —because it was the house of the son's parents.

6th. The partition, after the death of a person who has taken a second wife, between her, her children, relations, and the son of the deceased by his first wife.

Oh excellent king! when a father has no issue by his second wife, and they both die, leaving a son of the father by a former marriage, these are the two laws of partition between this son and the relations of his step-mother: Let him have all the property, animate and inanimate, of his father and step-mother. If her parents have died, and their property undivided is in her hands, let the son of her husband have one half, and her relations the other, because it is the inheritance of his step-mother, and within his reach.* In another case; if the step-mother shall die first, and the father afterwards, let the son have all that portion of the step-mother's inheritance that had been divided, and come into his father's possession, as it belonged to his father. Let that portion which had not come into possession be divided into three shares, and let the son have two, and the relations of the step-mother one, and let them pay the debts in the same proportion; this is when the inheritance is within reach. If he does not obtain any of the property, he shall pay none of the debts. This the sage recluse, lord Menoo, has said.

* That is, he became her son before it was divided.

၇။ လင်ကြီးကပါသားနှင့်။မိထွေးတွင်မွေးသည်သား။ဝေရာသောတရားတပါး။

လင်ကြီးကပါသားနှင့်။ မိထွေးတွင်မွေးသည်သား။ ဝေရာသောတရားနှစ်ပါးဟူသည်ကား။အထက်အဖပါရင်းဥစ္စာကိုအထက်သားယူစေ။မိထွေးပါရင်းကိုလည်းနှစ်ပါးစုံယူစေ။ လက်ထက်ပွားကိုသုံးစုစု၍။နှစ်စုနှစ်ပါးစုံသားယူစေ။ တစုအထက်သားစားစေ။ တင်မြဲရှိလျှင်လည်းနည်းတူဆပ်စေဆိုသည်လည်းတပါးတည်း။ ။တနည်းဝေရန်ကား။အဖပါရင်းရှိ၍။မိထွေးပါရင်းမရှိ။နှစ်ပါးစုံလက်ထက်ပွားမရှိကလည်း။ လေးစုစု၍သုံးစုအဖသားစားစေ။တစုကိုနှစ်ပါးစုံသားစားစေ။အဖကမပါ။မိထွေးကပါလည်း။အထက်သားတစု။အောက်သားသုံးစုစားစေ။ ။တနည်းကား။အထက်ဥစ္စာကိုသုံးစုစု။ အောက်ကသားတစု။ အထက်သားနှစ်စု။ လက်ထက်ပွားမှာ။အောက်သားနှစ်ဆ။အထက်သားတဆစားစေ။ တင်မြဲရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။

၈။ ဘထွေးနှင့်အထက်သား။ဝေရာသောတရားတပါး။

ဘထွေးနှင့်အထက်သားဝေရာသောတရားခဏ်းကိုဆိုပေတုံအံ့။မယားပါသားနှင့်။ဘထွေးမယားအတူနေရာတွင်။မယားသေသည်။ မယားတွင်ရှိသမျှဥစ္စာကိုလေးစုတစုလင်ရစေ။ နောက်လင်နှင့်နေရာတွင်မှ။မိဘဥစ္စာအမွေကိုရချေအံ့။ ၎င်ဥစ္စာရပ်မှာသားမရှိသော်လည်း။မယားဥစ္စာကိုလင်စားပိုင်သည်ဖြစ်သောကြောင့်။ ဘထွေးတဝက်။ အထက်သားတဝက်စားစေ။ မြေးစုကိုဘထွေးလက်ထက်တွင်မှ။ ရသော်လည်း။ ဘထွေး မစားသာချေ။ အထက်သားစားစေ။တင်မြဲရှိလျှင်လည်း။နည်းတူဆပ်စေ။ အမိဘထွေးအတူနေရာမှပွားများသောဥစ္စာရှိလျှင်။ခြောက်စုစု။တစုအထက်သားရစေဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၉။ သားသုံးဦး။ဝေရာသောတရားတပါး။

သားသုံးဦးဝေရာသောတရားနှစ်ပါးကွဲပြားသည်ကိုဆိုပေတုံအံ့။မယားကပါသား။ လင်ကပါသား။ နှစ်ပါးစုံတွင် မွေးသည်သား။ သုံးဦးတွင်။မိဘနှစ်ပါးသေ၍။ ဝေရာသည်ကား။ အမိပါသားလည်း။ အမိပါရင်းကိုယူစေ။ အဖပါသားလည်း။အဖပါရင်းကိုယူစေ။ နှစ်ပါးစုံတွင်သားလည်း။ နှစ်ပါးစုံတွင်ဖြစ်ပွားသည်ဥစ္စားကိုယူစေ။ တင်မြဲရှိလျှင်လည်း။နည်းတူဆပ်စေ။နှစ်

7th. The law of partition between the sons of a first and second marriage.

The two laws of inheritance as regards the sons of one father by a first and second wife are these: Let the son of the first marriage have all the father's original property, and let the son of the second have all that his mother brought with her; let the property acquired subsequently to the marriage with the second wife be divided into three shares; let her son have two, and the son of the first marriage one share, and let them pay the debts in the same proportion. In another case; if the father had property at the time of his marriage, and the second wife none, and if none has been acquired during their marriage, let the property be divided into four shares; let the son of the first marriage have three, and the son of the second one share. If the father had no property, and the second wife had, let the son of the first marriage have one share, and the son of the second three. In another manner; let the property originally possessed be divided into three shares; let the son of the first marriage have two, and the son of the second one share; and of the property acquired during the last marriage, let the son of the first have one, and the son of the second two shares, and let them pay the debts in the same proportion.

8th. Between the step-father and his step-sons.

I will now lay down the law as regards the partition of property between a step-father and his step-son. If the step-son be living with his step-father, at the time of his mother's death, let her property be divided into four shares, and let the husband have one. If during the time of her coverture with the second husband, she shall have inherited the property of her parents, let the husband have half of it, though she has no children by him, as the husband has a right to the wife's property; and let the step-son have the other half; and though the mother inherited her father's property during her coverture with the step-father, he has no right to the grandson's share; let his step-son have it. Let them bear the debts in the same proportions; and of the property acquired during the coverture of his mother, let the step-son have one sixth share. This Menoo, the lord hermit, hath said.

9th. The partition between the three kinds of sons.

I will now state the law of partition between the three kinds of sons; 1st, the son of the husband by a former marriage; 2nd, the son of the wife by a former marriage; 3rd, the child of this pair. On the death of the parents, let the son of the mother have the property she brought with her as her portion, the son of the father what he possessed at the time of marriage, and the son of both what had been acquired during their marriage, and let them pay the debts in the same way. Should they have had no property at the time of marriage,

ပါးစုံပါသောဥစ္စာမရှိကလည်း။လက်ထက်ပွားသာရှိလျှင်။ ငါးစုစုသုံးစုကို နှစ်ပါးစုံသားစားစေ။အထက်သားတို့မှာတစုစီစားစေ။ နှစ်ပါးစုံတွင်တင်မြီ ရှိလည်း။နည်းတူဆပ်စေ။ တတန်မှာလည်း။လက်ထက်ပွားမရှိ။လင်ပါ။ မ ယားပါဥစ္စာရှိလျှင်။လေးစုစီစု၍။တစုကိုနှစ်ပါးစုံသားသို့ပေးစေ။ မြီရှိလည်း နည်းတူဆပ်စေ။ လင်ပါဥစ္စာမရှိ။ မယားပါဥစ္စာရှိ။ လက်ထက်ပွားလည်း မရှိဖြစ်လျှင်။ထိုဥစ္စာရပ်ကိုငါးစုစု၍။ဥစ္စာရင်းသားသုံးစု။နှစ်ပါးစုံသားတစု။ ဥစ္စာရင်းမပါသူသားတစုစားစေ။တင်မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။

၁၀။ မယားသေသော်။ဘထွေးနှင့်သားသုံးဦး။ဝေရာသောတရားတပါး။

အကြင်လင်မယားတို့တွင်။သားကိုယ်စီပါကြ၍။နှစ်ပါးစုံမြင်သည်သား။ မယားသေသော်။ ဘထွေးနှင့်သားသုံးဦး ဝေရာသော တရားကား။ နှစ်ပါး အပြားရှိ၏။သေသူအမိပါရင်းကို။လေးစုစု၍။တစုဘထွေးစားစေ။ သုံးစုကို မယားကပါသားစားစေ။ လက်ထက်ပွားရှိလျှင်။ ရှစ်စုစု၍။ ငါးစုဘထွေး စားစေ။နှစ်စုကိုနှစ်ပါးစုံသားစားစေ။တစုကိုအထက်သားစားစေ။ ။ တနည်းလည်း။ဘထွေးအယင်သေအံ့။ အမိနောက်သေအံ့။ ဘထွေးဥစ္စာမရှိ သော်လည်း။ အမိပါဥစ္စာကို။ ငါးစုစု၍။ သုံးစုကိုအမိပါရင်းသားစားစေ။ နှစ်စုကိုသုံးစုစုပြန်၍။တစုမှာဘထွေးသားစားစေ။နှစ်စုကိုနှစ်ပါးစုံသားစား စေ။မိထွေးအယင်သေ၍။ အဖနောက်မှသေလည်းနည်းတူဆိုခဲ့ပြီးသည်အ တိုင်းဝေစေ။

၁၁။ အဖသေ။အမိကိုသားတောင်း၍။လေးစုတစုတွင်ပေါက်ဖော်တို့ကိုဝေရာသော တရားတပါး။

အဖသေ။သားအမိကိုအမွေတောင်း၍။လေးစုတစုတွင်ပေါက်ဖော်တို့ကို ဝေရာသောတရားနှစ်ပါး။အဖစီးဆင်။စီးမြင်း။ဝတ်စားတန်ဆာ။ကြုပ်။ဓါး။ ဖလားတို့ကို။ သားအကြီးစီးနင်းဆောင်ရွက်စေ။ ထိုမှကြွင်းသည်ဥစ္စာကို။ အမိသေမှပေါက်ဖော်တို့ကိုဝေစေ။အမိမသေသမျှကိုမဝေသာ။

၁၂။ အမိသေ။အဖကိုသွီးတောင်း၍။လေးစုတစုတွင်ပေါက်ဖော်တို့နှင့်ဝေရာ။မဝေ ရာသောတရားတပါး။

အမိသေ၍။အဖကိုသွီးတောင်းရာ၌လည်း။အထက်နည်းတူ။ခွဲဝေပေးယူ စားကြစေ။

only what has been acquired afterwards, let it be divided into five shares, and let the son of the last marriage have three, and the others one share each; let them pay the debts incurred during the last marriage in the same proportions. In case there should be no property acquired during the last marriage, only what was brought by both at the time of marriage, let the son of the last marriage have one fourth share, and let him pay one fourth of the debts. If the father had no property at the time of his second marriage, but the mother had, and there be none acquired during this marriage, let it be divided into five shares, and let the son of the party who brought the property (the mother,) have three shares, and the other two one share each, and let them pay the debts in the same proportions. Thus the recluse said.

10*th. The partition, on the death of the wife, between the step-father and the three kinds of sons.*

If a man and woman, having each children, shall marry and have a common family, the two laws for the partition of the property between the man and the children, on the death of the woman, are these: let the original property of the deceased mother be divided into four shares; let the step-father have one and the son of the deceased three shares. If there have been any property acquired during the second marriage, let it be divided into eight shares; let the father have five, the son of the last marriage two, and the sons by the former marriages one share. If the father dies first and the mother afterwards, though the father may have had no property, let the mother's property be divided into five shares, of which let her son have three; let the remaining two shares be divided into three; of these let the son of the father have one, and the son of the last marriage the other two. Should the mother die first and the father afterwards, let the same relative proportions be observed.

11*th. The law that one-fourth is to be divided amongst the children, on the son's demanding his inheritance from his mother, on the father's death.*

In case of the father's death and the sons demanding their inheritance from the mother, the two laws for the partition of one-fourth share amongst the relations; let the eldest son have the father's elephant, horse, clothes, ornaments, betel aparatus, sword and goglet, and let the residue of the property at the mother's death be divided amongst the relations, (to brothers and sisters of the eldest son?) it must not be divided till her death.*

12*th. The law prescribing when one fourth is or is not to be divided amongst the children, on the daughter's demanding her inheritance, on the dcath of the mother.*

In case of the mother's death and the daughters' demanding their inheritance of their father, the same rule holds as above laid down.

* This and the following section are quite at variance with sections 5 and 2 of this vol., which treat of the same case.

၁၃။ ၎င်မိဘနှစ်ပါးသေ၍။ သားယောကျ်ားမရှိ။ သားမိမ္ဘသာရှိ၍။ ဝေရာသောတရားတပါး။

၎င်မိဘနှစ်ပါးသေ၍။သားမိမ္ဘသာရှိ၍။ဝေရာသောတရားတပါး။ အမိဝတ်သောတန်ဆာဆင်ယင်သမျှကို သမီးကြီးယူစေ။အဖဝတ်စားတန်ဆာမှစ၍။ရှိရှိသမျှသက်ရှိသက်မဲ့ကို။အစုနှစ်ဆယ်စု၍။ တစုကိုသမီးကြီးယူစေ။၎င်အကြွင်းကို အစုနှစ်ဆယ်စုပြန်၍။ သမီးလပ်တစု ယူစေ။ ၎င်နည်းတူ။အစုနှစ်ဆယ်စု၍။တစုကိုသမီးရှိသမျှယူစေ။ သုံးကြိမ်သုံးဖန်စုပြီးမှ။ ကြွင်းသမျှဥစ္စာကို။ အညီအမျှဝေယူစားကြစေ။ ခုနှစ်ကြိမ်ခုနှစ်ဖန်စု၍ အမျှပေးစေဟုလည်း။ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။ဤသို့ဝေမည်တွင်။ မိဘအလှူဘို့ရည်၍ထားပေဦး။ထားပြီးနောက်မှဝေရာသည်။

၁၄။ မိဘနှစ်ပါးသေ။သားယောကျ်ားချည်းရှိ။ဝေရာသောတရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါးသေ၍။သားယောကျ်ားချည်းရှိ၍။ဝေရာသောတရားဟူသည်ကား။ အဖဆင်ယင်သောဝတ်စားတန်ဆာတို့ကိုသားကြီးယူစေပြီးမှ။ အမိဆင်ယင်သောဝတ်စားတန်ဆာနှင့်။မိဘနှစ်ပါးပိုင်ထိုက်သမျှဥစ္စာ။ သက်ရှိသက်မဲ့ကို။ဆယ်စုစု၍။ တစုကိုသားကြီးယူစေဦး။ ကျန်ကိုးစုကို။ ဆယ်စုစုပြန်၍။တစုကိုသားလပ်ယူစေ။ ၎င်နည်းတူ။ဆယ်စုစု၍။သားတစုယူစေပြီးမှအညီယူစေ။ခုနှစ်ကြိမ်ခုနှစ်ဖန်စုမှ။အညီယူစေလည်းဟူတော်မူ၏။၎င်တွင်လည်းအလှူဘို့ထား၍ပေးရမည်။

။မိဘနှစ်ပါးသေ၍။သားယောကျ်ား။သားမိမ္ဘတို့ရှိလျှင်။သားကြီးလည်းအဖအဝတ်တန်ဆာကိုယူစေ။ သမီးကြီးလည်းအမိအဝတ်တန်ဆာကိုယူစေ။ ကြွင်းသမျှဥစ္စာရပ်သက်ရှိ။ သက်မဲ့ကို။တဆယ်ငါးစုစု၍။ အစည်အတိုင်းကောက်စေ။သုံးကြိမ်သုံးဖန်စု၍ကြွင်းသဉ်ကိုအမျှဝေစေ။ ခုနှစ်ကြိမ်ခုနှစ်ဖန်စု၍ ကြွင်းသည်ကိုအမျှဝေစေ။ ၎င်တွင်လည်းအလှူပေးဘို့မဝေမှီထားစေဟုဆိုတော်မူ၏။

၁၅။ မိဘနှစ်ပါးမသေမှီ။သားကြီးသေ၍။ သားကြီးသားနှင့်။ဘထွေးအရီးတို့ဝေရာသောတရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါးမသေမှီသားကြီးသေ၍။သေသူသားနှင့်။ဘထွေးအရီးတို့ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။သားကြီးသြောရသာသည်။မိဘအယင်

13th. Both father and mother having died, leaving only daughters; the law of partition amongst them.

In case of the death of both father and mother, and there be only female children, let the eldest daughter have all the mother's clothes and ornaments, and let the father's clothes and all other property, animate and inanimate, be divided into twenty shares, of which let the eldest daughter take one; then let the residue be again divided into twenty, and let the second daughter have one share; let the residue be for the third time divided into twenty, and each of the other children have one share; and let the residue after this be equally divided amongst all. It has also been said by my lord hermit, that the division (into twenty) should be repeated seven times, and then the equal division made; but a portion of the property must be first set aside for religious purposes on the parents' account.

14th. Both father and mother dying and leaving only sons, the law of partition amongst them.

In case of the death of both father and mother, and their leaving only sons: After the eldest son has taken the clothes and ornaments of the father, let all the residue of the property, animate and inanimate, with the mother's clothes and ornaments, be divided into ten parts, and let the eldest son have one; let the residue be again divided into ten, and let the second son have one share; let the remainder be again divided into ten, and let the other children each have a share; and let the rest be divided equally amongst all. In this case also, it has been laid down that the division into ten shall be repeated seven times, and here also some must be set apart for religious offerings.

If the father and mother both die, leaving male and female children, let the eldest son have the clothes and ornaments of the father, and the eldest daughter the clothes and ornaments of the mother; the residue of the property, animate and inanimate, shall be divided into fifteen shares, and let each take one according to age; having added them together and divided them three times, let the residue then be divided equally. In this case also, seven divisions have been ordered prior to the equal distribution of the residue. Here also a portion must be set aside for religious offerings.

15th. The eldest child having died before the parents, the law of partition between his child, and the uncles and aunts by the father or mother's side.

If the eldest son dies before his father and mother, the law of inheritance between his son and his son's uncles and aunts, is this. Because in case of the death of father and mother, the eldest son* is

* Auratha, the eldest son of a marriage properly celebrated, that is, with the consent of parents.

သေစေကာမူ။ အစ်ကိုကြီးသော်အဖဆိုချေသည်ဖြစ်သော့ကြောင့်။ ညီထွေး နှင့်အစ်ကိုကြီးသားအမျှစားစေဟုဆိုတော်မူ၏။

မိဘနှစ်ပါးမသေမှီ။ သို့်းကြီးသေ၍။ သို့်းကြီးသို့်းနှင့်။ မိထွေးဦး ရီးဝေရာ သောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အစ်မကြီးသို့်းသည်။ ညီမမိထွေးနှင့်အမျှ စားစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အစ်မကြီးသာလျှင်အမိဆိုချေသော့ ကြောင့်တည်း။

မိဘနှစ်ပါးမသေမှီ။ သားလပ်။ သို့်းလပ်တို့သေ၍။ ၎င်သားလပ်။ သို့်းလပ် သားသို့်းနှင့်။ အမိအဖပေါက်ဖော်ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ မိ ဘတို့အမွေကို။ ချင့်မိချင့်ဘတို့ရစုတွင်။ လေးစုတစု။ သို့်းလပ်။ သားလပ်သား သို့်းတို့စားစေဟုဆို၏။

၁၆။ ၎င်မိဘနှစ်ပါးသေသောနောက်။ အမွေမဝေမှီ။ အမွေခံသားသို့်းသေ၍။ ခြွေးမ။ သမက်တို့ကိုဝေရာသောတရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါးသေသောနောက်။ အမွေမဝေမှီ။ အမွေခံသားသေ၍။ ခြွေးမ သားသို့်းတို့ကို။ ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ မိဘသေပြီးနောက်။ အမွေမှီသည်ဖြစ်သော့ကြောင့်။ သားကြီး။ သားလပ်စားထိုက်သည်အတိုင်း။ သေသူအမွေကို။ မယားဖြစ်လည်းအစုမှန်။ သားဖြစ်လည်းအစုမှန်စားစေ။ အမွေ၍င်မိဘနှစ်ပါးသေနောက်မှ။ အမွေခံသားသေ၍စားထိုက်သတည်း။

၁၇။ မိဘနှစ်ပါးသေပြီးနောက်။ သို့်းသားသေလျှင်။ သေသူသားသို့်းတို့ဝေစားရာ သောတရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါးသေပြီးနောက်။ သို့်းသေလျှင်သေသူလင်သားသို့်းတို့ကိုဝေရာ သောတရားတပါးဟူသည်ကား။ သေသူတို့မိဘနောက်မှသေ၍။ အမွေကိုမှီ ချေသည်ဖြစ်သော့ကြောင့်။ သေသူလင်သားသို့်းတို့သည်။ သေသူအစုခံထိုက် သည်အတိုင်းစားစေ။ တင်မြို့ရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ ။ မိဘနှစ်ပါးသေ ပြီးနောက်။ အမွေမဝေခင်။ အိမ်ထောင်မကျသေးသောသားသေလျှင်။ သေ သောသား၌စွာကို။ ပေါက်ဖော်တို့ ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ သေသူအစုကို။ ပေါက်ဖော်ကြီးငယ်အညီအမျှဝေစားစေဟုမနူဆိုတော်မူ၏။

၁၈။ မိဘနှစ်ပါးသေပြီးနောက်။ သားသို့်းအသီးနေရာတွင်။ အမွေမဆက်ဆံရာသော တရားတပါး။

အမိအဖသေပြီးနောက်။ သားသို့်းအသီးအသီးနေရာတွင်။ အမွေမဆက် ဆံရာတရားတပါးဟူသည်ကား။ ထိုပေါက်ဖော်တို့သည်။ အသီးအခြားနေရာ

called father, let his son, and his (the eldest son's) younger brothers, share alike.

Should the eldest daughter die before the father and mother, this is the law for the partition of the inheritance between her daughter and her daughter's uncles and aunts: That the daughter of the eldest daughter, and her (the eldest daughter's) younger sisters, shall share alike, because the eldest daughter, when grown up, stands in the place of a mother.

In case of the death of the younger children occurring before the parents, the law for the partition of the inheritance between their children and the (co-heirs) relations of their parents is this: The children of the deceased have one fourth of the share which would have come to their parents.

16*th. After the death of the parents, and before the partition of the property, the sons and daughters entitled to a portion having also died, the law of partition between the sons and daughters-in-law.*

If after the death of the parents, and before the partition of the property, a son, entitled to a share in the inheritance, shall die, the law for partition between the daughter-in-law and her children is this: Because she was in reach of a portion, (that is, was alive at the death of his parents,) let them have the full share of the deceased's property; be he eldest or younger, be it his wife or his child, they are entitled to his full share; as their father died after the death of his parents who left the estate, his children are entitled to inherit. If after the death of her parents, the daughter shall die, the law of partition that applies to her husband and children is this: The deceased daughter having died after her parents, is within reach of a share; her husband and children are entitled to that share; let them have what she had a right to, and let them pay a proportionate share of the debts.

17*th. After the death of the parents, if the sons or daughters die, the law for the partition of their property between their relations.*

If after the death of the parents, and before the division of the property left, an unmarried child shall die, the law for the partition of the deceased child's effects amongst the relations (brothers and sisters) is, that they shall share in equal proportions.

18*th. After the death of the parents, when the property is divided amongst the children, and they are living separately, the law that it shall not ascend.*

When after the death of the parents each of the children is established in his own house, the law that the property shall not ascend is

သေ၍။ အမွေခံသားသမီး လင်မယား မရှိလျှင်။ အစ်ကိုအစ်မတို့သို့။ အမွေ မဆက်ဆံစေနှင့်။ သေသူအောက်ညီ။ ညီမတို့သာခံစားစေ။ သည်ကိုရည်၍။ အမွေကိုမဆက်ဆံစေနှင့်ဆိုသတည်း။

၁၉။ အမွေမဆက်ဆံစေနှင့်ဆိုပြီးလျက်။ သေလူဥစ္စာကို မိဘသို့ဆက်ဆံစေခြင်း တရားတပါး။

အမွေကိုမဆက်ဆံစေနှင့်ဆိုပြီးလျက်။ သေသူမိဘတို့သဉ်။ သေသူဥစ္စာ ကိုစားပိုင်စေဆိုသည်ကား။ အဘယ်ကြောင့်နည်း။ သေသူတို့တွင်။ မယား။ သားသမီးပေါက်ဖော်မရှိ၍။ မိဘရှိလျှင်။ အမိအဖပင်ခံစားစေ။ မှာသည်ဥပမာ ဆိုကုံအံ့။ သဃ်ာတော်ကို ရည်သောအလှူကို။ ဘုရားရှင် ခံထိုက် သကဲ့သို့ တည်း။ ။အမိအဖသားသမီးပေါက်ဖော်မရှိသောသူ ဥစ္စာကို။ ဘိုးဘွား တို့စားရာသောတရားဟူသည်ကား။ အလုံးစုံအမွေခံတို့သည်မရှိသော်။ လင် ၏အမျိုးခြောက်ယောက်။ မယား၏အမျိုးခြောက်ယောက်။ စားစေရှိသည်။ သေသူတို့ဘိုးရင်းဘွားရင်းရှိက။ ခြောက်ယောက်တို့ မစားသင့်သေး။ ဘိုး ဘွားတို့ပိုင်လေသည်။ ဥပမာဆိုတုံပေအံ့။ မြစ်ကြီးငါးသွယ်။ မြစ်ငယ်ငါးရာ က။ စီးဝင်သောရေသည်။ မဟာသမုဒ္ဒရာခံစားလေသကဲ့သို့။ ဘိုးဘွားတို့ပိုင် ရာလေသတည်း။

၂၀။ အမိုးသေပြီးနောက်။ အဖွားလင်ငယ်နေရာတွင်။ အဖွားသေ။ သားသမီးမရှိ။ အမိုးထွေးနှင့်အဖွားပါရင်းမြေး။ ဝေရာသောတရားတပါး။

အမိုးသေ၍။ အဖွားလင်ငယ်နေရာတွင်။ အဖွားသေ။ သားသမီးမရှိ။ အမိုး ထွေးနှင့်အဖွားရင်းမြေးဝေရာသောတရားကား။ အဖွား အမိုးမြေးအတူနေ ရာတွင်။ အဖွားသေသော်။ အဖွားပါရင်းဥစ္စာရှိလျှင်။ သားမြစ်က။ လေးစုစု၍ သုံးစုသားစားရ၏။ မြေးနှင့်အဖွားဖြစ်လေသည်။ တဝက်ကိုမြေးရစေ။ တ ဝက်ကိုအမိုးထွေးစားစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မြေးကားအဖွား။ သားကားအရင်း ဆိုသောကြောင့်တည်း။ တင်မြီပါရင်းကိုလည်း နည်းတူ ဆပ်စေ။ လက်ထက်ပွားဥစ္စာရှိလျှင်။ ရှစ်စုစု၍။ တစုမြေးကရစေ။

၂၁။ အမိုးပါမြေးနှင့်။ အဖွားထွေးတွင်မွေးသည့်သား။ ဝေရာသောတရားတပါး။

အမိုးသေ။ အဖွားလင်ငယ်နေရာသားမွေး၏။ အဖွားသေရာတွင်။ အမိုး

this: If after the heirs have received their shares, and established themselves separately, one shall die without leaving direct heirs, i. e. wife or husband, son or daughter, let the property not ascend to the elder brothers or sisters; let the younger brothers and sisters only of the deceased share it. This is what is meant by not allowing the property to ascend.

19*th. Though it is said the property shall not ascend, the law when it shall do so.*

Though this is the law, why is it also said, "the father and mother of the deceased have a right to his property"?—because if the parents be alive, and the deceased has no other relations, they shall inherit his property, as, by way of illustration, the offerings intended to be made to the priests may be offered to God. If the deceased has no father, mother, sons, daughters, or relations, (brothers and sisters,) the law by which the grandfather and mother inherit is this: If there be none of the above-named heirs, six (degrees of) relatives of the husband and six of the wife are laid down as heirs; but if the own grandfather and grandmother are alive, they shall inherit before these six relatives. I will make a comparison: as the water of the main ocean receives the waters of the five hundred smaller rivers which have flowed into the five large ones, the grandfather and grandmother have a right to the property.*

20*th. The grandfather having died, the grandmother takes another husband and dies without issue, the law for partition of the original property of the grandmother between her grandchildren and the step-grandfather.*

If the grandfather be dead, and the grandmother has taken a second husband, and died without issue, the law of partition as regards the step-grandfather and the grandchildren of the deceased is this: If the grandmother dies whilst she, her grandchildren, and husband are living together, if she has any property which was originally her own, let her children, if she has any, inherit three fourths of it, (and the step grand-father one fourth ;) if she has only grand-children, let them have one half and the step grand-father the other. Why is this?—because the grand-son is the point, and the son the root; let the debts be paid in the same proportion. If there be any property acquired since the marriage, let it be divided into eight shares, of which let the grandsons have one.

21*st. Partition between the children of a step-grandfather, and the children of a marriage as above.*

If the grandfather dies, and the grandmother, marrying again, has

* Rather an inverted comparison.

ထွေးသား။အဖွားပါရင်းမြေးသုံးယောက်ဝေရာသောတရားကား။အဖွားက ပါရင်းဥစ္စာကို။မြေးအတူနေရာအလုံးပါလေသည်။ချင့်က။ချင့်မိဘအစုမဝေ သေး။ အဖွားနှင့်မြေးအဖိုးထံရောက်လျှင်။ အဖအမိအစုကိုမြေးခံရကောင်း သည်မဆိုသာချေ။ ချင့်ဘွားတွင်ပါသမျှဥစ္စာကို။ လေးစုစု၍။ တစုကိုအဖိုး ထွေးယူစေ။သုံးစုကျန်ကိုအဖွားနှင့်မွေးသည်သား။ပါရင်းမြေးစားစေ။နှစ်စု ကိုအဖိုးထွေးမွေးသည်သားစားစေ။တင်မြီရှိလဉ်းနည်းတူဆပ်စေ။အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အမွေမခွဲမဝေ။ အဖွား၌တလုံးတည်း ပါချေသော့ ကြောင့်တည်း။ လက်ထက်ပွားရှိလျှင်။ ရှစ်စုစု၍။တစုမြေးရစေ။ တင်မြီရှိ လည်းနည်းတူဆပ်စေ။မြေးတွင်မိဘဥစ္စာသီးခြားပါသမျှမှာ။အဖိုးထွေးနှင့် အဖွားရင်းသား မစားသာချေ။ မြေးသည်အတူလိုက်၍မနေ။ ဥစ္စာလည်း။ အဖွားသို့မပါလျှင်။မြေးကမရသာချေ။အဖိုးထွေးတွင်မွေးသည်သားတို့သာ ခံစားစေ။မြေးအတူအဖွားနှင့်လိုက်၍နေက။အထက်အဖိုးဥစ္စာပါသည်တွင် သား။အဖွားမရှိလျှင်။လေးစုစု၍။သုံးစုစားရမည်။ တစုကိုအဖိုးထွေးစားစေ။ အဖွား ဥစ္စာယိုးဖြစ်ချေက။ အဖွား သေက။ လေးစု တစု မျှသာ မြေးစားစေ။ အဖွားနှင့်အတူမနေလျှင်မရသာချေ။အဘယ်ကြောင့်နဉ်းဟူမူကား။အဖွား ကိုမခင်မယင်သော့ကြောင့်တဉ်း။အဖိုးပါမြေးနှင့်။အဖွားထွေးတွင်မွေးသဉ် သား။၎င်ဥစ္စာရပ်များကိုလည်း။နည်းတူဖြစ်စေဟုရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၂၂။ မိဘနှစ်ပါးရှိစည်။သားကြီး။သမီးကြီးအသီးစား၍အခြားနေရာ၌။ မိုဃ်းမြေ။ လယ်ယာ။ဥယည်။ကျေးကျွန်။သက်ရှိ။သက်မဲ့ကိုမိဘမပေးဘဲ။သီးခြားယူ၍လုပ် ဆောင်သုံးစားသောဥစ္စာကိုမိဘနှစ်ပါးမရှိနောက်။ပေါက်ဖော်တို့နှင့်ဝေရာ။မဝေ ရာသောတရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါးရှိစည်။သားကြီး။သမီးကြီးအသီးစား၍အခြားနေရာ၌။ မြေ။ လယ်ယာ။ကျေးကျွန်။သက်ရှိ။သက်မဲ့ကိုမိဘမပေးဘဲ။ သီးခြားယူ၍။ဥစ္စာ ရပ်ကိုမိဘနှစ်ပါးမရှိလျှင်။ပေါက်ဖော်တို့နှင့်ဝေရာ။ မဝေရာသောတရားနှစ် ပါးဟူသော်ကား။ မိဘပိုင်ထိုက်သမျှတွင်။ သားကြီး သမီးကြီးတို့ထက်ဝက် ဖြစ်စေ။သုံးစုတစုဖြစ်စေသိမ်ယူသည်။ထိုဥစ္စာကို။သားကြီးသမီးကြီးတို့သင်း သီးဥစ္စာဖြစ်သတည်း။အဘယ်ကြောင့်နဉ်းဟူမူကား။အစ်ကိုကြီးသော်အဖ။ အစ်မကြီးသော်အမိဖြစ်ချေသော့ကြောင့်။သင်းသီးသာဟူသတည်း။သို့သော် လည်း။ထိုသားကြီးသမီးကြီးမရှိသေအံ့။ သေသူမယားလင်တို့တွင်မှဆိုလျှင်။

children, the law for the partition of the inheritance, on her death, between the step-grandfather, the children of that marriage, and the grandchildren of the deceased, is this: If the original property of the grandmother has been kept undivided, and she had it all with her, and her grandson living with her, and if his father and mother have received no share after the marriage of his grandmother with his step-grandfather, he shall not demand the share of his parents. One fourth of all the grandmother's property shall go to the step-grandfather; let the remainder be divided into five shares, and let the grandchild that was with her have three, and the children by the step-grandfather two shares; and if there be debts, let them pay them in the same proportion. Why is this?—because the property has not been divided, but comes down to them entire, as it was with the grandmother. If there be any property acquired during the marriage, let it be divided into eight shares, and let the grandchild have one share, and pay his proportionate share of the debts incurred in the same time. If the grandson brought any property of his parents, direct and separately, the step-grandfather and his children shall have no share in that. If the grandson does not live with his grandmother, and she had no property of her own, he shall not inherit; only the children born to the step-grandfather shall inherit. If the grandson comes and lives with the grandmother, after her death he shall have three fourths of the property of his own grandfather, and the step-grandfather one fourth; but of the grandmother's own original property, let him (the grandson) have only one fourth. If he does not live with his grandmother, he shall not share. Why is this?—because he did not agree with her. Let the law be the same with the grandchildren living with a grandfather, and the children and grandchildren of a step-grandfather. This the lord hermit said.

22nd. *When, during the lifetime of the parents, the eldest children, without their having been given to them by the parents, shall have taken fields, plantations, gardens, silver, slaves, animate or inanimate property, and established themselves separately, the law as to what portion of such property then in use by them shall, on the death of the parents, be divided amongst the relations (brothers and sisters.)*

If, during the lifetime of the parents, the grown-up children, having had a share, and living separately from the parents, shall take, without special gift of the parents, lands, money, slaves, animate or inanimate property, the laws whether this property shall or shall not be divided amongst the heirs at the death of the parents, are two. If the eldest son or daughter has taken one half of the whole property of their parents, or one third, this is their own proper share. Why is this?—because the eldest son is in the place of the father, and the eldest daughter in the place of the mother; for this reason, they are

ထက်ဝက်ဥစ္စာကို ပေါက်ဖော်စုတို့သို့ ဝေစားစေ။ ၎င်တို့တွင်သားရှိလည်း။ နည်းတူဝေစားစေ။

၂၃။ သားလပ်။သွှီးလပ်။သားငယ်။သွှီးငယ်တို့။ မိဘဥစ္စာကိုသီးခြားယူ၍လုပ်ရာ၌ ဝေရာ။မဝေရာသောတရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါးရှိစည်။သားလပ်။သွှီးလပ်။သားငယ်။သွှီးငယ်တို့ မိဘဥစ္စာ မြေ။လယ်ယာ။ကြေးကျွန်။ သက်ရှိ။ သက်မဲ့ကိုမိဘမပေးဘဲ။ လက်ရောက် လက်ပါထက်ဝက်။ သွှီးစုလုပ်စား၍။ မိဘသေလျှင်။ထက်ဝက်ဥစ္စာကိုသင်း သီးဖြစ်စေ။ထက်ဝက်ဥစ္စာကိုပေါက်ဖော်စုဝေစေဟုရှင်မနူဆိုတော်မူ၏။ ။ တနည်းကား။မိဘဥစ္စာသက်ရှိ။သက်မဲ့ကိုဆယ်စုတစုသားလပ်။သားငယ်။ သွှီးလပ်။သွှီးငယ်တို့။မိဘရှိစည်ယူလိုက်၍။မိဘမပေးသော်လည်း။ မိဘနှစ် ပါးသေလျှင်။သင်းသီးဖြစ်စေ။မိဘဥစ္စာကြွင်းသမျှမှာ။အထက်ဆိုခဲ့ပြီးသော ယောကျ်ားမိမ္မအမွေခံတို့ကို။တရားစုခွဲဝေပေးသည်အတိုင်း။ဝေယူခံစားစေ ဟုမှာထားတော်မူ၏။

၂၄။ မိဘဥစ္စာကိုသားကြီး။ သွှီးကြီး။ သားလပ်။ သွှီးလပ်တို့တလုံးဘည်းရှိစည်။ အသီးစား။အခြားနေစည်ယူလုပ်သည်ကိုဝေရာသောတရားတပါး။

မိဘတို့ရှိစည်။ မိဘဥစ္စာကိုသားကြီး။ သွှီးကြီး။သားလပ်။သွှီးလပ်တို့ အသီးစားအခြားနေရာ။လယ်။မြေ။ယာ။ကျွန်။ကျွဲ။နွားအကုန်လက်ရောက် ဖြစ်လေသော်လည်း။ မိဘမရှိလျှင်။ သင်းသီးမဆိုသာ။ ပေါက်ဖော်တို့ခွဲဝေ စားစေ။အနည်းငယ်ဖြစ်မှ။သင်းသီးဖြစ်စေ။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၅။ ကောက်မွေးသောသားနှင့်။အမိအဖ။ ပေါက်ဖော်သားချင်းတို့ဝေရာသော တရားတပါး။

ကောက်၍မွေးသောသားသွှီးနှင့်။သားရင်း။သွှီးရင်းဝေရာသောတရား နှစ်ပါးဟူသည်ကား။သားရင်းအခြားနေ၍။ ကောက်၍မွေးသော သားသွှီး သည်မိဘနှင့်အတူနေ၍။ မိဘနှစ်ပါးသေလျှင်။ သက်ရှိ။သက်မဲ့ဥစ္စာရပ်ကို ခြောက်စုစု၍။တစုကိုကောက်၍မွေးသောသားစားစေ။ ငါးစုကိုသားရင်း။ သွှီးရင်းတို့စားစေ။ ။ကောက်မွေးသောသားတခြားနေအံ့။သားရင်း။ သွှီးရင်းအတူမိဘနှင့်နေသော်။ကောက်မွေးသောသားသည်။ မိဘအမွေကို မစားသာချေ။ လက်ရောက်ပေးသမျှကိုသာရစေ။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူ မူကား။ကျေးဇူးမှန်းမသိသော့ကြောင့်တည်းဟုဆိုတော်မူ၏။ ။ကောက်

their separate property. But if the eldest son or daughter shall die, the wife or husband of the deceased shall divide one half the property (so separated) with the relations (brothers and sisters of the deceased,) if they demand it. If they leave only children, they shall be entitled to the same share.

23*d*. *The younger children under the same circumstances.*

If the second son or daughter, or younger children, during the life of the parents, shall have taken, without any formal gift from the parents, land, fields, money, slaves, or any property, animate or inanimate, property to the extent of one third or one half, one half of this, on the death of the parents, shall be their theng-thee; the other half they must restore to be divided amongst the brothers and sisters. It is also directed in another manner; if the younger children shall have taken one tenth of the property of their parents, this, at their death, shall become theng-thee, and the residue shall be divided amongst the heirs, male and female, as above laid down.

24*th*. *The elder and younger children, having taken the property of their parents, live together apart, the law for the partition of this property.*

If the whole of the property shall have been taken during the life of the parents by the eldest or second son or daughter, it shall not be theng-thee; at the death of the parents let the brothers and sisters have a share; only a small portion shall be theng-thee. Thus the royal hermit said.

25*th*. *The law for partition of the property between an adopted son, and the relations of the adopting father and mother.*

The two laws for the partition of the property between an adopted child and the own children of the adopting father and mother are: If their own children are living separately, and the adopted child with the parents, and they shall both die, one sixth of all their property, animate and inanimate, shall be given to the adopted child, and five sixths to the true children. If the adopted child be not living with the parents, and their own children are, he shall have no right to share; let him have only what he has received in gift. Why is this? —because he was ungrateful. The law for partition between the

၍မွေးသောသားနှင့်။ အမိအဖ ပေါက်ဖော် သားချင်းတို့ ဝေရသော တရား တပါးတည်းဟူသည်ကား။ကောက်၍မွေးသောသားသည်။မိဘနှင့်အတူနေ၍။၎င် တို့နှစ်ပါးသေအံ့။ ကောက်၍မွေးသောသားနှင့်။ သေသူနှစ်ပါးပေါက်ဖော်တို့ အမျှစားစေ။ကောက်၍မွေးသောသားသည်။ အသီးစားအခြားနေဖြစ်ချေက။ ကောက်၍မွေးသည်သားမစားသာပြီ။ သေသူနှစ်ယောက်ပေါက်ဖော်တို့က။ အမွေသက်ရာစားစေ။အမွေသက်ရာဟူသည်ကား။ထိုလင်မယားနှစ်ယောက် တွင်။ပါရင်းလက်ထက်ပွားမျှိအံ့။နောက်သေသောသူသည်။ အမွေခံမည်ချေ သည်။နောက်သေသောသူ၏အမျိုးပေါက်ဖော်စားစေ။ တင်မြီရှိလည်း။နည်း တူဆပ်စေ။ သေသူနှစ်ယောက်၏အလောင်းကို။နှစ်ဦးသားပေါက်ဖော်သား ချင်းတို့။ဖုတ်ကြည်သင်းပြိုဟ်လျှင်အညီစားစေ။ ။တနည်းလည်း။ ကောက် ၍ မွေးသောသားသည်သူစိမ်း မဟုတ်။ အမွေခံခြောက်ယောက်အ ဝင်ဖြစ်က။အသီးစားအခြားနေသည်မှန်စေကာမူ။သားရင်း။သမီးရင်းမရှိက။ ပေါက်ဖော်တို့နှင့်။သေသူဥစ္စာကိုခွဲဝေစားစေဟု။၎င်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၂၆။ အကြင်လင်မယားတို့တွင်။သားသမီးရှိလျက်။သူတပါး၏သားသမီးကိုသားသမီး ပြုမည်။သူသိ။သူထင်ယူ၍မွေးကျွေး၏။ မိဘနှစ်ပါးသေလျက်။ဝေရ။မဝေရ သောတရားတပါး။

အကြင်မယားတို့တွင်။သားသမီးရင်းရှိလျက်။ သူတပါး၏သားသမီးကို။ သားသမီးပြုမည်။သူသိသူထင်ယူ၍ကျွေးမွေး၏။မိဘနှစ်ပါး သေလျှင်။ ဝေရ သောတရားနှစ်ပါး ဟူသော်ကား။ အကျော် အစော ကိတ္တိမ သားဖြစ်လျက်။ အမိအဖပြုသူနှင့်အတူမနေ။အရွယ်ရောက်၍။မိဘရင်းသို့ပြန်နေအံ့။ မယား လင်နေ၍။ သီးခြားနေအံ့။ ထိုကောက်ယူသိမ်းပိုက်၍။ အမိပြုသောသူဥစ္စာ ကို။မစားမဝေသာ။လက်ရောက်ကိုသာရစေ။ ။တနည်းကား။ မိဘပြုသူ တို့နှင့်။ကိတ္တိမသားအတူနေ၍။ မိဘပြုသူသေအံ့။ ထိုကိတ္တိမအကျော်အစော ပြုသောသားသမီး။ မိဘ၌အကြီးဖြစ်လျှင်။ အကြီးအလိုက်။ အလပ်ဖြစ်လျှင်။ အလပ်အလိုက်။အထွေးအနှောင်းဖြစ်လျှင်။ အထွေးအနှောင်းအလိုက်ခံစား စေ။ဆိုခြင်းကား။သားရင်း။သမီးရင်း။အကြီးကိုအကြီးချင်း။ သား လပ်။သမီး လပ်အရင်းနှင့်။ သားထွေး။ သားနှောင်း အရင်းနှင့် အမျှစားစေ။ အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ထိုအကျော်အစောပြုသူတို့၏မိဘအရင်းအမွေကိုပြန် ၍မစားရ။လွှတ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

adopted child and the relatives of the adopting parents is this: If the adopted child shall be living with the adopting parents at the time of their death, let him share equally with the relations (brothers and sisters) of the deceased. If the adopted son shall have received a portion, and shall be living separate, he shall have no share; the property shall descend to the relatives of the deceased. Though it is said, let the relatives inherit, yet if the deceased man and his wife had separate property at the time of marriage, and property conjointly acquired during marriage, the survivor is the heir, and the relatives of such survivor shall not inherit until his or her death; they shall pay the debts according to their share. If the relations of both shall combine at the funeral obsequies, let them share alike. In another case; when the adopted child is not a stranger, but within the six degrees (of kindred) which entitle him to a share, if there be no children of the adopting parents, let him have an equal share with the relations, even although he lived apart. This the lord hermit said.

26*th. If a husband and wife, having children of their own, shall publicly and notoriously adopt and bring up the child of another, the law by which such children shall or shall not inherit on the death of the parents.*

If a man has children by his wife, and shall publicly state his intention of adopting the child of another person, and shall take and support the child openly, the two laws for the partition of the property are these: If the child, being a notoriously adopted child, shall not live with the parents who adopted him, but shall publicly return at the age of puberty and live with his own parents, or shall marry and live separately, he shall have no share in the property of the parents who adopted him; let him only have what may already have come into his possession. In case the adopted child shall live with his adopting parents, and they shall die, let him share as eldest, second, or younger, according to the true children of the deceased. If it be of the same age as the eldest child of the adopting parents, or as the second, or younger, it shall share equally with them. Why is this?—because a child so publicly and notoriously adopted shall not return and share in the inheritance left by his own parents.

၂၇။ အကျော်အစောပြု၍။ သူသိ။ သူထင်ဖြစ်သောသားသွီးပြုသူနှင့်။ မိဘ။ ပေါက်ဖော်မဝေရာ။ ဝေရာသောတရားတပါး။

အကျော်အစောပြု၍။ သူသိ။ သူထင်ဖြစ်သောသားသွီးပြုသူနှင့်။ မိဘ။ ပေါက်ဖော်ဝေရာသောတရားနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ မိဘနှစ်ပါးတို့တွင်။ သားရင်း။ မြေးရင်း။ မြစ်ရင်း။ တီရင်းအမွေခံလေးပါးမရှိ။ အကျော်အစောပြုသောသားရှိ၍။ ကျွေးမွေး၍။ မိဘပြုသူသေလျှင်။ ၎င်သားတို့သာ။ သေသူဥစ္စာကိုအလုံးစားစေ။ သေသူပေါက်ဖော်သားချင်းတို့မစားသာချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ကိတ္တိမသားပြုသောသူတို့၏ မိဘအရင်း၌။ ဥစ္စာကိုပြန်၍မစားရချေပြီဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။ ။ဝေစားရာသည်ကား။ ထိုသေသူတို့၏။ အမိအဖဥစ္စာရပ်ကို။ အမွေမှီဖြစ်လျှင်။ ထိုသေသူပေါက်ဖော်တို့နှင့်။ ကိတ္တိမပြုသူ။ သေသူအစုတွင်ထက်ဝက်စားစေ။ တင်မြီရှိလည်း။ နည်းတူဆပ်စေဟု။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၂၈။ မိဘတို့နှင့်သားသွီး။ ခြွေးမ။ သမက်အတူနေရာ။ လင်ဖြစ်စေ။ မယားဖြစ်စေ။ သေလျှင်။ သမက်။ ခြွေးမတို့နှင့်။ ယောက္ခမ။ ဝေရာသောတရားတပါး။

မိဘတို့၏သား။ သွီး။ ခြွေးမ။ သမက်။ အတူနေရာသားဖြစ်စေ။ သွီးဖြစ်စေ သေလျှင် သမက်။ ခြွေးမတို့ နှင့်။ ယောက္ခမအမွေဝေရာသောတရားနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ သွီးနှင့်သမက်တို့သားသွီးမမွေးမှီသွီးသေခဲ့။ ပေးစားထိမ်းမြားလက်ထပ်စည်ပေး ဖွဲ့မှန် သမျှ သက်ရှိသက်မဲ့ကိုစားစေ။ ခမ်ဝင်မှန် သမျှနှင့်လက်ရောက်ကိုလည်းလင်ရစေ။ သေသူအမိအဖမရသာ။ ၎င်သေသူအမွေအစုကိုရလို၏။ ယောက္ခမကိုတောင်းလည်းမရသာချေ။ သေသူသွီးဥစ္စာမိဘ၌လက်ရောက်သိမ်းထားသည် ကိုလည်းသမက်မရသာ ချေ။ ယောက္ခမရစေ။ သွီးနှင့်သမက်သင့်နေပြီးမှ။ မိဘထံတွင်အပ် ၍ ရှိလျှင်။ သမက်ထက်ဝက်။ ယောက္ခမ ထက်ဝက်ရစေ။ ဤကားသားသွီး မမွေး မမြင်မရှိ သည် ကိုဆိုသတည်း။ သားသွီး မွေးမြင်လျှင်။ ဘိုးဘွားအမွေကို စားစေဟု။ ရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။ တနည်းကား။ ယောက္ခမနှစ်ပါးထံလင်ရှိရာသို့။ မယားလိုက်၍။ လင်သေလျှင်။ နည်းတူဝေစားကြစေ။ ဤကား။ သားသွီးမမွေး။ မမြင်သည်ကိုဆိုသတည်း။ ၎င်တို့၌သားသွီးရှိလျှင်။ နောင်ဘိုးဘွားအမွေကိုခံစားစေဟု။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

27th. The law of partition between such publicly adopted children, and the relations of the father and mother, what shall, and what shall not be divided.

The two laws regarding the partition of the property between a child so publicly adopted, and the relations of the parents: If there be no descendants from either, sons, grandsons, great grandsons, or great great grandsons, none of the four heirs, the adopted child shall at the death of the parents inherit all their property; the relations of the deceased shall have no share. Why is this?—because the adopted child has no share in the property of his own parents. If the deceased parents had any property of their parents which had not come into their possession, let the adopted child and the relations share this equally, and pay the debts in the same proportion. This the lord hermit said.

28th. The parents, sons, daughters, sons and daughters-in-law, living together, a husband or wife dies, the law for the partition between the son or daughter, son or daughter-in-law, and the father and mother, or father and mother-in-law, what shall, and what shall not be divided.

In case the parents and their children, sons and daughters-in-law, are living together, if a son or daughter dies, the two laws by which their property is shared by the son or daughter-in-law, (relict of deceased,) and the father and mother-in-law, are these: If the daughter dies before she has any family, let the son-in-law have all the property, animate and inanimate, which was given to him at the time of marriage; let him also have all her personal chattels, and all property actually in possession; the parents of the deceased shall have no share in these; nor shall the son-in-law, though he demand the wife's inheritance of her parents, have any right to obtain it. Besides this, he shall not recover any of his wife's property actually in the possession or keeping of her parents; they shall retain it. But if it has been placed in their charge after the marriage, the parents and son-in-law shall share it equally between them; this is said when the (young couple) have no family. If there be any children, they shall inherit the property left by their grand parents. Thus the lord recluse said.

In another case; if the woman shall live with her husband in his parents' house, and the husband shall die, let the law be the same as above, that is to say, if there be no children born to them. If there be any children, let them inherit the grand parents' property.

၂၉။ မိဘတို့သည်သားသမီးတို့ကိုအသီးအသီး။ခိုင်လုံစေပြီးမှ။ တယောက်သားနှင့် မိဘအတူ။နေစားရာတွင်။သားသေ၍ခြွေးမတွင်သားမရှိ။ယောက္ခမ။ခြွေးမ။ဝေရာသောတရားတပါး။

မိဘတို့သည်။သားသမီးတို့ကိုအသီးအသီးခွဲဝေလုပ်စေပြီးမှ။တယောက်သားနှင့်မိဘအတူစားနေရာတွင်။သားသေ၍။ခြွေးမတွင်သားမရှိ။ယောက္ခမနှင့်။ ခြွေးမ ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်သားသမီးတို့။အသီးအသီးလုပ်ယူထိန်းသိမ်းစေ၍။တဦးသောသားသမီး၌။မိဘတို့သည်နေအံ့။သားသမီးသေ၍။၎င်သေသူတွင်သားသမီးမရှိလျှင်။သေသူလင်မယားလက်ထက်။ပိုင်ထိုက်သမျှကိုလေးစုစု၍။တစုသေသူမိဘစားစေ။သုံးစုကိုခြွေးမ။သမက်စားစေ။ ။တနည်းကား။သားသမီးမွေးမြင်ရှိချေက။သုံးစုစု၍။ယောက္ခမတစု။ခြွေးမတစု။သားတစုစားစေဟု။ မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၃၀။ သမီးသမက်တို့သည်။အိုးသီးစား၍အိမ်ခြားနေရာက။သမီးသည်မိဘအိမ်ထက်ကက်၍သေသော်။သူ၏ဥစ္စာကိုဝေရာသောတရားတပါး။

သမီးသမက်သည်အိုးသီးစား၍။ အိမ်ခြားနေရာက။ သမီးသည် မိဘအိမ်ထက်တက်၍သေလျှင်။ သေသူဥစ္စာကို။ သမက်နှင့်။ ယောက္ခမဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။အကြင်လင်မယားတို့သည်။အသီးစား၍အခြားနေရာ၌။ လင်မိဘကပါသောဥစ္စာ။ မယားမိဘကပါသောဥစ္စာ။ လက်ထက်ပွားဥစ္စာသုံးရပ်ရှိသည်နှင့်။ မယားသည်။ မိဘအိမ်သို့ ပြန်လည်နေရာသေသော်။သေသူကပါရင်းနှင့်။လက်ထက်ပွားကို။သေသူမိဘတဝက်။ သမက်တဝက်စားစေ။ သမက်မှာလက်ထက်ပွားတဝက်နှင့်။သမက်မိဘကပါရင်းကိုသီးသန့်ယူစေ။ခန်းဝင်ပေးဖွဲ့လက်ရောက်မှာ။ သမက်အလုံးရစေ။သေသူဥစ္စာမပါ။သမက်ဥစ္စာရင်းဖြစ်လျှင်။ သမက်။ယောက္ခမအိမ်ထက်သို့ပါသမျှဥစ္စာရပ်ကိုသာ တဝက်ယောက္ခမ စားစေ။ သေရာမပါ သမျှမှာ။ ယောက္ခမမစားသာ။၎င်တွင်သားသမီးရှိ၍သေလျှင်။ မိဘ ယူသည်ဥစ္စာရပ်ကို။ မိဘနှစ်ပါးသုံး၍ကုန်လျှင်ကုန်စေ။မသုံးမကုန်ရှိလျှင်။သေသူပေါက်ဖော်တို့ မခွဲမဝေမယူသာ။ ဘိုးဘွားသေလျှင်။ အထက်သေသူ သားသမီးတို့စားစေ။ သေသူ၌သားသမီး မရှိက။ သမက်သည်ငမယား ဥစ္စာ ဖြစ်သည် မဆိုသာချေ။ သေသူပေါက်ဖော်တို့သာစားစေ။တင်မြဲရှိလည်း။နည်းတူဆပ်စေဟု။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။သားခြွေးမတို့သည်။အိုးသီးစား၍အခြားနေရာက။သားသည်အမိအဖ အိမ်ထက် တက်နေ၍။ သေသောသူ၏ ဥစ္စာကို။ ဝေရာ သော

29th. *Parents having given their children a sufficiency, one son with whom the parents are living, dies without issue, the law of partition between the parents and widow of the deceased.*

If after the parents have set their children up separately, one of the sons with whom the parents are living, shall die, leaving no children by his wife, the law by which the property is divided between the daughter-in-law and her father and mother-in-law, is this: If after the children have been set up separately, the parents shall live with one of them, and the son or daughter with whom they are residing dies, leaving no issue, let all the property of the wife or husband of the deceased be divided into four parts, and let the parents of the deceased have one part, and the son or daughter-in-law three. In case there be children, let the property be divided into three shares, of which let the mother or father-in-law have one, the daughter or son-in-law one, and the children one. Thus Menoo the lord hermit said.

30th. *A daughter and son-in-law living separately in a house of their own, the daughter returns to the house of her parents, and there dies, the law for the partition of her property.*

A daughter and son-in-law have gone to live away from their parents in a separate house, but the daughter returns to her parents' house, and there dies, the law for the partition of her property between the son-in-law and his father and mother-in-law in such a case is this: If any man and wife, whilst dwelling in a separate house (from their parents,) shall have property that came from the husband's parents, from the wife's parents, and property acquired during their marriage, and the wife, returning to the house of her parents, shall there die, let her parents have half of the property that came with the deceased, and that acquired during the time that she lived with her husband, and let the son-in-law have the other half, as well as all the property he brought with him, and his wife's personal chattels and wedding presents. If the deceased had no property at marriage, but all the property was that of the son-in-law, let his father and mother-in-law have only one half of the property their daughter brought with her to their house; they shall have no share of property so brought. Should she have children, if what she took with her to her parents' house be expended, let it be so, but if not, her relations shall have no share in it; on the death of their grandfather and grandmother, let it go to her children. If she has no children, the son-in-law shall not claim this property as his wife's; her relations only shall share it, and let them pay a proportionate share of the debts. Thus the sage recluse said.

In case the son and daughter-in-law, having separated from their parents, live in a house of their own, and the son shall return and die in the house of his parents, the law for the partition of his property

တရားတပါးဟူသည်ကား။ လင်မယားတို့သည်။ အသီးစား၍အခြားနေရာ၌။ လင်မိဘကပါသောဥစ္စာ။ မယားမိဘကပါသောဥစ္စာ။ လက်ထက်ပွားသုံးရပ်ရှိသည်နှင့်။ သားသည်မိဘအိမ်သို့ပြန်လည်နေရာသေသော်။ သေသူကပါရင်းဥစ္စာနှင့်။ လက်ထက်ပွားတဝက်ကို။ သေသူမိဘဖြစ်သူစားစေ။ ၎င်ခြွေးမလက်ထက်ပွားတဝက်နှင့်။ ခြွေးမမိဘကပါရင်းကိုသီးသန့်ရစေ။ ခမ်ဝင်ပေးဖွဲ့လက်ရောက်မှာ။ ခြွေးမအကုန်ရစေ။ သေသူဥစ္စာမပါ။ ခြွေးမကဥစ္စာရင်းဖြစ်လျှင်။ ယောက္ခမအိမ်ထက်သို့ပါသမျှဥစ္စာကိုသာ။ တဝက်ယောက္ခမစားစေ။ သေရာမပါသမျှယောက္ခမမစားသာ။ ၎င်တွင်သားသ္မီးရှိ၍သေလျှင်။ မိဘယူသည့်ဥစ္စာရပ်ကို။ မိဘနှစ်ပါးသုံး၍ကုန်လျှင်ကုန်စေ။ မကုန်ရှိလျှင်။ သေသူပေါက်ဖော်တို့မခွဲမဝေမယူသာ။ ဘိုးဘွားသေလျှင်။ အထက်သေသူမိသားတို့စားစေ။ သေသူ၌သားသ္မီးမရှိက။ ခြွေးမသည်ငလင်ဥစ္စာမဆိုသာချေ။ သေသူပေါက်ဖော်တို့သာစားစေ။ တင်မြဲရှိလည်း။ နည်းတူဆပ်စေဟု။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၃၁။ မိဘအိမ်၌သ္မီးသေ၍။ သမက်မယားငယ်နေရာ။ လိုက်၍ယောက္ခမနှင့်ဝေခြင်းတရားတပါး။

မိဘအိမ်၌ သ္မီးသေ၍။ သမက်သည် တပါး မယားငယ် နေရာလိုက်၍။ ယောက္ခမနှင့်။ ဝေခြင်းတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်သ္မီးနှင့်။ ပေးစား၍ယောက္ခမနှင့် အတူနေရာတွင်။ သားသ္မီး မရှိ။ သ္မီးသေ၍ ယောက္ခမ အိမ်ကသမက်မယားသစ်မိဘအိမ်သို့လိုက်၍ နေသော်လည်းကောင်း။ သီးခြားနေသော် လည်း ကောင်း။ ယောက္ခမကို မယားအမွေစု ရကောင်းသည် သမက်တောင်းသော်မရရာ။ ယောက္ခမတို့သေလည်း။ အမွေတောင်း၍မရရာ။ ရရာသည်ကား။ ထိုသ္မီးတို့ဥစ္စာကို။ သမက်အသိအမြင်။ သ္မီးမိဘမှတ်သား၍သုံးသည်ဖြစ်လျှင်။ သမက်ကရစေ။ သ္မီးနှင့်နေစဉ်ကဥစ္စာကို။ ယောက္ခမတို့ကမခွဲမဝေသာပြီ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ခွဲဝေပေးပြီးသည်ဥစ္စာရပ်ဖြစ်သောကြောင့်တည်းဟုဆိုတော်မူ၏။

၃၂ သားသ္မီးတို့ကိုမိဘပေးထိမ်းမြား၍အခြားနေရာတွင်။ နှစ်ပါးစုံသေ။ သားသ္မီးတို့၏မိဘနှစ်ပါး။ ဝေရာသောတရားတပါး။

သားသ္မီးတို့ကိုမိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍ အခြားနေရာတွင်။ နှစ်ပါးစုံသားသ္မီးတို့၏ မိဘ နှစ်ပါးတို့ ဝေရာသော တရား နှစ်ပါး ဟူသည်ကား။ အကြင်လင်မယား နှစ်ပါးစုံ အိမ်ခြား နေရာတွင်။ သားသ္မီးမရှိ။ နှစ်ပါးစုံသေ

is this: If the party living separately has both brought property at marriage, and has acquired property since, and the son returns and dies in the house of his parents, let them have all his original property, and one half of that acquired after marriage; let the daughter-in-law have the other half, and all her own original property and personal chattels that have come into her possession. If the deceased had no original property, and the daughter-in-law had, let her father and mother-in-law only have one half the property their son may have brought into the house with him, but of other property they shall have no share. Should he have children, if the property he took with him to his parents' house be expended, let it be so; but if not, his relatives shall have no share at the death of their grandfather and grandmother; his children shall have the whole. If he had no children, the daughter-in-law shall have no right to claim it as her husband's property; only his relations shall inherit, and pay a proportionate share of the debts. Thus the lord hermit said.

31*st. A daughter dies in the house of her parents; the son-in-law having taken a second wife, goes to her place of residence,—the law for the partition of the property between him and his father-in-law.*

The law for the partition of the property between a son-in-law and his father and mother-in-law, when their daughter dies in the house of her parents, and the son-in-law removes to the place of abode of a second wife, is this: Parents having given a daughter in marriage to a son-in-law who resides in the house with them, if their daughter dies without issue, and the son-in-law takes a second wife, and goes to her house to dwell, or dwells separately, the late father-in-law shall retain the undelivered part of his daughter's inheritance; the son-in-law shall have no claim on it. At the death of the father-in-law, because (his wife) was not in reach of the inheritance, he shall still have no claim. He has a right to any property that the parents, with his knowledge, in the presence of witnesses, may have borrowed for a time from their daughter, and the parents shall not share with him the property possessed at marriage by the daughter. Why is this?—because it has already been divided and disposed of. This he said.

32*nd. Parents having given their children in marriage, and in a separate residence, they both shall die, the law for the partition of their property between the parents of both.*

When the parents on both sides have given their son and daughter in marriage, and they dwelling apart from their parents shall both die the law by which the partition of their property is made between the parents of both, is this: If any husband and wife, living in a separate dwelling, shall both die without issue, let the parents of the wife have

သော်။မယားကပါရင်းကို။မယားမိဘကယူစေ။ လင်ကပါရင်းကို။လင်မိဘ
ကယူစေ။နှစ်ပါးစုံလက်ထက်ပွားကိုလည်းအညီခွဲဝေယူကြစေ။ ၎င်တို့တွင်
မယားကပါ။လင်ကပါဥစ္စာမရှိ။နှစ်ပါးစုံတွင်ဖြစ်ပွားသည့်ဥစ္စာရှိသော်ရှိက
လည်း။အညီယူကြစေ။ မယားကဥစ္စာမပါ။လင်ကဥစ္စာပါလျှင်။ဥစ္စာကိုသုံး
စုစု၍ နှစ်စုပါရင်းသူမိဘကစားစေ။တစုကိုမယားမိဘကစားစေ။လင်ကမပါ
မယားကပါလည်း။သုံးစုစု၍ နှစ်စုကိုမယားမိဘကစားစေ။တစုကိုလင်မိဘ
တို့စားစေ။မယားအယင်သေ၍။လင်နောက်မှသေသည်ဖြစ်လျှင်။ အယင်သေ
သူမိဘတစု။နောက်သေသူမိဘနှစ်စုစားစေ။ တင်မြီရှိလည်း နည်းတူဆပ်စေ။

၃၃ သားကိုသားချင်း။မြေးကိုမြေးချင်း။မြစ်ကိုမြစ်ချင်း။ဝေရသောတရားတပါး။

သားကိုသားချင်း။မြေးကိုမြေးချင်း။မြစ်ကိုမြစ်ချင်း။ဝေရသောတရား
တပါးဟူသည်ကား။အမေးဥစ္စာရပ်ကို။အဖိုးတို့တွင်မဝေဖြစ်လျှင်။ တရားစု
ရှိသည်အတိုင်း။အဖချင်းဝေရာ၏။၎င်တို့တွင်မဝေဖြစ်လျှင်။ သားချင်းဝေရာ
၏။၎င်တို့မဝေဖြစ်လျှင်။မြေးချင်းဝေရာ၏။ ၎င်တို့တွင်မဝေဖြစ်လျှင်။မြစ်ချင်း
ဝေရာ၏။တဦးသောသူကဘိုးဘွားမိဘရှိက။တဦးသောသူမှာမြေးမြစ်ရှိလျှင်
လည်း။ အထက်အဖိုးအဖွားတို့အမွေမှီသည်။ မမှီသည်အတိုင်းခွဲဝေယူကြ
စေ။ သည်ကိုရည်၍အဖေးဆုံသော်။ အလျှော်စရိတ်မစားသာ။ အမွေဘက်။
အမွေခံဖြစ်၍ဆိုသတည်း။၎င်တို့တွင်တဦးသောသူက။ တီသို့ရောက်မည်ဖြစ်
လျှင်။တီကိုပင်ဝေစားစေ။တီကိုတီချင်းရောက်မှုမှုကား။မဝေသာပြီ။

၃၄ မိဘနှစ်ပါးတို့မိမွှငါးယောက်မွေးရာ၌။သားတယောက် ဝေခြင်းတရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါးတို့မိမွှငါးယောက်မွေးပြီးမှ။ ယောက်ျားတယောက်မွေးရာ
၌။ ဝေရသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်မိဘတို့သည်။ သမီးငါး
ယောက်မွေးမြင်မှ။ ဆုတောင်းပဌနာကြောင့်။ သားယောက်ျားတယောက်
မွေးလျှင်။အဖတန်ဆာဝတ်စားစေပါ ကျေးကျွန်မြင်း ဓါးဇလားရေကိုင်ကွမ်း
ကိုင်။မိမိတို့၏အမျိုးအလျောက်ရှိလျှင်။ သားယောက်ျားယူစေဦး။ အမိဝတ်
စားတန်ဆာကိုသမီးကြီးယူစေဦး။ကြွင်းသောဥစ္စာသက်ရှိသက်မဲ့မှာ။နှစ်မအ
ကြီးနှင့်။မောင်အငယ်အမျှစားစေ။၎င်မှကြွင်းသောနှစ်မတို့မှာ။နှစ်မအကြီး
ကသက်သည်အမွေစုအတိုင်းဝေစားကြစေ။တင်မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။
အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မိမွှနှင့် ယောက်ျားတွင်။ ဘုရားရှင်ဟော

what she brought with her at marriage; let the parents of the husband have what he brought with him originally, and let the property acquired during the marriage be divided equally between both. If they had no property originally, let the parents divide equally what they have acquired. If the wife had no original property, and the husband had, let it be divided into three shares, and let his parents have two, and the wife's parents one. If the husband had no original property, and the wife had, let it be divided into three shares, and let the parents of the wife have two, and of the husband one. If the wife dies first, and the husband after her, let the parents of the one who died first have one, and of the person who died last two shares, and pay the debts in the same proportion.

33*rd. The law for the partition of the property between sons separately and only, grandsons separately and only, and great grandsons separately and only.*

The law for the partition of inheritance by sons between themselves, grandsons between themselves, and great grandsons between themselves, is this: If the inheritance of the great grandfather has not been divided by the grandfather, according to the legal shares, the fathers may divide it; if it be not divided amongst them, the sons may divide it among themselves; if it be not divided amongst them, the grandsons may divide it amongst themselves; if it be not divided amongst them, the great grandchildren may divide it amongst themselves. If one (descended from a common great grandfather) shall have father and grandfather alive, and another, grandsons and great grandsons, let them divide the inheritance of the great grandfather, as they may be in reach of it, (that is, born before it was divided;) and on this account it is that descendants of a common great grandfather shall not receive from each other damages in compensation, as they are co-heirs. If there be a great great grandson of one descendant, let him have his share; when there comes to be only great great grandsons, the property shall not be shared, (that is, when the property has been undivided in the hands of one branch.)

34*th. The law of partition between five daughters and one son.*

A father and mother, after having five daughters, shall have one son: If any parents, after having had five daughters, shall by the means of their prayers have a son, let him inherit his father's clothes, ornaments, personal slaves, house, sword, goblet, water and betel bearer, according to his class in society, in the first instance; then let the eldest daughter have her mother's clothes and ornaments, and of all the remaining property, animate and inanimate, let the eldest sister and the youngest (son) have equal shares, and let the other sisters share according to their ages in the share which falls to the sister, and pay the debts in the same proportions. Why is this ?—be-

တော်မူသောတရားတော်၌ရှိသဉ်ကား။မိမ္မရဟာန်းတာဖြစ်စေ။ယနေ့ပြုသော
သာမနေယောကျ်ားကိုမတူရာဟု။ တရားတော်မြတ်ရှိသည်ကို ထောက်၍။
ယောကျ်ားအမြတ်ဖြစ်သောကြောင့်တည်းဟု။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၃၅ မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍။ထိုရသောသားမှန်သမျှတွင်ဝတ်ရုံ။စားရုံပေးသော
တရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍ရသောသားကြီးသြောရသဆိုသဉ်။ ထိုသား
၏ပေါက်ဖော်အများရှိသည်တွင်။ တစုံတယောက်သောသားသွီးသည်။ ပူရိ
သာဗော။ကုတ္တိဗော၏။ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ခြင်း၌။မွေးဖွားရင်းယောကျ်ားဖြစ်
သည်။နောင်လဆန်းယောကျ်ား။လဆုတ်မိမ္မဖြစ်သဉ်ကို။ဝတ်ရုံ စားရုံမျှသာ
ပေးစေ။နဗုံမိမ္မလျှာအင်္ဂါပျက်သည်ကိုဆိုသတည်း။

၃၆ မိဘနှစ်ပါးသားသွီးတို့။ရူး သွပ်ဆွံ့အ။နားပင်း။ မျက်မမြင်ဖြစ် သော်လည်း။ အစု
မှန်ရာ။ဝေရာသောတရားတပါး။

အကြင်မိဘတို့သည်ပေးထိမ်းမြား၍။ရသောသားသွီးတို့၌။ တယောက်
သောသူအနာကြီးစွဲရှိ၍။ချဉ်ွ။နဲ့။ဆွံ့။အ။ရှိလျှင်။အစုဆိုင်အတိုင်းထား၍။
ပေါက်ဖော်တို့ကျွေးမွေးစေ။ထိုသူသေလျှင်ကျွေးမွေးသူတို့ယူစေ။ မျက်စိကန်း
နားပင်းဖြစ်သော်လည်း။အရေးအရာရက။အစုအတိုင်းစားစေ။သားအကြီး
မျက်စိကန်းနားပင်းဖြစ်လျှင်။ သားငယ်အင်္ဂါညီညီအဖအရာ စီးဆင်စီးမြင်း
အမှုထမ်မှာတည်စေ၍။ အကြီးအရာသို့ရောက်စေ။ အရူး။ အအ။ အဆွံ့။
မျက်စိကွယ်သူတို့သည်။ ဆေးဖြင့်ကုလျှင်။ ချမ်းသာခြင်းရှိရာသောကြောင့်။
အစုအပုံမှာအညီထားစေဟု။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၃၇ လင်ပုဏ္ဏား။ မယား အမျိုးလေးပါးတို့နေရာ၌။ လင်သေ၍ ဝေရာ သောတရား
တပါး။

လင်ပုဏ္ဏားသည်။မယားလေးယောက်ကို နေရာ၌။ လင်သေ၍။ ဝေရာ
သောတရားနှစ်ပါးဟူသည်ကား။အကြင်ယောကျ်ားသည်။ တအိမ်စီမယား
အများအသီးအသီး ဆောက်ထား၍ လက်ဆုံစားအံ့။ အိမ်သီး အခြားနေ၍
လက်ရောက်ပေးသည်။ တယောက်အိမ်မှာ တယောက်မလိုက်မစား။ တမ
ယားဥစ္စာတမယားသို့မရောက်သာ။ကိုယ်စီခံစားကြစေ။ငှင်မယားတို့နေရာ
တွင်။လင်မိဘဥစ္စာငါ၏အိမ်၌ထားသော ဥစ္စာဖြစ်သည်မဆိုသာချေ။ ငှင်တို့
တွင်။ နေဦး။ နေနှောင်းသည်။ မယားကြီး မယားငယ်မည်၏။ မယားကြီး

cause the most excellent gods have said, let a woman be a Rahandah; she is not equal to a priest in the first day of his entering the lowest grade of the priesthood; on the strength of this sacred law, a male is the most excellent. Thus the lord hermit said.

35*th. The law for providing all children born in marriage with necessary support, food and clothing, and no more.*

The eldest son of a couple given in marriage by their parents is called auratha; if amongst his many brothers and sisters, there shall be one who has both the male and female organs of generation, which are enemies, who is a male when first born, but who afterwards becomes a male in the waxing and a female in the waning of the moon, such a child shall only have his necessary clothes and food; his organs are irregular; he is called an hermaphrodite.

36*th. The law of partition by which children who are mad, imbecile, stutterers, dumb, deaf, or blind, shall have their full share.*

If amongst the children of a couple so given in marriage by their parents, one shall have severe disease, shall be unable to walk, shall stutter, or be dumb, let the share such child is entitled to be set aside, and let its relations support it, and at its death let the person who so supports take his share; if he be blind, or deaf, but perfect in his intellect, let him have his proper share. If the eldest son be blind, or deaf, let the younger, whose organs are perfect, take the father's place, and have his riding horse and elephant, and do his duty (to the state,) and take the place of the elder. But as mad, dumb, and lame people, and those who have disease of the eyes, may be relieved by medicine, let their portion be regularly set aside for them. Thus the lord hermit said.

37*th. A bramin husband having a wife of the four other classes, the law of partition at his death.*

A (bramin) husband having four wives of the four classes, the two laws for the partition of his property at his death are these: When a man has built separate houses for his wives, eats out of the same dish with them, and makes presents to them separately, if they do not come and eat at each others' houses, the property of one shall not go to the others; let each keep what she has, but no one shall claim the property of the husband's parents because it was in her house (at his death.) They are called great, or lesser wives, according to the priority of their marriage, but it is only a name; let her restore the pro-

မယားငယ်ဆိုရသည်။ သားလင်မိဘဥစ္စာကိုပြန်ပေးစေ။ ၎င်တို့တွင်သားသွီးရှိလည်း။ အဖအရာကိုဆောင်စွမ်းနိုင်လျက်။ မင်းသိစိုးထင်ဖြစ်ပေကလည်း။ အဖအရာကိုထိုသားခံစေ။ တင်မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေဟု။ ၍င်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၃၈ လင်သည်တအိမ်တည်း၌လက်ဆုံစားမယားအများနေ၍။ လင်သေသော်ဝေရာသောတရားတပါး။

လင်သည်တအိမ်တည်းလက်ဆုံစားမယားအများနေ၍။ လင်သေဝေရာသောတရားနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ အကြင်ယောကျ်ားသည်။ နေဦး။ နေလယ်။ နေနှောင်းရှိ၏။ တဦးဦးသောမယားကပါရင်းဖြစ်စေ။ လင်နေမှရသောမိဘအမွေဖြစ်စေ။ အသီးအသီးရသည်အတိုင်းယူကြစေ။ လက်ရောက်ခမ်ဝင်ပေးသည်အတိုင်းလည်းယူကြစေ။ ထိုမယားတို့တွင်သားယောကျ်ားအညီရှိကြလျှင်။ မယားဦးမယားကြီးဖြစ်စေဆိုတုံ၏။ တယောက်ယောက်သောမယားသား။ မင်းသိစိုးထင်ဖြစ်က။ အဖအရာဖြစ်စေ။ လင်မိဘဥစ္စာမျိုးကို။ ၎င်မယားတို့ကိုနေမှရလျှင်။ အမျိုးအလျောက်ခွဲဝေယူစေ။ တယောက်ယောက်ကိုသာလင်ပေးသည်ဟူ၍။ မခွဲမဝေမပေးမနေသာ။ လင်ဥစ္စာဖြစ်သည်ဝေယူစားကြစေ။ တင်မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ ၎င်တို့သားချင်းဝေကြလည်း။ ဘမိတို့ဝေခြင်းအတိုင်းပေယူစားစေဟု။ ၍င်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။ ။၎င်မယားတို့ကိုနေရာ၌။ တဦးမယားသားသွီးမမွေး။ မယားသေလျှင်။ လင်ပိုင်သည်။ မယားသေသည်နောက်။ လင်သုံးစား၍ကုန်လျှင်ကုန်စေ။ မကုန်ကျန်၍ လင်သေလျှင်။ ကြွင်းသောမယားသားတို့အမျိုးအလိုက်ဝေယူစားကြစေ။ တင်မြီရှိလည်း။ နည်းတူဆပ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မယားအမွေကိုလင်။ လင်အမွေကိုမယား။ ခံစားပိုင်ချေသောကြောင့်တည်း။

၃၉ သားသွီးတမိ တဖတည်းတွင်ဝေသင့်ရာ။ သက်သေဆောင်ခြင်း။ အမွေခမ်းတရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍။ ရသောသားသွီးတို့တွင်။ တစုံတယောက်။ နဖူမ်ပနိုး တုပ်ပနိုးနူ။ အင်္ဂါကြီးငယ်ချို့တဲ့သူတို့ကို။ ဝတ်စားရုံလည်းဆို၏။ တနည်းလည်း။ သွီးသားမှန်က။ အမျှအစုအတိုင်းစားစေဆိုသတည်း။ ၌အရာကိုသက်သေဆိုတုံပေအံ့။ ဒိပင်္ဂရာ မြတ်စွာဘုရား ရှေးလက်ထက်တော်။ ဗါရာဏသီပြည်၌။ သူဌေးလင်မယားနှစ်ယောက်တို့သည်။ သားယောကျ်ားငါးယောက်ဖွားပြီးနောက်။ သွီးတယောက်ဖွား၏။ ထိုနောက် မြေကိုဖွား၍။

perty of the husband's parents. If they have sons, let him who is best qualified, and known to the chiefs and nobles, take his father's place, and bear the relative proportion of his debts. Thus the lord hermit said.

38*th. The law of partition on the death of a husband who had many wives living in the same house, and eating out of the same dish.*

In case of a husband living in the same house with many wives, who eat out of the same dish, the two laws are these: If a man's first, second, or third wife had property at marriage, or had inherited any from her parents after marriage, let each keep what they have, with whatever presents they may have received (from the husband,) and their wedding presents. If they shall have the same number of male children, it is said the first married shall be the head wife; but if the son of one of the others is remarkable (above his brothers,) and known to the heads of the people, the chiefs, let him take the place of his father. If the husband shall have inherited his parents' property after the marriage of these wives, let them divide it, and share according to their class; if one shall claim a portion as a gift from her husband, she shall not retain it; it is the husband's property; let them share it, and pay the debts in relative proportions, and in this division let the children have their mother's share (when she is dead.) Thus the lord hermit said.

If one of the wives shall die without issue, the husband has a right to her property; if he shall expend the whole, he has a right to do so. If not expended at his death, let what remains be divided amongst the other wives and children according to their class, and let them pay debts in proportion. Why is this?—because the husband inherits from the wife, and the wife from the husband.

39*th. Children of the same father and mother, who by precedent have a right to inherit.*

If amongst the children of a couple regularly given in marriage by their parents, one be an hermaphrodite, or guilty of unnatural crime, or imperfect in his organs, it has been said he shall have no inheritance. It is also said, that all children who are legitimate shall have their proper share. In this matter I will give an instance. In the golden time of the most excellent Para Diepengara, in the country of Benares, a man of the wealthy class and his wife had five sons and one daughter, and after this the wife bore a snake. They were

သူဌေးလင်မယားရှက်ခြင်းကြောင့်။သူတကာမသိရအောင်။ တောင်ပို့ဝယ်ဖှက်ထား၍။မပြတ်မိဘအစားပေး၏။ကာလရှည်လျှား၍။သူဌေးလင်မယားသေရာတွင်။ပေါက်ဖော်တို့ ဥစ္စာပုံကိုခြောက်စုစု၍ အမျှဝေမည်ပြုသည်ကာလ။မြွေလာ၍ငအစုမထားဖြစ်သည်။ စိတ်ကသိသော့ကြောင့်။ ခြောက်စုစုသည် အမွေဝေပုံကို။ အမြီးနှင့် သိမ်းခပ်ဖျက်ဆီးပြီးလျှင်။ နေမြဲ တောင်ပို့ခေါင်းသို့ပြန်၍ဝင်နေလေ၏။ နောက်တကြိမ်ခြောက်စုခြောက်ပုံပြုပြန်သည်တွင်လည်း။ထိုမြွေသည်နည်းတူဖျက်ဆီးပြုပြန်ခဲ့၏။ထိုအကြောင်းကို။ဗါရာဏသီမင်းကြီးအား။ မြွေနှင့်ပေါက်ဖော်တို့။ တမိတဖတည်း။ဖြစ်ကြောင်းကိုလျှောက်ထား၍။မင်းကြီးက။တမိတဖတည်းဖြစ်ချေသည်။ မြွေအဖို့လည်းစုပုံပေဆိုတော်မူ၍။ ခုနှစ်စုစုထား၏။ ထိုအခါမြွေလာပြန်၍။ ခုနှစ်စုအနက်။တစုကိုအမြီးနှင့်သိမ်းခပ်ပြီးလျှင်။ နှစ်မငယ်အစုမှာနှောရောထားခဲ့၍။ မြွေသည်နေမြဲတောင်ပို့တွင်းသို့ဝင်နေလေ၏။နှစ်မငယ်လည်း။ထိုမြွေကိုအသက်ရှိသ၍။အစားမပြတ်ကျွေးမွေး၏။ ထိုကိုရည်၍တမိတဖတည်း။ မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍။ရသောသားသမီးဖြစ်က။ တိရိစ္ဆာန်မြွေပင်စားရထိုက်ရှိသော့ကြောင့်။အမျှဝေယူစားကြစေဟု။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။တနည်းလည်း။သားတို့၏အရည်အခံမှာရှိချေသည်။ပညာဖြင့်ဆင်ခြင်၍ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၄၀ မယားကြီးတစ်။အပြောင်တစ်။ကျွန်မယားတစ်။ဝေရေသောတရားတပါး။

အကြွင်လင်သည်မယားကြီးတစ်။အပြောင်တစ်။ကျွန်မတစ်ကိုသိမ်း၍။သေခဲ့တုံအခွံ။ ဆိုခဲ့ပြီးသောမယားအပြောင်။ ကျွန်မတွင်သားသမီးမရှိဖြစ်ချေအခွံ။လင်ဥစ္စာကိုဝေရာသည်ကား။ခုနှစ်စုခွဲပြု၍။မယားကြီးလေးစု။ အပြောင်သုံးစု။ကျွန်မတစုခွဲဝေယူစားကြစေ။

၄၁ ဇင်မယားသား။အပြောင်သား။ကျွန်မသား။ဝေရာသောတရားတပါး။

သားမှိုလည်းနည်းတူဝေစေ၊ မြေးရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေဟု။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ဤအရာ၌သမီးသားတယောက်စီကိုသာဆိုသည်။တဦးက။အများရှိလျှင်။ဆင်ခြင်၍ဝေစားစေ။

၄၂ အပြောင်ခြောက်ပါးတို့။ဝေရာသောတရားတပါး။

အပြောင်ခြောက်ပါးတို့ဝေရာသောတရားတပါးတည်း။ အပြောင်ခြောက်ပါးဟူသည်ကား။မယားကပါသောအပြောင်ကျွန်မတစ်။ လင်ကပါသောအ

ashamed to have the fact known, and concealed it in a hollow hillock, and fed it regularly. After a long time, at the death of the man and his wife, when the relations (children) had portioned the property into six lots, and were about to divide it, the snake came, and seeing no share for himself, upset the heaps with his tail, and returned to his former place of concealment; they parted them off a second time, and as before he came and upset them. When the king of Benares came to know this, and that the snake was the son of the same parents, he ordered a share to be set apart for him. They then divided it into seven shares; he came again, gathered a share with his tail, and having mixed it with that of his sister, returned to his old residence, and the sister continued to supply him with food as long as he lived. On the authority of this (decision,) all children of the same father and mother, regularly given in marriage by their parents, shall have an equal share, because in this example even a brute snake had a share. Thus the lord hermit said. It is also said, the wise man shall consider the character of the children.

40*th. The law of partition between a head wife, a concubine, and a slave wife.*

If a husband who has taken one head wife, one concubine, and one slave wife, shall die without issue by any of them, let the husband's property be divided into seven and a half shares, and let the head wife have four shares, the free concubine three, and the slave concubine the half share. If they have children, they shall have the same, and if there be debts, pay them in the same proportions. Thus the hermit called Menoo said.

41*st. The law of partition between the childran of the abave.*

This is said when they have only one child. If one have many children, let the inheritance be divided after mature consideration.

42*d. The law of partition between the six kinds of concubines.*

The law of partition between the six kinds of concubines is this: The six kinds of concubines are these; 1st, a female slave that came at marriage with the wife; 2nd, a female slave who came at marriage

ပြောင်ကျွန်မတစ်။ မယားမိဘကရသော အပြောင်ကျွန်မတစ်။ နှစ်ပါးစုံတွင်ဝယ်၍ရသောအပြောင်ကျွန်မတစ်။လင်မယားနှစ်ယောက်သင့်နေပြီးမှလင်မိဘကရသောကျွန်မအပြောင်တစ်။ကြေးငွေမအပ်။လက်ဆိုမစား အပြောင်ဖြစ်သောမိမ္ဘတစ်။ ထိုခြောက်ယောက်သော မယားအပြောင်တို့ဝေရာသည်ကား။ လင်ရှိစည် လက်ရောက်သမျှကို အသီးအသီးပိုင်ကြစေ။ ၎င်ခြောက်ယောက်ပြင်။မယားကြီးရှိလျှင်။မယားကြီးမှာလေးစုစားစေ၊ကျေးငွေမစပ်တော်အပြောင်မှာသုံးစုစားစေ။ ထိုနှစ်ယောက်မှကြွင်းသောကျွန်ပြောင်ငါးယောက်တို့မှာ သွီးမွေး တဝက်လွတ်စေ။ သားယောက်ျားမွေးလျှင်။ ကိုယ်လွတ်စေ။ အမွေမဝေ သာပြီ။ တော်ပြောင်နှင့်။ မယားကြီး ရှိသော့ကြောင့်တည်း။

တနည်းမှာလည်း။ငါးယောက်သားတို့ကျွန်ရိုးကျွန်စည်မဟုတ်။အမျိုးရှိအပြောင်ကျွန်မှန်က။ဆဲ့ခွဲတွင်ခွဲဝေစားစေ။ အစည်ကျွန်ရိုးမှာ။မစားမရသာချေ။အဘယ်ကြောင့်နဉ်းထူမူကား။အရှင်မလွှတ်က။ အစဉ်သန္တကဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။တင်မြဲရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။

၄၃ ၎င်သားခြောက်ယောက်တို့။ဝေရာသောတရားတပါး။

အပြောင်ခြောက်ပါးသွီးသားရှိလျှင်။အထက်အမွေစုအတိုင်းဝေစားယူကြစေ။ ၎င်အပြောင် ခြောက်ပါးတို့တွင်။ အပြောင်ငါးပါး မယား၌။ သားယောက်ျားရှိလျှင်။ အဖဝတ်စားတန်ဆာကို အဖအရာစားစေဟု ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၄၄ မယားကြီးသေ။သားသွီးရှိ။ လင်သည်ကျွန်မကို လက်ဆိုစား၍နေရာတွင်။လင်သေရာ၌မယားကြီးသား။ကျွန်မသားတို့ဝေရာသောတရားတပါး။

မယားကြီးသေ။ သားသွီးရှိလင်သည်။ ကျွန်မကို လက်ဆိုစား၍နေရာတွင်လင်သေရာ၌။မယား။သား။ကျွန်မသားတို့ဝေရာသောတရား တပါးဟူသည်ကား။အမျိုးရည်တူကိုမယားပြု၍သွီးမွေးအံ့။မွေးပြီးမှ မယားသေ၍။လင်သည်ကျွန်မကိုလက်ဆိုစား၍ မယားပြုရာ၌။သားသွီးမွေး၏။ လင်သေ၍။ကျွန်မလည်းသေ၏။သားနှစ်ဦးဝေရာသည်ကား။ အထက်မယား လက်ထက်ကပါဥစ္စာ။ အထက်သား အလုံးယူစေ။ နောက်ကျွန်မတွင် မွေးသောသားသည်။ချင့်မိနှင့်သင့်နေရာတွင်ဖြစ်ပွားသမျှဥစ္စာကိုသုံးစုစု၍။နှစ်စုကျွန်မသားရစေ။ တစုအထက်မယားကြီးသားစားစေ။ တင်မြဲရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။

with the husband; 3rd, a slave obtained from the parents of the wife; 4th, a slave obtained by purchase after marriage; 5th, a slave obtained from the parents of the husband after marriage; 6th, a concubine not bought, but who eats not from the same dish. On a division between these six concubines, let each keep what she has obtained by gift, and of which she had been put into possession during the life of the husband. If besides these six, there be a head wife, let her have four shares, the free concubine three, and the five slave concubines, if they have daughters, let them have one half of their price remitted; if they have sons, they shall be free; they shall have no share in the inheritance, because there is a free concubine and a head wife.

In another case; if they be not slaves by descent, but of a free family, and taken as concubines, let them have only half a share. If they are descended of slaves, they shall have none. Why is this?—because if their owner refuses to release them, they must continue slaves.* If there be debts, let them pay in proportion to their receipts.

43*rd. The law of partition between the six children of the above.*

If the six concubines have children, let them inherit as above laid down (for their mothers.) If one of the five (who had money paid for her) shall have a son, let him take the place of his father, and inherit his clothes and ornaments. This the sage recluse said.

44*th. The law of partition when the head wife dies leaving children, and the husband takes a slave to wife, and eats out of the same dish with her, between her children and the head wife's, on the death of the husband.*

If a head wife dies, leaving children, at the husband's death, he having eaten from the same dish with a female slave, the law for partition of the inheritance amongst the children of the wife and slave is this: A man takes a wife of his own class, and she dies after bearing a daughter; the husband takes the slave to wife, and eats from the same dish with her. She bears children; the husband dies, and the slave also dies; the law of partition of the inheritance is this: If there be any property possessed during the first wife's life time, let the child of the first marriage have the whole, and let the children of the slave have two thirds of all the property acquired during the time their father lived with their mother, and let the child of the first marriage have the remaining third, and pay the debts in the same proportions.

* Slaves by descent cannot buy their freedom without the consent of their master. Slaves, the children of free parents, by paying the money they are bound for, become free by right.

တနည်းလည်း။ အထက်မယားကြီးကဥစ္စာမရှိ။ နောက်ကျွန်မတွင်ဥစ္စာရှိလျှင်။ ထက်ဝက်ပြု၍တည်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အထက်ဥစ္စာမပါ။ ဘမိဥစ္စာဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း။ အစည်သည်လ္ကကကျွန်မဖြစ်လျှင်။ ပွားဥစ္စာကိုသုံးစုစု၍။ နှစ်စုအထက်သားစားစေ။ တစုကိုကျွန်မသားစားစေ။ ချွင်မိလက်ဆုံစားဖြစ်၍။ ကျွန်ရ။ သခင်ရသားပြီသောကြောင့်တည်း။

၄၅ လင်သေ။ ကျွန်ကိုလင်ပြု၍၊ လက်ဆုံစားနေရာ။ သားမွေးသည်အထက်လင်သား ကျွန်လင်သား။ ဝေရာသောတရားတပါး၊

လင်သေကျွန်ကိုလင်ပြု၍။ လက်ဆုံစားသား။ မွေသည်အထက်ပါသားနှင့်။ ကျွန်လင်သား။ ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အထက်ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်းစားစေ။

၄၆ ၎င်လင်ကသား။ မယားကသွီးပါရာတွင်။ မယားသေ၊ အမိပါသွီးကို ဘထွေးနေရာတွင်။ သားသုံးယောက်တို့။ ဝေရာသောတရားတပါး၊

လင်ကပါ။ မယားကပါကြ၍နေရာတွင်။ မယားသေ။ အမိကပါသွီးကို။ ဘထွေးနေရာတွင်။ သားသုံးယောက်ဝေရာသောတရားတပါး ဟူသည်ကား။ လင်ကပါသား။ မယားကပါသွီးရှိလျက်။ မိဘချင်းသင့်နေရာတွင်။ သားမွေးမြင်၍။ မယားသေသည်။ မယားကပါသွီးကို။ ဘထွေးမယားပြု၍။ မွေးသည်သားရှိရာတွင်။ အမိနှင့်လင်သေ၍။ သားသုံးယောက် ဝေခြင်း တရားတပါးဟူသည်ကား။ အထက်အဖပါသားသည်။ အထက်ဥစ္စာသုံးစားမကုန်ရှိအံ့။ ၎င်အဖပါဥစ္စာကို။ ငါးစုစု၍။ သုံးစုအဖပါသားစားစေ။ တစုကိုသွီးအမိတွင်မြင်သည်သားစားစေ။ တစုကိုဖိုသွီးမယားဖြစ်သူသေသော်လည်း။ ထိုသွီးမယားသားစားစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အမိအရာခံသား ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ သွီးပါအမိ၏ဥစ္စာရပ်သုံးစားမကုန်ရှိကလည်း။ ငါးစုပြု။ သုံးစုကိုအမိသွီးသားစားစေ။ တစုကိုအမိသားစားစေ။ တစုကိုအဖသားစားစေ။ ဤအရာကား။ အဖတဖတည်း။ အမိကွဲသောကြောင့်တည်း။ အဖပါသားမှာ။ အမိကွဲမှန်ပြီ။ အမိပါသွီးတွင်မွေးသောသားမှာ။ သွီးအမိကိုအဖွား၎င်အဖွားသားကို ဦးရီးတော်သည်။ အဖတဖတည်း ဖြစ်သည် အကြောင်း။ အဖွားမယား။ အမိမယားဖြစ်သည်အကြောင်းဖြစ်၍ဥစ္စာပုံသန့်ခြားသည်တည်း။ မြို့ရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ အမိသွီးနှစ်ယောက်ကိုနေရာတွင်။ ပွားများသောဥစ္စာနှစ်ပါးရှိ၏။ ထိုနှစ်ပါးဟူသည်ကား။ သွီးကိုမယားမပြုမီ။ အမိလက်ထက်ပွားသောဥစ္စာရှိ၏။ မဝေဖြစ်။ ၎င်သွီးကိုမယားပြုရာတွင်မှ၊ ပွား

In another case; if there was no property at the time of marriage with the first wife, but the property left was acquired during the time of the slave wife, let it be divided equally between the children of each. Why is this?—because as there was no property at the first marriage, there was no property of the first mother. If the slave be one by descent, let the children have one third share, and the children of the head wife two, because the slave mother had eaten from the same dish; he is son of both mistress and slave.

45*th. The law of partition when the husband has died, and the widow raised a slave to be her husband, and eat out of the same dish, between the children of the former husband and the slave husband.*

The husband having died, the wife takes a slave to be her husband, and having eaten out of the same dish with him, she has a child; the law of partition of the inheritance between the son of the first husband and of the slave husband, is the same as laid down above.

46*th. The husband having a son, the wife a daughter at marriage, the wife dies, and the husband marries his step-daughter, the law of partition between the three children.*

The husband and wife each have children by a former marriage, the wife dies, her daughter is taken to wife by the step-father, and has children, the law of inheritance between the three children:—A man having a son, and a woman a daughter, shall marry; the wife having had a child shall die, and the husband take her daughter to marriage, and having had a child, the husband and wife die, the law for the partition of the inheritance between the three children is this; if there be any property of the first marriage, let it be divided into five shares, and let the son of that marriage have three, the child of the husband by the mother one, and the son of the step-daughter one share. Why is this?—because he has the share of his mother, and takes her place. If there be any of the property that came with the mother of the daughter remaining, let it be divided into five shares, and let theson of the daughter have three, the son of the father by his first marriage one, and the son by his second marriage one; this is because they are children of the same father, but different mothers. The son of the first marriage is by a distinctly separate mother. The son of the step-daughter is grandson of his mother's mother, and nephew of the said grandmother's son, though they are both sons of the same father; this is one reason; and his mother and grandmother were both wives of his father, is another reason, why his share of the property is different (from the others.) If there be any debts, let them pay in proportion to their receipts. If there be property still undivided, acquired both during the marriage with the mother and

သောဥစ္စာရှိ၏။ ဤသို့နှစ်ပါးရှိရာတွင်။ ငါးစုစီစုပြီးလျှင်။ ပွားသောမယားသားသုံးစု။ သားဦးမှာတစုစီဝေယူကြစေ။ တင်မြဲရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေဟူ။ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၄၇ ဧင်နည်းတူ။ မယားပါသို့်းကို ဘဇထွေးမယားပြု၍ သားမွေးမြင်အံ့။ ထိုလင်သေသော်။လင်ပါသား။အမိတွင်မွေးသည့်သား။သို့်းတွင်မွေးသည့်သား၊သုံးဦးတို့နှင့်၊ မိထွေး။နှစ်မ၊ အမိဖြစ်သူတယောက် ပေါင်းလေးယောက်တို့၊ ဝေရာသောတရားတပါး။

ဧင်နည်းတူလင်ကပါသား။မယားကပါသို့်းရှိ၍။အမိကိုမယားပြုရာတွင်။ အမိ၌သားရှိ၏။အမိသေအံ့။ မယားပါသို့်းကို။ဘထွေးမယားပြု၍သားမွေးအံ့။ ထိုလင်သေသော်။လင်ပါသား။ မယားတွင်မွေးသည့်သား။ သို့်းတွင်မွေးသည့်သား။ သုံးဦးတို့နှင့်။မိထွေး။နှစ်မ။အမိဖြစ်သူတယောက်။ ပေါင်းသုံးယောက်ဝေရာသောတရားကား။လင်ပါဥစ္စာရပ်မှာ။ငါးစုစု၍။သုံးစုလင်ပါသားယူစေ။တစုကိုအမိသားယူစေ။တစုကိုသို့်းနှင့်သားယူစေ။ ။အမိပါဥစ္စာမှာလည်း။ ငါးစုစု၍။သုံးစုကိုသို့်းနှင့်သားယူစေ။ တစုကိုအမိသားယူစေ။တစုကိုအဖပါသားယူစေ။သို့်းဧင်မနေမှီ။အမိနှင့်နေစဉ်ဖြစ်ပွားသည်ဥစ္စာမှာ။အမိတွင်မွေးသည့်သားသုံးစု။အဖသားတစု။သို့်းနှင့် ဧင်သားမှာ။တစုယူစေ။ မယားသို့်းကိုမယားပြုရာတွင်မှ။ဖြစ်ပွားသောဥစ္စာမှာ။ရှစ်စုစု၍။ငါးစုကိုမယားသို့်း။မယားဖြစ်သူစားစေ။ သုံးစုကျန်မှာ။သို့်းသားနှစ်စု။တစုကိုအဖသားတဝက်။သို့်းမယား။ အမိမယားတွင်မွေးသည်သားတဝက်။ တင်မြဲရှိလည့်းနည်းတူဆပ်စေဟူ။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၄၈ ဧင်နည်းတူနေရာတွင်။သို့်းပါအမိ၌သားမရှိ။အမိပါသို့်းကိုနေရာတွင်လည်းသားမရှိ။အဖသေ။အဖပါသားနှင့်။သို့်းမိထွေးဝေရာသောတရားတပါး။

ဧင်နေရာတွင်။သို့်းပါအမိ၌သားမရှိ။အဖသေအံ့။အဖပါသားနှင့်။မိထွေးဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်ယောကျ်ားသည်။ အထက်သားပါ၍။မယား၌လည်းသို့်းပါ၍။ သို့်းအမိကိုအိမ်ထောင်နေရာ၌။သားမမွေး။ထိုအမိသေအံ့။ အမိပါသို့်းကိုအိမ်ထောင်နေအံ့။သားမရှိ။ အဖသေအံ့။ဝေရာသောတရားကား။အထက်အဖပါဥစ္စာကိုအဖပါသားအလုံးယူစေ။ အမိပါဥစ္စာကိုလည်း။ သို့်းမယားအလုံးယူစေ။ လက်ထက်ပွားမှာသုံးစုစု၍။သို့်းမယားနှစ်စုယူစေ။ လင်ပါသားတစုယူစေ။ တင်မြဲရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။တနည်းလည်း။လင်ကပါရင်းမရှိ။မယားကပါရင်းရှိမည်။ လေးစုစု၍။သုံး

with the daughter, let each be divided into five shares, and let the child of the wife in whose time it was acquired have three shares, and the other two children one share each, and let them pay the debts in the same proportion.

47*th. In the same case, the step-daughter has children by her step-father, the partition on his death between the son of the husband by his first marriage, the son by the mother, the son by the daughter, and she who is step-mother, mother and sister.*

In the same manner, the husband has a child by a former marriage, and the wife a daughter by a former marriage, the wife has a child by this husband, she dies, and he takes the daughter of his wife (his step-daughter) to wife and she has a child, when the husband dies, the law of inheritance between the son of the husband by his first marriage, his son by his second marriage, his son by his step-daughter and his widow, who is at once step-mother, sister, and mother to his children, is this; let property brought by the husband be divided into five shares, and let the son by the first marriage have three, let the son by the second marriage have one, and let the other share go to the step-daughter and the son. Of the property brought by her mother, let them have three-fifths, let the mother's son have one, and the son of the father by his first marriage have one share. Of the property acquired during his second marriage, and before the marriage with his step-daughter, let the son by the second marriage have three-fifths, the son by the first marriage one-fifth, and the step-daughter and her son the other. Of the property acquired during the marriage with the step-daughter, let it be divided into eight shares, of which let the step-daughter have five; of the three remaining shares let her son have two, the son of the father by his first marriage half a share, and the son by second marriage half a share, and let them pay the debts in the same proportions. Thus the lord hermit said.

48*th. Under the same circumstances, neither the mother or daughter having issue, the law of partition between the son of the father by his first marriage, and his step-mother on the death of the father.*

In the same case, if there be no children by the mother of the daughter, and the father shall die, the law of partition between the son of the father by the former marriage and the step-mother, is this; a man has a son by a former marriage, and his wife also has a daughter by a former marriage, and the mother dying without issue by this marriage, he marries the daughter and dies, leaving no issue by her; let his son by the first marriage have all the property the father brought with him at his second marriage, and let the widow, his step-daughter, have all the property her mother brought; let the property acquired during the last marriage be divided into three shares, of which let the step-daughter, who is his widow, have two, and the son of the husband by the first marriage one, and let them pay the debts

စုကိုသမီးရစေ။တစုကိုအဖပါသားရစေ။မယားကပါရင်းမရှိ။ လင်ကပါရင်း ရှိလည်း။ အထက်လင်သားသုံးစု။ မယားပါသမီး။ အဖမယားတစုစားစေ။ တင်ပြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။

၄၉ ရင်အမိပါသမီး။ အဖပါသားတို့နှင့်။ အိမ်ထောင်ကြီးချင်း သင့်နေ၍ သားမွေး၏။ လင်သေသော်။ လင်ကပါသည့်သားကိုအဖမယားငယ်ဖြစ်သူ မိထွေးနှင့် အိမ်ထောင်သင့်နေ၍။ဝေရာသောတရားတပါး။

ရင်အမိပါသမီး။ အဖပါသားတို့နှင့်။အိမ်ထောင်ကြီးချင်းနေ၍ သားမွေး၏။ လင်သေသော်။ လင်ပါသားကိုအဖ မယားငယ်ဖြစ်သူမိထွေးနှင့်။ အိမ်ထောင်နေ၍။ဝေရာသည်ကား။အထက်အတိုင်းခွဲဝေစားယူကြစေဟု။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၅၀ မိဘနှစ်ပါးမလို။တူပြေးသွားရာ။မွေးသောသားနှင့်။ နောက်မိဘသဘောတူပြန်၍နေတော့ခွင့်ပေး၍နေရာတွင်။မွေးသောသားတို့။ဝေရာသောတရားတပါး။

မိဘနှစ်ပါး အလိုမတူပြေးသွားရာမွေးသောသားနှင့်။ နောက်မိဘသဘောတူပြန်၍နေတော့ခွင့်ပေး၍နေရာတွင်မွေးသောသားတို့။ အမွေဝေခြင်းတရားတပါးဟူသည်ကား။ မိဘနှစ်ပါး မပေးစားဘဲ။ ပြေးသွားရာ ရသောသားသည်။ လင်မယားနှစ်ယောက်တွင်။ သားဦးမည်၏။ မိဘ မပေးစားဘဲ ပြေးသွားရာရသောသားဖြစ်သော့ကြောင့်။သြောရသမမည်။မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍ ရသောသားသည်။ သားကြီးအရာရောက်စေ၍။ အဖဝတ်စားတန်ဆာအဆောင်အစီးအနင်းတို့ကိုယူစေပြီးမှ။ အထက်မွေးသော သားကိုလည်း။သားငယ်ပြု၍။ နောက်သားကိုသားကြီးပြု၍။ ဘယ်စုတစုဝေရာ၌။ အဦးကောက်စေ။နောက်မွေးသောသားသမီးအများရှိလည်း။နည်းတူခံစေဟု ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏

၅၁ ပျော်ပါး၍ကစားမြူးထူးရာတွင်။မြင်သောသားနှင့်။ သေသူမိဘ ပေါက်ဖော်ဝေရာ။မဝေရာသောတရားတပါး။

ပျော်ပါး၍ကစားမြူးခုံရာတွင်မြင်သောသားနှင့်။သေသူမိဘပေါက်ဖော်တို့ဝေရာ။ မဝေရာသောတရားဟူသည်ကား။ အကြင်လင်မယားတို့ကို။မိဘပေးသောဥစ္စာသီးခြားရှိနေ၍သေအံ့။ ထိုဥစ္စာသက်ရှိ။သက်မဲ့ကိုပျော်ပါးကစားမြူးခုံရာရသောသားရှိ၍။အခြားသားမရှိက။ သေသူလင်မယား ပေါက်ဖော်တို့သည်။ငါတို့မိဘပေးစား၍။ မွေးသောသားမဟုတ်။ အလျောက်မွေး

in the same proportions. In another case; if the husband had no property at his second marriage, and the wife had, let it be divided into four shares, of which let the step-daughter, who is his widow, have three, and his son by his first marriage one. If the second wife had no property at marriage, and the husband had, let his son by the first marriage have three shares, and the step-daughter, who is his widow, one, and let them pay the debts in the same proportions.

49*th. In the same way, the father of a son and mother of a daughter marrying, and having a family, the father dies, his son by the former marriage marries his step-mother, the law of partition between them.*

In the same way, when the father has a son, the mother a daughter by a former marriage, leaving a child by this second marriage, the husband dies, and his son marries his step-mother, the law of partition is the same as laid down above. Thus the lord hermit said.

50*th. A party marrying without the consent of their parents, elope and have a child, after which, obtaining their parents' consent, they return and have children, the law of partition between these children.*

The law of partition between the children of a couple run away, who have eloped together without the consent of their parents, and those born after the consent of the parents has been given, is this; a son born after the elopement, is called the first child; but because he is born before his father and mother have obtained the consent of their parents to their marriage, he is not called "Auratha," son and heir; let the child born after the consent of their parents has been obtained take the place of eldest son. In the partition of the inheritance, let him take the ornaments, clothes, elephant, horse, sword, goglet, &c. &c. as laid down, and having made the first born children the less, and the after born the greater, let the property be divided into ten shares, and let him, who has been made eldest, choose first, and if there are many children born after consent was obtained, in the same way let them choose before those born before, and let them pay the debts in the same proportions.

51*st. The law of partition between a child begotten without marriage, in youthful wantonness, and the relations of the parents, on the parents' death.*

The law by which property is divided, or not, between a child begotten in youthful wantonness, without marriage, and the relations of the deceased father and mother, is this; if a husband and wife have property, given to them by their parents, from whom they are living separate, and have a son, begotten in wantonness before marriage, and shall die, leaving no legitimate offspring, the relations of the de-

သောသား ဖြစ်သည်။ ငါတို့ ပေါက်ဖော် ဥစ္စာ ရပ်ကို။ ငါတို့ ယူမည် ဆိုသော်လည်း။မယူသာချေ။ထိုလင်မယားသားအမိတို့အလုံးစားစေ။

တနည်းကား။သေသူအဖအမိတို့။မိဘအမွေကိုမှီသည်။ခံစားရကောင်းသည်။ငှင်သားတို့ဆိုသော်လည်း။မခံမစားသာချေ။ချင်းတို့ မိဘသည်။ မိဘမပေးစားဘဲအလျောက်နေ၍။မိဘစကားကိုမတည်။ အမျိုးမစောင့်ကျင့်ချေသော့ကြောင့်။ချင့်မိချင့်ဖသည်။ချင့်ဘိုးဘွားနောက်မှသေသော်လည်း။အမွေမှီ၏ဟုမဆိုမတောင်းမစားသာချေ။ချင့်မိဘဆိုင်သည်အစုကို။ ချင့်မိဘပေါက်ဖော်တို့သာဝေယူစားစေဟု။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၅၂ အကြင်ယောက်ျားမိန်မတို့သည်။ အမှတ်မထင် သွားလာ၍သန္ဓေစွဲ။ လျော်သောသားနှင့်။မိဘပေါက်ဖော်တို့ဝေရာသောတရားတပါး။

အကြင်ယောက်ျားမိမ္မတို့သည်။အမှတ်မထင်သွားလာ၍သန္ဓေပေး၏။လင်လည်းမချည်းမနေလျော်၏။သန္ဓေရှင်မွေးဖွား၍။သားနှင့်တကွ။မိဘတို့နှင့်အတူနေ၏။ငှင်အမိသည်။မိဘတို့တွင်သေအံ့။အမိဆင်ယင်သောဝတ်စားတန်ဆာသင့်သီးတို့ကိုအမိ၏အမိအဖတို့မယူက။ ပေါက်ဖော်တို့မရသာချေ။အမှတ်တမဲ့သန္ဓေပေး၍လျော်သောသားစားစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ဘိုးဘွားတို့သည်။အမိကိုပေးသည်။ထိုဥစ္စာရှင်မယူပြီဖြစ်သော့ကြောင့်။ထိုအမိ၏သားသည်။အမိသင့်သီးတို့ကိုစားစေဆိုသတည်း။

တနည်းကား။သွီးသည်မိဘနောက်မှသေသော်။မိဘအမွေကိုမှီလေသည်။အမွေမှီကသေသူသားသွီးစားစေမှာသော်လည်း။ချင့်မိလက်သို့မရောက်က။အမွေမှီသည်မဆိုသာ။ ပေါက်ဖော်တို့သာစားစေ။ တဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အမွေကိုမခံထိုက်သောသွီး၏ သား ဖြစ်သော့ကြောင့် တည်းဟု ဆိုတော်မူ၏။

၅၃ အလျော်စားသောသားသွီးတို့။မိဘအမွေခံရာ။မခံရာသောဘရားတပါး

အလျော်ပေးရသောသားသည်။ထိုအဖတွင်။ အမွေခံမယားရင်း။သားရင်း။သွီးရင်း။မြေးရင်းမရှိလျှင်။အထက်သန္ဓေပေးသူအဖဥစ္စာရင်းမှန်သည်ကိုရစေ။ အဖဖြစ်သူအိမ်ယာမထောင်။အလျောက်နေရာ။ သင်းသွီးဥစ္စာကိုဆိုသတည်း။

ဟနည်းလည်းအဖသည်။မိဘပေါက်ဖော်တို့နှင့်အတူနေရာ။စီးပွားလည်းဖြစ်မည်။ သင်းသီးလည်းမှန်သည်။ထိုသေသူ၏အမိအဖတို့သည်သာလျှင်အလုံးစားစေ။ပေါက်ဖော်တို့နှင့်အတူနေ၍။ သီးခြားဖြစ်သော ဥစ္စာမှာ။တဝက်

ceased shall not say this is not the child of a marriage sanctioned of the parents, he is a child of their own desires, we will take the property; they shall not have it, let the child of the deceased have the whole.

In another case; if the deceased were in reach of their parents' inheritance, though the son claim it, he shall not have it; his parents not abiding by the commands of their parents, have in the gratification of their passions begotten him, being careless of the honor of their family. Though his parents die after his grand parents, he shall not share in the grand parents' property; let the relations of his parents only divide his parents' share. Thus the lord hermit said.

52nd. *A man and woman having secret intercourse, the woman is got with child, the law of inheritance as regards this child for whom a fine has been paid, and the relations of its parents.*

If a man and woman shall secretly get a child, and the man shall not marry the woman but pay forfeit, and the woman shall bring forth the child and live with her parents and there die; if her parents do not take her clothes and ornaments, her theng-thee, the relations shall not share them, let the illegitimate child take them. Why is this?—because they are a gift of her parents to his mother, and as the owners of them do not take them, the child of the daughter shall have her (theng-thee) personal property.

In another case; if the daughter die after her parents, and in reach of their inheritance, though it is laid down that children being in reach of their parents' inheritance shall share, yet as she had not the property in possession, her child shall not inherit, he shall not be said to be in reach; let the relations only share. Why is this?—because he is the child of a daughter not entitled to inherit.*

53d. *The law as to what portion of its parents' property such a child for whom a fine has been paid shall, or shall not, inherit.*

If the father of such a (illegitimate) child, for whom the compensation has been paid, leave no heirs, no wife, legitimate child, or grandchild, let him inherit all his father's actual property.

In another case; if the father shall live with his parents, and have property in common with them, and his own individual property also, let his parents alone inherit the whole. If he be living with his re-

* On account of the disgrace she has brought on her family.

ကိုအတူနေပေါက်ဖော်တို့ယူစေ။ ကျွန်တဝက်ကိုအထက် အလျှော်ပေးသော
သူစားစေ။ မြို့ရှိလည်း နည်းတူဆပ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ သား
ချင်းအမျိုးဝင်လေသော့ကြောင့်တည်း။

၅၄ မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍သန္တေရှိလျက်ကွာ၍။ နောက်လင်သစ်နေ့မှမွေးသော
သား။ နှစ်ဦးသား်ဝေရာသောတရားတပါး။

မိဘတို့ထိမ်းမြား၍သန္တေရှိပြီးမှ။ ကွာပြန်သည်နောက်။ သန္တေနှင့်။ လင်
သစ်နေရာတွင်မှ။ မွေးသည်သားနှင့်။ ၎င်လင်သစ်တွင်မွေးသည်သားတို့အမွေ
ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်သားသွီးတို့ကို။ မိဘနှစ်ပါး
ပေးထိမ်းမြား၍သန္တေရှိပြီးမှ။ ကံအားလျော်စွာ။ ဝိပါကဝတ်ကြောင့်ကွာကြ
၍။ တပါးလင်သစ်နှင့်နေမှမွေးသောသား။ လင်သစ်တွင်ရသောသားနှစ်ပါး
ရှိ၏။ သားနှစ်ပါးဝေရာသောဥစ္စာရပ်ကား။ နောက်လင်သစ်တွင်။ ဝတ်စား
တန်ဆာအစီးအနင်းမျိုးရိုးစဉ်ဆက်ကိုနောက်လင်သစ်သားအလုံးခံစားစေ။
လင်သစ်မိဘက။ မယားရှိနောက်ရသောသက်ရှိ။ သက်မဲ့ဥစ္စာကို။ သုံးစုစု၍။
တစုကို အထက်သား ရစေ။ နှစ်စုကို လင်သစ်သားရစေ။ မိဘ နှစ်ပါး၌ ဖြစ်
ထွန်းသောဥစ္စာပွားမှာ။ ငါးစုစု၍။ သုံးစုကိုလင်သစ်သားရစေ။ နှစ်စုသန္တေပါ
သားရစေ။ အမိ၏ဘမိကအမွေရိုးဥစ္စာမှာ။ လင်သစ်သားနှင့်။ သန္တေပါသား
အမျှစားစေ။ တင်မြို့ရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေဟုဆိုတော်မူ၏။

၅၅ အထက်သန္တေပေးရင်းအဖဖြစ်ဘူးသူတွင်အမွေခံမရှိ၍။ အဖသားချင်းတို့နှင့်ဝေ
ရာသောတရားတပါး။

အထက်သန္တေပေးရင်းဖြစ်သောအဖတွင်။ အမွေခံမရှိ။ အဖသားချင်းတို့
နှင့်။ ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်သားသွီးတို့ကိုမိဘပေး
စား၍သန္တေရှိပြီးမှ။ ကွာသည်မယားလည်း။ သန္တေနှင့်လင်နေသည်ကိုဝေရာ
သောအကြောင်း။ အထက်ကဆိုခဲ့ပြီ။ ယခုမှာ ချင့်ဖအရင်းဖြစ်သူ၏ လျှော်
သားဖြစ်သည်။ လျှော်ရာအမွေပါသည်မဆိုသာချေ။ မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား
ရာတွင်။ ရသောသန္တေသည်။ သားမြတ်အမွေခံသင့်သည်။ အဖအရာပင်ဖြစ်
ချေသည်။ လျှော်သူအဖဥ္ဆသင်းသီးခြားနေ၍။ ၎င်အဖတွင်။ မယား သားသွီး
မြေးအရင်းမရှိချေက။ ထိုအဖသန္တေ ရှင်ဥစ္စာ မှန်သမျှသက်ရှိ။ သက်မဲ့ကိုအ
လုံးသန္တေပေးလျှော်သောသားစားစေ။ တင်မြို့ရှိလည်း နည်းတူ။ ကျွခံစေ။ ၎င်
အဖသည်။ မိဘအမွေကိုမှီခံ့။ ၎င်သားမှီသောအမွေစုကိုစားစေ။ အဖအစီး

lations, let his relation with whom he is living have one-half, and his son one-half of his own personal property, and let them pay the debts in the same proportion. Why is this?—because this son has become one of the family.

54th. A woman having been given in marriage by her parents, separates from her husband whilst with child by him and takes another, the law of partition between the children of both fathers.

If a couple given in marriage by their parents shall separate, and the woman, being with child, shall take another husband before the child is born, the law of partition between this child and those of the second husband, is this; a son and daughter having been given in marriage by their parents, if after the woman is with child they shall separate by the influence of former bad deeds,* and she shall take another husband, the law of partition between this child and one born to the new husband, is this; let all the clothes, ornaments, the elephant, horse, carriages, boats, &c. hereditary property and station of the second husband go to his son; let the property he got from his parents after marriage, animate and inanimate, be divided into three shares; let his son have two, and his wife's son by her former marriage one share; let the property acquired by himself and wife after marriage be divided into five shares; let his son have three and his wife's son by her former marriage have two shares; let the two children share equally the hereditary property of the mother, and pay the debts in the same proportion.

55th. In case the father of the first child shall have no direct heirs, the law by which he shall share with his brothers and sisters.

If there be no heirs to the property of the father of the first child, the law for the partition of his property between this child and the father's brothers and sisters, is this; if a man and woman who have been regularly given in marriage by their parents shall separate after a child is begotten, and the wife with the child unborn shall take another husband, the law in this case is as laid down above. The father of the first begotten child shall not say it is a child for which compensation has been paid, and that this compensation is its only inheritance; he is a son begotten after a regular marriage by the consent of parents, an excellent (legitimate?) child and entitled to inherit; he takes his father's place. If the father who paid the fine has lived in an establishment of his own, having his own separate property (theng-thee,) and no wife, child or grandchild, let this son have all his property, animate and inanimate, and bear his debts in the same proportion. Should the father be in reach of the inheritance of his parents, let the son have his share; let him have his father's clothes, ornaments, elephant, horse, carriage, boats, &c. and let

* Having caused the separation of a husband and wife in a former state of existence.

အနှင်းအဆောင်အရွက်ကိုရစေ။တင်မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ထိုအလျော်ပေးသောအဖခိုရလောက်သောသူသည်။ အမိအဖတို့နှင့်။ မကွဲမပြားနေ၍။ မိဘတွင်သေလေအံ့။ အလျော်ပေးသန္တေရသားသည်။ မြေးခုကိုခံစားစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ ပေးထိမ်းမြားရာ သန္တေမှန်ချေ သော့ကြောင့်တည်း။ဒင်အလျော်ပေးအဖသည်၊ ပေါက်ဖော်တို့နှင့်အတူ နေရာသေချေအံ့။ ပြုစုသောဥစ္စာရှိအံ့။ပေါက်ဖော်တဝက်။သန္တေပေးသောသားတဝက်စားစေ။ တင်မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ၊အမှတ်မဲ့ပေးသောသန္တေမဟုတ်။မိဘနှစ်ပါးပေးတိမ်းမြား၍ရသောသန္တေမှန်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။ထုံးသက်သေဆိုပေအံ့။ သန္တေယူယောကျ်ားအများမပေး။ အကြောင်းသုံးပါး၌။ကြွန်သောသူ၏ သန္တေစစ်ဖြစ်သည်။ သို့ကြွန်ရာ၌လည်း။ မိဘမပေးစားဘဲစွဲသောသန္တေ။ မိဘပေးစားမှသန္တေရှိသည်တွင်။ မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍ ရသောသန္တေသည်။သားအမြွတ်ဖြစ်သည်၊ကာလလရေကြည်အစပေးသူသားအဖဖြစ်ချေသည်၊ မြွတ်ရာလိုက်သည်ဟု။တရားတော်၌ပါသော့ကြောင့်။ ထုံးသက်သေကိုဆိုသတည်း။

၇၆ လင်ဆွေခြောက်ယောက်။ မယားဆွေခြောက်ယောက်တို့။ ဝေရာသောတရားတပါး။

သေသူလင် မယား၌အမွေခံသားမြေးမြစ်မရှိ။ အမိအဖမရှိ။ လင်ဆွေခြောက်ယောက်။မယားဆွေခြောက်ယောက်တွင်။မည်သူစားရသနည်းဟူမူကား။လင်၏မိထွေး။မိကြီး။ဦးရီး။ဘထွေး။ဘကြီး။အရီး။ဤကား လင်ဆွေခြောက်ယောက်တည်း။ မယား၏။ မိထွေး။မိကြီး။ဦးရီး။ ဘထွေး။ဘကြီး။အရီး။ဤကား။မယားဆွေခြောက်ယောက်တည်း။ ။ဤတဆယ်နှစ်ယောက်တို့သည်။ အမွေကိုစားရာ၏ဟူတုံရကား။ဥစ္စာရပ်ကိုခွဲဝေ၍။မယားမိဘကပါသောဥစ္စာရိုးကို။ မယားဆွေခြောက်ယောက်တို့က။ နှီးစပ်ရာစားစေ။ လင်မိဘကပါသောဥစ္စာရပ်ကိုလည်း။ လင်ဆွေခြောက်ယောက်က။နှီးစပ်ရာစားစေ။နှစ်ဦးသားတို့တွင်။သေဦးသေနှောင်းရှိအံ့။သေနှောင်း၏ဥစ္စာရပ်မည်ချေသည်။သေနှောင်းက။နှီးစပ်သောသူသာစားစေ။ သေဦးသားက။မစားသာချေ။သေနှောင်းသူတို့က။ဥစ္စာရိုးကိုရောင်းချသော်မူကား။ သေဦးတို့၏အမျိုးနီးရာသို့ပေးချရောင်းဝယ်စေ။ နှစ်ဦးသား တို့၏ သေခြင်းအရာ၌။ ရှေးနှောင်းမထင်မရှား။ထင်ရှားသော်လည်း။ လနှစ်မပိုင်းမခြားမိဖြစ်က။ နီးရာဝေယူကြစေ။ နှစ်ပါးတွင်ပွားသည့်ဥစ္စာဖြစ်ကလည်း။ နည်းတူဝေကြစေ။ တင်မြီရှိလည်း နည်းတူဆပ်စေ။ ဒင်သည် ဆွေမျိုးညာတိ တယောက်

them pay the debts in the same proportion. If the father who thus paid the fine be a man of some note, and shall die whilst living with his parents, let the son for whom he paid compensation have a great grandson's share in his parents' property. Why is this?—because he is a proper son of a regular marriage. Should the same father who has thus paid compensation die whilst living with his relations, leaving property acquired by himself, let the relations have one-half, and the son for whom compensation has been paid the other, and pay the debts in the same proportion; he is not a chance child, but the son of a marriage sanctioned by parents. I will adduce the following precedent: "Pregnancy cannot be caused by many men; the child is his at the time of whose intercourse the three causes* combined; but though the causes do combine, it may be the child of a couple not given in marriage, or of a couple who have been given in marriage by their parents; it is only the child of marriage that is excellent, (legitimate,) and only the man who communicated the vivifying principle who is the father." This quotation of a text from the holy book is made as a proof that inheritance descends only to a legitimate child.

56th. The law of inheritance as regards the six relations of the husband, and the six of the wife.

If the deceased husband and wife had no children, grandchildren, or great grandchildren, and if their parents be dead, the six relations of the husband, out of the direct line, and the six of the wife who shall inherit, are these; the husband's mother's elder and younger sisters, his mother's elder and younger brothers, his uncles by the father's side, and aunts by the father's side, these are the six relations out of the direct line of the husband; the wife's mother's elder and younger sisters, her mother's elder and younger brothers, uncles by the father's side, and aunts by the father's side;—these are the six relations of the wife out of the direct line; and these twelve relations, it is said, shall inherit. Having divided the property that came by descent to the wife, let her six relations inherit as nearest of kin, and let the six nearest of kin of the husband inherit his hereditary property. If one shall die before the other, the property belongs to the survivor; let only his or her kin inherit. Should the survivor sell any of the hereditary property, let it be offered to the next akin of the deceased. If they both die about the same time, so that it is not clear who was the survivor, or if it be known, but the months or years not ascertained, let the relations of both inherit according to consanguinity, and also the property acquired by the deceased couple during marriage, and let them pay the debts in the same proportion.

* The three causes are, the proper season with the woman; copulation with a man; and the release of a fate by the death of some animal; the fate is not a life, not vivifying principle, not a soul, but the ground of good or bad deeds that is to influence the new being through life, the balance of good or bad, for, or against, the animal dying.

ယောက်၌ပေါက်ဖော်နေစည်။သေလျှင်။ ဖုတ်ကြည်သင်းပြိုဟ်ဖြစ်ကလည်း။ အလုံးခံယူစားစေဟူ။ရှင်မနူဆိုတော်မူ၏။

၅၇ ညီနှင့်အစ်ကိုဝေရာသောတရားတပါး။

ညီနှင့်။အစ်ကိုဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ ညီနှင့်အစ်ကိုတို့သည်။အတူနေ။ အတူစားဥစ္စာပြုစု၍။ အစ်ကိုသေသော်။ ညီအလုံးရစေ။ညီသေသော်။အစ်ကိုအလုံးရစေ။ တင်မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ ဤကား။ညီအစ်ကိုနှစ်ယောက်။ သားမယားအမွေခံမရှိသည်ကိုဆိုသောတရားတည်း။

ဇင်နည်း။အတူနေကြရာတွင်။နှစ်ယောက်အညီအညွတ်ပြုစုရောင်းဝယ်ကြလျှင်။အညီဝေယူကြစေ။ တယောက်ယောက်က။ အရင်းထုတ်၍။ရောင်းဝယ်ဖြစ်ပွားလျှင်။အရင်းကို။အရင်းတိုင်းယူစေ။ ပွားသောအမြတ်ဥစ္စာကို။တယာက်တဝက်ယူကြစေ။ ညီနှင့်အစ်ကိုအတူနေ။ အတူစားမှန်တုံ၏။အစ်ကိုကို။ညီမစ၍။ အထုံးအမိန့်ဖြစ်ပေကလည်း။ ပွားသမျှဥစ္စာကို။ ညီနှစ်စု။ အစ်ကိုတစုဝေယူကြစေ။ ညီကို။အစ်ကိုမစ၍။အစ်ကိုဆောင်စွမ်ရကလည်း။ နည်းတူနှစ်စုတစုဖြစ်စေ။ မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ တစုံတယောက်။ဝေဒနာကြီး၍။အတူနေကြရာ၌။တယောက်ပြုစုရပေကလည်း။ဝတ်စားရုံမျှသာဖြစ်စေဟူ။ရှင်မနူဆိုတော်မူ၏။

၅၈ အစ်ကိုသေ၍။ညီနှင့်အစ်ကိုမယားသားဝေရာသောတရားကပါး။

ညီနှင့်အစ်ကို။မယားသားဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အစ်ကိုသေ။အစ်ကိုမယားနှင့် မတ်။ အစ်ကိုသားတို့သည်။ အတူတကွနေရာ၌။ အစ်ကိုမိဘကရသောဥစ္စာ။အစ်ကိုမယားမိဘကရသောဥစ္စာလည်း ရှိပေအံ့။ အစ်ကိုဥစ္စာရိုး။မယားဥစ္စာရိုးကို။အစ်ကိုမယားနှင့်သားအလုံးယူစေ။ မတ်မှာလည်း။မိဘဥစ္စာရိုးကိုအလုံးယူစေ။အစ်ကို။ညီ။မရီး။သား။ လေးဦးအတူနေရာတွင်။ ဇင်ဥစ္စာကို။ ကုန်သွယ်လုပ်ဆောင်ကြံစည်ပွားများ၍။ ဖြစ်သမျှသက်ရှိသက်မဲ့ကို။ဥစ္စာစုအတိုင်းခံယူစားကြစေ။ အထက်တင်မြီမှာလည်း။ နည်းတူခံဆပ်ကြစေ။ အစ်ကိုက။ဥစ္စာရင်းမပါ။ ညီကဥစ္စာရင်းပါလျှင်။ ဇင်ဥစ္စာရင်းကိုအလုံးယူစေ။ဇင်ဥစ္စာကပွားများလျှင်။သုံးစုစု၍။နှစ်စုကိုယူစေ။ တစုကို။အစ်ကိုမယားမရီးဖြစ်သူနှင့်။သားစားစေ။ တင်မြီရှိလည်း နည်းတူဆပ်စေ။ မတ်ကဥစ္စာရင်းမပါ။အစ်ကိုကလည်းမပါ။မရီးကပါလျှင်။အရင်းကိုအလုံးမရီးသားတို့ရစေ။ဇင်ပွားသောဥစ္စာမှာ။သုံးစုစု၍။တစုမတ်ရစေ။ နှစ်စုမရီးနှင့်သားရစေ။တင်မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ ညီနှင့်အစ်ကိုမယား

If they die whilst living with one of their relations, and he (or she) bear the funeral expenses, let him (or her) take all the property. Thus the lord hermit hath said.

57th. The law of inheritance as regards a younger and elder brother.

The law of inheritance between a younger and elder brother; if a younger and elder brother living together shall acquire property, and the elder shall die, let the younger take the whole, and if the younger die, let the elder have the whole, and let them pay the debts in the same proportion; this is when neither has a wife or family.

If the same living together shall equally contribute to the acquisition of property,* let them divide it equally. If the original capital shall have been the property of one only, and there shall have been a profit, let the principal be paid to him to whom it belongs, and the profits divided equally. If the two live together, and the youngest assist the elder, and be the most influential person of the two, let him have two-thirds of the profit, and the elder one. If the elder be the principal person, in the same way let him have two, and (the younger) one share. If whilst so living together, one shall have bad health, and the other shall take care of him, let him have only his food and clothes.

58th. The elder brother dying, the law of inheritance as regards his wife and children, and the younger brother.

If the elder brother die, the law of inheritance between his wife and children, and his younger brother, is this; if after the death of the elder brother, his wife and children remain with the brother-in-law, and if there be property which the deceased got from his parents, and also property which his widow inherited from her parents, let the widow and children have all the hereditary property, and let the brother-in-law have all he inherited from his parents, and let all the property, animate and inanimate, acquired by the mutual industry of the brothers, be divided and shared according to the capital of each, and let them pay the out-standing debts in the same proportion. If the elder brother had no capital, and the younger had, let him take his capital, and if there have been any profit, let it be divided into three shares, let him have two, and his sister-in-law and her children one; and if there be out-standing debts, let them pay them in the same proportion. If neither of the brothers had any capital, and the sister-in-law had, let her and her children take the capital; let them divide the profits into three shares, and let the brother-in-law have one, and the sister-in-law and her children two shares; and if there be debts let them pay them in the same proportion. If whilst living

* This does not seem to be a matter of inheritance.

သား နှစ်ဦးအတူနေရာတွင်။ ဘိုးလက်ထက်က။ စီရင်ရိုးဘကြီးအရာကို။ ၎င်
ညီဆောင်စွမ်ရာတွင်မှ။ အစ်ကိုရလျှင်။ ၎င်အရိုးအရာကိုညီဆောင်စွမ်သူကြီး
စိုးဆက်ခံစေ။ ၎င်ကြောင့်တင်မြဲရှိလျှင်လည်း။ ညီခံဆပ်စေ။ ထိုညီမရှိမဆောင်
မရွက်နိုင်လျှင်။ အစ်ကိုကြီးသားသို့ အမွေဆက်ခံစေ။ ၎င်အရိုးအရာကြောင့်
တင်မြဲရှိလျှင်။ မရိုးနှင့်။ သားမတ်တို့ခံစုအတိုင်းဆပ်စေ။ အရေးအရာအမှု၌။
ညီမဆောင်။ အစ်ကိုဆောင်စွမ်ပေကလည်း။ အစ်ကိုမယားသားအလုံးခံစံစေ။
တင်မြဲရှိသည်ဖြစ်ကလည်း။ သိမ်းခံစေ။ အစ်ကိုမယားညီသုံးယောက်နေကြ
ရာတွင်။ မိဘဥစ္စာရိုးရကြသည်များမှာ။ အတူနေမှရသည်။ လက်ထက်ပွား
မဆိုသာ။ ရသူဥစ္စာရင်းမှန်ချေသည်။ ဥစ္စာရှင်ရင်းသာယူစေ။ တင်မြဲရှိလည်း
နည်းတူခံဆပ်စေ။ မရိုးအမှုကို မတ်ဆောင်သည်။ မတ်အမှုကို မရိုးဆောင်
သည်မှာ။ ဥစ္စာခန်းမလိုက်။ ဆိုင်ရာသွားစေ။ ကျေးဇူးမစားသာဟု။ ဗြဟ္မာ
မင်း၏သားရင်းဖြစ်သော။ မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၉ ညီအစ်ကိုအတူနေရာတွင်။ ညီသေ၍။ ညီမယားသားနှင့်။ အစ်ကိုဝေရာသော
တရားတပါး။

ညီအစ်ကိုအတူနေရာတွင်။ အစ်ကို၌မယားမရှိ။ ညီ၌မယားသားရှိ၏။ ညီ
သေသော်။ အစ်ကိုနှင့်ညီမယားညီသားဝေရာသောတရားမှာလည်း။ အထက်
က။ အစ်ကိုမယားသားတို့နှင့်။ ညီဝေကြရာ။ ဆိုခဲ့ပြီးသောနည်း အတိုင်း။
ကောင်းမွေ။ ဆိုးမြဲခွဲဝေစံစေဟု။ မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၆၀ မောင်နှစ်မနှစ်ယောက်။ ဝေရာသောတရားတပါး။

မောင်နှင့်နှစ်မ။ ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ မောင်နှင့်နှစ်မ။
အမိအဖထံ။ အတူနေရာတွင်။ မိဘနှစ်ပါးသေ၍။ မောင်အကြီး။ နှစ်မအငယ်
ဖြစ်လျှင်။ အဖဝတ်စားတန်ဆာကို မောင်အကြီး အလုံးယူစေ။ အမိဝတ်စား
တန်ဆာကိုလည်း။ နှစ်မငယ်ဖြစ်သူအလုံးယူစေ။ ကျန်ဥစ္စာကိုသုံးစုစု၍။ နှစ်
စုမောင်အကြီးစားစေ။ တစုကိုနှစ်မစားစေ။ တင်မြဲရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။
နှစ်မအကြီးမောင်အငယ်။ အမိတို့နှင့်အတူနေရာ၌။ ဝေရာသည်တရားကား။
အဖဝတ်စားတန်ဆာနှင့်ဆိုင်သမျှ။ ယောကျ်ားအသုံးအဆောင်ကိုမောင်အ
ငယ်ယူစေ။ ထိုမှကြွင်းသောဥစ္စာစုကိုတယောက်တဝက် အညီအမျှစားကြ
စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ယောကျ်ားနှင့်မိမ္ဘတွင်။ ယောကျ်ားအ
မြတ်။ မိမ္ဘအယုတ်ဖြစ်ချေသောကြောင့်။ မောင်ငယ်သည်နှစ်မအကြီးနှင့်အတူ
စားစေဆိုသတည်း။ ။၎င်တွင်နှစ်ဦးသားမိဘထံမနေ။ မိဘသေလည်း

together with their wives and families, the elder brother shall obtain the rank and appointment of their paternal uncle, (elder than the father,) and inherited from their grandfather by the interest and merit of the younger, let the same come to the younger at the death of the elder brother, and if there be debts incurred on this account, let him pay them. If the younger brother be dead, or not competent to fill the appointment, let the son of the elder brother inherit, and let the widow of the elder brother, her son and brother-in-law, pay the debts that may have been incurred on this account in proportion to their share of the inheritance. If the younger brother has taken no active part in these affairs and the elder brother has done so, let the wife and family of the elder brother take all the property, and pay all the debts. When an elder brother, his wife, and younger brother, are living together, the property inherited from their forefathers, which they obtain whilst living together, shall not be reckoned property acquired by themselves or increase in their hands; they are original property; let the person who inherited keep them and pay the debts in the same proportion. If the brother-in-law conduct the business of the sister-in-law, or the sister-in-law that of the brother-in-law, let all the property go in the proper line of descent as before laid down; they shall have no claim for service rendered. Thus the lord hermit called Menoo said.

59*th. If during the residence together of an elder and younger brother, the younger shall die, the law of inheritance as regards his wife and children, and the elder brother.*

If the elder and younger brother live together, and the elder brother has no wife, and the younger has a wife and family, the law for the partition of the property on the death of the younger brother is the same as laid down in the last case.

60*th. The law of inheritance as regards one brother and sister.*

When a brother and sister are living together with their parents at the time of their death, if the brother be the elder, let him have all his father's clothes and ornaments, and let the sister have the clothes and ornaments of the mother; let the residue of the property be divided into three shares, and let the elder, the brother, have two and the sister one share, and let them pay the debts in the same proportion. When the sister is the elder, let the brother take the father's clothes and ornaments, and all that pertains solely to a man, and let each have an equal share of the remaining property. Why is this?—because the man is more excellent than the woman; therefore, it is said, let the younger brother and the eldest sister share alike. If they be not living with their parents at their death, let the partition

နည်းတူဝေစားကြစေ။နှစ်မအကြီးမိဘထံမနေ။သီးခြားနေအံ့။မောင်အငယ်မူကား။မိဘနှင့်အတူနေချေအံ့။ မိဘဝတ်စားတန်ဆာမှာမခြားသာပြီ။ အတူနေသားယောကျ်ား။နှစ်မအငယ်သော်လည်းစားစေ။ နှစ်မအကြီးမှာ။ ခွဲခြား၍နေသူဖြစ်သည်။တဆစားစေ။ တင်မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ မောင်ငယ်အခြားနေ၍။နှစ်မအကြီးမိဘနှင့်အတူနေဖြစ်ချေကလည်း။ကောင်းမွေ။ဆိုးမြီနှစ်ပါးလုံး၌ပင်။နှစ်ဆတဆခံစံဆပ်ကြစေဟု။မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၆၁ မောင်နှစ်မသုံးယောက်။ဝေရာသောတရားတပါး။

မောင်နှစ်မသုံးယောက်ဝေရာသော်ကား။ မိဘသေ၍။ မောင်နှစ်မသုံးယောက်။အတူနေကြရာ။အဖဝတ်စားတန်ဆာတို့ကိုမောင်ယူစေ။ အမိဝတ်စားတန်ဆာတို့ကိုနှစ်မအကြီးယူစေ။ ကျန်သည်ဥစ္စာရပ်မှာ။ မောင်မှာနှစ်မအကြီးထက်တခုလပ်တက်ယူစေ။ ညီမအငယ်မှာ။ အစ်မကြီး အောက်တခုလပ်လျော့၍ယူစေ။ဤကားမောင်အကြီးဖြစ်သည်ကိုဆိုသတည်း။ ။

နှစ်မနှစ်ယောက်အကြီးမောင်အငယ်။အထက်နည်းနေ၍မိဘသေလျှင်။ဝတ်စားတန်ဆာမှာ။နည်းတူယူကြစေ။ကျန်ဥစ္စာရပ်ကိုခွဲဝေရမည်မှာ။ နှစ်မအကြီးနှင့်။မောင်အငယ်အမျှစားစေ။အစ်မရစုအောက်တခုလပ်လျော့၍။ညီမစားစေ။မြီရှိလည်းနည်းတူဖြစ်စေ။သီးခြားနေကလည်း။ဤင်ကဲ့သို့ဝေစားစေ။တစုံတယောက်သောသူအတူနေ၍။ မိဘသေသော်ရစုတွင်။ အတူနေနှစ်ဆစားစေ။နှစ်ဆဆိုသည်ဟုဥစ္စာပုံတွင်။ တယောက်အစုထက်နှစ်ဆမဆိုချင်။ရစုတွင်သာနှစ်ဆစားစေ။ မြီရှိလည်း နည်းတူဆပ်စေဟု။မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၆၂ ပေါက်ဖော်တဦးသေ၍။တဦးကမသင်းဂြိုဟ်သည်။သေသူအမွေကိုမသင်းဂြိုဟ်သူပေါက်ဖော်တို့နှင့်ဝေရာ။မဝေရာသောတရားတပါး။

ပေါက်ဖော်တဦးသေ၍။တဦးကမသင်းဂြိုဟ်သည်။သေသူအမွေကိုကမသင်းဂြိုဟ်သူတို့နှင့်။ ပေါက်ဖော်တို့ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ပေါက်ဖော်တယောက်သည်။ မိဘမရှိပြီဖြစ်၍။နာဖျားရာတွင်။တယောက်ပေါက်ဖော်ယူ၍။ကုမ၍သေရာသင်းဂြိုဟ်၏။ထိုသေသူ၌ရှိရှိသမျှဥစ္စာသက်ရှိသက်မဲ့ကိုအလုံးစားစေ။ပေါက်ဖော်တို့မစားမယူသာချေ။ဤင်သေသူသည်မိဘအမွေကိုမှီသူဖြစ်၍မဝေဖြစ်။တလုံးတည်းရှိသောဥစ္စာမှာ။ သေသောသူလက်ရောက်မဟုတ်။ အမွေဆိုင်သည်သာဖြစ်သော့ကြောင့်။ထိုရစုသင့်ကို။

be the same. Should the sister being the elder not live with the parents, and the brother do so, the clothes and ornaments shall not be separated from the other property; but let the brother living with his parents, though younger, have two shares, and the sister one, as she is living separate, and let them pay the debts in the same proportion. If the brother being the younger is living separately from the parents, and the sister with them, of all property and debts let (the brother have) two and (the sister) one share. Thus the lord hermit said.

61*st. The law of inheritance as regards three brothers and sisters.*

If the three be living together on the death of the parents, let the brother have the father's clothes and ornaments, and the elder sister the clothes and ornaments of the mother, and of the remaining property let the brother have one-third share more than the elder sister, and the younger sister one-third share less; this is when the brother is the eldest. Should the sisters be the eldest, and the brother the youngest, let them share the clothes and ornaments as above laid down; and of the remaining property let the eldest sister and the brothers share alike, and the younger have one-third share less, and if there be debts, let them pay them in the same proportion. If they be living separately, let the partition be the same. If one was living with the parents at the time of their death, let that one have twice the share he (or she) would otherwise have been entitled to. This double share is not laid down with reference to the others, but twice what the one so remaining with the parents would otherwise have had, and let them pay the debts in the same proportion. Thus the lord hermit ordered.

62*nd. A person having died, one relative buries him—the law of inheritance as regards this relation and the others.*

When a person dies, and a relative who has assisted him (during life) shall bury him, the law of inheritance between this relation and the others, is this; if a person takes and assists an orphan relation in his illness, and on his death buries him, let this relation have all the property, animate and inanimate, in the possession of deceased; the other relations shall have no share; and if he be in reach of the inheritance from his parents, all that is undivided and not come into his possession, shall be divided into two equal shares, and of these the person so assisting him shall have one and the other relations the other; because he was only entitled to inherit. If there be debts,

နာဖျားး၍ကုမသူတဝက်။ ပေါက်ဖော်တို့မှာ တဝက် မျှ၍ စားစေ။ တင်မြဲရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေဟု။မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၆၃ သူမိမ်းနာဖျားသောအခါ။ကုမ၍သေလျှင်။ သင်းပြုပ်သည်မိဘပေါက်ဖော်တို့နှင့်။သင်းပြုပ်သူတို့ဝေရာသောတရားတပါး။

သူမိမ်းကိုနာဖျားသောအခါ။ကုမ၍သေလျှင်။သင်းပြုပ်သည်။သေသူမိဘပေါက်ဖော်တို့နှင့်။ သင်းပြုပ်သူဝေရာ။ မဝေရာသော တရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်သူတယောက်သည်။ နာဖျား၍ရှိရာကုမ၍ ဆွေမျိုးမစပ်သောသူလက်တွင်သေ၏။ဖုတ်ကြဲ၍သင်းပြုပ်၏။ထိုသေသူတွင်။ပါသမျှဥစ္စာရပ်ကိုကုမသင်းပြုပ်သူအလုံးရစေ။ မိဘပေါက်ဖော်သားမြေးတို့က။ သေသူတွင်ပါလေသည်။ရကောင်း၏မဆိုသာချေဟု။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

အဘယ်သူတို့သေသူတွင်ပါလေသောဥစ္စာကိုမရယောက်၍ သိရသနည်းဟူမူကား။ရှေးသောအခါ။သူဌေးတယောက်သည်။ရဟန်းပြုလေ၏။သူဌေးလင်မယားပေးသောပတ္တမြားလက်စွပ်တသိန်းတံကို သက်နိုးအနားပတ်အတွင်း၌ချုပ်၍ ချုပ်ထားလေ၏။တရပ်တကျေးတတိုင်းသို့သွားရာ။ရဟန်းတဦးကျောင်းတွင်နေလေ၏။ဖျားနာ၍ကုမ၏။ကံမမှီ၍သေရာတွင်။သက်နိုးအထဲ၌ရှိသောတသိန်းတန်သောပတ္တမြားလက်စွပ်ကို ကုမသောကျောင်းနေရဟန်းရ၏။ ရသည်နှင့် သင်းပြုပ် ပြီးနောက်။ အဖသူဌေးလာ၍။ အကျွန်ုပ်သားရဟန်းတွင်ပါလာသည်။ အဖိုးတသိန်းတန်သော ပတ္တမြားလက်စွပ်ကိုရပါ၏လားမေးလျှင်။နာစည်ကုမ၍သေလျှင်။ အရိုးမြေကျဖုတ်ကြည်သင်းပြုပ်သူကျောင်းရဟန်းကလည်းရ၏။ပြောသည်ကိုသခင်မယူသင့်။ ကျွန်ုပ်သားတွင်ပါသည်ပတ္တမြားလက်စွပ်အဖိုးတသိန်းတန်သည်။ကျွန်ုပ်ဥစ္စာဖြစ်သည်ရကောင်းသည်ဆိုသည်။ ကျောင်းနေသခင် ရဟန်းကလည်း။ နာစည်ကုမ၍သေလျှင်။ အရိုးမြေကျဖုတ်ကြည်သင်းပြုပ်သူ ငါသာရကောင်း၏ ဆိုသည်တွင်။ဘုရားရှင်က။နာစည်ကုမ၍သေလျှင်။အရိုးမြေကျဖုတ်ကြည်သင်းပြုပ်သူရထိုက်ချေသည်ဟု။ ဟောတော်မူသော့ကြောင့်။ သူဌေး မရ လွှတ်ရချေသည်အကြောင်းသည်သက်သေပင်တည်း။

၆၄ နှစ်ဦးကျွန် နှစ်ယောက်သေဥစ္စာကို။ သခင်တယောက်တည်း ရရာသောတရားတပါး။

နှစ်ဦးကျွန် နှစ်ယောက်သေဥစ္စာကို သခင်တယောက်တည်း ရရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။သဉ္ဇကကျွန်တဦး။ အမျိုးရှိကြေးဝယ်ကျွန်တဦး။

let them pay them in the same proportion. Thus the lord hermit, called Menoo, said.

63*d*. *A person being sick, one not related to him takes care of him, and after his death buries him,—the law of inheritance as regards this person and the parents and relations of the deceased.*

If a person who is not related assist in life, and at death bury another, the law as to the partition of the property of deceased between this person and his parents and relations, is this; if any person being sick shall be assisted by another who is not related to him, and dying in the hands of this person, he shall bury him, let him take all the property in the possession of the deceased; his parents, children, or relations, shall have no claim. Thus the lord hermit said.

That no person having property with the deceased shall recover it, is shown by this precedent: In former times, the son of a man of the wealthy class having become a Rahan, concealed a ruby ring, which he had received from his parents, worth one hundred thousand tickals, in the hem of his priest's garment, and went to a far country, where he took up his abode in the convent of another Rahan, and there fell sick; this Rahan assisted and administered medicine to him, but the influence of former deeds extended no farther, and he died; the Rahan of the convent got his ruby ring. After the funeral, the rich man, his father, came and inquired of the Rahan, saying, "Did you get a ruby ring, worth one hundred thousand tickals, which was in the possession of my son?" The Rahan, who had assisted him in his illness, and at death put his bones in the earth, replied that he had got it. (Whereupon the rich man said,) "my lord ought not to keep the ruby, which is worth one hundred thousand tickals, which was in the possession of my son; it was my property, and ought to be restored to me." The Rahan, the master of the convent, said, the person who assisted and who buried him ought to have it; (thus) the lord of gods decided. The person who assists another in sickness and buries him at his death, has the right (to his property;) and thus the rich man did not obtain it, (the ring.) This is a precedent.

64*th*. *A husband and wife, who are slaves of different masters, dying while slaves of different masters, the law by which one of the masters only shall inherit.*

When two slaves of two masters die, the law by which the master of one inherits the property of both: If a hereditary and a purchased

ထိုနှစ်ယောက်တို့ သခင်မထိမ်းမြား မပေးစားဘဲ။ ပြေးသွား ကြရာမှာ၊ ကံအားလျော်စွာဥစ္စာရှိအံ့။ နှစ်ဦးသားသေအံ့။ သန္တကဖြစ်သောကျွန်သခင်အလုံးစားစေဆိုသတည်း။

၆၅ နှစ်ဦးကျွန်နှစ်ယောက်သေဥစ္စာကိုသခင်နှစ်ပါး။ဝေရာသောတရားတပါး။

နှစ်ဦးကျွန်သေဥစ္စာကိုသခင်နှစ်ပါး။ ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ကျွန်တို့သည်။သန္တကချင်းသင့်နေအံ့။ တဦးသန္တက။တဦးအမျိုးရှိကျွန်ဖြစ်ကြအံ့။ ၎င်းတို့ကိုပေးစားသည်ဖြစ်စေ။ မပေးစားဘဲ သဘောတူ သင့်နေသည်ဖြစ်စေ၊သင့်နေကြရာတွင် ဥစ္စာရှိ၏။ ကျွန်တို့သေလျှင်။ထိုကျွန်တို့နှစ်ဦးတွင်ရှိသောဥစ္စာကို။ သန္တကနှင့်အမျိုးရှိဖြစ်လျှင်။ သုံးစုစု၍။နှစ်စုကိုသန္တကရှင်စားစေ။တစုကိုကြေးဝယ်ကျွန်ရှင်စားစေ။သန္တကချင်းဖြစ်လျှင်။ အညီအမျှဝေယူစားကြစေဟု။ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၆၆ မယားတယောက်နေသေ။သားသွီးရှိ။ ၎င်တယောက်နေသေ။သားသွီးရှိ။ ၎င်တယောက်နေသေ။သားသွီးရှိ။အဖသေလျှင်။သားသုံးယောက်ဝေရာသောတရားတပါး။

မယားတယောက်နေသေ။ သားသွီးရှိ။ ၎င်နေသေ။ သားသွီးရှိ။၎င်တယောက်နေသေ။ သားသွီးရှိ၊အဖသေ။ သားသုံးယောက်ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်လူ တယောက်သည်။ မယားတယောက်သေ၍သားရှိ၏။၎င်တွင်အမွေမဝေဖြစ်။ တမယားနေ၍သားရှိ၏။ ချင်းမယားသေပြန်၍အမွေမဝေဖြစ်။ ၎င်တယောက်နေပြန်၏။ သားတယောက် မွေးရာတွင်သေ၏။အဖလည်းသေ၏။ သားသုံးယောက်တို့လည်းဝေရန်ဥစ္စာကိုစီစစ်၍။ တရားသူကြီးတို့သည်။စီရင်ရာသည်ကား။ မယားသုံးယောက်တို့၏ဥစ္စာရိုးသင်းသီးတို့ကို။အမိမွေးသောသားတို့။ကိုယ်စီယူကြစေ။ အဖဥစ္စာရိုးသင်းသီးမှာ။အထက်မယားကြီးလက်ထက်ကပါရင်းရှိ၏။နောက်မယားတို့တွင်။အပွားအစီးမရှိမရက။ ၎င်ဥစ္စာသည်။ အထက်ဥစ္စာမည်ရာသည်။ အထက်သားနှစ်စု။ အောက်သားတစုစားစေဟုဆိုခြင်း၌။ မယားနှစ်ဦး။ သားနှစ်ထွေတွင်သာဆိုသတည်း။ ။ယခုသားသုံးဦးမှာ။အမိသာကွဲသည်။ အဖဆုံဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ အထက်အဖပါ မှန်သမျှကို လေးစုစု၍။ နှစ်စုကိုအထက်မယားသားစားစေ။ နှစ်ဦးသားမှာ တစုစီစားကြစေ။ တင်ပြိုရှိလည်းနည်းတူဆုပ်ကြစေ။ ။အလယ်မယားတွင်ဖြစ်လည်းနည်းတူ၊နောက်

slave run away together, without being given in marriage by their masters, and by the influence of former good deeds acquire property, and both die, let the master of the hereditary slave take all their property.

65th. The slaves of two masters dying, the law when both masters shall inherit.

The slaves of two masters dying, the law by which the masters of both shall inherit: If two hereditary slaves shall of their own accord cohabit, or if one be hereditary and the other bought of a free family, and they be given in marriage, or from their own inclinations shall cohabit, and during their cohabitation acquire property; at their death, if one be an hereditary slave and the other of a free family, let the property be divided into three shares; of which, let the master of the hereditary slave have two, and of the slave of free family one. If they are both hereditary slaves, let the masters share equally. Thus the son of the king of Bymahs, the lord hermit, hath laid down.

66th. A man marrying three successive wives and having children by each, the law of partition between the children of each on the death of the father.

A person takes a wife who dies leaving children; he takes another, she also dies leaving children; he takes a third, she also dies leaving children,—the law of inheritance between these three children at the death of the father, is this: if a person have a wife and she die leaving children, and before the property is divided amongst them the father takes another wife, having borne him children she dies, and whilst the property is still undivided, he takes a third and she dies in giving birth to her first child, and the father also dies;—the judge having collected the property to be divided between the three families shall thus decide: let the children of each wife take their own mother's separate hereditary property, (theng-thee.) The hereditary separate property of the father which he has had since the time of the first wife, which has not been increased or added to, during the time of the other two wives, shall be called "ahtet," former property. It is said, when there are two families, that the children of the elder shall have two and of the younger family one share. Now when there are three families, the mothers only differing because they centre all in one father, let it be divided into four shares, of which, let the children of the first wife have two, and the children of the others one each, and if there be debts, let them pay them in the same proportions. Should the property have come into his possession in the time of the second wife, or of the last, let the division be

မယားတွင်ဖြစ်လည်းနည်းတူဝေယူစားကြစေ။တင်မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်ကြစေ။ ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။မယားတယောက်သေမှ တယောက်နေ။ငင်သုံးယောက်သေမှ။အဖသေသည်။မယားဥစ္စာလင်ပိုင်ရာသောတရားရှိသောကြောင့်။ရရင်း အမိလက်ထက်ပွားဥစ္စာကို။ငင်သားနှစ်ဆစားစေသည်မှာ။မိဘနှစ်ပါးဆုံသောအရာ၌ဖြစ်ချေ၍ဆိုသတည်း။

၆၇ လင်တယောက်နေသေ၊သားသွီးရှိ၊ငင်တယောက်နေသေ။ သားသွီးရှိ။ ငင်တယောက်နေသေ။သားသွီးရှိ။အမိသေ။သားသုံးယောက်ဝေရာသောတရားတပါး။

လင်တယောက်နေသေ။သားသွီးရှိ။ငင်တယောက်နေသေ။သားသွီးရှိ။ငင်တယောက်နေသေ။ သားသွီးရှိ။ အမိသေ၍။ သားသုံးယောက်တို့ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။အကြင်မိန္မတယောက်သည်။လင်တယောက်သေ။ငင်သားရှိ၏။ ငင်အမွေမဝေဖြစ်၍။ လင်တယောက်နေ၍သားရှိ၏။သေပြန်ခဲ့၏။ အမွေမဝေဖြစ်။ ငင်တယောက်နေပြန်၍။ သားတယောက် မွေးရာတွင်သေ၏။အမိလည်းသေ၏။ သားသုံးယောက်တို့သည်ဝေရန်ဥစ္စာရပ်ကိုစီစစ်၍ တရားသူကြီးတို့ စီရင်ရာ သည်ကား။ လင်သုံးယောက်တို့၏ ဥစ္စာရိုးသင်းသီးကို။ ထိုအဖ၌မွေးသောသားတို့ ကိုယ်စီယူကြစေ။ တင်မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်ကြစေ။ အမိဥစ္စာရိုးသင်းသီးမှာ။ အထက်လင်ကြီးလက်ထက်သာပါရှိ၍။နောက်လင်တို့သို့ရောက်မည်။ နောက်လင်တို့တွင်။အပွားအစီးမရရှိက။ငင်ဥစ္စာသည်။အထက်ဥစ္စာမည်ရာသည်။အထက်ဥစ္စာကို။အထက်သားနှစ်စု။ အောက်သားတစုပေးစေဟုဆိုခြင်း၌။ လင်နှစ်ဦး။ သားနှစ်ထွေတွင်သာဆိုခြင်းတည်း။ ယခုသားသုံးဦးမှာ။အဖသာကွဲသည်။ အမိဆုံဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ အထက်အဖပါဥစ္စာမှန်သမျှကို လေးစုစု၍။ နှစ်စုကို အထက်လင်သားစားစေ။ နောက်လင်နှစ်ဦးသားမှာ။ တစုစီစားစေ။ တင်မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ အလယ်လင်တွင် ဖြစ်လည်း နည်းတူ စားကြစေ။ တင်မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ၊အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။လင်တယောက်သေမှတယောက်နေ။ငင်လင်သုံးယောက်နေမှ။ အမိသေသည်။ လင်ဥစ္စာမယားပိုင်ရာတရားရှိသောကြောင့်။အမိဘမိတည်းတွင်။ရရင်းအဖလက်ထက်ပွားဥစ္စာကို။နှစ်ဆစားစေသည်မှာ။ မိဘနှစ်ပါးဆုံသောအရာ၌ဖြစ်ချေ၍ဆိုသတည်း။

၆၈ ဆရာသေ၍။တပည့်နှင့်ဆရာမယားသား။ဝေရာသောတရားတပါး၊

ဆရာသေသော်။တပည့်နှင့်ဆရာမယားသား။ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ဝိဇ္ဇာတပါး။ သိပ္ပတပါးရှိသည်ကိုဆို၏။ ဝိဇ္ဇာဟူသည်ကား။

the same, of property and debts. Why is this?—because after the death of one wife the husband took another, and after her death a third, and the law has laid it down that the husband is the owner of the wife's property. Of the original property, let the children of the mother in whose time it was received have two shares; this is said when the parents were living together at the time the property came into possession.

67th. A woman having three successive husbands, and children by each, the law of partition between these children on her death.

A woman takes a husband who dies leaving children, she takes another who also dies leaving children, and a third, who also dies leaving children, and lastly the woman dies also, the law for the partition of the property between the three children is this; a woman takes a husband who dies leaving children, and before the property is divided takes a second, who, leaving children, also dies, and whilst the property is still undivided takes a third, and he dies, and lastly the mother, in giving birth to his child, also dies. In this case, the judge, having collected the property to be divided, shall thus decide; let the children of each husband take his own father's original and separate property, (theng-thee,) and pay the debts in the same proportion. If the mother's original separate property has come down from the time of the first husband to the time of the second, and there shall have been no increase during the time of the second marriage, it shall be called (ahtet,) former, and the children of the first husband shall have two shares, and of the second one; this is the law when there are only two husbands and two families. Now of the three families, the fathers only are different; they are all of one mother; let all the property that was in her possession during the time of the first husband be divided into four shares, and let the children of the first husband have two and of the last one share each; let them pay the debts in the same proportions; if the property came into possession in the time of the second husband, let there be the same division of property and debts. Why is this?—because one husband dying, the woman took another, and after his death a third, and she died, and the law lays down that the wife has a right to her husband's property,—there is only one mother. Of the property that was acquired during the time of any particular husband, his children shall have two shares, because it was obtained at the time when both their parents were living together.

68th. The law of partition between the pupil and the wife and children of a teacher, at his death.

On the death of a teacher, the law for the partition of the inheritance between his pupil and his wife and family is this: There are

ပညာညာဏ်တည်း။ သိပ္ပဟူသည်ကား။ လက်အတတ်တည်း။ ထိုနှစ်ပါးသော
အတတ်တို့တွင်။ တခုခုကိုသင်ကြားပါဆို၍။ ပန္နာလက်ဆောင်ဥစ္စာပေး၍
သင်ကြား၏။ ထိုသို့သင်ကြားရာတွင်။ မပေးမယူအတူတကွနေ၍။ ဆရာသည်
သူတပါးအားသင်ကြား၍။ ပညာပူဇော်ခြင်း။ အတတ်ပူဇော်ခြင်းငှါရသော
သက်ရှိ။ သက်မဲ့ကိုဆရာသော်လျှင်။ ဆရာမယားသားတို့ရစေ။ တပည့်မရသာ
ချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ဆရာ၏အတတ်ပညာကြောင့်ရသော
ဥစ္စာဆရာကိုသာပေးချေသည်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ။ ၎င်ဆရာထံ
တပည့်သင်ကြား၍ နေရာ၌။ တပည့် အတတ် ပညာ ကြောင့် ရသော ဝတ္ထု
ပစ္စည်းဥစ္စာမှာ။ ဆရာသော်လျှင်။ ဆရာမယားသားတို့သို့ဆရာရှိစည်အပုံအစု
မယူသေးလျှင်။ ဆယ်စုတစုဆရာမယားသားတို့စားစေ။ ထိုဥစ္စာရပ်တို့ဖြင့်။
ဆရာမယားတပည့်အတူအတတ်ပညာသင်၍နေကြရာတွင်။ မစားလောက်
၍ သုမြီတင်က။ ခံတွင် စုဆဆပ်စေ။ ဆရာသေသူ ခံတွင်စုမှာ။ ဆယ်စု တစု
တပည့်ကဆပ်စေ။ အမြတ်မှာ။ ကုန်ဘက်ကဲ့သို့မယူသာ။ ဆရာတပည့်ဖြစ်ချေ
သည်။ ဆယ်စုတစုမျှသာတပည့်ကယူစေ။ ၎င်အကြောင်းကြောင့်။ မြီတင်
လည်းဆယ်စုတစုတပည့်ဆပ်စေ။ ဆရာမယားသားတို့မှာ။ မြီတွင်ကိုးစုခံ။
၎င်ဥစ္စာရပ်တွင်လည်းကိုးစုစားစေဟူသတည်း။

၆၉ တပည့်သေ။ တပည့်မယားသားတို့နှင့်။ ဆရာဝေရာ။ မဝေရာသောဘရားတပါး။

တပည့်သေ။ တပည့်မယားသားနှင့်။ ဆရာဝေရာသော တရားတပါးဟူ
သည်ကား။ ဆရာသည်။ တပည့်ထံလိုက်၍သင်ကြားအံ့။ တပည့်သေမည်။
ဆရာထံ။ တပည့်လိုက်၍သင်ကြားရာတွင်။ တပည့်သေမည်။ ထိုသို့အကြောင်း
နှစ်ပါးရှိသည်မှာ။ တပည့်ထံ။ ဆရာလိုက်၍သင်ကြားရာတွင်။ တပည့်မိဘ
မယားသားတို့ထံ။ တပည့်သေသည်ကို။ ဆရာသည် အထက်ပူဇော်မည်ဆို
သည်။ ရွှေငွေဥစ္စာဘဏ္ဍာကို။ ရကောင်း၏ဆိုလည်းမရရာ။ ဆရာလက်ရောက်
ပူဇော်သည်ကိုသာရစေ။ ဆရာထံ။ တပည့်သေအံ့။ ထိုတပည့်၌ပါသောဝတ္ထု
ကိုဆရာရစေ။ တပည့်မယားသားတို့မရရာ။ ဆရာသည်။ ၎င်တပည့်သေသူကို
ဝါသင်းဂြိုဟ်ရသည်။ ၎င်တပည့်ဥစ္စာ။ မယား သားသ္မီး ပေါက်ဖော်တို့မှာ။ ရှိ
သည်ဆိုသော်လည်းမရသာ။ ဆရာတပည့်ခရီးသွားရာ၌။ ဆရာသည်ရွှေငွေ
အမှတ်မဲ့ရအံ့။ ဆယ်စုစု၍ တစု တပည့်စားစေ။ ဆရာနည်းတပည့်တူရအံ့။
သုံးစုစု၍ နှစ်စုတပည့်။ တစုကိုဆရာစားစေ။ ဆရာတပည့်မဟုတ်ကြ။ အတူ
ရကြလျှင်။ အညီစားကြစေဟု။ မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

two kinds of learning, Widza and Thippa. Widza is scientific, and Thippa mechanical. If a pupil request to be taught either of these, and having given presents to his teacher, is taught, during the time of their living together no farther presents are given, but the teacher having taught others obtains property, animate and inanimate, as offerings to his wisdom; when he dies, let his wife and family have all his effects, the pupil shall have no share. Why is this?—because it is property acquired by the teacher only on account of his wisdom and learning; it was given to him alone. In the same way, if whilst the pupil and teacher live together, property be acquired on account of the wisdom and learning of the pupil, on the death of the teacher, if he did not take his share during his life and family, he shall have one-tenth share. If the property was not enough for subsistence for the teacher, his wife and pupil when living together and studying science or mechanics, let each pay their proper share of the debts incurred; let the pupil pay one-tenth of the deceased teacher's debts. It shall not be as with partners in trade; they were master and pupil; the latter shall only have one-tenth of the property; and for this reason, let him pay one-tenth of the debts; let the teacher's wife and family bear nine-tenths of the debts and have nine-tenths of the profits.

69*th. The law of partition between the teacher and the wife and children of a pupil at his death.*

On the death of a pupil or apprentice, the law for the division of his property between his wife and teacher is this; if the teacher goes to the house of the pupil to instruct him, and the pupil shall there die, or the pupil going to the teacher's house for instruction shall there die; of these two cases, first, if the teacher go to the house of the pupil and the pupil dies with his wife and family, the teacher, though he demand it, shall have no right to silver, gold, or other property that may have been promised him; let him only keep what he has already got in possession. If the pupil die with the teacher, let him keep all the property in the pupil's possession at his death; his wife and family shall have no claim; but if the teacher sue for the property that is in the possession of the wife, children, or relations of the pupil, on the grounds that he performed his funeral rites, he shall not obtain it. If the teacher and pupil go on a journey, and the teacher by chance pick up a pot of gold or silver, let the pupil have one-tenth. If the pupil shall in the same way obtain gold or silver, he shall retain two-thirds, and give the teacher one-third. If the parties be not teacher and pupil, let them share alike under these circumstances.

၇၀ ဆရာတပည့်မယားသားမရှိသေ၍။မိဘပေါက်ဖော်တို့ဝေရာသောတရားတပါး။

ဆရာတပည့် မယား သားမရှိ။နှစ်ဦးဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်ဆရာတပည့်တို့သည် တိုင်ပင်၍ လုပ်ဆောင်ကြံစည်၏။ ပညာအတတ်ကိုလည်း။တပည့်အားသင်ကြားခြင်းကိုဆရာပြု၍။ တပည့်ကျွေးမွေးသုတ်သင်ခြင်းပြုပေ၏။ရသောဝတ္ထုကိုဆယ်စုစု၍။တစုတပည့်ရစေ။ဆရာသေလျှင်။တပည့်အလုံးရစေ။ တပည့်သေလျှင်။ဆရာအလုံးယူစေ။ ဤသို့ဆိုခြင်းကား။နှစ်ယောက်အတူတကွနေ၍သေရာ၌။ဖုတ်ကြည်သင်းပြုဟ်သည်ကိုဆိုသတည်း။ ၎င်အတူနေ၍သေစေကာမူ။ တရပ်တရွာတည်းဖြစ်၍။မိဘပေါက်ဖော်။အမျိုးအနွယ်ပေါ်ရှိလျှင်။ ဆရာအစုကိုဆရာအမျိုးတို့တဝက်။တပည့်အမျိုးမိဘပေါက်ဖော်ရှိလျှင်လည်း။ တပည့်အစုတွင် တဝက်စားစေဟူသည်ကား။ တပည့်ဆရာမိဘပေါက်ဖော်တို့ အတူသင်းပြုဟ်သည်ကိုဆိုသတည်း။မိဘပေါက်ဖော်သားချင်းတို့သင်းပြုဟ်ရသည်မှာ။ဆရာသေလျှင်။တပည့်အလုံးယူစေ။တပည့်သေလျှင်။ဆရာအလုံးယူစေဟုဆိုသတည်း။

ဆရာတပည့်သားမယားမရှိ။ နှစ်ဦးသေသော်။ နောက်သေသူဥစ္စာကို။နောက်သေသူမိဘ ပေါက်ဖော် သားချင်းတို့နှင့်။ အယင်သေသူမိဘပေါက်ဖော်သားချင်းတို့ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။၎င်ဆရာတပည့်တို့သည်။တိုင်ပင်ကြံစည်သင်ကြားပြုစုရင်းနှီးကြရာတွင်။ဥစ္စာအများရှိ၍။ တဦးဦးအယင်သေသော်။ နောက်သေသူမိဘတို့သည်။ အကုန်စားစေ။ အယင်သေသူမိဘတို့မစားသာဆိုခြင်းသည်။လင်မယားကဲ့သို့တွင်သာဆိုသတည်း။နှစ်ဦးဆရာတပည့်ဥစ္စာရပ်မှာ။သိးသန့်ခြားနားသည်အတိုင်းယူကြစေ။မသိသာမခြားနားချေလျှင်။ဆရာနောက်သေဖြစ်က။ဆရာမိဘပေါက်ဖော်တို့နှစ်ဆစားစေ။တဆကိုတပည့်ပေါက်ဖော်တို့စားစေ။ တပည့်နောက်သေဖြစ်က။ရှိရှိသမျှဥစ္စာရပ်ကို။ဆရာမိဘပေါက်ဖော်တို့နှင့်။ အညီအမျှဝေစားကြစေ။၎င်တို့နှစ်ယောက်အတူနေရာတွင်။တင်မြီရှိလည်းနည်းတူအစုရှိသည်အတိုင်းဆပ်ကြစေဟု။မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၇၁ အမွေခံထိုက်သောသူမစားရ။ အမွေမခံထိုက်သောသူ စားရရာ သောတရား တပါး။

အမွေဖြစ်ထိုက်သောဥစ္စာကို။အမွေအဖြစ်သဖြင့်။ မဝေရထိုက်သောသူစားရလေသည်ကိုဆိုသောတရားဟူသည်ကား။အမိအဖတို့သည်။ကြွယ်ဝကုံထံ၍။သားသမီးမြေးတို့ကိုအလုံးဝေ၏။ဥစ္စာရလျှင်။ သားသမီးမြေးတို့သည်။မိဘဘိုးဘွားတို့ကိုမကျွေးမမွေးနေလျှင်။ပေးသောဥစ္စာရပ်ကိုအစည်ယူစေ၍။

70th. The law of partition at the death of a teacher and pupil having no wives or children, between the parents and relations.

If neither teacher nor pupil have wife or family, the law of division between them is this; if a teacher and pupil have consulted, contrived, and worked together, the teacher instructs the pupil in his art, and he (in return) serves the teacher, let the pupil have one-tenth of the property acquired; and if the teacher die, let him succeed to the whole; should the pupil die, let the teacher have the whole. This is said when they live together, one dies and the survivor performs the funeral rites. If their parents or relations be discovered in the district, let the relations of the teacher have one-half his share, and if the parents of the pupil are found, let them have half of his (tenth) share; this is when the parents or relations assist at the funeral. If they do not, at the death of the teacher let the pupil have all, and at the death of the pupil let the teacher have all; this is said.

If both teacher and pupil die, and leave no wife or family, the law when the property of the last survivor shall, or shall not, be divided between his parents and relations and the parents and relations of the first deceased, is this; if the teacher and pupil live, consult, contrive, and trade together, in the course of which they acquire much property, and one die before the other, let the parents of the last deceased have all the property; those of the others shall have no right to share; this is only said when their property is as that of a husband and wife. If the property be distinct and separate, let the relations of each have his share. If the proper share of each be not known, and the teacher be the last survivor, let his parents and relations have two shares, and the parents and relations of the pupil one share. If the pupil be the last survivor, let the property be equally divided between his parents and relations, and those of the teacher; and if they have contracted debts whilst living together, let each pay according to their share of the property. Thus the lord hermit, called Menoo, said.

71st. The law when a person entitled to inherit shall not, and those who are not, shall.

The law when property which ought to be treated as an inheritance, but which has not been divided as such, shall be given to the person who deserves it, is this; if the parents who are rich give all their property to their children, or grandchildren, and these children do not support them after having obtained the property, let the property be taken back as it was given, and let the person, whether

နောက်ကျွေးမွေးသူသည်သူမိမ်း။သားချင်းမဆိုအလုံးရစေ၊ အဘယ်သူတို့ သူမိမ်းဖြစ်ရသည်ကိုထောက်၍။သိရသနည်းဟူမူကား။ သက်သေကိုဆိုပေ တုံအံ့။ခနည္ထရသူဌေးသည်။ဥစ္စာအများရှိသည်ကို။သားမြေးအားအလုံးပေး ၍မွေးကျွေးစေ၏။ နောင်သောအခါ။ သားမယားဖြစ်သောချွေးမတို့သည်။ ဝန်တိုသဖြင့်။ မကျွေးမမွေးနေ၍သူဌေးဆင်းရဲ၏။ မင်းကြီးပြည်လည်ရာ၌။ မင်းကြီးမြင်စိမ့်ငှါ။ထိုသူဌေးသည်။တောင်ဝေးလက်စွဲလျက်။ဖုံးစားခွက်ဖြင့် ကိုင်၍။မင်းကြီးမြင်လောက်ရုံ။ပရိယာယ်အားဖြင့်သွား၏။ မင်းကြီးလည်း။ ယခုတောင်ဝေးစွဲလျက်။ ခွက်လက်စွဲ၍။ ဖုံးစားသောသူသည်။ အဘယ်သူ နည်း။မင်းချင်းယောကျ်ားတို့ကိုမေးတော်မူသည်။မင်းချင်းယောကျ်ားတို့က။ ခနည္ထရသူဌေးဖြစ်ပါသည်ဟုနားတော်လျှောက်ပေ၏။ ထိုသို့လျှောက်သည် ကိုကြားသော်။ မင်းကြီးနန်းတော်သို့လှည့်၍ပြန်သည်။ ရောက်လျှင်သူဌေး ကြီးအားခေါ်၍မေး၏။သူဌေးကြီးလည်း။အထက်စကားအတိုင်းဟုတ်သည် ကိုလျှောက်ပေ၏။မင်းကြီးလည်း။သားချွေးမမြေးတို့ကိုခေါ်၍မေး၏။သူဌေး စကားအတိုင်းပြော၍ကြား၏။အော်သားသမီးတို့သည်။မိဘကိုမကြည်မလင် ဥစ္စာပုံကိုယူ၍။ မကျွေးမမွေးနေသည်တကားဟု။ သူဌေးဥစ္စာရပ်ကို။သား ချွေးမမြေးတို့၌။အကုန်ယူ၍။သူဌေးကိုမင်းကြီးကျွေးမွေး၏။သူဌေးသေလေ ၏။သားချွေးမမြေးတို့မစားရလေ။ ယူပြီးသောဥစ္စာရှိလျက်။ မကျွေးနေသူ သည်။ကျွေးမွေးပါအံ့။ဝန်ခံသော်လည်း။စားထိုက်သောအမွေကို မစားသာ ပြီ။ကျွေးမွေးသောမင်းသာစားပိုင်လေသကဲ့သို့။ကျွေးမွေးသူမှန်က။ မည်သူ မဆိုစားစေဟူသတည်း။

၇၂ တမိတဖတည်းတွင်။သမီးကြီးနှစ်ယောက်။သမီးလပ်နှစ်ယောက်။ သမီးထွေးနှစ် ယောက်။ဝေရာသောတရားတပါး။

တမိတဖတည်းတွင်။သမီးကြီးနှစ်ယောက်။သမီးလပ်နှစ်ယောက်။သမီးထွေး နှစ်ယောက်။ ဝေရာသောတရားတပါး ဟူသည်ကား။ အကြင်မိဘ တို့တွင်။ သမီးခြောက်ယောက် ရှိရာ၌။ အကြီးနှင့် အကြီး အောက်သည်။ သမီးကြီးနှစ် မည်၏။ နှစ်ယောက်ခြားအောက်။ကြီးငယ်နှစ်ယောက်သည်။ သမီးလပ်နှစ် ယောက်မည်၏။ဝှင်လေးယောက်အောက်။အကြီးနှင့်အငယ်သည်။သမီးထွေး မည်၏။ ဤအရာ၌။ဝေစားခြင်းကား။ သမီးကြီးနှစ်ယောက်တွင်။နှောင်းသမီး ကြီးနှစ်စု။ အထက်သမီးကြီးနှစ်စုခွဲယူစေ။ သမီးလပ်တွင်လည်း။ အငယ်သမီး လပ်တစု။သမီးလပ်တစုခွဲယူစေ။သမီးငယ်သမီးထွေးနှစ်ယောက်မှာ။ သမီးထွေး တစု။သမီးငယ်တစုခွဲယူစေ။ တနည်းကား။သမီးကြီးနှင့်သမီးကြီးအမျှ။သမီးလပ် နှင့်သမီးလပ်အမျှ။ညီမငယ်နှင့်ညီမထွေးအမျှဝေရာ၏ဟူ၍လည်းဆို၏။

relative or stranger, who supports the parents, have the whole. The following is the precedent on which a stranger receives the property in this way:—Danentsia, the wealthy, had much property, the whole of which he gave to his children and trusted to them for support; after a time his daughter-in-law, the wife of his son, from her parsimonious disposition, failed to support him, and he fell into a state of destitution. When the king was journeying through his dominions, he cunningly took a staff and begging pot, and pretending to beg, posted himself at a place where the king could see him; the king enquired of his servants who it was that was begging with the staff and begging pot; they reported to the royal ear that it was Danentsia the wealthy; when the king heard this he returned to the palace, and on his arrival sent for the wealthy man and questioned him, who stated truly what had occurred. The king then sent for his sons and daughters, and on questioning them they also told him the same story; on hearing which he said, "the children are neglectful of their parents, and having taken much property do not support them." Saying thus, he took all the property from the sons and daughters-in-law and supported the wealthy man himself, and at his death the sons and daughters-in-law did not inherit his property. People who have property taken under a pledge to support the donor, and who do not do so, shall not inherit the property they may (by consanguinity) be entitled to; as the king supported (the rich man) and inherited (his property,) so the person who actually supports another shall inherit the property without reference to who he may be.

72nd. The law of partition when there are two elder, two middle, and two younger daughters, by the same father and mother.

The law of partition between two elder, two middle, and two younger sisters, by the same father and mother, is this; when parents have six daughters, the two first are called "eldest," the two next are called "middle," and the two last "youngest;" the partition in this case is, let the younger of the two eldest have two shares, and the eldest two and a half; of the middle sisters, let the younger have one share, and the elder one and a half; of the youngest, let the elder have one share, and the youngest one-half share. It has also been laid down, that the two eldest shall have equal shares, the two middle equal, and the two youngest equal.

၅၃ မိဘနှစ်ပါးစိတ်မတူရာတွင် ရသောသားနှင့်။ ၎င်မိဘနှစ်ပါး ဝယ်ကျွန်နှင့်ပေး
စား၍မွေးသောသား။ဝေရာသောတရားတပါး။

ယောက်ျားနှင့်မိမ္မပြေးသွားကြရာတွင်။သားသွီးမွေးပြီးမှ။လင်သေ၍။
နှစ်ပါးစုံဝယ်သောကျွန်ယောက်ျားနှင့်။ မိဘထံရောက်၍။၎င်ကျွန်နှင့်။မိဘ
ပေးစား၍နေရာတွင်။မွေးသောသားနှင့်။အထက်သားဝေရာသောတရားနှစ်
ပါးဟူသည်ကား။ အကြင် ယောက်ျား မိမ္မတို့သည်။ မိဘနှစ်ပါးကို မတိုင်
မကြားပြေးသွား၍သားသွီးမွေး၏။ လင်မယားနှစ်ယောက်ဝယ်သော ကျွန်
ယောက်ျားရှိ၏။ လင်သေရာတွင်။ မိဘထံပြန်ခဲ့၍။ ကျွန်နှင့် မိဘပေးစားရာ
တွင်သားသွီးမွေး၏။၎င်လင်မယားနှစ်ယောက်သေခံ့။ ပြေးသွားသောဥစ္စာ
ရှိးကို။ ပြေးသွားရာမွေးသောသားသွီးအလုံးစားစေ။ ပြေးသွားရာ မိဘနှစ်
ပါးလုပ်ဆောင်ကြီးစည်၍ရသောသက်ရှိ။သက်မဲ့ဥစ္စာကိုနှစ်စုပြု၍။ တစုကို
အဖစုပြေးသွားရာမွေးသည်သားသွီးစားစေ။ အမိအစုတစုမှာ။ နှစ်စုပြု၍။
တစုကိုလည်း။ အထက်သားသွီးတို့စားစေ။ တစုဘိုးဘွား ပေးစားသူကျွန်။
သွီးသားစားစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မိဘပေးစားသောသူသွီး
သားဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း။ ။မိဘမပေးစားဘဲ။ကျွန်ကိုအမိလက်
ဆိုစား၍လင်မယားမြောက်နေကြသော်လည်း။ အမိအဖကျွန်ဖြစ်ချေသည်။
အထက်ဥစ္စာရပ်ကိုနောက်ကျွန်တွင်မွေးသောသားသွီးတို့မစားသာချေ။ ချင့်
တို့ကျွန်အရာကလွတ်စေ။သည်တွင်အမွေတည်း။မိဘနှစ်ပါးကျွန်နှင့်ပေးစား
ရာတွင်။မယားမိဘကရသောဥစ္စာရပ်မှာ။မိဘပေးထိမ်းမြား၍ရသောသား
လျှင်။သားမြတ်မည်ချေသည်။ မိဘအာဏာကိုမဆန်။ နေရာတွင်မွေးသော
သားသွီးတို့သာ။ဘိုးဘွားဥစ္စာကိုအကုန်စားစေ။ ဖြိဖြစ်လည်း ၎င်အတိုင်းခံ
ဆပ်စေဟု။မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၎င်ယောက်ျားမိမ္မပြေးသွားရာတွင်။ မယားသေ၍။ နှစ်ပါးစုံဝယ်သော
ကျွန်မနှင့်။ မိဘထံရောက်ရာတွင် မိဘ ပေးစား၍။ နေသော ကျွန်မတွင် မွေး
သောသားနှင့်။အထက်သားဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။အကြင်
ယောက်ျားမိမ္မတို့သည်။ မိဘနှစ်ပါးကိုမတိုင် မကြားပြေးသွား၍ သားသွီး
မွေး၏။လင်မယားဝယ်သောကျွန်မိမ္မရှိ၏။မယားသေရာတွင်။မိဘထံရောက်
ပြန် ခဲ့၍။ ကျွန်မ နှင့် မိဘ ပေးစား ရာ တွင် သား သွီး မွေး၏။ ၎င်မယား နှစ်
ယောက်သေခံ့။ ပြေးသွား သော အမိ၏ ဥစ္စာရှိးကို။ ပြေးသွားရာတွင် မွေး
သောသားသွီးအလုံးစားစေ။ပြေးသွားရာမိဘနှစ်ပါးကြိစဉ်၍ ရသောသက်
ရှိ။သက်မဲ့ကိုနှစ်စုပြု၍။တစုကိုလည်း အမိစုပြေးသွားရာမွေးသည်သားသွီး
စားစေ။ အဖစုမှာလည်း။နှစ်စုပြု၍။အထက်သားသွီးတစုစားစေ။ တစုကို

73d. The law of partition between children born to a couple married without the consent of their parents, and children born to a bought slave of the parents given in marriage by them.

If a man and woman elope together and have children, and they have a slave bought by themselves, and if on the death of the husband the woman returns to her parents and they give her in marriage to the slave, and after having children they both die; let children born during the time of their elopement have all the property the parents took away with them; let all the property they acquired during the same time be divided into three shares, and let the children born then take the father's share; and having divided the mother's share into two, let the children of the first marriage have one and the children of the slave given in marriage by the parents the other. Why is this?—because they are children of parents given in marriage. If the woman, without having been given in marriage by her parents, shall live with the slave as his wife, and eat out of the same dish, he is the slave of the parents of the first children, his children shall have no share of property already acquired, their portion of the inheritance is their release from the condition of slaves. Only when the parents have given their daughter in marriage to the slave, in which case the marriage is contracted with the consent of parents, shall the children be legitimate; those only who are born whilst their father and mother are not living in contempt of parental authority, shall inherit the property which comes by descent from the mother's parents, and if there be debts, let them bear them in the same proportions. Thus the lord hermit, called Menoo, said.

Under the same circumstances a couple run away, the wife dies, and the husband returns to his parents with a female slave, whom he and his wife have bought, and she is given to him in marriage by his parents, the law for the partition of the property between the children of the slave given in marriage, and the children of the first marriage, is this; a man and woman, without informing their parents, elope together, have children, and there is with them a female slave whom they have bought; on the death of his wife the husband returns to his parents with this slave, and they having given her to him in marriage, he has children by her, after which the husband and wife both die; let the whole of the property of the mother who eloped go to the children born during the elopement; let the property, animate and inanimate, acquired by the parents during the same time be divided into two shares; let the children of the first family have one share, the mother's, and let the father's share be divided into two, of which let the children of the first wife have one, and the children of

ဘိုးဘွား ပေးစားသူ ကျွန်မယားသားသမီးတို့စားစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။မိဘပေးစားသောသားသမီးဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ။မိဘ မပေးစားဘဲကို။အဖလက်ဆုံစားစေ၍။ လင်မယားမြောက်နေသော်လည်း။ မိဘနှစ်ပါးကျွန်ဖြစ်ချေသည်။ အထက်ဥစ္စာရပ်ကို။ နောက်ကျွန်မတွင်။မွေး သည့်သားသမီးတို့မစားသာချေ။ ချင့်ကိုယ်ကျွန်အရာကလွတ်စေ။ သည့်တွင် အမွေတည်း။ ။မိဘနှစ်ပါးကျွန်နှင့်ပေးစားရာတွင်ရသောသားလျှင်။ သားမြတ် မည်ချေသည်။ မိဘအာဏာမဆန်နေရာတွင် မွေးသောသားသမီး တို့သာ။ ဘိုးဘွားဥစ္စာရပ်ကိုအလုံးစားစေ။ မြိဖြစ်လည်း။ရှင်အတိုင်းခံဆပ် စေဟု။မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၄ ကျွန်ရိုးယောကျ်ားနှင့်။ မိမ္မအလွတ်သူ နေရာတွင်ရသော။ နှစ်ယောက်ဥစ္စာကို ကျွန်သခင်နှင့်။မယားဝေရာသောတရားတပါး။

ကျွန်ရိုးယောကျ်ားနှင့်။ မိမ္မအလွတ်သူ သင့်နေကြရာတွင်။ ရသောနှစ် ယောက်ဥစ္စာကိုကျွန်သခင်နှင့်။ မယား ဝေရာသောတရား တပါးဟူသည် ကား။ ကျွန်ရိုးယောကျ်ားနှင့်။ အလွတ်သူမိမ္မ၊သခင်အသိသင့်နေ၍။ ဥစ္စာရှိ ကြအံ့။ကျွန်သေသော်။အလွတ်သူမိမ္မကပါရင်းကို။အလွတ်သူမိမ္မရစေ။ မိမ္မ ဝတ်စားတန်ဆာကိုလည်း မိမ္မယူစေ။ကျွန်ယောကျ်ားဝတ်စားတန်ဆာမှာ။ သခင်ဥစ္စာရင်းမဟုတ်။ လင်မယားဖြစ်မှရသောဝတ်စား တန်ဆာဖြစ်လျှင်။ ကျွန်သခင်နှစ်စု။ အလွတ်သူမိမ္မတစုယူစေ။ နှစ်ပါးစုံပြု၍ဖြစ်ပွားသောဥစ္စာ မှာ။သုံးစုစု၍။နှစ်စုကျွန်သခင်ရစေ။တစုကိုအလွတ်သူမိမ္မရစေ။ ကျွန်ကသ ခင်ဥစ္စာပါရင်းရှိလျှင်။ သခင်အလုံးယူစေ။ တင်မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ ဤကားယောကျ်ားကျွန်ရိုးဖြစ်ချေခြင်းကြောင့်တည်း။

၁၅ ကျွန်ရိုးမိမ္မနှင့်။အလွတ်ယောကျ်ားနေရာတွင်ရသော။ နှစ်ယောက်ဥစ္စာကိုကျွန် မိမ္မသခင်နှင့်။လင်ဝေရာသောတရားတပါး။

ကျွန်ရိုးမိမ္မနှင့်။အလွတ်သူယောကျ်ားသင့်နေရာတွင်ရသောနှစ်ယောက် ဥစ္စာကို။ကျွန်သခင်နှင့်။လင်ဝေရာသောတရားတပါးဟူသော်ကား။ကျွန်ရိုး မိမ္မနှင့်။အလွတ်သူယောကျ်ား။သခင်အသိနေ၍။ ဥစ္စာရှိကြအံ့။ ကျွန်မသေ သော်။ အလွတ်သူ ယောကျ်ားက ပါရင်းကို။ အလွတ်သူ ယောကျ်ား ရစေ။ ယောကျ်ားဝတ်စားတန်ဆာကိုလည်း။ ယောကျ်ားရစေ။ ကျွန်မိမ္မ ဝတ်စား တန်ဆာမှာ။ သခင်ဥစ္စာရင်းမဟုတ်။ လင်မယားဖြစ်မှရသောဝတ်စားတန် ဆာဖြစ်လျှင်။ကျွန်သခင်နှစ်စု။အလွတ်သူယောကျ်ားတစုယူစေ။ နှစ်ပါးစုံပြု

the slave given in marriage have one. Why is this?—because they are the children of a marriage by consent of parents. Should she not be given in marriage by his parents, but merely raised by the act of the husband to the rank of a wife who eats out of the same dish, she is the slave of the parents of the first family, her children shall have no share of the property acquired before the marriage of their mother. Their portion (of the inheritance) is their release from the condition of slaves; the children borne by the slave when given in marriage only are called excellent; the children only who were born when the couple were not living in contempt of the authority of their parents, shall inherit all the property inherited from the parents, and if there be debts, let them pay them in the same proportion. Thus the hermit, called Menoo, said.

74th. *An hereditary male slave marries a free woman, the law for the partition of the property acquired by both, at the death of the slave, between his master and his wife.*

In case an hereditary slave cohabits with a free woman, the law for the partition of the property acquired by both during such cohabitation, between the slave's master and his wife, is this; if a male hereditary slave shall have cohabited with a free woman, with the knowledge of his master, and acquired property, let the free woman at his death keep all the property originally brought with her, and let her also have her clothes and ornaments; if the man's clothes and ornaments were acquired after they became man and wife, they are not the original property of the master; let him have two shares and the woman one; let the property acquired by the exertions of both be divided into three shares, and let the master have two and the woman one. The property originally brought by the slave is his master's; let him have the whole; and if there be debts, let them be paid in the same proportions; this is because the man was an hereditary slave.

75th. *An hereditary female slave marries a free man, the law for the partition of the property acquired by both, at the death of the woman, between the master and husband.*

An hereditary female slave and a free man cohabiting, the law for the partition of the property they both acquire, between the slave's master and her husband:—An hereditary female slave and a free man cohabit with the knowledge of the master and acquire property; at the death of the woman, let the free man take all the property he originally brought with him, and his clothes and ornaments; if the clothes and ornaments of the woman be not the property of her master, but obtained during their cohabitation, let her master have two shares and the free man one; let the property acquired by both du-

စု၍ဖြစ်သောဥစ္စာမှာ။ သုံးစုစု၍။ နှစ်စုကျွန်သခင်ရစေ။ တစုကိုအလွတ်သူယောကျ်ားရစေ။ ကျွန်မကသခင်ဥစ္စာရင်းပါလျှင်။သခင်အလုံးယူစေ။ တင်မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ဤကားမိမ္မကျွန်ရိုးဖြစ်ချေခြင်းကြောင့်တည်း။

၅၄ ကျွန်ရိုးအလွတ်သူနှင့်။ ယောကျ်ားမိမ္မသခင်အသိသင့်နေ၍။ ဥစ္စာရကိုဝေရာ။မဝေရာသောတရားတပါး။

ကျွန်ရိုးနှင့်။အလွတ်သူယောကျ်ားမိမ္မသခင်မိဘမသိပြေးသွား၍နေရာ။ ကျွန်ရိုး ယောကျ်ား မိမ္မသေ၍။ ဥစ္စာတင်မြီရှိရာ၌။ ကျွန်ရိုး ယောကျ်ား မိမ္မသခင်နှင့်။အလွတ်သူမယားလင်တို့ ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ ကျွန်ရိုးယောကျ်ား မိမ္မတို့နှင့် အလွတ်သူပြေးသွားရာ။ မြီတင် သော်လည်းကောင်း။ကံအားလျော်စွာဥစ္စာရှိသော်လည်းကောင်း။ ထိုကျွန်ရိုးတို့သေချေအံ့။သခင်နှင့်အလွတ်သူတို့ဝေရာသည်ကား။ ကျွန်ရိုးကိုအလွတ်သူခိုးသည်မည်ချေရကား။ထိုတွင်ရှိသောဥစ္စာရပ်ကို။ကျွန်သခင်အလုံးယူစေ။ တင်မြီရှိလျှင်။အလွတ်သူအလုံးခံစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။အလွတ်သူကိုကျွန်ခိုး၍ပြေးသော်လည်း။အလွတ်သူ၏အခိုးဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်းဟုမနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၅၅ ကျွန်ရိုးဖြစ်စေ။ ကြေးဝယ်ကျွန်အမျိုးရှိဖြစ်စေ။ ယောကျ်ားမိမ္မတို့နှင့်အလွတ်သူသင့်နေ၍ဥစ္စာရှိ၏။သခင်မရှိ။အလွတ်သူမိဘရှိကြ၍။ ချင့်တို့ဥစ္စာကိုဝေရာသောတရားတပါး။

ကျွန်ရိုးမဟုတ်။ကြေးဝယ်အစုအငန်းရှိသူမိမ္မယောကျ်ားနှင့်။အလွတ်သူယောကျ်ားမိမ္မတို့သခင် အသိနေ၍။ကျွန်သခင်နှင့်။အလွတ်သူမယားလင်တို့။ဥစ္စာမြီရပ်ကို ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ ကျွန်ကပါရင်းကိုသခင်အလုံးယူစေ။အလွတ်သူကပါရင်းကို။အလွတ်သူအလုံးယူစေ။ တင်မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်ကြစေ။နှစ်ပါးစုံတွင်ကောင်းမွေဥစ္စာ။ မကောင်းမြီရှိလျှင်သုံးစုစု၍။နှစ်စုကိုအလွတ်သူရစေ။မြီဖြစ်လျှင်လည်းနည်းတူဆပ်စေ။ ကြေးဝယ်သခင်တို့က။ကောင်းမွေဥစ္စာမှာတစု။မြီမှာလည်းတစုခံဆပ်စေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အစု အငန်း အမျိုးရှိ။ ကြေးဝယ်ကျွန်မှာသာဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်းဟု။ဓမ္မသတ်ဆို၏။ ။ငင်တို့အလျောက်။ခိုးသွားပြေးရာမှာ။ကျွန်သေအံ့။ဥစ္စာကြွေးမြီတင်ရှိလည်း။ ကျွန်ကိုအလွတ်သူခိုးရာဝင်ချေသည်။ ကျွန်သခင်က။ကောင်းမွေဥစ္စာကိုအလုံးယူစေ။ မြီမှာအလွတ်သူကအလုံးဆပ်စေဟု။မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

ring the same period be divided into three shares, and let the master have two and the free man one. If the original property brought by the slave was her master's, let him have it all, and if there be debts, let them pay in the same proportion; this is because the female is an hereditary slave.

76th. *An hereditary male or female slave marries a free person without the knowledge of the master, the law for the partition, or not, of the property.*

An hereditary slave and a free person having eloped together without the knowledge of the parents or master, and acquired property, the hereditary slave, male or female, dies, leaving the property and debts, the law of partition between the master and free husband or wife, is this; an hereditary slave, male or female, runs off with a free person, should they get in debt, or by good fortune acquire property, and the slave dies, the master and free woman divide thus:—It is laid down that the free person shall be said to have stolen the slave; under these circumstances let the master take all the property they may have with them, and if there are debts, let the free person bear them all. Why is this?—because, though the slave induces the free person to run away, the free person is still the thief. Thus the lord hermit, called Menoo, said.

77th. A *male or female slave, whether born in slavery or bought, marries a free person and leaves property, the master being dead, and the parents of the free party alive, the law for the partition of the property.*

A slave, male or female, not hereditary, but bought of a family, that is bound to perform some special act of hereditary service to the state, (or rather the king,) cohabits with a free person with the knowledge of the master, the law of partition of the property and debts between the master and the husband or wife, is this; let the master take all the property originally possessed by the slave, let the free person have all his or her own original property, and if there be debts, let them pay them in the same proportions. Of the property acquired and debts incurred by both, let the free person have two shares and the master one. Why is this?—because the slave is a person of a free family which owes one description of service to the state, and is only bought, (not hereditary;) this is laid down in the damathat. In the same way, if they run away without the knowledge of the master, and the slave shall die, leaving property and debts, the free person is the thief of the slave; let the master have all the property, and let the free person pay all the debts. Thus the sage recluse, called Menoo, said.

ကျွန်ရိုးဖြစ်စေ။ ကြေးဝယ်ကျွန်အမျိုးရှိဖြစ်စေ။ ယောကျ်ားမိမ္မသို့နှင့်။ အလွတ်သူယောကျ်ားမိမ္မတို့သင့်နေ၍ဥစ္စာရှိ၏။ သခင်မရှိ။ အလွတ်သူမိဘမရှိကြ၍။ကျွန်သခင်ပေါက်ဖော်အမျိုး။အလွတ်သူပေါက်ဖော်အမျိုးတို့။ ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ ကျွန်ရိုးဖြစ်စေ။ ကြေးဝယ်ကျွန် ဖြစ်စေ။ ယောကျ်ားမိမ္မတို့နှင့်။အလွတ်သူယောကျ်ားမိမ္မသင့်နေ၍။ ဥစ္စာကြွေးမြီတင်ရှိ၍။နှစ်ဦးသားသေ။ အလွတ်သူမိဘသားသွီးလည်းမရှိ။ ကျွန်ကလည်းသခင်သားသွီးမရှိ။ သခင်ပေါက်ဖော်အမျိုး။ အလွတ်သူ ပေါက်ဖော် အမျိုးတို့သည်။ ထိုနှစ်ဦးသားတွင်ရှိသောဥစ္စာရပ်ကို။ သုံးစုစု၍။ အလွတ်သူပေါက်ဖော်နှစ်စု။ ကျွန်သခင်ပေါက်ဖော်တစုခံစားစေ။ မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေဟု။မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၁၈ အမွေခွဲဝေပြီးမှ။မိဘသည်တယောက်မှာနေ။တယောက်မှာသေ၍။ဝေရာသောတရားတပါး။

အမွေခွဲဝေပြီးမှ။သားသွီးတယောက်မှာအတူနေ၍။ တယောက်မှာသေအံ့။ ထိုတွင်သေသူမိဘဥစ္စာတို့ကို မွေးကျွေးရင်းသားသွီးတို့ ဝေရာသောတရားတပါးဟူသော်ကား။အကြင်မိဘတို့သည်။တယောက်ယောက်သောသွီးသား၌နေ၏။ နောက်တဦးမှာပြောင်းလွဲနေ၏။နာလျှင်ကုမ၏။သေလျှင်သင်းဂြိုဟ်၏။ သေသူမိဘဥစ္စာရပ်ကိုလေးစုပြု၍။ သင်းဂြိုဟ်သူသုံးစုစားစေ။ ငါသာသင်းဂြိုဟ်ရသည်ဟု။အလုံးမယူသာချေ။ ပေါက်ဖော်သင်းဂြိုဟ်သူရစုတွင်။တစုကျွန်မှာမွေးရင်းသူရစေ။တတန်မှာလည်း။သားသွီးတို့ကိုခင်မင်၍ခွဲဝေပေးသည်ကာလ။သားစုကဲ့သို့သူဒိုစားထားသော ဝတ္ထုနှင့် တကွသေလျှင်။ထိုဥစ္စာရပ်ကိုသားသွီးမြေးတို့။ တရားစုမှာရင်းအတိုင်းစားစေ။ မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ တဦးသားသွီးထံနေ၍။ တဦးသားသွီးထံသေလျှင်။ နှစ်ဦးသားမျှဝေစားစေ။ တင်မြီရှိလည်း နည်းတူဆပ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ကြက်မသည်သားငယ်အများရှိလျှက်။ နီးသောသားငယ်တို့သာ။အစာကိုစားမှီသကဲ့သို့တည်း။

၁၉ ယောက္ခမဥစ္စာကို။ချွေးမသမက်တို့ပြုစု၍ဖြစ်ပွားသည်ဥစ္စာကိုဝေရာသောတရားတပါး။

ယောက္ခမဥစ္စာနှင့်။ချွေးမသမက်ပြုစုရာတွင်ရသောဥစ္စာကိုဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်ချွေးမသမက်တို့သည်။ ယောက္ခမဥစ္စာအရင်းကိုယူ၍ပြုစု၏။အရင်းကိုအရင်းတိုင်းစုစေ။စရိတ်မှစ၍။တိုးပွားသည်

Whether it be a hereditary slave one or bought of a free family, male or female, who has cohabited with the free person, and (dies) leaving property, if the master be dead, and the free born person has no parents living, the law for the partition of the property left between the relations of the master and those of the free person, is this; if a male or female slave, hereditary or purchased, shall have cohabited with a free person, and they both die leaving property and debts, and the free person has no parents or children, and the master the same, let all the property possessed by the deceased be divided into three shares, and let the relations of the free person have two, and the relations of the master one, and let them pay the debts in the same proportions. Thus Menoo, the lord hermit, said.

78th. *When parents, after having divided their property amongst their children, have gone to live with one child, but shall die with another, the law for the partition of such property as the parents may still have remaining at their decease.*

If parents who, after the division of their property, have lived with one child shall die with another, the law for the partition of the property of the deceased parents between those persons who supported them, is this; if the parents live with one child, and afterwards change and go to another, and this last shall attend to them there during their sickness, and at their death bury them, let the property of the deceased be divided into four shares, and let the child who buried them have three; he shall not on the plea of having buried them take the whole, let the remaining fourth share go to the child with whom they first lived. In another case; when the parents from affection have divided their property amongst the children, and kept one child's share to themselves, let their children and grandchildren have their lawful share of this as before laid down, and of the debts let them pay in proportion. If they have lived with one child and shall die with another, let these two only share equally, and pay the debts in the same proportions. Why is this?—because, though a hen may have many chickens, only those nearest her get the food (she drops.)

79th. *The son or daughter-in-law having taken charge of, economized, and added to, the property of their father-in-law, the law of inheritance as regards the increase.*

The law for the partition of property belonging to the father-in-law employed in trade by the son-in-law, is this; if a son or daughter-in-law have received their capital from their father and mother-in-law and increased it, let them restore the original property, and all

ဥစ္စာကို။ယောက္ခမတဝက်။သမက်ချွေးမတဝက်ယူစားစေ။သွီးသားတို့။အမိအဖဥစ္စာဖြစ်လျှက်ပြုစုသည်ကို။သွီးသားအားအတိုးစားရာရောက်သည်။ဆိုခွင့်ရှိသည်။မလောက်၍သုံးခြင်းငှါချေးသည်မဟုတ်။အမြတ်ပြုစုချင်သော့ကြောင့်ဝေစားရာ၏။အမြတ်မရှိလျှင်အရင်းတိုင်းစုစေဟု။မနုမည်သော ရှင်ရသော့ ဆိုတော်မူ၏။

၈၀ သမက်ချွေးမတို့ဥစ္စာနှင့်။ ယောက္ခမတို့ ပြုစု၍ဖြစ်ပွားသည် ဥစ္စာကို ဝေရာသော တရားတပါး။

သမက်ချွေးမတို့ဥစ္စာနှင့်။ယောက္ခမပြုစုရာတွင် ရသောဥစ္စာကို ဝေခြင်းတရားတပါးဟူသည်ကား။အကြင်ယောက္ခမတို့သည်။ သမက်ချွေးမတို့ဥစ္စာကိုယူ၍။ရင်းနှီးပွားများအံ့။ အရင်းကိုချွေးမသမက်တို့သို့စုစေ။ စရိတ်အပွားမှာ။ချွေးမသမက်တို့တစု။ ယောက္ခမမှာနှစ်စုစားစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ သွီးသားတို့ကို မိဘပိုင်ချေသော့ ကြောင့် တည်း။ အကြင်ယောက္ခမတို့သည်ချေး၍ သုံးစားသည်မှာ။ ကုန်လျှင်ကုန်ပိုင်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မိဘဆရာတို့ဝယ်ပူဇော်ခြင်းအဝင်ကဲ့သို့ဖြစ်စေရာသည်။ ထိုဥစ္စာမှတပါး။ မိဘတို့မကုံလုံ၍သားသွီးတို့ကိုရောင်း ထားသည်။ ရောင်းထား ပိုင်သည်။ ရောင်းထားသောသားသွီးပြင်။အမွေခံသားသွီးမြေးမရှိလျှင်ဆုံးစေ။ ရောင်းထားသောသားသွီးပြင်။အမွေခံသားသွီးမြေးရှိပေမူကား။ ရောင်းထားခံနေရသောဥစ္စာကို ခွဲဝေဆပ်စေဟု။ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၈၁ လင်မယားကွာရာ။သားသွီးတို့မိဘနှင့်မနေသေကြရာတွင် ဝေစားခြင်းတရား တပါး။

လင်မယားကွာရာတွင်။သားသွီးရှိသည်။အမိအဖတို့နှင့် အတူမနေ။ထိုသားသွီး၌ဥစ္စာရှိလျှက်။ ထိုသားသွီးတွင်။ သားသွီးအမွေခံမရှိသေအံ့။ အမိအဖတို့ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်လင်မယားတို့သည်။သားသွီးမွေးပြီးမှ။ ကွာကြ၍သားသွီးကွဲပြားနေရာ။ ထိုသားသွီးတို့တွင်။အမွေခံမရှိသေအံ့။ ထိုမောင်နှစ်မနှစ်ယောက်ဥစ္စာတလုံးတည်းဖြစ်လျှင်။သားအစုအဖ။သွီးအစုအမိ။သုံးစုစု၍။နှစ်စုကိုသားအဖရစေ။ တစုကိုသွီးအမိရစေ။သွီးမရှိသားဖြစ်လျှင်။အဖအလုံးရစေ။ သားမရှိသွီးဖြစ်လျှင်။အမိအလုံးစားစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ဥဖြိုးဖို။ဥဖြိုးမတို့၌သက်သေသည်။သွီးကိုအမိ။သားကိုအဖရစေသော့ကြောင့်တည်း။ သွီးကိုအမိ။သားကိုအဖ

expenses and profits let them share alike. In this way, it might be said that parents take interest from their children, but it is not money borrowed for necessary expenses, and as the children had a profit on it, the parents have a right to share. If there be no profit, let them have only the original. Thus the recluse, called Menoo, said.

80*th. The father-in-law having traded on the capital of the son or daughter-in-law, the law regarding the partition of the profits.*

The law for the partition of the profits when the father or mother-in-law trade on the capital of their son and daughter-in-law, is this; if a father and mother-in-law having taken the property of the son and daughter-in-law shall trade with and increase it, let the son or daughter-in-law have back the money lent, and of the expenses and profits, let them have one share and the father and mother-in-law two. Why is this?—because the father and mother are the owners of the children. If the father and mother-in-law borrow the money and expend the whole, they shall have a right to do so. Why is this?—because it comes as it were under the head of offerings of respect to parents and teachers. Parents, when in want, have a right to sell their children, and if there be no other children or grandchildren to inherit, let them lose, (that is, remain in slavery;) if there be other heirs, let their portion be the amount for which the children were sold amongst themselves, and having paid it redeem them. Thus the lord hermit said.

81*st. A husband and wife living separate from each other, and also from their children, the law of partition on the death of their parents.*

A husband and wife have property in the hands of their children, from whom they are living apart and separate from each other, the law for the partition of this property on the death of the children, with whom it is, between the father and mother: A man and wife after having children separate, their children also live apart from them, if these die without heirs, the law is this; if it be son and daughter, and their property be in common, let the father have the son's and the mother the daughter's share; that is, having divided the property into three shares, let the father have two and the mother one. If there be only one son, let the father have all, and if only one daughter, let the mother have all. Why is this?—the case of the male and female wild pigeon* is the precedent; let the father have the son, and the mother the daughter; but if the father have the son and the mo-

* Alluding to the following tale; a pair of wild pigeons had built their nest in a forest, during the absence of the female the jungle having caught fire, the nest was burnt. The male carried off the male young one, but was unable to save the female. The mother applied to Menoo, who sagely decreed, "He has taken his son; do you take your daughter."

ပိုင်စေဟူရာ၌။သွီးနှင့်သားဥစ္စာ၊မိဘအညီရကောင်းလျက်။သားနှစ်စု။သွီးတစုစားရသနည်းဟူမူကား။မောင်နှစ်မတွင်မောင်အကြီး။ နှစ်မအငယ်ဖြစ်ကဆိုသတည်း။နှစ်မအကြီးမောင်အငယ်ဖြစ်က။ထိုသူတို့မိဘကွာသူတို့သဉ်။အမျှဝေစားစေဟုဓမ္မသတ်ရှိ၏။

ထိုသို့အတန်တန်အကွဲကွဲအပြားပြားများသမျှတွင်။အသီးအသီးဝေစားကြပြီ။ တမိ တဖတည်းသားသွီးတို့ အညီအမျှ စုဆကြီးငယ်ကောက်ယူချင်လျှင်။အမျိုးကိုစောင့်ရမည်ကိုဆိုသည်။ဥပမာဆို တုံအံ့။ကြက်မသဉ်။ အစာကိုရှာရ၌။ကြက်သငယ်တစုအညီစားကြသကဲ့သို့တည်း။မိဘစကားကိုအာဏာဆန်၍ကျင့်သောသား။မိဘကိုဆဲရေးသတ်ပုတ်တတ်သောသားသွီးတို့မှာ။ မိဘအမွေကိုမခံမစားစေနှင့်။ ခွဲဝေ၍မိဘပေးသောဥစ္စာရှိလည်း။မိဘကိုအစည်ယူစေ။မိဘမသိရဥစ္စာရပ်ကိုအများအနည်းမဆို။ ထိုသားသွီးယူလျှင်။ ခိုးဒါန်သင့်စေဟူ၏။ ခိုးဒါန်သင့်စေ ဟူရာ၌။ ဥစ္စာကိုအတက် ပေးစေမဆိုသာ။ဥစ္စာရင်းအတိုင်းမိဘပေါက်ဖော်တို့ယူစေ။ မင်းဒါန်ကိုသာခံစေဟူလိုသည်။ ။တနည်းလည်း။အမျိုးဘောင်မှနှင်ထုတ်၍။တရပ်တပါးသို့ပို့ထားစေဟူ၏။ ။မိဘတို့သေလျှင်။သင်းဂြိုဟ်၍ပြီးသည်နောက်။ခုနှစ်ရက်တလဖြစ်စေ။ မိဘအမွေကိုဝေရာ၏။ ထိုဝေစည်အနီးအဝေးရှိသောသွီးသားရစုကိုစားရာ စုတိုင်းဝေစေ။ အကြောင်းကိုမကြား၍ နောက်မှ ရောက်လာခြင်းကြောင့်။တောင်းလျှင်အစုအတိုင်းရစေ။အကြောင်းကိုသိစေ၍ခေါ်လျက်။ရောက်ထောက်သောခရီးအနီးအဝေးအတိုင်းမရောက်ဖြစ်မဉ်။ဂန္ထာရလည်းမရှိဖြစ်မည်။ ထိုအမွေကိုစားထိုက်သောသားခြောက်ယောက်တွင်။ဩရသ။ကိတ္တိမ။ ဟေတ္တိမစဟုဆိုအပ်သော။ သားသုံးယောက်ဖြစ်သော်လည်း။ ရောက်ထောက် သောရက် လနှစ်။ နောက်ဆယ်နှစ်ကြာမှ တောင်းလျှင်။ ထိုအမွေစုကိုမစားစေနှင့်။ ဆယ်နှစ်မတိုင်မီအမွေစားသောအခံ့။ ၎င်တို့မယားသားသွီးတို့တောင်းလျှင်။အစုစားစေ။တင်မြီရှိလည်းနဉ်းတူဆပ်စေ။ ဤအရာကိုနှစ်သက်ရာရောက်မည်ကို ပညာရှိတရားသူကြီးခွဲဝေသင့်သည်။

ဤကားအမွေခမ်အကျယ်အများကိုစုရာတရားတည်း။

ထိုမှဤမှအမွေကိုခံရာစားရာ။မခံရာမစားရာ။ဆိုသောအခမ်အစုတွင်။မယားလင်တို့ အကြောင်းမှာ။ အခြားအခမ်ရောက်မှ။ ပေါင်းစည်း၍။ ဓမ္မသတ်အထွက်ကိုဆိုရမည်။

ther the daughter, they should have the property equally; then why has the son two and the daughter only one share?—only when the brother is the elder and sister the younger is it thus; when the sister is the elder, let the parents, the separated couple, share alike. Thus is the law.

Thus I have again and again in all the divers, various, and complicated cases of relationship given the law for the partition of property. If children of the same parents wish to have an equal share of the inheritance, they must have respect for their family. I will give an instance; when a hen brings food to her chickens, they all have an equal share; children who do not obey their parents, who abuse and strike them, shall have no share in their inheritance, and if they have had property portioned off for them by the parents, let them take back the whole. If they have taken property without the knowledge of their parents, much or little, they shall be liable to be punished as thieves; it is not said they shall make additional restitution as in common theft; let the parents merely take back the amount stolen, and let the children suffer only the criminal punishment. Another mode is to banish them from the district inhabited by their relations. After the death of parents, the property may be divided after seven days, or a month; when divided, let the children have their lawful share; if any were not present at the time, but come afterwards and demand their share, let them have it. If the death has been intimated to them, and they have been warned to attend, and though none of the five difficulties* are in their way, they fail to appear within a reasonable time proportionate to the distance of their residence, they shall forfeit their share. If ten years elapse, before they claim their portion, any of the six children entitled to inherit, even if it be the au-ra-tha,† the kiek-tee-ma, or the hayt-tee-ma, shall lose it. If within ten years, one entitled to inherit shall die, and his wife or children shall demand his share, let them have it, and if there be debts, let them bear them in an equal proportion; but this is a matter in which the judge must use his discretion, whether to make the partition or not.

This is the collection of the laws on the extensive subject of inheritance.

Besides this, there is the chapter regarding those who are entitled to inherit; and the matters relating to husband and wife, shall be collected and laid down in another chapter.

* 1, Robbers; 2, sandy deserts; 3, want of water; 4, Beeloos; 5, waut of food.

† The meaning of these three terms is explained in the text a little further on.

အမွှေစားသင့်သောသား။ မစားသင့်သောသား။ တကျိတ်နှစ်ယောက်ရှိသည်။ တကျိတ်နှစ်ယောက် သောသားတို့တွင်၊ အမွှေခံစားသင့်သောသား ခြောက်ယောက်တည်း။ ခြောက်ယောက်ဟူသည်ကား။

၁။ မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍ရသော သြောရသမှစ၍။ ယောကျ်ားမိမ္မကြီးငယ်။ ဤလည်းတပါး။

၂။ အခြားသူတို့၏သားသွီးကိုအမွှေခံသားသွီးပြုမည်။ သူသိသူထင်နှင့်ယူ၍မွေးသောအကျော်အစောဖြစ်သောကိတ္တိမဟုဆိုရသောမိမ္မယောကျ်ားတပါး။

၃။ မယားကြီး။ မယားငယ်ရှိလျက်။ လက်ဆိုမစား။ အထင် အရှားနေသောမိမ္မသည်။ အပြောင်မည်၏။ ထိုအပြောင် တွင်မွေးသောသားသွီးသည်။ ဟေတ္တိမမည်၏။ မယားကြီးလက်အောက်ဖြစ်ချေသော့ကြောင့်။ ဟေတ္တိမဆိုရသောယောကျ်ားမိမ္မတပါး။

၄။ လင်ပါကျွန်မ။ မယားပါကျွန်မ။ နှစ်ပါးစုံဝယ်သောကျွန်မတွင်မွေးသောသားသွီးတို့သည်ကျွန်ဖြစ်ချေ၏။ ခေတ္တဇဟုဆိုသော မိမ္မယောကျ်ားတပါး။ ဤကားကျွန်ရိုးကိုမဆို ယူရမည်။

၅။ မယားကပါလင်ကြီးသား။ လင်ကပါ မယားကြီးသားကို။ ဒွေးပုဗ္ဗါကာရဦ္မဖြစ်၍ပါသောသားနှစ်ယောက်။ သားယောကျ်ား မိမ္မလည်းတပါး။

၆။ မိဘမသိမရှိမပေါ်။ ပေါက်ဖော်အဆွေသားချင်းမရှိ။ မသိမပေါ်ဖြစ်စေ။ မိဘအသိအရှိပေါက်ဖော်။ ဆွေမျိုးညာတိ။ အသိအရှိဖြစ်စေ။ သားပြုမည်ဟု။ အမှတ်မဲ့ကောက်ယူထိန်းသိမ်းမွေးစားသော။ ဗိဋ္ဌကာမည်သောသားဟုဆိုရသော။ ယောကျ်ားမိမ္မလည်းတပါး။

ဤခြောက်ယောက်သောသူတို့သည်။ အမွှေကိုစားသင့်၏ဟုရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၁။ အမွှေမစားသင့်သောသား ခြောက်ယောက်ဟူသည်ကား။ မိဘနှစ်ပါးသားသွီး ရင်းမှန်လျက် သူတပါးသို့။ သားသွီးပြုပါလေ ပေးခြင်းသည်။ ပရဒိန္န။ ထိုသားသွီးလည်းတပါး။

၂။ အကြွင်လင်မယားတို့သည်။ သူတပါးသားသွီးကို ဥစ္စာနှင့် ဝယ်၍။ သားသွီးပြုသော။ သဟောထမည်သောမိမ္မယောကျ်ားလည်းတပါး။

၃။ အကြွင်လင်မယားတို့သည်ကွာ၍။ မယားသည်လင်သစ်နေစားလေ၏။ ထိုသို့နေရာတွင်။ သန္ဓေရပြီးမှ။ လင်ဟောင်းသို့ပြန်၍နေလေမှ မွေးသောလင်သစ်ကပါသောသန္ဓေသား။ ပုဏ္ဏာဘူဂ္ဂတိမည်သောယောကျ်ားမိမ္မတပါး။

Regarding children who are entitled to inherit, and those who are not.

There are twelve kinds of children, and of these, six are entitled to inherit.

1st. All children, male and female, old and young, born of a couple given in marriage by their parents, commencing with the au-ra-tha, (son and heir.)

2nd. The children of another person, adopted publicly with a promise that they shall inherit, which is a matter of public notoriety, these are called kiek-tee-ma.

3rd. When there is a superior and inferior wife, a woman who is publicly cohabited with, but who does not eat out of the same dish, is called a-pyoung; the children of this concubine are called hayt-tee-ma, because they are " inferior " to the children of the head wives.

4th. The children by a slave who was in the possession of the husband or of the wife, at the time of marriage, or a slave bought by the couple; these children are slave, and a male and female are called khayt-ta-za.

5th. Children, male or female, of a wife by a former husband, or of a husband by a former wife; these are called dway-pop-pa-ka-ra.

6th. Children, male or female, who have no parents, or whose parents or relations are not known, or whose parents or relations are known, who have been casually taken charge of and brought up, are called teek-tee-ka.

These six are entitled to inherit.

The six not entitled to inherit, are

1st. Legitimate children of their parents who have been given away, at the request of some other person, to be adopted by them, and called pa-ra-dien-na.

2nd. Children, male or female, bought by a husband and wife, and adopted by them; tha-hay-hta.

3rd. A child, male or female, born of a woman who, having separated from her husband and taken another, returns to her first husband pregnant, and presents him with a child, begotten by her second husband, this is called pong-na-nog-ga-tee.

၄။ အကြင်ယောက်ျားမိမ္မတို့သည်။ လျှင်မြူးကြ၍ အလိုတူကာမပေး၍ရ ရာတွင်။ အထင်အရှားမနေမွေးသောကိဋ္ဌိသာမည်သောမိမ္မယောက်ျားလည်း တပါး။

၅။ မိဘနှစ်ပါးထိမ်းမြားသည်ဖြစ်စေ။ အောင်ဆိုနေကြသည်ဖြစ်စေ။ အလိုတူ၍ရသောသားသမီးဖြစ်စေ။ ထိုသားသမီးတို့သည်။ မိဘနှစ်ပါး၏အဆုံးအမကိုမခံအာဏာကိုဆန့်၍ရုံသူကဲ့သို့ကျင့်သောသားသမီးတို့သည်။ ခွေးနှင့်တူသော့ကြောင့်။ သမာနုတ္တာမည်သောမိမ္မယောက်ျားလည်းတပါး။

၆။ အကြင်သူတို့သည်။ ငတ်မွတ်ရှားပါးသောသူကို။ ကျွေးမွေး၍သားသမီးဟုခေါ်ဝေါ်သော။ ဆာတတ္တအရတ္တသာမည်သောမိမ္မယောက်ျားလည်း တပါး။ ဤခြောက်ယောက်သောသားသမီး တို့သည်။ အမွေကိုမခံမစားရရာ ဟူ၍။ ရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။

ထိုသို့ဆိုရာတွင်။ သားအပြားတကျိတ်ခြောက်ပါး အထူးမယူသာပြီ။ သားသမီးအမည်ကိုသိစေလို၍ဆိုသောစကားစည်ကား။

၁။ မိမ္မငယ်မိဘ။ ယောက်ျားငယ်မိဘ။ စိတ်တူထိမ်းမြား၍ရသောသားကား။ သြြာရသတည်း။

၂။ နှစ်ပါးမိဘထိမ်းမြားသောလင်ကို။ မိမ္မငယ်မနှစ်သက်၍။ သူတထူးနှင့်ဆက်ဆန့်၍ရသောသားကား။ ခေတ္တတည်း။

၃။ မထိမ်းမြားဘဲရသောသားကား။ ပိဝါသုချိန်မည်၏။

၄။ သူငယ်တို့ချင်းကျွမ်းဝင်ကြ၍ရသောသားကား။ ပရသုချိန်မည်၏။

၅။ လင်ရ၍။ ဆယ်လမရောက်ခင်ရသောသားကား။ မုဠှနလမည်၏။

၆။ အမျိုးတို့နှင့်လိုက်၍အဝေးမှာမွေးမြင်သောသားကား။ အမတ္တဟတ္တ မည်၏။

၇။ လင်မရှိဘဲမွေးသောသားကား။ ကာနိယမည်၏။

၈။ လင်တည်းမနေဘဲကိုယ်ဝန်ရှိသောသားကား။ ဟတ္တမည်၏။

၉။ မိမ္မကိုယ်ဝန်ဆောင်ကိုဝယ်၍ရသောသားကား။ ဂိမှိဝတ်မည်၏။

၁၀။ လင်နှင့်တတန့်ပြန့်၍ရသောသားကား။ ပိကယမည်၏။

၁၁။ အမှုမကောင်း၍။ အမိအဖနှင့်လိုက်ရာမှာရသောသားကား။ ယဠှန မည်၏။

၁၂။ အဖကားပုဏ္ဏား။ အမိကားပုဏ္ဏားမ မဟုတ်ဘဲ ရသောသားကား။ ဖသံမည်၏။

ဤတဆယ်နှစ်ပါးသောသားတို့တွင်။ သြြာရသသားလျှင်အမိအဖအမွေ ကိုအစိုးရသတည်း။ ထိုမှကြွင်းသောတဆယ်တပါးသောသားတို့ကား။ အဖ

4th. A child, male or female, begotten by a man and woman in pleasure, by mutual consent, but who shall not live openly together; called kee-lee.

5th. Children of a pair, either given in marriage by their parents, or who have come together by means of a go-between, or by their own mutual consent, who will not attend to the advice of their parents, but rebel against their authority, and conduct themselves as enemies; called tha-ma-nok-ta, because they are like dogs.

6th. A child, male or female, who has been taken when it was starving, and fed and brought up and addressed as "child" by the persons who adopted it; called tsha-bat-ta, or ba-ra-ta.

These six children are not entitled to inherit. Thus the lord hermit said.

Beside these, sixteen separate kinds of children shall not be reckoned, but that there different names or denominations may be known, I will repeat the list.—

1st. A child born to young parents given in marriage by their parents; called au-ra-tha.

2nd. A child born to a young woman, not approving of the husband chosen by her parents, begotten by another man; ket-ta.

3rd. A child begotten by a pair not given in marriage by their parents; we-ze-wa-thoo-khyien.

4th. A child begotten by a pair who have formed a mutual connection, but without marriage; pa-ra thoo-khyien.

5th. A child born within ten months after the marriage of its parents; mo-ta-na-la.

6th. A child born by a woman turned off by her parents or relations, whilst she is away from them; a-ma-ta-ha-ta.

7th. A child born by an unmarried woman; ka-ne-ya.

8th. A child born by a woman who has had no connection with a man; hat-ta.

9th. A child born by a woman who was bought pregnant; kee-ree-wot.

10th. A child born by a woman taken back by a husband when he has once turned her off; wee-ka-ya.

11th. The child of a married woman turned off by her parents for her bad habits; ya-za-na.

12th. The child of a Bramin by any other woman; pa-tha.

Of these twelve, the auratha only has a perfect right to the property of its parents. The other eleven, if it was the intention of one of

မသိ။အမိမှန်းထားသော်လည်းမရရာ။ အမိမသိ။အဖမှန်းထားသော်လည်း မရရာ။လက်ရောက်ဖြစ်လျှင်ရစေ။ လက်ရောက်မဟုတ်ကမရရာ။ ဆိုခြင်း၌ ပေးမည်ဆို၍မရသည်ကိုအမိဆိုသူတောင်းသော်လည်းမရရာ။ လက်ရောက် မှရစေဆိုသတည်း။ ။ဤကားဓမ္မသတ်အထွက်တကျိတ်နှစ်ပါးသား တည်း။

ဗိဋကပ်ထွက်သားလေးပါးအမည်ကိုဆိုပေတုံအံ့။

၁။ အထင်အရှားဖြစ်သောသားသမီးကား။ပုတ္တတည်း။

၂။ တတတ်ပညာကိုဆည်းကပ်သောတပည့်ကား။ အန္တေဝါသိကသား တည်း။

၃။ အကြင်အရပ်၌ကျင်လည်၍မယားမှတ်သဖြင့်။ ရသောသားကား။ မုဋ္ဌဇတည်း။

၄။ သူပြစ်၍။ သားသမီးငယ်ကို ကောက်၍ မွေးသောသားကား။ ဒိန္နက တည်း။

ဤကားဓမ္မသတ်နှင့်။ဗိဋကပ်ကွဲသည်ကိုဆိုခြင်းအကြောင်းတည်း။

ဤသို့ဆိုရာသောသားအပြားအခေါ်တွင်။ အစည်နှစ်ဝကွဲပြားသည်ကို လည်း။ပညာရှိတို့သိရာ၏။ မိဘတို့အမွေကို မစားသင့်မှာသည်တွင်။ သား ကောင်းမရှိက။ သားဆိုးပင် စားရ၏ဟူသည်ကား။ အမိအဖသွားလာ၍ကျ် တင်ရသောသားပင်ဖြစ်သော်လည်း။စားထိုက်သောသားမြတ်။သားကောင်း တို့မရှိလျှင်။ အသီးအသီးခွဲဝေပေးရာသောအကြောင်းကို။ အထက်အမွေခံ အရပ်ရပ်ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း။အသီးအသီးတရားနှင့်အညီခံဝေပေးလွှတ် စေရမည်။

အကြင်သားသမီးတို့တွင်။သင်းသီးဥစ္စာရပ်။တဆယ်နှစ်ပါးအပြားရှိသည် ကို။အစောင်စောင်မှထုတ်၍တလုံးတည်းဆိုပေတုံအံ့။

၁။ အကြင်သားသမီးကို။ပုခက်တင်သောခါ။ပေးဖွဲ့သောဥစ္စာရပ်တပါး။

၂။ ခေါင်းရိတ်သောခါ။ပေးဖွဲ့သောဥစ္စာရပ်တပါး။

၃။ ထိမ်းမြားသောခါ။ပေးဖွဲ့သောဥစ္စာရပ်တပါး။

၄။ နားထွင်းသောခါ။ပေးဖွဲ့သောဥစ္စာရပ်တပါး။

၅။ နာဖျားသောခါ။ပေးဖွဲ့သောဥစ္စာရပ်တပါး။

၆။ ရှင်ပြုသောခါ။ပေးဖွဲ့သောဥစ္စာရပ်တပါး။

၇။ ခြေချင်းနားတောင်းစည်းပေါင်းလက်ကောက်အစရှိသည်တို့ကိုဝတ် ဆင်ပေးသောဥစ္စာရပ်လည်းတပါး။

၈။ မိဘမပေးဘဲသိမ်းယူသီးခြားနေရာ။ ပါသောဥစ္စာရပ်လည်းတပါး။

their parents, without the knowledge of the other, that they should have a share, they shall not have it; let them keep what has come into their possession; but they shall not be put in possession of anything they have not already obtained, though they demand it from the surviving parent on the ground of the promise of the other; these are the twelve children noted in the Damathat.

I will now state the names of the four who are noted in the Peetakat.

1st. Children that are publicly known; pot-ta.

2nd. A pupil, disciple, or appprentice, who attaches himself to a teacher to be instructed in his art; an-tay-wa-thee-ka.

3rd. A child begotten in another district, which a man is in the habit of frequenting; mot-ta-za.

4th. A child taken and reared after it had been deserted by its parents; dyn-na-ka.

This is the difference between the Peetakat and Damathat; from this, wise men understand that there are two sets of names for all children. As regards the prohibition of certain children from inheriting, if there be no good (in law) children, let the bad inherit; even if the child have been begotten by chance intercourse of its parents, if there be no good (legitimate) children, let the bad (illegitimate) one, according to the laws laid down above, receive (the property) and bear (the debts.)

There are twelve kinds of theng-thee, own property or separate share of children, which I will now collect and lay down.

1st. What is given to a child on being first put into its cradle.

2nd. What is given at the first shaving of the head.

3rd. What is given when the ears are bored.

4th. What is given on betrothment.

5th. What is given in illness.

6th. What is given on entering the priesthood.

7th. All gifts of ornaments, anklets, ear-rings, necklaces of kinds, bracelets.

8th. What has been taken away and enjoyed separately, without having been given by the parents.

၉။ ဘိုးဘွားတို့ပေးသောဥစ္စာရပ်လည်းတပါး။
၁၀။ သူတပါးချစ်သနား၍ပေးသောဥစ္စာရပ်လည်းတပါး။
၁၁။ အတတ်ပညာကြောင့်ရသောဥစ္စာရပ်လည်းတပါး။
၁၂။ အရှင်ကေရာဇ်သနားတော်မူသောဥစ္စာရပ်လည်းတပါး။

ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသောတဆယ်နှစ်ပါးသောဥစ္စာရပ်သည် သင်းသီးမည်၏။

။ ။သားသမီးလက်မကွာရ၍ရှိသည်ကိုမဝေသာပြီဆိုရာ၌။မိဘဥစ္စာအလုံးအရင်းသိမ်းယူ၍ ခြားရာပါသည်ကိုသားကြီး။ သားလတ်။ သားထွေး။ သမီးကြီး။သမီးလတ်။ သမီးထွေးတို့ဖြစ်လျှင်။အစုအပုံဝေရာသည်။မဝေရာသည်ကို။ အထက်ကဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း ညီညွတ်ပြီ။

ပုခက်တင်သောအခါ။ ခေါင်းရိတ်သောအခါ။ နားထွင်း သောအခါ။ ထိမ်းမြားသောအခါ။ မိဘပေးသည်မှန်ကမှန်တုံ၏။ လက်မရောက်က။သင်းသီးမဆိုသာ။ စာပေသက္ကရာဇ်ရှိပြားသော်လည်း မရသာချေဟု။ မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

အကြင်မိဘတို့သည်။ငင်ကဲ့သို့ဆိုခဲ့ပြီးသောဥစ္စာရပ်တို့သည်။သားသမီးတို့လက်ဝယ်ရှိလျက်။အသီးစား၍အခြားနေရာပါလျက်။ထိုဥစ္စာကိုမိဘတို့ယူ၍သုံးစားကုန်လျှင်။ယူပိုင်ကုန်ပိုင်စေ၊ ထိုဥစ္စာရပ်သည်။ ဘိုးသီးစားအခြားနေရာ။သားသေအံ့။ချွေးမလက်ဝယ်မယူသာ။သမီးသေအံ့။သမက်လက်မှာမယူသာ။မိဘနှစ်ပါးရှိစည်။သားသမီးသီးခြားယူ၍ ထင်ရှားရှိသောဥစ္စာရပ်ကို။နှောင်ပေးမည်ပြုသော်လည်း။ပိုင်သူမိဘမရှိလျှင်။ ပေါက်ဖော်တို့မခွဲမယူသာချေ။အထက်ယူရင်းဥစ္စာအတိုင်းသားသမီးတို့မှာယူစေ။

အကြင်မိဘတို့သည်လည်း။ရွှဲစည်ပေါင်း။နားတောင်း။ ခြေချင်း။လက်ကောက်။ဆံထိုး။ဆံကျင်။ဝတ်စားတန်ဆာတို့ကို။သားသမီးအားဝတ်ဆင်၏။ အစည် အတိုင်း သား သမီး မွေး သမျှ လည်း။ ငင်ဥစ္စာ ရပ်တို့ကို ဆင်လေ၏။ နောက်ဆုံးဆင်သောသူ၏ သင်းသီး ဥစ္စာဖြစ်စေ။ အထက်ကငါတို့ ဝတ်ဆင်သည်တန်ဆာအရင်းဖြစ်သည်မဆိုသာချေဟု။ မနူမည်သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

သားသမီးတို့ကို။ရဟန်းသာမနေပြုသောအခါ။ မိဘတို့သည်ဘုရားရှင်အမွေတော်ကိုငါတို့ခံရပေပြီဟုဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာအနုမောဒနာပြု၍။သူသိသူထင်သက်မှိ။ သက်မဲ့ဥစ္စာရပ်ကို။နှုတ်ဖြင့်လည်းကောင်း။ သက္ကရာဇ်စာပေဖြင့်လည်းကောင်း။ရေးထားပေ၏။ပေးသည်အတိုင်းလည်း မိဘတို့လက်တွင်ရှိ၏။ ထိုဥစ္စာရပ်ကိုအရိယာမြတ်တို့ထံမပါသော်လည်း။ သံသရာစက်အဝင်သင်းသီးဖြစ်သည်။သားသမီးတို့လက်မရောက်မဆိုသာ။ထိုရဟန်းသာ

9th. Gifts from grand parents.

10th. Gifts from affectionate regard by other people.

11th. Whatever may have been acquired by their own skill, learning or wisdom.

12th. Gifts from my lord the king.

The twelve descriptions of property here mentioned are called theng-thee, and whatever portion of them is in actual possession, shall not be divided. But if all the property of the parents shall have been taken away by the children, and if they have it with them in their separate residence, whether it be the eldest, middle, or youngest son, the eldest, middle, or youngest daughter, the proportions in which it shall or shall not be divided, have been already laid down.

Gifts made to children at the time of first being put into the cradle, at the first head shaving, at the first ear boring, or at the time of betrothment, though the parents may indisputably have made them, if the children have not been put in possession, they shall not be called theng-thee, and though there be a written agreement, they shall not (by law) obtain them. Thus Menoo the lord hermit said.

If parents had property of this kind in the hands of their children living apart from them, and have taken it back and expended it, let them have the right to do so. If a son with such property in his possession, living apart from his parents, shall die, they shall not take it from the daughter-in-law, nor on the death of a daughter shall they take it from their son-in-law. If children have openly taken property during the life of their parents, and are prepared to return it, if the parents, the owners of this property, shall die, the relations shall have no claim to it; let the children who originally took it retain it.

If parents have necklaces of all kinds, ear rings, anklets, hair pins, other kinds of ornaments and clothes, with which they have decked and ornamented all their children in succession, let them be the theng-thee of the last wearer; the others shall not claim them on the ground of having had them first. Thus Menoo, the lord hermit, said.

If the parents at the time of any of their children entering the priesthood shall with joy and exultation say, " we have obtained the inheritance of the most excellent gods," and in their joy shall publicly, either by verbal promise or written engagement, give property to this child, though it come not into the possession of the priest, but remain as before it was given, with the parents, it was given with a view to benefits in a future state; it is his theng-thee; the other children shall not object that it has never come into his possession; let the priest have the whole. If the parents shall make use of it, let them have the right to do so. If after the death of the parents it shall still be

မနေပြုသူတို့အလုံးရစေ။မိဘနှစ်ပါးယူသုံးလျှင်။ယူသုံးပိုင်၏။သုံးသူမိဘနှစ်ပါးသေသည်နောက်။ထိုဥစ္စာရင်းသည်မဖျက်ရှိပေလျှင်။ ထိုရဟန်းသာမနေပြုသောသားသမီးတို့ရစေ။ မိဘလက်မကွာဖြစ်သည် ပေါက်ဖော်တို့ဆိုသော်လည်း။ပေါက်ဖော်တို့မရသာချေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။မိဘတို့၏မကောင်းမှု အပါယ်တံခါးပိတ်၍။ ကောင်းမှု ဖြစ်သောနတ်ရွာ နိဗ္ဗာန်လမ်းကြောင်းသို့ ညွှန်ပေသောသားသမီး ဖြစ်ခြင်းကြောင့်တည်းဟု။ မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

တနည်းကား။မိဘတို့တွင်ရှိရှိသမျှကိုသား။သမီးအားအလုံးပေးတော့ဆိုငြားသော်လည်း။ ဝမ်းမြောက်သော့ကြောင့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ မိဘစကားရှိသည်ဟုမရသာချေ။ မိဘအကျိုးကိုဆောင်ပေသော သားသမီးဖြစ်ပေလျှင်။ အမွေစုတွင်သားချင်းအစုမှန်ရာ၌။နှစ်ဆစားစေ။ ။အကြင်သားသမီးတို့သည်။ ရဟန်း သာမနေအဖြစ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်ရာ၌။ တစုံတယောက်သောပေါက်ဖော်သားချင်း။ ဆွေမျိုးတို့ဂုဏ်ဥစ္စာနှင့်။ ကျွေးမွေးပေးကမ်ပြုစု၍။ ထိုရဟန်းသာမနေကိုကျွေးမွေးပေးကမ်သောသူတို့သာစားစေ။ ပေါက်ဖော်ဖြစ်သည်။ သားချင်းဖြစ်သည်။ မကျွေးမမွေးသောသူတို့ဆိုသော်လည်းမရသာချေဟု။မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

ဘိုးဘွားတို့ဝေသောဥစ္စာရပ်မှာ။လက်ရောက်။လက်မရောက်မဆိုသာ။ပေးသည့်အတိုင်းမြေးရစေ။မိဘအထဲတွင်။အကြင်သားသမီးတို့အတတ်ပညာကြောင့်ရသောဥစ္စာရပ်ကို။မိဘပေါက်ဖော်တို့မယူမဝေမစားသာချေ။

သူတပါးတို့ချစ်သနား၍ပေးသောဥစ္စာရပ်ကိုလည်း။ မိဘပေါက်ဖော်တို့မခွဲမဝေမယူသာချေ။

အရှင်ဧကရာဇ်သနားတော်မူသည်ဥစ္စာကိုလည်း။ မိဘပေါက်ဖော်တို့မခွဲမဝေမယူသာချေ။

ဤသို့သင်းသီးမျိုးအပြားတဆယ်တနှစ်ပါးတွင်။ ဤလေးရပ်သောဥစ္စာသည်။သင်းသီးအပိုင်မည်၏ဟုသိရာသတည်း။ ဤသို့သင်းသီးအပြားတို့ကိုပညာရှိတရားသူကြီးတို့သည်။ခွဲချမ်းစိတ်ဖြာစီရင်ရာသောအကြောင်းကို။မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

မြတ်သောမင်းကြီး။မိဘတို့၏အမွေကိုခံထိုက်သောသားခြောက်ယောက်။ မိဘအမွေကို မခံထိုက်သောသားခြောက်ယောက်အားဖြင့်။ သားတကျိပ်နှစ်ယောက်တည်း။

၁။ အမွေခံစား ထိုက်သော သားကား။ မိဘနှစ်ပါး သဘောတူပေး၍ရသောသားသမီးတပါး။

forthcoming, let the priest obtain it, and though the relatives plead that it has never been out of the possession of their parents, they shall have no share. Why is this?—because the priest is a child who has closed the gates of hell for his parents, and pointed out the way to the abodes of the nats, the reward of good works. Thus the lord hermit said.

In other cases, if the parents should say, "I give my whole property to my son or daughter," it is an exclamation made from joy and happiness; they shall not on the ground of such a speech obtain the property of their parents. But if they look after the interests of their parents, at the partition of the property let them have a full double share. If a child shall die in the priesthood, and any of his relations shall have supported him with his (the priest's) own property, let him only inherit; the other relations or brothers who have not supported him shall have no share, though they claim on the ground of relationship. Thus Menoo, the lord hermit, said.

Regarding gifts from grandparents, there shall be no reservation; whether in possession or not, let the grandchild to whom the gift was made, have it. Parents and relations shall have no share in any property obtained by a son or daughter, by their own learning or science, and lodged with the parents.

Gifts made from affection, also, the parents and relatives shall have no share in.

Of the twelve kinds of theng-thee, the four last are called theng-thee a-paing, i. e. in which the right is perfect; and these are the rules by which judges and wise men shall decide in matters of theng-thee.

Oh excellent king! the six children who are, and the six who are not entitled to inherit, are twelve. The children who are entitled to inherit are,

1st. Children of a pair given in marriage by their parents.

၂။ အိမ်ကျွန်မကိုမယားအသိ။ ရပ်သိ။ ရွာမြင်။ အိပ်ခမ်နေရာပေး၍မြင်သောကျွန်မသားသွီးတပါး။

၃။ မယားကြီးအောက်။ လက်ဆုံမစား အပြောင်တွင် ရသောသားသွီးတပါး။

၄။ မယားကလည်းလင်နှင့်နေချပါသောသားသွီး။ လင်ကလည်းမယားနှင့်နေရာတွင်ပါသောသားသွီးတပါး။

၅။ သူတပါးသားသွီးကို။ သားသွီးပြုမည်။ သူသိသူမြင်တောင်း၍။ မွေးစားသောသားသွီးတပါး။

၆။ သူတပါးမိဘမထင်မမြင် အမှတ်မဲ့ မိဘရှိမတောင်းမပေး။ ကောက်၍မွေးသောသားသွီးတပါး။

ဤခြောက်ယောက်သော သားသွီးတို့ကား။ အမွေကိုဆို ခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း။ ကောင်းသောအကျင့်ရှိလျှင်ခံစားရသတည်း။

အမွေမခံထိုက်သောသားသွီးခြောက်ယောက်တို့ကား။

၁။ သူတပါးပေး၍။ သူတပါးလက်မှာကြီးမြင့်လေသောသားသွီးတပါး။

၂။ သားသွီးပြုခြင်းငှါဥစ္စာဖြင့်ဝယ်သောသားသွီးလည်းတပါး။

၃။ မိမိမယားသည်။ သူတပါးနှင့်လင်မသိနေ၍။ လင်ဟောင်းနှင့်နေရာတွင်မွေးသောသားသွီးတပါး။

၄။ ကစားမြူးထူးရာ။ လင်အတည်မရှိမပေါ်။ ရသောသားသွီးတပါး။

၅။ မိဘစကားကိုနားမထောင်။ ဆုမ္ပခက်သောခွေးဟုဆိုအပ်သောသားသွီးတပါး။

၆။ စားရာဝတ်ရာမဲ့။ တောင်းစားရမ်စားပြုသောသူသည်။ သားသွီးဖြစ်ပါစေ။ ဖြစ်စေတော့ဆိုကြ၍။ ကျွေးမွေးသောသားသွီးတပါး။

ဤခြောက်ယောက်သောသားသွီးတို့သည်။ အမွေမစားရရာ။ မစားထိုက်ကြောင်းကို ဆို ခဲ့ပြီ။ အလျော်ပေးသောသားသွီး။ ကွာသောသားသွီး တို့မှာလည်းဆို ခဲ့ပြီ။

မင်းကြီးလင်တည်မရှိ။ ရသောသားသွီးတို့တွင်။ အမွေစားထိုက်။ မစားထိုက်ရာနှစ်ပါးရှိ၏။ နှစ်ပါးဟူသော်ကား။ တလင်သားဖြစ်သူ၏အမိသည်။ နောက်လင်အတည်နေ၍မွေးသောသားသွီးမရှိ။ ထိုအမိသည်။ နောက်လင်ငယ်မနေမှီ။ တင်မြီကောင်းမွေဥစ္စာပါရှိမည်။ နောက်လင်နှင့်နေ၍။ အမိသေသော်လည်းကောင်း။ နှစ်ပါးစုံသားမရှိ။ ဘထွေးနှင့်သားအတူနေရာဖြစ်လျှင်။ အထက်ပါရင်းကိုလေးစုစု၍။ သုံးစုမကောင်းမြီ။ ကောင်းဥစ္စာကို။ ထိုတလင်သားခံဆပ်စေ။ တစုမကောင်းမြီ။ ကောင်းဥစ္စာကိုဘထွေးတစုခံဆပ်စေ။ ပွား

2nd. Children of a household female slave, who has had a separate chamber given her, with the knowledge of the wife, and of the whole neighbourhood.

3rd. Children of a concubine, inferior to the head wife, but who eats out of the same dish with the husband.

4th. Children of a husband or wife by a former marriage.

5th. Children obtained by request from their parents, and adopted publicly.

6th. Children neglected by their parents, and adopted casually, without any formal engagement.

These six, if of good moral habits, are entitled to inherit as laid down.

The six who are not entitled to inherit are,

1st. Children given away in youth, who have grown up in the hands of others.

2nd. Children who have been bought and adopted.

3rd. Children begotten secretly in adultery, the wife remaining with her husband.

4th. Children begotten in youthful wantonness, the real father not being known.

5th. Children who may justly be called dogs, whom it is most difficult to advise, who heed not the express orders of their parents.

6th. A child who, being destitute of food and clothes, obtains a livelihood by begging, and a person says to the father, "give me your son," and he replies, "be it so."

These six children shall not inherit, for reasons already laid down. Also children for whom fine or compensation has been paid, and children of parents who have separated.

Oh king! of children whose father is unknown, there are those who are entitled to inherit, and those who are not. Of these two, a child is begotten by one man, and the mother takes another as a husband permanently, by whom she has no children. If before she took this husband, she has acquired property or incurred debts, if the son and step-father be living together at her death, let her original property be divided into four shares, and let the son have three shares of debts and assets, and the step-father one. If there be property acquired by the mother and step-father when living together, let it be

ဥစ္စာဖြစ်လျှင်။ခြောက်စုစု၍။တစုကိုအထက်လင်သား မကောင်းမြီ။ကောင်းဥစ္စာကိုခံဆပ်ယူစေ။ဘထွေးငါးစုမကောင်းမြီ။ကောင်းဥစ္စာကိုခံဆပ်ယူစေ။ဘထွေးဥစ္စာရင်းပါလည်း။ ထိုအထက်လင်သားအား လေးစုတစုကိုခံဆပ်ယူစေ။ ။ဤကားနှစ်ပါးစုံတွင်သားသို့မ်းရှိသည်ကိုဆိုသတည်း။ ။ထိုသေသူဗယားဓါမိဘအမွေရိုးကိုမူကား။ အမွေမှိလျှင်ထိုလင်သစ်ကို။မိဘပေါတ်ဖော်အသိ နေစေသူဖြစ်ချေက။ ထိုလင်သစ်က သာစားစေ။ သားဖြစ်သည်မဆိုသာ။တလင်သားဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း။ ။ချင်းမိဥစ္စာသင်းသီးနှင့်။ ဘထွေးဥစ္စာမှာ။ သားဟောင်းအမိဘထွေးတချက်တည်းနေသည်ဖြစ်၍။နို့ကြောင့်ရေ။ရေကြောင့်နို့စားရာသတည်း။ ။ထိုသို့ကားမဟုတ်တုံ။ငါတို့ပေါက်ဖော်သားအဖမထင်လေသော်လည်း။ပေါက်ဖော်ကိုခင်မင်၍။တူဖြစ်သည်ဟု။ထိုတလင်သားကိုဦးရိုး။မိကြီး။မိထွေးတို့ပေးလျှင်။ထိုတလင်သားရစေ။ ဘထွေးလိုက်၍ ထိုတလင်သားမှာမစားသာချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ချစ်၍ပေးရာရောက်ချေသောကြောင့် တည်း။ငအမိသားဖြစ်သည်ရကောင်းသည်။ အမိပေါက်ဖော်တို့မှာ။ ထိုတလင်သားတောင်းသော်။ ချင်းမိမှအမွေမခံထိုက်ဖြစ်သောကြောင့်။ ချင်းမိပေါက်ဖော်တို့မပေးက။အမွေခံခြင်းငှါမထိုက်မရရာ။အရှက်သာရသတည်း။ ။ထိုတလင်သား အမိသည်။မိဘပေးသောသူ။ မိဘပေါက်ဖော်အသိသဘောတူနေရာတွင်။သားသို့မ်းမွေးအံ့။ ထိုအမိသင်းသီးလည်းရှိအံ့။ ထိုအမိသေသော်။ဘထွေးနှင့်ဝေရာသောတရားခန်းမှာ။ လေးစုစု၍သုံးစုကို။ အမိသားဖြစ်သူတလင်သားမှန်လည်း။ထိုသူပြင်သားကောင်မရှိကစားစေ။ လက်ထက်ပွားမှာလည်း။ရှစ်စုတစုသားစားစေ။

အမိသေ၍။ဘထွေးနောက်မှသေရာ၌။ဝေရာသောတရားတခန်းကား။ချင့်မိပါရင်းသင်းသီးတို့ကို။ဘထွေးသည်။မယားအမွေအလုံးတို့ကိုပိုင်လေသည်။ဘထွေးတွင်လည်းအမွေမတောင်းနေလေသည်။ထိုချင့်မိပါရင်းဥစ္စာသင်းသီးကို။ နှစ်ပါးစုံသားတဝက်ယူစေ။ တဝက်ကျန်ကို။ အထက်တလင်သားနှင့်။နှစ်ပါးစုံသားသို့မ်းတို့။ကြီးစည်ငယ်လိုက်ဝေယူစားကြစေ။ဘထွေးနှင့်လက်ထက်ပွားမှာလည်း။တဝက်ကိုနှစ်ပါးစုံသားယူစေဦး။တဝက်ကျန်မှာ။နှစ်ပါးစုံသားနှင့်။အထက်လင်သားသို့မ်းတို့ကြီးစည်ငယ်လိုက်မျှဝေစားကြစေ။တင်မြီရှိလည်းနည်းတူခံစေ။

ထိုအမိ၏ပေါက်ဖော်ချင်းအမွေမှာ။ထိုတလင်သားမစားပိုင်ချေ။တိရိစ္ဆာန်နှင့် တူသောသားအဝင်ဖြစ်ချေသည်။နှစ်ပါးစုံသားသို့မ်းတို့။ဘိုးဘွားအမွေကိုမှိလျှင်မှိလျောက်။မမှိလျှင်မမှိလျောက်ခံစားစေ။တင်မြီရှိလည်းနည်းတူဖြစ်

divided into six shares; let the son have one share of debts and assets, and the step-father five. If the step-father had property at the time of marriage, let the son have one fourth share of debts and assets. This is said when the couple had no children. Of the hereditary property of the deceased, undivided, in the possession of her parents, if the husband was taken with the knowledge of her parents and relations, he only shall inherit; the son shall not plead that he is her son, that she was his mother, because he is the son of another man; only when living with them is such a son entitled to the own property of his mother and the property of his step-father, as mud is the consequence of water, and water of mud.

If the brothers and sisters of his mother, his uncles and aunts, from affection shall say, "though he is the son of an unknown father, yet he is related to us, he is our nephew," and thus make him a gift of the property, let him have it; the step-father shall have no right to demand a share. Why is this?—because it is a gift of affection.

If the son demand the property of his mother from the relations, on the ground of being her son, as he is not entitled to it, unless they choose to give it to him, if they refuse, he only exposes himself to shame.

If the mother has children by the husband given her by her parents, with the knowledge and consent of her relations, and she shall have separate property, theng-thee, at the time of her death, let the same law as is laid down in the preceding paragraph relative to this property, which says, let it be divided into four parts, of which let the child of an unknown father, if his mother has no legitimate children, have three, still hold good in this case also; but of property acquired by both, let this child have only one eighth.

If the step-father die soon after the mother, he has a right to the whole of her original and separate property; and if the chance child have not demanded his share from the step-father, let his children have one half, and let the other half be divided between them and the chance child, according to their ages. Of the property acquired by both parents, let their children have one-half, and let the other be divided between them and the chance child according to their ages, and let them pay the debts in the same proportion. Of the inheritance which comes to the mother from her relations, the chance child shall have no share, because he is of the number of children that are like the offspring of animals; let the children of the pair have all the hereditary property they may be in reach of, and let the debts be paid in the same way. If the parents and step-parents be both dead, let the ori-

စေ။ မိဘ။ဘထွေး။မိထွေးမရှိလျှင်။အထက်သားအောက်သားတို့သည်။ အထက်ပါရင်းဥစ္စာကိုသုံးစုစု၍။အထက်သားနှစ်စု။ အောက်သားတစုခံစားစေ။နောက်လက်ထက်ပွားမှာလည်း။အောက်သားနှစ်စု၊အထက်သားတစုခံစားစေဟူသည်မှာ။လင်တည်သားသွီးကိုသာဟူသတည်း။

အမှတ်မဲ့တိရိစ္ဆာန်ကဲ့သို့ရသောသားသွီးကိုမယူသာချေ။ အမိ၏သင်းသီးဖြစ်ရာ။အမိ၏လင်ငယ်နှင့်ဖြစ်ရာ။ အဖ၏သင်းသီးဖြစ်ရာ၊ အဖ၏မယားငယ်နှင့် ဖြစ်ရာတွင်မူကား။ သားကောင်းမရှိသော်။ သားဆိုးခံရာသည်အတိုင်း။ခွဲဝေဆပ်ယူစေရာသည်။

.တလင်သားတို့သည်။ချင့်မိဘ္ဘသားကောင်းသွီးကောင်းမရှိဒခဲ့။အမိအမွေကိုအမိမရှိလျှင်။ အမိပေါက်ဖော်တို့မှာ။ ချင့်တောင်း၍လည်း ရထိုက်သောတရားမရှိ။ချင့်မိဘ္ဘ၍တောင်းလည်းရထိုက်သောတရားမရှိ။တိရိစ္ဆာန်အဝင်ဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။

အိမ်ကျွန်မကိုမယားကြီးရှိစဉ်။မရှိနောက်အိပ်ခမ်အိပ်ရာမပေး။ အမှတ်မဲ့မွေးသောသားသွီးတို့မှာ။သွီးမွေးလည်းအမိမလွတ်သာ။သားယောကျ်ားမွေးက။အမိလွတ်စေရာသည်။အိပ်ခမ်အိပ်ရာပေး၍လက်ဆိုမစားမွေးသောကျွန်မသားသွီးတို့မှာ။ကျွန်စုသားအမွေခံကဲ့သို့ခံစေလည်းဟူ၏။မခံစေနှင့်။ချစ်၍ပေးသမျှတွင်သာရစေလည်းဟူ၏။ ထိုသို့ဆိုရာ၌။သွီးကြီးတို့သို့ကျွန်ခံနေချေ။အဖသခင်ဆိုသည်ကို။သားချင်းသွီးချင်းအတူတူကို။အစေမခံဘဲနေသောကျွန်မသားသွီးမှာမူကား။ သခင်အဖမရှိလျှင်။ကိုယ်ဘိုးတဝက်ကိုအထက်သားသွီးတို့သို့ပေးစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။သခင်ဖြစ်သောအဖစကားကိုလွန်ဆန်သောသားသွီးဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။

တနည်းတုံ။အဖရင်သွေးရင်သားဖြစ်သောသူတို့ကို။ အဖ၏သားသွီးတို့သည်။ အမိပင်နှိမ်နယ်သော်လည်း။ အဖသွေးရင်း သားရင်း ဖြစ်သည်ဟု။ကျွန်မပြုနေခြင်းသည်။အမျိုးစောင့်သည်မည်၏။အဖအမိခွင့်ပေးသည်ဟူ၍မယူအပ်။မစေအပ်။ဝတ္တုသက်သေအကြောင်းကား။ ။ရှေးသောအခါ။ရာစောင့်မိမ္မကို။ပြည်ရှင်မင်းလက်စွတ်ပေး၍။တကြိမ်ယဉ်ပါးသည်ကာလ။သားမိမ္မမွေးလျှင်။ ဧင်မွေးကျွေးလေ။သားယောကျ်ားမွေးလျှင်။သွေ့ဆောင်ခဲ့မိန့်ဆို၏။ဖွား၍သုံးနှစ်အရွယ်သို့ရောက်သည်ကာလ။ သားယောကျ်ားကိုချီ၍။မင်းအမိန့်ရှိသည်အတိုင်းလာသော်။ မင်းကြီးမှာလည်းသဘင်ကြီးစွာခံသည်အခိုက်။မင်းကြီးသားဖြစ်ပါသည်။ အမိန့်တော်အတိုင်းပို့လာသည်။သူငယ်မှာ။မင်းကြီးလက်စွတ်ဖြစ်သည်။လက်စွတ်ကိုပြ၍အပ်သဉ်ကို။မင်းကြီးလည်းနှစ်လုံးမသာရှိ၍ ဖြစ်ချေသည်။ထက်လှစွာသောသံလျက်သွားကို

ginal property be divided into three shares; let the children of the first family have two, and of the last one share; and of the property acquired afterwards, let the children of the last family have two shares, and of the first one. This is only said of respectable children; chance children, begotten like brutes, shall have no share.

The theng-thee of the mother, the property obtained by her and a second husband, the theng-thee of the father, and property obtained by him and a second wife, this property, if there be no good children, let the bad inherit what there may be and pay the debts, as laid down for the good.

If a chance child, begotten like a brute, his mother having no legitimate children, demand her property of her relations, he has no right to it by law, nor even if it be demanded of his mother in her life time, because he is included amongst brutes.

If a household slave woman, during the life of her master, or after his death, bear a chance child, having had no separate chamber given her, if it be a daughter, she shall not be released from slavery, but if a son, she shall.

If she had a separate chamber given her, but does not eat out of the same dish, let her children have the share of a slave's children; it is also said, they shall not inherit, but have only what is given them from affection; and if the father and master order such a child to be the slave of his elder children, and they will not serve, on the ground that they are brethren, children of the same father, at the father's death let them pay one-half the price of their body to the elder children. Why is this?—because they are children who refuse obedience to the orders of their master and father.

If the elder children, on the ground that though the child of an oppressed mother, still he is the child of their father, do not make him a slave, they are called guardians of the family credit; though the father give permission, it is improper to make such a child serve. In evidence of which (I will relate a precedent.) In former times the king of a certain country had connection once with a woman who watched a garden, and he gave her his ring, and told her if she had a daughter, to bring her up with the price of the ring, and if she had a son to bring him to him. She had a son, and when he was three years old, as the king ordered, she took him to the king at the time he had a great dramatic entertainment, and said, " this is my lord's son, I have brought him according to the royal order, and the ring he has is my lord's ring; " so she gave him over to the king, who being ashamed, denied (him.) The woman said, " my lord! take a very sharp sword, and if it be not my lord's son, may he fall on the edge

ခံတော်မူ။မင်းကြီးသားမဟုတ်လျှင်။သံလျက်သွားထက်ကျ၍ သေစေသော။
မင်းကြီးသားမှန်လျှင်ကောင်းကင်၌တည်စေသော။မိဿန်၍ရွှင်သောမျက်နှာ
နှင့်။သံလျက်သွားအပေါ်မင်းကြီးရှေ့ ပရိသတ်အစုအမြင်တွင်မိခင်သည်။
ကောင်းကင်သို့သူငယ်ကိုမြှောက်၍ပြစ်လေသော်။ကောင်းကင်၌သံလျက်အ
ပေါ်တွင်။ထက်ဝယ်တင်ပျည်ခွေ၍။လူတရပ်ခန့်၌သံလျက်သို့မကျဘဲ။ငါမင်း
သားတည်းဟု။ မြွတ်သောတရားကိုဟောပေ၏။ ထိုတွင်မင်းကြီးမှစ၍။ အ
မတ်။ ပြည်သူ ပြည်သားတို့။ ကောင်းကြီးညာ၍။ များစွာသောပဏ္ဏာလက်
ဆောင်တို့ဖြင့်။ပူဇော်ကြလေ၏။မင်းကြီးလည်းသူငယ်မကို။မိဖုရားမြှောက်
လေ၏။သူငယ်ကိုလည်း။အိမ်ရှေ့ပေးတော်မူ၏။အဆက်ဆက်နောင်၌ဘဒ္ဒ
ကပ်ကမ္ဘာတွင်။သားတော်ဂေါတမဘုရားရှင်ဖြစ်လာ၏ဟု။ဓမ္မနိုကံကြောင်း
၌ထင်ရှားရှိချေသည်ကိုထောက်၍။ သားကြီးတို့ကို။ အမိပေးသော်လည်း။
အဖရင်သွေးသားရင်းဖြစ်ကမစေ။ ဓမ္မသတ်၌မှားသော်လည်း။ ညာတိဝံသ
အမျိုးစောင့်သောသူသည်။ နိဗ္ဗာန်လမ်းကြောင်းမလွဲဟု။ ဗြဟ္မာမင်း၏သား
ရင်းဖြစ်သော။မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

of it and die; if he be really my lord's son, may he remain suspended in the air." Having made this vow with a smiling countenance, in the front of the king and the assembly, the mother threw up her son, he remained suspended in the air about the height of a man above the sword in a sitting position, and said, "I am the king's son." On this the king, his ministers, and all the people of the country, presented him with abundant gifts; the king raised the young woman to the rank of queen, and made the boy his heir, and from him the Gaudama of the present existing world is lineally descended. This is made notorious by being recorded in the Damakan, (the laws of Gaudama.) Therefore, though the father gives such a child to his elder children, he is their father's flesh and blood; they will not oblige him to serve, though it be written in the Damathat; the man who has the credit of his family at heart, will not miss the way to eternal rest. Thus Menoo, the Yathay, the son of the king of Bymahs, said.

END OF THE TENTH VOLUME.

မနုအကျယ်ကောဒသမတွဲ။

॥နမောတဿ။ဘဂဝတော။အရဟတော။သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မာတိကာ။

မနုအကျယ်။ကောဒသမအခန်း၌။ရဟန်းတို့အမွေခမ္မသတ်ထွက်။ ၄င်ရဟန်းတို့အမွေဝိနည်းထွက်။

၁။ ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့သေလျှင်။မင်းကောရာဇာခံထိုက်သောအမွေ။

၂။ ပုဏ္ဏားတို့အမွေကို။မင်းကောရာဇာခံခြင်းတပါး။

၃။ ပုဏ္ဏားအချင်းချင်း။ဝေပေးရာသောတရား။

၄။ ပုဏ္ဏားမျိုးကိုးပါး။သစ္စာပြုတရား။

၅။ သူခိုးလက်ဝယ်ရသောသူနှင့်။ဥစ္စာရှင်ဝေရာသောတရားတပါး။

၆။ အစောင့်အရှောက်မရှိ။ မြေနှံထားသောဥစ္စာကိုသူတပါးတူးယူရာတွင်။ဥစ္စာရှင်သိ၍။ အမှတ်အသားနှင့်ရှိကြောင်းကို ဆို၍မှန်လျှင်။ ဝေရာသောတရားနှစ်ပါး။

၇။ လှေနစ်ဘေးဖြစ်ရာတွင်။ဥစ္စာရှင်မနိုင်ပျက်စီးသည်တွင်သူတပါးဆယ်ယူကယ်၍ရရာ၌ဝေပေးရာသောတရားတပါး။

၈။ ယောက္ခမ။ချွေးမ။သမက်တို့ဝေစားရာထုံးသက်သေစကား။

၉။ ဆင်။မြင်း။ကျွဲ။နွားငှါးရာသေ၍။အပြစ်မရှိသောစကား။

၁၀။ လှည်းတိုက်မိသောစကား။

၁၁။ ယည်စီးလှေခါးထောင်ခိုးသောစကား။

၁၂။ သူငယ်မညည့်သွားစကား။

၁၃။ ညညည့်အခါအထိတ်အမှတ်နှင့်သွားရာသောအကြောင်းစကား။

၁၄။ ကြိမ်မိ၍အပြစ်မရှိလေးပါးစကား။

၁၅။ ကြိမ်မိ၍အပြစ်ရှိလေးပါး။

၁၆။ သက်ရှိသက်မဲ့ကိုမဝယ်သင့်။မဝယ်ရာလေးပါးစကား။

ဤကောဒသမခန်း၌တရားပေါင်း။

LAWS OF MENOO.

THE ELEVENTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE VOLUME.

The law of inheritance amongst priests, as contained in the Damathat, and the same as contained in the Weenee, or sacred books.

1. The law laying down what part of the property of a bramin, or rahan, at his death, goes to the king.
2. The law by which the king is entitled to inherit the property of a bramin.
3. The law prescribing the forms of oaths to be taken by the nine kinds of bramins.
4. The law by which bramins inherit from each other.
5. The law for the partition of property recovered from a thief, between the owner and the person who recovers it.
6. The law for the partition of property buried in the earth, over which there is no watch, between the person who finds it and the owner who, on learning that his property has been dug up, describes it correctly.
7. The law for partition of property saved out of a sinking boat, after the owner has given it up as lost, between him and the salvor.
8. A precedent for the division of property between a father or mother-in-law, and a son or daughter-in-law.
9. The law as to when a borrowed horse, elephant, buffalo, or other cattle may die, and no blame attach to borrower.
10. The law regarding injury received by being run against by a cart.
11. The law regarding theft committed by mounting a ladder, or any vehicle.
12. The law regarding young women travelling at night.
13. The law regarding travelling at night with due caution.
14. The four cases in which there is no harm in using an imprecation.
15. The four cases in which there is harm in using an imprecation.
16. The four cases in which animate and inanimate property may not be bought.

These are all the laws contained in the eleventh volume.

၁။ ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့သေလျှင်။မင်းကေရာဇ်ခံထိုက်သောအမွေ။

ဆရာထေရ်ကြီးသေလျှင်။ ဥစ္စာကိုလူရဟန်းပဉ္စင်းသာမဏေလက်သည်တို့ဝေရာ။ ယူရာသောတရားတပါး ဟူသည်ကား။ ဆရာထေရ်ကြီးသေလျှင်။ ရဟန်းပရိက္ခရာရှစ်ပါး။ ဥယာည်။ရေကန်။ ဆွမ်းခံဖွယ်ကို မထေရ်ကြီးယူစေ။ ကျန်သည်ကြေးကျွန်။ရွှေငွေဥစ္စာဘဏ္ဍာ။သက်ရှိ။သက်မဲ့ကိုလေးစုစု။ နှစ်စုကို မထေရ်ကြီးယူစေ။ ကျန်နှစ်စုတွင် တစုကို မထေရ်အောက် လက်သည်ရဟန်းစားစေ။ တစုကျန်ကိုလေးစုစု၍။သုံးစုကိုပဉ္စင်းတို့စားစေ။ တစုမှာ။သာမဏေတို့စားစေ။ ရဟန်း၏ပေါက်ဖော်ဖြစ်သော လူဆွေ လူမျိုးတို့မှာ။ ထိုရဟန်းရှိစဉ် လက်ရောက်ပေးသည်ကိုသာစားစေ။သေသူရဟန်းကိုပေါက်ဖော်ဖြစ်၍။ငါတို့ဆွေမျိုးညာတိကာကျွမ္မာစဉ်။လုပ်ကျွေးမွေးသည်။နာလျှင်ကုမသည်။သေလျှင်သင်းဂြိုဟ်သည်။ဆိုသည်အတိုင်းမှန်သော်လည်း။ ဒါနအလှူကိုသာဝင်ရောက်သည်။ လူချင်းကဲ့သို့ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို မရသာချေဟူ။ မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

ဝိနည်းတော်ခန္ဓကကျမ်းများမှာမူကား။ နာစဉ်မွေးကျွေးသောလူရဟန်းသာမဏေကြီးငယ်မဆို။ ထိုသေသောရဟန်း၏ပရိက္ခရာရှစ်ပါးကိုရထိုက်၏။ ပရိက္ခရာရှစ်ပါးဟူသည်ကား။ဒုကုဋ်ကိုယ်ရုံသင်ပိုင်။ ခါးပန်းကိုယ်ဝတ်မကွာအမြဲတည်သော။အတွင်းပရိက္ခရာလေးပါး။သပိတ်ခရိုင်အပ်ဖဲကွပ်။ ဤပြင်ပရိက္ခရာလေးပါးနှင့်ရှစ်ပါးတည်း။ထိုမှကြွင်းသောသက်နှ်း။သပိတ်။ကညစ်။သရေနှယ်မှစ၍။ဂရုဘန်။လဟုဘန်ဝေအပ်။မဝေအပ်ဟူနှစ်ဆယ်ငါးပါးရှိ၏။ ကျောင်းစည် ထားရာသည်သင်္ဃာတို့။ ဝေရာသည်အကြောင်းများမှာ။ ရဟန်းတို့၏အမှု။ ဝိနည်းတော်ထွက်ဖြစ်သတည်း။ ထိုသူနာကိုကုမသောလူဖြစ်လျှင်။ ပရိက္ခရာရှစ်ပါးစုံ၏အဖိုးကိုယူစေ။ ထိုသေသူပစ္စည်းပရိက္ခရာအခြားမှာရှိလျှင်။ရှိသူမှာသာတည်စေ။သင်းဂြိုဟ်သူ။ ကုမသူဟူမရသာချေ။ လူတို့သည်ရဟန်းအမွေနှင့်မစပ်မဆိုင်သာချေဟူ။ဝိနည်းတော်၌ဆို၏။

1st. The law laying down what part of the property of a bramin, or rahan, at his death, goes to the king.

On the death of a tay-gyee, or head of a kyoung, the law for the partition of his property between laymen, rahans, pee-zeens, tha-ma-nays, and the lay-thee, or second in rank in the kyoung, is this; on the death of a tay-gyee, let the ma-tay-gyee first take the eight utensils of a priest, his garden and tank, and his daily or periodical supply of food; and having divided the residue of his property, slaves, gold, and other animate and inanimate property, into four shares, let the ma-tay-gyee take two; of the remaining two shares, let the priests next in rank below matay, the lay-thee, have one; and let the other be divided into four; let the pee-zeens have three and the tha-ma-nays one. The lay relations of the deceased only retain what has been given to them and come into their possession during the life time of the priest; should they plead that they are his relations, that they supported him in health, attended him in his illness, and buried him at his death, admitting this to be true, it only comes under the head of religious offerings; they shall not, as in a case where both parties are "lay-men," obtain a portion of the property. Thus Menoo, the lord hermit, said.

In the sacred Weenee, it is said, the person who supported him in his illness, be it lay-men, rahan, or tha-ma-nay, without reference to his age or rank, is entitled to the eight utensils of the deceased, which are, 1st, the dookok*; 2d, the koyong†; 3d, the thabaing‡; 4th, the khaban§; these are the four inner, and are never separated from the body; 5th, the thabiek||; 6th, the water dipper; 7th, the needle; 8th, the razor for shaving the head; these are the four outer utensils, in all eight. There are twenty-five kinds of property besides the above divisible and indivisible belonging to the kyoung, thengans, (priests' cloths,) thabieks, (begging pots,) ka-ngyeet, (styles for writing on palm leaves,) tharay-nooay, (dressed skins used in the act of worship,) and so forth. The way in which these are to be divided amongst the priests is a matter which only concerns them, and is laid down in the sacred Weenee. If the person who maintained the deceased was a lay-man, let him have the value of the eight utensils in silver. If they and the other property of the deceased be in another place, let the person in whose possession they are keep them; let the person who attended him in his illness and the person who buried him have no share; lay-men have nothing to do with the inheritance of priests; this is written in the Weenee.

---

* Dookok is the double yellow cloth folded over the shoulders.

† Koyong, the single yellow cloth passed over them.

‡ Thabaing, the single yellow cloth worn round the loins, which falls down to the feet.

§ Khaban, the cord for tying the thabaing round the waist.

|| Thabiek is a begging pot, into which the food is put.

၂။ ပုဂ္ဂိုလ်တို့အမွေကို။မင်းဧကရာဇ်ခံခြင်းတပါး။

ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်။ အမွေခံမရှိလျှင်။ မင်းသာအစိုးရခြင်းတပါးဟူသည်ကား။အကြင်ရဟန်းတို့သည်။ခန္ဓာကိုစွန့်၍အသက်ကွယ်အံ့။ကျောင်းစည်အမွေခံမရှိလျှင်။ မင်းအားအစိုးရ၏ဟူသည်ကား။ အရှင်ဧကရာဇ်သုံးဆောင်စေ။ ချင်းမဟုတ်။သင့်တင့်သောသူမြတ်တို့သို့ကောင်းမှုထပ်ပြုစေလိုသောကြောင့်။မင်းလျှင်စိုးရင်းဟူသတည်း။သာသနာတော်၏အမွေကို။ဒါနအားဖြင့်ခံသောကြောင့်။အမွေတပါးမည်သတည်း။

ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာသားမယားမရှိ။ဖြဟ္မစရိယသဘောအကျင့်ရှိသောသူ၏ဥစ္စာဘဏ္ဍာကိုမင်းသာလျှင်ခံယူလှူထိုက်၏ဟူသတည်း။

၃။ ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကိုးပါး။သစ္စာပြုတရား။

သားမယားနေ၍။ပုဂ္ဂိုလ်တို့ဇာတ်နှင့်အညီဆယ်ပါးသောဟင်းမျိုးကိုမစား။ပုဂ္ဂိုလ်တို့အာပတ်ကိုစောင့်ထိန်း၍။ ချင့်တို့ဝမ်း၌မီးသည်သာလျှင်တန်ဆာဆင်ခြင်းကိုမိဌာန်၏။ ချင်းတို့၌မီးဟူသည်ကား။ သစ္စာကိုဟူသတည်း။ သစ္စာပြုမည်ကားချင့်တို့တွင်။ ငယ်သိက္ခာစွတ်သော စလွယ်ခြည်မျှင်ကိုမီးစာပြု၍။မဟာပိန္နဲ့ရွှေ။ မဟုတ်မမှန်ကျင့်ပါချေသော်။ယခုဆိုသည်အတိုင်း။မိဌာန်ချက်မှန်ပါသဉ်။မမှန်မကန်ပျက်ကွယ်မှုသားဆိုပါချေသော်။ ဤမီးကဲ့သို့ကျွမ်သည်သာဥစ္စာသက်ရှိ။ သက်မဲ့အပေါင်း ကိုယ်မယားသားသွီးဆွေမျိုးတို့ကျွမ်ပျက်စီးစေသော။ အဆက်ဆက်သောဘဝ၌လည်း။လူအဖြစ်ကိုမရ။ငရဲပြိတ္တာတိရိစ္ဆာန်။ အသူရကယ်အပါယ်ငရဲတို့၌ ကျရောက်သည်ဖြစ်စေသောဟုမိဌာန်ခြင်းသဉ်။မိမိတို့ဝမ်း၌။မီးဟူသောသစ္စာအစွဲယူသတည်း။

ထိုသို့ယူရာ၌။ ပုဂ္ဂိုလ်တို့အမျိုးကိုးပါးတို့ကား။ မယားမနေ ဥစ္စာမပြု။တော၌နေ၍အလှူကိုခံစားသောဖြဟ္မစာရီမည်သောပုဂ္ဂိုလ်မျိုးတစ်။မယားသားနေ၍။သုအလှူကိုခံစားသောဖြဟ္မဏမည်သောပုဂ္ဂိုလ်တစ်။ ၎င်ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးမှမင်းဧကရာဇ်ဖြစ်သောသူကိုခတ္တိယဆိုသောပုဂ္ဂိုလ်မျိုးတစ်။ကုန်သွယ်၍မယားသားတို့ကိုကျွေးမွေးသည်။အလှူမခံသောသူဒယမည်သောပုဂ္ဂိုလ်မျိုးတစ်။ ၎င်သားမယားနှင့်နေ၍။ အလှူမခံလယ်လုပ်၍စားသော။ ဘ်သျှမည်သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးတစ်။ ၎င်အမျိုးတွင်။ အမျိုးကိုစောင့်သော။ ယက္ခံတပုဂ္ဂိုလ် မျိုးတစ်။ ကြမ်ကြုတ်သော အလေ့ရှိသော။ ဘာရဒ္ဒါဇ မည်သော။ ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးတစ်။ ၎င်အမျိုးတွင် အကျင့်ပျက်၍ ယုတ်မာသောသူဟု။ အမျိုးကောင်းတို့ဘောင်မှစွန့်သောစဏ္ဍာလမဉ်သောပုဂ္ဂိုလ်မျိုးတစ်။ ၎င်ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးမှထွက်၍။ သားမယားကိုစွန့်ခွာ၍ကျင့်သော။ တပသီမည်သောပုဂ္ဂိုလ်မျိုး

2nd. The law by which the king is entitled to inherit the property of a bramin.

If bramins and rahans have no heirs, the law that the king only shall inherit is this; if the life forsake the body of a rahan, and there is no one in the kyoung to succeed him, the king has a right to his property; not that he would for his own gratification use it, but to do a work of merit with it towards some excellent person. By virtue of his rank, he is entitled to the property of the church. This is one distinct kind of inheritance.

A bramin who is a man of good habits, and has no wife or children, dying, the king only is entitled to inherit his property, and give it away to other bramins of merit.

3rd. The law prescribing the forms of oaths to be taken by the nine kinds of bramins.

The fire is the form of vow to be taken by a bramin who has married a wife and had a family, and refrained after the manner of his caste from eating the ten kinds of stews, and avoided the sins relating to his caste according to "the vow of fire that is in his belly," vowed after putting on the braminical string. The form of taking this vow is as follows: the bramin sets fire to his braminical string worn from infancy, and says, the vow I now take in the presence of Maha Piennay is a true vow; if I act falsely and break it, may my property, animate and inanimate, myself, my wife, children, and relations, be consumed as this fire consumes (the string,) and throughout all ages and transmigrations may I continue in the four states of punishments; in hell, in the form of brutes, insects and reptiles, or athoo-rakays.* This form of vow is called "the fire in the belly."

This form of vow is taken by the nine kinds of bramins, who are, 1st, those who live on alms in the jungle, who do not take wives or accumulate property, called brahma-tsa-ree; 2nd, those who take wives, but live on alms, called brahma-nah; 3rd, the class from which kings are taken, khat-te-ya; 4th, those who support themselves and families by trade, and do not take alms, called da-ya; 5th, those who support their families by agriculture, and who do not receive alms, besha; 6th, those of pure descent, yek-khi-ta; 7th, those who are of loose habits, ba-ra-dwa-za; 8th, those who have broken the rules of their caste, degraded men, who have been turned out of the society of bramins, called tsan-da-la; 9th, those who have left their families and subjected themselves to privations, ta-pa-thee. Under these

* A species of being inferior to man.

တစ်။ ။ဤကဲ့သို့ကိုးပါးအစုအမျိုးအားဖြင့်။အပြားများစွာရှိသည်။ မြမ္မာအမျိုးဖြစ်သောပုဏ္ဏား။ ကုလားအမျိုးမှဖြစ်သောပုဏ္ဏား။ တလိုင်းအမျိုးဖြစ်သောပုဏ္ဏား။ ကလယ်။ ဟိန္ဒူအမျိုးဖြစ်သောပုဏ္ဏား။ အသီးအသီးရှိကြသည်တွင်။အကျင့်ကိုဆောက်တည်ရာ၌။သိက္ခာတင်ရာ၌။ကိုးကွယ်ရာ၌ကွဲပြားကြသည်။ ဘုရားတရားသင်္ဃာရတနာသုံးပါးတို့ကို။ကိုးကွယ်သောဗြဟ္မစရိကသည် ရက္ခိတ။တိုင်အောင်။အမျိုးမြတ်အကျင့်ရှိ၏။ ထိုသူတို့တွင်ဗြဟ္မစရိပုဏ္ဏားမျိုးမှာ။ ကျမ်းသစ္စာမပေးရာ။ ကတိဆိုလျှင်ပြီးစေ။ ဗြဟ္မဏာသည်ရက္ခိတ။ တိုင်အောင်မှာနွားလည်ကိုခေါ်တင်စေ။ မဟာပိန္နဲ့ရှမ်းသတ်ခြင်းကိုပြုစေ။ဘာရဒွါဇစဏ္ဍာလတို့မှာ။ ၎င်ဒါးတင်မီးသတ်လည်းဟူ၏။ခဲလည်းဟူ၏။ တပသီတို့မှာ။ ဇော်ဂျီအဝင်ဖြစ်သည်။ မိမိတို့၌စွဲသောတိဒဏ္ဍသစ်ကို ရေဖြင့်စိမ်၍သစ္စာမှုစေ။ အမျိုးတို့ကိုသစ္စာဆိုရာ။ မဆိုရာဖွင့်သောအခမ်းတည်း။

၄။ ပုဏ္ဏားအချင်းချင်း။ဝေဓေးရာသောတရား။

ပုဏ္ဏားတို့သော်၏။မိဘမယားသားသမီးပေါက်ဖော်တို့မရှိလျှင်။ ပုဏ္ဏားချင်းဝေယူရာ၏ဟူသည်ကား။ဆရာအကြီးဖြစ်သောသူသည်။ ခရုသင်းငယ်သိင်္ခါဝတ်ဖြည့်ပုဆိုး။ချက်အိုး။သောက်အိုး တို့ကိုယူစေရာ၏။ ထိုမှကြွင်းသမျှဥစ္စာတွင် ဆယ်စုတစုကောက်စေဦး။ ၎င်းကြွင်းသေးသော ဥစ္စာရပ်ကို။ အမျိုးတူဇာတ်မျှအညီဝေစားရာ၏။ ဤကားသားမယားမိဘပေါက်ဖော်မရှိသည်ကိုဆိုသတည်း။

ပုဏ္ဏားတို့သော်၏သားမယားမိဘပေါက်ဖော်တို့ဝေရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အဖပုဏ္ဏားသေလျှင်။အကြီးဖြစ်သောသားလည်း။ စလွယ်ဦးဆောင်းအဖဝတ်စားစီးဆင်။စီးမြင်း။ခရုသင်း။လင်ပန်း။ဖလားခွက်ယောက်အဖဆင်ယင်သမျှနှင့်။ ကျွန်ယောက်ျားတစ်ကို သားကြီးယူစေ။ ကြွင်းသောဥစ္စာရပ်မှာ။ပုဏ္ဏားတို့သည် အလှူခံအဝင်မင်္ဂလာလူမျိုးဖြစ်သည်။ လေးစုစု၍။သုံးစုကိုမိခင်အားဝေရမည်။တစုကိုသားကြီးယူရမည်မှာ။ ပုဏ္ဏားမျိုးမှလွတ်သောသူတို့ကဲ့သို့ဝေရာ၏။ အမျိုးကိုစောင့်သဖြင့် အမိအား အလုံးနှင်း၍။မခွဲမဝေကျေးမွေးရာ၏။ ထိုမှတပါးသက်ရှိ။သက်မဲ့ဥစ္စာကိုထက်ဝက်ပြု၍။ အမိပုဏ္ဏေးမအားတဝက်။တဝက်အစုမှာသားသမီးတို့သိမ်းခံယူစေ။ ဤကားပုဏ္ဏားမျိုးကိုးပါးနှင့်ဆိုင်သောစကားတည်း။

nine classes many are included; the Burman, the Kula, and the Talien bramin, the Kalay and the Hindoo bramin; amongst whom theere are differences in the observances of the rules of their order, the manner of putting on the braminical string, and in their forms of worship; from the brahma-tsa-ree who worship the gods, the priests, and laws, the three gems, to the yek-khi-ta class, they are all excellent in caste and habits, and amongst them the brahma-tsa-ree class is not to be sworn, but only to give their affirmation. From the brahma-nah to the yek-khi-ta, let them place a sword on the neck of a cow and put out the fire before Maha Piennay. The ba-ra-dwa-za and tsan-da-la shall put the sword on the cow's neck, put out the fire, and also dip in hot lead. The ta-pathee is a kind of jo-gyee; let their three pronged staff be steeped in water, and let them swear by (drinking) that; this is the way in which bramins are sworn. The three reasons why bramins do not salute each other are: being of different families; partaking different food; being of different habits, customs.

4th. The law by which bramins inherit from each other.

The law by which the inheritance of a bramin who has kept the ordinances of his caste, and who has no wife, children or relations, is divided amongst other bramins, is this; the head teacher shall take his conch shell, braminical string, his white wearing cloth, his cooking pot and drinking pot, and have one-tenth share of all the rest of his property; the remainder shall be divided equally amongst those of his caste and nation; this is when he had no parents, wife, or relations.

The law for the partition of the property of a bramin between his children, parents and relations, is this; on the death of a bramin who is the father of a family, his eldest son shall have his braminical string, his head dress, his clothes, his riding horse, elephant, shell, salver, goblet, all his cups, all his ornaments, and one male slave; if the deceased was of the sacred class, who live by alms, three-fourths shall be given to his mother, and one-fourth to the eldest son; this fourth share shall be divided, however, in the same way as with people who are not of the bramin class; if the eldest son be one who protects his family, he will give all to his mother and support her; it shall not be divided. Besides this, all property, animate and inanimate, shall be divided into two equal shares; let the bramin mother have one, and the children the other. This is the law as it relates to the nine classes of bramins.

၅။ သူခိုးလက်ဝယ်ရှိသောသူနှင့်။ဥစ္စာရှင်ဝေရသောတရားတပါး။

သူခိုးလက်ဝယ်ရှိသောဥစ္စာကို။ ဥစ္စာရှင်နှင့်ဖမ်းယူဝေရသောတရား တပါးဟူသည်ကား။ သူခိုးတို့လက်ဝယ်ဥစ္စာရှင်မပေါ်။ သူတပါးဖမ်း၍ရလျှင် ထိုဥစ္စာကိုဥစ္စာရှင်နှင့်။ ဖမ်းသူအများဝေစားကြစေ။ ဥစ္စာရှင်ကအများ။ဖမ်းသူ ကအနည်းဖြစ်လျှင်လည်း။အနည်းအများပါလူကိုချင့်တွက်၍ဝေစားစေဟု။ မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၆။ အစောင့်အရှောက်မရှိ၊ မြေနှံ့ထားသောဥစ္စာကိုသူတပါးတူးယူရာတွင်။ ဥစ္စာရှင် သိ၍။အမှတ်အသားနှင့်ရှိကြောင်းကိုဆို၍မှန်လျှင်။ဝေရသောတရားနှစ်ပါး။

အစောင့်အရှောက်မရှိ။ မြေနှံ့ထားသောဥစ္စာကို။သူတပါးတူးဖော်ယူ ရာတွင်သိ၍။အမှတ်အသားရှိကြောင်းနှင့်ဆို၍မှန်လျှင်။ ဝေရသောတရား နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ အကြင်သူတို့သည်မြေ၌ဥစ္စာကိုနှံ့ထား၍။အစောင့်အ ရှောက်ထား၏။ သူတပါးတူးဖော်ရာတွင်။ ဥစ္စာရှင်ရင်းသိ၍။ အစောင့်အ ရှောက်ထားကြောင်း။စောင့်ရှောက်သူတို့လစ်ဟင်းသည့်အခိုက်ဖြစ်ကြောင်း ရွှေငွေဝတ္ထု အထည် အခြည်အကွင်းကျောက်သံ ပတ္တမြားအလုံးစုံကိုဆို နိုင် ပေအံ့။ဆိုတိုင်းမှန်ပေက။ဥစ္စာရှင်တဝက်။ဖော်၍ရသူတဝက်ယူစေ။အဘယ် ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အထိန်းအကျောင်းတို့ လစ်ဟင်း ချေသော့ကြောင့် တည်း။အစောင့်အရှောက်မထား။ အမှတ်မဲ့ရှိရာထွင်။ သူတပါးဖော်ယူ၍။ အစောင့်အရှောက်မထားမိပေ။ဥစ္စာရှင်မှန်ပါသည်ဆိုသည်အတိုင်းမှန်က။ ၄င်နည်းတူခွဲဝေယူကြစေ။ ထိုဥစ္စာကိုဖော်စည်။ဥစ္စာရှင်မပေါ်လျှင်။ မင်းအား ကြား၍ဖော်သူနှင့်။ မင်းသာလျှင်ထိုဥစ္စာကို ထက်ဝက်စီယူစေလည်းဟူ၏။ ရာဇပဋ္ဌါန်မင်းကဆယ်ခိုင်တခိုင်စားစေလည်းဟူ၏။ ထိုဥစ္စာရပ်ကိုတူးဖော် သောအခါ။ မင်းအား။ အရပ်သူတို့အားမတိုင်မကြား။ သူတပါးထားသော ဥစ္စာရှိသည်။ ဥစ္စာရှင်အမွေခံတို့မရှိပြီတကားဟုသိလျက် ဖော်ယူချေလျှင်။ မင်းအားအလုံးဆက်ရစေ။တူးဖော်သူမှာ။ဆယ်စုတစုမျှသာစားစေဟု။ မနူ မည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။တနည်းလည်း။ဥစ္စာရှင်ကအစောင့် အရှောက်ရှိလျက်။ကွယ်ဝှက်၍ဖော်ယူချေလျှင်။ ခိုးဒါန်သင့်စေဟု။မနူမည် သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

5th. The law for the partition of property recovered from a thief, between the owner and the person who recovers it.

The law for the partition of property recovered from a thief, between the owner and the person who recovers it, is this; if the property is recovered from the thief by another person in the absence of the owner, it shall be divided equally between the owner and the person who recovers it. If there be many owners to the property, and those who recovered it be few, let the owners pay according to the amount of their property, and divide the amount amongst those who were present at the capture. Thus Menoo, the lord hermit, hath said.

6th. The law for the partition of property buried in the earth, over which there is no watch, between the person who finds it, and is known by the owner to have done so, and the owner, on giving the the true marks.

The two laws for the partition of property buried in the earth, over which no watch was set, when the owner discovers that it has been dug up by another person and describes it correctly given, are these; if a person who has buried treasure in the earth and placed a watch over it, shall hear that some other person has dug it up, and shall prove that he set a watch, and that it was from the temporary negligence of the watch only that it was obtained, and shall be able to give a correct account of the articles, gold or silver, their form, number, whether they are rings or precious stones, of all that he can give a correct account of, let him have one-half, and the person who dug it up the other. Why is this?—because the watch was negligent. When no watch is placed, and the owner does not pay much attention, and another person digs up the treasure, if the owner, admitting that there was no watch, declares that he is the owner of the property, and it is proved that he is so, let the property be divided in the same way as in the last section. If the owner be not known at the time the property is dug up, and the king hear of it, let him have one-half, and the finder the other; it is also laid down by the order of kings that their share shall be one-tenth. If the person who finds treasure does not, at the time of finding it, report to the thoo-gyee of the village, or his neighbours, knowing that the treasure was buried there, and that the owner had no heirs, he shall give up the whole to the king and receive only one-tenth. Thus the lord hermit said. In another case; if the owner shall have placed a watch, and any one shall furtively dig up the treasure, let him be punished as a thief. Thus the lord hermit said.

၇။ လှေနစ်ဘေးဖြစ်ရာတွင်။ဥစ္စာရှင်မနိုင်ပျက်စီးသည်တွင်။သူတပါးဆယ်ယူကယ်၍ ရရာ၌ဝေပေးရာသောတရားတပါး။

ဘေးဖြစ်ရာ၌ဥစ္စာရှင်မနိုင်ပျက်စီးသည်တွင်။သူတပါးဆယ်ကယ်၍ရရာ၌။ဝေပေးရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်သူတို့သည်။ကုန်စည်ကိုလှေနှင့်တင်၍ရောင်းဝယ်သွားအံ့။ရင်လှေနစ်၍ရှိအံ့။နစ်ရာသူတပါးဆယ်သည့် ဥစ္စာရပ်ကို။ ဆယ်ယူသူဘဝက်။ ဥစ္စာရှင်တဝက်ယူစေ။ သုံးစုတစုလည်းဟူ၏။အကြင်လှေသည်နစ်၍မပေါ်နိုင်။ အမှတ်အသားနှင့်ထားပေ၏။ ထိုလှေကိုသူတပါးဖော်ထုတ်ဆယ်ယူလျှင်။ သူမှတ်သားထား၍ရှိချေသည်။ ရင်ဥစ္စာကိုဆယ်စုတစု။ ဆယ်သူရစေဟုဆို၏။ ဝှက်ကွဲလျှင် ခိုးဒါန်သင့်စေလည်းဟူ၏။ ။ဤတွင်၍ကားခွဲဝေရာအမွေခန်း။ဥစ္စာခန်းပြီး၏။

၈။ ယောက္ခမခြွေးမသမက်တို့ဝေစားရာထုံးသက်သေစကား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ယောက္ခမခြွေးမသမက်ဝေစားခြင်းတရားကား။ရှေးသောအခါ။ ဒီပင်ဂရာဘုရားရှင်လက်ထက်တော်။ ကိနမည်သောသူကြွယ်သမီးနှင့်။သူကြွယ်သားကိုအသပြာတထောင်စီပေး၍ ထိမ်းမြားပေးစားလျှင်။ လင်ထံမယားလိုက်၍ နေရာသားသမီးသန္ဓေမရှိ။ သမီးလင်ထံ ယောက္ခမအိမ်မှာနာဖျားလေသည်ကို အမိအဖ သူကြွယ်လင်မယားယူ၍ ကုမလေသည်။ လင်လည်း လိုက်လေသည်။ ကံမရှိ၍သေလျှင်။ သင်းပြိုဟ်ကြသည်။ သမီးဥစ္စာကိုငါရကောင်းသည်။လင်ကလည်းငါသာရကောင်းသည်။မယားသခင်လင်ဖြစ်သည်။ အခြင်းများ၍။ ဗာရာဏသီပြည်ရှင် ဗြဟ္မာဒတ်မင်းကြီးထံရောက်လေသည်။ဗြဟ္မာဒတ်မင်းကြီးမှာလည်း။တောင်ညာထားပုဏ္ဏားသမီးစကားတက်။ ပြည်သူတို့အနှောင့်အရှက် စကားကို အမတ်ဗိုလ်ပါစီရင်၍မပြီး။ ပုဏ္ဏားသမီးအစုံအစမ်နှင့်စီရင်၍ပြီးဘိမျှားသူဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ မိဖုရားမြှောက်သူကိုစီရင်ဘိ။မင်းကြီးအပ်သည်။မိဖုရားကလည်း။ ဆရာရသေ့ကိုပင့်ခေါ်၍အမှုသည်နှစ်ဦးရှေ့အလုံးစုံလျှောက်ပေ၏။ ဆရာရသေ့ကလည်း။ သူကြွယ်သည်သမီးကိုခင်၍။လင်ထံမှယူသဖြင့်ကုမသလော။ဥစ္စာကိုလို၍ကုမသလော။ကွယ်ရာမေးလေသော်။ ဥစ္စာကိုလို၍မဟုတ်။ရင်၌မွေးသောသမီးတယောက်ဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ ချစ်၍ကုမရာ။ အိမ်မှာသေ၍ငါသင်းပြိုဟ်ရသည်။ စရိတ်လည်းရှိသည်။ သမီးကိုယ်စားအလှူပေးလို၍။ ငါကပေးသောဥစ္စာ။ သမက်သမီးတို့ထံရှိသည်ကိုယူမည်ဆိုပေသည်ဟုသူကြွယ်လျှောက်လေ၏။သမက်ဖြစ်သောသူကြွယ်သားကိုလည်း။မယားကိုချစ်၍ လိုက်နေကုမသလော။ဥစ္စာကိုလို၍လိုက်နေကုမသလောဟု ရှင်ရသေ့မေး၏။သူကြွယ်

7th. The law for the partition of property saved from a sinking boat, between the owner and salvor, the owner being unable to save it, and it is about to be lost.

In case of misfortune, when the owner of the property, being unable to save it, is on the point of losing it, and another person assists him in saving it, the law for the partition of the property saved is this; if any one shall embark his merchandize in a boat, and the boat shall sink, let any person who shall save any of the property have one half and the owner the other; one-third is also laid down as salvage. If a boat sinks, and the owner is unable to get it up, but leaves it with a mark, and any other person shall go and raise it, as the owner had marked it, let the salvor have one-tenth share; if he conceals any of the property that was in the boat, let him be punished as a thief. This concludes the law of partition and inheritance.

8th. A precedent for the partition of property between a father or mother-in-law, and a son or daughter-in-law.

'Oh excellent king! regarding the partition of property between a father or mother-in-law, and a son or daughter-in-law: In former times whilst the god Deebengara was on this earth, the daughter of Kienna, a rich man, was given in marriage to the son of another rich man, and each had a portion of one thousand pieces of money; the wife went to live with her husband, and before they had any children, she fell sick in the house of her father-in-law; then her parents took her home to their house and attended her; her husband followed her there and on her death they buried her. Both father and husband claimed the whole of her property, one on the ground of being her father, the other as being her lord; so they had a dispute and came before Brahmadat, the king of Benares. He had raised to the rank of queen of the south palace, a young bramin woman of great wisdom, who decided many cases for the people on appeal from the decisions of the ministers and generals; so he referred this case to her. The queen sent for the sage devotee, and in the presence of both parties told him the whole case. The sage taking the father on one side, said, "Oh rich man, was it for love of your daughter that you took her from where she was with her husband and attended her—or was it from a wish to obtain her property?" He replied, "it was not from the desire of the property, but from love of the only daughter of my bosom and to take care of her; but she died in my house, and I have incurred expense in burying her, and as my daughter's representative I wish to make religious offerings in her name; and as the property I had given her was in the possession of my son-in-law and daughter, I wished to take it." He (the sage) then asked the rich man's son, thus; "was it from love of your wife that you followed and attended her, or was it from a desire to possess her property?" The rich man's son replied, "because she was my wife, and

သားကလည်း။ မယားဖြစ်၍ ချစ်ခြင်းကြောင့်လိုက်နေကုမပါသည်။ သော၍
သင်းကြိုဟ်ပါသည်။ စရိတ်နှင့်မယားကိုယ်စား အလှူပေးလို၍။ မယားပိုင်
သည်ကိုယူမည်။လက်ရှိဖြစ်သည်။ငါသာပိုင်သည်ဟု သူကြွယ်သားလျှောက်
လေ၏။ ထိုတွင်မှ။ နှစ်ယောက်သားတို့သည်။ သူတော်ကောင်းချည်းဖြစ်ကြ
သည်။သေခမ်သေနားမှုအညီအလှူပေးရန်။အညီထား၍လှူတမ်ကြစေ။ကျွန်
ဥစ္စာပိုင်ထိုက်သည်ကိုသူကြွယ်သားယူစေ။သူကြွယ်ကမှာသမီးပိုင်ထိုက်သည်
တွင်သာတဝက်ယူစေ။ ရှင်ရသေ့စီရင်ရာတွင်။ နှစ်သက်ကြသည်။ လူနတ်
ကောင်းကြီးညာသဖြင့်။ထိုနေ့မှစ၍။ယောကျ်ာမ။ခြွေးမသမက်အမွေခံအစည်
ဖြစ်သတည်းဟု။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၉။ ဆင်။မြင်း။ကျွဲ။နွားငှါးရာသေ၍အပြစ်မရှိသောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။မသွားတော်သည်တလှမ်း။မဆိုတော်သည်တခွန်း။
ကမ္ဘာနိဒါန်းကိုလည်းကြားပေအံ့။ ဆင်တို့သည်မသွားတံသွားမိ၍။ နှံ့ခဲရာ
ရေနစ်၍သေခြင်း။မြင်းတို့မှာလည်းဘီလူးပြန်စုပ်၍သေခြင်း။ နွားသမင်တို့
မှာလည်း။ ကျားမှီရာရောက်ကသေရခြင်း။ ဝံရွှေတို့လည်း။ ကြို့ပင်အောက်
ရောက်ကကြို့သီး၍သေရခြင်း။ ယုံလည်းခွေးနှင့်တွေ့ကသေရခြင်း။ မြွေမှာ
လည်း။မြွေပါနှင့်ကြုံကသေရခြင်း။ မြွေကြီးတို့သည်။တောပင်းကူနှင့်တွေ့က
သေရခြင်း။ နဂါးတို့လည်း။ ကဠုံနှင့်တွေ့ကသေရခြင်း။ကြွက်တို့မှာလည်း
ကြောင်နှင့်တွေ့ကသေရမြဲ။ ရသေ့မုနိရဟန်းတို့လည်း။မိမ္ဗနှင့်တွေ့ကပျက်
မြဲ။ ကျွဲတို့လည်းဦးမြီးနားသော်။ အသည်းနှစ်လုံး၌။ဦးမြီးခြေရာစွဲ၍သေမြဲ။
ၒင်ကျွဲအောက်ကို လင်းမြွေ ရှုံသော်။ အသည်းနှစ်လုံးတို့၌။ မြွေကြောင်းကဲ့
သို့ထင်၍သေမြဲ။ဤတဆယ်တပါးတို့သည်။ကမ္ဘာရန်ဖြစ်ခြင်းကြောင့်ကျွဲငှါး။
ဆင်ငှါး။မြင်းငှါးတို့သည်။ မြီးနား။မြွေရှုံ။ညှံဘီလာဖြစ်သော်ဝံကင်းစေဆို၍
ငှါးရာသတည်း။ ၒင်မဆိုမိ၍အမှတ်မဲ့ငှါးစီးသော်လည်း။ ဤအကြောင်းမှန်
က။အပြစ်မရှိသေဆုံးပိုင်စေ။ဥစ္စာရှင်တို့အသားအစွယ်ကိုယူသိမ်းစေ၊

မဆိုတန်သည်တခွန်းဟူသည်ကား။ ငါတို့ဘုရား အလောင်းဖြစ်သော
ဟသ်ာမောင်နှံသည်။ ဒေဝဒါတ်အလောင်းဖြစ်သောလိပ်ကိုကယ်ရာ၌။ လှန်
ကန်ကိုက်၍။လိုက်စကားမပြောနှင့်။ ရေမျှားရာအရပ်။တလင်ကရေကံ၏အ
ရန်ဖြစ်သော။ သုစိမာဟူသောရေကံရှိ၏။ ငါတို့ဆောင်သွားမည်။ယခုသင်
သည်နေ့ရာမရဖြစ်သည်ဆို၍။ ကံသို့ငါတို့ဘုရားအလောင်းဟသ်ာမောင်နှံ

from affection I followed her and took care of her, and when she died I buried her, and underwent expense on that account; also, as my wife's representative, I wish to make religious offerings on her behalf; I wish to take the property, because it was hers, is now in my possession, and is mine by right." On this the sage decreed, "ye are both men of respectability; let both bear an equal share of the funeral expenses and offerings, to be deducted out of the estate; let the husband take the remainder as his share, and the rich man have only one-half of what belonged to his daughter." * This decree of the sage was executed, and being highly approved of, was applauded by nats and men; and from that day it became the law for the partition of the inheritance between a father or mother-in-law, and a son or daughter-in-law. Thus the sage recluse said.

9*th. The law when a borrowed horse, elephant, buffalo, or other cattle, may die, and no blame attach to the borrower.*

Oh excellent king! it has been a saying since the beginning of the world, "not to go one step that ought not to be gone," "not to speak one word that ought not to be spoken." I will set this forth:—an elephant having gone an improper road, stuck in the soft mud and was suffocated; and a horse having gone out of the proper way, was killed by a flying beloo sucking his blood; cattle and deer, also, having gone where there were tigers, were killed; an ourang outang having gone under a kheo tree, died; a hare meeting a dog, died; a snake meeting an ichneumon, was killed; a large snake meeting a jungle spider, was killed; a naga meeting a galong,† was killed; a rat meeting a cat, is killed, invariably; rahans and yathays, hermits, falling in with a woman, are constantly destroyed; the buffalo always dies when a dove alights on him and the mark of a dove's foot is found on his heart and liver; and if a "leng" snake passes under him he dies, and the mark of a snake's path is found on his heart and liver. Because these eleven have been enemies from the beginning of the world, people who borrow buffaloes, elephants and horses, decline being responsible for their death should it be caused by a dove alighting, a snake passing under, mud, or the flying beloo, and even if they do not make the stipulation, they are not to blame; if these causes of death occur, and are proved, let the owner of the animal take his flesh and tusks.

The following is an instance of the effects of saying one improper word: When our god was in the form of a henza with his female, and Dawadat was in the form of a turtle, wishing to save him, they desired him to lay hold of the middle of a small stick with his mouth and not to speak a word, telling him the place he was in was not fit to live

* This is by no means clear, but I suppose it means the father is to have half of his daughter's theng-thee, or peculiar property, vide 10th vol. passim.

† A fabulous bird with a human face.

နှစ်ခုတို့ကိုကပ်၍လက်ဝဲလက်ျာချီလျှင်။ လိပ်ကိုအလယ်တွင်ကိုက်၍လိုက်စေသည်။ သံတထောင်ကျော်ကောင်းကင်သို့ပျံတက်၍ ချီသွားသည်ကို။ နွားကျောင်းသားတို့မြင်လျှင်။ငါတို့အစာဖြစ်သောလိပ်ကို။ ရွှေဟင်္သာတို့ချီ၍ပြန်ခဲ့သည်။ငါတို့တစုအဝစားလောက်သည်။ငါတို့မိုဃ်းချုပ်၍။ ယမန့်မယူရ။ ယခုနေ့မှယူမည်လာသည်။ဟစ်ကြွေးဆိုကြလျှင်။နင်တို့အသားကိုထား၍။ ငမစင်ကိုမျှမစားရဘူးနှုတ်သီးချေ၍။ထိုလိပ်သည်အောက်သို့ကျရာကျောက်ပြားခံမိ၍သေချေသည်။ နွားကျောင်းသားတစုစားရချေသည်။ ထိုကြောင့်အကြင်သူတို့နှုတ်မလွန်ရာလွန်ချေက။အပြစ်ကြီးငယ်ခံစေခြင်းသည် ထိုလိပ်ကိုပုံပြု၍။မနှုမည်သောရှင်ရသေ့နှုတ်မှုတွင်စီရင်ခန်းထားသတည်း။

တနည်းလည်း။သုစကားကိုနားထောင်၍ပျက်စီးရာသည်ကား။ ယုံတခုသည်။ အုပ်ရှစ်ပင်ရင်း၌နေရာ။ အုပ်ရှစ်သီးကြွေကျသည်ကိုလန့်၍ပြေးရာ။ နှံစုပ်ငှက်ငယ်က။သင်အမိုက်မပြေးတန်။ ပြင်သို့ထွက်သွားပြေးသည်။သင့်ရန်သူခွေးအများရှိသည်။နေမြဲတိုင်းအငြိမ်နေလော့။ ငါတို့ကားသိမ်းစွန်ရဲကိုရှောင်၍။အသိုက်ကမထွက်အငြိမ်နေသည်။ပြုရင်းဘေးကိုမျှော်သော်လည်း။ ခြေဦးလွန်။လက်ဦးလွန်က။အသက်ဆုံးရသည်ဟု။နှံစုပ်ငှက်ငယ်ဆိုသည်ကိုသတိရ၍။ ငရန်သူ မရှိရအောင်။ ငနည်းကြောက်အောင်။ ငါဆိုရသော်သင့်၏။ယုံကြ၍ဆိုသည်ကား။ငါယခုပြေးသည်အရာသည်။ ငချည်းသေသော်လည်းသေစေတော့။ သားအများမသေသင့်ပေလေ။ ကုန်းမြေနေသမျှ။သတ္တဝါတိရိစ္ဆာန်တို့မှအသက်ရပါလေစေ။ကမ္ဘာပြို၍မြေမျိုသည်ကိုယခုငါတွေ့မြင်၍။ အနှိုးအဆော်ပြေးခဲ့သည်။ယုံစကားကိုကြားလျှင်။ တောသားသတ္တဝါတိရိစ္ဆာန်တို့ရေဝယ်ဆင်း၍သေရချေသည်။ဤကားသုစကားကိုယုံ၍အကျိုးနည်းသောစကားတည်း။ ။ထိုကြောင့်သူတိုက်တွန်းရာဆဲရေးဆိုမည်။တိုက်ရိုက်ကျင့်ချေသည်။ လူတို့သည်ကိုယ်အပြစ်ကိုမမြင်၍။ အကျိုးနည်းရချေသတည်းဟု။ မဟာသမတမင်းကြီးအား။ ရှင်ရသေ့ထုံးသက်သေနှင့်ဆိုသောစကားတည်း။

၁၀။ လျှည်းတိုက်မိသောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အိမ်ကို လျှည်းတိုက်မိသောတရားမှာ။ အကြင်သူသည်လျှည်းနှင့်လာရာတိုက်သော်။နွားကျဲလန့်၍အိမ်ယာကိုတိုက်မိသည်။ အပြစ်မရှိ။လှေခါးဦးတိုင်။ခွေးအိပ်တိုင်ကိုတိုက်မိသော်။ အစားပျင်လုပ်ပေးစေ။အပြစ်မရှိ။ဦးရူတိုင်။ ကြငှန်းသပြေတိုင်။ ကုတ်ကိုတိုင်။မဟာဂိရိတိုင်။ လက်တီးဆင်ဝင်။ စဖိုတိုင်ကိုတိုက်မိသော်။ အစားပေးလဲစေ။ ငွေသုံးကျပ်

in, and that they would take him to the thoo-tsee-mah lake, one of the smaller lakes surrounding the great ta-leng-ga lake, where there is abundance of water; so they took hold of the two ends of the stick, and letting the turtle lay hold of the middle, rose more than a thousand cubits into the air, and bore him away. Some cowherds seeing them called out, "Ah! the turtle that was intended for our food is carried off by the Henthas; it was enough for one meal for us all; as it was too late yesterday, we came with the intention of taking him to-day." On this the turtle called out, "Ha! do not think of my flesh; you will not even have a bit of my excrement;" but opening his mouth to say this, he dropped down, and falling on a flat stone he died, and the cowherds ate him. From this example, people should not give license to their tongue; if they do, they will suffer more or less punishment. Thus Menoo the sage recluse said, and put this parable of the turtle in his chapter on abusive language.

Another instance in which destruction ensued from following another's advice: A hare living at the foot of an oksheet tree was frightened by the falling of the fruit, and ran away. A little hnan-tsok called out, "Oh foolish friend! you are running away for nothing at all; there are many dogs, who are your enemies, abroad; remain quietly where you are. I, to be out of the way of hawks and kites, keep close in my nest, and look out for the coming evil; though you may avoid the present evil, yet from too much caution death may be encountered." On hearing the hnan-tsok say this, the hare considered, "If I say something to get rid of my enemies and to make them as frightened as I am, it will be all right;" so he cried out, "If I should die alone, it would be of no consequence, but it is a sad thing that all animals should die at once, so let all those that dwell on the land save their lives. I have seen the world going to pieces, the dry land swallowed up, and am running to give all warning." So on hearing this, the animals which inhabited the forest ran into the water and died; thus from believing his words they were lost. So from this example let all those who, at the instigation of others, abuse and strike people, not seeing their own fault in the matter, suffer. This the sage recluse said to the king Maha-thamada, supporting (his law) by this example.

10*th. The law regarding injury received by being run against by a cart.*

Oh excellent king! regarding running against a house with a cart: If a man shall be driving a cart, and his bullocks or buffaloes start and run against a house, he shall not be held in fault. If he strike against the posts of the steps, or the landing place of the steps near the door, let him merely repair them; there is no fine. If he strike against the posts of the oo-yoo, the kya-gnan, the tha-pyay, the kok-ko, the maha-gee-ree, the let-tee, the tseng-weng, or the tsa-po, let him put in new ones, and forfeit three tickals of silver on account of

ကင်ပွန်းရေစင်နှင့်ပူဇော်စေ။လျှော်ခါးကိုတိုက်မိမူအစားထည့်လဲစေ။ အပြစ်
မှာကင်ပွန်းတတ်စေ။ အိမ်မှာလျှော်ခါးသည်။ အဆောက်အအုံ ဖြစ်ချေသော
ကြောင့်တည်း။လက်သုံးတိုင်။လက်သုံးဝါးအပြစ်မရှိအစားတဉ်စေ။အိမ်ရှင်
သည်လှည်းကိုရေသွန်မူ။ အပြစ်မရှိကင်းလွတ်စေ။ လှည်းကို ရေသွန်ပြီးမှ။
အစားအပြစ်တောင်းသော်မရရာ။လွတ်စေ။လှဉ်းမတိုက်မိ။ကျွဲနွားထမ်ဘိုး
ထွန်စသည်ဖြင့်တိုက်မိသော်လည်းအပြစ်မရှိ။ အကြွင်လှည်းသားတို့သည်။
ဒေသအားဖြင့်မှတ်ရမည်။ ကာလအားဖြင့်မှတ်ရမည်။ဒေသဟူသဉ်မင်းနေ
ပြည်ဖြစ်စေ။ တန်စောင်ရှိသောမြို့ဖြစ်စေ။ ညည့်အခါမသွားမနှင်သင့်ချေ။
သွားနှင်၍ အိမ်ယာထိခိုက်ချေသော်။ ဆိုခဲ့ပြီးသည် အပြစ်အတိုင်း ဖြစ်စေ။
မင်းဒါန်ကြီးစွာ ကြိမ်လုံး အချက်ငါးဆယ် အရိုက်ခံစေ။ လူကို နင်းမိ၍ သေ
သော်။ကျွဲနွားမြင်းဆင်။တိရိစ္ဆာန်တို့ကိုနင်းမိ၍သေသော်။ကျိုးသော်။ညည့်
အခါကာလမသိ။ ဒေသအကြောင်းခြားသောအရပ်ဖြစ်ချေသည်။ သေလျှင်
သေခန်းသေနားနှင့်။သေသူအဖိုးအစုံလျော်စေ။ကျွဲ နွား မြင်း ဆင် ဆိပ် ဝက်
ကြက်သေသော်။တခုကိုနှစ်ခုလျော်စေ။ ကျိုးသော်အစားပေးစေ။ ကျိုးသော
ဘဏ္ဍာကိုလှည်းရှင်ယူစေ။လူမှာမသေ။ကျိုးသမျှမှာ။ ပေါင်ကျိုးသော်။ ငွေ
အကျပ်ကိုးဆယ်။ လက်ကျိုးသော်။ ငွေအကျပ်ကိုးဆယ်လျော်စေ။ ဤကား
ဒိုင်းဝိုင်းပြတ်ကျိုးသည်ကိုဟူသတည်း။ စုတ်ပြတ်ကွဲရှထိခိုက်သော်။ငွေအ
ကျပ်သုံးဆယ်လျော်စေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ကာလညည့်ဒေသ
လည်း။ မြို့ကြီးတံခါးရှိ။ ရွာကြီးအရပ်ကြီးတွင်။ ညည့်အခါမသွားသင့်။ မ
နှင်သင့်အရာကိုသွားနှင်ချေသောကြောင့်တည်း။ နေ့အခါဖြစ်လျှင်။ဆိုခဲ့ပြီး
သမျှမှာ။တိရိစ္ဆာန်ဖြစ်ကအစားထဉ့်စေ။လူဖြစ်လျှင်ကုမစေ။သေသော်သင်း
ပြိုဟ်စရိတ်ခံစေ။ဤကားမတိုင်မဘန်းအတင်းကျွဲနွားကိုရိုက်နှက်နှင်၍ရှိရာ
လှည်းကျွဲနွားနင်းမိချေသောကြောင့်တည်း။ ။သို့ကားမဟုတ်တုံ။
သွားရာညည့်ဖြစ်ခဲ့သည်။တောင်းပန်၍ကျွဲနွားလှဉ်းလာကြောင်းသိ၍သွား
တော့ခွင့်ပေးရာ။ထိခိုက်သေသော်လည်းအပြစ်မရှိ။ ဤကားအပြစ်မရှိညည့်
အဖို့တည်း။ ။နေ့အခါဖြစ်၍။လှည်းကျွဲနွားတို့နှင့်။အိမ်ယာလူကျွဲနွား
အခြားတိရိစ္ဆာန်ခွေးဝက်ကြက်ကိုထိခိုက်ချေလျှင်။နေ့အခါဖြစ်သည်။ လှဉ်း
သားအပြစ်လွတ်စေ။ လူရူး လူသွတ် တရားမဝင်သူငယ်ဖြစ်လျှင်။ သေပြစ်
ကျိုးပြစ်မှာ။ သည်အတိုင်းလှည်းရှင်ကလျော်စေ။ နေ့အခါလမ်းတွင်စပါးကို
ကြဲလှမ်းထားရာ။ လှည်းနွားဆင်နင်းမိသော်လည်း အပြစ်မရှိ။ စပါးရှင်အ
ထားအလှမ်ဒေသမဟုတ်ချေသောကြောင့်တည်းဟု။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

the pure waters of friendship. If he run against the steps, let him put up new ones, and make the same offering of friendship; the steps are a material part of the house. If he run against the banisters or the balustrades of the same, let him replace them; there is no fine. If the owner of the house shall throw water on the cart, he llsha forfeit nothing, and if he shall afterwards sue the carter to repair the damage, he shall be nonsuited. If the cart shall not run against the house, but the bullocks, the buffaloes, the yoke, or other thing belonging to the cart, there is no fine, nor if a plough shall run against a house. Carters must have regard to time and place. Of place, it is said: In a royal city, or city having towers with several roofs at the corners, they shall not drive these carts at night; if they do, and run against a house, let them be punished as above laid down, and let them suffer the infliction of fifty stripes of the ratan. If they run down a man, and he die, or an elephant, cow, buffalo, horse, or other brute, and he die, or have a limb broken, the carter having failed in his duty in going about in the night, let him pay the price and all funeral expenses of the deceased party. If he kill a buffalo, horse, elephant, goat, fowl, or hog, let him restore two-fold. If a limb or ribs be broken, let him replace the animal with another, and take that which is hurt. If it be a man, and he does not die, but suffers a fraction of the thigh bone, let him pay ninety tickals of silver, and the same if it be an arm; this is when it is broken outright. If it be merely struck or wounded, let him pay thirty tickals of silver. Why is this?—because it was in the night time, and the place a populous city with gates, or a large village, where it is improper to drive a cart in the night time, and he did so. In the day time, if it be a brute, let him replace him, and if a man, support and cure him; if he die, pay his funeral expenses. This is when he gave no notice of his coming, and asked no leave to pass, but drove his cattle furiously, and on this account they ran over the man or brute. But if it be the night, and he have begged leave to pass, and it was known that the cart was coming, and if he have been told to go on, if he run over a person or brute, even if they die, there is no fault; this is of the night. If it be the day time, and man or brute be lying on the cart road, and they be struck or run against, let him be held free from fault. If it be a mad or drunken man, or a child under the age of legal responsibility, (ten years) let him pay the fine for death or injury as above laid down. If paddy be spread in the road to dry in the day time, and a carter shall drive over it, there shall be no blame attached to him; the owner has put his paddy in an improper place. Thus said Menoo the Yathay.

၁၁။ ယည်စီးလှေကားကောင်ခိုးသောတရား။

မင်းကြီး။ယည်စီး၍ခိုးခြင်းငှါ။ထမ်ငင်သောအခါ။ ယည်ထမ်စင်ဝေါသိံ လျှင်လှေလှည်းခြောက်ပါး။မြင်းဆင်ကျွဲနွားသက်ရှိလေးပါးတွင်။ တပါးပါး ကိုယူ၍။ မြို့ရွာအခြားတရွာတည်း။အိမ်တွင်ခိုးလေ၏။ခိုးသူကိုမတွေ့။ ဆိုခဲ့ ပြီးသောသက်ရှိ။ သက်မဲ့တစုံတခုကိုသူခိုးခိုးရာ အိမ်တွင်တွေ့၍။ ယည်ရှင် မပေါ်ရှိမည်။နှောင်အဆင့်ဆင့်ကြား၍။ ယည်ရှင်သက်ရှိ။သက်မဲ့ကို။ ဥစ္စာ ရှင်စွဲ၍မှန်ချေလျှင်။ငါမခိုးမဆိုသော်ချေ။ခိုးသည်ဥစ္စာမျိုးအတိုင်းတွင်ထက် ဝက်လျှော်စေ။သို့ကားမဟုတ်တုံ။သက်ရှိ။သက်မဲ့ ယည်ရှင်ကလည်းညည့် အခါပျောက်လေသည်။ ရပ်သိရွာကြားစစ်ကြောမေးမြန်းတိုင်ဆိုဘူးသည် အကြောင်းကိုထင်ရှားကလည်းအပြစ်ကင်းလွတ်စေ။ထိုယည်သက်ရှိ။သက် မဲ့ကိုဥစ္စာပျောက်သူအိမ်တွင်ရလျှင်။ ဆယ်စုတစုကိုပေး၍။ယည်သက်မဲ့ရှင် တို့ကရွေးပေးစေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။နှစ်ဦးအကျိုးကိုဆောင်ရ ရောက်သော့ကြောင့်တည်း။

တနည်းကား။ဆိုခဲ့ပြီးသမျှယည်သက်ရှိ။သက်မဲ့တို့သည်မပျောက်တန်။ ပျောက်လေသည်။ယည်ရှင်တို့ရပ်သိရွာကြား။အတိုင်အတန်း။ သူသိသူမြင် စစ်မေးသည်ကိုထင်ရှားအံ့။ထိုယည်ရှိရာအိမ်ရှင်မှာဥစ္စာမပျောက်။ထိုယည် ဥစ္စာရှင်ရင်းတွေ့သော်။ထက်ဝက်သောအပြစ်ကိုဥစ္စာမျိုးအတိုင်းလျှော်စေ။ အိမ်ရှင်မှာမရှိတန်ရှိလာခဲ့သည်။ရပ်သိရွာကြားတိုင်ဆိုသည်မှန်ကလည်း အပြစ်မရှိ။ယည်ရှင်ကယည်ကိုယူစေ။ ဤကားလက်သည်မပေါ်သည်ကိုဆို သောစကားတည်း။

တအိမ်ကလှေကားကိုလည်းကောင်း။တအိမ်ကစပါးထောင်းသောမောင်း ကိုလည်းကောင်း။တအိမ်ကဆုံတုံးကိုလည်းကောင်း။ သစ်သားဝါးကိုလည်း ကောင်း။ယူထောင်း၍ခိုးလေ၏။ဆိုခဲ့ပြီးသောဥစ္စာတို့ကိုမစွဲရ။အပြစ်လွတ် စေ။ချင့်အိမ်မှာမခိုး။ ထိုဥစ္စာရပ်များ။ချင့်အိမ်မှာရှိချေသော်။ တဆကိုနှစ်ဆ ထိုမောင်းလှေခါး ဆုံတုံးသစ်ဝါးတန်ဘိုးတွင်လျှော်စေ။ ၎င်အခြင်းအရာမရှိ တန်ရှိခဲ့သည်။အရပ်ကိုတိုင်ပြောပြသဆိုလျှင်လည်းအပြစ်မရှိ။ ဆုံတုံးမောင်း သစ်ဝါးရှင် တို့ကသာ မှန်ရာကို ယူကြစေဟု။ မနူမည်သော ရှင် ရသေ့ဆို တော်မူ၏။

11th. The law regarding theft committed by mounting a ladder or any vehicle.

Oh king! regarding theft committed by means of a carriage, animal, or vehicle: Any one having taken either a tonjon, uncovered litter, small covered litter, thanhlyeng, cart, or boat, these six vehicles, or an elephant, horse, bullock, or buffalo, these four animals, and shall by their means steal either in the same village or another, and if he be not seen, but one of the above means of travelling be found at the house robbed, and the owner be not at the time known, but the person robbed, on afterwards hearing who the owner of the animate or inanimate vehicle is, shall prosecute him, he shall not be free from blame by a mere denial of the theft; he shall restore or replace one half of the stolen property. But if under other circumstances, if the owner of the vehicle shall say that it was carried off in the night, and it shall be known to the neighbours that he had made enquiries regarding it, let him be free from fault. If the vehicle, animate or inanimate, be found in the house that was robbed, let the owner redeem it at one tenth of its price. Why is this?—because it has been of advantage to both.*

In another case; if any of the vehicles above mentioned are lost without any apparent reason, and the owner shall have publicly and notoriously sought for it, and if there be nothing lost from the house near which it was found, and the owner of it shall find it there, let the owner (of the house) pay half its price. If the owner of the house shall have spoken publicly to the neighbours of the unaccountable appearance of the vehicle there, he shall be free from fault; let the owner take it away. This is when the person who moved it is not known. If the steps of a house or a mortar for beating out paddy, or the pestle, a piece of timber, or a bamboo is taken, andb y these means a theft is committed, the owner shall not be prosecuted as laid down for the vehicles we have mentioned; he shall not be held in fault. If no theft has been committed in the house near which these things are found, let the owner of the house pay twice the value of the article to the owner of it. But if these things are in a place they ought not to be, and the owner of the house points out the circumstance to the neighbours, he shall not be held in fault; the owner of the wood, beater, bamboo, or other thing, shall only take it away on affording proof of its being his. Thus Menoo the sage recluse hath said.

*Perfectly unintelligible.

၁၂။ သူငယ်မညည့်သွားတရား။

အကြွင်မိမ္ဗငယ်တယောက်တည်း။ညည့်အခါရင်ကိုဖော်၍။အချိန်လွဲမှ လမ်ကိုလည်းကောင်း။အိမ်ကြားကိုလည်းကောင်း။မပြောမဆို။အကြောင်း ရှိပါသည်မတိုင်မတန်းသွားရောက်လာ၏။ ယောက်ျားတပါး သံဝါသသင့် သော်လည်းအပြစ်မရှိ။စိတ်မတူအနိုင်အပိုင်မှန်ကလည်းအပြစ်မရှိ။ ချင့်အိမ် ရာနှင့်နေရာကလာသောအကျင့်လွန်ချေသောကြောင့်တည်း။

၁၃။ ညညည့်အခါအထိတ်အမှတ်နှင့်သွားရာသောအကြောင်းတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အကြွင်မင်းနေပြည် မြို့ရွာ၌။ ညညည့်အခါသွား သော်။မီးအိမ်နှင့်သွားရာ၏။ငင်မပါသော်။အကြောင်းကိုမည်သူ မည်ဝါသေ ခန်း။ သူနာဆေးသမားအကြောင်းအရာကြောင့်သွားပါမည်ပြောဆို၍သွား ရာ၏။ထိုသို့ဖြစ်ပေမူမဇမ်မဆီးသာ။ ရိုက်ခတ်ထောင်းထုခြင်းမပြုရာ။ ပြုချေ သော်အပြစ်အတိုင်းလျော်စေ။ထိုသို့မဟုတ်တုံ။အမှတ်မဲ့ချောင်းမည်သံမပေး မပြောမဆို။သုအိမ်တံခါးအနီးအပါးသို့လာတက်ချေ၍။ ထိုးသတ်သေသော် လည်းအပြစ်မရှိကင်းလွတ်စေ။

၁၄။ ကျိန်ဆို၍အပြစ်မရှိလေးပါးတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ကျိန်ဆို၍အပြစ်မရှိလေးပါးဟူသည်ကား။အမှတ် မဲ့ငမှာသားသမီးနှင့်ပြည့်စုံစေ။ ဆင်မြင်းဥစ္စာပြည့်စုံစေ။ အင်္ဂါနှင့်ပြည့်စုံစေ။ အမျိုးမြတ်စေဟု။ ဤအကြောင်းဖြင့်။ကျိန်ခြင်းမှာအပြစ်မရှိ။ချင့်ကိုယ်ကို။ချင့် ကျိန်သောကြောင့်အပြစ်မရှိဟူသတည်း။

၁၅။ ကျိန်မိ၍အပြစ်ရှိလေးပါး။

ကျိန်မိ၍အပြစ်ရှိသည်လေးပါးဟူသော်ကား။ တဦးသားရန်ဘက်ဖြစ် သောသူမှာသားသမီးမရှိ။ ငမှာသားသမီးကုန်စေကျိန်ခြင်း။ တဦးသားအင်္ဂါ မညီ ယောက်ျားတန်းမစေ့မစုံကိုသိလျက်။ မယားကုန်စေ ကျိန်ခြင်းတပါး။ တဦးသားမှာဥစ္စာဆင်မြင်းမရှိ။ငမှာဆင်မြင်းဥစ္စာကုန်စေကျိန်ခြင်းတပါး။ တဦးသားအမျိုးယုတ်မှန်းသိလျက်။ ကိုယ်အမျိုးကိုကျိန်ခြင်းတပါး။ ဤကဲ့ သို့ကျိန်ရာ၌တဖက်သားကဆိုတန်သောစကားတွင်သာရအပ်။မရအပ်။ဖြစ် အပ်။ မဖြစ်အပ်ကိုဆိုပါပေလျက်ကို။ နှိပ်စက်ချိုးဖျက်လို၍ကျိန်ချေသော်။ မဆိုမကျိန်ပိုင်။ မင်းဒါန်ကြိမ်လုံးအချက်တရာခံစေ။ ဤကားနှုတ်စော်ကား ချေသောကြောင့်တည်းဟု။ရှင်မနူဆိုတော်မူ၏။

12th. The law regarding young women travelling at night.

If any young woman shall go out alone in the night, beyond the usual time for going about, with her bosom exposed, and no kerchief on, either on the road or between houses, without giving notice that she has occasion to pass, and a man shall have connection with her, he shall not be held in fault; even if she does not consent, and force is used, because she had committed a fault in leaving her house, her place of abode.

13th. The law regarding travelling at night with due caution.

Oh excellent king! if there be occasion to go about in the night in any capital city, town, or village, let the person go if he has a lanthorn. If any one go without a lanthorn, and shall state that such a one is dying, and that he is going for a doctor, he may pass; in this case he must not be stopped nor struck in any way. If he be so struck or stopped, let the offender pay compensation in proportion to the fault. But if the person going shall, without warning or coughing, come to the door (of the person who strikes him,) and shall ascend the steps, if he be killed by a thrust, the person inflicting the injury shall not be held in fault.

14th. The four cases in which there is no harm in using an imprecation.

Oh excellent king! the four cases in which imprecations may be used without fault are: If any one without premeditation say, "May I have plenty of children!" "May my elephants, horses, and property be increased!" "May I be perfect in all my members!" or "May my family be good!" In these imprecations there is no fault, because they have reference to the person using them.

15th. The four cases in which there is harm in using an imprecation.

The four instances in which there is fault in using imprecations are these: If one be at enmity with another who has no children, and he shall say, "May my children be destroyed;" if one be incomplete in his virile members, and the other knowing this shall say, "May my wife be destroyed;" if one have property, elephants, or horses, and the other shall say, "May my property, elephants, or horses be destroyed;" and if one knows the other to be of a degraded class, and calls imprecations on his own class,—in these four kinds of imprecations, if one party shall say only what is suitable to the occasion, that such a thing ought to be so, or that such a thing ought to be obtained, and the other, with the view of degrading him, make these imprecations, he has no right to do so; let him bear the criminal punishment of one hundred stripes of a ratan. This is because of his insulting language. This my lord Menoo said.

၁၆။ သက်ရှိသက်မဲ့ကိုမဝယ်သင့်။မဝယ်ရာလေးပါးတရား။

သက်ရှိသက်မဲ့ကိုမဝယ်သင့်။မဝယ်ရာလေးပါးတည်း။လေးပါးဟူသည်ကား။ အဖိုးမတန်သည်ကိုမဝယ်ရာတစ်။ ။အမှုဖြစ်ကြသည်ကိုသိလျှက်မဝယ်ရာတစ်။ ။မသိမမြင်အဝေးအနီးကွာသည်ကိုလည်းမဝယ်ရာတစ်။ ။အကျည်းအမြောင်းချုပ်ထားအဖွဲ့အနှောင်ရှိသည်ခိုက်။ ရောင်းသော်လည်းမဝယ်ရာတစ်။ ။ဤလေးပါးကိုသူတော်ရှေးမှောက်။ သူသိသူထင်သူကြားပိုင်ပါစေတော့ဆို၍ ရောင်းညာသော်လည်းမပိုင်ရာ။ မဝယ်ရာ။ရှေးရှေးသော်အများတန်သည်ကို။ထိုအကြောင်းလေးပါးမဟုတ်က။ရောင်းဝယ်ကြလျှင်။ ကာလတန်ဖိုးပတ္တမြားတခြည်။ ဆံတပြည်ပင်ဖြစ်သော်လည်း။ကာလတွင်ပြတ်ဆိုကပိုင်စေဟု။ရှင်မနူဆိုတော်မူ၏။

16th. The four cases in which animate and inanimate property may not be bought.

There are four reasons for not purchasing property, animate or inanimate, which are: 1st, if the price fixed be below its value; 2nd, if the buyer is aware that the ownership of the property is disputed; 3rd, if the article be not seen, whether it be near at hand or at a distance; 4th, if the owner of the article be in confinement, or under restraint.

Under these circumstances, though the bargain be public and in the presence of witnesses, it shall confer no right on the purchaser. If the article may have been formerly of great value, and there be none of the above countervailing reasons, the market price at the time must be considered. Even if it be a ruby sold for one pyee of rice, if it be the price at the time, let the purchaser confer a right to the property. This my lord Menoo said.

END OF THE ELEVENTH VOLUME.

မနုအကျယ်ဒွါဒသမတွဲ။

နမောတဿ။ဘဂဝတော။အရဟတော။သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မာတိကာ။

မနုအကျယ်ဒွါဒသမတဆယ်နှစ်တွဲတွင်။ မယားအပြားခုနှစ်ပါး။ လင်မယားဖြစ်ရာသည်အကြောင်းသုံးပါးမှစ၍။လင်ကွာ။ မယားကွာအခန်းကိုဆိုပေတုံအံ့။

၁။ မယားအပြားခုနှစ်ပါးတည်း။အမိနှင့်တူသောမယား။နှမနှင့်တူသောမယား။အဆွေခင်ပွန်းနှင့်တူသောမယား။ကျွန်နှင့်တူသောမယား။အရှင်နှင့်တူသောမယား။ရန်သူနှင့်တူသောမယား။ခိုးသူနှင့်တူသောမယား။

၂။ မယားကိုလင်အမှီပြု၍။မယားနှင့်နေစားရာတွင်။ ကွာကြသောတရား၌ဥစ္စာခွဲခြားရသောတရားတပါး။

၃။ လင်မင်းမျိုးမယားမင်းသမီးနှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၄။ လင်မင်းမျိုး။မယားသူကြွယ်မျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၅။ လင်မင်းမျိုး။ မယားပုဏ္ဏေး။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၆။ လင်မင်းမျိုး။မယားသူဆင်းရဲမျိုးနှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၇။ လင်မင်းမျိုး။မယားကုံသည်မျိုးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၈။ လင်ပုဏ္ဏား။မယားမင်းသမီးမျိုး။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၉။ လင်ပုဏ္ဏား။မယားပုဏ္ဏားမမျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၁၀။ လင်ပုဏ္ဏား။မယားသူကြွယ်မျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၁၁။ လင်ပုဏ္ဏား။မယားကုံသည်မျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။

LAWS OF MENOO.

THE TWELFTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE VOLUME.

In this twelfth volume are laid down the seven kinds of wives, the three ways of contracting marriage, and the law of divorce

1. The seven kinds of wives: 1st, a wife like a mother; 2nd, a wife like a master; 3rd, a wife like a younger sister; 4th, a wife like a friend; 5th, a wife like a slave; 6th, a wife like an enemy; 7th, a wife like a thief.

2. The law for the partition of the property in case of separation, when the husband is dependent on the wife.

3. The law for the partition of the property on separation, when the husband and wife are both children of nobles.

4. The law for the partition of the property on separation, when the husband is a noble, and the wife of the wealthy class.

5. The law for partition on separation, when the husband is a noble, and the wife a bramin.

6. The law for the partition of the property on separation, when the husband is a noble, and the wife of the poor class.

7. The law for the partition of the property on separation, when the husband is noble, and the wife of the mercantile class.

8. The law for the partition of the property on separation, when the husband is a bramin, and the wife a noble.

9. The law for the partition of the property on separation, when both husband and wife are bramins.

10. The law for partition of the property on separation, when the husband is a bramin, and the wife of the rich class.

11. The law for the partition of the property on separation, when the husband is a bramin, and the wife of the mercantile class.

၁၂။ လင်ပုဏ္ဏား။မယားသူဆင်းရဲမျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသော တရားတပါး။

၁၃။ လင်သူကြွယ်။မယားမင်းသွီးမျိုးနှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသော တရားတပါး။

၁၄။ လင်သူကြွယ်။မယားပုဏ္ဏားမျိုးနှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသော တရားတပါး။

၁၅။ လင်သူကြွယ်။ မယားသူကြွယ်မျိုး။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြား သောတရားတပါး။

၁၆။ လင်သူကြွယ်။မယားကုံသည်မျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသော တရားတပါး။

၁၇။ လင်သူကြွယ်။မယားသူဆင်းရဲမျိုး။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြား သောတရားတပါး။

၁၈။ လင်ကုံသည်။မယားမင်းသွီးမျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသော တရားတပါး။

၁၉။ လင်ကုံသည်။မယားပုဏ္ဏေးမမျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသော တရားတပါး။

၂၀။ လင်ကုံသည်။မယားသူကြွယ်မျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသော တရားတပါး။

၂၁။ လင်ကုံသည်။မယားကုံသည်အမျိုးတူ။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြား သောတရားတပါး။

၂၂။ လင်ကုံသည်။ မယားသူဆင်းရဲမျိုး။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြား သောတရားတပါး။

၂၃။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး။ မယားမင်းသွီး။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြား သောတရားတပါး။

၂၄။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး။မယားပုဏ္ဏေးမ။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြား သောတရားတပါး။

၂၅။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး။ မယားသူကြွယ်။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြား သောတရားတပါး။

၂၆။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး။ မယားကုံသည်။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြား သောတရားတပါး။

၂၇။ လင်သူဆင်းရဲ။ မယားသူဆင်းရဲ အမျိုးတူ ကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြား သောတရားတပါး။

12. The law for the partition of the property on separation, when the husband is a bramin, and the wife of the poor class.

13. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the rich class, and the wife a noble.

14. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the rich class, and the wife a bramin.

15. The law for the partition of the property on separation, when the husband and wife are both of the rich class.

16. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the rich, and the wife of the mercantile class.

17. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the rich, and the wife of the poor class.

18. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the mercantile class, and the wife a noble.

19. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the mercantile class, and the wife a bramin.

20. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the mercantile class, and the wife of the rich.

21. The law for the partition of the property on separation, when the husband and wife are both of the mercantile class.

22. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the mercantile, and the wife of the poor class.

23. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the poor class, and the wife noble.

24. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the poor class, and the wife a bramin.

25. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the poor class, and the wife of the wealthy.

26. The law for the partition of the property on separation, when the husband is of the poor class, and the wife of the mercantile.

27. The law for the partition of the property on separation, when both are of the poor class.

၂၈။ မယားကြီးရှိလျှက်။မယားငယ်နေ၍။ မယားကြီးကွာသောတရားတပါး။

၂၉။ မယားငယ်နှင့်ကွာ၍။မယားကြီးနှင့်နေသောတရားတပါး။

၃၀။ မယားကြီး။မယားငယ်။အပြောင်ကျွန်မယားနေရာတွင် ကွာသောတရားတပါး။

၃၁။ လင်သေ။ကျွန်လင်နှင့်နေ၍ကွာသောတရားတပါး။

၃၂။ မယားသေ။ကျွန်မယားသခင်ကွာသောတရားတပါး။

၃၃။ သုံးရက်ိုမယားပြု၍ကွာသောတရားတပါး။

၃၄။ ဖမ်ရက်ိုမယားပြု၍ကွာသောတရားတပါး။

၃၅။ လက်ရက်ိုမယားပြု၍ကွာသောတရားတပါး။

၃၆။ ဝယ်၍လင်မယားပြုရာ။ကွာသောတရားတပါး။

၃၇။ ချွေး၍လင်မယားပြုရာ။ကွာသောတရားတပါး။

၃၈။ ဂုဏ်ကြောင့်ရ၍နေသည်တွင်ကွာသောတရားတပါး။

၃၉။ မင်းပေးလင်မယားကွာသောတရားတပါး။

၄၀။ ခိုးသူလက်မှာရ၍နေသောမယားတပါး။

၄၁။ မြို့အများကိုဆပ်၍နေသောမယားတပါး။

၄၂။ မစွန့်ရသောမယားငါးယောက်။

၄၃။ စွန့်ရသောမယားငါးယောက်။

၄၄။ လင်မယားတို့ကွာမည်မဆိုကြဘဲ။ကွာပိုင်သောတရားတပါး။

၄၅။ မယားကိုလင်ရောင်းစားပိုင်သောတရားတပါး။

၄၆။ လင်ကိုမယားကျွန်ဆဲပိုင်သောအကြောင်း၅စ်ပါး။

၄၇။ လင်ကိုမယားစွန့်ပိုင်သောတရားတပါး။

ထိုသို့ဆိုခဲ့ပြီးသောမယားမျိုးလေးပါးငါးပါးတို့တွင်။အကျယ်အားဖြင့် အကျင့်ယုတ်မြတ်ကိုဆိုရာ၌ငါးဆယ်လေးပါးရှိ၏။ ထိုအကြောင်းကိုဆိုပေအံ့။ ။ထိုတွင်လင်မယားဖြစ်ရာသောအကြောင်းသုံးပါးတည်း။ သုံးပါးဟူသည်ကား။ မိဘနှစ်ပါးပေးထိမ်းမြား၍။ နေစားကြသောလင်မယားတပါး။ ။သူတပါးတို့အောင်သွယ်၍နေစားခြင်းလည်းတပါး။ ။နှစ်ဦးသဘောတူ၍နေစားခြင်းလည်းတပါး။ ။ဤသို့အကြောင်းသုံးပါးတို့တွင်။တပါးပါးဖြင့်နေသောမယားတို့၌။

28. The law of separation from a head wife on taking a second.

29. The law of separation from a lesser wife on living with the head wife.

30. The law of separation, the husband having a head wife, a lesser wife, a concubine, and a slave wife.

31. The law of separation from a slave husband taken on the death of the first husband.

32. The law of separation from a slave wife taken on the death of the first wife.

33. The law of separation from a thong-ya wife obtained from her hiding place at the sack of a town.

34. The law of separation from a pan-ya wife taken from the enemy.

35. The law of separation from a let-ya wife taken in battle, or in the storming of a town.

36. The law of separation from a bought wife.

37. The law of separation from a wife redeemed from slavery.

38. The law of separation from a wife obtained in return for benefits conferred.

39. The law of separation from a wife given by the king.

40. The law of separation from a wife received from a thief (seducer.)

41. The law of separation from a wife taken after having paid large debts on his account.

42. The law regarding the five kinds of wives who are not to be put away.

43. The five kinds of wives who may be put away.

44. The law by which a husband and wife may be compelled to separate, though they do not wish it themselves.

45. The law when a husband has a right to kill his wife.

46. The eight reasons for which a woman has a right to imprecate evil on, and abuse her husband.

47. The law when a woman may put away her husband.

If the whole law were laid down at large regarding these four and five kinds of wives, according to their good or evil, there are fifty-four kinds. This I will explain.

Amongst men there are only three ways of becoming man and wife, which are as follows: 1st, a man and woman given in marriage by their parents, who live and eat together; 2nd, a man and woman brought together by the intervention of a go-between, who live and eat together; 3rd, a man and woman who come together by mutual consent, who live and eat together.

၁။ အမိနှင့်တူသောမယား။ ၂။ နှစ်မနှင့်တူသောမယား။ ၃။ အဆွေခင်ပွန်းနှင့်တူသောမယား။ ၄။ ကျွန်နှင့်တူသောမယား။ ၅။ အရှင်နှင့်တူသောမယား။ ၆။ ရန်သူနှင့်တူသောမယား။ ၇။ ခိုးသူနှင့်တူသောမယား။

၁။ အမိနှင့်တူသောမယားဟူသည်ကား။ အကြင်အမိသည်။ပဋိသန္ဓေနေ၍ဖွားသည်ကကို။အရွယ်ရောက်အောင်သွီးသားတို့ဝယ်။ကြမ်ပိုး။ဖြုတ်။ခြင်။ယင်ရဲတို့မခဲမကိုက်ရအောင်။လုလ္လုပြုခြင်း။သွီးသားတို့ကို ထိန်းရချိုးခြင်း၌။ သူတပါးချိုထိန်းသည်ကိုနာကြင်လေအံ့။ မဟုတ်မရာအစားကိုပေးလေအံ့။ငါကဲ့သို့ချစ်ခင်မရှိ။တနာရီဝယ်ချစ်တုံးမုန်းတုံးသူတပါးပြုလိမ့်မည်။သွီးသားတို့အလျောက်စိတ်ပေါက်၍ငိုသော်။သူတပါးထိခိုက်လိမ့်မည်။စားသောအစာဝယ်။ သူတပါးအကောင်းအမွန်ကျွေးလေသော်လည်း။ အဆိပ်ဖြစ်လိမ့်မည်ထင်၍။ကိုယ်ကိုင်၍ပေးကမ်စားသောက်စေခြင်း။ သားသွီးတို့အိပ်သည်။နေသည်ကိုရောင့်ရဲခြင်း။ဝတ်စားတန်ဆာဝယ်လိုရာရာ၌။ရှုမြင်တင့်တယ်သည်သာထင်မှတ်၍ဝမ်မြောက်ခြင်း။ အိပ်သော်လည်း မနိုးသမျှကို။ဥပတ်မဖြစ်စေရအောင်စောင့်ကြပ်နေခြင်း။နေပူမိုးဃ်းစွတ်ရှိမည်။ ဆဲပြုမည်ရှိခြင်း၌စိုးရိမ်ခြင်း။ မအိပ်မစားရသော်လည်း။ သားသွီး အိပ်ရစားရလျှင်ရောင့်ရဲပြေခြင်း။ ရယ်မော ရွှင်သောအသံကိုကြားချင်ခြင်း။ သားငယ်တို့။ဗရုသဝါစာ။ ကြမ်ကြုတ်သောစကားကိုဆိုသည်၌။ သာယာသည်ထင်ခြင်း။ထိုသို့သာယာသောအသံသည်။ဗရုသဝါစာဖြစ်ချေသည်။မဆိုမပြောပါနှင့်။အမိသားကိုနန်းရှုပ်၍သာယာစွာဆုမ္မခြင်း။ မသွားအပ်သောခရီး။သွားအပ်သောခရီး။ လာအပ်သောအခါ။ မလာအပ် သောအခါ။ နေအပ်သောအခါ။မနေအပ်သောအခါ။အိပ်အပ်သောအချိန်။ မအိပ်အပ်သောအချိန်။ စားအပ်သောအချိန်။ မစားအပ်သောအချိန်။ အရပ်ရပ်ကိုသူတပါးမကြားစေရ။မိခင်မပြတ်နို့စွဆုမ္မလော့ပြု၏။ သုအသက်ကိုသတ်ခြင်း။ သူ့ဥစ္စာကိုခိုးခြင်း။ သုအိမ်ရာကိုပြစ်မှားခြင်း။ မုသားဆိုခြင်း။ သေရည်သေရက်ကိုသောက်ခြင်း။ ဤငါးပါးသောအမှုတို့ကိုမအပ်မကျင့်ရာဟု။ အဖန်တလဲလဲဆုမ္မခြင်း။ ဘုရားတရားသဃ်ာရတနာ သုံးပါးတို့အားသာ ကိုးကွယ်ရာဖြစ်သည်။ သိလေအောင်ဆရာကောင်းထံသင်ကြားစေခြင်း။ သင်သောဆရာကထူးလွန်သည်ပြောလျှင်ဝမ်မြောက်ဝမ်သာရှိခြင်း။ထိုသားကိုရဟန်းသာမနေဖြစ်စေခြင်း ချင်းလူအလျောက်ဖြစ်လျှင်လည်းမြတ်သောအမျိုးသွီးသားတို့နှင့်သာသင့်နေစေချင်သောနှစ်လုံးရှိခြင်း။ အသက်ထက်ဆုံး မိခင်ကိုလုပ်ကျွေးစေချင်သောနှစ်လုံးရှိခြင်း။ငယ်သောအခါမိခင်ရင်ခွင်တွင်တင်ထား၍။မိခင်ကိုဆွဲခြင်း။ မိခင်မျက်နှာကိုခြေလက်ဖြင့်ထိခိုက်ခြင်း။ ရင်သားတို့ကိုလက်

1st. Of the seven kinds of wives: 1st, a wife like a mother; 2nd, a wife like a sister; 3rd, a wife like a friend; 4th, a wife like a slave; 5th, a wife like a master; 6th, a wife like an enemy; 7th, a wife like a thief.

1st. Amongst wives taken in any of these three ways, a wife like a mother is this: A mother, from the time her child is conceived and born, till he arrives at puberty, takes care that no bugs, gnats, musquitoes, or horse flies shall bite him. If he be in the charge of any other person, she fears they will hurt him, or give him improper food, that they do not love him as she does, that they may both love and hate him at the same time. If he cries of his own accord, she thinks some one has beaten him; if others give him the best of food, she thinks there may be poison in it, and only wishes him to eat what she herself prepares for him; is contented if he be asleep or idle, and be he dressed as he may think him handsome, she is happy. When he sleeps, she will not leave him till he awakes, lest any thing bad befall him; if he goes in the sun or the rain, she is anxious about him, and fears lest he should fall; though she herself has neither rest nor food, if her child has, she is satisfied, wishes to hear his happy voice, thinks even his abuse and bad language pleasant, but quietly kisses and gently checks him, saying, "these are bad words, do not repeat them, my son," and out of the hearing of others constantly advises him in all matters as to the way it is proper or not proper to go, the proper time for coming, the proper time for remaining, the proper time for sleeping, the proper time for eating; advises him to avoid the five sins of killing, stealing, adultery, lying, and drinking, and constantly instructs him that the images, the laws, and priests, the three gems, are the proper objects of worship; places him with a good teacher, and if he praise him, she is delighted; wishes him to be a priest; or if he remain as a (lay) man, wishes him to take a wife from an excellent family, and wishes to the end of her life to attend on him. In infancy, when she takes him to her bosom, he pulls her hair, kicks and scratches her face and breast, bites and scratches her lips, and though he relieve his natural wants on her, she is not dis-

ခြေဖြင့်လည်းကောင်း။ ခံတွင်းဖြင့်လည်းကောင်း။ ကိုက်ခြင်း။ ကြောက်ခြင်း။ ကျင်ကြီး။ ကျင်ငယ်ကိုယ်ပေါ်တွင်သွားသော်လည်း။ ထိုအနံ့ကိုမရှုံ့မစက်ဆုတ်ရွံ့ကြိုင်သည်သာထင်ခြင်း။ ဤသို့သားကိုမိခင်ချစ်သကဲ့သို့။ မယားလည်းဤလင်သည်ငါနှင့်မိဘပေးစား၍နေချေသည်။ မိဘမပေးစားဘဲသူတပါးစေ့စပ်၍ရပေသည်။ သူတပါးမစေ့မစပ်နှစ်လုံးအလိုတူ နေကြသည်လင်ဖြစ်ပေသည်ဟု။ မစားသမျှမစား။ မအိပ်သမျှမအိပ်။ ငါ၏လင်သည်ယောကျ်ားဖြစ်ပေသည်။ ယောကျ်ားတို့ကားဘုရားရှင်ဆုကိုပန်လျှင်ရသည်။ မိမ္မတို့ကား။ ယောကျ်ားဆုကိုမျှကြိုးစားရမည်အကြောင်းရှိချေသည်။ ဤငါ၏လင်သည်။ ဝတ်ခြင်းစားခြင်း၌တင့်တယ်၏။ သဘင်ပွဲမှောက်ရောက်လေသော်။ သူတကာတို့ထက် သန့်ရှင်းပါလေစေဟု။ ဝတ်စားတန်ဆာဆင်ယင်ခြင်း။ သွားသောအကြောင်းကိုသိရအောင်ပြုခြင်း။ လာသောအရပ်ကိုမျှော်လင့်ခြင်း။ အဝတ်ကမ်လှမ်ခြင်း။ အစားကိုကိုင်၍ပြုခြင်း။ သူတပါးသို့လင်သည်ရောက်ပေါက်လေသော်လည်း။ သူတပါးအခြားမသိစေရ။ ရှိုဝှက်၍လင်နားကြားရုံမျှ။ သင့်မသင့်ကို အိပ်ရာတွင်မှပြောဆိုခြင်း။ လင်၏အလိုသို့ လိုက်ခြင်းဟူသောအရာများကိုကျင့်ဆောင်ပေသောမယားသည်။ သမ္မာမိတည်၍။ အမိနှင့်တူသောမယားမည်၏။ ဤမယားကိုချစ်အပ်၏။ အမိနှင့်တူသောမယားဖြစ်သတည်း။

၂။ နှစ်မနှင့်တူသောမယားဟူသည်ကား။ နှစ်မသည်အရွယ်ရောက်၍။ ရှက်အပ်။ ကြောက်အပ် သောအရာသို့ ရောက်လျှင်။ သွားလာသောအရာ။ ကျင်ကြီးကျင်ငယ်မှစ၍။ ပြောဆိုနေထိုင်ခြင်း၌လည်းကောင်း။ ဝတ်စားတန်ဆာ၌မကျစ်မလစ်။ ခြေဖျားကသည်ခေါင်းတိုင်အောင်။ မသန့်မရှင်းသောအရာကိုမောင်အားမသိမမြင်စေရ။ ရှိုဝှက်၍ရှိသေခြင်းဟူသောအရှက်ကိုပြင်းစွာပြု၏။ ရယ်မောပြောဆိုခြင်း၌။ မောင်ကိုအရှက်ကြီး၍။ မပြောမဆို။ ချက်နှာအောက်ချ၍နေခြင်း။ အိပ်ရာဝင်မှ။ ဆိပ်ကွယ်ရာအရပ်ရောက်မှ။ ကျီးကဲ့သို့ကာမဂုဏ်၌ပေါင်းဖော်ခြင်းကိုမမြင်စေရ။ အခါအလျောက်ဖြစ်လေသကဲ့သို့လင်၏အလိုသို့လည်းရောက်အောင်။ အရှက်အကြောက်ကိုထိန်းသိမ်း၍။ မပြောမဆို။ လင်အားနှစ်လုံးချိုမြအောင်။ အမူအကျင့်နှင့်ပြည့်စုံသောမယားသည်။ နှစ်မနှင့် တူသောမယားမည်၏။

၃။ အဆွေခင်ပွန်းနှင့်တူသောမယားဟူသည်ကား။ အဆွေခင်ပွန်းကောင်းတို့သည်။ ရောက်ပေါက်ပြောဆိုနေထိုင်လာလျှင်။ ခြေဆေးရေ။ လက်ဆေးရေ။ တမူမျက်နှာသစ်ရေ။ အုံး။ အိပ်ရာ။ ဆေး။ ကွမ်း။ လက်ဖက်။ အချို။ အချည်စားကောင်းရာရာကိုဖျှင်ဆင်၍။ ချိုသောစကားဖြင့်နှုတ်ဆက်ခြင်း။ ရွှင်သောမျက်

gusted. In this way, as a woman loves her child, so a wife (who reflects) that this is the husband given her by her parents, or the husband got by the instrumentality of a go-between, or that he is the husband of her choice, and she the wife of his, and eats not unless he eats, and sleeps not unless he sleeps; that he is a man, and manhood is a gift from God, which a woman must use great endeavours before she can obtain; thinks him comely in eating or in dress, wishes to dress and ornament him that he may surpass others in the assembly, and wishes to know the reasons of his going out; expects, and looks out for him on his return; wishes to give him his clothes (to dress,) and prepare his meals for him; and though he may go after other women, lets not others know it, but concealing the fact, advises him in bed, when no one is present, (a curtain lecture.) A wife who thus consults the wishes of her husband, and acts in this way, and has good sentiments, is a wife like a mother, and such a wife ought to be loved.

2nd. A wife like a sister is thus: When a sister arrives at puberty, she becomes timid and bashful when it is becoming to be so; in her going to the jungle, in her manners and conversation, in her clothes and ornaments, she is careful and neat from the crown of her head to the sole of her foot; she conceals her person, and is reserved in her joking and conversation. She is bashful in the presence of her brother, and keeps silent, remaining with her head hanging down. In connection (with her husband,) she is as careful of concealment as a crow, and in this way, at proper times and places, to satisfy her husband's desire, she will suppress her shame and remain quiet. A wife who in this way in all things behaves so as to render her husband happy, is said to be a wife like a sister.

3rd. A wife like a friend is thus: On going to visit a good friend, he provides water to wash the hands and feet, and a gourd of water to wash the face, a pillow and a bed, tobacco, betelnut, tea, sweetmeats, and good food, and receives his friend with kind expressions and a happy face, and after having set before him food as above, holds

နှာဖြင့် ဟုချ၍ပြုခြင်း။ ဆိုခဲ့ပြီးသော အနီး အနားတို့ဖြင့်။ ထည့်ကျွေးမွေး၍ သဒ္ဓါဇာဂမေတ္တာသိန္နေဟာစကားကိုပြောခြင်း။ထွက်နုတ်ခြင်း။ဧင်အဆွေခင်ပွန်းတို့တွင်။ အမှုကြီးငယ်ရှိသည်ကိုညီညာဆောင်ရွက်ပြုခြင်းကို၊ အစည်အလေ့ရှိသောအဆွေခင်ပွန်းကောင်းကဲ့သို့။လင်ကိုမြင်လျှင်။မယားသဉ်နူတ်ချိုချွန်းသာဆီး၍ပြောဆိုခြင်း။ ခြေဆေးခြင်း။ ပွတ်ခြင်း။ အဝတ် အစားကိုကမ်းလှမ်းခြင်း။နေရာခင်းကျင်း၍အချိုအချည်သင့်သောကာလ။ မသင့်သောကာလတွင်။ ပေးကမ်ကျွေးမွေးခြင်းတည်းဟူသော အကြောင်းကိုပြုစုသောမယားသည်။အဆွေခင်ပွန်းနှင့်တူသောမယားတည်း။

၄။ ကျွန်နှင့်တူသောမယားဟူသော်ကား။ သခင်အိပ်သော်ခြေဆုတ်။ ယပ်ခတ်၍။ခြောင်းမျှမမြည်ဝန့်။ တံထွေးမျှမထွေးဝန့်။နိုးမည်စိုးရိမ်ခြင်း။နိုးလျှင်အပြစ်တင်လတံ့လော့ဟုကြောက်ရွန့်ခြင်း။မျက်သစ်တံမူအသင့်ကိုင်ရွှေပေးရာ၌မတတ်ဟု အပြစ်တင်အံ့လော့ စိုးရိမ်ခြင်း။ အဝတ်တန်ဆာတို့ကိုလဲလှယ်ရန်ကမ်ပေးရာ၌မဟုတ်ဟုအပြစ်တင်အံ့လော့။ ဆေး ကွမ်း။လက်ဖက်ပေးရာ၌မသင့်။မကောင်းဆိုအံ့လော့။ခြေဆေးခြင်း။ချိုးရေတည်ခြင်း။လိမ်ရန်ဆီပေးခြင်း။ထမင်းဟင်းအဖွယ်စားရာ၌။မကောင်းမသင့်အပြစ်တင်အံ့လော့။သခင်သွားသောအခါ။ ခြေကိုပွတ်သတ်ခြင်း။ သွားရာမျှော်လိုက်ခြင်း။ လာလျှင်အပြစ်တင်အံ့လော့။ ကြောက်ရွံ့ခြင်းနှင့်တကွ ကြိုဆိုခြင်း။ သခင်အယင်ထ၍အပြစ်တင်မဉ်ကိုကြောက်ခြင်းကြောင့်။ဆွမ်ယာဂုအဖျော်များကိုချက်ပြုတ်သန့်ရှင်းစွာပြုခြင်း။ ဧင်အမှုများကိုကြောက်ရွံ့ရိုသေခြင်းနှင့်။ ကျွန်သည်သခင်အားပြုသကဲ့သို့။ ပြုစုသောမယားသည်။ ကျွန်နှင့်တူသောမယားမည်၏။ ။ဤမယားလေးပါးတို့တွင်။ကျွန်နှင့်တူသောမယားသည်။အမြတ်အသာတည်းဟု။မနုမဉ်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၅။ အရှင်နှင့်တူသောမယားဟူသည်ကား။ အရှင်သခင်တို့သည်။ကျွန်ကိုခြေဆုတ်။ ရပ်ခတ်ပြုစေခြင်း၌လည်းကောင်း။ အုံးအိပ်ရာခင်းစေခြင်း၌လည်းကောင်း။ချိုးရေ။သုံးရေထည့်စေခြင်း၌လည်းကောင်း။ ခရီးဦးကြိုပြုရာ။သခင်နှင့်အတူလိုက်ရာ၌လည်းကောင်း။ စကားကိုလိုက်မေး၍ ပြောဆိုရာ၌လည်းကောင်း။မသင့်သောအရာဖြစ်သည်ဟု။သာယာစွာဆုမ္မခြင်း။အလေ့ကိုမပြု။ ငါဟူသောမာန်ကိုထောင်လွှား၍။ ဟယ်ဆိုခြင်း။ နင်ဆိုခြင်း။ ကျွန်ယုတ်ဆိုခြင်း။ သူနုတ်ဆိုခြင်း။နင့်မိဘတို့ဆင်းရဲသည်။ ကျွန်ဖြစ်သည်။ ကျွေးတင်သည် ပြင်းထံစွာဆိုခြင်း။ ဦးဆံဆွဲခြင်း။ ကိုယ်လက်တို့ကိုဆောင့်ခြင်း။ကိုင်မိရာရာနှင့်ရိုက်ခတ်ခြင်း။ခြေနှင့်ကျောက်ခြင်း။ ဆင်းရဲ၍မိမိ၌စေရသည်ဟုသုကိုအဝတ်အစား ကောင်းမွန်စွာမပေး။ မကျွေးမမွေး။ ထိုးတင်

friendly conversation with him, and on his departure makes him a present, and assists him in his undertaking, great or small. Thus a wife whose conduct and bearing is like a good friend, meets her husband when she sees him with pleasant words, washes his feet, gives him his clothes, and having put his place in order, gives him sweats and sours in proper time and place. A wife who behaves in this way is said to be like a good friend.

4th. A wife like a slave is thus: A slave, when he has shampooed his master, and fanned him to sleep, will not venture to cough or spit, for fear of awakening him. If he should awake, he is afraid he will find fault on offering water to wash his face, that he does not know how to do it, or on giving him his clothes to change, that he will say it is wrong, or on giving him tobacco, betel, or tea, that he will say it is bad, or find fault on washing his feet, putting water to bathe, giving him oil to anoint with, or setting his food before him. When the master goes out, he rubs his feet, expects him on his return, fearing that he will find fault when he comes; and fearing that he will get up first and find fault, leaves his bed, cooks the food, and makes (the house) clean. A wife who ministers in this way to a husband, as a slave does to his master, is a wife like a slave. Of these four kinds of wives, the wife like a slave is the most excellent. Thus the sage recluse called Menoo said.

5th. A wife like a master is this: A master causes his slave to shampoo and fan him, to hand him his food and clothes, to prepare his bed and pillows, to procure water for the bath, to meet him on his return home, to go with him on a journey, does not quietly tell him when he is wrong, but with pride and haughtiness addresses him, "hey, you sir! base slave! contemptible! your father and mother were poverty-stricken, debtors, slaves," and such violent expressions, strikes him with any thing that comes to hand, kicks him without reflecting that he works for him, gives him no good food or good clothes.

မာန်တင်းငါဟူသောအရေကိုပြု၍စေသောအရှင်သခင်ကဲ့သို့။အကြင်မယားသည်လင်ကိုပြောဆိုခြင်း။ဟယ်နှင်လူယုတ်။လူညစ်။ လူတန်ဆိုခြင်း။ မိဘပေါက်ဖော်သားချင်းတို့ကိုထိခိုက်၍ဆိုခြင်း။ အဝတ်အစားတို့ကိုပေးရာ၌။ မိမိကားအကောင်းဝတ်၍။ လင်ကိုအဆိုးဝတ်စေခြင်း။ မိမိကားကောင်းမွန်စွာအဦးအဖျားစား၍။လင်ကိုအကြွင်းပေးခြင်း။တခွန်းမဆိုရ။ မိမိကား အသာအလွန်အကြူးဆိုခြင်း။အိပ်ရာနေရာ၌မြင့်မြတ်ရာကိုမိမိအိပ်၍။လင်ကိုနိမ့်ရာယုတ်ရာ၌အိပ်စေခြင်း။ လင်၏အလိုသို့မလိုက်ခြင်း။ ငအလိုကိုသာလိုက်ရမည်ကျင့်သောမယားသည်။အရှင်နှင့်တူသောမယားတည်းဟုဆို၏။

၆။ ရန်သူနှင့်တူသောမယားဟူသည်ကား။ အကြင်ရန်သူတို့၏သဘောသည်။တွေ့မြင်လျှင်အတင်းအကျပ်ပြုချင်သည်။သေကြောင်း။ပျက်ကြောင်းကြံသည်။ အတင်းကြံ၍ မပျက်မစီးရှိလျှင်။ ချစ်ရောင်ပြု၍ သေဆေးပေးသည်။ ကောင်းသောအစားအသောက်အဟာန်ဆောင်၍တည်ကျွေးသည်။ငင်အမှုကိုသူသိအံ့။ အထူးအခြားသူတို့ကို တံစိုးပေး၍မတို့ ဖြင့်လည်းကောင်း။ အင်းလက်ဖွဲ့ဖြင့်လည်းကောင်းပြုစေခြင်း။ကိုယ်ကိုမထိမပြုသာလျှင်။ ကျွဲနွားမြင်းဆင်တို့ကို။ကွယ်ရာသေကြေပျက်စီးအောင်ကြံခြင်း။အိမ်ရာကျိုကျဘဏ္ဍာတို့ကိုမသိစေရအောင်မီးရှို့ခြင်း။သူတပါးအားရှို့စေခြင်း။ချစ်ခင်သောစကားကိုပြော၍သေကြောင်း။ ကြေကြောင်းကြံသောသူသည်ရန်သူမည်၏။ ထိုသို့ကြံသောသူ၏ ရှိရင်းစိတ်ကား လိုသောဝတ္ထုပစ္စည်းပြစ်ရန်သက်ရှိ။ သက်မဲ့ကိုတောင်း၍မရလျှင်။အပြိုင်ပြုကြရာ၌။ဒေါသစွမ်ခြင်းကြောင့်။သူကောင်းသည်ကိုအလိုမရှိ။မိမိအလိုသို့မရောက်မရနိုင်လေလျှင်။သေကြေပျက်စီးကြောင်းကိုကြံ၍ပြုကျင့်သောသူသည်။ရန်သူမည်၏။ အကြင်မယားသည်။ ဆိုခဲ့ပြီးသောအကြောင်းအရာများအတိုင်း။မိမိလင်ငယ်။ မျောက်မသရောက်ထားလိုရာတွင်။ဤလင်သေမှအလိုပြည့်စုံမည်။ဆေးပရောကဖြင့်သေကြောင်းကြံခြင်း။ဟယ်နှင်ဆိုခြင်း။ကျိန်ဆဲခြင်း။ လင်မိဘဘိုးဘွားဆွေမျိုးတို့ကိုထိခိုက်၍ဆိုလေ့ပြုသောမယားသည် ရန်သူနှင့်တူသောမယားဟု မှတ်ရာသတည်း။ ဤကားရန်သူနှင့်တူသောမယားတပါး။

၇။ ခိုးသူနှင့်တူသောမယားဟူသည်ကား။အကြင်ခိုးသူတို့သည်။ညည့်နေ့မဟူ။ သူတထူးတို့၏ ဥစ္စာကိုရကြောင်းမသိရ။ ကွယ်တမေ့ရ ခိုးခြင်းတပါး။ကိုယ်စေ၍ခိုးယူခြင်း။စာရင်းပြောင်းလွဲ၍ခိုးယူခြင်း။အဆိုးအကောင်းလဲလှယ်၍ခိုးယူခြင်း။ နှစ်ဆယ်ငါးပါးအဝင်ကြံ၍ဥစ္စာကိုခိုးခြင်းကား။ ခိုးသူမည်၏။ထိုကဲ့သို့လင်မသိရ။ဥစ္စာပစ္စည်းတို့ကိုကဲ့ဝှက်၍ထားခြင်း။ သူတပါးအားလင်မသိရတိတ်တိတ်ပေးခြင်းသည်။ ခိုးသူနှင့်တူသော မယားဟု

Thus a wife who, as a proud and haughty master speaks to his slave, addresses her husband, "hey, you sir! low fellow! dirty fellow!" who abuses his parents and relatives, who herself takes the best clothes, and gives her husband the bad, who at table takes the best food, and gives her husband the leavings, who permits him not to say a word, talking a great deal more than is proper herself, who in bed takes the best place, and makes her husband sleep below on the lowest, who follows not his advice, and accommodates not herself to his wishes, but obliges him to do as she pleases, is called a wife like a master.

6th. A wife like an enemy is this: The disposition of an enemy is to do violence whenever he sees (the object of his enmity,) wishes and contrives his death or destruction, and if he cannot succeed by force, pretends affection, and gives him poison under the guise of good food. If this is discovered, he bribes others by spells or charms, or a charm buried under the house, to destroy him. If he cannot get at his person, he secretly contrives to ruin him by killing his elephants, horses, buffaloes, or by setting fire to his property, his house, or by getting another to do so; whilst speaking affectionately and kindly, is contriving his death or destruction. The origin of this bad disposition is having been refused some request, which has led to a quarrel, and as the thing applied for could not be obtained, he plots the refuser's destruction; such is an enemy. Thus a wife who wishes to have a paramour, and believes that her desire can only be accomplished by the death of her husband, by medicine and charms plots his death, addressing him, "hey!" and "you sir!" imprecating evil upon him and abusing his parents and family. Such a wife is considered a wife like an enemy.

7th. A wife like a thief is this: A thief plots day and night to obtain the property of others secretly, stealing, and getting others to steal, defrauding by changing the writing or marks on goods, imposing a bad article for a good, or stealing in some of the twenty-five ways (explained in the Weenee.) Such is a thief; and a wife who

ဆိုအပ်၏။ဤကားခိုးသူနှင့်တူသောမယားတည်း။ ။ထိုမယားခုနှစ်ပါး
တို့တွင်။ရန်သူနှင့်တူသောမယား။ခိုးသူနှင့်တူသောမယားနှစ်ပါးကို။ပညာ
ရှိတရားသူကြီးတို့သည်။သိမြင်ရအောင်စီစစ်၍မှန်လျှင်။ခိုးသူအပြစ်။ရန်သူ
အပြစ်ဒဏ်ဆုံးမဖြတ်ရာ၏။

၃။ လင်မင်းမျိုး။ မယားမင်းသ္မီး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရားတပါး။

လင်မင်းမျိုး။မယားမင်းသ္မီးသဘောတူကွာလိုကြလျှင်။ ယောကျာ်း၏
အဆောင်အရွက်မင်းတန်ဆာ။မယား၏အဆောင်အရွက်မင်းတန်ဆာ။ နှစ်
ဦးသား၏ဝတ်စားတန်ဆာကိုအသီးအသီးယူကြစေ။ ကြွင်းသောဥစ္စာသက်
ရှိ။သက်မဲ့ကိုဝေရာသည်ကား။ လင်ကိုအမှီပြု၍ဖြစ်သောဥစ္စာ။မယားကိုအ
မှီပြု၍ဖြစ်သောဥစ္စာ။ တယောက်ယောက်ကိုအမှီပြုသောဥစ္စာရပ်ဖြစ်လျှင်။
အမှီပြုရှင်နှစ်ဆ။ အမှီမရှိသောသူမှာ။တဆဝေယူကြစေ။ နှစ်ဦးသားအမှီ
ဥစ္စာရင်းအပါတူကြလျှင်။ အညီအမျှခွဲဝေယူကြစေ။ ယောကျာ်း ဝတ်စား
တန်ဆာများ၍။မိမ္ဘဝတ်စားတန်ဆာနည်းလျှင်။ နှစ်ဦးသားတို့ဝတ်စားတန်
ဆာကိုအဖိုးဖြတ်၍။ယောကျာ်းအဝတ်အဖိုးသာလျှင်။ယောကျာ်းက မိမ္ဘသို့
အမ်စေ။မိမ္ဘဝတ်ကသာလျှင်လည်း။ ဝှင်နည်းတူပြတ်၍။မိမ္ဘကအမ်စေ။သား
ယောကျာ်းကိုအဖကရစေ။သားမိမ္ဘကိုအမိကရစေ။ မကွဲမခြားလောက်၍။
အမိနှင့်သားယောကျာ်းအတူနေ၍။အမိမကုန်ခြင်းကြောင့်ရောင်းလျှင်။အဖ
သို့တဝက်ပေးစေ။သ္မီးကိုအဖရောင်းစားလည်း။အမိသို့တဝက်ပေးစေ။ အမိ
သေ၍။အဖမကုန်၍ရောင်းစားလျှင်။ထိုသ္မီးကိုအဖမရောင်းသင့် မဆိုပိုင်ချေ။
အဖသေ၍။အမိမကုန်ခြင်းကြောင့်ရောင်းလျှင်လည်း။သားကအမိကိုမရောင်း
စားသင့်မဆိုပိုင်ချေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။မိဘတို့ပိုင်သောကြောင့်
တည်း။ထိုသို့ကားဆိုတုံ၏။အဖသည်မယားငယ်နေ၍။အမိသ္မီးကိုရောင်းအံ့။
အဖမဆိုစပိုင်။အမိလင်ငယ်နေ၍။အဖသည်သားကိုရောင်းအံ့။အမိမဆိုပိုင်
ချေ။အဖအမိတို့သည်လင်ငယ်။မယားငယ်နေပြီးမှ။သားကိုအမိ။ သ္မီးကိုအ
ဖရောင်းစားချေလျှင်။သားအဖိုးကိုအလုံးအဖသို့ပေးစေ။သ္မီးကိုယ်ဖိုးအမိသို့
အလုံးပေးစေ။ဤသို့ဆိုခြင်းကား။မိဘတို့မယားငယ်။လင်ငယ်နေရာ၌။အမှု
တပါးကြောင့်ရောင်းစားသည်ကိုဆိုခြင်းတည်း။ ။မိဘနှင့်သားဘ
ထွေးမိထွေးအတူစားနေရာ။ ကျေးကြောင့်ရောင်းလျှင်။ ဘထွေးမိထွေးတို့ခံ
တွင်းစုကိုမရောင်းသာချေ။ဆိုင်ရာအမိအဖတို့က။မိထွေးဘထွေးတို့ခံတွင်းစု
ကိုပေးစေ။ထိုဘထွေးမိထွေးတို့တွင်သားသ္မီးမရှိလျှင်။မိရင်း။ဘရင်းတို့မယူ
သာပြီ။ ဘထွေးမိထွေးအမွေကို။ မယားပါ။ လင်ပါသား တို့ခံစား ရသော

conceals goods from her husband, or gives them away to others without his knowledge, ought to be called a wife like a thief. This is what is said of a wife like a thief.

Of these seven kinds of wives, the wife like an enemy and the wife like a thief, wise men of the law, if it be proved after careful examination that they are so, have the power to give judgment as in the case of an enemy or a thief.

3rd. *The law for the partition of the property on separation, when the husband and wife are the children of nobles.*

A husband and wife, both being noble, mutually wish to separate. The husband having been allowed to take the clothes and ornaments of his rank, and the wife the clothes and ornaments of her rank, let the remainder of the property be thus divided: If there is any property that was acquired by the husband alone, or by the wife alone, let that party who separately acquired it have two shares, and the other one. Property acquired equally by both, or where both had an equal share in the capital, shall be divided equally. If the clothes and ornaments of the man are many, and those of the wife few, let both be valued, and let the man make up the difference; if those of the woman are more valuable, in the same way let her make up the difference to the man. Let the father have the male children, and the mother the females. If the sons are too young to be taken from the mother, and are left with her, and she from poverty sells them, let her give one half of their price to their father. If the females are left with the father, and he sells them, let him give one half of their price to their mother. If the mother be dead, and the father being in want shall sell all the daughters, no one shall have the right to prevent him; and if the father be dead, and the mother from want shall sell the sons, no one shall have a right to interfere. Why is this?—because the parents are the owners of their children. It is further said, if the father take a second wife, or the wife a second husband, and the father sell the sons, the mother shall have no right to interfere; or if the mother shall sell the daughters, the father shall have no right to interfere. If after the father has taken a second wife, or the mother a second husband, the mother shall sell the sons, or the father the daughters, let the whole price of the sons be given to the father, and the whole price of the daughters to the mother. This is said when the father or mother has taken a second wife or husband, and sells the children from some other cause (than want.) When the son is living with his father or mother, and a step-mother or step-father, they have no right to sell him for any portion of a debt which has been contracted by the step-mother or step-father; let the father or mother to whom it belongs pay it. If the step-father or step-mother have no children, the own father and mother of the child shall not at the death of the step-father or step-mother inherit their proper-

တရားရှိသော့ကြောင့်တည်း။ ဘာထွေးမိထွေးတို့၌သားသမီးရှိချေလျှင်။ ဆိုခဲ့ပြီးသောခံတွင်းကိုရှစ်စုစု၍တစုအထက်သားသမီးတို့ဆပ်စေ။လင်မယားကွာကြလျှင်။နှစ်ပါးစုံတင်မြီရှိလျှင်အညီဆပ်စေ။ ။လင်မယားကွာပြီးမှ။ဥစ္စာသက်ရှိ။သက်မဲ့မခြားမပြတ်လျှင်။ဥစ္စာကိုသာခွဲခြားစီရင်ရင်းအတိုင်းရစုမှန်ကဝေစေ။ဥစ္စာမပြတ်သေးဖြစ်သည်။ ကြွေးမြီမပြတ်သေးဖြစ်သဉ်ဟု။လင်မယားနေရာ။မနေသင့်မဆိုသာချေ။နေပိုင်စေ။မယားလည်းလင်နေပိုင်စေ။ လင်ကိုအမှီပြု၍ဖြစ်ထွန်းသောဥစ္စာကားသုံးပါးအပြားရှိ၏။ မယားကိုအမှီပြု၍ဖြစ်သောဥစ္စာလည်း သုံးပါးအပြားရှိ၏။ အဘယ်ကဲ့သို့နည်းဟူမူကား။ပါရင်းဥစ္စာသက်ရှိ။သက်မဲ့လည်းတပါး။ လုပ်ကြံ၍ပညာကြောင့်ဖြစ်သောဥစ္စာလည်းတပါး။အရှင်မိုးမင်းတို့ပေးသောဥစ္စာလည်းတပါး။ ဤသို့သုံးပါးအပြားရှိရာတွင်။ လင်မယားနှစ်ယောက်သင့်နေစည်ကာလ။မယားကမိဘဥစ္စာမပါ။လင်ကမိဘဥစ္စာပါခြင်းတပါး။ လင်မယားနှစ်ယောက်နေရာတွင်။လင်အတတ်ပညာကြောင့်ရသောဥစ္စာလည်းတပါး။လင်ကိုသာလျှင်အရှင်ဇကရာဇ်ချီးမြှောက်၍ရသောဥစ္စာလည်းတပါး။ ဤသုံးပါးသည်လင်ကအမှီဖြစ်သောဥစ္စာတည်းဟုသိအပ်၏။ ။လင်ကဥစ္စာမပါ။မယားကသာမိဘဥစ္စာပါခြင်း။မယားအတတ်ပညာအကြံအစည်ကြောင့်ဖြစ်ခြင်း။မယားကိုသာ အရှင်ရောဇ်မိုးမင်းတို့ကချီးမြှောက်၍ ရသောဥစ္စာ သက်ရှိ။သက်မဲ့ဖြစ်က။ မယားကအမှီဖြစ်သောဥစ္စာဟုသိအပ်၏။ တင်မြီရင်းဖြစ်ကလည်းနည်းတူဆပ်စေ။ ။ဤသို့ဆိုခြင်းကား။ ငယ်လင်။ငယ်မယားထောင်နေရာ။အမျိုးတူ။သဘောတူကွာရာဆိုခြင်းတရားတည်း။

၎င်ငယ်လင်။ငယ်မယားမှန်၍။နှစ်ဦးစိတ်တူကွာသဉ်ကိုဆိုပြီ။လင်သဉ်ကွာလို၍။မယားမကွာလို။မယားကွာလို၍။လင်မကွာလို။ နှစ်ဦးတွင်အပြစ်မရှိ။မထင်မမြင်မှန်လျှက်။ကံမစပ်၍ကွာလိုသောမယားလင်၌။ ဝေရာသောဥစ္စာရပ်ကား။အပြစ်မရှိကွာလိုသူသည်။အရှင်ဇကရာဇ်ပေးချသနားတော်မူသည်ကိုချန်ထားဦး။ကွာလိုသူ၌ရှိသည်အဝတ်အစားစုကိုလည်းထားစေဦး။ထိုမှကြွင်းသမျှသက်ရှိ။သက်မဲ့ကို။ကွာလိုသူမရသာချေ။မကွာလိုသူအလုံးရစေ။တရားဒါန်မှာလည်းကွာလိုသူကခံစေ။ဥစ္စာသက်ရှိ သက်မဲ့မရှိ။ မင်းပေးဘဏ္ဍာတန်ဆာဖြင့်။ အဝတ်တန်ဆာတိုးပွားရှိလျှင်။ ကွာလိုသူမှာဝတ်ရုံမျှသာရစေ။ ကျန်သမျှကိုမကွာလိုသူရစေ။တင်မြီရှိလျှင်လည်း။အဟောင်းအသစ်ကိုပင်။ကွာသူကဆပ်စေ။ အဝတ်တန်ဆာ။မင်းပေးဖြင့်။ ဆင်ယင်သမျှ

ty, because the children of a prior marriage are by law entitled to it. If the step-father or step-mother have children, let the above-mentioned debt be divided into eight parts, and let the children of the first marriage pay one. At the partition of the property, if there be debts incurred during the time of their cohabitation, let them be borne equally by both. After the separation of the parties, if the property, animate and inanimate, be not divided, let it only be divided according to the law laid down; the wife shall not have the power to prevent the husband taking another wife, on account of the debts and assets not being divided, nor shall the husband prevent the wife from taking another husband; let them have the right to form a new connection.

There are three kinds of property acquired by the husband, and three by the wife, as follows: Property originally in possession (before marriage,) property acquired by ingenuity, by skill, and science, and property given by the king—these are the three kinds of property. The three kinds of property acquired by the husband are: 1st, when the wife at the time of marriage had no property from her parents, and the husband had; 2nd, property acquired during their cohabitation by his skill, science; 3rd, property specially given to himself by the king. The three kinds of property acquired by the wife are: 1st, when the husband at the time of marriage had no property from his parents, and the wife had; 2nd, property acquired during their cohabitation by her skill, science; 3rd, property given specially to herself by the king. If they had any debts at marriage, let them pay them in the same manner. This is when the couple have not been before married, are of the same class, and separate by mutual consent.

Thus has been laid down the law for the separation by mutual consent of a pair never before married. When the husband wishes to separate, and the wife does not, or the wife wishes to separate, and the husband does not, when there is no fault on either side, but their destinies are not cast together, the law for the partition of the property is this: Let the party in whom there is no fault, but who wishes to separate, set aside what the king may have given (this party,) with clothes and ornaments (belonging to him or his.) But of all other property, animate or inanimate, the party wishing to separate shall have no share; let the party who does not wish to separate have the whole, and let the other party pay all the law expenses. If there be no property, animate or inanimate, but only clothes, other than those given by the king, let the party wishing to separate have only just what is necessary for wear; all other property let the party not wishing to separate have, and if there be debts, either of long standing or lately contracted, let the party wishing to separate pay them. Of all other clothes besides those given by the king, let the man (if he be the party wishing to separate) have only one suit of men's clothes, one

ယောကျ်ားဝတ်တထည်။ပုဆိုး အင်္ကျီ ခေါင်းပေါင်း။ခါးလွယ်။ငှင်ကိုယူစေ။ မိမ္မမှာလည်း။မိမ္မဝတ်ထဘီတဗက်အင်္ကျီခါးကြိုး။မိမ္မဝတ်ဖြစ်သည်။ ငှင်နှင့် လက်လိတ်။ လက်ခပ်။ ကျွမ်လွှနိး။ ယည်သွား။ နှပ်တို့ကိုမိမ္မယူစေ။ ငှင်တွင် တင်မြီ။ကောင်းဥစ္စာမရှိ။မင်းပေးဥစ္စာရှိကြဒခို့။အသီးသီးယူစေပြီးလျှင်။ကွာ လိုသူကအမျိုးအတိုင်း။ ကိုယ်ဖိုးပေးစေ။ ဤကားနှစ်ဦးအပြစ်မရှိကွာကြရာ တွင်။စီရင်ရာသောတရားအခန်းတည်း။

ငှင်အမျိုးတွင်။လင်သည်မယားငယ်နေ၍။မယားကြီးကိုညှည်းပန်းရိုက် ခပ်၍ဆဲရေးဒခို့။သတ်ပုတ်တောင်းဒခို့။ ထိုသို့သောအမှုတို့၌။တစုံတခုညှည်း ဆဲသည်ကိုစစ်၍မှန်လျှင်။သင့်နေမြဲသင့်နေစေ။ ငှင်ကဲ့သို့နောင်ကျင့်ပြန်လျှင်။ အဝတ်တထည်တည်းနှင့်ဆင်းသွားစေ။တင်မြီကိုလည်းခံစေ။ပညာရှိတရား သူကြီးတို့ဆုံးဖြတ်ရာ၏။ဆုံးဖြတ်သော်လည်း။မယားမနေလိုပြီ။ကွာပါမည် ဆိုလျှင်ကွာစေ။နှစ်ပါးစုံပိုင်သည်ဥစ္စာရပ်ကိုအညီအမျှခွဲဝေယူကြစေ။လင်မ ကွာနိုင်ပါဆိုသော်လည်း။စိတ်တူကွာဖြစ်စေဟု။ရှင်မနူဆိုတော်မူ၏။

တနည်းစာထား၌လျက်။လင်ညှည်းဆဲ၍။တရားသူကြီးတို့စစ်မေးလျှင်။ နှစ်ပါးစုံတွင်။ရှိရှိသမျှသက်ရှိ။သက်မဲ့ကိုမယားအလုံးရစေ။ လင်မှာအဝတ် တထည်နှင့်သွားစေ။တင်မြီရှိသမျှကိုလည်း။လင်ကဆပ်စေ။တင်မြီ။ကောင်း ဥစ္စာမရှိလျှင်။ကိုယ်ဖိုးကိုမယားသို့ပေးစေဟုဆိုတော်မူ၏။

မယားသည်သယောက်မျောက်မထားသည်။ ကိုယ်လင်အတပ် အမှန် မသိ။သဃ်ာသောသူနှစ်လုံး၌သည်အတိုင်း။ညီးသည်မည်သူနှင့်။ဖြစ်သည်။ မယားကိုဆို၏။ မယားကလည်း မဟုတ်ပါ။ ထိုသဃ်ာသော ယောကျ်ားကို လည်းတိုင်တန်း၏။သူသိသူထင်ဆို၏။မဟုတ်ပါကွယ်လေ၏။ထိုနောက်။ငှင် မယားကိုလင်ကွာ၍။ဥစ္စာမပြတ်မစည်းခင်အတွင်း။ ငှင်သူနှင့်မယားနေထိုင် လျှင်။မယားခိုးအပြစ်စားစေ။ မယားကိုယ်ဖိုးကိုလည်းလင်စားစေ။ ဥစ္စာအ လုံးကိုလည်းလင်ရစေ။အကြင်မယားသည်။သယောက်မျောက်မထားသည် ကောန်မှန်၏။ ဆိုမည်ခိုးသောသူ၏အပြစ်မယားကိုယ်ဖိုးကိုစား၍။ဥစ္စာကိုအ လုံးသိမ်းစေဟု။မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ဤအရာ၌ လည်းငယ်လင်။ငယ်မယားကိုဆိုသတည်း။

လင်မယားအိမ်တောင်ကြီးချင်းဖြစ်၍။နှစ်ပါးစုံအပြစ်ကိုမဆိုနိုင်။ကွာလို လျှင်။ပါရင်းကို။ပါရင်းရှင်ယူကြစေ။တင်မြီရှိလည်းနည်းတူခံကြစေ။ နှစ်ပါး စုံတွင်ဥစ္စာသက်ရှိ။ သက်မဲ့ကိုလည်းအညီယူစေ။ နှစ်ပါးစုံတင်မြီကိုလည်း နည်းတူဆပ်စေ။နှစ်ပါးစုံလက်ထက်ပွားသည်။နှစ်ပါးအပြားရှိ၏။နှစ်ပါးဟူ

putso, one jacket, one goung-boung, one sword. If the woman be the party wishing to separate, let her have a woman's cloth, a jacket, a scarf, and a girdle; these are the articles of female dress. Besides these, let her have her cloth woven and rolled up on the loom, the loom, the shuttle, and other implements belonging to it. If they have no debts, and no other property but that given by the king, let each take what they are entitled to, and let the party wishing to separate pay the price (of his or her body) according to their class to the other. This is the law when there is no fault on either side, and when one wishes to separate.

If under the same circumstances, the husband having taken a lesser wife, shall abuse and beat his first, and it be proved that he has in any way oppressed her, let them go together again and live on good terms. If after having gone together again, the husband shall behave in the same way, let him leave the house with only one cloth, and let him pay all the debts; wise judges may decide thus. But if the wife say she does not wish to remain with him any longer, that she wishes to separate, let them do so; let the property belonging to both be equally divided between them; and though the husband declare his unwillingness to separate, let the divorce be made as if both were consenting. This Menoo said.

In another case; when there is a written engagement, and it is proved the husband has oppressed the wife, let her have the whole of the property, animate and inanimate, belonging to both, and let the husband leave the house with a single cloth, and let him bear all the debts; if there be neither debts nor property, let him pay the price of his body. Thus it is said.

If the husband has strong suspicions of his wife having a paramour, but is not quite certain, if he say to his wife, "you have an affair with such a one," and she replies that it is not so, if he also gives notice of his suspicions to the man suspected before witnesses, and he also denies the truth of the allegation; if after this the wife, having separated from her husband, shall go with the suspected man before the property is divided, let the husband have damages as if his wife had been seduced (sixty tickals of silver;) let her also pay the price of her body (twenty-five tickals,) and let him have the whole of the property. If the wife really have a paramour, and admit that she has, let the husband obtain the damages, the price of his wife's body, and take possession of all the property. Thus the sage Menoo hath said. This is said when neither husband nor wife has been before married. If both have before been married, and they can show no fault in each other, but mutually wish to separate, let each take the property brought at the time of marriage, and divide the debts between them (up to this time.) Let them divide equally whatever

သည်ကား။ လင်မယားနှစ်ယောက်သင့်နေရာတွင်မှ။တဦးဦးမိဘအမွေဥစ္စာ တင်မြီတို့ကိုရခြင်းလည်းအပွားတပါး။နှစ်ဦးသားကြံစည်လုပ်ဆောင်ရာတွင် ရခြင်း။ ကြွေးမြီတင်ခြင်းလည်းအပွားတပါးတည်း။ ထိုသို့အပွားနှစ်ပါးတို့ တွင်။လင်မိဘဥစ္စာရိုးနှင့်။မြီကိုရလျှင်။လင်ကရသောဥစ္စာရပ်သည်။အရင်း အမြီ မည်ရာလေသည်ဖြစ်သောကြောင့်။ ထိုဥစ္စာရပ်ကို။လင်နှစ်စုခံဆပ်စေ။ လင်ကမပါ။မယားကသာပါလည်းနည်းတူပေးဆပ်ယူစေ။

ဤင်အိမ်ထောင်ကြီးချင်းသင့်နေရာတွင်။လင်ကကွာလို၍။မယားကမကွာ လို။မယားကကွာလို၍။လင်ကမကွာလိုဖြစ်ကြအံ့။ပါရင်းကိုပါရင်းအတိုင်း ယူကြစေ၍။ လက်ထက်ပွား နှစ်ပါးဥစ္စာရပ်ကို။ ကွာလိုသူက မရသာချေ။ မကွာလိုသူကောင်းဥစ္စာကိုအလုံးရစေ။တင်မြီနှစ်ပါးကိုလည်း။ ကွာလိုသူက သာဆပ်စေဟုဆိုတော်မူ၏။

အရှင်ဓေရာဇ်သနားတော်မူ၍ရသည်။ နှစ်ဦးသင့်စည်။ ပါရင်းနှစ်ဦး သင့်မှ။တယောက်ယောက်ကရသည်။ မိဘအမွေရင်းကိုအရင်းအတိုင်းတည် ပြီဖြစ်၍။ဤင်မှပွားသည်ကိုလက်ထက်ပွားဟုမှတ်ရာ၏။ ဆိုခဲ့ပြီးသောစကား အတိုင်း။ခွဲဝေယူကြစေသတည်း။

၃။ လင်မင်းမျိုး။မယားမင်းသို့နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၄။ လင်မင်းမျိုး။မယားသူကြွယ်နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၅။ လင်မင်းမျိုး။မယားပုဏ္ဏားနှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၆။ လင်မင်းမျိုး။မယားသူဆင်းရဲ။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၇။ လင်မင်းမျိုး။ မယားကုန်သည်။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၈။ လင်ပုဏ္ဏားမျိုး။မယားမင်းသို့။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၉။ လင်ပုဏ္ဏား။မယားပုဏ္ဏားမျိုးတူ။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၁၀။ လင်ပုဏ္ဏားမျိုး။ မယားသူကြွယ်မျိုး။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရား တပါး။
၁၁။ လင်ပုဏ္ဏား။မယားကုန်သည်မျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၁၂။ လင်ပုဏ္ဏား။ မယားသူဆင်းရဲမျိုး။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရား တပါး။
၁၃။ လင်သူကြွယ်။ မယားမင်းသို့မျိုး။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသော တရား တပါး။
၁၄။လင်သူကြွယ်။မယားပုဏ္ဏားမျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရားတပါး။
၁၅။ လင်သူကြွယ်။မယားသူကြွယ်မျိုးတူ။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရား တပါး။

property they may have mutually acquired, animate or inanimate, and let them pay the debts contracted after marriage in the same proportion.

There are two kinds of property acquired during marriage, which are these; property or debts inherited by either party from their parents, and property acquired or debts incurred by them mutually and conjointly. Of these, if the husband have inherited property or debts from his parents, it is more immediately his; let him have two shares of the property, or bear two shares of the debts; if it be on the wife's side, let her in the same manner receive and pay. If under the same circumstances the husband wishes to separate, and the wife does not, or the wife wishes to separate, and the husband does not, let each take back the property they brought at marriage; but of property acquired since, which is the common property of both, the person wishing to separate shall have no share; the party not wishing to separate shall have the whole, and the person who does shall pay all debts. Thus it is said.

Property obtained by the royal bounty, property in possession at the time of marriage, property that either may have inherited from their parents after marriage, these and the profits on them shall be considered as property acquired during the time they were together, and in accordance with this let the property be divided.

4*th*. *The law for the partition of the property on separation, when the husband is noble and the wife of the rich class.*

5*th*. *Husband noble—wife bramin.*

6*th*. *Husband noble—wife poor.*

7*th*. *Husband noble—wife mercantile.*

8*th*. *Husband bramin—wife noble.*

9*th*. *Husband and wife both bramin*

10*th*. *Husband bramin—wife rich.*

11*th*. *Husband bramin—wife mercantile.*

12*th*. *Husband bramin—wife poor.*

13*th*. *Husband rich—wife noble.*

14*th*. *Husband rich—wife bramin.*

15*th*. *Husband and wife both rich.*

၁၆။ လင်သူကြွယ်မျိုး။မယားကုန်သည်မျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရား
တပါး။

၁၇။ လင်သူကြွယ်မျိုး။ မယားသူဆင်းရဲ။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရား
တပါး။

၁၈။ လင်ကုန်သည်မျိုး။မယားမင်းသွီးမျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရား
တပါး။

၁၉။ လင်ကုန်သည်မျိုး။မယားပုဏ္ဏေးမမျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင် ခွဲခြားသောတရား
တပါး။

၂၀။ လင်ကုန်သည်မျိုး။ မယားသူကြွယ်။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရား
တပါး။

၂၁။ လင်ကုန်သည်။မယားကုန်သည်မျိုးတူ။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသောတရား
တပါး။

၂၂။ လင်ကုန်သည်။ မယားသူဆင်းရဲမျိုး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရား
တပါး။

၂၃။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး။ မယားမင်းသွီး။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရား
တပါး။

၂၄ လင်သူဆင်းရဲမျိုး။ မယားပုဏ္ဏေးမ။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရား
တပါး။

၁၅။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး။ မယားသူကြွယ်။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရား
တပါး။

၁၆။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး။ မယားကုန်သည်။နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ ခွဲခြားသောတရား
တပါး။

၁၇။ လင်သူဆင်းရဲမျိုး။ မယားသူဆင်းရဲမျိုးတူ။ နှစ်ဦးကွာကြရာတွင်။ခွဲခြားသော
တရားတပါး။

၂၈။

ဆိုခဲ့ပြီးသောမယားလင်တို့တွင်။အမျိုးကွဲပြားသည်ကိုသိအောင်ဆိုခြင်း
တည်း။ ။ထိုသို့အမျိုးကွဲပြားသော်လည်း။လင်မယားဖြစ်လေပြီးသည်
ကို။ကွာကြရာ၌အထူးမစီရင်သာပြီ။အထက်မင်းသား။မင်းသွီးတို့ကွာတန်း
တရားအတိုင်းဖြစ်စေသင့်၏ဟုမှတ်ရာသတည်း။

16*th*. *Husband rich—wife mercantile.*

17*th*. *Husband rich—wife poor.*

18*th*. *Husband mercantile—wife noble.*

19*th*. *Husband mercantile—wife a bramin.*

20*th*. *Husband mercantile—wife rich.*

21*st*. *Husband and wife both mercantile.*

22*nd*. *Husband mercantile—wife poor.*

23*rd*. *Husband poor—wife noble.*

24*th*. *Husband poor—wife bramin.*

25*th*. *Husband poor—wife rich.*

26*th*. *Husband poor—wife mercantile.*

27*th*. *Husband and wife both poor.*

28*th*.

These different kinds of husbands and wives have been enumerated above that their separate classes may be known; but though the class be different, they have become man and wife, and the law makes no difference with regard to their separation. It must be noted that what has been said above regarding the separation of a man and wife, both the children of nobles, is the law for all.

၁၉။

ငှင်တို့တွင်လင်သေသော်။မယားတို့၏အလိုက်အစုအဆ။ငှင်တို့တွင်သား၊တို့၏အစုအဆတရားကို။အမွေခွဲဝေရာကအလုံးစုံပါလေပြီ။ ယခုစကားမှာ။လင်မယားကွာရာဥစ္စာရသင့်။ မရသင့်ကို။ အစောင်စောင်၌အကွဲအပြားပါလေသည်ကို။တစုတည်းထားသောလင်မယားကွာအခန်းတည်း။

၂၀။

လင်သည်မင်းမျိုး။ မယားပုဏ္ဏားမျိုး။ သူကြွယ်မျိုး။ ကုန်သည်မျိုး။သူဆင်းရဲမျိုးတည်း။ နှမ်နယ်ညန့်ညိမ့်သောအမျိုး။ ကွာကြသည်တွင်။ဥစ္စာရပ်ဝေရာ။မဝေရာ။ရရာ။မရရာတရားကိုဆိုပေအံ့။ ။လင်မင်းမျိုး။မယားပုဏ္ဏားမျိုး။သူကြွယ်မျိုး။ကုန်သည်မျိုး။သူဆင်းရဲမျိုးဖြစ်သူတို့သည်။ ကိုယ်အိမ်တွင်ကြေးဝယ်ကျွန်ပိုင်တစ်။ကြေးပေါင်သေတစ်။ကြေးဝယ်ကိုယ်ဖိုးတန်ပေါင်ရှင်တစ်။အဝတ်ဖိုးနှင့်နေရသောပေါင်ရှင်တစ်။ မြို့ရှိ၍သွင်းထားနေရသောအသွင်းတစ်။သူတင်မြီကိုဆပ်၍နေရသောသူတစ်။ ဤခြောက်ယောက်သောမိမ္မတို့တွင်။တယောက်ယောက်သောသူကိုလက်ဆိုစား၍မယားပြု၏။ထိုမယားကိုလင်သည် မကြိုက်မနှစ်သက်ကွာလိုသည်ဆိုမည်။ မယားကမကွာနိုင်ဆိုမည်။လင်ကွာလိုချေသည်။မယားမကွာလို။စစ်၍မှန်ချေလျှင်။သားကိုအဖ။သမီးကိုအမိပိုင်ကြစေ။ထိုမယားတွင်။အထက်အဖိုးပေးသည်မှန်သမျှအသွင်းဥစ္စာမြီဆပ်မှန်သမျှကို။လင်အားမယားကစုစေ။ချင့်ကိုမယားမဖြစ်မှီပေးသောဥစ္စာသည်။ပါရင်းမြီဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း။

၂၁။

လင်မယားဖြစ်ပြီးမှ။ပွားသောဥစ္စာသက်ရှိ။သက်မဲ့ကိုမူကား။မကွာလိုသူမယားကအလုံးရစေ။ နှစ်ပါးစုံတွင်တင်မြီကိုလည်း။ လင်ကဆပ်စေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ကျွန်ဟူသည်ကြေးဝယ်ကိုဆိုသည်။အသက်ကိုမပိုင်။အရှင်ကေရာဇ်မင်းမြတ်သာလျှင်။အသက်ဥစ္စာစည်းစိမ်ကိုပိုင်ချေသောကြောင့်တည်း။ ။တနည်းလည်း။ကျွန်မှန်းသိလျက်။သဘောတူ။ခြေလက်တင်၍။လင်မယားအရာမြောက်ချေသောကြောင့်တည်း။

၂၂။

မိလာဖလာအစုအငန်းမရှိ။အစည်သန္တကဖြစ်၍မပိုင်သာ။မလွှတ်သာ။ကျွန်မကိုဆိုခဲ့ပြီးသောအမျိုးသားတို့။ လက်ဆိုစားမယားပြုအံ့။ ထိုမယားကိုလင်ကကွာမည်။မယားကမကွာဆိုမည်။ကွာပိုင်စေ။မယားကိုယ်ဖိုးမှာ။တောင်း၍ယူလျှင်ရပိုင်စေ။ထိုမယားကကွာမည်မှန်သော်။ကျွန်အရာမကင်း

29*th.*

The law forthe partition of the property between the wife, or wives and children, on the death of the husband in any of these cases, is all contained in the chapters on inheritance. What is now decided is, whether the property shall be divided or not on the separation of a husband and wife. In different law books it is laid down in different ways; here it is all in one, in the chapter on separation of man and wife.

30*th.*

I will now lay down the law whether on the separation of a hus, band of the noble from the wife of the bramin, wealthy, mercantile-poor, or inferior classes, there shall be a partition of property, i. e., whether the wife shall have any or not. When the husband is noble and the wife of the bramin, wealthy, mercantile, or poor class, and may have been a slave of any one of the six following descriptions—a slave purchased outright, a slave pledged and forfeited on failure of payment, a slave pledged for her proper value and still redeemable, a slave pledged for half her price, a slave living in the house as security for the debt of another person, a slave serving in the house, her own debts having been paid for her. If any man take a woman in any of these six conditions to wife, and eat out of the same dish with her, but afterwards disliking her shall sue for a separation, if it be proved on enquiry, that the husband wishes to separate, but the wife does not, let the father have the sons and the wife the daughters; let the wife return to the husband the money originally paid for her, the presents made her, and the amount expended in paying her debts, because they were grown to her before marriage; they are her original debt.

31*st.*

Let the wife, the party not wishing to separate, take the whole of the property, animate and inanimate, acquired after they became man and wife, and let the husband pay the debts mutually contracted during the same time. Why is this?—because a slave is bought for money, but the master has no power over life and death; the most excellent king only has power over life, property, and fortune. Also for another reason; because he voluntarily raised her to the rank of wife, with the full knowledge of hei being a slave.

32*nd.**

If a slave, not belonging to any class of royal hereditary servants, but an hereditary slave whose right of redemption is extinct, be made a wife, and eat from the same dish, and if the husband shall wish to separate, and the wife shall not consent, let him have the right to separate, and if she sue him for her price, let her have it. If the wife

* Chapters 28 to 32 inclusive do not correspond with the index.

ရှိမည်ကိုကြောက်၍ပေးရွေးအံ့။ ထိုလင်ခံလျှင်။လွတ်စေ၏။ လင်တယောက်
နေလည်းနေပိုင်စေ။ ၎င်းသားကိုကျွန်မဆိုသာချေ။ သခင်နှင့်မွေးသောသား
သမီးတို့ကိုသခင်လင်ရှိစည်။ကျွန်မယားဖြစ်ဘူးသူသည်။သားသမီးကိုမရောင်း
မစားသာချေ။ထိုသခင်လင်သေ၍။အသုံးမလောက်မကုန်မလုံလျှင်။သားသမီး
ကိုအမိဖြစ်သူရောင်းသော်။ရောင်းပိုင်စေ။သခင်ဖြစ်သောလင်တွင်။သားသမီး
အမွေခံဖရှိ၍သေလျှင်။ ထိုကျွန်မတွင်မွေးသောသခင်သားအလုံးစားစေ။ အ
ဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။သားရင်းဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

၃၃။ သုံးရကိုမယားပြု၍ကွာသော်တရားတပါး။

သုံးရကိုမယားပြု၍ကွာသောတရားဟူသည်ကား။လင်သည်မယားကြီး
ရှိလျက်။စစ်မြေအရပ်ကာဝင်ရောက်သည်ကိုသိမ်းယူခဲ့၍မယားကြီးထံရောက်
၏။သုံးရမယား၌အပြစ်မထင်။လင်ကွာလိုက။စစ်မြေအရပ်ကရသည့်သက်
ရှိ။သက်မဲ့ကို။တဝက်မယားကြီးပိုင်စေ။တဝက်မှာလင်ပိုင်သည်။လင်ပိုင်စု
ကိုထက်ဝက်ပြု၍။တဝက်ကိုသုံးရမယားရစေ။ ၎င်းရသည့်မယားအစုတွင်။
ထိုသုံးရကိုယ်ဖိုးကိုလင်အားပေးစေ။သားယောကျ်ားမွေးလျှင်လွတ်စေ၊သမီး
မွေးလျှင်။သုံးရကိုယ်ဖိုးတဝက်ကိုလင်အားစားစေ။စစ်မြေအရပ်ကတင်မြီပါ
လျှင်။ထိုသုံးရမယားဆပ်စုတို့ကိုလင်ကဆပ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ
ကား။ လက်ဆိုစားမယားကညာဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း။ သုံးရမယား
ကကွာလိုလျှင်။ ကောင်းဥစ္စာသုံးရမယားကဆိုင်သမျှကိုလည်း။ လင်ရစေ။
ကိုယ်ဖိုးကိုလည်းပေးစေ။တင်မြီမှာလည်း။နှစ်စုပြု၍တစုကိုမယားကြီးဆပ်
စေ။ တစုကျန်မှာလင်အစုဖြစ်သည်။ကွာလိုသူသုံးရကဆပ်စေ။ သုံးရမယား
ကိုမကွာ။မယားကြီးကိုလင်ကွာချေက။ လင်ရစုအလုံးနှင့်။မယားကြီးရစုကို
မယားကြီးယူစေ။သုံးရမယားဥစ္စာကို။မယားကြီးမယူသာချေ။ မယားကြီး
ဆပ်စုတင်မြီကိုလင်ကသိမ်းယူစေ။မယားကြီးကွာလိုချေက။၎င်းနည်းတူလင်
ကမယားကြီးအစုကိုအလုံးယူစေ။ တင်မြီရှိလည်းဆပ်စေ။ မယားကြီးနှင့်။
လင်စိတ်တူကွာဖြစ်ကလည်း။၎င်းနှစ်ယောက်ရစုတွင်အမျှယူကြစေ။ အမြီရှိ
လျှင်။အမြီရှင်နှစ်ဆ။တင်မြီမှာလည်းနည်းတူဖြစ်စေ။ ။သုံးရမယား
နှင့်လင်စိတ်တူကွာဖြစ်လျှင်။၎င်းနှစ်ယောက်တွင်ပိုင်ထိုက်သောဥစ္စာကို လင်
နှစ်စု။သုံးရမယားတစုယူစေ။တင်မြီရှိလျှင်လည်းနည်းတူဆပ်စေ။ ဤကား
မယားကြီးတစ်။သုံးရတစ်။ကွာသောအရာ၌ဝေရာသောအခန်းတည်း။

(for fear of being reclaimed as a slave) shall, on condition of separating from the husband, offer to redeem herself, and the husband shall receive her price, let her be free; and if she wishes to take another husband, neither she nor her children shall be considered as slaves. The children born to the master she shall not sell during his lifetime, but after his death, if she be pressed for want and then sell them, let her have a right to do so. If the master die without leaving (other) children entitled to inherit, let the children of the slave mother inherit all his property. Why is this?—because they are his children.

33*rd. The law of separation from a thong-ya wife obtained from her hiding place at the sack of a town.*

The law of separation from a thong-ya wife is this: If a husband who had a wife before shall bring home a captive wife to her, and if, without there being any fault in this captive wife, he shall wish to separate from her, let the head wife have one half of all the spoil taken in the war, animate and inanimate; the other half is the husband's. Having divided this into equal shares, let the captive wife have one, and out of it pay the price of her body to her husband. If she have a male child, let her be free without paying her price; if a female child, let her pay one half. If she have any debts in the place she was taken from, let the husband pay them. Why is this?—because she has eaten out of the same plate, and is equally a wife with the first. If such a captive wife shall wish to separate, all the property she possesses shall go to her husband, and she shall also pay the price of her body. Let all their debts be divided into two shares; one half the head wife shall pay, the other half is the husband's; this the party wishing to separate, i. e., the captive wife, shall pay. If the husband does not wish to separate from the captive wife, but from the head wife, let her (the head wife) take all her husband's property and her own also, but not the property of the captive wife, and let the husband bear her debts. If it be the head wife who wishes to separate, in the same way let the husband have all the property, and let her pay the debts. If they separate by mutual consent, let them divide the property equally; if any part of the property shall have been acquired by one in particular, let that party have two shares, and let the debts be paid in the same way. If the captive wife and husband separate by mutual consent, let the husband have two shares of all the property of both, and the captive wife one, and if there be debts, let them pay them in the same proportions. This is the chapter regarding separation, when there is one head wife and one captive wife.

၃၄။ ဖမ်ရကိုမယားပြု၍ကွာသောတရားတပါး။

ဖမ်ရကိုမယားပြု၍ကွာရာသောတရားတွင်။ ဖမ်ရမိမ္ဘ။မယားမြောက်ပြီးမှကွာလို၍။လင်မကွာလိုလျှင်။ချင့်ကိုယ်ဖိုးတံသည်အတိုင်းလင်ကိုစုစေ။တင်မြီနှစ်ပါးစုံတွင် ရှိကလည်း။ဖမ်ရမယားဆပ်စေဆိုတုံ၏။ ဖမ်ရဥ္စကယ်မသူဆွေမျိုးညာတိမရှိလျှင်။ကိုယ်ဖိုးသာတည်း။လင်ကကွာလိုလျှင်။အသက်သခင်ဖြစ်သည်။ ရှိသောဥစ္စာကိုလေးစုစု။သုံးစုကိုလင်ယူစေ။ ဖမ်ရမယားမှာတစုယူစေ။ကိုယ်ဖိုးမှာလွတ်စေ။တင်မြီရှိလည်းလင်မယားတို့ဥစ္စာစုအတိုင်းဆပ်စေ။ဧင်ဖမ်ရတွင်သားသမီးရှိသည်ကိုဆိုသည်။သားသမီးတည်းမရှိက။ကိုယ်ဖိုးပေးစေ။

၃၅။ လက်ရကိုမယားပြု၍ကွာသောတရားတပါး။

လက်ရကိုမယားပြု၍ ကွာရာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ ချင့်အသက်ကိုဖြတ်၍ ဖြစ်ပိုင်လေသည်တွင်။ မဖြတ်မူ၍ သာအိမ်ရာ ပြုပေသည်။ ကျေးရူးရှင်ဖြစ်သည်။ လက်ဆိုစားမယားဖြစ်သည်။ လင်ကွာလိုက။ ဥစ္စာကိုယ်ဖိုးမယားမရရာ။ချင့်အသက်ဖိုးလင်သို့ပေးစေ။ ချင့်ကွာလိုလည်း။ချင့်အသက်ဖိုးတွင်နှစ်ဆပေးစေ။ ဤကားမျောက်မမရှိဘဲရောင်းစားပိုင်၏။ သမီးသားတည်းရှိမူကား။မရောင်းစားသာပြီ။အသက်ဖိုးတွင်၍သာပေးစေ။ ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသောစကားတွင်။သုံးရဟူသည်ကား။စစ်မြေအရပ်၌တဒေသမင်းတို့ကိုလည်းကောင်း။ နှောင့်ရှက်သောသူတို့ကတိုက်လန် ဖျက်ဆီးရာတွင်။အနီးအရံ။ကျေးရွာတောပုံး။ တောကွယ်တို့ကိုသိမ်းယူ၍ လာခဲ့ခြင်းသည်။ လက်ရမည်၏။ ။ဖမ်ရဟူသည်ကား။စစ်မြေအရပ်၌တောပုံး။တောကွယ်နေသူတို့ကိုဖမ်ယူခြင်း။သူတပါးယူသွားရာလုယူခြင်းသည်။ဖမ်ရမည်၏။ လက်ရဟူသည်ကား။ တိုက်ပွဲတွင်ဓါးဦး။ လှံဦး၌သေအံ့ဆဲဆဲ။ ချင့်အသက်ကိုမသတ်မူ၍။ဆောင်သိမ်းပိုက်ခြင်းသည်။လက်ရမည်၏။ ။ဤအကြောင်းအရာတို့ဖြင့်။သုံးရ။ဖမ်ရ။လက်ရ။သုံးပါးကိုသိရာ၏။ သည်ကိုရည်၍။သုံးဖမ်လက်ရဆိုသတည်း။

၃၆။ ဝယ်၍မယားပြုရာ။ကွာသောတရားတပါး။

ဝယ်၍လင်မယားပြုရာ ကွာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်ယောကျ်ားသည်။ မိမ္ဘကိုဝယ်၍မယားပြုအံ့။ ယောကျ်ားကို မိမ္ဘက ဝယ်၍လင်ပြုအံ့။လင်ကမနေလိုကွာမည်ဆို၍။ ဝယ်မယားမကွာသော်လည်း။ အထက်ဝယ်ရင်းမယားကိုယ်ဖိုးကိုလင်အားစုစေ။ နှစ်ပါးစုံပိုင်ထိုက်သည်ကို

34th. The law of separation from a pan-ya wife taken from the enemy.

The law of separation from a pan-ya wife is this: If after having raised a woman thus taken to the rank of a wife, she wish, against the inclination of her husband, to separate, let her pay to the husband the price of her body, and discharge all debts incurred by them both jointly. Though it is thus laid down, yet if the captive woman have no relations, or any one to help her, let her pay only the price of her body. If it be the husband who wishes to separate, he is the lord of her life; let him have three shares of all their property, and the captive wife one. She shall not pay her price. Let them pay the debts in proportion to their share of the property. This is said when the woman has children. If she have no children, let her pay her price.

35th. The law of separation from a let-ya wife taken in battle or the storming of a town.

The law for separation from a let-ya wife is this: At a time when her life was at her husband's mercy, he did not take it, but raised her to be his wife; he is her benefactor. Though she be a wife who has eaten out of the same dish, if the husband wish to separate, she shall have no share of the property or of her price; let her pay the price of her life to her husband. If she be the party wishing to se- not parate, let her pay double the price of her life. Even if she have taken a paramour, he has a right to sell her. If she have had children, he shall not sell her; let her only pay the price of her life.

Regarding the laws now laid down, the thong-ya is one taken in the district where there is fighting, whether it be with the king of another country, or a person of the same country making a disturbance therein. If a woman be caught in the small jungle villages and brought home, she is called a thong-ya. The pan-ya is one taken in the district concealed in the jungle, or taken from another who was carrying her off; she is called pan-ya. The let-ya is one who, in the heat of fight, is in the greatest danger of being killed, but whose life is spared, who is brought off and taken to wife; she is called let-ya. By these circumstances, connected with them, the thong-ya, pan-ya, and let-ya are distinguished, and from these circumstances are named thong, pan, and let-ya.

36th. The law of separation from a bought wife.

When a man buys a woman and makes her his wife, or a woman buys a man and makes him her husband, if the husband shall declare that he will not remain longer with the woman, that he will separate, and if he really insists upon doing so, although the bought wife is not consenting, let her pay the price for which she was originally

ဝယ်မယားအလုံးရစေ။ တင်မြီကိုလင်ကဆပ်စေ။ မယားကလင်ကိုဝယ်၍နေလည်း။နည်းတူဖြစ်စေ။ စိတ်တူကွာလည်း။ဝယ်ရင်းကိုစုစေ၍။နှစ်ပါးစုံကောင်းဥစ္စာတင်မြီကိုအညီခံဆပ်စေဟုဆိုတော်မူ၏။

၃၇။ ရွေး၍မယားပြုရာ။ကွာသောတရားတပါး။

ရွေး၍လင်မယားပြုရာတွင်။ ကွာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ ၎င်နည်းတူဖြစ်စေ။

၃၈။ ဂုဏ်ကြောင့်ရ၍နေသည်တွင်ကွာသောတရားတပါး။

ဂုဏ်ကြောင့်ရ၍နေရာ။ကွာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ ဂုဏ်ဟူသည်ကား။အသက်ကိုကယ်ခြင်း။အနာကိုကယ်ခြင်း။အမှုကိုကယ်ခြင်း။၍သို့ဖြစ်သောမယားလင်တို့မှာ။ ဂုဏ်ရှိသည်ဟူ၍လင်၌ကျေးဇူး။ မယား၌ကျေးဇူးကိုမစားသာကြပြီ။ လက်ထက်ပွားကောင်းဥစ္စာကို။ ကွာလိုသူမရသာ။မကွာလိုသူကရစေ။နှစ်ပါးစုံတင်မြီမှာ။ကွာလိုသူကအလုံးဆပ်စေ။ နှစ်ယောက်စိတ်တူကွာဖြစ်လျှင်။ဂုဏ်ရှင်နှစ်စု။ဂုဏ်ခံတစု။ကောင်းဥစ္စာကိုယူကြစေ။တင်မြီမှာလည်းနည်းတူခံဆပ်ကြစေ။

၃၉။ မင်းပေးလင်မယားကွာသောတရားတပါး။

မင်းပေးလင်မယားကွာသောတရားတပါးဟူသည်ကား။မင်းပေးဟူသည်အရှင်ကေရာဇ်ကပေးသည်ကိုမဆို။ အစေအပါပေးသောမိဘယောကျာ်းတို့တွင်လင်မယားဖြစ်ခဲ့။စိတ်တူကွာဖြစ်လျှင်။မကောင်းဥစ္စာ။ကောင်းဥစ္စာတို့ကို။သုံးစုစု၍နှစ်စုအရှင်ရစေ။ဆပ်စေ။ တစုမှာမင်းပေးမယားလင်တို့ဆပ်စေရစေ။ကိုယ်ဖိုးမှာမင်းပေးမယားလင်တို့ကမစားရာပြီ။

၄၀။ ခိုးသူလက်မှာရ၍နေသောမယားတပါး။

ခိုးသူလက်မှာရသောမယားတပါးဟူသည်ကား။ ခိုးသူရန်သူတို့သည်ယူ၍သွားရာ။တိုက်ခိုက်လုယူ၍ရသောမယားလင်တို့စိတ်တူကွာသော်။အသက်သခင်မကွာလို၍။ ရန်သူ ခိုးသူလက်မှ ရသော မယား လင်တို့ ကွာလိုသော်။နှစ်ပါးစုံတွင်ဖြစ်သမျှကိုအလုံးယူ၍။ချင့်အသက်ဖိုးကိုလည်းပေးစေ။ကျေးဇူးရှင်ပင်ကွာလို၍။သူခိုးလက်မှရသောမယားလင်တို့မကွာလိုသော်။ကိုယ်ဖိုးလွတ်စေ။ကောင်းဥစ္စာကို။ကွာလိုသူအသက်သခင်ရစေ။ တင်မြီကိုလည်းနှစ်ပါးလင်မယားမြောက်ပြီးမှဖြစ်ချေက။ ကွာလိုသူပင်ဆပ်စေဟုဆို၏။

bought to her husband; let her have all the joint property, and let the husband pay all the debts. In the case of a wife having bought a husband, let the law be the same. If the separation be by mutual consent, let the original price be repaid; let them divide the property and pay the debts equally.

37*th. The law of separation from a wife redeemed from slavery.*

In case a man or woman has redeemed a woman or man from slavery, and taken them for a wife or husband, the law for their separation is the same as above.

38*th. The law of separation from a wife obtained in return for benefits conferred.*

The law of separation from a wife or husband obtained in return for benefits conferred: These benefits are, saving of life, curing disease, relieving in trouble, or assisting in business. A husband and wife who become so from this cause, whether the benefit be conferred by the wife or the husband, shall not make any demand on that account. The property acquired whilst they were man and wife, the party wishing to separate shall have no share in; let the party not wishing to separate have all, and let the party wishing to separate pay all the debts incurred by both. If they separate by mutual consent, let the benefactor have two shares cf the property, and the receiver of the benefit one, and of the debts let them pay the same proportions.

39*th. The law for separation from a wife given by the king.*

The law for separation between a man and a wife given by the king is this: It is not meant by this that they are given in marriage by the king, but when a man or woman, who has been given by him as a servant, shall become husband or wife. If these separate by mutual consent, let their property and debts be divided into three shares; let the master or mistress have two shares, and pay two shares of the debts; let the husband or wife given by the king have one share of the property, and pay one share of the debts, but not the price of his or her body.

40*th. The law of separation from a wife taken from a thief or enemy.*

Regarding a wife taken from a thief or enemy, it is thus said: If a husband or wife obtained by rescuing them from an enemy or thief in the act of carrying them off, wish to separate, and the wish be mutual, or entertained by the party taken against the inclination of the master of the other's life, first let him take all the property mutually acquired, and let (the party wishing to separate) pay the price of life. If the conferrer of the benefit wish to saparate, and the party taken from the thief or enemy do not, let the price of the body be remitted; but all property let the party wishing to separate, the master of life, have, and all debts incurred after they became husband and wife, let the party wishing to separate pay. It is thus said.

၄၁။ မြီးအများကိုဆပ်၍နေသောမယားတပါး၊

မြီးအများကိုဆပ်၍နေသောလင်မယားတို့ကွာလိုသောတရားတပါးဟူသည်ကား။ တဦးဦးမြီကိုဆပ်၍နေ၏။ မြီဆပ်သောသူကွာမည်။ မြီပါကမကွာဆိုသော်လည်း။ ဆပ်သမျှကိုကွာလိုသူအားပေးစေ။ နှစ်ပါးစုံတွင်ကောင်းဥစ္စာကိုမကွာလိုသူမှာရစေ။ ကွာလိုသူတင်မြီကိုဆပ်စေ။ စိတ်တူကွာဖြစ်လည်း။ အထက်ဆပ်ရင်းမြီကိုအရင်းရှင်ပေးစေ။ နှစ်ပါးစုံပွားများသောဥစ္စာနှင့်။ မြီမှာ။ တယောက်တဝက်ဆပ်ကြစေဟုဆို၏။ ဤအရာ၌မယားဥစ္စာကို။ လင်စား၍။ လင်ဥစ္စာကိုမယားစား၍ကုန်သည်ကိုကုန်ပိုင်စေဆိုသည်မှာ။ မယားကြီးလင်ကြီးပါရင်းဥစ္စာများတွင်သာဆိုသည်။ ငယ်လင်ငယ်မယားဖြစ်ကြသည်ကိုမဆိုလိုသည်ဖြစ်၍။ အထက်ခွဲဝေကြသည်အတိုင်း။ စီရင်သင့်မည်ဟုဆိုသတည်း။

၄၂။ မစွန့်ရာသောမယားငါးယောက်၊

အပြစ်ငါးပါးရှိကာမျှနှင့်။ ၎င်မယားကို မစွန့်ရာငါးပါးဟူသည်ကား။ လော်လည်ခြင်းငါးပါးတည်း။ ငါးပါးတွင်တပါးရှိသည်။ နှစ်ပါးရှိသည်။ သုံးပါးရှိသည်။ လေးပါးရှိသည်။ ငါးပါးရှိသည်အကြောင်းကိုထုတ်ဖော်၍ဆိုပေတုံအံ့။ ။အဝတ်၌လော်လည်ခြင်းတပါး။ ။အစား၌လော်လည်ခြင်းတပါး။ ။ယောကျ်ား၌လော်လည်ခြင်းတပါး။ ။ဥစ္စာ၌လော်လည်ခြင်းတပါး။ ။အကျင့်၌လော်လည်ခြင်းတပါး။ ။ဤငါးပါးအပြားရှိ၏။ ထိုငါးပါးတို့တွင်။ အဝတ်၌လော်လည်ခြင်းဟူသည်ကား။ အကြင်မယားသည်။ သာသောကာလ။ နာသောကာလ။ သဘင်ဖြစ်သောကာလ။ မဖြစ်သောကာလကို။ မထောက်ရှု။ မဆင်ခြင်။ သေခမ်းသေနားရှိရာသွားရာ၌။ အရပ်၏ထုံးစံတွင်သာမဝတ်။ သဘင်ကြည့်ရာ၌ဆင်ရာအဝတ်ကိုဝတ်ခြင်း။ မိမိ၌မပြည့်စုံသည်ကိုပင်။ ကိုယ်၏တင့်တယ်ခြင်းကိုအလိုရှိသဖြင့်။ သူတကာတို့မပေးမဝတ်နိုင်သည်ကို။ ကိုယ်မှဝတ်ရစေ။ အတန်တွင်အလွန်ပေး၍ဝယ်ဝတ်ခြင်း။ အင်မတန်အဝတ်ကို အများစုထား၍။ နေ့ညအထည်များစွာဝတ်ခြင်း။ ၎င်အဝတ်ကိုလင်မသိစေရ။ ရှို့ဝှက်ထား၍။ ချင့်ကိုယ်ဝယ်အများမြင်၍။ အံ့ချီးမွမ်းရာဖြစ်စေ။ ရည်၍ဝတ်ခြင်း။ အဝတ်ကြောင့်မြီတင်သည်။ သားမြေး။ ကျေးကျွန်တို့သို့ကိုယ်ဗိုးမလွတ်ထိခိုက်အောင်ဝတ်ခြင်း။ မိမိလင်ကိုမှုကား။ မိမိအောက်ဝတ်စေခြင်း။ ဤသို့ကြံစည်ပြု၍ဝတ်ဆင်သောမယားသည်။ အဝတ်၌လော်လည်ခြင်းမည်၏။ ။၎င်အဝတ်၌လော်လည်ခြင်းသတန်ကို။ ဆရာကျော်တို့ပြရာဆိုပေအံ့။ ။ကာလအလျောက်။ သာ

41st. *The law of separation from a wife after having paid large debts on her account.*

The law of separation from a husband or wife for whom large debts have been paid is this: If the party who paid the debts wishes to separate, though the party whose debts were paid refuse consent, let the whole debt be paid to the party wishing to separate. Let the party not wishing to separate have the property of both, and let the party wishing to separate pay the debts. If they separate by mutual consent, let the party who originally incurred the debts bear them, and let each have half the property mutually acquired, and pay half the debts mutually incurred. In this case, should the husband have expended any of the wife's property, or the wife any of the husband's, let them have a right to do so; but this is only said of property of a former marriage in the possession (of a husband or wife before married) at the time of (second) marriage. As it is not so laid down in the case of a husband and wife married for the first time, it will be proper to decide in such cases as above prescribed.

42nd. *The law regarding the five kinds of wives who are not to be put away.*

The five faults, for the commission of which only separation from a wife shall not be granted. The five improprieties are these, and if one, two, three, four, or five be committed, I will lay down—1st, improprieties with regard to dress; 2nd, improprieties with regard to food; 3rd, improprieties with regard to men; 4th, improprieties with regard to property; 5th, improprieties with regard to behaviour. Improprieties with regard to dress are these: If a woman, in health or in sickness, at a play, or where there is no play, or in going to the house of the dead, through want of consideration does not dress as is the custom of the district, or if not having (clothes) she buys them for more than their value, in order that she may be conspicuous, and for the mere pleasure of wearing them, and having collected more than are becoming to her station, dresses extravagantly night and day, and concealing them from her husband, only puts them on with the view of surprising people, and being talked of for the number of dresses she has; if she gets in debt to procure them, even to the selling of her children for slaves, or if she wishes her husband to wear inferior clothes to herself; a wife who acts in this way is said to be one who acts with impropriety in respect to dress. On this same impropriety in regard to dress, I will record what has been said by eminent teachers. According to the seasons, or as the occasion

မှု။မသာမှုသွားရာ။အဝတ်အစား၌အမျိုးတို့ဆင်ခြင်ရာသတည်း။အမျိုးဟူ
သည်ကား။ မင်းမျိုး။ပုဏ္ဏားမျိုး။သူဌေးမျိုး။ကုန်သည်မျိုး။သူဆင်းရဲမျိုးဟူ
၍ငါးပါးအပြားရှိ၏။ ထိုငါးပါးတို့တွင်။ မင်းမျိုးချင်းချင်း။ ပုဏ္ဏားမျိုးချင်း
ချင်း။ သူဌေးမျိုးချင်းချင်း။ ကုန်သည်မျိုးချင်းချင်း။ သူဆင်းရဲမျိုးချင်းချင်း။
ဝတ်စားရာတွင်။အဝတ်ငါ၌ပြည့်စုံ၍ကိုတန်၏ဟုနိမ့်သောအမျိုးဖြစ်လျက်။
မြင့်ရာအမျိုးကို တုပဝတ်စားခြင်းသည်။ ရာဇဓမ္မလောကသုံးပါး၌မလျော်
သည်ဖြစ်၍။အပြစ်မလွတ်။အဝတ်တွင်လော်လည်ရာတပါး။

အစား၌လော်လည်ခြင်းတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်မယားသည်။လင်
အယင်။အဦးစားခြင်း။လင်မသိစေရ။ ကြိမ်ဖန်များစွာစားခြင်း။ လင်ကိုအ
ညန့်။မိမိအကောင်းစားခြင်း။ထိုမှတပါး။အစားအရာ၌အကြောင်းသုံးပါးရှိ
၏။အကြောင်းသုံးပါးဟူသည်ကား။ဥပါတ်ဖြစ်အောင်စားမြဲအမှန်တွင်စား
ခြင်းတပါး။ မိမ္မဖြစ်လျက်ယောကျ်ားတို့စားရာ။ အစိမ်းအမို့သွေးရှင်တို့ကို
စားခြင်းတပါး။ မိမ္မဖြစ်လျက်ကိုမည်သည်ကာလအချိန်မဆိုသူရှေ့မှောက်။
စားရာကိုအထူးပြု၍စားခြင်းလည်းတပါး။ ။ဤစားရာသုံးပါးကိုရှောင်
ကောင်းလျက်စားသောမိမ္မသည်။ မရှက်မကြောက်ဖြစ်ခြင်း။အစား၌လော်
လည်သည်မည်၏။ အဆိမ့်။အချို။ အဖန်။အခါး။ အစပ်။ အချည်တို့ကိုခွက်
များစွာထည့်၍စားရာ၌။ ယောကျ်ားတို့၏တန်ဆာမည်၏။ ထိုနည်းတူခွက်
များစွာကိုထည့်၍စားခြင်း။ တပွဲတခွက်တွင်ပင် ဖြစ်ညားသော်လည်း။ အ
လွန်အကြူးထမင်းမှတပါး။ အဟွယ်အရာကို။ သူရှေ့မှောက်ဖြစ်စေ။ ကွယ်
တမေရဖြစ်စေ။ လင်မသိဖြစ်စေ။ လင်သိလျက်ဖြစ်စေ။ စားသောမိမ္မသည်။
အစား၌လော်လည်ခြင်းမည်၏။ ။တနည်းလည်း။ထမင်းပွဲများစွာရှိ
ရာ၌။ခွတ်၍ထကြွရပ်လျက်။ထိုင်တုံထတုံ။မျက်နှာသုံ့မြည်းစားခြင်းလည်း။
လော်လည်ခြင်းမည်ရာ၏။

ယောကျ်ား၌လော်လည်ခြင်းတပါးဟူသည်ကား။အကြင်မိမ္မသည်။လင်
မှတပါးယောကျ်ားကိုမြင်လျှင်။ရွှင်သောမျက်နှာပြုခြင်း။ ယောကျ်ားလက်
ကိုဆွဲကိုင်၍ရွှင်မြူးခြင်း။ယောကျ်ားဟူသမျှကိုအဆွေဖြစ်ရအောင်သွားလာ
နေထိုင်စေခြင်း။အဖော်မပါ။ ယောကျ်ားကိုသာအဖော်ပြုခြင်း။ မိမိသားပင်
ဖြစ်သော်လည်း။ အတူအိပ်နေလောက်သောကာလကို မထောက်မချင့်။ အ
ရွယ်ရောက်သောသားနှင့်ပင်။ ရွှင်လိုသောနှစ်လုံးဖြင့်ပြောဆိုစမ်းသတ်ကိုင်
တွယ်ခြင်းသည်။ယောကျ်ား၌လော်လည်ခြင်းတပါးတည်း။

may be, joyous or melancholy, the dress proper to the class to which the wearer belongs must be considered. The classes are the noble, the bramin, the wealthy, the mercantile, and the poor class. In these five classes, if the nobles amongst themselves, the bramins amongst themselves, the wealthy class amongst themselves, the mercantile amongst themselves, and the poor amongst themselves, do not wear the dress proper to their class, but being wealthy, and considering that they can easily afford it, shall, although of an inferior class, imitate the dress of a higher one, this is not in accordance with the orders of the prince, the sacred law, or the opinions of this world; it is a fault, and one description of impropriety with regard to dress.

Improprieties in regard to eating are these: If a wife eats before her husband, if she eats frequently without his knowledge, if she takes the best herself, and gives inferior food to her husband, this is one. Besides this, there are three kinds of impropriety in eating, which are, eating the usual and proper food to such an excess as to cause sickness; eating raw meat with the blood in it like a man, eating in an unusual way, without regard to time or season, in the presence of many people. A woman who eats in these three ways, which are to be avoided, is a woman without fear or shame, and is said to be guilty of improprieties in eating. Many cups containing savoury food, sweets, astringents, bitters, pungents, acids, are said to be proper for men; if a woman lays out in this way many cups, or all in one cup, it is excess in eating. Whether done openly in peoples' presence, or privately without the knowledge of her husband, or with his knowledge, it is called impropriety in eating. In another case; when several people are eating together, dipping the fingers in many dishes, getting up and sitting down, standing, moving about, making faces, eating in any of these ways is called impropriety in eating.

Improprieties with regard to men are these: If a woman puts on a smiling face to any one but her husband; if she takes hold of a man's hand, laughs, and makes herself happy; if she calls any man with a view to make friends with him, and asks men on passing and repassing to sit down; if she, though not caring for female companions, seeks the society of men, if she speaks to or lays hold of even her own son with a wish to be happy* after he has attained the age of puberty, without considering that he is too old to sleep with; all these are called improprieties with regard to men.

* A literal translation; it bears an equivocal meaning in the original, and may be taken in either sense.

ဥစ္စာ၌လော်လည်ခြင်းတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်မိမ္မသည်။အတွင်းထားတန်သောဥစ္စာကိုပြင်မှာထားခြင်း။ပြင်ထားတန်သောဥစ္စာကိုအတွင်းမှာထားခြင်း။အနည်းသုံးရန်ရှိသည်ကို။သူတပါးတို့အားမြင်စေခြင်းငှါ။အများသုံးခြင်း။ လင်မသိရ။အနည်းတန်သည်ကို။အများသူသိမြင်အောင်။အလွန်အကြူးပေးကမ်းခြင်း။ သိပ်သည်းသေချာစွာထားတန်သည်ကို မထား။သူသိသူမြင်အောင်ကြံ၍ ပြုပြင်ပြထားခြင်း။ မိမိ၌ရှိသောဥစ္စာကို သူတပါးအားမြင်စေခြင်းငှါအလိုရှိ၍မပြတ်ပြသပြောဆိုလေ့ရှိသောမိမ္မသည်။ ဥစ္စာ၌လော်လည်ခြင်းမည်၏။

အကျင့်၌လော်လည်ခြင်းတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်မိမ္မသည်။ မိမိဇာမြေနှင့်နေကောင်းလျက်ပင်။ ယောကျ်ားတို့၏ အသံကို ကြားသော်လည်းကောင်း။မကြားသော်လည်းကောင်း။ မိမိအိမ်ခမ်တံခါးကြမ်ပြင်အစရှိသည်၌။မော့မျှော်ကြည့်၍။ တောင်လည်မြောက်ပါး။ မျက်စိမျက်နှာမတည်မရပ်အကြိမ်များစွာ။နေ့ဆက်ရက်များကြည့်လေ့ရှိခြင်း။ ခရီးသွားသောကာလ။ယောကျ်ားတပါးအသံကြားသော်မြင်သော်။ မိမိမျက်နှာ ဥက္ကောင်း မရပ် မတည်ကြည့်လေ့ရှိသောမိမ္မသည်။အကျင့်၌လော်လည်ခြင်းမည်၏။ ထိုကဲ့သို့လော်လည်ခြင်းငါးပါးတွင်။တပါးပါးရှိသော်။ငါးပါးစုံသောမိမ္မတို့ကို။လင်သည်မစွန့်သင့်သေး။တံပြာဝါးခြမ်ဖြင့်။ခါး။တင်ပါး။ခြေအစရှိသည်ကိုဆုမ္မ၍ထောင်နေအပ်၏။တကြိမ်နှစ်ကြိမ်သုံးကြိမ်မြောက်အောင်ဆုမ္မ၍။ အထက်ဆိုခဲ့ပြီးသောအကျင့်ကိုပယ်လျက်ငြိမ်သက်။ကောင်းမွန်စွာကျင့်လျှင်။မကွာသင့်ချေ။ကွာချေသော်။မယားပိုင်ယိုက်သည်ကိုစုစေမှကွာပိုင်မည်။ ထိုကဲ့သို့ဆုမ္မမြစ်တားလျက်။အခါများစွာကျင့်သောမယားဖြစ်ကလည်း။ ပါရင်းကို။ပါရင်းရှင်ယူစေ၍။နှစ်ပါးစုံပွားများသမျှဥစ္စာရပ်ကိုလည်းလင်ယူစေ၍။ထိုမယားကိုစွန့်ပိုင်စေ။ ဥစ္စာတည်းမရှိမူ။ကိုယ်ဖိုးမယူသာ။ စွန့်ပိုင်သည်သာဖြစ်သည်။ထိုကဲ့သို့ကြွင်းသောမိမ္မပင်ဖြစ်သော်လည်း။ လင်ကမကွာ။မယားကကွာမည်ဆိုလျှင်။ နှစ်ပါးစုံရှိရှိသမျှကိုလင်အလုံးယူစေ၍။ချင့်ကိုယ်ဖိုးကိုလင်အားပေးစေလည်းဟူ၏။ကိုယ်ဖိုးတွင်တဝက်လည်းဟူ၏။တင်မြီရှိလျှင်။တင်မြီကိုသာသိမ်းစေဟု။ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

တနည်းမစွန့်ရာသောမယား၌။အကျင့်ခြောက်ပါးဟူသဉ်ကား။အကြင်မိမ္မသည်။သေရည်သောက်ခြင်းလည်းတပါး။ ။အိမ်ထောင်ပစ္စည်းတို့၌။သိမ်းဆည်းမရှိခြင်းလည်းတပါး။ ။လင်ကိုပြောဆိုရာ၌။ခိုက်ရန်ပြု၍ဆိုလေ့ရှိခြင်းလည်းတပါး။ ။ကွယ်ရာလင်၏ကျေးဇူးမဲ့ကဲ့ရဲ့ပြောဆိုခြင်းလည်းတပါး။ ။တအိမ်တပါးသို့လည်သာသွား၍။ကြမ်ဖန်

Improprieties with regard to property are: If a woman puts things outside the house (in the verandah) which ought to be placed in, or things inside the house which ought to be out, if, although having little to spare, she spends much from ostentation; if she makes large unsuitable presents without the knowledge of her husband; if she places things in exposed places that people may see them, though they ought to be carefully put away; if she is constantly making a display of her wealth to others, these are called improprieties with regard to property.

Improprieties with regard to behaviour: If a woman, who ought to behave with proper reserve on hearing the voice of other men (than her husband,) or even without hearing voices, looks out of the door of the platform outside her house in all directions, never keeping her eyes or face still; or if on going along the road, on hearing the voice of a man, or seeing him, she immediately turns her head and face to look at him, this is called impropriety in behaviour.

A man may not put away a wife who is guilty of any or all of these improprieties; he has a right to chastise her with a bullock-driver's wand or split bamboo on the loins, posteriors, or feet. If after one, two, or three chastisements, she quietly lays aside her bad habits and lives correctly, it is not proper to separate from her. If they do separate, it shall only be permitted on the husband giving her all she is entitled to. If after frequent correction, she still continues her bad habits, let each take the property they had in possession at the time of marriage; let the husband take all the property acquired by both during the time of their living together, and let him put her away. If they have no property, he shall not take her price; he shall only have the right to divorce her. If her habits are those above detailed, and she wish to separate, contrary to the inclination of her husband, let him take all their mutual property, and let the wife pay him also her price; so it is written. One half of her price is also laid down. If there be any debts, let her alone bear them. Thus the sage recluse said.

The six habits, actions, for which a wife shall not be put away are these: 1st, drinking intoxicating drinks; 2nd, having no order or neatness in her domestic economy; 3rd, scolding her husband; 4th, who, forgetting benefits, reviles her husband in his absence; 5th, who is in the habit of going to other houses, and frequently sitting and talking there without reason; 6th, who is in the habit of stand-

များစွာအကြောင်းမရှိဘဲပြောဆိုနေထိုင်လေ့ရှိခြင်းလည်းတပါး၊ ။ ဒိမ်ကံခါးဝဝယ်အကြောင်းမရှိဘဲ၊ အခါကာလကိုမထောက်၊ ယောကျ်ား အသံ၊ သူတပါးမိုက်ရန်ပြုသောအသံကိုကြည့်လေ့မျှော်လဦနားထောင်လေ့ ပြုခြင်းလည်းတပါး။ ။ဤသို့ခြောက်ပါးအကြောင်းအရာတွင်အစုံဖြစ် စေ၊တပါးပါးဖြစ်စေ၊ အလေ့ပြုကျင့်သောမယားကိုမစွန့်ရသေး။ အထက် ဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း၊သုံးကြိမ်ခြောက်ဆုမ္ပ၍ထောင်နေစေ၊ မနိုင်ဘဲကျင့်မြဲ ကျင့်ပြန်လျှင်၊အထက်မှာသဦအတိုင်းဖြစ်စေ၊ တရားကြောင်းနည်းတူတဦး ဟု၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၄၃။ စွန့်ရသောမယားငါးယောက်။

စွန့်ရသောမယားငါးယောက်ဟူသည်ကား၊အကြင်လင်မယားပေါင်း ဖော်နေကြ၍၊ ရှစ်နှစ်၊ဆယ်နှစ်ခြောက်တိုင်အောင်သွီးသားမမွေးမမြင်သော မိမ္မမြုံသည်လည်းတပါး၊ ။သွီးရှစ်ယောက်ဆယ်နှစ်တိုင်အောင်မွေး ၍၊သားယောကျ်ားမမွေးသောမိမ္မလည်းတပါး။ ။နူနာ၊ဖရင်ဂျိနာ၊ဝက် ရူးစွဲသောမိမ္မလည်းတပါး။ ။အမျိုး၏အကျင့်ကိုစွန့်သောမိမ္မလည်း တပါး။ ။မိမိလင်အလိုသို့မလိုက်၊ဆန္ဒမမျှသောမိမ္မလည်းတပါး၊ ဤ ငါးပါးသောမိမ္မတို့ကိုလင်တို့စွန့်ရ၏ဟူသတည်း။ စွန့်ရ၏ဆိုရာ၌၊ ဥစ္စာ အသုံးကိုမပေးမူ၍စွန့်စေခြင်းမဟုတ်၊ လင်သည်မယားတပါးနေ့သော်၊နေ ပိုင်စေ၊ချင်းတို့မတားဆီးပိုင်ဖြစ်၍၊စွန့်စေရာရောက်သတည်း။ ထိုမှတပါး၊ ဤအရာကိုရှစ်နှစ်၊ ဆယ်နှစ်တိုင်အောင်နေ၍ မမွေးသောမိမ္မကို အမြုံဆိုပြီး၊ မိမ္မတွင်အကြောင်းပါခြင်းတပါး။

ယောကျ်ားတွင်လည်းအကြောင်းပါခြင်းတပါးရှိသည်၊ အကြင်မယား တွင်သားသန္ဓေမရ၊ သွီးသားမရှိ၊ သူတပါးနှင့် ယောကျ်ားလင်ဖြစ်သူကျင် လည်၍သားသွီးမွေးပေကလည်း၊ မိမ္မတွင်သာ အပြစ်မှန်သည်၊ယောကျ်ား တွင်အပြစ်မရှိဖြစ်သောကြောင့်၊ သားမမွေးသောမိမ္မသည် မြုံသည်မည်၏။
တနည်းဆိုတုံအံ့၊ပါးမုန်းရှိခြင်း၊မုတ်ဆိပ်မွေးရှည်ခြင်း၊ခြေငယ်၊လက် ကြီးခြင်း၊အသွားမမှန်ခြင်း၊ရင်သားမရှိခြင်းသည်၊မြုံသည်မည်၏၊ ထိုသို့ မြုံသောမိမ္မကိုအကြင်လူတို့သည်၊ ကြမ်တပြေးတည်းနေထိုင်၍၊တရားစကား မပြောမနာအပ်၊တဘဝကယုတ်သောအကျင့်ကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု၊ ထိုမိမ္မကို လင်သည်စွန့်ပိုင်လေ၏ဟု၊ ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ထိုသို့စွန့်ပိုင် ခြင်း၌၊မယားကပါသောဝတ္ထုဥစ္စာကိုလင်မယူပိုင်ချေ၊ငင်ဥစ္စာနှင့်၊မိမ္မကို ရှင်းလင်းစေ၊ ဥစ္စာမပါ၊နှစ်ပါးစုံကြိစည်သောအကြောင်း၌၊ ဖြစ်ပွားသော

ing in the door of the house without reference to the time of the day, and on hearing mens' voices, looking out and listening.

A man shall not put away a wife for one or all of these habits, but as it is laid down above, let him correct her three times. If he continue to live with her, if he cannot master her, and she continues her former habits, let the decision be the same as above; let the law in both cases be the same.

43rd. *The five kinds af wives who may be put away.*

The five kinds of wives who may be put away are these: If a man and wife have lived together eight or ten years, and had no children, the wife is a barren woman; a woman who has had eight or ten female children, and no son; a woman who is afflicted with leprosy or epilepsy; a woman who does not conform to the habits of her class; a woman who will not act according to the desires of her husband, who has not equal love for him; these five women a husband may put away.

By putting away, is not meant that he may take all the property and put her away, but if he wishes he may take another wife, and (a wife as above) shall have no right to oppose his wishes; thus she may be said to be put away. This is one point in this matter.

A woman who has lived with her husband eight or ten years, and had no children, is said to be barren; but sometimes the cause is with the man, sometimes with the woman. A wife who does not conceive, who has no children, if the husband begets children with another woman, the fault is with the woman, and because there is no fault in the man, the woman is said to be barren.

I will relate another case: A woman having long mustaches or whiskers, small feet, and large hands, who walks with an irregular step, and who has no breasts, is called barren. With such a barren woman it is improper for other people to sit on the same level, or to converse on religious subjects, because it is the consequence of bad deeds in a former state of existence; a husband may put away such a woman; thus the sage recluse said. But in putting her away, the husband shall have no right to take the property she brought with her at marriage; let him give it up. If the wife brought no property with her at marriage, and there be property acquired by the exertions of both since, the women have one tenth and all her clothes and orna-

ဥစ္စာရှိလျှင်။ ဆယ်ဖို့တဖို့နှင့်။ ချင့်ဝတ်စားတန်ဆာကိုအလုံးမိမ္မယူ၍။ လင်စွန့်ပိုင်စေ။ ။ယောကျ်ားသည်။ သူတပါးနှင့်နေရာ။သားသ္မီးမမွေး။ မမြင်မှန်ပေကလည်း။ ယောကျ်ားတွင်သာပါချေသည်။ မိမ္မကိုမြို့သည်မဆိုသာချေ။မြို့သည်ဆို၍ကွာမိအံ့။မကွာပိုင်ချေ။ယောကျ်ားကွာလိုချေ၍။ထိုမိမ္မမကွာလိုလျှင်။ နှစ်ပါးစုံပိုင်ထိုက်သောဥစ္စာကိုမယားသို့စုပေး၍ ကွာစေဟု။ ဆိုတော်မူ၏။ ။အကြွင်မယားသည်။သ္မီးရှစ်ယောက်။ဆယ်ယောက်မွေး၍။သားယောကျ်ားမမွေးသော်။စွန့်ပိုင်၏ဆိုခြင်း၌။ အကျယ်ဆိုပေအံ့။ ဥစ္စာသက်ရှိ။သက်မဲ့ကိုမပေးမူ၍။မိမ္မကိုစွန့်ပြစ်ပိုင်စေမဆို။ ။မိမ္မရတနာထက်။ သားယောကျ်ားရတနာ အမြတ်ကိုရလို၍။ မိမ္မတပါးသို့လင်သွားလာနေထိုင်လျှင်။ မယားသည်လင်အားမဆိုပိုင်။ မယားအား။ ကာမရာကကို စွန့်ခြင်း၌သာ စွန့်ပိုင်သည်ကိုရည်၍ ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ စင်စစ်မိမ္မအတိ။ရှစ်ယောက်။ကိုးယောက်။တဆယ်တိုင်အောင်မွေး၍သားယောကျ်ားမရှိဟု။လင်စွန့်၍ကွာလိုချေလျှင်။နှစ်ဦးပိုင်ထိုက်သောဥစ္စာကို ထက်ဝက်ပြု၍။မယားအားတဝက်ပေးစေ။ တင်မြီရှိလည်းနည်းတူဆပ်စေဟု။ ဆရာတို့ဆို၏။ ။ဤကားသောကမှုတည်း။ ။မွေ့ကံအကြောင်းကိုဆိုတုံပေအံ့။ ။ကိကိမည်သောမင်းတွင်။သ္မီးသုံးယောက်မွေးသည်။ထိုသ္မီးသုံးယောက်တို့သည်အတုမရှိ။အိမ်ယာမထောင်။တရား၌မွေ့လျော်ကြ၍။ငါတို့ဘုရားရှင်ဂေါတမလက်ထက်တော်၌။ဝိသာခါရှင်ခေမာဥပလဝံဟုထင်ရှားဖြစ်လာကြကြောင်းကို။ ကျမ်းဆိုချေသည်ဖြစ်သော့ကြောင့်။ မိမ္မမွေးသောမယားကို။ အယုတ်မဆိုပိုင်ချေ။ ယောကျ်ားပင်ဖြစ်သော်လည်း။ ကောင်းသောအကျင့်မရှိက။အယုတ်တည်း။ ။မိမ္မပင်ဖြစ်သော်လည်း။ကောင်းသောအကျင့်ရှိပေက။အမြတ်တည်းဟုတရားကျမ်းကန်လာ၏။ ။ဤကိုထောက်သဖြင့်။ပညာရှိတို့ဆင်ခြင်၍စီရင်ရာ၏ဟူသတည်း။

အနာရောဂါရှိသောမိမ္မဟူသည်ကား။နူနာ။ဖရင်ဂျိနာ။ဝတ်ရူးစသည်ဖြင့်။ရှိမှန်းကိုသိလျက်။ဥစ္စာပစ္စည်းရှိသည်ကိုရည်၍။ယောကျ်ားထောင်နေချေအံ့။မစွန့်ပိုင်ချေ။ ထိုမိမ္မ၌ရှိသောရောဂါလွတ်ကင်းအောင်။ သမားတို့ဖြင့်ကြပ်မကုစေဦး။ထိုသို့ကုမ၍။မလွတ်ချေလျှင်။ထိုမိမ္မ၌ရှိသောပစ္စည်းကို။လင်အလုံးသိမ်းထား၍။ထိုမယားအား။ရောဂါမပျောက်သမျှကုမစေ။သေသော်လည်းသင်းဂြိုဟ်စေ။ကာမကိုသာစွန့်ရာသည်ကိုရည်၍။ စွန့်ပိုင်၏ဆိုခြင်းတည်း။ ။ထိုသို့ကာမကိုစွန့်၍။တပါးသောသူတို့ကိုထောင်နေခြင်းတွင်။ငါသို့သာထောင်နေရကောင်းသည်။ရောဂါကြီးသောသူဆိုပြားသော်လည်း။ခဆိုစပိုင်။ကာမ၌စွန့်ပိုင်သတည်း။ထိုမယားကိုမကျွေးမမွေး။မပြုစုဥစ္စာကို

ments, and let the husband put her away. If the man on taking another wife shall have no children, the fault is with the man, and the woman ought not to be called barren; he shall have no right to separate from her under the plea of barrenness. If the man wishes to separate and the woman does not, let the man give the whole of the property to the woman, and so let them separate. Thus the royal sage hath said. I will state more fully the law in which it is said a wife who has had eight or nine daughters may be put away. It is not meant that the husband has a right to put her away without giving her her property, animate and inanimate; but if he wishes for precious male children, which are superior to females, he shall take another woman, and the wife shall have no right to prevent him; he has only a right to discontinue connubial connection with her. If she have borne, without any male child, eight, nine, or ten female children, and the husband wishes to put her away, let him; having divided all the property of both into two parts, give one half to the wife, and let them pay the debts in the same proportions. Thus the ancient teachers have said. This is only in a worldly, temporal sense. I will state what is contained in the law of Gaudama. There were three daughters born to king Ke-ke, and there were none like unto them, for none of the three took husbands, but were happy in studying the scriptures, and in the time of our lord Gaudama they became, as is well known, Withakha, Sheng-dayma, Oopalawoon. Because it is thus written in the sacred book, it is not right to say a wife who bears only daughters is degraded. Even a man, if he has no good habits, is worthless, and a woman, if her habits are good, may be excellent. This is written in the book of the laws, and by keeping this in mind, wise men are to decide after due deliberation.

Of a diseased woman it is said: If a man, knowing a woman to be afflicted with leprosy or epilepsy, shall take her to wife with a view of obtaining her property, he shall not put her away; let him employ physicians to relieve her from her disease, and attend on her himself. If by the treatment adopted she is not relieved, let him take possession of all her property, attend to her, and procure for her medical treatment until her disease is cured; or if she die, let him bury her. Let him only cease to have connubial connection with her. If after he has thus ceased to have connection with her, and taken another wife, the sorely diseased party shall say she also has a claim for marital rights, it shall not be allowed; it is lawful for the man to cease having connection with her. If he take the property of his diseased

သာထိုလင်ယူ၍။မယားတပါးသို့ကျွေးမွေးနေချေလျှင်။ထိုအရပ်ဝယ်ရှိသော သူကြီးမိဘဆွေမျိုးညာတိ။ ရပ်ဆွေ ရပ်မျိုးတို့။ ထိုအနာရှိသော မိမ္မ၏ဥစ္စာ သက်ရှိ။သက်မဲ့ကိုသိမ်းယူ၍ကျွေးမွေးစေဟုဆိုတော်မူ၏။

တနည်းလည်း။အကြင်လင်မယားထောင်နေပြီးမှ။ကံအားလျော်စွာပိပါ ကဝတ်မကင်း၍စွဲလမ်လျှင်။ သမားနှင့်ကုမစေ။ ကုမ၍မချမ်သာလျှင်။ လင် မယားနေလည်းနေပိုင်စေ။ ငါသို့ကားမပေးကောင်းသည်။ မယားဆိုလျှင်။ ဝတ်စားရုံမျှသာပေးကမ်၍မွေးစေ။ လင်သည်ကွာလို၍။ရောဂါစွဲကပ်သော မယားကမကွာနှိုင်ပါ။အကျွေးအမွေးကိုခံပါမည်ဆိုလျှင်။နှစ်ပါးစုံပိုင်ထိုက် သောဥစ္စာကို။မယားအားတဝက်ပေး၍ကွာစေဟု ဆိုတော်မူ၏။၎င်တွင်သွီး သားရှိပေကလည်း။ထိုသားသွီးတို့အား။တဝက်ဥစ္စာကိုပေး၍သွီးကျွေးမွေး စေ။ကျန်ဥစ္စာအလုံးကိုလင်ယူ၍ကွာပိုင်စေဆိုခြင်းမဟုတ်။ကာမစွန့်ပိုင်စေ။ ဆိုခြင်းဖြစ်သတည်း။

အမျိုးတို့အကျင့်ကိုစွန့်၍။ယုတ်သောအကျင့်ကိုကျင့်သောမိမ္မတို့ကိုစွန့် ရာ၏ဟူသည်ကား။အကြင်မိမ္မသည်။အမျိုးကိုမစောင့်။သယောက်မျောက်မ ထားခြင်း။လင်မသိရအောင်ဥစ္စာဥ္စိုးဖှက်ခြင်းပြုသောမိမ္မဖြစ်က။ကာမကို သာစွန့်စေမဆို။ကိုယ်အကျင့်ယုတ်ပြီ။အမျိုးမစောင့်ဖြစ်သော့ကြောင့်။ဥစ္စာ သက်ရှိ။သက်မဲ့ကိုသိမ်း၍အလုံးစွန့်ပိုင်စေဟူသတည်း။

လင်၏အလိုသို့မလိုက်သောမိမ္မဟူသည်ကား။ ကာမရာကကို။လင်အား ဆန္ဒမတူရှိသည်သူဖြစ်ကလည်း။၎င်မိမ္မကိုနည်းတူစွန့်ပိုင်စေဟူသတည်း။

၄၄။ လင်မယားတို့ကွာမည်မဆိုကြဘဲ။ကွာပိုင်သောတရားတပါး။

လင်မယားတို့ကွာမည်မဆိုဘဲ။ကွာပိုင်သောတရားတပါးဟူသည်ကား။ အကြင်မိဘအုပ်ထိန်းသောသွီးသည်။မိဘမပေးစားဘဲ။ယောက်ျားနှင့်အလို တူပြေးလိုက်သွား၍။သားတကျိတ်ပင်မြင်လျှက်ရှိပြီးသည်သူကိုလည်း။ကွာ မည်နှစ်ဦးမဆိုနေလိုကြ၏။ ဆိုငြားသော်လည်း။ထိုမိမ္မမိဘခွဲခွာက။ကွာပိုင် စေဟု။မနူမည်သောရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၄၅။ မယားကိုလင်ရောင်းစားပိုင်သောတရားတပါး။

မယားကိုလင်ရောင်းစားပိုင်သောတရားတပါးဟူသည်ကား။အကြင် လင်နှင့်မယား။ ချမ်သာစွာထောင်နေ၍ရှိပြီးမှ။ မယားသည်မျောက်မထား မှန်လျှင်။ဥစ္စာတင်မြီမရှိက။ရောင်းစားပိုင်စေဟုဆိုတော်မူ၏။

wife, and without taking care of her, enjoy himself with another wife, let the head man of the district, or her relations or friends, take possession of all her property, animate and inanimate, and support her. This is said.

In another case; if after marriage, in accordance with her fate, and not being free from the influence of former bad deeds, she shall be attacked, let the man employ physicians to attend her. If she be not cured, and the husband take another wife, let him have a right to do so. If she (the wife) say he ought not to cease intercourse with her, let him give her a bare subsistence and separate from her. If the husband wishes to separate, and the diseased wife will not consent, but says she will take her subsistence, let him give her one half of all their property, and let them separate. If they have children, let half of the property be given to them, and let them take care of their mother. It is not said the husband has a right to take all the property and separate; he shall only cease connubial connection.

Concerning putting away a woman who does not conform to the habits of her class, but addicts herself to low habits, it is thus said: If a woman, without regard to the credit of her family, takes a paramour, or without the knowledge of her husband steals or conceals his property, it is not said the husband shall only cease connubial intercourse with her; her habits are bad; she has certainly no regard to the honor of her family. For this reason, let him take all the property, and have a right to put her away.

Of a woman who will not comply with her husband's desires, it is said, her desires are not toward him, her wishes are not the same. As in the last instance, let him have a right to put such a woman away.

44*th. The law by which a husband and wife may be compelled to separate, though they do not wish it themselves.*

The law when a husband and wife, though they do not themselves propose to separate, may be obliged to do so: If a daughter, living under the protection of her father and mother, shall, without their consent, run off with a man, though she may have had ten children, and though she and her husband do not wish to separate, but to live together, if the parents of the woman wish to separate them, they shall have the power. Thus Menoo, the sage recluse, said.

45*th. The law when a husband has a right to sell his wife.*

The case in which a husband has a right to sell his wife is this: If after a husband and wife have lived together very happily, the wife shall take a paramour, and she have neither debts nor property, let the husband have a right to sell her.

၄၆။ လင်ကိုမယားကျိန်ဆဲပိုင်သောအကြောင်းရှစ်ပါး။

လင်ကိုမယားကျိန်ဆဲပိုင်သည် အကြောင်းရှစ်ပါးဟူသည်ကား။ လင်မယားနှစ်ယောက်ထောင်နေကြရာတွင်။ မစားရတတ်။ မဝတ်ရတတ်ရှိ၍။ ဆင်းရဲ၍။ ထိုသို့ဆင်းရဲရာတွင်။ လင်သည်အကြံအစည်မရှိ။ မယားသာကြံစည်၍ ကျွေးမွေးခြင်း၌။ လင်ကိုမယား ကျိန်ဆဲမိ၍။ အပြစ်မရှိခြင်း တပါးတည်း။ ။အကြင်လင်၌။ ရူးနာ။နူနာအစရှိသည်ဖြင့်စွဲလမ်းရာတွင်။ ကျိန်ဆဲမိလည်း။အပြစ်မရှိတပါး။ ။အကြင်လင်သည်။ယောကျ်ားတို့၏အင်္ဂါ၌။ စွမ်းသန်ခြင်းမရှိ။ စွမ်းအားလျှော့နည်း၍။ အလုပ်အဆောင်အကြံအစည်မရခြင်းကြောင့်ကျိန်ဆဲမိခြင်း၌အပြစ်မရှိတပါး။ ။အကြင်လင်သည်။ရတနာသုံးပါး၌မသိမကြည်ညိုခြင်း။ ကောင်းသည်ဆိုးသည်ကိုမသိရှိသောအမိုက်နှင့်မကင်းရှိသောလင်ကို။ ကျိန်ဆဲမိလည်း အပြစ်မရှိခြင်းတပါး။ ။အကြင်လင်သည်။လူတို့တွင်အတတ်နှစ်ပါးရှိသည်။နှစ်ပါးဟူသည်ကား။ နှုတ်အတတ်။လက်အတတ်ရှိသည်ကိုဆိုသတည်း။ထိုအတတ်နှစ်ပါးတွင်။တပါးပါးကိုတတ်လျှက်။အိပ်ကာ စားကာသာနေ၍။ပျင်းသောလင်ကို။မယားကျိန်ဆဲမိခြင်း၌။အပြစ်မရှိခြင်းတပါး။ ။အကြင်လင်သည်။မယားအား။ကာမကိုအလွန်အလိုကြီးခြင်း၌။ဆဲမိခြင်း၌လည်းအပြစ်မရှိတပါး။ ။အကြင်လင်သည်။မယားအားမသွားမရောက်။ပြည်၏တန်ဆာဖြစ်သောမိမ္မလေလွင့်ရာသို့ဆုမ္မမနိုင်၍။ ကြိမ်ဖန်များစွာ သွားလာခြင်း၌။ကျိန်ဆဲခြင်းတွင်အပြစ်မရှိတပါး။ ။အကြင်လင်သည်။သုမယား။သုသ္မီးကြေးကျွန်အစရှိသည်ကိုကြိမ်ဖန်များစွာခိုးကြောင်ပြု၍ပြစ်မှားခြင်း။ အလောင်းအစားကြူး၍အဖန်များစွာလျော်ပေးရခြင်း၌ မယားကျိန်မိသော်လည်းအပြစ်မရှိတပါးတည်း။ ။ဤသို့အကြောင်းရှစ်ပါးတွင်။တပါးပါးကြောင့်။ ကျိန်ဆဲမိသော်လည်း အပြစ်မရှိ။ လင်ကကွာလိုသည်ဆိုငြားသော်လည်း။နှစ်ဦးစိတ်တူကွာ။နှစ်ပါးစုံပိုင်ထိုက်သည်ကိုအညီယူ၍ကွာစေ။ ဆဲရေးသောမယားဖြစ်သည်။လောကဝယ်ကွာပိုင်သောတရား။ဥစ္စာအလုံးကိုရပိုင်သောတရားမရှိချေဟု။ဆရာတော်တို့ဆို၏။ ။ဓမ္မကံမှာလင်ဖြစ်သည်တကြောင်း။ယောကျ်ားနှင့်မိမ္မဖြစ်သည်တကြောင်းကိုထောက်၍။လင်တောသွားမုတ်ဆိတ်ဘောင့်လေးများ ဝတ်စားသားငါးကို။ ဆီးကြိုကမ်းလှမ်းခြင်း၌။လင်ဝတ်ပြေသောမယားဖြစ်၍။အဆက်ဆက်ကောင်းကျိုးပေးခြင်း။ လင်ပြုသောအမှုအကျင့်ကို။စိတ်မတူသော်လည်း။လင်အလိုသို့လိုက်၍။ ရှိသေစွာပြုခြင်း ဟူသောအကြောင်းအရာသည်။ မယားမြတ်မည်၏။ ငရဲမှကင်း၍။နတ်ရွာနိဗ္ဗာန်လမ်းကြောင်းမှန်သည်ကိုထောက်လျှင်။ဓမ္မကံကြောင်း

46th. The eight reasons for which a woman has a right to imprecate evil on, and to abuse her husband.

The eight causes, for which a woman has a right to abuse and imprecate evil on her husband, are these: 1st, when a husband and wife are living together in a state of poverty, by which they are pinched for food and raiment, and though in this state of poverty, the husband cannot contrive any thing for their subsistence, and all their support depends on the wife, if she happen to abuse him, she is not to be held in fault: 2nd, if a husband be sorely afflicted with leprosy, epilepsy, asthma, or diseases of that kind, and a wife happen to abuse him, she shall not be held in fault: 3rd, if a husband is diseased in his private parts, and his strength so diminished that he is unable to work, and his wife happen to abuse him, she is not to be held in fault: 4th, if a husband does not know the three precious things, the para, the law, and the priests, and has no pleasure in them, or if he is a fool, who does not know a good man from a bad, and his wife happen to abuse him, she shall not be held in fault: 5th, if a husband has skill in handicraft, or the gift of eloquence, yet only sleeps and eats, if a wife abuse such a lazy husband, she shall not be held in fault: 6th, if a husband is excessive in his venereal appetite towards his wife, and she happen to abuse him, she shall not be held in fault: 7th, if a husband does not hold connubial intercourse with his wife, but frequents the houses of loose public women, and his wife cannot prevail on him by advice, but he still continues his course, if she abuse him, she shall not be held in fault: 8th, if a husband is frequently incontinent with the wives, daughters, and slaves of other people, frequently bets and loses his money, and has to pay, if his wife happen to abuse him, she shall not be held in fault.

If a woman happen to abuse her husband for any of these eight causes, no fault shall be imputed to her, and if the husband sue for a divorce, he shall only obtain it as by mutual consent; let them divide the property equally and separate. There is no law in the world that, because a woman is an abusive wife, her husband shall separate and take all the property; this all teachers have said. But in the book of sacred law, it is written that because, for one reason, the man is her husband, and for another, that he is a man, and the wife a woman, if the husband be a hunter, and she hand him his quiver, bow, arrows, his clothes and food, and receives his game or fish on his return, as she is a wife who assists in completing her husband, her conduct gives her the advantage of good deeds through all future transmigrations. If though she does not approve of her husband's habits, she respectfully yields to his wishes; on this account she is called an excellent wife; she is freed from hell; this is the true road to the Nat country. According to the Damakan, though the woman

၌လင်ဝယ်အပြစ်မြင်ငြားသော်လည်း။ မကျိန်မဆဲပိုင်ချေဟု။ တရားတော်ရှိသဖြင့်။မယားတို့သည်ကောင်းမွန်စွာကျင့်သင့်၏ဟူသတည်း။

၄၇။ လင်ကိုမယားစွန့်ပိုင်သောတရားတပါး။

လင်ကိုမယားစွန့်ပိုင်သောတရားတပါးဟူသည်ကား။အကြင်လင်သည်မယားကိုထွက်ဝင်ခြင်း၌။တိရိစ္ဆာန်ကဲ့သို့မုက္ခဗိဒ္ဓါလျှာဖြင့်လည်းကောင်း။ နှုတ်ဖြင့်လည်းကောင်း။မကဲသို့ထုတ်ခြင်း။သူတပါးမသိမမြင်မကျင့်တန်ရာ။ တိရိစ္ဆာန်၏အကျင့်ကိုကျင့်သောလင်ကို။မယားစွန့်ပိုင်၏ဟူသတည်း။

၁။ တနည်းလည်း။မိမ္မတို့၌တပ်မက်ခြင်းလေးပါးကိုဆိုတုံပေအံ့။လေးပါးဟူသည်ကား။ငါအမျိုးမြတ်သောမိမ္မဖြစ်သည်။ လင်ကားအမျိုးနိမ့်ဖြစ်သည်။အမျိုးမာနံတက်ခြင်းတပါးတည်း။

၂။ အကြင်မိမ္မသည်။ အရည်လက္ခဏာအင်္ဂါကောင်းခြင်း ငါးပါးရှိ၏။ ကောင်းခြင်းငါးပါးဟူသည်ကား။ဆံ၏ကောင်းခြင်း။အသား၏ကောင်းခြင်း။ အရည်၏ကောင်းခြင်း။အရိုး၏ကောင်းခြင်း။အရွယ်၏ကောင်းခြင်းရှိ၏။ ထိုအခြင်းအရာရှိသည်တို့၌။ သူတကာတို့ပြောဆိုချီးမွမ်လေ့ရှိသည်ကို။ လင်သည်အရုပ်အဆင်းအင်္ဂါညန့်သည်ဟု။ မကိုင်းညွှတ်။ မရိုသေ။ မထီမဲ့မြင်ပြုသောမိမ္မသည်။အဆင်းကြောင့်မနံတက်ခြင်းတပါးမည်၏။

၃။ အကြင်မိမ္မသည်။ ဥစ္စာအများရှိ၍။ ပစ္စည်းမရှိသောယောကျာ်းနှင့်ထောင်နေရာ၌။ငါဥစ္စာရှင်ဖြစ်သည်ဟု။မိမိလင်ကိုအလွန်အကျူးမာနံတက်၍ဆိုခြင်း။ မိမိတို့လင်မယားဥစ္စာအများရှိရာတွင်။ဥစ္စာ၏အားကိုကိုး၍သူတပါးအားမဆိုတန်ဆိုခြင်းသည်။ဥစ္စာကြောင့်မာနံတက်ခြင်းမည်၏။

၄။ အကြင်မိမ္မသည်။ ငါ၌ဆွေမျိုးညာတိ။ မိဘပေါက်ဖော် သားချင်း။ သွေးသောက် သူငယ်ချင်းများသည်။ လင်၌ဆွေမျိုး ညာတိ မရှိသော်လည်းကောင်း။နည်းသော်လည်းကောင်း။မထီမဲ့မြင်ဆိုခြင်းတပါး။ ။ထိုလေးပါးသောအကြောင်းရှိသော မိမ္မကိုမစွန့်ရာသေး။ သုံးကြိမ်မြောက်လင်ဆုမ္မစေဦး။ဆုမ္မခြင်းကား။ ။ထောင်းသတ်ခြင်း။ကြိုးခေါက်ဖြင့်ရိုက်ခြင်း။လှံတံကြီးစွာနှင့်ရိုက်ခြင်း။ လင်ကိုခြေနှင့်ကျောက်ခြင်း။ လည်ကိုနင်းခြင်းမပြုရာ။ဤသို့ပြုခြင်းကား။ကျေးကျွန်တို့ကိုပြုခြင်း။ သရောက်မှောက်မထားသည်ကိုပြုခြင်းဖြစ်သည်။ဤအရာကိုပယ်၍။သပြာလက်ဝါးတို့ဖြင့်။ ခါး။တင်ပါး။ ခြေကိုသာဆုမ္မရာ၏။ ဇင်သုံးကြိမ်မြောက်ဆုမ္မ၍ပင်။ကျင့်မြဲကျင့်လျှင်။မာနံတက်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။ မိမ္မကိုယောကျာ်း စွန့်ပိုင်စေ။ မိမ္မ မကွာလိုသော်လည်းကွာပိုင်စေ။နှစ်ပါးစုံပိုင်ထိုက်သောဥစ္စာကို။အညီခွဲဝေယူကြစေ။ ထို

sees faults in her husband, she must not abuse him. This being the sacred law, a wife ought to conduct herself with the greatest propriety.

47th. The law when a wife can put away her husband.

The law when a wife can put away her husband is this:*

Another matter I will state is the four sources of pride in a woman: 1st, when a woman thinks, "I am of a good family, and my husband is of a low one," this is pride of class; 2nd, if a woman who is said by many people to possess the five perfections in her members, which are, good hair, good flesh, good skin, good bones, proper age, if she be praised by many people as possessing these perfections, and her husband's figure and appearance are ordinary, and on these grounds does not submit to her husband's control, but is disrespectful to him, this is pride of appearance: 3rd, if a woman with much property marries a man who has none, and reflecting that she is the owner of the property, speaks disrespectfully and superciliously to her husband, or if her husband and herself having much wealth, she on this ground speaks improperly to other people, this is pride of wealth: 4th, if a woman thinks that her relatives and friends are numerous, and that her husband has few or none, and on this ground speaks disrespectfully to him or others, this is pride of family. A woman with these four descriptions of pride is not to be put away; let the husband correct her three times. In correcting her, he is not to beat her with his elbow or fists, or the bight of a rope, or with a large stick, or kick her on the breasts, or stamp on her neck; this is the treatment of a slave or adulterous wife, and setting these aside, he may beat her with a carter's rod or the palm of his hand, on the loins, buttocks, or feet. If after having chastised her three times, she continue her former habits, it is confirmed pride; let him have the power to put her away. Even if the wife does not wish to separate, let the husband have the right to do so, and let the whole of the property of both be divided equally; on these terms let them separate.

* *Note.* This paragraph is too abominably indecent to be translated.

ကြောင့်စွန့်ပိုင်၏ဟူသတည်း။ ။ငင်ကဲ့သို့အကျင့်၌။လင်မကွာလိုမှန်
အံ့။ မယားကကွာလိုလျှင်။မယားပါရင်းကိုမယားယူစေ၍။နှစ်ပါးစုံတင်မြီ
ကိုလည်းမယားခံစေ။ နှစ်ပါးစုံတွင်ကောင်းဥစ္စာရှိလျှင်လင်ရစေ။လက်ထက်
ပွားမရှိ။မယားကပါရင်းဥစ္စာရှိချေလျှင်။လေးစုစု၍။တစုမယားကိုပေးစေ။
မယားကတင်မြီပါလည်း။မယားအလုံးဆပ်စေ။နှစ်ပါးစုံတွင်တင်မြီရှိလည်း။
မယားအလုံးဆပ်စေ။တင်မြီကောင်းဥစ္စာမရှိလျှင်။မယားကိုယ်ဖိုးတန်သဉ်
တွင်။လင်သို့ပေး၍ကွာစေ။ ။မယားကိုလည်းကောင်း။ သားသ္မီးကို
လည်းကောင်း။အမျက်ထွက်ခြင်းငါးပါးအပြားရှိ၏။ ငါးပါးဟူသည်ကား။
အကြင်မယားသည်။ မကျင့်အပ်သောတစုံတခု။ အမှုအရာကိုကျင့်မိသော်။
ရှေးဦးစွာနှုတ်ဖြင့်သာယာစွာပြောဆို၍။ ခတ်မဆိပ်နေရာ၏။ သားသ္မီးတို့
သည်မိဘကိုမရိုမသေ။ တစုံတခုအမှုကိုပြုကျင့်မိအံ့။ ရှေးဦးစွာခတ်မဆိပ်
နေရာ၏။ထိုနောက်ထပ်၍ကျင့်သောသားသ္မီးတို့ကို။အရှက်ခွဲရာ၏။ အရှက်
ခွဲခြင်းဟူသည်ကား။အိမ်သို့မတက်စေခြင်း။အဝတ်အစားမပေးခြင်းတည်း။
ထိုနောက်ဘကြိမ်ပြုမြဲပြုအံ့။ခြေလက်တို့ကိုကြိုးနှင့်တုပ်၍။နေပူလှမ်းခြင်းကို
ပြုရာ၏။ငင်ထပ်၍ပြုပြန်အံ့။ဝါးခြမ်းဖြင့်ပုတ်ခပ်ရာ၏။ ငင်နည်းတူပြုပြန်အံ့။
ချင့်တို့၌ရှိသောဝတ္ထုပစ္စည်းတို့ကိုရုပ်သိမ်းရာ၏။ ထိုနောက်တကြိမ်ပြုပြန်
အံ့။အတူမနေရာ။စွန့်ရာ၏။ဤသို့ဆိုခြင်းကား။သ္မီးနှင့်သားကိုရ၏။ မယား
လည်းဤကဲ့သို့အကြိမ်ကြိမ်ပြုလျှင်။လင်ကွာပိုင်စေဟူသတည်း။ ။ထို
သို့ကွာပိုင်စေဆိုခြင်း၌။ မယားမကွာဆိုမည်။ လင်ကကွာလိုလျှင်။ စိတ်တူ
ကွာဖြစ်စေ။ပါရင်းကိုပါရင်းရှင်ယူစေ။လက်ထက်ပွားကိုအညီခံကြစေ။တင်
မြီမှာလည်းနည်းတူဆပ်ကြစေ။ငင်အမှုအရာကြောင့်လင်သည်ဆုမ္မခြင်း၌။
လင်ကမကွာဒှန်အံ့။ချင်းတို့၌ပါရင်းကို။ပါရင်းအတိုင်းယူကြစေ။လက်ထက်
ပွားမှာမယားမရသာ။ တင်မြီလက်ထက်ပွားရှိက။ မယားအလုံးခံ၍ကွာ
စေ။ဤအရာကား။မယားကိုဆိုသတည်း။ ။သားသ္မီးတို့မှာ။ဆိုခဲ့ပြီး
သောအပြစ်တို့ကို။အလွန်ကျင့်သဖြင့်။ဘမိတို့ဆုမ္မ၍မနိုင်အံ့။ ဥစ္စာအလုံးကို
ယူစေ။မိဘအမွေကိုလည်းမခံမစားသာချေ။ ခွေးနှင့်ထိုက်ရာသောသားသ္မီး
တည်း။

မယား၌လင်။ သားသ္မီး၌မိဘ။ အမျက်ထွက်ခြင်းငါးပါးဖြင့်။ ဆုမ္မပိုင်
သောတရားတည်း။ ။ငင်ဆုမ္မသည်ကိုတည်ကြည်စွာကျင့်ပေက။သား
သ္မီးတို့လည်း။ အမွေကိုခံစေ။ မယားကိုလည်းမစွန့်သာချေ။ ဤသို့ဆုမ္မပြီး
နောက်။ကောင်းအောင်ကျင့်ပါမည်ဟု။ဝန်ခံ၍ကျင့်သောမယားကို။လင်စွန့်
ချေသော်။ပါရင်းကိုပါရင်းရှင်ယူကြစေ။ လက်ထက်ပွားကိုမယားအလုံးရ

If under these circumstances the husband does not wish to separate, and the wife does, let her take all her original property, and bear all their mutual debts. If there be any mutual property, let the husband have it; if there be none, and the woman have original property, possessed by her before marriage, let it be divided into four shares, and let the husband have one; and if she had original debts, let her bear them all, and also their mutual debts (incurred after marriage.) If they have no debts or property, let the wife pay the proper price of her body to the husband, and let them separate.

There are five kinds of anger toward a wife and children; they are these: If a wife acts improperly in any way, her husband should at first reprove with mild language, and take no further notice of it. If a child acts in a way disrespectful to its parents, or speaks disrespectfully to them, it should be looked over for the first time; but children who do the same a second time may be put to shame by not allowing them to enter the house, and refusing them food and clothes. If after this they shall repeat their offence, their hands and feet may be tied with a cord, and they may be exposed to the heat of the sun. Should they after that repeat the offence, they may be beaten with a part of a split bamboo; and if they shall again repeat their offence, all the property they possess may be taken away; and if they still again repeat the offence, they may be turned away altogether.

As regards separation, if the wife refuse her consent, and the husband insist on a separation, let them separate as by mutual consent; let each take what property they originally brought, and divide equally what they have acquired since marriage, and pay the debts in the same proportions. In case of the husband correcting the wife for these faults without wishing to separate, if the wife does wish it, let each take their original property, and let the wife have no share of property acquired during their marriage, but pay all the debts incurred (in that time.)

If the children continue the above offences, and are not to be prevented by correction, let the parents take all their property, and let them have no share in their inheritance; they are children who may be driven off by setting dogs at them. This is the law, and the five offences wherein the husband may correct the wife, and parents their children, with anger. If after being thus corrected, they behave in a correct and proper manner, let the children have their share in the inheritance, and the wife shall not be put away. If a wife, after correction as now described, promises to behave well, and keeps her promise, and the husband puts her away, let each have their original property, and let the wife have all the property acquired during marriage, and the husband pay all the debts incurred mutually, because

စေ။နှစ်ပါးတွင်တင် မြဲရှိလည်း။လင်ကအလုံးဆပ်စေ။ ဆုမ္မခံ၍ကျွန်နှင့်အတူ ကျင့်ပြန်ပေသောမယားဖြစ်ခြင်းကြောင့်တည်း။ ။သားသမီးတို့မှာ လည်း။ မိဘတို့အကြိမ်များစွာဆုမ္မ၍။ မိဘအလိုသို့လိုက်၍မွေးကျွေးခြင်း။ ကောင်းမွန်သောအကျင့်ကို ကျင့်ပြန်ပေကလည်း။ မိဘအမွေကို စားစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အပယ်ငရဲမှလာသောသူ။နတ်ရွာလားသော အကြောင်းကိုကျင့်သောသူကဲ့သို့။ မိဘစကားကိုနာခံပြန်သော့ကြောင့်တည်း ဟူ။ မြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော။မနူမည်သောရှင်ရသေ့ ဆိုတော်မူ၏။

မနူအကျယ်တေရသတဆယ်သုံးတွင်။ မယားအပြားခုနှစ်ပါး။ လင် မယားဖြစ်ရာသည်အကြောင်းသုံးပါးမှစ၍။လင်မယားကွာခမ်ကား။ဤတွင် ၍ပြီးပြည့်စုံ၏။

the wife, having received correction, conducts herself in the manner of a wife like a slave.

As regards the children, if after their parents have many times corrected them, they comply with their wishes, contribute to their support, and conduct themselves with the greatest propriety, let the have a share in the inheritance. Why is this?—because they atter again to the words of their parents, like one who has been relieve from hell, and conducts himself so as to reach the country of the nat This the son of the king of Bymahs, the sage recluse called Menc said.

Thus in the twelfth volume of the Menoo Kyay, the seven kinds wives, and from the three ways of contracting marriage, to the sep ration of man and wife, is contained in full.

END OF THE TWELFTH VOLUME.

မနုအကျယ်တေရသာ။

နမောတဿ။ဘဂဝတော။အရဟတော။သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မာတိကာ။

မနုအကျယ်တေရသာတဆယ်သုံးတွဲ၌သက်ရှိ။သက်မဲ့ကိုလောင်းကြရာအမှုက်ရှိ။မရှိလောင်းခြင်း။လောင်းတန်းကြီးငယ်ကိုရသင့်။မရသင့်ဆိုခြင်းစကားအစည်။

မြတ်သောမင်းကြီး။ရှေးဦးစွာလောင်းတန်းကြီးကိုဆိုပေတုံအံ့။

အကြင်လူတို့သည်။ဒေါသနှင့်ဖြစ်စေ။ဒေါသမရှိဖြစ်စေ။ မည်သည့်အချိန်ရက်လတွင်မိုးဃ်းရွာမည်။တဦးကမရွာဆို၍လောင်းခြင်းတပါး။ ။ဤမြေကြီးသည်။မည်သည့်အချိန်လနှစ်ကိုကွဲအံ့။မြည်အံ့ဆိုမည်။မကွဲမမြည်တဦးကဆို၍လောင်းခြင်းတပါး။ ။ဤတောင်သည်။မည်သည့်အချိန်နေ့လရောက်လျှင်ပြိုကွဲအံ့။မြင့်အံ့။နိမ့်အံ့ဆိုရာ။မဖြစ်မဟုတ်ရာဆို၍လောင်းခြင်းတပါး။ ။မည်သည့်နေ့ရက်လအချိန်ရောက်လျှင်။လေနီ။လေဖြူ။လေဝါ။ လေမည်းလာစိမ့်ဆိုခြင်း၌။မလာဆို၍လောင်းခြင်းတပါး။ ။မည်သည့်နေ့ရက်လအချိန်ရောက်လျှင်။ဤမြစ်။ဤမူး။ဤချောင်းတို့သည်။ ကမ်း၍သည်သို့သာမြစ်မူးချောင်းလာမည်ဆိုရာ၌။မလာဆို၍လောင်းခြင်းတပါး။ ဤလောင်းတန်းကြီးတို့သည်။ လူမိုက်တို့၏ လောင်းခြင်းဖြစ်သည်။ လက်ရောက်ဖြစ်စေ။လက်မရောက်ဖြစ်စေ။ထိုလောင်းတန်းစာထားအသိအကြားဖြစ်လည်း။မရကြရာကင်းလွတ်စေ။ ဤအရာကား။နှစ်ဦးသားတို့မိုက်သောအရာ။မိန္တာမိဌ္ဌအယူတည်းဟု။မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

တနည်းတုံ။စပါးဆံ။ပြောင်းပဲ။လူးဆပ်။နှမ်ဝါကို။မြေကြီးအထုလောင်းခြင်း။အဝတ်အထည်အလိပ်ကို။ မိုဃ်းတိမ်အထိဆို၍လောင်းခြင်း။ ထောပတ်။နို့။ထမ်းဆီကြည်ရက်တက်ကို။သမုဒ္ဒရာရေနှင့်အမျှဆို၍လောင်းခြင်း။ ပတ္တမြားရွှေငွေတို့ကို။မြင်းမိုရ်တောင်နှင့်အမျှအလေးဆို၍လောင်းခြင်း။ဤလောင်းတန်းများမှာလည်း။လောင်းတန်းကြီးတွင်အငယ်ယူ။မိုက်ကိုယ်ကိုကြိုးဝါး၍လောင်းခြင်းဖြစ်သည်။အရှုံးအနိုင်ရှိသည်ဟု။အပြစ်မရှိရာ။ကင်းလွတ်ကြစေ။

LAWS OF MENOO.

THE THIRTEENTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE VOLUME.

The law as regards betting, either coolly or in a passion, on animate or inanimate things, and whether bets, large or small, are to be paid or not.

Oh excellent king! I will first treat of large bets. If any one, in a passion or not in a passion, shall bet that it will rain at a certain time, that the earth will at a certain time open, or make a noise, and another bets that it will not; or that a certain hill on a given day will crumble down or become higher or lower, and another bets that it will not; or on a certain day that the wind will be red or white, yellow or black, and another shall bet that it will not; or that on a certain day streams, rivers, or brooks will dry up, or take their course in another direction, and another shall say that they will not—these are the bets of fools; whether the stakes be deposited or not, or the bet made before witnesses and on a written engagement, the money shall not be paid. In this case both parties are foolish. Thus Menoo, the sage recluse, said.

In another case of extreme betting; betting a heap of rice, paddy, cholum, grain, barley or cotton, as large as the earth, a pile of cloth up to the clouds, an ocean of butter, milk, ghee, butter-milk, or vinegar, gems, gold or silver, as heavy as mount Myenmo—this is a lesser description of extreme betting. It is mere foolish boasting. Such bets can neither be won or lost; let the better be free.

ထိုမှတပါး။သက်မဲ့လောင်းရာ။ကစားရာအခြင်းကား။ တဆယ်ကိုးပါး အပြားရှိ၏။

တဆယ်ကိုးပါးဟူသည်ကား။ စစ်ဘုရင်တစ်။ တံကျစ်တစ်။ လေးကွက်တစ်။သစ်ခွေ့ဆုပ်စုံမတစ်။သစ်ခွေ့တွင်းချတစ်။သေသပိဏ္ဍာမျိုးတစ်။ကျောက်အုပ်မြေခဲဒုတ်လှံကန်အနီးအဝေး။အမြင့်အနိမ့်နှင့်ဆိုခြင်းတစ်။ဖဲရိုက်တစ်။ပဆစ်တစ်။အဝေးအနီးအတည့်အမှန်ဆိုခြင်းတစ်။ကြက်ပေါင်တစ်။ ဂုညင်းတစ်။ ။ဤအခြင်းအရာများကိုဆိုတိုင်းပြုတိုင်းမှန်၏။နိုင်သူစားပိုင်၏။ထိုသို့စားပိုင်ရာ၌။လက်ရောက်သာစားပိုင်စေ။လက်မရောက်က။မစားပိုင်။

ရေကူး။ရေရောက်။မရောက်။ငုတ်နေနိုင်။မနေနိုင်လောင်းခြင်းတပါး။ သစ်ပင်တက်နိုင်။မတက်နိုင်စေဟုလောင်းခြင်းတပါး။ ။အခုန်အဆွဲရောက်။မရောက်။ထိမထိလောင်းခြင်းတပါး။ ။ဒုတ်ဓါးလှံသေနတ်လေး ရှမရှ။စူးမစူးလောင်းခြင်းတပါး။ ။ချီနိုင်၏။မချီနိုင်။ထမ်းနိုင်၏။မထမ်းနိုင်လောင်းခြင်းတပါး။ ။ဤငါးပါးသောလောင်းတန်းမှာ။ပြုသူနိုင်လျှင်ဆိုတိုင်း။ လောင်းတိုင်းလက်ရောက်ဖြစ်စေ။ လက်မရောက်ဖြစ်စေ။ အလောင်းကိုစားပိုင်စေ။ ။တနည်းဆိုပေတုံအံ့။ငင်ငါးပါးကိုလောင်းကြရာ။စိတ်ပေါ့သူအသက်တန်းတွင်။ဆယ်စုတစုမပြည့်မရောက်သေးသောသူဖြစ်၍။ဆိုဆိုသမျှစကားအတိုင်း။ရှုံးရာကိုလည်းမစားရ။အလျှင်းလွှတ်စေ။ရေကူး။သစ်ပင်တက်။ဓါးခုပ်လှံထိုးကြောင့်သေချေသော်။ သေခမ်း။သေနားကိုသင်းပြုပ်စေ။ သေသူမိဘအဒုပ်ပေါက်ဖော်သားချင်းတို့အား။ ငွေအကျပ်သုံးဆယ်တွက်၍။ အတက်တဆယ်သင့်။ သုံးပိသာငွေကိုလျှော်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ စိတ်ပေါ့လူငယ်တရားမဝင်ကို လှည့်ပတ်ရာရောက်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ ။စိတ်သဘောတူ။သူသိသူကြားဖြစ်သည်မဆိုသာချေ။ စိတ်ကိုစိတ်ရှင်အစိုးမရ။ ဆိုးဆမသိချေသည်ဖြစ်၍ဆိုသတည်း။ ။ဆွေမျိုးညာတိပေါက်ဖော်မရှိ။ သေသူချည်းသာဖြစ်ချေလျှင်။အလောင်းအစားပြုသူက။ရှုံးနိုင်စားပိုင်စေ။သင်းပြုပ်သဖြင့်အပြစ်မရှိ။ချင့်ကျိုးနာလျှင်။ငင်ကျိုးနာသူကို။လွှတ်အောင်ကုစေ။ ။မိဘပေါက်ဖော်အမျိုးရင်းတို့အသိအမြင်လောင်းဆိုကြသည်ဖြစ်က။ ရှုံးနိုင်စားပိုင်စေ။သေကျိုးနာလည်း။အပြစ်မရှိ။ ချင့်အဒုပ်မိဘပေါက်ဖော်ညာတိတို့တာဝန်တည်း။

လူနှစ်ယောက်။အပြေးအမြန်သာမသာ။သစ်ပင်ပန်းတုန်းတိုင်စိုက်မှတ်၍။ အပြေးပြိုင်ကြရာမှာ။ နိုင်သူကလက်ရောက်။ လက်မရောက်ဖြစ်စေ။ အလောင်းကိုစားပိုင်စေ။ရှုံးသောသူသည်။တွင်းကျွန်သော်။ ခလုပ်ဆူးငြောင့်

In betting on inanimate things, there are nineteen kinds. 1. Teet tureng—chess; 2. Tagyeet, (obsolete;) 3. Lay-guet—checkers; 4 Tsong-ma—odd or even; 5. Tweng-khya—resembling the game of marbles, called by school-boys "Three-holes," but played with seeds; 6. Thay-tha-weed-dya—guessing what is in the closed hand; 7. guessing the height or distance of a stone, a brick, a stick, or a lump of earth; 8. cards; 9. dominoes; 10. shooting or throwing at a mark; 11. kyet-poung; 12. khong-gnyeen, like a game of marbles, only played with large beans. In these matters the winner has a right to be paid, but only what he receives on the spot; he shall have no right to sue afterwards for any balance still unpaid. In betting, or swimming a distance, or staying a certain time under water, climbing trees, leaping, being invulnerable to stick, sword, spear, musket or bow, lifting a weight, or carrying it, in all bets on these five matters, the whole amount betted shall be paid to the winner, whether the stakes were deposited or not.

I will state another case in betting on these five matters. If one party be a fool, or have not completed one tenth of the age of man, the bet shall not be paid. If in swimming, climbing a tree, cutting with a sword, or thrusting with a spear, he (the fool or child) shall lose his life, let the other party pay the expenses of his funeral, and let him pay as compensation to the parents or relatives of the deceased the price of ten men, reckoning each at thirty tickals, or three hundred tickals of silver. Why is this?—because it amounts to a deception practised on a fool, or a child not of legal age. A plea of mutual consent before witnesses shall not avail; the deceased had not the power of judging or reflecting. If the deceased had no relations, let the other party be paid if he win, and let him not pay if he lose; let him be free from penalty, except the payment of the funeral expenses as regards the death. But if the fool or child have his limbs broken, or is injured, let the other party support him till he recovers. If the parents or relatives were witnesses to the bet, let it be paid as it may be lost or won, and let (the sane party) be free from blame on account of the death of the other, or any injury he may sustain; it was the duty of his parents or relatives who were over him to protect him. If two men have a debt regarding their swiftness in running, and put up a mark or fix upon a tree as the goal and race, let the debt be recoverable, whether payment was made before starting or not. If the loser fall into a hole or hollow, knock

ထိခိုက်ရှုးမိသော်၊ ညှိတွယ်၍လဲသော်၊ လောင်းတန်းဆိုချေတွင်တဝက်ပေး
စေဆိုတုံ၏၊ ရှုံးမည်မြင်ရာတွင်၊ လည်းတန်ပြုသော်၊ လောင်းတန်း ရင်းအ
တိုင်းစားစေ၊ အပြေးအသွားအမြန်လောင်းရာ၌၊ ရန်ငါးပါးကင်းအောင်၊
ခလုပ်ဆူညှောင့်ကျွင်းမရှိ၊ ညီညွတ်ရာမှာ၊ ပြေးသွားလောင်းကြရမည်၊ မြင်း
နှီး၍အပြေးအမြန်လောင်းကြရာမှာ၊ အသက်ရှိသည်ဖြစ်သည်၊ လက်ရောက်
လက်မရောက်မဆိုသာ၊ လောင်းတိုင်းပေးစေ၊ ထိုသို့စီးနင်းပြိုင်ရာ၊ တာတိုင်
မှတ်သဉ်အရပ်သို့၊ ထိုမြင်းမရောက်မှီ၊ ထိုမြင်းသေသော်၊ တဝက်ပေးစေ၊ တာ
တိုင်ထားရာအညီရောက်၍သေသော်၊ အပြစ်မရှိ၊ လောင်းတန်းလျှော်ကြစေ၊

ဆင်တိုက်၊ ကျွဲတိုက်၊ နွားတိုက်၊ ဆိပ်တိုက်၊ သိုးတိုက်တို့မှာလည်း၊ အ
ချိန်နာရီထား၍တိုက်ကြရာတွင်၊ ပြေးသော်ဆိုတိုင်းလက်ရောက်၊ လက်မ
ရောက်နိုင်သူကစားစေ၊ ဆိုင်၍ခွေခတ်ကြရာ၊ ခြေလက်ပြိုကျိုး၍၊ ဆိုင်၍မ
ခွေဝန့်ရှိသော်၊ ထက်ဝက်ပေးစေ၊ သေသော်လည်းထက်ဝက်ကိုပေးစေ၊ ဤ
ကားအရှုံးအနိုင်အပြေးကိုဆုံးဖြတ်သောတရားတည်း၊ ။သို့ကားမဟုတ်
တုံ၊ သေစိမ့်၊ ကျိုးစိမ့်ဆိုကြ၍ တိုက်ခတ်ကြရာသေလျှင်ကျိုးလျှင်၊ ဆိုတိုင်း
လက်ရောက်မရောက်စားပိုင်စေ၊ သေသည်၊ ကျိုးသည်မှာ၊ ဆင်ကျွဲနွားဆိပ်
သိုးတို့၏အရှင်သခင်ကံသာတည်း ။

ကြက်တိုက်ခါတိုက်၊ ငှိတိုက်ဝမ်ပဲတိုက်၊ အတောင်ရှိသောအရာတို့ကို၊
တိုက်ကြရာမှာ၊ လက်ရောက်မရောက်မဆိုသာ၊ နိုင်သူစားစေ၊ ၎င်အနက်ငှိ
မှာ၊ ဒိမ်ခိုစင်အရောက်၊ အသွေးအခေါ်လွှတ်၍၊ လောင်းကြရာမှာလည်း၊
ဆိုတိုင်းရောက်ချေသော်၊ ရောက်သူကစားပိုင်စေ၊ သိမ်းစွန်ရဲတို့အမှုကြောင့်၊
ရောက်မိရောက်ရာ၊ ရောက်သော်လည်း၊ ထိုတိရစ္ဆာန်တို့အသက်ကိုကြောက်
၍ဝင်ရောက်ခြင်းဖြစ်လေသည်၊ နိုင်သည် မဆိုသာသေး၊ ထိုတကြိမ်ကင်း
လွှတ်စေ၊ နောက်တကြိမ်လွှတ်စေဦး၊ နောက်လွှတ်ရာ၊ ဆိုခဲ့ပြီးသောအေး
မရှိ၊ ဆိုတိုင်းမှန်၍နိုင်လျှင်၊ လက်ရောက်၊ မရောက်မဆိုသာ၊ လောင်းတန်း
ကိုစားစေ၊

လှေလှည်းပြိုင်ကြရာမှာလည်း၊ ပန်းတုံးတိုင်အမှတ်အသားထား၍ပြိုင်
လှော်နိုင်ကြလျှင်၊ နိုင်သူလက်ရောက်၊ မရောက်၊ စားစေ၊ ထိုလှေ၊ ထိုလှည်း
သည်ကွဲပေါက်ပျက်ခဲ့လျှင်၊ အလောင်းကိုလက်ရောက်၊ လက်မရောက်မဟူ၊
အမှုကင်း လွှတ်ကြစေ၊ နှင်သည်နွားသေလည်း ရှုံးစေမဆိုသာ၊ ကင်းလွှတ်
ကြစေ၊

သူနှစ်ယောက်၊ အရှုံးအနိုင်တိုင်း၍၊ သတ်ကြရာလောင်းတန်းမှာ၊ လက်
ရောက်၊ လက်မရောက်မဆိုသာ၊ နိုင်သူစားပိုင်စေ၊ ထိုသို့လောင်းကြရာတွင်၊

his foot against a stump, or run a thorn or a spike into it, or catching his foot in any thing shall fall, let him only pay half the debt; but though this is said, it must be a real, not a pretended fall; if it is not real, let him pay the whole. In running for a bet, the ground chosen must be level, and free from the five enemies, stumps, thorns, spikes, holes, and hollows.

In betting on the swiftness of a horse with a rider on his back, it is a living creature; the bet must be paid whether the stakes were deposited or not. If one of the horses shall die on the ground marked out for the race before it reaches the goal, let the owner pay half. If it die close to the winning post, let him not lose; let him not pay the bet.

In elephant, buffalo, bull, goat, or ram fighting, if one shall run within the time noted by a time measurer, let the winner be paid, whether the stakes had been deposited or not. If in fighting, by butting or striking, a fore or hind leg, or a horn be broken, and the animal will not continue the fight, let half the bet be paid, or if he die, let half be paid. In this bet, the losing or winning of the bet depends altogether on one or the other running away, unless it be specially agreed that killing or breaking a limb be considered losing; in that case let the amount betted, whether staked or not, be recoverable in full; it is the luck of the owner of the animal.

In fighting cocks, partridges, ducks, or decoy pigeons, or bets on winged animals, there shall be no difference; whether the stakes have been deposited or not, let the winner be entitled to recover it. In this same bet of letting pigeons loose to decoy others, if the pigeon of one party lure the wild or strange pigeon to the house, let the owner of the house to which he comes have a right to recover. In case a hawk or kite is encountered, and the pigeon takes shelter in the first place it comes to, it is the fear of death that drove the animal in; the owner of the other shall not say he has won; he shall not recover his bet for that time; let them start again, and if there be no birds of prey in the way, let the winner have a right to recover his bet, whether the stakes were deposited or not.

In racing boats or carts, if a goal has been fixed, and one party shall win, let him recover, whether the stakes were deposited or not. If the boat or cart be broken, the bet shall not be paid, whether the stakes were deposited or not; let the loser be free, or if the bullocks die, let it not be paid. If no accident happen to the boat, cart, or bullocks, let the winner have a right to recover.

As regards bets on two men fighting, who have been measured and matched, there shall be no distinction, whether the stakes were deposited or not; let the winner have a right to the amount. In this bet,

အရင်းသည်ချင်းလောင်းခြင်းတပါး။ အခြားပွဲနေ့။ပွဲသားတို့ဝင်၍လောင်းခြင်းတပါး။ထိုနှစ်ပါးတို့တွင်။အရင်းကိုတည်ပြီးလျှင်။အလေးဆတက်ဆို၍လောင်းရာ၌။ဥစ္စာလက်ရောက်မဟုတ်သမျှမစားရရာ။ အတက်အဆဂုဏ်ချီးမြှောက်ဆိုခြင်း။ အားမြောက်ကြလေသည်။လွှတ်ကြစေ။ ထိုအလောင်းတို့သည်။ဆင်မြင်း။ကျွဲနွား။ကျွန်။ရွှေငွေ။ကြေး။ဆံ။စပါး။အထည်အလိပ်ကိုလက်ရောက်ငင်ပြလောင်းသော်။နိုင်သူစားပိုင်စေ။ရွေးလျှင်ဆိုတိုင်းရွေးစေ။ဝှင်ဆိုခဲ့ပြီးသောဥစ္စာရပ်ကိုမမြင်ရ။လောင်းသူတွင်လည်းမရှိမှန်းသိလျက်ဖြစ်က။လေးစုတစုစားစေ။မယားသားသမီးပေါက်ဖော်တို့ကိုလောင်း၏။ စာထားသည်။သူသိသူကြားဆိုသော်လည်း။ ထိုမယားသားသမီးပေါက်ဖော်တို့မသိမကြားမမြင်ရကား။ နိုင်သည်ဟုမရရာ။ အ စု အ ဆလည်း မစားရရာ။လက်ရောက်ပြခေါ်မြင်ရသိရ၍ဝန်ခံသော်မူကား။ လောင်းတန်း ဆိုတိုင်းရကြစေ။

မည်သည်မြို့ရွာမှာ။ကျောင်းဇရပ်ဆိပ်။သစ်ပင်။တော။ ချောင်းမြောင်း။မူးမြစ်တို့သည်။အရှေ့အနောက်တောင်မြောက် လေးတောင့်တွင်။ မည်သည်တောင့်ကသစ်ပင်အရှည်အတို။အကြီးအငယ်။ကူ။ကျောင်းဘုရားမှာလည်း။အကြီးအငယ်။ အနိမ့်အမြင့်ဆို၍လောင်းကြအံ့။ တဦးက။ သည်အတိုင်းမဟုတ်။ပြိုင်၍လောင်းခြင်း၌။လက်မရောက်က။ လေးစုတစု။လက်ရောက်။ထက်ဝက်မှန်သူကစားစေ။ ။တဦးကမှန်သည်။သို့အကြီးအငယ်။အနိမ့်အမြင့်။အနေအထိုင်အရပ်ဒေသနှင့် ဆိုမည်။ တဦးက သို့သာဖြစ်သည်မဆိုဘဲ။မဟုတ်မမှန်သာဆို၍လောင်းကြရာမှာ။ ရှုံးနိုင်ရှိသည်ဟုမစားကြရာ။ကင်းလွှတ်ကြစေ။ဆိုခဲ့ပြီးသမျှအလောင်းကို။ထိုပွဲတွင်မပေးလျှင်။ကိုင်၍တောင်းရာ၏။ ပွဲပျက်၍သွားပြီးနောက်။ အရပ်တပါး၌ရသင့်သည်ဆို၍။ လောင်းတန်းလက်ရောက်ကိုဆွဲကိုင်၍တောင်းချေလျှင်။နည်းများမဆို။ထိုအကိုင်ခံရသောသူတို့က။ပေးရန်မှန်သမျှကိုလွှတ်စေ။မကိုင်မငင်အသာအယာတောင်းသည်ဖြစ်လျှင်။ ဆိုရင်းအတိုင်းရသင့်သည် မှန်သမျှဥစ္စာကိုရစေ။ ရွှေထီးရွှေနန်း တက်စံသော်လည်း ကောင်း။ ထီးကျိုးစည်ပေါက် သော်လည်းကောင်း။ သက္ကရာဇ်ဖြို သော်လည်းကောင်း။ ချိန်စင် ပေးစင် လက်ရောက်သိမ်းနှင့်ကြသည်။ ပွဲတွင်ပင်ဖြစ်သော်လည်းပစေ။ မရကြသာပြီ။ အလောင်းဖြစ်သည်။ကင်းလွှတ်ကြစေ။ဤသို့လောင်းတန်းကြရာ၌။အောက်ပိုးချိုက်၍။ခါးစောင်းပင့်၍လည်းကောင်း။ ရှေ့အဝတ်နှုမောင်းကိုချီပင့်၍လည်းကောင်း။ လက်ခြေတို့ကိုမြှောက်ကာ၊ ကခုန်၍လည်းကောင်း။ မြေကြီးကိုခြေဆောင့်။ လက်ဝါးပုတ်ခတ်၍။ ကခုန်လောင်းခြင်းသည်။ ရှင်သောနှစ်လုံးဝမ်းမြောက်ခြင်း

there is betting by the parties fighting themselves, and bets made by other people of the assembly. If a sum as an earnest be parted, and the parties bet two or three times that amount, nothing not actually staked shall be recovered; the sums laid beyond this are mere matters of boasting; let them not be paid. If the thing betted, elephant, horse, buffalo, bullock, slave, gold, silver, copper, rice, paddy, or clothes, has been made over, let it be kept, and if it be redeemable, let it be redeemed at the price agreed on. If the property betted be not seen, and it is known the party betting does not possess it, let the winner only have a right to recover one fourth part of the bet.

If a wife, children, or relatives be betted, though it be by a written engagement, and before witnesses, if the party betted does not hear or know of the bet, the winner shall not be entitled to recover, nor any portion of their value. If they be brought and handed over, or shown, seen, and are consenting, let the whole amount of the bet be paid.

If one shall bet that in a particular town or village, a convent, zayat, house, tree, jungle, river, canal, or brook, is east or west, north or south, or any of the intermediate points; that a tree is of a certain height or size; or a cave, convent, or pagoda of a certain size; and another shall bet that it is only so much, if the stakes be not deposited, let the winner have a right to one fourth of the amount. If it be paid down at once, let him have one half. But if one shall bet, distinctly giving their dimensions, distance, or situation, and the other shall merely deny that they are correct, without stating his distance, dimensions, or situation, if he loses he shall not pay; let him be free.

In all the bets now laid down, the loser may be arrested for the amount at once in the assembly in which the bets were made; but if after the assembly has broken up and the people dispersed, the winner arrest the loser in any other place, whether the bet be a large or a small one, let the person who has undergone the arrest be free; but if it be quietly demanded without laying hold of the person, let it be paid. If whilst weighing out the amount, or even if it be paid over and taken up in the assembly in which it was lost, a new king shall succeed to the throne, an usurper depose the reigning king, or a new era be commenced, let it be no bet; the winner shall not recover.

If in this bet one party has girded up his loins, or tucked up the front of his cloth, or thrown about his arms, dancing, leaping, stamping on the ground, or beating it with the palms of his hands, and bet

ဖြစ်ကြ၍။အမှုက်မရှိဘဲလောင်းခြင်းဟူ၍မှတ်ရာ၏။ ။ရှုံးအံ့သောသူ ဟူ၍။ မိတ္တ။ နုင်သင်ဆိုခြင်း။ဆဲခြင်း။လက်သီးဆုပ်၍။လက်မောင်း။လက် ရုံးတမ်ရနိုးခြင်း။ အောက်ပိုးကိုလုံးအောင်ကျိုက်ခြင်း။ အံသွားကြိတ်ခြင်း။ ခမ်ကိုက်ခြင်း။ နိုင်မည်သူဖြစ်စေ။ ရှုံးမည်သူဖြစ်စေ။တဦးကပြု၍။တဦးကမ နှုတ်ဆို။ မပြုမကျင့်သော်လည်း။ လက်ရောက်မရှိသမျှ။ ရှုံးသူ။ နိုင်သူတို့အ တိုင်းပေးယူစားကြစေ။နှစ်ဦးလက်မထိ။ နည်းတူပြုလည်း အပြစ်မရှိ။ ကင်း လွတ်စေ။ ထိုမှတပါး။ငါတို့နိုင်ပြီဘကားဟူ။ ကိုင်ငင်ရိုးတွင်မကိုင်မငင်ဘဲ။ ဦးဆံဆွဲခြင်း။ ထောင်းသတ်ခြင်း။ ခြေနှင့်ကျောက်ခြင်း။ အဝတ်ကိုချွတ်၍။ လည်ပင်းလည်တိုင်ကို။ဖက်ညှစ်၍ပြုသော်။ကျင်ငယ်နှင့်ပန်းသော်။တံထွေး နှင့်ထွေးသော်။မစင်နှင့်လိမ်ကျံကျုံဖက်သော်။ကြိုးနှင့်ဖြစ်စေ။ လက်ခြေကို တုတ်သော်။ မျက်မှောင်ပြူးသော်။ ဒုတ်လှံကန်နှင့်ရိုက်သော်။ နားဝဲ့။ သွား ကျိုး။အကန်း။သွေးစီးသွေးယိုရှိသော်။လုံးထုလုံးပွတ်ရောင်ရမ်ကွဲရှ၍ကိုယ် လုံးခြုံသော်။သေသော်။အထက်ဒါဏ်မှုကိုစီရင်ချက်အတိုင်း။တစုံတခုအပြစ် နှင့်ဒါဏ်ရာ ပြုသည်သူကလျော်စု နှင့်အလောင်းကြေး ငွေဥစ္စာတန်ရာချ၍။ သာလျှင်။သာလျော့က်။နည်းလျှင်။ နည်းလျော့က်လျော်ပေးကြစေ။ လွန်သူ ကမင်းဒါဏ်ကိုခံစေ။ ဤအပြစ်များလည်း။ရှင်ဖြစ်စည်ဖြစ်စေ။ဖြစ်ပြီးနောက် အမှုမစဲခင်ဖြစ်စေ။ အပြစ်ကိုလျော်ပေးမည်ချိမ်းသည်အတိုင်း။လက်ရောက် ပေးစည်ပင်ဖြစ်သော်လည်း။ချွေထီးချွေနုံး ဆက်ခံသော်။ထီးကျိုး စည်ပေါက် မင်းလဲသော်။သက္ကရာဇ်ပြိုသော်။ပစေ။လက်ရောက်ချိန်မပါပြီမဆိုသာချေ။ ပရာ။ပယ်ရာစုနှစ်ပါး။ကိုးပါးပေါင်း တဆယ်ခြောက်ပါးအဝင်ဖြစ်ချေသည် ဟု။ဖြဟ္မာမင်း၏သားရှင်းဖြစ်သော။မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

အမှုအခစားရှေ့နေတို့မှာ။ရှေ့နေချင်းချင်း။ပေါင်တီးလက်ခတ်ရယ်မော ၍။လောင်းခြင်း။ရှင်ပေါင်တီးလက်ခတ် အမှုသည် အမျိုးဥစ္စာ ရှေ့နေဂုဏ် လက္ခဏာနှင့်ကြိမ်းဝါး၍။လက်ဆုပ်လက်တမ်။ကြမ်မြေစသည်တို့ကိုပုတ်ခပ် ၍။ အမှုက်ထွက်ခြင်းနှင့်။ အရှုံးအနိုင်ဆို၍လောင်းခြင်းသည်ပကြစေ။ အ မှုက်မရှိလောင်းခြင်းမှာ။လက်ရောက်ဖြစ်မှရစေ။ လက်မရောက်ကမရရာ။ နှစ်ဦးသားပညာအတတ်ကိုပြူးဆိုကြွေးဝါးရယ်မောခြင်း။ပရက်ပရယ်အမှု ဖြစ်သည်။ ရှင်ရှေ့နေတို့သည်။ အမှုသည်စကားတွင်။ပျက်ပျယ်ကြီစယ်ရယ် မောသကဲ့သို့ပြုကြလျှင်။အပြစ်မရှိ။ အင်တူချင်း ဖြစ်က။ လောင်းသောအမှု။ လက်ခြေလွန်သောအမှုပကြစေ။ တဦးကအမှုက်မယူ။ တဦးကအမှုက်နှင့်။ အလောင်းဆို၍။လောင်းတန်းလက်ရောက်၏။ တဦးကလောင်းတန်းစကား ကို။ဝန်မခံဖြစ်က။လက်ရောက်။လက်မရောက်မရရာပကြစေ။

cheerfully, it is to be set down as betting without anger. If under the belief that one party is about to lose, a person betting shall make use of such language as, "your father and mother," "you sir," or shall abuse him, doubling his fist, stretching out his arms, girding his cloth up, grinding his teeth, or biting his lips, whether it be the person who shall win or lose, if one party shall act in this way, and the other do not, the winner shall have no right to recover the whole sum lost. If both parties betting act in the same way, but without striking a blow, the bet shall be paid; there shall be no blame. If after having won, the winner shall not demand the amount in the usual way, but shall pull his debtor's front hair, strike him with his fists or elbows, kick him, tear his clothes, seize him by his throat or neck, make water or spit on him, spatter him with filth, tie his legs and hands before or behind, beat him with a stick, tear his ear, break one of his teeth or limbs, blind one of his eyes, or bruise or wound his person so that he faint or die, let the person in fault be punished as laid down in the chapter on fines or compensation, according to the offence he has committed. Let the bet be taken into the account; if it be more than the fine, let him receive the difference; if less, let him make it up, and let him be punished criminally. In these offences, if during their progress, or before they are finally settled, even if one has agreed to pay compensation, and he be weighing out the silver, or if it be weighed out, and he is in the act of paying it, if another king succeeds to the throne, or if the king be deposed by violence, or the era be altered, let it not be paid. The recovering party shall not plead that it has been weighed out and had in hand; it comes within the seven and nine, in all sixteen cases, to be set aside. Thus the lord Menoo, the son of the king of Bymahs, has said.

Regarding the bets of advocates or vakeels, who live by that profession, made amongst themselves, laughing, and slapping their thighs or shoulders; if in this way, slapping the thigh or shoulder, a vakeel, on the strength of his principal being a man of rank and wealth, pushes out and draws in his hand, or slaps the floor or the ground, and bets in anger on the result of the suit, let the bet not be paid. If it was not made in anger, let only what was staked be paid; if nothing was deposited, let it not be paid. If two vakeels boast of their science and learning laughingly, it is a joke; if they do this regarding a cause (under trial) and both equally, there is no offence. If the conduct of both was the same, and a blow was struck, let not the bet be paid. If one party is in anger and the other is not, and they bet, and stake the amount, if one expressly states that he does not accept the bet, it is null and shall not be paid, whether the money

နှစ်ဦးသားအမျက်နှင့်လောင်းကြသော်။လက်ရောက်သည်ကို။နိုင်သူရကြစေ။လက်မရောက်သမျှပစေ။တဦးကအများလက်ခြေလွန်သော်။ အင်တုချင်းတွက်၍ချအပြစ်လွတ်စေ။ သာလွန်သူ။ နှုတ်လျှင်နှုတ်လျှောက်။ လက်လျှင်လက်လျှောက်။အပြစ်ကိုလျှော်စေ။အမှုသည်မတိုက်မတွန်းဖြစ်က။အမှုသည်ဦတိုက်တွန်း၍ ရှေ့နေ ပြု ရပါချေမူ။ အညီအမျှအပြစ်ကိုခံစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အမှုသည်အမှုကိုရှေ့ဆောင်ရွက်ပြုရာအမှုသည်။စိတ်ပါကိုယ်ရောက်ဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း။ ။အခြားအမှုကိုတိုက်တွန်းလျှင်။တိုက်တွန်းသူတစု။လက်ခြေနှုတ်လွန်သူနှစ်စုခံရလေသည်။အမှုနှင့်မနှီးမတူသာချေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ဝတ္ထုကိုရှေ့နေအမှုသည်တို့ညီအမျှစားယူကြသည်အရာဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း။ ။ထိုသို့လောင်းတန်းကြီး။လောင်းတန်းငယ်။လက်ရောက်။လက်မရောက်။ကစားပွဲဖြစ်ရာ။နှစ်ဦးသားလောင်းတန်းပြုကြသူတို့။ သေရည်သေရက်သောက်စားရစ်ဝလျှက်ရှိသည်။ထင်ရှားဖြစ်မူ။ဆိုခဲ့သမျှတွင်။မသောက်မစား။မရစ်မဝမှီ။အမှုတွင်သာတဉ်စေ။သောက်စားရစ်ဝကြ၍။ခိုက်ရန်ဖြစ်စေ။အလောင်းအစားဖြစ်ကြသမျှမှာပကြစေ။လက်ရောက်လက်မရောက်။မဆိုသာ။ ရစ်မူးတက်သောသူ၏သဘောသည်။ဆင်မှုန်ရစ်နှင့်တူ၏။ အရူးမျိုးတွင်လည်းအလွန်တည်းဟု။မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။တောအရပ်၌ဖြစ်စေ။ဆိတ်ကွယ်ရာအရပ်၌ဖြစ်စေ။ လောင်းကြသမျှမှာ။ကွယ်ကြ၍သက်သေမရှိ။နှစ်ဦးသားသစ္စာပြုစေ။နှစ်ဦးသားသစ္စာပြုဝန့်ကြလျှင်။အပြစ်လွတ်စေ။ တဦးကသစ္စာမပြုဝန့်လျှင်။ ပြုဝန့်သူစကားအတိုင်းမှန်စေ၍။အစွပ်ဖြစ်လျှင်။လေးစုတစုအပြစ်ပြန်စေ။ရထိုက်သောသူ။သစ္စာပြုဝန့်ချေလျှင်။တဝက်ပေးစေ။ရစေ။ ထိုလောင်းသူတို့။သေပျောက်ရှောင်တိမ်းသော်။ မယားသားသမီးမိဘအတူနေတို့။ဝန်မခံမသိက။နိုင်သူတို့အလောင်းနှင့်စပ်သမျှအမှုကို။မတောင်းရရာလွတ်စေ။ ။ထိုမှ၍မှဆိုခဲ့ပြီးသမျှစကားအရပ်ရပ်ကို။ပြည့်ရှင်မင်းမှစ၍။သေနာပတိအမတ်စစ်သူကြီး။ဆရာ။တရားသူကြီး။မြို့ရွာသူကြီး။မြို့ကွပ်။မြေတိုင်။အကြီးအအုပ်ပြုသမျှတို့က။ရင်အမှုကိုမပြုရာ။မပြုကြနှင့်။ပြုကျင့်သော်ကြီးစွာသောအပြစ်ဒါန်ကိုပေးမည်။ပြည်တွင်းပြည်ပပိုင်ဆိုင်အုပ်စုသားတို့အား။ကြားသိထင်မြင်အောင်။မောင်းကျော်စေ။အသက်သတ်ခြင်း။ ခိုးခြင်း။သူသားအိမ်ရာပြစ်မှားခြင်း။ မှုသားဆိုခြင်း။ သေရည်သေရက်သောက်စားခြင်း။ ခါးမြခိုးသေးမီးပွားခိုက်ပွားရန် စစ်နိုင်ထက်ကြီးကဲ။ပလက်ကာရမပြုကြနှင့်။ ဆိုခဲ့ပြီးသမျှအချက်ကိုပြုကျင့်လျှင်။ ကြီးစွာသောအပြစ်ဒါန်ကိုခံရမည်။ မောင်းကြေးနင်းကျော်၍ နှစ်သစ်တကြိမ်။

was staked or not. If both bet in anger, and the money is staked, let the winner have it; if it be not deposited at once, it is no bet. If one party has used more violence than the other, let a deduction be made from the amount of the bet after due consideration, so as to place them on the same footing. From the party who used most violence, if it was in language, let the deduction be made as laid down in the chapter on abusive language; if by blows, as laid down for assault. If the principals in the suit do not incite the vakeels, they shall be free from blame; let it be entirely a matter between the vakeels. If the principals do incite them, and they shall in consequence commit the offence, let them bear the punishment equally. Why is this?—because in acting as agent in the suit, he acted in accordance with the wish of his principal.

If in other matters one incite another, the party inciting shall bear one third of the fine or compensation, and the active party two; the cases are not the same. Why is this?—because the vakeel and his principal have an equal interest in the matter.

In these great and lesser bets, whether the money be staked or not, if it be evident in the assembly that both parties are drunk, of all they may have said, let only what took place before they got drunk be enforced; bets made after they have got drunk and quarrelled shall be void. There shall be no distinction as to the money being staked or not; the disposition of a drunken man is like that of a nursed elephant; it is a kind of extravagant madness. Thus the lord hermit called Menoo said.

If a bet be made in the jungle or a retired place without witnesses, let both parties make oath; if both swear, there is an end of the matter. If one party will not venture to swear, let the statement of the person who will swear be taken as fact. If it be the person who made the demand who will not swear, let him pay one fourth of the amount to the other party. If he will swear, let him receive one half the amount he claims.

If one party to a bet die or abscond, and his wife, children, parents, or those who live with him did not know of the bet, and were not security, the winner shall have no right to demand any thing from them in connection with the bet.

In all that regards betting, from the king downwards, let the ministers, lords, generals, lawyers, judges, heads of cities, villages, land measurers, and all men having authority, send about the gong within and without the town to all the country under their jurisdiction, and warn the people not to do these things, and that if they do, they will certainly be severely punished. They shall also give due warning by beat of gong to the people under their rule, not to commit murder, robbery, or adultery, not to tell lies, not to drink spirits, not to commit incendiarism, and not to quarrel, fight, or oppress one another, and that if they do any of these things, they will be severely

ရသော့ရဟန်းတို့ဝါဆိုရောက်တကြိမ်။ ဝေးနီးတိုင်းနိုင်ငံသို့သဝန်နှင့်သံတို့ကို။ပြည်ရှင်မင်း။မှူးမတ်။ သေနာပတိတို့ကစေလွှတ်ရမည်။ ဆယ်ပါးသောတရား။ငါးပါးသောသီလနိဗ္ဗူကိုမြဲအောင်မြဲစ်တားဆုမ္မခြင်းသည်။ရာဇပဍ္ဍိနမင်းပြဋ္ဌါန်းသည်မည်၏။ထိုတိုင်းထိုပြည်နိုင်ငံအလုံး ဝပြောသာယာ၏။စစ်မက်မုဒိန်းခိုးသူတ္တခ္ခားမြမရှိ။မိုဃ်းကောင်းရာ၏။ဤအရာကို။ပြည့်ရှင်မင်းအစည်ဆုမ္မသင်းပြုဟ်ရမည်။ မစောင့်မရှောက်။အထက်သူမိုက်တို့။ပြုကျင့်ဘူးသောအရာကို။မင်းကြီးလက်ထက်ရောက်သဉ်တိုင်အောင်မဆုမ္မဘဲကျင့်ရိုးထင်၍ပြုကြရာ။မစွန့်မပြစ်ကြလျှင်။လူသွမ်လူဆိုးတို့ရှုံးသော်ပေးလျော်ရလတံ့။ အဂ်ါလက္ခဏာဖျက်ဆီး မည်။ မယားသား ကိုယ်မလွတ် ဖျက်စီးလတံ့။ဆွေမျိုးညာတိ ဖျက်စီးလတံ့ဟု။ ကြောက်ရွံ့ရိုသေစိမ့် သောငှါ။ ပညာဖြင့်အမြင်ရှိသူတို့စီရင်သောကမ္ဘာတန်ဆာဓမ္မသတ်ကျမ်တည်းဟု။မဟာသမတမင်းအား။မနူရှင်ရသော့မိန့်တော်မူ၏။

မနူအကျယ်တောရသတ္တဲပြီး၏။

punished. Once at the new year, and once at the beginning of the religious season or wahso, a proclamation should be made by beat of gong as above, and royal messengers be dispatched to the districts far and near, with orders that the ten laws and five moral duties may be firmly established. If this be done, the country will be prosperous and happy, there will be no wars, rapes, theft, or robbery, and the rains will be abundant. If the people do not keep the laws, but as has been done by foolish people previously, shall continue their evil deeds even to the time of the present king, taking it for a constantly established custom, let them see the laws, the ornaments of the world which are for a guide to all, duly enforced; and let degraded, wicked men see that bets must be paid, and winners receive their dues, or that their members, their wives, their families, or themselves, their relations, or connections will suffer. That they may thus fear and respect the laws, and that men of wisdom may decide with ease and precision, Menoo the recluse propounded to king Maha Thamada this Damathat, or book of the law, the ornament of the world.

END OF THE THIRTEENTH VOLUME.

မနုအကျယ်စုဒ္ဒသာတွဲ။

နမောတဿ။ဘဂဝတော။အရဟတော။သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မာတိကာ။

၁။ အမှတ်ကားမနုအကျယ်စုဒ္ဒသာ။တဆယ်လေးတွဲတွင်တရားအမည်။ ဆင်။မြင်း။ ကျွဲ။ နွား။ ဆိတ်။ ဝက်။ ကြက်။ ဝမ်ဘဲ။ မသေတန်။ မကျိုးတန်။ မပြတ်တန်။ သေကျိုးပြတ်နာသည်ကိုဥပဓာတို့စစ်၍။ စီရင်ရသောတရားတပါး။

၂။ မှတ်ဆိုးတို့ဥပဓာကိုဆိုရာ။လျော်သင့်။မလျော်သင့်တရားတပါး။

၃။ တငါတို့အတတ်ဥပဓာအပြားနှစ်ကျော်။စီရင်ရန်တရားတပါး။

၄။ ပန်းပွင့်ခိုးအပြစ်လျော်ရာ။မလျော်ရာဥပဓာတရားအပြားတပါး။

၅။ ၎င်ပန်းပွင့်ဟူတ်။မညှိုးပန်းမျိုးခိုးသောတရားတပါး။

၆။ ရေပန်းဥပဓာတရားပါ။

၇။ မြို့ရွာ။စေတီ။ကျောင်း။အိမ်ဥပဓာအပြားစီရင်ရန်တရားတပါး။

၈။ အစိန္တေယျာဘုရား၍ရှင်။ ဥပဓာမင်းစသောလူအပေါင်းတို့ကို ဆိုသော တရားတပါး။

၉။ သေခန်းဥပဓာ။လူ။တိရစ္ဆာန်တရားနှစ်ပါး။

၁၀။ လူမှုထိမ်းမြားရာဥပဓာမဝင်သင့်။ဝင်သင့်တရားတပါး။

၁၁။ ပျားဖွတ်တို့ဒေသဥပဓာတရားတပါး။

၁၂။ တအိမ်တရာကာမဂုဏ်ရှက်တင်ရာ။အိမ်ကြီး။အိမ်လပ်။အိမ်ငယ်ခွဲခြားသောတရားတပါး။

၁၃။ ၎င်အိမ်ကိုဖျက်သောစကားတွင်။အိမ်ကြီး။ အိမ်လပ်။ အိမ်ငယ်ရွေးစစ်စီရင်ရာသောတရားတပါး။

၁၄။ ကိုယ်မကျန်းမမာ၍။မှိုင်းမှိုင်းလှုံရာ။သူတပါး အိမ်ကိုကူးလောင်ရာ။ အပြစ်ကိုစီရင်သောတရားတပါး။

၁၅။ အိမ်မီးအုပ်လျက်လောင်၍။ အခြားအိမ်သို့ကူးလောင်သောတရား။

၁၆။ ဆီမီးညှိကူးရာလောင်သောတရား။

LAWS OF MENOO.

THE THIRTEENTH VOLUME OF THE

GREAT WORK OF MENOO.

I worship the god who is worthy of all homage, who possesses an intuitive knowledge of good.

CONTENTS OF THE VOLUME.

၁၇။ လူမိုက်သုအိမ်ရောက်မှိုးတိုက်သောတရား။

၁၈။ အမျက်ထွက်၍။သုအိမ်ကိုမီးတိုက်သောတရား။

၁၉။ ရန်သူအိမ်ကိုမီးတိုက်သောတရား။

၂၀။ တောမီးတိုက်၍။သူတပါးဥယည်။လယ်။ယာသို့ကူး၍လောင်သော
တရား။

၂၁။ ပျားတစက်ကြောင့်ပြည်ပျက်သောတရား။

၁။ အမှတ်ကားမနုအကျယ်စုဒ္ဒသတဆယ်လေးတွဲတွင်တရားအမည်။ ဆင်မြင်းကျွဲ
နွား။ဆိတ်။ဝက်။ ကြက်။ဝမ်ဘဲ။ မသေတန်။ မကျိုးတန်။ မပြတ်တန်။ သေကျိုး
ပြတ်နာသည့်ကိုဥပဇာကိုစစ်၍စီရင်သောတရားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ဆင် မြင်းကျွဲနွားဆိတ်ဝက်အရှင်သခင်ရှိတို့သည်။
မသေတန်။ မကျိုးတန်။ မပြတ်တန်။ သေကျိုးပြတ်နာရှိသည်ကို။လက်သည်
မပေါ်၍စွဲရာဥ္စ။တမြို့နှင့်တမြို့။ တရွာနှင့်တရွာ။နယ်အတွင်းမှန်ရာအပြစ်ကို
လျော်ရမည်မှာ။အစားထည့်စေ။ ထိုရွာအကြီးအအုပ်ခေါင်းတို့နယ်အတွင်း
နေတို့မှာလည်း။အသီးအသီး။အပိုင်အဆိုင်ရှိကြသည်။ထိုအကြောင်းကိုစစ်
၍မြေရှင်မှန်ရာအပြစ်ကိုလျော်ပေးစေ။ရွာတွင်းမြို့တွင်းဖြစ်လျှင်။တရွာလုံး။
တမြို့လုံးတာကို။သူကြီးအအုပ်တို့က။ခံ၍အစားအပြစ်သင့်လျော်စေ။လှံချက်
ဓါးရာရှိသော။ထိုတိရစ္ဆာန်တို့လာသော်။ ခြေကြောင်းအရပ်ကသွေးကြောင်း
ရှိလျှင်။ထိုသွေးကြောင်းရှိရာသို့လိုက်ဦး။ ထိုသို့လိုက်ရာ။ လယ်ယာ။ဥယည်
ဥပဇာရှင်တို့မလွတ်သာ။ အစားအပြစ်ထွက်ရာခံစေ။ သေလာသောအရပ်
ရှင်တို့မှာအပြစ်မရှိ။ ခြေလက်ရှိ၍ရောက်လာခြင်းသာဖြစ်သည်။ အပြစ်မှုး
ကင်းလွတ်စေ။ ထိုသို့မသိ။ အကြောင်းအရာလည်းမတွေ့။မြို့ရွာရှင်။ဥယည်
လယ်ယာမြေရှင်တို့လျော်ပေးရ၍။ နောက်တဦး စကားကို တဦးကြားသော်
လည်းကောင်း။မကြားဘဲနေသော်လည်းကောင်း။ ထိုသေကျိုးပြတ်နာသော
တိရစ္ဆာန်တို့သေရာအရပ်ပတ်လည်ဝန်းကျင်တွင်။ကမ္ဘာတန်ဆာဖြစ်သောခဲ
ကိုကြို၍ထောက်နှစ်ကြစေ။ဥစ္စာရှင်ကလည်း။လိုမှုနှင့်မပြုပါ။ခဲထောက်စေ
၍။ခဲစွန်းလောင်သူအစားအတက်နှစ်ဆလျော်စေ။ ဥစ္စာရှင်ခဲစွန်းညီလောင်
လျှင်လည်းအစွပ်ပေးစေ။ ။ထိုတိရစ္ဆာန်သေသော်။အရင်းဒေသမြေ
ကိုတဦးပိုင်၏။နေသူနည်းများရှိလျှင်။ထိုနေသူတစုတို့ကိုကျမ်းသစ္စာခဲနှင့်မှန်
ရာဖြစ်အောင်စစ်၍စီရင်။တနယ်တည်းတွင်တဦးယာ။တဦးလယ်ရှိလျှင်။ဆို
ခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်းတိရစ္ဆာန် အချက်အရာနှင့်ရောက်လာလျှင်။ ဝေးနီးတာ
ထိုး၍တာနီးသူအစားအပြစ်သင့်ရာခံကြစေ။ ထိုတွင်အမှန်ဖြစ်ခြင်းကိုအလို

17. Regarding a drunken man setting fire to another person's house.

18. Regarding setting fire in a passion to another's house.

19. Regarding setting fire to the house of an enemy.

20. Regarding setting fire to a garden in burning the jungle.

21. Regarding a case where a kingdom was destroyed by a drop of honey.

1st. *When an elephant, horse, buffalo, bullock, goat, pig, fowl, or duck is unlawfully killed, has a limb broken or cut off, or is hurt, the law by which such cases are to be decided, after ascertaining the boundaries of the land where the injury was inflicted.*

Oh excellent king! when elephants, horses, buffaloes, goats, or pigs, having an owner, are unlawfully killed, or have their limbs broken or cut off, and no one was seen in the act, in case of a suit, if the matter be between separate towns or separate villages, the district being proved, in making restitution let the animal be replaced by another, and then let the heads of villages and inhabitants examine the bounds and lands of each, and let the person who is proved to be the owner of the land on which the act was done, pay the compensation.

If it be within the village or city, it falls on the whole of the inhabitants; let the thoogyee or head man levy the amount, and make the proper restitution. If the animal be wounded with a spear or sword, let his steps be tracked; if there be marks of blood on the track, the owner of the garden or field (to which it is traced) shall not be free from fault, but shall make the restitution. The owner of the place where the animal died shall be blameless; it came there of its own accord. But when so much is not known, if no traces or cause of its death are discovered, and the owner of the city or village, the fields, lands or garden, has made restitution, if after this there are reports, or even if there be no reports, let the people who dwell in the neighbourhood, all round the place where the animal died, be tried by the ordeal of molten lead. This is not to be done at the request of the owner of the animal; but let the person that is burned restore two-fold. If the owner of the animal be burned, let him pay to the extent of what he sued for. One person only is the owner of the field or place in which the animal died; if there be inhabitants, few or many, let them all be assembled, and carefully examined both on oath and by the ordeal of molten lead, and let it be decided justly who is the party in fault. If in the same place or district one shall have a field, one a garden, and if, as has been above said, a wounded animal come upon neutral ground beween their lands, let the distance be measured, and let the person whose property is nearest to the spot where the animal was found make restitution as is just. If

ရှိလျှင်ခဲနှစ်ထောက်ကြစေ။ နှစ်ဦးသားခဲမစွန်းမညီခြင်းတူကြလျှင်။ နှစ်ဦး
သားကအစားပေးလျှော်စေ။နှစ်ဦးသားအညီခဲစွန်းလောင်လျှင်။ နှစ်ဦးသား
ကနှစ်ဆတက်ပေးလျှော်စေ။ ။ထိုသို့တိရိစ္ဆာန်တို့သေကျိုးပြတ်နာရာတွင်။
လေးချက် ထောင်၊ ညှောင့်ထောင်။ သစ်ချွန်မောင်း ချုံရှိရာစစ်၍ ထိုတိစ္ဆာန်
များရောညှောင့်ရာတစုံတခု ဒါန် ရာ ဒါန်ချက်ပါရှိသော်။ ထိုတောထိုရွာတွင်
တွင်ပါသည်ဒါန်ချက်ဒါန် ရာနှင့်တူညီလျှင်။ ထိုလက်နက်ရှင်က အစားပေး
စေ၊အပြစ်လွတ်စေ။ အကြောင်းသုံးရပ်ရှိသည်မှာ။ ထိုလယ်ယာဥယည်ချင်
တို့သည်။ငါတို့မှာ တောသားသတ္တဝါ စိုင်ဆပ်။ သမင်။ တောဝက်။ တော
ကြက်။ တောဆင်။ ကျားအစားအသောက်။အဖျက် အဆီးများ၍မည်သည်
အရပ်က။ မည်သည်အတိုင်လေးချက်တွင်းချညှောင့်သစ်ချွန်ဘိစသည်တို့ကို
ထောင်ထားသည်။ ကျွဲနွားဆိတ်။ဝက်။လူတို့ကိုမရောက်ပါစေနှင့်။အထိန်း
အကျောင်းတို့နှင့် ဥစ္စာရှင်တို့ကိုတိုင်ပြော ကြားဆိုရမည်ကို။ မတိုင်မပြော
အရှင်ရှိသတ္တဝါတို့ တိရိစ္ဆာန်သေပျောက်။ ကျိုး နာ သော်။ နှစ်ဆလျှော်စေ။
လူဖြစ်လျှင်ကု၍လွတ်လျှင်ကုမစေ။ကုမ၍မလွတ်သေ ခဲ့သော်။ သေခန်းသေး
နားကိုခံစေ။ အသက်ဖိုးငွေအမျိုးအားတံရာကိုပေးစေ။ ထိုသို့ထား သည်ကို
ပြောဆိုတိုင် ကြား ပါ လျက် အထိန်းမပါ။ အထိန်း ပါ ရောက် ၍။ သေ သော်
လည်း။ထိုတွင်းဆူးညှောင့်ဘိရှင်တို့အပြစ်မရှိ။ ကင်းလွတ်စေဟု ရှင် မနူဆို
တော်မူ၏။

မြတ်သောမင်းကြီး။ တနည်းတုံ။ဒေသအခြားအဝေးသားတို့မသိသော်။
တောလည်လောက်အကြောင်းရှိလျှင်လာရောက်ကြ မြဲ ဖြစ်သည်ကိုထောက်
၍ မိမိတို့ထားသည်အခြင်းအရာ နှင့်ငါးရာတွင်း မြင်း တပြေး တခေါ်ခန့် က
စည်း။သစ်ခက်တား၍လမ်တွင်ထားရ မည်။ စာလည်းအချက် အတိုင်သည်
ကကိုသည်ဥပါဒ်လွတ် သည်မလွတ် သည်ကိုဆွဲထားစေ။ ချင့်တို့ အကြောင်း
အရာသိလျက်လာ၍ထိပါးသေသော်လည်းအပြစ်မရှိကလူလျှင်လူလျှောက်။
တိရိစ္ဆာန်လျှင်။တိရိစ္ဆာန်လျှောက်။ဒေသတွင်စီရင်သည်အတိုင်း။ထိုယာ။ထို
ဥယည်။ထိုထားသောသူတို့ပေးလျှော်စေ။ ဤကားလယ်။ ဥယည်တို့
ဥပဒ္ဒာအစောင့်အရှောက်စီရင်ရန်တရားတည်း။

၂။ မှတ်ဆိုးတို့ဥပဒ္ဒာကိုဆိုရာလျှော်သင့်။မလျှော်သင့်တရားဘယ်ပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။မှတ်ဆိုးအပြားကျဉ်း၍ငါးပါးရှိသည်အဆိပ်။လေး။
လှံ။သေနတ်နှင့်တပါး။ညွတ်။ကျော့ကွင်းထောင်ခြင်းတပါး။ ပိုက်ကြီး။ ပိုက်

it be wished to make sure in this instance, let them also be tried by the ordeal of lead. If neither are burned, let them together make restitution ; if both are burned, let both pay double.

If the dead or wounded animal bears the mark of an arrow or spike, or any particular instrument, let an enquiry be made where there are any bows, spikes of bamboo, or wood, or traps, and if they correspond with the wound on the animal, let the owner of the instrument make restitution.

There are three reasons by which to decide whether more than the simple value of the animal killed or injured shall be paid as compensation, or whether no restitution shall be made at all. If the wild animals, bison, elk, deer, hogs, jungle fowl, elephants, and tigers, come in numbers and destroy the crops of any person, let him give due warning to the head man and owners of cattle, that from such a spot to such a spot it is not safe for buffaloes, cattle, goats, pigs, or people to pass, as he has set spring-bows, holes with sharp stakes at the bottom, spikes or traps there. If he does not give such notice, and an animal having an owner shall die, or have a limb broken, or be hurt, let him restore two for one. If it be a man, and the wound is curable, let the setter of the trap support and attend on him himself, or provide a substitute. If he does not recover, but dies, let the owner of the trap pay all funeral expenses, and pay to his relations the proper price of his life according to his class. If after notice of setting the traps has been given, animals come and are killed, whether they have herdsmen looking after them or not, the setter of the trap shall be held free of fault. This Menoo the sage said.

Oh excellent king! besides this, as it is certain that people of different districts, from distant parts of the country, who do not know, will pass through the jungle on their usual errands or business, let the setters of traps place at a distance as far as a horse runs at one start, or as far as the sound of the voice would reach, from these engines, a branch of a tree across the path, and hang up a written notice that from thence to such a place there is danger of evil ; and if after this people shall knowingly come, and are wounded or killed, the setter of the trap shall not be held in fault. If these warnings are not put up, and a man is injured, let the owner of the land who set the traps pay compensation according to the value of a man ; if an animal is injured, according to the value of the animal, agreeably to the usual custom of the district. This is the law for deciding regarding the protectors of the oopazas of gardens or fields.

2nd. Regarding the oopaza, bounds, vicinity, range of hunting grounds, whether the hunter shall make restitution or not.

Oh excellent king! of hunters on dry land there are five kinds: 1st, those who use poison, the bow, spear, or gun; 2nd, those who set snares and gins; 3rd, those who use nets, large or small ; 4th,

ငယ်နှင့်ထောင်ခြင်းတပါး။တွင်းကျဉ်းဆူးညောင့်ချ၍ထောင်ခြင်းတပါး။ဘိ
မောင်းလည်းညှတ်ကိုင်ဖြစ်ထား၍။ ထောင်ခြင်းတပါး။ ဤသို့ကြည်း၌မုတ်
ဆိုးတို့သည်ဆိုင်ရာ။ ရွာရှင်။မြေရှင်။ တောရှင်တို့သို့တိုင်တမ်း၍လုပ်မည်ကို
သိစေရာသည်။ထိုမှလည်းမည်သည်အခြင်းအရာများကို။တောဒေသအရပ်
မှာထား လုပ်ပါမည်။ အကွက်အရပ်။ ထိုပတ်လည်သားတို့ကိုသိစိမ့်သော
ဌါတိုင်ကြွေးပြောရမည်။ ကျွဲ။ နွားး။ မြင်း။ ဆပ်မရောက်ပါစေနှင့်။ ယနေ့က
သည်မည်မျှရက်တိုင်အောင်ထောင်ထားကြောင်းကိုပြသပြော ဆိုပါလျှက်။
ထိုဒေသသား။ထိုတိရိစ္ဆာန်တို့သည်ထိန်းသူပါ။မပါထိခိုက်ကျိုးနာသော်
လည်းအပြစ်မရှိ။ ထိုကဲ့သို့မပြောမဆိုဖြစ်ကလဉ်း။ဆိုခဲ့ပြီးသည်တိရိစ္ဆာန်။
လူတို့အစားကို။ မုတ်ဆိုးတို့ပေးစေ။ဘဒေသခြားတို့ကိုလည်းသည်တွင်းဆိုး
တားသည်။မလာနှင့်။သည်ကိုသွားလေ။ မှာထားပြောစာဆွဲရမည်။ ၎င်ကဲ့
သို့ဖြစ်လျှက်ရောက်လာ၍။ ထိပါးသော်အပြစ်မရှိ။ တောသွားသို့ ထုံးထား
ခြားချေပြီးသည်။စာမရေးမသားမပြုသာချေ။ စာကိုသစ်ပင်၌ထွင်းမှတ်ရေး
ဆွဲရမည်။ခရီးကြောင်းလမ်လဉ်းပေးရမဉ်။ဝါးချွန်။သစ်ချွန်။ မီးစကျောက်
အုတ်စုထားရမည်။ ထိုကိုမြင်လျှင်။ ခရီးသွားတို့သည်။ တောသွား လယ်
လုပ်သားတို့။အထိတ်မှတ်ထားချေသည်ဟုထိုလွှဲထားသောလမ်းသို့သွား
ရလိမ့်မည်။ အကြောင်းကိုလည်းတောင်သူတောသားယာလုပ်တို့ထုံး။ ဥပ
ဏာဒေသဟုမှတ်ရာ၏။ ။တွင်းချညောင့်ဘိ။ဆိုခဲ့ပြီးသမျှအခြင်းအရာ
တွင်တိရိစ္ဆာန်အသေကိုတွေ့၍။အရှင်မသိ။ယူချေသော်။ တံဘိုးနှစ်ဆလျော်
စေ။ထိုတွင်အလိုရှိလူတို့စောင့်နေဖျက်ယူ၍အပါး အနီးအရပ်တွင်တိရိစ္ဆာန်
အမြီးအရေဥကျွောင်း။အစွယ်။ဦးပြိုပ်တို့ကိုထားရာ၏။ထိုတွင်သခင်ရောက်
၍ဟုတ်တိုင်အလို ရှိ၍ယူပါသည်။ အဖိုးပေး၍ ဖျက်ယူပေသည်ဆိုလျှင်။ ထို
တိရိစ္ဆာန်သေ။ တံဘိုးထုံးခံကိုပေးယူစေ။ အပြစ်လွှတ်စေ။ ထိုအရာတွင်သေ
သောအကောင်ပုတ်ကိုတွေ့၍။ ဖျက်ယူစားမိသော်အပြစ်လွှတ်စေ။ အရေ။
အမြီး။ ပြိုပ်။ အစွယ်တောသွားသခင်တို့တွေ့လျှင်။ ယူစေပေးစေ။ ချင့်မထိန်း
မသိမ်းအပုတ်အနံ့ရှိလေသည်။ထိုတွင်အပုတ်ဖြစ်လည်းအပုတ်အတိုက်ယူ
မည်ဆိုလျှင်စားပြီးသမျှပလပ်စေ။

ထိုအပုတ်အသား။အရေ။အစွယ်။အမြီး။ ပြိုပ်တို့ကိုတောသွားဥစ္စာရှင်
ကယူမဉ်ဆိုလျှင်ယူစေ။ အဖိုးပေးကောင်းသဉ်ဆိုလျှင်။ထိုအနံ့အနယ်ယူရာ။
တံဘိုးကိုပေးယူကြစေ။စားမိသမျှမှာအပြစ်မရှိ။အဖိုးကင်းလွှတ်စေ။ဤကား
ထိုအရာအချက်တွင်။ သားတို့၏ကာလသည်။ သေ၍သုံးရက်ခြောက်သော
အခါ။အပြစ်မရှိ။ကျိုး။ငှက်။ကျား။ခွေး။ လင်ဒ။ ဝံလိုစားသောအကြောင်းရှိ

those who set pitfalls with sharp stakes at the bottom; 5th, those who set heavy substances which fall and crush, spring snares which fly up and suspend, or spring traps which squeeze the animal, and spring bows. Hunters on dry land, when they set their engines, shall make known to the owners of the village, the land, or the jungle, and also to the inhabitants in the vicinity of the spot, that they intend to set such or such an engine in such a spot, warning them not to allow buffaloes, cattle, horses, or elephants, to come there from such a day to such a day. If after this the inhabitants of the place or their cattle, with or without a keeper, shall be wounded, struck, or killed, the hunter is not in fault. If he do not give warning in this way, let him replace the value of the man or animal mentioned above. For people of another district he shall hang up a notice not to go to such a place, or in such a direction. If he do so, and they nevertheless go there, and are hit or killed, he is not in fault; he has done what the custom of forest hunters requires of him. He shall not set his engines without a written notice; the writing shall be either suspended on a tree or cut in it, and shall indicate the road that may be travelled with safety. He shall also make a collection of sharpened bamboo sticks, sticks whose points have been hardened with fire, stones, or bricks, and on seeing them, travellers, wanderers in the jungle, and cultivators, will know that they are placed for marks or guides, and will follow the road indicated.

If a dead animal be taken from a pitfall, press, or any engine without the knowledge of the owner, let double the price be paid. But if a person wanting the animal shall wait there and cut it up, and put the tail, skin, head, tusks, or horns in the vicinity of the trap, and on the arrival of the owner shall tell him the truth, that, wanting the animal, he had taken and cut it up, and would pay the price, let only the usual price of the animal be paid and received; he shall not be held in fault. If a dead animal is found putrid, and is cut up and eaten by any one, let him be held free of fault. If the hunter shall see the skin, tail, horns, or tusks, let him take them; the animal had become putrid through his carelessness in not visiting his traps. Should he say that stinking as it is, he will take what remains of it, let nothing be paid for the portion that has been eaten. If the hunter says he will take the putrid flesh, skin, tusks, tail, and horns, let him do so; if he refuse to take it and demand payment, let only the proper value of the deteriorated meat be paid; let nothing be paid for what has been eaten. This is said with reference to the time meat will keep; if it be the third day, there is no blame to be imputed. If crows, vultures, tigers, dogs, or adjutants have commen-

ရှိကလည်း၊ဖျက်ယူ။လူတို့မှာအပြစ်မရှိ။ကင်းလွတ်စေ။ဤကားတောသွားတို့၏ထုံးစံတည်း။ ။တောသွားတို့လက်နက်။ တောသားတိရိစ္ဆာန် တို့ကိုဆိုခဲ့ပြီးသောတွင်း။ ညှော့င့်။ လေးချက် ပိုက်ကိုင်ရိုက်ကိုင်ပြစ်သိ။ ကျိုး ကွင်း။အနှာနှင့်။ ထိုအရပ်ကကွာ၍။အခြားသောရာတွေ့လျှင်။ လေး။သွေ့တ်။ ညှော့င့်။ ကျော့ကွင်း။ ဘိကိုင်ပြစ်။ ကိုင်ရိုက်တစုံတခုအရာကို မှတ်သား၍။ ကြိုကြိုက် သောသူတို့။ ဝယ်လိုသော် လည်း ကောင်း။ စားလိုသော လည်း ကောင်း။ ငါးရာတွင်း။တတိုင်ကွာသည်မှာ။ အချက်အရာနှင့်သေသော်။ တိ ရိစ္ဆာန် ဖြစ်သည်ဟု။ တိုင်ပြောခေါ် ဆိုရာ၏။ သို့ရာတွင်သခင် မပေါ်လျှင်။ စောင့်၍ထိုတွင်နေရာ၏။ထိုသို့နေရာပြစ်ရာ။ သခင်တောသွား ပေါ်လာ၍။ ၎ ဥစ္စာ။ ၎လက်နက်နှင့်သေသောတိရိစ္ဆာန်ဖြစ်သည်။ငြင်းဆိုကြသော်အချက် အရာ ၍င်တိရိစ္ဆာန်မှန်က။ဖျက်ယူ။ စားသူတို့က။ တံဘိုးကိုဥစ္စာ၍င်သို့ပေး စေ။အ၍င်သခင်မပေါ်သော်။ တောထိုင်။ တောကဲ။ မြေတိုင်ဆိုင်ရာသူတို့ကို တိုင်တမ်ပြောဆို၍ဖျက်ယူရာ၏။ထိုသို့တိုင်တမ်ပြောဆို၍ဖျက်ယူစားသည် ကို။ဥစ္စာ၍င်နောက်မှပေါ်ထွက်ဆိုလာသော်လည်းအပြစ်မရှိ။စားယူပိုင်စေ။ ။ထိုတွင်။တောသွားတို့သည်။ဒေသအပိုင်းအခြား။တိုင်နက်။ပိုင်နက်ရှိကြ ၏။တဒေသကထိန်း၍။တဒေသမှာသေလျှင်။ ထိုတောသွားချင်းတယောက်။ တဝက်ပိုင်စေ။ တောသွားချင်း မဟုတ်သူတို့မှာ။ အတိုင်းစားကဲ့သို့ခေါင်း။ အမြီး။အရေ။အသား။နံ့။ ကျောက်ကပ်လည်တိုင်လည်း။စားရိုးထုံးရှိရာကို သာစားစေ။ တောသွား မုတ်ဆိုးချင်းကဲ့သို့။ ၎မြေ။၎ရေ။ ၎တိုင်နက်။ ၎ပိုင် နက်မှာ။သေလာသဉ်။ သေသောတိရိစ္ဆာန်ကို။ထက်ဝက်ပိုင်ကောင်းသည်။ မဆိုသာချေ။တောသွားမုတ်ဆိုး။ တောသားတိရိစ္ဆာန်တို့ကိုမိမိထိန်းသိမ်း ရာကတွေ့၍။လိုက်သဉ်အချက်အလက်မပါ။ တောသွားတဦးထိန်းရာဒေသ ဥပဇာသို့ဝင်သော်။ထိုတိရိစ္ဆာန်ကို။ ငါအလျှင်ပြစ်သည် မဆို သာ။ ထိုဒေသ တော၍င်မုတ်ဆိုးကသာရပိုင်စေ။ ။တောသွား။ခွေးကိုက်။ သားထိုးလူ ချင်းပြစ်ကြလျှင်။ ထိုတိရိစ္ဆာန်သေအံ့ ဆဲဆဲ လက်ကူသောလျှင်။ ထိုကူသော သူနှင့်။တိရိစ္ဆာန်၍င်ရင်းအညီ စားကြစေ။ ။ဤကားတောသွား။ခွေး ကိုက်။သားထိုး။ မုတ်ဆိုးတို့ဝေစားရာသောအစည်ပြစ်သည်။

မြတ်သောမင်းကြီး။တနည်းတုံ။ငှက်။မုတ်ဆိုးတို့မှာ။ညွှတ်။ ကွင်း။ ပိုက် နှစ်တန်းပြောင်လောက်စာလွှဲ။လေးမျှားသည်။ငှက်။ မုတ်ဆိုးတို့ထုံးတည်း။ ။ဤအရာများကိုအစောင့်အမှတ်။ငှက်ခတ်မုတ်ဆိုးတို့ထားရာ။မှတ် ရာသည်အကြောင်းမရှိ။ချင့်တို့ထောင်လျှင်။ ချင့်တို့စောင့်နေရမည်။မစောင့် မနေ။ သူတပါးဝင်ရောက်လာ၍၊ ငှက်မမိမရ မဆိုသာချေ။ ချင်းတို့ကိုယ်

ced to tear up the animal, there is no fault to be found with any one cutting it up and taking it; let him be held free. This is the custom amongst hunters.

If any jungle animal shall be hit by the engines of a hunter, and have the marks on it of pit, stake, spring trap, arrow, spear, press, or noose, and shall be found dead in another place, let the person finding it note by what engine it may have been killed. If he wish to buy or eat it, let him give notice a mile or two round that he has found an animal dead with marks of wounds on him. If on this the owner does not make his appearance, he must wait there. If whilst he is waiting or cutting up the animal, the hunter, the owner, shall come up and say, "it is my animal, it died by my engine," and this be really the case, let the person who cut him up or ate him pay the proper price. If the owner does not turn up, after having given notice to the superintendent, head man of the forest, the land surveyor, or the proper authority, the finder may cut it up and take it away. If after having so given notice, cut up, and eaten the animal, the owner shall be discovered, the person who found the animal shall not be held in fault; let him have a right to eat it.

Where hunters have their grounds divided and marked off, if an animal is hit in the grounds of one, and die in the grounds of another, et each have a right to one half. Amongst people not hunters, let let the owner of the land on which the animal died have only a right to the head, tail, skin, ribs, backbone, and neck with the bone, which is his right by law and universal custom; he shall not say, as between hunters, "the land is mine," or "the water is mine; the animal died in my possession; I have a right to the half of it;" let the owner of the carcass have it. If a hunter shall see a wild animal in his own grounds, and follow him without wounding him into the grounds of another hunter, he shall not claim as having seen him first; let the owner of the ground have a right to him.

If one who hunts with dogs is chasing an animal, and although it has no chance of escaping, another hunter of the same kind assists him at the death, let him have an equal share with the original owner of the animal. This is the custom in dividing the game between hunters with dogs.

Oh excellent king! in another case; amongst fowlers who catch birds by means of a gin, net, birdlime, arrows blown through a tube, a pellet, bow, sling, or long bow, they are not required to affix notices. If they set any of these engines, they must watch them; if they do not, and people come near them, the fowler shall not blame them if he catch no birds; he shall remain himself, tell them that

စောင့်၍။သည်တွင်။ထိုသို့အကြောင်းရှိပါသည်။ဖွဲဆံညွှာကြဲ။ပါသည်မလာ မသွားနှင့် ဆီးတားရမည်။ တောအရပ်လမ်မသင့်ရာ ဖြစ်လျှင်၊ ထောင်ရာ မိသော။ငှက်တို့သည်အရှင်မရှိဟုယူချေသော်။ တခုကိုနှစ်ခုလျှော်စေ။တည် ညင်များမှာ။ကြွက်တည်ညင်မှာ။ငွေအကျပ်သုံးဆယ်။ ခိုမှာ။ ငွေအကျပ်နှစ် ဆယ်။ဥဩ။ စာတည်ညင်ငွေငါးကျပ်။ ထိုငှက်တို့၏ဥပဓာသည်။ ထားရာ စောင့်ရာတည်း။ အခြား ဥပဓာမဟုသော။ ငှက်မုတ်ဆိုးချင်းဖြစ်သော်။ ထို အရပ်။ထိုမြေ။ တောကိုပိုင်သူတွင်။တိုင်ဆိုလုပ်ဆောင်ဦးသူသည်။ ဥပဓာ ရှင်မည်စေ။ထိုသို့သုမြေ။တောသစ်ပင်အရပ်ဒေသသို့။ ငှက်ခတ်တပါးမုတ် ဆိုးရောက်၍။ မတိုင်ပတမ်၊ မပြောထောင် ယူချေသော်ရသမျှကို။ မုတ်ဆိုး ချင်းအလုံးသိမ်းယူပိုင်စေ။မတိုင်မပြောထောင်မိရာမရက။ငတော။ငဥပဓာ ဒေသဖြစ်သည်ဟု။ အပြစ်အလျှော်။မတတ်ရာကင်းလွတ်စေ။ ဤသို့တရားဆ ရာ။တရားသူကြီးတို့မိစစ်မိရင်ရာ၏ဟု။ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော။မနူ မည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ။ဤကား။ဥပဓာ။သေခမ်း။တော သွား။မုတ်ဆိုးတို့တရားပြီး၏။

၃။ တံငါတို့အတတ်ဥပဓာအပြားနှစ်ဆယ်ကျော်စီရင်ရန်တရားတပါး။

၁။ တံငါတို့အတတ်မှာ။ကွန်ကြီး။ကွန်ငယ်တစ်။ ၂။ ပိုက်ကြီး။ ပိုက်ငယ်တစ်။ ၃။ ရင်းတစ်။ ၄။ ရက်သဲ့ကြီး။ ရက်သဲ့ငယ်တစ်။ ၅။ ရင်းတွန်းကြီး။ရင်းတွန်းငယ်တစ်။ ၆။ မြှုံးကြီး။မြှုံးငယ်တစ်။ ၇။ ဇောက်ကြီး။ဇောက်ငယ်တစ်။ ၈။ ရကွင်းကြီး။ရကွင်းငယ်တစ်။ ၉။ ပတ်သွတ်။ပတ်တင်း။ ခမ်ကောက်တစ်။ ၁၀။ မှိန်းကြီး။ မှိန်းငယ် တစ်။ ၁၁။ မျှားသုတ်။လက်သုတ်။ လက်တမ်တစ်။ ၁၂။ မျှားချိပ် တူးဇော့ကြီးငယ်တစ်။ ၁၃။ ရင်းပတ်တစ်။ ၁၄။ ဆေးခမ်တစ်။ ၁၅။ ကျွမ်ထိုက်ခက်ငင်တစ်။ ၁၆။ မတ်တတ်သားထဲ။ကြီးငယ်တစ်။

bran or rice is laid down, and request them not to go there. If it be in the jungle not near a path, and any one take out a bird when the owner is not there, let him restore two-fold. If it be a decoy bird that is taken, let the price of a decoy cock be thirty tickals of silver, a house pigeon twenty, and a wood pigeon or partridge five tickals of silver. The oopaza of these birds is the space between them and where the fowler watches them; they shall have no other; and in disputes between fowlers, the one who first asked leave of the owner of the forest or district shall be held the owner of the oopaza.

If a fowler come to an appropriate place, and set his snares without leave or warning, and catch birds, let the first occupant have the right to take the whole. If the snares are set without catching any thing, the first occupant shall have no right to compensation for taking his ground; the setter of the snares shall be free from fault. Thus the teachers and head men of the law, after due consideration, may decide. Thus Menoo, the son of the king of Bymahs, said. This is the law amongst hunters relating to oopazas, and the place of the death of a wounded animal.

3rd. *The law for decision in upwards of twenty kinds of oopazas, bounds connected with the craft of fishermen.*

As regards fishermen, there are, 1st, kong, casting nets; 2nd, pike, drag nets; 3rd, yeng, stake nets or screens of split bamboo; 4th, yet-thay, a kind of scoop of open bamboo work; 5th, yeng-tong, the same thing on wheels, for shallow water; 6th, myong, traps of split bamboo, which the fish enter, and cannot get out again; 7th, bouk, baskets with open mouths, for catching fish alongside a boat; 8th, ya-kweng, a kind of dropping hand net; 9th, pet-thote, pet-ten, kan-gouk, drag nets more properly than the pike; 10th, mhaing, fishing spears; 11th, mhya-thote, let-thote, and let-tan; 1st, baited hooks thrown to a distance with a line attached; 2nd, a baited hook with rod and line; 3rd, hooks tied to a line, and made fast at both ends in the water, similar to a night line for eels; 12th, mhya-kyate, too-pau, hooks attached to floats, gourds, or other light substances—"trimmers;" 13th, yeng-pat, a split bamboo screen as above, laid sloping in the stream, partly projecting above the surface of the water, on which the fish are carried by the current; 14th, htsay-kat, lime or other substance poisonous to fish; 15th, kyan-tite, tset-gnen, a large net made fast on each side at the mouth of a feeder, the bight in the main stream, which is wound up by a wheel at each side, and the fish driven into the small stream, where they are confined; 16th, mat-tat-tha-deh, a well made of the split bamboo screen, closed at the top and bottom, in which the fish are kept alive for use; 17th, hmyong-toung, a square bamboo trap made with the bamboo screen, with the same turned down inside from the brim, nearly meeting, with a small opening in the centre, by which the fish enter but cannot return,

၁၇။ မြို့ထောင်တစ်။ ၁၈။ မြို့ရက်ဖောက်ကြီးငယ်တစ်။ ၁၉၊ စည်
တမ်ကြီးငယ်တစ်။ ၂၀။ တွင်ချကြီးငယ်တစ်။ ။ဤသို့တံငါတို့
ဖမ်ယူကျက်စားရာသော။အပြားနှစ်ဆယ်ရှိသည်နှင့်။ ။ဋင်မှပွား၍
အများ ရှိသည် အတတ်တို့ကို လုပ် သော အခါ။ အ ထိတ် အမှတ် ပိုင်း ခြား
သောအရပ်ကို ထားစေ။အဘယ် သို့ထားရာသနည်းဟူမူကား။ အညာမည်
သည်ဒေသ။အောက်မည်သည်ဒေသ။ မြေတိုင်းသူကြီး ဆိပ်တိုင်းအင်း တိုင်း
ထုံးတိုင်းတို့ကိုပြောဆိုမှတ်သား၍ ထားရာသည်။ ချင့်တို့အတတ် လုပ်နယ်
မှန်ဖြစ်စေ။ မြစ်။ မူး။ ချောင်း မြောင်း။ အင်းအိုင်ထုံး များကိုခေါ် ဆောင်
တင်ပေးသောအသံ ထင် ရှား ဖြစ်တန် သည်ဒေ သမှာ။ တိုင် ခလှေသွားမြေ
ဖြစ်လျှင်။ လှေကြောင်း ကြီး ငယ် လွှတ် စေ။ ငါးမှတ်။ လင်းပိုင် အလောက်
ငယ်ဆွဲစေ။ မှော်ဟူ သော်လစ် ခက်ချစေ။ ဖော့တတ် ၍ ဘူးမျှောစေ။ ရကွင်း
တိုင်ကြိုးကြီးငယ်ပြစေ။ ရင်းဒန်းတိုင်ကြီးငယ် စိုက်စေ။ ရင်းပတ်မှာလည်း
နည်း တူ စိုက် စေ။ လက်ဝဲ ။ လက်ျာအစောင့် လူ ရှိ စေ။ အင်း အိုင် ထုံးကို
ဆေးခတ်သောခါအရပ်ဒေသ။ ကွဲ။ ရှားရှင် တို့ကို သိအောင်တိုင် တန်းပြော
စေ။ ကျွန်းတိုင်မှာလည်း။စက်တို့ထင်ရှားစစ်ကြိုးသွား နှင့် ရှိစေ။ ပိုက်ရင်း။
ကွန်လှမ်ရာ။ ထားရာအရပ်ကိုလည်းမြင်လျှင်။ သိထင်အောင်လူစောင့်နှင့်။
ဝါးတိုင်သစ်တိုင်။သက်ကယ်စဉ်း။မြက်စဉ်းတို့ဖြင့်။မှတ်စိုက်ထားစေ။ဤသို့
ဆိုခဲ့ပြီးသမျှအခြင်းအရာအမှတ်မရှိချေက။လှေသွား။ရေသွား။ လူတို့သွား
သော်ထိုတွင်။ ဖမ်စားယူ သော် အပြစ်မရှိ။ ယူစားစေ။ ဆိုခဲ့ပြီး အကြောင်း
အရာထင်ရှားစွာ။အမှတ်အသားရှိလျက်မြင်လျက်။ထိုသခင်တို့မသိယူချေ-
သော်ခိုး ပြစ်ကျစေ။ ထိုအရှင်သခင်တို့။ သိလျက်အတင်းယူသော်ခိုး ပြစ်ကျ
စေ။ခိုးပြစ် ဟူသည်ကား။ မြို့နှင့်ငါးမှာ။ အပြစ်ငွေငါးကျပ်။ ငါးမှာငါးစား
ပေးစေ။မြို့မှာအရင်းတိုင်းပေးစေ။ငါး မပါမြို့ချည်းကိုခိုးလျှင်။အပြစ်ငွေနှစ်
ကျပ်နှစ်မတ်ပေး လျော်စေ။မြို့မှာ။မြို့စားပေးစေ။ ။ပိုက်ကွန်။ ရကွင်း။
ရင်း။ရက်သွဲ။ ဖောက်တံငါ တန်ဆာ မှန်ရာက။ ခိုးသော်နှစ်ဆတက် လည်း
ဟူ၏။ ငါးမပါသမျှ။ ငွေနှစ်ကျပ်နှစ် မတ်လျော် စေလည်း ဟူ၏။ နှစ်ကျပ်
နှစ်မတ်။လျော်စေဟူ သည်ကား။ မထောင်။ အလျောက် ထား ရာမှာ ယူသ
တည်း။ ။ထောင်ငါး။တွင်းကျ။ကြပ်စည်း။ကြပ်တင်စည်းခံငါးတို့၏
အပြစ်မှာ။နှစ်ဆတက်လျော်စေ။ဆေးခတ်။ထုံးအိုင်ကို။ အင်းရှင်။ထုံးရှင်တို့
သာသိ၍အခြားကွဲရှားအရှင်တို့မသိရ။ မပြောမဆို။ ကွဲရှားသောက်မိ၍။
အရှင်မပါအရှင်သေသော်။အစားပေးစေ။အစားပေးရာ၌။အင်းထုံးရှင်နှင့်။
တံငါတို့သုံးစုစု၍။ နှစ်စုတံငါဆေး ခတ် ရှင်ခံစေ၊ တစုအင်းရှင်ထုံး ရှင်ခံ

like a lobster trap; 18th, hmyong-yet-pouk, a long, narrow trap, made also of bamboo screen, set in the small holes in the bunds of the fields; 19th, see-tan, branches tied along the bank of a river, among which the fish are taken; 20th, twin-hkya, holes dug at the side of a stream near a fall, into which the fish fall in attempting to leap up. These are the twenty kinds of engines used by fishermen for taking their fish. When they wish to use them, or any of the many varieties of them, let them be set in districts with the bounds marked off. Let them report their intentions to the head of the village, or person under whose authority the landing-place, lake, pond, or pool is, who will point out and define which is the upper and which the lower portion of the water in which they are about to fish.

In the exercise of their calling, even within their own bounds, in rivers, streams, lakes, or pools, if there is by established custom a passage for boats, let it be kept clear for boats, large and small. In districts where it is usual to call the porpoises, which by blowing drive the fish into the net, by beating the bow of the boat or hollow piece of wood, let a post be set up with a wooden bell, like those tied to the necks of cattle, suspended to it. Let them put down branches of trees, and attach gourds to them.* Let them show from the posts of the ya-kweng large and small cords. Let them place larger and smaller posts for stretching the yengs between, and for the sloping yengs also, and let men be placed on both sides to watch. When they wish to put poison in the lakes or pools, let them warn the owners of buffaloes in the neighbourhood. In the kyan-tite, let the posts for winding it up be conspicuous. Let a man watch in the place where the nets or screens are spread out to dry, that there may be no doubt about it, and let bamboo or wood posts with a bunch of thatch or grass be planted. When these marks now enumerated are not set up, if passengers by water or by land catch and take the fish, there is no fault; let them have a right to do so. But if the marks we have noted be evident, and they seeing them shall take the fish without the knowledge of the owner, let it be counted theft; and the same if, with the knowledge of the owner, they take them by force. The punishment is this; if a hmyong, trap of split bamboo, with fish be taken, the fine or compensation is five tickals of silver, the fish to be restored five-fold, and the original value of the trap to be paid. If there were no fish, and the trap only is stolen, let the fine be two tickals and a half of silver, and let the trap be replaced. If a pike, kwoon, ya-knen, yet-thay, bouk, or any of the proper engines of a fisherman be stolen, it is laid down that restitution shall be made two-fold; according to some authorities, whenever fish are not stolen along with them, let two and a half tickals of silver be paid. This is only meant when they are stolen from the place

* This is rather a complicated affair. The stem of a plantain tree is fixed in the stream, and called hmau; to this hooks and floats are attached.

စေ၊ မသေးနှာဖျားသော်။ ကုစားစေ။ ကုစားလျက် သေသော်။ တဝက်မိုးပေး
စေ။ အသားကို။ ကျွဲရှင်။ နွားရှင်ရစေ။ ယူစေ။ အလျော်ကင်းစေ။ တိုင်ကြား
ပြောဆိုလျက်။ ကျွဲ။ နွား။ မြင်းတို့သေသော်။ အပြစ်မရှိ။ ဆေးခတ်သူတံငါတို့
လွတ်စေ။ ။ ကျွဲ။ နွား။ မြင်းဆင်အထိန်း အကျောင်းလူခရီး သွားတို့
သည်။ ဤကား။ အထိတ်အမှတ်နှင့် ရှိသည်။ တံငါတို့ဥပဇာဖြစ်သည်။ သိရာ
သတည်း။ ထိုတွင်မှတ်သားထားရာ။ ကျွဲ။ နွား။ မြင်း။ ဆင်ကြောင့်ပျက်ပြတ်
ချေသော်။ ထိုပျက်ပြတ်ရာ၏တံမိုး ကိုပေးစေ။ အရှင်မပါ။ မဆိုသာချေ။ ။ အ
ဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ ကား။ အထိတ်အမှတ်နှင့်သိ သာအောင်ထားသည့်
ကျွဲ။ နွား။ ဆင်။ မြင်းသခင်တို့မရှိမသေဖြစ်ချေသောကြောင့်တည်း။ ။ ထို
ကဲ့သို့အမှတ်မရှိ၍၊ ချင်းနင်းပျက်စီးသော်လည်း။ အပြစ်မရှိ။ အမှတ်။ အသား။
အစောင့်မ ရှိချေသောကြောင့်တည်း။ ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော။
မနူမည်သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။ ဤကား။ တံငါတို့အမှုတရား
ပြီး၏။

၄။ ပန်းပွင့်ခိုးအပြစ်လျော်ရာ။ မလျော်ရာဥပဇာတရားအပြားတပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အကြင်သူတို့သည်။ ပန်းကိုခိုးသော်။ မွန်း မတည့်မှီနေ့
လှမ်ခံစေ။ မွန်းယိမ်းလျှင်။ နေလှမ်အပြစ်ကလွတ်၍။ ချမ်သာစေ။ ခိုးယူသော
ပန်းညှိုးနွမ်လျှင်အပြစ်လွတ်စေ။ နေ့အချိန်။ ပန်းကိုဆွတ်ခိုးရာတွင်။ ပန်းရှင်
လက်ပူးလက်ကြပ်တွေ့သော်။ ထိုပန်းကိုပန်းရှင်ယူစေ။ ခိုးမိသောအပြစ်မှာ။
မွန်းမတည့်မှီခိုးသူနေလှမ်ခံစေ။ ထိုပန်းကိုအဖိုးပေးပါမည်ဆို၍ ယူပေသည်။
ပန်းကိုဆွတ်ယူ။ ပန်းရှင်ဆိုပေလျှင်။ ထိုပန်းတန်သောအဖိုးသာပေးစေ။ လူကို
နေလှမ်အပြစ်လွတ်စေ။ ဤကားနေ့အခါဖြစ်သည်ကိုဆိုသတည်း။ ညည့်အခါ
ဖြစ်ချေက။ ပန်းကိုဆွတ်ယူသည်။ မခိုးပါ။ ဆိုသော်လည်း။ အခိုးသို့ရောက်
ချေသည်။ ပန်းကိုလည်းတန်ဖိုးပေးစေ။ နေလှမ်အပြစ်လည်း မွန်းမတည့်မှီခံ
စေ။ မွန်းယိမ်းလျှင်လွတ်စေ။ ဤအရာကား။ စည်းစောင်းရန်းမရှိ။ အပင်ထက်
ရှိသော။ ပန်း ပွင့်အပြစ်တည်း။ ၎င်တွင် အပင်အောက်ကြွေ ကျ သောပန်းကို
ကောက်ယူသော်အပြစ်မရှိ။ ကောက်ယူပိုင်စေ။ ပန်းရှင်တည်းစောင်း ရန်းအ
ကာအဆီး နှင့် လုံးချုံ စွာထားသော ပန်း ကိုညည့် ခိုးယူသော်။ ထိုခိုး ယူ

where they are kept, but are not set. For the crime of stealing fish caught in traps or holes, or laid on a frame over the fire, or on a frame in the sun to dry, let two-fold be restored. In poisoning pools, if only the owner of the pool or lake is awareof it, and has not given warning to the owners of buffaloes, if their buffaloes or cattle happen to drink, whether the owner be present or not, and they die, let restitution be made in the following proportions; let the fisherman, the layer of the poison, pay two-thirds, and the owner of the lake or pool one. If they do not die, but are ill, let them see to their cure. If they do so, and the cattle die, let them pay half their price, and the owner of the animal take the flesh; let there be no further forfeit. If after due warning being given to the owners, the cattle drink and die, let the fisherman who laid the poison be free from blame. If herdsmen or drivers in charge of buffaloes, cattle, horses, or elephants, or people travelling, see the above marks, let them understand by them that the place is a fisherman's oopaza; and if within these marks their property is damaged by their elephants, buffaloes, or horses, let the proper price of the article be repaid; there shall be no plea that the owner was not present. Why is this!—because the marks by which the place may be known are put up, and the owners of the cattle paid no respect to them. If there be none of the marks, and the cattle trample over the property and destroy it, there is no fault, because the marks were not set up, nor any one to take care of it. This the sage Menoo, the son of the king of Bymahs, said. This is all that relates to the affairs of fishermen.

4th. The law for deciding as to the guilt or otherwise of stealing flowers, and their oopaza.

Oh excellent king! if any man steal flowers before noon, let him be exposed in the sun; if it be after noon, let him be free from this punishment, and if the flowers are faded, let him be free from fault. If the owner of the flowers catch him in the act, let him take his flowers, and if it be before noon, let the thief be exposed in the sun. If the person taking the flowers shall admit that he took them, saying he had occasion for them, and offers to pay for them, let the proper price only be taken; let him be free from the punishment of exposure to the sun. This is said when the theft is committed in the day time. If it be in the night, though the person admit he took the flowers, but declare he had no intention of stealing them, nevertheless it shall be considered theft; let him pay the proper price of the flowers, and be exposed in the sun during the forenoon, and be released as soon as the sun begins to decline. This is said when there is no fence, and the flowers are on the tree; but if they have fallen from the tree, there is no fault to be found for picking them up. If the owner of the flowers shall have surrounded them with a good and perfect fence, and they are stolen at night, let them be restored one

သောပန်းတပွင့်ကို။ အပွင့်တရာလျော်စေ။ မင်းပြစ်။ နေလှမ် မွှန်း မတည့်မှီခံစေ။ မွှန်းယိမ်းလျှင်လွတ်စေ။ နေ့ကိုတည်းခိုးချေသော်။ ထိုခိုးယူ သောပန်းတပွင့်ကို။ အပွင့်ငါးဆယ်လျော်စေ။ နေလှမ်။ မင်းဒါဏ်မှာ။ ညည့်နည်းတူခံ၍လွတ်စေ။ ။ဒုင်တွင်စည်းစောင်းရန်းရှိလျှက်။ ကြွေကျသောအပွင့်ဖြစ်သည်ဟု။ မကောဘ်မယူသာချေ။ ညည့်ယူသော်။ ထိုယူသောပန်းတပွင့်ကို။ အပွင့်တဆယ်လျော်စေ။ နေ့ဖြစ်လျှင်။ ပန်းတပွင့်ကိုငါး ပွင့်လျော်စေ။ နေလှမ်မင်းဒါဏ်လွတ်စေ။ အဘယ် ကြောင့် နည်းဟူမူကား။ ကြွေကျ။ ညှိုးနွမ်ရော။ ရောက်သော့ကြောင့်တည်း။ ။၎ိသည်ကား။ ကြည်းပန်းညှိုးနွမ်ရောရောက် သော အ ပွင့်၏ အကြောင်းတည်း။ တနည်းတုံ။ ကြည်းပန်း တွင်အရွက်အညွှန့်ရှိသည်မှာ။ အရမ်အတားရှိရော။ ညည့်ယူသော်နှစ်ဆတက်။ နေ့ယူသော်။ အရင်းတိုင်းလျော်စေ။ မင်းပြစ်မှာ။ နေ့အတိုင်းခံစေ။

၅။ ဒုင်ပန်းပွင့်မဟုတ်။မညှိုး။ပန်းမျိုးခိုးသောတရား။

တနည်းတုံ။အပွင့်။အသီး။အခေါက်။အနှံ့။အခွန်။အဥ။မညှိုးသောပန်းတို့ကိုခိုးသော်။ ညည့်ဖြစ်လျှင်ဆယ်တက်။ နေ့ဖြစ်လျှင်ငါးတက်လျော်စေ။နေ့ခိုးသည်အပြစ်ငါးရက်နေလှမ်စေ။ ညည့်ခိုးသည်အပြစ် ဆယ်ရက်။ နေဝင်။ မိုးချုပ်ခံစေ။ ။အဘယ် ကြောင့်နည်း ဟူမူကား။ မညှိုးနွမ် နိုင်မြတ်သောပန်းဖြစ်ချေသော့ကြောင့်တည်း။ .

၆။ ရေပန်းဥပဇာတရား။

ရေပန်းဖြစ်သောကြာမျိုးငါးပါးမှာ။ အစောင့်။ အနေ။အရန်အကာမရှိ။ ကိုယ်ရောက်ရာမြေကို။ ပိုင်သည်ဟုမဆိုသာ။ ယူပိုင်စေ။မြေ။ ရေပိုင်ဖြစ်သည်ဟုအပြစ်မပြုသာချေ။ ဒုင်ကြာမျိုးငါး ပါး။ ရေပန်းမျိုးတို့ကို။ဥယည်ကဲ့သို့အဆီးအကာ။အရန်နှင့်ထားရော။ခိုးချေသော်။ ဒုင်အပွင့်တပွင့်ကို။ တရာလျော်စေ။ဆိုရာ၌ညည့်ခိုး သည်ကိုဆိုသည်။ နေ့ဖြစ်လျှင်။ ဒုင်အပွင့်တပွင့်ကို။ ငါးဆယ်လျော်စေ။အပြစ်။ မင်းဒါဏ်မွှန်းမတည့် မှီနေလှမ်ခံစေ။ မွှန်းယိမ်းလျှင်အပြစ်လွတ်စေဟုဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော။ မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၇။ မြို့။ရွာ။စေတီ။ကျောင်း။အိမ်ဥပဇာအပြားစီရင်ရန်တရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ စေတီ။ဘုရား။ ကျောင်း ဥပ ဇာ သည် မထင်လျှင်။ ကျောင်းမှာလှေကားရင်းက။ဘုရား စေ တီမှာ။ဘိနတ်တော်အရင်း ကသည်။

hundred fold in flowers of the same kind, and let the thief also suffer the criminal punishment of exposure in the sun before noon, and be released when the sun declines. If the theft be committed in the daytime, let the flowers be restored fifty fold in the same kind, and let the punishment of exposure in the sun in the same way as above for theft in the night be inflicted. When there is a fence, the fallen flowers shall not be picked up or taken. If they are taken at night, let them be restored ten fold, and if in the day, five fold; let there be no punishment of exposure in the sun. Why is this?—because they had fallen and were faded. This is said of flowers which grow on dry land and soon fade. In another case; as regards flowers of the dry land which have (only) leaves and small branches, and round which there is a fence, if they are stolen at night, let them be restored two fold, and if in the daytime, one, or their proper price, and let the thief suffer the punishment of exposure in the sun.

5th. The law for deciding in cases of theft of flowers, not of the above kind, but of a durable substance.

In another case; if flowers, fruit, roots, bark, flowers that bear an ear, or a succession of flowers on the same stem, outer bark, bulbous roots or flowers that do not fade, are stolen in the night, let them be restored ten fold, if in the day, five fold. The punishment for stealing in the daytime is five days exposure in the sun, and in the night, ten days till sunset. Why is this?—because they are excellent flowers, that do not fade.

6th. The oopaza of water flowers.

As regards water flowers; if any of the five kinds of lotus have no one to watch them, or no fence round them, no one shall claim them as owner of the ground; let any one take them. If they are stolen when surrounded by a fence, like a garden, let each flower be restored one hundred fold; this is said when stolen at night. If it be in the daytime, let fifty fold be restored, and as criminal punishment, let the thief suffer exposure in the sun before noon, and be released when the sun declines. Thus the son of the king of Bymahs, the sage recluse called Menoo, has said.

7th. The law as regards the oopazas of cities, villages, tsadies, kyoungs, and houses.

Oh excellent king! the oopazas of solid pagodas, other pagodas, and convents, are not merely, as regards convents, from the posts of the steps, and pagodas, from the first platform above the foundation

တားလျှက်။ လူရှိသောသူဖြစ်သော်။ ခဲကျူရာ အရပ်သည်။ ဘုရား စေတီ။ ကျောင်းဥပဓာတည်း။ တံတိုင်းဆီတား ရှိလျှင်။ ၎င်နည်းတူ။ခဲကျူရာအရပ်သည်ဥပဓာဖြစ်သတည်း။ ။မြို့ဥပဓာမှာ။ ကျုံးလျှင်ဥပဓာတည်း။ ရွာဥပဓာမှာ။ အိမ်တစက်စွမ်ကသည်။ ခဲတပြစ် ကျူရာ အရပ် သည် လျှင်။ ဥပဓာ ဖြစ်သတည်း။ ။တဲ၌။ အိမ်ဥပဓာ မှာ။ချင့်တို့အရန်းအတား။ စည်းစောင်းရန်းလျှင်။ ဥပဓာတည်း။ထိုသို့ဆိုခဲ့သောဥပဓာမှာ။ ကျွဲ။ နွား။ မြင်း။ဆင်အချက်အရာ။ ဒါဏ်ချက်နှင့်သေသော်။ ကျိုးနာသော်။ ထိုဥပဓာမပျက်ရှိသည်အတိုင်းဖြစ်လျှင်။အဖိုးတန်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်လျော်စေ။ ထိုလူသေ။ သွေမျိုးမပေါ်လျှင်။ ထိုဥပဓာရှင်က။ အရပ်အကြီး အအုပ်ခေါင်းတို့ကိုတိုင်တမ်ပြောဆို၍။ သင်းဂြိုဟ်စေ။ ။နှစ်ဇက်စပ်ကြား။ တိုင်တာထိုး၍မှတ်ရာ။တာနီးဝေးတူကြလျှင်။ ချင့်အပြစ်ရှိရာကိုခံကြစေ။ ကျွဲ။နွား။ မြင်း။ ဆင်တိရိစ္ဆာန်။ အရှင်ရှိရာမှာ။သေသော်။ ကျိုးသော်။ နာသော်။ ၎င်နည်းတူ။ တာနှင့်တိုင်း၍။ တာနီးရာ အိမ်။ ကျောင်းရှင် တို့က။ လက်သည်မပေါ်လျှင်။အစားပေးစေ။ ။ဆိုခဲ့ပြီးသမျှ။ လက်သည်ကသာ။အမှုကိုပေးခံကျလျော်စေ။ အိမ်အောက်၌။ ဆိုခဲ့ပြီးသည်ဒါဏ်ချက်။ဒါဏ်ရာနှင့်သေသော်။ တန်ဘိုးနှစ်ဆလျော်စေ။ ။ဤကားလက်သည်မပေါ်သည်ကိုဆိုသတည်း။

၈။ အစိဇ္ဆေယျဘုရားချင်ဥပဓာ။မင်းစသောလူအပေါင်းတို့။ဥပဓာတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ဥပဓာတွင်။ ဘုရားရှင်၌။ ဝေးလွှန်း။နီးလွှန်း။ လေအောက်။လေညာ။ရှေ့နောက်တူ ရူ။မင်းတို့မှာလည်းနည်းတူ။ ထိုဥပဓာကင်းသောအရာမှာ။လောက။ ဓမ္မအကျိုးနှစ်ပါးရောက်ရာသည်။ ထိုဥပဓာမထင်သမျှသည်။လောက။ဓမ္မအပြစ်မလွတ်။မကင်းရာသည်ကို။ပိဋကတ်တော်၌။ ဘုရားရှင်အဆူဆူ။ထင်ရှားဟောတော်မူချေသည်နှင့်ထောက်၍။လူအမှုမှာလည်း။ ဥပဓာမကင်း သောအရပ်။ အကြောင်းနှစ် ပါး ကိုစီရင်စေခြင်းငှါ။ မင်းကြီးအားထုံးစံကြီး။နည်းကြီးမှီ၍။ဗြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော။ မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

၉။ သေခန်း။ဥပဓာလူ။တိရိစ္ဆာန်တရားနှစ်ပါး။

မြတ်သောမင်းကြီး။မြို့ရွာတို့တွင်။သေခန်းသွားရသောလမ်းကြောင်းကို။လွှတ်ထားကြစေ။သေခန်းသွားရာနှစ်ပါးရှိသည်။လူသေခမ်မှာ။အိမ်တစက်အောက်မသွားသာချေ။ အိမ်ရှင်ကလည်းတစက်အောက်။မလွှတ်ပြောဆိုရမည်။ တစက်အောက်သို့။သူကောင်ပျည်။တလား။ဖိတုံး။ စမျှင်ထင်း။ သူသေ

in the ground; they are as far as a man of average strength can throw a stone. If they be surrounded by a wall or other fence, the oopaza is the same distance, namely, a stone's throw from them. The oopaza of a city the ditoh of the same; the oopaza of a village, is a stone's throw from the eaves of the last house. The oopaza of a house in a village is its own fence, if it has one; and with regard to these oopazas, if a man, buffalo, cow, horse, or elephant die within them, with marks of violence on them, or are injured, or have a leg broken, let the oopazas be measured and marked, and let the owner of that within which the animal is, if the doer of the wrong be not discovered, make restitution; if it be a man, in the price of his body, thirty tickals. If the dead man have no relations, let the owner of the ocpaza, having given notice to the head man of the district, bury him. If the body be found between two oopazas, let the distance from each be measured; if they be equal, let the owners bear accordingly. If it be buffaloes, cattle, a horse, elephant, or other animal, which has an owner, and he die, have a limb broken, or is injured, in the same way having measured, let the owner of the nearest house or convent, if the doer of the wrong be not found, make restitution by giving another. In all the cases now stated, if the doer of the wrong is known, let him only make restitution and bear the blame. If an animal come under the house, and die as above with marks of violence on him, let twice his value be restored; that is, if the doer of the wrong is not known.

8th. The law of the oopazas of the god whose mysteries are not to be attempted to be found out, and of all men, from the king downward.

Oh excellent king! as regards the images of Boodh, people shall not place themselves too far off or too near, not directly to leeward or windward, not immediately in front of or behind them. This rule also applies to the person of a king. A proper regard to these oopazas is productive of advantage both to a person's temporal and eternal interests, and an infringement of them will not pass unpunished either in this world or the next. This has been clearly laid down in the Pitigat by all the successive Paras, so that by duly considering these passages, the king may be enabled to decide in both cases of infringement of the oopazas, either of gods or men, in accordance with the venerable customs of antiquity. Thus the sage recluse Menoo, the son of the king of Bymahs, said.

9th. The two laws of oopazas to be observed by the followers of a funeral, either of men or animals.

Oh excellent king! in towns and cities, let the road for carrying the dead be clear. There are two kinds of funerals. In carrying a corpse, the bearers shall not pass under the eaves of a house; the owner shall give them notice that his eaves are not clear. If a corpse, a coffin, a log to keep the body down when burning, a post to keep

အဆောင်အရွက်။စန္ဒာ့းရမျှား။မီးအိုး။ လက်ဖက်ချောင်း။ဆံ။ပနိုး။ ရေစက်သွန်းအိုး။ ကုတ်တီး။ ထမင်းပွဲ။ လျှီးသွားမိချေသော်။ အိမ်ရှင်မဆိုက။အပြစ်မရှိ။အိမ်ရှင်ဆိုမူ။ ကင်ပွန်းရေစင်အဝင်ငွေသုံးကျပ်ပါစေ။ထိုကရိယာမပါ။ လူရဟာန်းတို့။ လျှီးသွားဝင်လာနေထိုင်သော်။ အပြစ်မရှိ။ သေခမ်တပါးမှာလည်း။တိရိစ္ဆာန်တို့ကိုဆောင်ယူလာရာ။တစက်အောက်ဝင်နင်းမိလည်းအပြစ်မရှိ။ အိမ်ကြမ်စွန်း။ အိမ်လှေကား။ မတင်တန်ဘဲအိမ်ရှင်တို့ မသိဖြစ်စေ။ တင်ထားမိချေလျှင်။ ထိုထား မိသမျှကို။ အိမ်ရှင် ကအားလုံး စားစေ။ တိရိစ္ဆာန်ရှင်တို့မရသာချေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကားဟင်ရည်။ဘက်တုံး။တင်းခွဲသို့ရောက်ချေသည်။အပြစ်မလွတ်ရှိချေသော့ကြောင့်တည်း။

။မြဝတ်သောမင်းကြီး။ ဤအရာကိုပုံသက်သေ။ ထုံးစံရှိသည်မှာ။ရှေးသောအခါ။ ဗာရာဏသီပြည်တွင်။ ဗြဟ္မာဒါတ်။မင်းမူသည်ကာလ။ကျွဲ။နွားမှစ၍။သုအသက်ကိုမသတ်စေနှင့်။မောင်းကြေးနှင်း။လည်ခပ်ကျော်စေသည်။ပြည်တွင်း။ပြည်ပ။အနှမ့်သိစေသည်။ထိုကာလ၌။သင်၏ပြည်တွင်။သူတယောက်သည်။ ထင်ရှား သော အမျိုး။ ဥစ္စာနှင့် ပြည့်စုံ၏။ မတရား သော။ သူဆိုးတယောက်သည်၊ တယောက်သောနွားကို။ညည့်အခါ တော အရပ်၌။သတ်၍ဖြစ်ယူခဲ့သည်။ချင်းပင်ပန်း၍။မိုးလင်းခဲ့ရှိရာတွင်။ ထိုသူကြွယ်အိမ်တုံးတင်မှာ။အသားကိုတင်ထား၍နွားသားကို။ အိုးနှင့်ဆောင်ခဲ့ရာ။သွန်ကြဲဖြစ်၍။ပြေးလေသည်ကို။ မိုးသောက် သောအခါ။ နွားရှင်လိုက်၍။ ထိုအရာကိုတွေ့လျှင်။စွဲဆိုလေသည်။တုံးတင်ရှင်ကလည်း။မဟုတ်မသိပါ။ အိမ်ဥပဇာ၌ရှိလာသည်။မှန်ရကားငါမသတ်။ငါမသိမ်းမယူ။ လူဆိုးထား၍။ရှိလာသည်အကြောင်းဖြစ်မည်။ ဆိုလေသည်။ နွားသရေ။ ဖျက်သည် အရာယခု မနှမ်သေး။ တို့တွင်ချင်သည်း အစင်မယူ။ လည်တိုင်။ ဥကျွှောင်းကြွင်းသည်။ လှံချက်ရာရှိသည်နှင့်။ငနွားကိုချည်ထားရာက။ညည့်အခါယူသွားလေသည်။ လိုက်လျှင်။ သား။ နံ။ ခြေလေးဘက်။သွေး ရည်တွေ့သည်။ မလွဲသာဆို၍။ ဗြဟ္မာဒါတ်မင်းကြီး ထံ။ စကား အရင်း အတိုင်း လျှောက် ရာတွင်။ဆရာဖြစ်သောရှင်ရသေ့ကိုပင့်ခေါ်၍ စီရင်စေသည်။ ဆိုရင်း ကိုပြောကြသည်။ ရှင်ရသေ့ အမိန့် ရှိသည်ကား။ ရှေးရှေးသော။ ကမ္ဘာဥဒါန်း စကား သည်။

the coffin steady, firewood, or any thing appertaining to the dead, the piece of cloth with which the coffin is dressed, when doubled round the coffin, the same when single, the pickled tea done up in rolls of plantain leaf for the priests, the rice stained with turmeric, distributed amongst the people, the pot for the water with which the body is slightly sprinkled during the prayers of the priests, that the offerings made may be set down to the credit of the deceased, the rice to be left by the grave—if any of these happen to go under the eaves of a house, and the owner does not say anything, there is no fault. If he does, let an offering of the pure waters of friendship and three tickals of silver be made to him. If any of the priests or people attending the funeral, but not carrying any of these things, pass or sit down under the eaves of a house, there is no fault.

In the case of carrying dead animals, if they pass under the eaves of a house, there is no fault. It is not proper to rest them on the projecting ends of the flooring, or on the steps; if they be rested there, without the consent of the owner of the house, let him have all that is so rested; the owner of the dead animal shall not have it! Why is this?—because it is parallel to the following case of hanging the flesh on the fence, and throwing the blood about from the pot; he shall not be free from fault. Oh excellent king! there is a tradition in support of this: In former times, in the country of Benares, in the reign of king Brahmadat, he sent round the gong and published his edict that the life of no animal, beginning with buffaloes and cattle, should be taken, and the whole country was made acquainted with the royal edict. At that time, in the said king's country, there was a man of respectable family and wealthy. One night a bad man, who did not regard the laws, having killed another person's bullock in the country, cut it up and took it away near day light; he was tired, and having rested the carcase against the fence of the man of respectable family, and thrown about some pieces of the flesh he had in a pot, he ran away; when the day dawned, the owner of the bullock, having traced it to this place, saw these marks and sued the owner of the fence, who replied that that charge was false, and that he knew nothing about it; that certainly it was within the oopaza of his house, but that he did not kill the animal, nor did he take it up; that some bad men must have put it there. The owner of the bullock replied—"the place where the skin was removed is still wet, and the whole animal has not been removed, the neck and head are left, and the marks of spear and knife are on it; my bullock was taken off in the night from the place where he was tied, and in tracing it I have found the ribs and fore feet here; you cannot clear yourself." Then they came to Brahmadat the king, and represented the affair to him as it had occurred; he having called the teacher, the sage recluse, stated the case to him, and requested him to decide; he ordered—"it is a tradition from the beginning of worlds that the owner of the oopaza shall take

ဆိုးကောင်းဖြစ်သမျှ။ဥပဇ္ဈာရှင်စားစေ။ ယူစေ။ အပြစ်ရှိလည်း။ ခံကျလျှော်စေ။စီရင်ထုံးရှိချေသည်။ အမျိုးကောင်းသား။ဥစ္စာရှိ။ သူကြွယ်ပင်ဖြစ်သော်လည်းမလွှတ်သာချေ။ နွားစား ပေးစေ။ ရှင်ရသော့စီရင်၍။ ပေးရချေသည်။ ထိုကြောင့်တုံးတင်ဆွဲ။နွားသွေးရည်ဘက်။ ဥဒါန်း စကားဖြစ်သဉ်တဉ်းဟု။ မနူမည်သော ရှင်ရသော့ဆိုတော်မူ၏။

၁၀။ လူမှုထိမ်းမြားရာ။ ဥပဇ္ဈာမဝင်သင့်။ဝင်သင့်တရားတပါး။

တနည်းတုံ။ အိမ်တစက်အောက် မလွှတ်။ အထိကရသောသစ်ပင်သို့။ မသွားမနေရာသောအကြောင်းမှာ။လူတို့ထုံးစံသားသမီးအမှု။အခါနေ့ရက်နှင့် ထိမ်းမြား အံ့သော အကြောင်းတွင်။ ထိမ်း မြား ရာဖြစ် သောအဆောင် အရွက်။ခေါး။ဖလား။ရေသွန်း။ခမောက်။အိပ်ရာခင်း။ခေါင်းအုံးများကို။ထိုတစက်မလွှတ်။ အိမ်သို့မလျှုံးမဝင်သာချေ။ဝင်ချေသော်။ အိမ်ရှင်အပြစ်မလွှတ်ချေ။ ထိပါးရာချေသည်။အိမ်ရှင်အခွင့်ပေးလျှင်။ အပြစ်လွှတ်စေ။ အခွင့်မပေးသွားဝင်ချေသော်။ သွားဝင်သမျှလူတို့တကိုယ်လျှင်။ ငွေသုံးဆယ်ကျစီအိမ်ရှင်သို့ပေးစေ။ ထိုအဆောင်အရွက်တံသူဖြစ်မှမဆိုသာချေ။ သဘင်လိုက်သူပင်ဖြစ်သော်လည်း ပေးစေ။ အထမ်အပိုး အရွက် အသယ်များမှာ။ အမျိုးမဟုတ်။ ကြေးပေါက်ကြေးဝယ်။ အမျိုး ရှိတို့ကိုကျွန် ဖြစ်သည် ဟုမစေမထည့်သာ။ထိုကျွန်တို့အမှတ်မဲ့ဆောင်ယူသယ်ရွက်၍သွားသော်လဉ်း။ငါတို့မခိုင်းမစေမဆိုသာချေ။ ယောကျ်ားဖြစ်လျှင်ငွေအကျပ်သုံးဆယ်။ မိမ္မဖြစ်လျှင်ငွေနှစ်ဆယ်ငါးကျပ်ကျစေ။ အစုအငမ်မရှိကျွန်တို့မှာအပြစ်မရှိ။ ကြေးကျွန်ပင်မှန်သော်လည်းအဘေး ဆုံးကြက။ ဆိုခဲ့ပြီးသော အဆောင်အရွက်။အထမ်။အသယ်အပိုးစေသော်လည်းစေပိုင်စေ။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ချင့်တို့တွင်ပေါက်ဖွား။ မွေးသမျှကိုသပေါက် မကောက်။ မစားသာ။လွှတ်ရချေသော့ကြောင့်တဉ်း။ ထိုဆို ခဲ့ပြီးသမျှပြင်။အဝတ်ပရိက္ခရာဥစ္စာများကိုသယ်ပိုး ထားရွက်စေသော်လည်း။ မည်သူမဆိုသာအပြစ် မရှိ။ ထမ်ရွက်ပိုင်စေ။ အပေါ်ဝံမှုဖြစ်သည်။ အထိကရ သော သစ်ပင်ကိုသစ်ပင်ရှင်ကနေတော့။ တဲတော့မဆိုသမျှမတဲမနေသာချေ။ စားနေဘိသည်။ မတိုင်မကြားဖြစ်သည်ဆိုသော် လည်း အပြစ်မထားရာ။ နောင်ဇရင် သစ်ပင် သေချေလျှင်။ အစားစိုက်လုပ်ပေးစေ။ ။ဤကားရွာထဲရွာရင်း တွင်ကိုဆိုသတည်း။ ။ရွာမှကွာ၍အပဖြစ်လျှင်။ အပြစ်မရှိ။သမီး ရှင်သားရှင်တို့မှာ။ နေလိုတဲလိုဝင်လိုရာတဲ့ဝင် နေရာ၏။ အပြစ်မရှိ။ ထိုတွင်သမီးမိဘအိမ် ၌ ပူဇော်ပေးရန်။ ကမ္ဘာတန်ဆာလျှောကား။ တံခါးခမ်စောင့်တို့ကိုပေးလေပြီး သည်ဖြစ်၍။တကြောင်းနှစ်ဦးသားစွန့်ပေးသည်ဖြစ်၍။တကြောင်းအပြစ် မရှိဟူသတည်း။ ။ဤဥပဇ္ဈာများကို မှတ်၍စီရင်ရာ၏။

good and bad; let him take (what comes,) bear all blame, and make all restitution. There is a precedent for this; the man of respectability and wealth cannot be let off; let him make restitution by giving another bullock." In this decision of the sage recluse, he had to make good the bullock. This is the origin of the saying, "the blood of the bullocks is sprinkled on the fence on which it has been hung." Thus the sage recluse, called Menoo, said.

10*th. The oopaza to be observed by a marriage party.*

In another case of not being allowed to pass or remain under the eaves of a house, or under a tree of note; when men according to their custom are about to give their sons and daughters in marriage, any thing connected with the marriage shall not be taken under the eaves of a house; the sword, the cup, the broad hat, the bed cover, or pillows. If they are so taken, the bearer of them shall not be held free of offence towards the owner of the house, but shall suffer for it. If they have permission from the owner of the house, they shall be at liberty to go. If they go without leave, each person who does so shall pay thirty tickals of silver to the owner of the house. It is not said of the bearers of the above things only; any one following the procession, (if he trangress,) let him pay. As regards the bearers, people not of the family, slaves bought, or living in the house as security for a debt, or people of a free family, being slaves, shall not on the ground of their slavery be made to carry these things; if these slaves do unthinkingly carry them, and come under the eaves, the owner shall not plead that he did not order them; if it be a man, let him pay thirty, if a woman twenty-five tickals of silver. Slaves who are not connected with any of the classes of royal servants, and slaves who are related to the family, may be ordered to carry the above things. Why is this?—because their children are not hereditary slaves, but must be released. With the exception of the things mentioned, any one may be employed to carry the other articles without fault; they are not of so much consequence. As regards a tree of note; if leave be not obtained from the owner of the tree, a marriage party shall not halt under it; if they do they shall not be caused to make compensation, but if the tree die they shall replace it; this is said of a tree in or close to a village; if it be at a distance from a village, there is no fault. If a marriage party wish to rest in the house of the parents of either of the young couple, let them be at liberty to do so without blame. Why is this?—because in the house of the parents, the offerings to the nats, the ornaments of the world, who are the guardians of the steps and door, have been made, and also, because both parties have given their consent; on this account it is said there is no fault. Having noted these oopaza, decisions may be given accordingly.

၁၁။ ပျားဖွတ်တို့ဒေသဥပဒေသာဘရေး။

မြတ်သောမင်းကြီး။ပျားဖွတ်မုတ်ဆိုးဖယောင်းယူ။အရည်ယူတို့မှာ။ဒေသမခြား။ထိုကဲ့သို့မဟုတ်။၍ပျားကိုမှတ်ဦးဟု။ ထိုပျားစွဲသစ်ပင်၌။ခွန်ခွာသစ်ထစ်ကြက်ခြေခြေနှီးနွယ်မှတ်၍။ရှိရာကိုမြင်လျှင်။ မဆိုင်သူဖွတ်ရချေသော်။အရည်ဖယောင်းမှန်သမျှကို။နှစ်ဆတက်ပေးစေ။ထိုကဲ့သို့အမှတ်အသားကြက်ခြေမရှိသော်လည်း။မည်သည်ကကို။မည်သည်တိုင်။ပျားဖွတ်ယူရာအကွက်ရအပ်ဖြစ်သည်ဟု ပြောဆိုရာ၏။ သို့ပြောဆိုလျှက်။ ဖွတ်ယူချေသော်နှစ်ဆတက်ပေးစေ။

အကြင်တောသွားပျားဖွတ်။ မုတ်ဆိုးတို့သည်။သစ်ပင်၌ခွန်ခွာသစ်ထစ်ကြက်ခြေနှီးနွယ်။အမှတ်အသား။မထားမပြောမဆို။ မြေရှင်အရံပိုင်တို့ကိုသာတိုင်တမ်ပြောဆို၍။ပျားကိုမွေးသည်။ ခရီးသွားတို့အမှတ်အသားမရှိမသိ၍ပျားကိုဖွတ်ယူမိလည်း။အပြစ်မရှိ။ထိုတွင်သောက်စားကုန်ပိုင်စေ။ထိုကယူသွား၍။တဒေသအခြားအရပ်သို့။ရောက်ရာမှာ။ ပျားရှင်စွဲသော်လည်း။အပြစ်မရှိ။ လွတ်ကင်းစေ။ ထိုပျားစွဲရာ အရပ် တွင်။ ပျားရှင် တွေ့လျှင်။ စားသောက်ကုန်သမျှကိုကုန်ပိုင်စေ။ စားသောက် မကုန်ကြွင်းသည်ကို ပျားရှင်ရင်းက။ အရည်ဖယောင်း။ အလုံး ကိုယူစေ။ ပေးစေ။ မသိ၍ယူမိပါသည်။ ပျားကို ဖွတ်သူဆိုလျှက်ပျားရှင်အမှုပြုသော်။ ပြုသူရှုံးစေ။ ဖွတ်ယူစားယူသူအပြစ်လွတ်စေ။ ။ထိုတွင်ပျားရှင် ကအကြောင်းနှင့်ချင့်တို့ ဖွတ်စားရာ။မဖွတ်မယူပါနှင့်တားလျှက်။ဖွတ်ယူချေသော်နှစ်ဆတက်ပေးစေ။၍ကားပျားဖွတ်တို့ထုံးဟုတရားသူကြီး။ ပြည်မိုး မြေတိုင်တို့စီရင်ရာ၏။

။တနည်းတုံ။လှေထေးပွဲလျှက် ခုတ်တို့ မှာလည်း။ ငင်ပျားကဲ့သို့နည်းတူတည်းဟု။ မြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော။မနူမည်သောရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

။မြေဖြူမြေနီမြေဝါ။လူတို့သုံးစွဲရန်ယူသည်များ မှာလည်း။ မြေရှင်တို့ကိုတိုင်ကြား၍ယူရာ၏။ မတိုင်မကြားယူချေသော်ထိုမြေ ရှင်တို့အထိန်းအသိမ်းအစောင့်အနေမရှိကယူပိုင်စေ။အစောင့်အနေ။အထိန်းအသိမ်းရှိ၍ဆီးတားပါလျှက်။ ယူ ချေသော် ထိုယူသမျှကို သာပေးစေ။ အပြစ် လွတ် စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ မြေ၏ပရောကဖြစ်သော့ကြောင့်တည်း။ ။မြဟ္မာမင်း၏သားရင်းဖြစ်သော။ မနူမည်သော ရှင်ရသေ့ဆိုတော်မူ၏။

11*th. The oopazas of the districts of honey takers.*

Oh excellent king! the bee-hunters in taking honey and bees' wax are not regulated as above; they have no distinct hunting grounds, but they put a mark on the trees, and if a hunter see on a tree bees are hived on, the bark pealed, the tree notched, marked with a cross or tied round with a withy, and shall take the hive, let him restore two fold all wax and honey that he is proved to have removed. Or without making marks as above, a hunter may say from such a place to such a place is the district in which I have the right of taking bees, and if after this warning they are taken, let (the offender) restore two fold.

If any bee-hunter breeds and tends bees without marking his trees as above, or giving public notice (of occupancy,) but only tells the owner of the land or the chief of the district, and a traveller in the absence of any mark shall unknowingly take a hive, he is not in fault; let him have a right to all he may have eaten; if he has taken the hive to another district, and the owner of it shall sue him, he shall not be held in fault, let him be acquitted. If the owner of the bees meet the traveller in the district where he took the honey, let him have a right to all he may have eaten, but let him restore to the owner all that is left, both honey and wax. If he admit that he took them unwillingly, and the owner of the bees still sue him, let him be non-suited, and the taker of the bees be free from fault; but if the owner of the bees had requested the traveller to desist from taking or eating, and he would not refrain, let him restore double. These are the customs of bee-hunters, and by them judges, myowoons and land measurers, may decide.

In another case; the takers of dammer for caulking or paying boats, are guided by the same rules as the bee-hunters.

White, red, and yellow earth, which are taken for the use of men, may be collected in giving notice to the owner of the land. If they are taken without notice, and the owner of the land had not set a watch over it, let the taker have a right to them. If there be a watch, and he has told them not to take it, and they do not desist, let them restore what they have taken, and be free from fault. Why is this?—because they are the natural productions of the earth. Thus the son of the king of Bymahs, the sage recluse called Menoo, said.

၁၂။ တအိမ်တရာ၊ ကာမဂုဏ်ရှက်တင်ရာ။ အိမ်ကြီး။ အိမ်လပ်။ အိမ်ငယ်ခွဲခြားသောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အကြင်သူတို့သည်အိမ်ရှင်ခွင့်မပေး။ လင်မယားစုံတဲနေအိပ်တော့မဆို။ တဲနေအိပ်ရာကာမဂုဏ်သံဝါ သစပ်ရှက်ပေါင်းဖော်ရောက်ချေသော်အိမ်၏အပြစ်သုံးပါးရှိချေသည်။ အိမ်ကြီးအပြစ်ငွေ။ အကျပ်သုံးဆယ်။ အိမ်လပ်အပြစ်ငွေတဆယ်ငါးကျပ်။ အိမ်ငယ်အပြစ်ငွေခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်။ အိမ်ရှင်သို့ပေးစေ။ ။ ထိုတွင်အိမ်ကြီးအိမ်လပ်အိမ်ငယ်ဟူသည်ကား။ အိမ်ကိုမယူသာ။ သေနာပတိအမတ်ကြီးတို့အိမ်သည်အိမ်ကြီးတည်း။ အမည်ရသူကြီး။ ပြည်စိုးမြေတိုင်မြင်းစီးသွေးသောက်ကြီး။ အမှုတို့အိမ်သည်အိမ်လပ်တည်း။ ထိုမှကြွင်းသမျှသည်အိမ်ငယ်တည်း။

လင်မယားစုံခွင့်ပေး၍တဲနေရာမှာ။ ၎င်ကဲ့သို့ဖြစ်လည်းအပြစ်လွတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ အိပ်နေတော့။ အိမ်ရှင်ခွင့်ပေးသော့ကြောင့်တည်း။ ။ အိမ်ရှင်သို့မွေးကြေးကျွန်တို့ကိုထိုအိမ်ထက်သဘောတူ။ ကာမဂုဏ်ပေါင်းဖော်စပ်ရှက်ရောက်သော်လည်း အပြစ်မရှိ။ သဘောမတူလျှင်။ မတူသောအပြစ်ကိုသာစားစေ။ အိမ်အပြစ်လွတ်စေ။

၁၃။ ၎င်အိမ်ကိုဖျက်သောစကားတွင်အိမ်ကြီးအိမ်လပ်အိမ်ငယ်ခွဲစစ်စီရင်သောတရား။

အကြင်သူသည်သူအိမ်ကိုဖျက်ချေသော်။ ဖျက်သမျှကိုအရင်းတိုင်းထည့်စေ။ အပြစ်မှာအိမ်ကြီးငွေအကျပ်သုံးဆယ်။ အိမ်လပ်ငွေတဆယ်ငါးကျပ်။ အိမ်ငယ်ငွေခုနှစ်ကျပ်နှစ်မတ်လျော်စေ။ ထိုတွင်လည်းအမျိုးအလိုက်အိမ်ကြီးအိမ်လပ်အိမ်ငယ်တည်း။ ။ ထိုအိမ်ကိုဖျက်ရာလူအများခါးလက်နက်နှင့်ဖြစ်စေ။ လူအရေအတွက်ရှိရာအိမ်ပြစ်ကိုမတက်မစားရာ။ အများဖြစ်ကဖြစ်လျောက်။ ရာဇဝတ်မင်းဒါဏ်ကိုခံစေရာသည်ကား။ ဆင်ချေး။ မြင်းချေး။ အကျုံး။ ဒွန်းစဏ္ဍားလည်းဟူ၍။ ကြီးစွာသောဒါဏ်။ စည်ခေါင်းတွင်ဆူးစိုက်၍ချင့်ကိုယ်ကိုဝင်စေပြီးလျှင်ခုနှစ်ပတ်။ လှည့်လှိမ့်စေ။ ။ ၎င်အပြစ်တို့တွင်တခုခုပြုလျှင်လွတ်စေ။ ဆိုခဲ့ပြီးသောအပြစ်အလုံးစုံမဆိုသာ။ နွား။ ကျွဲ။ မြင်း။ ဆင်စသည်တို့ကို။ ခိုးစားသတ်လည်း။ တယောက်၏အတတ်တွင်သာအလျော်ဖြစ်စေ။ များသောလူမှာဆင်ချေး။ မြင်းချေး။ အကျုံး။ ဒွန်းစဏ္ဍားသို့ရောက်စေ။

12th. The law regarding fine for having connection with a woman in another person's house; the propoition for a large, middle sized, and small house.

Oh excellent king! if any man and wife, without permission of the owner of the house, or without his inviting them by saying, "man and wife come in and sleep here," shall stay, sleep, and have connection there, they commit one of the three faults against the house; if it be a large house, the fine is thirty tickals of silver; a middle sized house, fifteen tickals; and a small house, seven and a half tickals shall be given to the owner. Here large, small, and middle is not said in reference to the extent of the house; the house of a great lord is a large house; the house of a man of title, a head man, a governor of a city, a land measurer, a thwa'y-thouk of horse, a superintendent, is a middle sized house; and all below these are small houses. If a husband and wife have received permission, and should do as above whilst sleeping there, there is no fault. Why is this?—because the owner has given them permission to sleep there.

If a man have connection with another person's daughter or slave in his house with their consent, there is no fault; if they are not consenting, let the master of the house have only the fine for having connection without their consent; let there be no fine as to the house.

13th. The law for enquiring and deciding in cases of the destruction of a house, as to its being large, small, or middling.

If any one destroy the house of another, let him repair it (as it was before) and suffer a fine; if a large house, thirty tickals, a middle sized one, fifteen tickals, and a small one, seven and a half. In this, also, the large, small, and middle sized house is as regards the rank of the master. In destroying a house, if it be done by a number of men, armed or unarmed, the fine shall not be according to the number of people; they shall only suffer the criminal punishment for the offence, which may be to clean out the dung of elephants and horses, or they may be degraded to the dwoon-tsan-da class, or suffer the severe punishment of seven turns in the hollow of a drum which has been set with spikes; but only one of these punishments shall be inflicted; it is not meant that all may be inflicted. If they steal, kill and eat buffaloes, horses, elephants, let them pay between them the fine of one man, and let them be degraded to the dwoon-tsan-da class and clean up the dung of elephants and horses.

၁၄။ ကိုယ်မကျန်းစွဲမှိုင်းမိုးလျှံခံရာ။သူတပါးအိမ်ကိုကူးလောင်ရာအပြစ်ကို စီရင်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ အကြင်သူသည်။ကိုယ်မကျန်းမမာရှိ၍။မိမိကိုယ်ကို။ မိုးမှိုင်းလည်းကောင်း။ မိုးကင်သော်လည်းကောင်း။ မိမိအိမ်ကို မီးလောင်၍ သူတပါးအိမ်ကိုလည်း။ ကူးလောင်လေ၏။ ထိုအိမ်ရှင်မီးကင်ရင်းလူကိုယ် ဖိုးအတန်ပြတ်၍။ နှစ်စုလွတ်စေ။ တစုကိုအခြားမီး လောင် အိမ်ရှင် သို့ပေး စေ။ ။ဤကားကိုယ်မမာမှိုင်းခံဖြစ်စေ၊ မီးကင်ဖြစ်စေ၊ ချင့်အိမ်ကိုလောင် ရာတွင်။ သူတပါးအိမ်ကိုကူးလောင်သောအပြစ်တည်း။ ။ထိုမီးလောင် ခြင်းလည်းတအိမ်တည်းကိုဆိုသတည်း။အိမ်အများဖြစ်က။ချင့်ပိုင်ထိုက်သ မျှဥစ္စာတည်းမလောင်။ ကြွင်းကျန်သမျှကိုသုံးစုစု၍။ နှစ်စုလွတ်စေ။ တစုကို အလောင်ခံရသူအိမ်များ တို့ အရှင်ကိုပေးစေ။ ။ဤအရာကိုပေးကမ် ရန် မရှိလျှင်။ ထိုသူနာထိန်းအိမ်ရှင်။ မယား လင်။ သားသမီး။ တမိတ်တို့တွင်။ တစုံတယောက်။ ရာဇဝတ်ဒါဏ်မြို့ရွာကို။ မောင်း ကြေး နင်းကျော် ခပ်လေ စေ။ ၎င်အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ အပြစ်တည်းဟူ၍။ မြို့ရွာကြားသိစေ အောင် အသံပေးစေခြင်းသည်ကား။ နောင်ခိုင်လုံ မြဲမြန်စေခြင်းငှါ။ မင်းတို့ ကျင့်ရာဝတ်တရားတည်း။ ။၎င်အပြစ်ကိုပေးလျှင်။လျှော်ပြစ်လွတ်စေ။

၁၅။ အိမ်မီးအုပ်လျက်လောင်၍အခြားအိမ်သို့လောင်သောတရား။

အကြင်သူသည်။ချင့်အိမ်၌မီးအုပ်ဖုံးပါလျက်မလုံ၍။ ချင့်အိမ်ကိုလောင် ရာတွင်။ သူတပါးအိမ်ကိုကူးလောင်သည်မှာ။ ချင့်ကိုယ်တန် ရာတွင်။ နှစ်စု လျှော်စေ။ တစုလွတ်စေ။ ။ချင့်ဥစ္စာမလောင်ကြွင်းကျန်သည်မှာ လည်း။သုံးစုစု၍။ တစုလွတ်စေ။နှစ်စုအလောင်ခံရသူအိမ်ရှင်တို့သို့ပေးစေ။ မီးအုပ်ဖုံးပါလျက်လောင်ခြင်းကြောင့်ကြီးသောအပြစ်လွတ်စေ။

၁၆။ ဆီမီးညှိကူးရာလောင်သောစကား၊

အကြင်သူသည်။သူတပါးအိမ်သို့။ ဆီမီးကူရာတွင်။ ထိုအိမ်ကိုမီးလောင် ချေက။ထိုမီးညှိကူးသောသူသည်။ ထိုလောင်သောအိမ်တွင်။ပရိုကန်အဖိုးကို သုံးစုစု၍နှစ်စုလျှော်စေ။တစုလွတ်စေ။

၁၇။ လူရစ်သုအိမ်ရာကိုမီးတိုက်သောစကား။

တနည်းတုံ။အကြင်သူသည်။ သေသေရေသောက်ရစ်ဝ၍ရှိခြင်းကြောင့်။ သုအိမ်ကိုမီးတိုက်သော်။ ထိုအိမ်တွင်ဆုံးရှုံးသမျှကို။ အစည်လျှော်စေ၊ မင်း ဒါန်းလည်းခံစေ။

14th. The law when a sick person, stooping over the fire for warmth, sets fire to another person's house.

Oh excellent king! if any man, being sick, whilst fumigating or warming himself, shall set fire to his own house, and the fire shall communicate to the houses of others, and they be burned, let him be valued and pay one third of the price of his body to the person whose house is burned. This is when a sick man is fumigating or warming himself, and by the burning of his own house another person's is set fire to and consumed, that is, when only one house is burned; if there be many houses, let him give one-third of all his property that has escaped the fire to those whose houses have been destroyed; if he has nothing to give, let the wife or husband, child, or parents of the sick person be sent round the town or village with the gong, and proclamation be made for what fault the punishment is inflicted. This law is laid down that for the future, the custom may be firmly established. If the above punishment is inflicted, let the offender be free from making restitution.

15th. Regarding the firing of neighboring houses from a house ignited by the fire covered up on the hearth.

If any one has a fire covered up in his house, and by reason of its not being properly covered his house is burned, and the fire communicates to other houses and they are destroyed, let him pay two-thirds of the price of his body; and of all his property that may have escaped the fire, let him give two-thirds to the owner of the house burned; but because his fire was covered up, let him be exempt from the very severe punishment.

16th. Regarding fire occasioned by crossing to light an oil lamp.

If whilst any one is getting a light from another's house, he sets fire to it, let the fetcher of the light make restitution to the extent of the value of two-thirds of all the property that was burned in the house; let him be excused paying for the other third.

17th. Regarding a drunken man setting fire to the house of another.

In another case; if any one shall have drunk to intoxication, and shall in consequence set fire to the house of another, let him make good the whole loss, and let him also bear the criminal punishment.

၁၇။ အမျက်ထွက်၍သူအိမ်ကိုမီးတိုက်သောတရား။

တနည်းတုံ့။အကြွင်သူသည်။ အမျက်ဒေါသ။မါနိမာနကြောင့်။သူအိမ်ကိုမီးတိုက်သော်။ချင့်ကိုယ်ဘိုးလည်းပေးစေ။အိမ်နှင့်တကွပျက်သမျှကိုလည်း။အစားလျော်စေ။ ။ဤကား။ တအိမ်ချင်းအမျက် ရှိသူတွင် တည်း။ ။ငင်အမျက်ရှိသည်။ တအိမ်ကြောင့်အများပျက်စီးသမျှအိမ်များမှာ။ ထိုမီးတိုက်သူကပျက်သမျှကို။အစားဆပ်စေ။ ။ဆိုခဲ့ပြီးသမျှကို။ မတတ်နိုင်ရှိလျှင်။ ချင့်မယား။လင်။သား။မြေး။မိဘ။ အတူနေတို့။ကိုယ်ဘိုးရှိသမျှ ဥစ္စာနှင့်ပေးဆပ်စေ။ ။ငင်တည်းမတတ်နိုင်သော်။ ထိုအတူစား။အတူနေတို့ကိုတယောက်မကျန်။ ပြည်။ မြို့။ ရွာ။ သိထင်အောင်မင်းဒါဏ်ပေးစေ။

၁၉။ ရန်သူအိမ်ကိုမီးတိုက်သောတရား။

တနည်းတုံ့။ ဆကြွင်သူသည်။တမြို့နှင့်တမြို့။ တရွာနှင့်တရွာ။ ခိုက်ရန်ဖြစ်ကြ၍။ မီးတိုက်သည်။ မီးသင့်သူက။ မီးတိုက်သူကိုဆို၍။ မိုးမင်းတို့ထံရောက်သော်။ ထိုရွာတွင်အိမ်နှင့်တကွ။ပျက်စီးသပျောက်သမျှကို လည်းအစားတည့်စေ။မင်းဒါဏ်လည်း ကြီးစွာစည်းပတ်ကိုခံစေ။ ။ထိုသို့ကားမဟုတ်တုံ့။မီးတိုက်လျှင်။ တိုက်ခြင်း။ တိုက်ပြန်သော်။ ဥစ္စာအပျောက်ပျက်။အကွဲအရှကိုစစ်၍။အပျက်များသူကို။ အပျက်နည်းသူကလျော်စေ။ ။အတူချင်း။အပျက်လျှင်။ နှစ်ဦးသားအပျက်ပစေ။ ။မင်းဒါဏ်မှာ။ ကြီးစွာဒါဏ်စည်းပတ်။ဆင်ချေး။မြင်းချေးကျုံး။ဒွန်စဏ္ဍားသို့။နှစ်မြို့နှစ်ရွာသားခံစေ။ မင်းအစရှိသောတရားသူကြီး။ပြည်မိုး။ မြို့ကွပ် တို့စီရင်ရမည်။ ။တမြို့ကနည်းသည်။ တရွာကများသည်မဆိုသာ။နည်းလျောက်။ များလျောက်မှာ။လျော်ဖြစ်ဖြစ်သည်။မင်းဒါဏ်မှာအညီပေးစေ။ ။သို့မှ။ပြည်။ရွာ။ရဟန်း ရှင်။ လူတည်းရပ်နိုင်မည်။နောင်လည်းသည်ကဲ့သို့မကျင့်နှင့်။ မြစ်တားရမည်။ငင်နည်းတူ။ နောင်ကိုကျင့် လျှင်။ ဝေးစွာ ပို့စေ။ မှတ်မိ အောင်လည်းကွပ်ထားရမည်။ သုံးကြိမ်ပြုလျှင်။ဦး လည်းသိမ်းမှ။ ပြည်ကြီးဝန်ကိုရွက်ဆောင်ခြင်း၌ပြိမ်ရာသည်။ ။သူရစ်များလျှင်။ သူခိုးများ။ မုမိန်းခားပြ။ ငင်များလျှင်။ စစ်သူပုန်ရောက် ချေသည်ဖြစ်၍။ မင်းတို့ကျင့် ရာလမ်းတည်း။ထိုလမ်အတိုင်းစီရင်ရာ၏။

၂၀။ တောမီးတိုက်၍သူတပါးဥယည်လယ်ယာကူးလောင်သောတရား။

အကြွင်သူတယောက်သည်။ချင့်ပိုင်မြေတောကို။ရှင်းလင်းစေလို၍တောမီးတိုက်ဖန့်။ထိုမီးကြောင့်။ ဥယဉ်အဟောင်း။အသစ်သူတပါးဥပဇာ။အပင်။

18th. Regarding setting fire to the house of another in a passion.

In another case; if any one from passion shall set fire to the house of another, let him pay the price of his body, and also make good the loss of the house and all that was destroyed with it; this is, when only the house of the person against whom the anger existed is destroyed. If, on account of this passion, many houses are burned, let the person who set fire to the (first) make good the whole; if he be unable to make good the loss as above, let the wife or husband, children, grand children, parents, or those who live along with him be sold, and let the loss be made good with the price of the whole; and if this be not sufficient, let all those who live along with him, without any exception, suffer the criminal punishment, that all the town and country may know.

19th. Regarding setting fire to the house of an enemy.

In another case; when one village or town has a quarrel with another, if any one shall set fire (to the opposite town or village,) and the person who suffered shall accuse him before the chief, let him make good the house burned and other damage done in the village, by loss of property or of life, and let him suffer the severe criminal punishment of rolling in the drum (or cask.) If this be not the nature of the proceeding, but one village having been set on fire shall in turn set fire to the other, the amount of loss or destruction on both sides be inquired into, and let the party who has lost least make restitution to the other; if the loss be equal, let no restitution be made; and as regards the criminal punishment, let it be the severest one, viz. rolling in the drum, or cleaning elephant and horses' dung, and let the inhabitants of both villages be degraded to the dwoon-tsan-da class. In this way, let the king and all chiefs, judges, and heads of towns and villages, decide; it shall not be said the inhabitants of one village were few, and of the other many; the restitution is irrespective of numbers, and the criminal punishment shall be equal; in such case only can priests and people live in the country in peace. They (chiefs) shall also use means to prevent any repetition (of such offences.) If it be repeated, let the perpetrators be banished to a distance, and let them be mutilated that they may afterwards be known. If the offence be repeated a third time, they shall be put to death; then the chiefs who have charge of the country will have quiet.

When drunkards are numerous, thieves are; when thieves are numerous, lawless robbers are; and when they are numerous, it is as bad as war; this being the case, it is the business of the chiefs to prevent it; let them decide and judge as becomes them.

20th. Regarding setting fire to a garden in burning the jungle.

If any one in clearing his own portion of the jungle shall set fire to it, and other people's gardens, old or new, their oopazas, their

အသီး။အပွင့်ပျက်သမျှအမိုးတန်ကို။တွက်၍ပေးစေ။ ။အရန်းအတား ရှိ၍ ပျက်လျှင်လည်း။ အစားတည်း လုပ်ပေးစေ။ စားကောင်းသမျှ။ အပင် ဥယည်အတွင်းမှာ။မိုးမလောင်။တားသည့်စဉ်းစောင်းရန်း ကိုလောင်လျှင်။ ထိုလောင်ရာတွင်သာ။ အစားလုပ်၍ပေးစေ။ ။မိုး မလောင်သမျှမှာ။ အပြစ်လွှတ်စေ။ ။သို့ကားဆိုတုံ၏။ ကိုယ်အရှင်နှင့် ဥစ္စာကို။ ကိုယ်အ ရှင်တိုက်လျှင်။သည့်သို့ကူရန်ရှိသည်ဟု။ ထိုဥယည်ရှင်ကိုမိုးသားနှင့်ပါ။ ငါ လည်းကူညီသားပါမည်။ပြောဆို၍။ ကူညီပြုကြရာလောင်လျှင်။ တဝက်မိုး ရှင်က။ဥယည်ရှင်ကိုပေးစေ။ ။ထိုကဲ့သို့ မဟုတ်။လေပြင်းစွာလာမည်။ ထိုဥယည်ရှင်က။မတိုက်ပါနှင့်။ ငဥယည်လေအောက်ကဖြစ် ခဲ့သည်။ တား ပါလျက်။ငါပိုင်သည်က။ မိုးတိုက်သည်ဟု။ မိုးတိုက်၍လောင်ချေသော်ပျက် သမျှကို။နှစ်ဆတက်ပေးစေ။ ။ထိုဥယည်ဘဏ္ဍာရှင်တို့။ ကဲ့။နွား။ မြင်း။ဆင်။ လူထိပါးသေချေသော်။ ပျောက်သော်လည်း။ လေပြင်း လာခိုက်။ လေအောက်ဖြစ်သည်ကိုသိလျက်။မိုးတိုက်မိ၍မိုးလောင်ချေသော်။ကဲ့။နွား။ မြင်းဆင်တို့မှာသေသော်။ နှစ်ဆတက်။ ကျိုးသော်။ အစားထူတည်း။ မသေ ကျိုး နာသော်ကုမစေ။ မသေ ရှင်သော်။ ဆေးကုမလျှင် ။ ကိုယ်ဘိုးတွက် ၍ ပေးစေ။ဆေးမကုမမ။ ထိုမိုးလောင်အနာနှင့်သေချေသော်။ငွေသုံး ပိဿာတ ကျိတ်သူနှင့်လျော်စေ။ ။မင်းဒါဏ်အကြီးအမားကင်းလွှတ်စေ။

၂၁။ ပျားတစက်ကြောင့်ပြည်ပျက်သောတရား။

မြတ်သောမင်းကြီး။ မင်း။ အမတ် အကြီး။ ဥက္ကောင်းပြု သောအရပ်တို့ သည်။အကြီးကိုအငယ်။ အငယ်ကို ပပျောက်အောင်။မကောင်းသော အပြစ် ကိုမြစ်တားရမည်။ငါတို့သို့မရောက်။ချင့်တို့အလိုက်။ ဖြစ်လေသည့်တကား ဟု။ မေ့လျော့တွေငေခြင်း။ ပျော်ပါးခြင်း။ အရှင်ကိုအားကြီး။ မနေရာမကျင့် ရာ။ အနည်းဖြစ်သောရန်သည်အကြီးဖြစ်၍။တိုင်းပြည်။ မြို့ရွာပျက်စီးခြင်း သို့ရောက် သည်ကို။ ကမ္ဘာအဆက် ဆက်။ ဘုရားရှင် ဒေ့ဆူဆူ ဟော တော်မူ သောအကြောင်းရှိချေသည်။ ထိုအထုတ်ပတ္တိကား။ ရှေးသောအခါ။ ဗာရာ ဏသီပြည် ၌ ဗြဟ္မဒါတ်မင်းပြု၏။ ထိုမင်း တွင်ပချေပတိတ် ပုဏ္ဏား။ တိုင်ပင် တက်ညည့်နေ့ဖြစ်သတည်း။ တနေ့သ၌။ မြတ် သောနေရာထက်နေ၍ မင်း။ ပုဏ္ဏားများ ရည် ပြွမ် သော။ ပေါ့ပေါက်ကို။ ဖြူလှ စွာသောပုဆိုး ခြမ်၍။ ထို အပေါ်တွင်စားကြ လေသတည်း။ မင်းကြီးကိုင်ရာပျားရည်။ တမုန်ညင်းခန့် တစက်ပုဆိုးဖြူအပေါ်သို့ကျသတည်း။ မင်းနှင့်ပုဏ္ဏားမင်းကျသည့်တွင်။မင်း လည်း ဣ ခြေ ချုပ် ၍။ မသုတ်လေသည်။ ပုဏ္ဏားလည်း မင်း ရှေ့။ ရင်းတွင်

fruit, flowers, bark, leaves, or any vegetable production that bears a price in the market shall be destroyed by the spreading of the fire, let him pay the value of all property destroyed. If it was surrounded by a fence which is destroyed, let him replace it. If the trees used for food are not burned, but the fence only, let him replace what was consumed; let him be free from fault as regards what is not injured. Nevertheless, it is said, if the owner (of a garden) himself set fire, and give notice to the owner (of the next garden) and ask him to watch the fire, and say he will also assist, and if whilst he is so assisting, the fire shall communicate, let the lighter of the fire pay half the (damage) to the owner of the garden. But if it be not done thus, if the wind be strong, and the owner of the (next) garden say, "do not set fire, my garden is to leeward," and if the man with the fire reply, "I set fire to my own," and thus his (neighbor's garden) is burned, let him restore two fold, all that is destroyed; and if the cattle of the owner of the garden, elephants or men, are caught in the fire and die, whether the person who lighted the fire was warned not to do so, or whether he did so during a high wind, and knowing another person's garden was to leeward, let him restore two fold; if they have their limbs broken, let him replace them; if it be a man, and he does not die, but has a limb broken, or is hurt, let the lighter of the fire minister to him till well, and if he recover and was properly attended to, let the offender pay the price of his body; if he do not minister to him, and the man die in consequence of the burn, let the offender make restitution in three viss of silver, the price of ten men; let him be free from the severe criminal punishment.

21*st. Regarding a case where a kingdom was destroyed by a drop of honey.*

Oh excellent king! kings, ministers, and the heads of the people must instruct and warn them that great offences may be diminished, and small offences extinguished; they shall not say "oh, the case has not come before me, the people please themselves," and thus be negligent and only enjoy themselves; for, throughout the whole succession of worlds, every Para has declared that cities and kingdoms are destroyed by enemies who, originally insignificant, have in the process of time become powerful. As an illustration,—in former times, in Benares, when Brahmadat was king, he had a bramin prophet whom he consulted by day and by night. One day, seated on an exalted place, the king and the bramin were eating parched corn mixed with honey on a beautiful white cloth; as the king was helping himself, a drop of honey, as large as a mustard seed, fell on the cloth; the king and the bramin both saw it; the king, maintaining his dignity, did not wipe it up, and the bramin, it being more immediately

ဖြစ်၍လက်နှင့်မသန့်။မသုတ်ဝန့်နေလျှင်။ ထိုပျားရည်စက်ကို။ ယင်စုတ်၍။ ယင်ကိုနှစ်ပါးမနှင့်။ ထိုတွင်ပနှကူး ခတ်၍။ ယင်ကိုမျို၏။၎င်တွင် မြင်လျက် နှစ်ဦးမနှင့်။ထိုနောက်အိမ်မြှောင်စုတ်၍။ယင်နှင့်။ပင့်ကူကိုမျို၏။ထိုစည်နှစ် ဦးမနှင့်။ ထိုနောက်။ကြွက်က။အိမ်မြှောင်ကိုလာ၍။ ၎င်ကိုပင်မြင် လျက်။နှစ် ဦးမနှင့်ကျ။ထိုနောက်။ကြောင်။ကြွက်ကို။ ခုတ်၍မျိုလေ၏။ထိုတွင်ခွေးကိုက် ၏။ ခွေးရှင်နှင့်။ ကြောင်ရှင်အခြင်း များကြသည်။ ထိုတွင်လည်းပြေအောင်။ မင်းနှင့်။ပုဏ္ဏားမစီရင်။ အမှတ်တမဲ့ပျော်ပါး၍။ စားချင်နှင့်နေ ကြ လေ၏။ ခွေးရှင်က။ မင်းသားကိုခေါ်သည်။ အခြွေ အရန်။ ဆည်းဘူးကြ၍။ ကြောင် ရှင်ကလည်း။ မင်းသား ကိုခေါ်သည်။ အခြွေအရန်ဆည်း ဘူးကြ၍။ နှစ်ဦး သားအားရန် ကြီးကြရာတွင်။ သတ်ရိုက် ကြသ တည်း။ ထိုတွင်မှ။ မင်းနှင့် ပုဏ္ဏားသေနာပတိတို့။ ဖျံဆိုသော်လည်း မတတ် နိုင် ရှိသည်အားဆည်းကြ ၍ကိုက်ရာတွင်။မင်းနှင့်ပုဏ္ဏား။သဌေးသူကြွယ်။ဆင်းရဲသားတို့မှစ၍။ပျက် စီးသေပျောက် ခြင်း သို့ရောက်ကြသည်။ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ ဗာရာဏသီပြည် ပျက်စီး ကြောင်းကိုထင်ရှားစွာ။ ပျားတစက်ကြောင့်။ ပြည်ပျက်ခြင်း ဖြစ်သ တည်းဟု။ဘုရားအဆူဆူ။ကမ္ဘာအဆက်ဆက်က။စကားကိုမဟာသမတမင်း ကြီးတို့အား။ ဗြဟ္မာမင်း၏ သားရင်း ဖြစ်သော။မနုမည်သောရှင်ရသေ့ဆို တော်မူ၏။

ဤအခန်းကား။ မနုအကျယ်ပန္နရသ တဆယ်လေးတွင်။ ဆင်။မြင်း။ကျွဲ။ နွား။ဆိပ်။ဝက်။ကြွက်။ဝမ်ပဲ။ လူမသေတန်။မကျိုးတန်။ သေကျိုး၍လျှော်ရ သောတရားကစ၍။ဥပဓာအပြားကိုဆိုသည်။အဆုံးကားပျားတစက်ကြောင့် ပြည်ပျက်သည်တိုင်အောင်တည်း။

before the king, would not venture to stretch out his arm to do so; a fly came and ate it; but neither would move to drive it away; then a spider came and swallowed the fly; still, though they saw this, neither would drive it away; and after this a lizard seized and swallowed the spider; and even then neither drove it away; next a rat came and swallowed the lizard; still, though both saw it, neither would interfere; then a cat came and ate up the rat; then a dog attacked the cat, and the owner of the cat and dog quarrelled, and still the king and the bramin did not interfere to put a stop to it, but continued thoughtlessly to enjoy themselves. The owner of the dog went to one of the princes, and the owner of the cat to another, and when both had collected a strong party, they came to blows, and then, though the king and the bramin and the ministers tried to quiet the disturbance, they could not, and the strength of the parties increasing, the king, the bramin, the wealthy, and the poor were killed and destroyed, and thus the kingdom of Benares came to an end, as is well known, all through a single drop of honey. Thus, the words of the gods of the succession of worlds, Menoo the recluse, the son of the king of Bymahs, revealed to the great king Maha Thamadah.

In this fourteenth volume of the great work of Menoo is laid down the law of restitution to be made when elephants, horses, cattle, buffaloes, goats, pigs, fowls, ducks, or men are unlawfully killed, or have their limbs broken; also, the different oopazas, to the end, where it is related how the destruction of a country resulted from a single drop of honey.

Here ends the fourteenth and last volume of the great work of Menoo.

END.